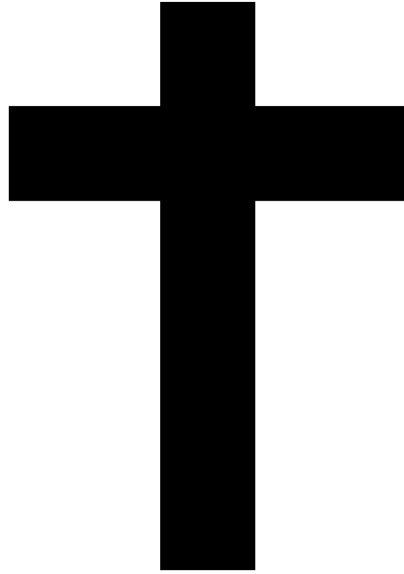

aúgen-anona-anon-aimma

Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa Language
of Papua New Guinea

aúgen-anona-anon-aimma
**Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa Language of Papua New
Guinea**

Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023
0cfech85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84

Contents

Áaimo Ataárainne	1
Máatiyu	17
Mááki	90
Arúke	127
Yóáane	205
nôrabi urááqtaba (Apótoro)	257
Arómani	329
1 Korítiani	359
2 Korítiani	389
Karétiani	408
Ipitiani	419
Pirípiani	430
Koráátiani	437
1 Tetaróniani	444
2 Tetaróniani	450
1 Tímoti	454
2 Tímoti	462
Tááítati	468
Pírimoni	472
Íbaru	474
Yémiti	498
1 Pítaa	506
2 Pítaa	516
1 Yóáane	521
2 Yóáane	528
3 Yóáane	529
Yúti	530
Arébárétiani	533

Áaimo Ataárainne

12

Îtogo Abaramma Aáyaraiye

¹ Yawe Îtogo Abaramtaba téna, “Enamááqa, ení wayukagara, enaponi wayukagara yuwéya kemó emmó arátenna mararaq wao.

² Kemá emma mamá ení márúqa anómma aurakeqa emmá atimua uyakanune. Ení awîqa mama anóni ona, abo emá yeráwápímmá atimuka inone.

³ Náyumo atimuqó uyakainomma kemá atimu umayike, abo náyumo taiáimo umakaiyamma kemá taiáima umayikanune. Abo máte kayuka mamárábímmá ekáké kemá atimuqá umayikanune.”

⁴ Abaramma tébéníqa tenikara móra tiyapa (75) auqa keena, Yawe Îtogo timamiteni-umá Abaramma Áráni maruqa yuwéna witana Rotima Abaramte uraiye.

⁵ Abaram wení áanáqa Táraigara, wení ábákoni áanine,* máten-otamo yemó aikumarakaraq abo Árániqo aikuyikara mayai wayukagaraq yiwiqmena Keinen mararaq marena uraiye. Abo yeráwáqá mareta Keinen koyarae.

⁶ Mikánábímá Keinen marabimma wayuka maawata, Abaramya mareta Keinen marabi wéqéta Tekem maruqa anón tayaipi Móre aukapa koyarae.

⁷ Yawe Îtogo Abaramka páquma weka téna, “Ení iyápórawaqa kemá ma-márá yimenune.” Miráitana, Abaramma Yawe Îtogoka yaare mika tarouraiye.

⁸ Mikákémmá, Abaramma maréna Beter aabaumo utai aitabaqa uraiye. Aabaumo kuperaibaqa Beteriye, aabaumo utaibaqa Ááiye. Mami kaya marukoni aukapimma wení yuwaiq-namma uraiye. Mika Abaramma Yawe Îtogoka yaare tarourena monoqá timakaraiye.

⁹ Abaramma mikáké kómarena Négébé wiwiuraiye.

Abaramma Páqyakana Îtipi Maínenaq Kukaiye

¹⁰ Mitupaa Keinen marabi koyaimmá aayawa maeuraiye, aayawagómá anónikeitaba, Abaramma maréna paaqyakanabi Îtipiq mainena kukaiye.

¹¹ Îtipiq wemá koyanekeena aanakomma Taraitaba tena, “Kemó aonau-nama emá kateko ínímmá maane.

¹² Îtipiq wayukama emmó aoneta, yerawáqá miráitinoe, ‘mami nínímmá wenánáre.’ teta yeráwáqá kemmá tikameta emmá paa-ayuwaiya mainone.

¹³ Kemá wení amanaqune tinata, abo kema enauyawataba iraqoniqu matiketa tiyuwaiya enáitaba maeno.”

¹⁴ Aanibo Abaramma Îtipiqo witana, Îtipi wayuka wení aanaqa aonama aara-urane tirae.

¹⁵ Abo miráitana, Peroni anókayuka wemmá aonama aara-urane téta Peromma timamituweta awiqmeta Peroni naaupurae.

¹⁶ Mamin-initaba Peroma Abaramma iraqoni keuyakena anaégáráq awai típítípiráóqá, mémeraóqa, purumakakáwáqá, pááqya ótirawaqa kémórórawakaraq, mayai wayuka, aaragáráq waagaraq amikaiye.

¹⁷ Peroma Abaramni aanaqa mayai aitaba Yawe Îtogo tawi gari yuwaitana Perogara wení wayuka-annabi kukaiye.

* 12:5: Aran Abaramni abakowe

¹⁸ Miráitana Peroma Abaramma áyarena tiraiye, “Emá nóra umatikano? Nóraitawa emá íma enánáre teq timatimikano?”

¹⁹ Nóra-itawa emá wetaba ketímánáre tenara, ‘kemá awiqma ketínári urauno’? Abo íbeqa manna enánáqibo, awiqme kówao!”

²⁰ Abo Peroma wení anó kayuka timayimitata yerawáqá Abaramma wakuyakawana wení aanakara máten otakaraq kemayena kouraiye.

13

Abaramya Roti Óqkaqokaq Urááye

¹ Abo Abaram maréna Ítípíke Négíbi utaiye, wenánákara mátetataqo wemó makai-kara, abo Roti wete utaiye.

² Abaram anón otanaqa aukaiye, wanitibi wakara, yaugara.

³ Mi maruqa Négibikemma wemá maréna marutaba marutaba wéqéna Betel kaya (2) marukóni aukapi (Bétérikaraq Ái) emó-urai nakumorakaraq, yaaremo tarourai marukaq.

⁴ Abo mikáqá wemá Yawe Ítogoka monoqá tiyakaraiye.

⁵ Abo Roti Abaramtemo uréré-émaimma wegáraq, poiymma, wení nétuya yuwaiq-namma makaiye.

⁶ Abo yenákámó mi-mórábímmó maiyoyamma íma marago kanaraq umayikaraiye, yenákátí kurubi wákáwáqá anó powata íma mimorabi mae-waniq uráye.

⁷ Abo uniti áiqaimma Abaramte Rotini mayai wayukati aukapi páquraiye. Mi kánábímmá Kénánni wayukagaraq, Pérégít wayuka yeráwákáraq mi marabi máqe-urae.

⁸ Abo Abaram Rotitaba tiráiyé, “Kerátámá morá-naemuye, kerátátí aukapikaraq, kerátátí mayai kayukabimma, keta uniti áiqaimma íma ténátae.

⁹ Anó maranamma kerátáyábá paa-maiye. Miráipowaka kerátá ókaoka-óyúye. Emá ayáánepaq winaqá kemá ayáánurapaq wonune. Emó ayáánurapaq winaqá, kemá ayáánepaq wonune.”

¹⁰ Roti múte aonama Yótén máte aruma nonárári-uráitana abo aonaraiye. Yawe Ítogoni yoka (Ítén yomma) éna Ítípíq Naer arura itana aonama Yówa aukapa-yukaiye. (Minna-íma Yawe Ítogoma Totomkaraq Komoraqa yikamma tawitawa urai-tupae.)

¹¹ Abo Rotima wetábá mátemma Yotenni aruma auyatuwena abo maréna aabaumo utai ááyápáq uraiye. Mikáké kaya (2) naka kúyotoqo émáyámma yatáqma ókaoka-uraye.

¹² Abaram Kénánni marara maitana, abo Rotima aru marukarawa-koni aukapi Yóten arugomma Tótom waqoka mainena wení nétuya terinamma uraiye.

¹³ Totom wayuka anómma Yawe Ítogoka tawi aaima ke-eta kumiq aaima uyakarae.

¹⁴ Rotima ayuwéna Abarammo kégoimma, Yawe Ítogo Abaramtaba tiráiyé, “Múte auramma aonama áubáqá, anaaépaqa, aayánepaqa, aayánurapaqa, máte aukapaqa máánarakemma aonao.

¹⁵ Mi-máte márámó emó aonanna kemá, ení iyápórawakaraq emá ákapaq aménúne.

¹⁶ Kemá ení íyápó-anna mama taíbariq-ona maragoni káitora íyáta abo íma wayuka yorautinoe.

¹⁷ Kómare-keewe maragoni ayátákaraq wení awaraqa kemó íbeqo emmó amunna marama aonao.”

¹⁸ Miráitana Abaram wení netuya térínámmá yawítímena maréna Mamrini anó owak yarawakoni waqoka Íbáróni mainena uraiye. Mikaq Yawe Ítogoka yaare tarouraiye.

14

Abaramma Rótimma Mamá Ayukaiye

¹⁻⁹ Mi-kánábímmá tiyaakagaraq kaya (12) aukomma Kinirawakaraq yetí wayuka Ketoraomani aménápá maqe-urammanibo tiyaakagaraq kaumo (13) auqo keimma yeráwáqá Ketoraomama aaiqa uyakaneta-urae. Móra-tiyapa (5) kinirawaqa yetí áái-wayukate yagarotareta Títími arubi aiku-tae, (Mipimma karakébarai unokoni arubine). Tiyaakagaraq kayaté kayate aukomma (1) Ketoraomagaraq kinirawaqa kaumo (3) ano maruka kíníráwáté yagarotareta aaiqa-umá móra tiyapa kini-rawaqa kótárae, repaim kayuka Átíróti Kanaim-kene, Yutim kayuka Amkene, Imini kayuka Kíríatam arubikékáráq.

Orim kayuka Tiya aita marukake abo maréta yeráwáqá Eriparani kammáq-makoni awaba waqókáq áwátáq-urae. Mikákémó yemó yauwékámmá maréta tiyánepaq En-Mitíba yirae (mimaruqa íbeqa Katetire kete) abo yeráwáqá Áméréki kayukati máte-maragaraq abo mirauma Ámóri kayukamo Ayayona Tamaqo máqe-mamma yikama-táwitawa-urae.

Abo Tótómqo, Kómóraqo, Ámaqo, Yiboikaraq, Berati kinirawaqa yetí ai-wayukate yakarotareta Títími arubi aaiqa yokauma yitauqa-yuqmeta yaurae, Érémqo, Koimiqo, Tinakaraq Éráti kinirawaqa aaiqa umáyikaneta, móra tiyapa (5) kinirawaqa kayaté-kayate (4) kinirawaqa umayikaneta.

Amurapema Tína waykatí kinie, Ariokima Éráti kayukati kinie, Ketoraoma Éréma kayukati kinie, abo Titarima Kóimi kayukati kinie, Mami káyáté-káyáté (4) kíníráwáqá maréta-wuráe móra-tiyapa (5) kinirawaqa aaiqa umayikaneta. Mi kíníráwáqá, Berae Tótóm kayukati kinie, Timepae Yíboi kayukati kinie, abo Berae Yowa kayukati kinie.

¹⁰ Títim arubimma ano kaaweq* maikaraoko óriq uraitana abo minnamo Tótómkaraq Kómóra kinirawaqo kówata mátemma péqmareta anubata-owata, abo yaaima wayukarawaqa kaaweq maiqnobata metéqéta-ureta minnobaq pukae.

¹¹ Kayaté-kayate (4) kinirawaqa Tótómkara Kómóra kayukati máte-otakaraq, máte-awaqa maméta kourae.

¹² Yeráwáqá Rotimma Abaramni anówaiko-powata wení ótakaraq wemma awíkae Tótóm máqe-emaitata.

¹³ Móramo (1) peqmarena yiwaigomma, Íbaru naaqa Abaramma timamikaiye máte-naimo paqima. Mikánábímmá Abaram Mámriini anó owaka yarawakoni waqoka máqe-uraiye (Mamri Amori nare). Mámri aunabakarata kayaqá (2) yikaraiye, Etikorogaraq Ana. Mami kaumo (3) watanonna Abaramte yakarotáráe.

¹⁴ Abo Abaramma wení anabaomma awíqma yetí anna-naka urae, maminimo keitena wemá kaumo ateretikaraq tiyaakagaraq eitiqa (318) aaiqa-iwayuka mátemma wení naupaqo páquramma yááyama aikutena, abo Téní waoka uréta yetí namuro kayaté-kayate (4) kinirawaqa wakae.

* **14:10:** kaaweq: kumayu káwéqá ammó awiqmakedamo atima óqtammo mámmá-karapa kawere

15 Noka-nawataqa Abaramma wení aai wayuka yaika-umá-yíkárena yíkaminena-itata kayaté-kayate (4) kinirawakaraq yetí aai wayuka péráwana Abaramma waqmena mirauma Ópa tiyánepaq aukapaq Támátikati koyarae.

16 Abaramma yauweqma máte notakaraq, Rotigaraq, wení ótakarate, aararaókáráq, yaimma wayukagaraq, yiwikaiye.

17 Abarammo aaiqo-umámo Ketoraomakaraq wetémo yakarotará kini-rawaqa kégotamatuwaimma, Tótomuke kinigo Abaramma Taba arubi yiréna aonaraiye (minna kinirawati aruwe).

18 Miráitana Tárem kayukatí kinigo Metiterekimma aawakaraq wáénigaraq Abaramma mamá-ámíkaiye. Métítérékima uyátámaqma Ítgoni mononaaupaq mayai-naare.

19 Métítéréki Abaramma atimuqá-uyakena tiraiye, “Uyátámaqma Ítogo maragará wíyomo taroqurai Ítogo Abaramma iráqoni-uyakaniye.

20 Amuramu-uyákao uyátámaqma Ítogoma noitababiyabo wemó aawaqna-ita abo aaiqo-umá ení namuro kótámakonna-aitaba.” Miráitana Abaramma máte-tatapikemma, móramora (1) máte-tiyaakabikemma Métítérékimma amikaiye.

21 Tótomke kinigo Abaramtaba tiráiyé, “Wayukarawaqa ketime mátetataqa etábá mayao”.

22 Abaramma anonna-uraiye, “Kemá uyátámaqma Yawe Ítogoka ketí tiyaamma tikaq maraune, wíyokaraq maramó taroq-urai Ítogoka abo kemá araimma-tiyakaune,

23 Kemá íma-mórayataqa (1) ketábá mayánúne, íma móraqamma (1) keboqya tatagarare, kemá óta-naaqa aurakaune wemá timáti-kaiyaba.

24 Kemá kimmora ketí aaiq wayukamo nátúwá nawaka kanararé-ténúne. Abo náwamo ketémo uraiyamma Ánamo, Étíkoragaraq Mamri paa yiyuwaiyata yeráwátí ótamma-máyátao.”

15

Ítogo Áatimá Abarámte Yarutaiye

1 Aaiqa umá ánátatuwena Abaram yitana, Yawe Ítogo kainapaq wekáq páquma tiráiyé. “Íma ikatí-uwo kemá ení weyure abo ení amuyataqa anón-uramma aménúne.”

2 Mirátitana Abaram téna, “Anómo uyátámamma Yawe Ítogo nóina emá timinónó kemá íma iyápó makaunabowana Éréyáti Tamatikatike ketí máte notamma kemó makaunna mayániye?”

3 Abo Abaram téna, “Emá íma iyápó timikanabowana ketí mayái naako ótamma abowání-iniye.”

4 Miráitana Yawe Ítogo Abaramtaba tiráiyé, “Minaaqa íma abowání inibo enarupiké ení iyápógo máte notama abowání iniye.”

5 Yawe Ítogo Abaramma awiqmena máápa Abaramma yaubarena abo timámíkaiye, “Mute aabayápáq wíyokarawaqa aonama abo yorautuo, kanarárá yorautínónópo.” Abo wemá timámíkaiye, “Ení iyápó-anna mirará-ínóe.”

6 Abaram Yawe Ítogotaba araine-tiyákáitana, mináitábá Ítogo Abaramtaba arupúnaré tiraiye.

7 Yawe Ítogo ókaraq Abaramtaba tiráiyé, “Kemá Yawe Ítogomo Úúqo Kárítían-kayukabike mami mára áména abowání-ikaeteq awiqme-iraune.”

8 Abo Abaram ítaráiyé, “Anommo uyátámáqma Yawe Ítogo, kemá mami maramó araimma abowáníqo-onunna, naara-umá itéqa-óné-onuno?”

9 Yawe Ítogo anónná-uráiyee, “Nateqá purumakakaráq, mémekaraq, awai típítípikaráq mátemma kaummo (3) áúqó-uráiyamma mamé-iyoo. Óqa máágára, paaya numa mamé-iyoo.”

10 Abaram mimátémmá maména wekaq-iráiyee, abo Abaramma máte kamma aukapike ataqma ókaoka-uráiyee. Numarátámá paa-yukaiye.

11 Abo akikiráókómá arabéna kúmókumo mami áráq wákátábá itana Abaram yikamma wáréwara-uráiyee.

12 Minnámo aabaumo kuqperaitana Abaram púkímma-waguráitana mikákékámmá anó kumayuyatako wemmá yawaq-uyakaraiye.

13 Míkaq Yawe Ítogo Abaramka tiráiyee, “Ení iyápó-anna óq marabi namu-wayukara ínówe, mi-marabi kayukati kakobe maiyata kayaté-kayate antreti (400) auqa tai aaima-umáyikainowe.

14 Miráiyaaq kemá mi káyúkámó kákóbérammo náyumo umáyikaiyamma meyámma ánná-yiménata abo mikákémmá ení iyápó-anna anó notakaraq mi márúqá yuwéta yawinowe.

15 Abo emá (Abaramtaba téna) amurámuyatapi ayátágana matuwé emá púyínata abo utayákainowe.

16 Kayaté-kayate antreti (400) auqa yáwínata* ení iyápó-annama yawuwéqme Kéinan yinowe mina Amoraiti kayukati kumi-aaimmo yemo-uramma íma ari-uráiyee.”

17 Minnámo aabaumo kupéráimma kumayuqá áúrúitana Abaram aonaimma úmúpi iragó-tinibike irá-kamá yupayo-umáena kéqókéq wámmó Abarammo karama yáika-umarái aukapi yáuraiye.

18 Mitáo Yawe Ítogo Abaramte aamá tima-yarutuwena mirá-tiráiyee, “Kemá Ítípíke nokómmá maréna Ípáráiti anoo nokaq mami márú ení iyápó-anna yiménúne,

19 Kéni anna-kayukae, Kénat anna-kayukae, Kátmon anna-kayukae,

20 Éti anna-kayukae, Périt anna-kayukae, Répa anna-kayukae,

21 Ámóri anna-kayukae, Kéinan anna-kayukae, Kírígati anna-kayukagaraq Yébuti anna-kayukatí maramá kemá aménúne.”

16

Ágaya Ítímaeriye

1 Anyie-téna, Abaramma aanako Tárái íma iyápó aakama amewani-uráiyee. Miráitana Tárái wení mayai inaru Ítípíke aawiqa Aagamma makaiye.

2 Abo wemá Abaram-tabá téna, “Yawe Ítogo iyápómo akáímó anamoriq umatikaiye. Uréya ketí mayai inarukote waténana iyápó ákáma tímíno.”

Abaram kanararé téna, Táráitaba tiráiyee.

3 Abo Abaram Kéinan tiyááka (10) auqa umátúwaitana wení aanako Tárái Ítípíke wení mayai inaruma Aagamma awíqma awaikomma amikaiye.

4 Abaram Ágate wataitana, Ága amukarari uráiyee.

Minnámo Ágamo amukarariqo kéena wení ánákomma Taraimma aonama wemá mémápáq-yukaiye.

5 Miráitana, Tarai Abaramtaba tiraiye, “Emá mami úqmá abowání inone, kemó mampirámó Ágamo umatikaimma kemá ketí mayai inaruma enayápi makaunana, abo íbêqa wemá aonaimma amukarariqo ikakemma aumamé-uyéna kemá aonama wemá mémápá yuwaiye. Yawe Ítogo eqkáráq keqkaraq aukapi yainaniye.

* 15:16: Kayaté-kayate anna-kayukamo paqiyapíke.

6 “Ení mayai inaruma enayáápi maiye,” Abaram tiráiyie. “Nóra-áaimmo auyanammo íténanamo kanaaraqo ína-áaimma umákao.” Tarai tai áainuramma taroqumákáitana, Ága ayuwéna kouraiye.

7 Yawe Ítgoní énitóré (30) Ágamma kaqmaápa poqnokóní waqókaq aonaraiye. Mi póqnoómá, Túwa wí-áákóní aukapaq waiye.

8 Énitóreko téna, “Ágao, Tarainí mayai inarugo emá náakena iréya, nákarraq kewono?”

“Kemá ketí kawaa inimma Táráinopake péqmare kégonne,” Ága anónná-uráiye.

9 Mirá-titana, Yawe Ítgoní énitóreko wemmá timámikaiye, “Yauwéqma Táráinopaq uréya abo wení aamá waraao.”

10 Ókaraqa Yawe Ítgoní énitóreko tiráiyie, “Kemá ení iyápó-anna mama néturiq umáyikánata íma wayuka yorautinoe.”

11 Yawe Ítgoní énitóreko keqnámmá Ágataba tiráiyie, “Amukaraq emá íbêqa mannabowa emá inamaí akainone. Emá Ítímaiye-te* áwîqa yamamiyo, mináaitaba Yawe Ítogo ení uqmamá ítáyamena emmá áwáqnaiye.

12 Wemá Ítímai abáq iyáká umá maniye, wemá máteq kayuka aaiqa umáyikainata abo máqte kayuka wemmá aaiqa uyákainoe, wemá nékaq ataaramá wení arainibike maniye.

13 “Yawe Ítogoma Aaga Er Roi awiqa amikaiye, minná miráténa, emá Ítogo kemmá timóné, abo yabitikane,” Aaga tiráiyie. “Kemá íbêqa puqkónáq-únapike páá-maune, kemó timónai Ítogomma aónatuwaune.”

14 Min áitábá, mi póqnokómmá Bíyá Ráqá Rói áwîqa keyae, Kátétikaraq Báréti marukoni aukapi íbêqa páá maiye.

15 Miráitana, Aaga inámái Abaramma ákáyamikaiye, abo Abaramma Ítímaiye áwîqa miníyápógómmá yaamámikaiye.

16 Abaram étiqa tenigaraq móra tiyapakaraq móra (86) auqa keitana Aaga Ítímáirimma ákáyamikaiye.

17

Aummó Karain Aimma Timá-yarutaiye

1 Ánibo Abarammo náinia tenigaraq náinia (99) auqo kéitana Yawe Ítogo wekák páquréna tiráiyie, “Kemá Ítogo Wenóqyae, máte-tataqó taroq-innapímmá kekák amakakí-uréyá Íráqó-maiyatapi máo.

2 Kemá eté ketí aama-yarutuweka abo emá nétu iyápó-ánná aménúne.”

3 Minnámo kéitana Abaramma óipake Ítogoka marabí awautaitana abo Ítogo tiráiyie,

4 “Kemó-itaqá pórómáti eté kemá umátuwaune. Emá nétuqya maruti yibowá máinone.

5 Íma ókaraq Abaramue áwîqa yainowe, íbêqa ení augen áwîqa Abara-ámue. Kemá emmá nétuqya maruti yibowámó áúrákáúná áitaba,

6 kemá emmá maamá iyápó-anna néturiq uyákána mayáínóne, ení iyápó-annarawaqa anó maruqa áúráyata abo kínirawaqa epíké páqinowe.

7 Kemá ketí pórómáti yabiyénana matúmatu-íníye, eté ení iyápó-annaraokaraq abo yetí iyápórawate, kemá ekárák ení iyápó-annarawatí Íto mánune.

* 16:11: Ítímaiye awikoní áimma, minná “Ítogo itatimiye”.

⁸ Máte Kéinan marabimmo íbêqo namuq nákáq-umá mánna kemá aménúne. Mi mára egaráq ení iyápó-annatí mara ákáqpaq aukiniye, abo kemá yeráwátí Íto mánune.”

⁹ Abo Abara-ámma ókaraq Ítogo timámíkaiye, “Emá aamó-timayarumakaunnamo timámunna waraó, ekáráq ení iyápó-anna mikáqo páquqteta wínómma miráoro.

¹⁰ Maminná ketí yarumata-aine eté abo ení iyápó-annamo, mamin aimmo-yarumatamma kéréwáqá yabíyéro: Máte inamáí árakáráwáqá íbôwáqá-umáyikao.

¹¹ Emá ení aukoni kebó-áúwárátí káráma awaméká-maraó abo mami áwáméqá kerátatí áúkápimmo timá-yarúmakauyane.

¹² Minnámo epikémmó máte inamáí árakáráwáqó páquqteta-yínómma íbôwáqá-umáyikao náwamo éitiqa (8) kanamo-kéinna, náyumo ení náupaço páquráiyammo, yaurakémmó ópaq nakake mayaniq-urénagaraq nayumo ímo epikémmó páquráinae.

¹³ Emá íbôwáqá-umáyikao nayumo ení náupaço páquráinnakaraq, emó ení yaurakémmó meyání-uránae. Ketí yarumatan-naiko eté awaméká matúmatu-íníye.

¹⁴ Náwamo íbôwáqó ímo-uráinna waraowaqa timákáiyata ketí wayukabike kóino, wemá ketí yarumatan-aima arátuwaiye.”

¹⁵ Ítogo ókaraq Abara-ámma timámíkaiye, “Íma emá ókaraq enánáqa Táraíye tiyó, íbêqa wenáwíqa Térae maniye.

¹⁶ Kemá atimúqá-uyákánana abo wemá iyápó ákáma amíníye. Kemá atimúqá uyákánana abo minná wemá anó-marukarawatí yinówa mániye, kínirawaqa wení iyápó-annaraopike páqinowe.”

¹⁷ Abara-ámma marabí ótípake awaúténa wíráke-ena abo we-áímmá tiráiyé, “Kanaraq móra antareti (100) auço-uráinna-nako iyápó máyání? Kanaráq Téra náinia teni (90) auço-uráimma páá iyápó ákání?”

¹⁸ Abo Abara-am Ítogomma Ítaraíye, “Táyánámmá-itáúnna emá ketí iyápó Ítímaerima amaammá amínó?”

¹⁹ Mirátitana Ítogo téna, “Ímiye, Téra inamáí akama amíníye, abo emá Áítíkiye-te* yamáminone. Kemá weté ketí yarumakaunna-aimma maamá-páqonune, mami yarumata-aimma ekáráq ení iyápó-annabi matúmatu keráwáté iniye.

²⁰ Abo kemó Ítímaeritabamo itáúnna emmá itáyamenune. Kemá áráimma íráqóni uyákanune. Kemá táíbaq améqa abo kemá ókaraq táíbaq iyápó anna aménúne. Wení tiyákagaraq kaya (12) iyápóráwáqá móramora ááiti-anómma auráiyana abo kemá maamá anó maruqa áúrankanune.

²¹ Abo ketí yarumata-aimma kemá Áítíkite maamá páqonune, Térama mami kánarákémhá méyá áúkáq iyápó ákámá amíníye.”

²² Minnámo Abara-ámtemo aamó timá-kánatatuwena Abara-ámma Ítogo áyukaiye.

²³ Mitáoq-uramma Abara-am Ítímaerimma káwirena, abo mátemmo waamo wení náupaço páquráiyamma, meyákákémmó meyániq-uráikaraq, mátemmo waamo wení náupaço maemma wemá íbôwáqá umáyikaraiye Ítogomo timámíteniq.

²⁴ Abara-ámma náiniqa tenigaraq náiniqa (99) auqa-ke-ena íbôwáqá-uyákárae,

²⁵ mikánaráqá wení ániko Ítímaeri tiyákagaraq kaummo (13) áúqá kéitana.

²⁶ Maaka mimóra kánaráq íbôwáqá-umáyikarae.

* 17:19: Áítíkiye áwíkoní ááimma, minná “wírae”.

27 Yáimma wayuka mátemma waamá ibôwáqá umáyikarae, Abara-ámni náupaço páqura-nabiyo ópaqnakake meýániq-uráimma weté ibôwáqá umáyikárae.

18

Kaumo Námúq Wayukae

1 Yawe Ítogo anón owak tarawakoní ááikaq Mámari Abara-amka páqurai aine. Abara-am wení térinakoní oqta-ákákq aanónaço-kamákenamo-íkaq maramáqe-uráiyie.

2 Abara-ám múte aónaimma kaumo (3) káyúká áúbáq itó-umakurae, minnámo kéyimonena wení térinamma yuwéna uyaténa koyimónarena, abo yeráwáká koma-marabí awáútaiye kayoné-áimma yirátiraiye.

3 Abara-ám móra waikotaba (1) mirátiráiyie, “Ketí Anóko,* kanaráq íráqóáimma-tirátima makákq ketí náoq máíyaq kemá tíwáqnaonó. Íma ení mayai-naqa kótáo.

4 Nommá kemá maméq-yená abo emá áítuqqa tetekéya ma yágóní ááipi agao.

5 Kemá ááwáqqa maméq-mátimenaraq keráwáqá namá aqkonná-umátuweraq mikákémmá páá keráwátí amhá wínówe. Ketí naoqa yiráneteq kemá timurámu-maráune.” “Katekowé-íráqone,” yeráwáqá anónná-urae, “emó ónae-tinaiq uwo.”

6 Abara-ám uyaténa térinaupaçq uyápékurena Térámma timámíkaiye, “Kabequmá kaumo (3) tápéqa† páráwaqa yaqmáwaq paretiráwáqá agayaó.”

7 Abo wemá Abara-ámma uyaténa nákaço wení purumakakáráwáqó mápaç-uréna abo móra (1) íbêyamma áínóara purumakamma áúyakaiye, kabeqitana Abara-ám wení mayai-naqa amitana wemá ikamma abo ááwáqqa yokaaurae.

8 Aqa ááwáqqa yokaaeimma, Abara-ám ikaq nánánókáráq, auke nananokara abo purumakammo agama yokaaumátakaraq maména mamin ááwáqá máyímíkaiye. Minááwáqó-kénámmá Abara-ám itoumá yagóní áipi yetí waqokqa maena-yiwe-uraiye.

9 “Nákaraq enánáqa Téra maiyo?” yeráwáqá wemmá ítárae.

“Térinaupaçq maiye,” tiráiyie.

10 Mami kaumo (3) namu-wayukabike móra-waigo (1) Abara-ámtaba téna, “Kemá yauwémma mamirá-kánáráq méyá-náúkákq yénúne, abo enánáqa Téra iyápó mayaniye mi-kánáráq.” Téra yinaepaq térinakoní otaraq maena ítáraiye.

11 Mááka Abara-ámkaraq Téra áqa wayuka-ariqa aukuraye, abo Térama araçná-urapowana imá iyápó ákáwani-uráiyie.

12 Mirátitana Téra áúyánámá-kéitena wetábá wírá-uráiyie. “Máákkorata wayuka-ariq aukuraye íma iyápó ákawaniq-uraubo kemá íbêqa iyápó akánú?”

13 Yawe Ítogo‡ Abara-ámma ítaraíye, “Nóra-itanawá Téra wírá-kenawa téna kemá araimma iyápó akánú, íbêqo kemó araçnámo aukúnnapikemma?”

14 Kemá Yawe Ítogoma íma mórayatako ummáyatikaniye. Kemá yauwéqqa enopaçq timákáúnna kana méyá áúká yenana abo Térama inamáí iyápó mayaniye.”

15 Téra ikatíq-éna, “Íma wira-uraune téna,” kaqarí-tiráiyie.

Abo Yawe Ítogo téna, “Araimma emá wírá-uráne.”

Abara-ám Ítogotaba Tótóm Wayukayaba Yíwáqna-uwo Tiráiyie

* 18:3: Anókowe áwíqqa minná Ítogotaba tiráiyie † 18:6: 20kg-miraramma. ‡ 18:13: Mi kaumo (3) namu-wayukabikema, mora (1) mina Yawe Itogowe

16 Mi káúmó (3) námú wáyúkámó itóuma kóinekéta yeráwáqá márúte yuqmá Tótóm aónarae, abo Abara-ám apaq yiyuwáínéna maréna yeráwáté uráiyé.

17 Minnámo maréta kéwswana, Yawe Ítogo wenáúyánánóbáq tiráiyé, “Kemá kanaráq Abara-ámma yawáq-uyakanu kemó nóratatariqo ónúna.

18 Ímiye, nóínaitabiyabo Abara-ám anó imamukaraq marukarawatí yubiqá áráimma maniye, abo wetábáétéq máte marukarawakomma ma-márábímmá íráqoni umáyanune.

19 Kemá áqa wemmá tiyákátukaun-nabowana wemá wení iyápó-anna timáyiminata ketáá warainówe, yeráwáqá íráqon-aikaraq abo tágamayatari-oró. Miráiyana Yawe Ítogo Abara-ámmo wemó tiyákárimma aminiyé.

20 Abo Yawe Ítogo Abara-ámma timámíkaiye, “Kemá Tótómkaraq Kómórati anónibiqá yáqyiqkámma itaune, yetí kúmi-áiko anóni-umá táwítawa-iyé.

21 Miráipowaqa kemá kukéq aónanune áárimmo yetí táí áimmo taróqómma.

22 Mikákémmá kaya (2) námúnákárátá Tótóm aukapaq wuráye abo Yawe Ítogo Abara-ámte páá mikáq máqe-uraiye.

23 Abara-ám Yawe Ítgoní waqókáq yiréna ítáraiye, “Emá áárimma kateko wayukate táwí wayuka yíkamino?”

24 Minnámo móra-tiyapaq tiyáka (50) kateko wayukamo máraiyamma, emá páá máte kayuka yíkame abo emá íyaq mami kátékó wáyúkátí áitaba yiwímmá kamayikaino?”

25 Ímiye, kúmiq wayukamo yíkaminema emá íma kateko wayukagaraq yikaminone, kúmiq wayukate kateko wayuka íma mimmóráwái úqmá mayainowe. Emá íma mirará-ínóne, kímora (1) nááwamo mamárábí máte kayukamo yainánimma emá maane. Emá íráqón-áimma taróq-ínóne.”

26 Yawe Ítogo anónná-uráiyé, “Yeráwátábáé-téq íma kemá yíkamonune.”

27 Abara-ámma yawwéqma Yawe Ítogotaba tiráiyé, “Kemá íbêqa Anókote aámá ténáq íma ikátí-une, kemá pátátáune, káítóra-uráúne.

28 Minnámo móra-tiyapaq (5) imó-maatabawte, kanaraq máte kayukate mami káyúká yíkamino?”

Yawe Ítogo anónná-uráiyé, kemá aónánana kayaté-kayate tiyakagaraq móra-tiyapaq (45) wayukamo maiyaqa, kemá íma yíkamonune.

29 Móragaraq Abara-ám Yawe Ítogomma ítáraiye, “Abo kayatá-kayate tiyaka (40) wayukamo maiya emá náraq ínónó?” Yawe Ítogo téna, “Kayaté-kayate tiyaka (40) wayukayabaetéq íma kemá yíkamonune.”

30 Abara-ám téna, “Kanaráqibo, Anóko íma áyataba umátike tiyúwénaq ókaraq emmá ítáno, emá náraq-ínónó minnámo kaumo tíyáká (30) kátékó wáyúkámó maraiyama?” Yawe Ítogo anónna-uráiyé, “Kemó aónánanamo kaumo tíyáká (30) wáyúkámó maiyaqa kemá íma óqa yíkamonune”

31 Abara-ám Yawe Ítogomma ítáraiye, “Kemá íma ikatí-éqa ókaraq aamáitanáq-úne, emá náraq umáyikainono minnámo kaya tíyáká (20) kátékó wáyúkámó mi márúpímmó maiyama?” Yawe Ítogo wemmá anónná-uráiyé, “Mami káyáa tíyáká (20) kátékó wáyúkátí áitabae-téq íma kemá yíkamonune.”

32 Ókaraq Abara-ám Yawe Ítogomma ítáraiye, “Kanararé, Anókó íma ááyáqa-timiyó, tiyúwénaq paki mórákaraq ítáno. Náraq emá ínónó, tiyaka (10) wayuka-urammo mi márúpímmó maiya?” Yawe Ítogo anónná-uráiyé, “Páá tiyáka-urammo (10) kateko wayuka mi márúpímmá maiyamma kemá íma yíkamonune.”

33 Yawe Ítogo Abara-ámte aamo témáyamma kánatena, wemá mi márúqá kéyuwaimma Abara-ám yawwéqma naópaq kóuraiye.

19

Tótómkaraq Gómóraq Itogo Mamáá Táwítawa Uráiyé.

¹ Mi énáikáq kaya (2) énitórékó* Tótóm kóyaráye. Rótima Tótóm marukomma uyáperai ákáq maraqmáqe uráiyé. Minnámo kaya (2) énitóré-rátámó keyimonenama ítoumá yenákátópaqa uréna wemá marabi ótipake yenákáráq awáutaye.

² Rótí téna, “Timuqá-matikáúne ketí anókoratae. Ketí naupa yekao. Kenáká títuqa tete-kéqaq keté watáiyáq abo abéya máí nókápaq kenákátí amná wiyoye.”

Kaya (2) énitóré kórátá téta, “Ímiye, kerátá makáq máte kayukamo kaikuyo maruqaq wáéyúye.”

³ Mirá-kéteyataba Róti aqkonna-umá kítitaba yenáká maréta Rótite abo wení naupaq koyaráye. Róti yenákátí ááwáqa yoká-umá abo (íma itorái káná íma mai) pareti agamá yímítata naráe.

⁴ Kaya (2) énitóré kórátá yú-waiyeta kéoyana máte wayanammá Tótómkemma, mapukáráq wayúka ariqa Rótini nammá yáútúraq-umákae.

⁵ Mami káyúká Rótimma áyarae, “Nákaraq kaya (2) námú-nákárátá enópaqo yéyamma mááyo? Naaupake yiwíqma máápaq yukénata yenákáté ketáa a-raukáríq onnatáó.”

⁶ Róti yimónaibaq máápaq yáúbarena abo anaépake oqtá áúyakaiye.

⁷ Róti téna, “Ímiye, ketí wayukama, íma tai-áimma taroqoro.”

⁸ Aónaro, kemá kaya (2) ínárú íma waté watayamma yíkáraune. Yukaiyaq kemá yimíqma máápaq márúte-tímíkanaq abo keráwáqá nówaitataqo tikáinna yeráwáté oro. Abo ketí namu náká íma moráyatariq umáyikaro. Ketí naupaq yiráyapowaqa yabíq-yikanune.”

⁹ Abo yeráwáqá mirátirae, “Páábaq yááwao oqtarákémhá,” yeráwáqá téta. “Rótima íma maruq áinare. Abo íbêqa wemá ketáti kawáá máínénábiyo! Ketá yenáká kótámamqma emhá táwí-áimma uyákanunatae.” Mirákéteta innene-umá Rótimma abúbúqma maré-kéwéta oqtá yokiránéta-urae.

¹⁰ Mirámó-kéomma kaya (2) énitóré kórátá oqtaráké Rótimma yabitimá yauwéqma naupaq kéyuweta oqtá áúyatukaye.

¹¹ Mi káyá (2) énitóré kórátá máte wayuka oqtaráqó mááqe-émámma maabukáráq wayuka ariqa maamá kumayuriq umáyikáitata yeráwáqá íma oqta aónarae.

¹² Kaya (2) énitóré kórátá Rótitaba téta, “Íyaq emá yaimma anna wayuka maapi Tótóm maqa yíkárano, mirauma enairó-utama, ení ánimaqa enayámummaqa yaimma ení arainibíkémhá?” Máraiya-moema yiwíqme mamipíké kóró.

¹³ Kerátáa mami-márúqá maamá táwítawa-óyúye. Yawe Ítogo Tótóm kayukati ááyama ibiq-aimmo yaqyíkamma ítáimma anóni itana timátíkaitaka mami-márúqá maamá táwítawa-óyakae.

¹⁴ Miráketeyataba, Róti maréna uréna wení ayamummatí aanabo-íyápóráóqá timáyímikaiye. Róti téna, “Uyatéraq ma márúqá yúwaro, Yawe Ítogo áqa ma márúqá maamá táwítawa-ínékeiye!” Abo wení ayamummatí aanabo-íyápóráóqá ábê-aimma kétiye-téta yúyánápí tirae.

¹⁵ Iráqma-tágaimma, kaya (2) énitóré kórátá Rótimma yokage-umá timámena, “Uyaté enánákaraq enayámummaqa yiwíqme kówao, ímo-iteqoweqa keráwákáráq Tótóm marukote aweké mayainówe.”

* 19:1 Pimo tiraima kaya namu-nakarataya-bamo tiraima, mina mami kaya ayakara nakae (18:22)

16 Abo Rótimo mayámaramo kéimma, kaya (2) énitóré kórátá Rótimma ayákaqa yátoqma ánákokaraq, wení kaya (2) áyámúmmá yiwíqme yokege-umá Tótómke máápaq yáúbaraiye. Yawe Ítogo yeráwáqá áyáqa yímíkaiye.

17 Minnámo kaya (2) énitóré kórátá yiwíqma máápaqo kéyiyuwena, móra (1) enitoreko téna, “Uyatéraq keráwátí túyaba kóro. Íma wáéqma aónaro, íma móra-aakapáqá mamí árúbáqá agaro!”

18 Abo Rótima anónna umá-téna, “Ímiye ketí anóko, timuqá-marakáúne.

19 Emá íraqonni umátike abo emá anómma iragon áimma ketí tááraqo yabítíkanna tiráténé. Abo kemá íma anubaqá uyónúne. Kemá mamín úmágó aapaq yátóráinaq puyónúne.

20 Képi keboqyá maruqa aónao, íma népáq-urane, tiyúwéna péqmare mi kébóqyá márúkáqá wono. Miraonana kekáq puiyataqa íma yíkae.”

21 Móra (1) enitoreko Rótitaba téna, “Kateko-úráné, kemá enááraqa kanararé-tiyakaune. Emó ténná maruqa íma maamá-táwítawa onune.

22 Ánibo uyaté-péqmare kówao mi marukaq. Kemá íma móra-yatariq urána emá mi márúkáqá kówao.” (Rótimo peqmarenamo urai marukoni áwíqa Yowa)

23 Róti Yówa koyaitana áábáúmá utaraiye.

24 Miráitana Yawe Ítogo wíyôpake iragáráq kawabába-oqtamma yúwaitana Tótómkaraq Kómóra kukaiye.

25 Yawe Ítogo máte maruqa agamá táwítawa-uráiye, Yóten arukaraq wayukamo mi márúpímmó máékaraq, mátetataqo mi márábímmó waimma.

26 Miramo-kéimma Rótiní ánáko anaepaq waéqma aónaimma, wemá maamá úgórá-ótákáq umákuraiye.

27 Máí nókápáqá Abara-am itóurena yauwéqma Yawe Ítogokaq watá-tirái marukaqa-uráiye.

28 Abara-ám márúte aónaimma Tótómkaraq Kómóraqa, Yóten arubimma abo máte marama aónaraiye, abo irabíkéká-umá anó-kairaya umumma mi márábíkémá utaimma aónaraiye.

29 Abo Ítogomo mi árúmáqá táwítawa kéumatuwena Abara-ámma áúyánámá-ítáyamikaiye, ááka-itana Ítogo Tótómkaraq Kómóra maruqo táwítawa kéena Rótimma áwíqma máápaq ayuwáitana íma aweké mataiye.

Rótigaraq We-nayamummaqa

30 Róti wení kaya (2) ayamukorátaté Yówa maiyaba ikatíqéna yeráóqá anubaq mainena utaiye. Wegáráq wení kaya (2) ayamukote muriánnóbáqá máqe-urae.

31 Mórataoqa (1) ananowáá aukotaba téna, “Ketiborátá anónuqma-kaiye, mamarabi aaimmá máte-marabaqa, kerátaté mainomma íma-wá-mae.

32 Kerátá táinomma ketibokárátá amiqma neginági uyákátuwekaq weté watéka iyápó mayáyúye.”

33 Mi nókámmá yibowámma táinomma yenáká ámítuweta, ananowá maréna weté watáiye. Yibowá Róti wetemo waimma íma iteone-uráiye.

34 Méyá mi énáíkáqa ananowá aukotaba téna, “Énai nokamma, kemá keti-boté wataune, kéqnamma íbê-nokamma kerátá táinomma amiqma neginági uyákátuwaya abo emá ure weté waténaka wekáké iyápó mayao.”

35 Mi nókámmá kéqnamma táinomma yibowámmá ámímma neginági uyákátuweta, áukonaqa maréna abowáte wataiye. Kéqnamma yibowámá nóraq-oyamma íma itéone-uráiye.

36 Miráútuweta kaya (2) ánánókórátá yibowákáké yímukarariq-uráye.

³⁷ Ananowámá inamáí ákáma abo Móáp awiqa ámikaye. Móáp kayukati yibowá íbêqa-maiye.

³⁸ Áúkoma miráuma inamáí ákáma Péqámi awiqa yamámíkaiye, Ámónaiti kayukatí yibowá íbêqa maiye.

20

Abara-ámya Ábíméréki

¹ Abo Abara-ám Mámrikemma maréna Négébéq aukapaq koyaréna, Kátétikaraq Túr aukapi máqe-uráiyé. Páqya-kana Abara-ám Kéra kémaena

² abo mikáqá Abara-ámma wení ánáqa Térataba, wemá “Ketímánare,” tiráiyé. Abo Ápímérék Kéra wayukati Kíni-bowana, wení mayai wayuka timáyíkáitata Téramma koma áwíqmeta yewana Ápíméréki mayákáraiye.

³ Miráowata, móra (1) nókámma Ítogo Ápímérékikaq kainapáqá páquma timámíkaiye, “Emá puyínóne, emó aaramó awirána áitaba. Min ínímma waataké íníne.”

⁴ Mirá-kétitaba, Ápímérékima Térani waqóká íma wuré-nabowana, mirá tiráiyé. “Ítogo emá kanaraq kekáráq yepímmó ummamó-ímo mai-kayuka yíkámínono?”

⁵ Abara-ám kekáráq timátimena, Térataba ketímánare titanawaq, abo Térama timátimena Abara-ámtaba ketiyóbiye tiráiyó. Kemá táágama tuyanakake mamitátáqá taroquráunanibo kemá íma tai-áimma taroquráune.”

⁶ Miráitana Ítogoma kainapáqá timámíkaiye. “Árainé, itéq-aoneq-uráune, emá táágama auyanakake mirá-uráne, miráitáq kemá íma emmá ayuwauna ketúrakáqá táí áimma taroq-uráne. Mináitábá, kemá íma emmá ayuwauna wete watáne.

⁷ Ánibo waa ánáqibo yauwéqma tiyákenana awaikókáq wíno. Wemá ketí óyáúqnare, nunamummá wemá tiyákaina páá mainone. Ánibo, emó ímo yauwéqma awaikókáqó timá-kemoema egáráq ení wayukagaraq puyínóe.”

⁸ Óóqá máí nókáqáqá Ápímérék wení anó-kayuka yáyama áíkuyikarena Ítogo kainapáq máte-naimo timámímma timáyímíkaiye, wení anó-kayuka anómma ikatí-uráe.

⁹ Abo Ápímérék Abara-ámma áyarena tiráiyé, “Emá nóraq ketámmá umátikaráno? Kemá íma móra táí-áima taroq-uyákáraupo. Minnámma emá kekáráq ketí anó-maruqa anó tigaeta mamiráumá timénó. Emá íma taroqówai áimma taroq-umátikane.”

¹⁰ Abo Ápímérékima Abara-ámma ítáraiye, “Nóra náitabawa emá mamiráma-uránó?”

¹¹ Abara-ámma anónná-uráiyé, “Kemá túyáánápí-téqa mami márúkáq wáyúká íma Ítgoní áqa árainma ínopowata kemmá ketínákake tikatuweta ketínaqa mayainóe tiráúne.

¹² Móra-aayapaqo-itannama árainuramma mami ínímma ketímánare. Wemá ketibokákémmíbo, íma ketinókakene. Miráitana ketí náqa wemá áúkaiye.

¹³ Minnámo Ítogomo timátimenamo, enaboní márúqa yuwé kówáo titaqá kemá Térataba téqa, ‘Nánaukapaqo wóyúyamma emá ketábá keti-yóbiye tiyó,’ Emó ení íraqó-náimno mamiráuma tirátine-moema.”

¹⁴ Abo Ápímérékima, tipitípkaraq, purumakakáráq, mayai wayukama, aragáráq wagaraq Abara-ámma kámena abo wení ánáqa Téramma yauwéqma ámikaiye.

¹⁵ Mirá-umátuwena Ápíméréki tiráiyé, “Máte maramo kemó yabiyúnna aónatuwe yuwé emó akáinnaraq nákaqo mánáetinaráq áuyatuwe abo máo.”

16 Térateba wemá téna, “Kemá téniqa antreti (100) ara tauma* enayóbímma kámune. Kemó táí-áimmo emmó taróq-uyákáunaraqo ayumí ení wayukatí yúrikaqa amúne. Epímmá íma aweke maiye.”

17 Miráitana, Abara-ám Ítogokaqa nunamummá-titana, Ítogo Ápímérékigaraq wení ánákogaraq, wení mayai-inarurawaqa íráqónni umáyikaitata yauwéqma iyápó yíkárae.

18 Ápímérékimo Abara-ámni ánáqo mátai-náitaba Ápímérékiní aara-iyápó Yawe Ítogo máte yíiyáqa auyatukai.

21

Áitikimma Marákáraiye

1 Yawe Ítogo wemá tiráiteniq-umá Téramma atimuqá-aména abo wemá Abara-ámno pórómátimo-uyákárimma kíqna-uramma taróquráiyé.

2 Mi kánaráq-úrámma Yawe Ítogo Abara-ámno pórómáti-uráimma, wemá anónuqma-áúráitana, Téra ámûkarariq-uréna inamáí ákáma amíkaiye.

3 Téramo ákáyami iyapo Abara-ám Áítikiye áwîqa yamámíkaiye.

4 Abo Áítikimo móra-tiyapakaraq kaumo (8) kánámó kéimma, Abara-ám Ítogomo tímámíkaiteni-umá Áítikimma ubayammá-uyákáraiye.

5 Abara-ám ántárétiqa (100) auqa itana abo Áítiki wekáké páquraiye.

6 Téra tiraiye, “Ítogo wirágara amurámu timiye, abo máte-wayukamo iyápómo kemó akáúnnamo minná-itétama kete yeráwáqá wíra-inówe.”

7 Aniyeténa Téra tiráiyé, “Íma-mórawaigo Abara-ámntaba téna kettaba min iyápó ákáyaminiye tiraim-manibo, kemá íbêqa Abara-ám anónumma áúráipi iyápó ákáyamune.”

Ágakaraq Ítímaerima Timá-yíkáraiye

8 Áítiki anómma-auréna abo ááwáqa naraiye. Mi kánaráqó Áítikimo naammo némainma yuwéna ááwáqo kénaimma Abara-ám anó nawaqa agayákáraiye.

9 Téra aónáima wení mayai-íníkóni ánimma Ítímaeri Áítikimma wíra-uyákáraiye.

10 Miráitana Terá Kówánai-tena Abara-ámntaba tiráiyé, “Mi máyáí ínókáráq wení ánimma wárénata kótao, íma Ítímaeri ení ótamma ketánikote yainánáiyé.”

11 Minnámo Téramo ti-náikómma mamá anómma Abara-ámuni auyanakoma táwítawa-uráiyé, nói-náitababiyabo Ítímaerima wenáni-karaqiyé.

12 Abo Ítogo Abara-ámntaba tiráiyé, “Íma emá umma-áúyánámmá itaó enánikotabakaraq ení mayai ínimmá. Nówai-naimmo Téramo tína itaó, nówai-náitababiyo Áítikikake kemó pórómáti-uyákáraunna emá iyápó-anna mayáínóne.

13 Kemá Ítímaerimma nétuqya iyápó aménana yeráwáqá abo mamá anó maruqa-páqinowe, minna wema enánipowana.”

14 Máí-nókápáqá aabêyanapimma Abara-ám yáimma awakaraq nonáná-yaqmá maténa Ágámma amikaiye. Wemá Áganí aqnókáq kauyakéna abo tiyákáitana wení ánikote kóuraye. Ága wení amma maréna abo amáyukara-umaena kaqmáqmaqa Bétíba waqokaq uráiyé.

15 Ábo anabíké nomma ánátakitana, Ága ánikomma karanóbáq apaq ayuwéna

16 abo wemá maré waqónáwátáq kéra-nékaka wení ánikomo-máikake máena, wemá wetábá ááímá kétena, “Kemá íma kao-nanana puyíkae.” Abo Ága mérami wáqónáwátáqó máqemaikakemma wemá ibiqá átáma yakáiyé.

* 20:16: Miráuma wení umamá 11.5kg ara-tauwe

17 Ítogo Ítímaerimo ibiqó-yaráimma ítáraiye. Ítogoní énítóreko wíyôpake Ágamma áyarena abo wetábá tiráiyé, “Nóraq-uránó, Ága? Íma ikatíq-uwó, Ítogo enánikoní ibiqá ítátuwaiye.

18 Emá uréya enánimma awíqma enayáápi yoraó, kemá wení iyápó-anna mamá anó maruqa áúqyikanune.”

19 Ítogo Áganí áúramma táagayakaitana abo wemá maiqnómmá áónaraiye. Ágamma nonánábí nommá yakéna maré-uréna ánikomma nommá ámíkaiye.

20 Ítogo Ítímaerima yabírákáraitana abo wemá anómma-aukaiye. Wemá kaqmá maqa maena abo aráábá-naqa aukaiye.

21 Ítímaeri Páráni kaqmáq maqa maitana, wení anówa Ágamma Ítípíke aaramá aabá uyamikaiye.

Kayoné Áaimma Timá-kayoné Urayé Mi Bétíbaq

22 Mi-kánábímmá Ábrá-ámkaq aamá tínéna Abimereki iráiyé Píkórite, wení ááíq-wayukatí kawáámá. Ábíméréki téna “Ítogo mátetataqo taroq-innabímmá ete mániye.

23 Íbêqa Ítogoní áúrakaqa emá ayáámma aikaq márénaqa kemá aónéqa minná emá íma kete, ketí iyápórawakaraq, ketí iyápó-annarawate táwí áaimma taroq-ónúne-tiyo. Emó namuq-náká-umá mámma marukaqó kemó emmó arátiraunna iraqo-náaimma mirára-umá kemmá tirátio.”

24 Abara-ám téna “Kemá tiyáámma tikaq-maráúne.”

25 Íbêqa Abara-ám Ábímérékimma kúruqa timákáraiye wemó móra noqmaiqo uqmakáimma Ábímérékini mayai-wáyúkáráwáqá yabíma abowání-umatawana.

26 Abo Ábíméréki téna, “Náwamo miraimmá íma kemá aónaraune. Emá íma mitaoqa timátimenaq ítárauna íbêquramma-itaúne.”

27 Miráitana Abara-ám tipítipi-garaq purumakamma maména Ábímérékimma ámíkaiye. Mikákémmá máákagorata móra-yiyaqa maakaye.

28 Abara-ám móra-tiyapakaraq kaya (7) ánáé típítípíráwáqá mamá-ókaq tipítipi-rawapike makáiyé.

29 Abo Ábíméréki Abara-ám itáraiye, “Nówai náaitabawa mami mórá-tiyápákáráq kaya (7) típítípíráwáqá emó mamá-ókaq yenamáraqa makáánó?”

30 Wemá anónna-uráiyé, “Mami mórá-tiyápákáráq kaya (7) típítípíráwáqá mayainónna áaraimma mi maíqnótábá keqtábá ukáiyé-tínóne.”

31 Mi-náaitaba mi-márúqá Bétibare áwîqa-yarae, nówaitababiyo kaya-náká (2) móra-yiyaqa makááyakare.

32 Kaya (2) nákorátámó móra-yiyaqa maraí-áímmó Bétibaqo kánataimma, Ábímérékigaraq Píkori wení áai-wayukatí anómma yawwéqmeta Pírítáni marabaq uráiyé.

33 Abara-ám támárátiki yaama Bétíba uqmakéna abo mikáq wemá Yawe Ítogoka monoqá-tiyákáraiye, matuqmatuq Ítogokaq.

34 Abo Abara-ám áayátá kanama Pírítaini marabimma máqe-uráiyé.

22

Ítogo Abara-ám Maqmá Aónaraiye

1 Yaímma kana yátámakitana, Ítogo Abara-ám maqmá aónaraiye. Ítogo “Abara-ám” timámítana,

Abara-ám téna, “Maa-maúne” tiráiyé.

² Ítogo téna, “Enánimma kímora arupikémmó akaín íyápó awîqme Móréya aukapaq winaq, móra (1) anuma arátena enánimma ikámma agaamá ôba umátikao.”

³ Maí nókáápáqá Abara-ám itó-uréna, ôbamo í-íráámá yaímma atáqma kebóqya otikoní ámúraq kémarena, wení kaya (2) máyái nákaráq ánikomma wemá yiwíkaiye. Yeráwáqá maréta Ítogo timáyímí marukaq urae.

⁴ Kaya (2) wáágá yátámakitana, Abara-ám wonaeti márúqá aónama nékaq yukaiye.

⁵ “Kaya (2) mayái nákaráq maakáq pááqya otikaraq maero,” Abara-ám timáyíkaraiye. “Kerátá Ítogokaq mérapaq wuréka monoqá mó-tiyákátuweka yauwéqma keráwátópaq yéyúye.”

⁶ Abara-ám agaamá ôba umákai iraama mamá Áitikimma kábakena, wemá iraa-áakaraq púmá mataíye. Abo maákama móraitéta uráye.

⁷ Áitiki téna, “Ketibo?” titana.

“Owe ketáaniko?” Abara-ám anónná uráye.

Áitiki téna, “Iraa-áakaraq iraaamáq maíbo, ánibo nákaráq áráa tipitipi agaamá ôbamo umákaima maiyo?”

⁸ Abara-ám anónna uráye, “Ketáaniko, Ítogoma wenamáriq móra (1) áráa tipitipi ôbamo agaamá amímá timini-karatae.” Abo maakama móraitéta maréta kóuraye.

⁹ Abo yenákámá Ítogomo timáyíkai marukaq uréta Abara-ám yáaré taróqumá iraaamá áakumá ámúra makaiye. Wemá Áitikimma ána ai-yayaka ataumá yaereraq iraa-ámúraq makaiye.

¹⁰ Abo wemá ayáámma áarumma púmá maténa ánikomma ikamínéna uráye.

¹¹ Abo wíyôpake Yawe Ítogoní énitóreko áayama téna, “Ábára-ám! Ábára-ám!” Abara-am anónna uráye, “Ké-maúne” tiráye.

¹² “Íma min-íyápómá awekema amiyo, ánekuqma mórayatari-uwo (1),” tiráye. “Íbêqa kemá aónáúnama emá Ítogoní áaqa ikatiqé mináitábá emá íma enánimma kímora iyapo yáátorane.”

¹³ Abara-ám waéqma aónama yúwáimma awai-típítípí karanóbaq ituwena wení kómuraq maitana aónaraiye. Wemá uréna koma tipitípi maména ánikoní márúqá mamá agaamá ôba ámíkaiye.

¹⁴ Abo Abara-ám mi márúqá “Yawe Ítogo timíní marure” tiráye. Íbe kanama “Yawe Ítogota timíní anuwe” tiráye.

¹⁵ Abo Yawe Ítogoní énitóreko wíyôpake Abara-ámma yauweréna kayataoriq-umá (2) áayaraiye.

¹⁶ “Kemá áaraimma akoqná aimma timamune, “Yawe Ítogo mirá téna tiye. “Emó kímora iyapo ímo yátóránna áitaba,

¹⁷ Kemá áarai-nuramma anó amuramuqa eqkáráq ení iyápó-anna mamá taíbariq íníye abayáákáq wiyóká éta nonáwábaqa kekébára ínóe. Ení iyápó-anna namurotí márúqá yíkamma yabiyínóe.

¹⁸ Emó ketáamo waaránna áitaba, ení iyápó annarake máte marabaqa maa márábímmá (amurámuq marainoe).”

¹⁹ Ániye téna, Abara-ám wení mayái wayukate yauwéqma móraiteta maréta Bétíbaq kourae. Abara-ám Bétíbaq máqe uráye.

Naqaní Ánimare, Náqa Ábára-ámni Ábákowe

²⁰ Yaímma kana yáwitana Abara-ámma timámíkaiye, “Mírkáma wekáráq iyápó anowae, enábáqa Náqakake wemá inamaíráwáqá yíkátukaiye.

²¹ Útíma-ma áqnáekowe, Bútíma-ma ábákowe, Kémúeri (Árámuni abowae).

²² Kététi, Áyo, Bírítáti, Yítírábu-garaq Bétúeriye.”

²³ Bétúeri Árébékani abowá aúraitana, Mirkáma mi eítíqa (8) inamaíráwáqá Abara-ámuni abako Náqakake yíkáráiyé.

²⁴ Wení anaékaq (2) anaqa Reúmae, wegára inamaí yíkáráiyé. Yetí yíwíqa. Tápaé, Gáqámue, Táqátigaraq mákae.

Máátiyu

Ítuma yauwéqma tiwiraí-nákóní títaubikoni anáábútáátî yíwîqa

¹ maannáma Ítuma yauwéqmataa tiwiraí-nákóní anáábútááe. Ítuma minná Tébitin-annabikene ániibo Tébitima minná Áabaraan-annabikene.

² Áabaraama minná Ááitekimma aboáé. ániibo Ááitekima Yáakobomma aboáé. ániibo Yáakoboma Yútaamma wení ábâqawaayugaraqa yeqtí yiboáé.

³ Yútaama Pérêtiyaa Téraati yiboámíye. ániibo yinóama Táámaae. ániibo Pérêtima Étaronimma aboáé. ániibo Étaronima Aráamma aboáé.

⁴ ániibo Aráama Aammínataamma aboáé. ániibo Aammínataama Náátonimma aboáé. ániibo Náátonima Tárámonimma aboáé.

⁵ ániibo Tárámonima Bóáatima aboáé. anóama Aréaabie. ániibo Bóáatima Óbétimma aboáé. ániibo anóama Arútie. ániibo Óbétima Yétimma aboáé.

⁶ ániibo Yétima Tébitimma aboáé. Tébiti kínima máqte-marukaq yabíkái-kawaanare.

ániibo Tébitima Tórómónimma aboáé. anóama naayóbáqa Yúrááaama anáakoma máqe-uraimanibo Tébiti moyámmá yabitoráine.

⁷ ániibo Tórómónima Aréábóamma aboáé. ániibo Aréábóama Abááiyamma aboáé. ániibo Abááiyaa Étaamma aboáé.

⁸ ániibo Étaama Yeótabatimma aboáé. ániibo Yeótabatima Yóraamma aboáé. ániibo Yóraama Utááíamma aboáé.

⁹ ániibo Utááíaa Yótááamma aboáé. ániibo Yótááama Éaatimma aboáé. ániibo Yótááama Étékááiyamma aboáé.

¹⁰ ániibo Étékááiyaa Manáátaamma aboáé. ániibo Manáátaa Émonimma aboáé. ániibo Émonima Yótááíamma aboáé.

¹¹ ániibo Yótááíamma Yekóniyaa aboágaraq ábâqawaayugaraq yeqtí yiboábóana mi-kánáábíma Ítiráaeo-wayukama Bébírôniq móma ánná urááe.

¹² yemá Bébírôniq móma ánná owana Yekóniyaa Téyaatiomma aboámá máqe-uraiye. Téyaatio Térúbabeomma aboáé.

¹³ ániibo Térúbabema Áábiutimma aboáé. ániibo Áábiutima Irááíakimma aboáé. ániibo Irááíakima Étomma aboáé.

¹⁴ ániibo Étoma Tétokimma aboáé. ániibo Tétokima Ékimma aboáé. ániibo Ékima Éríútimma aboáé.

¹⁵ ániibo Éríútima Éríetaamma aboáé. ániibo Éríetaama Máátaanimma aboáé. ániibo Máátaanima Yáakobomma aboáé.

¹⁶ ániibo Yáakoboma Yótêbimma aboáé. ániibo Yótêbima Máriaamma awaikóé. ániibo Máriaama Ítumma marákáraiye. miráitata yemá Metáíya yauwéqmataa tiwiraí-naré téta áwîqa kéyaae.

¹⁷ miráitata Áabaraani máqten-anna-wayukama mamé yewana aqtóráqá Tébitikaq iráamma tiyááka umá kaayaqté-kaayaqte-yiboama máqe-uraae. ániibo máqtemma Tébitin-anna-wayukama máeta mi-kánáaráqá Bébírôniqa ánnáma mó-uraama minnáma tiyááka umá kaayaqté-kaayaqte-yiboae. ániibo yemá Bébírôniq ánnáma mó-uraa-kanaarake Metáíya Ítuma mikáq pááq-uraimma minnágaraq mamá máqtemma tiyááka umá kaayaqté-kaayaqte-yiboae.

Máriaama Ítumma marákáraiye.

¹⁸ Ítuma yauwéqma tiwiraí-nákóní wataama pááq-uraimma mirá-uraiye. anóama Máriaae. yemá Yótêbiqtaba mayaíkáae téta aúyarakaraane. miráitata

yenákámá mórabi íma uréire urááye. miráitata aónaama Áánúqtuni Aokaq-Áágómá Máriaakaq awaamérîq itanabóana ámûkarariq uráíye.

¹⁹ awaikómá Yótêbi wemá íráqôn-auyanakaraqnapoana ánáakoma Máriaama abarokáq timá agaeráq akai-ááqá íma ítaraiye. miráitana wemmá aúpáq kaayonébáké waqtuwánéna aúyánámmá ítaraiye.

²⁰ Yótêbima minnýyaba aúyánámmá itáíq-itaiq kéitana uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma kainapáq iréna mi-káqtó-nákómá maará-tiraiye: “Yótêbio, Tébitin-annabike-nako, emá enánáakoma Máriaama mayaíyábá ikatîqa íuwo. itaao. min-íyápómá áyáqnobaqo máin-iyapoma minná Áánúqtuni Aokaq-Áágómá ámikaiye.

²¹ wemá inaamaí-íyápómá marakániye. miráinaama wení áwîqa Ítue té áwîqa yamámiyo. min-áwíkóni áaimma minná. wemá wení aarawaamá otaa-qtátáápi máapoana yemmá yiwirániye.

²² maami-máqté-qtátááqá pááq imá minnáma uyátárai-nakoma amuné-wáyúkátí yóyaukaq téna maamin-áikómá arammá iyaíno tiráine.

²³ itáaro. mórana aúgen-inikoma ámûkarariq kéena iyápóma inaamaímá marakániye. miráinata wení áwîqa Imáánuerie téta áwîqa yamáminoe. min-áwíkóni áaikoma mirá-uraiye. ‘Áánúqtuma ketáátê máíye.’” téna naayóbáqá Áánúqtuni amuné-nákómá tiráine.

²⁴ ánibo Yótêbima aú waguré máqena itó-urena uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma timáminiq uráíye. miráitana Yótêbima wení ánáakoma mamá íráqóniq umá ákárariye.

²⁵ miráimanibo Yótêbima Máriaate íma naté náuraayana inaamaímá marákárariye. min-íyápógóni áwîqa Ítue téna Yótêbima yamá ámikaiye.

2

Ítumma marákáiraine.

¹ Érótima anó-kinimma mái-kanaaraq Máriaama Ítumma Béqteremubaqa Yúria-marupaq marákárariye. ánibo min-íyápómá marákátuwaitata anaaékaqa wiyóqtábá ítaraa-kayukama aabaúma utaipáké Yérútáarebaq iréta maará-tiraae:

² “aúgen-iyapoma pááq imá Ítíráaeo-wayukati kínimma mánin-iyapoma náakaraq máíyo? ketáámá wení wiyókómá aúge-kinimma pááq itana awaaméqá immá aabaú utaipáké aónatuweqtaaboataa ketáá wekáké nunamummá timákanataa kéyune.” téta tiráae.

³ Érótima kínima min-áímmá itátuwena wemá áaqa karáíye. máqtemma Yérútáare-wayukagaraq iyánáaq uráae.

⁴ Érótima máqtemma anón-i-wayukama mamá káikuyikena uyáta-maqma anó-monoq-wayukagaraq áikuyikarena aammá aúmatan-aimma yirááti-wayukaboana wemá ítama aónaraiye: “Metáíya yauwéqma waayúkama yiwiránîn-naqa náakaraq Áánúqtuni amuné-wáyúkámá tiráamma pááq ínîyô?” téna ítama yimónaraiye.

⁵ miráitata yemá timá-ameta:

“maakáké Béqteremubaqa Yúria-marupare.” téta timá ámikaae. naayóbáqá Áánúqtuni amuné-wáyúkámá maará téta aúbabi agatáane:

⁶ “keráwáqá Béqteremu-wayukao, Yútaa-wayukati marabáqá máamma paá-marukaqa íma máae.

keráwáqti márûpake anómma yabíkái-naqa pááq ínîye.

miráinana wemá ketí Ítíráaeo-wayukaraq yabiíniye.”

téna naayóbáqá tiráine.

7 miráitana Érótima aabaú utai-náúkápáké wiyóqtábá ítaraa-kayukama yaákarena aúpáq yááyaraiye. ániibo wemá miráitana mi-káyúkáráq ita-ita umá káonena: “mi-kíyóqá pááq-urái-kanaarakemma náaraq-uma-kanaawaq yáuraiyo?” téna ítama yimónaraiye.

8 yimónatuwena Érótima mi-káyúkámá timáyíkáitata Béquteremubaqa kégowana tiráiyé: “keráwáqá uréraq min-íyápóyábá abáá-uma arútáaro. ániibo keráwáqá aónamareqa ketôpaq yauwéqma má-tima-timero. miráinaq kegáráq uréq wemmá omáqá aónanune.” téna tiráiyé.

9 ániibo yemá kínin-aama ítátuweta kóuraae. aapaqá kéowana maami wiyóqá aabaú má utaipáké aónaraa-waigoma mi-káyúkátí áqnáabaq wéqéna min-íyápómá máikaq ko máqe-uraiye.

10 wiyóqá káonaawana íyakoma íraqôniq uráiyé.

11 miráitata min-náúpáq uyábéketa min-íyápógáráq anóama Máriaakaraq aónatuweta yemá awáúteta yiraayutaúmmá ayéta min-íyápógómmá omáqá aónaraae. ániibo yemá yeqtí kápiq-unamma ótureta yimuqá marakéta yaímma-yataaqa ámikaama mónekaraq íraqôn-akuqa i-kánámá íraqôn-akuqa i-mátáwékáráq ámikaae.

12 áaqibo kainapáqá Áánúqtuma mi-káyúkámá timá-yimena Érótinopaqa yauwéqma íoro téna timá yímikaiye. miráitata yemá óq-apake yaútúmeta yetí naaópaq kóuraae.

Yótêbigaraq ánáakogaraq yenákátí iyápógaraq Íqtîbibaq kóuraae.

13 wiyóqtábá ítaraa-kayukama yeqtí naaópaq kówana uyátárai-nakoni kaqtónakoma Yótêbinopaq kainapáq kukéna timá ámikaiye: “emá itóé iyápógaraq anóakaraq yiwíqme péqmare Íqtîbibaq kóaa. Érótima iyápó abáá-uma ikamínénaboana abáá kéibo mibáq Íqtîbibaq márenaq keqnáámmá kemá timáménaa ‘kóaa.’” téna timá ámikaiye.

14 ániibo Yótêbima mikáké páátákáá itó-uma min-íyápógáráq anóakaraq yiwíqmena min-nókáámá Íqtîbibaq kóuraiye.

15 Yótêbima Íqtîbibaq máqe-urái-kanaaraq Érótima pukái-kanaabima Íqtîbibake yeqtí máapaqa kóuraae. miráitana uyátárai-nakoma amuné-wáyúkátí yóyaukaq tiráimma áraimma pááq uráiyé. maará-tiraine: “ketáanikoma Íqtîbibake yíkáae téq wemmá ááyaraune.” téna agamatán-áúbábí tiráine.

Érótima titata yemá netuqyaa-nóiyápómá yíkamma pukáane.

16 ániibo íbêqa Érótima ítaraiye wiyóqtábá ítaraa-kayukama aabaú utaipáké ye-káyúkámá Érótimma amaníqá makááe. miráitana Érótima anómma áyámma umáguraiye. wemá yaímma-wayukama timá yíkáitata Béquteremubaqa yaímma waaqókáq-márúpákégáráq inaamai-íyápóráq áiqma yíkakaama miráuma pááqya-noiyapoma kaayarábi móra-karitimaatima yáurái-noiyapoma áiqma yíkakaae. minnáyababoata yíkakaae. wiyóqtábá ítaraa-kayukama Érótimma timá ámikaamma áqnáabaqa wiyóqá aónaawana kaayaq-kárítímáátímá yáuraine.

17 miráitana naayóbáqá móra-aimma Áánúqtuma tiráimma móra amuné-náqá Yéremáiani óyaukaq tiráimma áraimma pááq uráiyé. maará-tiraine:

18 “Aráámaa-marupake móra-aimma ítáawana min-áikómá anón-ibiqá yaréta Arétéroma wení iyápóyaba ibiqá kéyarainatama aarawaamá íma kanaaráq mamá áyáqa paru ínóe.

máqtemma wení iyápóma pukurááwanaboana ibiqá kéyarainata aarawaamá wenáyaqa íma mamá paru ínóe.”
téna Yéremáiya naayóbáqá tiráine.

Yótêbigaraq ánáakogaraq yenákátí iyápógaraq yauwéqmeta irááe.

¹⁹ anaaékaqa Érôtima pukitana Íqtîbibaq uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma kainapáq Yótêbinopaq kukáiyé.

²⁰ mi-káqtó-nákómá maará-tiraiye: “emá itóé iyápógaraq anóakaraq yiwíqme Ítiráaeobaq yauwéqme kóaa. wemá min-iyápómá ikamínéna i-náqá áqa pukuráiyé.” téna tiráiyé.

²¹ miráitana Yótêbima iyápógaraq anóakaraq yiwíqmena Ítiráaeo-marabaq yauwéqme kóuraiye.

²² miráimanibo wemá itáimma Áákéreaatima Érôtini áanikoma aboání náápaamma mayéna anónnáma kínimma Yúria-wayukabi máqe-uráipoana Yótêbima min-áúkápáq wíyábá ikatîq uráiyé. miráimanibo móra kainapáqá Áánûqtuma Yótêbimma áamáma ámikaitana Kááririri-aukapaq yiwíqmena kóuraiye.

²³ wemá móra-maruqa Náátárêtibare te-márúpáq ko máqe-uráiyé. miráitana naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá agatáán-aikoma áraimma pááq uráiyé. maará-tiraane: “yemá Náátárêtibake-nare téta tinoé.” téta Metáíyaqtaba tirááne.

3

Yóáanema nommá perái-nákómá watáama tiráiyé.

¹ mi-kánáaráqá Yóáanema nommá péqyikai-naqa pááq uráiyé. ánibo wemá Yúriabaq kaqmáápaq máena watáama tiráiyé.

² wemá maará-tiraiye: “keráwáqá tirummá waéráaro. Áánûqtuma yabíkái-kanaama waaqókáq kéiyé.” téna tiráiyé.

³ maamin-náqá Yóáneqtaba naayóbáqá Áánûqtuma amuné-náqá Áítáíyan óyaukaq tiráine. minnáma maará-tiraine:

“waayúkama íma máa-kaqmaapaqa móra-nakoma anókaq ááyama kétiye.
‘uyátárai-nakoni aammá yokaa oro.’”

téna Áítáíya naayóbáqá yirummá waeraíyábá tiráine.

⁴ Yóáanema móra oótiraa-kamma káámogoni áyáuraq wáqtôma tarôq umátamma itokéna aúkáapi purumakaakóni áuraq tarôq umátan-amurannama umátokaine. ánibo wemá karaanóbáké yaatárugaraq uwon ámûkaraq néwaine.

⁵ mi-kánáábímá yaímma-wayukama Yérútáárebake Yúriabaq-wayukama yaímma Yótaa-nokoni waaqókáké-káyúkagáráq Yóáanenopaq irááe.

⁶ miráitata yemá yeqtí kúmiq-yataaqtaba wemmá timá ámewana Yóáanema Yótaa-nopi nommá péqyikaraiye.

⁷ Yóáanema aónaimma netuqyaammá Péрати-wayukagaraq Táátûti-wayukagaraq nommá peránatae téta yewana wemá tiráiyé: “keráwáqá irakabayaakón áráakawaqa mááe. náawaq titaráq keráwáqá Áánûqtuni áyamma anaaékaq ínîqtabama kanaaráq péqmare kóino?”

⁸ keráwáqtí kúmiq-yataapike tirummá waékáunatae téraq keqtáámá tiráátero.

⁹ Áánûqtuma maamin-óqtánápó mamá kanaaráq Áabaraani iyápóma aúqyikanipoaq ‘Áabaraama ketáái tináábúóé.’ ítero. mirá tíyakakemma táí-meyamma ímayanoe. kemá keráwáqá kêtima-timune.

¹⁰ yaagóni áaipima Áánûqtuni kummá yáúkáiyé. miráipoana máqte-tagoma arammá íma iyáinatama ayáama kunnápó áaipike agátuweta irabí agatúwáánikaa umá agatuwánóe.

¹¹ kemá Yóáanema nonnápó keráwáqá kébetikaune. mirá éqa ketáái tirummá waeráunatae téq kêtiraateqtae. miráimanibo móra-naqa tinaae yínîn-nakoni akoqnáágoma ketí akoqnááma uyátáraiye. kemá íma kanaaráq

umaataráunaboaq wení aítauq-anaama múte mayánúne. awaaméqá keráwáqtí kúmiq-yataapike waeraígáae téq kemá nopí tíkaraunamanibo wemá keráwáqá Áánûqtuni Aokaq-Áágópí tikániye. náayubi yeqtí kúmiq-yataapike íwaeraiyanama yemmá irabí yíkarainana iragómá yeqtí kúmiq-yataaqa kamá kautíniye.

¹² wení ayáápimma yáumma matokéna wítima kugébatuwaniye. miráumatuwena wení wíti-naupaqa wítima mamá áíkuiniye. miráimanibo wítigoni átima iramá káíq-kaiq umá kain-írabí agatuwániye.” téna Yóáane Áánûqtuma kugébama agatuwánîqtaba tiráiyé.

Yóáanema Ítumma nommá pérakaraiye.

¹³ mi-kánááráqá Ítuma Káárirí-maruqa yuwéna Yótaa-nopaq uráiyé. Ítuma Yóáanenopaq uréna Yóáanema wenayáápíke nommá pétikaikaae téna uráiyé.

¹⁴ miráitana Yóáanema aúyánámmá itáimma íma kanaaráq umaatarénaboana Ítumma nommá pérakane kéena tiráiyé: “kanaaráq emá kemmá nommá pétikanone. nôraq itaawáq ketôpaqa kéyeno?” titana

¹⁵ Ítuma yawwéqma tiráiyé: “ibáqyuwaa. mi-kánááráqá miraráá óyáae. miráoyanama máqte-qtataaqa Áánûqtuma akáinaiq óyúye.” mirá titana Yóáanema Ítun áama waréna wemmá nommá pérakaraiye.

¹⁶ Ítumma nommá pérakatuwaitana páátákáá nopíké yuwéna aabayámmá ígitana aónaimma Áánûqtuni Aágoma kukáimma miráuma móra-numama máagoraa umá kukéna Ítukaqa ku máqe-uraiye.

¹⁷ ánibo móra-aikoma Áánûqtunopake tiráiyé: “maannáma ketáanikoe. kemá weqtábá ôriq umá kétikaiye. ketí tiyakoma weqtábá íraqôniq kéiyé.” téna tiráiyé.

4

Tááqtaama Ítumma makáqma aónaraiye.

¹ mi-kánááráqá Aágoma Ítumma awíqmena waayúkama íma máa-kaqmaapaq Tááqtaama makáqma aónaikaee téna uráiyé.

² miráitana Ítuma kaayaqte-kaayaqte-tiyaaka-wagaagaraq kaayaqte-kaayaqte-tiyaaka-nokaakaraq aáwaqa íma yaráiyé. miráitana anaaékaqa Ítumma áama yaráiyé.

³ Ítumma makáqma aónai-naqa Tááqtaama waaqókáq-amakaq iréna tiráiyé: “emá Áánûqtuni áanikomo máemoema emá tinata maaráin-oqtakoma waéqma yammá auráino.” téna áama yaitana naíkáae téna tiráiyé.

⁴ miráimanibo Ítuma yawwéqma tiráiyé: “ímiye. Áánûqtun-aama agamatá-kánnáágómá maará kétéye.

‘aáwakoma wenamáa waayúkagomma

matúq-matuq umá

mái-auwaraimma íaminiye. ímiye.

máqten-aimma Áánûqtun óyaupike yínna-aikake

waayúkama matúq-matuq umá

mái-auwaraimma mayánoe.’

mirá kétéye.” téna

⁵ Ítuma mirá-timatuwaitana Tááqtaama Ítumma awíqmena aokaq-márúqá Yérútáárebaq uréna anó-monoq-nakoni ámûraaq mó-ito-umakaraiye.

⁶ ánibo Tááqtaama Ítumma timá ámikaiye: “emá Áánûqtuni áanikomo máema kanaaráq maakáké yaúme memapí metenanamá móra-yataakoma ayáámá íayakaniye. Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá mirá kétéye.

‘Áánûqtuma wení kaqtó-wayukama timá-yiminata emmá iyáánapo yáqtokaiyana móra-oqtakoma enaítaupimma íataraniye.’ mirá kėtiye.” téna Tááqtaama tiráiyé.

⁷ Ítuma Tááqtaamma yauwéqma timá ámikaiye: “ááqibo Áánûqtuni agamatá-kánnáágógáráq maará kėtiye. ‘uyátárai-nakomma íma makáqma aónaao. wemá minná ení Áánûqtue.’ máqtemma keqtaáyábá mirá kėtiye.” téna Ítuma tiráiyé.

⁸ Tááqtaama mikáké Ítumma awíqmena mórama uyátárain-anuraq utáiyé. ániibo Tááqtaama wemá máqte-qtataakaq yabíkái-qtataaqa káraatena wení maa-márábín-íráqó-qtátáákáráq aráátiraiye.

⁹ miráitana Tááqtaama Ítumma timá ámikaiye: “emá araayutaúmmá ayé kekáq nunamummá timá tíkénaga kanaarácq maami-máqté-qtátááqá emmá aménúne.” téna Tááqtaama tiráiyé.

¹⁰ Ítuma wemmá timá ámikaiye: “Tááqtaao, emá paábaq kóaa. Áánûqtuni watáa agamatá-kánnáágómá kėtiye.

‘emá uyátárai-nakokaq nunamummá tiyo.

minná wemá ení Áánûqtue.

wenamáa wení mayaímá mayaa.

máqtemma keqtaáyábá mirá kėtiye.” téna Ítuma tiráiyé.

¹¹ miráitana Tááqtaama Ítumma ayuwéna kóuraiye. ániibo yaímma Áánûqtuni kaqtó-wayukama Ítumma aayáqtáa-kanaama aáwaqa íma naráitataboata yemá ya áwáqnaa urááe.

Ítuma Kááriribaq áaimma átáma mayaímá matáiyé.

¹² Ítuma itáimma Érótimma Yóáanema aabi mayákáitataboata wemmá ánná-naupaq ákáraae-aimma ítátuwena mikáké Kááririmarupaq uráiyé.

¹³ ániibo mikáké Náátárêtibaq yuwéna Kápéranabaqa ko máqe-uraiye. Kápéranabaqa Kááririnokaayukoni áwábaq Yáakoboni áanikoratama Tébirunigaraq Náábataarigaraq yeqtí min-áúkápáq wáiyé.

¹⁴ miráitana móra-aimma Áánûqtuma amuné-náqá Áítáiyani óyaukaq tiráimma áraimma pááq uráiyé. maará-tiraiye:

¹⁵ “Tébirunini-marukaq-wayukao,

Náábataarini-marukaq-wayukao,

únókááyúkóní áwábaq uréna

Yótááni-nomma aqtátuwena

maami Yéqtaaeo-wayukama mibáq kémae.

yeqtí Kááririmarukaa-marure.

¹⁶ yema kumayuq-yátáápí kémaeta

anón-omma kamá tágaimma aónaraae.

aarawaamá yemá puí-yátáákóní amakaq máiyana

yekáqá ómmá táganiye.”

téna Ááitáia agamatá-kánnáábí tiráine.

¹⁷ mi-kánáaráqá Ítuma áaimma átáma átê-wataama Áánûqtuqtaba tiráiyé. wemá maará-tiraiye: “Áánûqtuma yabíkái-kanaama waaqókáq kéibo keráwáqá tirummá waéráaro.” téna tiráiyé.

kaayaqté-kaayaqte-wayukama Ítun anaáe wáráa-kayukama yááyaraiye.

¹⁸ Ítuma Kááririnokaayukon-awabaq uréire kéena wemá kaayaq-wátámá yimónaraiye. Tááímoniqtabama óq-awíqa Pítaae téta kéyaae. ábâkoma Áánarue. yenákámá aati-aatimá nokaayúpíké kúqônnapo noyááqqa yamá kéyabiteye.

19 Ítuma yenákámá timá yímikaiye: “kenákámá ketinaae wáraakao. miráíya kemá waayúkama yabitimáe ketôpaqa í-ááímmá tiráátenune.” téna tiráíye.

20 ániibo yenákámá páátákáá noyááqa yáqtorai-kuqomma yuwéta Ítun anaaé wakááye.

21 wemá keqnaámmá kómare kéwena káqomma yewátámá Yêmitima Yêberimma áanikogaraq Yêmitima ábâkoma Yóáanekaraq ko yimónaraiye. yenákámá únópí-káárébí yetibomá Yêberigaraq yenákámá máeta kúqômma mamá aruta-aruta urááe. ániibo Ítuma mi-kááyáq-nákámá yááyaraiye.

22 páátákáá min-nákámá únópí-káárégáráq yiboákáráq kéyuweta Ítun anaaé wakááye.

netuqyaa-káyúkábí Ítuma mayái matáíye.

23 wemá máqtemma Kááriri-aukapaq uréire kéena Ítuma mibáq yeqtí monoq-náupáq yiráátiraiye. ániibo Áánûqtuma yabíkái-waigoni átê-wataama kêtima-yimena máqtemma kari-wáyúkámá mamá kátobamayikena máqte-qtataakoma aarawaamá mamá táíq i-qtátááqá mamá arútáyikaraiye.

24 Ítuni watáagoma máqtemma Tíríaaq-aukapaq uráíye. miráitata máqtemma ókon-oko-kari-wayukama yíqa ôriq umá i-káyúkámá táí-aagoma yirunóbáqá mái-kayukama waayúkama iyáátánaa yúma aráákagurai-kayukama máqtemma yiwíqme irááe. mi-káyúkámá yiwíqme yewana Ítuma mamá arútáyikaraiye.

25 ániibo netuqyaa-káyúkámá Kááriribakemma Tekááporitiq-aukapakemma Yérútáárebakema ópakemma Yútaabakekaraq Yótaa-nopaq uráin-aukapakema netuqyaammá Ítun anaaé waqmé urááe.

5

Ítuma anuraq watáama timá yímikaiye.

1 Ítuma aónaimma netuqyaa-káyúkámá kéyeqtaba anuraq utáíye. wemá mikáq maraq máitata wení iyápó-annama wenôpaq irááe.

2 ániibo Ítuma mi-káyúkámá watáa timá-yimena tiráíye:

3 “mi-káyúkámá Áánûqtuma áwáqnaa ínîqtaba kéeta wemá yabíkái-marupaqa mánoqtababoata yemá yimuqá kémaraae.

4 mi-káyúkámá ibiqá kéyareta máe-kayukama Áánûqtuma yetí íyaqa mamá paru ínîqtababoata yemá yimuqá kémaraae.

5 mi-káyúkámá yeqtí yíwîqa márúte yuwéta yíwîqa íma múte yaúyô-kayukama Áánûqtuma timá akoqnaá urái-qtataqa yemá mayánôqtababoata yemá yimuqá kémaraae.

6 mi-káyúkámá Áánûqtuma ákái-qtataariq ónáae te-káyúkámá yemmá Áánûqtuma ógiqma yimínîqtababoata yemá yimuqá kémaraae.

7 mi-káyúkámá káqo-kayukayaba paru-yátááqá yimíya-kayukama Áánûqtuma yemmá paru-yátááqá yimínîqtababoata yemá yimuqá kémaraae.

8 mi-káyúkámá íyaqnobaqa íráqôniq kéi-kayukama Áánûqtumma yemá aónainoqtababoata yemá yimuqá kémaraae.

9 waayúka aúkápimma mi-káyúkámá mamá kaayoné-í-ááímmá tarôq kéo-kayukama Áánûqtuma ‘ketí iyápó-annae.’ téna timá-yikaniqtababoata yemá yimuqá kémaraae.

10 mi-káyúkámá Áánûqtuni arupú-amma kéwareta miráiyakake mamá táíq umáyikaiyatama Áánûqtuma yabíkái-maruqa minná yeqtí márûqa wáníqtababoata yemá yimuqá kémaraae.

11 yemá aónáiyama keráwáqá ketinaaé kéwaraiyata keráwáqá táí-aimma timá-tiketa waqma paábataa éta kaaqaari-túbí maréta keráwákáq kéqokeriq kéowaqa keráwáqá timuqá maqmé kéuyoe.

12 miraráá umá yemá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá áqnáabaqa waqma táíq umáyíkáawata móra-mora urááne. keráwáqti týakoma íráqôniq kéinaraq timuqá máráaro taákaq máráaro. keráwáqti anó-meyamma Áánûqtuni márûpaqa wáiyie.

waayúkama úráá kamá tágama mááe.

13 keráwáqá miráuma maa-márábí-káyúkátí úráá kamá mááe. miráimanibo úgóní akoqnáama paábaq kóinataama nôraq onanataáwáq keqnáammá umá káníyô? mirán umá máqte-qtataapimma kanaaráq íniipoata waayúkama paábaq mamá yúwáawana aarawaatí yítaukoma yamá yatámínikaa umá Áánûqtu mórai q íniye.

14 keráwáqá miráuma maa-márábí-káyúkátí ókáá kamá mááe. móra-maruqa anuraq wáinna-maruqa íma aúyoqma wániye.

15 mórai q umá waayúkama ómmá kúraqma móra tawegóní aménáápáqá íma kémaraae. ímiye. yemá paá ómmá kúraqma abarokáq makáawana ókómá kamá tágaitata naaúpaqo máe-kayukama kanaaráq aónainoe.

16 miraráá umá tágáaro. keráwáqti tágama-yataakoma aarawaatí yúrikaqa ókáá kamá kétagainata máqte-kayukama káoneta keráwáqti íráqôn-aaimma káoneta Áánûqtuma keqtibomá wení márûkaqa mái-nakoni áwîqa múte yaúyóro.

Áánûqtuni aammá aúmatan-aimma

17 Mótetini aammá aúmatan-aikaraq Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáagaraq kemá Ítuma mamá paábaq yuwániye ítero. ímiye. minnáyaba kemá paábaq matuwánááq íkukaunamanibo kemá paá maamin-áímmá maqma ánatanaa kukáune.

18 kemá áraimma kétima-timune. maa-márágógáráq Áánûqtuni márûpakaraq ánatani-kanaaraqa pááqyamma agamatán-áínábi Áánûqtuni aammá aúmata-kanaabimma wáina-yataaqa móra íma aúyoraniye. máqtemma aammá aúmatan-aimma paá wáinana máqte-qtataaqa pááq umá ánataniye.

19 miráinana móra-nakoma maami aammá aúmatan-aipike móra pááqyan-aimma mamá paábaq yuwéna káqo-nakomma 'mirá-uwo' téna aráátina-nakoma min-nákóní áwîqa Áánûqtu yabíkái-marupaqa pááqya-qtataakaa umá wániye. ániibo móra-nakoma ámáan-aimma waréna waayúkati yúyánámmá mamá itó éna 'ámáan-aimma wáráaro' ténama wení áwîqa Áánûqtu yabíkái-marupaqa anón-awîqa wániye.

20 kemá keráwáqá kétima-timune. keráwáqti arupú-aiikoma ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Péрати-wayukagaraq yeqti arupú-aiikoqtaba téta íma uyátainaq keráwáqá kanaaráq Áánûqtu yabíkái-marupaqa íma uyáberanoe.

áyamma í-ááímmá

21 Mótetini áimma títaubikotaa matáan-aimma keráwáqá itaraae. minná 'keráwáqá waayúka íma yíkamma púyoro.' ániibo móra-nakoma waayúka yíkamma puyénama min-nákómá kanaaráq aamá ítama yainái-áípi mániye.

22 miráimanibo kemá keráwáqá kétima-timune. náawabi móra-nakoma áyamma umákenama wemá aabi maéna ítama yainái-yátáápi maíno. ániibo náawabi móra-nakomma áyoqa ayéna timá táíq umákenama wemá áqnáabaq anó-monoq-wayukayopaq ítama yainái-áímmá ya itaíno. ániibo min-nákómá káqomma Áánûqturaa umá ítama yainénama min-nákómá kanaaráq iramá káíq-kaiq umá kain-írábí wániye.

²³ miráínaa emá Áánûqtukaq amí-yátááqá mamé iré aúyánámmá iténa móra-nakoma emmá timámi-aimma wainana Áánûqtukaq

²⁴ amí-yátááqá paá amí-yááréráq mó make páátákáá aamá mó timá móra-tuyanakaq máráaro. mikáké yawéqma iréraq Áánûqtukaq keráwáqtí amí-yátááqá mó áméro.

²⁵ móra-nakoma emmá aamá timákanena ínaka kenákámá aapaqá kéwekama páátákáá emá mamá móra-tiyakaq wetê máráakao. ímo miráinanama wemá aamá ítama yainai-nákókáq awíqme mó-akainana aamá ítama yainai-nákómá i-wáyúkátí iyáápi akáinata i-wáyúkámá emmá ánná-naupaq akaiyábáé.

²⁶ kemá keráwáqá kétima-timune. emá nôrabi uráinna-anonnama máqtemma yawéqma íamema emá kanaaráq ánná-naupakema íma kumá yaúbanone.

kumari-ááímmá

²⁷ naayóbáqá pááq-urain-aimma ítaraane. minná 'kumari-ááímmá ítaroq oro.'

²⁸ miráimanibo kemá Ítuma maará téq keráwáqá kétima-timune. móra-nakoma móra-inimma aónáinana arunóbáqá weqtábá ákain-nakoma minná wenamáárîq wení arunóbáqá mirán-ááíkmá mamá min-íníkáq kumari-ááímmá tarôq kéíye.

²⁹ ánibo ítáaro. keráwáqtí móra-turakoma keráwáqá mamá kúmiq-yataapi kétéyuwainaqá kanaaráq mi-túrámá kubíqma paábaq yúwáaro. keráwáqtí móra-tugoma íma wáinata keráwáqtí máqte-tugoma mamá iramá káíq-kaiq inírábí ítiyuwanoe.

³⁰ ánibo keráwáqtí móra-tiyaakoma keráwáqá mamá kúmiq-yataapi kétéyuwainaqá kanaaráq keráwáqá mi-tíyáámmá kárama paábaq yúwáaro. keráwáqtí móra-aukapaq-tuma íma wáinatama iramá káíq-kaiq-irabima máqte-tugoma íwiniye.

aaaukáqá mamá yataí-ááímmá

³¹ naayóbáqá Mótetini maarán-áíkaráq pááq uráine. minná 'móra-nakoma ánáakomma ayuwénama kanaaráq wemá móra-wannaama agamá kámena áqa maa káyuwaune tíno.'

³² miráimanibo kemá keráwáqá kétima-timune. móra-nakoma ánáakomma kumari-ááímmá ítaroq uráinna-inimma ayuwénama min-nákómá ánáakomma mamá kúmiq-yataapi káyuwaimma maará-uraiye. min-íníkmá keqnáámmá waamá mayénama kumari-ááímmá tarôq kéitana min-nákógáráq kumari-ááímmá tarôq kéíye. miráitata yenákámá Áánûqtun-aurakaq kumari-ááímmá tarôq kéoye.

árain-aimma tí-ááíne.

³³ káqon-aimma ketáái títaubikoma titaq ítaraama maará-uraiye. 'keráwáqá timá akoqnáá umákaiyan-aimma íma aratínómanibo keráwáqá móra-yataaqtaba áraíne téq timá akoqnáá ínêqa kanaaráq keráwáqá tíya-qtataakoni anaaé waréraq uyátárai-nakoni aúrikaq árainma tero.'

³⁴ ááqibo kemá keráwáqá kétima-timune. keráwáqá yanaammá awaaméqá umátuweq áraíne ítero. keráwáqá Áánûqtuni márûkon-awíqa yaananatáá akoqnáá umátikaikaae ítero. Áánûqtuni márûpaqa wení abíqtátárakémá aamá kétima-timiye.

³⁵ ánibo keráwáqá móra-yataaqtaba maa-márágóní áwíqa yaananatáá akoqnáá umátikaikaae ítero. ímiye. maa-márámá Áánûqtuni pááqyan-abíqtataraa kéitana wemá áítuqa maqmá arage kéíye. ánibo keráwáqá Yérútááre-marukon-awíqa maqmá móra-yataaqtabama yánátaae ítero. ímiye. Yérútááre-maruqa minná anó-kinima uyátárai-nakoni márûre.

³⁶ Áánûqtun-aurakaq tiqnókáq maqmá tenanataá akoqnáá umátikaikaae téq ítero. keráwáqá kenamáárîq keráwáqtí tiqnótáuma mamá abutá tiqnótáúwábi kaatáu-tiqnotauma kanaaráq íma mamá auránoe.

³⁷ miráimanibo keráwáqá maará tero. ‘owé. mirá-onune. ímiye. ímira-onune.’ tero. ókaraq aamá waayúkama awáágí-aimma minná Tááqtaanopake pááq kéiyé.

tái-aaikoni anónnáma amí-yátááqá

³⁸ keráwáqá naayón-áímmá iráimma ítaraane. ‘enaúramma kubíqtuwaiyainaama anónnáma kubíqtuwaaó.’ ániibo ‘enáwáyaamma ikámma óqtuwainaama anónnáma wenáwáyaamma ikámma óqtuwaaó.’

³⁹ miráimanibo kemá keráwáqá kétima-timune. móra-nakoma tái-yataariqo kéumatikainaqa wemmá yauwéqma awekéma íkuyakaaro. ímiye. móra-nakoma mórabáq táápáamo kéyuwituwainaqa kanaaráré kéteraq mórabáq-tapaama ámíyana mibákáráq yuwítuwaino.

⁴⁰ ániibo móra-nakoma keráwáqá aamá matikéna keráwáqtí kúberai-unamma tíótaama mayánéna ínaqa kanaaráqíbo anó-tiotaagaraq áméro.

⁴¹ ániibo móra-nakoma akoqnáá éna keráwáqté aammá uréire éna ummaamá mayánáae tínaqa kanaaráqíbo mamá ayáqtááq-amma uréire oro.

⁴² ániibo móra-nakoma keráwáqtábá móra-yataaqa ‘tímero’ tín-naqa kanaaráqíbo keráwáqá paá móra-yataaqa áméro. ániibo móra-nakoma téna atábáama umátikeq móra-yataaqa keráwáqá timénáae tín-naqa kanaaráqíbo keráwáqá tinaaemma íumakaaro.

namuro-wáyúkámá tirummá yímero.

⁴³ keráwáqá maan-áímmá naayóbáqá iráimma ítaraane. ‘yaímma-wayukama keráwáqtí waaqókáq máiya-kayukama tirummá yiméraq kaayoné kéumayikeraq keráwáqtí namuro-wáyúkama tíyamma umáyikáaro.’

⁴⁴ miráimanibo kemá keráwáqá kétima-timune. keráwáqá keráwáqtí namuro-wáyúkágáráq tirummá yiméraq Áánûqtukaq nunamupí itáiyana keráwákáq tái-aaimma tarôq kéiya-kayukagaraq yíwáqnaa éna mamá paá umáyikaniye.

⁴⁵ miráinaq Áánûqtuma wení márûpaq mái-nakoni iyápóma auránoe. Áánûqtuma wení aabaúma mamá íráqô-kayukaraqa tái-wayukagaraq yeqtí yímûraaq aaqá kégamayikaiye. móraiq umá Áánûqtuma arupú-wayukarakaraq mamá íma arupú kéo-kayukarakaraq aaqá yumá paru kéumayikaiye.

⁴⁶ ániibo keráwáqá timuqá kémaqyikaa-kayukama yenamáa yemmá tirummá yimíyanama minnáyaba Áánûqtu meyámmá ítiminiye. aqá táákiti-moneqa moyámmá máyáa-kayukagaraq mirá kéoe.

⁴⁷ ániibo kéréwáqá keráwáqtí tibâqawaaraa-kayukama yenamáa miráó-maaraa kétimayikeqa nói-qtataakakenaq uyátano? aqá yemá Áánûqtuni aamá íma itáa-kayukagaraq mirá kéoe.

⁴⁸ miráinaq máqte-qtataaqtabama keráwáqtí túyánápímmá aati-aatimá arupú umá máero. miráuma keqtibomá Áánûqtuma wení márûpaqa aati-aatimá kateko umá máinikaa umá keráwákáráq mútûq katekoíq umá pááq umá ánatagoro.” téna Ítuma timá yímikaiye.

6

waayúkama áwáqnaa í-ááímmá

¹ óq-aimma Ítuma timá yímikaiye: “keráwáqá atéráaro. keráwáqá Áánûqtukaq móra-yataariq ínéqa íma abarokáq mirá kéiyata máqte-kayukama kanaaráq timónanoe. keráwáqá waayúkayopake anó-meyaqtaba abáa kéiyanaama ániibo

keráwáqá mirá éqa keráwáqá móra-meyamma Áánûqtuma keqtibomá weni márûpaq máin-nakoma keráwáqá anó-meyamma Ítiminiye.

² ánibo keráwáqá móra-yataaqa áwáyoq-wayuka yimétaa yíwáqnaa ónáae téqa móra-naqa timákaiyana áqnáabaq kéwena anókaq ááyama ítíno. miráuma kaaqaari-wáyúkámá yeqtí monoq-náúpákáráq aapakáráq yemá mirán-ááímmá tarôq kéoe. yemá miráuma waabá-káyúkámá yeqtí yíwîqa múte yawígáae téta mirá kéoe. kemá árainma kétima-timune. mirá-káyúkámá yeqtí meyámmá minná áqa wáiyee. káqomma anaaékaq íma mayánóe.

³ ánibo keráwáqá mórama áwáyoq-wayukama yíwáqnaa íné kéeqa kanaarácq aúpácq aúyoqma mirá-oro.

⁴ minnáyaba keráwáqti túma íma mamé úyoro. ánibo keqtibomá Áánûqtuma aúpácq wái-qtataariq ommá káonaipoana wemá mi-wágóní íráqô-meyamma timíniye.

nunamummá tí-ááímmá

⁵ keráwáqá nunamummô kéteqa miráuma kaayaq-yóyáúkáráq-wáyúkáráá íoro. yeráwáqá ító-ureta nunamummá yeqtí monoq-náúpácqá tínétabi aapatáákaraqa miráuma waayúkama yimónaigaae téta miráoniq íoro. kemá keráwáqá árainma kétima-timune. yemá mirá-káyúkámá yeqtí meyámmá áqa matááe. káqomma íma mayánóe.

⁶ miráimanibo keráwáqá nunamummô tínéqa keráwáqti naaúpaq utéra oq-tamá umá aúyaqmakeraq keqtibomá Áánûqtukaq nunamummá aúpácq aúyoqma tero. ánibo keqtibomá aúpácqá wái-qtataariq ónnama paá káonaipoana keráwáqá íráqô-meyamma timíniye.

⁷ keráwáqá nunamummô kéteqa netuq-áímmá Áánûqtun áama íma ítáa-kayukama teníkáá umá ítero. yemá yeqtí yúyánápímmá miráuma netuq-áítáá tenana 'Áánûqtuma ketáái táama ítániye.'

⁸ téta mirá kétemanibo keráwáqá yeqtí yáaimma íma wáráaro. keqtibomá Áánûqtuma máqte-qtataaqa aqtórárîq o-qtátááqtábámá áqa ítaraiye. keráwáqá wekáqá íma móra-yataaqtaba ítaraawana wenókáá káonaiye.

⁹ keráwáqá maará téraq nunamummá tero.

'keqtibotááo, emá yabíkáana-marukaq máanama enáwîkoma aokaq waíno.

¹⁰ ení yabi í-yátááqá maabácq kumíno.

ení márûkaqa enaúyánámmá wáráanikkaa umá maa-márábíkáráqá enaúyánámmá waránátaae.

¹¹ íbêqa aáwaqtaba únnataama máqte-tupaama timiyo.

ketáái otaa-qtátááqá mamá

¹² paábaq kéyuwe awikátuwaao.

miráuma otaa-qtátáárîq umátíkáa-kayukama yeqtí otaa-qtátááqá paábaq mamá kéyuwetaa tiwikátukaunataae.

¹³ emá keqtáá anómma makácqma aónai-yataaqa íma mamé. yéwaq

Tááqtaaqtabama yabíqma akoqnáátaa umátikaa.'

¹⁴ áre. ítáaro. keráwáqá káqo-yuti otaammá táí-yataaqa mamá paá umáyikaiyanama keráwákáráq keqtibomá Áánûqtuma weni márûpaq máena keráwáqti otaammá táí-yataaqa mamá paá umátikaniye.

¹⁵ miráimanibo keráwáqá káqo-kayukati táí-otaa-qtataaqa íma mamá paá umáyikaiyanama kanaarácq keqtibomá Áánûqtuma weni márûpaq máena keráwáqti táí-otaa-qtataaqa íma mamá paá umátikaniye.

Áánûqtuqtaba ité aáwaqa awetái-aaimma

16 ániibo keráwáqá aáwaqa awetá-ureq kanaaráq nunamummá ténéqa kaaqaari-wáyúkámá oníkáá umá táí-toiqa íma máráaro. yemá miráuma táí-yoiqa máráa-kayukama minná waayúkama yimónaamma yemá aáwaqa awetá-uraae. kemá áraimma kétima-timune. yemá yeqtí meyámmá áqa matááe. ókaraq meyámmá ímayanoe.

17 miráimanibo keráwáqá nunamummá tínópoaq aáwaqa awetá éqa kanaaráq keráwáqá tiqnópi tóiqá yotuwéraq tiqnótáuma mamá yaeq-yaeq oro.

18 miráinatama keráwáqá aáwaqa awetá-uraamma waayúkama íaonainoe. ke-qtibomá Áánûqtuma wenamá wemá aónaniye. ániibo wemá móra-yataaqa aúpáq tarôq-o-qtataaqa káonaipoana keráwáqá meyámma timíniye.

íraqô-qtataaqa mamá áikui-aaimma

19 keráwáqá íraqô-qtataaqa maa-márábímmá íma mamá áikuyoro. maa-márábímmá kawanogómá kénaitana karogaro-nómmá káugitana máqte-qtataaqa mamá táíq kítana moyá-káyúkámá kurumá yawítireta moyámmá kémayaae.

20 miráimanibo keráwáqá keráwáqti íraqô-qtataaqa Áánûqtunopake mamá áikuyoro. maami-qtatááqá kawanogómá íkénaitana karogaro-nómmá máqte-qtataaqa ikáugitana moyá-káyúkámá kurumá yawítireta moyámmá íkémayaae.

21 keráwáqti íraqô-qtataaqa kúmín-aukapaqa min-áúkápáqtábá aati-aatimá keráwáqá túyánámmá itéq mayánóe.

aúgoni ómmá

22 arukóni aúrakoma aúgoni óné. ániibo aúrakoma íraqôniq umá aónama kárutainanama ókómá máqtemma tirunóbáqá uyáberaniye.

23 ániibo keráwáqti túrakoma táíq ínanama máqtemma keqtúraqa kumayuqá aurániye. miráinanana min-ókómá keráwáqti tirunóbáq wáin-okoma miráuma kumayukáá káurena mi-kúmáyúkómá mamá anómma aurániye.

móra-nakoma kaayaq-káwáá-nákáqá mayaímá ímayaino

24 móra-nakoma kanaaráq kaayaq-ánó-nákórátátí mayaímá móra-awaataq ímayaino. áno bo wemá móra-nakomma ítama táíq kéumakena móra-nakomma aati-aatimá yabíqma arútáyakaniye. ímo miráinanama móra-waigoqtaba kákainana móra-waigoqtabama íakaniye. keráwáqá mimórá táoqa Áánûqtukaq túyánámmá íma maréq mónekaqa túyánámmá íma kanaaráq maránóe.

netuq-áuyánámmá itai-ááímmá

25 miráitaq keráwáqá kétima-timune. keráwáqá keráwáqti móneqnapo meyáníq ínóbo aáwaqtababi noqtábábi kéeqa mirá-i-qtataaqo mayánôqtaba taíbaq-tuyanamma íma ítáaro. aúwaraikoma minná nonábi aáwakomma uyátá-maqma anómma kateko-yátáaré. unáákáqtôyataba taíbaq-tuyanamma ítaaro. miráitana aúgoma minná unáákáqtôgomma uyátá-maqma wáiyé.

26 keráwáqá numamá aónaaro. yemá ánáyumma íkeubeta yemá aáwaqa mamá aáwaq-naupaq íkémaraae. miráimanibo keqtibomá Áánûqtuma wení márûpake numagómmá aáwaqa kényimiye. keráwáqá numagómmá íyaq uyátáraao? aáwaqa íyaq kétimiyo?

27 keráwáqti aúkápikema náawaq taíbaq-auyanamma maqma akoqnáá umá iténa aqtó-kánáámá arúbama wení aúwarai-kanaaraqa wíníyô?

28 ániibo keráwáqá nôraq itaráq unáákáqtôyabama netuq-túyánámmá kéitao? keráwáqá túyánámmá ítama arútáaro. yaayúqnóbáqá wái-kiraati-yataakoma náaraq umábi kéuwibo aónaaro. yemá kammáa ígáaeta unáákáqtôma yenamááríq íkáraataae.

29 miráimanibo kemá keráwáqá kétima-timune. naayóbáqá Tórómónima kíniboana wení íráqôn-otamma pááqyamma íma makáimanibo wemá íma íráqôn-unakaqtoma umátorena yaayúqnóbáké-kiráátí-yátáákóráá umá kéumatoraae.

30 owé. íbêqa námama yópi wái-qtataaqa aabáyaama yemá káráma irabí yuwánóe. ániibo mirá-karáa-qtátááqá minná Áánûqtuma ókon-okomma móqá amáyikaraiye. miráinaq keráwáqá aarawaamá wemá íyaq uyátá-maqma unáákáqtóma umátikaniyo? netuq-túyánámmá maami-qtátááqtábá kéitawanama keráwáqtí itáíq-itaiq umá yabi-í-yátáákómá pááqyamma wáíye.

31 miráinaq keráwáqá netuq-túyánámmá íma itéra 'nóin-aawaraq nánúnataabiyo? nóin-nonaq nánúnataabiyo? ítero.

32 ímiye. máqtemma mi-qtátááqá Áánûqtun áama íma itáa-kayukama mirá-qtátáákóní anaaé kéwaraae. miráimanibo keqtibomá Áánûqtuma wení márûpaq máena keráwáqá nói-qtataaqtatabi ommá Áánûqtuma káonaiye.

33 miráimanibo keráwáqá túyánámmá ítama arútátuweraq Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma máqte-qtataaqtaba uyátá-maqma tikaíno. ániibo keráwáqá wemá tiníq kéiyanaama anaaékaqa maamin-óq-yátááqá keráwáqá timíniye.

34 miráinaq keráwáqá aabáyaayabama íma túyánámmá ítáaro. aabáyaa-kanaagoma wenamááríq mi-kánááyábá taíbaq-ummaama wániye. móra-mora-kanaagoni ummaamá wé paá mi-kánáágónáé." téna Ítuma tiráíye.

7

móra-nakomma aamá ítama yainai-nákóráá umá aamá ítama yainai-ááímmá

1 Ítuma óq-aimma timá yímikaiye: "keráwáqá yainai-wáyúkáráá umá káqo-kayukama íma mamá yawááq-umayikaaro. anónnama keráwáqá mamá yawááq-umatikanoe.

2 ániibo keráwáqá káqo-kayukama ítama yainaiyatama mórai q umá keráwáqá ítama yainaiyani q umá keráwáqá ítama yainánoe.

3 nôraq itaráq keráwáqtí aanábógómá pááqyamma otaa-qtátááríq kéowaqa keráwáqá anómma uyátá-maqma otaa-qtátááríq kéoo? aanábógóní pááqyan-otaa-qtataaqa yaagetáraa umá wenaúrapi wáímanibo keráwáqtí anón-otaa-qtataaqa mútûq-yaraa umá túrakaq yawááq uráíye.

4 miráitaq keráwáqá tigaemá íyaq kéitaraq aanábógóqtábá maará kétinameo? 'aanábô, enaúrapi táí-yataaq wáimma matuwánáae.' téra kéteo?

5 kaayaq-tóyáúkáráq-wáyúkááo, áqnáabaq kenamááríq túrapimma anó-qtataaqa wáimma paábaq matuwéro. anaaékaqa aanábógóní aúrapi wái-qtataaqa kanaaráq aónama aruté matuwaaao.

6 keráwáqá móra íráqômma aokaq-yátááqá áwáábíqa kéta iyákáá-kayukama íma yíméro. ániibo keráwáqá Áánûqtuni áama íráqô-pateturaa umá mamá pógomma íma yíméro. mi-pátétúmá pógoma yítuqnápo yamá mapátuweta waéqma túpuinoe.

akoqnáá umá nunamummá tí-náqá

7 móra-nakoma akáinana mayánénama ítama aónaino. akáinana aónanename abáá íno. oqtamá íyakaiyaba akáinanama oqtaráq paké-pake tíno.

8 miráinata máqte-kayukama Áánûqtukaq nunamupí ítama aónétama yemá wekáké mayánoe. máqte-kayukama móra-yataaqtaba Áánûqtumma abáá kээtama wemmá paá aónanoe. ániibo máqte-kayukama nunamupí téta Áánûqtunopaq ónátae tíyanama wemá yemmá iyuwáinata uyáberanoe.

9 keráwápíké móra-nakoni áanikoma aboáqtábá téna 'yammá timiyo' tíanama aboámá óqtamma mayamíníyô? ímiye.

10 ániibo iyápógoma aboáqtábá ‘noyááqa timiyo’ tíanama aboámá táí-iraakabayaamma amíníyô? minnágaraq ímiye.

11 miráitaq keráwáqá táí-wayukama kanaaráq kéitaamanibo keráwáqtí iyápógoma íráqô-qtataaqa yimíyábá kéitaae. uyátá-maqma móraiq umá keqtibomá Áánûqtuma wení márûpaq máin-nakoma wení iyápó-annama wekáq ítama aónaayuma íráqô-qtataaqa yimíyábá kéitaiye.

12 waayúkama nôrabi umátikaigaae tina-yátááríq kéumakaiyaama miráuma yekáráq móraiq umáyikaa. maaminnáma mákama Mótetini ámáan-aikaraq Áánûqtuni amuné-wáyúkágáráq tiráa-waigoni máqten-aaine.

matúq-matuq umá mái-auwarain-amma

13 keráwáqá pááqyan-amma wáráaro. aíta-marupaq uráin-aama anónapoana oyaaq uráitata netuqyaa-káyúkámá aarawaamá min-ámmá kéwaraabo min-ámmá íwáráaro.

14 káqon-amma matúq-matuq umá mái-auwaraimma mayái-márúpáq uráin-akoma pááqyamma wáipoata yaímma arekáq-wayukama min-ámmá kammáa kaéta kéwaraae.

ketáámá kaaqaari-ámúné-wáyúkátí yáaqa ikaténátaae.

15 kaaqaari-ámúné-wáyúkáyábámá atéráaro. yemá yirunóbáqá abááq-íyákáá umá máapoata tipí-tipigoni aúwaratima atáá-umaeta aúpáq-yááikáráq keráwáqtôpaq kéye.

16 keráwáqá nôrabi iya-qtataaqa mikáq yeqtí yáaimma aónanoe. áwáábiqu-annagoma íráqôn-aramma íkéiyaiye.

17 móraiq umá íráqô-tagoma íráqôn-aramma kéiyaiye. ániibo táí-yagoma táí-aramma kéiyaiye.

18 íráqô-tagoma táí-aramma kanaaráq íma iyániye. ániibo táí-yagoma íráqôn-aramma kanaaráq íma iyániye. waayúkagaraq móraiq urááe.

19 máqte-tagoma íráqôn-aramma íma iyaí-tagomma minnâ ayááma irabí kéiyaabotuwaae.

20 miráinaq keráwáqá aónaaro. kaaqaari-ámúné-wáyúkábiké keráwáqá árainma yeqtí táí-yaaimma yimónainoe. táí-wayukama yirunóbáké íráqôn-aramma kanaaráq íma iyániye.

21 máqte-kayukama ‘uyátárai-nako, uyátárai-nako,’ mirá kétepoaq Áánûqtuma yabíkái-marupaqa íuyaberanoe. ímiye. paá náayubi ketibomá Áánûqtuma wení márûpaq máin-nakoni anaaé warétama kanaaráq Áánûqtuma yabíkái-marupaqa uyáberanoe.

22 mikáq anó-kanaamo pááq ínna-kanaaraq aarawaamá maará téta timá-timinoe. ‘uyátárai-nako, uyátárai-nako, enáwíkaqtaa ketáámá amuné kúme uréire éwaunataae. enáwíkaketaa ketáámá táí-aagomma waayúka yúbikema mamá paábaq yuwéwaunataae. ániibo enáwíkaketaa ketáá netuqyaan-áwááméq-yátááríqa uráunataae.’ téta mirá tíyaqa

23 ániibo mi táoqa kemá yemmá abarokáq maará-tima-yimenune. ‘kemá keráwáqtí túrakaqa íaonewaunamiye. keráwáqá táí-wayukaa, paábataa kóoro’ tenúne.” téna Ítuma tiráiyee.

naammá í-ááikárátáe.

24 waéqma itaí-áímmá Ítuma tiráiyee: “kanaaráq móra-nakoma maamin-áímmá iténa waráina-nakoma wemá miráuma áá-íté-wainapoana wení naammá óqtan-amuraaq kéumaraiye.

²⁵ ánibo aaqá yuréna nommá aúgítana anón-uwaama yoréna mirái-qtataakoma min-námmá awétáraiye. miráimanibo min-námmá íma kuturáiyé. min-námmá óqtakaq wáitanaboana yáqtoqma akoqnáá uráiyé.

²⁶ miráimanibo móra-nakoma ketáama kéitenamanibo ímo warénama minná wemá miráuma áíbôqnaaboq inápóana wemá wení naammá kegéba-amuraaq naammá kéiyé.

²⁷ ánibo aaqá yitana nommá augéna uwááma anómma yokáiyé. ánibo mirái-qtataakoma min-námmá awétátuwaitana min-námmá kuturáiyé. ‘pau’ titana anómma mútûq yawítíguraiye.” téna

²⁸ Ítuma maamin-áímmá timá ánatatuwaitata máqte-kayukama Ítun-aayaba iyánáaq éta yáaqa ôriq umá karáiyé.

²⁹ miráimanibo aamá yirááti-wayukaraa umá íma timá yímikaibo Ítuma akoqnáama náápaamma matokái-nakoraa umá aamá kétima-yimena yiráátiraiye.

8

mórama kárú-naqa Ítuma mamá érákaraiye.

¹ Ítuma anubakémmá yuwéna kúmítata netuqyaammá aarawaamá ókaraq anaáé waqmé kukááé.

² mikáqá móra-naqa kárúyamma ákái-nakoma amakaq iréna araayutaúmmá ayéna tiráiyé: “uyátaráana-nako, kanaaráq emmá akáinaama emá kemmá mamá éqtikanone.” titana

³ Ítuma ayáámma árûqmarena tiráiyé: “kemmá kékikaitaq miráona kéune. emmá érákaino.” titana mi-kárú-karígómá ê mikáq ánataguraiye.

⁴ ánibo Ítuma mi-kárú-náqá timá ámikaiye: “emá atéqma arutaa. móra-nakomma timámenabo ímiye. emá uré enaúma anó-monoq-wayukama mó-yiraate naayóbáqá Mótetima tiráiniq umá Áánûqtukaq amí-yátááqá mó-amiyo. miráinata waayúkama aónéta ení karímá mikáq ánatagiye téta tero.” téna Ítuma timá ámikaiye.

ááiq-i-wayukati kawáá-nákóni mayái-náqá Ítuma mamá érákaraiye.

⁵ Ítuma Kápérana-marupaq uyábéráitana anón ááiq-i-naqa Arómani-marupake Ítunopaq iréna inaa téna timá ámikaiye:

⁶ “ummaataráana-nako, ketí mayái-náqá karímá mayéna naaúpaq waguréna máiyé. ayáátákoma pukitana áíqa ôriq umá kéiyé.” titana

⁷ Ítuma yauwéqma timá ámikaiye: “wemmá kemá ko mamá érankane.” téna tiráiyé.

⁸ miráitana ááiq-i-kawaa-nakoma yauwéqma timá ámikaiye: “ummaataráana-nako, kemá íráqôn-naqa íma máupo emá kanaaráq ketí naaúpaqa íma uyáberaa. emá paá aamá tinana ketí mayái-náqá atóbáino.

⁹ kegáráqá ketí anó-naapaamma wáiyé. kemá mórama tiyááka ááiq-i-wayukati kawáá-náqá máune. miráitaq kegáráqá anó-kayukati yiménáápáqá máunata yemá yabítikaraae. ketí timénáápáq máa-kayukama kemá timá-yimeq móra-naqtaba ‘emá waa’ túnanama wemá kanaaráq kéwiye. ánibo kemá káqo-waqtaba téq ‘emá maabáq iyo’ túnanama wemá kanaaráq kéiyé. miráitaq kemá ketí mayái-nákóqtábá ‘maa-máyáímá mayaa’ túnanama wemá paá kémayaiye.” téna titana

¹⁰ Ítuma min-áímmá ítátuwena iyánáaq uráiyé. ánibo wení anaáé wáraa-kayukama maará téna Ítuma timá yímikaie: “keráwáqá áraimma kétima-timune. mórama Áánûqtuni waayúkabike Ítiráaeobake-naqa maan-nákómá maaráuma arummá tímínikaa-naqa íaonaraune.

11 ániibo kemá keráwáqá kétima-timune. netuqyaa-káyúkámá aabaú utaipáké íyata yaímma aabaú kupéráipake íyata uréta Áabaraagaraq Ááítekigaraq Yáakobogaraq mórabi yagaroqtamá Áánûqtu yabíkái-marupaq máeta aáwaqa nánóe.

12 miráimanibo Ítiráaeo-wayukama Áánûqtuma wemá yabíkái-marupaqa yeqti yítaubikoma máamanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama marabí máa-yuma yemá máápaq anó-kumayuqnobaq máeta ibiqá yaréta yíwáyaamma akégúnanoe.” téna Ítuma tiráiyé.

13 ániibo Ítuma ááiq-kawaa-naqa timá ámikaiye: “emá íbêqa kóaa. emá arummá timénaboana mirá ónaiq umá mi-qtátááqá páaq íniye.” téna Ítuma tiráiyé. ániibo ê mi-kágáámá mi-kárí-náqá wení karígómá ayúwáitana atóbaraiye.

Pítaamma ánáakomma anóamma Ítuma mamá atóbamakaraiye.

14 mikáké Ítuma Pitaani naaúpaq uyábékéna aónaimma Pítaamma ánáakomma anóamma kokoqyámma ákáitana atípáaraq waguré máitana Ítuma aónaraiye.

15 ániibo Ítuma ayáákaq yáqtóráitana kokoqyámma érákáráiyé. ániibo min-ínikómá itó-urena Ítuni aáwaqa mamá yokaa umákaraiye.

netuqyaa-kárí-wáyúkámá Ítuma mamá atóbamayikaraiye.

16 énaikaq taíbaq-wayukama táí-aagoma máí-kayukama yiwíqmeta Ítunopaq irááe. ániibo Ítuma paá aamá kétitana mi-káyúkábíkémá waátá aágoma iyuwéna kóuráiyé. ániibo Ítuma máqte-kari-wayukama mamá atóbamayikaraiye.

17 miráitana móra-aimma naayóbáqá Áánûqtuma móra amuné-náqá Áítáíyaan óyaukaq páaq íniye tiráimma minná páaq kéritana min-áíkómá maará-tiraiye: “wemá wenamáárîq ketáái karímá mamá paábaq kéyuwena ókon-okomma ketáái tiyáátama íkui-yataaqa matukáiyé.” téna agamatán-áúbágó tiráiyé.

Ítun anaaé waráné i-náqá

18 netuqyaa-káyúkama Ítuma ikúyakaraawana yimónawaaena wení iyápó-annama timá yímikaiye: “nokaayúkómmá meranábpáq méwíyataao.”

19 titana mórama ámáan-aimma yirááti-nakoma iréna Ítumma timá ámikaiye: “yirááti-nako, emá náakarabi wíné inabáqá kegáráq waqmé ónúne.” téna tiráiyé.

20 Ítuma yawwéqma timá ámikaiye: “abááq-íyákáwákómá yeqti ánáamma maínarunobaq wáitana numaráwákóní ánáamma wáimanibo Waayúkagoni Áráaqa kemá Ítuma kemá wagéqa tiqnómmá maqmá arage ónúna-namma íma wáiyé.” téna Ítuma timá ámikaiye. miráitana Ítuni anaaé waráina-waigoma wení naammá mórai q umá wániyo?

21 ániibo káqomma móra iyápó-annabike-nako Ítumma timá ámikaiye: “um-maataráána-nako, kemá kanaaráq awé uráanana ketibomá puínaq mó-uqtamakatuwerabiyo?” mirá titana

22 Ítuma timá ámikaiye: “íbáqyuwaa. yemá pukáá-kayukama yenamáárîq matúq-matuq umá máí-auwaraiqtaba pukáíya-kayukama mamá arááq-yuma kanaaráq uqtamáyikanoe. emá paá ketinae ya waraa. ” téna tiráiyé.

Ítuma anón-uwaagoqtaba titana aráwáá uráiyé.

23 mikáké Ítuma únópi-káárébi úitata wení iyápó-annama anaaé wakááe.

24 anómma únóniyámá mi-nókááyúpímmá kemetena únóniyágómá únópi-káárémá yawááq inena uráiyé. miráimanibo Ítuma paá waguréna máqe-uráiyé.

25 ániibo yemá Ítumma ko awáútureta tirááe: “uyátárai-nako, emá keqtaá tíváqnaa uwo. ketáámá yubékonataa kéune.” téta tewana

26 Ítuma timá yímikaiye: “nôraq itaráq ikatîqa kéoo? keráwáqti itáiq-itaiq umá yabi-í-yátááqá pááqyamiye.” timátuvena Ítuma itó-urena uwáágokaraq nokókáráq yiwáágúraiye. ániibo uwáágoma mó-áráwáá itana nokómá ókaraq íma noniyamá metaráiye.

27 minnáyabi iyápó-annama netuq-yúyánámma kéiteta tirááe: “maaminnáma nóikaa-nare ténaq máitanawaq uwáágogaraq nokógáráqá wenáama kéwaraayo?” téta tirááe.

kaayaq-nákábiké Ítuma táí-aama matukáiyé.

28 Ítuma yetê nokaayúkómma meranábápáq Káátarini-wayukati marabáq atamá uráiyé. ániibo kaayaq-nákámá táí-aagoma yenákábí mái-nakorata Ítumma ya aónaraaye. yenákámá pukáa-kayukati mararaapáqá máátíq-máatipaq máqeta irááye. yenákámá anómma abááqá amáguraayataboata waayúkama min-ákáqá íma uréire urááe.

29 ániibo min-nákórátámá anókaq ááyama wááqa kéyeta tirááye: “Áánúqtuni áaniko, emá kekárátámá nôraq umátikaneq kéono? kanaamá íma pááq-uraitaa keqtaámá tíqa í-yátááqá má-timinetaa kéono?” téta tirááye.

30 mórama pó-annama nékaq máeta aúma narááe.

31 ániibo táí-aagoma Ítukaq inaa téta tirááe: “kanaaráq emá keqtaámô tíkamma waréma emá kanaaráq timátikénataa ketáámá mera-pó-ánnátí yirunóbátáa kobéráano.” téta tirááe.

32 ániibo wemá mi-táí-áágómma timá yímikaiye: “keráwáqá kóoro.” téna Ítuma titata yemá mi-kááyáq-nákámá iyuwéta pó-annati yirunóbáq uyábékaae. mi-pó-ánnámá máqtepaq péqmareta mórama áitabaq metamá kukááe. ániibo yemá nokaayúpitáa metaréta nomma nawíketa máqtepaq pukááe.

33 ániibo pó-kawaa-wayukama péqmareta kóuraae. yemá anó-marupaq koyaréta yemá máqtemma min-áímmá tébakaq-wayukama timá yímikaae. miráitata kaayaq-nákábímá táí-aagoma pááq i kátáama tirááye.

34 ániibo min-ánó-márúpáké-káyúkámá netuqá iréta Ítuqtaba ya abáá-uraae. yemá Ítumma ya aónatuweta weqtábá mi-márábákémma yuwéna káqo-marabaq kóikaae téta inaa tirááe.

9

mórama aí-ayaamma táíq umági-naqa Ítuma mamá érákáráiyé.

1 Ítuma únópí-káarébí yetê nokaayúkómma meranábápáq yawuwéqma uréta Ítuni márúpaq koyarááe.

2 mibáq yaímma-wayukama móra-kari-naqa Ítunopaqa awíqmeta iráama mi-kári-nákóní ayáátákoma pukuráitana kúkutaaraq waguráitata yaagumé irááe. ániibo Ítuma mi-káyúkámá yimónaimma wekáq itáiq-itaiq kéowanaboana Ítuma mi-kári-nákómma timá ámikaiye: “iyápógo, enáyakoma kaayoné íno. ení kúmiq-yataaqa kemá paábaq kématuwaune.” téna Ítuma titata

3 yaímma ámáan-aimma yirááti-wayukama yeqtí yúyánánóbáqá “maan-nákómá Áánúqtumma aamá káwaagiye.” téta tirááe.

4 miráitana mi-káyúkátí yúyánánóbáqá Ítuma yimónatuwena wemá tiráiyé: “keráwáqá nôraq itaráq keráwáqti túyánánóbáqá ítama táíq kéoo?”

5 nóin-aikowaq ketí náápaamma yiráátiniyo? ániibo kemá téqa ‘ení kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwaúne’ mirá túnawaq íma oyaaqá kéi aqá ániibo ‘emá itó-uma uréire uwo’ túnna-waigoma minná íma oyaaqá éna ummaa kéyaiye.

⁶ Waayúkagoni Áráaqa náápaamma maa-márábímmá kanaaráq kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwáníqtaba yiráátenune.” téna tiráiyé. miráitana Ítuma ayáátamma puki-nákómmá timá ámikaiye: “emá itó-ure ení kúkutaama mamé ení naaópaq kóaa.” téna tiráiyé.

⁷ miráitana mi-kárí-nákómá itó-uma wení naaópaq kóuraiye.

⁸ ánibo aarawaamá miráimma aónéta ikatîq ôriq urááe. yeráwáqá aónaraae. Áánûqtuma mirán-ákóqnáámá ámikaiqtaboana yemá Áánûqtun-awiqa múte yaútaae.

Ítuma Máátiyumma ááyaraiye.

⁹ Ítuma mibáké kéwena aónaimma móra-naqa táákiti-moneqa mayái-náúpaq máqe-uraimma min-nákóní áwîqa Máátiyuma mi-kátáámá agatái-nare. ánibo Ítuma Máátiyumma timá ámikaiye: “emá ketinaae ya waraao.” titana wemá itó-uma Ítun anaaé wakáiyé.

¹⁰ anaaékaqa Ítuma naaúpaq máena aáwaqa kénaitata netuqyaa-káyúkámá táákiti-moneqa máyáa-kayukagaraq káqomma karere-káyúkágáráq ‘paátataare’ timá yíkáa-kayukagaraq Ítunopaq irááe. yemá Ítugaraq wení iyápó-annagaraq umá máeta aáwaqa narááe.

¹¹ yemá Péрати-wayukama miráomma aónawaaeta yemá Ítuni iyápó-annama maará téta ítama aónaraae: “nôraq itanawáq keráwáqtí yirááti-nakoma kúmiq-wayukagaraq táákiti-moneqa máyáa-kayukatema aáwaqa kénaiyo?” téta ítama aónaraae.

¹² Ítuma min-áímmá ítátuwena wemá maará téna aúpaq-áímmá tiráiyé: “waayúkama karímá ímo máyáa-kayukama tótaa-wayukayopaq íma kéoe. ímiye. paá karí-wáyúkámá tótaa-wayukayopaqa kéoe.

¹³ keráwáqá uréraq Áánûqtuni wataama agamatá-kánnáábíkén-áímmá ko itáaro. ‘naí-wámmá ikáma kekáq timíyábá kemá íkétikaibo kaayoné-yátááqtábá kemmá kétékaiye.’ téna agamatá-kánnáágómá kétéye.” téna Ítu timátuwena tiráiyé: “arupú-wáyúkámúne tíya-kayukama yááyanaaq íkukaune. ímiye. kemá paá kúmiq-wayukayaba yááyanaa kukáune.” téna Ítuma tiráiyé.

aáwaqa awetái-aaimma

¹⁴ mi-kánáaráqá Yóáanema nommá perái-nákóní iyápó-annama Ítunopaq iréta tirááe: “nôraq itataawáq ketáágáráq Péрати-wayukagaraqa nunamummó ténátaama aáwaqa awetá kéunataata ení iyápó-annama nunamummá tí-kánáaráqá aáwaqa íma awetá kéoo?”

¹⁵ téta mirá tewana Ítuma timá yímikaiye: “móra-nakoma aaramá mayáné kéenama omákáqá paá wení aanábó-wáyúkáté máenama kanaaráq áyakoma táíq ínáyô? íma aokarîq kéiyé. anaaékaqa mi aaramô mayáné i-náqá paábaq matuwaiyanama min-nákómá ókaraq wení aanábó-wáyúkátéma íma mániye. miráuma aaramá mayánéna i-nákóráá umá mi-kánáámá ínaqa kemá kónatama íyakoma táíq ínipoata yemá aáwaqa awetá-inoe.

¹⁶ itáaro. móra-nakoma wení naayó-kúbérái-únámmá yakákitanama aúge-tabaraaberake maqmá aráátaimma íma aokarîq kéiyé. miráinanama mitábaráábégómá keqnáámmá naayó-kúbérái-únámmá yakáqma anó-kariq umáginíye.

¹⁷ keqnáámmá itáaro. móra-nakoma naayó-mémégóní aúwarati-unapima wááéni-nomma aúgema íma áítewae kéiyé. miráitata yemá aúge-kaeni-nomma naayó-mémé-áúwárátíbí áíqtowanama íma aokarîq kéiyé. miráitana méme aúwaratigoma yarákínana wááéni-nomma marabí aqtíma kugúbaginiye.

miráimanibo áá Ítaraa-kayukama aúge-memegoni aúwaratibi wááéni-nomma aqtímarawana mákama íraqôniq umá paá kéwaiye.” téna Ítuma tiráiyé. aúge-qtataakoma waéqma naayón-ááímmá íauraniye.

móra-inikoma Ítuni wáqtôraq yáqtokaiye.

18 téna Ítuma maamin-áímmá kétima-yimikaq mórama anó-kawaa-naqa Ítun-amaqaq iréna araayutaúmmá ayéna timá ámikaiye: “ketiyáámûmma paá íbêq pukuráiyé. ániibo emá kanaaráq iré ayáamma aneq mó márénana atóbama yauwéqma paá maíno.” téna anó-kawaa-nako tiráiyé.

19 ániibo Ítuma itó-uma mi-káwáá-nákóni anaaé waqmé kéwitata wení iyápó-annama mórai q umá wakááe.

20 uréire kéowana móra-inimma mikáqá máqe-uraimma máqte-tupaama in-aautámma ákáitana inaaupaqá tiyááka umá kaayaq-kárítimáátimá máqe-uraiye. min-ínikómá Ítuni anaaépaq amakaq iréna Ítuni wáqtôgoni aqtórâq ayáamma yama yáqtokaiye.

21 min-ínikómá wenamáárîq wení aúyánánóbáqá maará-tiraiye: “Ítuni wáqtôraq tiyáámo ánekuyonanama túnobaq kanaaráq umátikaniye.” téna ánekukaiye.

22 Ítuma waéqma wemmá aónatuwena tiráiyé: “ketiyáámuko, enáyakoma kaayoné íno. ení itáíq-itaiq umá yabi-í-yátáákómá emmá miráuma mamá érákáráiyé. mi táoqa min-ínikóni karímá ánataguraiye.

23 Ítuma mi-káwáá-nákóni naaúpaq iréna waayúkama ibiq-ímá kététa aamá anón-aimma kétéwana yimónaraiye.

24 ániibo Ítuma tiráiyé: “keráwáqá maí abátikáaro. pááqyan-inaaruma íma pukáiyé. wemá paá aúmá waguráiyé.” téna Ítuma mirá-tiraimma áraimma pukuráitataboata mi-káyúkama wírâa umákaraae.

25 ániibo yemá aarawaamá waqmá paábaq yúwáawana Ítuma mi-náúpâq uténa pukáin-inaarugoni ayáákaq yáqtorena ayáátórâitana itó-uráiyé.

26 mi kátâagoma min-áúkâpâq máqte-marabaq wéyáwé uráiyé.

Ítuma kaayaqá yúgaroq-nakaraq aamá íti-nakaraq mamá atóbamayikaraiye.

27 Ítuma mi-márúqá yuwéna kóuráiyé. ániibo kaayaqá yúramma karoparái-nakorata Ítun anaaé waqmé kéweta anókaq ááyama tirááye: “áe, naayóbáqá ketáái kínima Tébitin-annabike-nako, emá kekárátá arummá umátikaa.”

28 téyana Ítuma naaúpaq uyábérâitata yúrammo karopâgi-nakama wenôpaq utááye. Ítuma min-nákámá timá yímikáiyé: “kenákámá itáíq-itaiq kéoyaqtaba kemá kenákámá kanaaráq mamá atóbatikanuno?” téna ítâitata yenákámá Ítumma yauwéqma timá ámikaaye: “owé. uyátárâana-nako.” téta tirááye.

29 ániibo Ítuma min-nákátí yúrapí ayáamma kánekyena tiráiyé: “kenákámá itáíq-itaiq óya-qtataaqtaba kemá kanaaráq mirâona-yataakoma páâq íno.” téna Ítuma timá yímikáiyé.

30 ániibo yenákátí yúrakoma tágaráiyé. Ítuma akoqnâá-aimma timá-yimena min-nákáyábâ tiráiyé: “atérâakao. móra-nakoma maamináyabama itâinabotekao.” téna tiráiyé.

31 áâqibo min-nákámá máâpaq yaúbareta máqtemma min-áúkâpâq-márâbâqâ Ítuni watâama timâeta uréire urááye.

32 yenákámá kóiyé kéeta yaímma-wayukama móra-naqa táí-aagoma wepí máinapoana aamá ítâitata wemmá yemá awíqmeta yewana Ítunopaq iráiyé.

³³ ániibo Ítuma táí-aagomma matúwáitana min-nákómá aamá áaimma átáma tiráíye. minnýaba aarawaamá iyánáaq uréta netuq-yúyánámmá kéiteta tirááe: “naayóbáqá maakáqá Ítiráaeobaqa maamirá-qtátááqá íma pááq uráine.” téta tirááe.

³⁴ miráimanibo yaímma Pérati-wayukama maará-tiraae: “wemá táí-aagoni kawáá-nákómá wemmá akoqnáama ámikaitana wemá táí-aagomma kanaarác kématuwaye.” téta tirááe.

aarawaayábá Ítuma arummá kéumayikaiye.

³⁵ Ítuma anó-marupakaraq pááqya-marupakaraq uréire kéena wemá monoq-náúpáqá kéyiraatena Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba átê-wataama kétima-yimena máqte-karimo máyáa-kayukama mamá atóbamayikaraiye.

³⁶ wemá aónaimma netuqyaammá aarawaamá yimónatuwena arummá umáyikaraiye. miráuma taíbaq-yuyanamma itéta ‘náawaq tíwáqnaa ínáyô? náakaraq ónúntaabiyo?’ téta miráuma tipi-típigoma yeqtí kawáá-náqá íma máitata oníkáá urááe.

³⁷ miráitana Ítuma wení iyápó-annama aúpáq-áímmá timá yímikaiye: “netuqyaammá aáwaqa yópímmá wáimanibo mamá áíkuyaba íma netuqyaammá mayái-wáyúkámá mááe.

³⁸ miráinaq keráwáqá Áánûqtukaq nunamummá kétéyana wemá yókóní aboámá yaímma mayái-wáyúkáma timáyikainata wení waayúkama ko mamá áíkuyoro.” téna Ítuma timá yímikaiye.

10

tiyááka umá títaupake kaayaqá iyápó-annati yíwîqa

¹ Ítuma tiyááka umá kaayaq-iyápó-ánná-wáyúkámá yááyamaena iréna yemmá akoqnáama yiména táí-aagoma kématuweta máqte-karima mamá paá kéeta yúgoni ummaa-yátááqá mamá paá ígáae téna yímikaiye.

² tiyááka umá kaayaq-iyápó-ánnátí yíwîqa maará-uraiye. áqnáabaq-nakoni áwîqa Tááímonie káqon-awîqa Pítaae. ániibo ábâkoma Áánarue. ániibo Yêmitima Yéberimma ánikoboana ábâkoma Yóáane.

³ ániibo Píripima Paatááromiyue. ániibo Tóamáátie. Máátiyuma mi-kátáámá agatái-nare. wemá táákiti-moneqa mayái-naré. ániibo Yêmitima Áápiatimma ánikoe. ániibo Tááqtiatie.

⁴ ániibo móra-Taaimonima ítápéniti (indipendens) karuwaaq-naré. ániibo Yúqtaati Itikááriotie. wemá Ítumma awîqma namuro-wáyúkátí iyáápi makái-naré.

Ítuma tiyááka umá kaayaq-wáyúkámá awaaméqá umáyikena yíwîkai-kayukama mayáimá yímikaiye.

⁵ Ítuma tiyááka umá kaayaq-wáyúkámá timáyíkáitata kówana yímáamma yiména maará-tiraiye. “keráwáqá Yéqtaaeo-apaq káqon-anna-wayukabaqa íoro. Táméria-marupaqa ókaraq íma uyáberanomanibo

⁶ keráwáqá Ítiráaeo-tipi-tipi-annama máápaq oro. yemá Áánûqtuqtaba yeráwáqtí aammá yukááe.

⁷ keráwáqá uréraq aamá maará téraq mó tero: “Áánûqtuma yabíkái-kanaama waaqókáq kéíye.

⁸ miráinaraq keráwáqá karí-wáyúkámá mamá kátobamayikera pukáíya-kayukama mamá ítómayikera kárú-wayukama mamá kátobamayikera táí-aagomma mamá paábaq kéyuwera oro. keráwáqá móra-yataaqa ketôpake mayáiyama

minná keráwáqá paá yímero. miráinaraq keráwáqá maami-qtátááqá yemma yiméraq keráwáqá íma meyámma máyáaro.

⁹ keráwáqtí unáápímma móneqa íma áitumaera uréire oro.

¹⁰ mónekaraq anó-moneq-awiqa yáíya-qtataakaraq ariroq-únápi áiti-unamma íma mamé uréire éra kaayaq-tiyótáámmá íma kúberera títauq-anaamma íma kúberera yáumma amé uréire í-yátámá íma matóráaro. ímiye. mayaímmá mayaína-nakomma kanaaraq wení aáwaga áméro.

¹¹ móra anó-maruparabi pááqya-marupaq uyábereqa kanaaraq keráwáqá aónaiyana mi-márúkákémmá móra-nakoma arupú éna wení naaúpaqa máqeraq mi-márúqá yuwé kóine kéeqa ayuwé yero.

¹² ánibo keráwáqá móra-naupaqa uyábereqa mi-náúpáq-wáyúkámá miráo-maara-aimma téraq 'kaayoné-yátááqá keráwáqtôpaq waíno' timá yíkáaro.

¹³ ánibo mi-náúpáq-wáyúkámá keráwáqtábá yetê máigaae téta tíyaqa keráwáqtí kaayoné-yátáákómá yeqtôpaq wínimanibo yemá keráwáqtábá máigaae téta íma tíyaqa keráwáqtí kaayoné-yátáákómá yuwéqma keráwáqtôpaq íno.

¹⁴ móra-nakoma keráwáqá tiwíqmena ímo wéna keráwáqtí táama íma itáinaqa ánibo keráwáqá mi-márúrabi min-námma íbáqyuwera keráwáqtí tibíkáké káitôma popoq umátuwe kóoro.

¹⁵ kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. aarawaamá ítama Áánûqtuni yainá-kánáaráqá Komóraa-marukake táí-wayukagaraq Tótôma-marukake táí-wayukati anónnáma táí-meyamma wáipoata miráumaraa mi-márúkáq-wáyúkámá yeqtí táí-meyamma pááq íniye.

ókon-okomma ummaa-yátááqá pááq íniye.

¹⁶ itáaro. kemá keráwáqá miráuma tipi-típi áráakaa umá taáqa íwáikama áwáábiq-iyakaa-kayukati aúkáapi timátikaunaq kéoe. miráinaraq keráwáqá miráuma irakabayakóráá umá yáakarera atéqma wiqmé kéweraq móra-yataariq ínéqa túyánámma ítama arútátuwero. mimórá táoqa keráwáqá móra-numama máagoraa umá kaayoné umá máero.

¹⁷ keráwáqá waayúkayabama atéqma arútáaro. yemá yeqtí káánítôre-wayukaraq aamá ítama yainéta ánnáma timéta keráwáqá yeqtí monoq-náúpáqá tebûqa timéta ínoé.

¹⁸ ketíwíqa márúte yuwánéra kéowaa téta keráwáqá tiwíqmeta kínima anókamaani-wayukati yúraq wínóe. miráinaq keráwáqá aamá kétima-yimeqa Yéqtae-wayukagaraq Ítíráaeo-annabike-kayukagaraq Áánûqtuni átê-wataama timá-yiminoe.

¹⁹ yemá keráwáqá tiwíqma aamá ítama yaináyaqa keráwáqá ikatîq íeraq 'ketáámá nóine ténúnô? ketáámá nóin-ainaq yauwéqma timá-yimenunataabiyo' ítero. kíq-taoqa aamó tínón-aimma timínimma

²⁰ kenamá keráwáqá aamá ítinoe. ímiye. keqtibomá Áánûqtuni Aágoma keráwáqtí tóyaukaq aamá tíniye.

²¹ mi-kánáaráqá móra-nakoma ábâkomma awíqmena yaímma-wayukati iyáapi mó-marainata ikámma puínóe. ánibo aboámá áanikomma móraiqa umá waayúkati iyáapi mó-marainata ikámma puínóe. ánibo iyápóma yinóboyuma komarummá iyataboata namuro-wáyúkámá yíkamma puínóe.

²² keqtábábóata yaímma-wayukama keráwáqá ítama táíq umátikanoe. minná móra-nakoma akoqnáá umá máqena aqtó-kánáaráqó wénama min-nákómmá Áánûqtuma yauwéqma awiráinana wemá Áánûqtuna mániye.

23 ániibo yemá keráwáqá móra-marukaq táí-aaimma tarôq umátikaiyaqa kanaaráq mikákémá péqmarera káqo-marukaq oro. kemá áraimma kétimatumune. keráwáqá máqtemma Ítiráaeo-marupaqa íma mayaímá mamá ánatariyaqtaba Waayúkagoni Áráaqa kemá kumónúne.

24 tugaru-íyápógómá wení arááti-naqa íma kéuyataitana paá-mayaima máyáa-kayukama yeqtí kawáá-wáyúkámá íma kéuyataae.

25 mórama tugaru-íyápógómá wení arááti-naqa mainama minná kanaa íniye. ániibo paá-mayai-nakoma wení kawáá-náqá uyátá-maqma anómma mainama minnágaraqa kanaa íniye. kemá keráwáqti kawáá-náqá kemmá táíq kéumatikaapoata keráwáqá anómma táíq umátikanoe. ketíwîqa Píétebue téta tíwîqa yaráamanibo kemmá táí-tiwiqa kéyetama keráwáqá náayuwabi ketí iyápó-annati tíwîqa uyátá-maqma anómma táí-tiwiqa yánoe.

waayúkama Áánûqtuqtaba ikatîqa oro.

26 miráinaq waayúkayaba keráwáqá íma ikatîqa oro. máqte-qtataaqa aúpáq wái-qtataakoma anaaékaqa abarokáq íniye. máqte-qtataaqa ánáákuma wáina-yataaqanibo anaaékaqa waayúkama aónainoe.

27 kemá Ítuma aamá kumayuqnóbáqô timá-timunama minná wágáama timá yíméro. ániibo aamá yaákareq táápike mo itáama minná keráwáqá netuqyaa-káyúkátí yúrikaq itó-urera aamá timá yíméro.

28 waayúkama keráwáqti túma tíkamma uqtánô-kayukayaba íma ikatîqa oro. keráwáqti tirun-íyápómá íma tíkamma uqtánóe. ímiye. Áánûqtuqtaba ikátéro. keráwáqti túgaraq tirun-íyápógáráq mákama kanaaráq Tááqtaani márûqa aítanobaq Áánûqtu kanaaráq tíkama aúyotuwaniqtaba Áánûqtuqtaba ikátéro.

29 keráwáqá kaayaq-númámá tarukíqa móneqa kímora-toeyaarake kanaaráq meyánîq ínoe. ániibo keqtibomá Áánûqtuma íakainanama kanaaráq móra miráuma pááqya-numama marabímmá íkuminiye.

30 ániibo keráwáre keráwáqti tiqnótáuma máqtepaq Áánûqtuma yoráútukaiye.

31 miráinaq keráwáqá íma ikatîq oro. netuqá pááqya-numagoni meyámmá uyátáraapoana keráwáqá Áánûqtuma yabíqtíkariye.

Ítuni áwîqa yai-ááímmá

32 móra-nakoma náawabi abarokáq timá tágena wemá kennaé téna máqte-kayukati yúrikaq tinná-nakomma ketêgaraq ketibomá Áánûqtun aúrikaq wení márûpaq wemmá mórai q umákanune.

33 ániibo móra-nakoma kemmá máqte-kayukati yúrikaq anaaémma umátikainaqa kegáráq wemmá ketibon aúrikaq wení márûpaq tinaaémma umákanune.

Ítuma mamá yainai-tókórú-yákaráq kukáiyé.

34 maa-marábí kaayoné-yátáaqá mamá maa-marábí-káyúkáyábá íma mamé kukáune. mirá túyánámmá íma itáaro. kemá paá waayúkama yainai-tókórú-yámmá ketáama íwáráa-kayukagaraq ketáama wáráa-kayukagaraq aúkáapike mamá yainanáq mamé kukáune.

35 ááíqa áanikokaraq yeqtibogáráq íyata ániibo ayáámukokaraq yinóakaraq íyata ániibo anáábukokaraq áitaakogaraq í-ááímmá áturaune.

36 waagóni we-áánínábóbí anómma uyátá-maqma namuromá aúqma mánoe.

37 ániibo móra-nakoma anóayaa aboáyábá arummá uyátá-maqma yiménama wemá kennámá auráiyábá íma umaataráiyé. mórai q umá móra-nakoma áanikoyaa ayáámukoyaba arummá uyátá-maqma yiménama wemá kennámá auráiyábá íma umaataráiyé.

³⁸ ániibo móra-nakoma wení kaapaq-yámá íma maména ketinaae íma waréna puinéna yokaa íenama wemmá kennámá auráiyábá íma umaataráye.

³⁹ móra-nakoma maamin-áúwaráímmá yáqtoqma akoqnáá énama wení matúq-matuq umá mái-auwaraimma aúyorainimanibo móra-nakoma keqtábá puyénama wemá matúq-matuq umá mái-auwaraimma mayániye.

móra-nakoma íráqô-meyamma kémayaiye.

⁴⁰ móra-nakoma náawabi keráwáqá mamá íráqôniq umátikenama wemá kekáráq mamá íráqôniq kéumatikaiye. ániibo móra-nakoma náawabi kekáráq mamá íráqôniq umátíkái-nakoma wemmá Áánûqtuma timátikarai-naqa mamá íráqôniq kéumakaiye.

⁴¹ máqtemma náayuwabi Áánûqtuma timáyíkarai-kayukama mamá íráqôniq kéumaketama Áánûqtuma timákaraiqtaba mirá kéumakaapoata yemá timákarai-nakoni íráqô-meyamma yáíkaa umá mayánóe. ániibo náayuwabi aónáiyamma mórama arupú-naqa ínata yeqtí yúyánánóbáqá téta ‘arupú-naqa áwáqnaa ónáátae téta min-náqá awíqmeta yeqtí naaú wétama yemá miráuma arupú-nakoni íráqô-meyamma yáíkaa umá mayánóe.

⁴² taákaq máráaro. móra-nakoma náawabi paá-nakomma ketinaae wáráa-kayukabike áwáqnaa ónáae téna paá yaugiq-nómmá aqtíma wemmá aménama kemá áraimma keráwáqá kétima-timune. anaaékaqa min-nákóní íráqô-meyamma áraimma mayániye.” téna Ítuma wení iyápó-annamma timáyíkaraiye.

11

Yóáanema yaímma iyápó-annama Ítunopaq timáyíkaraiye.

¹ Ítuma wení tiyááka umá kaayaq-iyápó-ánnámá mayaímá mayánón-aimma miráuma timá yímikaiye. aamá timá ánatatuwaitata yemá mi-márúqá yuwéta min-áúkápáq-márúpáq uréta Ítuma aarawaamá kéyiraatena aamá timá yímikaiye.

² Yóáanema nommá perai-nákómá ánná-naupaq máena yauwéqma yiwirai-nákóní mayaiyábá ítaraiye. miráitana Yóáanema yaímma wení iyápó-annabike timáyíkáitata Ítunopaq urááe.

³ ániibo yemá Ítunopaq uréta ítama aónaraae: “emá maamin-nátábáwáq Yóáanema anaaékaq móra-naqa yíniye tiráinaraq máa káqo-natabataaq awé ónúnataabiyo?” tewana

⁴ Ítuma yauwéqma tiráye: “keráwáqá uréraq Yóáanemma máqten-aimma itéq máqte-qtataqa aónaamma mó-timamero.

⁵ minná yúramma koroparái-kayukama yúramma káonaawata yítuqa táíq urái-kayukama yítuq-uramma yamá uréire kéoe. ániibo kárúyamma yíkái-kayukama kátobaawata yaáqa atíragurai-kayukama aamá kéitaae. ániibo pukáa-kayukama kéitowata áwáyoq-wayukama Áánûqtuni átê-wataama aúgen-aimma kéitaawata kéoe.

⁶ ániibo móra-nakoma arummá kétimena keqtábá kaayaq-áúyánámmá íma itai-waigoma wemá amuqá maráino.” téna Ítuma tiráye.

⁷ Yóáaneni iyápó-annama kówana Ítuma Yóáaneqtaba taíbaq aarawaamá timá yímikaiye: “naayóbáqá waayúka íma máa-kaqmaapaq keráwáqá uráama nói-qtataaraq ko aónanaraq uráánabiyo? keráwáqá móra-naqa kaayaq-áúyánákáráq ókáráákáá uwáágoma yaropamátúwáimma aónanaraq uráánabiyo? ímiye.

⁸ keráwáqá nói-qtataaraq aónaineraq uráánabiyo? aqá móra-nakoma íráqôn-unakaqtoma makáitaraq aónaineraq uráánabiyo? ímiye. yemá íráqôn-unakaqtomo máráa-kayukama yemá anó-kini-kayukati naaúpaq kémaae.

⁹ miráimanibo nôraq itaráq urááô? móra Áánûqtuni amuné-náráq aónaineraq urááô? owé. kemá keráwáqá kétima-timune. minná amuné-nápóana wemá yaímma Áánûqtuni káqon-amune-wayukama uyátáraiye.

¹⁰ Áánûqtuni watáama agamatá-kánáábí Áánûqtuma áanikomma maará téna timá ámikaiye.

'ketáayabamo tînîn-naqa timákáanana ení áqnáabariq umá wíniye.

wemá ení aammá awiyéna yokaa umákaniye.'

téna Yóáaneqtaba agamatá-kánáábí tiráine téna kėtiye.

¹¹ kemá áraimma kétima-timune. máqtemma maa-márábí-káyúkábíké Yóáane uyátá-maqma mú mikáqá anómma máimanibo Áánûqtuma yabíni-kanaaraq móra paá-naqa mánin-nakoma wemá Yóáanemma uyátáraiye.

¹² Yóáanema nommá perai-nákóní kanaaráké áaimma átarena yéqéna íbêqa Áánûqtuma yabíkáin-aukapaq uyáberanoqtaba anón-aaíqa kéoe. akoqnáá umá iraráá-káyúkámá Áánûqtuma yabíkái-qtataaqa yáqtoqma akoqnáá uréta mayánéta kéoe.

¹³ máqtemma Áánûqtuni amuné-wáyúkágáráq Mótetini ámáan-aikaraq yemá Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba watáama mamá pááq umáeta Yóáaneni-kanaaraq irááe.

¹⁴ ániibo keráwáqá itánáae téqa kanaaráq ítáaro. Yóáane wemá Iráiyaraa-naqiye. min-náqá anaaékaq yíniye téta amuné kútaa-naqiye.

¹⁵ keráwáqá taáqa wáinaqa maamin-áímmá ítáaro!

¹⁶ nóinnae téraq íbêq-wayukayabama aamá ténúnô? yemá miráuma pááqya-noiyapora umá márúq aúkáapi máeta yemá káqo-noiyapoma yááyama maará téta kété.

¹⁷ ketáámá keráwáqtábátáá káoyamma kéyunataa keráwáqá imá íkeyaae. ketáámá yirummá í-ímá kêtunataamanibo keráwáqá ibiqá íma kéyaraae.' óqa tíkái-qtataaqa íma pááq kėtiye.

¹⁸ Yóáane iráimma wemá aáwaqa íma néna wááéni-nomma íma naráitata yemá weqtábá 'aíbôq-nare' téta tirááe.

¹⁹ kemá Waayúkagoni Áráaqa iréq aáwaqa néq nommá néq únnayabama yemá maará kété. 'aónaaro. wemá aáwaqa ôriq umá netuqyaa naínápóana wemá wááéni-nomma netuqyaa kénaiye. 'paátataare' timá yíkáyuma táákiti-moneqa máyáa-kayukagaraq kúmiq-wayukagaraq wemá yeqtí aanábómíye.' ááqibo anaaékaqa minnáyaba Áánûqtuni itai-yátáákómá aónainoe." téna Ítuma tiráiyé.

yaímma-marupaq yirummá íma waéráa-kayukama anómma tirunô.

²⁰ yaímma-marupaqa Ítuma awaaméq-yátáárîqa netuqyaapaq immá íma yirummá waékáae. miráitana mi-kánááráqá Ítuma aamá yiwáágéna

²¹ maará-tiraiye: "Tiyórátiniq-wayukao, náaraq-tai-yataaraq keráwápímmá pááq ínîyô! Beqtáirapaq-wayukao, náaraq-tai-yataaraq keráwákáq pááq ínîyô! anón-awaameq-yataariqa kemá keráwáqtí márúkaq únnaiq umá Tááyanabakaraq Tááíranapakaraq énama kanaaráq naayóbáqá Tááyanabaq-wayukagaraq Tááíranapaq-wayukagaraq yeqtí kúmiq-yataapike waeraunatae téta tiráá-tiraapoata yemá unáákáréq on-unapi yenamáárîq áítumatuweta káin ayáátóbí máeta yáaqa kaitata yirummá waékáae.

²² miráimanibo kemá keráwáqá kétima-timune. yirummá íwaekaapoata anaaékaqa keráwáqtí anónnáma táí-meyakoma yainai-kánááráqá miráuma Tááyanabaq-wayukagaraq Tááíranapaq-wayukagaraq uyátá-maqma anómma pááq íniye.

²³ ániibo keráwáqá Kápéranabaq-wayukao, keráwáqá Áánûqtuni márûpaqa tiwíqma yaúmeta uwínóe téra kéteo? keráwáqá iramá káiq-kaiq umá kain írábí kumínóe. minná kemá keráwáqti márûpaq anón-awaameq-yataariq únnaiq umá Tótômabaq-marukaqa awaaméq-yátáárîq énama kanaaráq íbêqa Tótômabake táí-wayukama paá máneta oné.

²⁴ miráimanibo kemá keráwáqá kétima-timune. anaaékaqa aarawaamá ítama yainai-kánááráqá Áánûqtuma wení paru-yátááqá keráwáqá uyátá-maqma Tótômabaq-wayukama yimíniye.” téna Ítuma tiráiyé.

keráwáqá ketôpaq iréra aagai-yátááqá ya máyáaro.

²⁵ mi-kánááráqá Ítuma maará-tiraiye: “ketiboó, emá yabíkáana-marupakaraq maa-márágáráq uyátáráana-nakoe. emá aamá íma ítaraa-kayukama aúyánápi wáin-aaimma aamá káyiraatenamanibo ítaraa-kayukayopakemma mamá káuyoraane. minnáyataba kemá ‘tíkáiye’ kétune.

²⁶ owé. ketiboó, emá ákáiniq kéone.

²⁷ ketibomá Áánûqtuma máqte-qtataaqa ketiyáápitaa makáiyé. ániibo móra-nakoma min-íyápómá íaonaraiye. aboámá wenamá min-íyápómá aónaraiye. ániibo móra-nakoma aboámmá Áánûqtumma íaonaraiye. kemá wení áanikoma kenamá aónaraune. áaqibo wení áanikoma ákáinama yaímma-wayukama aboání áaimma káyiraatiye.

²⁸ keráwáqá tibô kégaitaq ummaa-yátááqá kémayaa-yuma ketôpaq íyaraq kemá keráwáqá aagai-yátááqá tíméno.

²⁹ kemá kaayoné kéeq ániibo ketúma íma mamé kéuyune. miráinaq keráwáqá keráwáqti ummaamá ketê yaagumá mayéraq kepíké itái-yátááqá ítareq agánoe.

³⁰ ketê yaaguyabí-yamma oyaaq kéinaq ummaa-yátááqá keráwápi maráana-waigoma oyaaq íniye.” mirá téna Ítuma tiráiyé.

12

Tabaatiráq mayaímá mayaíyábá aammá aúkain-aimma

¹ anaaékaq móra-Tabaatiraqa Ítuma wíti-yokoni aúkáapi uréire uráiyé. ániibo wení iyápó-annama yááyaba éta yemá wítigoni arammá putáqma narááe.

² ániibo Péрати-wayukama minná aónatuweta Ítuma timá ámikaae: “aónaao. maamirán-ááímmô tarôq kéeq mayaímá kémayaamma Tabaatiráqá aammá aúmakaae.”

³ téta tewana Ítuma yawwéqma timá yímikaiye: “keráwáqá Tébitima miráurain-aimma íyaq yoráútao? naayóbáqá Tébitigaraq wení waayúkagaraq yááyaba uráátaba kétune.

⁴ yemá monoq-náúpáq utéta yammá Áánûqtukaq amí-yááréráq wáimma uyátá-maqma anó-monoq-nakoma yímitata narááne. mi-támmá anó-monoq-wayukama kanaaráq nánópoata paá-wayukama naíyábá aammá aúkaíye.

⁵ anó-monoq-wayukama yeqtí mayaímá anó-monoq-naupaqa Tabaatiráqá yemá aammá aúmakaama yawítíraamanibo minná íma otaa-qtátáárîq urááe. maami aammá aúmatan-aimma wannaabíkémá íyaq ítaraanabiyo? Áánûqtun-aurakaqa Tabaatiráqá aammá aúmatan-aimma íma yawítíraae.

⁶ kemá keráwáqá kétima-timune. maannámo mái-waigoma anó-monoq-namma uyátáraiye.

⁷ keráwáqá Áánûqtuni agamatá-kánnáábikén-áímmá ítareqa táwî-aimma téq otaamá íkuineq oné. maami agamatá-kánnáábikén-áíkómá maará kétéye. ‘naí-wámmá timíyábá íketikaimanibo kaayoné-yátááqtábá kétékaiye.’ téna Áánûqtuma

tiráiye. aamma aúmatan-aimma íyawitiraa-kayukama íma mamá yawááq-umayikaaro.

⁸ Waayúkagoni Áráaqa Tabaatigóni uyátárai-napoana keti iyápó-annama Tabaatiráqá mamá naráamma kanaarácq íye.

Tabaatiráqá táíq uráin-ayaakaraq-naqa Ítuma mamá íráqôniq umákaraiye.

⁹ Ítuma min-áúkápáqá yuwéna yeqtí monoq-náúpáq uráíye.

¹⁰ móra-naqa mibáqá máqe-uraimma ayáákoma aayámma káguraiye. yaímma-wayukama Ítumma aabi mayakánétaboata wemma ítama aónaraae: “Tabaatiráqá mayaímá kémayeta kari-wáyúkamá mamá atóbama-yikanunataabiyo?” téta ítama aónaraae.

¹¹ ánibo Ítuma yawwéqma timá yímikaiye: “keráwápíké móra-nakoma tipi-típima makáitana mi-típí-típígómá Tabaatiráqá móra-maiqnobaq kumábékitanama kanaarácq min-nákómá íyaq paábaq múte keyabitimatuwaiyo? owé.

¹² ánibo móra-nakoma tipi-típima uyátáraiye. miráipoata ketáái ámáan-aikoma kanaararé tiráipoataa Tabaatiráqá waayúkama yíwáqnaa ónúnataae.” téna Ítuma tiráíye.

¹³ miráitana Ítuma min-áyáámma aayá-kagurai-naqa timá ámikaiye: “ayáámma mamá arutaa.” téna titana min-nákómá ayááma mamá arupú itana ayáákoma keqnáámma mamá íráqôniq umá móra-aukapaq-ayaakaa uráíye.

¹⁴ miráimanibo Péрати-wayukama Tabaatiráq Ítuma kari-náqá mamá atóbamakaitaba aónawaaeta Tabaatiráqá mayaíyá kémayaiya téta yemá móra-aukapaq áikuteta Ítumma ikamí-áímma téite urááe.

Ítuma Áánûqtuni mayaínáq-úráné.

¹⁵ miráimanibo Ítuma min-áímmó temá ítátuwenaboana Ítuma mi-márúqá yuwéna kóuraiye. miráitana netuqyaa-káyúkámá Ítun anaaé kéwaraawana máqtemma kari-wáyúkámá mamá atóbamayikaraiye.

¹⁶ akoqnáá umá Ítuma timá yímikaiye: “keqtábá íma mamá abarokácq umátíkáaro.” téna tiráíye.

¹⁷ miráitana Áánûqtuma móra-amune-naqa Áítáiyani óyaukaq naayóbáqá tiráimma íbêqa abarokácq kéíye. miráitana tiráin-aikoma maará-tiraiye:

¹⁸ “maannáma keti mayaí-náqíye.

kemá wemma awaaméqá umákaraune.

weqtábá kétékitaq timuqá kémarane.

kemá keti Aágomma wekácq máránana wemá keti yainá-áímma Yéqtaaeo-wayukama timá-yiminiye.

¹⁹ wemá aamá íyiwaagena anókaq aamá ítiniye.

wemá aapaq uréire kéena anókaq aamá ítiniye.

²⁰ móra-nakoma áyaqnoabaq ummaa keyainanama yawenáina-waigoma okaráákáá umá íma akáginiye.

ánibo móra-nakomma ummaa-yátááqá wáina-waigoma pááqyamma ókómá putinánéna iníkáá umá íma márúte yuwánóe.

wemá paá watáama kétéinana yainá-yátáákómá arupú umá pááq íniye.

²¹ Yéqtaaeo-wayukama wekácq yirummá améta awé ínóe.”

téna agamatá-kánnáágómá kétiye.

“Ítuma Píétebukaraq mayaí kémayaiye” téta tirááe.

22 mi-kánááráqá yemá móra-naqa awíqmeta Ítukaq iráama min-nákómá táí-aagoma wepí máipoana aúramma karopágitana óyaukogaraqa aúyakuraiye. ániibo min-náqá Ítuma mamá atóbamakaitana aamá tiréna aúramma aónarena uráiyé.

23 minnáyaba netuqyaa-káyúkámá aónama iyánáaq éta tirááe: “maannáma Tébitimma áanikowabi Metáiya íyabiyo?” téta

24 tewata Péрати-wayukama min-áímmá ítátuweta tirááe: “tái-aagoni uyátárai-naqa Píétebuma Ítumma akoqnááma ámikapoana táí-aagomma kématuwaiye.”

25 téta kétéwana Ítuma yeqtí yúyánámmá iténa tiráiyé: “móra-marukaq-wayukama yatákaaq umá kaayaq-ánnáiq uréta ááiqa íyana mi-márúkómá táíq umáginíye. ániibo móra-marukaq-annawabi móra-naupaq-annama keqnáámmá yáíkaaq umá kaayaq-ánnáiq umá ááiqa íyana naammá yawítiginikaa umáginoe.

26 móraiq umá Tááqtaama yabíkái-qtataaqa yáíkaaq uréta ááiqa íyanama paátákáá wemá yabi-í-yátáákómá naammá yawítiginikaa umáginoe.

27 ániibo keráwáqá maará kétee Píétebuma tíwáqnaa itaq táí-aagomma kématuwaupo timá tíméro. náawaq keráwáqtí tinaaé wáráa-kayukama yíwáqnaa itatawáq táí-aagomma kématuwaao? miráinata tinaaé wáráa-kayukama keqtáámá kétiraatemma keráwáqtí táama áraimma íma wáiyé.

28 ítáaro. Áánûqtuni Aágoma tíwáqnaa kéitapoq kemá táí-aagomma kématuwaune. miráitana keráwáqá kétiraatimma Áánûqtuma yabíkái-qtataaqa áqa keráwákáq pááq umá wáiyé.

29 náaraq umáwaq móra-nakoma newáqyáá-nakoni naaúpaqa uyábékéna wení máqte-qtataaqa mayáníyô? wemmá mi-néwáqyáá-náqá ánnáma kúyakatuwenama wemá kanaaráq newáqyáá-nakoma Tááqtaani naaúpakema máqte-qtataaqa mayániye.

30 móra-naqa ketí aanábóráá umá íma mái-nakoma wemá minná ketí namuro-náqíye. móra-nakoma náawabi íma tíwáqnaa éna waayúkama aíquma yorupénama wemá waqmá paábataa kématuwaiye.

31 miráitaaq kemá keráwáqá kétima-timune. waayúkama máqten-akayaama tiréta kúmiq-yataariq uréta kéo-qtataaqa Áánûqtuma máqtepaq mamá paá umáyikéna awikátuwaniye. miráimanibo móra náawabi Áánûqtuni Aokaq-Áágómmá táí-aimma timákainanama mirá-kúmíq-yátááqá Áánûqtuma íma mamá awikátuwaniye.

32 Waayúkagoni Áráaqa móra-nakoma timá táíq umákainanama wení kúmiq-yataaqa Áánûqtuma mamá paá umákéna awikátuwaniye. miráimanibo móra-nakoma Áánûqtuni Aokaq-Áágóqtábá ‘Píetibuni aánaipo kématuwaiye’ timákaiyanama mirá-kúmíq-yátááqá Áánûqtuma íma mamá paá umákéna awikátuwaniye. íbêq-kanaarakaraq anaaéka-kanaarakaraq wemá íma mirá-iníye.

tái-yagoma táí-aramma itáiyé.

33 yaagómá íráqô-tama wáinanama arakógáráqá íráqôn-aramma iyániye. ániibo táí-yama wáinanama arakógáráq táí-aramma iyániye. keráwáqá aónamma nói-qtataakowabi mamá pááq kéimma káonaae nói-qtataakoni áainabi minná abarokáq kéiyé.

34 keráwáqá iraaabayaakóní áráakawaro, keráwáqá táí-wayukama máamanibo náaraq umáwaq íráqôn-aimma tínô? aamá kéqokeq-aimma tin-nákómá wení óyaupima mimórá-áúyánámmá arunóbákáráq ógikaiye.

35 móra íráqô-nakoma wemá netuqyaa íráqôn-auyanamma arunóbáqá wáiyé. miráitana wemá íráqôn-aimma mamá pááq kéiyé. ániibo táí-nakoma wení táí-auyanamma netuqyaa wáiyé. miráitana wemá táí-aimma mamá pááq kéiyé.

³⁶ miráimanibo kemá keráwáqá kétima-timune. minnâ máqte-maqten-aimma aarawaamá kétemma anaaékaqa ítama yainái-kánááráqá Áánûqtuma ítama aónéna yainániye.

³⁷ keráwáqti táarake Áánûqtuma keráwáqá ítama yainéna taáqa íma wáiyuwe otaammá kutáayuwe téna ítama yainániye.

yaímma-wayukama anón-awaameq-yataaqa aónaineta tirááe.

³⁸ mi-kánááráqá yaímma ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq yaímma Pérati-wayukagaraq Ítumma timá ámikaae: “yirááti-nako, emá móra anón-awaameq-yataariq inataa aónatuwetaa ketáámá ekáq tirutáá áméno.” téta tirááe.

³⁹ miráitana Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “tái-ini-naukaqa Áánûqtuqtaba íma ítaraan-ini-naukaqa anón-awaameq-yataaqtaba ítama káonaae. miráimanibo kemá móra anón-awaameq-yataaqa íyiraatenune. Áánûqtuni amuné-náqá Yónaani anón-awaameq-yataaqa wenamá yirááatenune.” téna Ítuma tiráíye.

⁴⁰ naayóbáqá Yónaama anó-noyaakoni áyáqnoabaq kaumo-wágáágáráq kaumo-nókáámmá máqe-uraiye. miráumarara Waayúkagoni Áráakoma maranóbáq kaumo-nókáákáráq kaumo-wágáágáráq mániye.” téna Ítuma wemá puyéna maranóbáq mániqtaba tiráíye.

⁴¹ ókaraq Ítuma tiráíye: “anaaékaqa Áánûqtuma aarawaamá yainániye. mi-kánááráqá Níníbeq-wayukama ítama yainái-yátáápí itó-ureta keráwáqti táitaiqtaba tái-tubi maránóe. minnâ Níníbeq-wayukama Yónaama tin-áímmá itéta yemá kúmiq-yataapike waékáae. maakáq mórama mái-waigoma wemá Yónaamma uyátáraunaqanibo keráwáqá tirummá íma kéwaeraae.

⁴² Áánûqtuma waayúkama ítama yainání-kanaaraqa anómma yabíkáin-inikoma kúníma aabaú kupérai-waigoni kaapaq-áúkápáké anómma yabíkáin-inikoma iréna ítama yainái-yátáápí itó-urena keráwáqá tái-tubi marániye. mikúnímá maa-márágóni aqtóráq naayóbáqá máqe-urena Tórómónima wení itai-yátáákóni áaimma titana kúníma itánáae téna minnáyaba iráine. miráimanibo maannámo máin-nakoma minnâ wemá Tórómónimma uyátaraiye.” téna wetábá wenamááríq Ítuma tiráíye.

waátágoma yauwéqma iráíye.

⁴³ Ítuma maará téna tiráíye: “móra-nakoma tái-aagoma ayúwáitanama wemá kokoq-márábáq uréire kéena móra-aukapaq aagánî-maruqtaba abáá kéíye. aagánî-maruqa íaonenama

⁴⁴ min-áágómá wenaúyánápímmá kétiye. ‘kemá yauwéqma naayóbáqô kémauna-naupaq ko mánune.’ téna kétiye. mirá-timatuwena ko aónaimma min-námmá paá-namma wáitata kuyútuketa íraqôniq umá arútama wáitatamanibo kuyúqma agaro umákaae.

⁴⁵ miráitana wemá káqomma abapaké kaayaqá tái-aagomma ko yiwíkaima tái-aaimma uyátá-maqma ókaraq tarôq ínena itata yemá mi-tái-áágómá min-nákóté iréta yemá min-náúpáqá uyábéqma mááe. naayóbáqá min-nákómá uyátá-maqma anómma táiq umá máqe uráiniq umá íbêqa máíye. maa-kánááráqá máa-kayukabima mórai q umá miráuma tái-aaimma pááq íniye.” téna Ítuma tiráíye.

Ítuma anóagaraq wení ábâqawaayugarare.

⁴⁶ Ítuma aarawaamá watáa kétima-yimitana anóagaraq ábâqawaayuma iréta máápaq ya itó-uma máqe-urrae. yemá Ítute watáá-wataa tínéta urááe.

47 ániibo móra-nakoma Ítumma timá ámikaiye: “itaao. enanógaraq enábâqawaayuma máápaq ya awé uréta etê wataá-wataa tína kéoe.” téna Ítumma timá ámikaiye.

48 miráitana Ítuma yauwéqma min-náqá timá ámikaiye: “ketinógaraq ketíbâqawaagaraq yeqtábá kéteno?” timátuwena

49 Ítuma wení iyápó-annama ayáánapo awaaméqá umátuwena tiráiyé: “aónaaro. maannáma ketinógaraq ketíbâqawaayue.

50 náayuwabi ketibomá Áánûqtuma wení márûpaq mái-nakoni aúyánámmá waráiyayuma minná yemá ketíbâqawaama maéta ketúmna maéta ketinóma mááe.” téna Ítuma tiráiyé.

13

móra-nakoma yópi ányumma yukái-waigoni wáeqma itái-áiné.

1 mi-kánáaráqá Ítuma min-námmá yuwéna máápaq yaúbaraimma wemá nokaayúkóni áwabaq máena yiráátiraiye.

2 ániibo netuqyaa-káyúkámá amakaq ya áíkutaee. miráitana Ítuma móra-unopi-kaarebi uyáqtama máitata aarawaamá únón áwabaq itó-uma máqe-uraae.

3 ániibo Ítuma netuq-ááimmá téna waéqma itái-áímmá téna waéqma itái-áípi maqmá timá yímikaimma wemá maará-tiraiye: “ítáaro. móra-nakoma ányumma yópi móyukaiye.

4 min-nákómá ányumma mó yúwáitana yaímna aapi kuturáiyé. miráitana numagómá ya áíqnatukaiye.

5 yaímna-anayukoma óqtamma wáin-aukapaq kuturáimma netuq-márámá íma wáqe-uraiye. maragómá íma anómna ummaatamá wáitanaboana námama páátákáá utamá anómna aúkáiye.

6 ániibo aaqá kégaitana aúgen-anuqa aayámmá kamágéna íma wáqe-uraiye.

7 yaímna áwáábíq-annagoni ááipi kuturáiyé. ááqibo áwáábíq-annagoma mamá yawááq-umatukaiye.

8 yaímna-anayumma íraqô-marabi kuturéna arammá itáiyé. yaímna-anayumma tiyááka naikamá-tiyaakama miráuma (100) arammá íyáitana yaímna-aramma abapaké móra-tiyaaka-aramma (60) íyáitana yaímna-aramma kaumo-tiyááká-árámmá (30) íyáitana urááe.

9 móra-nakoma aáqa wáinanama itáino.

Ítun-aaimma waéqma itái-áípi aamá tiráiyé.

10 wení iyápó-annama Ítunopaq iréta timá ámikaae: “nôraq itaawáq waéqma itái-áípiimmá aamá kétima-yimeno?” téta Ítumma ítama aónaraae.

11 Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “Áánûqtuma yabíkái-qtataakoni aúpáq-áíkón áaimma Áánûqtuma keráwáqá tirááti-matukaiye. miráimanibo maa-káyúkámá ímiye.” téna tiráiyé.

12 minná mórama Áánûqtunopake wataáama matáina-waigoma min-ámúrááq móragaraq mayániye. miráinana wemá netuqyaa-qtátááqá kanaaráq marániye. ániibo móra-nakoma Áánûqtunopake pááqya-qtataaqa makáinanama minnámo matoráina-yataaqa paá aúyokiniye.

13 waéqma itái-áímmá maamináyaba kemá kétune. maa-káyúkátí yúrakoma káonamanibo ikáonaae. ániibo yaákoma aamá kéitaimanibo íma ítama arutéta yúyánámmá kéitaae.

14 maami-nóinínáúkáqtábá naayóbáqá Áánûqtun-aama amuné-náqá Áítáiyama áraimma pááq íniye téna maará-tiraine.

‘keráwáqá aamá itánómanibo áaimma íma itánoe.

keráwáqá túramma aónainomanibo móra-yataaqa íaonainoe.

¹⁵ maami-káyúkátí íyakoma akoqnáá umáguraitataboata yaákoma aamá itaíyábá yíbôgaitata yemá yúramma karoparááe.

miráitana yúrakoma móra-yataaqa íma káonaitana yaákoma móra-yataaqtaba íma kéitaitataboata yúyánámmá íma kéitaae.

yemá ketôpaqa íma ko yáútúmeta mamá íráqôniq umá tikaao téta íkéye.’

téna agamatán-áúbábí Áítáiyama tiráine.

¹⁶ Ítuma ókaraq tiráiyee: “miráimanibo keráwáqá íráqôniq umá mááe. keráwáqí túrakoma móra-yataaqa káonaiye. ániibo keráwáqí taákoma ketáama kéitaiye.

¹⁷ kemá Ítuma keráwáqá áraimma kétima-timune. naayóbáqá netuqyaammá Áánûqtuni amuné-wáyúkágáráq netuqyaammá wení arupú-wayukagaraq íbêqa keráwáqá aónaan-awaameq-yataaqa aónaiyaba ôriq umá yíkaraimanibo yemá íma aónaraane. ániibo yemá íbêqo ítáan-aimma itaíyábá ôriq umá yíkaraimanibo íma ítaraane.

ánáyukoni waéqma itaí-áikóní áaimma

¹⁸ móra-nakoma yópi ánáyumma yuqmé yáútúrai-waigoni aúpáq-áímmá ítáaro.

¹⁹ máqte-kayukama Áánûqtuma yabíkái-qtataakoni watáama kéitetamanibo minnáyaba yúyánámmá íma itáama yemá ánáyukaa aapi kuturáitana numagómá ááqmena kóuraiye. mórai q umá Áánûqtuma wení watáama íyáqno baq uqmáráimma Tááqtaama íréna páátákáá paábaq kématuwaiye.

²⁰ yaímma-anayumma óqta-marabi kuturáimma yemá miráuma páátákáá aamá mayéta yimuqá makáane.

²¹ miráimanibo ánûqa íma wáitanaboana pááqya-kanaama kémaiye. anaaékaqa Áánûqtun-aayaba makatí-kánáámá kéyitata yemá páátákáá aamá kéyuwaae.

²² ániibo yaímma-anayumma áwáábíq-annagaraapimo kukáimma miráuma waayúkama aamá kéitamanibo maa-márábín-aúwáráíqtábá móneqa mayaiyábá yeqtí yúyánápímmá anómma aúráitata Áánûqtun áama mamá kéyawaaq-umatuweta yemá arammá íyáinikaa íkéoe.

²³ ááqibo yaímma-anayumma íráqô-marabimo kukáimma miráuma waayúkama Áánûqtun áama itéta waqmá yúyánámmá kéitaae. yirunóbáqá arammá miráuma mákatiyaaka-tiyaakama (100) íyáawata yaímma miráuma abapaké móra-tiyaakama (60) íyáawata yaímma kaumo-tíyáákámá (30) arammá kéyaae.” téna Ítuma timá yímikaiye.

yópi táí-namama karútai-waigoni waéqma itaí-áímmá

²⁴ Ítuma káqomma waéqma itaí-áímmá timá-yimena tiráiyee: “Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma miráuma móra-nakoma íráqôn-anayumma wení yópi yúwáinikaa uráiyee.

²⁵ miráimanibo aarawaamá yúmô kéwagowanama min-nákóní namuro-nákómá nokáámma íréna karaa-qtatáákóní ayummá wítigoni aúkáapimma má-yuqmarena kóuraiye.

²⁶ anaaékaqa mi wítigoma utaréna arammá iyánáae téna aónaimma karaa-qtatáákáráq mipí wáqe-uraiye.

²⁷ ániibo mayai-wáyúkámá yókóní aanábóráq uréta yemá timá ámikaae. ‘anónako, emá ení yópímá íráqôn-anayumma yukááne. ániibo nôraq itanawáq námagaraamma karútaiyo?’ téta tewana

²⁸ ániibo wemá timá yímikaiye. ‘móra-namuro-wayukama mirá-uraae.’ téna titata mayai-wáyúkámá timá ámikaae. ‘ketáámá námagaraamma ko yubónúnataabiyo?’ téta ítama aónaraae.

²⁹ miráitana yón-áánábó-nákómá yauwéqma timá yímikaiye. ‘ímiye. námama yubíyapaq wítigaraq yayútuwaabo.

³⁰ keráwáqá paá yuwaíyata mákama wáeta nai-kánááráq úyotao. ánibo nai-kánááráq uínaqa mi-máyáíráq-wáyúkámá maará téq timá-yimenune. ‘keráwáqá námagaraanokaa yúqma atáá-uma irabí agayaíq umaráaro. miráimanibo wítigomma paá mamá ketí aáwaq-naupataa umátíkáaro.’ téna tiráiyé.” téna Ítuma waéqma itaí-áípí timá yímikaiye.

paáqyan-anayukaraq yítigaraq yenákatí waéqma itaí-áímmá

³¹ Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma márû mikáq paáqyan-anayukaa (máqtaqti) uráiyé.

³² miráitata waayúkama min-ánáyúmmá mamá yeqtí yópí uqmakáawana utamá máqtemma uqmakáa-qtataakoma uyátá-maqma anómma auréna yaagóráá uráiyé. Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma anómma auréna íniye. miráitana mi-tágóní amataqá numaráwákómá ánáamma má-uráiyé.

³³ keqnáámmá Ítuma káqomma waéqma itaí-áímmá timá-yimena tiráiyé: “Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma miráuma yíqtiraa uráiyé. móra-inikoma maami yíqtima maténa anó-taapepi makéna yakaráq yíqtigaraq waékáiyé. ánibo anaaékaqa yakómá itóqma anómma aúkáiyé.” téna Ítuma tiráiyé. mórama yakaráq waéqma agayaíyana itoraí-kánámá yíqtiboana Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma miráráá kéiyé.

Ítuma watáama tiráimma waéqma itaí-áípin áátuqma nôraq itanabi tiráiyé.

³⁴ Ítuma máqten-aimma aarawaamá timá yímikaimma waéqma itaí-áípin áátuqma timá yímikaiye. móra-aimma abarokáq ítima-yimikaiye. ímiye. wemá paá waéqma itaí-áípin áátuqma tiráiyé.

³⁵ miráitana móra Áánûqtuni amuné-nákómá nóinabi naayóbáqá tiráimma íbêqa áraimma paáq kéiyé. naayóbáqá maará-tiraine:

“kemá tóyauqa ógaakeq aamá waéqma itaí-áímmá tenúne.

maa-márámá paá kéitana aúpáq aúyoqma wáqe-urai-qtataaqtaba kemá timá-yimenune.”

téna Áítáíya naayóbáqá tiráine.

tái-namagaraama wítibi karútai-waigoni waéqma itaí-áíkoní áaimma

³⁶ Ítuma aarawaamá mikáq iyuwéna naaúpaq uráiyé. wení iyápó-annama Ítunopaq iréta tirááe: “tái-namama yópímô karútai-waigoni waéqma itaí-áímmá keqtáá áaimma timá tímínaqtaa itáano.” téta tirááe.

³⁷ Ítuma maará téna tiráiyé: “maamin-nákómá íráqôn-anayumma yúwáimma minná kemá Waayúkagoni Áráaqiyé.

³⁸ ánibo yómmá minná máqte-marure. íráqôn-anayumma minná miráuma Áánûqtumo yabíq yíkarai-kayukae. ánibo tái-namagaraamma minná miráuma Tááqtaani waayúkae.

³⁹ mi-námúró-nákómá tái-namagaraamma yúwáimma minná Tááqtaae. aáwaqa yópiké ábu kainata mayánô-kanaama minná anaaékaqa maa-márámá ánatani-kanaaraqa ketí kaqtó-wayukama Áánûqtunopake mirá-inoe.

⁴⁰ ánibo yemá tái-namagaraamma yúqma áíkumareta máqtepaq irabí agatuwánómma minná miráráá umá anaaékaqa maa-márámô ánataniq-taoqa mirá-inoe.

⁴¹ Waayúkagoni Áráakoma ketí kaqtó-wayukama timáyikaanata kemá yabíkáuna-yataapike náayubi káqo-yuma kúmiq-yataapi mamá keyíkkaa-kayukagaraq ókaraq tái-aaimma tarôq kéo-kayukagaraq yiwíqma áíkuinoe.

42 ániibo Waayúkagoni Áráakoni kaqtó-wayukama Áánûqtunopake mi-káyúkámá mamá anón-irabi yuwánóe. min-írábí yemá máeta anón-ibiqá yaréta yíwayaamma akégûnanoe.

43 mi-kánáaráqá Áánûqtuni arupú-wayukama yeqtibomá Áánûqtuma yabíkáin-aukapaqa tágama aakáá kánóe. móra-nakoma aáqa wáinanama maamin-áímmá ítama arutaíno.” téna Ítuma tiráíye.

móra-nakoma moneqa yawáánakaraq marabíké matái-waigoni waéqma itái-áímmá

44 Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma miráuma anó-moneqa yawáánakaraq móra-yopi aúpáq makáánikaa kéíye. ániibo móra-nakoma mi-mónéq-yáwáámmá abatátuwena wemá yauwéqma yawááq-umarena amuqá ôriq umá kémarena wemá máqtemma makái-qtataaqa mamá káqo-kayukaraq maráitata yemá meyánîq urááe. miráitana wemá yauwéqma uréna mi-tópi moneqa wáitanaboana ko meyánîq uráíye.

anó-moneq-awiqá yaa-púyákóní waéqma itái-áímmá

45 móragaraq Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma miráuma íráqô-puyaqa móra-nakoma anó-moneq-awiqá yéna áiqma áíkuinikaa kéíye.

46 wemá aónaimma móra íráqô-puyaqa wáitana abatátuwena wení máqte-qtataaqa yaímma-wayukabaq mó kéyimena meyánîq uráíye. ániibo wemá minnârake moneqa maména mi-púyáqá ko meyánîq uráíye. móraiq umá Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma máqtemma íráqô-qtataaqtaba ákái-qtataakomma uyátáraiye.

kúqôkoni waéqma itái-áímmá

47 móragarare. Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma miráuma nokaayúpi kúqômma yukéta noyááqá yáqtóráánikaa kéíye.

48 noyáákoma kúqômma ógikitata yemá áwábaq mi-kúqómmá yabiti máeta kéye. ániibo yemá áwábaq má-maketa íráqô-noyaaqa áiqma ókaq kémareta táiq i-nóyááqá áiqma paábataa kéyuwaae.

49 anaaékaqa maa-márágóní aqtó-kánáaráqá miraráá umá móraiq ínóe. Áánûqtunopake kaqtó-wayukama kukéta íráqô-kayukabimo táí-wayukamo maíyamma kunáiqma

50 anón-irabitaá yuwánóe. min-írábímmá mi-káyúkámá máeta anón-ibiqá yaréta yíwáyaamma akégûnanoe.” téna Ítuma tiráíye.

móra-nakoma íráqô-qtataaqa naayókáráq aúgekaraq makáíye.

51 Ítuma maará téna ítama yimónaraiye: “keráwáqá maami-máqtén-áikóní áaimma kéitao?” téna titata yemá tirááe: “owé.” tewana Ítuma timá yímikaiye:

52 “miráitata máqtemma ámáan-aimma yirááti-wayukama Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtabama ítaraapoata yemá miráuma kaayaqá naakóní anábóráá umá máitata wepíké aúgemma itái-áikáráq naayón-ítái-áikáráq matukááe.” téna Ítuma tiráíye.

Náátárêtiq-wayukama Ítumma anaaémma umákaraae.

53 Ítuma waéqma itái-áímmá timá ánatatuwena mi-márúqá yuwéna wení

54 márûpaq kóurena Áánûqtun-aama yeqtí yirááti-naupaq áíkuyikarena Ítuma timá yímikaiye. miráitata mi-káyúkámá karámareta tirááe: “maan-nákómá awaaméq-yátáárábi itái-yátááqá náakakenaq matáiyô?”

⁵⁵ maamin-náqá íyaq naammá-í-nákóní áanikowabiyo? Máriaama anóa íyaq máíyo? ániibo Yêmitima Yótêbima Tááímonima Yúqtaatima máqtemma yemá wení ábâqawaayue.

⁵⁶ máqtemma anaanoámá áúkoma ketáátê mááe. ániibo maamirái-qtataaqa náakakenaq matáiyô?”

⁵⁷ yemá mirá-timatuweta Ítumma ítama táíq umákaraae. miráimanibo wemá timá yímikaiye. “Áánûqtuni amuné-nákóní áwîqa máqte-marupaqa wáimanibo wení naa márûpakaraq wenánnábíkaráqá wení áwîqa anómma íma wáíye.” téna Ítuma tiráíye.

⁵⁸ mirá-timatuwena wenáama íma ítáawanaboana mi-márúkáqá taíbaq anón-awaameq-yataariqa íuraiye.

14

Yóáanema nommá perai-náqá pukuráíye.

¹ mi-kánáaráqá anó-kinima Êrôtima Ítuni watáama ítaraiye.

² miráitana Êrôtima wení kámááni-wayukama maará téna timá yíkaraiye: “min-náqá nommá perai-náqá Yóáanemiye. wemá pukáipike yauwéqma ító-uráiye. miráitana anómma akoqnáama wenayáápike pááq kéíye.” téna Êrôtima tiráíye.

³ miráitana Êrôtima titata wení ááiq-i-wayukama Yóáanemma yáqtoqma téni-annanapo atáá-umatuweta ánná-naupaqa ákáraae. Erótiatima Píripimma ánáakokake miráuraimma Píripima Êrôtimma ábâkoboana Êrôtima awekémá kuyéna ánáakomma yabitiráine.

⁴ naayóbáqá Yóáanema Êrôtimma maará téna timá ámikaine: “min-ínímô mayáánama íarutaiye.”

⁵ téna titana Êrôtima áyáqtaba umátuwena Yóáanemma ikamínéna uráimanibo aarawaatí yáaqa ikátaiye. aarawaamá Yóáaneqtaba ‘Áánûqtuni amuné-náqíye’ tewanabóana ikatíq uráíye.

⁶ móra-taoqa Êrôtimma marákáraa-kanaama pááq itata waayúkama áíkutaae. miráitana mi-káyúkátí yúrakaq Erótiatima ayáámukoma imá yaráíye. ániibo min-ímô yaiqtábá Êrôtima ôriq umá amuqá maréna

⁷ min-ínáárúgómá maará téna Êrôtima áraimma Áánûqtun aúrakaq timá akoqnáa umákaraiye: “emá keqtábá móra-yataaqa ‘timiyo’ tinna-yátááqá paá aménúne.” téna Êrôtima tiráíye.

⁸ min-ínáárúgómá anóama mirá té tiyó téna anóama timá-amitana maará-tiraiye: “emá Yóáanema nommá perai-nákómá ko ikámma aqnómá aráqma móra-taapepi maré maakáq má timiyo.” téna tiráíye.

⁹ Erótiati mirá titana mi-kínímá Êrôtini áyakoma ummaa yáguraiye. miráimanibo wení akoqnáa-aimma máqte-kayukama áíkuma máeta ítaraawanaboana Êrôtima tiráíye: “mi-qtátááqá áméro.” téna tiráíye.

¹⁰ timátuwena wení ááiq-i-wayukama timáyíkáitata ánná-naupaqa uréta nommá perai-náqá Yóáanemma ko ikámma ánnáramma aráqma

¹¹ aqnómá mamá móra-taapepi matuwéta mamá iréta min-ínáárúmá má ámikaae. miráitana min-áqnómá anóama máípaq mamá itana anóama téna áraimma Yóáanema ‘pukiye’ tiráíye.

¹² ániibo Yóáaneni iyápo-annama iréta Yóáaneni arááq-auma mamá uqtarááe. uqtamákátuwetama Ítumma mó-tima-amikaae.

Ítuma miráuma netuqyaa-káyúkámá (5,000) aáwaqa yímikaiye.

13 Ítuma min-áímmá ítátuwena mi-márúqá yuwéna móra-unopi-kaarebi waayúkama íma máa-kaqmaa-karaanobaq wenamáa kóuraiye. miráimanibo aarawaamá min-áímmá ítátuweta yeqtí márúqa yuwéta marabí Ítun anaaé waqméta urááe.

14 anaaékaqa Ítuma áwábaq ko máena netuqyaa-káyúkámá yimónaimma arummá ôriq umágitana kaayoné umá yíkátuwena kari-wáyúkámá mamá atóbamayikaraiye.

15 énaikaqa Ítuni iyápó-annama marabí iréta tirááe: “aaqá kéekiye. maan-áúkápáqá waayúkama íma máán-aukapaqibo timá yíkénata kóoro. yemá máqtemarupaq uréire kéeta aáwaqa abáá-uma máyáaro.” téta tirááe.

16 mirá tewana Ítuma timá yímikaiye: “nôraq ínatawaq kóino? kenamááriq keráwáqá aáwaqa yíméro.” téna Ítuma tiráaiye.

17 ánibo wení iyápó-annama timá ámikaae: “ketáámá netuq-ááwáqá íma matokáunataae. paá móra-tiyaapaq-yakaraq kaayaqá kátútai-noyaaqa matokáunataae.” téta tirááe.

18 ánibo Ítuma tiráaiye: “kínna mamé ketôpaq yero.” téna tiráaiye.

19 ánibo máqte-kayukama aápêkaq ‘maraq máero’ timátuwena móra-tiyaapaq-yamma kémayena kaayaq-nóyááqá kémayena uréna Áánûqtunopaq múte káonena Áánûqtukaq ‘tíkáiye’ tiráaiye. mirá-timatuwena yammá mapákana iyápó-annama yímikaiye. miráitata iyápó-annama matéta aarawaamá yímíqme urááe.

20 ánibo máqtemma min-ááwáqá naawana yímûqa yaráiye. yaímma aqtó-átó-ááwâqá áiqma tiyááka umá kaayaq-kámáágúq-únámmá áíturaae.

21 waayúkama aáwaqo naráamma miráuma netuq-wáyúkámá (5,000) narááe. aara iyápógaraqa íma yoráutaae.

nokaayúkóní ámûraaqa Ítuma uráaiye.

22 íbêqa Ítuma wení iyápó-annama maará téna timá yímikaiye: “áqnáabaq únópi-káárébi utéra nokaayúpi atátuweraq meran-ábápáq kéwiyaraq kemá waayúkama timá yíkánata ‘koíyaro.’ ” téna Ítuma timá yímikaiye.

23 ánibo Ítuma aarawaamá timá yíkáitata kówana wenamáa anubaq nuna-mummá tínéna utáiye. énaikaqa wenamáa anubaqá máqe-uraiye.

24 wení iyápó-annamo kóon-unopi-kaaregoma nokaayúkóní aúkáapi kóitana uwááma anómma yokéna nokómá karááto kéena únópi-káárémá awéqtaraiye.

25 aaqá iraránéna aabayaamá máráimma Ítuma nokaayúkóní ámûraaqa maréna wení iyápó-annayopaq iráaiye.

26 nonánánaakaq Ítuma maré kéyitata iyápó-annama aónatuweta ikatîq ôriq urááe. miráitata yemá tirááe: “waátáma kéiyé.” kététa yemá ikatîqa ôriq umá kéeta wááqa yurááe.

27 ánibo Ítuma paátákáá yááyama tiráaiye: “keráwáqtí tíyakoma kaayoné kéinaq máero. kemá Ítuma kéyune. keráwáqá-ikatîqa íoro.” téna Ítuma tiráaiye.

28 Pítaama maará téna yawwéqma tiráaiye: “uyátaráana-nako, emô kéyema emá kemmá tááyenaq enôpaq nonánánaakaq ono.” téna tiráaiye.

29 ánibo Ítuma tiráaiye: “maabáq iyo.” titana mikáké Pítaama únópi-káárémá yuwéna nonánánaakaq Ítunopaq uráaiye.

30 miráimanibo Pítaama anón-uwaama yóráiqtaba áaqa ikaténa nonnóbáq kumá yubékine uráaiye. miráitana Pítaama wááqa kéyena tiráaiye: “uyátaráana-nako, tíwáqnaa uwo!” téna Pítaama tiráaiye.

³¹ Ítuma páátákáá Pítaamma káyaatoq-mayena tiráiyē: “epímmá itáíq-itaiq i-yátááqá pááqyamma wáiyē. nôraq itaawáq kaayaq-áuyánámmá kéitaano?” téna Ítuma Pítaamma ítama aónaraiye.

³² mirá-timatuwaitata yenákámá únópi-káárébi uyámetaayana uwáágoma mikáq yukáiyē.

³³ ániibo únópi-káárébi mō máe-kayukama Ítuni anón-akoqnaama aónatuweta tirááē: “árainē. emá Áánûqtun-aanikoma máane.” téta tirááē.

Kénnétáaretibaqa Ítuma taíbaq karí-wáyúkámá mamá íráqôniq umáyíkaraiye.

³⁴ yemá nokaayúmmá aqtátuweta Kénnétáaretiq-marabaq urááē.

³⁵ min-áúkápáq-wáyúkámá maannâ Ítue téta ítaraae. ániibo mi-márúkóni waaqókáq máqte-kayukabaq aamá yúwáawana wéyáwé itata karí-wáyúkámá yiwíqmeta Ítunopataa irááē.

³⁶ yemá Ítumma inaa téta iyuwáinata karí-wáyúkámá Ítuni paá wáqtôraq ánékuiyana ániibo máqtemma karí-wáyúkámá Ítuni wáqtôraqo ánékuyo-kayukati karígómá ánatagitata máqtemma kanaaráq atóbéqé urááē.

15

Áánûqtuni aamma aúmatan-aikoma ketáái títaubikoni watáama uyátáraiye.

¹ mi-kánááráqá yaímma Péрати-wayukagaraqa aamma aúmatan-aimma yirááti-wayukagaraq yemá Yérútááre-maruqa yuwéta Ítunopaq iréta maará-tiraaē:

² “nôraq itatawáq ení iyápo-annama ketáái tináábútááma tímikaan-aaimma íma kéwaraao? aáwaqo nánétama iyáamma íma tete kéoe.”

³ tewana Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “nôraq itaráq keráwáqá keráwáqtí táaimma kéwaraaq Áánûqtuni ámáan-aimma íma kéwaraao?”

⁴ Áánûqtuma maará-tiraiye. ‘emá enanó-enaboni aménáápáq máao. ániibo móra-nakoma anóanabi aboámmá timá táíq umákainaama min-náqá ikamíyana puíno.’ téna tiráine.

⁵ miráimanibo keráwáqá maará kéte. ‘móra-nakoma mónerabi móra-yataaqa makénama anóbomma áwáqnaa kéimanibo ‘maannáma monoq-náupáqtábáē.’ kétenama

⁶ anóaboamma ayuwaíno. mirán-ááímmá tarôq kéeq Áánûqtun-aama márúte kéyuweq keráwáqtí táama múte kéyauyoe.

⁷ keráwáqá kaayaq-tóyáúkáráq-wáyúkáo, Áánûqtuni amuné-náqá Áítáíya Áánûqtuqtaba árainma naayóbáqá maará-tiraine.

⁸ ‘maan-ánná-ínináúkáqá paá amegaa-yóyáúkáké tíwîqa múte kéyauyomanibo íyaqnoabaqa keqtábá íma kéyikaiye.

⁹ yeqtábá Áánûqtuma maará-tiraine.

ketí ámáan-aimma íkéwaraabo paá waayúkati ámáan-aimma kéwaretaboata ke-qtábámá paá oyaaq-yúyánámmá kéitaaē.’

téna Áítáíya tiráine.” téna Ítuma timá yímikaiye.

waayúkama mamá táíqo i-qtátáaré.

¹⁰ mi-kánááráqá Ítuma aarawaamá yááyamae iréna iyáamma tete onáíqtábá timá yímikaiye: “keráwáqá itéraq túyánámmá ítama arútáaro.

¹¹ óyauqnoabaqa pérai-qtataakoma waayúkagomma mamá táíq íkéumakaiye. ímiye. ániibo túyánápike pááq i-qtátáákómá waayúkama mamá táíq kéumakaiye.

12 mi táoqa Ítuni iyápó-annama iréta tirááe: “Pérati-wayukama min-áímmá itéta ôriq umá íyaqtaba kéoe. minnáyabama emá itaraano?” téta Ítumma ítama aónaraae.

13 Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “ketibomá mái-marupaqa wemá yabíkái-qtataaqa yokaa umá wáiyee. mi tópímá máqte-qtataaqa wenamáárîq íuqmakaina-yataaqa áainakaraq yayútuwaniye.” téna tiráiyee.

14 Ítuma ókaraq tiráiyee: “keráwáqá iyuwáiyata máero. Pérati-wayukama yúramma karoparáakaa-kayukama aammá yirááti-wayukae. aúramma karoparáipoana káqo-nakomma aúramma karoparái-nakomma aammá aráátínata wenarááte-wenaraate íyamma íaoneta maipí metáyóye.” téna Ítuma tiráiyee.

15 Pítaama Ítumma timá ámikaiye: “waayúkama íma mamá táíq in-áíkkóní waéqma itái-áímmá waéqma abarokáq tinataa ítáano.” téna Pítaama tiráiyee.

16 ánibo Ítuma tiráiyee: “keráwáqá miráuma káqo-yuma aamá íma ítama arútáayuraa kéoe. keráwáqá íyaq kéitaa?”

17 máqte-qtataakoma tóyaupike kumábékana tíyapi kumitana tíyakoma mamá márúte ayá-máípímá kéyuwaiye.

18 ááqibo óyaupike paábaq yaúbagima mi-qtátááqá túyánápíkékáráq tirunóbákékáráq kéuyena mi-qtátáákkómá keráwáqá mamá táwîqa kéiyee.

19 móra-nakoma áyáqnobake úi-qtataaqa mirá-uraiye. táí-auyanamma iténa waayúka ikámma puyena aaraukáqá mamá yataéna kumari-ááímá mamá pááq éna moyámmá mayéna kaaqaari-áúbí maréna akáyáámá téna kéiyee.

20 máqtemma mirái-qtataakoma waayúkama kanaaráq mamá táwîqa íniye. ááqibo móra-nakoma ayáámma íma tete éna aáwaqa ánékuqma naimmá minnágoma waayúkama Áánûqtun aúrakaq mamá táwîqa íkéiyee.” téna Ítuma tiráiyee.

Kéinanai-inikoma áraimma Ítukaq arummá ámikaiye.

21 mi-kánááráqá Ítuma maami-márúqá yuwéna Tááya-marupakaraq Tááírana-marupakaraq uráiyee.

22 ánibo móra Yéqtaaeo-inimma Kéinabakepoana min-áúkápáq máin-inikoma iréna ááyama tiráiyee: “umaataráána-nako, emá Tébitin-annabike íniye tiráan-nako, kemmá emá arummá umátikaa. ketiyáámukomma táí-aagoma mamá táíq kéumakaiye.” téna min-íníkkómá tiráiyee.

23 miráitana Ítuma móra-aimma yauwéqma íma timá ámikaiye. ánibo wení iyápó-annama Ítumma timá ámikaae: “maan-íníkkómá aamá kárame kéyena tinaaétaa waqmé kéiyee. emá timákénana ‘kóino’.”

24 téta tewana Ítuma yauwéqma tiráiyee: “Ítiráaeobake típi-típi-anna-wayukama aúyokoqtabae téna Áánûqtuma timátíkáitaq kemá yenamáa yeráwáqtábá kukáune.” téna Ítuma tiráiyee.

25 ánibo min-íníkkómá iréna Ítuni aítaupi araayutaúmmá ayéna tiráiyee: “umaataráána-nako, kemmá tíwáqnaa uwo.” téna tiráiyee.

26 ánibo Áánûqtun áama Ítiráaeo-wayukabi wáin-aiqtaba Ítuma yauwéqma tiráiyee: “iyápógoni aáwaqa iyákkómá aménúnama minná íma arutániye.” téna tiráiyee.

27 ánibo min-íníkkómá tiráiyee: “umaataráána-nako, emá áraimma kétenamanibo aáwaqa aqtó-átómá anó-nakoni yaareráké marabí kutimmá iyákkómá kénaae.” téna tiráiyee.

²⁸ min-íníková mirá-timatuwaitana Ítuma yauwéqma tiráiyé: “aaragô, emá arummá anómma timéne. nói-qtatabi ákái-qtataaqa pááq umáminiye.” téna titana é mi táoqa ayáámukoni karígómá ánataguraiye.

netuqyaa-kári-wáyúkámá Ítuma mamá atóbamayikaraiye.

²⁹ íbêqa Ítuma mi-márúqá yuwéna Káárirri-nokaayukoni waaqókákq uréna anuraq ko máqe-uraiye.

³⁰ ániibo netuqyaan-ánná-wáyúkámá ya ikúyakaraae. yemá máqte-kari-wayukama yítuqa táíq uráimma yúramma karoparáimma iyááqtámma kaékáimma yóyauqa aráápaguraimma yaímma-kari-wayukagaraqa Ítunopataa yiwíqmeta irááe. yemá mi-káyúkámá Ítun aítaupitaa máguyikaraae. ániibo Ítuma mamá atóbamayikaraiye.

³¹ miráitata aarawaamá iyánáaq éta yemá aónaamma yóyauqa aráápagurakayukama aamá kétéwata iyáátámma kaékái-kayukama arupú kéowata yítuqa táíq urái-kayukama aammá uréire kéowata yúramma karoparái-kayukama yúramma káonaawata urááe. miráitataboata mi-káyúkámá Ítiráaeo-wayukati Áánûqtun-awiqá múte yaútaae.

Ítuma miráuma netuqyaa-káyúkámá (4,000) aáwaqa yímikaiye.

³² Ítuma wení iyápó-annama yáayamae iréna tiráiyé: “maa-káyúkáyábá ôriq umá tirummá kéumayikaune. kaumo-yúpáámá ketê máqe-uraawanaboana yeqtí aáwaqa íma wáiyé. yemá yáayaba kéiyanakaraq íma timáyíkáanata kóinoe. aapaqá yáayaba éta yúnááimmá iyábááe.” téna Ítuma tiráiyé.

³³ ániibo wení iyápó-annama timá ámikaae: “maan-áúkápáqá waayúkama íma mááe. ketáámá náakakenaq netuq-ááwáqá mamátaawaq maami-nétúq-wáyúkámá yiménúnataabiyo?”

³⁴ tewana Ítuma timá yímikaiye: “keráwáqá náaraq umá yanaq makááô?” titata yemá tirááe: “ketáámá abapaké kaayaq-yámmá maréta yaímma arekákq umá-noyaaqa makáunataae.” téta tirááe.

³⁵ ániibo Ítuma mi-káyúkámá timáyíkáitata yemá marabí maraq máqe-uraae.

³⁶ ániibo Ítuma maami abapaké kaayaq-yámmá kémayena noyááqa kémaye uréna Áánûqtukaq ‘tikáiyé’ timátuwena mapákana iyápó-annama yímitata yemá matéta mi-káyúkámá yímíqme urááe.

³⁷ máqte-kayukama namá kanaaráq umátuweta yimuqá makááe. yaímma aqtómá wáimma abapaké kaayaq-kámáágúq-únámmá áíqturaae.

³⁸ aáwaqo naa-káyúkámá miráuma netuqyaa-káyúkáe (4,000). ániibo aarawáá iyápóma íyorautaae.

³⁹ ániibo Ítuma mi-káyúkámá timáyíkáitata kówana únópí-káárébi wemá uténa wení iyápó-annagaraq Máágataaniq-aukapaq-marabaq kóuraae.

16

“anón-awaameq-yataaqa aonanaae” téta tirááe.

¹ Péрати-wayukagaraq Táátûti-wayukagaraq Ítunopaq iréta makáqma aónaineta urááe. Ítuma móra anón-awaameq-yataariq ínataa aónanataae téta tiráámanibo

² Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “énaikaqa keráwáqá maará kéte. ‘aabayákómá karogarommá káuraitaqa íráqô-kanaama wániye.’ kétee.

³ ániibo aabáyaanapimma keráwáqá maará kéte. ‘konnákómá abúkitana aabayákómá karogarommá káuraipoana uwáama kéyorena aaqá yíniye.’ kétee. minná áraine. aabayákóni awaaméqá keráwáqá aónama kéyainaae.

miráimanibo íbêqa maa-kánáágómá keqtabá awaaméqá immá íaonama kéyainaae.

⁴ íbêq-wayukama keráwáqá táí-noini-naukare. Áánûqtumma íaonaraa-kayukaraa-kayukae. kemmá anón-awaameq-yataaqtaba ítama káonaamanibo kemá móra awaaméq-yátáárîq onaq íaonainoe. keráwáqá paá Yónaani awaaméq-yátááqá mayánoe.” téna móraiq umá pukáipike itó-iniqtaba timátuwena Ítuma kóuraiye.

Pérati-wayukagaraq Táátûti-wayukati yíqtigoni waéqma itaí-áímmá

⁵ yemá iyápó-annama nokaayúmmá aqtátuweta kéwetamanibo yaímma yammá yiwikátuweta íma mayéta irááe.

⁶ ánibo Ítuma timá yímikaiye: “keráwáqá atéráaro! keráwáqá Pérati-wayukagaraq Táátûti-wayukati yammá itoraí-kánámá yíqtiyaba atéqma arútáaro.” téna Ítuma tiráiyé.

⁷ ánibo yeíyáá wataá-wataa téta: “ketáámá yammá íma mamé iráunataae. miráitanaboana kétiye.” téta iyápó-annama tirááe.

⁸ Ítuma ítarenaboana tiráiyé: “nôraq itaráq keíyáama netuq-túyánámmá itéraq ketáámá yammá íyaq makáunataabiyo kéteo? keráwáqti itáíq-itaiq umá máiyataaqa pááqyamma wáiyé.

⁹ kemá móra-tiyaapaq-yamma mapamúnata netuqyaa-káyúkámá (5,000) naráaqtabama íyaq túyánámmá kéitaa? náaraq umá kamaaguq-unanaq áíqturaanabiyo?

¹⁰ ánibo abapaké kaayaq-yámmá mapamúnata netuqyaa-káyúkáma (4,000) narááe. miráuma áíkuteta nátúwáawaq aqtó-átó-ááwáqá áíqma náaraq umá kamaaguq-unanaq áíqturaanabiyo?

¹¹ nôraq itaráq keráwáqá íma kéitaa? kemá yaqtabá íma timá tímikaune. keráwáqá Pérati-wayukagaraq Táátûtiq-wayukagaraqti yíqtiyaba atéráaro.”

¹² téna Ítuma móragaraq tiráiyé. miráitata iyápó-annama mikáq itaraae. Ítuma yakaráq waéqma agayaí-yíqtiyábá íkétiye. ímiye. wemá paá Pérati-wayukagaraq Táátûtiq-wayukati yááyaba ‘atéráaro!’ téna tiráiyé.

Pítaama Ítuqtaba “yauwéqmataa tiwirai-naré” téna abarokáq tiráiyé.

¹³ Ítuma Tétaríá Píripai-aukapaq uréna mi-kánááráqá wení iyápó-annama ítama yimónéna tiráiyé: “aarawaamá nóinae tétawaq Waayúkagoni Áráakoqtaba áwîqa kéyaa?” téna ítama yimónaraiye.

¹⁴ ánibo iyápó-annama tirááe: “yaímma-wayukama téta ‘Yóáanema nommá perai-naré’ kétéwata yaímma-wayukama téta ‘wemá Iráiyae.’ kétéwata yaímma-wayukama téta ‘wemá Yéremáiyama káqomma Áánûqtuni amuné-naré’ kéte.” téta tirááe.

¹⁵ ánibo Ítuma iyápó-annama ítama yimónaraiye: “kenamáárîq keráwáqá keqtabámá náawae téraq tíwîqa kéyaa?” téna Ítuma ítama yimónaraiye.

¹⁶ Tááímoni Pítaama yaúwéqma tiráiyé: “emá yawwéqma yiwirai-náqá Metáiyae Áánûqtuma matúq-matuq umá máin-nakoni áanimone.” téna Tááímoni Pítaama tiráiyé.

¹⁷ minnáyaba Ítuma yawwéqma tiráiyé: “Tááímonio, Yóáaneni áaniko amuqá maraao. mórama maa-márábí-nákómá íma maamin-áímmá timá ámikaiye. ímiye. ketibomá wení márûpaq máin-nakoma wenamáa maaminnáma emmá aráátiraiye.

18 kemá kétima-amune. emá Pítaamone. ení áwîkoni áaimma óqtamone. miráuma akoqnáá-oqtan-amuraaq naammá umaráanikaa umá enápó kemá ke-ánná-wáyúkámá áaimma átáma mamá áikuyikanune. ániibo puí-yátáákómá ketí waayúkama íuyataniye.

19 kemá emmá Áánûqtuni márûpaq uyáberai-naapaamma kámune. kíma matókéna uyábéráinikaa umá kanaarâq uínóne. nóinawabi té emá máqten-amaan-aimma té ‘mirá íoro. maará íoro.’ tinna-ámáán-áímmá minnâgaraq Áánûqtuni márûpaqa paá wániye. ániibo ení ámáan-aimma ‘miráoro-maaraoro.’ tinna-ámáán-áímmá móraiq umá Áánûqtuni márûpakaraq paá wániye.

20 ániibo Îtuma wení iyápó-annayaba akoqnáá-aimma timá-yimena: “keqtábá ‘Metáiya yauwéqma tiwiráí-náré’ ítero.” téna Îtuma timá yímikaiye.

Îtuma téna “pukéq ító-onune.” téna tiráiyé.

21 mi-kánááraké Îtuma áaimma átárena wení iyápó-annama abarokâq timá yíkaraiye: “kemá Yérútáárebaq ónáae. mibâq uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq kawáá-wáyúkágárâq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq yemá mirá umátikaiya-waigoma kemmá anómma tíqa íniye. yemá kemmá tíkamma puínomanibo kaumo-yúpáámá yauwéqma ító-ureq tú amá mánune.” téna tiráiyé.

22 ániibo Pítaama Îtumma áwábaq awíqme uréna káwaagena tiráiyé: “uyátaráana-nako, emá ímira-uwo. mi-qtátááqá íma páaq íno.” téna Pítaa tiráimanibo

23 Îtuma waéqma Pítaamma timá ámikaiye: “Tááqtaao, emá tinaaépaq yáwaaol emá ketúyánámmá mamá táiq-íné kéone. emá Áánûqtuni aúyánámmá íma kéitaane. emá paá waayúkati yúyánámmá kéitaane.” téna Îtuma tiráiyé.

24 mikáké Îtuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “móra-nakoma ketinaaé waránáae ténama wemá wení aúyánákóní akai-yátááqá paábaq márúte yuwéna wení kaapaq-yámá maména puínéna yokaa énama tinaaé waráino.

25 ániibo móra-nakoma wení maamin-áúwaráímmá yáqtoqma akoqnáá énama wení matúq-matuq umá máí-auwaraimma aúyokiniye. ááqibo móra-nakoma wení aúwaraimma keqtábáé téna puyénama wemá uyátá-maqma íráqôn-auwaraimma abatániye.

26 móra-nakoma maa-márábíké máqte-qtataaqtaba aúyánámmá itánîmanibo wení matúq-matuq umá máí-auwaraimma aúyokinanama mi-máqte-qtátáákómá náaraq umâq áwáqnaa ínîyô? ániibo wení aúwaraimma nóí-meyakakenaq yauwéqma meyánîq ínîyô?

27 Waayúkagoni Áráaqa kemá ketiboní akoqnáá-tagama-yataakaraq kumónúnama ketí kaqtó-wayukate Áánûqtunopake kumónúnatae. mi-kánáárâqá kemá aarawaatí máqten-aiiqtaba meyámmá yiménúne.

28 kemá áraimma kétima-timune. yaímma-wayukama maannámo máa-kayukama íma pukéta paá máeta aónaraiyana Waayúkagoni Áráaqa anó-kinimma aúqma máena kumíniye.” téna Îtuma tiráiyé.

17

Îtuni aúgoma mamá waéqma aokariq uráiyé.

1 abapaké móra-kanaama yátámakitana Îtuma Pítaamma káwirena Yêmitiyaa mi-kátámá Yóáanete yiwíqmayaitata mórama uyátárain-anuraq utáae. yenamáa mibâq máqe-uraae.

2 ániibo Îtuni aúgoma yúrakaq mamá waéqma aokariq uráiyé. miráitana wení óikoma tágama aakáá kégaitana wení wáqtôgoma wayámmá kamá ókáá karáiyé.

³ áñibo Mótetiyya Íráiyama Áánûqtuni márûpake kumáeta Ítute wataá-wataa kéteyata yemá aónaraae.

⁴ Pítaama minnáma aónatuwena Ítumma timá ámikaiye: “uyátaráana-nako, ketáámá maakáq máunataama íráqône. emmá akáinaqa kanaaráq kemá kuumomá kogonaagó-namma maakáq ónúne. mórama ení naané mórama Mótetini naané mórama Íráiyani naané téq miráuma ónúne.” téna Pítaama tiráiyé.

⁵ mirá kétena máiqtaba mórama aakáá kaikónnákómá kumma yawáaq umáyikaraiye. áñibo móra-aikoma mi-kónnápiké maará-tiraiye: “maannáma ketáanikoma tikáin-iyapoe. wení áaiqtabama ôriq umá kétékaiye. keráwáqá wenáama ítáaro.” téna aagómá mi-kónnápiké tiráiyé.

⁶ áñibo iyápó-annama min-áímmá Ítatuweta ikatíq kéetaboata yemá yóipake marabi yiqá aguráae.

⁷ miráitana Ítuma yimakaq iréna yineq kánekuyena timá yímikaiye: “keráwáqá itó-oro. keráwáqá ikatíq íoro.” téna tiráiyé.

⁸ áñibo yemá itó-uma aónamma káqo-wamma íma aónaraabo paá Ítumma wenamáa aónaraae.

⁹ min-ánúmá yuwéta kégumowana aapaqá Ítuma akoqnáá umá timá-yimena tiráiyé: “keráwáqá maami-qtátáaqá aónamma móra-nakomma íma timámera q yukáiyana Waayúkagon-Araaq kemá pukéq itó-onna kanaaráq wino.” téna Ítuma timá yímikaiye.

¹⁰ áñibo yemá iyápó-annama Ítumma ítama aónéta tiráae: “nôraq itatawáq ámáan-aimma yirááti-wayukama Íráiyaqtaba Metáiyani áqnáabaq yíno kéteo?” téna tiráae.

¹¹ áñibo Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “owé. áraine. Íráiyama iréna máqte-qtataaqa mamá yokaa íniye.

¹² miráimanibo kemá kétima-timune. Íráiyaraa-naqa áqa iráitata waayúkama wemmá íaonama arútaraae. ímiye. yemá paá yeqtí yikaí-yátáákáké yúyánámmá kéwareta táí-aaimma ókon-okomma tarôq umákaraae. miraráa umá Waayúkagoni Áraaq kemmá min-áwáátáríq umátikanoe.” téna Ítuma tiráiyé.

¹³ mirá-timatuwaitata Ítuma nommá perai-náqá Yóáneqtaba kétéiyaa téta wení iyápó-annama ítaraae.

Ítuma móra-iyapoma táí-aagoma arunóbáqá máin-iyapoma mamá atóbamakaraiye.

¹⁴ Ítuma wení iyápó-annagaraq yemá netuqyaa-káyúkábí yauwéqma koyamá kéowana móra-nakoma Ítunopaq iréna arayutaúmmá ayéna tiráiyé:

¹⁵ “uyataráana-nako, emá ketáanikomma arummá umákaao. wemmá augááyámma kákaiye. netuqyaa-kánáámá wemá irabí kégaugena nopí kétémetagená káiye.

¹⁶ áñibo kemá min-iyápómá awíqme ení iyápó-annayopaq únna íma mamé érákáawaniq uráae.” téna tiráiyé.

¹⁷ Ítuma yauwéqma timá ámikaiye: “keráwáqá min-ánná-wáyúkámá itáiq-itaiq í-yáqtáaqá íma wáitana keráwáqtí tíyakoma íma kárutaiye. náaraq umá kanaawaq kemá keráwáqtéma máunaq Áánûqtuni akoqnáama mataáô? náaraq umá kanaawaq kemá keráwáqtí ummaamá mayánúnô? keráwáqá min-iyápómá awíqmera maakáq ketôpaq yero.” téna Ítuma tiráiyé.

¹⁸ miráitana Ítuma mi-tái-áágómmá awáágítana min-iyápógómmá ayúwáitana ê kí-taoq wení karígómá ánatamakaraiye.

¹⁹ ániibo iyápó-annama Ítunopaq aúpáq iréta timá ámikaae: “nôraq itataawáq ketáámá maami-tái-áágómmá kanaaráq íma kéwaqtuwaunataabiyo?” téta tewana

²⁰ Ítuma yauwéqma timá-yimena tiráiyee: “keráwáqtí itáíq-itaiq umá arummá timí-yátááqá pááqyapoaq keráwáqá kanaaráq ímira-inoe. kemá áraimma kétima-timune. karáwáqtí itáíq-itaiq umá arummá timí-yátááqá pááqyapoaq keráwáqá kanaaráq ímira-inoe. kemá áraimma kétima-timune. keráwáqtí itáíq-itaiq umá arummá timí-yátáákómá miráuma pááqyan-anayukoraa kéinaqa kanaaráq keráwáqá maan-ánúgómmá timákeraq ‘emá itó-uma merapaq waao’ tíyana kanaaráq wíniye. keráwáqá káqomma máqteni q inómanibo

²¹ mirá-tái-áágómmá matuwáiyaba paá nunamukaráq aáwaqa awetáigaraq yenamáa kanaaráq wániye.” téna Ítuma tiráiyee.

Ítuma “puyéq itó-onune” téna móragaraq tiráiyee.

²² Káárirí-marupa q uréire kéeta Ítuma iyápó-annama timá-yimena tiráiyee: “yemá Waayúkagon-Araaqa kemmá namuro-wáyúkátí iyáápi áaimma átáma maránóe.

²³ miráiyata tikamiyaq puyéq kaumo-kánáámá maéq itó-onune.” téna titata iyápó-annati íyakoma ummaa yáguráiyee.

Ítuma anó-monoq-nakoni táákiti-moneqa yukáiyee.

²⁴ Ítuma wení iyápó-annagaraq anaaékaqa yemá Kápéranabaq koyaawana anó-monoq-naupaqtaba táákiti-moneqa máyáa-kayukama Pítaanopaq iréta maará téta timá ámikaae: “keráwáqtí tirááti-nakoma anó-monoq-naupaqtabama táákiti-moneqa kéyuwaiyo?” téta ítama aónaawana Pítaama yauwéqma tiráiyee:

²⁵ “owé.” téna tiráiyee. ániibo Pítaama naaúpaq uyábéráitana áqnáabaq Ítuma Pítaamma ítama aónainoqtaba aamá timátuwena Pítaamma ítama aónaraiye: “Tááímonio, emá nóine té kéteno? maa-márábí-kíní-káyúkáráqá meyámmá táákiti-moneqa náayuwaq kámeo? maa-máráráké-káyúkáwábi óq-marabake-kayukabikena kémayaao?” téna Ítuma ítama aónaraiye.

²⁶ Pítaama tiráiyee: “óq-marabake-kayukabikene.” téna tiráiyee. ániibo Ítuma timá ámikaiye: “miráitana maa-máráráké-káyúkámá táákiti-moneqa íma kéyuwaamanibo

²⁷ Áánûqtuni iyápóboaqtaa táákiti-moneqa íma kanaaráq yiménúnataamanibo ketáámá maami-káyúkámá mamá íyamma íumayikanatae. miráinaq emá nokaayúpáq uré noyááqa mó-yaa. áqnáabaq yenna-nóyáákómmá óyauqa ógaarenna min-nóbáqá móneqa wániye. mi-mónéqá mayéma táákiti mayái-wáyúkámá anó-monoq-naupaqa eté kerátái táákitima mó yimiyo.” téna Ítuma tiráiyee.

18

Áánûqtuma yabíkái-marupaqa anómma náawaq máiyó?

¹ mi-kánáaráqá iyápó-annama Ítunopaq iréta tirááe: “Áánûqtu yabíkái-marupaqa náawaq tébakaqa uyátá-maqma anómma máiyó?” téta tirááe.

² Ítuma móra pááqyan-iyapoma awíqme iréna yeqtí aúkáapi má itó-umakaraiye.

³ ániibo Ítuma tiráiyee: “kemá áraimma keráwáqá kétima-timune. keráwáqá íma waéqma pááqyan-iyaporaá éqa keráwáqá íma Áánûqtu yabíkái-marupaqa uyáberanoe. áraimma ímiye.

⁴ móra-nakoma wenaúma íma mamé uyéna maan-íyápóráá umá pááqyan-awíqa mayénama min-nákómá káqo-yuma uyátá-maqma Áánûqtu yabíkái-marupaqa mániye.

⁵ ániibo móra-nakoma ketíwíkaq maarán-iyápómá áwáqnaa énama kemmá mórai q umá tíwáqnaa kéiyé.

tái-aaikoma móra-nakoni arummá amí-yátááqá mamá táíq kéiyé.

⁶ maami pááqyan-iyapoma náayubi kekáq yirummá timíya-noiyapobike móra-nakoma ketôpakemma mamá paábaq waéq-yikenama min-nákómmá móra anón-oqtamma min-nákóní ánûwarapi kúmarena anó-nokoni aúkáapi iyaabótuwanimma minná pááqya-qtataare. Áánûqtuni táí-meyamma uyátá-maqma anómma mayániye.

⁷ maa-márábi-káyúkámá ketôpake yuwéta waéqma koíya-kayukama anaaékaqa táwíq umáginomanibo miráuma táí-aaimma pááq kéiyé. áaqibo móra-nakoma ketôpake káqo-yuma mamá paábaq waéq-yikenama wemá uyátá-maqma anómma táwíq umáginoye.

⁸ keráwáqtí tiyáákwabi títaukoma keráwáqá mamá kéwaerena kúmiq-yataapi mamá kétékainaqá tiyáánaa títauqa aráqma paábaq yúwáaro. minná keráwáqá keráwáqtí tiyáánaa títauqa paá wárainana kúmiq-yataapi tiwíqme kéwinatama anaaékaqa keráwáqá iramá káíq-kai q éna íma putínáí-írábí iyaabótuwanoé.

⁹ ániibo túrakoma mamá waéqma kúmiq-yataapi kétékainaqá kubíqma paábaq yúwáaro. kímora-turamma wáinaqa kanaaráq matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayáínóbo kaayaq-túrámá wáinatama keráwáqá yaúma iramá káíq-kai q-irabi iyaabótuwanoé.” téna Ítuma timátuwena.

tipi-típima aúyokurai-waigoni waéqma itái-áiné.

¹⁰⁻¹⁴ ókaraq tiráiyé: “keráwáqá atéráaro. pááqya-noiyapoyabama kemmá itáiq-itai q umá paátataare téq íma keráwáqtí aúkáapikemma móra-tuyanamma itáaro. kemá keráwáqá kétima-timune. ketibomá Áánûqtunopaqa móra-mora-yuma yeqtí kaqtó-wayukama aati-aatimá paá mááé. minná ketibomá maami-nóiyápóbíké mórama aúyoraiyaba íkákaiye. Waayúkagon-Araakoma waayúkama Áánûqtunopaken-amma yuwéta aúyokuraa-kayukama yauwéqma yi-wiránéna kukáiyé. keráwáqá nóine téraq kéitao? móra-nakoma miráuma taíbaq tipi-tipima (100) makáinana móra-tipi-tipima aúyokinanama íyaq abáá-iniyo? owé. miráuma abapaké kaayaqté-kaayaqte-tiyaakagaraq móra-tiyaama naikamá kaayaqté-kaayaqte (99)-tipi-típima iyuwáinata anubaq máiyana móramo aúyoki-waigoqtaba ko abáá-iniye. kemá áraimma keráwáqá kétima-timune. mí aúyoki-tipi-tipima abatátuwena awirénama mimórámó aúyokitana awírái-waigoni amuqá anómma marániye. ániibo (99) tipi-típima íma aúyokoyuti yimuqá íma kémarainiq umá amuqá marániye. miraráá umá ketibomá Áánûqtuma wení márûpaq máin-nakoma maa pááqya-noiyapoti aúkáapike mórama aúyoraiyaba íma kákaiye.

tíbâqawaama kúmiq-yataari q kéiyaa mamá arupú umáyikai-aaine.

¹⁵ itáaro. enábâkoraa-nakoma emmá kúmiq-yataari q kéumakainama kanaaráq emá uréyaq kenákámá kenammáa maéka wení kúmiq-yataaqa aráátiyo. ániibo wemá enáama itáinnama miráuma enábâkoraa-naqa yauwéqma awiránóne.

¹⁶ áaqibo wemá enáama íma itáinaama emá kaayarábi móra-naqa awíqma yagaroqtamá okao. miráuma ‘kaayarábi kaumo-wáyúkámá kanaaráq mimórá-áikáq aamá tinoé.’ téna Áánûqtuni agamatá-kánnáábí kétépoana min-áíkomá akoqnáá umá wániye.

17 miráimanibo wemá yeqti yáama ímo itaínaama kanaaráq monoq-náupáq álkuiya-kayukabi mó-tero. ániibo monoq-náú álkuyo-kayukati yáama itáyábágaráq íakainaama minná wemá aamá ítainapoana monoq-náú álkuyo-kayukayopaq íuwininiq umákáaro.

18 kemá áraimma keráwáqá kétima-timune. máqte-qtataaqa maa-márábimô aúyaq-maraiyaq-qtataaqa Áánûqtuma wení márûpaqa aúyaq-maraniye. ániibo máqte-qtataaqa maa-márábimô timáyikaiya-qtataaqa Áánûqtuma wení márûpaqa timátikaniye.

19 kemá ókaraq keráwáqá áraimma kétima-timune. yenákámá kaayaq-nákórátámá keráwáqti aúkápikema kenákámá mimórá-túyánákáq maréka nunamummá tiyamma kanaaráq ketibomá Áánûqtuma wení márûpaqa máin-nakoma yenákámá yimíniye.

20 taákaq máráaro! paá kaayaq-nákówábi kaumo-nákómá ketíwîqtaba áikuma maiyaqa kanaaráq kemá yeqti aúkáapi mánune.” téna Ítuma akoqnáá-aimma tiráiyé.

móra mayai-nákómá wení aqtábááma íma yauwéqma kéyimi-waigoni waéqma itai-áimmá

21 mi-kánáaráqá Pítaama Ítunopaq iréna timá-amena tiráiyé: “uyátárai-nako. náaraq umábaraq ketíbákoma kúmiq-yataariq umátikainaqa kemá wení kúmiq-yataaqa mamá paábaq matuwéq tiwikátuwanuno? abapaké kaayapárábiyo?” téna Pítaama tiráiyé.

22 Ítu maará téna yauwéqma timá ámikaiye: “abapaké mórabaqa ímiye. miráuma abapaké kaayaq-wáyúká aiyayaa-tiyaaka umá abapaké kaayapáq (77) wení kúmiq-yataaqa páabaq matuwéq awikátuwo.

23 miráinana Áánûqtuma yabikái-kayukama miráráá kéoe. kíniraa umá wení mayai-wáyúkátê aqtábááma mamá arupú ínóe.

24 wemá aqtábááma áaimma átáma mamá arupú kéitata yemá móra-naqa awíqmeta wenôpaq irááe. min-nákóni aqtábááma ámikaamma miráuma netuqyaammá táwibaq-moneqa (10 tausen kina) aqtábááma wái-nare.

25 miráitana wení móneqa íma wáipoana anónnáma kanaaráq amíniye. miráitana kínima téna maami-nákáráq ánáakokaraq wení iyápógaraq wení máqte-qtataakaraq waayúkararaq maráiyata meyánîq kéiyaraq mirá-mónéqá mamá anónnáma aqtábááraq kínimma áméro tiráiyé.

26 miráitana mi-máyái-nákómá kínini aítaupi araayutaúmmá ayéna maará téna inaa tiráiyé. ‘arummá umátike tiwé urénaro. kemá ení máqten-aqtabaaraq anónnáma ámiqma ánatanune.’ téna tínana

27 min-nákóni anó-nakoma arummá umákéna wení aqtábááraq ayuwaitana anónnáma íma ámikaiye.

28 ániibo mi-máyái-nákómá máápaq yaúbarena aónaimma móra-mayai-naqa tiyáákama (100 kina) aqtábááma ámikai-nare. minnáqá ánûwarapi yáqtoqma akoqnáá umátokéna tiráiyé. ‘aqtábááma ámikaunaraqtaba páátákáá anónnáma timiyo.’ téna tiráiyé.

29 miráitana min-nákómá wetê mórabi mayaímá mayáaya-nakoma wekáq araayutaúmmá aténa maará téna inaa tiráiyé. ‘emá arummá umátike tiwé urénaro. kemá ení aqtábááraq anónná aménúne.’ téna tiráimanibo

30 wemmá paá íakaraiye. min-náqá áanna/-naupaq mó ákaraimma wemá ánná-naupaq máena wení aqtábááma meyánîq umá ánataniye tiráiyé.

31 ániibo káqo-mayai-wayukama miráin-aimma aónatuweta íyaqnoqaq ítama táíq umátuweta yemá yeqti anó-nakaq uréta miráin-aimma mó timá abarokáq urááe.

³² miráitana anó-nakoma mi-máyái-náqá anón-aqtabaama wái-naqa ááyarena maará téna timá ámikaiye. ‘emá táí-mayai-naqone. áqnáabaqa kekáq ibiqá yaráánaq kemá ení máqten-aqtabaama yuqma paátataakaa uráune.

³³ kemá emmá tirummá umákaraune. emá nôraq itaawáq ení móra-mayai-nakomma arummá íkéumakaano?” téna tiráiyé.

³⁴ ánibo wení anó-nakoma áyamma itana min-náqá i-wáyúkátí iyáápi máráitata i-wáyúkámá ánnábi ákáawana máena kammáa káena wení aqtábáama anónná yauwéqma aminiye.” téna Ítuma mi-kátáámá

³⁵ timátuwena tiráiyé: “keráwáqtí tiyaqnobaqa máqtemma túbáqawaaraa-kayukati kúmiq-yataaqa íma mamá paábaq kéyuwaapoana ketibomá Áánûqtuma wení márûpaq máin-nakoma mórai q umá keráwáqtí kúmiq-yataaqa íma mamá paábaq matuwéna awikátuwaniye.” téna Ítuma tiráiyé.

19

aaraukáqá mamá yataí-ááíqtábá Ítuma tiráiyé.

¹ Ítuma mi-máqtén-áímmá timá ánatatuwena Káárirí-maruqa yuwéna Yúríá-marupaq yauwéqma Yótaa-nokomma móra-aukapaq uráiyé.

² netuqyaa-káyúkámá anaaé waqmé kéowana min-áúkápáqá karí-wáyúkámá Ítuma mamá atóbamayikariye.

³ yaímma Péрати-wayukama Ítunopaq iréta wemmá makáqma aónaraae. yemá maará-tiraaé: “ámáan-aikoni aúrakaqa máqte-kayukama yínááqa waqtuwái-ááímmá kanaaráq yínááqa waqtuwánô?”

⁴ téta tewana Ítuma yauwéqma tiráiyé: “keráwáqá maamin-áímmá íyaq yoráútaao? maará-tiraine. naayóbáqá Áánûqtuma máqte-qtataaqa tarôq uráine. naayóbáqá aaragáráq waagaráq tarôq uráine.

⁵ tarôq umá yikátuwena maará-tiraiye. ‘miráinana waagómá anóboamma ayuwéna ánáakote yagaroqtamá maéta yenákámá móra-yuma aúqma máyoye.’ téna Áánûqtuma tiráine.

⁶ miráitata yenákámá íma kaayaq-wáyúkáráá umá mááye. ímiye. yenákámá miráuma mi-mórá-yúma aúqma mááye. miráinata Áánûqtuma yarúyikarainnama íma yataétao.” téna Ítuma tiráiyé.

⁷ ánibo Péрати-wayukama Ítumma timá-ameta tirááé: “nôraq itanawáq Mótetima ámáan-aimma timénataa waagómá aaraukáqá yataí-áúbámá agamá ‘aaragómmá ámituwe waqtuwáao’ tiráiyô?” téta itama aónaraae.

⁸ ánibo Ítuma timá yímkaiye: “minná tirunóbáqá akoqnáá kéeq keráwáqá aamá arátéwana Mótetima keráwáqtí aammá awiyéna ‘aaramá waqtúwáaro’ tiráine. miráimanibo naayóbáqá maramá áaimma átarai-kanaaraqa mirán-ámmá íma wáqe-uraine.

⁹ kemá maará téq keráwáqtábá kétune. móra-nakoni ánáakoma kumari-ááímmá íma tarôq kéinana awaikómá paábaq kéwatuwena káqon-inimmo mayainama min-nákómá kumari-ááímmá tarôq kéiyé.” téna Ítuma tiráiyé.

¹⁰ ánibo Ítuni iyápó-annama Ítumma timá ámikaaé: “miráinatama aaramá íma mayánóma minná uyátá-maqma kanaaráq íye.” téta wení iyápó-annama tirááé.

¹¹ tewana Ítuma maará-tima-yimikaiye: “máqte-noininaukaqa maamin-áímmá kanaaráq íma mayánómanibo yaímma-wayukaraq Áánûqtu yímkaiye.

¹² itáaro. yaímma-wayukama aaramá íma kanaaráq mayánómma minná yaímma-wayukama yeqtí yúgoma aúyakurainatama kanaaráq iyápóma íma maqyikánómma yeqtí yinóama mirápáq maqyikáraipoatabi waayúkama yikáma

kareremá aúqyíkaraipoata aaramá íma kanaaráq mayánóe. ániibo yaímma-wayukama aaramá íma máyáamma miráuma yeqtí yúyánákáráq yirukaráq máqte-qtataaqa Áánûqtumma kámetaboata yemá aaramá íkémayaae. miráineqa keráwáqá kanaaráq mirá-inoe. maaminnámo tiraatíyan-aimma máyáaro!' téna Ítu tiráiyé.

Ítuma pááqya-noiyapoma wení kaayoné-yátááqá yímikaiye.

¹³ mi-kánáaráqá yaímma-wayukama pááqya-noiyapoma yiwíqmeta Ítunopaq irááe. wemá yineq ayáámma yínêkuyena nunamummá tíkáae téta irááe. miráimanibo Ítuni iyápó-annama aamá yiwááguraae.

¹⁴ ániibo Ítuma tiráiyé: “keráwáqá pááqya-noiyapoma iyuwaíyata ketôpaq yero. keráwáqá íma yáqtoq-yikaaro. Áánûqtu yabíkái-marupaq máí-wayukama mirá-nóiyápótí márúqiye.” téna tiráiyé.

¹⁵ mirá-timatuwena ayáámma pááqya-noiyapoti yineq árúqmakaiye. miráumatuwena Ítuma min-áúkápáqá yuwéna kóuraiye.

maabu-nákóma netuq-ótámmá makáiyé.

¹⁶ móra-nakoma Ítunopaq iréna tiráiyé: “yirááti-nako, kemá náaraq umáwaq íráqôn-aaimma tarôq éraq aati-aatimá matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayánúnô?” téna ítama aónaraiye.

¹⁷ ániibo Ítuma timá ámikaiye: “nôraq itaawáq íráqô-qtataaqtabama kemmá ítama káonaano? aúyánánóbáqá arútama itaao. kímora-naqa wenamáa íráqô-naqiye. ániibo emá aúwaraimma mayánéma kanaaráq emá máqten-amaan-aimma waraao.” téna tiráiyé.

¹⁸ ániibo min-nákómá Ítumma timá ámikaiye: “nóin-amaan-ainabiyo?” téna tiráiyé. Ítuma tiráiyé: “ámáan-aikoma maará-uraiye. waayúkama íma ikámma puyuwó. aaraukáqá íma mamá yataiyo. moyámmá íma mayaaó. káqo-wamma kaaqaarimá ítimakaaó.

¹⁹ emá enanó-enaboni aménáápáq mááo. enamáárîq arummá amé kaayoné ónaiq umá náawabi enamakaq maína-naqa arummá amé kaayoné umákaaó.” téna tiráiyé.

²⁰ ániibo mi-mábú-nákómá Ítumma timá ámikaiye: “mi-máqtén-ámáán-áímmá kemá kéwaraune. kemá nói-qtataaqtabawaq aqtórárîqa kéuno?” téna ítama aónaraiye.

²¹ Ítuma yauwéqma timá ámikaiye: “emá kanaaráq umá ánatanaae téma emá uré ení máqte-qtataaqa waayúkaraq marénata meyánîq kéiya minnárake mónéqa maté áwáyoq-wayukama yímituwema Áánûqtuni márûpaqa íráqô-qtataaqa maránóne. emá ketinaae ya-waraao.” téna Ítuma tiráiyé.

²² mi-mábú-nákómá min-áímmá itáá ena áyákoma ummaa kéyaipaq kóuraiye. miráimma wemá taíbaq-yataaqa makáiqtababoana mirá-uraiye.

²³ ániibo Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. mónéqa netuqyaa makái-nakoma Áánûqtu yabíkái-marupaq uyáberaniqtabama kammáa kámagiye.

²⁴ kemá keráwáqá ókaraq kétima-timune. móra-wamma káámoma oótiraa-kakoma wáqtô aráátai-waigoni aapimmá peránénama kammáa ainíkáá umá mónéqa netuqyaa makái-nakoma Áánûqtu yabíkái-marupaq uyáberaniqtaba anómma uyátá-maqma kammáa kámagiye.” téna Ítuma tiráiyé.

²⁵ yemá iyápó-annama maamin-áímmá ítátuweta iyánáaq urááe. yé maará-tiraae: “miráinana náawaq Áánûqtuni-marupaq wemá kanaaráq uíníyô?” téta tirááe.

²⁶ áníbo Ítuma yúrapí karákéna timá yímikaiye: “waayúkama kanaaráq mirá íinoe. Áánûqtu wenamá máqte-qtataariq kanaaráq íniye.” téna

²⁷ Ítuma mirá-timatuwaitana Pítaama yauwéqma tiráiyé: “éqtukenaro. ketáámá máqte-qtataaqa yuqma ánatetaa enanaae ya kéwaraunataae. miráinataa ketáámá nói-qtataaraq mayánúnataabiyo?” téna Pítaama tiráiyé.

²⁸ áníbo Ítuma timá ámikaiye: “kemá áraimma keráwáqá kétima-timune. anaaékaqa máqte-qtataakoma aúgeniq íni-kanaaraqa kemá Waayúkagoni Áráaqa akoqnáama mayéqa kínin-abitataraq mánune. mi-kánáaráqá keráwáqá tiyááka umá kaayaqá ketinaae mo kéwaraiya-kayukama tiyááka umá kaayaq-ábítátárq mánoe. keráwáqá Ítíráeobake tiyááka úma kaayaq-ánná-wáyúkámá mamá yainánóe.

²⁹ máqte-kayukama ketíwíqtaba itéta yeqtí naammá yuwéta yíbâqawaanabi yímanaatoínabi yínóanabi yiboánabi iyápóabi yeqtí yónabi yukáiya-kayukama yemá ókaraq netuqyaammá matéta íráqô-qtataaqa anónnáma yiméta yemá aati-aatimá matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayánóe.

³⁰ ááqibo netuqyaa-káyúkámá maa-márábí uyátá-maqma anómma máiya-kayukama anaaékaqa aqtóráqá íyata áníbo netuqyaa-káyúkámá íbêqa anaaékaqa kéiya-kayukama Áánûqtuni-marupaq uyátá-maqma anómma máno-kayukama wínóe.” téna Ítuma tiráiyé.

20

wááéni-yopi mayaímá mayaí-wáyúkámá

¹ Ítuma óq-aimma tiráiyé: “Áánûqtuma yabíkái-qtataaqa mirá-uraiye. móra-nakoma anó-marama makáinikaa uráiyé. áníbo aabáyaanapimma mín-nákómá uréna wení wááéni-yopi mayaímá mayaí-wáyúkámá ko yiwíkaiye.

² mín-nákómá yaímma-mayai-wayukate aamá téite umátuweta móra-iyakaq maréta mayaírakémá ‘tiyááka-tiyaaka umá móneqa (1 kína) mayánúnataae’ tirááe. áníbo mirá-timatuweta wááéni-yopitaa mi-máyái-wáyúkámá timáyíkaraiye.

³ miráuma aabaúgómá aabayaaráq uyáwitana (9 kíróki) kawáá-nákómá ko aónaimma yaímma paá-wayukama paá itó-uma máákéti-marupitaa mááwana yimónaraiye.

⁴ áníbo mín-nákómá mi-káyúkámá timá yímikaiye: “kanaaráq keráwákárq wááéni-yopi mayaímá ko kémayaiyaq meyámmá arútâma timénúne.”

⁵ titata yemá urááe. móraiq umá wágááwabi énaikaqa (miráuma 12 kírókigaraq 3 kírókigaraq) wemá uráiyé.

⁶ áníbo énaikaq (aabaúgómá 5 kíróki) keqnáámmá ko aónaimma yaímma-wayukama paá itó-uma mááwana mín-nákómá timá yímikaiye: “nôraq itaráq íbêq-wagaama paámá itó-uma mááo?”

⁷ téna titata mi-káyúkámá timá ámikaae: “móra-nakoma móra-mayaima íma kétimitaqtaae.” téta tirááe. áníbo mín-nákómá timá yímikaiye: “keráwákárq wááéni-yopi mayaímá ko máyáaro.” téna tiráiyé.

⁸ aabaúgómá énaikariq itana wááéni-yokoni aboámá wení mayaírâq-káwáá-náqá timá ámikaiye: “emá mayaírâq-wáyúkámá yááyare meyámmá yimiyo. emá anaaékaq mayaí ya matáiya-kayukarake áaimma átâma meyámmá yímike áqnáabaq-wayukaraq waa.” téna tiráiyé.

⁹ áñibo énaikaqa (5 kíróki) mayaímá áaimma átáma máyáa-kayukagaraq iréta meyámmá móneqa tiyááka-tiyaaka umá matááe.

¹⁰ áqnáabaq áaimma átáma mayaímá matáá-kayukama iréta 'ketáámá anó-moneqa mayánúnataae' téta yúyánápi tirááe. miráimanibo ímiye. yegáraq meyámmá tiyááka-tiyaaka umá móraiq umá matááe.

¹¹ yemá miráuma meyámmá maméta yókóni aboámmá awáágúraae.

¹² yemá mirá-tiraae: "mi-káyúkámá yinaaémo mayaí máyáa-kayukama yemá pááqya-kanaama mayaí matááe. miráuraawaa emá yemmá móraiq umá ketáái meyákáá umá kéyimene. áñibo ketáámá ayáqtáa-kanaama anó-naqa kaikáq ummaa-máyáímá kémayetaa aaqá káutaune." téta tirááe.

¹³ mirá-timatuwaawana yókóni aboámá yeqtí aúkáapike móra-nakomma timá ámikaiye: "ketí aanábó-nákô, emmá íma mamá táiq umákaraune. meyámmá móneqa tiyáákama mayáánayaba íyaq aamá timá móra-tiyakaq makáúyô?"

¹⁴ máqtemma keráwáqá paá mamé kóoro! kemá meyámmá keráwáqá timúnna-meyakaa umá móraiq umá tinaaémo íya-kayukama meyámmá yiménúne.

¹⁵ nôraq inábiyo? ketí móneqnapo nôrabi ónááqa paá miráonu íyabiyo? kemá yemmá íraqô-qtataariq kéumayikaunaraq minnáyaba kárún-aaimma kéteo?" téna yókóni aboámá tiráíye.

¹⁶ miráuma anaaékaqo iráa-kayukama anó-nakoma uyátá-maqma anómma yímikaiye. áqnáabaqo iráa-kayukama anó-nakoma yemmá márû mikákáá pááqyamma yímikaiye. miráitaq kemá kêtune. anaaékaq iráiya-kayukama áqnáabaq wíyata áñibo áqnáabaq iráiya-kayukama aqtóúrákákáq wínóe." téna Ítuma tiráíye.

Ítuma kaumobáq téna "puyéq itó-onune" tiráíye.

¹⁷ Ítuma Yérútáárebaq uwíné kéena wení tiyááka umá kaayaq-íyápó-ánnámá yiwíq-mayaitata wetê kóuraae. áñibo yemá aapaq kéweta Ítuma maará téna timá yímikaiye:

¹⁸ "Ítáaro. íbêqa ketáá Yérútáárebaq uyónúnatae. mikáqá kemmá Waayúkagoni Áráaqa yemá uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq ámán-aimma yirááti-wayukagaraq yeqtí iyáápi maráiyata yemá aabi matikéta tíkamma puí-áimmá téite éta yawááq-umatikanoe.

¹⁹ mirá éta yemá kemmá káqon-anna-wayukama Yéqtaaeo-wayukama yimíyata akáyáámmá timátiketa tebûqa tíméta kaapaq-yátáq tíkamma ítikanoe. miráiyaq pukéq kaumo-kánáámá ánatainaq pukáanabike itó-uma paá mánune." téna Ítuma tiráíye.

Yêmitiyaa Yóáanema anómma mayéta urááye.

²⁰ Yéberima áanikokaratama yinóama yiwíqmena Ítunopaq iráíye. min-íníkmá Ítuni aítaupi araayutaúmmá aténa móra-yataaqtaba Ítukaq akoqnáá umá ítama aónaraiye.

²¹ Ítuma timá ámikaiye: "emmá nóiqtabaq kákaiyo?" téna ítáitana min-íníkmá wemmá timá ámikaiye: "emá anaaékaqa anó-kinimma máinona-kanaaraqa ketí maa-kááyáq-íyápógórátámá enamakaq mááyoye. té minnáyaba akoqnáá umá timá-timiyo."

²² mirá téna timátúwáitana Ítuma yauwéqma maará-tiraiye: "emá akoqnáá umá ítama aónáana-yataaqtabama ítaraane. káápuma awaaméqá tú-tiqa éna ummaa ôriq umá yáni-kaapubikema kanaaráq náyóyô?" téna titata yenákámá yauwéqma tirááye: "mipíké kerátá kanaaráq nayúye." téta tirááye.

23 ániibo Ítuma kaayaq-nákámá timá yímikaiye: “árainé. kenákámá ketí káápubike aíqa í-yátááqá nayóye. miráimanibo náawaq kanaaráq ketimakaq mániyo? maamin-áímmá kennámá íma wáiyé. ímiye. min-ábíqtátámá yaímma-wayukayaba ketibomá Áánûqtuma yokaa umáyíkaraiye.” téna Ítuma tiráiyé.

24 iyápó-annabike tiyááka-wayukama min-áímmá ítátuweta kaayaq-wátámá Yêmitiyaa Yóáanema yiwáágúraae.

25 ániibo Ítuma iyápó-annama máqtemma yááyarena timá yímikaiye: “keráwáqá káonaawata waayúkati kíni-kayukama yemmá mamá márúte yuwéta anómma máeta keyabiqyikaae. ániibo yemá anó-kayukama akoqnáá umá aarawaayábá yeqtáama itaígáae kéte.

26 miráimanibo mirán-ááímmá keráwápimmá íma waíno. ímiye. keráwáqtí aúkápíke móra-nakoma anómma uyátá-maqma mánaae ténama wemá kanaaráq mayaí-nákáá umá máena keráwáqá tíwáqnaa íno.

27 móra-nakoma keráwáqtí áqnáabaq-naqa mánaae ténama wemá kanaaráq paá keráwáqtí kaqtó-nakaa umá maíno.

28 kemá Waayúkagoni Áráakoma móraiq kéune. kemmá waayúkama mamá tíwáqnaa ígáae téq íkukaune. ímiye. kemá yekáq mayaímá mayéq yíwáqnaa kéeq netuqyaa-káyúkámá ketúnapo yemmá meyanîq umá yauwéqma yiwiránáá kukáune.” téna Ítuma tiráiyé.

kaayaqá yúramma karoparái-nakama Ítuma mamá atóbamayikaraiye.

29 yemá Yérikoqa yuwéta kóuraae. ániibo taíbaq-wayukama Ítun anaaé wakááe.

30 kaayaqá yúramma karoparái-nakorata aanáwábaq máeta Ítuqtaba kéiyé-aimma ítátuweta yenákámá ááyama tirááye: “umaataráána-nako, emá Tébitin-annabike-nako, kekárátámá arummá umátikaao.” téta tirááye.

31 ániibo aarawaamá ‘páátí máákaó’ téta tirááe. miráimanibo yenákámá uyátá-maqma anókaq ááyama tirááye: “umaataráána-nako, Tébitin-annabike-nako, kekárátá arummá umátikaao.” téta tirááye.

32 ániibo Ítuma mikáq kepágurena min-nákámá yááyama tiráiyé: “kenákámá nôraq umátikaikaae téka kétéyo?” téna tiráiyé.

33 ániibo min-nákórátá Ítumma timá ámikaaye: “umaataráána-nako, emá kerátái túramma mamá kabári-tikaikaae téka kétéyo.” téta tirááye.

34 ániibo Ítuma min-nákámá arummá umáyikena min-nákátí yúrapí ayáánapo yínékuitana é mikáq yúramma aónaraaye. miráitata yenákámá Ítun anaaé waqméta urááye.

21

Ítuma anó-kiniraa umá Yérútááre-marupaq uyábékaiye.

1 yemá Yérútáárebaq waaqókáq iréta Béqtápégibaq yayátuweta Óríbêti-anuraq irááe. miráitana Ítuma wení iyápó-annabike kaayaqá timáyikena áqnáabaq

2 timá yímikaiye: “kenákámá pááqya-marupaq uréka mikáq aónaakao. mikáqá mórama oótiraa-kamma áráakaraq ánnáma kú-yakaraae. miráinaka ánná ayútuweka awíqme ketôpaq yekao.

3 ániibo móra-nakoma kenákáyábá móra-aimmo tínakama maará-tima-amekao. ‘anó-nakoma maamin-oótíráákáqtábá kéiyé.’ mirá tíyanama wemá páátákáá timínaka awíqma íyóye.” téna Ítuma tiráiyé.

4 mi-qtátááqá árainmma pááq imá naayóbáqá Áánûqtuni watáama Tékaráiyama amuné-nákómá anaaékaq pááq íniye téna maará-tiraine:

5 “keráwáqá aarawaamá Yérútáárebaq álkuyo-kayukama maará téra timá yíméro. aónaaro. keráwáqtí kínimma keráwáqtôpaq kéimanibo wemá kaayoné-ááímmá tarôq kéena oótiraa-kakoni ámûraaq máena kéiyé. ótamma mayaí-ótíráá-kákóní áráakon ámûraaq máena kéiyé.” téna tiráiniq uráiyé.

6 maami kaayaq-iyápó-ánnábíké-nákórátámá Ítuma timá yímíniq áqnáabaq mó-ureta

7 yenákámá oótiraa-kamma anóakaraq áráakaraq awíqmeta iréta yeqtí kúberai-unamma ayúqma ámûraaq abákáraae. ániibo Ítuma min-ótíráá-kákóní ámûraaq uyáqtama máqe-uraiyé.

8 netuqyaammá aarawaamá yeqtí kúberai-unamma ayúqma aapitáá wíqmaketa miráuma éwaoniq umá omáqá kémayeta yaímma-wayukama kóbé-tágóní amamá ánagaraq ayáama aapitáá wíqmakaae.

9 ániibo aarawaamá áqnáabaq o-káyúkágáráq anaaé o-káyúkágáráqá maará téta ááyama tirááe:

“otáánaa, yawéqmetaa tiwirai-nákô, Tébitin áráako, Áánûqtuma íraqôniq umákaino. maan-nákómá uyátárai-nakoni áwîkaq kéiyé. otáánaa yanaa uyátárai-naqiye.”

téta tirááe.

10 Ítuma Yérútáárebaq uyáberaitata mi-márúpáké-káyúkámá máqtemma iyánaaq umáreta anókaq tirááe: “maan-náqá náawabiyo?” téta tirááe.

11 ániibo aarawaamá aakaq uréire o-káyúkámá tirááe: “wemá Áánûqtuni amuné-náqá Ítue Náátárêtibaq Kááriribake-nare.” téta tirááe.

anó-monoq-naupaq máqte-qtataaqa meyámmá máráa-kayukama Ítuma waqtukáiyé.

12 Ítuma anó-monoq-naupaq uyábékéna mi-káyúkámá meyánîq kéowana waqtukáiyé. wemá móneqa makéta waerémáa-taaregaraq numamá makéta maraq máeta meyánîq émáan-abiqtatagaraq máqtepaq ayáú-tááyáú umá pípéban umátukaiyé.

13 Ítuma miráumatuwena timá yímikaiyé: “Áánûqtuni watáa agamatán-áikómá maará kétiyé. ‘keti naakóqtábámá nunamummá tí-náné tinoé.’ miráimanibo keráwáqá mamá moyá-káyúkátí aúpáq-márúkáá kéoe.” téna Ítuma tiráiyé.

14 Ítuma anó-monoq-naupaq máitata yaímma-wayukama yúramma karopágitana yimúqtámmá akúgitata máe-kayukama wenôpaq yewana mamá atóbamayikaraiyé.

15 miráimanibo uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq yemá Ítuma anón-awaameq-yataariq immá káoneta anó-monoq-naupake iyápóma anókaq ááyama téta “otáánaa Tébitin áráakoe.” téta temmá ítátuweta íyaqa ítama táíq kéeta

16 Ítumma timá ámikaae: “maamin-áímmô téta enáwîqa múte yaúyomma áraq kéitaano?” téta ítama aónaraae. ániibo Ítuma yemmá timá yímikaiyé: “owé. kéitaune. keráwáqá maarán-áímmá Tébitima íbí naayóbáqá maará-tiraimma íyaq yoráútaao? ‘Áánûqtuo, emá pááqya-noiyapogaraq náákaqo máraiya-noiyapogaraq yeqtí yóyaupike ení áwîqa múte yaúma kánataae.’ téna íbí tiráine.” téna Ítuma tiráiyé.

17 ániibo Ítuma iyuwéna márûpaq yaúbarena mi-nókáámmá Béqtanibaq ko máqe-uraiyé.

Ítuma aamá titana píki arakaráq-yámá aayákaraiyé.

18 aabáyaanapimma nokáápaq yaúbatuwena Ítuma yauwéqma márûpaq itana áama yaráiyé.

19 ánibo Ítuma móra píki-yama aakaq aónatuwena ááipaq uráiyé. ánibo mórama nai-yátááqá arammá íaonaraiye. ímiye. áná-aatuqma wáqe-uraiye. mi-píki-yágómmá maará-tima-amikaiye: “ókaraq arammá íma iyaaó. áraimma ímiye.” titana páátákáá maami-píki-yágómá aayá-kaguraiye.

20 iyápó-annama minnáma aónatuweta iyánáaq urááé. miráitata yemá tirááé: “nôraq itanawáq píki-yagoma páátákáá aayámmá kégagiyo?” téta tirááé.

21 ánibo Ítuma yauwéqma timá yímikaiye. kemá áraimma keráwáqá kétima-timune. keráwáqá tirummá timéq kaayaq-tíyáqá íma wáinanama kanaaraq keráwáqá kemá píki-yaraq únaikaa ínóé. keráwáqá mimórá maami-qtátáárîq íinoe. ímiye. keráwáqá téq maan-ánúgóqtábá ‘emá meqtátuwe únópi kumuwo’ tíyanama kanaaraq mirá-iniye.

22 ánibo keráwáqá tirummá ámíqma itáíq-itaiq kéeq nunamummá téq máqte-qtataaqa mayánáae tíya-qtataaqa paá mayánóé.” téna Ítuma tiráiyé.

“náawaq náápaamma ámikaiyo?” téta Ítumma ítama aónaraae.

23 Ítuma yauwéqma anó-monoq-naupaq uréna aarawaamá yiráátiraiye. ánibo uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq anó-kawaa-wayukagaraq Ítunopaq iréta tirááé: “emá nói-naapaanaq yokéyaq maami-máyáímá kémayaano? náawaq maami-náápáámmá ámikaiyo?” téta tirááé.

24 ánibo Ítuma yeqtáaraq yauwéqma maará-tiraiye: “kegáráqá kemá keráwákáq móra-yataaqtaba ítama aónanaa kéune. keráwáqá yauwéqma ketáaraqo tíyaqa kanaaraq keráwáqá kemá timá-timenune kemá nói-naapaanaq yokéraq maami-máyáímá kémayauno.

25 timá tíméro. Yóáanema nommá waayúkama péqyikaraimma náakakena mináápáámmá matáiyô?” mi-qtátááqá Áánûqtunopake-qtataarabi paá waayúkati minnáwabiyo?” téna tiráiyé. yemá min-áímmá ítátuweta yeíyáá aamá maará-tiraae: “ketáá téqtaa minná Áánûqtunopake-qtataare tenanataámá maará ténataa timá-timiniye. ‘nôraq itaráq keráwáqá wekáqá íma itáíq-itaiq kéó?’ téna tíniye.” téta tirááé.

26 ánibo ketáá téqtaa minná ‘paá waayúkagon-amiye.’ téqtaama aarawaatí yáaqa ikaténúnatae. minnáma yemá ‘Yóáaneqtaba Áánûqtuni amuné-naré.’ téta kéte.” téta tirááé.

27 miráitata yemá Ítun áaraq yauwéqma maará-tiraae: “ketáá íaonoraunatae.” téta tirááé. ánibo Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “kegáráqá íma timá-timenunama kemá nói-naapaanabi matokéq maami-máyáímá kémayaune.” téna tiráiyé.

móra-nakoma kaayaq-íyápómá yíkarai-waigoni waéqma itái-áiné.

28 Ítuma tiráiyé: “miráimanibo keráwáqá nóinae kéteo? móra-nakoma kaayaq-íyápómá yíkaraiye. ánibo min-nákómá áqnáabaq-iyapogonopaq uréna timá ámikaiye. ‘ketáaniko, íbêqa emá uré wááéni-yopi mayaímá ko mayaaó.’ tiráiyé.

29 ánibo min-íyápógómá yauwéqma tiráiyé. ‘ítíkaiye.’ timátuwena anaaékaqa aúyánámmá waéqma itáá ena uráiyé.

30 ánibo keqnáámmá yiboámá uréna móra-aanikokaqa mimórá-áímmá mó-tiraiye. ánibo min-íyápógómá yauwéqma tiráiyé. ‘owé. ketiboó.’ mirá-timatuwena íuraiye.

31 min-íyápórátábíkémá náawaq yiboání aúyánámmá wakáiyô?” titata yemá “áqnáaekoe.” téta tirááé. ókaraq Ítuma timá yímikaiye: “kemá

keráwáqá áraimma kétima-timune. táákiti-moneqo máyáa-kayukagaraq kumari-nóinikáráq yirummá kéwaeraapoata keráwáqtí túbáqá áqnáabaq Áánûqtuma yabikái-qtataaqa mayánóe.

³² minná Yóáne nommá perai-náqá keráwákáq iréna arupú-amma má tiráatiraimanibo minnáyaba keráwáqá wenáama íma ítaraae. áaqibo táákiti-moneqa mayaí-wáyúkágáráq kumari-nóinikáráq wenáama ítaraae. keráwáqá minnáma aónaraamanibo túyánámmá waéqma itáá eq wenáama íma ítaraae.” téna Ítuma tiráie.

tái-wayukama wááéni-yokaq yabiyé-waigoni waéqma itai-áiné.

³³ káqomma waéqma itai-áímmá Ítuma tiráie: “ítáaro. móra waéqma itai-áímmá tenúne. móra-nakoma wení anó-marama wáitana wááéni-yomma yoqmaréna kurumá umá ikúmakiye. ániibo arunóbáqá wááéni-nomma kaí-táápékóní maiqá uqmaréna ayáqtáaq-namma wení yókáq kawáá-ínámmá umákaiye. miráitana mi-tókóní aboámá wení yómmá yaímma-wayukati iyáápi maréna ‘kawáá oro.’ tiráie. ániibo mirá-timatuwena móra-aukapaq marabaq ayáqtáaq-amma kóuraiye.

³⁴ anaaékaqa wááéni-yokoma ábû kaí-kánááráqá wení mayaí-wáyúkámá timá yíkáitata wááéni-yopima mayaímô máyáa-kayukayopaq urááe. wení wááéni-yopike yaímma mamá maraíyata mamé ígáae téna timá yíkáitata urááe.

³⁵ mi-tókáqô mayaí máyáa-kayukama yiwíketa móra-naqa yáánápó ikaméta móra-naqa ikámówana púitata móra-waigomma óqtatannapo ikámma waréta urááe.

³⁶ mi-tókóní aboámá óqa mayaí-wáyúkámá timáyíkáitata irááe. áqnáabaqa páaqya-kayukama timá yíkáitata iráábo íbêqa netuqyaakáá timá yíkáitata írááe. ániibo wááéni-yopima mayaí máyáa-kayukama keqnáámmá áqnáabaqo uráániq umá yíkaraae.

³⁷ anaaékaqa mi-tókóní aboamá maará-tiraiye. ‘yemá kanaaráq ketí iyápógon áama itánóe.’ téna timátuwena wenáanikomma timákáitana mi-káyúkáyópáq uráie.

³⁸ miráimanibo wááéni-yokaq mayaímá máyáa-kayukama áanikomma aónatuweta yeíyáá maará-tiraae. ‘maan-nákómá wemá aboání máqte-qtataaqa mayániye. mayaíyataao. maamin-náqá ikámónanataa puínataa wení yómmá mayánúnatae.’ téta tirááe.

³⁹ miráitata min-íyápómá yáqtoketa mi-tópiké márúte waqma paábaq yukéta ikámówana pukáie.

⁴⁰ ániibo keráwáqá nóinaeq kéteo? anaaékaqa wááéni-yokoni aboámá iréna wááéni-yopimo mayaí máyáa-kayukabima nôraq má-umayikaniyo?” téna Ítuma tiráie.

⁴¹ ániibo yemá timá ámikaae: “wemá mi-tái-wáyúkámá aráaq yíkamma uqtátuwena wááéni-yomma mamá káqon-anna-wayukama yimínata kawáá uréta arammá ábûma kaikánááráqá yemá ábûma kaínatama aanábógómmá yaímma mamá amínoe.” téta tirááe.

⁴² ániibo Ítuma timá yímikaiye: “keráwáqá naayóbáq Tébitima Áánûqtuni watáama agamatá-kánáábí tirái-kannaama íyaq yoráúma ítaraao? maará-tiraine.

‘maamin-óqtámmá naammá í-máyái-wáyúkámá paábaq matúwááma íbêqa naakóní áwáámoyakaqa anómma akoqnáá-oqtamma wáie.

uyátárai-nakoma maami-qtátááqá mamá páaq-umaraitataa ketáá aónáúnataama íraqôniq kéie.’

téna agamatá-kánáábímmá kétiye.

⁴³ miráitaq kemá keráwáqá kétima-timune. Áánûqtuma yabíkái-qtataaqa mi-kánáámá kánatagitana móra-anna-wayukama maami-kánááyábá íraqôn-aramma mamá pááq kéiya-kayukama yimíniye.

⁴⁴ móra-nakoma min-óqtákóní ámûraaqo metaína-nakoma wemá yubámma púbyuginiye. minnágoma móra-nakoni ámûraaqo kumína-waigoma min-nákómmá igárîq umá obamá aúqtuwaniye.” téna Ítuma tiráiyé.

⁴⁵ uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq Péрати-wayukagaraq Ítuma waéqma itai-áímmá timmá itáamma Ítuma yepí maqmá kétitataboata itaraae.

⁴⁶ yemá itátuweta Ítumma yáqtoraneta ommánibo yemá aarawaatí yáaqa ikátaae. aarawaamá téta Ítuqtaba ‘Áánûqtuni amuné-náqíye’ tewataboata ikatîq urááe.

22

aaramá iyakaíráq anón-aawakoni waéqma itai-áímmá

¹ Ítuma keqnáámmá waéqma itai-áímmá tiráiyé:

² “Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma miráuma móra-kinini áaikoraa uráiyé. kínimma áanikoma aaramá mayánéna itana kínima anón-aawaqa yokaa uráiyé.

³ naayóbáqá yaímma min-ááwákáqó yíno-kayukama timá yíkaraine. ánibo aáwaqa naí-kánááráqá kínima wení mayaí-wáyúkámá timáyíkáitata uréta naayóbáqô timáyíkarai-kayukama ko yááyama yiwiránéta iráámanibo mi-káyúkámá íyábá íma yíkaraiye.

⁴ keqnáámmá káqo-mayai-wayukama timáyíkátuwena tiráiyé. ‘keráwáqá uréra kemá yááyarauna-wayukama maará téraq mó-tima-yimero. aáwaqa yokaa umátukaune. awai-púrúamáákáámmá kéikameq aínógaraqa naí-wámmá ikámakaune. ánibo máqte-qtataaqa yokaa umátukaune. keráwáqá aaramá iyakaí-ááwákáq yero.’ téna tiráiyé.

⁵ ááqibo mayaí-wáyúkámá uréta min-áímmá mó-tima-yimemanibo mi-káyúkámá min-áíkáq itaiyábá yíbô kaitata wéyáwé umáguraae. móra-nakoma wení yópáq kóitana móra-waigoma wení mayaíráq kóuraiye.

⁶ yaímma-wayukama kínima timáyíkáitata o-máyái-wáyúkámá yáqtoketa táíq kéumayiketa yíkamowata pukááe.

⁷ miráitana kínima wení ááiq-i-wayukama timáyíkáitata uréta mayaí-wáyúkámá yíkamma púyó-kayukama ko yíkamma ánatatukaae. miráumatuweta yeqtí márûqa iramá agamá kaútukaae.

⁸ miráitana kínima wení mayaí-wáyúkámá timá yímikaiye. ‘aaramá iyakaí-ááwáqá yokaa umákaunataamanibo waayúkama yááyauna-wayukama kanaarâq íuraapoata íyinoe.

⁹ miráinaq keráwáqá anón-akaq uréire kéera waayúkama yimónáíya-kayukama yááyama yiwíqmera aaramá iyakaí-ááwákáq yero.’

¹⁰ téna kínima timátúwáitata mayaí-wáyúkámá máqten-apaq wéyáwé uréta aarawaamá yimónaa-kayukama táíq uráa-kayukagaraq íraqóniq uráa-kayukagaraq mamá yoruparááe. ánibo aaramá iyakaí-náúpáqá taíbaq-wayukama ya ógikaae.

¹¹ aarawaamá maraq ya máewana kínima uténa yimónaraiye. móra-naqa aónaimma aaramá iyakaí-kánáárâq íraqôn-unakaqtoma íumatokaitana aónaraiye.

¹² ánibo kínima min-náqá timá ámikaiye. ‘ketí aanábó-nákô, nôraq itaawâq emá aaramá iyakaí-kánáárâq-únákáqtôma íma umátore paá maan-náúpáqá utáánô?’ titana min-nákómá aamá ítiraiye.

¹³ miráitana kínima wení mayaí-wáyúkámá maará téna timá yímikaiye. ‘keráwáqá maamin-náqá yáqtoqma aiyayaakaq atáá-umatuwera máápaq márú

iyaabótuwaiyana mibáq kumayuqnóbáq maíno. kumayuqnóbáq waayúkama wááqa kéyeta yíwáyaamma akégúnanoe.’

14 ítáaro. Áánûqtuma máqte-kayukama kéyaayaimanibo wemá móra-mora-waigomma aónama awaaméqá kéumaraipoana wemá Áánûqtuma yabíkái-marupaqa uyáberaniye.” téna Ítuma tiráiyé.

“Títaamma táákiti-moneqa amiyo” téta ítama aónaraae.

15 Péрати-wayukama aamá ko téite umá tirááe. “ketáámá nóin-ainaq tenanataáwáq Ítumma wenáagoma írutainataawaq yáqtoranunataabiyo?” téta tirááe.

16 ánibo yemá yaímma yeqtí iyápó-annagaraq Érótni waayúkagaraq timáyíkáawata Ítunopaq uréta tirááe: “yirááti-nako, emá árainmma téna-naqone. ketáámá káonaunatae. ánibo emá árain-aikake aarawaamá Áánûqtuni áaimma kéyiraatene. emá móra-nakoma mirá-maara uwo tináíqtábámá aúyánámmá íma kéitaane. ímiye. emá máqte-kayukama mimórá-áin áátuqma kétima-yimene.

17 miráinaa emá keqtáá timá-timiyo. emá nóine kéteno? kanaaráq táákiti-moneqa uyátá-maqma anó-nakoma Títaamma aménúnataabiyo?” téta tirááe.

18 miráimanibo Ítuma yeqtí táí-yaaimma aónatuwena tiráiyé: “keráwáqá kaayaq-tóyáúkáráq-wáyúkáé. nôraq itaráq kemmá makáqma kaónaao?”

19 keráwáqá mórama táákiti-moneqa tiráátero.” mirá titata yemá móra-moneqa mamá aráátiraae.

20 ánibo Ítuma yemmá ítama aónaraiye: “maami-mónékáqá amammá waéna áwîqa waéna uráimma minná náawanabiyo?” téna tiráiyé.

21 ánibo yemá tirááe: “Títaanna.” téta tirááe. ánibo Ítuma timá yímikaiye: “miráuma Títaanna kanaaráq Títaamma áméro. ánibo Áánûqtunna Áánûqtunna áméro.” téna tiráiyé.

22 yemá min-áímmá ítátuweta iyánáaq urááe. ánibo yemá Ítumma ayuwéta kóuraae.

waayúkama pukéta itó-oqtaba yemá Ítumma ítama aónaraae.

23 mi táoqa Táátûti-wayukama Ítunopaq irááe. yemá min-ánná-wáyúkámá téta pukáa-kayukama íma kéito-owe téwaone. yemá Táátûti-wayukama iréta Ítumma ítama aónaraae.

24 yemá maará-tiraae: “yirááti-nako, Móteti maará-tiraine. ‘móra-nakoma wení iyápóma íma marákéna pukínanama kanaaráq ábâkoma ánáakomma maténa iyápóma akaínana awaaóní anónnáma mániye.’ tiráimanibo

25 naayóbáqá abapaké kaayaq-wátánónáámá keqtáábí máqe-uraane. ánibo áqnáaekoma móra-inimma mamaré máqena pukuráimanibo mórama iyápóma íma marákáraiye. miráitana ábâkoma awaaóní ánáaqa mayákaraine.

26 ábâkoma móraiq umá iyápóma íma marákáraiye. miráuma pukitana káqomma yíbâkoma mayákareta puku-puku umá ánataguraae.

27 máqtemma miráumma puqmá ánatagoana anaaékaq min-íníkgáráq pukuráiyé.

28 ánibo emá kéténe pukáiya-kayukama itó-ino-kanaaraqa min-íníkgómá abapaké kaayaq-wátánónáábímá náawani ánáaraq mániyo? emá aónaraane. máqtemma min-ínímmá matááne.” téta tirááe.

29 ánibo Ítuma yauwéqma yemmá timá-yimena tiráiyé: “keráwáqá Áánûqtuni wataá agamatá-kánnáábímmá íyaq aónaraao? ánibo keráwáqá Áánûqtuni akoqnáágaraqa íyaq aónaraao? miráitaq keráwáqá yobonaabo-áímmá kéte.

30 pukáa-kayukama itó-i-kanaaraqa aaramá íma mayéta aaraukáríq í-watáámá ítinoe. ímiye. yemá paá Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukaraa umá mánoe.

³¹ miráimanibo pukáapike itó-inon-aimma keráwáqá ítama aónanaae. maamin-áímmá Áánûqtuma naayóbáqá timá tímikaimma íyaq ítaraao? Áánûqtuma maará-tiraine.

³² ‘naayóbáqá ibêkaraqa kemá Áabaraani Áánûqtue. wení árásaqa Ááitekima Yáakoboma kemá yeqtí Áánûqtumune.’ miráuma matúq-matuq umá máiauwaraiqtaba pukáiya-kayukama yeqtí Áánûqtuma íma maíye. ímiye. wemá minná waayúkama pukáamanibo paá matúq-matuq umá yúwaraa-kayukati Áánûqtue.” téna tiráiyé.

³³ aarawaamá min-áímmá ítátuweta Ítun áyaba iyánáaq urááe.

Áánûqtuni áqnáabaq-amaan-aine.

³⁴ min-áíqtábámá Ítuma Táátûti-wayukati yóyauqa mamá aúyaqyikaraiye. ánibo yemá Pérati-wayukama minná itáá eta wenamakaq ya áíkutaae.

³⁵ ánibo mi-káyúkátí aúkáapimma mórama ámáan-aimma ítaraí-naqa máena Ítumma makáqma aónéna maará téna ítama aónaraiye:

³⁶ “yirááti-nako, nóin-amaan-aikowaq káqon-amaan-aimma uyátá-maqma anómma wáiyó?” téna ítama aónaraiye.

³⁷ ánibo Ítuma timá ámikaiye: “uyátárai-naqtaba tikaíno. Áánûqtumma máqte-tugaraq máqten-aaikaraq máqte-tuyanakaraq áméro.

³⁸ maamin-ámáán-áímmá minná uyátá-maqma anómma katekoé.

³⁹ ánibo anaaékaq-amaan-aikoma mórai q uráiyé. minnágoma mirá-uraiye. ‘kenamáárîq keráwáqtábá tikaíniq umá mórai q umá móra náayubi keqtimakaq maíyayuyaba tikaínaq kaayoné umáyíkáaro.’

⁴⁰ maami-kááyáq-ámáán-áíkómá Mótetini ámáan-aikaraq Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáagaraqa yeqtí yáaimma ábokaa umá waíye.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma Pérati-wayukaraq “Metáiyama yauwéqma tiwiráí-naré” téna ítama aónaraiye.

⁴¹ yemá Pérati-wayukama paá áíkumareta máawana Ítuma maará téna ítama yimónaraiye:

⁴² “Metáiyaqtabama keráwáqá nóine kéteo? wé náawani iyápó-annabikene kéteo?” titata ánibo yé timá ámikaae: “Tébitini iyápó-annabike-nakoe.” téna tirááe.

⁴³ mikáké Ítuma timá yímikaiye: “kanaaráqîbo nôraq itanawáq Aokaq-Áágómá titana Tébitimma anaaékaq yínîn-nakoqtaba ‘uyátárai-nakoe’ tiráiyô naayóbáqá Tébiti maará-tiráine.

⁴⁴ ‘ketí uyátárai-nakomma uyátárai-nakoma maará téna timá ámikaiye. emá ketiyáánurapaq maraq márenaq anaaékaqa kemá ení namuro-wáyúkámá enaítauq aménáápáq yikánúne. téna tiráine.

⁴⁵ Tébitima wenamáárîq ‘uyátárai-nako’ tiráimanibo Tébitima naayóbáqá pukuráine. ánibo náaraq itanawáq wemá Tébitin-annabikema anaaékaq kanaaráq yíníyô?” téna Ítuma tiráiyé.

⁴⁶ móra-nakoma maamin-áíkáqá Ítumma íma timá ámikaiye. ánibo mi-kánááráqá yemá áaimma átáma Ítuni áaqa ikatéta anaaékaqa móra-aimma íma Ítukaqa ítama aónaraae.

23

yirááti-wayukagaraq Pérati-wayukagaraq yeqtí yáaimma

¹ anaaékaqa Ítuma aarawaagáráq wení iyápó-annagaraq watáama timá-yimena

² maará-tiraiye: “aammá aúmatan-aimma yirááti-wayukagaraq Pérati-wayukagaraqa Mótetini ámáan-aimma ítaraa-kayukae.

³ miráitata máqten-aimma yemá timá tímemma keráwáqá ítama arutéraq anaaé waránómanibo yemá oníkaa íoro. yemá netuq-áímmá kététemanibo yemá min-áímmá íma anaaé kéwaraae.

⁴ yeqtí wataarake yemá anón-ataamma atáá-uma waayúkati yíbúkaq káqyiketamanibo yemá móra iyáamma ánékuqma waayúkama yíwáqnaa umá yiráátéta ummaa-yátáaqá mayaíyábá íma kéitaae.

⁵ yemá máqte-qtataariq ommá minná waabá-káyúkámá timónaigaae téta mirá kéoe. waayúkama yeqtí íráqôn-aaimma aónaamma Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábíké yaímma-wataama agatuwéta yúwáayakaq káqtoraae. ayáqtáaq-waqtoma marabí yuyu umá kéitoraae.

⁶ yemá omáq-óní aáwakoni-amakaq íráqô-kannaaraqa máiyaba keyikaitata yirááti-naupaqa yenamáa aokaq-ábíqtátáráq máiyaba keyikaiye.

⁷ waabá-káyúkátí aúkápimma yeqtábá 'anó-nako' 'yirááti-nako' téta tíyábá ôriq umá keyikaiye.

⁸ miráimanibo waayúkama keráwáqtábá 'yirááti-nare' ítero. ímiye. kímora-nakoma keráwáqtí tirááti-naqa maínaq keráwáqá paá ábâqawaraa umá máero. Pérati-wayukama mirá kéoe.

⁹ ááqibo móra maa-márábíké anó-nakoqtaba 'ketiboé' ítero. ímiye. paá kímora-naqa Áánûqtuma keqtibobóana wení márûpaq máiyee.

¹⁰ ánibo keráwáqtábámá 'áqnáabaq-nare' ítero. ímiye. keráwáqtí áqnáabaq-naqa kímora máimma Metáíya yauwéqmataa tiwiráí-naré.

¹¹ miráimanibo keráwáqtí aúkápíke anó-nakoma paá keráwáqtí mayaí-náqá maíno.

¹² móra-nakoma wení áwîqa múte yauwína-nakoma anaaékaqa wení áwîkoma páaqyamma wániye. ánibo móra-nakoma wení áwîqa mamé kumína-nakoma wemá anaaékaqa anón-awíqa mayániye.

yirááti-wayukama táí-aaimma tarôq oqtábá Ítuma timá yímikaiye.

¹³ keráwáqá ámáan-aaimma yirááti-wayukagaraq Pérati-wayukagaraq keráwáqá atéráaro! keráwáqá kaayaq-tóyáúkáraré. aarawaatí yóípimma Áánûqtuma yabíkái-qtataakomma oqtamá káuyaraae. keráwáqá kenamáárîq íma kémayaae. ánibo aarawaamá mayánéta kéomma minná keráwáqá íma iyúwááwata kémayaae.

¹⁴ keráwáqá ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Pérati-wayukagaraq keráwáqá atéráaro! keráwáqá kaayaq-tóyáúkáraré. ketoq-nóínítí naammá kémayeq waabá-káyúkátí yaákaqa keráwáqá ayáqtáaq-nunamumma kéte. miráipoaq keráwáqá áraimma anómma táí-meyamma mayánóe.

¹⁵ keráwáqá ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Pérati-wayukama keráwáqá atéráaro! keráwáqá kaayaq-tóyáúkáréré. keráwáqá únópínábi paá-marabaqa uréire kéeq móra-naqa awíqma keráwáqtí iyápó-annama káurakaae. miráimanibo keráwáqá wemmá uyátá-maqma táí-aaiپی mamá kákaae. min-nákómá keráwáqtí iyápó-annama aúkuraipoaqa wemmá keráwáqá mamá iramá káíq-kaiq inírábí-wí-náqá káurakaamma miráuma keráwákáá kéoe.

¹⁶ keráwáqá túramma karoparáitaq káqo-yuma aammá yiráátine kéokayukama atéráaro. keráwáqá árain-aimma timá akoqnáá kéomanibo íkewaraae. keráwáqá maará téq keyiraate. miraráá umá móra-nakoma aokaq-nákóní áwîqa yéna yanaané téna akoqnáá íma immá 'paátataaqiye' kétémanibo móra-nakoma áwáárara kai-qtátáaqá aokaq-náúpáqtábá téna yanaan-áímmá timá akoqnáá ínna-nakoma kanaarâq tiníq íno.

17 keráwáqá aíbôqnaaboq umá túramma karopágurai-kayukae. nôi-qtataaraq uyátá-maqma anómma wáiyó? aokaq-náúpáké áwáárara kai-qtátáákóáq anó-monoq-naupaqa áwáárara kai-qtátááqá mamá aokariq immá minná uyátá-maqma anónabiyo?

18 ániibo keráwáqá maará téq kéyiraate. móra-nakoma Áánûqtukaq amí-yátááqá amí-yáárégóní áwîqa yamá yanaané téna akoqnáá ínnama paátataare. miráimanibo amí-yátááqá amí-yááréráq wáinanama téna áwîqa yamá yanaa akoqnáá ínna-waigoma kanaaráq tinaiq íno.

19 keráwáqá túgaroqa mááe. nôi-qtataaraq anómma wáiyó? Áánûqtukaq amí-yátááráq uyátá-maqma anómma wái amí-yááréráq aokaq-náúpáq wái-taaregoaq uyátá-maqma minná anónabiyo?

20 miráitana móra-nakoma Áánûqtukaq amí-yááréyábá yanaa áwîqa yamá akoqnáá éna áraine ténama wemá yaarerákáráq máqte-qtataaqa wái-qtataakaraq wenáama mamá akoqnáá kéiyé.

21 ániibo móra-nakoma aokaq-nákóní áwîqa yanaa yamá áraine téna akoqnáá énama anó-monoq-nakaraq aanábómá Áánûqtutabagaraq wenáama timá akoqnáá kéiyé.

22 ániibo móra-nakoma Áánûqtuni márûpare téna áwîqa yátuwena yanaané téna árain-aimma timá akoqnáá immá minná Áánûqtuni abíqtátágáráq minnáqá abíqtátáráqô mái-nakokaraq wenáama timá akoqnáá kéiyé. keráwáqá túyánámmá kéite paátataare te-qtátáákómá minná akoqnáá-yataaqiyé.

23 keráwáqá ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Péрати-wayukagaraq keráwáqá atéráaro! keráwáqá kaayaq-tóyáúkáráre. máqte-qtataaqa yópíkén-ááwáqá tiyáákabike yaímma móra-aukapaqa Áánûqtukaq kámemanibo keráwáqá anón-amaan-aimma máqtepaq yukáama miráuma uyátá-maqma anómma anó-kayukarakaraq pááqya-kayukarakaraq arupú-aain-aikaraq kaayoné-áikáráq itáiq-itaiq umá arummá amí-áikáráq íkéwaraae. maamin-ámáan-áímmá íma yuwainópoaq máqten-amaan-aimma paá waráinoe.

24 keráwáqá túramma karoparátaq káqo-yuma aammá yiráátineq kéoe. keráwáqá waatimmá nawíkaiyaba ítikaitaq aáwapike kugétama kéyuwaamanibo pógoma keráwáqtí aáwapi uréire immá íkaonaae.” téna waéqma itai-áipí tiráiyé.

25 keráwáqá ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Péрати-wayukagaraq keráwáqá atéráaro! keráwáqá kaayaq-tóyáúkáráq-wáyúkáé. keráwáqá nommá naí-náwígónábi aáwaqa ikánai-taapekomma amegaa-áúráq tete oníkáá umá íráqôniq kéowata kétimonaamanibo keráwáqtí tirunóbáqá ááiqá í-yátáákáráq aúyababa umá mayai-yátááqá keráwápímmá ógikaiyé.

26 keráwáqá Péрати-wayukao, keráwáqá túramma karoparái-kayukae. áqnáabaqyataaqa keráwáqtí tirunóbákémá miráuma nommá naí-náwíbíkékáá umá araatamma tete íyana amegaa-áúgógáráqá íráqôniq íno.

27 keráwáqá ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Péрати-wayukagaraq atéráaro! keráwáqá kaayaq-tóyáúkáráq-wáyúkámá mááe. keráwáqá miráuma pukáa-kayukati aúge-mararaakaa urái-kayukamoe. amegaa-áúráqá íráqôniq umá wáipoata waayúkama aónainobo arunóbáqá pukáa-kayukati iyáátákaraq kabi-ramá táwîgoniq i-qtátááqá ógikaiyé.

28 keráwákáráqá mórai q urááe. waayúkama keráwáqtí amegaa-túráq káoneta keráwáqá arupú-wayukawaq máawaa kétémanibo keráwáqtí tirunóbáqá kaaqaari-tí-ááímmá waéna ámáan-aimma aratí-ááímmá ógikaiyé.

yirááti-wayukama táí-meyamma mayánóqtaba Ítuma tiráiyé.

²⁹ keráwáqá ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Péрати-wayukagaraq atéráaro! keráwáqá kaayaq-tóyáúkáráq-wáyúkámá mááe. Áánûqtuni amuné-wáyúkámá naayóbáq pukáa-kayukayaba íráqô-mararaamma tarôq kéumayikeqa arupú-wayukati-mararaakaq íráqôniq umá wíráatima kéumayikaae.

³⁰ ániibo keráwáqá maará kéte. ‘ketáámá naayóbáqá tináábútááma máqe uráá-kanaaraqo máqe uráunarakaa kanaaráq ketáámá íma yíwáqnaa onatatáa amuné-wáyúkámá yíkamma puínéta oné.’ téq

³¹ min-áímmô kétéma minná keráwáqá keráwáqtí táaimma abarokáq umá kétéma keráwáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yíkamma utái-ánnábíké-káyúkámóe.

³² kanaaráq keráwáqtí tináábútááti yáaimma áaimma átáma paá miráuma ánataaro.

³³ keráwáqá irakabayaakáráq irakabayaakóni áráakaware. Áánûqtuma ítama yainéna Tááqtaani-marupaq iramá káiq-kaiq in-áúkápáq yawááq umátikaniye. náaraq umáwaq péqmare kóiyana ítama yainái-yátáákómá íma yáqtoraniyo? ímiye. keráwáqá íma péqmareq kóinoe.

³⁴ miráinaq keráwáqá ítáaro. kemá Áánûqtuni amuné-wáyúkágáráq aamá ítaraa-kayukagaraq yirááti-wayukagaraq timáyíkáánata keráwáqtôpaq wínóe. yeqtí aúkáapikema yaímma-wayukama keráwáqá yíkamiyata képuiaq yaímma-wayukama kaapaq-yátáq yíkamma kéiyikeq yaímma-wayukama keráwáqtí yirááti-naupaqa tebûqa yimínóe. ániibo mirágêq yemmá móra-marukake waqmá káqo-marupaq iyuwánóe.

³⁵ miráinana arupú-wayukama maa-márábí márariyata yíkamma pukáiya-kayukati anónnáma máqtemma minná keráwápi wániye. owé. arupú-naqa Éboma pukáikake yéqéna Tékáráiyama Berekáiyani áanikomma anó-monoq-naupaqa Áánûqtukaq amí-yáárégáráq waayúkama máirakaraq aúkáapi ikákaane. aúkáapi ikámówana pukáimma mi-wágóni anónnáma keráwápi aráápama wániye.

³⁶ kemá keráwáqá áraimma kétéma-timune. máqtemma mi-wágóni anónnáma maannáma íbêqo máa-kayukama táí-meyamma mayánóe.

Ítuma Yérútáárebaq ibiqá yakáiyé.

³⁷ keráwáqá Yérútáárebaq-wayukao. keráwáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yíkamma kébuyeq keráwáqtôpaq Áánûqtuma mayaí-wáyúkámá timáyíkái-kayukama óqtatanapo kéyikamoe. netuqyaa-kánáámá keráwáqá mamá kokórigoma áráákawaqa aáyanobataa áikuinikaa umá áíkutikanaae téq túnnamanibo keráwáqá minnáyaba íma kétékaiye.

³⁸ keráwáqá ítáaro. íbêqa keráwáqtí márûqa yuwéq paábaq kóiyana paámaruqa wániye.

³⁹ owé. kemá maará téq keráwáqá kétéma-timune. keráwáqá ókaraq kemmá ítimoneq anaaékaqa maará tínoe. ‘maan-náqá uyátárai-nakoni áwíkaq i-náqá Áánûqtuo, wemmá íráqôniq umákaao. téq tínoe. mi táoqa ókaraq kemmá timónanoe.’ téna Ítuma tiráiyé.

24

“anó-monoq-namma táíq íniye” téna Ítuma tiráiyé.

¹ Ítuma anó-monoq-naupake yuwéna kóitata wení iyápó-annama wenôpaq irááe. yemá Ítumma yaímma anó-monoq-namma aráátineta uráámanibo

² Ítuma yauwéqma timá-yimena tiráiyé: “keráwáqá maami-máqté-qtátááqá aónaraao? kemá áraimma keráwáqá kétima-timune. yemá káqomma móra-oqtamma íma yuwaíyana maan-óqtákóní ámûraaqa káqon-oqtamma wániye. namuro-wáyúkámá maamin-óqtámmá máqtépaq yubámma paábaq yuwánóe.” téna Ítuma tiráiyé.

netuqyaa-úmmáá-yátááqá pááq ínîqtaba Ítuma tiráiyé.

³ Óribêti-anuraq máitata wení iyápó-annama yenamáa Ítunopaq iréta tirááe: “emá keqtáá timá-timiyo. min-óqtámmá paábaq yubámma yuwánó-kanaama nói-kanaararaq mi-qtátááqá pááq ínîyô? nóin-awaameraq áqnáabaqa pááq ínataa ketáá káonetaa emá yauwéqma kéguminana maa-márámá ánatanena kéiyé tenúnataabiyo?” téta wení iyápó-annama tirááe.

⁴ Ítuma yauwéqma yemmá timá-yimena tiráiyé: “keráwáqá atéráaro. móra-nakoma keráwáqá kaaqaari-áímmá timá-timena makatínéna íniye.

⁵ netuqyaa-káyúkámá iréta ketíwîkaq iréta maará tínoe. ‘kemá Metáiyama yauwéqma yiwirái-náqúne’ kététa aarawaamá kaaqaari-áímmá timá-yimeta yemmá makatínoe.

⁶ ániibo keráwáqá ááiqa éta aamá karaíyamma itéq ááiqa kéiyaq uwáá-aimma itánóe. keráwáqá atéráaro! minnýabama íma iyánáaqa oro. mirá-qtátááqá pááq ínimanibo aqtó-kánáámá íma wániye.

⁷ móra-anna-wayukama káqon-anna-wayukama ááiqa umáyikanoe. miráiyata móra-kinini waayúkama móra-kinini waayúkate ááiqa ínóe. yaímma-aukapaqa waayúkama anómma yáayaba kéiyata anómma márúma yorániye.

⁸ mi-máqté-qtátáákómá miráuma aaragómá iyápó marakánéna itana áqnáabaq aíqa ínîkáá íniye.

⁹ mi-kánááráqá keráwáqá tíq í-yátááqá timéta ummaa-yátááqá timéta tíkamma utánóe. miráiyata ketíwîqa keráwápi wáipoata máqtemma aarawaamá ítama táiq umátikainoe. minná ketíwîqa keráwápi wáipoata mirá-inoe.

¹⁰ ániibo mi-kánááráqá netuqyaa-káyúkámá itáiq-itaiq umá arummá amí-yátááqá yuwéta yíbâqawaamma mamá namuro-wáyúkátí iyáápi maréta yegáráqá namuroíq umáyiketa ítama táiq umáyikanoe.

¹¹ ániibo kaaqaari-ámúné-wáyúkámá netuqyaa pááq uréta taígani-kayukama makatínoe.

¹² táí-aaikoma anómma pááq kéinata taíbaq-wayukama kaayoné-yátááqá yuqmá ánatanoe.

¹³ miráimanibo móra-nakoma akoqnaá umá máqena aqtó-kánááráq kekáq aúyánámmá iténa kémainana wemmá Áánûqtuma yauwéqma awirániye.

¹⁴ máqte-marabaqa Áánûqtuma yabíkái-qtataakoni aúgemma átê-wataama abarokáq timáeta wéyáwé umátuwaiyata máqten-anna-wayukama kéitaiyana mi táoqa aqtó-kánáámá pááq íniye.

anómma táí-yataaqa pááq íniye.

¹⁵ ániibo anómma táiq í-yátááqá aokaq-márúkáq itó-urinaq aónainomma naayóbáqá Áánûqtuni amuné-náqá Táánioma tirái-qtataaqa áraimma pááq íniye. náawabi maamin-áímmá yorauténama wemá aúyánámmá ítama arutáino.

¹⁶ maami-kánááráqá aarawaamá Yúriabaq márariya-kayukama péqmareta anubaq kóoro.

¹⁷ ániibo móra-nakoma márûkaq yaúbama máqe-ina-waigoma óqa íma wení naaúpaq uyábékéna táítawaa-yataaqa mayaíno.

¹⁸ ániibo móra-nakoma yópáq máqe-ina-nakoma íma yauwéqma uténa wení kúberai-unamma mayaíno.

19 mi-kánááráqá yímûkaraq-noinimma iyápóma náamma káyime-noinikaraqá tirunô.

20 keráwáqá mi-kánááráqá nunamummá téqa yaugi-kánáárárábi Tabaatiráqá táaqa kaínaq íma pékinoe.

21 mi-kánááráqá uyátá-maqma anómma ummaa-yátááqá pááq íniye. naayóbáqá aúge-marama pááq-uraikaqa yéqéna íbêkaraq mirán-úmmáá-yátááqá íma pááq uráine. ánibo anaaékakaraqá mirán-úmmáá-yátááqá móragaraq íma wániye.

22 Áánûqtuma mi-kánáámá íma mamá awaararîq ínatama máqtemma aarawaamá aúyokinoe. miráimanibo Áánûqtuma aarawaamá awaaméqá umáyikárenaboana aúyánámmá ítaraiye. miráitana Áánûqtuma maami-kánáámá mamá awaararîq kéiyé.

23 mi-kánááráqá móra-nakoma téna “aónaaro. Metáiyama yauwéqma tiwiráináqá maa máiyé. merapaq máiyé” tínaqa keráwáqá min-áímmá íma ítáaro.

24 ánibo yaímma kaaqaari-Metáiyágáráq kaagaari-ámúné-wáyúkámá itó éta anón-awaameq-yataaqa tarôq éta ókon-okomma mayaímá mayánóe. yemá mirá étama Áánûqtuma yiwíkai-kayukama wenôpake makatéta paábaq waqmá tiyuwánoe.

25 ítáaro. maaminnáma pááq ínîqtaba keráwáqá tímá tímikaune.

26 miráinata yemá téta “aónaaro. Metáiyama waayúka íma máa-kaqmaapaq máiyé.” tíyaqa keráwáqá min-áúkápáqá íoro. ánibo yemá téta “aónaaro. wemá maabáq aúpáq máiyé.” tíyaqa yeqtaama íma ítáaro.

27 aabayákáq aabayuraa yoqména yáútínikaa umá páátákáá kemá Waayúkagon Áráaqa kumónúne.

28 pukáa-kayukati aráaq-yuma wáipaqa akikígómá ya áíkuiniye.

anaaékaq Waayúkagoni Áráaqa Ítuma kumíniye.

29 mi-kánáágóní ummaa-yátááqá ánataginana páátákáá aabaúgoma mamá kumayuqá káurainana wíyomma wíyokoma íma kamá ketagainana aabayákákémá yaímma wiyóqá yaráqmena kumínatama tébakaq aabayákáq wáiya-qtataakoma yaráqma pípéban umáginoe.

30 mi-kánááráqá Waayúkagon Áráakoni awaaméqá aabayákáq pááq kéinana maa-márábín-ánná-wáyúkámá yáaqa kégainata ibiqá káyareta waayúkagoni Áráaqa Áánûqtunopake konnákóní ámûraaq kéguminata aónainomma akoqnáágararaq tágama-yataakaraq kumíniye.

31 ánibo weróq-anabike anókaq yúgayaiyana anómma áama anó-kaapaukaa kétinata wení kaqtó-wayukama Áánûqtunopake tímáyikainata wetábá awaaméqá umáyikaraina-wayukama mamá áíkuinoe. ánibo yemá máqte-maragoni aqtóbáké yiwiránóe.

yaamá minná kanaamá aónama yainá-yáé.

32 keráwáqá píki arakaráq-yaráq aónaaro. amagómá anommá wáitana aúgenanama káyaitaq keráwáqá káonaae íbêqa íraqôn-abayaqa téna aaqá kánéna kéiyé.

33 miráaraa umá anaaékaqa máqte-qtataaqa pááq ínimma keráwáqá mikáq aónainoe. áaimma átama Waayúkagoni Áráaqa kumínî-kanaagoma waaqókáq wáiyé.

34 keráwáqá kemá áraimma kétima-timune. maamin-ánnámá íma pukáiyana maami-máqté-qtátááqá pááq íniye.

35 aabaya-márúkáráq maragáráqá ánatanimanibo ketáama íma ánataniye.” téna Ítuma tiráiyé.

móra-nakoma nóin-aabauwabi kanaamá íma kéitaiye.

³⁶ Ítuma óq-aimma tiráiyē: “móra-nakoma mi-kánááyábámá íma kéitaiye. Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukagaraqa Áánûqtuni áanikogaraq íma kéitaae. aboámá Áánûqtu wenamáa minnáyabama kéitaiye.

³⁷ naayóbáqá Nóaani kanaaráqá táí-aaimma tarôq uráamma mórai q umá mirán-ááímmá Waayúkagon Áráaqa yauwéqma kumínî-kanaaraqa tarôq ínoe.

³⁸ naayóbáqá anó-nomma íautaikaqa yemá anón-aawaqa néta aíbôq-nomma néta aaramá mayéta aaraukárîq í-wátáámá téta miráuqte kéuyowana Nóaama wení únópí-káárébi uyábékaiye.

³⁹ yemá minnáyaba yúyánámmá íma itéta paá miráuma máawana anó-nomma auténa máqtemma aarawaamá yawááq-umatukaiye. Waayúkagon-Araaqa yauwéqma kumínî-kanaaraqa mirá-inoe.

⁴⁰ mi-kánáaráqá kaayaq-nákámá yópí máqe-iyá-nakoratama Áánûqtuma móra-naqa awiréna móra-naqa ayuwániye.

⁴¹ mórai q umá kaayaq-íníkorátá yammá anémáiyapikema Áánûqtuma móra-inimma káwirena móra-inimma mikáq ayuwániye.

⁴² miráinaq keráwáqá atéráaro! keráwáqtí anómma uyátárai-naqa kumínî-kanaama íma kéitaae.

⁴³ keráwáqá maamináyaba túyánámmá itáaro. naakóní aanábó-nákómá itáinama moyá-náqá nói-kanaararabi yíné ínanama wemá íma aúma waínímanibo wemá paá itó-uma máena wení naakáqá yabíqtuwena mániye.

⁴⁴ Waayúkagoni Áráaqa móra-kanaaraq íma kumíniye tíya-kanaaraqa kumíniye. miráinaq keráwákáráq yokaa oro.

tái-mayai-nakaraq íráqô-mayai-nakoratai waéqma itái-áímmá

⁴⁵ móra-mayai-nakoma íráqón-auyanamma wáitana wení mayairáqá yabíqma kárutaitanaboana anó-kawaa-nakoma min-nákóqtábá wení yaímma mayai-wáyúkágáráq yabíkéna wení kanaaráq aáwaqa yimíkáae tíniye.

⁴⁶ anaaékaqa wení anón-nakoma yauwéqma iréna min-náqá aónáinama naayóbáqô timá ámikainaiqo énama kanaaráq mi-máyái-nákómá amuqá ôri q umá maráiniye.

⁴⁷ kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. mi-máyái-nákómmá wení anón-nakoma téna “emá ketí máqte-qtataakaq anómma yabíqma mááo.” téna timákaniye.

⁴⁸ miráimanibo mi-tái-máyái-nákómá wení áyaqnobaqa téna ‘ketí anón-nakoma páátákáá yauweréna íyiniye.’ kéténa

⁴⁹ wení móra-mayai-wayukama áaimma átáma káyikamena anón-aawaqa kénena aíbôq-nomma naa-káyúkátê aíbôq-nomma kénena neginaagí kéena

⁵⁰ mi-máyái-nákómá wení anón-nakoma yíniye téna aúyánámmá íma itáina-kanaaraq yíniye.

⁵¹ miráitana mi-máyái-nákóní anón-naqa iréna min-nákómmá mamá táíq umá kátuwena mamá kaayaq-yóyáúkáráq-wáyúkátê táí-meyamma mayániye. miráitana wemá min-áúkápáqá máena wááqa yéna áwayamma akégúnaniye.” téna Ítuma tiráiyē.

25

tiyááka-noinaaruti waéqma itái-áímmá

¹ Ítuma óqa waéqma itái-áímmá tiráiyē: “maami-kánáaráqá Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma kumína-kanaama miráuma tiyáákaa-noinaaruraa uráiyē.

móra-naqa íbêqa aaramá máyái-nakoma yínéna miráitata min-nóináárúmá yeqtí-ómmá kúraqme uréta aapaké min-náqá ko awíqme yínéna urááe.

² ániibo móra-tiyaapaq-noinaaruma aíbôqnaaboq owata móra-tiyaapaq-noinaaruma áá itéta yúyánámmá íráqôniq umá ítaraae.

³ aíbôqnaaboq o-nóináárúmá ómmá kúrarai-yataaqa mamé yemánibo matawé-nokaraq íma maméta irááe.

⁴ miráimanibo yúyánámmô itáa-noinaaruma yemá yeqtí árámubima matawé-nokaraq aqtíma matoréta irááe.

⁵ minnámo aaramá máyái-naqa paátákáámá íma itana máqte-noinaaruti yúrakoma yúgábaaq itata yúmá wagurááe.

⁶ nokáán-aukaama móra-nakoma ááyama tiráiyé. ‘aaramô mayái-náqá áqa iyé. ániibo keráwáqá aapaké ko awíqmera yero.’ téna tiráiyé.

⁷ min-nóináárúmá máqtepaq itó-ureta yeqtí ómmá mamá yokaa urááe.

⁸ ániibo yemá aíbôqnaaboq o-nóináárúmá aa ítaraa-noinaaruma timá yímikaae. ‘keráwáqá matawé-nomma yaímma tíméro. ketáái ókómá putíkinena kéiyé’. téna tirááe.

⁹ ániibo aa ítaraa-noinaaruma yauwéqma timá yímikaae. ‘ímiye. maami-mátawé-nókómá keqtáágáráq keráwákáráqá íma umaatátikaniqtaae. keráwáqá kanaaráq títúwaapaq uréra meyanîq oro.’ téna tirááe.

¹⁰ ániibo min-nóináárúmá títúwaapake meyanîq ínéta kúraawana aaramô máyái-naqa iráiyé. miráitata yokaa umáreta máqeo-noinaaruma min-nákógáráq anón-aawaqo yokaa umáráa-naupaq uyábékuraae. miráowana oqtagómá aúyakuraiye.

¹¹ anaaékaqa tébakaq-noinaaruma iréta tirááe. ‘uyátárai-nako, uyátárai-nako, emá keqtáá oqtamá ítikaao.’ téna tirááe.

¹² miráitana uyátárai-nakoma tiráiyé. ‘kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. kemá keráwáqá ítimonaraune.’ téna tiráiyé.

¹³ miráinaq keráwáqá atéráaro! nói-kanaawabi nóin-aabaurarabiyo keráwáqá íma kéitaae.” téna Ítuma waéqma itái-áípi tiráiyé.

mayái-wáyúkama amuq-yáúgáráq máyáa-waigoni waéqma itái-áiné.

¹⁴ káqomma waéqma itái-áímmá Ítuma tiráiyé: “móra-nakoma óq-aukapaq ayáqtááq-amma wínéna iníkáá kéena miráitana min-nákómá wení mayái-wáyúkámá yááyarena wení máqte-qtataaqa iyáápi makáiyé.

¹⁵ min-nákómá móra-mora-mayai-wayukati yáainaa akoqnaáama aónawaaena wení móneqa yaátáá umá yímikaiye. ániibo móra-waigomma miráuma netuqyaa-mónéqá (5,000) aména móra-waigomma miráuma netuqyaa-mónéqá (2,000) aména móra-waigomma miráuma netuqyaaammá (1,000) aména uráiyé. miráuma yímiqtuwena wemá kúraiye.

¹⁶ miráumatuwena kóitatama netuqyaa-mónéqô (5,000) máyái-nakoma paátákáá uréna minnárake móneq-mayaima maténa amuq-yáúmá miráuma káqomma ámûraaq netuqyaa-mónéqá (5,000) matáiyé.

¹⁷ ániibo móra-nakoma netuqyaa-mónéqô (2,000) máyái-nakoma wegáráq amuq-yáúmá miráuma mi-mónékáké mayaímá maténa káqomma netuqyaa-mónéqá amuq-yáúmá (2,000) ámûraaq matáiyé.

¹⁸ miráitana móra-waigoma netuqyaa-mónéqá (1,000) matái-nakoma marabí maiqá mó-ukena wení anó-nakoni móneqa aúpáq utamákaraiye.

¹⁹ ayáqtáá-kanaama kóitana anaaékaqa mi-máyái-nóiyápotí anó-naqa yauwéqma iráiyé. miráitana wemá naayóbáqá móneqa yímikai-kayukate watáama timá arutánéna uráiyé.

20 ániibo min-nákómá móneqa miráuma netuqyaa-mónéqá (5,000) matái-nakoma iréna wení móneqa (5,000) amuq-yáúgáráq (5,000) mamé iréna tiráiyé. ‘uyátárai-nako, emá netuqyaa-mónéqá miráuma (5,000) tímikaanamiye. aónaao. íbêqa minnárake mayaímá matéq amuq-yáúmá káqomma 5,000 matáune.’ téna tiráiyé.

21 wení anó-nakoma timá ámikaiye. ‘emá amúna-yataaqa yabíqma akoqnáá kée íráqô-mayai-naqa máane. maa pááqyaa-qtataakaraq yabíqma akoqnáá uráánaboq kemá emmá anó-qtataaqtaba yabi íkáae téq kawáámá kémayamune. maabáq iyo. emá ení anó-nakote amuqá kémare iyo.’ téna tiráiyé.

22 keqnáámmá káqo-nakoma netuqyaa-mónéqá (2,000) matái-nakogaraq iréna tiráiyé. ‘uyátaráana-nako, emá naayóbáqá netuqyaa-mónéqá (2,000) tímikaanae. aónaao. íbêqa minnárake móneq-mayaima matéq amuq-yáúmá káqomma 2,000 matáune.’ téna tiráiyé.

23 ániibo wení anó-nakoma tiráiyé. ‘emmá amúna-yataaqa yabíqma akoqnáá kée íráqô-mayai-naqa máane. maa pááqya-qtataakaraq yabíqma akoqnáá uráánaboq kemá emmá anó-qtataaqtaba yabi íkáae téq kawáámá kémayamune. maabáq iyo. emá ení anó-nakote amuqá maqmé iyo.’ téna tiráiyé.

24 ániibo móra-naqa netuqyaa-mónéqá (1,000) matái-nakoma wegáráq iréna maará-tiraiye. ‘uyátaráana-nako, kemá emmá aónaraune. iragayá-náqône. káqo-nakoma yómmá yoqmáráimma ábû kaí-kánááráqá kémayaane. ániibo káqo-nakoma móra-aukapaq-marabima ánáyumma uqmáráipikemma arammá kégutone.

25 miráitana kemmá táaqa kaitaq ení móneqa maranóbáq utamákaune. aónaao. ennámá maa waíbo mayaa.’ téna tiráiyé.

26 miráimanibo wení anó-nakoma maará téna timá ámikaiye. ‘emá táí-mayai-naqone. emá ayáátámma íguyona-naqone. áraimma timónaraane káqo-wama yómmá yoqmáráipike aáwaqa kémayeq káqo-nakoma móra-aukapaq-marabi ánáyumma yuqmáráipike arammá kégutune. mirá kéuno?’

27 kanaaráqíbo nôraq itaawáq ketí móneqa móneq-naupaq íma tíkaraano? miráitaq kemá yauwéqma iréq ketí mónekaraq yaímma amuq-yáúgáráqá matáune.

28 kanaaráq íbêqa keráwáqá maami-mónéqá 1,000 yabíma maan-nákómá móneqa 10,000 makái-nakomma áméro.

29 minná máqte-kayukama matokáiya-kayukama min-ámúrááq ókaraq yimínata mayánóe. miráimanibo móra-nakoma pááqya-qtataaqo matokáina-nakomma wenôpake yabímayaniye.

30 ániibo maami-tái-máyái-náqá waqmá máápaq kumayuqnóbáq yúwáaro. miráinata min-áúkápáqá wááqa anómma yéta yíwayaamma akégúnainoe.’ téna anó-nakoma tiráiyé.” téna Ítuma maami waéqma itaí-áipí tiráiyé.

Waayúkagoni Áráaqa Ítuma máqten-anna-wayukama mamá yainániye.

31 ókaraq Ítuma tiráiyé: “anaaékaqa Waayúkagoni Áráaqa wení tágama-yataakaraq kínima máena kumínata máqtemma wení kaqtó-wayukagaraq Áánûqtunopake kumínómma mi-kánááráqá anón-akoqnaagaraq wemá yabíkáin-abiqtataraq mániye.

32 ániibo máqten-anna-wayukama aúbáq ya áíkuinoe. wemá yaímma kaayaq-ánnáiq umáyikena miráuma tipi-típi-kawaa-nakoma tipi-típima yaímma merapaq akéna mémema maabáq akéna iníkáá íniye.

33 wemá tipi-típi-annama áiqma ayáánurapaq yikéna méme-annama áiqma ayáánepaq yikániye.

34 miráinana Waayúkagoni Áráaqa anó-kinimma máena ayáánurapaqo maíya-kayukama maará téna timá-yiminiye. ‘yero. ketibommá ákáí-kayukao, keráwáqti

waaroqá ketibonôpake ya máyáaro. naayóbáqá maa-márámá aúgemma pááq kéitana ketibomá keráwáqti márûqa tarôq umá yokaa umátikátuwena keráwáqá aúyatikaraine.

³⁵ naayóbáqá kemá táayaba kéunaq keráwáqá aáwaqa tímikaane. kemmá nonáá tikáitaq nommá tímikaane. kemá káqo-marupake-napoq keráwáqá tiwíqme keráwáqti naaópaq urááne.

³⁶ kemá wáqtôma íma itokáunaq wáqtôma tímikaane. kemmá karímá tikáitaq mamá íráqôniq umátikaraane. kemá ánná-naupaqa máunaq ya timónaranne.'

³⁷ miráinata yemá arupú-wayukama maará téta Waayúkagon-Araakomma yauwéqma timá áminoe. 'uyátaráana-nako, emá nói-kanaararaq ááyabama kéonataawaq aáwaqa ámikaunataabiyo?' nói-kanaararaq nonáá ákáitataa nommá ámikaunataabiyo?'

³⁸ minnýaba ítama aónainoe. 'nói-kanaararaq ketáámá aónáunataama emá káqo-marupake-napoataa ketáámá awíqmetaa ketáái-naupaqa íráunataabiyo? ániibo nói-kanaararaq ení wáqtôma íma itokáánataa ketáámá wáqtôma ámikaunataabiyo?'

³⁹ nói-kanaararaq ketáámá emmá aónáunataama emmá karímá ákarai ánná-naupaqa máanataa ketáámá ko aónaraunataabiyo?' téta ítama aónainoe.

⁴⁰ ániibo anó-kinima máena maara téna yemmá timá-yiminiye. 'kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. keráwáqá mórama ketinaae wáráa-kayukabike márû mikákáá umá maína-nakomma mirá-umayikaraamma minná kemmá mórai q umátikaraae.'

⁴¹ miráinana mikáké wemá téna ayáánepaq maíya-kayukama timá-yiminiye. 'ketôpake paabaq kóoro. Áánûqtuma keráwáqá yawááq-umatukaiye. keráwáqá yuwéraq íramá aati-aatimá káiq-kaiq inírábí oro. min-íramá ketibomá Áánûqtuma Tááqtaagaraq wení kaqtó-wayukagaraq yokaa umáyíkaraine.

⁴² naayóbáqá kemá táayaba kéunaqa aáwaqa íma tímikaane. kemmá nonáá kétékitaq máunaqa nommá íma tímikaane.

⁴³ kemá káqo-marupake-napoq kemmá íma tiwíqme keráwáqti naaúpaqa urááne. ketí wáqtôma íma wáitaqa keráwáqá kemmá wáqtôma íma tímikaane. kemmá karímá tikáitaq ánná-naupaqa máunaq keráwáqá íma ya timónaraane.'

⁴⁴ miráinata yegáráqá maará téta yauwéqma tínoe. 'uyátaráana-nako, nói-kanaararaq ketáámá emmá aónáunaataa emá áyaba éabi nonáá ákáitaawabi emá káqo-marupake-narabi emá wáqtôma íma makéyabi emmá karímá ákáitaawabi emá ánná-naupaqa máanataawaq ketáama emmá íma mamá íráqôniq umá káraunataabiyo?' téta tínoe.

⁴⁵ ániibo kínima yauwéqma maará téna timá-yiminiye. 'kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. keráwáqá móra ketinaae wáráa-kayukabike márû mikákáá umá maína-nakomma miráuma yíkáiyaba íma yíwáqnaa ónúne tiráamma minná kemmá mórai q umátikaraae.'

⁴⁶ miráinata min-ánná-wáyúkámá táí-meyamma ko mayánómma minná yíqa í-yátááqá watúq-watuq umá wánibo arupú-wayukama matúq-matuq umá mái-auwaraimma ummayéta aati-aatimá matúq-matuq umá mánoe." téna Ítuma tiráiyee.

26

anó-kayukama aamá téite umá Ítumma ikámma puínéta urááe.

¹ Ítuma maami-máqtén-áímmá timá ánatatuwena mi-kánáaráqá wení iyápó-annama maará téna timá yímikaiye:

2 “kaayaq-kánáámá yáwínana kótámaki-aawaqa naí-kánáámá pááq íniye. maannâ kéitaae. ániibo yemá kemmá Waayúkagoni Áráaqa waayúkati iyáápi maraíyata kaapaq-yátáq tíkaminoe.” téna tiráíye.

3 mi-kánááráqá uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq Ítíráaeobake anó-kayukagaraq mú mikákáá anó-monoq-nakoni naaúpaq áíkutaamma min-nákóní áwîqa Kááyapatie.

4 ániibo yemá kaaqaari-áímmá téite umá wááyáímmá téta Ítumma aupaq yáqtoqma ikamínôn-aimma tirááe.

5 miráráá umá yemá tirááe: “ayúmá maqmá naíyan-onitaakaqa mirá-qtátáárîqa íonunataae. aarawaamá ááiq-yataaqa mamá pááq iyábae.” téta tirááe.

aaragómá átê-akuq matawemma Ítuni aqnópi atíyakaraiye.

6 Béqtanibaqa Tááímonima kárû-naqa wení karímá ánataguraitana wení naaúpaqa Ítuma máqe-uraiye.

7 ániibo móra-inikoma Ítunopaq iráimma mórama íráqôn-oqta-motorebima anó-moneq-awiqa yaan-áté-ákúq-mátáwémmá mamé iráíye. Ítuma yaareráq máitana min-íníkmá átê-kuyumma i-mátáwémmá Ítun aqnópi atíyakaraiye.

8 yemá iyápó-annama miráimma aónatuweta ítama táíq urááe. miráitata yemá maará-tiraae: “nôraq itanawáq maamin-ákúq-mátáwémmá áyókima kéiyó?”

9 maamin-áté-ákúq-mátáwémmá waayúkama kéyimetaa anó-moneqa matétaa áwáyoq-wayukama nôraq itataa íkéyimunataabiyo?” téta tirááe.

10 Ítuma yeqtáama ítarenaboana maará-tima-yimikaiye: “nôraq itaráq maan-íníkmá ítama ummaamá kéyamakaa? wemá kemmá íráqô-qtataariq umátíkaraiye.

11 aati-aatimá áwáyoq-wayukama keráwáqtê mánomanibo kemá aati-aatimá keráwáqtê íma mánune.

12 maan-íníkmá átê-akuq-matawemma ke tineq aqtítikaimma wemá miráuma kemmá uqtamátikanokaqtaba yokaa kéumatikaiye.

13 kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. máqten-aukapaq-marabaqa maamin-áté-wátáámá abarokáq timáeta wéyáwé kéete maamin-íníkmá maami-qtátáárîqo íqtábá yúyánámmá itánóe.” téna Ítuma tiráíye.

Yúqtaatima Ítumma mamá anó-kayukati iyáápi yimínéna timá akoqnáá uráíye.

14 mi-kánááráqá tiyááka umá abapaké kaayaq-iyápó-ánnábíké móra-waigoni áwîqa Yúqtaati Itikáárioti wemá uyátá-maqma anó-monoq-wayukayopaq uráíye.

15 ániibo wemá maará mó tiráíye: “keráwáqá nói-qtataaraq timínóqtabawaq kemá Ítumma awíqma keráwáqtí tiyáápipma maránúnô?” téna tiráíye. ániibo yemá móneqa miráuma kaumo-yátámá (30) ámikaae.

16 mi-kánááráké áaimma átárena móra-kanaaraqa Ítumma mamá namuro-wáyúkátí iyáápipmo maráníqtaba abáá-uraiye.

Ítuma kótámaki-aawaqa wení iyápó-annate naráíye.

17 áqnáabaq-yupaama kótámaki-kanaaraqa yammá íma itoraí-ómákáqá iyápó-annama Ítunopaq iréta tirááe: “náakaraq mamá yokaa kéumakaanataawaq kótámaki-aawaqa naínónô?” téta tirááe.

18 ániibo Ítuma tiráíye: “keráwáqá anó-marupaq uyábékeraq móra-nakokaqa maará-tero. ‘yirááti-nakoma téna ketí kanaamá waaqókárîq kéíye. miráipoaq ketí iyápó-annate kótámaki-aawaqa ení-naupaq nánáá kéune.’ tiyé téraq mó-tima-amero.” téna tiráíye.

19 ániibo Ítuma tinîq umá iyápó-annama kótámaki-aawaqa yokaa urááe.

20 ániibo énaikaqa Ítuma wení tiyááka umá kaayaq-íyápó-ánnáté aáwaqa nai-yááréráq máqe-uraae.

21 yemá aáwaqa kéneta máawana Ítuma tiráiyé: “kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. keráwápíké móra-nakoma kemmá mamá namuro-wáyúkábí marániye.” téna Ítuma tiráiyé.

22 ániibo yemá netuq-yúyánámmá Ítaraae. káqowa-kaqowama wenita-wenita éta Ítumma timá ámikaae: “uyátaráana-nako, keyábiyo?” kétimma “keyábiyo?” kétimma urááe.

23 miráimanibo Ítuma yauwéqma tiráiyé: “min-nákómá aáwaq-taapepi ayáámma keté ánékuina-naqa minná wemá kemmá mamá namuro-wáyúkátí iyáápi marániye.

24 owé. minná Waayúkagoni Áráaqa ‘puíniye’ téna Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá tiráiniq íniye. miráimanibo min-nákómá wemmá mamá namuro-wáyúkátí iyáápi maráni-nakoni táí-meyamma ôriq umá wániye. wemmá anóama íraqôniq umá íma marákáraitanaboana kemmá mamá namuro-wáyúkátí iyáápi maraínata tíkaminoe.” téna Ítuma tiráiyé.

25 Yúqtaatima namuro-wáyúkátí iyáápi Ítumma maránín-nakoma maará-tiraiye: “yirááti-nako, keábiyo?” titana Ítuma tiráiyé: “emá enamáárîq kéténe.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma iyápó-anna wení ákaq-aawaqa yímikaiye.

26 yemá aáwaqa kéneta máawana Ítuma yammá maténa Áánûqtukaq “tíkáiye” timátuwena mapámma iyápó-annama yímikaiye. ániibo wemá tiráiyé: “keráwáqá mamá naaro. maaminnáma ketúmiye.” téna tiráiyé.

27 ániibo móra-nawibike wááéni-nomma maténa Áánûqtukaq “tíkáiye” timátuwena kényimena tiráiyé: “keráwáqá máqtemma maaminná naaro.

28 maannáma ketí naaebóaq timá akoqnáá ínoe. taíbaq aarawaatí kúmiqa mamá paá ikáae téq maami-nááémá aqtí énana kumíniye.

29 keráwáqá kemá kétima-timune. íbêkaraqa anaaékakaraq maa-márábímmá wááéni-nomma ínanune. ketibomá Áánûqtu yabíkái-marupaqa keráwákáráq móragaraq kegárátáá nommá nanúnataae.” téna tiráiyé.

30 yemá móra imá timátuweta yemá máápaq kumá yaúbareta Óríbêti-anubaq urááe.

Ítuma téna Pítaaqtaba “anaaéma umátikaniye” tiráiyé.

31 Ítuma wení iyápó-annamma timá yímikaiye: “keráwáqá íbêq-nokaamma kenamá tiyuwéq peréqé wínóe. miráuma Áánûqtuni watáama agamatán-áíkómá téna ‘kemá típi-típi-kawaa-naqa ikámónata típi-típi áráakawaqa pípéban umáginoe’ mirá téna ágámátán-áíkómá kétéye.

32 miráimanibo kemmá pukáanabike keqnáámmá itó-umatikainaq Kááririmarupaq keráwáqti áqnáabaq ónúne.” téna tiráiyé.

33 Pítaama yauwéqma tiráiyé: “máqte-kayukama emmá ayuwéta kóíyaqa kemá emmá íayuwane.” téna Pítaama tiráiyé.

34 Ítuma Pítaamma timá ámikaiye: “kemá áraimma kétimamune. íbêq-nokaamma kokórigoma áama íma tiráinaa emá kaumobáq ketíwîqtabama íaonaraune té wakaránóne.” téna Ítuma tiráiyé.

35 Pítaama Ítumma timá ámikaiye: “kekáráq tíkaminomma enáwîqa íma aúpáq yuwánune. áraimma ímiye.” téna titata máqtemma wení iyápó-annama mimórá áin áátuqma tirááe.

Îtuma Keqtêmani-yopaq nunamummá mó-tiraiye.

³⁶ mikáké Îtuma wení iyápó-annate Keqtêmanibaq urááe. mibáq wení iyápó-annama Îtuma timá yímikaiye: “keráwáqá maakáq yayááikaq maraq máiyaraq kemá mérápáq uréq nunamummá mó-teno.” téna tiráiyé.

³⁷ ániibo Îtuma Pítaakaraq Yéberini kaayaq-iyápórátágáráq yiwíqmeta urááe. Îtumma mibáq áyakoma anómma ummaa kéyaitana áúnobaqa anón-ummaa yágitana

³⁸ timá yímikaiye: “ketíyakoma anómma ummaa kéyagiye. miráuma kemá puyónúnaiq kéiyé. keráwáqá maakáq máera kawáá urááiyaro.” téna Îtuma tiráiyé.

³⁹ wemá pááqyamma abákáq uréna marabí aipaké aguréna nunamummá téna tiráiyé: “ô ketiboó, emmá akaínaama kanaaráq káápuma tíqa ínímma paábaq matuwaa. miráimanibo kemmá tíkái-qtataaqa íma waraao. ímiye. emá enamáárîq enaúyánámmá waraao.” téna tiráiyé.

⁴⁰ ániibo Îtuma wení iyápó-annayopaq yauwéqma iréna aónaimma yúmá wagurááe. wemá Pítaamma awáuturena timá ámikaiye: “nôraq íyô? keráwáqá keqtábá pááqya-kanaama kanaaráq íma yabíqma máéwaniraraq kéoo?

⁴¹ keráwáqá yabíqma arútárerera nunamummá tero. keráwáqá makáqma aónai-yataakoma keráwápí pááq iyábámiye. áraine. keráwáqtí aágoma keráwáqtábá kákaimanibo keráwáqtí tógoma akoqnááma íma wáitanaboana íkakaiye.” téna tiráiyé.

⁴² Îtuma yauwéqma anaaékaqa uréna móragaraq nunamummá téna tiráiyé: “ketiboó, maami-káápúgómá tú-tíqa iyábá ketôpake kanaaráq íma mamá tiyúwénana kóinaama emá enamáárîq ení áuyánámmá waraao.” téna Îtuma tiráiyé.

⁴³ ániibo keqnáámmá yauwéqma yaónaimma yúmá waguréta máqe-uraae. yúrakoma íma kanaaráq karáqma aónaawaniq urááe.

⁴⁴ ániibo Îtuma iyápó-annama iyuwéna keqnáámmá kaumobáq uréna nuna-mummá tiráiyé. mi-núnámúmmá wágáabaqo tináikáq keqnáámmá tiráiyé.

⁴⁵ anaaékaq wení iyápó-annayopaq iréna timá yímikaiye: “keráwáqá keqnáámmá waguréraq káágao? aónaaro. kanaamá pááq-umagurai-poata kemmá Waayúkagoni Áráaqa mamá kúmiq-wayukati akoqnáábi maránóe.

⁴⁶ keráwáqá itó íyataa kóono. aónaaro. kemmá mamá namuro-wáyúkátí iyáápimmo maránô-kayukama áqa irááe.” téna Îtuma tiráiyé.

Yúqtaatima Îtumma mamá namuro-wáyúkátí iyáápi makáiyé.

⁴⁷ Îtuma aamá kétinakaraq Yúqtaatima tiyááka umá kaayaq-ánná-wáyúkábíké wemá iráiyé. netuqyaa-káyúkámá tokóru-yakaa-puma mútûq-yamma maméta irááe. uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq Ítiráaeo-anna-wayukati anó-kayukagaraq timáyíkáawata irááe.

⁴⁸ ániibo min-nákómá Îtumma mamá namuro-wáyúkátí iyáápimmo maránín-nakoma móra awaaméq-áímmá téna tiráine: “kemá móra-naqa ámóqnaannama minná Îtue. keráwáqá wemmá yaqtóráaro.” téna Yúqtaatima timátuwena

⁴⁹ máqtemma yagáikuyowana páátákáá Îtunopaq Yúqtaatima iréna tiráiyé: “yirááti-nako, kaayoné-yátááqá etê waíno.” téna mirá-timatuwena Îtumma ámóqnaraiye.

⁵⁰ Îtuma timá ámikaiye: “ketí aanábógô, nôrabi ónáae ténaiqa páátákáá mirá uwo.” téna titata yemá waaqókáq iréta iyáámma ánékuqma Îtumma yáqtoqma akoqnáá urááe.

⁵¹ móra-naqa Ítute yagaroqtamá máqei-nakoma ayáámma yúwáitana kúmitana wení tokóru-yakaa-puma matáiyē. mú mikákáá anó-monoq-nakoni kaqtó-nakomma ikámma aáqa yakátúwáitana marabí kuturáiyē.

⁵² miráimanibo Ítuma min-náqá timá ámikaiye: “ení tokóru-yakaa-puma wení amáákaq maraao. máqte-kayukama tokóru-yakaa-punapo ááiqā íyamma káqo-kayukama tokóru-yakaa-punapo yemmá yíkamma puínoe.

⁵³ aqá kemá ketibommá ááyaanana netuqyaammá kaqtó-wayukama Áánûqtunopake tiyááka umá kaayaq-ánnámá ááiq-i-wayukama uyátā-maqmagaraq timínimma minnýyaba páátákáá íyaq ítaraano?

⁵⁴ miráimanibo kemá miráonanama Áánûqtuni agamatán-áikómá náaraq umáwaq arammá iyányô? Áánûqtuni watáama agamatán-áikómá maami-qtátááqá pááq íniqtaba kétiye.” téna Ítuma tiráiyē.

⁵⁵ é mi táoqa Ítuma mi-káyúkámá timá yímikaiye: “keráwáqá kemmá moyá-nákáá umá ya kéyatoreq tokóru-yakaraq mútúq-yakaraq maméraq tibá umáeraq kéyeo? máqte-kanaaraq kemá anó-monoq-naupaq máeq aarawaamá kéyiraatunaqa miráuma kemmá íma yáqtokaamiye.

⁵⁶ miráimanibo Áánûqtuni amuné-wáyúkámá maami-máqté-qtátááqtábá Áánûqtuni agamatá-kánnáábí keqtábá agatáamma íbêqa pááq kéoe.” téna Ítuma tiráiyē. ániibo máqtemma wení iyápó-annama Ítumma ayuwéta wéyáwé umáguraae.

yemá káánítôre-wayukati yúbáq Ítumma ítama yáíkaae.

⁵⁷ Ítumma yaqtóráa-kayukama wemmá awíqmeta mú mikákáá anó-monoq-naqa Kááyapatikaq wení naaúpaq urááe. ániibo ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq anó-kayukagaraq mibáq áikumareta máqe-uraae.

⁵⁸ Pítaama Ítumma anaaé waqména wimánibo wemá nékaq ko máqe-uraiye. mú mikákáá anó-monoq-nakoni naakóní kurunóbáq wemá uyábékēna i-wáyúkáté máqe-urena mi-qtátááqô pááq immá aónanaae téna máqe-uraiye.

⁵⁹ uyátā-maqma anó-monoq-wayukagaraq máqtemma káánítôre-wayukagaraq kaaqaari-áúbí maráiyata Ítumma ikámma puínôqtaba abáá-uraae.

⁶⁰ netuqyaa-káyúkámá iréta Ítumma kaaqaari-áúbí má-makaamanibo yemá móra ikámma puínôn-aaimma íabaa-uraae. anaaékaq kaayaq-nakórátámá iréta

⁶¹ yenákámá maará-tiraaye: “maan-nákómá maará-tiraiye. ‘kemá kanaaraq Áánûqtuni anó-monoq-namma yawítítukeq kaumo-yúpáámá kóinaq keqnáámmá kanaaraq umá ánatanune.’ téna Ítuma tiráiyē.” téna min-nakórátámá tirááye.

⁶² ániibo mú mikákáá anó-monoq-nakoma itó-urena Ítumma timá ámikaiye: “maamin-áimmá enaúbimo máráátabama nóine kéteno?” téna tiráimanibo

⁶³ Ítuma aamá ítiraiye. ániibo mú mikákáá anó-monoq-nakoma Ítumma móragaraq timá ámikaiye: “kemá emmá Áánûqtu matúq-matuq umá mái-Aanuqtun áwîkaq ítama káonaune. emá yauwéqma yiwirái-náqá Metáiyama Áánûqtuni áanikowaq máanaa emá keqtáá timá-timiyo.” téna tiráiyē.

⁶⁴ Ítuma timá ámikaiye: “emá ténnama mi*** emíye. miráimanibo kemá keráwáqá kétima-timune. íbêkaraq anaaékakaraq Waayúkagoni Áráaqa ako-qnáá-Aanuqtuni amakaq máenaq keráwáqá aónainoe. ániibo wemá Áánûqtuni márûpake konnákáq máena kumíniye.” téna Ítuma yauwéqma tiráiyē.

⁶⁵ mirá-timatuwaitana mú mikákáá anó-monoq-nakoma áyámma ôriq umá itanabóana wenamáárîq wení wáqtôma yakáqnáákáq umátuwēna tiráiyē: “Áánûqtumma áyôqa káyaiye tiráiyē. óqa káqo-kayukama íma yiwíráanatataa wení

áayabama má-tinoe. ímiye. wemá Áánûqtumma áyôqa ayéna timá táíq umákáitaq keráwáqá íbêq kéitaae.

⁶⁶ keráwáqá nói-tuyananaq kéitaaq?” téna titata yemá tirááe: “wepímmá otaa-qtátááqá wáipoana paá puíkáae.” téta tirááe.

⁶⁷ ánibo mikáké Ítuni óipi wiráátima kéwiraketa ikákaae. yaímma-wayukama Ítumma aápáaraq kéyeta

⁶⁸ tirááe: “Metáíyao, amuné-áímmá keqtáá timá-timiyo. emmá náawaq kéikamiyo?” téta aábê-aimma tirááe.

Pítaama téna “Ítumma íaonaraune” tiráíye.

⁶⁹ Pítaama máápaq máqe-uraimma wemá naakóni kurugóni arunóbáq máqe-uraimma mórama mayaí-ínímmá wenamakaq iréna tiráíye: “emá egáráq Ítuma Kááriribake-nakotema máqe-uraane.” téna tiráíye.

⁷⁰ miráimanibo Pítaama máqte-kayukati yúrikaq wakaréna maará-tiraiye: “keráwáqá mamin-áímmô temmá kemá íma ítaraune.” téna tiráíye.

⁷¹ mirá-timatuwena oqtabí kumá yaúbama ko itó-uraiye. ánibo káqomma mayaí-ínikómá Pítaamma aónatuwena waaqókáqô máe-kayukama maará téna timá yímikaiye: “maan-nákómá Ítuma Náátárêtibake-nakote máqe-uraine.” téna tiráíye.

⁷² keqnáámmá Pítaama wakaréna tiráíye: “árainurane. Áánûqtuni aúrakaqiye. kemá maan-náqá íma aónaraune.” téna tiráíye.

⁷³ anaaékaqa pááqya-kanaama yaímma-wayukama waaqókáq itó-uma máe-kayukama Pítaamma maará téta má-tima-amikaae: “áraine. emá Kááriribake-naqone. emá aamá téna-waigoma emmá mamá abarokáq kákaiye.” téta tirááe.

⁷⁴ ánibo íbêqa Pítaama aamá akoqnáá umá téna tiráíye: “árainurane. kaaqaari-áímmá kétenanama Áánûqtuma kemmá tókaminiye. kemá maan-náqá íma aónaraune. árainma ímiye.” téna timátúwáitana kokórigoma áama tiráíye.

⁷⁵ ánibo Ítuma tiráiniq itana Pítaama yauwéqma aúyánámmá ítaraiye. Ítuma téna “kokórigoma áama íma tiráinaa keqtábá íaonaraune té kaumobáq tínóne.” téna tiráine. miráitana Pítaama máápaq yaúbarena ibiqá yakáíye.

27

yemá Ítumma awíqmeta Pááíratikaq urááe.

¹ aaqá irákitata máqtemma uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq Ítiráaeobake anó-kayukagaraq Ítumma ikámma puínéta waayaímmá tirááe.

² yemá Ítumma ánnáma atáá-umatuweta awíqmeta anó-kamaani-naqa Pááíratimma mó ámikaae.

Yúqtaatima pukuráíye.

³ Yúqtaati wemmá mamá namuro-wáyúkátí iyáápimmo makái-nakoma Ítumma aónaimma yemá aamá timá uyáteta anón-ummaa-yataaqa mayámikaae. miráitana Yúqtaatima aúyánámmá waéqma itáá ena moneqa kaumo-yátámá maména uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq anó-kayukayopaqa yauwéqma iráíye.

⁴ miráitana wemá tiráíye: “kemá kúmiq-yataariq uráune. mórama otaa-qtátááqá íma wái-naqa mamá keráwáqti tiyáápi makáunaboana puíniye.” téna tiráíye. ánibo yemá tirááe: “minná ketáái otaammá íma wáíye. emá enamáa ení otaammíye.” téta tirááe.

⁵ ánibo Yúqtaatima mi-mónéqá anó-monoq-naupaq mó kéiyaabotuwena máápaq wenamáárlq ánnáma amáguraiye.

⁶ yemá uyátá-maqma anó-monoq-wayukama mi-mónéqá matéta tirááe: “maami-mónéqá waayúkama ikámma uqtaí-méyámíye. maami-mónéqá anó-monoq-naupake-monekaraqa mórabi íma maránúnatae. keráwáqtí aúmatan-aimma mirá kétiye.” téta tirááe.

⁷ ánibo yemá móra-aimma téite umátuweta mi-mónéqnápó tawemá tarôq í-nákóní maramá meyanîq urááe. káqo-mapake-kayukati máátíq-máatiq-marama tarôq umáyíkaraae.

⁸ miráitata min-áúkápáq-márágóní áwîqa “naae-maráe.” téta áwîqa yarááwata min-áwíqá íbêqa paá wáíye.

⁹ miráitana naayóbáqá Áánûqtuma amuné-náqá Yéremáiyani óyaukaq tiráimma áraimma páaq uráimma maará-tiraine. “yemá kaumo-tíyááká-mónéqá matááe. yemá Ítiráaeo-wayukama awaaméqá maréta maamin-náqá meyanîq í-méyané tirááe.

¹⁰ ánibo maami-mónéqnápó tawemá tarôq í-nákóní maramá meyanîq urááe. miráuma uyátárai-nakoma tímá tímikainiq ínóe.” téna Yéremáiyama tiráine.

Pááíratima Ítumma ítama aónaraiye.

¹¹ yemá Ítumma mamá anó-kamaani-nakoni aúbáq itó-umakaraae. ánibo wemá Ítumma maará téna ítama aónaraiye: “emá Ítiráaeo-wayukati anó-kininaq máano?” titana Ítuma tiráíye: “emá ténnama minná emíye.” téna tiráíye.

¹² Ítuma paá otaa-qtátáárîqa íurenaboana uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq anó-kayukagaraq yeqtí yáaraqa Ítuma móra-aimma yauwéqma Ítiraiye.

¹³ miráitana Pááíratima Ítumma tímá ámikaiye: “aqá emá máqte-qtataaqtaba aamá tímákaan-aimma íyaq ítaraano?” téna tiráíye.

¹⁴ ánibo Ítuma Pááíratimma móra yauwéqma aamá íma tímá ámitana anó-kamaani-nakoma iyánáaq uráíye.

Pááíratima Ítumma ikámma kaapaq-yátáq íyakanoqtaba tiráíye.

¹⁵ máqte-karitimaatiraq ayú maqnaí-kánááráqá anó-kamaani-nakoma móra-mora-naqa ánná-naupake ayúbakewaine. aarawaamá yenamáárîq ‘min-náqá ayuwaa’ tewana Pááíratima minnámo te-náqá ayúwáitana wéwaine.

¹⁶ ánibo mi-kánááráqá mórama táí-naqa áwîqa Baráábatie ánná-naupaqa máqeuraiye.

¹⁷ aarawaamá áíkuyowana Pááíratima tímá yímikaiye: “kemá náawanaq ayúwáananawaq keráwáqtôpaqa wíkáae téraq keráwáqá kéteo? kemá Baráábatinaq ayuwánú Ítumma yauwéqma tiwiráí-naré te-náráq ayuwánúnô?” téna ítama yimónaraiye.

¹⁸ Pááíratima ítáimma yemá áyoqa káyetaboata Ítumma íyámma umáketa aabi mayákáraae.

¹⁹ Pááíratima aamá ítama yaináí-ábíqtátárâq máitana ánáakoma maará téna aamá yúwáitana iráíye: “maamin-árúpú-nákómmá móra-yataariq íumakaa. nokáámma wekáq mórama kaimmá aónatuweq anómma ítama ummaa kéyaune.” téna tiráíye.

²⁰ yemá anó-monoq-wayukagaraq anó-kayukagaraq aarawaamá íyaqa tímá utaéta Pááíratima ááyama tíyana “Baráábatimma ánnábike káyuweta Ítumma ikámma púyoro.” téta tirááe.

²¹ ánibo anó-kamaani-nakoma ókaraq maará-tiraiye: “maa-kááyaq-nákábíkémá náawanaq ayúwáananawaq keráwáqtôpaqa wíkáae kéteo?” téna ítama aónaitata yemá “Baráábatine.” tirááe.

22 Pááíratima timá yímikaiye: “miráinaqa Ítumma yauwéqma yiwirai-naré ten-náqá kemá náaraq ónúnô?” titata máqte-kayukama téta: “ikámma kaapaq-yátáq íyakaao.” téta tirááe.

23 ániibo Pááíratima tiráiyee: “nôraq inábiyo? wemá nóin-otaanaq kutáiyô?” titata yemá ókaraq ááyama tirááe: “kaapaq-yátáq ikámma íyakaaro.” téta tirááe.

24 Pááíratima mikáq ítaraiye. wenáagoma íma kanaaráq itana anón-aiiqa ínéta urááe. miráitana máqte-kayukati yúraq nommá maténa ayáámma tete uráiyee. miráumatuwena tiráiyee: “kepímmá maan-náqá ikámma puí-ánónnámá íma wáiyee. keráwáqtí minnáe.” téna Pááíratima tiráiyee.

25 ániibo máqtemma aarawaamá yauwéqma tirááe: “mi-wágóní anónnáma keqtaábí yéna ketáái iyápóbi yíniye.” téta tirááe.

26 miráitana Pááíratima Baráábatimma ayúwáitana yeqtôpaq uráiyee. ániibo wemá Ítumma tebûqa ámiqtuwena áaiq-i-wayukama ikámma kaapaq-yátáq íyakaigaae tena iyáápi yímikaiye.

áaiq-i-wayukama Ítumma akáyáámmá timákaraae.

27 anó-kamaani-nakoni áaiq-i-wayukama Ítumma awíqmeta kámááni-naupaq utéta min-ánná-áaiq-i-wáyúkámá máqtemma Ítun-amakaq yaikútaae.

28 ániibo yemá wení unáákáqtôma ayútuketa mórama karogaron-únákáqtómá umáketa “anó-kinine” teta awaaméqá umákaraae.

29 kínini náapaakaraq kámokaa umá mórama áwáábiq-annarake atoyumá kámoqa tarôq umátuweta aqnókáq kúberakaraae. ániibo kínini náapaakaraq yataraa umá yemá móra-yatama ayáánurapaq-ayaapi yorákaraae. ániibo yemá Ítun-amakaq yiraayutaúmmá ayéta akáyáámmá timáketa tirááe: “Ítiráeowayukati kínio wení mái-auwaraimma ayáqtáákaq maíno.” téta aati-aatimá kíniqtaba téwaon-aimma tirááe.

30 ániibo yemá wiráátima kéwiraketa mi-tátámá yabíteta aqnókáq ikákaae.

31 áaiq-i-wayukama akáyáámmá timá kátuweta minnámo umákáan-unakaqtoma káyutuweta wení unáákáqtôma ayúqtúwáámma mamá umákaraae. mikáké kaapaq-yátáq ikámma aráápaneta awíqme kóuraae.

yemá Ítumma ikámma kaapaq-yátáq arááparaae.

32 yemá kéweta aapaqá aónaamma mórama Tairínibake-naqa áwíqa Tááímonimma aónaraae. ániibo min-nákóqtábá Ítuni kaapaq-yámá mayaíkáae téta wakúyakaraae.

33 yemá móra-marukaq iráamma mi-márúkóní áwíqa Íbaru-aipimma Kórákóta-anue. min-áwíkóní áaimma mirá-uraiye. aqnón-ayaata-marupare

34 aíqa íma ikáae tétaboata yemá wááéni-nomma ikaa-q-yátáákáráq awígíyoq umáráa-nomma Ítumma naíkáae téta ámíkaamanibo Ítuma namá aónawaaena íma naráiyee.

35 ániibo yemá Ítumma kaapaq-yátáq níri amá íyakatuweta Ítuni unáákáqtôraq aábemma yamá náawabi uyátainna-waigoma mayániye tirááe.

36 ániibo yemá mi-márúkáq máeta Ítumma yabíqtuweta máqe-uraae.

37 naayóbáqá Ítuni aqnókáqá aamá ítama keyaineta tiráan-aimma agatáámma yemá maará téta agatááe: “maannáma Ítue Ítiráeowayukati kínie.” téta agatááe.

38 Ítuni amakaqá kaayaqá áaiq-nakaraq moyá-nákáráq níri amá íyikaraae. mórama Ítuni ayáánurapaq íyaketa mórama ayáánepaq íyaketa urááe.

39 ániibo aarawaamá aakaqá kótayata kéeta timá yawááq-umaketa yemá yiqnótáq yumátuweta tirááe:

⁴⁰ “emá anó-monoq-namma yawítítuke kaumo-yúpáámá keqnáámmá umá ánatainaqopo enamáárîq íbêqa emmá áwáqnaa uwo. emá Áánûqtuni áanikomo máema kanaaráq kaapaq-yátáké yuwé marabí kumuwo.” téta tirááe.

⁴¹ uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq ámaán-aimma yirááti-wayukagaraq anó-kayukagaraq aábê-aimma téta maará-tiraae:

⁴² “wemá káqo-kayukama yíwáqnaa éwaimanibo wemá wenamáárîq íma kanaaráq áwáqnaa kéíye.” wemá íyaq Ítiráaeo-wayukati kíniyabiyo? kanaaráq wemá kaapaq-yáráké yuwéna marabí kumínataa ketáá itéqtaa tirummá ámeno.

⁴³ wemá Áánûqtukaq arummá kámena tiráíye: “kemá Áánûqtumma áanikomune.” tiráibo kanaaráq Áánûqtumma akaínanama áwáqnaa íno.” téta tirááe.

⁴⁴ kaayaq-nákámá ááiq-nakaraq moyá-nákáráq wení kaapaq-yágóní amakaq íyikaa-nakorata yenákágáráq móraiq umá Ítumma timá yawááq-umakaraaye.

Ítuma pukáíye.

⁴⁵ aabaúgómá aáwaqa naí-kánáá itana máqte-marabaqa aaqá ékurena wáitana aabaúgómá kaumotá uráíye.

⁴⁶ ánibo aabaúgómá kaumotá ínena kéitana Ítuma anókaq ááyama wááqa yená tiráíye: “eri, eri, aréma taabaakataáni?” téna Íbaru-aipi mirá-tiraimma minná maará-tiraiye: “ketí Áánûqtuo, ketí Áánûqtuo, nôraq itaawáq kemmá tiyuwáánô?” téna tiráíye.

⁴⁷ miráimanibo yaímma-wayukama waaqókáq itó-uma máe-kayukama yemá min-áímmô timmá ítátuweta tirááe: “maan-nákómá Iráiyamma kááyaiye.” téta tirááe.

⁴⁸ ánibo mi-káyúkábíké móra-nakoma páátákáá aináámmá yáákátana ikaa-q-wááení-nópi yamá atímma óqtátábí apirátuwena Ítuqtaba naíkáae téna ámikaiye.

⁴⁹ miráimanibo yaímma-wayukama tirááe: “awé uráiyata aónatuwetaa. Áánûqtuni amuné-náqá Iráiyama pukáipike ya áwáqnaa íní íyabiyo?” téta tirááe.

⁵⁰ Ítuma anókaq ááyama keqnáámmá wááqa yumátuwena arun-íyápómá yúwáitana kóitana pukáíye.

⁵¹ é mi táoqa anó-tabaraabegoma anó-monoq naupaq ikáqnûqtuwena wáqeimma yakáqma yanaapáq-áqtóbáké napaq-áqtóbáq kukéna mamá kaayaq-áqtóiq uráíye. mirá kéitana márûma kéyitana anón-oqtamma kíqtígítana

⁵² máátíq-máatikoma yawákitana taíbaq Áánûqtuni waayúkama naayóbáqá pukuráa-kayukama yeqtí yúgaraq itó-uraae.

⁵³ yemá máátíq-máatipakemma yuwéta anaaékaqa Ítuma pukáipike itó-uma kóitata yemá aokaq-márúqá Yérútáárebaq anó-marukaq úyówata netuqyaa-káyúkámá pukáa-kayukama yimónaraae.

⁵⁴ ááiq-i-wayukati kawáá-nákáráq ááiq-i-wayukama mikáq máeta Ítumma kawáá umátuweta máqeo-kayukama márûma yimmá aónéta máqte-qtataaqa páaq-imma káoneta yáaqtaba kéeta yemá maará-tiraae: “áraíne. maan-náqá Áánûqtuni áanikoma maéwaine.” téta tirááe.

⁵⁵ taíbaq aaramá mikáq máqeo-noinimma Ítumma anaaé waqméta Kááririmaruqa yuwéta ya áwáqnaa ínéta irááe. yemá mi-nóinímmá nékaka itó-uma máeta karáqtuwe máqe-uraae.

⁵⁶ mi-nóinítí aúkáapike móra-inimma Máriaa Máátarinie. mórama minná Máriaama Yêmitiyaa Yótêbiti yinóae. ánibo mórama kaayaq-íyápórátátí yinóama Yéberimma áanikoratae.

yemá Ítuni arááq-auma mamá óqtakoni muríánóbáq makááe.

⁵⁷ énaikaq mórama netuqyaa-mónéqá makái-naqa Aarimatéabake iráimma wení áwîqa Yótêbima iráiyee. wegáráqá Ítuni iyápó-annama máqe-uraine.

⁵⁸ wemá Ítuni arááq-auma mayánîqtaba Pááíratikaq ya ítaraiye. miráitana Pááíratima ááiq-i-wayukayaba titana Ítuni arááq-auma Yótêbimma ámikaae.

⁵⁹ ánibo Yótêbima Ítuni arááq-auma maténa wayámmá aúge-tabaraaberake múqmúma útúyakatuwena

⁶⁰ Ítuni arááq-auma maména óqtama wení mayaí-wáyúkátê wenamáárîq wetábá aúgemma kubáumakai-maipi mó uqtamákena anón-oqtamma waéqma ótaq aúyaqmarena kóuraiye.

⁶¹ Máriaa Máátarinigaraq káqo-Mariaagaraq yenákámá maraq máeta muríámmá wáin-aukapaq yóíqa umátuweta máqe-uraaye.

ááiq-i-wayukama máátíq-máatikaq yabituwe máqe-uraae.

⁶² aabáyaama Tabaatiráq yokaa í-yátááqá ánatagitata uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq Péрати-wayukagaraq Pááíratinopaq koma áikuteta

⁶³ maará-tiraae: “anó-nako, Ítuma kaaqaari-nákómá paámô máenama maará-tiraine. ‘kaumo-kánáámá ánataginaq pukáánabike yauwéqma itó-onune.’ téna tiráimma paá taákaq wáiqtaae.

⁶⁴ miráinaa emá ááiq-i-wayukama timá yíminata mi-máátíq-máátíkóni ótaqa yabíkaiyana kaumo-kánáámá yáwíno. miráinata wení iyápó-annama kanaaráq íureta arááq-auma moyámmá matéta máqte-kayukama timá-yimeta ‘Ituma pukáipike itó-uma kóuraiye.’ téta kaaqaari-áímmá timá-yimiyabae. ánibo anaaékaq kaaqaari-áíkómá áqnáabaq kaaqaari-áímmá uyátaiyabae.” téta tirááe.

⁶⁵ Pááíratima timá yímikaiye: “keráwáqá yaímma kawáá inó-kayukama yíwíkeraq mi-muríámmá ko aúyaqma akoqnáá umá keráwáqá teníq umaráaro.” téna tiráiyee.

⁶⁶ miráitata yemá uréta mi-muríákóni ótaqa anón-oqtanapo káwéqa yamá akoqnáá umáreta awaaméqá umáketa yaímma ááiq-i-wayukama kawáá umáyikaraae.

28

Ítuma yauwéqma itó-uraiye.

¹ Tabaatimá ánatagitana Tótaagoni áqnáabaq-kanaabimma Máriaa Máátarinigaraq káqo-Mariaa yenákámá muríákóni ótaq aónayeta irááye.

² páátákáá é mikáq anó-maruma yokáiyee. uyátárai-nakonni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake kukéna anón-oqtamma kunaukáqma waéqmarena ámûraaq máqe-uraiye.

³ óíkoma tágama konnákómá tágainikaa umá tágaitana wení wáqtôgoma wayámmá karáiyee.

⁴ yemá ááiq-i-wayukama áaqa ikatéta anómma iyánáaq umá aqteqte umáreta waayúkama pukáa-kayukaraa umáguraae.

⁵ mi-káqtó-nákómá kaayaq-íníkámá maará timá yímikaiye: “kenákámá ikatîq íokao. Ítumma ikámma kaapaq-yátáq aráápamaretaa-nakoqtaba ya abáá kéoyaq kemá káonaune.

⁶ wemá maapímmá íma máibo wemá itó-umaguraiye. miráuma wemá naayóbáqá tiráiniq uráiyee. Ítuma waguré máqe-urai-marukaqa kenákámá iréka ya aónatuweka

⁷ páátákáá uréka wení iyápó-annama Ítuqtaba pukáipike itó-umaguraiye téka mó-tima-yimekao. ‘ítáakao. Ítuma Kááiriri-marupaq áqnáabaq kéwipoaq keráwáqá

min-áúkápáq wemmá aónainoe!’ timá-timuna-aimma taákaq máráákaq.” téna kaqtó-nakoma tiráiyé.

⁸ áñibo min-íníkorátá ikatîq kéesamanibo anómma yimuqá maqméta páátákáá máátíq-máatipakemma yuwéta Ítuni iyápó-annama timá-yimineta uyaaté kóuraaye.

⁹ aapaqá Ítuma páátákáá abarokáq uréna yimónatuwena tiráiyé: “kaayoné-yátááqá kenákátê waíno.” téna tiráiyé. áñibo min-íníkorátá Ítuni amakaq uréta aítaukaq yáqtoketa wenáwîqa múte yaútaaye.

¹⁰ Ítuma min-íníkorátámá timá-yimena tiráiyé: “kenákámá ikatîqa íokao. kenákámá uréka tibâqawaayuma mó-tima-yimiyata Kááriribaq oro. yemá mibáq kemmá timónanoe.” téna Ítuma tiráiyé.

ááiq-i-wayukati yáama

¹¹ kaayaq-íníkáamá aapaq kéoyaqtaba yaímma ááiq-i-wayukama máátíq-máatikaq yabíqtuwe máqeo-kayukama anó-marupaq uréta máqte-qtataaqo pááq-itaba anó-monoq-wayukama mó-tima-yimikaae.

¹² áñibo anó-monoq-wayukama anó-kayukate áíkuteta móra-aimma timá ítaraae. minná yemá móneqa nétuqyaa ááiq-i-wayukama kéyimeta

¹³ tirááe: “keráwáqá maará-tero. ‘wení iyápó-annama nokáa iréta arááq-auma moyámmá tútáá waguráunayaba maméta kóuraae.’ tero.

¹⁴ anó-kamaani-nakoma maamin-áímmô itáinataama kanaarác ketáá yaímma-aimma timá yíménataa keráwáqá aamá íma mayánóe.” téta uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq anó-kayukagaraqa tirááe.

¹⁵ miráitata ááiq-i-wayukama mi-mónéqá maméta minnámo teníq urááe. ítáaro. min-áíkáamá máqtemma Íbaru-aukapaq wéyáwé itata ítaraapoata íbêkaraqa mimórá-áímmá paá kéte.

Ítuma wení iyápó-anna-wayukati yúrakaq iráiyé.

¹⁶ yemá tiyááka umá móra-iyapo-annama Káárirí-anuraq uréta Ítuma “mibáq oro.” téna tiráin-anuraq urááe.

¹⁷ yemá Ítumma aónatuweta Ítuni áwîqa múte yaútaamanibo yaímma-iyapo-annama kaayaq-yúyánámmá ítaraae.

¹⁸ áñibo Ítuma waaqókác iréna wataáama timá-yimena tiráiyé: “Áánûqtuma kemmá máqte-naapaamma wení márûpakaraq maa-márábíkárác tímikaiye.

¹⁹ miráinaq keráwáqá uréraq máqten-anna-wayukama ko mamá ketí iyápó-annaiq umáyíkáaro. áñibo ketiboní áwîkaraq ánikoma ketí tíwîkaraq Áánûqtuni Aokaq-Áágóní áwîkaraq nommá péqyikaaro.

²⁰ keráwáqá naayóbáqá máqte-qtataaqtaba timá tímikaunaiq umá kéiteraqa wáraaro. kemá keráwáqtê máqte-tupaama máraanana maa-kánáágóní aqtórác wíniye.” téna Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye.

Mááki

Yóáane nommá perai-náqá timá yímikaiye.

¹ Ítu Káríqto, Áánûqtuni áanikoma, wení átê-wataagoni áaimma mirá-imiye:

² weqtábámá Áánûqtu timákaraitana Áítáíya Áánûqtuni watáá-wataa-naqa miráuma agatáiyé:

“aónaao. kemá ketí watáá-wataa-naqa timá áménana enaúbáqá kéena wemá ení aammá yokaa-yokaa umákaniye.

³ kaqmáápaqa móra-nakoma watáá-wataa timá kabámarena kétiye, ‘uyátárai-nakoni aammá yokaa-yokaa umákaaro!

wení aammá mamá arupú oro!’ ”

titana agatáiyé.

⁴ agatáinapoana Yóáane nommá perai-náqá kaqmáápaqa iréna tiráiyé: “keráwáqtí áaimma waéqmáráaro! waéqma nommá péráaro! pétikaina keráwáqtí kúmiq-yaqtaaqá kebó-yáqtáákáráqá paábaq yúwáaro! paá yuwénama atóbagenana ánataginiye.” titata

⁵ máqte-kayukama Yúría-marupakekaraq Yérútáárebakekaraq Yóáane máipaqa kóuraae. kóureta abarokáq tirááe: “ketáái áaimma táígoma uréna kúmikoma uréna kebógómá uráitataa ketáámá aíbôqnaaboq urétaa táígoma uráunataae. urétaa maa-wái-táíqóqtábámá mûtûqa tinaaépaqa kémarauatae.” tewana Yóáane nommá péqyikarena Yótaa-nopi péqyikaraiye.

⁶ ááqibo Yóáane oótiraa-kakoni aúwaratima áyaugaraqá kúberena mi-kákóní áwîqa káámoma aúwarati-amurannama umátokena yaatáruraa-kamma uwon ámûkaraqá néwaimiye.

⁷ ááqibo wemá abarokáq tiráiyé: “tinaaépaqa uyátárai-nakoma kéiyé. ketí mú mikáq-náqá kemá wení maqnémá maqnégánópóqa wení aítauq-anaa-annae íma kanaaráq uwaénúnamiye.

⁸ kemá paá nokáráqá kébetikaunana wemá aágogaraqá pétikaniye. Áánûqtuni Aokaq-Áágómíye.” téna tiráiyé.

Ítuma nommá péqtuwe wení kanaa inayaba maqmá aónaraiye.

⁹ mi-kánáámá Ítuma iréna Náátárêtibake anón-awiqa Kááriribaqa iráitana Yóáane nommá pérakarena Yótaa-nopi pérakaraiye.

¹⁰ pérakaitana Ítuma nopíké kéuwitana káonaitana wíyómma abayámmá kéigitana aágoma máaraa kukéna Ítuni aúraqa atáitana aónaraiye.

¹¹ wíyôkake aagómá tiráiyé: “emá ketáanikoma máane. eqtábámá timuqá kémarakaune.” titana

¹² aágoma páátákáá Ítuma kaqmáápaqa waqtukáiyé.

¹³ waqtukáitana kaqmáápaqa móra-wiyomma tiyááka-yupaama (40) máqé-uraiye. máqé-uraitana webó-wámmá Tááqtaama Ítuni kanaa inayaba maqmá aónaraitana wemá abááq-wákáráqá máqé-uraitata Áánûqtuni kaqtó-wayukama áwáqnaa urááe.

Ítuma noyááqamaa o-káyúkámá yááyaraiye.

¹⁴ ááqibo Yóáane kaarabúti matáitana Ítuma Kááriribaqa iréna Áánûqtuni átê-wataama abarokáq timá yímikena tiráiyé:

¹⁵ “Áánûqtuni kawáá kéi-kanaama íbêqa kéyabita wenôpaqa kéiyé. kéyabita keráwáqá kúmiq-yaqtaaqá kebó-yáqtáákáráqá yuqmá ánataaro. táígon-áaimma

kúmiq-aaimma kebó-ááímmá waéqmaráaro. Áánûqtuni átê-wataama arunóbáqá arupú umá ítáaro. áyakoma tágaino!” timáqtuwena

¹⁶ Kááririri-nokayukoni agínaupaqa uréire kéena kaayaq-nákómá yimónaraitata noyááqa abááóya-nakoratama yíwîqa awaómá Tááímoni ábâkoma Áánaru Ítuma yimónaraitata kúqônapo noyááqtabama abáá kéoye.

¹⁷ kéoyana Ítuma tiráiyé: “kenákámá tinaaépaqa yekaa. ketí wataá-wataa timá yímiyata waayúkama itéta ketinaaépaqa yínobo! miráuma waayúka-amaa ínákámá auráyóye.”

¹⁸ titata yenákámá páátákáá kúqômma kéyuwetarata Ítuni anaaépaqa urááye.

¹⁹ uyéq éna waaqókáqá uréire kéena kaayaq-wátámá yimónaraitata yíwîqa Yêmitiyaa Yóááne iboán áwîqa Yébere. yemá nópí-káárébí kúqômma yarákuraitata amuqá kéyoraae.

²⁰ kéowana Ítuma yimónaqtuwena yááyaraiye. yááyaqtuwaitata páátákáá Ítute kóureta Yébere yenákáti iboámá wení káágóbégaraqa nópí-káárébí iyúwáawata máqe-uraae.

kuti-áágógáráq-nákómá

²¹ máqe-uraawata Ítute kóureta Kápéranabaqa iréta Tabaatiráqá aapinaa-náúpáqá pékaae. pékaawana Ítuma aapinaammá timá yímikaiye.

²² timá yímikaitana wení aapinaaqtábámá waayúkama yáaqa karáiyé. wemá abarokáqá akoqnáágogaraqa kéyiraa téna timá yímikaitata ááqibo aapinaa-káyúkámá aapinaammá akoqnáágogaraqa ítiraawana wemá aapinaa-káyúkáráá ítima-yimikena wemá uyátárai-nakoraa náápaa wái-nakoraa umá timá yímikaitata waayúkama yáaqa karáiyé.

²³ ááqibo aapinaa-náúpáqá móra-nakoma kuti-áágógáráqá máitana kuti-áágómá arunóbáqá wáqe-urena

²⁴ aamá kabámarena tiráiyé: “Ítuo! é Náátárêtibake-nakoe. keqtaáyábá nôraq kéono? emá arááq tíkamine iráánô? eqtábámá kéitauna emá Áánûqtuni-nakoe. aítaa í-yátááqá íma wái-nakoe. aokaq-náqá máane.” titana

²⁵ Ítuma áá awáágurena tiráiyé: “páátí mááo! wení arunóbáké yáubaa!” titana

²⁶ kuti-áágómá min-nákóní aúma kaepú-kaapun uréna wááqa yuréna yáubaraiye.

²⁷ yáubaguraitata waayúkama yáaqa karéta tirááe: “nóinabiyo? wé abarokáqá kuti-áágóqtábámá aamá káwaagena akoqnáá umá timá ámitana kaqtó umá yáubaguraiye. nóin-aainabiyo? aúgenabiyo?” tiréta

²⁸ Ítuqtabama wataá-wataa tíq-tiq urááwana mi-kátáámá páátákáá máqte-Kááririri-marupaqa kóuraiye.

Ítuma taíbaq-karima kátobamayikaiye.

²⁹ urááwana aapinaa-náúpáké yáubarena Tááímoniyaa Áánaruni naaúpaqa Yêmitigaraqa Yóáanegaraqa pékaae.

³⁰ pékaitana Tááímonini ánákoni anóama karímá kákaitana kokoq yámma kákaitata yemá wení karíyábámá Ítumma ya timá ámíkaawana

³¹ wemá iréna ayáákaqa yáqtoqma awáuturaitana kokoq yámma érákáitana wemá aáwaqa agamá yímikaiye.

³² karáákáq kúmitana abaúma pékuraitata waayúkama máqte-kari-kakai-kayukama kuti-áágó wái-kayukagaraqa yíwîqmeta Ítunopaqa irááe.

³³ iréta naa márûpake máqte-kayukama oqtaráqá áíkutaawana

34 Ítu káqo-kaqo-karima atóbamayikaitata netuqyaa-káyúkátí karímá atóbaguraawana kuti-áágómá netuqyaa-káyúkátí irunóbáké waqtukáitata kuti-áágómá Ítuni áaimma ítáraawana kuti-áágótábá wemá timá yímikaiye: “páátí mááro! waayúkamá ítima-yimero!” titata páátí máqe-ureta aamá ítiraae.

Ítuma Kááriribaqa abarokáqá tiráiyé.

35 ááqibo nokáá-nokaapaqa aaqá ítágaraitana Ítuma wenamá itó-urena yáubarena nunamummá mó titata ááqibo

36 Tááímoni wení aanábó-wáyúkágáráqá wenanaaépaqa wakéta abáá kéeta

37 káoneta tirááe: “máqte-kayukama eqtábámá abáá kéoe.” tewana

38 Ítuma tiráiyé: “káqo-marukaqa kónunatae. abarokáqá maa-kátáá-wátáá keqnáámmá ko timá-yimenune. miráunaboqa kukáune.” téna

39 máqte-Kaariri-marukaqa uréire uréna yetí aapinaa-náúpátáá aapinammá abarokáqá timá yímikena kuti-áágómá waayúkati irunóbáké waqtukáiyé.

Ítuma kárú-yamma atóbamakaiye.

40 ááqibo kárú-naqa Ítunopaqa iréna araayukaqá yó peréna egaa aréna tiráiyé: “é akáinaama tú kégayubi-karima kanaaráq atóbatikanone.” titana

41 Ítuma arummá kéitana ayáámma árúqtuwena ánékukuqa uréna tiráiyé: “tíkaiye. atóbagaaol!” titana

42 páátákáá atóbaguraiye. karímá érákáitana

43 Ítuma akoqnaá umá timá ámikaiye: “kóaaol!”

44 waayúkama ítima-yimiyol! monoq-nákómá ení aúwaratimma ko aráátiyo. érákái-qtataaqa Móteti timá yímikai-qtataaqa awaaméq náámeq-yaqtaaqa márûamiyo! áminatama waayúkama aónáiyana ení karímá érákáinata itánoe.”

45 titana kóurena kaqtó íurena máqte-kama tíq-tiq umá timá yímikaitana Ítuma naa márûkaqa abarokáqá íma kanaaráq uráimiye. íurena kaqmáápaqa máitata waabámmá máqte-marupake wé máipaqa yó-yo urááe.

2

Ítuma aú aráákagurai-nakoma atóbamakaraiye.

1 pááqya-kagaama púítana Ítuma Kápéranabaqa yauweré uráitata waayúkama timá aúgen-augen umátukaapoata ítáraawana naaúpaqa máqe-uraiye.

2 máqe-uraitata taíbaq-wayukama yó-yo éta áíkutaawana naaúpaqa titipáá uráitana máápaq oqtarákáráqá titipáá uráiyé. wáátima áíkutaawana Ítuma wataá-wataa abarokáq timá aapinaammá timá yímitata

3 aú aráákagurai-nakogaraqa kéyeta kaayaqté-kaayaqte-wayukama yaagu yaqméta irááe.

4 iréta waaqókáqá kanaaráqá íma yewata taíbaq-wayukama oqtaráqá mááwana miráinapoata waaqókáqá íma yéta oaráqá óqtakaan-oaraqa yaagu yaqméta utéta óqtakaan-oama Ítuni yanaa yawátááwana kúkutaaraqa aú aráákagurai-nakoma kéwaitata wemmá oaráké kúkutaagaraqa ánnáraqa yuwáka-yuwaka kéowana kukáiyé.

5 kukáitana Ítuma oaráq máa-kayukama káonaitata írunóbáqá ôriq umá tágama itááwana yetí irunóbáqá itaígómá iténa tiráiyé: “ketáaniko, eni kúmiq-yaqtaaqa kebó-yáqtáákáráqá paábaq kémarauana ánataguraiye.” titata

6 ááqibo aapinaa-káyúkámá máeta yúyánánóbáqá iténa

7 maaráuma yúyánámmá ítáraae: “nôraq itana mirá kétéyo? tiráinapoana wemmá Áánûqtun áwîqa táíq umá yamá káraapaiye. paá-wayukama kúmiq-yaqtaaqa timá áminanama íma atóbaginana íma ánataginibo Áánûqtu wenamá kanaaráq timá áminiye.”

8 ítáawana Ítuma yetí yúyánámmá ítárena tiráiyé: “nôraq itaráq keráwáqtí túyánánóbáqá miráuma kéítaao?”

9 ááqibo min-áú-aráákágúrái-nákóqtábámá kemá ‘ení kúmiq-yaqtaaqa atóbagiye’ túnana oyaaq kéiyó? ááqibo ‘itó-uma kúkutaagaraqa uréire uwo’ túnanaawaq oyaaq kéiyó? nóine tenanawáq mú oyaaq ínáyó?

10 ááqibo ké Waayúka-Araakoma maéq kúmiq-yaqtaaqa marabí kanaaráq atóbamakanaa onata itáiyáqa anón-awaameq umá tiráátenata ítánoe.”

11 téna aú aráákagurai-nakoqtabama timá ámikaiye: “ké kétimamune. ítóáao ení kúkutaama aqmé naaópaqa kóáao!” titana

12 itó éna kúkutaama yáumena páátákáá kóuraitata máqtekoma aónaawana yemmá yáaqa kaitata Áánûqtuni áwîqa múte yaúteta tirááe: “mirái-qtataaqa íaonewaunataae.” téta tirááe.

Ítuma Aríbaemma ááyariye.

13 tewana Ítuma nokaayúkóní agínaupaqa móragaraqa kóuraitata waabámmá yewana aapinaammá timá yímikaiye.

14 timá yímiqtuwena uréire kéena móra óqtamma mayaí-nákómá káonaitana áwîqa Aríbae. Áápiateni áanikoma kéena opíqtiraqa máqe-uraitana Ítuma ááyariye: “tínaaépaqa iyo!” titana Aríbae itó éna wenanaaépaqa kóuraiye.

15 kó éta Aríbaeni naaúpaqa irááwana Ítuma wení iyápó-annagaraqa aáwaqa kénaawata óqtamma mayaí-wáyúkámá netuqyaa kúmikaraq-wayu-kagaraqa Ítuni anaaépaqa kégoeta yaímma yaareráqá Ítugaraqa wení iyápó-annagaraqa máqe-uráae.

16 máqe-uraawata apinaa-káyúkámá Péрати-wayukagaraqa káoneta tirááe: “nôraq itaná wemá óqtamma moyá-káyúkágáráqá kúmikaraq-wayukagaraqa aáwaqa kénaiyo?” tewana

17 Ítuma íténa tiráiyé: “karí íwái-kayukama tótaa-nakoqtabama kényikaitana karí-nákómá wenamá tótaa-nakoqtabama kákaiye. ááqibo keqnáámmá kemá kúmiq-yaqtaaqa íwái-kayukama íkááyaune. kúmiq-yaqtaaqa wái-kayukama kááyeqa kényune.” téna tiráiyé.

aáwaqa íkénai-kanaayatabama

18 ááqibo móra-taoqa Yóáane nommá perái-nákóní iyápó-annae Péрати-wayukati iyápó-annagaraqa aáwaqa íkénai-kanaama máitata íkénaawata waayúkama Ítunopaqa iréta ítama aónaraae: “Yóáaneni iyápó-annama Péрати-wayukati iyápó-annagaraqa aáwaqa íkénaawata nôraq itata ení iyápó-annama paá kénáao?” tewana

19 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “aaramá mayánî-nakoma paá kémainatama wení namuq-wáyúkámá aáwaqa íyaq nanô? ímiye. kénaae.

20 káqo-taoqa íma máinanama irummá kéitana aáwaqa íkénai-kanaama ínata ínanoe.

21 ááqibo waayúkama aúge-kannaagaraqa naayón-únákáqtógáráqá íma arááqtata kéiyé. yakákuraipaqa arááqtata ínanama móragaraqa yarákínana aammá mú mikáqá yaráqma anómma aurániye.

22 keqnáámmá waayúkama aúgen-uqtekaa-aran-nomma naayón-áúwárátí-ánáapí íma atíme kéiyé. aúgen-uqtekaa-aran-nomma miráuma atíme ínanama nommá naayón-ánáámmá yarákínana atígena káqnáginíye. káqnáginana

ánáamma táíq umáginiye. miráipoana aúgen-anaapi aúge-nomma ati íno.” téna tiráiyé.

Tabaatiyábámá

²³ ááqibo móra-Tabaatiraqa Ítuma yópáqá uréna wení iyápó-annate kénaeta arammá kéguqtowata

²⁴ Pérati-wayukama tirááe: “aónaao! nôraq itaráq Tabaatiráqá ímira í-yátáárîqa kéoo?” tewana

²⁵ Ítu tiráiyé: “íyaq ítáraao? aúbabi Tébitiqtabama agamatámmá íyaq yoráútaao? ááqibo wemá áa kéyainana wení waayúkagaraqa yáa kéyaitana

²⁶ Áánûqtuni naaúpaqa pékena Áánûqtuni yammá naráiyé. Abíaqtara mú mikákáá anó-monoq-naqa máqe-uraitana Tébiti miráuma aammá aúkai-qtamma kéneña wení waayúkama yímítata narááe. ááqibo mi-qtámmá monoq-nákómá wenamáa kanaaráqá kénaiye.” téna

²⁷⁻²⁸ Ítu tiráiyé: “Tabaatiráqá aagai-kánááé aagama waayúkama áwâqnaa íyábá wáibo waayúkama Tabaatigóni aammá aúmakain-aimma kawáá-íyábá íma wáiyé. miráuma ké Waayúka-Araakoma Tabaatiyábá uyátárai-nakoma máune.” téna tiráiyé.

3

ayáán ayákagurai-nakoma

¹ móragaraqa aapinaa-náúpáqá pékaitana móra-nakoma wení ayáámma ayákagitana máqe-uraiye.

² ayákaguraitata waayúkama Ítuqtabama yúramma karáqtuwe máqe-uraawana ááqibo Ítuma Tabaatiráqá ayáámma atóbamakainatama aamá amínétae.

³ Ítuma ayáán ayákagurai-naqa timá ámikaiye: “maabáqá iyo!” téna

⁴ waayúkayabama ítama yimónaraiye: “ááqibo Tabaatiráqá áwâqnaa ínama kanaararábiyo? táígoni ínama kanaararábiyo? karímá atóbamakainama kanaararábiyo? arááq ikamíníma kanaararábiyo?” titata yemá páátí máeta íma abarokáq umá timá ámikaae.

⁵ ítiraawana Ítuma áyámma kéitana karáqma yimónaima yeráwáqá weganokanoqtábá yirunóbáqtábámá Ítuma arummá kéitana ayáán ayákagurai-naqa timá ámikaiye: “ayáámma arúqtuwaaol!” titana arúqtuwaitana atóbagureña kanaaráqá uráiyé.

⁶ uráitata Pérati-wayukama naaúpake yáubareta páátákáá Érôtini-wayukagaraqa áíkuteta Ítumma arááq ikamínô-kataama tíq-tiq urááe.

waabámmá non agínaupaqa máqe-uraae.

⁷ ááqibo Ítuma wení iyápó-annagaraqa Kááririri-nokaayukaqa kéowata waabámmá yetinaaépaqa wakááe.

⁸ Kááriribake Yúriábake Yérútáábake Iruméabake Yótaa-nokoma meran-ábápáké Tááyabake Tááíranapake taíbaq-wayukama irááe. máqte-qtataariq Ítuma kéi-qtataaqa itéta yó-yo umá irááe.

⁹ waabámmá taíbaq áíkumaraawana non agínaupaqa titipáá uráitana Ítuma iyápó-annayabama timá yímikaiye: “nópi-kááre yokaa-yokaa umátikaaro.” téna miráinata waabámmá íma wemmá yatamínóe.

¹⁰ netuqyaa-kári-wáyúkámá atóbamayikaraitata máqte kari kéyikai-kayukama kutéta ánekukuqa ínéta urááe.

11 ááqibo kuti-áágómá yirunóbáq máeta Ítumma káoneta yáaqa karáipoata marabí wenôpaqa kuméta aabarokáq tirááe: “emá Áánûqtuni áanikoma máane.” tewana

12 áá yiwááğurena “pááti mááro!” titata wenáaiqtabama ítima-yiminewana tiráiyee.

Ítuma wení iyápó-annamma awaaméqá yááyaraiye.

13 ááqaanibo wemá anubaqá uténa yaímma-wayuka aúkápikena wenôpaqa irááe.

14 tiqtaupake kaayaq-wáyúkámá yááyarena tiráiyee: “tiké mánoe. ké timá tímênaq watáá-wataa aabarokáqá mó-tinoe.

15 kuti-áágómá waayúkati yirunóbáke kanaaráq waqtuwánóe.” téna minnáyaba yááyaraiye.

16 yááyai-kayukati yíwîqa maaráuma wáiyee. Tááímoni aúgen-awiqa ámikena Pítaa téna yaráiyee.

17 Yêmitiyaa Yóáane Yébereni áanikoratama yenákámá káqon-awiqa yímikena Póáánêti yaráitana maan-áwíkóní áaimma wíyôn-aagon-araaqa miráuma aráámáómá aúkáiye.

18 Áánaru ááyarena Píripi ááyarena Paatááromiyu ááyarena Mááqtiyu ááyarena Tó mááti ááyarena Yêmiti Áápiateni áanikoma ááyarena Tááqtiate ááyarena Tááímoni kámáániyaba watáá-wataa tin-náqá ááyarena

19 Yúqtaati-Itikáárioti ááyaraitana wemá kutaruríq-í-náqá aúkáiye. yááyarena

20 Ítuma naaópaqa yauweré kóuraiye.

waayúkama Ítuqtabama kêteta “webó-áágómá máiyee” tirááe.

kóuraitata waabámmá móragaraqa áíkutaawanaboana Ítuma iyápó-annagaraqa aáwaqa kanaaráq ínaraamiye.

21 ínaraawata Ítuni noganéq-wáyúkámá itéta tirááe: “wemá aúnn-ááímmá kéiyee.” téta iréta áwîqme ínéta irááe.

22 Yérútáárebake aapinaa-káyúkámá tirááe: “wení aúnoabaqa webó-áágómá Tááqtaani aágoma máiyee.” tirááwata tébakaqa tirááe: “kuti-áágóní aboágáráqá wemá maqné-kútí-áágómá kéwaqtuwaiye.” tewata

23 Ítuma waayúkama yááyarena tiráiyee: “náaraq umá webó-wámá we-namááríq kanaaráq kéwaqtuwaiyo?

24 ááqibo móra-marukoma yáíkkaaqa umáqtuwainata tébákáq-tebakaq ááíqa íyana mi-márúkóní waayúkama paá íma mánibo ánataginoe.

25 miráuma ááqibo keqnáámmá waayúka-annama yáíkkaaqa umáqtuwainata tébákáqá-tebakaq ááíqa íyana min-ánnámá paá íma mánobo ánataginoe.

26 keqnáámmá Tááqtaama wenamááríq kéwaqtuwena wegáráq íma paá maéna arááq-auma aurániye.

27 waayúkama imaamu-nákóní naaúpaqa wení oótamma moyámmá mayánéna íma kanaaráq perániye. áqnáabaqa naakóní aboámá yáqtoqma ánnáma ámíqtuwena moyámmá kanaaráq mayániye.

28 áraimma kêtima-timune. taákaqa máráaro! máqtemma kúmiq-yataakoma máqtemma kebó-yátáákómá máqten-awiqa yamá aráápain-aimma paábaq maráinana atóbaginiye.

29 ááqibo waayúkama Áánûqtuni Aokaq-Áágótábámá áwîqa yamá aráápainanama kí-kumiq-yaqtaaq paábaq ímarainana íma atóbaginibo paá wániye. min-nákóní negígómá paá wáinana máqte-kanaama aákaq yoqmá aónaniye.” téna tiráiyee.

³⁰ ááqibo weqtábámá “kuti-áágómá arunóbáqá wáiyé” aapinaa-káyúkámá tiráápoana Ítuma mi-wáéqmá-ítái-áípi tiráiyé.

Ítuni anóama ábâkoutaagaraqa

³¹ anóama ábâkoutaagaraqa iréta naa mátûpaqa máeta wemmá ááyaraae.

³² yááyaawata waayúkama yaayorupamá wenukápáqá maraq máeta timá ámikaae: “enanóama ábâkoutaagaraqa máápaq máeta kááyaae.” tewana

³³ Ítuma tiráiyé: “ketinó náawabiyo? ketibâkoutaa náayubiyo?” téna

³⁴ maraq máe-kayukama karáqma káyimonena tiráiyé: “aónaaro! ketinóma ketibâkoutaagaraqa maa mááe. ááqibo

³⁵ Áánûqtuni kaqtó kéina-nakoma wé ketibâqa ketímanaaqa ketinóma miyé.” téna tiráiyé.

4

ayummá ubín-nákóni waéqma itái-áímmá

¹ aapinaammá non agínaupaqa móragaraqa timá yímitata ôriq umá aaraukáqá yorupamá áikutaawana wemá nópi-káárébi nopi ko máitata waayúkama yorupamá agínaupaqa maraq máqe-uraae.

² ááqibo Ítuma wení iyápó-annama netuqyaa-kátáámá timá yímikaiyé. waéqma itái-áímmá taíganimma timá yímikena wení aapinaapi tiráiyé:

³ “ítáaro! móra-nakoma ubín-nákómá ayummá iyaabítaaqa ínínapoana kóurena

⁴ ayummá iyaabítaaqa itana tébakaq-ayumma aapi kuqturáitata numagómá yama narááe.

⁵ yaímma-ayumma óqta-marabi kuqturáitana pááqya-marama wáitanaboana páátákáá utáitana

⁶ ááqibo ánûqa íma wáitana aabaúmá utáitana aayákaguraiyé.

⁷ yaímma-ayumma námagaraan aúkaapi kuqturáitana námama ôriq uráitana karaan aúkapi titipáá umá wáenaboana ayummá aayákaguraitana arammá íma itáiyé.

⁸ tébakaq-ayumma íráqô-mararaqa kuqturáitana arammá ôriq umá itáiyé.” téna tiráiyé:

⁹ “ááqibo aáqa wái-nakoma itáino!”

nôraq umábi waéqma itaígómá

¹⁰ ááqibo wemá iyápó-annagaraqa yaímma-wayukagaraqa paá máeta Ítumma wení iyápó-annama waéqma itái-áíqtábá ítama aónaraae. ítama aónaawana tiráiyé:

¹¹ “keráwáqá kenamáa Áánûqtuni márûqtabama waéqma itái-áípi itánéqa itánóe. ááqibo tébakaq-wayukama paá-waayukama íma arútama itánóe. waéqma itái-áípi íma kéitaawana

¹² Áánûqtu yeqtábá mirá-tiraiyé:

‘yemá yúrapike káonetamanibo yirunapó íkáonaae.

aónáiq-aonaiq kéeta íaonanoe.

itáiq-itaiq kéeta íma itánóe.

ááqibo yaákake íma itétama yirukógaráqá íma itáiyana íyakoma íma tágaginiyé.

ítaiyakakaatati kúmiq-yataapikema kebó-yátáápkékáráqá waeráné oné.

waekáiyakakaatati yetí kúmiq-yataaqa kebó-yátáákáráqá paábaq maréq atóbamayikanaa únnae.’”

téna tiráiyé.

Ítuma ayummá ubín-nákóni aúpáq-wátáágón áaimma timá yímikaiyé.

¹³ yemmá Ítuma Ítama aónaraiye: “wágáábaq tiráuna waéqma itaí-áímmá íyaq kéitaa? ááqibo íma itéqa náaraq umáwaq máqtemma waéqma itaí-áímmá itánô? íma itéqa íma itánóe.” téna tiráiyé: “maami waéqma itaí-áíkkóní áaimma miráuma wáiyé.

¹⁴ ayummá ubín-nákómá Áánûqtuni wátáama ayukáá iyaabítaa kéiyé.

¹⁵ kéitana aakáá-káyúkámá Áánûqtuni wátáama kéitaawana ááqibo webó-wámá Tááqtaama numagóráá páátákáá yirunóbáké Áánûqtuni wátáama moyámmá kémayaiye.

¹⁶ ááqibo óqta-mararaa-kayukama Áánûqtuni wátáama itéta yirukaké yáqtoqma yimuqá maréta kéitaae.

¹⁷ kéiteta ááqibo kogonaagó umá máqe-ureta uwáyu matéta pááqya-kanaama kéyaqtoraa wata waayúkama Áánûqtuni wátáayaba yíkamowatama páátákáá Áánûqtuni wátáayabama yíbô kégaitata yinaaemma kéumayikaae.

¹⁸ tébakaq-wayukama náma-mararaa máeta Áánûqtuni wátáama kéiteta

¹⁹ ááqibo yópáq-yátááqtábámá maqné-yátááqtábámá yúyánámmá kéitaapoata óqtaama oótakaraqa kéyikaipoata kéqokeq-yaqtaqa kéyikaipoata yirunóbáqá titipáá kéitana Áánûqtuni wátáama kááyakaitana arammá yirukaqá íma itáiyé.

²⁰ ááqibo káqo-kayukama íraqô-mararaa mááwana Áánûqtuni wátáama kéitaawana yirukaké yáqtokaawana íraqôn-aramma yirukaqá ôriq umá itáiyé.” téna tiráiyé.

iramá kúraqma táganiye.

²¹ móra-nakoma iramá kúraqma aúpáqá kémaraiyo? ímiye. abarokáqá kémaraitana kégaiye.

²² keqnáámmá máqtemma aúpáqá wái-qtataqa abarokáqá aurániye. máqtemma kumayupí wái-qtataqaq ómmá kamá yupayo ínata aónanoe.

²³ aáqa wáina-nakoma itaíno!” téna tiráiyé:

²⁴ “máqtemma itaígómá arupú umá itáaro! náaraq umá-yataarabi améqa mimórá-yátááqá mayánóe. mú mikákáa umá mayánóe.

²⁵ ááqibo móra-nakoma taíbaq-yataqa wáinanama keqnáámmá taíbaqa mayániye. ááqibo móra-nakoma íma wáinanama ímaya inana wení kéqokeq-yataqa káqo-wama mayániye.” téna tiráiyé.

kéitorain-ayukoni waéqma itaí-áímmá

²⁶ Ítu óq-aimma tiráiyé: “Áánûqtuma kawáá kéí-maruqa nóikaa-maruraq wáiyó? maaráuma wáiyé. ááqibo móra-nakoma ayummá yópáqá iyaabítaqa uréna ayúkóní óq-mayaima íkemayaiye.

²⁷ nokáámma waguréna wágááma itó-uma uréire kéena ayummá páá kéitorena anómma kéumitana maan-nákómá íma ítaraiye. náaraq umá pááq kéiyó?

²⁸ maragómá wenamáárîq áwáqnaa itana karaa-qtatááqá kéitorena arammá kéiyena émma áqnáabaqa árûma kéutena anaaékaqa anómma aurániye. áqnáabaqa pááqyamma kéutena mú mikáq kéuyena anómma múkáurena arámma kéiyaiye.

²⁹ naí-kánáámá arammá ábuma kamágitana kégaraiye.” téna tiráiyé.

pááqyan-ayukoni waéqma itaí-áímmá

³⁰ óq-aimma tiráiyé: “Áánûqtuma kawáá kéí-maruqa nóikaa-maruqa wáiyó? minnáyaba waéqma itaí-áímmá nóine ténúnô?

³¹ maará kéiyé. pááqyan-ayumma marabí ukáitana

³² anaaékaqa anómma yaaráá umá itoráinata anón-amama yáinata numamá iréta ánáamma amaraqá kéoe. Áánûqtuma kawáá kéi-maruqa miráráá kéena wenôpaqa mirá kéiyé.”

³³ téna wemá abarokáq timá yímikena maami waéqma itaí-áímmá taíbaqa timá yímikaitata ááqibo waayúkama ítáawanama wemá timá yímikaiye.

³⁴ ááqibo paá waéqma itaí-áípi timá yímikena ááqibo káqoyu yiyuwéna wení iyápó-annagaraqa máápaq-urena waéqma itaí-áíkóní áaimma abarokáq timá yímikaiye.

Îtuma timá ámitana uwáágoma ánatariye.

³⁵ aabaú má karáákáq kúmitana Îtuma tiráiyé: “meran-ábápáq-ágínáúpáqá kónataae!” titata

³⁶ yaayorupamá paá máqe-uraawata waabáqtábá naaúpaqa kóoro timátuweta iyápó-annagaraq Îtugaraqa nópi-káárébi péketa wekáráq awîqmeta kóuraae. káqomma óq-nopi-kaarema yeráwáqté urááe. kégowana

³⁷ yaugikómá anón-uwaama kéyoraitana karááqtoqa ôriq umá kéitana káärenobaqa nokómá ôriq umá ya kéogiraitana ááqibo

³⁸ Îtuma nópi-kárégóní ayárepaqa kunúraqa aú waguráitata awáutureta tirááe: “tiráátinako, képuyunataama arummá íyaq kéiyó?” tewana

³⁹ itó-urena nokóqtábámá tiráiyé: “paá mááo!” titana uwáágoma ánatagena paá yaákare wáqe-uraiye. wáqe-uraitana

⁴⁰ Îtuma tiráiyé: “nôraq itanáq táaqa karáiyó? nôraq itaráq tirunóbáqá íkéitaa? íyaq tágaguraiyo?” titana

⁴¹ yáaqa paá kégaitata tirááe: “maan-nákómá náawabiyo? wemá timá yímikaitata uwáágoma nokógáráq kaqtó urááye.” téta tirááe.

5

Îtuma kuti-áágómmá waqtukéna waagómmá atóbamakaraiye.

¹ nokaayúkóní meran-ábápáq-ágínáúpáqá iréta Kerátínêti-marukaqa irááe.

² irááwana Îtuma nópi-káárébi ké yáubaraitana móra-nakoma máátíq-máatiq-murianobake yáubarena min-nákómá kuti-áágógáráqá máqe-urena aíboqnaaboqa uréna

³ máátíq-máatipaqa kéwaitata waayúkama kanaaráqá ánnáma íkégutomiye.

⁴ ááqibo waayúkama akoqnáá-annagaraqa kútówana wemá paá yarákéna máqten-annama wemá akoqnáá mú mikákáámmá máqe-urena máqte-kayukama wemá imaamumá mú mikákáámmá máqe-uraitata waayúkama wemmá íma kanaaráqá yáqtoqma áyabaa kéomiye.

⁵ wágááraqa nokáákaraqa wemá anubaqá muríanóbáqá uréire kéena wááqa kéyena óqtanapo wenamááríq kégaraiye.

⁶ ááqibo wemá ayáqtáákake Îtumma káonena kabe-kabe umá uréna araayukaqá yó peréna

⁷ akoqnáá-aagaraqa tiráiyé: “Îtuo, emá Áánûqtuni áanikoma máane. Áánûqtu wemá mú mikákáá utái-manikoma máiyé. kemmá nôna umátikainono? ketí anónnáma ítimiyo! ítikamuwo!”

⁸ miráuma kítitana Îtuma tiráiyé: “kuti-áágô, wenaúnobake yáubaaol!

⁹ enáwîqa náawabiyo?” titana “netuqyaa máunaboataa ketíwîqa Waabámáunatae.” téna

¹⁰ tiráiyé: “maakáqá mánataa máunatae. káqo-marabaqa kóiyaba íkétikaitae ítaa timátikao!” titana

¹¹ taíbaq-poma anuraqá kénaawana

¹² wemá tiráiyé: “timá tíminataa mi-pógóní íyaqnoabaqa pékonunatae.” titana

13 Ítuma tiráiyee: “pékorol!” titata yáubareta pógoni íyaqnoabaqa pékaawata máqte-pogoma tiyáapa-wayuka áiyayaa-poma (2,000-poma) aítabaqa péketa nopí péketa pukurááe. pukurááwata

14 pórawaqtí yiboámá kaba-kabe umá kóureta máqte-kayukama timá yímikaawata waayúkama aón irááe.

15 Ítunopaqa irááwana kuti-áágómá naayóbáqá wepí máqe-urai-nakoma unáákáqtógaraqa maraq máqe-uraitana aákoma kanaaráqá uráitata káonaawana yemá yáaqa kégaiye.

16 ko aónatuweta ye-káyúkámá kuti-áágógáráq-nákóqtábámá pógoqtabama timá yímikaawata

17 Ítumma timá ámikaae: “ketáái timáápake kóaaol!” tewana

18 Ítuma nópí-káárébi kéberaitata kuti-áágógáráq máqe-urai-nakoma tiráiyee: “etê kóonaare.” titana

19 Ítu tiráiyee: “ímiye. enamáapaqa ení waayúkagaraqa yauweré kóaaol! uyátárai-nakoma emmá umákai-qtataaqtaba timá yímiyo! wemá íráqóniq umákaitaba timá yímiyo!” titana

20 kóurena tiyááka-naa-marupaqa uréire uréna Ítu nôrabi umákaiqtabama timá yímikaitana máqtemma ítaraawana yáaqa karáiyee.

pukuráin-inaaruma awáutumakarena aaragóni naae-kárimá atóbamakaraiye.

21 ááqibo Ítuma móragaraqa meran-ábápáq-ágínáúpáqá iráitata waayúkama yaayorupamá nokaayúkóni agínaupaqa wenôpaqa áíkutaae.

22 áíkutaawana móra-nakoma Yááírati aapinaan-nááópáké anó-naqa iréna Ítumma káonenama arupi yauwaguréna

23 tiráiyee: “ketiyáámûkoma képukiye. emá ayáánapo ánêkukuqa inanamá érákainana atóbena paá mániye. miráuma yínónô?” titana

24 wegáráqá kóuraiye. waayúkama ôriq umá yayorupamá wenanaaépaqa wakéta wekáqá áíkutaawana

25 móra-inikoma naaegárimá títaupake kaayaq-káritímáátíráqá ákaraitana

26 netuqyaa-tótáá-wáyúkámá óqtamma áwáqnaa íyábá yímimanibo karímá íma érákaitana paá mayáiq-mayaiq umá kémayaitanaboana wení óqtamma ánataguraiye.

27 ááqibo wemá Ítuqtabama ítarena yaayoruparáá-kayukagaraqa ya máena aúyánánóbáqá ítaraiyee:

28 “Ítuni unáákáqtómma ánêkukuqa onanamá ketí karímá étikaniye.” téna wení unáákáqtómma ánêkukuqa uráitana

29 naaegómá páátákáá káqnáguraitana wenaúnobaqa wení karímá atóbaguraiye téna ítaraiyee.

30 Ítuni imaamugómá kóuraitana ítarena tiráiyee: “náawa ketí unáákáqtôraqa ánêkukuqa uráiyol?” titata

31 wení iyápó-anna-wayukama tirááe: “yaayorupamá áíkutaawa yimónarema nôraq itaa tirááno? ‘náawa ánêkukuqa uráiyol?’ ” tewana

32 Ítuma paá abáá-urena ánêkukuq-nakoma aónane ínana

33 aaragómá karímá atóbamakaraitana ítáimma karáitana aqtete kéena aúbáq arupi yauwaguréna máqte-qtataaqqa Ítumma timá ámikaitana Ítu tiráiyee:

34 “ketiyáámûko, ení áyaqa timí-yátáákómá arunóbáqá ítaraanaboana ení karímá érakaraiye. kanaaráqá kóaaol! ení karímá ánatagiye.”

35 kítitata waayúkama Yááíratini naaópake iréta timá ámikaae: “enayáámûkoma pukuráiyee. aúba-naqtaba íbáqyuwaaol téq timá ámiyo.” tewana

³⁶ Ítuma yetí wataáama ibáqyukena tiráiyē: “áaqa ígáino! áyako tágagino! arummá amíno!”

³⁷ téna tébakaq-wayukayabama tiráiyē: “máaro! tinaaépaqa íma yeró!” titata Pítaa Yêmitigaraqa Yóáanegaraqa wenanaaépaqa kóuraae.

³⁸ kóureta aapinaa-nááópáke anó-nakoni naaópaqa irááwata waayúkama wááqa kéowana aónaraitata anókaqa ibiqá kéyaraae.

³⁹ naaúpaqa pékena tiráiyē: “nôraq owata wááqa kéyoo? nôraq owata ibiqá yaráánabiyo? iyápóma íma pukuréna paá aú waguráiyē.” titata

⁴⁰ waayúkama kaaqaari kéténe téta wíraama urááwana tiráiyē: “máápaqa yáubaaro!” téna iyápógoni aboágáráqá anóagaraqa Pítaagaraqa Yêmitigaraqa Yóáanegaraqa inaarúgómá wayákáa uréta

⁴¹ wení ayáákaqa yáqtokena tiráiyē: “tarítá kúmi!” maa-kátáágóní áaimma miráuma kétiye: “inaarúgô, ké kêtupo itóaaol!”

⁴² titana itó-urena uréire uráiyē. anómma aúkurainaboana (12-karitimaatima) uréire uráitata waayúkama páátákáá yáaqa ôriq umá karáitata

⁴³ Ítu akoqnáá umá tiráiyē: “waayúkama ítima-yimero.” téna timá yímikaiye: “maan-ínáárúmá aáwaqa amiyo!” téna tiráiyē.

6

Náátárêtibaqa waayúkama Ítuqtabama yinaaéma umákaraae.

¹ mikáké kóurena wenamáápaqa iráitata wení iyápó-annae wenanaae wakááe.

² ááqibo Tabaatiráqá aapinaan-náúpáqá wemá aapinaammá kétima-yimitata netuqyaa-káyúkámá itáawana yáaqa kaitata tirááe: “maan-nákómá náakakenaq maan-áápínáámmá matáiyó? nóikaan-itaigoma ámitanaq matáiyó? náaraq umáwaq anón-awaameqa wenayáánapo kémaiyaio?”

³ wemá káámûqtaa-naqiye. Máríaani áanikoe. wenábâkon áwîqa Yêmiti Yótetí Yúqtaati Tááímonigaraq wáiyē. wenáukoyaama ketáágáráqá kémaae.” téta weqtábámá áá awááguraawana

⁴ Ítuma tiráiyē: “Áánûqtuni wataá-wataa-nakon áwîqa máqte-mapapaqa anómma uwíniye. ááqibo wenamáápaqa wení wáátigogaraqa wenánnágáráq kíkapaqa anómma íma kéuwiye.”

⁵ téna mikáqá wemá anón-awaameqa kanaaráqá íma maténa ááqibo pááqya-kari-wayukama ánêkukena yetí karímá atóbamayikaiye.

⁶ ááqibo waayúkati yíyako íma tágaguraawana yeráwáqá irummá íma ítáraapoana Ítuma karáitaiye.

Ítuma wení iyápó-anna-wayukama timáyíkáitata kóuraae.

anaaékaq káqo-kaqo-marupaqa aapinaammá ko kétima-yimiye.

⁷ wení iyápó-annama títaupake kaayaqá yááyaraitata kaaya-kaaya umá kówana timáyíkaraiye. kuti-áágómmá kanaaráqá waqtuwaígáae téna imaa-mumá yímikena

⁸ tiráiyē: “koéqa taíbaq ímáýáaro! paá yáumma mamé kóoro! kamááma unáámmá óqtamma íma mayéra paá kóoro!”

⁹ maqné-áítáúq-ánáámá kanaaráq éra ááqibo kímora kúberai-unaakoqtoma kúberaaro!” téna

¹⁰ timá yímikaiye: “móra-naupaqa peréqa mi-márúkáqá maéq mi-nááúpáqá wáero.

¹¹ ááqibo móra-marukaqa waayúkama íma agoyáá umátiketa keráwáqí wataáama íma itétama mi-márágóní kaitógomma títaupike ayúmóro. ayúqtuwaiyanama yetí negi-yáqtááqá paá wániye.”

12 titata kóureta abarokáqá tirááe: “waayúkao, keráwáqtí kebó-yátáápike waerááro!” téta

13 taíbaq-kuti-aagoma waqtukéta netuqyaa-kárí-wáyúkama matawékaraqa péketa atóbamayikaraae.

Yóáane nommá perai-nákómá náarabi umá pukáimiye.

14 maannááyaba Érôti anómma yabíkái-nakoma Ítaraiye. Ítuni áwîqa anómma utáitana Ítaraiye. yaímma-wayukama tirááe: “Yóáane nommá perai-nákómá pukuráipike itó-urena imaamugárágá kéiyé.” tewata

15 yaímma-wayukama tirááe: “Íráiyamiye.” tewata tébakaqa tirááe: “naayó-kátáá-wátáá-nákáánákómá wemá watáá-wataa-naqa máiyé.” tewana

16 Érôti Ítarena tiráiyé: “Yóáanema kemá aqnómmá arákáunana wemá ke-qnáámmá itó-uraiye.”

17 téna áaqa Ítarena aanibo wemá wení waayúkama Yóáaneqtabama naayóbáqá timáyímkaitata uréta Yóáanemma yáqtoqma kaarabútibi ánnáma kútaane. miráipoana Yóáane kaarabúti matáiyé. Érôtini ábâkoma Píripini ánáakoma Erótiati Érôti yabitimá moyámmá matáitana minnáyaba

18 Yóáane naayóbáqá tiráiyé: “enábâkoni ánáakoma yabitimá mayáánabo! Ímayaa!”

19 miráipoana Erótiatini áyámma itana Yóáanema ikámma puínéna kéiyé. ááqibo íma kanaaráqá ikamíniye.

20 Érôti Yóáaneqtabama áaqa kégaitana Yóáaneni kateko-ááítábámá Ítaraitana aokaq-naré téna Ítaraiipoana Érôti kawáá umákaraiye. Yóáaneni watáa Ítaraimma áaqa kégaitana amukaráq maqmá kéitaiye.

21 mi táoqa Érôti wení marákárai-kanaayaqa óniqa kauténa wení maqné-wáyúkáyábámá mú mikáq anó-kayukayabama Kááriribake anó-kayukayabama kaumá yímkaitana

22 Erótiatini ayáámûkoma ímá yamáyíkaitana Érôti amuqá marakéna tiráiyé:

23 “emá akáinaama Ítama timónaao! Ítama timónenaqa aménúne. kemá yabíkáuna-yataaqtaba tínaqa aúkáapike aráqma mórabaq aménúne.” téna tiráiyé: “máqtemma Ítama timónenai-yataaqa aménúne.” titana

24 wemá yaúbarena anóama Ítama aónaraiye: “nóiqtabawaq timiyó ténúnô?” titana anóama yauwéqma tiráiyé: “Yóáane nommá perai-nákóní aqnóné.” titana

25 ayáámûkoma páátákáá kóéna Érôti máipaqa iréna Ítama aónena tiráiyé: “Yóáane nommá perai-nákóní aqnómmá táápepi timíyábá kékikaiye.” titana

26 Érôti arummá ôriq umá kéitana ááqibo namuq-wáyúkátí yúbáq wenáama tiráinapoana íma kaaqaarí téna

27 páátákáá wení kawáá-náqá timá ámikaiye: “aqnómmá ko mamé iyo!” téna timákáitana kóurena kaarabútibike aqnómmá ko aráqména

28 táápepi mamé iréna inaarúgómá má ámikaitana inaarúgómá anóamma ámikaiye.

29 miráitata Yóáaneni iyápó-annama Ítátuweta iréta aráaq-auma ya matéta máátiq-máatiq-muriapi mó-uqtamakaraae. miráuma Érôti áaqaqa makéna Ítuqtabama tiráiyé: “Yóáane pukáipike itó-uraiye.” téna tiráiyé.

Ítuma taíbaq-wayukama ááwaqa yímitata narááe.

30 Ítuni iyápó-annama wenôpaqa yauweréta máqteniq aráátababi máqten-aimma timá yímikaataba timá ámikaae.

³¹ ááqibo taíbaq-wayukama kéyewata Ítuma wení iyápó-annagaraqa aáwaqa íma kanaaráq naráámiye. íma narááwana Ítuma iyápó-annama timá yímikaiye: “kenamáataa káqopaqa ayáqtáákaqa ónúntae. keráwáqá aagaq-naagáq téq mikáq aagaínoe.” titata

³² nópí-káárébi yenamáa Ítugaraq kaqmáápaqa kóuraae.

³³ ááqibo kéowata taíbaq-wayukama yimónareta yeqtábámá itareta máqte-marupake marabí yó-yo umá yetí áqnáabaqa kaqmáápaqa irááe.

³⁴ Ítuma nópí-káárébké marabí kukénama netuqyaa-wáábámmá kéyimonena arummá umayíkaraiye. yetí yabi-í-náqá íma máitata tipi-típiraa umá mááwana miráuma yimónarena netuqyaan-áápínáammá kétima-yimiye.

³⁵ aaqá ékitata wení iyápó-annama iréta tirááe: “aaqá kéekibo kaqmáápapoana

³⁶ emá timá yíminata kó éta aáwaqa naa márûpake ko meyámmá máyáaro.” téta tewana

³⁷ Ítu tiráaiye: “keráwáqá aáwaqa yímero!” titata yemá itama aónaraae: “nóinapi aáwaqa meyámmá mayánúnataabiyo? kaayaq-tiyááká-wáyúká áiyayaan-oqtakoma (200-kína) íumaataraiye.” tewana

³⁸ Ítuma tiráaiye: “yammá nôraq umá wáiyó? ko aónaaro!” titata aónatuweta timá ámikaae: “morá-tiyaapaq-yamma kaayaq-nóyáákáráqá wááe.”

³⁹ tewana Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “máqte-kayukama áápêpaakaqa maraq máero téra timá yímero!” titata

⁴⁰ aramá máqe-uraae. yaímma-wayukama tiyááka-wayuka áiyayaakaraqa (100) maraq mááwata yaímma-wayukama kaayaq-áiyáyáákáráqá tiyáákagaraqa (50) máqe-uraae.

⁴¹ mááwana Ítuma móra-tiyaapaq-yakaraq kaayaq-nóyáákáráqá maténa wíyôkaqa karáqma káonena amuqá makéna nunamupí “tíkáiye” tiráaiye. tiréna yammá kíqtíraq umá wení iyápó-annama yímikaitata yemá waayúkama yímikaae. kéqnáámmá kaayaq-nóyááqá yáikaaq umá yímikaiye.

⁴² yakaráq noyáákaraq yímikaitata máqte-kayukama nátuweta yímûqa yaitata

⁴³ wení iyápó-annama yuqáan-aqto-atoma aítqma aítturaawata títaupake kaayaq-únámmá ógiqma aítturaae.

⁴⁴ yagaroqtamá naa-káyúkámá títaupake kaayaq-wáyúkámá naikamá tiyááka áiyayaa-kayukama narááe (5,000).

Ítuma non ánanaakaqa náuraiye.

⁴⁵ natúwáawana Ítuma páátákáá wení iyápó-annama timá yímikaiye: “nópí-káárébi Beqtáirapaqa meran-ábápáq-ágínáúpáqá áqnáabaqa kóoro! kemá anaaékaqa yénúne.” téna waabá-káyúkámá timá yímikaiye: “kóoro!” téna tiráaiye.

⁴⁶ timátuwena anuraqá nunamummá mú tiráaiye.

⁴⁷ enáinobaqa iyápó-anna-wayukama nópí-káárébi nokaayúkóní aúkápimma mááwana Ítuma wenamáa iyuwéna marabí máqe-uraiye.

⁴⁸ uwáágoma ôriq umá kéyoraitata wení iyápó-annama nópí-káárébi íma kanaaráq kéowana Ítuma yimónarena nokáá-nokaamma non ánanaakaqa yeqtôpaqa kéyena yátamakitata káonaawana

⁴⁹⁻⁵⁰ yáaqa kégaitata ikatîqa kéeta yúyánánóbáqá “waátáe!” tirááe. yurááwana Ítuma páátákáá tiráaiye: “ké kéyune. táaqa ígáino!” téna

⁵¹ nópí-káárébi yeté pékaitana uwáágoma yoqmá ánataguraiye. iyápó-annama yáaqa ôriq umákaitata yúyánákó taítawaa kéiyé.

⁵² yakaq awaaméqá in-ááímmá íkéitaawana yetí yáakoma ummaamá ôriq uráiyé.

Îtuma Kénnétáaretibaqa karímá atóbamayikaraiye.

⁵³ nokaayúkóní meran-ábápáq-ágínáúpáqá iréta mararáqá Kénnétáaretibaqa yáá amakéta nópi-káárémá ánnáraqa kútaae.

⁵⁴ nópi-káárébíké yáubaraawata waayúkama páátákáá Ítumma káoneta ítaraae.

⁵⁵ ítareta máqte-marukaqa uréta karí-wáyúkámá kúkutaaraqa maréta maméta Ítu máipaqa irááe.

⁵⁶ máqte-mapaqa Ítuma uréire uráipaqa naa-márûkaqa yópáqá máqtepaqa waayúkama yetí karí-wáyúkámá meyámmá kémayai-marukaqa mamé iréta egaa aéta tirááe: “ayúwénata ení wáqtôraqa karí-wáyúkámá ánekuyoro!” tewata máqtemma ánêkuyowana yetí karímá éqyíkaitata atóbaguraae.

7

aítaubikoni aapinaammá

¹ Péрати-wayukama yaímma aamá aúmakaan-aimma ítaraa-kayukagaraq Yérútáárebake iréta Ítunopaqa áíkutaae.

² yaímma Ítuni iyápó-annama iyáámma íma tete éta aáwaqa kénaawata yimónaraae.

³ ááqibo Péрати-wayukagaraqa máqtemma Ítíráaeo-wayukagaraqa yetí yítaubikoma timáyímikaawata iyáámma íma kateko umá tete étama aáwaqa ínewaomiye.

⁴ keqnáámmá aáwaqa meyámmá matéta íma tete étama ínewaomiye. yítaubikoma taíbaq aammá aúkai-kataama yímikaawata yemá mirá kéoe. táápeqa tete iyábá nawímmá tete iyábá taawemá tete iyábá kéqokeq-yaqtaaqa tete iyábá miráuma tete kéoe.

⁵ miráitata Péрати-wayukama aamá aúmatan-aimma yirááti-kayukagaraqa Ítumma ítama aónaraae: “nôraq itata ení iyápó-annama ketáái-títaubikoni aamá íkeiteta iyáá-paigaraqa kénaao?” tewana Ítu yauwéqma tiráiyee:

⁶ “Áítáiya keráwáqtábámá áraimma tiráitaq kaaqaari-wáyúkámá mááe. naayóbáqá wemá miráuma agatáiyee.

Áánûqtu kétiye.

‘maa-káyúkámá paá yóyaukake tíwîqa múte kéyauyoe.

yetí yirummá ketôpaqa íma kémaraae.

⁷ aamá aúmatan-aimma waayúkama ye túyánápíké kétiraatewaq yeráwáqá

Áánûqtuni aamá aúmatan-aikaa kéitaae.

miráipoana ketíwîqa múte yawíyawaigoma yíwáqnaa kanaaráq íiniye.”

téna agatáitata

⁸ Ítuma tiráiyee: “keráwáqá Áánûqtuni aammá aúkai-qtataaqa keráwáqtí tinaaépaqa yuwéq wáátigoni maníqá paá yáqtoqme kéoe.” téna tiráiyee:

⁹ “keráwáqtí maníkóní watáama yáqtoqme kéeta Áánûqtuni watáama yuwéta íkeitaae.

¹⁰ naayóbáqá Móteti tiráiyee. ‘enabommá enanókaraqa kaayoné umá yíwîqa múte yauyuwo! kaqtó umá yabíqyikaa! ááqibo móra-nakoma wenaboqtábámá wenanóqtabama táí-aimma tíanama arááqa ikamínana puíniye.’ tiráitaq

¹¹ ááqibo keráwáqá kétee. ‘móra-nakoma wenaboqtábábi wenanóqtabama timá-yimena ‘kemá íma kanaaráq timénúne. timúna-yataaqa tíwaqnaa-yaqtaaqa kóbaanie. Íbaru-aipi kóbaani wenáaimma mirá wáiyee Áánûqtunnae.’ mirá ténama

¹² aboámmá íma yíwáqnaa íniye.

¹³ keráwáqá Áánûqtuni watáama kéyuweq keráwáqtí aamá aúmakaan-aikaraq kéyuwaae. maami wái-qtátáárîqa taíbaqa kéoe.” téna tiráiyee.

waayúkama táíq umá aamá kárate-qtataaqa

- 14 Ítuma waabámmá wenôpaqa yááyarena timá yímikena tiráiyé: “ítáaro!
 15 máqte-qtataaqa arunóbáqá koínama íma kanaaráq táíq éna ááqibo arunóbáké yáubatuwena yáwína-yataakoma minnáma táíq kéiyé.
 16 taáqa wáinaaqa ítáaro!” tiréna
 17 waabá-káyúkáyôpake kóurena naaúpaqa pékaitata wení iyápó-annama ítama aónaraae: “maa-kátáágón áaimma nóinabiyo?” tewana yauwéqma tiráiyé:
 18 “tébakaq íma ítáane umá íyaq keráwáqá ítaraao?
 19 ááqibo máqtemma kégumibo paá áyapi kégumena miráipoana ayábopike kéyutugiye.” miráuma Ítuma tiráiyé: “máqtemma nai-yáqtááqá kanaaráq nánoe.”
 20 móragaraqa tiráiyé: “arunóbáké yáubagurai-qtataaqa waayúkama táíq umá kéyiraatiye.
 21 aúpáq arunóbáké táí-auyanamma iténa kebó-yátáákárîq kéena moyámmá kémayena waayúkama kéikamena
 22 aaramá moyámmá yabitimmá kémayena aúrananna káena taíbaq-kumiq-yaqtaqa wáitana kaaqaari kétena negigómá kéena kéwakarena áwîqa yama aráápena táí-weganokanoqa kéen
 23 maami-kútí-yátáákómá waayúkagoni arunóbáké kéyaubena waayúkama táíq umá káraatiye.” téna tiráiyé.

aaragóní arupi itaígómá

- 24 Ítuma kóurena Tááya-marukaqa iréna móra-naupaqa pékena wemá máitata yemá aónaiyaba íkákaiye. ááqibo aúpáqá íma kanaaráq máqe-uraiye.
 25 móra-inikoni ayáámûkoma kuti-áágógáráqá máitana min anóama Ítuqtabama ítarena páátákáá wenôpaqa iréna Ítuni aítaupi aípaq aguráiyé.
 26 min-ínikómá íma naaóq-inimibo wemá Pinítia Tírîabake iréna mibáqá we-nanóama marákáraitana mibáké iréna Ítuqtabama egaa aráiyé: “ketiyáámûkoni arupiké kuti-áágómá waqtuwaa!” titana Ítuma tiráiyé:
 27 “ááqibo áqnáabaqa naaópaq-iyapogotaa aáwaqa yímiketee. iyápógoni aáwaqa mamá iyákómá amíyábá minnáma íma íráqô-qtataaqiyé.” téna tiráiyé min-ínikómá tiráiyé:
 28 “téna. ááqibo iyán aráaqa yaare-aménáápáqá maéta iyápógoni aáwaqa araaqtáma ábûpuma kénaae.” titana
 29 Ítuma tiráiyé: “kateko-áímmá tiráánaboana kuti-áágómá enayáámûkoni arupiké yáubagina ení naaópaqa kóaa!” titana
 30 wení naaópaqa kóurena ayáámûkoma aónaraitana wemá waí-yááréráqá kanaaráq máitana kuti-áágómá arupiké yáubama ánatama kóuraiye.

Ítuma aíbôq-nakoma atóbamakaraiye.

- 31 Ítuma Tááya-marupake Tááíranabaqa kóurena Tááíranabake Kááririnokaayukaqa iréna Tekááporitipake tiyááka-marupakene iráiyé.
 32 iráitata tébakaq-wayukama aíbôq-naqa awíqme Ítunopaqa irááwana wemá aamá íkéitena íma arupú umá kítitata egaamá arááe: “ayáánapo ánêkuinanama atóbamakaniye.” tewana
 33 Ítuma wegáráqá waabápiké áwîqme kóurena ayáán-amama min-aíbóq-nákóní áárarapi makéna wiráátima wikéna amáábîraq ánêkukena
 34 wiyôkaqa aónarena karagíkáráqá yumákáraiye: “yarótáyakao!” wemá Áárámê-aipike tiréna “íbaqta” tiráiyé. min-áílkón áaimma aáqa yarótáyakao.
 35 tiráitana páátákáá min-nákóní ááramma yarótáguraitana óyauqa oyaaq uráitana wemá aamá kanaaráq kétiye.

³⁶ miráitana Ítuma akoqnaá umá timá yímikaiye: “atóbamakaiqtabama ítima-yimero!” titata máqtemma abarokáqá anókaqa timá yímikaiye. timá yímikaitata
³⁷ máqte-kayukama ítaawanama yáaqa karáiyē. yáaqa ôriq umá karáitata tirááē: “wemá máqte-qtataaqa katekoíq kéiyē. aíbôqnaaboq-nakoma timá ámikaitana aamá kéitena kanaaráq kéiyē.” téta tirááē.

8

Ítuma móragaraqa taíbaq-wayukama aáwaqa yímikaitata narááē.

¹ pááqyamma anaaékaqa káqomma waabámmá anómma áíkutaāē. áíkutaawana yetí aáwaqa ánataguraitana Ítuma wení iyápó-annama yááyarena tiráiyē:

² “maa-káyúkáyábámá tirummá kéumayikaunaboata ketê kaumo-yúpáámá máqē-ureta aáwaqa íkénaawaqa

³ kemá timá yíménatama naaópaqa! kóétama ayáqtáákaqa kéyepoqa aáwaqa íma yíménatama yúnááímmá ínóē.” titata

⁴ wení iyápó-annama tirááē: “kááyûq-mapaqibo taíbaq waqmé o-káyúkámá náakakena miráuma-aawaqa taíbaq mamá yiménúnataabiyo?” tewana

⁵ Ítu tiráiyē: “ení yammá nôraq-umabiyo?” titata “abapaké kaayaré.” téta yauwéqma

⁶ tewana Ítuma “maraq máaro!” timá yímituwena mi-qtámmá abapaké kaayaqá maténa nunamupí Áánûqtuqtabama amuqá makéna “tíkáiyē” tiréna kíqtíraaqa uréna wení iyápó-annama yímikaitata waabámmá yímikaaē.

⁷ keqnaámmá noyááqa yakaráqá maténa nunamupí “tíkáiyē” tiréna iyápó-annama yímikena timá yímikaiye: “yímero!” titata yímikaaē. yímikaawata

⁸ máqtemma nátúwáawana yímûqa yaráiyē. taíbaq-wayukama títaupake kaayaq-wáyúká-áiyáyáámmá (4,000) nátúwáawata

⁹ iyápó-annama ábûpuma araaqtáma abapaké kaayaq-únápí aíqturaawana Ítuma timá yímikaiye: “naaópaqa kóoro!”

¹⁰ timátuwena nópí-káárébí iyápó-annagaraqa péketa Táámánûtaa-marupaqa kóuraē.

Pérati-wayukama awaaméq-yátááqtábá ítama aónaraē.

¹¹ tébakaqa Pérati-wayukama utéta aagaren áimma kététa ítama aóna-aona urááē: “wíyôkakena-awaameqa tiráátiyo!” tewana

¹² Ítuma karagíqa kéyena tiráiyē: “nôraq itata íbêq-wayukama aati-aatimá ‘awaaméqá timiyo!’ kéteo? ké kétune awaaméqá íma yiráátéq íyimenune.” téna

¹³ yeqtôpake yiyuwé kóurena nópí-káárébí móragaraqa pékena yanaapáq agínááúpáqá kóuraiyē.

Pérati-wayukagaraq Êrôtini yammá itoraí-yáqtááqá

¹⁴⁻¹⁵ Ítuni iyápó-annama aáwaqa yiwikáqtuweta yewana kímora-yamma nópí-káárébí wáqē-uraitana Ítu tiráiyē: “keráwáqá Pérati-waayukati yammá itoraí-yátáákáraq Êrôtini yammá itoraí-yáqtááqtábámá aónama kawáá oro!” titata

¹⁶ minnáyaba watáá-wataa yé-íyáá tirááē: “nôraq itanáq mirá kétiyo? yammá íma wáitana mirá kétiyē.” tewana Ítu yetí watáayabama ítarena

¹⁷ tiráiyē: “nôraq itaráq yammá íma wáiqtabama watáá-wataa kéteo? íyaq ítaraao? póraanabono? aíbôqnaaboq kéoo?

¹⁸ túramma wáimma íyaq káonaao? tááraramma wáimma íyaq kéitao? íyaq taákaqa makááo?

¹⁹ kemá móra-tiyaapaq-yamma taíbaq-waayukama kíqtí-giti umáyíkarauupo nôraq umá unáápímmá tébakaq aqtó-ááwáqá aíturaa?" titata "títaupake kaayaré." téta yauwéqma tirááe:

²⁰ "ááqibo abapaké kaayaq-yámmá kíqtí-giti umáyíkarauunata nôraq umá unáápí abûpuma aíturaa?" titata "títaupake kaayaré." téta yauwéqma tirááe. tewana

²¹ Ítuma ítama yimónaraiye: "paá íyaq arútama ítaraanabiyo?" téna tiráaiye.

Ítuma aúramma karopágurai-nakoma Béqtáirabaqa atóbamakaiye.

²² Béqtáirabaqa irááwata mikáqá tébakaq-wayukama aúramma karopágurai-nakoma áwîqme Ítunopaqa iréta egaa arááe: "emá ánekuinanama atóbamakaniye." téwana

²³ Ítuma ayáákaqa yáqtoqma yabitimá márûpake áwîqme kóurena aúrapí wiráátima wiqmakéna ayáánapo ánekukena ítama aónaraiye: "ára káonaano?" titana

²⁴ min-nákómá káonena tiráaiye: "kemá waayúkama yaaráá umá uréire kéowaq káonaune." titana

²⁵ Ítuma móragaraqa aúrakaqa ayáámma makáitana íbêqa min-nákómá akonáá umá aónaraitana aúramma atóbamakarainana máqte-qtataaqa káonaitama

²⁶ Ítuma timá ámikaiye: "ení naaópaqa kóé! mi-márúpáké yéna márûpaqa móragaraqa íma yauweré iyo!" téna tiráaiye.

Pítaa Ítuni áaimma abarokáq kétiye.

²⁷ ááqibo Ítuma wení iyápó-annagaraqa Tétaría Píripai-marupaqa kégoweta Ítuma ítama yimónaraiye: "timá tíméro! waayúkama keqtábámá nóinae kéteo! náawabuno?" titata yauwéqma tirááe:

²⁸ "yaímma kétee emá Yóáane nommá pérakarai-nakoe kétéwata yaímma emá Iraíya máane téta kétee. tébakaqa emá Áánûqtuni watáá-wataa-nakomone kétee." tewana Ítuma ítama yimónaraiye:

²⁹ "keráwáqá nóine kéteo? náawabuno?" titana Pítaa yauwéqma tiráaiye: "emá Áánûqtuni aúyánámmá Metáiya máane." titana

³⁰ Ítu timá yímikaiye: "keqtábámá waayúkama ítima-yimero!" téna tiráaiye.

Ítuma wemá aíqa iyábágáráq wemá puínîtabagaraq timá yímikaiye.

³¹ Ítuma mirá-timatuwena wení iyápó-annama miráuma kéyiraatena timá yímikaiye: "ké Waayúka-Araaqa máune. taíbaq-yataaqtabama tíqa íniye. ketáái anó-kayukama uyátaráa-monoq-wayukagaraqa aapinaa-káyúkágáráqá anaaéma umátiketa tókamiyaqa pukónúne. puyónana kaumo-yúpáámá ánataginana tiwáutinaqa paá mánune."

³² miráuma abarokáq titana Pítaa ítátuwena Ítumma áwîqme nékaqa mó áá awáágitana

³³ ááqibo Ítu wení iyápó-annama yimónarena Pítaamma áá awááguraiye: "emá webó-náqá máane. ketinaaépaq yáwaa! enaúyánámmá paá waayúkagoni aúyánámíye. íma Áánûqtuni aúyánámíbo!"

³⁴ timátuwena wemá wení iyápó-annama waabákáráqá wenôpaqa yááyaraiye. yááyarena timá yímikaiye: "ááqibo móra-nakoma akáínana tinaaépaqa yínénama wemá wení akáígómá awikátuwena yuwáino! wenáuma mamé uwí-yátááqtábá kéyuwenawaq wení máárípuma múte kémayena tinaaé mamé yíno!"

³⁵ móra-nakoma paá mánaae ténama wení paá mái-yataaqa aúyoraniye. ááqibo móra-nakoma keqtábámá puyéna ketí átê-wataayabama puyénama wení paá mái-yataaqa mayániye.

³⁶ ááqibo móra-nakoma máqtemma mararáq wái-qtataaqa matokáinanama wení paá mái-yataaqa aúyokinanama nôraq ínáyô?

³⁷ nóinapo wení paá mái-yataaqa móragaraqa meyánîq ínáyô?

³⁸ ketí watáayabama íbêqa kebó-yúpáaráqá keqtábá agaemá inaqa ké Waayúka-Araaqa maéqa weqtábámá kemá yéna-taoqa ketiboní tágagi-yataakaraqa wení aokaq-káqtó-wáyúkágáráq yéqa mikáq kemá tigaemá umákanune.” téna Ítuma

9

¹ tiráiyé: “taákaqa máráaro! tébakaqa maakáq itó-uma paá máa-kayukama íma puíyana Áánûtuma kawáá kéi-kanaama akoqnáágaraqa yínata aónéta puínoe.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma káqowaraa aúkéna tágaguraiye.

² abapaké móra-wagaama pukitana Ítuma Pítaagaraqa Yêmitigaraqa Yóáanekaraqa yíwîqmena anón-anuraqa utéta yenamáa máneta urááe. mikáqá Ítumma káonaawana wemá káqowaraa aúkitata

³ wení unáákáqtôma waéqma tágagurena mú mikákáá wayámmá aúkitataa waayúkama tete umátúwáakakaatati íma miráuma wayákayana umá tágagine iné.

⁴ mirá umátuweta Iráíya Mótetigaraqa Ítugaraqa watáá-wataa kétéwata yimónaraawana

⁵ Pítaa tiráiyé: “yirááti-nako, maakáq mánunataama iráqôniq kéinataa kaumonámmá taróq onúnataama mórama ennáe. mórama Mótetinnae. mórama Iráíyanna tarôq onúnatae.” titana

⁶ yáaqa karáitata Pítaa tínîn-aimma íma Ítaraipoana mirá-tiraiye.

⁷ ááqibo konnámá kukéna yemmá yawááq uráitana aagómá konnánóbáké tiráiyé: “tíkái-ketaanikoma máiyé. máinaraq wenáama ítáaro!”

⁸ yemá yúrapike abáá uréta Ítumma wenamáa aónaraae.

⁹ anuraké kukááwana Ítuma timá yímikaiye: “káqo-kayukama aónaraawaigoqtabama Ítima-yimero! ááqibo kemá Waayúka-Araaqa pukuráipike awaútinana itoínaqa mikáq kanaaráq timá yímero!” titata

¹⁰ wenáama ítareta kaqtó uréta ááqibo maannáyaba watáá-wataa tirááe: “pukuráipike awaúturaigoma nóin-aainabiyo!” téta

¹¹ Ítumma ítama aónaraae: “aapinaa-káyúkámá kétee ‘Íráíya áqnáabaqa yíniye.’ nôraq itatáq mirá kéteo!” titana

¹² Ítuma yawwéqma tiráiyé: “Íráíya áqnáabaqa kéyena máqte-qtataaqa yokaa-yokaa kéiyé. ááqibo nôraq itana Waayúka-Araaqtabama Áánûqtuni agamatán-áípi mirá kétiyo? ‘wemá anón-aiqa mayáinatama waayúkama wemmá ayúqma ánatainoe.’

¹³ titaqá kemá kétima-timune. Iráíya wágáábaqa iráinapoata waayúkama weqtábámá Áánuqtuni agamatán-áípi tiráiniq uréta máqte-qtataariq ónaae yíkái-qtataariq wekáq urááe.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma kuti-áágógáráq-íyápómá atóbamakaiye.

¹⁴ kukéta tébakaq iyápó-annaraqa irááwata anómma waabá-káyúkámá yeqtôpaqa áíkutaawata yimónaraae. aapinaa-káyúkámá Ítuni iyápó-annagaraqa aagaren áimma kétéwata

¹⁵ waabámmá Ítumma káoneta iyánáaq umáreta uyaaté uréta agoyáá umákaraae.

16 Ítu wení iyápó-annama ítama yimónaraiye: “nóiqtabama yegáráqá aagaren áimma kéteo?” titana

17 waabápíké móra-nakoma tiráiyé: “yirááti-nako, ketáanikoma enôpaqa áwîqme uráunana wení arupi kuti-áágómá máitana aamá íketitana

18 kuti-áágómá yáqtoqma marabí kéyuwaitana wemá áwaayaamma agíkíqa kéitana óyaukaqa agaregómá ôriq kétena arááteru-teru kéiyé. kemá ení iyápó-annama ítama aónaraune. ‘kuti-áágómá arupiké waqtuwánô téq itáunata kanaaráq íma waqtukááe.’” titana

19 Ítu tiráiyé: “íma ítáa-araakotaama mááe. nôraq umá yupaawaq keráwáqté mánuno? keráwáqtí ítai-yataakoma tîbô kégaitaqa nôraq umá yupaawaq miráuma ónúnô? iyápóma áwîqme kekáqá yero!” titata

20 iyápóma áwîqme irááwana Ítuma máitana kuti-áágómá wemmá aónarena iyápóma yáqtoqma marabí yukáitana aúgoma kaipú-kaapu uráitana óyaukake agaremá arááteru-teru uráiyé.

21 Ítu wenaboámmá ítama aónaraiye: “nôraq umá yupaawaq wegáráqá máqe-uraiyo?” titana aboámá yawwéqma tiráiyé: “pááqyan-iyapoma máikakene.

22 taíbaq-kanaama irabí yukéna nopí yukéna arááqa ikámita ááqibo emá arummá umátikaa! emá kanaaráq énnaraq tíwáqnaa uwo!” titana

23 Ítu tiráiyé: “náawabi keqtábá arupi ítama aruténama máqte-qtataaqa kanaaráq íniye.” titana

24 aboámá ibiqá yaréna tiráiyé: “kemá tirupi kéitaupo ketí itaígómá pááqyamma itaígóqtábámá tíwáqnaa uwo!” titana

25 Ítuma waabámmá yimónaraitata ya áíkutaawana kuti-áágóqtábámá abarokáqá akoqnáá umá tiráiyé: “aíbôqnaaboq kuti-áágó, kemá timá ámenaa iyápógoni arunóbáké yaúbagaao! yaúbarema móragaraqa arunóbáq íperaao!” titana

26 wááqa yumátuwena iyápóma marabí yukáitana aúgoma kaipú-kaapu uráitana yáubaguraiye. yáubaraitana iyápóma pukurénaaraa máqe-uraitata waayúkama tirááe: “pukuráiyé!” tewana

27 Ítuma ayáámma yáqtoqma awaútitana itó-uraiye.

28 Ítuma naaúpaqa pékuraitata wení iyápó-annama aúpáq ítama aónaraae: “nôraq itatáá ketáámá íma kanaaráq waqtukáunataabiyo?” tewana

29 tiráiyé: “nunamunápó maa-wáín-áágómá kanaaráq waqtuwáinoe. káqo-qtataaqnapo kanaaráq waqtuwáinoe.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma móragaraqa wení pukígóqtábámá tiráiyé.

30 mikáké kóureta Kááriribaqa kégowata waayúkama itánéowana Ítuma itaíyábá íkákaipoana wení iyápó-annama kétima-yimena tiráiyé:

31 “Waayúka-Araaqa yáqtoqma áwîqma yimíyatama ikamíyana puyéna kaumo-yúpáámá ánataginana itó-iniye.” titata

32 wemá tin-áíkón áaimma íma ítareta ikaqtíq uréta ítama íma aónaraae.

náawa mú mikákáá anó-nakoma máiyó?

33 Kápéranabaqa iréta naaúpaqa maéta máawana Ítuma ítama yimónaraiye: “nóiqtabama aakaqá uréire uréta wataá-wataa tirááo?” titata

34 timá abarokáqá íma tirááe. aakaqá uréire umá maéta yemá aagaren áimma tiráápoata náawabi áqnáaenariq iyábá aagaren áimma tiréta timá abarokáqá íma tirááwana

35 Ítuma maraq maéna títaupake kaayaq-iyápó-ánnágómá yááyarena tiráiyé: “ítáaro! áqnáabatata akáina-nakoma aqtóbáq maíno! máqtekoni maqnémá auráino!” tiréna

³⁶ iyápóma áwîqma yetúbáqá ákarena áyabaa uréna tiráiyé:

³⁷ “móra-nakoma kebóana maaráá-iyápómá yabírakenaraa kemmá yabítikane íniye. yabítikanenaraa kenamáa íma yabítikanibo timátíkarai-naqa yabírakane íniye.” téna tiráiyé.

namurommá íma maénama aanábómá máiyé.

³⁸ Yóáane Ítumma timá ámikaiye: “yirááti-nako, móra-nakoma enáwîqa tiráinapoana kuti-áágómá waqtukáitataa ketáámá aónaretaa timá ámikaunataa ‘éqaaol! ímira-uwol!’ tirétaa ení iyápó-annabike íma ketáátê íma máitataaboataa mirá-tiraunatae.” tewana

³⁹ Ítu tiráiyé: “ímira timá áméro! ‘éqaaol!’ ítero! ááqibo ketíwîqa yáinapoana akoqnáá-yataaqa umá inéna min-nákómá keqqtábámá táí-aimma íma kanaaráq tîniye.

⁴⁰ ááqibo íma namuroîq kéumatikenataama wemá aanábó máena íniye.

⁴¹ ááqibo keráwáqá Ítu Káríqtoni iyápóma máapoana móra-nakoma keqtababóana pááqya-qtataaqa miráumararaa nommá nawááena timénama wení íráqô-qtakaakoni anónnámma mayániye.” téna tiráiyé.

Ítun anaaé waráí-yátááqá mamá taitawaa kéiyé.

⁴² Ítu tiráiyé: “móra-nakoma ketáama ítarain-iyapoma kaaqaari-ááímmá aráátínanama min-iyápógómá ketáama yuwáinanama anón-oqtamma kaaqaari-nákóni ánúwarakaqa atáá-ataa umá nopí óqtakaraqa yuwáiyana pékena nommá nawíkama pukínanama minná kateko umá ini ááqibo iyápóma tinaaépaqa yuwáné ínanama mú mikákáá táígoma íniye.

⁴³ ááqibo tiyáákoma táigo-qtataariqo kéinaqa keráwáqá tinaaépaq yuwáneqa tiyáámma arááaro! áánibo kímora-ayaakaraqa mú mikákáá íráqômma keráwáqá tágagurai-marukaqa wínóe. kaayaq-áyáákáráqá márú mikákáá táígoma keráwáqá puí-márúkáqá

⁴⁴ irabí wínóe.

⁴⁵⁻⁴⁶ ááqibo áitaukoma táí-apima áwîqmena kéwinaama tinaaépaq yuwáneqa títauqa arááaro! kímora-aitaukaraqa mú mikákáá íráqômma tágaruraipaqa yínéqa kaayaq-áitáúkáráqá márú mikákáá táígoma ína puíbáqá wínóe.

⁴⁷ ááqibo túrakoma kúmiq-yataariqo kéinaqa tinaaépaq yuwáneqa túramma kubíqtúwáaro! Áánûqtuni kurubáqá kímora-aurakaraqa mú mikákáá íráqômma yínéqa kaayaq-áúrákáráqá márú mikákáá táígoma ínaq puíbáqá irabí wínóe.

⁴⁸ puí-márúkáqá marikómá íma ánatainana írágómá íma kama ánataniye.

⁴⁹ umá irabí agatuwáinana anaaékaq yaímma íráqô-qtataaqa paá wániye. mórai q umá ketáá maqmá aóna-aona onanataá yaímma íráqô-qtataaqa paá wániye.

⁵⁰ ááqibo umá ikaa q kétena aáwakaraqa átê kéinana ááqibo ikaa q íma tînanama nóinapo móragaraqa átê ínáyô? miráuma tirupí umá-úráá-qtátááqá wáinaqa máqte-kayukagaraqa aarawaamá paá máaro!” téna tiráiyé.

10

ánáakoma ayuwaiyábámá Ítuma timá yímikaiye.

¹ mibáqá kóurena Yúria-marupaqa kóurena Yótaa-nomma atamá kóuraitata waabámmá móragaraqa áíkutaawana wemá keqnáámmá aapinaammá timá yímikaitata

² tébakaq Péрати-wayukama wenôpaqa iréta yoqmá aónaneta ítama aónaraae: “ketáái monoq wataabi yaaguyabí-áipí awaai kómá wenánáakoma kanaaráq ayuwániyô?” tewana

- ³ Ítu ítama aónarena tiráiyee: “Móteti nóineq timá tímikaiyo?” titata
- ⁴ yé tirááe: “Móteti tiráiyee. ‘akáinama awaaikómá ayúkai-kanaamma agayéná ánáakoma kanaaráq ayuwániye.’ ” tewana
- ⁵ Ítu tiráiyee: “kaúbîq uráápoana Móteti miráuma timá tímikena agatáitana
- ⁶ áqnáabaqa Áánûqtu ímira-uraiye. Áánûqtu áqnáabaqa awaaikógaráqá ánáakogaraqa tarôq uráiyee.
- ⁷ ááqibo waagómá anóama aboámá iyuwéna ánáakote iyikááyata kónanaratama
- ⁸ mi-káyákómá kímora-auma auráyóye. kaayakómá íma paá maéta kímoragoma aúgemma mániye.
- ⁹ ááqibo Áánûqtu mi-móraráq makáinata waayúkama íma yataínoe.” titata
- ¹⁰ naaúpaqa wení iyápó-annama maannáyaba ítama aónaraawana
- ¹¹ wemá tiráiyee: “ánáakoma ayúwái-nakoma káqon-inimma mayánénama wemá morímá yamákárena moyámmá mayéna ánáakoma agaemá amíniye.
- ¹² keqnáámmá awaaikó ayúkain-inimma wemá káqokanokoma mayánénama wemá morímá yamákárena moyámmá kémayaiye.” téna tiráiyee.

Ítuma pááqya-noiyaporawaqa atimuqá timá yíkaraiye.

- ¹³ ááqibo pááqya-noiyaporawaqa yiwîqme Ítunopaqa ánêkuku íkáae téta irááwata Ítuni iyápó-annama áá yiwááguraawana
- ¹⁴ Ítuma aónaimma áyámma uráitana tiráiyee: “paá máaro! iyápóma ketôpaqa kanaaráq kéyee. áá íma yiwáágoro! Áánûqtuma kawáá kéi-maruqa miraráá umá iyápógoni márûqa wáiyee.
- ¹⁵ túwááyakaq máráaro! Áánûqtuni watáama iyápóraa umá arupi kéitai-nakoma Áánûqtuma kawáá kéi-marukaqa kóiniye. miráumaraa íkéitenama íma kóine iné.” téna
- ¹⁶ iyápóma yirákema iyóbaruqma uréire kéena tiráiyee: “eqtábámá íráqôniq umákaniye.” mirá téna íráqôn-aimma timá yíkaraiye. atimuqá ámikaiye.

anó-nakoma

- ¹⁷ kégoitana móra-nakoma uyááténa Ítunopaqa marabí araayutaúmmá aténa ítama aónaraiye: “íráqô-yiraati-nako, nóin-iraqo-qtataariraq éraq kemá íma ánatagena tágagigoma mayánáaq únabiyo?” titana
- ¹⁸ Ítu tiráiyee: “nôraq itaa keqtábámá íráqône tiráano? kímora-iraqokoma máena Áánûqtu wenamáa íráqômma máena kéiyee.
- ¹⁹ emá máqtemma yaaguyabí-áímmá ítaraane. aaramá moyámmá morímá yamákaanabo! íyamakaa! waayúka ikámma puyónabo! íkamuwo! moyámmá mayáánabo! ímayaa! kaaqaari-áímmá ténabo! ítiyo! wakaráánabo! íwakaraao! aboámá anóagaraqa kaayonéma umá yíwîqa múte yauyuwo. kaqtó umá yabíqyikaa!” titana
- ²⁰ anó-nako tiráiyee: “yirááti-nako, maa yaaguyabí-yátááqá máqtemma iyápó máqe uráuna-kanaarake íbêkaraqa kaqtó kéune.” titana
- ²¹ Ítu aónaraitana wenaúyánámmá wenôpaqa kóuraitana tiráiyee: “kímora-yataaqa íarutaiye. ení máqte-qtataaqa oótamma íma wái-kayukama yimiyo. yiméma Áánûqtugaraq ení oótamma taíbaqa anómma aurániye. yímituwe tinaaépaq iyo!” titana
- ²² mi-kátááyábá arummá ôriq uráitana wení oótamma taíbaq wáinapoana karagíqá yumáena kóuraiye.

²³ kóuraitana Ítuma karáqme uré karáqme iré kéena wení iyápó-annama timá yímikaiye: “anó-nakoma taíbaq oótamma makáina-nakoma Áánûqtuni-marupaqa umaagaráqá kóiniye.” titata

²⁴ iyápó-annama wení watáayatabama yáaqa karáitana Ítuma móragaraqa tiráiyé:

²⁵ “oótiraa-kakoma (káámo) waigóni-aapi péránéna iníkáámá oóta-nakoma Áánûqtuni márûpaq uínénama kamáa ániye.” titana

²⁶ yáaqa ôriq kégaitata tirááe: “náawa kanaaráq peráníyô?” tewana

²⁷ Ítuma karáqma káonena tiráiyé: “ááqibo umaa-yátááqá waayúkama íma kanaaráqá ínana Áánûqtu kanaaráq íniye.” titana

²⁸ Pítáa tiráiyé: “ketáámá máqte-qtataaqa yukétaa enanaaépaqa kéyunatae.” titana

²⁹ tiráiyé: “ááqibo kétima-timune ááqibo keqtábámá maan átê-wataayabama móra-nakoma naaópaqa yuwánénama awaaómá ábâkogaraqa yuwánénama anaanoámá aúkogaraqa yuwánénama aboámá anóagaraqa yuwánénama áanikoma ayáámûkogaraqa yuwánénama yókáráq yuqmá ánatatuwenama

³⁰ móragaraq-moragaraqa mayániye. taíbaq mayánéna íbêq-kanaama naammá taíbaq mayéna awaaútaáma ábâkotaagaraq taíbaq mayéna anaanoútaáma aúkoutaagaraqa taíbaq mayéna anóautaama taíbaq mayánéna aíkaraqa mayániye. mayéna anaaéka-kanaama íma ánatagena tágagigoma mayániye.

³¹ íbêq-ano-kayukama maqnémá ínana íbêq-maqne-wayukama uyátaneta yínóe.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma móragaraqa wení puíyábámá tiráiyé.

³² aapaqá máeta Yúrútaárebaq kégowana Ítuma áqnáabaqa kégoitana wení iyápó-annama yáaqa kégaitata wenanaaépaqa kégowata tébakaq-wayukama yinaaépaqa kéyewana yáaqa ôriq umá karáiyé. Ítuma móragaraqa wení iyápó-annama wenôpaqa yáárena máqtemma yínê-qtataaqa timá yímikaiye:

³³ “aónaaro! Yérútaárebaqa kéuyonatama mikáqá monoq-wáyúkámá aapina-káyúkágáráqá Waayúka-Araaqa yáqtoqma ánnáma amínéta aa ítai-wayukama yimíyata

³⁴ weqtábámá makatéta wirááti wekáqá wituwéta ikamíq-ikamíq umá ikamíyana puyéna kaumo-yúpáámá ánataginana itó-uma paá mániye.” téna tiráiyé.

Yêmitiyaa Yóáaneti Ítama aónaigoma

³⁵ Yêmiti Yóáanegaraqa Yéberen áanikoma wenôpaqa iréta ítama aónaraaye: “yirááti-nako, móra-yataaqa ítama aónayaa kekárátá mirá-umatikanono?” téyana tiráiyé:

³⁶ “tikaí-yátááqá nôraq umátikanuno?” titata

³⁷ tirááye: “emá ení tágagi-marupaqa yénaka kerátámá enaukápáqá maraq máyaakae. meran-áúkápáqá maan-aukapaqa anó-kayukati yibíqtátáráq maraq máyaakae.” teyana

³⁸ tiráiyé: “ítama aónááya-qtataaqa kenákámá íma ítaraaye. kemá naúna-yataaqa kanaaráq náyóyô? kemá peraúna-yataaqa peráyóyô?” titata

³⁹ tirááye: “kanaaráqá mirá-oyuye.” téyana tiráiyé: “keqnáámmá kínnamo naúna-yataaqa náyóye. kínnamo peraúna-yataaqa peráyóye.

⁴⁰ ááqibo ketukápáqá kemá íma kanaaráqá ‘maraq máéka!’ tenúne. Áánuqtu wenamá maannáyaba tíniye.” titata

⁴¹ tébakaq iyápó-anna-wayukama ítaraawana Yêmitiqtabama Yóáaneqtabama íyámma uráitata

42 Ítu yááyarena tiráiyé: “aa íitai-wayukagoni áaimma keráwáqá ítaraae. yetí uyátárai-kayukama kawáá-wáyúkágáráqá náápaakaraqa imaamugáráq-áímmá kétepoaq

43 keráwáqá ímira-inoe. uyátaiyaba kákainanama tébakaqa yíwâqnaa íno!

44 mú mikákáá áqnááemma mánae téna kákainanama máqtekoni maqnémá maíno!

45 Waayúka-Araaqa wemmá áwâqnaa íyábá íma kukáibo máqtekoma yíwâqnaa umá wenamáárîq uyéna yauwéqma meyanîq inéna kukáiyé.” téna tiráiyé.

Ítuma Páátáméati aúramma karopágurai-naqa atóbamakaraiye.

46 Yérikobaqa irááwana Ítuma wení iyápó-annagaraqa anó-kaabakaraqa Yérikobake kégowana móra aúra karopágurai-naqa Páátáméati Timéyati áanikoma pari-páriakoni áwábaqa maéna óqtataba inaa-inaa kítitana

47 Náátárêtibake Ítuma káyataitana ítarena akoqnáá umá ááyama tiráiyé: “Ítuo! Tébitini áanikoo! keqtábámá arummá umátikaa!” titana

48 taíbaq-wayukama áá awáágureta “páátí máao!” kétéwana mú mikákáá akoqnáá umá tiráiyé: “Tébitini áanikoo! arummá umátikaa!” titana

49 Ítuma paá máena tiráiyé: “ááyaaro!” titata aúra karopágurai-nakoma ááyareta tirááe: “áaqa ígáino! kááyaina itóaa!” tewana

50 unáákáqtôma ámuraake kabe-kabe umá káyutuvena itó-uma Ítunopaqa iráitana

51 Ítuma ítama aónaraiye: “akaígómá nôraq umá umákanuno?” titana tiráiyé: “tikái-tiraati-nako! keqnáámmá túrama aónanaare.” titana

52 “kóaa!” téna tiráiyé: “enarupi ítaraiwaigoma atóbamakaraiye.” titana páátákáá kanaaráq káonena Ítuni anaaépaqa pari-páriakaqa kóuraiye.

11

Ítuma Yérútáárebaqa pékaitata kaayonémá urááe.

1 ááqibo Yérútáárebaq waaqókáqá iréta Órîbêti-anuraqa Béqtápégibaqa Béqtanibaqa irááwana Ítuma kaayaq-iyápó-ánná-wáyúkáyátábámá timá yímikaiye:

2 “kenákámá mi-márúpáqá kóokao! uréka oóti-araaqa aónéka waayúkama íma ayááqme uréire uráiyamma min-arááqá ayúqma áwîqme yekaa!”

3 ááqibo móra-waigoma aónéna ‘nôraq kéoyo?’ tînakama mirá-tima-amekao. uyátárai-nakoma kákaipoana páátákáá yauwéqma uwáyu amíniye.” titata

4 yenákámá kóureta oóti-araaqa abarokáqá ánnáraqa aónareta káyuboyata

5 tébakaq-wayukama ítama yimónaraae: “nôraq kéoyo? nôraq itaka min-arááqá káyuboyo?” tewata

6 Ítuma timá yímikain-aimma yauwéqma timá abarokáqá tirááyata “kanaara-paq íye” tirááe.

7 oóti-araaqa Ítunopaqa áwîqme iréta yetí unáákáqtôma oóti-araaq-amuraqa akéta Ítuma ámûraaqa kéuyataitata

8 tébakaq-wayukama unáákáqtôma aakaqá ákaraamma mú mikákáá anómma yabíkái-naqa kítitata mirá éwaonîq umá mirá-uraae. tébakaqa yaayamamá ánagaraqa akáteta aakaqá ákaraawana wemá yínîtaba mirá-umakaraae.

9 ááqibo aakaqá áqnáabaq o-káyúkágáráq anaaé ye-káyúkágáráq kabámareta tirááe: “atóbatikai-naqa otáána yi-nákóqtábámá anón-uyatarai-nakon áwîkaq kéyenana Áánûqtu amuqá kémarakaiye.

10 Tébiti ketibotáámá wení kawáá kéi-maruqa uyátárai-nakon áwíkaq wení yabi-í-yátááqá Áánûqtuo, wemmá íraqôniq umákaao! ya-matiyuwaaao!” mirá-timatuwaawana

11 Ítuma Yérútáárebaq utáiyé. anó-monoq-naupaqa pékena karáqme uré karáqme iré kéena máqte-qtataaqa aónaimanibo aa ékitana yáubama Béqtanibaqa wení iyápó-annagaraqa kóuraae.

Ítuma arammá íma wái-qtagama áá awááguraiye.

12 aaq iraráimma Béqtanibake yauwaré kéyewana Ítumma áa-yaitana

13 kopaakáá-qtámá taíbaq-anagaraqa ayáqtáákaqa aónarena waaqókáqá uréna araqtábámá aónarena ááqibo abáá-abaa immá uráitana arammá íkéiyai-kanaaboana paá ánáma wáqe-uraiye.

14 Ítuma yaayamagómmá timá ámikaiye: “ekáqá yaa-yarammá íma iyáino! waayúkama móragaraqa ení arammá íma nánoe!” titata wení iyápó-annama itaraae.

Ítuma anó-monoq-naupaqa pékaiye.

15 Yérútáárebaqa irááwana Ítuma anó-monoq-naupaqa kurubáqá pékaitata mibáq meyámmá kémayaawata meyámmá kémaraawana yemmá Ítuma kurunóbáké waqtukéna óqtamma waékáa-kayukati yaaremá waéqtukena wáqwaaimma kémayaa-kayukati yibíqtátámá waéqtukaiye.

16 máqte-kayukama íma iyúwáitata oótama aqméta anó-monoq-namatupaqa kótawe-yatawe urááe.

17 mikáq yiráá téna tínoe: “Áánûqtuni agamatán-áipí agataíye! ‘ketí naaúpaqa máqte-kayukati nunamu-námmá téq ááqibo ketí naaúpaqa moyá-káyúkágóni naakáá ke máqtemma káuqmaraae.’ ” titata

18 uyátárai-monoq-wayukama aapinaa-káyúkágáráqá itareta Ítuma ikamíyábá téite urááe. ááqibo waabámmá máqtemma wení aapinaaqtábámá yáaqa karáinapoana yáaqa karáiyé.

19 ááqibo énaikaqa Ítuma Yérútáárebake kóuraiye.

kopaakáá-qtágóni wátágoni áaimma

20 aaq iraráimma aakaqá uréire kéeta kopaakáá-qtámá aónaraawana mútûqa aayákagurena ánûpake aayákaguraitana

21 Pítáa aákaqa mákena tiráiyé: “yirááti-nako! aónaao! emá áá awááguraana-yama aayákaguraiye.” titaana

22 Ítu tiráiyé: “ítaao! arupi Áánûqtuqtabama yáqtoqma akoqnáá uráánama

23 maan-ánúyábámá náawabi tíniye. ‘anugô, itó-uma únópi pékaao!’ tíyanama arupi káqon-auyanamma íma wáinama wenáimma pááq ínîn-aikoma mirá-umakaniye.

24 miráinaqa kemá timá-timenune. kerawáqá tirummá améq móra-yataaqtabama nunamupí ítama aónáiyana máqtemma ítama aónaa-qtataaqa mayánóe.

25 ááqibo nunamummá kétiyanama káqo-yama táigo-qtataariq kéumatikaiyaqa tíyamma kéinaqa tíyamma paábaq yúwéraq! tirummá umákáaro! miráuma keqtibomá Áánûqtu keráwáqti kúmiq-yataaqa paá umátikaniye.

26 íma káqo-yuti kúmiq-yataaqa paá umákaiyanama keráwáqti kúmiq-yataaqa keqtibomá Áánûqtu íma mamá paá umátikaniye.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma wení náápaaqtabama timá yímikaiye.

27 Yérútáárebaqa yauweréta irááe. Ítuma anó-monoq-naupaqa uréire kéitata uyátárai-monoq-wayukama aapinaa-káyúkágáráqá anó-kayukagaraqa wenôpaqa iréta

28 Ítama aónaraae: “nói-naapaakaraqa maa-qtátáárîqa kéono? náawa mi-náápáámmá ámikaiyo?” tewana

29 Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “mórai q umá kemá móra-yaqtaqa kímorama Ítama timónaanaqa yauwéqma abarokáqá timá-timiyaaqa kemá nói-naapaakararaq kéyunopoaq timá-timenune.

30 timá tímero! Yóáane nói-naapaakaraqa nommá péqyikaraiyo? náawa mi-náápáámmá ámikaiyo. Áánûqtu ámikaiyo? waayúkama ámikaa?” titata

31 yenamáárîq aamá kégeta tirááe: “nóine tenúnataabiyo? ááqibo Áánûqtu ámikaiye tenanataámá wemá tîniye. ‘nôraq itata wenáama tirupi íma Ítaraao?’ tînataa

32 ááqibo ‘waayúkama ámikaae’ tenanataámá waayúkama íyako táiq kéinata yé máqtemma Yóáaneqtabama yirummá amétama tínoe. ‘wemá Áánûqtuni wataá-wataa-naqa aúkaiye.’ ” mirá waayúkayaba téta yáaqa kaitata

33 Ítumma timá ámikaae: “íma Ítaraunatae.” tewana Ítu tiráiyee: “mórai q umá kemá ketí náápaaqtabama Ítima-yimenune.” téna tiráiyee.

12

uqtékáán-áráqtókóní kawáá-nákóní waéqma itai-áímmá

1 timátuwena waéqma itai-áímmá timá yímikaiye: “móra-nakoma yómmá uqtékáán-áráqtómmá yoqmakéna kurumá umá ikútena arammá igáriq í-máíqá ukéna yawáákaa-namma tarôq umákéna yabi-í-wáyúkámá yabi-ígáae téna yímikaiye. yímituwena óq-marupaqa kóuraitana

2 arammá ábûma kaitana kuqtí-kánááráqá wemá wení maqné-kánókómá timákáitana tébakaq-aramma yabi-í-wáyúkáraké mamé kóuraiye.

3 kóuraitata yabi-í-wáyúkámá maqné-nákómá yáqtoqma ikámma waqtúwáawana yauweréna arammá ímayena paá kóuraiye.

4 ááqibo yókóní aboámá káqo-maqne-nakomma uréna mó-timaanikitana iráitata yabi-í-wáyúkámá aqnókáq kéikameta timákaawana kóuraitana ááqibo

5 yókóní aboámá káqo-maqne-nakomma timákáitana kóurena iráitata yemá arááqa ikámôwana pukáiyee. miráuma keqnáámmá káqomma timá ámikaitata kóuraawata tébakaqa yikákaawata pukááe.

6 ááqibo yókóní aboámá kímora-aanikoma márainanama aboámá aúyánámmá itarena ‘yemá ketáanikomma íma ikamínóe’ téna itarena wemá írêkaqa wenáanikomma timá ámikaitana kóurena iráitata

7 yabi-í-wááyúkámá tirááe: ‘minná yókóní aboáni áanikoma ínataama ikámónanataa puínataa ketáámá yómmá mayánúnatae.’ téta

8 ikámôwana púitata arááq-auma yónaauempaqa yaúma iyaabótukaae.

9 ááqibo yókóní aboámá nôraq ínáyô? wemá yabi-í-wáyúkámá yíkaminata pukíyana wemá káqomma yabi-í-wáyúkámá yómmá yimínye.” ááqibo téna

10 Ítuma mirá-timatuwena Ítama yimónaraiye: “Áánûqtuni agamatán-áípi íyaq yoráutaa? mirá kétiye.

‘óqtakaraqa naammá taróq urááwana móra-oqtamma taróq kéo-kayukama maqné téta ayúkaawana mi-máqne-óqtákómmá mú mikákáá uyátárain-oqtamma aúkáitana

11 maannâ anón-uyatarai-nakonopake kéitataa káonaunataama ketúrakaq átê kéiyee.’ ”

titata

12 anó-kayukama waéqma itaígóní áaimma ítareta yeqtábámá tiráitata ánnáma amíyataba maqmá aónaraamanibo waabáqtábámá yáaqa kégaitata paá ayuwéta kóuraae.

óqtamma amíyaqtabama ítama aónaraae.

13 tébakaq Pérati-wayukama Éróhini waayúkagaraqa timáyímikaawata Ítumma wenáayaba waakápi akánéta irááe.

14 wenôpaqa iréta timá ámikaae: “yirááti-nako, emá kateko umá máanaqtaa ítaraunataama emá waayúkayatabama áaqa íkégaitaa Áánûqtuni aammá áraimma káraatiye. ááqibo waayúkama káqo-yuyaba yúyánámmá itánôqtaba emá paá abarokáq umá áraimma kéténe. miráuma kéyenataa ketáámá ítama káonaunatae. ‘Arómani-kamaani-nakomma óqtamma kanaaráq aménúnataabiyo?’ ” tewana

15 aménúnataabi íyaq aménúnataabiyo?” téta tirááe. Ítuma yeqtí yáaimma ítarena tiráiyee: “nôraq itaráq waakápi mó-tikaneraq kéoo? móra-oqtamma mamé íyaraq kemá aónaano.” titata

16 maméta má ámikaawana ítama aónaraiye: “óqtakaqa náawani amammá áwîkaraqa wáiyó?” titata yauwéqma tirááe: “mú mikákáá anó-kamaani-nakonae.” tewana

17 Ítuma tiráiyee: “kámááni-nakon-nama kámááni-nakomma áméro! ááqibo Áánûqtun-nama Áánûqtumma áméro!” titata weqtábámá yáaqa karáiyee.

pukuráipike itó-uiniqtabama tiráiyee.

18 tébakaqa Táátûti-wayukama Ítunopaqa iréta mi-káyúkámá yúyánánóbáqá tirááe: “waayúkama pukuráipike íma kéitoe.” téta Ítumma ítama aónareta tirááe:

19 “yirááti-nako, Móteti aúbama agamátíkarena tiráiyee. ‘ááqibo móra-nakoma puínanama wenánáakoma paá máena iyápóma ímo máinanama min-nákóní ábâkoma ánáakoma mayaíno! awaaóqtábámá iyápóma marakáino!’ ááqiye téna

20 móra-taoqa abapaké kaayaq-wátámá máqe-uraae. máqe-uraawana áqnaábaqa yiwaaómá aaramá maténa iyápóma ímarakena pukuráiyee.

21 pukuráitana ábâkoma min-ínímmá mayákarena iyápóma ímarakena puk-itana wenanaaeiken-aoma keqnaámmá ánáakoma maténa iyápóma ímarakena pukuráiyee.

22 tébakaq-watama keqnaánîq urááe. ye-wátámá máqtemma min-ínímmá mayákareta iyápóma íma marakéta pukurááe. ááqibo pukowana írêqa min-íníkmá pukuráiyee.

23 pukuráiyapike itó-i-kanaama min-ínímmá náawani ánáako aurániyo? ye abapaké kaayaq-wátámá matááe!” tewana

24 Ítu yauwéqma tiráiyee: “keráwáqá íarutain-aimma kétee. monoq-áúbámá íkéiteta Áánuqtuni akoqnaágoma íma ítaraae.

25 ááqibo pukuráipike itó-iyamma Áánûtuni kaqtó-wayuka auránoe. awaíkmá ánáakoma mórabi íma mánoe. paá aokaq-aokaq mánoe.

26 ááqibo pukuráipike itó-iyabama Mótetini aúbabi íyaq yoráutaa? wemá abamá móra-yaa-wannama kaipáq máitana Áánûqtu timá ámikaiye. ‘kemá Áabaraama Ááitekima Yáakobouyaati maníkmá máune.’ téna

27 wemá íma pukurái-kayukagoni maníkmá máibo wemá paá mái-kayukagoni maníkmá máiyee. keráwáqá arábaguraae.” téna Ítuma tiráiyee.

mú mikákáá yaaguyabí-áímmá

28 móra-aapinaa-nakoma máena mi-kátáá-wataa ítarena Ítuni kateko-áímmá abarokáq timá ítariye. iténa ítama aónaraiye: “nóin-aare-aimma mú mikákáámmá yaaguyabí-áínábiyo?” titana

29 Ítu tiráiyē: “minnáma Ítiráaeo-wayukaa! Ítáaro! Áánûqtu ketáái manikómá wenamáa anómma utái-nakoma máiyē.

30 Áánûqtu keráwáqtí maníkóqtábámá tikaíno! wenôpaqa túyánámmá koíno! tirupikékáráqá taákogaraqa akoqnáágoraraqa máqtekararaqa weqtábámá tuyánámmá itaíyana tikaíno!’ maannâ áqnáaen-aare-aimma

31 ááqibo keqnáámmá mórana kētiye. keráwáqtí waaqókáq-nákómá ke-qtábáráá umá tikaíno!’ mi-kááyáq-ámáán-áíkárátámá mú mikákáámmá wáitana maannáratati mú mikákáámmá yaaguyabí-áímmá íma wáiyē.” titana

32 aapinaa-nákómá tiráiyē: “yirááti-nako, téna emá áraimma kētene. Áánûqtu wenamáa anómma utái-manikoma káqo-manikoma íma máitana wenamáa máiyē.

33 máinana wenôpaqa aúyánámmá kóinana arupikékáráqá aágogaraqa ako-qnáágoraraqa akáina ení waaqókáq-nákóqtábámá enamááríq akáiniq umá minnáyaba Áánûqtu ôriq umá amuqá kēmaraiye. kēqokeq-wamma mamá irabí agamá Áánûqtuma ámínanama maannâ maqné-yátáápóana maaminnáyaba Áánûqtu pááqyan amuqá kēmaraiye.” titana

34 Ítuma wení kateko-áíqtábámá ítarena tiráiyē: “emá Áánûqtuma kawáá kēi-marukaqa waaqókáqá máane.” titana máqte-kayukama yáaqa karáitata móragaraqa íma ítama aónaraae.

Metáíyaqtabama ítama aónaraiye.

35 monoq-náúpáqá aapinaammá kētena Ítuma ítama aónaraiye: “náaraq umá aapinaa-káyúkámá Metáíyaqtabama kēteo ‘wemá Tébitini áanikoe’? kētewana

36 ááqibo Áánûqtuni Aágoma tímá ámikaitana Tébiti tiráiyē! ‘anómma utái-nakoma ketí utái-nakokaq tímá ámikaiye ketukápáqá maraq máao! maínaq ení namurommá enaítaukaqa akánúne.’

37 keqnáámmá Tébiti ‘utái-nakoe’ téna yaráinapoana náaraq umá Metáíya Tébitini áanikoabiyo?” téna tiráiyē. waabámmá yimuqá kēmareta ítaraae.

*aapinaa-kááyúkáyáqtáb*** kékén-áímmá kētiye.*

waabámmá anómma áíkuteta Ítun-aama ítátuweta yimuqá marákáraae.

38 ááqibo wemá tímá yímikaiye: “aapinaa-kááyúkáyáqtábámá yabíqma ako-qnáá oro! yemá ayáqtááq-unaakaqtoqogaraqa uréire íyábá kēyikainata meyáníq í-márúpáqá kaayonéma umáyíkaayaba kēyikainata

39 aapinaa-náúpáqá mú mikákáá íráqôn-abiqtatamma kēmayeta ónikaqa mú mikákáá íráqôpoqa kēmayeta

40 keqtoq-nóinítí naammá moyámmá kēmayeta ayáqtááq-nunamumma awaaméq-núnámúmmá kēteta yeqtí anónnáma mú mikákáá anómma yíkaraqa íniye.” téna tiráiyē.

keqtoq-ínikóni ámikai-qaqtaaqqa

41 monoq-náúpáqá Ítuma óqtakoni yawáákaqa maraq máqe-uraitata waayúkama yeqtí ámikaan-oqtamma yáwáápi kēmaraawana karáqma aónaraiye. taíbaq-wayukama taíbaq-oqtamma wái-kayukama taíbaq-oqtamma yawáápi makááwana

42 ááqibo móra-keqtoq-inikoma íréna kímora karogaron-óqtámá yawáápi makáitana

43 Ítuma wení iyápó-annama tímá yímikaiye: “aónaaro! kín-inima oótamma íma wáin-inimma keqtoq-ínikómá wemá mú mikákáá anómma ámikaitata

44 tébakaq-wayukama taíbaq-otapike ámikaawana wemá íma wáipike mútûqa ámikena máqte-qaqtaaqqa ámikena nóikararaq paámá mániyo?” téna tiráiyē.

13

anó-monoq-namma yawítíginigtaba timá yímikaiye.

¹ Ítuma anó-monoq-naupake kéyaubaitana mórama iyápó-annabike-nakoma tiráiyé: “yirááti-nako, aónaao! anó-monoq-namma naakómá mú mikákáá íraqôniq kéitana naan-óqtákáráqá íraqôniq kéiyé.” titana

² Ítu tiráiyé: “naammá máqtemma káonaano? maan-ánón-námmá yawítíginana máqten-oqtakoma yawítíma okaq-okaqa iyaabógínana kaayaq-kaayaq umá íma paá wániye.” téna tiráiyé.

táigo-kanaama aíkaraqa yíniye.

³ Ítuma Óríbêti-anuraqa maraq máena anó-monoq-naopaqa karáqma káonaitata Pítáa Yêmitigaraqa Yóáanegaraqa Áánarugaraqa yenamáa wetê máeta ítama aónaraae:

⁴ “nói-taoraq mi-kánáámá pááq ínáyô? nóin-awaameqyataaraq pááq ínáyô? minnáyaba timá timiyo!” tewana

⁵ Ítuma yawéqma tiráiyé: “yabíqma akoqnáá oro. káqowama ubaayammá umátikainabo!

⁶ taíbaq-wayukama iréta ubaayammá umátikanoé. miráinata ketíwíkaq iréta tínoé. ‘wemúne’ téta kaaqaari tínoé.

⁷ miráinaq uwáa-aimma ááiqtabama itéqa waaqókáqá ááíqa éta nékaq ááíqa éta íyan-aimma itáíyanama táaqa ígáino! mirán-ááíqá yínîmanibo mi-kánáámá maramá ánatai-kanaama íma pááq uráiyé.

⁸ móra-marukaq-wayukama itó-uma káqo-marukaq-wayukama ááíqa kéumayikaiyata móra-marukaq anó-nakoni waayúkama itó-uma káqo-nakoni waayúkama keyikamiyata yaímma-aukapaqa márûma keyinana yáa keyainana mirá-qtátáákómá yíqa éna aaragómá iyápó marakánéna iníkáá íniye.

⁹ yabíqma akoqnáá oro! keráwáqá koti-áímmá timátiketa ánnama timéta tebúqa tímínoé. aapinaa-náúpáqá tíkameta ókaq-okaq tíkameta keráwáqá anó-kayukayopaq mú mikákáá anó-kayukayopakaraq ketíwíkake yúbáqá itó-umatikayaqa ketí átê-watama timá yíménata mirá-inoé.

¹⁰ áqnaabaqa máqte-marupaq-wayukama átê-wataama waayúka abarokáq timá-yimínoé.

¹¹ ááqibo ánnáma tímí-kánáámá ‘nóin-ainaq ténúnô?’ ítero! anaaékaqa keqtúyánápikén-áímmá ítero! áama tí-kánáámá timá-timin-aimma tero! ketááq maqma ítinobo Áánûqtuni Aágoma timá-timina-aimma tímóé.

¹² mi-kánáámá yiwaaómá yíbákoma yíkamigaae téta yiboámá yeqtí iyápóma kutaruríq ínóé. iyápóma yetinóboyuma kutaruríq ínopoata yetinóboyuma yíkamínoé.

¹³ miráiyata ketíwíqtababoata keráwáqá tíyamma ôriq umátikanoé. ááqibo ánatagini-kanaama ketíwíkaq akoqnáá umá yáqtoraiya-kayukama paá atóbamayikaniye.” téna tiráiyé.

mú mikákáá anómma kabirai-yátááqá

¹⁴ óq-aimma tiráiyé: “kabiramá táígyun ínna-yataakoma pááq ínanama yawítíniye. aónáiyana mibáq íma waínabaq anubaq uyaatéra kóoro!” téna ááqibo aúbama yorautíya-kayukama itáaro! tiráiyé: “aammá aúkaipaqa máinata máqtemma Yúríabaq máiya-kayukama uyaatéta anubaq kóoro!

¹⁵ ááqibo móra-nakoma naan-ámútáqá maína-nakoma íma naaúpaqa ku péqma táitawaa-yataqa mayéna paá kóino.

¹⁶ ááqibo móra-nákoma yópáqá máinama íma naaópaqa yawéqma unáákáqtôma ko mayéna paá kóino!

17 mi-túpáaráqá ámûkaraq-inimma iyápóma náamma kámina-inikaraqá anómma aítq-yaqtaaqá mayáiyana yirummá ôriq íniye.

18 ááqibo yaugiq kái-kanaama wáinatama yíqa anómma íné ínatama nunamupí íbêqa ítama aónaaro! ‘Áánûqtuo, mi-qtátáaqá yaugiq-kánáábí ímira-uwo!’ tíyana márû mikákáá íniye.

19 ááqibo mi-táigó-kánáámá mú mikákáá táigoma ínama ááqibo naayóbáqá Áánûqtu máqte-qtataaqá tarôq urái-kanaarake íbêkaraqá íma mirá-uraiye. keqnáámmá móragaraqa íma mirá-kánáámá aurániye.

20 ááqibo mi-kánáámá íma ánataginaraatata máqte-kayukama íma paá máne oné. miráitana Áánûqtu maa-kánááyábámá pááqya-kanaama iyo téna timákarena wení awaaméq-wáyúkáyábámá timáyíkaraiye.” téna tiráiyé.

21 Ítuma timá yímikaiye: “ááqibo mi-tái-kánáámá ínana móra-nakoma timá-ámena ‘Metáiyama maabáqá máibo aónaaro! mibáqá máiyé.’ tínaama íma arupi itaao!

22 taíbaq kaaqaari-Metáiyá kaaqaari-wátáá-wáyúkágáráqá auréta awaaméqá aráátineta Áánûqtuni waayúkama ubaayammá umáyiketaraa ínoé. miráuma kanaarác inéta ínoé.

23 ááqibo karáqtuwe paá máaro! kemá áqnáabaqa kétima-timune. itáaro!” téna tiráiyé.

24 Ítuma óq-aimma tiráiyé:

Waayúka-Araakoma kumíni-kanaayabama

“ááqibo táigo-kanaama aítqa urái-kanaama ánatatuwena aabaúma kumayuqá aukéna wíyómma móragaraqa íma tágaginana

25 wiyóqa wíyópake kutínana wíyókoni akoqnáágoma popoq umáginiye.

26 umáqtuwena Waayúka-Araakoma konnákáqá kuména anón-akoqnaagaraqa tágagigogaraqa kumíniye.

27 kukéta Áánûqtuni kaqtó-wayukama timá-yiminata múqtûq maragóní aqtóbáké íyata Áánûqtuma awaaméqá umáyíkarai-kayukama yiwíqme yínoe.

28 yaagómá aapinaammá yiráátínata itáaro! ááqibo yaayamamá yaa ánagaraqa yáinatama miráini-kanaama ítaraae.

29 móraiqa uma maa-wái-qtáqtáaqá auráinatama kemá kumónúna-kanaama waaqókáríq íniye.

30 ááqibo taákaq máráaro! íbêqa paá máa-kayukama tébakaqa íma puíyana maa-wái-qtátáaqá máqtemma auránóe.

31 wíyôkaraqá maragáráqá ánataginamanibo ketáama íma ánataginiye.” téna Ítuma tiráiyé.

mi-kánáágóní aabaúma máqte-kayukama nói-kanaaraqa yíníyô téta íkéitaae.

32 Ítuma timá yímikaiye: “ááqibo aabaúma nôraq umá mi-kánáámá íníyô? nói-kagaama íníyô? máqte-kamma máqte-kayukagaraqa Áánûqtuni kaqtó-wayukama áanikogaraqa íkéitaae. aboámá wenamáa kéitaiye.

33 mi kumíni-kanaama mi-kágáámá íma ítaraabo yabíqma akoqnáá oro!

34 miráara umá wáiyé! móra-nakoma naaópake aammá kóinena wení maqne-wáyúkámá yeqtí iyáánikaraqá iyuwéna kóitata yemá yabikááe. ááqibo wemá oqtaráq yabikái-nakoqtabama timá ámikaiye. ‘kawáá uwo! karáqtuwe mááo!’ téna tiráiyé.

35 keráwáqá keqnáámmá karáqtuwe máaro! naakóní aboámá nói-tupaawaq yíníyô? énaikaraq yíníyô? aabáyaanapimma nokáán-aukaanaq yíníyô? iráqma tágaina-kanaararaq yíníyô? íma ítaraapoana

36 páátákáá yínibo wagobo!

37 ké kétima-timune. keqnáámmá máqte-kayukayabama kétima-yimune 'karáqtuwe máaro!' ” téna tiráíye.

14

Îtumma ikamínôn-aimma tirááe.

¹ kaayaq-yúpáámá paá wáinana kótámaki-oniqa íma itóraitan-onikaraqa yínata uyátárai-monoq-wayukama aapinaa-káyúkágáráqá Îtumma aúpáq yáqtoqma arááqa ikaméta náaraq umákainoqtababi abáá kéoe.

² abáá kéeta tirááe: “óniqa kaugi-kánáámá miráonatataama waayúkama ááíqa ínópoataa mi-kánáámá íma kanaaráq ónúntae.” téta tirááe.

Îtumma Béqtanibaqa matawékaraqa pérakaraiye.

³ Îtuma Tááímoni kárú-nakoni naaúpaqa Béqtanibaqa nammáqá ya máitata aáwaqa kénaawana móra-inimma uyábékema anón-oqtanawiqa yaan-ákúq-mátawékáráqá óqta-motorema yubáqtukena Îtuni aqñókáqá atíma pérakaraitata

⁴ tébakaq-wayukama iyámma ôriq umá uráitata tirááe: “nôraq itana min-áté-ákúq-nómmá paá atíma pérakaraiyo? kaumo-tíyááká-tíyááká-óqtámmá (300) wáíye. nôraq itana min-áté-ákúq-nómmá íma keyimenawaq meyámmá matáíyo?

⁵ ááqibo meyámmá matáikakaatati mi-meyámmá oótamma íma wái-kayukama kanaaráq yiminé iné.” téta áá awááguraawana

⁶ Îtuma timá yímikaiye: “wemmá ayúwáaro! nôraq itaráq áá awááguraao? wemá keqtábámá íraqôniq uráíye.

⁷ áwáyoq-wayukama keráwáqtê máqte-kanaama paá mánobo! tikáinama aati-aatimá yíwáqnaa kanaaráq ínoe. ááqibo kemá keráwákáráqá máqte-kanaama íma paá mánune.

⁸ wemá kanaa uráíye. wemá áqñáabaqa ketúraqa átê-akuq-nokaraqa puyónúna-kanaayaba pétikaraiye.

⁹ itáaro! máqtepaqa ketí átê-wataama abarokáq timá yímikai-marukaqa wení íbêq mirái-waigoma abarokáq timá-yimiyana wenáwîqa íma awikáinoe.” téna Îtuma tiráíye.

Yúqtaati Itikáárioti Îtuqtabama namuro-wáyúkámá timá yímikaiye.

¹⁰ titana Yúqtaati Itakáárioti iyápó-aanabike-nakoma uyátárai-monoq-wayukayopaqa kóurena tiráíye: “kemá tíwáqnaa onaq Îtumma yáqtoqma áwîqme ínoe.”

¹¹ titata yimuqá ôriq umá makéta meyámmá amínéta tirááe. tewana Yúqtaatima aúyánámmá iténa “nói-tupaama Îtumma oyaa umá yiráátenuno?” téna ítama táíq uréna kanaayábá abáá-abaa kéíye.

Îtuma kótámaki-oniqa wení iyápó-annagaraqa naráíye.

¹² yammá itoraí-óniq-kánááráqá áqñáae-wagaabaqa kótáma-ki-kanaaraqa típi-típi-araaqa ikákaawata Îtuni iyápó-annama ítama aónarae: “náakaraqa ení kótámaki-oniqa ko kauma akánúnataabiyo?” tewana

¹³ Îtuma iyápó-annabike kaayaq-wáyúkámá mayaí-áímmá timáyímikena tiráíye: “naa márûkaqa peráiyana móra-nakoma nommá yaqména keyinaka wenanaaépaqa okaao.

¹⁴ naammá peráinaka min-náákóní aboámá timá ámekaa ‘tirááti-nakoma kétiye ketí naaúpaqa ketí iyápó-annagaraqa kótámaki-oniqa naí-námmá náakarabiyo?’ timáqtuwena

¹⁵ wemá anón-amuraaq-namma tiráátiniye. máqte-qtataqa yokaa-yokaa umátikarainaka mikáqá kótámaki-oniqa kaumá tikáakaa!” timáqtuweta

16 kóureta naa márûkaqa péketa máqtemma Ítu timá yími-qtataaqa paá aónareta kótámaki-oniqa kaumakááye.

17 énaikaqa Ítu wení iyápó-annagaraqa iráitata

18 yaareráqá aáwaqa kénaawana Ítu tiráiyé: “keráwápíké móra-nakoma ítama táíq umátikanena wemá kemmá kutarurîq íniye. aáwaqa ketê náina-nakoma mirá-íniye.” titana

19 yirummá ôriq kéitata móra-mora-yuma ítama aónaraiye: “keábiyo?” titana káqomma “keábiyo?” titana

20 Ítu yawwéqma tiráiyé: “eé títaupake kaayapíké móra-nakoma mimórá-táápépíké kegáráqá aáwaqa kénai-nakoe.

21 agamatán-áipí Waayúka-Araakoni aamá tiráiniq umá miráuma ínana ááqibo kutarurîq í-nákóní anónnáma mú mikákááné. min-nákómá íma marákaraiakaaatati mú mikákáá íráqôniq íne iné.” téna Ítuma tiráiyé.

írêq-oniqa kénaae.

22 aáwaqa kénaawana Ítuma yammá maténa nunamupí amuqá makéna “tíkáiye” timátuwena yímikena tiráiyé: “máýáaro! ketúmiye.” téna

23 wááéni-nomma káápubi maténa nunamupí amuqá makéna “tíkáiye” timátuwena yímikaitata máqtemma nátukaawana

24 Ítu timá yímikaiye: “maannáma ketí naaegómíye. taíbaq-wayukayabama atíma kéguminana ónipi nokáá umáyikanena kaayóqá kémayikaiye.

25 kemá kétima-timune. aran-nómmá móragaraqa ínanupo! ínanaaqa káqo-taoqa Áánûqtuni kawáá kéi-marukaqa káqomma nánúne.” timátuwaitata

26 imá tiréta yúbareta Óribêti-anubaqa kóuraae.

Pítaama wakákáin-aimma Ítuma timá yímikaiye.

27 Ítu timá yímikaiye: “keé keráwáqá máqtemma íbêq-nokaamma táaqa káinaqa tiyuwé kóinoe. Áánûqtuni agamatán-áipí kétiye! ‘kemá tipi-típi yabi-í-náqá íkámónata tipi-típima ókaq-okaq kóinoe.’ tiráinapoata tiyuwéta kóinoe.

28 kemá tiwáutumatuwainaqa itó-uma kenókáámá Kááriribaqa ónúne.” tiráitana

29 Pítaa tiráiyé: “ááqibo máqtemma tébakaq-wayukama ayuwéta kóiyaaqa kemá íma ayuwéqa kónune.” titana

30 Ítu tiráiyé: “íbêq-nokaamma kokóregoma áama íma kaayapáq tínaama emá kaumo táoqa keqtábámá tínóne. ‘min-nákómmá kemá íaonareqa íkéitaune.’” titana

31 Pítaa akoqnáá umá tiráiyé: “ímiye! kemá puí-kánáaráqá etê puyónúne. imá ayuwéqa kónune.” titata máqtemma miraráá umá tirááe.

Ítuma Kéqtêmani-yopaqa nunamummá tiráiyé.

32 Kéqtêmani-yopaqa irááwana Ítu tiráiyé: “maakáq márariyaro! nunamummá tenáá úne.” tiréna

33 Pítaa Yêmitigaraqa Yóáanegaraqa yíwíqmena kéyana áaqa kaitana táíq umá yáumetaraitana arummá ôriq umá kéitana

34 tiráiyé: “tirummá ôriq umá kéitaqa túyánámmá kéitaqa pukónúne. márariyaro! waagobo! karáqtuwe máaro!” titata

35 waaqókáqá marabí aipaq aguréna aíqa mayánénaboana nunamummá tiráiyé:

36 “apááô! ketiboó! máqte-qtataaqa kanaaráq kéena maa-qtátááqá paábaq-matikaao! ááqibo ení akaígómá warááo. ketí tikaígómá íwaraao.” téna

³⁷ yauwéré immá yú wagurááwana aónaraiye. Pítaaqtabama tiráiyē: “Tááímonio! aú waguráánô? kímora-abauma íma kanaaráq karáqtuwe máqē-uraano?

³⁸ karáqtuwe mááo! nunamummá tiyo! íma karáqtuwe máiya íma nuna-mummá tiráánaboq Tááqtaan áama itánóne. aágoma kaqtó kéimanibo tógoma aqnúmmá kéena tógáibaa kéiyē.” téna tiráiyē.

³⁹ móragaraqa keqnáámmá nunamummá timátuwena

⁴⁰ yauwéréna immá keqnáámmá yúgáibaa ôriq kéitata íma kanaaráq karáqtuwe máqē urétaoata yú wagurááwana aónaraiye. wemmá yauwéqma timá ámínon-aimma íma Ítaraae.

⁴¹ wemá kaumobáq yauwaré iréna tiráiyē: “waguréqa paá wago! áágaaniye. íbêqa aabaúmá umágurayē, Waayúkaqon-Araaqá kemmá kutarurîq i-nákómá kúmiq-wayukati iyáápi kémaraiye.

⁴² itó-uma kónunatiabo! aónaaro! kutarurîq umátíkarai-nakoma kéiyē.” téna tiráiyē.

Îtumma ánnáma ámikaaē.

⁴³ kítitana páátákáá Yúqtaati iyápó-annabike-nakoma iráitata wegáráqá waabámmá yáákáráqá waqtáákáráqá iréta uyátárai-monoq-wayukabike aapinaa-káyúkábíkē anónuqma-wayukabikekaraq irááē.

⁴⁴ kutarurîq i-nákómá awaaméqá yímikena tiráiyē: “kémá ámóqnaana-nakomma yáqtoqma ánnáma áméro! áwîqmeta yaákare kóoro!” tiráiyē.

⁴⁵ Yúqtaati iréna páátákáá Îtunopaqa kéena kaayonébákē ámóqnaraitata

⁴⁶ yáqtoqma ánnáma ámiketa akoqnáá umá yáqtokaaē.

⁴⁷ ááqibo móra-nakoma maéna yáámmá maténa mú mikáq anó-monoq-nakoni maqné-nákóní ááraramma agáuqtukaiyē. ááqaanibo téna

⁴⁸ Îtuma tiráiyē: “nôraq itaráq maaráuma yáákáráq waqtáákáráq yáqtoraneraq kéyeo? kémá íma moyán-arááq-náqá maéqa

⁴⁹ máqte-tupaaraqa keráwákáráqá anó-monoq-naupaqa maéqa aapinaammá abarokáq tiráunaqa kemmá íma yáqtoqma ánnáma ítíkikaaē. ááqibo Áánûqtuni agamatán-áímmá áraimma auráino!” titata

⁵⁰ máqtemma iyápó-anna-wayukama ayuwéta péqmare kóuraaē.

⁵¹ ááqibo móra-maabugoma wáqtô itokáikaraq Îtun-annaepaqa kégoitata yáqtorakaraawana

⁵² wemá wáqtôma ayúqtukena unáákáqtôma aneqá íma wáikaraqa awaapáá uyaaténa kóuraiyē.

Ítiráaeo anó-kayukama Îtumma aítaa umá aónaraae.

⁵³ ááqibo yemá Îtumma awíqmeta mú mikákáá anó-monoq-nakoni naaúpaqa irááwata mikáqá máqtemma uyátárai-monoq-wayukama anó-kayukagaraqa aapinaa-káyúkágáráqá áíkutaawana

⁵⁴ ááqibo Pítaa Îtun-anaepaqa ayáqtáápake wakéna mú mikákáá anó-monoq-nakoni naamátûpaqa pékena kawáá-wáyúkágáráqá iraráqá maraq máena kégaanitata

⁵⁵ ááqibo uyátárai-monoq-wayukama máqtemma káánítôre-wayukagaraqa Îtumma ikamínéta aítaa umá abáá kéomanibo íma máqē-uraiyē.

⁵⁶ taíbaq-wayukama kaaqaari-áímmá Îtuqtabama timákáreta ááqibo mimórá-wátáámá íma kététa káqo-kaqon-aimma netuqyaa tirááē.

⁵⁷ ááqibo tébakaq-wayukama itó-uma kaaqaari-áípi tirááē:

⁵⁸ “wemá tiráitata Ítaraawana tiráiyē: “maamin-ánó-mónóq-námmá waayúkama tarôq uráá-namma kémá yauwítíyuwaiyaqa kaumo-wágáábí

aúgemma tarôq ónááq únnae waayúkama íma tarôq kéiya-namma tarôq ónúne.”
tirááwana

⁵⁹ yeqtí watáagoma íma móraiq uráiyé.

⁶⁰ mú mikákáá anó-monoq-nakoma yeqtí aúkápimma itó-urena Ítumma aítaa umá aónarena tiráiyé: “wení watáayaba yauwéqma íma kanaaráq timá abarokáq tinónô?” titana

⁶¹ Ítuma páátí máqe-urena aamá Ítiraitana mú mikákáá anó-monoq-nakoma móragaraqa ítama aónaraiye: “emá Metáiyabono? mú mikákáá uyátárai-manikoni áanikobono?” tiráitana Ítuma yauwéqma tiráiyé:

⁶² “máune.” téna “Waayúka-Araakoma Áánúqtuni ayáánurapaqa maraq máena wíyokoni konnákáq kumínata aónanoe.” téna tiráiyé.

⁶³ mú mikákáá anó-monoq-nakoma áyámma uráitana unáákáqtômma yuráqtukena tiráiyé: “nôraq itatáá káqo-kataama itánétaa kéunataabiyo?”

⁶⁴ wenamááriqa kaaqaari-áímmá tiqtábámá nôi-tuyananaq kéitaa?” titata máqtemma yauwéqma tirááe: “wemá mú mikákáá táíq uréna puíno.” tewata

⁶⁵ tébakaqa Ítumma wirááti wirákáreta aúramma yawááq-ureta ikamíq-ikamiq kéeta tirááe: “náawa ikákaiyo?” tirááwata kawáá-wááyúkámá áwîqmeta iyáán-arunapo ikákaae.

Pítaa Ítuqtabama “wemmá íaonareq íkéitaune” téna tiráiyé.

⁶⁶ Pítaa naamátûpaqa paá máitana móra-inaaruma mú mikákáá anó-monoq-nakoni maqné-ínáárúgómá

⁶⁷ Pítaamma iraráqá aónarena wemmá karáqma káonena tiráiyé: “emá Ítuma Náátárêtibake-nakote máqe-uraane.” titana

⁶⁸ Pítaa tiráiyé: “ímiye. enáama íkéiteqa íma ítaraune.” téna oqtaráq kóuraitana kokóregoma áama tiráiyé.

⁶⁹ anaaékaqa min-ínáárúgómá móragaraqa káonena móra-nakoma amakaq mái-nakomma timá ámikaiye: “wemá min-nákóní iyápómiye.” titana Pítaa

⁷⁰ “ímiye.” tiráiyé. ááqibo pááqyamma anaaékaqa mikáq máa-kayukama Pítaamma timá ámikaae: “Kááriribake-nakoma máeboaa emá iyápó-annabike mórabi máane.” tewana

⁷¹ Pítaa timá akoqnáá uréna tiráiyé: “ááqibo kemá kaaqaari kêtunaraa Áánuqtu tíkamine iné. min-nákómá íaonareq íkéitaune!” titana

⁷² kokóregoma móragaraqa áama tiráitana Pítaa Ítuma tiráin-aikoma aákaq itana ítaraiye: “kokóregoma áama kaayapáq íma tíráinaama emá kaumo táoqa keqtábámá wemmá íkéitaune tínóne.” tiráin-aimma Pítaama yauwéqma aúyánámmá ítaraiye. ánibo ibiqá ôriq umá yakáiyé.

15

Ítuma aítaa umá aónaraae.

¹ aabáyaanapimma nokáápaqa uyátárai-monoq-wayukama anó-kayukagaraqa aapinaa-kááyúkágáráqá káánítôre-wayukagaraqa watáá-wataa tímátuweta Ítumma yáqtoqma ánná kúmeta anó-kamaani-nakonopaqa mó ámikaawana min-ánó-nákóní áwîqa Pááíratima ááqibo téna

² Pááíratí Ítumma aítaa umá aónarena tiráiyé: “emá Ítiráaeo-wayukati mú mikákáá anómma yabíkáánabono?” titana Ítuma yauwéqma tiráiyé: “téne.” titata

³ uyátárai-monoq-wayukama weqtábámá tirááe: “wemá taíbaq-taigo-qtataariq uráiyé.” tewana

4 Pááíratí móragaraqa ítama aónaraiye: “yauwéqma íyaq timá-yiminono? eqtábámá taíbaq-taigon-aimma kétee.” titana

5 Ítuma páátí máena móragaraqa yawwéqma ítima-amítana Pááíratima ítama iyánáaq uráíye.

Ítumma arááq ikamínéta tirááe.

6 ááqibo kótámaki-onikaqa aati-aatimá Pááíratima móra ánná-naupaqa máina-koma ayuwéwaimiye. wáátigoma awaaméqá maréta tewana Pááíratima ayúwáitana ánná-naupake kanaarác ayúbákáitana kó éwaimiye.

7 ááqibo mi táoqa kaarabútibi móra-nakoma áwîqa Baráábatima máqe-urena anón-aaiqa wemá taíbaq-wayúkagaraqa uréna wemá móra-nakomma arááq ikámítana pukítana kaarabútibi máqe-uraiye.

8 ááqibo waabámmá áikuteta Pááíratí ánná-naupake ayúwái-nakoqtabama ítama aónaraae. aónaraawana

9 Pááíratí ítama yimónaraiye: “Ítiráaeo-wayukati mú mikákáá anómma yabíkái-naqa ayúbakanuno?” téna

10 uyátárai-monoq-wayukati yáaimma ítareta paá yirunóbáqá kárún-aimma kététaoata Ítumma ánnáma ye ámikaae. miráuma ítarena tiráitata

11 uyátárai-monoq-wayukama waabámmá timá yímikaae: “Baráábatiqtaba kétékaiqtaae tero!” miráitata waabámmá timá yímikaae: “Baráábatimma ayúqmataa timiyo!” tewata keqnáámmá

12 Pááíratí móragaraqa timá yímikaiye: “ááqibo Ítiráaeo-wayukati mú mikákáá anó-nakoqtabama nôraq ónúno?” titata

13 waabámmá kabámareta tirááe: “yaaraqá nírigaraqa ikámíyana puíno?” tewana

14 Pááíratí ítama yimónaraiye: “nóin-otaaniraq uréna nói-taigoniraq uráinabiyo?” titata mú mikákáá anókaq kabámareta tirááe: “yaaraqá nírigaraqa ikámíyana puíno!” tewana

15 Pááíratí waabá-káyúkátí yimuqá máráinapoana Baráábatimma ayúbákaraiye. miráumatuwena Ítumma i-wáyúkámá yímikena timá yímikaiye: “akoqnáá-annapo ikámoro! ikáqtuwersa yaaraqá nírigaraqa ikámíyana puíno!” téna Pááíratí tiráíye.

i-wáyúkámá Ítuqtabama ámiyoq-naayoq urááe.

16 timátuweta i-wáyúkámá Ítumma áwîqmeta kámááni-nakoni naamátûpaqa iréta tébakaq-i-wayukama yááyareta

17 tokô-kaqtoma mú mikákáá anó-nakoni wáqtôraa-katoma matéta áwáábiqu-annama matéta mú mikákáá anó-nakoni kámokaa-kamoqa atoyumá tarôq uréta Ítuni aqnókáqá abákareta

18 paá awaaméqá umá kaaqaarigó kaayoné umákareta tirááe: “Ítiráaeo-wayukati mú mikákáá anó-nakoni áwîqa múte yaúyoro! wemá anó-kanaama ayáqtáákaqa paá maíno!” téta

19 oótátánápó aqnókáq kékameta kaáqá kémareta yiraayutaúmá ayéta kaayoné umáketa

20 ámiyoq-naayoq éta tokô-kaqtoma yukéta wení wáqtôma móragaraqa umáketa áwîqmeta yaaraqá nírigaraqa ikamínô-marupaq kóuraae.

Ítumma yaaráqá nírigaraqa aráápama ikákaae.

21 kégoeta móra-nakomma yáqtokaamma wenáwîqa Tááímoni Tááírínipake-nare. Érékáánarayaa Árûbatiti yiboámá wemá yópáké kéitata yemá Ítuni kaapaq-yámá ámiketa timákaawana aqména kóuraiye.

22 Ítumma áwîqmeta móra-anuraqa iréta min-ánúgóní áwîqa Kórákóta-anue. áwîkoni áaimma aqnón-ayaatapare.

23 mibáqá iréta wááéni-nomma yaagóní anókáráq waéqma ámikaawana ínaraitata yaaraqá nírigaraqa aráápama ikákaae.

24 ikáqtuweta wení unáákáqtôma yáíkkaaq umá uréta aábê yaréta unáákáqtôma móra-mora umá matááe.

25 ááqibo nírima ikákaan-abauma (9.00 kiroki) aabáyaanapimma aabaúma kéuitata ikákaae.

26 yaaraqá aúbama wení táigoqtabama agáyáan-aikoma tiráiyé: “Ítiráaeo-wayukati mú mikákáá anómma yabíkái-nare.” titata

27 ááqibo wegáráqá kaayaqá moyánákáratámá yíkaketa Ítuni aukápáq mórama ayáánurapaq maréta mórama ayáánuropaq maréta urááe.

28 ááqibo miráuma monoq-áúbábí naayóbáqá agamátán-áikómá tiráiniq umá íbêqa áraimma mirá kéiyé: “wemmá otaa-káyúkábí makááe.” téna tiráine.

29 yaaraqá máitata waayúkama kótayata kéeta iyáátaq-iyataq yumá ámiyoq-naayoq kéeta aamá káwaageta tirááe: “enamááríq anó-monoq-namma yawítíyuwe kí-kaumo-yupaama móragaraqa keqnáámmá tarôq ínáq óne

30 ááqibo yaaraké enamááríq kumuwo! enamááríq kuméma ípuinone.” tewata

31 keqnáámmá uyátárai-monoq-wayukama aapinaa-káyúkágáráqá ámiyoq-naayoq kéeta tirááe: “wemá káqo-yuma yíwâqnaa uráitata íma pukáábo wenamááríq íma kanaaráq áwâqnaa éna miráipoana puíniye.

32 ááqibo Metáiyama máikakaatati Ítiráaeo-wayukati mú mikákáá anó-nakoma yaaraké kumínataa aónétaa mikáq itánúnatae.” tewata keqnáámmá wegáráqá yíkakaa-nakorata ámiyoq-naayoq-aimma timákaraaye.

Ítuma pukáiyé.

33 ááqibo wágáama aabaúma aúkáapi uyáwitana kumayuqá aúqma máqte-maruqa yawááquraiye.

34 aabaúma kaumoráq kégumitana Ítuma kabámarena anókaq wááqa kéyena tiráiyé: “Érói, Érói, arááma tebakátáni?” téna wenábike mirá kéiyé: “ketí Áánûqtuo, ketí Áánûqtuo, nôraq itaa tiyúkáano?” titata

35 tébakaqa máqeo-kayukama ítareta tirááe: “ítáaro! wemá Iráiyamma kááyaiye.” tewana

36 móra-nakoma uyaaté iréna parubaru-wánnáámá ikaa-q-nókáráqá yátaraq makéna Ítumma ámitana nátúwáitana min-nákómá tiráiyé: “éqtukaiyanao! Iráiyama yaaraké yamatuwáinana kumínaayaba aónaaro!” titana

37 Ítuma anókaq wááqa yumátuwena pukuráiyé.

38 pukitana ááqibo anó-monoq-naupaqa oqtaráq tabaraáberaa-kannaama abí kúmakaama wenamááríq aúkáapike kabááqma yakákuraiye.

39 ááiq-i-wayukati kawáá-nákómá máitana Ítu aúbáqá itó-uma máitana Ítuma wááqa yumátuwena pukitana aónatuwena wemá tiráiyé: “áraine. min-nákómá Áánûqtuni áaniko máqe-uraiye!” téna tiráiyé.

40 ááqibo aaranaamá mikáqá nékaq máeta káoneta Tárômeyaa Máriaa Máátariniyaa Máriaa maqné Yêmitiyaa Yótéti anóaratama máqe-ureta

41 Kááriribaqa yemá Ítuni anaaé waqmé kéweta áwâqnaa urááe. taíbaq-kaqon-noinima Ítugaraqa Yérútáárebaq uráán-noinima mibáq nékaq máqe-uraae.

Ítuma uqtamákaraae.

⁴² ááqibo aabaúamá karaakáq kúmitana Tabaatiráqá yokaa-yokaa-í-yúpáámá wáitanaboana Yótêbi Aarimatéabake-nakoma iréna wemá káánítôre uyátárai-naqa maéna Áánûqtuni kawáá kéi-kanaayabama awé kéiyé.

⁴³ mimórá-nákómá Pááíratinopaqa ikatîq íma uréna Ítuni arááq-auyabama ítama aónaraiye: “timínónó?” tíminaq mó-uqtamakaano.” titana

⁴⁴ Pááírati aúyánámmá ítarena “árainaq pukuráinabiyo?” téna i-wáyúkátí kawáá-nákómá ááyarena ítama aónarena tiráiyé: “ara pukáiyó?” titana kawáá-nákómá timá ámikaiye: “owé pukáiyé.” téna

⁴⁵ Pááírati iyánáaq umárena ítátuwena Yótêbimma timá ámikaiye: “kanaaráqíyeyé. arááq-auma mayaaó.” titana

⁴⁶ Yótêbi kateko-wánnáámá meyánîq umá maténa yaaraké aúma maténa wannaabí atáá-umakena óqtanobaqa maipí uqtamákena anón-oqtamma muriákóní ótaqa makéna yawááq-uraiyeyé. mirá umáqtuwaitata

⁴⁷ Máriaa Máátariniyaa Máriaa Yótétini anóagaraqa máeta uqtamákaraiapaqa aónaraaye.

16

pukáipike itó-uraitabama

¹ Tabaatimá ánatagitata Máriaa Máátariniyaa Máriaa Yémitini anóama Tárômegaraq átê-kuyumma i-qtáqtááqá meyámmá maqméta Ítumma pérakaneta matááé.

² Tóqtaaraqa iráqma tágagikaqa uqtamákarapaqa kóureta

³ kégoeta wataá-wataa tiréta “náawa oqtaráké óqtamma mamá páabaq “aukátikanitaabiyo?”

⁴ anón-oqtapoana ummaa yánitata tirááé. kététa ko aónamma óqtamma páabaq aukákuraitata aónaraae.

⁵ miráitata muriyánóbáqá péketa aónááyama móra-mabugoma wayán-únákáqtôgaraqa mibáqá maraq máqe-uraitana aónaraawana yáaqa ôriq umá karáitana min-nákómá tiráiyé:

⁶ “táaqa ígáino! Ítuma Náátárêtibake-nakomma kaapaq-yátaráq ikámaraa-nakomma abáá kéoyamma wemá pukáipike itó-urena íma máiyeyé. uqtamá káraapaqa aónaaro!

⁷ ááqibo wení iyápó-anna ko timá yímero! Pítaagaraqa timá áminata timá yímero! ‘Ítuma we-nókáámmá Kááriribaqa kégoitata mibáqá aónanowana ke-qnáámmá wemá keráwáqá miráuma timá tímikaiyeyé.’ ” téna tiráiyeyé.

⁸ aanibo yemá yáubareta muriyápáké uyaaté kóureta ikatéyana yáaqa karáitapoata páátí máqe-ureta máqte-kayukama íma timá yímikaaé.

Ítuma Máriaa Máátarininopaqa iráitana aónaraiyeyé.

⁹ Ítuma pukuráipike itó-umatuwena Tóqtaa-abayaanapimma nokáápaqa wemá áqnáabaqa Máriaa Máátarininopaqa iráiyeyé. naayóbáqá min-ínikóní arunóbáké abapaké kaayaq-kútí-áágómá Ítuma waqtukáiyeyé. ááqibo iráitana aónarena

¹⁰ Ítuni aanábómá ibiqá kéyaraawana ko timá yímikaiyeyé Ítuma paá máitana aónarena

¹¹ timá yímiqtuwena kététa wenáama irunóbáqá íma ítaraae.

iyápó-annabike kaayaq-nákórátá Ítuma aónaraaye.

¹² anaaékaqa waéqma káqon-nakaa umá kaayaq-nákórátá yeqtôpaqa iráitata karaa-márúkáqá kégowana iráitata aónareta

¹³ yauwaréta tébakaqa timá yímikaawata kanaaráq íma ítaraae.

iyápó-annama Ítumma aónaraae.

¹⁴ ákaqa Ítuma wení iyápó-annama yeqtôpaqa iráitata ye títaupake móra-anna-wayukama aáwaqa kénaawana Ítuma iréna áá yiwááguraiye. yemá irupí íkéteta káúbîq uréta wemá pukáipike itó-itata aónaraa-kayukama temmá íkéitaawanaboana áá yiwááguraiye.

¹⁵ wemá timá yímikaiye: “máqte-marukaqa kóoro! máqte-kayukama maan-áté-wátáámá mó-tima-yimero!

¹⁶ máqtemma yirupi kéitaa-kayukama nommá peráiyaqa atóbamayikanune. íkeitaa-kayukama yawááq-umayikanune.

¹⁷ aamá kéitaiya-kayukama maamin-áwááméq-yátááqá mayéta ketíwîkake kuti-áágómá waqtuwánoe. aúgen-aimma mayénama aúgen-aikaraq tínana

¹⁸ puí-íráákábáyáámá yáqtoraiyana ípuinana uwaatagááq-yátááqá naínama ípuinana karí-wáyúkámá ánekuiyanama karímá éqyikainata atóbaginoe.” téna tiráiyé.

Áánûqtuma kawáá kéi-marukaq Ítuma utáiyé.

¹⁹ timátuwena áwíkaitana Áánûqtuni kawáá kéi-marukaq uténa Áánûqtuni aukápáqá maráq máqe-uraitata

²⁰ wení iyápó-annama máqtepaqa ko timá yímikaae. abarokáq timá yímikaawata uyátárai-nakoma yegáráq yíwâqnaa uréna yé tiráama áraimma kéitana uyátárai-nakoma awaaméqá yímikaiye.

Arúke

Arúkema maami-kátáámá Tíópiratinopaq agatáíye.

¹ Tíópiratio, naayóbáqá netuq-wáyúkámá iyááté-íyááté umá ketáái aúkáapi Áánûqtuma máqte-qtataaqa tarôq urái-kataama agatáane.

² yemá mi-qtátááqá yúrapike aónaraa-kayukati yáama naayóbákáráq aati-aatigáráqá wakáane. yemá mi-káyúkámá Áánûqtun áaraqa wení mayai-wáyúkámá máeta yemá maami-kátáámá keqtáá timá tímikaataae.

³ anó-nako, miráitaq kegáráq kemá maami-kátáámá agamá enôpaq yuwánáae téq kêtune. maami-máqte-qtátááqtábámá áaimma ítátukaune. íbêqa kemá arupú umá agatáunamanibo miráuma áqnáabaq-kanaarake iráinikaa uráíye.

⁴ miráinaa emá ítama arutánóne min-áímmá emmá aráátíyamma minná áraíne.

Áánûqtuni kaqtó-nakoma Yóáanema pááq íniqtaba Tékáráiyamma timá ámikaiye.

⁵ Érôtima Yúria-marukaq kínima mái-kanaaraqa mórama monoq-náqá máqe uráimma min-nákóní áwîqa Tékáráíyae. wemá Ábááíyan-annabike monoq náqiye. ánáakoma Éronin-annabikemma min-íníkon awîqa Irítabetie.

⁶ yenákámá Áánûqtuni aúrakaqa íraqôniq urááye. yenákámá máqten-amaan-aimma waréta uyátárai-nakoni áama kéwaraayanaboana yepímmá otaa-qtátááqá íma wáqe-uraiye.

⁷ miráimanibo yenákámá mórama iyápóma íma ákáraaye. Irítabetima iyápóma íma kanaarácq marákáitata yenákámá araaqná anónuqma kamáguraaye.

⁸ Tékáráíyan-anna-wayukama mayaírátáá owana Tékáráiyama Áánûqtuni aúbáq monoq-máyáímá matáíye.

⁹ anó-monoq-wayukati yáaimma waraíkáae téta Tékáráiyamma awaaméqá umáketa weqtábá uyátárai-nakoni aokaq-náúpáqá uténa átê-kuyumma i-qtátááqá agamá ákûq íkáae.

¹⁰ agamá ákûq-umumma í-kánááráqá mi táoqa taíbaq Íbaru-wayukama máápaq áíkuteta nunamummá kêteta máqe-uraae.

¹¹ ánibo Tékáráiyama aónaimma uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma agamá ákûq íyáárégóní ayáánurapaq itó-uma máqe-uraiye.

¹² Tékáráiyama kaqtó-naqa aónatuwena iyánáaq umárena ikatîq uráimanibo

¹³ kaqtó-nakoma Tékáráiyamma timá ámikaiye: “Tékáráíyao, emá ikatîq íuwo. Áánûqtuma ení nunamummá ítátukaiye. enánáakoma Irítabetima iyápóma inaamaímá marakániye. ánibo emá min-íyápógóní áwîqa Yóáane té yamámiyo.

¹⁴ enáyakoma íraqôniq umá wáinaa amuqá maránóne. netuqyaa-káyúkámá wemá pááq í-nayaba yimuqá maránóe.

¹⁵ uyátárai-nakoni aúrakaqa anón-awiqa wániye. ánibo wemá wááéni-nokaraq akoqnáá-nokaraqa íma nániye. ánibo wemá anóni áyaqnobaqo márainanama Áánûqtuni Aokaq-Áágómá wepímmá ógiraniye.

¹⁶ wemá taíbaq Íbaru-wayukama mamá yirummá waeráiyana yeqtí uyátárai-naqa Áánûqtunopataa yauwéqma yíwíqme íniye.

¹⁷ wemá Áánûqtuni watáagaraq mamá wéna wení akoqnááma maména Iráiyaraa umá mamá wínímma Áánûqtuni naayóbáq-ámúné-nákáá umá mániye. wemá anóboyugaraq yeqtí yíráabitigaraq yíwíqmena mórabi máá áíkuiniye.

Áánûqtuni aammá íma wáráiya-kayukama yeqtí yúyánámmá mamá waeráinata yemá keqnáámmá mamá yokaa umáyíkarainana Ítuma kumíniye.”

¹⁸ Tékáráiyama kaqtó-nakomma maará téna timá ámikaiye: “kemá náaraq ínaraq maamin-áímmá áraine téq itánúnô? kemá anónuqma kamágúnana ketínáakogaraq araaqná kamáguraiye.” téna Tékáráiyama tiráiyeye.

¹⁹ ánibo kaqtó-nakoma yauwéqma tiráiyeye: “kemá Kébariomune. Áánûqtunopaq itó-uma kémaune. maamin-íráqón-áímmá wemá timátíkáitaq emmá timámena kukáunamanibo

²⁰ ketáama íma itáánaboana óyáukoma aráápaginaa aamá íma tínónaboana wéqéna aamá túnnayataakoma pááq innaraq wíniye.” téna kaqtó-nakoma tiráiyeye.

²¹ aarawaamá paá Tékáráiyani awé uréta netuq-yúyánámmá Ítaraae. ‘aokaq-náúpáqá nói-qtataaraq pááq uráitanawaq átáyaaqa minnóbáqá máiyoy?’ téta tirááe.

²² anaaékaqa Tékáráiyama máápaq yaúbarena aarawaamá aamá íma timá yíméwaniq uráiyeye. miráitana paá ayáánapo awaaméqá umá watáama timá yímikaibo óyáúqa aúyakuraiye. yemá Ítaraae Tékáráiyama móra óq-yataaqa aokaq-náúpáqá aónaitana óyaukoma aúyakuraiye.

²³ anaaékaqa Tékáráiyani mayái-kánáámá ánatagitana wení naaópaqa yauwéqma kóuraiye.

²⁴ anaaékaq ánáakoma Irítabetima araaqnáqoma ámûkarariq urénaboana aúpáq máitana móra-tiyaapaq-wiyomma yáuraiye.

²⁵ Irítabeti wenáúyánápímmá maará téna tiráiyeye: “uyátárai-nakoma kaay-oné umátikena aarawaatí yúrakaq tigae íyábá mamá paá kéumatikaiye.” téna tiráimanibo móra-inikoma iyápóma íma kanaaráq ákain-inikomma Íbaru-wayukama wemmá timá agaeráq kákaae.

Áánûqtuni kaqtó-nakoma Ítuma pááq íniye téna Máriaamma timá ámikaiye.

²⁶ abapaké móra-wiyokaqa Áánûqtuma kaqtó-naqa Kébariomma timákáitana móra-maruqa Kááriribaq kukáimma áwîqa Náátárêtibare.

²⁷ mórama inaarúmá áwîqa Máriaa móra-nakoma mayániye téta ataa makáan-inikonopaq kukáiyeye. minnámo aúyarakaraa-nakon áwîqa Yótêbie. min-náqá Tébitin-annabikene.

²⁸ kaqtó-naqa Áánûqtunopake Kéberiomma min-ínikónôpaq uréna tiráiyeye: “kaay-oné-yátááqá etê waíno. Áánûqtuma etê máena íráqô-qtataariq kéumakaiye.” téna tiráiyeye.

²⁹ Máriaama min-áímmá ítátuwaitana aúyánákómá ummaa yáguraiye. ánibo áyáqnoabaqa maará téna aúyánámmá Ítaraaye: “maaminnáma nóin-ainabiyo?” téna tiráiyeye.

³⁰ ánibo kaqtó-nakoma timá ámikaiye: “Máriaao, emá ikatîqa íuwo. Áánûqtuni áyákoma emmá íráqóniq kéumakaiye.

³¹ itaao. emá ámûkarariq uré iyápóma inaamaí marakainónama emá áwîqa Ítue té yamámiyo.

³² wemá anó-naqa mániye. mú mikákáá anó-naqa Áánûqtuma wení áanikoe téta áwîqa yánóe. áítaubikoma Tébitiraa umá anó-kinima wemmá uyátárai-nakoma Áánûqtuma tarôq umákaniye.

³³ wemá Yáakobon-anna-wayukati anó-kinima aati-aatimá mániye. miráinana wemá yabíkái-qtataaqa íma ánataniye.” téna Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyeye.

³⁴ Máriaama kaqtó-nakomma maará téna timá ámikaiye: “mi-qtátááqá náaraq umáwaq pááq íniyo? kemá móra-naqa íma matáune.” téna Máriaama tiráiyeye.

³⁵ ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma yauwéqma timá ámikaiye: “Áánûqtuni Aokaq-Áágómá enámûraaq kumínana Áánûqtuni uyáta-maqma akoqnáá-yataakoma ekáq pááq íniye. miráinata min-áókáq-iyápómá anaaékaq emá marákénatama maará téta áwîqa yánóe ‘Áánûqtuni áanikoe.’ tínóe.

³⁶ itaao. enanógaaoma Irítabetima araaqná kamágimanibo áyáqnoabaq iyápóma inaamaímá matokáiyee. naayóbáqá téta ‘wemá iyápóma kanaaráq íakaniye.’ tiráámanibo íbêqa ámûkaraq máitana abapaké móra-wiyomma kóiyee.

³⁷ Áánûqtuma kanaaráq máqte-qtataariq íniye.

³⁸ ániibo Máriaama tiráiyee: “kemá uyátárai-nakoni mayai-ínímúne. kanaaráq Áánûqtuma kemmá emá ténnaiq umátikaniye.” téna titana Áánûqtuni kaqtó-nakoma mikáké ayuwéna kóuraiye.

Máriaama Irítabetima ko aónaraiye.

³⁹ mi-kánáaráqá Máriaama páátákáá itó-uma Yúriabaq móra-maruqa anuáráaq-mapaq uráiyee.

⁴⁰ ániibo wemá Tékaráiyani naaúpaq uréna Irítabetimma áwátiraiye.

⁴¹ Irítabetima Máriaama áwátin-aimma ítátuwena iyápóma Irítabetini áyaqnoabaq máin-iyapogoma kanageq uráiyee. Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Irítabetimma ógikaitanaboana

⁴² anókaq ááyama tiráiyee: “máqte-noiniti aúkápikemma emmá Áánûqtuma awaaméqá umákena awíkaiya min-iyápómá marákánónama wemmá Áánûqtuma awaaméqá umákena awíkaiye!

⁴³ kemá nôraq uráunanawaq ketí uyátárai-nakoni anóama ketôpaqa iráiyô?

⁴⁴ taákoma emá tíwátennama kéitaitana tíyáqnoabaq iyápóma mái-waigoma amuqá maréna kanageq uráiyee.

⁴⁵ uyátarai-nakoni watáama emmá timá ámikain-aimma áraimma pááq íniqtaba itáiq-itaiq ínónaboana emá amuqá kémaraane.” téna Irítabetima mirá tiráiyee.

Máriaani imá

⁴⁶ maamin-ímá Máriaama maará tiráiyee: “kemá ketirupikémmá uyátárai-nakon áwîqa múte kéyayune.

⁴⁷ Áánûqtuma wemá kemmá mamá paá kéumatikaiye. weqtábábóana tirun-iyápógómá amuqá kémaraiye.

⁴⁸ kemá paá wení mayai-ínímánibo wemá keqtábá aákaq matokáiyee.

⁴⁹ kekáqá anó-qtataaqa uyátá-maqma tarôq uráipoata máqte-marabi-kayukama maa-kánáaráké yemá keqtábámá téta

‘Áánûqtuma awaaméqá umákena awíkaiye.’ téta tínóe.

Áánûqtuma wenáwîkoma aokaríq kéiyee.

⁵⁰ yemá náayubi weqtábá ikatíqa móra-wayukati-kanaagaraq káqo-kayukati kanaayábágáráq kéo-kayukama yemmá

wemá arummá kéumayikaiye.

⁵¹ wemá wení akoqnáá-ayaamma arúqtuwena

waayúkama yetí yúma mamá kéuyeta

mirá onaae teq-qtátáákáráq

wemá mamá pípêban umátuwaniye.

⁵² kateko-yáínái-nákáá umá

kíni-kayukama yetí akoqnáágaraq náápaakaraq-yibiqtatama
mamá paábaq yukéna
káqomma paá-wayukama
yemmá múte yaútaiye.

⁵³ ánibo yáayaba kéo-kayukama
wemá mamá íráqô-qtataaqnapo.
maqma ógikaimanibo
taíbaq-otamma makáa-kayukama
yetí iyáápima móra-yataaqa íma yiména
timá yíkaraiye.

⁵⁴ ketáái títaubikokaq wemá timá
akoqnáá umákaimma
Áánûqtu paá matokáine.

Ítíráeoma wení kaqtó-nakoma naayóbáqá
áwáqnaa uréna

⁵⁵ Áabaraakaraq wenánnágáráq
arummá umáyikena minnáyaba
aati-aatimá aúyánámmá ítame utáine.”
téna Máriaama íbí tiráiyé.

⁵⁶ Máriaama Irítabetite kaumo-wíyómmá máqena anaaékaqa wenamáapaq
yauwéqma kouraiye.

Irítabetima Yóáanemma marákáraiye.

⁵⁷ Irítabetima iyápó marakáni-kanaama yáwitana iyápóma inaamaí
marákáraiye.

⁵⁸ Irítabetin-anna-wayukagaraq móra-marukaq-wayukagaraq uyátárai-nakoma
Irítabetimma nôrabi umákái-qtataaqtaba ítátuweta yimuqá marákáraae.

⁵⁹ Áánûqtuni waayúkati yáaimma waréta abapaké kaumo-kánááráqá min-
iyápógóní áúma karánéta urááe. min-iyápógóní áwîqa aboán áwîkaq “Tékáráiyae”
téta áwîqa yamámineta uráámanibo

⁶⁰ min-iyápógóní anóama téna “ímiye.” tiráiyé. “ketáámá Yóáane téta áwîqa
yamámenunatae.” téna tiráiyé.

⁶¹ ánibo waayúkama tirááe: “mórama maamirán-áwîqá enawaammá íma
wáiyé.” téta tirááe.

⁶² mirá-timatuweta Tekáráiyama íma kanaaráq aamá titatabóata yemá
awaaméqá iyáánaq umátuweta aboámmá ítama aónaraae. ‘nóin-awiraq
maamin-iyápógómmá yamáminono?’ téta tirááe.

⁶³ ánibo Tékáráiyama aúba agayaí-yátááqá ítama maténa maará téna agatáiyé:
“min-iyápógóní áwîqa Yóáane.” titata yemá iyánáaq urááe.

⁶⁴ ánibo é mikáq Tékáráiyama aamá keqnáámá áaimma átama kétena
Áánûqtuni áwîqa múte yaútaiye.

⁶⁵ miráitata máqtemma wení móra-marukaq-wayukama ikatîq urááe. ánibo
mi máqte-qtataaqo páaq i-wáígóní watáagoma Yúríabaqa anuáráaq-marupakaraq
wéyáwé uráiyé.

⁶⁶ máqte-kayukama maami-kátáámá ítáa-kayukama íyaqnoabaqa netuq-
yúyánámmá ítéta maará-tiraae: “anaaeékaqa maan-iyápógómá náaraq umáwaq
mániyo?” téta tirááe. ánibo uyátárai-nakoni akoqnááma wepí wáitataboata
máqte-kayukama ítaraae.

Tékáráiyani imá

67 min-íyápógóní aboámá Tékaráiyama Áánûqtuni Aokaq-Áágómá ógikaitanaboana amunémá kuténa tiráiyé:

68 “ketáámá anómma uyátárai-naqa Íbaru-wayukati Áánûqtuma wenáwîqa múte yauyónátae.

wemá wení waayúkama yíwáqnaa kéena mamá paá kéumayikaiye.

69 móra-nakoma akoqnáá umá

ketáái kúmiq-yataaqa mamá

paábaq yuwánéna kukáiyé.

min-náqá wemá Áánûqtuni kaqtó-naqa Tébitin-annabike náqiye. naayóbáqá

70 Áánûqtuni aokaq-ámúné-wáyúkátí yáanapo

minnáyaba Áánûqtu mirá-tiraine.

71 ketáái namuro-wáyúkágáráq

yaímma íyamma umátíkáa-kayukagaraq

yetí akoqnáábikema keqtáámá mamá

paábaq tiyuwánitae.

téna timá akoqnáá uráine.

72 ketáái títaubikoqtaba arummá umáyikena

wení anón-anon-aimma timá yarúmakaqtabama

‘aákaq maranúne’ téna Áánûqtuma tiráine.

73-74 ketáái namuro-wáyúkábíkémá mamá

paá umátikenataa túawaaq

tuqma mái-aimma akoqnáá umá

ketáái tíbaubikomma Áabaraamma timá ámikaiye.

wemá paá tiyúwáitaqtaa wení mayáimá kémayetaa

ketáámá weqtábá ikatîqa íma éta

tirummá kámunanataa

75 wemá ketáái kateko-ámmá awítíkaraitaqtaa

wenáurakaqa arupú umátaa

ketáái túwarauna-kanaaraqtaama kémaunatae.

76 ánibo emá ketí pááqyan-iyapoma eqtábámá

‘mú mikákáá anón-naqa

Áánûqtuma wení amuné-naré’ téta tínoe.

anómma uyátárai-nakoni aakaqá

emá áqnáabaq kéoe.

wení aammá mamá yokaa kéumake

77 wení waayúkama timá yíminata

náayuwabi uyátárai-nakoma

yetí kúmiq-yataaqa mamá

paábaq kéyuwena awikátuwainayuma

yemá yetí kúmiq-yataapikemma atóbanoe.

78 ketáái Áánûqtuma keqtáámá

arummá kéumatikenata kaayoné kéiyé.

wemá keqtáyábá atóbaigae téna miráurái-waigoma aabaúmá utaréna

kamá tágainikaa umá

79 ketááráqá Áánûqtuni márûpake

ómmá kamá kétagaiye.

náayuwabi íbêqa pui-yátáákóní

amakaq máawana

Áánûqtuni márûpake ókómá

kamá kétagainata
yemá kanaaráq káoneta
kaayoné-ákák kanaaráq uréire ínoe.”
téna Tékaráiyama tiráiyé.

⁸⁰ anaaékaqa min-iyápógómá anómma aúkitana wení aúgaraq arun-iyápógáraraq akoqnáá urááye. ánibo Yóóanema waayúkama íma máa-kaqmaapaq máqena abarokáq Ítiráaeo-wayukati yúrakaq pááq umá iráiyé.

2

Máriaama Ítumma marákáraiye.

¹ mi-kánáaráqá Títáa Ogáátatima móra ámán-aimma maréna máqte-kayukama yorau téta yíwíqa agayaíkade tiráiyé.

² minnáma áqnáaba-kanaama yíwíqa matáámma mi-kánáaráqá Kiríniatima anó-kamaani-naqa Tíriabaqa máqe-uraiye.

³ miráitata máqtemma aarawaamá yeqtí márûpaq wéyáwé uréta yíwíqa mayánéta urááe.

⁴ Yótêbima Tébitini móra-annabike móra-naaemiye. miráitana Yótêbima Náátárêtibake Kááririri-maruqa yuwéna Yúriabaq Tébitini márûqa Béqtaremubaqa uráiyé.

⁵ ánáakoma Máriaama ámûkaraq máitata wetê kóuraaye.

⁶ yenákámá mi-márúpáq paá máayana Máriaama iyápó akání-kanaama pááq uráiyé.

⁷ ánibo purumakaakóní naúpaqa Máriaama áqnáabaq-iyapoma inaamaímá marákátuwena tabarááberake múqmútuwena purumakaakóní aáwaq-ketibi ákáráiyé. minná waayúkama ópake ya wái-námmá netuq-wáyúkámá ógikuraawanaboana yenákátí waiyóya-namma íma wáqe-uraiye.

kaqtó-wayukama tipi-típi-kawaa-wayukama timá yímikaae.

⁸ mi-náúkápáqá yaímma tipi-típi-kawaa-wayukama anó-marukoni áwábaq máeta nokáámma yeqtí tipi-típiraq kawáá umátuweta máqe-uraae.

⁹ ánibo mórama uyátárai-nakoni kaqtó-naqa yeqtôpaq kúmitana uyátárai-nakoni tágama-yataakoma yekáqá tágaitata yemá ikatîq uráámanibo

¹⁰ kaqtó-nakoma timá yímikaiye: “keráwáqá ikatîqa íoro. itáaro. kemá keráwáqtôpaq átê-wataama maméq kéyunaboana wemá mamá máqte-kayukabima yimuqá marániye.

¹¹ mi-nókáámmá Tébitini márûkaqa móra-inikoma iyápóma marákáraiye. minnáma yauwéqma keráwáqá tiwiráí-naré. wemá Káríqtoma uyátárai-nare.

¹² ánibo keráwáqá min-iyápómá aónanon-awaameqa maará íniye. minná keráwáqá aónáiyama min-iyápómá tabaráábebi múqmúyakaawana purumakaakóní aáwaq-tapepi waguréna máiyé.” téna tiráiyé.

¹³ kaqtó-nakoma mirá-timatuwaitata páátákáá taíbaq kaqtó-wayukama Áánûqtunopake pááq uréta wágáábaq máqei kaqtó-nakote ku máqe-uraae. ánibo yemá Áánûqtuni áwíqa múte yauyéta ibí maará-tiraae:

¹⁴ “Áánûqtuma mú mikákáá uyáta-maqma anó-naapaakaraq wenáwíqa anókaq múte yaúyoro. ánibo maa-márábí-káyúkáyábá Áánûqtuma amuqá kémaqyikaipoana kaayoné-yátááqá yeráwátê waíno.”

téta tirááe.

kawáá-wáyúkámá Ítumma ko aónaraae.

15 yemá kaqtó-wayukama iyuwéta yauwéqma Áánûqtuni márûpaq kówata tipi-típi-kawaa-wayukama maará-tiraae: “uyátárai-nakoma timá tími-qtataaqa pááq i-qtátááqá Béqtaremubaq uréta aónanunatae.” téta tirááe.

16 mirá-timatuweta yemá páátákáá kóuraae. ánibo yemá ko aónaamma Máriaayaa Yótêbima máayana iyápóma purumakaakóni aáwaq-tapepi waguré máqe-uraiye.

17 ánibo yemá min-iyápómá ko aónatuweta yemá Áánûqtuni kaqtó-nakoma min-iyápóyábá timá yímín-aimma tirááe.

18 tipi-típi-kawaa-wayukama ten-áímmá máqtemma náayuwabi ítáa-kayukama yemá minnáyaba yúyánámmá ítaraae.

19 yúyánámmá ítaraamanibo Máriaama máqtemmo ten-áímmá ítama arunóbátáá maréna netuq-áúyánámmá ítama aákaq maréna máqe-uraiye.

20 anaaékaqa tipi-típi-kawaa-wayukama yauwéqma kóureta máqtemma itéta aónaa-qtataaqtaba Áánûqtun áwîqa ibí múte yaútaae. kaqtó-nakoma timá yími-qtataaqa miráuma pááq uráiyé.

yemá Ítumma áwîqa yamámikaae.

21 anaaékaqa abapaké kaumo-kánáámá yáwitata min-iyápógóni áúma kégaréta áwîqa ‘Ítue’ téta yamá ámikaae. Ítuma íma pááq uréna anóani áyáqnoabaq máitana kaqtó-nakoma min-áwíqá yaráine.

Tímioniyaa Áánaama Ítumma anó-monoq-naupaq aónaraaye.

22 anóakaraq wení iyápógaraq mamá íráqôniq umá aúgen-augen í-kánáámá ánatagitata miráuma Mótetini ámáan-aikoma tiráiniq umátuweta anóayaa aboámá Yérútáárebaq min-iyápómá uyátárai-nakomma amíyéta awíqmeta urááye.

23 uyátárai-nakoni ámáan-aipima agamatán-áikómá mirá-uraiye: “áqnáabaq-iyapoma inaamaímá marakéqa minná máqtemma uyátárai-nakomma anóayaa aboámá ámetao.” téna ámáan-aikoma tiráine.

24 yenákágáráqá anó-monoq-nakomma amí-yátááqá amíyéta urááyamma miráuma uyátárai-nakoni ámáan-aikoma maará-tiraine: “kaayaqá anómma máaraa-numawabi káqomma kaayaqá ápôq-numaratama mamé yíno.” téna ámáan-aiko tiráine.

25 ánibo móra-naqa Yérútáárebaq máqe-uraimma áwîqa Tímionie. wemá arupú-napoana Áánûqtaba áaqa kéikatenapoana wemá Ítiráaeo-wayukama atóba iyaba awé urái-naqiye. Áánûqtuni Aokaq-Áágómá wetê máena

26 min-Áágómá wemmá timá akoqnáá umá ámikaiye: “Metáiyama uyátárai-nakoma timákáanana wíniye téna timá akoqnáá uráuna-naqa ení puínóna-kanaama íma pááq uráina wemmá aónainone.” téna tiráine.

27 miráitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Tímionimma timákáitana anó-monoq-naupaq uyábékaiye. ánibo Ítumma anóayaa aboámá awíqmeta ámáan-aikoma ti-qtátááríq íyéta óyana

28 Tímionima Ítumma awíqtokena Áánûqtuni áwîqa múte kéyauyena maará-tiraiye:

29 “uyátárai-nako, emá

timá akoqnáá umákaana-aimma

paá matokétaa

íbêqa kemmá ení kaqtó-naqa tiyúwénaq

kemá timuqá kémareq púyono.

30 ketí túrapike atóbamatikai-yataaqa

31 máqte-marabi-kayukayopaq emá mamá yokaa

óna-naqa íbêqa kemá káonaune.

³² uyátárai-nako, maami atóbamatikai-naqa emá mamá yokaa ónama ókóráá kamá tágama Yéqtaaeo-wayukayaba ení aammá kényiraatena ení-wayukama Ítíráaeo-wayukama anón-awíqa kényimiye.” téna Tímioni tiráiyé.

³³ Ítumma aboáyáá anóama Tímionima tin-áíqtábá iyánáaq urááye.

³⁴ ánibo Tímionima yemmá íráqôniq kéumayikena min-íyápógóní anóama Máriaamma maará téna timá ámikaiye: “taíbaq Ítíráaeo-wayukayaba yíkama ánatanoqtabagaraq paá yiwiréta ínôqtabagaraq Áánûqtuma maamin-íyápómá awaaméqá umákena awíkaiye. wemá Áánûqtuni awaaméqá mánipoata taíbaq-wayukama wemmá áyóqa ayéta

³⁵ aúpáq-yúyánámmá abarokáq pááq íniye. ánibo mórama tokóru-yakaa-pugoma aru-qtátááqá ení amáabopi agaibániye.” téna Tímionima Máriaamma timá ámikaiye.

³⁶ mórama Áánûqtuni amuné-ínímmá máqe-uraimma áwíqa Áánaae. wemá araaqnáe. naayóbáqá waamá maténa abapaké kaayaq-káritímáátímá awaikóte máqe-uraiye.

³⁷ anaaékaqa awaikómá pukitana ketoqá paá máqe-uraiye. ánibo abapaké kaumogaráq kaayaqte-kaayaqte-karitimaatima yáuraiye. miráitana min-árááqnágómá anó-monoq-naupaqa íma awikátuwena wéwaine. wemá aáwaqa aweté-urena nunamummá kétena Áánûqtuni áwíqa wágáagaraq nokáákaraqa múte yauyéwaine.

³⁸ mi-kánááráqá Áánaagaraq waaqókáq iréna Áánûqtukaq ‘tíkaiye’ tiráiyé. anaaékaq mi-káyúkámá Yérútáárebaq awé uráiyana yauwéqma yiwiráníqtaba yemmá min-íyápóyábá timá yímikaiye.

Yótêbima Náátárêtibaq yauwéqma uráiyé.

³⁹ yemá máqte-qtataaqa uyátárai-nakoni amáan-aikoma tiráiniq umá ánatatuweta kanaaráq yauwéqma Kááriribaq yeqtí naaópaqa Náátárêtibaq kóuraae.

⁴⁰ mikáqá min-íyápógómá anómma auréna akoqnáá ínéna uráiyé. wemá itaí-yátááqá wepímmá ógikaitana wemmá Áánûqtuma amuqá marákáraiye.

Ítuma yuwaaqnógoma anó-monoq-naupaq uráiyé.

⁴¹ Ítumma anóayaa aboámá aati-aati-káritímáátíráqá Yérútáárebaq utéta aokaq-kánáámá kótámaki-kanaae te-kánáámá aónéwaoyane.

⁴² Ítuma yuwaaqnógoma wení karitimaatimá tiyááka umá kaayapóana wegáráq aokaq-kánáágóní áaimma waréta Yérútáárebaq utááe.

⁴³ anaaékaqa kótámaki-kanaama ánatagitata yauwéqma kóuraamanibo min-íyápómá Ítuma paá Yérútáárebaq máqe-uraiye. ánibo anóayaa aboámá paá Yérútáárebaq Ítuma máiqtabama íaonaraaye.

⁴⁴ anóayaa aboámá téta káqo-kayukate uréire kéiyaa téta tirááye. miráitata anóayaa aboámá móra-wagaama uréire umá yeqtí aanábóyóparabi móra-marukaq-wayukayopaqa abáá urááye.

⁴⁵ anóayaa aboámá abáá óyamanibo íaonaraaye. miráitata Yérútáárebaq yauwéqma uréta Ítumma abáá urááye.

⁴⁶yenákámá abáá kéoyana kaumo-kánáámá yáwitata anaaékaqa aónááyamma anó-monoq-naupaq yirááti-wayukati aúkáapi máqe-uraiye. ániibo Ítuma aamá temmá kéitena yemmá anónnáma yauwéqma yekáráq ítama aónaraiye.

⁴⁷Ítun áama kéiteta yemá Ítuni itaí-yátááqtábámá wemmá aamá ítáawana yauwéqma tin-áítábágáráqá ítama iyánáaq urááe.

⁴⁸ániibo anóayaa aboámá Ítumma aónatuweta anómma iyánáaq urááye. anóama Ítumma timá ámikaiye: “ketáaniko, emá nôraq itaawáq kekárátámá mirá kéumatikaano? enabotê kekárátámá anómma umaayágitaka kerátámá eqtábá abáámá kéuye.” téna Ítumma anóama tiráiyé.

⁴⁹miráimanibo Ítuma yauwéqma maará téna timá yímikaiye: “kenákámá nôraq itakawáq keqtábámá tibáá kéoyo? aqá kemá ketiboní naaúpaq mánunayabama kenákámá íyaq ítaraayo?” téna Ítuma tiráiyé.

⁵⁰áaqiibo Ítuma min-áímmá tiqtábámá anóayaa aboámá áaimma íma ítama arútaraaye.

⁵¹ániibo Ítuma anóayaa aboátê kóureta Náátárêtibaq uréta aati-aatimá Ítuma anóayaa aboátí yáama wakáiyé. wenanóama aákaq íní-qtataaqa aúyánápí matokáiyé.

⁵²ániibo Ítuma anómma aúkitana wení itaí-yátáákógáráq wenáúgogaraq íraqôniq urááye. Áánûqtugaraq maa-márábíké-káyúkágáráq aónamma íraqôniq uráiyé.

3

nommá Peraí-náqá Yóóanema aamá tiráiyé.

¹Títaama Táíbíriati tiyááka umá móra-tiyaapaq-karitimaatimo kéimma Pótíátí Pááíratima Yúria-wayukati anó-kamaani-naqa máqe-uraiye. ániibo mi-kánááráqá Érótima anó-kinima Kááriribaq máqe-uraiye. ániibo ábâkoma Píripima Itúriamarupakaraq Térékónáítibakaraq anó-kawaama máqe-uraiye. Aráíténiamá anó-kawaa-naqa Áábiriniq-marukaq máqe-uraiye.

²mú mikákáá anó-monoq-nakarátama Áánatiyaa Kááyapatima máqe-uraaye. mi-káyúkámá kawáámá máawana áraimma mi-kánááráqá Yóóanema Tékáráiyama áanikoma waayúkama íma máa-kaqmaapaqa máitana Áánûqtuni aagómá Yóóanenopaq íráiyé.

³miráitana Yóóanema máqtemma Yótaa-nomma wáin-aukapaq uréna aarawaamá yirummá mamá waeréta nommá peraíyana Áánûqtuma yeqtí kúmiq-yataaqa mamá paá umáyikaikae téna watáama mó timá yímikaiye.

⁴Áánûqtuni watáama amuné-náqá Áítáiyama naayóbáqá agatáima maará téna wáiyé:

“waayúkama íma máa-kaqmaa-karaanobaqa móra-nakoma ááyama kétiye.

‘uyátárai-nakoni aammá yokaa oro.

aammá mamá arupú oro.

⁵aammá kubáutainabi maqmá ógiraaro.

anumá uyátaina-maruqa mamá

márûte áráwáá oro.

kaé káína-amma mamá arupú oro.

aumáramaq uráina-amma mamá arútáá oro.

⁶máqte-marabi-kayukama Áánûqtuma mamá atóbamayikani-arupu-yataaqa aónanoe.’ ”

téna Áítáiyama naayóbáqá agatáine.

⁷ netuqyaa-káyúkámá Yóáneqtaba nommá pétikaikaae téta yewana Yóáanema tiráiyé: “keráwáqá táí-iraakabayaakoni áráakawaqoe. náawaq titaráq anaaékaqa áyámma í-yátááqá pááq íní-waigomma kanaaráq kótámatuweraq péqmare kónaae téraq kéoo?”

⁸ keráwáqti kúmiq-yataapike tirummá abarokáq waerá íno-qtataariq oro. keráwáqá keqtúyánápikémmá ‘Áabaraama ketibotááé.’ ítero. téq áaimma átáma ítero. kemá keráwáqá kétima-timune. Áánûqtuma kanaaráq maamiráin-oqtamma mamá Áabaraani iyápo-annama aúrakaniye.

⁹ Áánûqtuni kukómá yaagóni ánûpi yokaa umá wáiyé. itáaro. máqte-tagoma íarutama arammá iyaínatama kanaaráq mi-támá ayáama irabí agatuwánóe.” téna Yóáanema timá tága-yimikaiye.

¹⁰ Yóáanema mirá-timatuwaitata yaímma-wayukama ítama aónaraae: “ketáámá náaraq ónúntaabiyo?” téta ítama aónaraae.

¹¹ ánibo Yóáanema maará téna yauwéqma timá yímikaiye: “móra-nakoma kaayaqá kúberai-unamma makénama kanaaráq kúberai-unamma ímo makáína-nakomma mórama amíno. ánibo móra-nakoma taíbaq-aawaqo wáinanama mamá móraiq íno.” téna tiráiyé.

¹² yaímma táákiti-moneqa máyáa-kayukagaraq nommá peráinéta iréta tirááe: “yirááti-nako, ketáámá náaraq ónúntaabiyo?” téta Yóáanemma ítama aónaraae.

¹³ ánibo Yóáanema timá yímikaiye: “móneqa ókaraq uyátá-maqma íma máyáaro.” téna Yóáanema tiráiyé.

¹⁴ miráitata yaímma ááiq-i-wayukagaraq Yóáanemma ítama aónaraae: “ketáágáráqá náaraq ónúntaabiyo?” téta tirááe. ánibo Yóáanema timá yímikaiye: “keráwáqti náápaatabama túma íma mamé uyéraq waayúkati móneqa íma máyáaro. keráwáqá otaa-káyúkámá íma mamá yawááq-umayikeraq móneqa máyáaro. keráwáqti meyámmá kanaaráq umá máyáaro.” téna tiráiyé.

¹⁵ aarawaatí yúyánákómá itó-uma akoqnáa itata yemá íyáqnoaq maará téta yúyánámmá kóita-yaita urááe: “Yóáanema Metáiyama yauwéqmataa tiwiráin-arábí íyabiyo?” téta tirááe.

¹⁶ miráitana Yóáanema yauwéqma timá yímikaiye: “kemá nopí nommá péqtikanune. anaaékaqa móra-naqa yínimma wení akoqnáágoma ketí akoqnáama uyátáraiye. kemá íma íráqô-naqa máunaboq kemá kanaaráq wení aítuq-anaamma íma ayubónúne. wemá iragáráq Áánûqtuni Aokaq-Áágókáráq keráwáqá nommá pétikaniye.

¹⁷ wemá wení yáunapo wítima agáqtuwaniye. miráumatuwena wení wítinaupaq wítima áíkuinimanibo táíq ínnama warárima aati-aatimá káíq-kaiq in-írabí agatuwániye.” téna tiráiyé.

¹⁸ Yóáanema yaímma káqon-aikaraq timá yúyánámmá mamá itó kéena miráiwagoma aarawaabímmá Metáiyáqtaba átê-wataama tiráiyé.

Érôtima Yóáanemma ánnáma ámikaiye.

¹⁹ miráimanibo Yóáanema Érôtimma awááguraiye. yeqti anó-kamaani-naqanibo Érôtima Erótiatikaq otaa-qtátááriq éna ábâkoni ánáaqa keyabitena yaímma táí-aimma taróq uráiyé.

²⁰ miráitana Érôtima máqten-otaa-qtataariqo kéenama ókaraq uyátá-maqma anón-otaamma kuyéna Yóáanemma ánná-naupaq ákaraiye.

Yóáanema Ítumma nommá pérakaraiye.

21 aarawaamá nommá kéberaawana Ítugaraq nommá pékaiye. ániibo Ítuma nommá pétuwena nunamummá kétena máitana Áánûqtuni márûpaq agaro uráiyé.

22 Áánûqtuni Aokaq-Áágómá máaraa umá Ítukaq kukáiyé. ániibo Áánûqtunopake móra-aikoma ááyama maará-tiraiye: “emá ketáanimone. eqtábámá kemá timuqá ôriq umá kémarau. ketíyakoma eqtábámá kanaa kéiyé.” téna aagómá Áánûqtuni márûpake ááyama tiráiyé.

Ítun áítaubikoni yíwîre.

23 Ítuma wení mayaímá áaimma átáma matáima wení karitimaatimá miráuma kaumo-tíyáákámá uráiyé. aarawaamá téta Ítuma Yótêbimma áanikowabiyaa téta tirááe.

24 Yótêbima Érimma áanikoe.

Érima Máátáátimma áanikoe.

Máátáátima Aríbaemma áanikoe.

Aríbaema Mérekimma áanikoe.

Mérekima Yáánaimma áanikoe.

25 Yáánaima Yótêbimma áanikoe.

Yótêbima Matáátiatimma áanikoe.

Matáátiatima Émotimma áanikoe.

Émotima Néamumma áanikoe.

Néamuma Étarimma áanikoe.

Étarima Náágaemma áanikoe.

26 Náágaema Máátimma áanikoe.

Máátima Matáátiatimma áanikoe.

Matáátiatima Tímíenimma áanikoe.

Tímíenima Yótekimma áanikoe.

Yótekima Yóramma áanikoe.

27 Yórama Yóáánaanimma áanikoe.

Yóáánaanima Arétamma áanikoe.

Arétama Terúbabeomma áanikoe.

Terúbabeoma Téyaatiomma áanikoe.

Téyaatioma Nérimma áanikoe.

28 Nérima Mérekimma áanikoe.

Mérekima Áárimma áanikoe.

Áárima Kóutaamma áanikoe.

Kóutaama Éramaraamma áanikoe.

29 Éramaraama Éramma áanikoe.

Érama Yótuamma áanikoe.

Yótuama Eriétamma áanikoe.

Eriétama Yóraamma áanikoe.

Yóraama Máátáátimma áanikoe.

30 Máátáátima Aríbaemma áanikoe.

Aríbaema Tímionimma áanikoe.

Tímionima Yútaamma áanikoe.

Yútaama Yótêbimma áanikoe.

Yótêbima Yónamumma áanikoe.

Yónamuma Irááíakimma áanikoe.

31 Irááíakima Mériamma áanikoe.

Mériama Ménnamma áanikoe.

Ménnama Mátáatamma áanikoe.

Mátáatama Nétaanimma áanikoe.

Nétaanima Tébitimma áanikoe.

32 Tébitima Yétimma áanikoe.

Yétima Óbétimma áanikoe.

Óbétima Póátimma áanikoe.

Póáatima Tárámonimma áanikoe.
 Tárámonima Náátonimma áanikoe.
³³ Náátonima Aammínataamma áanikoe.
 Aammínnataama Ááraminimma áanikoe.
 Ááraminima Ááranimma áanikoe.
 Ááranima Étaronimma áanikoe.
 Étaronima Pérêtimma áanikoe.
 Pérêtima Yútaamma áanikoe.
³⁴ Yútaama Yáakobomma áanikoe.
 Yáakoboma Ááítekimma áanikoe.
 Ááítekima Áabaraamma áanikoe.
 Áabaraama Téraamma áanikoe.
 Téraama Néomma áanikoe.
³⁵ Néoma Térúkimma áanikoe.
 Térúkima Aréumma áanikoe.
 Aréuma Apéregimma áanikoe.
 Apéregima Ébérimma áanikoe.
 Ébérima Tíraamma áanikoe.
³⁶ Tíraama Kénaanimma áanikoe.
 Kénaanima Áárápáqáarimma áanikoe.
 Áárápáqáarima Tênimma áanikoe.
 Tênimma Nóaamma áanikoe.
 Nóaama Aráámekimma áanikoe.
³⁷ Aráámekima Metúteramma áanikoe.
 Metúterama Énôkimma áanikoe.
 Énôkima Yérarimma áanikoe.
 Yérarima Maaérierimma áanikoe.
 Maaérierima Kénaanimma áanikoe.
³⁸ Kénaanima Énotimma áanikoe.
 Énotima Têtimma áanikoe.
 Têtima Áátaamma áanikoe.
 ánibo Áátaama Áánûqtumma áanikoe.

4

Tááqtaama Ítumma makáqma aónaraiye.

¹ Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Ítupimma ógikaitana Ítuma Yótaa-nopike yuwéna Aokaq-Áágómá wemmá awíqmena waayúkama íma máa-kaqmaapaq kóuraiye.

² mibáqá Ítuma kaayaqté-kaayaqte-tiyaaka-kanaama máitana Tááqtaama wemmá makáqma aónaraiye. ánibo mi-kánáaráqá Ítuma aáwaqa íma naráitanaboana anaaékaqa máqte-kanaama ánatagitana Ítumma áama yaráiyé.

³ ánibo Tááqtaama Ítumma timá ámikaiye: “emá Áánûqtuni áanikomo máema kanaaráq maan-óqtákóqtábá tinana waéqma yammá mamá aurao.” téna Tááqtaama mirá-timatuwaitana

⁴ Ítuma yauwéqma Tááqtaamma timá ámikaiye: “Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá téna ‘yakómá wenamá matúq-matuq umá paá máí-auwaraimma íma amíniye.’ ” téna Ítuma tiráiyé.

⁵ ánibo Tááqtaama Ítumma awíqmena móra-anuma uyátárain-anuraq uténa páátákáá Ítumma máqtemma maa-marábí-márúqá aráátimatuwena

⁶ Ítumma timá ámikaiye: “máqtemma maamin-ákóqnáámá anó-awikaraq emmá aménúne. máqtemma maami-qtátááqá kennábóaq ánibo mora náawanabi aménááqa kanaaráq aménúne.

7 ániibo emá kekáq araayutaúmmá ayé ketíwîqa múte yaúwínaqa maaminnáma máqtemma emmá aménúne.” téna Tááqtaama tiráimanibo

8 Ítuma yauwéqma Tááqtaamma timá ámikaiye: “Áánûqtuni watáama agamatán-áíkómá maará kétéye. ‘emá uyátárai-nakokaq nunamummá té wenáwîqa múte kéyauye ení Áánûqtuma wenamá wení mayaímá mayaa.’” téna Ítuma tiráiyé.

9 mikáké Tááqtaama Ítumma awíqmena Yérútáarebaq anó-monoq-nakoni amutaq múma ákárena tiráiyé: “emá Áánûqtuni ánikoma máema kanaaráq emá maakáké yaúme méma marabí metaao.

10 Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá maará-tiraiye. ‘Áánûqtuma tínata wení kaqtó-wayukama emmá kawáá umákanoe.

11 ániibo yemá emmá yeqtí iyáápi yáqtokaiyana mórama óqtakoma aítaupimma íma atarániye.’ Áánûqtuni watáama agamatán-áípi kétéye.” téna Tááqtaama tiráiyé.

12 Ítuma yauwéqma Tááqtaamma timámena tiráiyé: “aamá maaráuma wáiyé. ‘uyátárai-naqa ení Áánûqtumma íma makáqma aónaao.’” téna Ítuma yauwéqma tiráiyé.

13 ániibo Tááqtaama máqte-qtataariq umá Ítumma makáqma aónawaaena óqtaoqtaba awé uráiyé.

Ítuma Káárirí-marupaq áaimma átama mayaímá matáiyé.

14 anaaékaqa mirá-umatuwaitana Áánûqtuni Aokaq-Áágóní akoqnáaraq Ítuma yauwéqma Káárirí-marupaq iráiyé. ániibo Ítuni watáagoma máqtemma min-áúkápáq wéyáwé uráiyé.

15 aarawaatí monoq-náúpáq kéyiraatena aamá timá yímitata máqte-kayukama wenáwîqa múte yaútaae.

Náátárêtibaq-wayukama Ítumma anaaémma umákaraae.

16 Ítuma Náátárêtibaq uráiyé. naayóbáqá Ítuma pááqyan-iyapoma máenama mi-márúkáq máqte-uraipoana anómma aúríkaq uráiyé. ániibo Tabaatiráqá Ítuma monoq-náúpáq uyábékema aati-aatimá mirá éwainiq uráiyé. Ítuma itó-urena Áánûqtuni watáama yorautínéna uráiyé.

17 ániibo yemá amuné-náqá Áítáiyani agamatá-kánnáámá Ítumma mayámíkaae. wemá aúba-wannaama agátarena agamatán-áíkómá maará-tiraimma aónaraiye:

18 “uyátárai-nakoni Aokaq-Áágómá kekáq máiyé. wemá kemmá awaaméqá umátikena áwáyoq-wayukabi ‘Metáíyaqtaba átê-wataama mó tiyo.’ tiráiyé.

ánnábi máa-kayukama yemmá watáama timá-yimeq paábaq ayúqyikanunayaba timátíkaraiye.

yúramma karoparáina-wayuka

yúramma káonaiyata

náayubi ummaa-yátááqá kémayaayuma

mamá ayúqyikanunayaba

uyátárai-nakoma timátíkaraiye.

19 minnámo pááq íni-kanaaraq

uyátárai-nakoma wení waayúkama

yauwéqma mamá atóbamayikani-kanaayaba

abarokáq timá-yimiyo timátíkaraiye.”

téna naayóbáqá Áánûqtuni amuné-náqá Aítáíya agatáíye.

²⁰ Ítuma aúba-wannaama aráápatuwena yauwéqma kawáá-náqá ámítuwena wemá yiráátinena maraq máqe-uráíye. áníbo máqtemma monoq-náúpáq máe-kayukama Ítumma wenamáa wemmá aayoq urááe.

²¹ áníbo Ítuma mikáq áaimma átáma aamá timá yímikáíye. maará-tiráíye: “Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá íbêqa yorautúnama abarokáq kéíye.” téna tiráíye.

²² mirá téna timátúwáitata yemá Ítuni áwîqa múte yaúyéta Ítuma íráqôn-aimma tiqtábá yemá netuq-yúyánámmá ítéta iyánáaq urááe. miráimanibo yemá tirááe: “nôraq kéíyo? maan-náqá Yótêbini áráaqa íyaq máraniyo?” téta tirááe.

²³ áníbo Ítuma maará téna timá yímikáíye: “árainé. keráwáqá keqtábá maará tínoe. ‘tótaa-nako, enamáárîq téq ónaiq umá mirá uwo. emá mirán-ááímmá Kápéranabaqa tarôq ónama minná ketáámá Ítaraunataama emá mórai q umá maakáqá ení márûkakarag mirá-uwo.’ téq keráwáqá tînomanibo

²⁴ kemá keráwáqá árainma kêtima-timune. waayúkama yeqtí márûkake móra amuné-nákón áama íma kéitaane.

²⁵ kemá árainuramma keráwáqá kêtima-timune. Íráíyani kanaaráqá taíbaq keqtoq-nóínímmá Ítíráaeobaq máawata mi-kánááráqá aabayámmá aúyakitana kaumo-kárítímáátígáráq móra-tiyaamma-naikama móra-wiyomma aaqá íma yuráíye. áníbo máqten-aukapaqa anómma yáayaba urááe.

²⁶ miráimanibo mórama Ítíráaeobake-kayukayopaqa Íráiyama yíwáqnaa íyábá íuraine. ímiye. Áánûqtuma Íráiyamma Térabatibaq timákáitana Tááíranapaq-marupa q móra-inimma awaíkómá pukitana ketoqá máin-inikonopa q uráímiye.

²⁷ miráitana Áánûqtuni amuné-náqá Íráítaani kanaarákáráqá netuqyaammá kárú-wayukama Ítíráaeobaq máqe-uraamanibo min-áúkápímmá íma móra-nakomma íráqônîq uráíne. ímiye. Néímenima Tíriabake-nakoma wenamáa wení karígómá atóbamakaraine.” téna Ítuma Yéqtaaeo-inikoqta q tiráíye.

²⁸ máqte-kayukama monoq-náúpáq máe-kayukama min-áímmá ítáama yeqtábá titatabóata anómma íyaqta q urááe.

²⁹ páátákáá yemá Ítumma yabitimá máápa q yukááe. yeqtí mi-márúqá móra-anuraq awíqmeta min-ánúgóní ámûrake áaimma átáma awéqtátuwaneta urááamanibo

³⁰ wení kanaamá íma pááq uráitanaboana yeqtí aúkápíke Ítuma yúqtúyuwena kóuráíye.

Ítuma móra-nakopike táí-aagomma watukáíye.

³¹ Ítuma Kápéranabaq Kááiriri-marupa q kukéna Tabaatiráqá aarawaamá yiráátiráíye.

³² áníbo yemá Ítun áagaama tewata tébakaq-wayukama iyánáaq urááe. minnáma Ítun áagoma akoqnááma wáitataboatae.

³³ monoq-náúpáqá móra-naqa máqe-uraimma wepímmá táí-aagoma máqe-uráíye. min-nákómá anókaq ááyama tiráíye:

³⁴ “Náátárêtibake-naqa Ítuo, emá nóinawaq mayánéq ketááyôpaqa iráánô? keqtáámá mamá táíq umátikanetaawaq iráánô? kemá eqtábámá kéitaune. emá Áánûqtuni aokaq-náqóne.” téna táí-aagoma wepí máí-nakoma tiráíye.

³⁵ miráitana Ítuma táí-aagomma awáágéna tiráíye: “emá paátí mááo. min-nákónôpakemma yuwé kóaa.” téna tiráíye. áníbo mi-táí-áágómá min-náqá yaúma waayúka aúkápí iyaabóma marabí yubámmarena min-náqá ayuwéna íma mamá táíq umákaráíye.

³⁶ minnáyaba máqte-kayukama iyánáaq urááe. ániibo yeíyáá maará-tiraae: “maaminnáma nóikaan-ainabiyo? miráuma náápaakaraq akoqnaágaraq wáinakoma táí-aagoqtaba watáama tináikáán-áímmá kítitata táí-aagoma waayúkama iyuwéta kégoe.” téta tirááe.

³⁷ miráitana Ítuma tarôq i-qtátááqtábámá watáagoma min-áúkápáqá máqte-marupaq wéyáwé uráíye.

Pítaamma aítáako-araaqnama Ítuma mamá íráqôniq umákaraiye.

³⁸ Ítuma mi-mónóq-námmá yuwéna itó-uma Tááímonini naaúpaq uyábékaiye. Tááímonimma aítáako-araaqnagoma kokoq yámma karímá ákaraiye. ániibo Ítuqtaba áwáqnaa ikáae téta ááyaraae.

³⁹ miráipoana Ítuma min-árááqngóní amakaq ko itó-urena mi-kárígómá awááguráye. ániibo mi-kókóq yákoma ayúkaiye. miráitana min-árááqngómá páátákáá mikáq itó-urena yeqtí aáwaqa yokaa umáyíkaraiye.

Ítuma netuqyaa-káyúkámá mamá atóbamayikaraiye.

⁴⁰ aabaúmá kuperáné kéitana Tabaaqtimá ánatagitana waayúkama yeqtí aanábómá ókon-oko-karima máyáa-kayukama Ítunopataa yiwíqmeta irááe. ániibo Ítuma máqte-kayukama mórá-mora-yuma yemmá yínêkuyena keqnaámmá mamá atóbamayikaraiye.

⁴¹ táí-aagoma máqte-kayukama iyuwéta kóuraae. ániibo mi-tái-áágómá maará téta ááyama tirááe: “emá Áánûqtumma áanikomone.” téta tirááe. mirá-tiraamanibo Ítuma Metáíya máenaboana yiwáágéna íma iyúwáitata aamá tirááe.

Ítuma Yúríá-marupaq Áánûqtuni átê-wataama kétena yiráátiraiye.

⁴² aabáyaanapimma nokáapaq yaúbatuwena mi-márúqá yuwéna móra-aukapaqa waayúkama íma máa-kaqmaapaqa nunamummá tínéna kóuráye. ániibo aarawaamá aónatuweta wenôpaq urááe. ániibo Ítuma iyuwéna kóiyabae téta yáqtotoq uráámanibo

⁴³ Ítuma timá yímikaiye: “kemá Áánûqtuma yabíkái-marupataba átê-wataama kétima-timeq káqo-marupakaraq mó timá-yimenaq kéune. Áánûqtuma maaminnáyaba timátíkaraiye.” téna Ítuma timá yímikaiye.

⁴⁴ ániibo Ítuma Yúríá-wayukati monoq-náúpáq watáama timá yímikaiye.

5

Ítuma titana Pítaama netuqyaa-nóyááqá yaráíye.

¹ móra-taoqa Kénétáaretiqa nokaayúkóní kegébabaqa Ítuma itó-uma máitata taíbaq-wayukama Áánûqtuni watáama itánéta ikúma yageq-yageq urááe.

² Ítuma aónaimma kaayaqá pááqyamma únópi-káárérátá únókóní áwábaq wáitana aónaraiye. ániibo noyááqa yaí-wáyúkámá únópi-káárémá yuwéta kúqômma tete urááe.

³ Ítuma móra-unopi-kaarebi uyátárimma minná Tááímoni Pítaani únópi-kááre. ániibo Ítuma Tááímoniqtaba ‘únópi-káárémá pááqyamma awétáme nékaka mó maraa’ tiráíye. ániibo Ítuma únópi-káárébi uyátáma máena aarawaamá watáama timá yímikaiye.

⁴ miráumatuwena Ítuma watáama timá yímituwena anaaékaqa Tááímonimma timá ámikaiye: “únópi-káárémá yabitimáe non-aúkáapi uré kúqômma yúwénana kumínaa noyááqa yaa.” téna Ítuma Tááímoniqtaba tiráíye.

5 Tááimonima yauwéqma tiráiyé: “íbêq-nokaamma ketáá máqtemma kamáa káetaa noyááqamaa únataamanibo mórama noyááqqa íma yaráunataae. miráimanibo emá ténaboq kemá kúqômma yúwáánana kumíniye.” téna tiráiyé.

6 yemá miráumatuweta taíbaq netuqyaa-nóyááqá aúyaqma yáqtóráawana kúqômma ummaa yamá yararáné uráiyé.

7 miráitata yemá yaímma yeqtí aanábómá móra-unopi-kaarebi máe-kayukama tíwáqnaa ígáae téta yááyaraae. ániibo yemá iréta noyááqqa mamá kaayaq-únópi-káárégómmá maqma ógikaae. ániibo mi-kááyáq-únópi-káárégórátámá ummaa yamá únópi kumá yuberáyéta uráiyé.

8 Tááimoni Pítaama miráimma aónatuwena Ítuni aítaupi araayutaúmmá aténa maará-tiraiye: “uyátárai-nako, emá kemmá tiyuwé kóaa. kemá kúmiq-naqune.” téna tiráiyé.

9 Tááimonima aónaimma máqtemma maami-nóyááqá yáqtóráataba aónawaaena ikatîq uráiyé. ániibo yaímma-wayukama wetê máqeo-kayukagaraq ikatîq urááe.

10 kaayaqá Yéberimma áanikoratama Yêmitiyaa Yóáanema yenákámá Tááimonimma ábárawaaoboata yenákágáráqá iyánáaq urááye. ániibo Ítuma Tááimonimma maará téna timá ámikaiye: “emá ikatîq íuwo. anaaékaqa emá waayúkama yáqtorainone.” téna Ítuma tiráiyé.

11 mikáké yemá únópi-káárémá yabitimá áwábaq má kémareta yemá máqteqtataaq kényuweta Ítuni anaaé wakááe.

mórama kárú-naqa Ítuma mamá atóbamakaraiye.

12 Ítuma móra-marukaq máitana móra-naqa máqe-uraimma kárú-karigoma áúnobaq ógikai-nare. min-nákómá Ítumma aónatuwena óípake araayutaúmmá aténa nunamupí maará téna tiráiyé: “uyátárai-nako, kanaaráq emmá akáinaama ketí karímá kanaaráq mamá atóbamatikanone.” téna kárú-nakoma tiráiyé.

13 Ítuma ayáámma árútukena ánêkuyena tiráiyé: “kemmá tíkáiye. emá atóbagaao.” téna Ítuma tiráiyé. páátákáá é mikáq kárú-karigoma ánatamakaraiye.

14 ániibo Ítuma akoqnáá-aimma timá-amena tiráiyé: “móra-nakomma íma timá-amiyo. ímiye. emá uré anó-monoq-nakomma enáúma mó-araate Áánûqtukaq naíwámmá mó agamá ákûq uwo. miráuma Mótetimo tiráiniq uwo. miráinata waayúkama mikáq aónaaro ení karímá ánatagiye.” téna tínóe téna Ítuma tiráiyé.

15 miráitana Ítuma máqten-awaameq-yataariq ináíkómá ókaraq wéyáwé uráiyé. miráitata netuqyaa-káyúkámá Ítun áama yama kéitaawana karímá mamá atóbamayikaraiye.

16 miráimanibo anaaékaqa aati-aatimá Ítuma waayúka íma máa-kaqmaapaq uréna nunamummá mó téwae kéiyé.

móra-naqa áí-ayaamma táíq i-náqá Ítuma mamá atóbamakaraiye.

17 móra-taoqa Ítuma máena aarawaamá kényiraatitata yaímma Pératí-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq maraq máqe-uraae. yemá máqten-aukapaqa Kááriribakemma Yúriabakemma Yérútáárebakekaraq yama áíkutaae. ániibo uyátárai-nakoni akoqnáágoma karí-wáyúkámá mamá atóbaikaae téna Ítupi wáqe-uraiye.

18 ániibo yaímma-wayukama móra-naqa kúkutaaraq yaaguyaqméta irááe. min-nákóni ayááqtákoma aráákaguraiye. yemá min-náqá yaagumé naaúpaq utéta Ítun-amakaq maránéta urááe.

19 aarawaamá taíbaq aammá aúyakowata karí-náqá maméta Ítunopaq uínón-amma íma wáqe-uráiyé. miráitata yemá naaúpaq utéta naanamubiké múkapotaraae. ániibo mi-karí-náqá kúkutaaraq wayákareta aarawaatí aúkáapi múte yaagumá Ítuni aúbáq makááe.

20 Ítuma yeqtí yirummá améta yikai-yátááqá aónawaaena tiráiyé: “ketí aanábógô, kemá ení kúmiq-yataaqa paábaq matukáune.” téna Ítuma tiráiyé.

21 yemá ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Péрати-wayukagaraq yeiyáá netuq-áímmá téta maará-tiraae: “maamin-náqá náawawaq wemá Áánûqtumma maamin-ákáyáámmá kétimakaiyo? móra-nakoma íma umaataráipoana kanaaráq íma kúmiq-yataaqa matuwániye. wé minnâ Áánûqtu wenamá wení mayáímiye.” téta tirááe.

22 Ítuma mi-káyúkátí yúyánápímmá aónatuwenaboana wemá yauwéqma timá yímikaiye: “keráwáqá nôraq itaráq tíyaqnoabaqa táí-tuyanamma móite-maite kéoo?

23 nóin-ainaq tenúnô? ‘ení kúmiq-yataaqa mamá paá umátukaune’ ténú kemá téq ‘emá itó-uma kóaa’ tenúnô?

24 miráinaq keráwáqá itaígáae téq kétune. maa-márábímmá Waayúkagoni Áraaqa náapaamma matokáipoana wemá kanaaráq kúmiq-yataaqa mamá paá íniye.” téna Ítuma wenamáárîq wetábá tiráiyé. miráitana min-ayááqtámô aráákagi-nakoqtaba Ítuma maará téna tiráiyé: “kemá emmá kétimamune. emá itó é ení kúkutaa-yagaraq mamé ení naaúpaq kóaa.” téna Ítuma tiráiyé.

25 miráitana min-ayááqtámô aráákagi-nakoma aarawaatí yúrikaq páátákáá itó-uráiyé. ániibo kúkutaa-yama waguréna máqeimma yawátámena wení naaúpaq kégoena Áánûqtuni áwîqa múte yaútaiye.

26 ániibo máqte-kayukama iyánáaq urááe. yemá Áánûqtuni áwîqa múte kéyauyeta yeqtí íyakoma iyánáaq kéitata maará-tiraae: “íbêqa ketáámá óq-yataaqa kateko-yátááqá aónáunataae.” téta tirááe.

Ítuma Aríbaemma ááyaraiye.

27 anaaékaqa Ítuma kéwana aónaimma móra-naqa táákiti-moneqa máyái-nakoma táákiti-moneq mayái-opitipaq máitana aónaraiye. min-nákóní áwîqa Aríbae. ániibo Ítuma min-náqá timá ámikaiye: “emá ketinaae ya waraao.” téna tiráiyé.

28 ániibo Aríbaema máqte-qtataaqa mipí kéyuwena Ítun anaaé wakáiyé.

29 Aríbaema Ítumma anón-aawaqa wení-naaupaq agayákáitata yaímma táákiti-moneqa máyáa-kayukagaraq yaímma káqo-kayukagaraq Aríbaeyaa Ítute máeta aáwaqa narááe.

30 ániibo Péрати-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Ítuni iyápó-anna-wayukayaba netuq-áímmá téta maará-tiraae: “nôraq itaráq keráwáqá táákiti-moneqa máyáa-kayukagaraq kúmiq-wayukagaraq aáwaqa kénnao?” téta yemá tirááe.

31 ániibo Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “waayúkama karímá íma matáa-kayukama tótaa-nakonopaqa íma kéoe. ímiye. paá karí-wáyúkámá tótaa-nakonopaqa kéoe.

32 kemá arupú-wayukama yirummá waeraígáae téq íma kukáune. ímiye. kemá kúmiq-wayukama yemá yirummá waeraígáae téq kukáune.” téna Ítuma tiráiyé.

aáwaqa aammá auni-ááímmá

³³ móra-taoqa yaímma-wayukama yemá Ítumma maará téta timá ámikaae: “yemá Yóáaneni iyápó-annama aáwaqa awetá-ureta taíbaq-kanaama nuna-mummá tirááe. ániibo yemá Péрати-wayukati iyápó-annagaraqa mórai q kéoe. miráimanibo ení iyápó-annama paá nommá néta aáwaqa néta kéoe.” téta tirááe.

³⁴ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “mórama keráwáqtí aanábó-nákómá keráwáqtê maéna aaramá mayánéna kéinaq aáwaqa keráwáqá awetá-ino? ímiye.

³⁵ miráinata anaaékaqa min-ínímô mayáné i-náqá mamá paábaq yuwáiyana ókaraqa wení aanábó-wáyúkátêma íma mániye. mi-kánááráqá kanaarácq keráwáqá aáwaqa awetá-inoe.” téna Ítuma tiráimma waéqma itaí-áipí téna wenamááríq wetábá ‘aaramá mayáné iníkáá-náqúne’ téna tiráiyé.

³⁶ Ítuma mórama waéqma itaí-áikárácq maará téna timá yímikaiye: “móra-nakoma wení naayómmá aqtábáá-kuberai-unamma yakákitanama aúgen-aqtorake yakácqma naayón-áqtábáá-únákáqá íma káraataiyé. ímiye. íma aokaríq kéiyé. mirá énama aúgemma kúberai-unamma mamá táíq umáginana aúgen-unakoma paá wáinanana naayón-únákómá paábaq áikiniye.

³⁷ mórai q umá móra-nakoma mémegoni naayón-áúwárátíbí íma aúgema wááénima yaqmá káitiye. naayón-áúwárátíbí áítinanama aúgemma wááéni-nokoma naayón-áúwárátímá kabááqtuwena marabí atíginiye. miráinanana méme áúwaratigogaraqa táíq umáginaiye.

³⁸ ímiye. íma aokaríq íniye. mémegoni aúgen-auwaratibi aúge-waeni-nomma áítino.

³⁹ ániibo móra-nakoma naayó-kááéni-nómmá nátuwenama aúge-waeni-noqtabama íma kákaiye. wemá maará téna kétiye. ‘naayó-kááéni-nómmá minná íráqône kétiye.’ ” téna Ítuma waéqma itaí-áipí wení aúge-kataayaba tiráiyé.

6

Tabaatiráq mayáimá mayáiyábá aammá aúkain-aimma.

¹ móra-Tabaatiraqa wíti-yokoni aúkáapi Ítuma wení iyápó-annate uréire uráiyé. ániibo wení iyápó-annama yaímma wítigoni arammá nánéta matéta wítima iyáákaq makéta kategátúbatuweta narááe.

² minnáyaba yaímma Péрати-wayukama tirááe: “Tabaatiráqá aammá áúmakaae. keráwáqá minná nôraq itaráq mirá kéoo?” téta tirááe.

³ Ítuma yauwéqma timá-yimena tiráiyé: “Tébitima naayóbáqá tiráin-aimma íyaq yoráútaao? Tébitigaraq wení waayúkate yáamo yarái-kanaaraqtaba kétune.

⁴ Tébitima Áánûqtuni aokaq-náúpácq uténa Áánûqtuni aúbácq yammá waíma matáine. mi-támmá paá-wayukama naíyábácq aammá áúkaapoata anó-monoq-wayukama kanaarácq nánóe. miráimanibo Tébitima mi-támmá mamá kénena wení waayúkama yímítata naráane. keráwáqá min-áímmá íyaq yoráútaanabiyo?” téna Ítuma kétenama ókaraq

⁵ timá yímikaiye: “Waayúkagoni Áráaqa Tabaatigóní uyátárai-naqiye.” téna Ítuma wenamááríq wetábá tiráiyé.

ayáamma táíq urái-naqa Tabaatiráqá Ítuma mamá atóbaraiye.

⁶ káqo-Tabaatiraq Ítuma monoq-náúpácq uténa aarawaamá watáama timá yímikaiye. ániibo móra-naqa máqe-uraimma ayáánurapaq-ayaakoma aayákagena táíq umáguraiye.

⁷ ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Péрати-wayukagaraq Ítumma aatómaq urááe. yemá Ítuqtaba téta “Tabaatiráqá karí-wáyúkámá mamá atóbaniyopoataa aónanunatae.” téta aatómaq urááe. mirá kéeta Ítumma aabi mayakánón-aqtaba abáá urááe.

⁸ miráitana Ítuma wenamáárîq mi-káyúkátí yúyánánóbáqá ítátuwenaboana téna ayáámmo aayákagi-nakoqtaba aúkáapi “yúbáq unitóáao” titana min-nákómá ító-uraiye.

⁹⁻¹⁰ ánibo Ítuma máqte-kayukati yúrapi karáqme kéyautena min-náqá timá ámikaiye: “ayááma arupú uwo.” téna tiráiyé. ánibo min-nákómá ayáámma árútuwaimma ayáákoma arupú umáguraiye. miráitana Ítuma ítama yímónaraiye: “kemá keráwáqá ítama aónanaa kéune. Tabaatiráqá ketáámá íráqôn-aainaq tarôq ónúnataabi táí-aainaq tarôq ónúnataabiyo? waayúkama yíwáqnaa onatatáá paá máno-kayukama ketáá mamá táwîq umáyikanunataabiyo?” téna Ítuma tiráiyé.

¹¹ miráimanibo yemá anómma íyaqtaba urááe. mirá kéeta yeiyáá maará-tiraae: “ketáámá Ítuqtaba nôraqtaawaq umákanunataabiyo?” téta tirááe.

Ítuma tiyááka umá kaayaq-wáyúkámá awaaméqá umáyíkaraiye.

¹² mi-kánáárqá Ítuma nunamummá tínéna anubaq utáiyé. mi-nókáámmá Ítuma Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq kéitana aaqá irákáiyé.

¹³ aabaúmá utáitana aabáyaanapimma Ítuma wení iyápó-annama yááyaitata yewana tiyááka umá kaayaq-wáyúkámá awaaméqá umáyíkatuwena yíwîqa awaaméqá umátike tiwiráune tiráiyé.

¹⁴ móra-nakoni áwîqa Tááímoniboana Pítaae téna áwîqa yamá ámikaiye. ánibo Áánaruma Tááímonimma ábâkoe. ánibo Yêmitiyaa Yóáane. ánibo Píripiyaa Paatááromiyue.

¹⁵ ánibo Máátiyuyaa Tómaátie. ánibo Yêmitima Áápiatimma áanikoe. ánibo Tááímonin áwîqa karuwaaq-naré.

¹⁶ ánibo Yúqtaatima Yêmitimma áanikoe. ánibo Yúqtaatima Itikááriotima anaaékaq Ítumma namuroíq umákáa-kayukati iyáápi kutarurîq uráine.

netuqyaa-káyákábi Ítuma mayaímá matáine.

¹⁷⁻¹⁸ mi-káyúkámá iréta watáama kéitaawana Ítuma karímá mamá atóbamayikaraiye. aarawaabí waátama táí-aagoma máí-kayukama Ítuma mamá íráqônîq umáyíkaraiye. ánibo Ítuma yeráwáqtê kukéna wení taíbaq-iyapo-annawayukate móra-arubaq kunitó-uma máqe-uraae. netuqyaamá aarawaamá Yúriabakema Yérútáárebakema únón áwábaqa waaqókáq Tááyabakema Tááíranapaqa taíbaq-wayukagaraq mikáq máqe-uraae.

¹⁹ ánibo taíbaq-wayukama Ítuma iyáánapo ánekuiyana Ítuni akoqnáágoma mi-káyúkámá mamá íráqônîq umáyikaniye.

Ítuma amuq-yatááqtábámá tiráiyé.

²⁰ Ítuma wení iyápó-annama kéyimonena tiráiyé: “keráwáqá áwáyoqa máiyayuma timuqá máráaro. keráwáqá matúq-matuq umá máí-auwaraimma keráwáqtí minnáe.

²¹ keráwáqá íbêqa táayaba kéiyayuma annaékaqa ógiranoe.

keráwáqá íbêqa ibiqá kéyaraayuma keqnáámmá wíráa ínóe.

²² ítáaro. Waayúkagoni Áráakoqtaba waayúkama keráwáqá íyamma umátiketa tiwétátuweta aamá timá pááqyaniq umátikanoe. yemá mirámô kéiyaqa keráwáqá timuqá maráinoe.

²³ timuqá kémareraq iráá yamá yaúmema-meta umá timuqá máráaro. keráwáqtí anó-meyamma Áánûqtuma wemô máipaq maqtokáiyé. mi-káyúkámá keráwáqá

mamá táíq kéumatikaamma naayóbáqá yeqtí yítaubikoma miráuma móraiq umá Áánûqtuni wataáama yirááti-wayukama mamá táíq umáyíkaraane.

²⁴ keráwáqá náayuwabi taíbaq ótamma kémaraawanama keráwáqtí túwaraikoma íbêqa oyaaq kéimanibo anaaékaqa anómma táí-yataakoma keráwákáq yíniye.

²⁵ keráwáqá náayuwabi tímûqa yaiyúma annaékaqa táayaba ínóe. íbêqa náayuwabi wírâa kéiyayuma annaékaqa ibiqá yaránóe.

²⁶ máqte-kayukama keráwáqtábá íráqôn-aimma kétéyama atéráaro. naayóbáqá yeqtí yítaubikoma miráuma kaaqaari-ámúné-wáyúkámá mimórá-yátááríq umáyíkaraane.

namuro-wáyúkáyábá tirummá yímero.

²⁷ óq-aimma Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “kemá keráwáqá kétéma-timune. móra náayubi ketáama itéqa keráwáqtí namuro-wáyúkámá tirummá yímero. náayubi keráwáqá íyamma umátikaiya-kayukama mamá íráqôniq umáyíkáaro.

²⁸ náayubi keráwáqá uwaatagáárîq umátikaneta íya-kayukama keráwáqá yemmá mamá íráqôniq umáyíkáaro. ániibo keráwáqá akáyáámmá timá tí-wáágíya-kayukama nunamummá timáyíkáaro.

²⁹ móra-nakoma táápáaraqo yumá tíkaminaqa kanaaráq mórabaq-taapaama yimíyata tíkamoro. ániibo móra-nakoma keráwáqtí kúberai-unamma mamayaínaqa ókaraq keráwáqtí wáqtôma áméro.

³⁰ máqtemma nói-qtatabi ítama káonaiyaqa itaíya-qtataaqa paá yímero. ániibo móra-nakoma keráwáqtí nói-qtataarabi maiyaíyaqa kanaaráq ‘yauwéqma timiyo’ téraq ítimakaaro.

³¹ keráwáqá miráiyaniq umá káqo-yuma mirá-umayikaaro. keráwáqá íráqôniq ónáae teníq umátikaiyaqa yemá íyaniq umá íráqôniq umáyíkáaro.

³² tirummá yímê-kayukama yenamáa keráwáqá yirummá timíyaqa Áánûqtuni íráqô-meyamma nóiqtabaq mayánéraq kéoo? paá kúmiq-wayukagaraq yirummá yímê-kayukama yemmá yirummá káyime.

³³ móraiq umá waayúkama keráwáqá íráqôniq umátikaiyayuma keráwáqá yenamáa íráqôniq umáyikeqa Áánûqtuni anónnáma meyámmá tikái-qtataaqa nói-qtataaqtaba abáá kéoo? kúmiq-wayukagaraq mirá kéoe.

³⁴ ániibo keráwáqá móra-yataaqa waayúkaraq inaatimá matêqa anaaékaqa yawwéqma yiménúnatae téqa Áánûqtuni anónnáma meyámmá tikái-qtataaqa nóiqtaba abáá kéoo? kúmiq-wayukagaraq kúmiq-wayukaraq inaatimá kémayeta anaaékaqa yawwéqma mimórá-yátááqá paá káyime.

³⁵ ímiye. keráwáqá keráwáqtí namuro-wáyúkámá tirummá yímeraq mamá íráqôniq umáyíkáaro. keráwáqá waayúkama móra-yataaqtaba inaatíya-qtataaqa paá yímikera anaaékaqa yawwéqma mayaiyábá íabaa oro. keráwáqá miráiyanaama anaaékaqa keráwáqtí anó-meyamma waínaq Áánûqtuma mú mikákáa anómma uyátárai-nakoni áanimaqa mánoe. táí-wayukagaraq Áánûqtukaq ‘tikáiyé’ íte-kayukagaraqa Áánûqtuma paru-yátáákáráq kényabiyikaiye.

³⁶ miráipoana keráwáqá waayúkayabama paru-yátááqá yímero. keqtibomá Áánûqtuma waayúkama paru-yátááqá yímini umá móraiq umá keráwáqá yemmá keráwáqtí paru-yátááqá yímero.

waayúkama aónama yainai-nákóráa umá aónama yainai-ááímmá

³⁷ keráwáqtí yainai-yátááqnapómá káqo-kayukama íma mamá káyainaiyana Áánûqtuma keráwáqá íma mamá yainaino. káqó-nakoqtabama waabáqtí yúrakaaq ‘wemá íma árútáyiniq kéiyé’ ítero. min-áímmá tíyamma keráwáqá wemmá mamá yawááq kéumakaae. káqó-yuma íma yawááq kéumayikaiyanama Áánûqtuma keráwáqá íma mamá yawááq umátikaniye. keráwáqá waayúkati kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwé tiwikátuwaiyanama Áánûqtuma keráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna awikátuwaniye.

³⁸ káqo-kayukama yimíyanama paá Áánûqtuma keráwáqá timíniye. keráwáqá ógiqma-awaataq mayánoe. kópiqa unáapí aguyumá káíqtowana ógiqmena kugúbainikaa umá móraiq umá yauwéqma ókaraq matéq kanaaráq umá mayánoe. mimórá-áwáátáq káqo-kayukama yímemma Áánûqtuma min-áwáátáq keráwáqá timíniye.”

³⁹ Ítuma káqomma mórama waéqma itaí-áikaráq timá-yimena tiráiyé: “mórama aammá íma aónarai-nakoma káqomma aammá íma aónarai-naqa aammá íma kanaaráq aráátiniye. móraiq umá mórama aúgaroq-nakoma káqomma aúgaroq-naqa íma kanaaráq awirániye. yenákámá yúgaropoata máka-nakama áítanobaq metáyóye.

⁴⁰ ániibo mórama itaí-yátááqá máyái-nakoma wení itaí-yátááqá aráátinakomma íma kéuyataiyé. máqtemma mayai-wáyúkámá itaí-yátááqá ítama ánatetama yeqtí yiráátí-wayukaraa aúránnoe.

⁴¹ keráwáqá nôraq itaráq keqtíbâkoni pááqyamma otaa-qtátáátáqbámá aúrapi araatákaa umá túyánámmá kéitaamanibo keráwáqá anómma otaa-qtátááqtábámá aúrapi mûtûq-yaraa umá túyánámmá íma kéitaa?

⁴² nôraq itaráq keráwáqtí tibâkoqtabama maará kéteo. ‘ketíbâko, enaúrapike araatá-qtataaqa mamá paábaq yuwáao’ kéteo keráwáqtí túrapimma mûtûq-yama waímma íyaq káonaao? ureqáráaq-wayukaa, áqnáabaqa keráwáqtí túrapike mûtûq-yama paábaq matuwéraq mikáké keráwáqá kanaaráq aónama arútáreq keráwáqtí tibâkoni aúrapike araatamma kanaaráq paábaq matuwánóe.

tái-yagoma tái-aramma kéiyaiye.

⁴³ Ítuma káqomma waéqma itaí-áímmá tiráiyé: “íráqô-tagoma tái-aramma íma kéiyaiye. móraiq umá tái-yagoma íráqôn-aramma íma kéiyaiye.

⁴⁴ waayúkama yaagóní aranókáá aónatuweta mikáq íráqô-tawabi tái-yawabiyo téta káonaae. ániibo píki-yagoni arammá waayúkama áwáabiq-annarakema íma arammá kégutoe. ániibo áwáabiq-annarakema wááéni-aramma íma kégutoe.

⁴⁵ miráuma íráqô-nakoma taíbaq íráqôn-aimma áyáqnobake mamá pááq kéimanibo tái-nakomma tái-aimma áyáqnobake mamá pááq kéiyé. mirán-áuyánámmá áyáqnobaaq ógikaitana óyaupike mamá abarokáq téwae kéiyé.” téna Ítuma tiráiyé.

kayaq-áuyánákáq naammá i-ááímmá

⁴⁶ móragaraq waéqma itaí-áímmá Ítuma tiráiyé: “nôraq itaráq keqtábámá ‘uyátárai-nako, uyátárai-nako,’ kéteqanibo ketáama íma kéwaraao?

⁴⁷ móra-nakoma ketôpaq yéna ketáama iténa waráina-waigomma kemá wenáaimma abarokáq tiráátenune.

⁴⁸ minná min-nákómá miráuma móra-nakoma naammá ínena iníkáá uráiyé. min-nákómá maiqá uqmá mémánóbáq yuwéna maranóbáq anón-oqtakoni ámûraaq umá akoqnáá umákaiye. anón-oqtakoni ámûraaq akoqnáá-namma tarôq uráiyé. anaaékaqa anómma aaqá yuréna anón-nomma aúténa min-námmá awétárainanibo akoqnáá umákaitanaboana íma yawítíraiye.

⁴⁹ ááqibo móra-nakoma ketáama iténa íma wáráimma miraráá umá móra-nakoma paá-mararaq yón-agamoqnakaa-namma umá itó-umakaraiye. anaaékaqa nommá auténa min-námmá páátákáá yawítítuwaitana ‘pau’ titana yubákuraiye.” téna Ítuma waéqma itaí-áímmá tiráiyé.

7

ááiq-i-nakoni mayái-náqá Ítuma mamá atóbamakaraiye.

¹ Ítuma min-áímmá aarawaamá timá yímíqma ánatatuwena Kápéranabaq koyaráiyé.

² Arómani ááiq-i-wayukati kawáá-náqá máqe-uraimma wemá mórama mayái-náqá ákaraiye. mi-káwáá-nákómá wení mayái-nákóqtábá ôriq umá ákáinapoana mi-máyái-nákómá anó-karima mayéna puiné uráiyé.

³ ánibo ááiq-i-kawaa-nakoma Ítuqtaba máiyé-aimma ítátuwena yaímma Íbaru-wayukati anó-kayukama timáyikena Ítuma mó timá-amiyana ketí mayái-náqá ya mamá atóbáino tiráiyé.

⁴ miráitataboata mi-káyúkámá Ítunopaq iréta anegáq-naagaq kéeta akoqnáá umá ítama aónaraae: “wemá íráqô-napoa áwáqnaa ínónama íráqômiye

⁵ wemá keqtáá Íbaru-wayukama kaayonétaa umátíkái-nare. wemá wenamááriq monoq-námmá umátíkaritaae.” téta tewana

⁶ Ítuma mi-káyúkátê yagaroqtamá uráiyé. naakóni waaqókáq itana ááiq-i-wayukati kawáá-nákómá yaímma aanábó-wáyúkámá watáama timá yímitata Ítunopaq uréta maará-tiraae: “uyátáraana-nako, emá kammáa íaao. kemá umaatamá íma kanaaráq uráunaboa ketí naaúma íma yínóne.

⁷ ánibo kegáráqá túyánámmá itáunama íma íráqô-naqa máunaboaq enôpaqa íma ónúne. miráinaa emá paá aamá tinana ketí mayái-náqá keqnáámmá atóbáino.

⁸ kegáráqá anómma náápaamma matokái-nakoni aménáápáq máunana mayaimá mayaa titaq kémayaune. ánibo kegáráqá ááiq-i-wayukama yíkaraunata ketiménáápáq mááe. ánibo kemá móra-nakomma ‘emá kóaa’ túnanama kanaaráq kéwiye. ánibo móra-waigoqtaba téq ‘emá maabáq iyo’ túnanama kanaaráq wemá kéiyé. ketí mayái-nákóqtábá ‘emá maa-máyáimá mayaa’ túnanama kanaaráq mi-máyáimá kémayaiye.” téna titata má-tima-amikaae.

⁹ Ítuma min-áíqtábá iyánáaq umátuwena taíbaq-wayukama anaaé waqméta ye-káyúkámá waeréna maará téna timá yímikaiye: “kemá keráwáqá kétima-timune. Ítiráaeo-wayukati aúkápimma mórama maamirá-náqá itáiq-itaiq umá arummá tímî-naqa íma aónaraune.” téna Ítuma tiráiyé.

¹⁰ ánibo ááiq-i-kawaa-nakoma timáyíkáitata ye-káyúkámá yauwéqma naaópaq uréta aónaamma mi-máyái-náqá atóbaguraitata aónaraae.

Nénibake maabu-náqá Ítuma mamá atóbamakaraiye.

¹¹ pááqya-kanaama anaaékaqa Ítuma móra-marupaq uráimma mi-márúkón áwîqa Nénibare iyápó-annagaraq taíbaq-wayukagaraq Ítute urááe.

¹² mibáqá mi-márúkóni oqtaráq waaqókáq owata mórama pukái-naqa maméta irááe. mi pukái-nakoni anóama kímora-iyapoma wenamáa ákáraine. ánibo awaikógáráqá naayóbáq pukuráine. taíbaq mi-márúpáké aaramá waamá min-íníkotê irááe.

¹³ uyátárai-nakoma min-ínímmá aónaimma arummá ôriq umágitana min-íníkoqtábá ‘ibiqá íma yaraao’ téna Ítuma tiráiyé.

¹⁴ ánibo Ítuma waaqókáq uréna pukái-nakoni kúkutaa-yataq ayáámma ánékuitata waayúkama pukái-naqo mamé ye-káyúkámá itó-uma máqe-uraae.

Îtuma maará-tiraiye: “maabugô, kemá emmá kêtímamune. emá itóaao.” téna titana

¹⁵ mi puki-nákómá itó-uma máena aamá áaimma átáma tiráiyé. miráitana Îtuma mi-mábúmá anóamma awíqma ámikaiye.

¹⁶ miráitata máqtemma aarawaamá ikatîq éta Áánûqtuni áwîqa múte yauyéta maará-tiraae: “ketáái aúkápimma mórama Áánûqtuni anómma amuné-náqá pááq kéiyé.” téta ókaraq maará-tiraae: “Áánûqtuma wení waayúkama yíwáqnaa ínena iráiyé.” téta tiráae.

¹⁷ maamin-áikómá Îqtuqtaba máqtemma Yúria-aukapaq uréire kéena máqten-aukapaq wéyáwé uráiyé.

Yóáanema Îtunopaq kaayaq-iyápo-ánnámá timáyikaraiye.

¹⁸ máqtemma maami-qtátááqtábámá Yóáaneni iyápo-annama Yóáanemma mó timá ámikaae.

¹⁹ ánibo Yóáanema wení kaayaq-iyápo-ánnámá yááyarena maará mó-tekao téna timáyikáitata uyátárai-nakonopaq uréta maará mó-tiraaye: “naayóbáqá téta móra-naqa yíniye tiráa-naraq iráá káqo-nakoqtaba awé ónúntaabiyo?” téta tiráae.

²⁰ mi-kááyáq-nákórátámá Îtunopaq iréta maará-tiraaye: “Yóáanema nommá perái-nákómá kekárátámá enôpaq timátíkáitaka yúyana maará-tiyé. eqtabá anaaékaq yíniye tiráa-naraq iráá káqo-nakoqtaba awé ónúntaabiyo?” téna tiyé téta Îtumma timá ámikaaye.

²¹ mi-kánááráqá taíbaq ókon-okomma karímá matáa-kayukama Îtu mamá atóbamayikaraiye. mi-káyúkábikémá netuqá waátáma táí-aagomma watukáiyé. taíbaq yúgaroq-wayukama mamá yúramma karáq yíkaraiye.

²² Îtuma min-nákátí yáaraq maará téna yauwéqma tiráiyé: “kenákámá máqte-qtataaqa káoneka itáaya-qtataaqtabama Yóáanemma mó-tima-amekao. yúgaroq-wayukama yúramma káonaawata yítauqa akúgurai-kayukama aammá uréire kéoe. kárú-wayukama mamá íráqôníq kéowata yaáqa atíragurai-kayukama aamá kéitaae. pukáa-kayukama itó kéowata áwáyoq-wayukama Áánûqtuni átê-wataama kéitaae.

²³ itáiq-itaiq umá yirummá tímê-kayukama keqtábá íma ité-maqne kéetaboata yimuqá kémaraae.

²⁴ kaayaq-nákámá Yóáanen áamo mamá yéya-nakama kóyana aarawaamá Yóáneqtabama Îtuma maará-tiraiye: “naayóbáqá waayúkama íma máa-kaqmaapaq uráamma keráwáqá nóinawaq aónaneraq uráanabiyo? aqá mórama ómmá uwááma yoqmá awétátuwainaq aónaneraq uráanabiyo?

²⁵ keráwáqá nói-qtataaraq aónaneraq uráanabiyo? aqá móra-nakoma íráqôn-unakaqtowaq mamaré máitaraq ko aónaraao? yemá íráqôn-unakaqtoma umátoreta yineqá íráqô-qtataaqa mamáráa-kayukama yemá anó-kayukati naaúpaq kémae.

²⁶ miráimanibo keráwáqá nóinawaq aónaneraq uráanabiyo? keráwáqá móra amuné-naráq aónaneraq uráanabiyo? owé. kemá keráwáqá kétima-timune. Yóáanema wemá káqon-amune-wayukama yemmá uyátáraiye.

²⁷ min-náqá Yóáneqtaba Áánûqtuni agamatán-áúbá-wánnáábímá maará-tiraine: “kemá ketáama mamá kumíní-naqa timákáanana áqnáabaq keráwáqtí túbáq wíniye. Áánûqtuma agamatán-áúbábí téna wemá ení aammá awírakaniye.” téna kėtiye.

²⁸ kemá Îtuma keráwáqá kétima-timune: “Yóáanema máqtemma maa-marábí máa-kayukama uyátárainanibo Áánûqtu yabíkái-aukapaqa márû mikákáá kumáta-maqma máí-nakoma Yóáanemma uyátáraiye.” téna Îtuma tiráiyé.

29 Ítuma mirá-tin-aimma máqtemma aarawaagáráq táákiti-moneqa mayái-wáyúkágáráq Ítaraae. yemá Áánûqtuni áaikoma arupú uráitata yemmá Yóáane nommá pégyikaraimanibo

30 Pérati-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Yóáanen ayáápi-kema nommá íma pékaae. miráitana yemmá Áánûqtuma íráqôn-amma yiráátimma yinaaéma umámikaae.

31 ánibo Ítuma maará-tiráiye: “maami-kánááráqá nói-kayukawaq mááe téraq awaaméqá ónúno? yemá nóikaa-kayukawaq mááo? máqte-qtataaqa yemá íma yimuqá kémaraae.

32 yemá miráuma iyápóma márûpi áikuteta káqo-noiyapoyaba maará-tiraae. ‘ketáámá keráwáqtábá káoyamma kéyunataa keráwáqá ímá íma kéyaae. ketáámá ibiq-ímá kétunataa keráwáqá ibiqá íma kéyaraae.’

33 ánibo Yóáanema nommá perai-náqá iráimma wemá aáwaqa awetá éna wááéni-nomma íma néna uráiye. miráuraitaq keráwáqá ‘aíboq-nare’ téq tirááe.

34 íbêqa Waayúkagoni Áráaqa kukéna aáwaqa néna nommá néna iqtábámá keráwáqá ‘aónaaro. maan-nákómá aáwaqa ôriq umá néna wááéni-nomma ôriq umá kénaiye. wemá táákiti-moneqa máyáa-kayukagaraq kúmiq-wayukagaraq yetí aanábóe.’ keráwáqá téq tirááe.

35 miráimanibo waayúkama maará téta kéte. yemá itái-yátáákóní áráabitiaq mááo? ímiye. itái-yátáákóní áráabitimo máetama móra-nakoni áaikoma árain-aimma wáinatama yemá ‘árain-aine’ téta itánoe.” téna Ítuma tiráiye.

mórama kumari áráaq-inikoma Ítumma áitaukaq ákûq-matawemma pérakaraiye.

36 móra Pérati-nakoma ááyama awíqmena wetê aáwaqa má-naraaye. ánibo Ítuma mi-Pérátí-nákóní naaúpaq uréna aáwaqa nánéna maraq máqe-uraiye.

37 mórama kúmiq-inimma mi-márúkáqá máena itáimma Ítuma mi-Pérátí-nákóní naaúpaq máena aáwaqa kénaiye-aimma Ítaraiye. miráitana mi-kúmíq-íníkmá mórama íráqôn-oqta-motorebima átê-akuq-matawemma wáitana mamé iráiye.

38 ánibo min-íníkmá Ítuni anaaépaq aítaupi ya itó-uma máena ibiqá yakáiye. ánibo kumari-íníkmá aqnugómá Ítuni áitaukaqtaa yaráqme kúmitana min-íníkmá wen-aqnótáurake aqnumá Ítun áitaukaqo kukáimma ayúnakatuwena wemá Ítuni áitaukoma kámoqnena ákûq-matawemma pérakaraiye.

39 mi-Pérátí-nákómá wení naaúpaqa Ítumma awíqme i-nákómá mirái-qtataaqa aónatuwena maará téna aúyánámmá Ítaraiye: “maamin-náqá áraimma Áánûqtuni amuné-náqô máenama kanaaráq maamin-íníkmá Ítumma ánékuiqtabama kéitena wenáaiqtabama itáníyô? maamin-ínímmá wé kumari-ínímiye.” téna Pérati-nakoma aúyánámmá Ítaraiye.

40 miráimanibo Ítuma min-nákóní aúyánámmá iténa yauwéqma maará-tima-amikaiye: “Tááímonio, kemá móra-aimma yokáunaboq timá ámenaae.” titana ánibo Tááímoni tiráiye: “yirááti-nako, enaúyánámmá tiyo.” tiráiye.

41 “ítaao, kaayaq-nákórátámá mórama móneqa makái-nakonopake inaatimá móneqa matááyamma móra-nakoma taíbaq-moneqa (500) máyaitana káqo-nakoma móra-tiyaapaq-yatama (50) matáiye.

42 min-nákórátámá yenákátí aqtábááma yauwéqma íma kanaaráq ámewaniq óyana min-nákómá yenákátí aqtábááma paá awikamá-yikena iyúkaiye. ánibo yenákábíkmá náawawaq móneqa makái-nakoqtabama wemmá uyátá-maqma akáníyô?” téna Ítuma tiráiye.

⁴³ Tááímonima yauwéqma maará-tiraiye: “minnámo anón-aqtabaama mamá paá i-nákówábiyaa kétune.” téna titana Ítuma timá ámikaiye: “arupú umá aúyánámmá itááne.” téna Ítuma timátuwena

⁴⁴ min-íníkonôpaq kéwaerena Tááímonimma timá ámikaiye: “emá maan-ínímmá káonaano? kemá ení-naupaqa yúnaa emá ketáái áaimma waré títauqa tete í-nómmá íma tímikaanamanibo maan-íníkmá aúran-anokake títauqa tete umátikarena wení aqnótáurake ayúmna kokoq umátikaraiye.

⁴⁵ emá kemmá íma tímôqnama tótó umátikaraanamanibo kemá wágáabaqa ya máqe-unarake áaima átarena maamin-íníkmá ketítaukomma tímôqnemaimma paá kétimoqnaiye.

⁴⁶ emá matawémma ketiqnópímá ketáa éwaunaiq umá íma atíma pétikaraanamanibo wemá átê-kuyumma i-mátáwékáké títauqa kébetikaiye.

⁴⁷ miráitaq kemá emmá kétimamune. maamin-íníkmá wení taíbaq-kumiq-yataakomma paá tiwikamákeqa káyuwaunanaboana keqtábá uyátá-maqma arummá kétimiye. ániibo Áánûqtuma móra-nakoni kúmiq-yataaqa arekáká umá matuwaínanama min-nákómá pááqyamma arummá kámiye.” téna Ítuma timátuwena

⁴⁸ min-íníkmá timá ámikaiye: “kemá ení kúmiq-yataaqa mamá paábaq kématuweq kétéwikatuwaune.” téna Ítuma tiráiyé.

⁴⁹ waayúkama aáwaqa naí-yááréráqá Ítugaraq máqeo-kayukama yeiyáá aamá maará téta kóté-yaté urááe: “maamin-náqá náawaqa máena kúmiq-yataaqa mamá paábaq kéyuwena káwikatuwaiyo?” téta tirááe.

⁵⁰ ááqibo Ítuma min-íníkmá timá ámikaiye: “emá itáiq-itaiq umá yáqtoraana-yataakoma emmá kúmiq-yataapike yauwéqma káwiraiye. kaayoné-yátáápi waa.” téna Ítuma tiráiyé.

8

yaímna-noinimma Ítuni anaaé waqméta uréire urááe.

¹ anaaékaqa Ítuma anó-marupakaraq pááqya-marupakaraq uréire kéena wataama Áánûqtuma yabíkái-marukoni átê-wataama aarawaamá timá yímikaiye. ániibo yemá tiyááka umá kaayaq-íyápó-ánnámá Ítuni anaaé waqmé uréire urááe.

² ániibo yaímna-noinimma naayóbáqá Ítuma waátama táí-aagomma kéwaqtuwena karímá mamá paá kéumayikena urái-noinikaraq Ítuni anaaé waqmé uréire urááe. móra-inimma Máriaa Máatarini naayóbáqá min-íníkpíkema abapaké kaayaqá waátama táí-aagomma Ítuma matukáine.

³ Tútaama káni Érótni naaúpaqa kawáá-nákómá wenánáakoni áwîqa Yóánaama min-íníókáráq Tútáánakaraq taíbaq káqo-noinikaraq Ítugaraq wení iyápó-annagaraq yeqtí ótataba áwâqnaa urááe.

móra-nakoma yópi ányumma yukáine.

⁴ mórá-mora-marupake taíbaq aarawaamá ya yorupágowata Ítunopaq irááe. ániibo Ítuma móra waéqma itái-áímmá timá-yimena tiráiyé:

⁵ “móra-nakoma ányumma yópi mó-yukaiye. mó yúwáitana yaímna-anayukoma aapi kuqturáiyé. ániibo min-ánáyúmmá waayúkama yítuqa yamá kéyatamowana numagómá áíqma nátukaiye.

⁶ ániibo yaímna-anayumma óqta-marabi kuqturáiyé. mikáké áruma utaráimanibo óqta-maraboana maragóni anommá íma wáitana ányumma aayámmá kamáguráiyé.

⁷ yaímma-anayumma áwáábiq-anna-karaakoni ááipi kuqturáiyē. ánibo áwáábiq-anna-karaakogaraq karúma ánayumma mamá táíq umátukaiye.

⁸ tébakaq-anayumma íráqô-marabi ku karútena mórá-mora-waigoma taíbaq-aramma (100) itáiyē.” téna Ítuma tiráiyē. óq-aimma arúbama tiráiyē: “keráwáqá taáqa wáinaqa maamin-áímmá itáaro.” téna Ítuma tiráiyē.

Ítuma waéqma itai-áímmá ti-wáígóní áaimma

⁹ yemá Ítuni iyápó-annama waéqma itai-áíkkóní áaiqtaba Ítumma ítama aónaraae.

¹⁰ ánibo Ítuma maará-tiraiye: “Áánûqtuma wenamáárîq wemá yabíkái-marukoni aúpáq-áíkkón áaimma keráwáqá tiráátiraiye. miráimanibo yaímma-wayukama waéqma itai-áímmá itánóe. miráinata yúramma aónanomanibo mórayataaqa íma aónainoe. ánibo yemá aamá itánómanibo mi-wáígóní áaimma íma itánóe.

ánayukoni waéqma itai-áíkkóní áaimma

¹¹ maami waéqma itai-áíkkóní áaimma maará-uraiye. maamin-ánáyúmmá minná Áánûqtun áamiye.

¹² yaímma-anayumma aapimô kuqturáimma miráuma waayúkama aamá ítáamanibo anaaékaqa Tááqtaama iréna mi-káyúkkátí íyáqnobake mamá paábaq kéyuwaiye. Tááqtaama téna yemá min-áímmá itáíq-itaiq kéiyana Áánûqtuma yawéqma yiwiráinabo téna Tááqtaama min-áímmá kématuwaiye.

¹³ yaímma-anayumma óqta-marabimo kuqturáimma miráuma waayúkama aamá itéta yimuqá makáane. miráuraamanibo min-áíkkómá íma ánûqa yamá marabímá kukáiyē. yemá pááqya-kanaabi itáíq-itaiq kéowana mórama maqamá aónai-yataakoma makáqma yimónaitatama páátákáá Áánûqtun-aagoma paábaq kégoiye.

¹⁴ mi yaímma-anayumma áwáábiq-anna-karaakoni áainobaqo kukáimma miráuma waayúkama aamá ítátuweta aammá kéowana ókon-okomma ummaayátááqá mónerabi maa-márábímá amuqá maraí-yátáákkómá yúyánámmá mamá yawááq kéumatuwaiye. miráitana yeqtí arammá íma arútama kéiyaiye. ímiye. arammá paá aayámmá kégamagiye.

¹⁵ miráimanibo ánayumma íráqô-mararaqo kuqti-wáíggómá miráuma waayúkama aamá itéta yáqtoqma akoqnáá urááe. miráo-kayukati íyakoma arupú éna íráqôniq umá akoqnáá uréta arammá íyáinikaa umá arammá kéiyaae.

ómmá tawegóní aménááppáq aúyoqma makááe.

¹⁶ waayúkama ómmá kúraqmareta tawegóní aménááppáqá atípáá aménáánóbákkaráqá íma káuyoq-maraae. ímiye. yemá ómmá kúraqma yanaa yaareráq makáawata waayúkama mi-náúppáqô kéuyetama yemá min-ómmá aónanoe.

¹⁷ máqte-qtataaqa aúpáq wái-qtataakoma anaaékaqa abarokáq íniye. máqte-qtataaqa waayúkama aúpáq makáíya-qtataakoma anaaékaqa abarokáq ínata waayúkama aónanoe.

¹⁸ keráwáqá atéqma arutéqa keráwáqá aamá ítama arutánóe. ánibo móranaakoma mórayataaqa matokáinanama Áánûqtu min-nákkómá ókaraq amínímanibo káqo-nakoma mórayataaqa íma matokáinanama kanaaráq min-nákkómá téna pááqya-qtataaqa matokáúnáa tinnama minná Áánûqtu matuwániye.” téna Ítuma waéqma itai-áímmá tiráiyē.

Ítumma anóagaraq Ítumma ábâqawaayugarare.

19 mi-kánááráqá Ítumma anóagaraq Ítuni ábâqawaayugaraq Ítunopaq irááe. iráamanibo taíbaq-wayukama iyáá umágowata yemá Ítunopaqa kanaaráq íma úyôwaniq urááe.

20 yaímma-wayukama Ítumma maará téta timá ámikaae: “enanógaraq enábâqawaayugaraq máápaq enawé kéeta emmá aónaneta kéoe.” téta tirááe.

21 ániibo Ítuma yauwéqma maará-tiraiye: “aaramá waamá náayubi Áánûqtun áama itéta anaaé waráiyayuma minná yemá ketinógaraq ketíbâqawaayue.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma anón-uwaama mamá karagébaraiye.

22 móra-taoqa Ítuma wení iyápó-annate únópi-káárébi uyátarena timá yímikaiye: “nokaayúkómmá meran-ábápáq wíyataao.” téna tiráiyé. mirá titata yemá únópi-káárébi kóuraae.

23 únópi-káárégómá uyaaténa kégoitana Ítuma aúwaguraiye. ániibo anón-uwaagoma nokaayúpímá ôriq umá kéyoraitana nokómá únópi-káárébi má kéogiraitata yemá únópi kumá yubékineta urááe.

24 ániibo yemá Ítumma ko awáutureta tirááe: “kawáá-nákô, kawaa-nákô, ketáá kéyubekunatae.” téta tirááe. ániibo Ítuma itó-urena uwááma yóráiwaigokaraq únón-iyámá metaikáráq yiwááguraiye. ániibo anón-uwaagogaraq únón-iyágógáráq kégaragebaitana nokómá waráa íuraiye.

25 wení iyápó-annama Ítuma timá yímikaiye: “keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa náakaraq wáiyó?” titata yemá ikatîq éta iyánáaq urááe. ániibo yeíyáá maará-tiraae: “maamin-náqá náawabiyo? wemá uwáágokaraq nokókáráq yiwáágítata wenáama kéwaraaye.” téta tirááe.

aíbôq-nakopike Ítuma waátáma táí-aagomma watukáiyé.

26 anaaékaqa yemá Kerátínêti-marupaq irááe. Káárirí-maruqa nokaayúkómmá meran-ábápáq wáitana maan-ábápáqá mi-márúqá wáqe-uraiye.

27 Ítuma únópi-káárémá yuwéna mi-márúkákq witana mórama mi-márúkáké-náqá mikákq iráiyé. átáyaa-kanaama yáuraimma wáqtôma aneqá íma itokáiyé. min-nákómá naaóqa íma maéwaimibo paá pukuráa-kayukati maiqnóbáqá maéwaine.

28-29 taíbaq-yupaama waátáma táí-aagoma wemmá yáqtoqma akoqnáá uráiyé. aati-aatimá waayúkama kawáá umákáreta ánnánaipo ayáákaraa aítaukaqa ánná atáá umákewaone. miráimanibo min-nákómá ánnáma paá yaráqtúwaitana mi-táí-áágómá waqmá waayúka íma máa-kaqmaapaq ayuwéwaine. miráitana min-nákómá Ítumma aónatuwena wááqa kéyena Ítuni aítaupi waaqókákq marabí aipaq aguréna anókaq ááyama maará-tiraiye: “Ítuo, mú mikákáá anómma uyátárain-Aanuqtuma áanikoma kemmá nôraq umátikane kéono? tíqa í-yátááqá ítimiyo.” mi-káátágómá mirá téna inaa-inaa tiráiyé.

30 ániibo Ítuma min-nákómmá maará téna ítama aónaraiye: “enáwîqa náawabono?” téna Ítuma titana ániibo wé tiráiyé: “ááiq i-wayukamune.” téna yauwéqma tiráiyé. netuqyaamá táí-aagoma min-nákóní arunóbáq péqma máeta

31 Ítukaq inaa-inaa téta ‘abeyúmmá íma wái-maiqnobaqa mibáqá Áánûqtuma keqtáá táí-meyamma timíniqtaaiibo ítiyuwaikaae’ tirááe.

32 mi-márúkóní waaqókákq pááqyan-anubaq netuqyaa-pó ánnámá aúma naté utááe. miráitana mi-káátámá Ítukaq inaa-inaa téta yemmá iyuwáinata pó-annabi ko peránááe tewana Ítuma iyúwáitata kóuraae.

³³ ániibo mi-tái-áágómá min-nákópíkémá ayuwéta pó-anabitaá uyábékaae. péqmareta áítanobaq metaráamma anó-nokaayupi metaréta nommá nawíketa máqtemma pukááe.

³⁴ miráitata pógoni kawáá-wáyúkámá mirái-qtataaqa aónatuweta yemá péqmareta uréta anó-maruparabi máqte-naukapaqa mó-tima-yimikaae.

³⁵ miráitata aarawaamá nôrabi o-qtátááqá ko aónaraae. ániibo mikáké Ítunopaq uréta waátama wepí máqe-urai-nakomma ya aónaamma wáqtôma kéiyena aúyánákómá tágaitana wemá Ítuni aítaupi waaqókáq máitata aónatuweta aarawaamá ikatîq urááe.

³⁶ ániibo waayúkama mi-qtátááqô aónaa-kayukama náayuwabi aónayuma yemá min-nákómá atóbain-aimma tébakaq-wayukama timá yímikaae.

³⁷ ániibo Kerátínêti-aukapaq-wayukama Ítumma maará téta timá ámikaae: “emá keqtáá tiyuwé kóaa.” téta tirááe. yemá ôriq umá ikatîq kéetaboata mirá-tiraae. miráitana Ítuma únópi-káárébi uyákébereta wení iyápó-annagaraq yauwéqma kóuraae.

³⁸ min-náqá táí-aagoma ayúwái-nakoma Ítukaq inaa-inaa téna tiráiyee: “kemá etê ónááq kéune.” téna tiráiyee. miráimanibo Ítuma yauwéqma kétimakena timá ámikaiye:

³⁹ “emá ení márûpaq yauwéqma uré Áánûqtuma mi-qtátááríqo umákáiqtabama watáama mó tiyo.” téna Ítuma min-náqá timá ámikaiye. miráitana min-nákómá kóurena wení márûpaqa uréna máqte-qtataariqa Ítumo miráumakai-qtataaqtabama máqte-kayukama mó-tima-yimikaiye.

Ítuma kawáá-nákóní ayáámûkomma yauwéqma kátobamakena mórama Ítuni wáqtôraq ayáámma ánékuin-inimma mamá atóbamakaraiye.

⁴⁰ Ítuma yauwéqma naaópaq itata aarawaamá awé umá máqe-uraapoata anómma yimuqá marákáraae.

⁴¹⁻⁴² ániibo móra-naqa pááq uráimma min-nákóní áwîqa Yááíratie. wemá móra monoq-náú-kawáá-náqíye. miráitana min-nákómá Ítuni aítaupi aipaq agéna kímora-ayaamukoma miráuma tiyááka umá títaupake kaayáq-kárítímáátímá uráin-inaaruma pukáitanaboana wemá Ítukaq inaatitana wení naaúpaq uráiyee.

⁴³ Ítuma kó-mare kéwitata taíbaq-wayukama yageq-yageq urááe. ániibo móra-inimma mikáq máqe-uraimma min-íníkkómá inautámma ákáitana tiyááka umá kaayaq-kárítímáátímá máqe-uraiye. miráitana móra-nakoma mi-kárimá íma kanaaráq atóbamakaraiye.

⁴⁴ min-íníkkómá Ítuni anaaépake iréna amakaq Ítuni kúberai-unakoni aqtórâq ayáámma ánékukaiye. miráitana páátákáá min-ínááú-kárigómá ánatamakaitana ókaraqa karímá íma ákáraiye.

⁴⁵ ániibo Ítuma ítama aónaraiye: “náawaq tineqá ayáámma ánekukaiyo?” téna tiráiyee. yaímma-wayukama téta ‘kemá ímiye’ kétimma ‘kemá ímiye’ kétimma urááe. ániibo Pítaama maará-tiraiye: “kawáá-nákô, taíbaq-wayukama itó-uma emmá ikúyakaraae.” téna Pítaama titana

⁴⁶ Ítuma tiráiyee: “móra-waigoma tineq ayáámma ánekukaiye. miráitaq kemá túnobaq maqmá aónáúnama ketí akoqnáama yaímma tiyuwéna kóuraiye.” téna Ítuma tiráiyee.

⁴⁷ min-íníkkómá mi-qtátááqá káonenama aúpâq íyukaiye. miráitana wemá iyánâq umárena Ítuni amakaq araayutaúmmá má atena mikáq máqte-kayukati yúrikaq Ítun-aneq ayáámma noiqtatababi ánékuin-aaimma má kétena wení karígómá páátákáá ánataguraiye.” téna tiráiyee.

⁴⁸ ániibo Ítuma maará-tima-amikaiye: “ketiyáámûko, emá arummá itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataakoma ení karímá mamá ánatamakaiye. kaayoné-yátáápi waaó.” téna Ítuma tiráiyé.

⁴⁹ aamá kétena máitana mi-mónóq-náúkékáwáá-nákóní mayái-náqá Yááíratikaq iréna timá ámikaiye: “enayáámûkoma áqa pukuráiyé. minnáyaba yirááti-nakomma ummaamá íamiyo.” téna min-nákómá tiráiyé.

⁵⁰ áaqiibo Ítuma min-áímmá ítátuwena yauwéqma timá-amena tiráiyé: “emá ikatîq íuwo. emá paá itáíq-itaiq inanamá ení iyápóma atóbéna itó-iniye.” téna Ítuma tiráiyé.

⁵¹ ániibo Ítuma mi-káwáá-nákóní naaúpaq uyéna aarawaamá íma iyúwáitata min-náúpáqá íutaae. ímiye. Ítuma Pítaamma káwirena Yóóanemma káwirena Yêmitimma káwirena min-ínáárúgóní anóaboamma kéyiwirena umá kúra umá yiwîqmena Ítuma utáiyé.

⁵² ániibo máqte-kayukama min-iyápóyábá ibiqá kéyareta máqte-uraae. miráimanibo Ítuma mi-káyúkámá timá yímikaiye: “keráwáqá ibiqá íma yáráaro. min-iyápómá íma pukáiyé. wemá paá aúwaguraiye.” téna Ítuma tiráiyé.

⁵³ ániibo mi-káyúkámá Ítumma akáyáámmá timáketa yemá ítaraae min-iyápómá pukuráitataboata wíráa urááe.

⁵⁴ miráimanibo Ítuma min-ínáárúgóní ayáákaq múte káyaqaqtorena tiráiyé: “inaarúo, itóaaó.” téna Ítuma tiráiyé.

⁵⁵ ániibo min-ínáárúgóní aágoma yauwéqma itana páátákáá itó-itana Ítuma yeráwáqtábá ‘aáwaqa áméro’ tiráiyé.

⁵⁶ ániibo min-ínáárúgóní anóayaa aboáma anómma iyánáaq urááyamanibo Ítuma akoqnáá-aimma timá-yimena ‘maami-qtátááqtábámá keráwáqá móra-waigomma íma timá áméro’ tiráiyé.

9

tiyááka umá kaayaq-wáyúkama Ítuma awaaméqá umáyikena yiwîkai-kayukama timáyíkaraiye.

¹ Ítuma tiyááka umá kaayaq-iyápó-ánnámá yááyama yorupamá yíkarena Ítuma akoqnáágaraq náápaaakaraq yímikaimma yemá waátáma mútúq táí-aagomma waqtukéta ókon-oko-karima mamá atóbamayikareta ígáae téna yímikaiye.

² mikáké mi-káyúkámá uréta Áánûqtuma yabíkái-kayukayaba mó kététa karí-wáyúkámá mamá atóbamayikaigaae téna Ítuma timáyíkaraiye.

³ ániibo Ítuma maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá máqte-qtataaqa ímáýáaro. yáumma amé uréire í-yátááqá íma mayéra kápiq-unamma íma mayéra naí-yátáákáráq mónékaraqa íma mamé uréire oro. kúberai-unamma kaayaqá íma mamé oro.

⁴ ániibo keráwáqá móra-naupaq uyábereqa paá min-náúpáq máéro.

⁵ ániibo mi-káyúkámá yeqtí-naupaq ímo tiwíqme wíyaqa keráwáqá timá tága-yimeraq tibíkáké obamá popoq umátuweraq kóéraq yauwéqma ókaraq íma oro.” téna Ítuma tiráiyé.

⁶ miráitata iyápó-annama máqte-marupaqa yemá kóureta átê-wataama Áánûqtuqtaba kétima-yimeta karí-wáyúkámá mamá atóbamayikaraae.

Érôtima Ítuni watáama ítaraiye.

7 kîni Érôtima Îtuma máqte-qtataariq i-wáigóní wataáama ítátuwaitana aúyánákómá mibáq kóuraiye. yaímma-wayukama téta ‘Yóóanema pukáipike ító-uraiye.’ téta tirááe.

8 káqo-kayukama tirááe: “Iráiyama pááq iyé tirááe.” ánibo tébakaq-wayukama tirááe: “mórama naayón-ámúné-náqá yauwéqma pukáipike ító-uraiye.” téta tirááe.

9 miráitana Érôtima maará-tiraiye: “kemá Yóóaneni aqnoómmá arátukaunamanibo min-náqá náawaq máitaraq kemá weqtábá mirán-áímmá kéitauno?” timátuwena mikáké Îtumma aúrapí aónane uráiyé.

Îtuma taíbaq-wayukama (5,000) aáwaqa yímikaiye.

10 Îtuma awaaméqá umáyikena yiwíkai-kayukama yauwéqma iréta máqte-qtataariq on-ááímmá Îtukaq má-tima-amikaae. ánibo Îtuma yiwíkai-kayukama mibáq yiwíqmeta yenamáa móra-marupaq Beqtáirapaq urááe.

11 anaaékaqa taíganímma aarawaamá aónaraa-kayukama Îtun anaaé waqméta urááe. ánibo Îtuma kéyimonena amuqá maqyíkátuwena yemmá Áánûqtuma yabíkái-kayukayaba wataáama timá yímikaiye. ánibo mikákémá karí-wáyúkámá mamá atóbamayikaraiye.

12 aabaúgómá kuperánéna kéitata kaayaq-ánná-wáyúkámá Îtunopaq iréta tirááe: “emá maa-káyúkámá timáyíkénata yaímma-maruparaa meraráipaq wéyáwé umá watéta aáwaqa abáá-uma naaro. maan-áúkápáqô máunataama waayúkama íma máa-kaqmaapare.” téta tirááe.

13 miráimanibo Îtuma maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá kenamáárîq maami-káyúkámá aáwaqa yímero.” téna Îtuma tiráiyé. ánibo yemá tirááe: “ketáámá netuq-ááwáqá íma makáunataae. móra-tiyaapaq-yakaraq kaayaq-nóyáákáráq makáunataae. ketáámá maami-káyúkátí aáwaqa ko meyáníq ónúnataabiyo?” téta ítama aónaraae.

14 miráuma taíbaq-wayukama (5,000) máqe-uraae. ánibo Îtuma wení iyápó-annama maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá timá-yimiyata yemá áíkuma móra-tiyaapaq-tiyaaka-tiyaaka umá áíkuma máéro.” téna tiráiyé.

15 miráuma iyápó-annama mi-káyúkámá timá yímewata teníq umá aarawaamá áíkuma máqe-uraae.

16 miráitana Îtuma móra-tiyaapaq-yamma kémayena kaayaqá kátútai-noyaakaraq maténa Áánûqtukaq aúramma múte káonena ‘tíkáiye’ tiráiyé. ánibo mí-nóyáákáráq yakaráq mapámma wení iyápó-annama yímitata yemá mamá aarawaamá yímikaae.

17 ánibo máqte-kayukama namá kanaaráq owata iyápó-annama aqtó-áqtó-ááwáqá áiqma tiyááka umá kaayaq-únámmá áíqturaae.

Pítaama abarokáq téna ‘Îtuma Metáiyae’ tiráiyé.

18 móra-taoqa Îtuma wenamá nunamummá kétena máitata wení iyápó-annama Îtute máqe-uraae. ánibo Îtuma iyápó-annama ítama yimónaraiye: “aarawaamá keqtábá náawae kéteo?” téna tiráiyé.

19 ánibo iyápó-annama yauwéqma tirááe: “yaímma-wayukama eqtábá Yóóanema nommá perái-naré kéte. ánibo yaímma-wayukama téta Iráiyae kéte. ánibo tébakaq-wayukama téta naayóbáq móra amuné-náqá pukáimma ító-uraiye kéte.” téta tewana

20 Îtuma yauwéqma tiráiyé: “keráwáqá kenamáárîq keqtábámá náawae téraq kéteo?” téna ítáitana Pítaama yauwéqma tiráiyé: “emá Áánûqtuni Metáiyama yauwéqma tiwiráí-náqóne.” téna tiráiyé.

Îtuma téna 'pukéq yauwéqma itó-onune' tiráiyé.

²¹ mirá-timatuwaitana Îtuma akoqnáá umá téna káqo-kayukama maamin-áímmá íma timá yíméero téna iyápó-annama aammá áunikaraiye.

²² Îtuma móragaraq timá yímikaiye: “Waayúkagoni Áráaqa aíqa í-yátááqá mayáínata anó-kayukagaraq anó-monoq-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq yemá yinaaémma umáketa ikamíyana pukéna kaumo-kánáámá ánatainana keqnáámmá itó-iniye.” téna Îtuma wenamáárîq wetábá tiráiyé.

²³ ániibo Îtuma wení iyápó-annama máqtemma maará téna timá yímikaiye: “náawabi ketinaaé waránáae ténama wemá wenamáárîq wetábá awikátuwena wení kaapaq-yámá maména aati-aatimá mamé wínna-nakoma tinaaé waráino.

²⁴ náawabi wení aúwaraiqtaba aúyánámmá iténa yáqtoqma akoqnáá ínna-waigoma wení aúwaraimma aúyoranimanibo náawabi keqtábá aúwaraimma yuwénama wení matúq-matuq umá mái-auwaraimma paá yáqtoraniye.

²⁵ ítáaro. móra-nakoma wetábá máqte-qtataaqa maa-márábíké kémayenamanibo matúq-matuq umá mái-auwaraimma ímáyáimma wení oótakoma nôro umákaniyo?

²⁶ ániibo móra-nakoma keqtábágárâq yiráátén-aiqtabagaraq agaeyábá énama Waayúkagoni Áráakoma wemá wetábá wení tágama-yataakaraq aboámá Áánûqtuni tágama-yataakaraq wení aokaq-káqtó-wáyúkágárâq kumínna-yupaama min-nákóqtábámá agaeyábá umákaniye.

²⁷ kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. yaímma-wayukama maanámo itó-uma máa-kayukama íma pukéna Áánûqtuma yabíkái-kayukama aónainoe.” téna Îtuma tiráiyé.

Îtun áúgoma mamá aokarîq uráiyé.

²⁸ min-áímmá timátuwena anaaékaqa miráuma abapaké kaumo-kánáámá yáwitana Îtuma Pítaama káwirena Yóáanema káwirena Yêmitima káwirena umáena anubaq nunamummá tínéna yiwíqme utáiyé.

²⁹ nunamummá kétena máitana Îtun oíkoma mamá aokarîq kéitana wení wáqtôgoma wayámmá auréna miráuma ókáá kamá tágaraíye.

³⁰ ániibo kaayaq-nákórátá Îtute watáama tirááye. min-nákámá Mótetiyya Iráíyae.

³¹ yenákámá tágama-yataakaraq kukéna máqte-qtataariq éna Îtuma Yérútáárebaq puíníqtaba watáama tirááe.

³² Pítaagaraq kaayaq-nákátí yúrakoma yúgáibaaq itata yú wagínéta urááe. miráimanibo yemá waguréta máqeta anaaékaq itó-uma máeta Îtuni tágama-yataakaraq Mótetiyya Iráíyati tágama-yataaqa aónaraane.

³³ Mótetiyya Iráíyama Îtumma ayuwéta kóiyé. kéoyana Pítaama Îtumma maará-tima-amikaiye: “kawáá-nákô, ketáámá maakáq máunataama minná íráqône. ketáámá kaumo-námmá ónúntaae. móra-namma ení naané. móra-namma Mótetini naané. ániibo móra-namma Iráíyana naané.” téna Pítaama tiráiyé. ániibo Pítaama íma ítama arútárenaboana min-áímmá tiráiyé.

³⁴ Pítaama min-áímmá kétena máiqtaba móra-konnakoma yawááq-umayikaitata yemá yáaqtaba urááe.

³⁵ ániibo móra-aikoma maará téna mi-kónnápíké tiráiyé: “maannáma ketáanine. kemá wemmá awaaméqá umákaraune. keráwáqá wenáama ítáaro.” téna min-áíkmá tiráiyé.

³⁶ min-áíkmá mirá-timatuwaitata yemá aónaamma Îtuma wenamá máqe-uráiyé. ániibo yemá yóyau kawaa urááe. mi-kánáárâqá mi-qtátááqô aónaaqtabama móra-nakomma íma timá ámikaae.

móra-iyapogopimma waátáma máin-iyapoma Ítu mamá atóbamakaraiye.

³⁷ aabáyaama min-ánúmá yuwéta kúmówana taíbaq-wayukama Ítumma aapaké kun aónaraae.

³⁸ ániibo mi-káyúkábíkémá móra-nakoma anókaq wááqa yumátuwena maará-tiraiye: “yirááti-nako, kemá inaa kétune. emá ketáanikomma aónaao. kemá wemmá wenamá kímora-iyapoma ákáraune.

³⁹ ániibo mórama táí-aagoma min-iyápómá yáqtoqma akoqnáá uráitana páátákáá wááqa kéitana mamá aíbôriq kéumakaitana óyaupikema wayán-ágáregómá ôriq kéiyé. mi-tái-áágómá áú-aiqa aména íma yuwéna kégoiyé.

⁴⁰ kemá ení iyápó-annayaba mi-káátágómá matuwaígáae téq inaa túnnamanibo yemá kanaaráq íma kématuwaae.” téna Ítumma timá ámikaiye.

⁴¹ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “keráwáqá aarawaamá maa-kánááráq-wáyúkámá itáíq-itaiq íkéowanaboana keráwáqtí tíyakoma táíq éna íkárutaiye. kemá náaraq umá kanaawaq keráwáqtéma máeraq keráwáqtí ummaamá mayánúnô? mirá-timatuwena min-nákómmá timá ámikaiye: “ení iyápóma awíqme maabáq iyo.” téna Ítuma tiráiyé.

⁴² min-iyápómá aapaqá kéiqtaba mi-tái-áágómá min-iyápómá mamá awéqtáma iyaabótukaiye. miráitana Ítuma waátáma aamá awáágútuwena min-iyápómá mamá atóbama aboámmá ámikaiye.

⁴³ minnáyaba máqte-kayukama Áánûqtuni anón-akoqnaama aónatuweta iyánáaq urááe.

Ítuma puíníqtaba kaumobáq tiráiyé.

ániibo mi-káyúkámá Ítuma máqteniq i-qtátááqtábá netuq-yúyánámmá kéitaawana Ítuma wení iyápó-annama maará téna timá yímikaiye:

⁴⁴ “keráwáqá maan-áímmô túnnama taákau makéra ítama arútáaro. pááqya-kanaabima anaaékaqa Waayúkagoni Áráaqa waayúkati iyáápi maránóe.” téna Ítuma tiráiyé.

⁴⁵ miráimanibo iyápó-annama min-áímmá íma ítaraae. min-áíkoní áaikoma yepímmá aúyokuraitataboata íma ítama arútáraae. miráitata yemá ikatíq éta Ítumma min-áíkoní áaiqtabama íma ítama aónaraae.

náawaq anómma máiyó?

⁴⁶ yemá iyápó-annama itó-uma ánateta aamá téite éta náawaq anómma uyátá-maqma máiyó tirááe.

⁴⁷ ániibo mirá-yúyánámmá iyápó-annati íyáqnoqbaq wáitana pááqyan-iyapoma awíqmena má-ito-umakaraiye.

⁴⁸ ániibo Ítuma maará téna timá yímikaiye: “móra-nakoma ketíwíkaq maa-pááqyán-iyápómá áwáqnaa énama minná kemmá tíwáqnaa íniye. ániibo móra-nakoma kemmá tíwáqnaa énama minná kemmá timátíkáitaq yúnna-waigomma Áánûqtuma áwáqnaa kéiyé. máqtemma keráwáqtí aúkápikemma móra-nakoma miráuma pááqyan-iyaporaá umá maénama wemá uyátá-maqma anó-naqa mániye.” téna Ítuma tiráiyé.

móra-nako keráwáqá íma namuroíq umátikai-naqa minná keráwáqtí aanábóe.

⁴⁹ Yóáanema yauwéqma tiráiyé: “kawáá-nákô, ketáá móra-naqa aónáúnataama enáwíkkake táí-aagomma kématuwaiye. miráimanibo wemá ketáái tinaaémma íma kéwaraipoataa ketáá aammá áunakaraunatae.” téna Yóáane tiráiyé.

⁵⁰ miráitana Ítuma timá ámikaiye: “keráwáqá min-nákómmá íma aammá áunakaaro. móra-nakoma keráwáqá namuroíq íumatikenama wemá minná keráwáqtí aanábómíye.” téna Ítuma tiráiyé.

yaímma Taméria-wayukama mááqa aúyaketa Ítumma paábaq watukááe.

⁵¹ Áánûqtuma Ítumma awíqmena wenôpaq uwínî-kanaama waaqókáq uráíye. miráitana Ítuma Yérútáárebaq ónáae téna mimórá aúyánámma Ítuma yarútaiye.

⁵² ániibo Ítuma yaímma-wayukama timáyíkáitata aamá maméta áqnáabaq urááe. aamá maméta kó-kayukama Taméria-wayukati pááqya-marupaq uyábéketa Ítumma yokaa umákaneta urááe.

⁵³ miráimanibo mi-márúkáq-wáyúkámá Ítumma awíqmeta yeqtí naaúpaq uwíyábá íma yíkaraiye. yemá Ítaraae. Yérútáárebaq yeqtí namuro-wáyúkámá máápaq witatabóata Ítumma íawikaae.

⁵⁴ kaayaq-iyápó-ánnámá Yèmitiyaa Yóáanema min-ááímmá yenákámá aónatuweta Ítumma maará-tima-amikaaye: “uyátárai-nako, ketáá Áánûqtnopake iramá áyaananataa mi-káyúkámá kun agamá kautíníyô?” téna tiráíye.

⁵⁵ miráimanibo Ítuma waeréna min-nákámá min-ááíqtábá yiwááguráíye.

⁵⁶ ániibo yemá mikáké ôq-marupaq urááe.

móra-nakoma Ítun anaaé waráné i-naré.

⁵⁷ yemá aapaq maré kéowana móra-nakoma Ítumma maará-tima-amikaiye: “máqte-marupaq wíné innabáqá kegáráq anaaé waqmé ónúne.” téna tiráíye.

⁵⁸ ániibo Ítuma wemmá makáqma aónanena timá ámikaiye: “abááq-íyákómá muríanóbáq kémaitana numagómá ánáamma umárena kéwaimanibo Waayúkagoni Áráaqa waénúna-namma íma wáíye.” téna tiráíye.

⁵⁹ ániibo Ítuma káqo-nakokaraq timá ámikaiye: “emá ketinaae waraaó.” téna titana min-nákómá maará-tiraiye: “kanaarácq tiyúwénaq ketibomá ko mamá uqtamá kátuwerabiyo?” téna tiráíye.

⁶⁰ ániibo Ítuma timá ámikaiye: “ibáqyuwaaó. yemá keqtábá íma itéta pukáa-kayukaraa-kayukama iyúwénata pukáíya-kayukama uqtamáyíkáaro. ániibo emá uré Áánûqtuma yabíkái-kayukayaba átê-wataama mó-tima-yimiyo.” téna Ítuma tiráíye.

⁶¹ ániibo keqnáámma móra-nakoma tiráíye: “uyátáraana-nako, kemá enanaae waránáá kéunamanibo emá kanaarácq tiyúwénaq ketí waayúkama tiyááma mó yímíqma máéro timá yíkátuvero.” téna tiráíye.

⁶² ániibo Ítuma maará-tima-amikaiye: “waayúkama náayubi Áánûqtuni aakaq áaimma átáma wínéna kéimanibo aati-aatimá anaaépaq naayón-ááíqtábá waéqma káonaipoana Áánûqtuma yabíkái-kayukabimma kanaarácq íuwiniye.” téna Ítuma tiráíye.

10

Ítuma abapaké kaayaq-tíyááká-wáyúkámá timáyíkaraiye.

¹ anaaékaqa uyátárai-nakoma abapaké kaayaq-tíyááká-wáyúkámá ókaraq awaaméqá umáyikena kaayaq kaayaq umá timá yíkáitata áqnáabaq urááe. ániibo máqtemma anó-maruparabi pááqya-marupaqa Ítuma wíné i-márúpáq timáyíkáitata kówana anaaékaq Ítuma wíníqtaba uráíye.

² ániibo Ítuma mi-káyúkámá maará-tima-yimikaiye: “taíbaq aáwakoraa umá yópí ábuma karáimanibo taíbaq-mayai-wayukama íma mááe. miráínaq keráwáqá yókóní aboákáq nunamummá tíyana wemá Áánûqtuma yaímma mayai-wáyúkámá timáyikainata wení aáwakaa ko mamá áíkuyikaino.

³ keráwáqá kóoro. ániibo ítáaro. akikérá umá máa-kayukati aúkáapi kaayoné-wámma kokóri-araakaa umá timá-tikaunaq kégoe.

⁴ keráwáqá aapaqá yaímma-yataaqa títauq-anamma kápiq-unamma móneqa íma mamé oro. ániibo keráwáqá aapaqá íma aagamá waayúkate wataama tero.

⁵ móra-naupaqa uyábereq áqnáabaqa maará-tero. ‘maan-náúpáq-wáyúkábímmá kaayoné-yátááqá waíno.’ téra tero.

⁶ ániibo móra-nakoni áyákoma kaayoné ínna-naqa min-náúpáq máinaqa minnámo kaayoné-yátááqá waíno tíyan-aikoma min-nákópí yuwáiyanaq ko waíno. ááqibo móra-nakoma ímo mirá énama kaayoné-yátááqá waíno tíyan-aikoma yauwéqma keráwátôpaq yíno.

⁷ keráwáqá mimórá-náúpáq áátuma máéro. ániibo min-náúpáq máiyata yemá aáwaqa timéta nommá timéta iyamma naaro. mayaíráq-nákómá kanaaráq wení meyámmá mayániye. miráinaq keráwáqá óq-naupaqa móra-mora umá íoro.

⁸ ániibo keráwáqá mera-márúkáq uyáberaiyata mi-márúkáq-wáyúkámá yeqtí naaúpaq tiwíqme wíyaqa kanaaráq uréraq yemô timíyan-aawaqa naaro.

⁹ ániibo mi-márúkáq kari-wáyúkámá mamá kátobamayikeraq mirá kéeqa yemmá maará téraq timá yíméro. ‘Áánûqtuma yabítikani-waigoma keráwáqtí waaqókáq maíye.’ timá yíméro.

¹⁰ ániibo keráwáqá móra-marukaq wíyata mi-márúkáq-wáyúkámá yeqtí naaúpaq íma tiwíqme wíyaqa kanaaráq keráwáqá mi-márúkóní aakaq ko itó-uma máera maará-tero.

¹¹ ‘keráwáqtí maa-márúkáké kaitôgoma ketáái tibíkáq aráápaimanibo ketáámá popoq umátuwaunanataa keráwáqtôpaq yauwéqma wiyé. atéráaro. Áánûqtuma yainai-kánáágómá keráwáqtí táí-meyakaraq waaqókáq kéíye.’ tero.

¹² kemá keráwáqá kétima-timune. mi-márúkómá keráwáqá íma tiwiráiyamarukoma Tótôma-marukoma uyátá-maqma anómma táí-aimma wánipoana aqtókánáaráqá Áánûqtuma Tótôma-marukomma paru umáyikena íma tiwiráiyamarukomma íma paru umáyikaniye.” téna Ítuma tiráíye.

yaímma-marupaq-wayukama yirummá íma waéráa-kayukati tiruno.

¹³ Ítuma óq-aimma tiráíye: “keráwáqá Ítiráaeo-marupaq-wayukao, ítáaro. Tiyórátini-wayukao, keráwákáq táí-yataaqa anómma pááq íniye. Beqtáira-wayukao, keráwákáq táí-yataaqa anómma pááq íniye. ániibo kemá keráwáqtí márúkaq awaaméq-yátáárîq únnaiq umá móra-nakoma Tááíranapaq Tááyabakaraq awaaméq-yátáárîq énama kanaaráq naayóbáq yemá unáá káreqomma wáqtôraa yáútúma itoréta kanabí máeta yirummá waeráune téta yiráátiraae.

¹⁴ aarawaamá mamá yainánéna ínna-kanaaraqa Tááyabaq-wayukagaraq Tááíranapaq-wayukagaraq yemmá anónnáma táí-meyamma Áánûqtuma yimínimanibo keráwákáq uyátá-maqma anómma anónnáma táí-meyamma timíniye.

¹⁵ ániibo keráwáqá Kápéranabaq-wayukao, keráwáqá múte yaúmeq Áánûqtukaq uwínô? miráinomanibo keráwáqá paá Tááqtaani márúpaqa iyaabótuwanoe.” téna min-áímmá Ítu tiráíye.

¹⁶ Ítuma wení iyápó-annama maará-tima-yimikaiye: “móra-nakoma keráwáqtí táama itáina-nakoma minná ketáama kéitaiye. ániibo móra-nakoma keráwáqá anaaémma umátikenama minná kemmá anaaémma umátikaniye. ániibo móra-nakoma anaaémma umátikenama min-nákómá kemmá timátíkítaq yúnna-naqa Áánûqtumma anaaémma kéumakaiye.” téna Ítuma tiráíye.

Ítuni abapaké kaayaq-tíyááká-wáyúkámá yauwéqma irááe.

¹⁷ anaaékaqa abapaké kaayaq-tíyááká-wáyúkámá Ítuma timáyíkaraimma yauwéqma iréta yimuqá ôriq umá kémareta maará-tiraae: “uyátáraana-nako,

ketáá enáwîqa yaúnanataa táí-aagoma waayúkabike paábaq yá-uraae.” téta Ítumma timá ámikaae.

¹⁸ ániibo Ítuma timá yímikaiye: ‘kemá Áánûqtuni márûpake Tááqtaama aabáyúraa yoqména páátákáá kuqtitaq aónaraune.

¹⁹ itáaro. kemá keráwáqá akoqnááma tímikaunaboaq keráwáqá kanaaráq iraakabayaakógáráq áwáábiq-uwabaaikokaraq títauqnapo yamá káaraapeq Tááqtaani akoqnááma uyátánoe. ániibo móra-yataakoma kanaaráq íma mamá keráwáqá táíq umátikaniye.

²⁰ miráimanibo keráwáqá táí-aagoma keráwáqtí táama ítáiqtabama timuqá íma maránómanibo Áánûqtuma máipaq keráwáqtí tíwîqa kágamaraibo minnýaba timuqá máraaro.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma amuqá maréna Áánûqtuma aboákáq ‘tikáiyé’ tiráiyé.

²¹ mi-kánáaráqá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Ítun áyáqnoqaq mamá amuq-yatááqá pááq itana Ítuma maará-tiraiye: “ketiboó, ení márûpaq-wayukagaraq maa-márábí-káyúkágáráq uyátárai-nare. kemá minnýaba ‘tikáiyé’ kétune. emá maami-qtátááqá itái-yátááqá itéta ‘aamá ítaraunatae’ kéte-kayukabima mamá áuyoyike aamá íma itéta paá-wayukama káyiraatene. owé. ketiboó, ení akaí-yátáákómá mirá-uraiye.

²² ketibomá máqte-qtataaqa ketiyáápitaa makáiyé. ániibo móra-nakoma kemmá áanikomma íma tímónaraibo ketibomá wenamá kemmá áanikomma kétimonaiye. móraiq umá móra-nakoma ketibommá Áánûqtumma íma aónaraibo áaniko kemá kenamá káonaune. ániibo waayúkama náayuwabi áanikoma kemá yiráátenaaq únna-wayukama yegáráq ketibommá Áánûqtumma káonaae.” téna Ítuma tiráiyé.

²³ yemá iyápó-annama yenámáa Ítute máawana yeqtôpaq waeréna Ítuma maará-tiraiye: “náayuwabi keráwáqá aónaa-qtataaqtaba yemá yimuqá kémaraae.

²⁴ kemá keráwáqá kétima-timune. naayóbáqá taíbaq amuné-wáyúkáwábi taíbaq kíni-kayukama keráwáqá íbêqa aónaa-qtataaqa aónanaae temánibo yemá kanaaráq íaonaraae. ániibo keráwáqá íbêqa ítáan-aimma itánáae temánibo yemá íma ítaraae.” téna Ítuma tiráiyé.

Tamériabake-nakoma namuro-nákómmá arummá umákaraiye.

²⁵ mikáké mórama ámáan-aimma yirááti-nakoma itó-urena Ítumma makáqma aónanena uráiyé. ániibo wé Ítumma timá ámikaiye: “yirááti-nako, kemá náaraq éraq matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayánúnô?” téna ámáan-aimma yirááti-nakoma tiráiyé.

²⁶ ániibo Ítuma yauwéqma timá ámikaiye: “nóinae ténawaq Áánûqtuni watáama agamatán-áikómá kétéyo? emá náaraq umá kényorautono?”

²⁷ titana min-nákó yauwéqma tiráiyé: “mútûq arummá káme ení akoqnáágaraq arun-iyápógógáráq máqtemma aúyánákáráq ení uyátárai-nakomma Áánûqtumma weqtábá akaíno. ániibo enamáárîq eqtábá ákáiniq umá enamakaq náawabi maína-waigoqtaba akaíno.” téna agamatán-áikómá tiráiyé.

²⁸ ániibo Ítuma timá ámikaiye: “emá áraimma arupú umá téne. emá miráuma ténaiq emá kanaaráq matúq-matuq umá mánone.” téna Ítuma tiráiyé.

²⁹ miráimanibo mi ámáan-aimmo yirááti-nakoma wenamáárîq wenáwîqa mamá íraqôniq íyábá ákáitana timá ámikaiye: “ániibo ketimakaqô máí-naqa minná náawabiyo?” téna tiráiyé.

³⁰ ániibo Ítuma maará téna yauwéqma tiráiyé: “móra-nakoma Yérútáábake yuwéna Yérikobaq kukáiyé. ániibo moyá-káyúkámá aapaq aónatuweta máqte-qtataaqa yabímayeta ikámma taitawaa umákaraae. yemá miráumatuweta kóuraae. anaaékaqa min-náqá aapi máena wemá puíné uráiyé.

³¹ ániibo mi-kánaáráqá móra monoq-káwáá-nákómá min-ámmá waqmé kukáiyé. Táméria-naqa aónawaaena yuwéna kótámaqtuwena aan áwábake kóuraiye.

³² mórai q umá móra Aríbae-annabike-nakogaraq min-ápáq iréna min-náqá ya aónatuwena kótámaqtuwena aan áwábáq maréna kóuraiye.

³³ miráimanibo Támériabake móra-naqa ikámaraa-nakoni namuro-nákómá min-ápáq maréna min-náqá máikaq iráiyé. ániibo wemmá aónaimma áyáqnoabaq aruqtabá umákaraiye.

³⁴ ániibo amakaq uréna matawékaraq wááéni-nokaraq atíma náopi atáá-umakatuwena min-náqá mûte yaúma wení ótiraa-kakoni ámûraaq abímmá ayákaraiye. ániibo awíqmena min-náqá waabá-káyúkámá kówate-yawate o-náúpáq mó ákarena yabírakaraiye.

³⁵ ániibo min-náúpáq wamaráayakake aabáyaanapimma mi kówate-yawate-nakoni aboámmá móneqa móra-wayukama ámiqtuwena maará-tiraiye: “emá maa-nákókáq yabíqma arútárenana yaímma ení móneqa maami-nákókáqô kóí-naqa kemá yauwéqma yéqa yaímma-meyamma yauwéqma aménúne.” téna tiráine.

³⁶ íbêqa emá náaraq téq aúyánámmá kéitaano? kaumo-wáyúkámá maréta yewana moyá-káyúkámá ikámaraa-nakomma náawaq amakaq máitana áwáqnaa iníkáámá uráiyó?” téna Ítuma tiráiyé.

³⁷ ániibo ámáan-aimma yirááti-nakoma maará-tiraiye: “min-nákómá arummá itana áwáqnaa i-naré.” titana Ítuma timá ámikaiye: “emá uré min-nákómá iníq uwo.” téna namuro-wáyúkáyábágáráq wemmá Ítuma timá ámikaiye.

Máátaayaa Máriaae.

³⁸ yemá maré owana Ítuma wení iyápó-annate móra-marupaq uyábékaae. móra-inikoni áwîqa Máátaae. wemá Ítumma awíqmena wení naaúpaq uráiyé.

³⁹ Máátaani áúkoma wení áwîqa Máriaae. ániibo Máriaama iréna uyátárai-naqa Ítuni aítaupi maraq ya máena Ítun áama Ítaraiye.

⁴⁰ miráimanibo Máátaama uri-uri kéena aáwaqa mamá yokaa kéitana aúyánákómá wéyáwé uráiyé. miráitana Máátaama Ítunopaq uréna maará-tiraiye: “uyátáraana-nako, ketúkoma kenamá tiyúwáitaq máeq aáwaqa mamá yokaa kéune. minnáyabama emá íyaq aúyánámmá kéitaano? emá Máriaamma timá ámínana wemá ya tíwáqnaa íno.” téna Máátaama tiráiyé.

⁴¹ miráitana uyátárai-naqa Ítuma Máátaamma maará-tima-amikaiye: “Máátaao, emá netuq-áúyánámmá kéite máqte-qtataaqtaba ummaa kéyaane.

⁴² miráimanibo móra-yataaqtaba íma wáitana abáá kéiyé. ániibo Máriaama íráqô-qtataaqa mayánéna kéiyé. Máriaanopake íráqô-qtataaqa íma paábaq matuwániye.” téna Ítuma tiráiyé.

11

nunamummá tí-ááímmá

¹ Ítuma móra-aukapaq nunamummá kétena máqe-uraiye. ániibo anaaékaqa nunamummá timá ánatatuwaitana mórama wení iyápó-annabike-nakoma maará-tima-amikaiye: “uyátáraana-nako, nunamummá tí-ááímmá keqtáá timá tiráátiyo. miráuma naayóbáqá Yóáanema wení iyápó-annama timá yiráátiraine.” téna tiráiyé.

- ² ánibo Ítuma maará-tima-yimikaiye:
 “keráwáqá nunamummá ténéqa maará tero.
 keqtibotááo, emá yabíkáánna-marukaq máanana enáwíkoma aokaq wáiyé.
 emá yabíkáánna-yataaqa maabáq kumíno.
 ení márúkaqa enaúyánámmá wáráanikaa umá maa-márábíkaráqá
 enaúyánámmá waránátaae.
- ³ íbêqa aáwaqtaba únnataama máqte-tupaama timiyo.
- ⁴ ketáái otaa-qtátááqá mamá paábaq kéyuwe awikátuwaao.
 miráuma otaa-qtátáárîq umátíkáa-kayukama yeqtí otaa-qtátááqá paábaq mamá
 kéyuwetaa tiwikátukaunataae.
 emá keqtáá anómma makáqma aónai-yataaqa íma mamé iyo.”
 téna Ítuma wení iyápó-annama nunamummá timá yiráátiraiye.
- ⁵ ánibo Ítuma maará-tima-yimikaiye: “ánibo keráwáqtí aúkáapike móra-
 nakoma wení aanábómá máinaboana min-nákómá nokáámma uréna wení
 aanábógómmá maará téna mó-tima-amikaiye. ‘ketí aanábógó, kemmá aáwaqa
 timiyo.
- ⁶ ketí aanábó-nákómá ayáqtááqa-amma uréire éqéna ketôpaq yimmá aáwaqa
 aménúna-yataaqa íma makáune.’ téna tiráiyé.
- ⁷ ánibo naaúpaqo máitana yaqtabá ko ítái-nakoma maará téna yauwéqma tiráiyé.
 ‘kemmá ummaa-yátááqá ítime ítiwautuwo. oqtamá aúyakuraitana ketí iyápó-
 annagarataa túmá waguráunataae. kemá íma itó-ureq móra-yataaqa aménúne.’
 téna tiráiyé.
- ⁸ ánibo nôraq uráiyô? min-nákómá wení aanábóé téna íma itó-urena aáwaqa
 íaminiye. kemá kétima-timune. emmá agaemá íma ínaaboa ókaraq itaa-ittaa
 inanamá wemá itó éna máqte-qtataaqtaba ónna-yataaqa emmá amíniye.
- ⁹ ánibo kemá keráwáqá kétima-timune. keráwáqá Áánûqtukaq nunamummá
 tíyana Áánûqtuma móra-yataaqa keráwáqá timíno. keráwáqá móra-yataaqtaba
 abáá kéeqa kanaarác aónainoe. oqtaráq pagé-page tíyanama Áánûqtuma oqtamá
 ítikaniye.
- ¹⁰ máqte-kayukama Áánûqtukaq nunamummá tétama yemá mayaínoe. móra-
 nakoma nóiqtababi abáá énama wemá aónaniye. ánibo náawabi oqtaráq pagé-page
 tíanama Áánûqtuma oqtamá íyakaniye.
- ¹¹ keráwáqtí aúkáapikema móra-nakoni áanikoma aboáqtábá ‘noyááqa timiyo’
 tíanama aboámá kanaarác irakabayammá amíníyô?
- ¹² ánibo áanikoma aboáqtábá ‘kokóri-amuqa timiyo’ tinnayaba kanaarác aboámá
 áwáábiq-wamma uwabaaimmá amíníyô? minnágaraqa ímiye.
- ¹³ ánibo keráwáqá táí-wayukamanobo íráqô-qtataaqa keráwáqtí iyápóma yimí-
 áímmá káonaae. miráinataa ketáá minnáyabataa káonaunataae. ketibotáá
 Áánûqtuma wení márûpaq máin-nakomma wekác nunamupí itáíyanama
 yemmá wení Aokaq-Áámá yimíniye.” téna Ítuma tiráiyé.

yemá téta Ítuma Piétebugaraq mayaíma kémayaiye’ tirááe.

- ¹⁴ móra-nakoma aamá íma téna máin-nakopike Ítuma táí-aama waqtukáiyé.
 ánibo mi-káátámá paábaq kóitana óyauqo aúyaki-nakoma aamá áaimma átáma
 tiráiyé. miráitata aarawaamá taíbaq iyánáaq urááe.

¹⁵ ááqibo yaímma-wayukama maará-tiraae: “Piétebuma táí-aagoni kawáá-
 nápóana Tááqtaani akoqnáárake Ítuma waátáma kématuwaiye.” téta tirááe.

¹⁶ ánibo yaímma-wayukama Ítumma makáqma aónaineta Ítuqtaba mórama anón-
 awaameq-yataariq ínataa aónaano tirááe.

17 miráimanibo Ítuma mi-káyúkátí yúyánámmá aónatuwena maará téna mi-káyúkámá timá yímikaiye: “móra-marukaq-wayukama yaíkaa uréta ááíqa íyana mi-márúqá íma íráqóniq umá paá wániye. móra-anna-wayukama yaíkaa uréta wenikamé-wenikame étama min-ánná-wáyúkámá íma íráqóniq umá paá mánoe.

18 keráwáqá téq keqtábá Piétebuni akoqnáárake táí-aagomma kématuwaane kétéwaq minnáyaba kétune. ánibo Tááqtaani waayúkama yaíkaa umá kaayaq-ánnáiq uréta ááíqa íyanama Tááqtaani akoqnáámá íma wániye.

19 móra-nakoma Tááqtaani akoqnáánapo táí-aagomma íma kanaaráq kématuwaiye. Ítiráaeo-wayukao, áraimma Piétebuma tíwáqnaa kéi-naqo waátáma kématuwaanana kanaaráq náawaq keráwáqtí iyápóma yíwáqnaa ínatawaq yemá táí-aama matuwánô? miráinata keráwáqtí iyápóma iyuwáiyata min-áímmá árainabi íabiyo téta ítama aónaaro.

20 miráimanibo Áánûqtuni akoqnáárake táí-aama kématuwaunaboana minnáyaba Áánûqtuma yabíkai-waigoma keráwákáq áqa iráíye.

21 itáaro. Tááqtaama mórama akoqnáá-nakoraa umá iyebó umátorena wení naaóq yabítuwena máinanama kanaaráq wení máqte-qtataaqa paá wániye.

22 miráimanibo káqomma uyátá-maqma akoqnáá-nakoma íréna min-nákóté ááíqa umá uyátenama min-nákóní tokóruyakaa-puma wení iyebómá máqtepaq min-nákómá aúyánámmá itáíq-itaiq i-qtátááqá maténa máqte-qtataaqa yaímma káqo-kayukama yimíniye.

23 itáaro. móra-nakoma ketí aanábómá ímo maénama minná wemá ketí namuro-náqíye. móra-nakoma keté íma mamá áíkuyenama wemá ketí waayúkama mamá waqmé wéyáwé kéumatuwaiye.” téna Ítuma tiráíye.

waátáma yauwéqma iráíye.

24 óqa waéqma itái-áímmá Ítuma timá yímikaiye: “ánibo táí-aagoma móra-nakopike yuwéna paábaqo kégowenama kokoq-márábáq kóurena aagamá máni-maruqta abáa kéíye. mi-tái-áágómá máni-maruqa ímo aónénama wé maará kétiye. ‘kemá yauwéqma maéwauna-naupaq ko mánune.’ téna kétiye.

25 ánibo mirá-timatuwena yauwéqma ko aónaimma naayóbáqô maéwai-namma kuyúqtuketa yokaa umákaae.

26 miráitana mi-tái-áágómá uréna káqomma abapaké kaayaqá uyátá-maqma táí-aama ko yiwíkema min-nákópí ya máqe-uraae. ánibo naayóbáqá min-nákómá táíq umá máqe-urapoana íbêqa wemá uyátá-maqma anómma táíq umáguraiye.” téna Ítuma tiráíye.

amuqá marái-yátááqá mayái-ááíne.

27 Ítuma min-áímmá ti-kánááráqá taíbaq aarawaamá máqe-uraae. ánibo móra-inimma mi-káyúkátí aúkáapi máin-inikoma maará téna ááyama tiráíye: “móra-inikoma naayóbáqá marákáraitaa wení náama naráána-inikoma ké itaúnama wemá amuqá kémariye.” téna min-íníkmá tiráimanibo

28 Ítuma maará-tiraiye: “mirá íma téaq maará tiyo. Áánûqtun áama itéta anaaé waráíya-kayukama yemá yimuqá kémaraae.” téna Ítuma tiráíye.

yaímma-wayukama ‘anómma awaaméq-yátááqá aónanaae’ téta tirááe.

29 taíbaq-wayukama ayú yagéguyawana Ítuma maará-tima-yimikaiye: “íbêqa maa-kánááráq-wáyúkámá táí-wayukamoe. yeráwáqá móra anómma awaaméq-yátááqá aónanaae kéte. miráimanibo kemá móra anómma awaaméq-yátááqá íma yirááatenunamanibo kímora Yónaama anómma awaaméq-yátááqá yirááatenune.

³⁰ naayóbáqá Yónaama Áánûqtuni awaaméqá máena Nínibeq-wayukabi timá tágayimikai-qtataaqa pááq uráine. móraiq umá Waayúkagoni Áráaqa Áánûqtuni awaaméqá íbêq-wayukabima pááq uráie.

³¹ anaaékaqa Áánûqtuma aarawaamá mamá kéyainainana móra-inikoma kaapaq-áúkápáké (kúínima) itó-uma iréna íbêq-anna-wayukati táí-aaimma mamá pááq íniye. min-ínikómá maa-márágóni aqtóraké wemá iréna Tórómónima wení itaí-yátáákóni áaiqtaba timmá ya ítaraimanibo keráwáqá íbêq-kanaama íkeitaae. maakáqá Tórómónimma uyátáni-naqa maa maíye.

³² Áánûqtuma aarawaamá yainánéna ínna-kanaaraqa Nínibeq-wayukama itó éta keráwáqtí kúmiq-yataaqtabama awaaméqá ínoe. ániibo Nínibeq-wayukama Yónaama aamá timmá itéta yirummá waékáae. miráimanibo íbêqa Yónamma uyátáni-naqa maa maíye.” téna Ítuma tiráie.

áúgoni ómmá

³³ waéqma itaí-áímmá Ítuma tiráie: “waayúkama ómmá kúraqma yaaregóni aménáápárábi tawegóni aménáápáqá íma kémaraae. ímiye. yemá ómmá kúraqma abarokáq yaareráqá makáawata waayúkama min-náúpáqô kéyetama ómmá kamá tágaimma káonaae.

³⁴ túramma keráwáqtí túgoni óné. ániibo túrakoma íráqôniq uráinanama keráwáqtí máqte-tuyanamma táganiye. ániibo túrakoma táíq umágínanama keráwáqtí máqte-tuyanamma kumayuqá aurániye.

³⁵ miráinaq keráwáqá yabíqma arútáaro. keráwápímô tágain-okoma kumayuqá auráinabo

³⁶ keráwáqtí máqte-tuyanamma tágama wáinana móra-aukapaq-turapimma íma kumayuqá auráinanama kanaaráq miráuma ókómá tirunóbáké kamá tágainikaa umá táganiye.” téna Ítuma tiráie.

Pérati-wayukagaraq yirááti-wayukagaraq táí-aaimma tarôq urááe.

³⁷ Ítuma min-áímmá timátúwáitana móra Pérati-nakoma Ítumma ááyama awíqmena wení naaúpaqa aáwaqa nainéna uráie. miráitana Ítuma aáwaqa naí-yááréráq ko máqte-uráie.

³⁸ ániibo mi-Pérátí-nákómá aónaimma Ítuma áqnáabaq ayáamma íma tete éna paá aáwaqa mamá kénaiqtaba aónawaaena Pérati-nakoma iyánáaq uráie.

³⁹ miráitana uyátárai-nakoma Ítuma timá ámikaiye: “keráwáqá Pérati-wayukama keráwáqtí tirunóbáqá miráuma káápuwabi táápekoni amegaa-áúráqá tete umá íráqôniq umátúwáanikaa uráie. ániibo keráwáqtí tirunóbáqá táí-aaikoma ógikaiye.

⁴⁰ keráwáqá aíbôq-wayukae. móra-nakoma Áánûqtuma amegaa-áúrákáráq arunóbákáráqá íyaq tarôq kéiyó?

⁴¹ ániibo keráwáqtí táápepi wái-qtataaqa yáayaba o-káyúkámá yimíyana mikáké máqte-qtataakoma tirunóbáqá íráqôniq umátikaniye.

⁴² keráwáqá máqtemma anónabi pááqyan-aawapikema yoráuma tiyáákabike kímora mamá Áánûqtumma kámemanibo aammá kárabaae. Áánûqtuma tirummá amí-ámmá yukáae. mi-kááyáq-yátááqá waránómma Áánûqtumma tirummá améq amáan-aimma wáráaro.

⁴³ keráwáqá Pérati-wayukao, atéráaro. keráwáqá monoq-náúpáq aarawaatí yúbáq máiyaba ôriq umá kêtikaitana waayúkama áíkuiyakaq ‘anón-nare’ téq miráo-maarao timá-tikaiyaba ôriq umá kêtikaiye.

⁴⁴ keráwáqá atéráaro. keráwáqá miráuma pukáa-kayukama uqtamáyíkáraa-mararaama aúpáq maranóbáq wáitata waayúkama yúramma íma aónéta ámûraaq

yítauqa yamáe uréire oníkáá-káyúkámá keráwáqá Pérati-wayukama mááe.” téna Ítuma tiráiyé.

⁴⁵ mórama ámáan-aimma yirááti-nakoma Ítun áaraq yauwéqma téna maará-tiraiye: “yirááti-nako, emá mirá té ketáágáráq timá táwîq kéumatikaane.” téna tiráiyé.

⁴⁶ ánibo Ítuma maará-tiraiye: “keráwáqá ámáan-aimma yirááti-wayukao, atéráaro. keráwáqti ummaa-ámáán-áímmá aarawaatí yímûraaqa mûte kémaraawata yemá mûte mayánôqtabama kammáa kámagoe. miráitaq keráwáqá móra tiyáánapo íma ánékuqma min-úmmáá-yátááqá mûte mayánóniq éq yíwáqnaa kéoe.

⁴⁷ keráwáqá atéráaro. keráwáqti títaubikoma naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yíkamowaq keráwáqá mi-káyáukáyábá mararaakaqá Íráqô-kuruma umá kéikuyikaae.

⁴⁸ keráwáqti títaubikoma naayóbáqá nôrabi uráá-qtataaqtaba paá mimórá túyánámmá kéitaae. Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yíkamma uqtamá yíkátuweq yeqti mararaakaq Íráqô-kuruma umáyíkaraae.

⁴⁹ miráitana Áánûqtuma Íráqômma itaí-yátáápíké maará téna tiráine: “ketí amuné-wáyúkámá kemá awaaméqá umáyikeq timáyikanune. yaímma mamá táíq umáyiketa yaímma yíkamma puínóe.

⁵⁰⁻⁵¹ miráiyata íbêq-kanaaraq-wayukama yeqti yítaubikoni anónnáma táí-meyamma mayánóe. áqnáabaq-kanaarake aqtó-kánáaráqá Êboyaa Tékaráiyama yíkakaane. Tékaráiyamma anó-monoq-naupaqa Áánûqtukaq amí-yáárégáráq waayúkama máirakaraq aúkáapimma ikákaane. ketí amuné-wáyúkámá yíkakaakayukayaba íbêq-kanaaraq-wayukama yemá anómma táí-meyamma mayánóe.

⁵² keráwáqá ámáan-aimma yirááti-wayukama keráwáqá atéráaro. aamá ítama arutaí-óqtáráké kíma matokáamanibo íuyaberaamma aammá aúyakaawata káqoyuma uyáberanaae temmá keráwáqá aammá káuyaraae.” téna Ítuma tiráiyé.

⁵³ Ítuma min-námmá yuwéna máápaq kumá yaúbaitata ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Pérati-wayukagaraq Ítun-aubi maránôqtaba kammáa amáguraae. ánibo yemá máqten-aimma ítama aónaineta makáqma aónaraae.

⁵⁴ miráitata yemá Ítumma kawáá umátuweta máeta móra-aimma tínata Ítuni áubi maréta aamá ítama yainánéta urááe.

12

kaaqaari-ááíqtábámá atéqma máero.

¹ netuqyaa taíbaq-wayukama titipáá umá waayúkama ámûraaq-amuraaq éta yaímma yatámówaníq umá áíkuma máqe-uraae. ánibo mi-kánáaráqá Ítuma wení iyápó-annama áqnáabaq maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá Pérati-wayukati pááqya-qtataakoma (yíqti) anómma auráiyábá atéráaro. Pérati-wayukati kaaqaari-yááíqtábá kemá kétune.

² máqte-qtataaqa aúpáq aúyoqma wáinna-yataakoma anaaékaqa abarokáq pááq íniye. máqte-qtataaqa yawááq umá wáinna-yataaqa anaaékaqa waayúkama aónainoe.

³ miráinaq keráwáqá máqten-aimma nokáa kumayupí máeq tíyan-aimma wágáama tínoe. ánibo keráwáqá máqten-aimma yaákareq timú-timun-aimma naaúpake tíyan-aimma máápaq máeta ááyama tínoe.

waayúkagoma kímora-yataaqtaba áaqa ikatíno.

⁴ ketí aanábó-wáyúkáo, kemá Ítuma keráwáqá maará téq kétéma-timune. keráwáqti amegaa-túmá waayúkama tíkamma kanaaráq puínôqtabama ikatíqa íoro. anaaékaqa mi-káyúkámá ókaraq móra-yataariqa kanaaráq íumatikanoe.

⁵ keráwáqá áaqa ikatínô-waigomma kemá tiráátenune. minnámô Áánûqtumma áaqa keráwáqá ikatéro. wemá wení náápaamma wáipoana anaaékaqa waayúkama iramá káiq-kaiq-irabi yaúma iyaabótuwaniye. owé. kemá Ítuma keráwáqá kétéma-timune. wenáaqa ikatéro.

⁶ keráwáqá káonaae. waayúkama móra-tiyaapaq-numama karogaro-mónéqá kaayakáké meyánîq kéoe. miráimanibo mórama pááqya-numagoqtabama Áánûqtuma íma awimmá kégamakaiye.

⁷ keráwáqtabá Áánûqtu máqte-qtataaqa kawáá kéenapoana keráwáqti tiqnótáuma wemá yoráutukaiye. keráwáqá ikatíqa íoro. keráwáqá taíbaq pááqya-numagoni meyámmá uyátá-makuraae.

Ítun-awíqa yaí-ááímmá

⁸ ánibo kemá keráwáqá kétéma-timune. móra-nakoma aarawaatí yúrikaq ketíwíqa yéna 'emá kennáé' tínna-waigomma waayúkagoni Áráakoma Áánûqtuni kaqtó-wayukati yúrikaq wemmá mórai q umákanune.

⁹ ánibo móra-nakoma aarawaatí yúrikaq keqtábá 'kemá íma wenámúne' téna mi wakaráinna-nakomma waayúkagoni Áráakoma weqtábá mórai q umá Áánûqtuni kaqtó-wayukati yúrikaq wemmá wakarakaniye.

¹⁰ Waayúkagoni Áráaqa móra-nakoma tímá táíq umákainanama Áánûqtuma míkúmiq-yátááqá paábaq matuwéna awikátuwanimanibo wení Aokaq-Áágóqtábá móra-nakoma tímá táíq énama min-nákóní kúmiq-yataaqa Áánûqtuma íma paábaq matuwéna awikátuwaniye.

¹¹ taákaq máráaro. yemá keráwáqá ketinaae waráiyataba tiwíqmeta Íbaru-monoq-nauparabi kámááni-wayukati yúrakarabi anómma náápaakaraq matokáiyakayukati yúrikaqo tiwíqme wíyaqa keráwáqá ikatíqa íma éraq 'ketáámá nóine ténúnataabiyo' téq ítero.

¹² Áánûqtuni Aokaq-Áágómá é mi-kánáábí tiráá tinná-aimma tínoe." téna Ítuma tiráiyé.

móneqa netuqyaa makái-nakoma aíbôqnaaboq urái-waigoni waéqma itaí-áímmá

¹³ mí taíbaq-wayukabike móra-nakoma Ítumma maará-tima-amikaiye: "yiráátinako, emá ketiwaammá tímá ámínana ketiborátái oótamma ketáá tímikaimma yaíkkaa q umá kemmá tímíno." téna tiráiyé.

¹⁴ ánibo Ítuma min-nákómma maará-tima-amikaiye: "nôraq íyo? náawaq keráwáqti táama ítama yaináí-náqá kemmá awaaméqá umátíkarai keráwáqti oótamma mamá yaináí-náqá awaaméqá umátíkaraiyo?" téna Ítuma tiráiyé.

¹⁵ ánibo Ítuma maará-tima-yimena tiráiyé: "keráwáqá atéráaro. atéqma keráwáqá máeraq móra-yataaqtabama íma túran-anna-aaro. keráwáqti árain-auwaraimma maa-márábín-ótámmá nôraq umá-yataarabi makáána-waigoqtabae téna íma wáiyé.

¹⁶ ánibo Ítuma mórama waéqma itaí-áímmá maará téna tímá yímikaiye: "mórama móneqa taíbaq makái-nakoni yópímmá taíbaq-aawaqa áyóki uráiyé.

¹⁷ wemá aúyánánóbáqá maará-tiraiye. 'íbêqa kemá náaraq ónúno? ketí máqten-aawaqa mamá maránúnama anón-namma íma wáiyé' téna

¹⁸ aúyánánóbáqá tímátuwena 'kemá maará-onune' tiráiyé. 'kemá ketí naammá yawítíma anón-namma umákeq min-náúpáqá ketí aáawaqa wítima

kémareq ketí íráqô-qtataaqa min-náúpátáá mamá maránúne.' téna aúyánámmá ítaraiye.

¹⁹ ánibo kemá keti-makómmá maará téq timá ámenune. 'timakô, taíbaq ení íráqô-qtataaqa taíbaq wáena netuqyaan-áúqá yáwiye. ánibo emá íbêqa aagamá mááo. emá aáwaqa né nommá né kée amuq-yatáápi mááo.' téna aúyánánóbáq tiráiyé.

²⁰ miráimanibo Áánûqtuma maará-tima-aminiye: 'emá aíbôq-naqone. emá íbêqa-nokaa puínóne. ánibo máqte-qtataaqa yokaa umáraanama minnâ náawaq mayániyô?' téna tíniye.

²¹ miraráá umá waayúkama yeqtí máqte-qtataaqa yetábá maqma ayúmmá kéguyomanibo Áánûqtuni aúrakaqa áwáyoq-wayukama mááe." téna Ítuma waéqma itái-áímmá tiráiyé.

taíbaq-auyanamma itái-áímmá

²² Ítuma wení iyápó-annama maará-tima-yimikaiye: "miráitaq kemá keráwáqá kétima-timune. keráwáqá keráwáqtí tú-araiqtabama netuq-túyánámmá íma itéraq ketáámá nóinawaq nánúnataabiyo? Ítero. ánibo keráwáqá keráwáqtí túyabama netuq-túyánámmá itéraq ketáái túraqa nóinawaq yawááq-onunataabiyo? Ítero.

²³ túwaraimma minnâ aáwaqa íma wáiyé. ánibo keráwáqtí túma minnâ íma unáákáqtôma wáiyé.

²⁴ keráwáqá numagóqtábámá túyánámmá ítama aónaaro. yemá yómmá yoréta ánáyumma íma kéubetaboata aáwaq-naupaqa íma mamá káikuyoe. yeqtí aáwaq-namma íma waéna máqte-qtataaqa maránô-namma íma wáimanibo Áánûqtuma aáwaqa kényimiye. keráwáqá aarawaamá numagómmá umaatamá uyátáraae.

²⁵ keráwáqtí aúkáapike náawaq netuq-áúyánámmá iténama kanaaráq wení pááqya-kanaama mamá ayátáákakaa umá paá mániyo?

²⁶ netuq-túyánámmá itéq keráwáqá móra pááqya-qtataariq íma ínómanibo nôraq itaráq keráwáqá yaímma-yataaqtabama netuq-túyánámmá kéitaa?

²⁷ keráwáqá wírááti-yataaqa yópi wái-qtataakaq túyánámmá itáaro. yemá mayaímá íma mayéta wáqtôma íma tarôq kéoe. miráimanibo kemá keráwáqá kétima-timune. keráwáqá kéitaae. naayóbáqá Tórómónima miráuma íráqô-qtataaqa taíbaq makáimanibo maami-kirááti-yátáákáá umá íráqô-qtataaqa íma makáine.

²⁸ wé íbêqa námá-karaa-qtataaqa yópi wáitata aabáyaama káráma irabí kágotuwaee. ánibo mirá-námá-karáa-qtátááqá minnâ Áánûqtuma yaqnammá kényabiyikaiye. miráinaq keráwáqá mikáq aónainoe. Áánûqtuma miraráá umá keráwákáráq yabítikaniye. keráwáqá keráwáqtí itáiq-itaiq umá mái-yataaqa pááqyamiye.

²⁹ miráinaq keráwáqá 'nóin-aawaraq nánúnataabi nói-nonaq nánúnataabiyo' téqa netuq-túyánámmá íma itáaro.

³⁰ maa-márábímmá aamá íma itái-wáyúkámá mi-máqté-qtátááqá mayainôqtaba abáá kéoe. miráimanibo keqtibomá Áánûqtuma keráwáqá nóiqtatarabi mayánéq ommá wemá kéitaiye.

³¹ keráwáqtí túyánámmá Áánûqtuni aúyánákáq mórabi maréra kéitaiyana Áánûqtuma mirái-qtataaqa keráwáqá timíno.

Áánûqtuni márûpaqa íráqô-qtataaqa mamá áikui-aaimma

³² ketí pááqya-tipi-tipi-anna-wayukao, ikatíqa íoro. keqtibomá Áánûqtuma wé keráwáqá yabíqtikanena kéiyé.

³³ keráwáqtí oótanaa máqte-qtataaqa waayúkaraq maráiyata meyaníq kéiyag minnárake móneqa matéria áwáyoq-wayukama yíwáqnaa éra yíméro. ániibo móneq-unamma íma yararéna akoqnáá umá wái-unaqtaba abáá oro. ániibo Áánûqtunopaqa íráqô-qtataaqa íma aúyokena paá wáni-qtataaqa mamá keráwáqá áíkuyoro. ániibo Áánûqtunopaqa mórama moyá-káyúkámá waaqókáqá íma kanaaráq kéuyowana táí-wakoma íma máqte-qtataaqa namá táíqá kéumatuwaiye.

³⁴ keráwáqtí íráqô-qtataaqa wái-marupaqa keráwáqtí tíyakogaraq mi-márúpáq wániye.

mayái-wáyúkámá yokaa o-wáigóni watáama

³⁵ yokaa umá máero. keráwáqtí wáqtôma awaarakáq umá itéraq tímûrannama umá kárutera ómmá kúraqma yokaa umá máero.

³⁶ keráwáqá miráuma yeqtí kawáá-nákómá aaramá iyáan-omaq-aawapaq kóuraitata mayái-wáyúkámá awé urááwana yauwéqma iníkáá oro. ániibo mi-káwáá-nákómá oqtaráqá mamá pagé-page tínatama páátákáá oqtamá íyakanoe.

³⁷ ániibo kawáá-nákómá wení mayái-wáyúkámá ya yimónáinnama yúmá íwaguraiyana yimónáinnatama mi-máyái-wáyúkámá yimuqá maránóe. kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. mi-kánááráqá uyátárai-nakoma yeqtí kaqtó-nakora íniye. uyátárai-nakoma wenamááríq wení wáqtôma awaarakáq umá itokéna wení ámûrannama uréna wenamááríq tímáyikainata aáwaqa náiyááréráq maraq máiyannama wenamááríq aáwaqa márú-yiminiye.

³⁸ uyátárai-nakoma nokáan-aukaamma íréna ya yimónáinnama mi-máyái-wáyúkámá yokaa umá máqte-uretama yimuqá ôríq umá maránóe.

³⁹ keráwáqá maa-qtátááqtábá túyánámmá ítama arútáaro. naakóni aboámá áqnáabaqa 'moyá-káyúkámá yínóe' téna kanaaráq íma iyuwáinata naammá yawítíyuweta uyáberanoe.

⁴⁰ keráwáqáqá yokaa umá máero. keráwáqá túyánámmá itéq Waayúkagoni Áráaqa íma kumíniye tíya-kanaabi kumíniye." téna Ítuma tiráiyé.

tái-mayai-nakaraq íráqô-mayai-nakogaraq yenákatí waéqma itái-áímmaá

⁴¹ ániibo Pítaama maará-tiraiye: "uyátárai-nako, maami waéqma itái-áímmaá kenamá ketááwáq kétima-time máqte-kayukayabagararabiyo?" téna Ítumma ítama aónaraiye.

⁴² ániibo uyátárai-nakoma Ítu tiráiyé: "náawaq aamá iténa akoqnáá umá yabíkái-kawaa-naqa máiyó? minnámo wemá wení mayáíráqá kawáá umá arútáraitana wení kawáá-nákómá mayái-wáyúkáráq yabíqma máikae téna awaaméqá umákáitana wení kanaaráq aáwaqa kéyimiye.

⁴³ anaaékaqa wení uyátárai-naqa yauwéqma yéna aónáinnama naayóbáqá tímá ámikainaiqa wení mayái-nákómá énama kanaaráq mi-máyái-nákómá amuqá marániye.

⁴⁴ kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. wení anón-nakoma wení máqte-qtataaqa min-nákómmá kawáá umákaniye.

⁴⁵ miráinamanibo mi-máyái-nákómá maará téna aúyánámmá áyáqnoabaqa itániye. 'ketí uyátárai-nakoma íma páátákáá yauwéqma yíniye.' mirá-timatuwena mikáké áaimma átárena mayái-wáyúkáwábi mayái-nóínímmá tebûqa kéyimena anón-aawaqa kénena aíbôq-nomma naréna aíbôqnaaboq kéenama

⁴⁶ mi-káwáá-nákómá wení anón-nakoqtabama íma awé éna neginaagi ínna-kanaabi anón-nakoma yauwéqma kumíniye. wení kawáá-nákómá tímá ámíniq íma itanabóana anó-nakoma wemmá yawááq umákéna karatábáyáá kutukáiyé.

⁴⁷ mórama mayái-nákómá wení kawáá-nákóní áaimma aónatukenamanibo mi-máyái-nákómá máqte-qtataaqa íma yokaa éna anó-nakoni aúyánámmá íma kéwaraipoana wení uyátárai-nakoma ôriq umá tebûqa kámena táíq umákaniye.

⁴⁸ ááqibo mi-máyái-nákómá wení anón-nakoni aúyánámmá íma iténa tinnaiq ínanama wení uyátárai-nakoma yaákarena tebûqa kámena táíq umákaniye. waayúkama taíbaq-yataaqa uyátárai-nakonopake matáiya-kayukama yemá keqnáámmá taíbaq-yataaqa yauwéqma amínoe. ániibo aarawaamá taíbaq-yataaqa uyátá-maqma anómma matétama kanaaráq uyátá-maqma anómma yauwéqma áméro.

Îtuni mayaígómá aarawaamá mamá yaíkaa q íniye.

⁴⁹ kemá maa-márábí-káyúkábíké táí-yataaqa agamá kautónaq kukáunana min-írágómá áaimma ataikáae téq kemá kétune.

⁵⁰ kemá kímora-yataaqa keqtábá pááq ínimanibo minnýaba ketíyakoma ôriq umá ummaa kéyaiye.

⁵¹ keqtábámá maa-márábí kaayoné-yátááqá mamé kukáiyé kéteo? ímiye. kemá maa-márábí aarawaamá mamá yataénáq kukáune.

⁵² ániibo íbêkaraq anaakakaraqa móra-tiyaapaq-wayukama móra-naupaqa máqeyi-yayukama yaíkaa umá ketíwîqtaba kaayaq-ánnáíq ínoe. kaumo-yúmá kaayaq-waígómmá namuroíq umáyikaiyata kaayaq-wáímá kaumo-yúmá namuroíq umáyikanoe.

⁵³ yemá yaíkaa umágéta aboámá áanikomma namuroíq umákainana áanikoma aboámmá namuroíq umákaniye. ániibo anóama ayáámûkomma namuroíq umákainana ayáámûkoma anóamma namuroíq umákaniye. ániibo móra-nakoni anóama min-nákóní ánáakomma namuroíq umákainana min-íníkmá awaáikómmá anóamma namuroíq umákaniye.” téna Îtuma tiráiyé.

móra-yataaqa pááq íni-waigoni kanaamá

⁵⁴ Îtuma aarawaayábágaráq maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá abutá konnámmá utaitaq aónatuweq páátákáá keráwáqá maará kéte. ‘aaqá yínéna iyé’ tewanamá áraimma aaqá kéiyé.

⁵⁵ ániibo keráwáqá ítáawana anómma uwááama yóráitáq keráwáqá maará kéte. ‘íbêqa aaqá kániye’ tewana áraimma mirá-teni q kéiyé.

⁵⁶ keráwáqá túyánámmá íma wáiq-kayukae. maa-márábín-áwáámékáráq aabayákáq-áwáámékáráq aónama kárutaamanibo nôraq itaráq íbêqa maa-kánááráq-áwááméqá íma aónama kárutaa?

aamá ítama yainánéna ínna-waigote aamá timá arupú okao.

⁵⁷ nôraq itaráq keráwáqá kenamááríq túyánámmá ítama arutéq arupú-aaimma mamá kéyainaa?

⁵⁸ móra-nakoma emmá aabi mayakéna aamá ítama yainánéna i-nákótêma yagaroqtamá urékama kanaaráq kenákámá aapaq kéweka aamá timá arútáakao. mórai q umá Áánûqtuma emmá aabi mayakéna aamá ítama yainánéna kéinaama páátákáá wetêma yagaroqtamá urékama aamá timá arútáakao. wemá emmá yabitimáena aamá ítama yainái-wáyúkátí iyáápi mó-marainata aamá ítama yainái-wáyúkámá i-wáyúkátí iyáápi mamá maráiyata i-wáyúkámá mamá ánná-naupa q tikaíyábámíye.

⁵⁹ kemá keráwáqá kétima-timune. keráwáqá kanaaráq í-uraapoa q ánná-naupakemma íma páátákáámá paábaqa yáwinoe. ánná-naupa q máyana keráwáqítí kanaamá ánataniye.” téna Îtuma waéqma itái-áípi yainái-kánááyábá tiráiyé.

13

móra-nakoma arummá íma waeraína-nakoma pukíniye.

¹ mi-kánááráqá yaímma-wayukama máeta Ítumma timámeta yaímma Kááririr-wayukayaba Áánûqtukaq agamá amí-yátáárîq kéumakenama Pááíratima wení waayúkama yíkakaiye mirá téta tirááe.

² ánibo Ítuma yauwéqma maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá túyánámmá ítáamma maami-Káárirí-wáyúkámá káqo-Kaaririq-wayukama uyátá-maqma kúmiq-wayukaboata ummaa-yátááqá mái-waigoni áaine téraq keráwáqá kéteo?”

³ áraimma kétima-timune. ímiye. ánibo keráwáqá tirummá ímo waeréqa keráwákáráq máqtemma móraiq umá puínóe.

⁴ naayóbáqá tiyááka umá abapaké kaumo-wáyúkámá Táéróabaqa ayáqtááq-nakoma yawítímena yíkamitata pukáama minná yeqtí otaa-qtátáákómá káqo-kayukama Yérútaárebaq máa-kayukati otaa-qtátááqá uyátáraiye téraq túyánámmá kéitao?

⁵ kemá keráwáqá kétima-timune. áraimma ímiye. ánibo keráwáqá tirummá ímo waeréqá keráwákáráq móraiq umá miráuma pukínóe.” téna Ítuma tiráiyé.

yaagómá arammá íma íyái-waigoni waéqma itái-áímmá

⁶ Ítuma móra waéqma itái-áímmá maará téna tiráiyé: “móra-nakoma wení yópi píki-yama uqmakéna anaaékaqa arammá kutínéna íráimanibo mórama arammá íma itáitana aónaraiye.

⁷ miráitana min-nákómá maará téna mayaí-nákómmá timá ámikaiye. ‘ítaao. kaumo-áúqá yáwitaq maami-píkí-yágóní arammá kutónáae téq yúnnamanibo arammá íma itáiyé. miráinaa emá ayáatuwaa. paáyaba maragóní anommá namá kánataiyé.’ tinnana

⁸ ánibo mi-tókáq-máyái-nákómá wení anón-nakomma maará téna timá ámikaiye. ‘umaataráána-nako, íbêqa maan-áúqá yúwénana matáainaa. áaipikemma maramá agáúme kéyauteq purumaakaakóní ayámá abákama agamoqá má kumaránúne.

⁹ yanaapáq-áúqá arammá iyánímanibo arammá ímo iyáinaama ayáatuwanone.’ ” téna mi-máyái-nákómá tiráiyé. téna Ítuma waéqma itái-áípi tiráiyé.

Tabaatiráqá Ítuma móra-inimma mamá atóbaraiye.

¹⁰ Tabaatiráqá mórama yirááti-naupaq Ítuma aarawaamá watáama timá yímikaiye.

¹¹ ánibo móra-inimma máqe-uraimma wepímmá waátama min-íníkóní arunóbáq máena karíma ámikaimma tiyááka umá abapaké kaumo-áúqá máqe-uraiye. miráitana min-íníkóní arótááukoma yawékuraitana itó-uma arupú íowaníq uráiyé.

¹² Ítuma min-ínímmá aónatuwena ááyamae íréna maará-tima-amikaiye: “aaragô, kemá ení karímá mamá paá umákaune.” téna tiráiyé.

¹³ ánibo min-íníkkómá Ítumma kaayaq-áyáánápó wemmá ánekuítana páátákáá min-íníkkómá itó-uma arupú umáguraiye. miráitana min-íníkkómá Áánûqtun-awíqa múte yaútaiye.

¹⁴ Tabaatiráq Ítuma karí-ínímmá mamá atóbamakaiqtaba monoq-náúpáq-káwáá-nákómá Ítumma áyamma umákaraiye. miráitana kawáá-nákómá maará téna aarawaamá timá yímikaiye: “abapaké móra-kanaama mayaí mayánô-kanaama wáiyé. ánibo móra-nakoqtaba karímá mamá paá íkáae téqa keráwáqá

kanaarác mayai-kánáábí yero. mi-qtátááqtábámá Tabaatiráqá íma yero.” téna tiráíye.

15 ánibo Ítuma yauwéqma min-nákómmá maará téna timá ámikaiye: “keráwáqá túyánámmá íma wái-kayukae. Tabaatiráqá keráwáqá maará-máyáímmá kémayae. keráwáqá purumaakaakóní naaúpaq uréq purumakaanábi oótiraa-kamma nommá naígáae téq yiwíqme kéoe.

16-17 miráimanibo maan-ínímmá Áabaraan-annabiken-inimiye. Tááqtaama tiyááka umá abapaké kaumo-kárítímáátímá ánná umákáitana máqe-uraine. miráinaq Tabaatiráqá ánnámo kúyakaraamma kemá ayúbakanune.” téna Ítuma tiráíye. Ítuma mirá-timatuwaitata wení namuro-wáyúkámá yigaeyábá urááe. ánibo máqte-kayukama Ítuma íráqôniq i-qtátááqtábá yimuqá makááe.

pááqyan-anayukaraq (máqtaqti) anómma aurái-yátáákáráq (yíqtigaraq) yeqti waéqma itái-áímmá

18 Ítuma ókaraq maará-tiraiye: “Áánûqtuma yabíkái-qtataaqa nói-qtataakaanaq umá wáíyo? kemá minnáyabama nóikaraq awaaméqá umá ténúnô?

19 wemá miráuma pááqyan-anayukaa (máqtaqti) uráíye. móra-nakoma min-ánáyúmmá maténa wení yópí uqmakáíye. ánibo anaaékaqa anómma auréna yaaráá uráitana numagómá amataqá máqe-uráae.” téna Ítuma tiráíye.

20 ókaraq Ítuma maará-tiraiye: “Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtabama kemá nói-qtataakaraq maqma ténúnô?

21 wemá miráuma anómma aurái-yátááaré. móra-inikoma mi anómma aurái-yátááqá (yíqtima) maténa anó-tapepi makéna yammá tarôq í-kánágáráq makéna waékáíye. ánibo anaaékaqa mi-kánágómá máqtepaq itóqma anómma aúkáiye.” téna Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma miráuma pááqya-kayukarake áaimma átárena anaaékaqa taíbaq-wayukama yiwirániye. Ítuma téna tiráíye.

pááqyan-oqtama

22 Ítuma yaímma anó-maruparaa pááqya-marupaqa uréire uráíye. wemá aarawaamá kéyiraatena watáama timá yímíqmena Yérútáárebaq wíné uráíye.

23 ánibo móra-nakoma Ítumma maará-tima-amikaiye: “umaataráána-nako, Áánûqtuma keqtáá máqtemma yauwéqma íyaq tiwiráníyô?” téna tiráíye. miráimanibo Ítuma maará téna timá yímikaiye:

24 “Ímiye. keráwáqá tiyáátamma kuyéqa pááqyan-oqtabi ko péráaro. kemá keráwáqá kétima-timune. taíbaq-wayukama pááqyan-oqtabimma uyáberanomanibo ímiye. yemá kanaarác íuraae.

25 anaaékaqa naakóní aboámá itó éna oqtamá umá aúyatuwaniye. ánibo keráwáqá máápaq ya itó-uma máeq oqtaráq kéikameq maará téq ááyama tínoe: “umaataráána-nako, emá keqtáá oqtamá ítikaao.” tíyana wemá yauwéqma keráwáqá maará timá-timiniye: “keráwáqá náakakenaq irááô kemá minná íaonaraune.” téna tíniye.

26 ánibo keráwáqá maará timá áminoe: “ketáámá etê anón-aawaqa nétaa nommá nétaa kéunaataa emá ketáái aapi itó-uma máe keqtáá tiráátéwaonamiye.” téq tínoe.

27 miráinanana naakóní aanábó-nákómá maará tíniye: “keráwáqá náakake-kayukawaq mááo minná kemá keráwáqá íma timónaraune. otaa-káyúkámá máabo nékaq máero.” téna tíniye.

28 keráwáqá aónáiyata Áabaraama Ááítekima Yáakoboma máqtemma amuné-wáyúkámá Áánûqtuma yabíkái-marupaqa máinomanibo keráwáqá kenamááírq máápaq mánoe. mibáq máeq anómma ibiqá yaráiyana tíwáyaakake kóqá iyániye.

29 taíbaq aarawaamá aabaú utaipáké íyata aabaú kupéráipake uyéta íya-kayukagaraq téba-tebaq-aukapake íya-kayukagaraq Áánûqtuma yabíkái-marupaq umáeta aáwaqa naínoe.

30 ániibo yaímma-wayukama íbêqa írêqa kéye-kayukama maa-márábí pááqyan-iwiqa wáipoata áqnáabaq wínoe. ániibo íbêqa yaímma-wayukama áqnáabaqo kéo-kayukama maa-márábí anón-iwiqa wáipoata írêqa yínoe.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma Yérútáárebaq-wayukayaba ibiqá yakáiyé.

31 é mi-kánáábí yaímma Pérati-wayukama iréta Ítumma maará-tima-amikaae: “emá maa-márúqá yuwé káqon-aukapaq kóaa. Érótima emmá ikámma puínéna kéiyé.” téta tirááe.

32 ániibo Ítuma yemmá maará timá yímikaiye: “keráwáqá uréraq Érótima min-ábááq-íyákómmá maará mó-tima-amero. ‘ítaao. íbêkaraq aabáyaagaraq kemá táí-aagomma matuwéq kemá karí-wáyúkámá mamá atóbamayikanune. anaaékaq kaumo-kánááráq ketí mayaímá mamá ánatanune.’

33 íbêrabi aabáyaagaraq ayukágaraq Érótimi márûpakemma kemá yuwéq kónaa kéune. yemá óq-marupaqa Áánûqtuni amuné-wáyúkámá íma yíkamma puyónáae kéte. ímiye. yemá paá Yérútáárebaq-wayukama aatuma amuné-wáyúkámá yíkamma puyónáae kéte.” téna yemmá íyóqa atáiyé.

34 Ítuma ókaraq timá yímikaiye: “Yérútááre-wayukaa, Yérútááre-wayukaa, keráwáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yíkamma kébuyeq Áánûqtuma keráwáqtôpaq timáyíkáitata ye-káyúkátí yímûraapaq óqtatamma kéiyaaobotuwaae. taíbaq-kanaama kemá keráwáqá áiqma miráuma kokóregoma áráaqa áiqma aayan aménáápáq ákáinikaa umá keráwáqá áiqma tikánáae téq kêtunamanibo minnáyabama keráwáqá íma kêtikaiye.

35 miráitana Áánûqtuma keráwáqtí waaqókákémá tiyúkaiye. kemá keráwáqá kétima-timune. kemmá ókaraq ítimonaiya-kanaaraqa maará tínoe. ‘maan-náqá uyátárai-nakoni náápaakaraq i-náqá kéiyé. Áánûqtuo, íraqôniq umákaao.’ ” tínoe téna Ítuma tiráiyé.

14

móra-naqa áiyayaamma itórái-naqa Ítuma mamá atóbaraiye.

1 móra-Tabaatiraqa Pérati-wayukati anón-nakote Ítuma aáwaqa ko-man naráiyé. ániibo yemá Ítumma kawáá-umatuweta máqe-uraae.

2 móra-naqa áiyayaamma itórái-naqa Ítun-amakaq iráiyé.

3 Ítuma min-náqá ónawaaena ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Pérati-wayukagaraq maará téna ítama aónaraiye: “ámáan-aikoma téna Tabaatiráqá karí-wáyúkámá mamá atóbamayikanunataabi íyabiyo?” téna ítama aónaraiye.

4 miráitana yemá ókaraq aamá ítiraae. miráitana Ítuma min-náqá mamá atóbamakatuwena timákáitana kóuraiye.

5 ániibo Ítuma yemmá maará-tima-yimikaiye: “keráwáqtí aúkáapike móra-nakoni iyápógowabi purumaakaakómá maiq-nópímá kuturáinanama Tabaatiráqo íyaq múte atínakaniyo?” téna tiráiyé.

6 yemá min-áikáqá kanaaráq yawwéqma ítiraae.

móra-nakoma íma aúma mamé uwínoe.

7 Ítuma yimónaimma anón-aawakaq ye-káyúkámá kateko-ábíqtátáráq máiyaba urááe. miráitana Ítuma móra waéqma itaí-áímmá timá-yimena maará-tiráiyé:

8 “móra-nakoma aaramá iyai-ómáq-ááwákáq ááyainaa wina-nákómá kateko-ábíqtátáráqá íma maraqá mááo. minnámo ááyai-nakoma enáwîqa uyátá-maqma anón-awîqa wáinna-nakomma kateko-ábíqtátáráqá akáné ínayaba enókáá kateko-ábíqtátáráqá mánone.

9 ániibo enókáá kateko-ábíqtátáráqô márenana minnámo ááyaina-nakoma maará téna ‘emá maa-kátékó-ábíqtátámá maan-nákómmá ámínana wemá maíno’ tíniye. ániibo mikáq emmá anómma agae-yátááqá pááq ínaa emá agaeyábá umátuwe áwánobaq yinaaépaq kumánone.

10 miráinana móra-nakoma aaramá iyai-ómáq-ááwákáq ááyainaa kéwema áwánobaq yinaaépaq ko maraq mááo. emá miráinanama minnámo ááyaitaa yénna-nakoma aónawaaena maará téna má-tima-aminiye. ‘ketí aanábógô, emá maakáq uyátá-maqma íráqôn-abiqtataraq ummááo.’ tíniye. mirá tínaama máqte-kayukama etê máeta aáwaqa naíya-kayukati yúrakaq ení anón-awîqa uwíniye.

11 taákaq máráaro. móra-nakoma wení áwîqa mamé uwína-nakoma Áánûqtuma wenáwîqa márûte yuwániye. ániibo móra-nakoma wenáwîqa márûte yuwaína-nakoma Áánûqtuma wenáwîqa múte yaúma méyákáq akániye.” téna Ítuma tiráiyé.

waayúkama ááyama aáwaqa amí-ááímmá

12 ániibo min-nákómá aaramá iyai-ómáq-ááwákáqô ááyaitana i-nákómmá Ítuma maará timá ámikaiye: “emá móra-aawaqo mamá yokaa kéema ení aanábó-wáyúkáwábi enábâqawaanabi ení móra-annawabi ení móra-marukaq-wayukama taíbaq-moneqa makáiya-kayukama íma yááyama aáwaqa yimiyo. miráinata emmá ááyaiya yeqtí naaú winata ení aáwakaq anónnáma yauwéqma amíyábáé.

13 ímo miráinaama emá anón-aawaqo yokaa kéema kanaaráq áwáyoq-wayukama yúgoma táíq uráinna-wayukawabi yítauqa táíq uráiya-kayukawabi yúgaroq-wayukama yááyama aáwaqa yimiyo.

14 yemá mirá-káyúkámá ení aáwakoni anónnáma íma kanaaráq yauwéqma amínoe. anaaékaqa arupú-wayukama pukáapike itó íya-kanaaraqa Áánûqtuma ení aáwakoni anónnáma yauwéqma amíniye.” téna Ítuma tiráiyé.

anón-aawakoni waéqma itaí-áímmá

15 mi-káyúkátí aúkáapike móra-nakoma Ítute máena aáwaqa némái-nakoma min-áímmá ítátuwena Ítumma maará-tima-amikaiye: “yemá Áánûqtuma yabíkái-marupaq máeta aáwaqa naínô-kayukama yimuqá ôriq umá kémaraae.” téna tiráiyé.

16 miráitana Ítuma min-nákómmá maará téna timá ámikaiye: “móra-nakoma anón-aawaqa mamá yokaa ínena uráiyé. ániibo wemá taíbaq-wayukama min-ááwákáq yígáae téna yááyaraiye.

17 aáwaqa naí-kánáámá pááq itana naayóbáqô yááyarai-kayukama wení mayái-wáyúkámá titata ko yááyaraae. min-nákómá maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá yero. máqte-qtataaqa yokaa umáguraiye.” téna tiráiyé.

18 miráitata máqte-kayukamo yááyai-kayukama itó-uma ánáteta móra-morama ‘ítaa ónúne’ tirááe. móra-nakoma maará-tima-amikaiye. ‘kemá móra-yomma meyánîq umátukaunaboaq mi-tómmá ko aónanune. timuqá marakáunaboaq ení aáwakaq íonune.’ tiráiyé.

19 ániibo káqo-nakoma maará-tima-amikaiye. ‘kemá tiyááka-purumakaamma meyánîq umákaunaboaq kemá ko maqmá aónanune. kemá timuqá marakáunaboaq íonune.’ tiráiyé.

20 ániibo káqo-nakoma maará-tiraiye. ‘kemá íbêq aaramá matáune. miráipoaq kemá kanaaráq íonune.’ tiráiyé.

21 miráitana mikáké mi-máyái-nákómá yauwéqma uréna wení anón-nakomma máqte-qtataaqtabama mó-tima-amikaiye. ániibo naaúpaq anón-nakoma áyámma umátuwena wení mayaí-nákómmá maará-tima-amikaiye. ‘emá uré maa-márúkóni anón-aparabi pááqyan-apaqa uréire kée áwáyoq-wayukama yúma táiq uráinna-wayukama yúramma karopágurainna-wayukama yítaukarerema uráá-kayukagaraq máqtemma yiwíqme ketí naaúpaqa iyo.’ téna tiráiyé.

22 anaaékaqa mi-máyái-nákóma maará-tiráiyé. ‘uyátárai-nako, kemá enáama waréq máqte-kayukama yiwíqme iráunamanibo yaímma-abiqtatama paá wáiyé.’ téna tiráiyé.

23 ániibo anó-nakoma wení mayaí-nákómmá maará-tima-amikaiye. ‘emá máqtemma anónapaq uré yókóni kuruwánapakaraq uré yópímá máiya-kayukama aapaqô uréire kéiya-kayukagaraq yabitimáe iyo. ketí naakómá ógiraikaae.

24 kemá emmá kétima-amune. kemá máqte-kayukamo yááyarauna-wayukama ketí naaúkemma aáwaqa íma nánóe.’ téna tîniye.” téna Ítuma maami waéqma itaí-áipí tiráiyé.

mórama Ítun anaaé waránáae tînna-waigoma aúyánámmá ítama arútáyuwena waráino.

25 taíbaq aarawaamá Ítun anaaé waqmé kéowana Ítuma ko waeréna maará-tima-yimikaiye:

26 “móra-nakoma ketôpaq yínénama aboámmá anóamma ánáakomma wení aánikoma ábâkomma ámánaakomma kemmá uyátá-maqma yeráwáqtábá akáinanama wemá kanaaráq ketí iyápó-annabi íma mániye.

27 náawabi wení kaapaq-yámá maména tinaae íwaraina-nakoma wemá ketí iyápó-annabi kanaaráq íma mániye.

28 nôraq iyô? keráwáqtí aúkáapike móra-nakoma mórama ayáqtáaq-namma umáe yanaa uwínénama kanaaráq min-nákómá áqnáabaqa máena min-námmô ínî-waigoni meyáqtábá aúyánámmá kéitaiye. wemá min-nákómá ‘kanaaráq tíwáqnaa ínaq maamin-námmá umá ánatanune’ téna aúyánámmá kéitaiyo?

29 ániibo min-nákómá áqnáabaq aúyánámmá ímo ítama aruténama anaaékaqa paá yaímma tarôq umárena min-námmá íma páátákáá umá ánatanena iné. ániibo máqte-kayukama min-námmô káonetama akáyáámmá timákaneta oné.

30 yemá maará-tinoe. ‘maan-nákómá naammá ínéna áaimma átámaraimanibo páátákáá í umá kánataiyé.’ tînoe.

31 itáaro. móra-kinima káqo-kinite ááíqa mó-inenamanibo áqnáabaq-yataaqa máena aúyánámmá ítama kárutaiye. mi-kínímá wení ááíq-i-wayukama (10,000) yíkáitana ániibo káqo-kinima wení ááíq-i-wayukagaraq (20,000) yagaroqtamá yiwíqme iráiyé. miráitana áqnáabaq-yataaqa mi-kínímá aúyánámmá ítaraiye. uyátá-maqma taíbaq-aaiq-i-wayukagaraq yiwíqmena i-kínímmá ikámma watuwání íyabiyo?

32 wemá yeráwátê kanaaráq ááíqa íma owánîq urénama wení namuro-wáyúkámá nékaq máraiyaqtaba yaímma-wayukama timáyikainata uréta yááyama watáama timá móraraq maréta ááíqa mamá kaayoné ínóe.

33 móraiq umá keráwáqtí aúkáapike móra-nakoma wení máqte-qtataakomma anaaemma í umámenama kanaaráq wemá íma ketí iyápó-annabi mániye.

úmá íma kégaiye.

34 umá íráqô-qtataare. miráimanibo umá ímo kaínataama náaraq onanataáwáq átêma ínîyô?

35 mirán-úmá maragómmá íma íráqôniq umákanipoata yópímmá agamoq-yátáákáráq íma kémaraae. yemá paábaqtaa kéyuwaae. aamá itaí taáqa wáinaqa

aamá ítáaro.” téna Ítuma tiráiyé. úgómá átê iníkáá umá keráwáqá karuwaag umá máero.

15

tipi-típima aúyokura-waigoni waéqma itaí-áímmá

¹ táákiti-moneqa máyáa-kayukagaraq kúmiq-wayukagaraq Ítuni amakaq iréta watáama timmá Ítaraae.

² ánibo Péрати-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq náru-narun-aimma téta maará-tiraae: “maan-nákómá kúmiq-wayukate yagaroqtamá aanábólq umá uréire kéena yetê aáwaqa kénaiye.” téta tirááe.

³ miráitana Ítuma maará téna waéqma itaí-áímmá timá yímikaiye:

⁴ “keráwáqtí aúkáapike móra-nakoma taíbaq tipi-típima (100) ákárainabike kímora-tipi-típima aúyokinanama kanaaráq tipi-típigomma aboámá máqtepaq iyuwáinata móra-aukapaq máeta kénaiyana minnámo kímorama aúyoki-waigoqtabama abáá íniye. ánibo min-nákómá abáá éqéna awirániye.

⁵ ánibo mi-típí-típímá awirénama kanaaráq múte áíqtaabi ákátuwena awíqme kóiniye.

⁶ naaópaq awíqme wénama wení aanábó-wáyúkámá kéyaayena wení móra-marukaq-wayukagaraq yááyainata yama áíkuinoe, ánibo wemá maará-timayiminiye. ‘keráwáqá ketê timuqá máráaro. ketí móra-tipi-típima aúyokuraitaq abáá éqé awiráune.’ téna mirá-tiniye.

⁷ kemá Ítuma keráwáqá kétima-timune. móraiq umá Áánûqtuni márûpaqa taíbaq arupú uráá-kayukama yirukómá íraqôniq umáguraitababoata ókaraq íma yirummá waeránômanibo kímora-nakoma kúmiqnapoana arummá waeráinatama Áánûqtuni márûpaq weqtábá anón-amuq-yataaqa mamá páaq íniye.

móneqa aúyokurai-waigoni waéqma itaí-áímmá

⁸ móra-inikoma móneqa tiyáákama makáinabike kímorama aúyokurainanama min-ínikómá wení naaúpaq ómmá kúraqme uténa araatámma kuyútukena aónama arútatuwena abáá éqéna mayániye.

⁹ min-ínikómá mi-mónéqá maménama kanaaráq wení aanábó-wáyúkágáráq wení móra-naoq-wayukagaraq yááyainata ya áíkuinoe. ánibo maará-timayiminiye. ‘keráwáqá kegáráq timuqá maráiyataao. mórama ketí móneqa aúyokuraimanibo kemá abáá éqé mayaúne.’ téna tíniye.

¹⁰ kemá Ítuma keráwáqá kétima-timune. mórama kúmiq-nakoma arummá waeráitatama móraiq umá Áánûqtuni kaqtó-wayukama yimuqá maránóe.” téna Ítuma waéqma itaí-áípí tiráiyé.

móra-mabugoma aboámmá ayuwéna kóurái-waigoni waéqma itaí-áímmá

¹¹ Ítuma Ítiráaeo-wayukama náru-narun-aimma te-káyúkáyábá maará-tiraiye: “móra-nakoma kaayaqá inaamaí-íyápórátá yíkaraiye.

¹² ánibo maqné-íyápógómá aboáqtábá maará-tiraiye. ‘ketiboó, emá móneqa yaíkaa umá kekárátámá timiyo. kanaaráq kemá mayánúna-yataakomma yaímma kemmá timiyo.’ tiráiyé. ánibo aboámá wení máqte-qtataaqa yaíkaa umá yímikaiye.

¹³ ayáqtáá kanaama íma kóuraitana maqné-íyápógómá wení máqte-qtataaqa yokaa kéipike mórama ayáqtááq-marupaq ko máqe-uraiye. wemá mi-márúpáqá ko máena aweké-ááímmá tarôq éna wení móneqa yuqmá áyóki umátukaiye.

14 miráitana min-íyápógómá wení máqte-qtataaqa yuqmá ánatatuwaitana anaaékaqa áama yaí-yátááqá mi-márábímmá pááq uráiyé. ániibo min-íyápógómá móra-yataaqa íma makáiyé.

15 miráitana mórama maa-márábí-nákókáq mayaímá ko matáiyé. ániibo min-nákómá min-íyápómá timákáitana wení pó-kawaa umátuwe máqe-uraiyé.

16 aáwaraa máqte-qtataaqa íma ámikaiyé. máqtemma pó-annama aáwakoni átima kénaawana min-íyápógómá min-ááwákóní átima nánáae téna aúyánámmá ítaraiyé.

17 miráitana mikáq mi-mábúgóní aúyánákómá tágaitana maará-tiraiyé. 'keti-boní máqtemma mayaí-wáyúkámá taíbaq-aawaqa áyóki uráitata kénaae. miráitana kemá maakáqá máeq táayabama kéune.

18 ibáqyuwaa. kemá ketibonôpaq kónune. ániibo kemá uréq keti-bommá maará téq mó-tima-amenune. ketiboó, kemá Áánûqtun aúrakaraqa enaúrakakaraqa kúmiq-yataariq uráune.

19 íbêqa kemá íma íráqô-naqa máunaboa emá keqtábá ketí iyápóe íma tínóne. emá kemmá miráuma móra-mayai-nakaa umátikaa. ténúne téna mi-mábúgómá tiráiyé.

20 ániibo wemá itó-uma aboánôpaq uráiyé. miráitana mi-mábúgómá nékaq kéwiqtaba aboámá aónaraiyé. ániibo aboání áyakoma arummá ôriq umáitana aboámá uyaaté uréna áanikomma ko áyábaa uréna ámóqnaraiyé.

21 ániibo áanikoma maará téna aboámmá timá ámikaiyé. 'ketiboó, kemá Áánûqtuni aúrakakaraqa enaúrakakaraqa kúmiq-yataariq uráune. kemá íma íráqô-naqa máunaboa emá kanaaráq ketí iyápóe ítinone.' tiráiyé.

22 aboámá wení mayaí-wáyúkámá maará timá yímikaiyé. 'keráwáqá uréraq ketí kateko-áyáqtááq-wáqtómá páátákáá mamé má kéiyakeraq ayáápikaraqa waatammá umákáaro. ániibo aítauq-anaakaraq mamé má-umakaaro.

23 keráwáqá naatéq-púrúmákáámmá ikáme íyataa aáwaaqa agamá kénetaa timuqá marakánúnatae.

24 ketáanimma pukuráimanibo íbêqa keqnáámmá aúwaraiyé. wemá aúyokuraimanibo ketáámá yauwéqma awiráunatae.' tiráiyé. ániibo mikáké áaimma átáma yimuqá makááe.

25 ááqibo áqnáaen-iyapogoma yópáq máqe-uraiyé. anaaékaqa yauwéqma naaópaq min-áqnááén-íyápógómá naamátúpaq kéyena ítáimma kaapaúmna kététa imá yarááe.

26 ániibo wemá móra-mayai-naqa ááyarena naaúpaqa nôraq kéó?' téna ítama aónaraiyé.

27 mayaí-nákómá maará téna timá ámikaiyé. 'enábâkoma yauwéqma iráitana enabomá móra naatéq-púrúmákáámmá ikákaiyé. wemá wení áanikomma yauwéqma awíkaimma paá íráqôniq umá máitana awíkaiyé.' téna timá ámikaiyé.

28 miráimanibo áqnáaen-iyapogoma áyamma umágitana naaúpaqa íutaibo máápaq máqe-uraiyé. aboámá máápaq kumá yaúbarena íráqôn-aimma timá ámikaiyé.

29 miráitana aboámmá maará téna timá ámikaiyé. 'taíbaq-karitimaatima ení mayaímá miráuma mayaí-nákóráá umá paá-mayaima kémayaune. móra-kanaabima ení ámáan-aimma íma káratune. miráita emá paá pááqyan-omaqa íma timénaq ketí aanábó-wáyúkáte timuráamuq ikémaraune. ímiye.

30 miráimanibo enáanikoma ení máqte-qtataaqa kumari-nóinítí yúraq yuqmá ánataraiyé. ániibo wemá miráumatuwena yauwéqma itaa weqtábá aúyánámmá ité naatéq-púrúmákáámmá ikamóne." téna tiráiyé.

31 aboámá maará téna yauwéqma timá ámikaiyé. 'ketáaniko, aati-aatimá eté kerátámá móraraq kémauye. ániibo ketí máqte-qtataaqa minná ennámiye.

³² íbêqa kerátámá tíyakoma íráqôni kéinaka timuqá maráyáae. enábâkoma pukuráimanibo yauwéqma paá máiyee. aúyokuraimanibo íbêqa ketáámá wemmá aónaraunatae.' téna aboáma tiráiyee." téna waéqma itaí-áípi Ítuma tiráiyee.

16

mayai-kawáá-nákómá tái-mayaima máyái-waigoni waéqma itaí-áímmá

¹ Ítuma wení iyápó-annama maará téna timá yímikaiye: "mórama móneqa ôriq umá makái-nakoma wení kawáá-náqá ákaraiye. ánibo yaímma-wayukama móneqa ôriq umá makái-nakokaq iréta kawáá-nákóqtábá kaaqaari-áúbí maréta maará téta makákáae. 'ení mayairáq-kawáá-nákómá máqte-qtataaqa mamá móramara umátúwáiyee.' tirááe.

² ánibo min-nákómá mayaíráq-kawáá-náqá ááyaitana mikáq itana maará-tima-amikaiye. 'enáama itaúnama náaraq uráánô? emá ketí máqte-qtataaqa enayáápimo wái-qtataaqtabama wannaabí agamé má-timiyo. emá ókaraq íma kawáá-náqá mánone.' tiráiyee.

³ mi-kawáá-nákómá áyáqnoabaqa maará téna aúyánámmá ítama tiráiyee. 'kemá náaraq ónúno? ketí anón-nakoma kawáá-máyáírákémá íbêqa watuwánéna iyé. ketí akoqnáama íma wáipoaq kanaaráq yómmá íma yoránúne. káqo-kayukayaba aáwaqa tíméro téq inaa tennamá tigae íniye.

⁴ miráimanibo kemá móra-yataaqtaba túyánámmá itaúnaboqaq mi-qtátááriqo onatamá ketí anón-nakoma kawáá-máyáírákémá waqtuwáinatama waayúkama mamá aanábóiq onatamá yemá tiwíqmeta yeqti naaúpaq wínóe.' tiráiyee.

⁵ mi-kawáá-nákómá móra-mora-mayai-wayukama anón-nakoma anónnáma yímikái-kayukama yááyaitata irááe. móra-nakoma áqnáabaq itana kawáá-nákómá ítama aónaraiye. 'epímmá ketí anón-nakoni anónnáma náaraq umáq wáiyoo?' téna ítama aónaraiye.

⁶ ánibo min-nákómá tiráiyee. 'tiyááka-tiyaakae (100).' tiráiyee. ánibo kawáá-nákómá maará-tima-amikaiye. 'emá maa-kánnáámá maté ení atábááyabama paátákáá maraq máe paá móra-tiyaapaq-tiyaakama (50) agayaa.' tiráiyee.

⁷ anaaékaqa móra-naqa itana kawáá-nákómá ítama aónaraiye. 'ení atábááma náaraq umáwabiyo?' téna ítama aónaraiye. ánibo min-nákómá téna miráuma tiyááka-tiyaakama (100) matáune.' tiráiyee. ánibo kawáá-nákómá maará-tima-amikaiye. 'emá ení anónnáma maa-kánnáámá maté abapaké kaumo-tiyáákámá (80) agayaa.' tiráiyee.

⁸ mi-tái-kawáá-nákómá wenamááriq wenáúgoma áwáqnaa uréna wení anón-nakoma áwíqma múte yaútaiye. miráuma aamá ítarai-nakoraama uréna wení anón-naqa makákáiyee. maa-marábí-káyúkámá yeiyáá maamirá-káyúkátê mayaímá kémayeta mirán-ááímmá komarumá éta Áánûqtuni waayúkama ópí uréire o-káyúkámá kéuyataae.

⁹ kemá Ítuma keráwáqá kétima-timune. keráwáqá maa-marábí-mónéqnápó áwáyoq-wayukama yiméraq mamá aanábóiq oro. ánibo anaaékaqa móneqa mayai-kánáámá ánatainanama keráwáqá Áánûqtuma tiwíqmena aati-aatimá matúq-matuq í-márúkáq mú-tikaniye.

¹⁰ ánibo móra-nakoma pááqya-qtataaqa kawáá umá arútái-nakoma kanaaráq anó-qtataakaraq yabíqma kárutaiye.

¹¹ maa-marábí-mónéqá íma yabíqma arutáiyana náawaq kanaaráq umá Áánûqtuni óq-yataaqa kawáá ínô?

¹² ánibo emá káqowani minnáma íma yabíqma arúténaama náawaq emmá ennámá amíníyô?

13 móra-mayai-nakoma kaayaq-káwáánákáq mayaímá íma kanaaráq mayániye. ániibo móra-nakomma ítama táíq kéumakena káqomma ítama íráqôniq umákaniye. kaayaq-káwáánákáq itáíq-itaiq umá íma kanaaráq mánoe.” téna Ítuma tiráiyé.

ámáan-aikaraq Áánûqtuma yabíkái-marukarare.

14 Péрати-wayukama móneqtabama ôriq umá kéyikaitataboata Ítumma aábê-aimma timá ákaraae.

15 ániibo Ítuma maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá waabá-káyúkátí yúrikaqa kateko-ááímmá tarôq kéiyata yemá keráwáqti tíwîqa mamé uíkáae kétémanibo Áánûqtuma keráwáqti tíyaqnoaba káonaiye. mi-qtátááqá waayúkati yúrikaq anó-qtataaqa wáimanibo Áánûqtuni aúrikaqa paátataakaa kéiyé.

16 Áánûqtuma naayóbáqá Áabaraamma timá ámikaiye. wení aráábitima netuqyaamá abarokáq umá mánoe. titata minnáyaba aati-aatimá yeráwáqá naí-wámmá Áánûqtukaq ámikaataba Mótetigaraq Áánûqtuni amuné-wáyúkagáráq agatááe. Áánûqtuma wení aúyánápímmá minná Yóáaneni kanááyábá wáqe-uraiye. ániibo Yóáaneni kanaaráké yéqéna íbêqa átê-wataagoma Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba máqte-marabaqa wéyáwé uráitata máqte-kayukama kéyikaitataboata mayánéta inaamu kéguyoe.

17 itáaro. aabayákáráq maa-márágáráq ánatani-waigoma ummaamá kéyaimanibo mórama ámáan-aikoni pááqyan-aqtoma ánatani-waigoma ummaa uyátá-maqma kéyaiye.

aaraukáqá mamá yataí-ááíqtábá Ítuma tiráiyé.

18 máqte-kayukama yínáaqa kéyuweta káqon-inimmo kémayaamma yemá aaraukáqá mamá kéyataae. móra-nakoma naayóbáqá awaikómá ayúkain-inimma máyái-nakoma aaraukáq-ámáámmá mamá kéyawaaqiye.

móneqa ôriq umá makái-nakaraq Aráátaratie.

19 naayóbáqá mórama móneqa ôriq umá makái-naqa máena aati-aatimá kateko-únákáqtomá kúbekena anó-moneq-awíqa yaan-únákáqtô áátuma umátokaiye. ániibo aati-aatimá kateko-ááwáq áátuma mamé má-naraiye.

20 ániibo min-nákóní oqtaráqá naakóní waaqókáq mórama áwáyoq-naqa máqe-uraimma min-nákóní áwîqa Aráátaratie. min-nákóní áúraqa náomma kerémmá karái-nare.

21 min-áwáyóq-nákómá oqtaráqá máqe-uraimma móneqa ôriq umá makái-nakoni yaaregóní aménáápáq aqtó-ááwáqá kuqtínama áíqma namá tímûtanaae téna éwaine. ániibo iyákómá íréna min-nákóní aneke náomma umánaraae.

22 anaaékaqa min-áwáyóq-náqá púitata Áánûqtuni kaqtó-wayukama yaaguméta mó ákááwana Áabaraate yagaroqtamá máqe-uraiye. ániibo mi móneqa ôriq umá makái-nakogaraq púitata maméta mó uqtamákaraae.

23 ániibo móneqa makái-nakoma áítanobaq máena aíq-irayaba ôriq uráiyé. ániibo min-nákómá múte aónaimma Áabaraama nékaq máitana Aráátaratima amakaq máqe-uraiye.

24 móneqa makái-nakoma maará téna ááyama tiráiyé. ‘ketibomá Áabaraao! emá keqtábá arummá umátike Aráátaratimma timákénana ayáánaubíqa nopí márú yamátuwena timáábíraq maráínana yatí umátikaino. timáábíraq iramá kégaitana ôriq uma tíqa kéiyé.’ tiráiyé.

²⁵ miráitana Áabaraama maará-tiraiye. ‘ketáaniko,’ aákaq maraao. naayóbáqá emá paámó máema íráqô-qtataaqa matáánamanibo Aráátaratima anannayátááqá mayéwaine. íbêqa maa-márúkáqá Aráátaratimma áyákoma íráqôniq kéitana amuq-yatáápi máitaa emá aíqa í-yátáápi máane.

²⁶ óq-yataare. ketáágáráq keráwákáráqtí aúkápimma Áánûqtuma móra non-ómá áitaba uqma kubáumakaiye. miráipoata maabáqó máa-kayukama maami non-ómá aqtátuweta keráwáqtôpaq ónáae temánibo yemá kanaaráq íuraae. ánibo yaímma-wayukama min-ábápáqá máa-kayukama non-ómá íma kanaaráq aqtátuweta ketáa máunabaqa yínoe.’ téna Áabaraama tiráiyeye.

²⁷ ánibo móneqa makái-nakoma maará-tiraiye. ‘miráinaa ketiboó, kemá emmá ítama káonaune. emá Aráátaratimma timákénana ketiboní naaúpaq wíno.

²⁸ mibáq kemá móra-tiyaapaq ketíbâtiwaayuma yíkarane. ánibo Aráátaratima akoqnáa-aimma yepímmá móma tíno. yegáráq maa áwáábíq-marupaq iréta yíqa í-yátááqá mayáiyábáé.’ tiráiyeye.

²⁹ miráitana Áabaraama maará-tiraiye. yemá Mótetini watáagaraq Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáagaraq ítaraamiye. iyúwénata yemá min-áímmá waqma ítáaro.’ téna Áabaraama tiráiyeye.

³⁰ ánibo móneqa makái-nakoma maará-tiraiye. ‘ímiye. ketibomá Áabaraao, wé minná kanaaráq íiniye. miráimanibo mórama pukáinabike itó-uma yetôpaq wínatama yemá kanaaráq yirummá waeránóe.’ tiráimanibo

³¹ Áabaraama maará téna timá ámikaiye. ‘yemá Mótetin-aagaraq Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáagaraq ímo ítaretama kanaaráq móra-nakoma pukáinabike yauwéqma itó ínatama minnágaraq yirummá íma waeréta íma itánoe.’ téna Áabaraama tiráiyeye.” téna Ítuma maamin-áímmá waéqma itaí-áípi tiráiyeye.

17

tái-aaikoma waayúkagoni aúyánámmá ítama arummá amí-yátááqá mamá táiq kéumatuwaiye.

¹ Ítuma maará téna wení iyápó-annama timá yímikaiye: “yaímma-yataakoma páaq énama aarawaamá mamá kúmiq-yataapi yuwánimanibo náawabi yemmá mamá kúmiq-yataapi iyuwaína-waigomma weqtábá táí-meyamma anaaékaqa wániye.

² keráwáqtí aúkápíke móra-nakoma káqo-nakomma mamá kúmiq-yataapi ayuwáne kéinaqa kanaaráq áqnáabaq min-nákómmá anón-oqtamma matéraq ánûwarapi ánná kútuweraq nopí yuwaíyana íma táí-aaimma mamá páaq íniye.

³ keráwáqá atéqma arútáaro.

enábâkoma kúmiq-yataariqo kéinaama emá wemmá aá awáágúo. ánibo wemá arummá waeráinaama emá wení kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwé awikamákaao.

⁴ wemá emmá mimórá táoqa abapaké kaayapáq otaa-qtátááriq umákena abapaké kaayapáq enôpaqa yéna wemá maará téna ‘kemá tirummá waeráune’ tínaama kanaaráq wení kúmiq-yataaqa aati-aatimá mamá paábaq yuwé awikátuwáao.” téna Ítuma tiráiyeye.

arummá amé itáiq-itaiq umá yabi-í-ááímmá

⁵ awaaméqá umáyikena yiwíkai-kayukama uyátárai-naqa Ítumma maará téta timá ámikaae: “emá ketáái itáiq-itaiq umá yabi-í-yátááqá mamá uyátá-maqma anókariq umátikaao.” téta tiráíe.

⁶ ánibo uyátárai-nakoma yauwéqma maará-tiraiye: “keráwáqti itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááqá paá pááqyan-anayukaa umá wáinaqa kanaaráq keráwáqá mi-tágómmá maará-tima-aminoe. ‘emá áaipike enamááríq agíqme únópi koma karuyuwu.’ tíyanama paá keráwáqti táama warániye.

mayái-nákóní áaimma

⁷ itáaro. keráwáqti aúkápíke móra-nakoma móra mayái-náqá meyámmá íma aména paá-mayai-naqa ákaraitana yómmá kéyorenawabi tipí-típi kawaa umátuwe máqena anaaékaqa naaúpaq yauwéqma ínana wení kawáá-nákómá téna ‘emá páátákáá maraq yamáe aáwaqa naao.’ téna tíníyô?

⁸ ímiye. wé maará-tima-aminiye. ‘emá ketí aáwaqa yokaa umátíkare emá ámûranna umá arútare ketí aáwaqa ikámme má-timiyo. kenókáá aáwaraa nommá nátúwánaa emá anaaékaq aáwaraa nommá nánóne.’ téna tíníye.

⁹ ánibo meyámá íma mayéna kaayóq-nákóqtábá wení kawáá-nákómá aamá wáráiqtaba ‘tíkáiye’ tíníyô? ímiye.

¹⁰ miráinaq keráwákáráqá ‘Áánûqtuma máqte-mayaiyaba ti-qtátááqá mamá ánatatuweqa kanaaráq keráwáqá maará tero. ‘ketáámá paá-mayai-wayukamunataae. ketáá paá ketáái mayáimá mamá ánatarauatae’ tero.” téna Ítuma tiráíye.

tiyááka-karu-wayukama Ítuma mamá atóbamayikaraiye.

¹¹ Ítuma Yérútáárebaq urái-nakomma waqména kéwena Káárirí-aukaapikaraq Táméria-aukaapikaraq uráíye.

¹² móra-marukaq witata tiyááka-karu-wayukama aapaq Ítumma ya aónaraae. ánibo yemá nékaq ya itó-ureta

¹³ anókaq ááyama tirááe: “Ítuma kawáá-nákô, emá keqtáá arummá umátikaa.” téta tirááe.

¹⁴ Ítuma yemmá yimónawaaena maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá uréraq anó-monoq-wayukaraq keráwáqti túma mó-yiraatero.” téna Ítuma timá yimikaiye. ánibo mi-kárú-wáyúkámá aapaq kéowana yeqti yúgoma íráqôniq umáguraiye.

¹⁵ tiyááka-karu-wayukati aúkápíke mórama Táméria-nakoma aónaimma wení aúgoma íráqôniq umágitana yauwéqma Ítunopaq uréna anókaq ááyama Áánûqtuni áwîqa múte yaútaiye.

¹⁶ mi-kárú-nákómá Ítuni aúbáq oípake marabí aténa ‘tíkáiye’ téna tiráíye. Támériabake Yéqtaaeo-nare.

¹⁷ Ítuma minnáma aónatuwena maará-tiraiye: “tiyááka-karu-wayukama atóbamayikaraunamanibo abapaké kaayaqté-kaayaqte Ítiráaeo-wayukama náakaraq mááo?

¹⁸ káqo-kayukama iréta Áánûqtun-awiqa íyaq múte yauyô? maamin-náqá wenamá káqo-mapake-nakoma wenamáawaq Áánûqtuni áwîqa múte yauwíyô?” téna Ítuma tiráíye.

¹⁹ ánibo Ítuma min-náqá maará-tima-amikaiye: “emá itó-uma kóaa. keqnáámmá ení itáíq-itaiq umá yáqtoranna-yataakoma emmá mamá atóbamakaraiye.” téna Ítuma tiráíye.

Áánûqtuma yabí íni-kanaama kumíniye.

²⁰ Pérati-wayukama Ítumma maará téta ítama aónaraae: “Áánûqtuma yabíkái-maruqa nói-kanaararaq kumíníyô?” téta tewana Ítuma yauwéqma maará-tima-yimikaiye: “Áánûqtuma yabí íni-kanaama kumínatama aarawaamá yúrapíkema íma aónainoe.

21 aónaaro. Áánûqtuma yabíkái-naqa maa máíye aqá mera máíye.' téta máqtemma ítinoe. ímiye. Áánûqtuma yabíkái-qtataaqa keráwáqtí aúkáapi wáíye." téna Ítuma tiráíye.

22 ánibo wení iyápó-annama maará téna timá yímikaiye: "anaaékaqa móra-kanaama pááq inaqa keráwáqá ibiqá yaréq maará-tinoe. 'móra-kanaama Waayúkagoni Áráakoni-kanaama ókaraq páátákáá pááq inaqa aónanae tînômanibo íma aónainoe.'

23 yaímma-wayukama maará téta keráwáqá timá-timinoe. 'merapaq aónaaro. maabáq aónaaro.' tînômanibo keráwáqá íma min-áímmá wáráaro.

24 aabáyúma yoqmá ikáqmena aabayákáqá maan-áúkápáké móra-aukapaq wéyáwé inikáá umá Waayúkagoni Áráaqa kumíní-kanaaraqa móraiq umá miráitata máqtemma aónanoe.

25 miráimanibo áqnáabaq-yataaqa Waayúkagoni Áráakoma aíqa í-yátááqá taíbaq mamayaínata íbêq-kanaaraq-wayukama awéqtáma yuwánoe.

26 naayóbáqá Nóaani kanaaráqá uráinikaa umá Waayúkagoni Áráaqa wení kanaaráqá móraiq íniye.

27 Nóaani kanaaráqá yemá anón-aawaqa néta aíbôq-nomma néta aaramá mayéta kéowana Nóaama únópí-káárénóbáq uyábékuraiye. ánibo mikáqá anón-nomma auténa máqtemma aarawaamá yawááq-umatukaiye.

28 keqnáámmá Arótini kanaarákáráqá móraiq urááne. yemá yokaa íeta anón-aawaqa néta aíbôq-nomma néta máqte-qtataaqa meyánîq éta máqte-qtataaqa káqo-kayukama kéyimeta meyámmá mayéta yómmá yoréta yemá naammá éta urááe.

29 ánibo Arótima Tótômabaq yuwéna ópaq kóitana é mi táoq iragógáráq abááq-írágómá aabayápáké aaqá yumáena kúmínikaa umáe kukéna aarawaamá máqtepaq kamá kaútukaiye.

30 móraiq umá Waayúkagoni Áráaqa abarokáq kumíní-kanaaraqa miráiniye.

31 mi-kánááráqá móra-nakoma márûpaq yaúbama máinana wení ótamma naaúpaq wáinnama kanaaráq naaúpaq uyábékena wení ótamma ímayaino. móraiq umá móra-nakoma yópáqô máqe-inna-nakoma yauwéqma naaópaqa íwíno.

32 keráwáqá Arótimma ánáákoqtabama túyánámmá itáaro. (naayóbáqá Áánûqtuma Tótômabaq Komóraabakaraq yawítíma iramá agatuwáné kéena Arótiqtaba téna 'ení aara-iyápómá yiwíqme péqmare paábaq kóaa. ánibo yuwé inna-márúpáqá ókaraq waéqma íaonaao.' titata kégopike Arótimma ánáakoma anaaépaq waéqma aónénaboana mikáq óqtamma aúkéna pukáine.)

33 náawabi wení paá máí-auwaraiqtaba akáinna-nakoma wení aúwaraimma aúyokiniye. ánibo náawabi wení aúwaraimma yuwénama kanaaráq wení aúwaraimma mayániye.

34 kemá Ítuma keráwáqá kétima-timune. mi-nókáámmá kaayaq-nákórátá yagaroqtamá waguráiyapike Áánûqtuma móra-naqa awíqmayena káqo-naqa mikáq ayuwániye.

35 ánibo kaayaq-ínikórátá aáwaqa kágayaiyapikemma Áánûqtuma móra-inimma káwirena káqon-inimma ayuwániye.

36 ánibo kaayaq-nákórátá yópí máraiypikemma móra-naqa Áánûqtuma káwirena káqo-naqa mikáq ayuwániye." téna Ítuma tiráíye.

37 miráitata yemá Ítuni iyápó-annama min-áímmá itáa eta maará-tiraae: "uyátárai-nako, mi-qtátááqá náakaraq pááq ínáyô?" téta tewana Ítuma maará téna yauwéqma tiráíye: "pukáa-kayukati arááq-yuma wáin-aukapaqa akikígómá yagáikuyoe." téna atékéraq min-áwááméqtábá aónama arútáaro. Ítuma tiráíye.

18

aaragómá aamá ítama yainai-nákóqtábá tíwáqnaa ikáae téna ááyarai-waigoni waéqma itai-áímmá

¹ Ítuma wení iyápó-annama móra waéqma itai-aímmá timá yíménata aati-aatimá íma yiwikéta nunamummá tíq-tiq kéyana Áánûqtuma yemmá yauwéqma timá-yiminiye.

² Ítuma maará-tiraiye: “móra-marukaqa aamá ítama yainai-náqá máqe-uraiye. ánibo min-nákómá Áánûqtun áaqa íma ikaténa waayúkayabagaraqa íma ikatíq uráiyé.

³ ánibo móra keqtoq-ínímmá mimórá-márúkáqá máqe-uraiye. aati-aatimá min-íníkmá aamá ítama yainai-nákókáq íréna maará má-tiraiye. ‘ketí namuro-wáyúkámá kemmá mamá táíq kéumatikaae. emá kemmá tíwáqnaa umá aamá ítama yainao.’ téna tiráiyé.

⁴ áqnáabaqa aamá ítama yainai-nákómá min-ínímmá íma áwáqnaa uráimanibo anaaékaqa maará téna aúyánánóbáqá tiráiyé. ‘kema Áánûqtuni áaqa íma ikatíq waayúkati yáakaraqa íma kéikatunamanibo

⁵ maami keqtoq-íníkmá kemmá ummaa-yátááqá kétimipoaq áwáqnaa umá aamá ítama yainánúne. aati-aatimá yúwáanana yóyo kéinana tîbô ka-íyábábóaq áwáqnaa ónúne.’ téna aúyánánóbáqá tiráiyé.

⁶ ánibo uyátárai-nakoma ókaraq maará-tiraiye: “keráwáqá maami ítama yainai-tái-nákóní áama ítáaro.

⁷ min-áímmá waayúkaraq íma yabíqma arútái-kawaa-nakoni watáae. miráimanibo aarawaamá Áánûqtuma wetábá awaaméqá umáyíkái-kayukama aati-aati-nókáánábi aati-aati-wágáámá Áánûqtuqtaba ibiqá yaraíyanama wemá áráwáábakena yíwáqnaa íní íyabiyo?

⁸ owé. keráwáqá kétima-timune. Áánûqtuma yeráwáqá páátákáá yíwáqnaa íniye. ááqibo anaaékaqa Waayúkagoni Áráaqa kumíní-kanaaraqa maa-márábí-káyúkámá yirummá améta itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataakaraq máíyanawaq yimónaniyo?” téna keráwáqti tirummá mamá akoqnáá iyábá Ítuma tiráiyé.

Pérati-nakaraq táákiti-moneqa mayái-nákóní waéqma itai-áímmá

⁹ yaímma-wayukama téta ‘ketáámá arupú-wayukama máunataamibo káqo-kayukama paá-wayukama mááe’ téta yúyánámmá kéitaae. máqtemma míkáyúkátí waéqma itai-áímmá Ítuma tiráiyé:

¹⁰ “kaayaq-nákórátámá nunamummá tíyéta anó-monoq-naupaq utááye. móra-naqa Pératibake-nare. káqo-naqa táákiti-moneqa máyái-nare.

¹¹ ánibo Pérati-nakoma itó-urena aúyánánóbáqá maará téna nunamummá tiráiyé. ‘Áánûqtuo, kema káqo-kayukaraa umá íma máepoaq kema ekáq ‘tíkáiye’ kétune. yemá moyámmá kémayeta táí-aaimma tarôq kéeta aaraukáqá mamá kéyataae. miráimanibo kema yemó oníqa íkéune. ánibo kema maan-náqá táákiti-moneqa máyái-nakaa umá íma máeq ekáq ‘tíkáiye’ kétune.

¹² máqte-totaaraqa kaayaq táoqa aáwaqa awetá kéeq máqte-qtataaqo mayáunnama yoraúma tiyáákabike akáma emmá mórana kámune.’ téna tiráiyé.

¹³ miráimanibo táákiti-moneqa mayái-nákómá nékaq ya itó-urena Áánûqtunopaq íma múte aónaraiye. wemá paá awaútena maará-tiraiye. ‘Áánûqtuo, kema kúmiq-naqune. emá arummá umátikaa.’ téna tiráiyé.

¹⁴ kema keráwáqá kétima-timune. táákiti-moneqa mayái-nákómmá wení naaópaq yauwéqmena wimmá Áánûqtun-aurakaqa arupú-naqa máqe-uraimanibo Pérati-nakoma Áánûqtun-aurakaq íma arupú umá máqe-uraiye. ítáaro. náawabi

wetábá wení áwîqa múte yauwínna-nakomma Áánûqtuma mamá márûte yuwániye. náawabi wetábá wení áwîqa márûte yuwaína-nakoni áwîqa Áánûqtuma múte yauwíniye.” téna Ítuma tiráiyé.

pááqya-noiyapoma Ítuma íráqôniq umáyíkaraiye.

¹⁵ yaímma-wayukama yemá pááqya-noiyapoma yiwíqmeta Ítunopaq irááe. yemá téta Ítuqtaba min-nóiyápórâq ayáánaipo yínêkuikaae tirááe. miráimanibo Ítuni iyápó-annama minná aónawaaeta mi-káyúkámá aamá yiwááguraae.

¹⁶ ánibo Ítuma iyápórâwaqa yááyama amakaq iréna maará-tiraiye: “keráwáqá iyuwáiyata iyápóma ketôpaq íyaraq íma yaqtórâaro. Áánûqtuma yabíkái-marupaqa miráuma iyápóraa-kayukati minnáe.

¹⁷ kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. iyápógomma aboámá aati-aatimá áwáqnaa kéipoana mirárâá umá móra-nakoma pááqyan-iyapora íma aurénama Áánûqtuma yabíkái-marupaqa íma uyáberaniye. áraimma ímiye.” téna Ítuma tiráiyé.

anó-nakoma máqte-qtataaqa makáine.

¹⁸ móra anó-nakoma Ítumma maará téna ítama aónaraiye: “íráqô-yiraati-nako, kemá náaraq umáwaq aati-aatimá matúq-matuq umá mái-auwaraimma mayánúnô?” téna ítama aónaraiye.

¹⁹ ánibo Ítuma maará téna tiráiyé: “nôraq itaawáq keqtábámá íráqô-nako kéteno? Áánûqtu wenamá íráqôniq kéiyé.

²⁰ emá amáan-aimma ítaraane. aaraukáqá íma yataiyo. waayúkama íma ikámma puyuwó. moyámmá íma mayaa. káqon-nakomma kaaqaarimá ítimakaa. emá enanó-enaboni aménáápáq mááo.” téna Ítuma titana

²¹ anón-nakoma maará-tiraiye: “naayóbáqá kemá iyápóma máqe-uraunarake áaimma átáma min-ámáán-áímmá máqtemma anaaé wakáunamiye.” téna tiráiyé.

²² Ítuma min-áímmá itáá ena maará-tima-amikaiye: “emá móra-yataaqtaba aqtórâríq urááne. ení máqte-qtataaqa waayúkama yímínata meyáníq kéiyaa mi-mónéqá mamá *wáyoq-wayukama yaímma yimiyo. emá miráumatuwena Áánûqtuni-marupaqa kateko-yátááqá maránóne. ánibo emá miráumatuwe ketinaae waraa.” téna Ítuma timá amikaiye.

²³ miráitana min-ánó-nákómá min-áímmá itáá ena áyákoma ummaa yáguraiye. wemá móneqa ôriq umá makáinapoana wení móneqtaba ítama ummaa yaráiyé.

²⁴ min-náqá aónawaaena Ítuma maará-tiraiye: “waayúkama taíbaq-yataaqo makáa-kayukama Áánûqtu yabíkái-marupaq uwínóqtabama kammáa kámagoe.

²⁵ káámoma oótiraakakoma waigóní aapi peránénama kammáa ainikáa umá miráuma móneqa taíbaq makái-nakoma Áánûqtu yabíkái-marupaq uíníqtaba kammáa kámagiye.” téna Ítuma tiráiyé.

²⁶ waayúkama min-áímmá itáá eta maará-tiraae: “miráinanama kanaaráq náawawaq matúq-matuq umá mái-auwaraimma mayáníyô?” téta tirááe.

²⁷ ánibo Ítuma maará-tiraiye: “waayúkama móra-yataariqa kanaaráq íma ínômanibo Áánûqtu kanaaráq miráininiye.” téna Ítuma tiráiyé.

²⁸ Pítaama maará-tiraiye: “itaa. ketáámá ketáái márûkaraq ketáái ótakaraqa yuwétaa enanaae kéwaraunataae.” téna titana

²⁹ Ítuma maará-tima-yimikaiye: “kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. máqte-kayukama Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba naammá yuwéta aaramá ábâqawaamma aboámmá anóamma iyápóma yuwaíyanama

30 kanaaráq Áánûqtuma íbêqa maa-kánaaráqá uyátá-maqma taíbaq yauwéqma yimíniye. ániibo anaaéka-kanaama pááq ínatama yemá matúq-matuq umá mái-auwaraimma mayánoe.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma ókaraq wemá puyéna yauwéqma itó-iniqtaba kétiye.

31 Ítuma wení tiyááka uréna títaupake kaayaq-nóiyápómá yiwíqma yíkarena maará-tima-yimikaiye: “ítáaro. íbêqa ketáámá Yérútáárebaq uyónúnatae. ániibo naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá Waayúkagoni Áráakoqtaba agatáan-aikoma áraimma pááq éna arammá iyániye.

32 yemá wemmá mamá Yéqtaaeo-wayukati iyáápi maránoe. ániibo yemá wemmá aábê-aimma timáketa áyoqa ayéta wirááti wirakánoe.

33 ániibo yemá tebûqa améta ikámma utánómanibo kaumo-kánaaráqá itó-iniye.” téna Ítuma tiráiyé.

34 miráimanibo wení iyápó-annama Ítuma min-áímmô timmá íma ítama arútaraae. Ítiráaeo-wayukati kínimma aónaigae téna timánibo min-áíkoní áaimma aúyokuraitataboata íma ítama tágaraae.

móra aúgaroq-naqa Ítuma mamá atóbamakaiye.

35 Ítuma Yérikobaq waaqókák úítana mórama aúgaroq-nakoma aakóní áwábaq máena móneqtaba aarawaamá yááyama ita-ita uráiyé.

36 min-aúgáróq-nákómá ítáimma taíbaq-wayukama kéyewana ítátuwena maará téna yaímma-wayukaraq ítama aónaraiye: “yemá nôraq kéoo?” téna tiráiyé.

37 ániibo yemá maará-tima-amikaae: “Ítuma Náátárêtibake-naqa kéiyé.” téta tirááe.

38 ániibo min-aúgáróq-nákómá maará téna ááyama tiráiyé: “Ítuo, emá Tébitimma áanikomopo emá kemmá arummá umátikaao.” téna tiráiyé.

39 áqnáabaq ye-káyúkámá maará téta aamá awááguraae: “emá paátí mááo.” téta tirááe. miráimanibo min-aúgáróq-nákómá ókaraq ááyama maará-tiraiye: “emá Tébitimma áanikomopo kemmá arummá umátikaao.” téna tiráiyé.

40 ániibo Ítuma waaqókák ya itó-urena mará-tima-yimikaiye: “keráwáqá min-náqá ketôpaq awíqme yero.” téna tiráiyé. min-aúgáróq-náqá waaqókák itana Ítuma maará téna ítama aónaraiye:

41 “kema emmá nôraq umákanuno?” téna tiráiyé. ániibo min-aúgáróq-nákómá maará-tiraiye: “uyátáraana-nako, kema keqnáámmá túramma aónanaae téq kêtune.” téna titana

42 Ítuma maará téna timá ámikaiye: “karáqma aónaao. ení itáíq-itaiq umá yabí-í-yátáákómá emmá mamá atóbamakaiye.” téna Ítuma tiráiyé.

43 miráitana páátákáá min-nákóní aúrakoma íraqôniq umágitana aúramma aónarena Ítun anaaé kéwarena Áánûqtuni áwîqa múte yaútaiye. ániibo aarawaamá minnáraq aónawaeta Áánûqtuni áwîqa múte yaútaae.

19

Takíatini watáama

1 Ítuma Yérikobaq uyábékaimma

2 mikák móra-naqa máqe-uraimma min-nákóní áwîqa Takíatie. wemá táákiti-moneqa mayái-wáyúkátí kawáá-nápóana móneqa taíbaq makáiyé.

3 ániibo Takíatima Ítumma aónainena uráimanibo wemá awaaraq-nápóana taíbaq-wayukabikema kanaaráq Ítumma íma aónaraiye.

⁴ ániibo Takíatima taíbaq-wayukati yúbáq uyaaté uréna móra-yaraq uyátárena Ítumma aónainena uráiyé. ániibo wemá 'Ítuma maan-ákák íniye' téna aúyánámmá ítaraiye.

⁵ Ítuma min-áúkápáq iréna múte aónatuwena maará-tiraiye: "Takíatio, emá páátákáá marabí kumuwo. íbêqa kemá ení naaúpaq mánune." téna Ítuma tiráiyé.

⁶ miráitana Takíatima páátákáá kukéna amuqá kémaraipike Ítumma awíqmena wení naaúpaqa kóuraiye.

⁷ ániibo máqte-kayukama minnáma aónatuweta aamá awáágéta maará-tiraa: "Ítuma móra kúmiq-nakoni naaúpaqa ko kéwaiye." téta tiráámanibo

⁸ Takíatima itó-urena uyátárai-nakomma maará-tima-amikaiye: "uyátáraana-nako, emá itaao. íbêqa máqte-qtataaqa yaíkaa uréq áwáyoq-wayukama yiménúne. ániibo kemá móra-nakomma kaaqaarigónîq umákéq wení máqte-qtataaqa moyámmô matáana-yataaqa kanaaráq yauwéqma kaayaqté-kaayaqte-kanaaráq aménúne." téna tiráiyé.

⁹ miráitana Ítuma maará-tima-amikaiye: "íbêqa maan-náúpáké-káyúkámá Áánûqtu yauwéqma kéyiwiraiye. maan-nákógáráqá Áabaraan-annabikemanibo íbêqa arummá waeráiyé.

¹⁰ minná Waayúkagoni Áráaqa iréna aúyokuraa-kayukama yibáá umá yauwéqma yiwiránáae téna uráiyé." téna Ítuma tiráiyé.

tiyááka-wayukama meyámmá matáa-waigoni waéqma itaí-áiné.

¹¹ yemá min-áímmá ítátuwaawana Ítuma móra waéqma itaí-áímmá timá yimikaiye. Yérútáárebaq waaqókák yitatabóata Áánûqtuma yabíkáin-aimma íbêqa abarokák ínítana kétiye téta yúyánámmá ítaraae.

¹² ániibo Ítuma maará-tiraiye: "mórama anó-nakoma móra ayáqtááq-mapaq kínimma tarôq umákane owana kóuraiye. anaaékaqa min-nákómá yauwéqma yíniye.

¹³ íurena min-ánó-nákómá wení tiyááka-mayai-wayukama yiwíkena móneqa tiyááka-wayukama yímika-yimika uráiyé. maará-tima-yimikaiye. 'keráwáqá maami-mónéqnápó mayaímá mamá amuq-yáúmá kémayaiyaq yauwéqma yeno.' téna tiráiyé.

¹⁴ miráitana wení márûkaq-wayukama yaímma íyamma umákaraae. miráitana wemá kóitata yaímma-wayukama timáyíkáawata anaaé waqmé urááe. ániibo yemá maará mó-tiraae. 'maamin-nákómá ketáái kínimma máiyaba íkétikaitaae.' téta tirááe.

¹⁵ min-nákómmá kínimma tarôq umákáawana máqena anaaékaqa yauwéqma iráiyé. ániibo wé maará-tiraiye. 'naayóbáqá móneqa yímikaunna-wayukama yááyaiyata yero. móra-mora-yuma náaraq umáq amuq-yáúmá matááwáa aónanaae.' téna tiráiyé.

¹⁶ áqnáabaq-nakoma iréna maará-tiraiye. 'uyátáraana-nako, ema tiyááka-wayukama tímikaanna-monekake matéq mayaímá kémayeq amuq-yáúmá (200) matáune.' téna tiráiyé.

¹⁷ ániibo kínima maará-tiraiye. 'emá íráqô-mayai-napoa emá kateko-máyáímá matááne. emá pááqya-qtataakaraqa kawáá umá kárutaanaboaq íbêqa kemá emmá náápaamma kámunaboa tiyááka-ano-marukaqa yabi ínóne.' téna tiráiyé.

¹⁸ anaaékaq móra-nakoma iréna maará-tiraiye. 'uyátáraana-nako, kemá ení tiyááka-wayukarake mayaímá matéq amuq-yáúmá (100) matáune.' téna tiráiyé.

¹⁹ ániibo kínima maará-tiraiye. 'móra-tiyaapaq anó-marukaq-kawaama yabi iyo.' téna tiráiyé.

20 káqo-mayai-nakoma iréna maará-tiraiye. ‘uyátáraana-nako, ení móneqa tiyááka-wayukama maa wáiyé. kemá móra-wannaabi atáá-umatuweq ákaraune.

21 kemá emmá aónáunama emá iragayá-náqá máane. móra-nakoma márái-qtataaqa emá paá kémaye. káqo-nakoma yómmá yoqmáráipikemma aáwaqa paá kémayaane. miráitaq kemá enáaqa kéikatune.’ téna tiráiyé.

22 ánibo kínima mi-máyái-nákómmá maará-tima-amikaiye. ‘emá táí-mayai-naqone. enáarake kemá emmá aabi mayakánúne. áraimma kétimonaane. kemá iragayá-náqá máepoaq káqo-nakoma márái-qtataaqa kémaye q káqo-nakoma yómmá yoqmáráipikemma aáwaqa paá kémayaune. miráwáq kéuno?’

23 ánibo nôraq itaawáq ketí móneqa móneq-naupaqa íma tíkáraanaq yauwéqma yéqa amuq-yáúgáráq íma mayáúnô?’ téna tiráiyé.

24 mi-kínímá waaqókáq itó-uma máe-kayukama maará-tima-yimikaiye. ‘keráwáqá min-nákóní ayáápike tiyááka-wayukama yabíma taíbaq matokáinakomma áméro.’ téna tiráiyé.

25 ánibo yemá maará-tima-amikaae. ‘uyátáraana-nako, wemá áqa taíbaq (200) matokáiyé.’ téta tewana

26 mi-kínímá maará-tiraiye. ‘kemá keráwáqá kétima-timune. máqte-kayukama taíbaq matokáiyayuma yemmá ókaraq yiménúne. miráimanibo móra-nakoma pááqyamma matokáinna-nakomma wení pááqya-qtataaqa ayáápike yabítuwanune.

27 ánibo ketí anmuro-wáyúkámá keqtábá téta ketáái kínimma máiyaba ‘íkétikaitaae’ tiráá-kayukama yíwíqme maakáq iréra ketúrakaq yíkamma púyoro.’ téna kínima tiráiyé.” téna Ítuma waéqma itaí-áímmá tiráiyé.

Ítuma Yérútáárebaq anó-kiniraa umá uráiyé.

28 Ítuma min-áímmá timá ánatatuwena áqnáabaq kéwena Yérútáárebaq uráinamma arááyamaena uráiyé.

29 ánibo Ítuma Béqtápégibaqa waaqókákáráq Béqtanibaqa waaqókákáráq iráimma min-ánúmá áwíqa Óribêti-anuraq iréna wení iyápó-annabike kaayaqá timáyíkáitata áqnáabaq urááye.

30 Ítuma maará téna min-nákámá timá yímikaiye: “kenákámá mera-márúpáq uréka mórama naatéqá oótiraa-kamma ánnára q kúyakaraabo aónaakao. naayóbáqá min-ótiráá-kákóní ámûraaqa íma ayááqmeta uréire uráámibo ánná ayútuweka awíqme yekao.

31 ánibo móra-nakoma kenákámá ítama aónéna ‘nôraq itakawáq min-ótiráá-kámmá ánná káyuboyo?’ tínakama kanaaráq kenakámá yauwéqma maará tekao. ‘uyátárai-nakoma maaminnyaba itakaé tekao.’ téna Ítuma timá yímikaiye.

32 Ítuma kaayaq-nákámá timá yíkáitata yenákámá kóureta timá yíminiq umá mi-qtátááqá wáitata aónaraaye.

33 yenákámá uréta naatéqá oótiraa-kamma ánná káyuboyata min-ótiráá-kákóní aanábó-nákómá iréna maará-tima-yimikaiye. ‘nôraq itakawáq naatéqá oótiraa-kamma ánná káyuboyo?’ téna titata

34 yenákámá maará-tiraaye. ‘uyátárai-nakoma maaminnyaba itakaé.’ téta timátuweta

35 naatéqá oótiraa-kamma awíqmeta Ítunopaq iréta min-ótiráá-kákóní ámûraaq wáqtôma abákáreta Ítumma min-ámúrááq ákáawana máqe-uraiye.

36 ámûraaq máena kéwitata aarawaamá yeqtí unáákáqtôma maméta aapitáá wíqmakaae.

37 Ítuma Yérútáárebaq waaqókáq Órîbêti-anubake kukáin-apataaq iréta máqtemma wení iyápó-annama anómma yimuqá makááe. Ítuma máqten-awaameq-yataariq itata káoneta minnýyaba anókaq ááyama Áánûqtuni áwîqa múte yaútaae.

38 yemá maará téta ááyama tirááe: “anó-kinima uyátárai-nakoni áwîkaq kéitana Áánûqtuma íráqôniq kéumakaiye. kaayoné-yátááqá Áánûqtuni márûpaq wáinaq Áánûqtukaq anómma tágama-yataaqa wáiyee.” téta tirááe.

39 ánibo yaímma Péрати-wayukama mi-táibáq-wáyúkánóbáq máqeokake Ítumma maará téta timá ámikaae: “yirááti-nako, emá ení iyápó-annama ‘paátí máero’ timá yimiyo.” téta tirááe.

40 ánibo Ítuma maará téna yauwéqma timá yímikaiye: “kemá keráwáqá kétima-timune. paátí máiyanaama kanaaráq óqtakoma aamá ááyama tínoe.” téna Ítuma tiráiyee.

Ítuma Yérútáárebaq máa-kayukayaba ibiqá yakáiyee.

41 Ítuma Yérútáárebaq waaqókáq iréna márûqa káonena ibiqá yakáiyee.

42 Ítuma maará-tiraiye: “ketáama kaayoné-yátááqtabá keráwáqá itaígáae téq túnnamanibo keráwáqá íma ítaraane. keráwáqti taákoma kanaaráq íkéitaiye.

43 keráwáqá ítáaro. anaaékaqa móra-kanaama páaq ínatama keráwáqti namuro-wáyúkámá iréta tíqa umá ikútiketa máqten-aukapaqa ikúma aúyatikanoe.

44 keráwákáráq keráwáqti waayúkagaraq máqtepaq tíkamma ánatatuwanoe. yemá mórama keráwáqá íma tiyuwaíyaq paámá mánoe. íbêqa Áánûqtuma keráwáqá mamá atóbamatikani-kanaayabama túyánámmá íma ítaapoata namuro-wáyúkámá keráwáqá máqtepaq tíkameqe yuwánóe.” téna Ítuma tiráiyee.

anó-monoq-naupaq máqte-qtataaqa makéta meyámmá máyáa-kayukama Ítuma yíkamma wakáiyee.

45 Ítuma anó-monoq-naupaq uténa Áánûqtukaq amí-wámmá maméta meyánîq o-káyúkámá áaimma átáma yíkamma paábataa waqtukáiyee.

46 Ítuma maará téna mi-káyúkámá timá yímikaiye: “Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá maará-tiraiye. ‘ketí naakómá paá nunamummá tí-námmá waíno.’ tiráine. mirá-tiraimanibo keráwáqá mamá moyá-káyúkátí-aúpáq-nákáá kéumatuwaae.” téna tiráiyee.

47 aati-aatimá Ítuma anó-monoq-naupaq kéyiraatena timá yímikaiye. ánibo uyátárai-monoq-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq aarawaatí anó-kayukagaraq Ítumma ikámma puínón-aqtaba abáá-uraae.

48 miráimanibo máqte-kayukama Ítun áama itáiyábá ôriq umá yíkáitataboata anó-kayukama ikamínón-amma íma abáá-uraae.

20

yemá Ítuqtaba ‘náawaq náápaamma ámikaiyo’ téta ítama aónaraae.

1 móra-taoqa Ítuma anó-monoq-naupaq watáama aarawaamá kétima-yimena átê-wataagaraq Áánûqtutabagaraq timá yímikaiye. ánibo uyátárai-monoq-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq anó-kayukagaraqa Ítunopaq irááe.

2 yemá maará téta Ítumma timá ámikaae: “emá keqtáá timá-timiyo. emá nôi-naapaanaq matokéyaq maami-máyáimá kémayaano? náawaq maami-náápáámmá ámikaiyo?” téta ítama aónaraae.

³ ániibo Ítuma maará téna yauwéqma timá yímikaiye: “kegáráqá keráwákáq móra-aiqtaba Ítama aónanaaq kéune. keráwáqá kemmá timá tíméro. minná

⁴ Yóáanema nommá péqyikai-qtataaqa minná Áánûqtunawabi waayúkagonawabiyo?” téna tiráiyé.

⁵ ániibo yeíyáá aamá kóté-yáté kéeta maará-tiraae: “ketáá maará téqtaa minnáma ‘Áánûqtunae.’ tenanataámá Ítuma maará-tiniye. keráwáqá nôraq itaráq itáíq-itaiq umá tirummá íma kámeo tíniye.

⁶ ániibo ketáá téqtaa minnáma paá ‘waayúkati minnáe.’ tenatataámá máqte-kayukama keqtaá óqtatanapotaa tíkaminotaae. ániibo yemá Yóáaneqtaba Áánûqtuni amuné-náre téta kéitaapoata óqtatanapo tíkaminotaae.” téta tirááe.

⁷ miráitata yemá maará téta Ítun-aaraq yauwéqma tirááe: “Yóáanema nommá péráí-qtataaqa náakakenaq iráiyô minná ketáá íaonaraunataae.” téta tirááe.

⁸ ániibo Ítuma maará-tima-yimikaiye: “móraiq umá kegáráqá keráwáqá íma timá-timenune kemá nói-naapaanaq matokérabi mi-máyáímá kémayaune.” téna Ítuma tiráiyé.

tái-wayukama wááéni ara-tókáq yabíye-waigoni waéqma itái-áiné.

⁹ Ítuma mirá-timatuwena aarawaamá móra waéqma itái-áímmá timá yímikaimma maará-tiraiye: “móra-nakoma wááéni ara-tómmá yoqmakáiyé. ániibo min-nákómá wááéni-aramma uqmá yaímma-wayukati iyáápi mi-tómmá maréna min-nákómá káqo-marabaq ko máqe-uraiye.

¹⁰ anaaékaqa wááéni-aramma ábuma-kaitana arammá kutí-kánááráqá móra-naqa timákáitana wááéni ara-tókáqô yabíkáa-kayukayopaq uráiyé. anón-nakoma téna min-nákómmá yaímma mi-tópíkén-ááwáqá amígáae téna timákáitana uráiyé. ániibo wááéni ara-tókáq yabíkáa-kayukama mi timákáitana i-náqá ikámma waqtúwáawana aáwaqa íma mayéna paá kóuraiye.

¹¹ keqnáámmá anó-nakoma káqo-mayai-naqa timákáitana uráiyé. miráitata wekáráq ikámma waqtúwáawana aáwaqa íma mayéna paá yauwéqme kóuraiye.

¹² ániibo keqnáámmá mikáq móra-mayai-naqa timákáitana uráiyé. miráitata keqnáámmá ikámma yaúma paábaq iyaabótukaae.

¹³ miráitana wááéni ara-tókóni aboámá maará-tiraiye. ‘kemá náaraq ónúñô? ketáanikoqtaba ôriq umá tókáin-iyapoma minná timákáanana wíniye. ániibo yemá min-íyápógón áama itánóe.’ tiráiyé.

¹⁴ miráitata wááéni ara-tókáqô mayai máyaa-kayukama aónaamma anó-nakoni áanikoma kéiqtaba yeíyáá maará-tiraae. ‘maan-nákómá anaaékaqa aboání máqte-qtataaqa mayániye. mayáiyataao. maamin-náqá ikámma puyónatae. miráinataa maami-tómmá ketáá mayánúnatae.’ tirááe.

¹⁵ ániibo mi-káyúkámá anó-nakoni áanikomma wááéni ara-tókóni áwábaq márúte yukéta ikámówana pukáiyé. Itáaro.

wááéni ara-tókóni aboámá mi-káyúkámá náaraq umáyikaniyo?

¹⁶ yókóni aboámá irena wááéni ara-tókáqô mayai máyáa-kayukama yíkamma puyéna wááéni ara-tómmá mamá káqo-kayukama yimíniye.” téna Ítuma tiráiyé. ániibo waayúkama min-áímmá itáá eta maará-tiraae: “wemá miráinabo árainma ímiraino.” téta tirááe.

¹⁷ miráitana Ítuma mi-káyúkámá yimónawaena maará-tiraiye: “Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábímmá wáin-aikoma nóin-aainaq wáiyó?

‘maamin-óqtámmá mayai-wáyúkámá

paábaq matúwáan-oqtakoma íbêqa

naakóni akoqnáá-abokaa kéiyé.’

18 maqte-kayukama maamin-óqtákóní ámûraaqo kuqtétama yemá ikámma púbuyaginoe. ániibo maamin-óqtákómá móra-nakoni ámûraaqo kuqténama min-nákómmá ikámma púbuyama obamá aúqtuwaniye.” téna Ítuma tiráiyé.

19 ániibo ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq anó-monoq-wayukagaraqa yemá itáamma Ítuma yeqtí yúbi maréna waéqma itái-áímmá tiráiyé. miráitata é mi táoq Ítumma yáqtoraneta urááe. miráitata aarawatí yáaqa ikatéta Ítumma íma yáqtokaae.

Ítuqtaba táákiti-moneqa Títaamma amíkáae téta itama aónaraae.

20 ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq uyátárai-monoq-wayukagaraq Ítumma aatómáq urááe. kuqtarurîq o-káyúkámá arupú-wayukaraa umá kaaqaari-áímmá timátuweta Ítumma wenáarake yáqtoqma anó-kamaani-wayukati iyáápi maréta aamá itama yainánéta urááe.

21 ániibo yemá maará téta itama aónaraae. ‘yirááti-nako, ketáá kéitaunataae. enáagoma arupú kéitaaboa aarawaamá arupú-aimma kétima-yimene. anó-kayukati anón-iwiqtabama íma ikatîq kéemanibo aarawaamá Áánûqtuni áaimma kéyiraate árain-aimma kétima-yimene.

22 emá nóine téq aúyánámmá kéitaano? Títaamma” Arómani anó-kawaa-naqa táákiti-moneqa aménúnataabi íyabiyo?” téta Ítumma itama aónaraae.

23 miráimanibo Ítuma mi-kaaqaari-áímmô temmá ítaraiye. miráitana maará-tima-yimikaiye:

24 móra-moneqa tiráátero. maannáma amakarácq áwîkaraq waímma náawabiyo?” téna tiráiyé. ániibo yemá maará-tima-amikaae: “Títaani amané.” téta tirááe.

25 ánnibo Ítuma maará-tima-yimikaiye: “móra-yataaqa Títaannamo wárainaqá kanaarácq Títaamma áméro. ániibo Áánûqtuni móra-yataaqa wáinaqa kanaarácq Áánûqtumma áméro.” téna Ítuma tiráiyé.

26 miráitata Ítun áarakemma aarawatí yúbáqá Ítumma íma yáqtóráawaniq urááe. Ítuma min-áímmá yauwéqma timá yímiqtaba yemá taíbaq-yuyanamma itáá eta aamá íma téta paátí máqe-uraae.

waayúkama pukéna itóiyaba Ítumma itama aónaraae.

27 yaímma Táátûti-annabike-kayukama Ítunopaq irááe. yemá Táátûti-wayukama téta pukáa-kayukama íma itó-inoe. téwaone.

28 ániibo yemá maará téta Ítumma itama aónaraae: “yirááti-nako, Mótetima naayóbáqá maamin-ámáán-áímmá agatáine. ‘móra-nakoma aaramá makáinna-naqa iyápóma íakena pukínanama kanaarácq ábâkoma min-ínímmá maténa awaaóní anónnáma móra-iyapoma marakániye.’ tiráine.

29 itaao. mórama ye wátánónáámá miráuma abapaké kaayaqá máqe-uraae. áqnáekoma móra aaramá maténa iyápóma íma marakéna pukuráiyé.

30 anaaékaq ábâkoma min-ínímmá matáiyé.

31 anaaékaqa mamá mikácq-ábákómá keqnáán-ínímmá maténa mórai q umá pukuráiyé. ániibo keqnáámmá mórai q umá abapaké móra-watanonaama mimórá-ínímmá maténa iyápóma íma marakéta máqtemma pukurááe.

32 miráitana min-íníkógárácq pukuráiyé.

33 ániibo pukáa-kayukama itó-i-kanaaraqa min-íníkóma náawani ánáaraq mániyo? abapaké kaayaq-wátánónáámá min-ínímmá matááne.” téta Ítumma itama aónaraae.

34 minnáyaba Ítuma maará-tima-yimikaiye: “aaragárácq waagarácq íbêqa maa-kánáárácqá mamá aaraukácqá káuraae.

³⁵ anaaékaqa aarawaamá pukáiyapike Áánûqtuma itó-oro tínata itó étama yemá ókaraq aaraukáqá íma auránoe.

³⁶ ókaraq íma puínoe. yemá miráuma kaqtó-wáyúkaráá umá maéta íma kanaaráq puínoe. Áánûqtuma pukáiyapike mamá itó-umayikanipoata yemá Áánûqtuni áráabitie.

³⁷ ániibo Mótetigaraqa keqtaá tirááténataa pukáa-kayukama pukáiyapike itó-inoe téna tiráátiraitaae. pááqya-tabikemma iramô karái-waigoni watáagoma maará-tiraiye. ‘uyátárai-naqa minná Áabaraani Áánûqtugaraq Ááítekini Áánûqtugaraq Yáakoboni Áánûqtue.’

³⁸ Mótetima wení anáábútáama pukowana maamin-áímmá ítaraine. miráitana Áánûqtuma íma pukáa-kayukati Áánûqtuma máíye. ímiye. wemá minná paá yú aréta máa-kayukati Áánûqtue. wení aúrakaqa máqte-kayukama paá yú aréta mááe.” téna Ítuma tiráíye.

³⁹ Ítuma mirá-timatuwaitata yaímma áamáan-aimma yirááti-wayukama maará téta yawwéqma tirááe: “yirááti-nako, emá íráqôn-aimma téne.” téta tirááe.

⁴⁰ ániibo yemá ikatîq éta ókaraq Ítumma íma ítama aónaraae.

yauwéqma yiwirái-náqá Metáiyama náawabiyo téna Ítuma Pérati-wayukaraq ítama káonaiye.

⁴¹ Ítuma Pérati-wayukama makáqma aónéna maará-tima-yimikaiye: “nôraq itatawáq yemá Metáiyama Tébitimma áanikoe kéteo?

⁴² naayóbáqá agamatán-áúbábí Tébitima maará-tiraine. ‘uyátárai-nakoma ketí uyátárai-nakomma maará téna timá ámikaine. emá ketiyáán-urapaq márenaraq

⁴³ anaaékaqa kemá ení namuro-wáyúkámá mamá ení aítauq aménáápáq yíkánata wínoe.’ téna Tébitima agamatá-kánnáábí mirá-tiraine.

⁴⁴ Tébitima wenamáárîq wemá ketí uyátárai-nare tiráímanibo náaraq umá Metáiyama Tébitini áanikoma máíyo?” téna Ítuma tiráíye.

ámáan-aimma yirááti-wayukati yáaimma

⁴⁵ máqtemma aarawaamá máeta Ítun áama ítaraae. ániibo Ítuma maará téna wení iyápó-annama timá yímikaiye:

⁴⁶ “keráwáqá áamáan-aimma yirááti-wayukayabama atéráaro. yemá ayáqtááq-unakaqtoma umáreta uréire íyábá ôriq umá káyikaiye. yemá téta waayúka áíkuiyakaqa uyátárai-nare téta aarawaamá miráó-maarao timá-tikaigaae téta kéte. ániibo yemá monoq-náúpáqá aarawaatí yúbáq aokaq-ábíqtátámá yokaa umáyikaiyata anón-aawaqo naí-kánááráqá kateko-ábíqtátáráq maétaa aáwaqa nánátaae kéte.

⁴⁷ ketoq-nóínímmá yetí naammá íma meyáníq ínôwataboata máqtepaq kémayeta yemá kaaqaari téta ayáqtááq-nunamumma kéte. aamá ítama yaináí-kánááráqá yemá anómma táí-meyamma mayánoe.” téna Ítuma tiráíye.

21

keqtoq-íníkmá Áánûqtukaq amuqá marakéna móneqa ámikaiye.

¹ Ítuma aónama kéyautena aónaimma móneqa ôriq umá makáa-kayukama Áánûqtukaq yimuqá marakéta móneqa maraí-yáwáápí móneqa má-makaae.

² ániibo Ítuma aónaimma mórama keqtoq-ínímmá awaikómá pukuráin-inikoma kaayaqá pááqya-monekarata móneq-yawaapi mó-makaiye.

³ Ítuma maará-tiraiye: “kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. maa-kéqtóq-íníkomá awaikómá pukuráin-inipoana wemá anó-moneqa yuwéna yaímma-wayukama uyátáie.

⁴ máqtemma maa-káyúkammá yemá taíbaq-moneqa makétaboata yaímma Áánûqtukaq yimuqá marakéta káme. miráimanibo maan-íníkomá íma taíbaq-moneqa makénaboana wemá máqtemma máyuwena aáwaqa meyanîq umá nání-moneqa íma matokáie.” téna Ítuma tiráie.

“anó-monoq-namma táiq umáginie.” téna Ítuma tiráie.

⁵ yaímma-wayukama anó-monoq-naqtaba íraqôn-oqtakake min-námmá umáreta máqte-qtataaqa Áánûqtukaq yimuqá marakéta ámêqtaba tewana Ítuma maará-tiraiye:

⁶ “máqtemma maami-qtátááqá íbêqo aónamma móra-kanaama pááq ínatama keráwáqtí namuro-wáyúkámá íma móra-oqtamma yuwáiyana káqon-oqtakoni ámûraaqa wániye. máqtepaq yawítítuwaiyana marabí kumíniye.” téna Ítuma tiráie.

“taíbaq ummaa-yátááqá pááq íniye.” téna Ítuma tiráie.

⁷ yemá Ítuma maará téta ítama aónaraae: “yirááti-nako, náa-kanaararaq mi-qtátááqá pááq ínáyô? áqnáabaqa nóin-awaameraq pááq ínataa aónétaa mi-qtátááqá pááq íné iyé ténúnataabiyo?” téta tiráie.

⁸ ánibo Ítuma maará-tiraiye: “keráwáqá yabíqma arútáaro. yemá keráwáqá kaaqaari téta makátébo. taíbaq-wayukama ketíwîkaq iréta maará-tinoe. ‘kemá wemúne. maami-kánáámá íbêqa pááq kéie.’ tînômanibo kerawáqá íma yinaaemma ko wáráaro.

⁹ anaaékaqa webómá kéeta anón-aiqa kéoe tíyan-aimma itánómanibo kanaaráq íma ikatîqa oro. mirái-qtataaqa áqnáabaq pááq ínîmanibo aqtókánáámá páátákáámmá íma pááq íniye.” téna Ítuma tiráie.

¹⁰ móragaraq Ítuma maará-tima-yimikaiye: “móra-anna-wayukama káqon-anna-wayukama itó-uma ááiqá umáyikanoe. ánibo móra-kinini waayúkama itó-uma káqo-kinini wayúkate ááiqá ínoe.

¹¹ ánibo maa-márábímmá anómma márûma kéyinana yaímma-aukapaq-marabaqa aáwaqa ánataginata yáyaba kéeta anó-karima mayánoe. ánibo taíbaq anómma táí-yataaqa aabayákáqá anón-awaameq-yataaqa pááq kéinana kéqokeq-yataaqa pááq ínna-waigoma keráwáqá mamá táaqa kamátikaniye.

¹² miráimanibo mirái-qtataaqa íma pááq uráinayaba yemá keráwáqá yáqtoketa mamá táíq umátiketa monoq-náúpáq mamá tíkareta aamá ítama yainéta mamá ánná-naupaq tikánoe. yemá téta ketíwîqtaba mamá kîni-kayukararabi kámááni-wayukaraq tiwíqmeta wínoe.

¹³ ánibo mirá íya-waigoma keráwáqá mamá keqtábá kámááni-wayukama timá-yiminoe.

¹⁴ miráinaq keráwáqá mi-kánáaráqá átê-wataama Áánûqtutaba kanaaráq timá-yiminoe.

¹⁵ kemá kenamáárîq arupú-aimma túyánákáq mamáráanana itaí-yátááqá timíniye. ánibo minnámo timá tíménna-aimma keráwáqtí namuro-wáyúkámá kanaaráq íaratinoe.

¹⁶ keqtibomá keqtinóma keráwáqtí móra-naaegoma keráwáqtí tibâqawaayuma keráwáqtí aanábómá mamá keráwáqtí namuro-wáyúkátí iyáápi mamá tikáiyata keráwáqá tíkamma keráwápikémá yaímma puínoe.

¹⁷ kekákéné téta máqte-kayukama keráwáqá tiwááginomanibo

¹⁸ keráwáqtí tiqnótáugoma mórama íma múkiniye. íma tíkamma puínoe.

¹⁹keráwáqá akoqnáá umá kéyaqtorapoata keráwáqtí túwaraimma paá mánœ.

“Yérútáäre-maruqa táíq íniye.” téna Ítuma tiráiyē.

²⁰miráimanibo anaaékaqa keráwáqá aónáiyata ááiq-i-wayukama Yérútáäre-maruqa yaikutíyaqa keráwáqá kanaaráq mikáq aónéq márûqa mamá táíq í-kánáámá pááq iyé tínoe.

²¹mi-kánááráqá Yúríá-marupaqa márâiya-kayukama péqmareta anubaq kóoro. ániibo yaímma-wayukama Yérútáäre-marupaqa máiya-kayukama mi-márúqá yuwéraq ôpaq kóoro. ániibo márûkoni aaumépaqa máiya-kayukama ókaraq yauwéqma mi-márúpáqá íma úyoro.

²²maami-kánáámá anónnáma táí-meyamma mayaí-kánáábóana máqten-aimma Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábímá wáin-aikoma abarokáq pááq éna arammá iyániye.

²³mi-kánááráqá aaramá yímûkaraq máa-noinikaraq iyápóma náámma kéyime-noinikaraqa tirunô. anómma ummaa-yátááqá maa-márábímmá pááq ínatama mi-kánááráq Ítíráæo-wayukama Áánûqtuma áyámma umáyikaniye.

²⁴yaímma-wayukama tokóru-yakaa-punapo yemá yíkamma kúpuyeta yaímma-wayukama namuro-wáyúkámá yemmá ánnáma yímituweta Yéqtaæo-wayukati aúkâpi mó-yikanœ. ániibo káqo-kayukati yítaukoma Yérútáäre-maruqa yamá ígáríq kéiyana mi-káyúkátí kanaamá ánataniye.

anaaékaqa Waayúkagoni Áráaqa Ítuma kumíniye.

²⁵ókon-okomma awaaméq-yátááqá aabaúrâbí wíyokakaraq wiyókákáráqá pááq íniye. ániibo maa-márábímmá únókómá anó-iyama kémetainata máqten-anna-wayukati íyákoma táíq kéinata íkatîq ínoe.

²⁶maa-márábí máqte-qtataaqa pááq ínena ínayaba taíbaq-yuyanamma kéiteta íkatîq kéiyana yúgabaaq ínata kekaaq ínoe. aabayákákémmá wiyókómá kanageq ínípoata yeqtí aakakémá yarâqme wéyáwé ínoe.

²⁷mi-qtátááqá pááq ínata káonaiyana Waayúkagoni Áráaqa móra-konnakaq kumínimma anómma akoqnááqaraq tágama-yataakaraq kumíniye.

²⁸anaaékaqa mi-qtátááqá áaimma átáma pááq ínaqa mi-kánááráqá keráwáqá itó-ureq múte aónaaro. Áánûqtuma yauwéqma tiwirání-kanaama íbêqa waaqókáq wáiyē.” téna Ítuma tiráiyē.

pîki-yagoma-kanaama pááq íni-waigoni awaaméq yámiye.

²⁹móra waéqma itaí-áímmá Ítuma maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá warímukaraq káqo-tagaraq aónaaro.

³⁰aónáawana aúgen-anama amúmma márâitaqa ‘íbêqa yó-kánáámá iyé’ téq káonaae.

³¹mórai q umá keráwáqá aónáiyana mi-qtátááqá pááq ínaqa kanaaráq keráwáqá aónanoe. Áánûqtuma yabíkái-maruqa waaqókáq áaimma átáma yínena kéiyē.

³²kemá keráwáqá áraimma kétima-timune. aarawaamá maa-kánááráqá íma pukáiyata máqtemma mi-qtátááqá Yérútáärebaq pááq ínoe.

³³aabayákáráq maa-márágáráq ánatanimanibo ketáagoma íma ánataniye.

yemá iyápó-annama atéráaro.

³⁴miráimanibo keráwáqá atéráaro. keráwáqá paá túraq wáni-qtataaqtaba taíbaq-tuyanamma itáabo. íma netuqá omâq-ááwákáqá wááéni-nokaraq íma nánómanibo mirá-qtátáákómá mamá yawááq-umatikainanama kanaaráq uyátârai-nakoni kumíní-kanaagoma páátákáá keráwáqá yáqtoraniye.

³⁵mirá-kánáámá maa-márábí máiya-kayukaraq waakákora q umá pááq íniye.

³⁶ aati-aatimá keráwáqá kawáá umátuwe máero. miráinaq keráwáqá miráiq-tataaqa pááq ínna-waigomma kótanoqtabama Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq kéiyana akoqnáama timíno. Waayúkagoni Áráakoni aúbáq kanaaráq itó-inoe.” téna Ítuma tiráiyé.

³⁷ máqte-kanaaraqa Ítuma anó-monoq-naupaq aarawaamá kéyiraatena nokáámma Órîbêti-anuraq aúma ko kéwaine.

³⁸ ánibo aarawaamá nokáapaq itó-uma Ítunopaq iréta wení watáama anó-monoq-naupaq yama itéwaone.

22

Yúqtaatima timá akoqnáá éna anó-kayukaraq 'Ítumma awíqma yiménúne' tiráiyé.

¹ aokaq-kánáámá yammá paá irabí agamá naí-kánáámá áwîqa kótámaki-kanaama pááq inéna uráiyé.

² uyátárai-monoq-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Ítumma ikamínónaqtaba abáá-uraamanibo aarawaatí yáaqa ikátaae.

³ ánibo Tááqtaama Yúqtaatini áyáqnobaq pékaima óq-awíqa Itikááriotie. wemá tiyááka umá abapaké kaayaq-iyápó-ánnábíkéné.

⁴ ánibo wemá Yúqtaatima uréna uyátárai-monoq-wayukagaraq anó-monoq-naupake kawáá-wáyúkágáráq watáama téna Ítumma mamá yeqtí iyáápi maránín-aimma mó-tiraiyé.

⁵ miráitata yemá yimuqá kémareta yaímma-moneqa Yúqtaatimma amínón-aimma téite urááe.

⁶ ánibo yeqtí yáaraq Yúqtaatima kanaaráré timátuwena Ítumma awíqma iyáápi maránín-aqtaba abáá-uraiyé. taíbaq aarawaamá Ítute íma yagaroqtamá máiyana-awaatare téna awé uráiyé.

iyápó-annabike kaayaq-nákórátá kótámaki-aawaqa yokaa urááye

⁷ aokaq-kánáámá yammá paá irabí agamá naí-kánáámá pááq uráiyé. mi-kánáaráqá mórama tipi-típi-naateqa ikaméwaone.

⁸ miráitana Ítuma Pítaayaa Yóáanemma timáyíkáitata óyana maará-tima-yimikaiyé: “kenákámá uréka kótámaki-kanaaraq-aawaqa móma yokaa iyataa naano.” téna tiráiyé.

⁹ ánibo yenákámá maará-tiraaye: “kerátámá náakaraq aáwaq mó-yokaa óyúyô?” téta tirááye.

¹⁰ ánibo Ítuma maará-tima-yimikaiyé: “ítáakao. kenákámá anó-marupaqa Yérútáárebaq uyáberaiyana móra-nakoma anó-tawebi nommá yaqména kéinarake aapaqá kenákámá timónái-nakama kenákámá min-nákóní anaaé waqmé wíyana wemá ko peráinna-naupaq ko pérááka.

¹¹ min naakóní aboámmá maará téka timá ámekao: “yirááti-nakoma eqtábá maará-tiyé. ‘ketí iyápó-annate kótámaki-aawaqa nánúnnama umá aráqmata-namma náanaq wáiyó? tiyé téka timá ámekao.’

¹² mirá tíyana yanaa móra amá aráqmatama anón-namma aáwaqa naí-yáárégáráq abíqtátágáráq wái-namma tiráátíno. miráinaka kenákámá min-náupáq kótámaki-aawaqa mamá yokaa okao.” téna Ítuma tiráiyé.

¹³ ánibo min-nákámá uréta Ítuma tiníq umá aónatuweta yenákámá kótámaki-aawaqa yokaa urááye.

Ítuma wení iyápó-annama írêq-kanaaraqa aáwaqa yimikaiyé.

¹⁴ kanaamá pááq umágitata Ítuma wení iyápó-annagaraq yaareráq máqee-uraae.

15 ániibo Ítuma maará-tima-yimikaiye: “kemmá keráwáqtábá ôriq umá tíkáiipoaq kótámaki-aawaqa áqnaábaq keráwátê nátuweq anaaékaqa tíqa í-yátááqá mayánúne.

16 kemá keráwáqá kétima-timune. kemá kótámaki-aawaqa ókaraq íma nanúnamanibo kótámaki-kanaagoni awaaméqá pááq ínna-yupaama Áánûqtuma yabíkái-marupaqa ókaraq nánúne.” téna Ítuma tiráiyé.

17 ániibo Ítuma móra-kaapuma maténa Áánûqtukaq ‘tíkáiye’ timátuwena maará-tiraiye: “keráwáqá maaminnáma matéraq yaímma timakaq oro.

18 kemá keráwáqá kétima-timune. wááéni-nomma ókaraq íma nánúnamanibo Áánûqtuma yabíkái-qtataakoma pááq íni-kanaaraqa wááéni-nomma ókaraq nánúne.” téna Ítuma tiráiyé.

19 ániibo keqnaámmá Ítuma yammá maténa Áánûqtukaq ‘tíkáiye’ timátuwena mapámma yímítuwena Ítuma maará-tiraiye: “maannáma ketúmiye. keráwáqtábáé téq kétimune. keráwáqá mirá kéeraq keqtábá túyánámmá ítáaro.” téna Ítuma tiráiyé.

20 anaaékaqa yemá nátuweta keqnaámmá wááéni-nokaraq kaápuma maténa maará-tiraiye: “maa-káápúmá Áánûqtuni aúgemma anón-anon-aimma timá kéyarutikaitana ketí naaenápó mamá káraapaiye. miráitana ketí naaegómá keráwáqtábá kátigiye.

21 miráimanibo aónaaro. paá-tubi maránî-nakoma ketê aáwaqa naí-yááréráq máiyé.

22 owé. Waayúkagoni Áráaqa naayóbáqá Áánûqtuma timákárain-amma waránéna kéiyé. miráimanibo min-nákóma kemmá mamá namuro-wáyúkátí iyáápimmo maránî-nakoma anómma táí-meyamma wemá mayániye.” téna Ítuma tiráiyé.

23 Ítuma mirá-timatuwaitata iyápó-annama yeíyáá wenita-wenita kéeta “náawaq mirán-ááímmá tarôq ínáyô?” tirááe.

iyápó-annama aamá téite kéeta ‘náawaq áqnaábaq-naqa máiyó?’ tirááe.

24 ániibo iyápó-annama móra aamá téite kéeta náawabi yeqtí aúkápimma uyátá-maqma anómma máiyé téta téite kéowana

25 Ítuma maará-tima-yimikaiye: “káqon-anna-wayukati anó-kinimma wení ako-qnaárake waayúkama yabíqyíkarena maami uyátáraa-kayukama ‘waayúkati aanábóé’ téta yenamááriq yetábá kéte.

26 miráinaq keráwátê móraiq íuraiye. ímiye. keráwáqtí aúkápimma uyátá-maqma anó-nakoma paá-nakorraa umá maíno. áqnaabariq umá maínna-nakoma wemá paá kaayóq-nákáá umá maíno.

27 náawaq uyátá-maqma anómma máiyó? aáwaqa naíráqô mái-narabi mayái-nákómá aáwaqa ikámmena máma ámínarabiyo? min-náqá aáwaqa naíráqô maraq mái-nakoma wemíye. miráimanibo kemá keráwáqtí aúkáapi kaayóq-nákóráá umá máune.

28 taíbaq-kanaama kekáq táí-yataakoma pááq kéitaq keráwáqá ketê máqe uréq kemmá íma tiyúkaane.

29 ketibomá Áánûqtuma wé yabíkái-maruqtaba náápaamma kemmá tímikainiq umá keráwáqá móraiq umá kétimune.

30 annaékaqa kemá yabíkáuna-marupaqa aáwaqa naí-yááréráq máeq aáwaqa néq nommá néq ínoe. ániibo keráwáqá náápaakaraq-abitataraq maéq Ítiráaeobake tiyááka umá kaayaq-ánná-wáyúkátí aamá ítama yainai-wáyúkámá mánoe.” téna Ítuma tiráiyé.

Îtuma téna Pítaaqtaba 'anaaémma umátikaniye' tiráiyé.

31 Pítaamma Îtuma timá ámikaiye: “Tááímonio, Tááímonio, emá itaao. Tááqtaama keráwáqá makaténa ítama aónéna itana Áánûqtuma ‘mirá-owo’ timá ámikaiye.

32 kemá Áánûqtukaq nunamummá tiráunaboana áwáqnaa ínana ení itáíq-itaiq-yataakoma íma puíniye. anaaékaqa emá yauwéqma kekáq yéma kanaaráq enabáqâwaayuma mamá akoqnáá umáyikaa.” téna Îtuma tiráiyé.

33 ánibo Pítaama maará-tima-amikaiye: “uyátáraana-nako, kemá etê ánná-naupaq ónáae téq yokaa kéune. kemá etê puyónáae téq yokaa kéune.” téna Pítaama Îtumma timá ámikaiye.

34 ánibo Îtuma maará-tiraiye: “Pítaao, kemá emmá kétimamune. íbêq-nokaamma kokórigoma áama ítirainaa emá té ‘kemá Îtumma íaonaraune’ té kau-mobáq tinóne.” téna Îtuma tiráiyé.

kápi-unakaraq anón-unakaraq tokóru-yakaa-pugaraq yeqtí watáama

35 maa-márábíké ummaa-yátááqá yeráwákáq pááq ínitanaapoana Îtuma maará-tima-yimikaiye: “naayóbáqá kemá móra-aukapaq keráwáqá timátikaunaq uráamma keráwáqá kápi-unamma anó-unamma títauq-anaakaraqa íma mamé uráamma mi-kánááráqá móra-yataaqtabama uráanabi íyabiyo?” téna ítama aónaraiye. ánibo yemá yauwéqma maará-tiraae: “ímiye.” téta tirááe.

36 miráitana Îtuma maará téna timá yimikaiye: “íbêqa móra-nakoma kápi-unamma makénama paá mayáino. anón-unamma makénama paá mayáino. ánibo móra-nakoma tokóru-yakaa-puma ímo makénama wení kúberai-unamma mamá waayúkama kéyimena minnárake móneqa maténa mórama tokóru-yakaa-puma mayáino.

37 Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá keqtábá maará kétiye. ‘otaa-káyúkábí ákaraae’ tiráiniq umá maamin-áikómá kekáqô pááq ína-yaqtaaqtabama áraimma pááq éna arammá iyáino. owé. máqten-aimma keqtábá timá agatáan-aikoma íbêqa arammá iyáné iyé.” téna Îtuma tiráiyé.

38 ánibo yemá maará-tiraae: “uyátáraana-nako, emá aónaao. ketáámá tokóru-yakaa-puma kaayaqá matokáunatae.” téta tirááe. ánibo Îtuma yauwéqma maará-tima-yimikaiye: “kínna kanaaráqíye.” téna tiráiyé.

Îtuma Keqtêmani-yopaqa nunamummá kétiye.

39 Îtuma máápaq kumá yaúbarena aati-aatimá mirá éwainiq umá Órîbêti-nuraq uráiyé. ánibo wení iyápó-annama anaaé waqmé urááe.

40 min-áúkápáq iréna Îtuma wení iyápó-annama maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá Áánûqtukaq nunamummá kétiyana keráwáqá makáqma aónai-yataakoma keráwáqá íma makáqma aónáino.” téna tiráiyé.

41 mikáké Îtuma mirá-timatuwena wení iyápó-annama iyuwéna pááqyamma abákákáá uráiyé. mibáq araayutaúmmá aténa nunamummá téna maará-tiraiye.

42 “ketiboó, emmá akáinaama kemmá tíqa í-yátááqá káápubikema ketôpake paábaq matuwaa. ááqibo ketí túyánámmá íma waréaq enaúyánámmá waraa.” téna Îtuma nunamupí tiráiyé.

43 ánibo mórama Áánûqtunopake kaqtó-naqa kukéna Îtumma mamá akoqnáá umákaraiye.

44 Ítuma áúnobaq maqmá aónaimma ôriq umá ummaa yamágitana nuna-mummá akoqnáá umá kêtitana áúnobakemma imutigómá naaegóráá nommá auména marabí kuqturáiyé.

45 nunamummá timátuwena itó-uma wení iyápó-annama máápaq uráiyé. ániibo uréna aónaimma yemá yú waguráawana yimónaraiyé. yeráwáqtí íyákoma ummaa yamágitataboata yúmá wagurááe.

46 ániibo Ítuma maará-tima-yimikaiyé: “nôraq itaráq keráwáqá túmá wagurááô? keráwáqá itó-urera keráwáqá makáqma aónai-yataakoma makáqma aónaiyaba Áánûqtukaq nunamummá tero.” téna Ítuma tiráiyé.

Yúqtaatima Ítumma mamá namuro-wáyúkátí iyáápi makáiyé.

47 Ítuma aamá kétena máitata taíbaq-wayukama Yúqtaatini anaaé irááe. min-náqá Yúqtaati wemá minnâ tiyááka umá kaayaq-íyápó-ánnábikénápóana wemá Ítuni-amakaq iréna ámôqnanena uráiyé.

48 miráimanibo Ítuma maará-tima-amikaiyé: “Yúqtaatio, Waayúkagoni Áráaqa paá-aubi maré á/môqnané kéono?” téna Ítuma tiráiyé.

49 iyápó-annama Ítute máqeo-kayukama mi-qtátááqá áaimma átáma pááq íné immá aónatuweta maará-tiraaé: “uyátáraana-nako, tokóru-yakaa-purake maami-káyúkámá yíkamonunataabiyo?” téta tirááe.

50 ániibo iyápó-annati aúkáapike móra-nakoma uyátárai-monoq-nakoni mayái-náqá ikákéna ayáánurapake aáqa áaipike agáutukaimanibo

51 Ítuma minnâ aónatuwena maará-tiraiyé: “ímira uwo.” téna tiráiyé. ániibo Ítuma min-nákóní aákaq ayáámma ánékuitana min-áárárákómá keqnáámmá íráqôniq uráiyé.

52 uyátárai-monoq-wayukayabagaraq anó-monoq-naupaq-kawaa-wayukayabagaraq anó-kayukayabagaraq iréta Ítumma yáqtorane o-káyúkáyábá Ítuma maará-tiraiyé: “keráwáqá tokóru-yakaa-pugaraq yaákáráq umá mamé iréq kemmá otaan-áráq yákéikuto?” téna Ítuma tiráiyé.

53 máqte-kanaama kemá keráwáqtê anó-monoq-naupaq máqé uráunamanibo kemmá íma tînékukaane. miráimanibo maamin-áwáátáqá minnâ keráwákaráq kumayuq-yátáákóní akoqnááqaraq pááq iyé.” téna Ítuma tiráiyé.

Pítaama téna ‘kemá Ítumma íaonaraune’ tiráiyé.

54 Ítuma mirá-timatuwaitata yáqtoqma awíqmeta kóuraaé. yemá Ítumma awíqmeta mú mikákáá anó-monoq-nakoni naaúpaq urááe. ániibo Pítaama anaaé waqména uréna nékaq ko máqé-uraiyé.

55 kurumá umá yáútúmakaapapoana naamátûpaq iramá agamaréta yaímma-wayukama máawana Pítaama mibáq ya máqé-uraiyé.

56 móra-inikoma aónaimma Pítaama iraráq máitana min-ínímmá mayái-ínípóana Pítaamma káonena maará-tiraiyé: “maa-nákógáráq Ítute máqé-uraiyé.” téna tiráiyé.

57 miráitana Pítaama ‘ímiyé’ tiráiyé: “maan-íníô, kemá Ítumma íaonaraune.” téna tiráiyé.

58 anaaékaqa pááqya-kanaama matáaena káqo-nakoma Pítaamma káonena maará-tiraiyé: “egáráqá emá Ítun-annabikemone.” téna tiráiyé. miráitana Pítaama maará-tiraiyé: “maan-nákô, kemá ímiyé.” téna tiráiyé.

59 anaaékaqa pááqyamma aayáqtáá-kanaama yáwitana móra-nakoma akoqnáá-aimma téna maará-tiraiyé: “árainé. maan-nákómá Ítute máqé-urainé. wemá Kááriribake-naqiye.” téna tiráiyé.

⁶⁰ ániibo Pítaama maará-tiraiye: “maan-nákô, minnámô ténnama kemá íma káonaune.” téna Pítaama kítitana páátákáá kokórigoma áama tiráiyee.

⁶¹ ániibo uyátárai-naqa Ítuma waéqma Pítaamma aónaraiye. naayóbáqá wemá maará téna Pítaaqtaba tiráine. ‘mi-nókáámmá kokórigoma áama íma tiráinaa kaumobáq té keqtábá íaonaraune tinóne.’ tiráin-aimma Pítaama yauwéqma aúyánámmá Ítaraiye.

⁶² ániibo Pítaama máápaq kumá yaúborena ibiqá ôriq umá yakáiyee.

yemá Ítumma wíráa kéumaketa ikákaae.

⁶³ Ítumma yáqtóráa-kayukama aábê-aimma kétimaketa ikákaae.

⁶⁴ yemá tabaráábenapo Ítuni aúrapi yawááq-umakareta maará téta ítama aónaraae: “emá amuné kutuwo. emmá náawa kéikamiyo?” téta tirááe.

⁶⁵ ókaraq-okaraq umá táí-aimma timá awááguraae.

káánítôre-wayukati yúrakaq Ítuni aamá ítama yaíkaae.

⁶⁶ aaqá utamákaitata Ítiráeobake anó-kayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq uyátárai-monoq-wayukagaraq mórabi áikuteta yemá Ítumma awíqmeta yeqtí káánítôre-wayukaraq uréta maará-tiraae:

⁶⁷ “emá keqtáá timá-timiyo. emá Metáiyabono?” téta Ítumma ítama aónaraae. ániibo Ítuma maará-tiraiye: “kemá keráwáqá timá tíménaqa íma ítama arutéq tirummá tímínoe.

⁶⁸ ániibo kemá keráwákáq yaímma-aimma ítama aónaanaqa keráwáqá ketáaraqa íma yauwéqma tínoe.

⁶⁹ miráimanibo íbêkaraq anaaékakaraqa aati-aatimá Waayúkagoni Áráaqa máqten-akoqnaagaraqa Áánûqtuni ayáánurapaq maraq mániye.” téna Ítuma tiráiyee.

⁷⁰ máqtemma maará-tiraae: “miráitaa emá enamáárîq Áánûqtumma áanikowabono?” téta Ítumma ítama aónaraae. ániibo Ítuma maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá mi kête. minná kemúne.” téna Ítuma tiráiyee.

⁷¹ ániibo yemá maará-tiraae: “ketáámá ókaraqa nóin-ainaq itánátaawaq kéuno? wenóyaupike min-áímmá titaqtaa áqa ítátuwaunataae.” téta tirááe.

23

Pááíratini aúrakaq Ítumma aamá ítama yaíkaae.

¹ miráitata máqtemma itó-uma ánateta Ítumma awíqmeta Pááíratikaq urááe.

² yemá áaimma átáma aamá ítama yainéta maará-tiraae: “ketáá maan-náqá aónáunataama ke-ánná-wáyúkábímmá túyánátáá mamá táítawaa kéiyee. táákiti-moneqa Títaamma amíyábá aammá káutikaitaae. ániibo wenamáárîq wetábá téna ‘kemá Metáiyama kínimune kétiye.’ téta tirááe.

³ ániibo Pááíratima Ítumma maará téna ítama aónaraiye: “emá Ítiráeowayukati kíninabono?” téna tiráiyee. ániibo Ítuma maará téna yauwéqma timá ámikaiye: “emá enamáárîq mi kéténe.” téna tiráiyee.

⁴ miráitana Pááíratima uyátárai-monoq-wayukagaraq aarawaamá maará-tima-yimikaiye: “maan-nákóni otaa-qtátááqá íma káonaune.” téna tiráiyee.

⁵ áaqibo yemá akoqnáá umá maará-tiraae: “wemá aarawaamá watáama kétima-yimitata Yúríaa-ukapaq-wayukama yaíkaaq uréta ááiqa urááe. Kááririaukapake áaimma átárena mirán-ááímmá tarôq umáena maa iráiyee.” téta tirááe.

yemá Êrôtini aúrakaq Ítumma aamá ítama yaíkaae.

⁶ Pááíratima min-áímmá itáá ena maará téna yemma ítama aónaraiye: “maan-náqá Kááiribake-narabiyo?” téna Pááíratima tiráíye.

⁷ ániibo Pááíratima ítaraimma Ítuma min-áúkápáqá Érôtima yabíkáin-aukapakenapoana Ítumma timákáitana Érôtinopaq uráíye. mi-kánááráqá Érôtima Yérútáárebaq máqe-uraine.

⁸ Érôtima Ítumma aónatuwena amuqá ôriq umá kémarena naayóbáqá wemá Ítun áama ítátuwena ‘wemá aónanae’ tiráíne. Érôtima téna Ítuqtaba móra awaaméq-yátáárîq ínaq aónanae tiráíye.

⁹ miráitana Érôtima máqte-qtataqtaba Ítukaq ítama aónaraiye. miráimanibo Ítuma íma móra-aimma yauwéqma Érôtimma timá ámikaiye.

¹⁰ uyátárai-monoq-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq Ítuni amakaq ya itó-ureta akoqnáá umá Ítumma aamá timákaraae.

¹¹ ániibo Érôtigaraq wení ááiq-i-wayukagaraq Ítumma mamá aábê-aimma timáketa ánnánaiq kéumaketa yemá mórama íráqô-kaqtoma matéta Ítumma iyákátuweta Pááíratinopaq timákáawana yauwéqma uráíye.

¹² naayóbáqá Érôtima Pááíratite namuroíq urááyane. ániibo íbêqa maan-áwáátáqá min-nákámá aanábómá aúkááye.

Ítuma Pááíratini aúbáq itó-uráíye.

¹³ Pááíratima uyátárai-monoq-wayukama kawáá-wáyúkámá aarawaamá yááyaitata ya áíkutaee.

¹⁴ ániibo Pááíratima maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá maan-náqá ketôpaq awíqme íréq maará kéte ‘aarawaatí yúyánámmá mamá táíq kéíye.’ kéte ániibo min-áíqtábá keráwáqtí túrakaq wemá ítama aónaraune. ániibo ítáaro. keráwáqá aamá ítama yaínáa-waigoni áaimma maami-nákópíkémá otaa-qtátááqá íma káonaune.

¹⁵ Érôtigaraq miráuma otaa-qtátááqá íma aónaraiye. miráitana wemá ketôpaq timákáitana yauwéqma iráíye. ítáaro. maan-nákómá móra-yataariq íuraipoataa íma ikámma puyónúnataae.

¹⁶ miráinaq kemá tebûqa ámítuweq timákáanana wíniye.

¹⁷ miráimanibo mórama maarán-ááímmá wáíye. máqtemma kótámaki-aawaqa nai-kánááráqá Pááíratima móra ánnábike-naqa ayúbákainana kóiniye.

¹⁸ ániibo máqtemma aarawaagáráq yemá maará téta anókaq ááyama tirááe: “min-náqá ikámínana képuinaa Baráábatima ayúbákénana ketôpaqtaa yíno.” téta ááyama tirááe.

¹⁹ Baráábatima móra-marukaq kámááni-wayukate ááíqa umátuwena móra-naqa ikámítana púitata ánná-naupaq ákáraane.

²⁰ ániibo Pááíratima ókaraq mi-káyúkámá aamá timá yímkaiye. wemá Ítumma ayúwáanana kóikaae tiráimanibo

²¹ yemá maará téta ááyama tirááe: “kaapaq-yátáq ikámma aráápaa. kaapaq-yátáq ikámma aráápaa.” téta ókaraq-okaraq umá tirááe.

²² ániibo kaumobáq Pááíratima timá yímkaiye: “nôraq ínábíyo? maamin-nákómá nóin-otaanaq kutáíyô? mórama otaa-qtátááqá wepímmá íma káonaunaboataa íma ikámma puyónúnatae. miráinaq kemá tebûqa ámítuweq ayúwáanana kóiniye.” téna Pááíratima tiráíye.

²³ miráimanibo yemá uyátá-maqma akoqnáá anókaq ááyama téta ‘kaapaq-yátáq ikámma íyakaao.’ tirááe. ániibo yeqtí yáagoma Pááíratin áama uyátáraiye.

²⁴ miráitana Pááíratima aamá ókaraq íma téna yeráwáqá teníq uráíye.

²⁵ min-nákómá kámááni-wayukate ááíqa umátuwena móra-naqa ikámítana púitata ánnáma ámíkaa-naqa yauwéqma awiránáae téta aarawaamá tewana

Pááíratima ayúwáitana yetôpaq uráíye. ániibo aarawaatí yúyánámmá waréna Pááíratima Ítumma yeqti iyáápi makáíye.

kaapaq-yátáq Ítumma ikámma ítaae.

²⁶ yemá Ítumma awíqmeta kówana móra-naqa Tááímonimma Tairínibake-naqa yáqtokaamma min-nákómá íbêq wení naaópake iréna anó-marupaq wínéna kéitata yemá min-nákóní ábûkaq kaapaq-yámá abákáawana aqména Ítuni anaaé waqmé uráíye.

²⁷ taíbaq-wayukama Ítuni anaaé waqmé kéowata taíbaq-noinimma ibiqá kéyareta yiruqtabá umákaraae.

²⁸ miráitana Ítuma waaréna maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá Yérútáábake-noinine. keráwáqá keqtábámá ibiqá íma yáráaro. paá keráwáqtabábi keráwáqti iyápóyaba ibiqá yáráaro.

²⁹ itáaro. anaaékaqa mi-kánáámá páaq ínatama keráwáqti iyápóyaba ibiqá yaráiya-kanaaraqqa maará tínoe.

‘aaramá íma kanaaráq iyápóma

ákáraiymma anaamoq-nóinímmá

iyápóma náámma ímo kámiya-noinimma

yemá yimuqá maránóe tiráine.’

³⁰ mi-kánááráqá anugóqtábá maará tínoe. ‘keráwáqá kítímera tímûraataa yama yawááq oro’ tínoe. ániibo pááqyan-anugoqtaba maará-tinoe. ‘keráwáqá keqtáá yawááq oro.’ tínoe.

³¹ íbêqa kemá íráqô-tagoma anommá wáinna-yagoqtabama mirá éqa keráwáqá aayámmá kamáguraina-yagoqtabama anaaékaqa náaraq ínô?” téna Ítuma mirá-tiraiye.

³² yemá káqo-nakaratagaraq otaamá kuyóyanakaboata yiwíqmeta urááe. mi-kááyáq-nákárátágáráq Ítukaraq mórabi yíkamineta urááe.

³³ yemá móra-marukaq uráámanibo mi-márúkóní áwîqa aqnón-ayaaqtaqpare. mi-márúkáq Ítumma ikámma kaapaq-yátáq íyakaraae. ániibo yemá otaanákárátágáráq yíkamma kaapaq-yátáq ítaae. móra-waigomma Ítuni ayáánurapaq ikámma iyéta káqomma ayáánepaq ikámma íyaketa urááe.

³⁴ ániibo Ítuma maará-tiraiye: “ketiboó, emá yeqti kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwé awikátuwaao. maami-qtátáárîq o-wáígóní áaimma yemá íaonaraae.” téna Ítuma tiráíye. ániibo yemá aábêma yaréta Ítuni unáákáqtôma yáátáá urááe.

³⁵ aarawaamá itó-uma máeta karáqtuwe máqe-uraae. ániibo kawáá-wáyúkámá Ítumma akáyáámmá timáketa maará-tiraae: “wemá káqo-kayukama yíwáqnaa éwaimanibo wemá Metáiyamo máenama kanaaráq wemá wenamáárîq áwáqnaa íno.” téta tiraae.

³⁶ ááiq-i-wayukagaraq Ítumma aábê-aimma timákaraae. yemá waaqókáq iréta ikaa-q-wááéní-nómmá amínéta

³⁷ maará-tiraae: “árimma emá Ítiráaeo-wayukati anó-kinimma máema kanaaráq enamáárîq áwáqnaa uwo.” téta tirááe.

³⁸ aqnókáq agamáráa-waigoma maará-tiraiye: “maan-náqá Ítiráaeo-wayukati anómma yabíkái-nare.”

³⁹ mi-kááyáq-nákámô yíkamma ímaraa-nakaratabike móra-nakoma maará téna Ítumma áyoqa atáíye: “Metáiyawabono? kanaaráq emá enamáárîq áwáqnaa kée kekárátágáráqá tíwáqnaa uwo.” téna tiráíye.

⁴⁰ miráitana káqomma móra-nakoma min-áímmá ítátuwena maará téna awááguraye: “emá wetê móraiq umá ummaa-yátááqá kémayaane. emá Áánûqtuní áaqa íya kéikatenó?”

⁴¹ kerátátí anónnáma ummaatamá mayaúye. miráimanibo maan-nákómá Ítuma otaa-qtátáárîq íuraiye.” téna tiráiyé.

⁴² min-nákómá keqnáámmá Ítumma timá ámikaiye: “Ítuo, anaaékaqa emá anó-kinimmo auréma mi-kánááráqá emá keqtábá aúyánámmá itaao.” téna tiráiyé.

⁴³ ánibo Ítuma yauwéqma timá ámikaiye: “kemá áraimma kétimamune. íbêqa emá Áánûqtuma yabíbái-marupaqa ketimakaq mánone.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma pukuráiyé.

⁴⁴ íbêqa aabaúgómá aúkáamakaa kéitana aabaúma pékitana máqte-marabaqa kumayuqá aúqma wáqe-itana aabaúgómá kaumoráq kumáwéna énáikariq uráiyé.

⁴⁵ ánibo Áánûqtunopaqa aammá aúmareta oqtaráq anó-tabaraabema anó-monoq-naupaqa abíkúmaramma aúkáapike yakáqma kaayaq-átóîq uráiyé.

⁴⁶ ánibo Ítuma anókaq maará téna ááyama tiráiyé: “ketiboó, kemá ketí taáma enayáápi kémarauene.” kétena Ítuma pukáiyé.

⁴⁷ ááiq-i-wayukati kawáá-nákómá mi-qtátááqá pááq immá aónawaaena Áánûqtuni áwîqa múte yauyéna maará-tiraiye: “árainé. maan-náqá arupú-nare.” téna tiráiyé.

⁴⁸ máqte-kayukama yagutéta omáqá aónémáa-kayukama mi-qtátááqô pááq immá aónatuweta yiruqtábá kéeta yaákaq keyabiteta naaúpaq kóuraae.

⁴⁹ máqtemma Ítuni aanábó-wáyúkágáráq yaímma-noinimma Kááriribake iréta Ítuni anaaé waqmé ye-nóiníkaráq yemá nékaq ya itó-uma máeta máqte-qtataaqa pááq immá aónaraae.

yemá Ítuni arááq-auma óqtakoni muríanóbáq makááé.

⁵⁰ móra-naqa máqe-uraimma áwîqa Yótêbie. wemá Ítiráaeo-wayukati móra-maruqa Aarimaatéabake-nare. wemá íráqômma arupú-napoana káánítóre-naqiye.

⁵¹ miráitana wemá káqo-kaanitore-wayukati yúyánámmá íma warénamanibo Áánûqtuma yabíkái-kanaama awé éwaine.

⁵² miráitana min-nákómá Pááíratikaq uréna Ítuni arááq-auma mayánîqtaba ítama aónaraiye.

⁵³ miráitana min-nákómá arááq-auma maména kukéna wayá-tábáráábénápó múqmútuwena móra-oqta-murianobaqa mó-utamakaraiye. mi-múríánóbáqá anmón-oqtamma kubaútuweta tarôq urááé. ánibo naayóbáqá móra-naqa íma uqtamákáraapine.

⁵⁴ minnáma aokaq-kánáágóní kótámaki-aawaqa yokaa kéiyana Tabaatimá pááq inéna uráiyé.

⁵⁵ Kááriribake iréta Ítute ye-nóinímmá yemá Yótêbimma anaaé waqmé uréta mi-múríánóbáqá aónaraae. ánibo Yótêbima náaraq umáwaq Ítuni arááq-auma uqtamákaniyo téta minnágaraq ko aónaraae.

⁵⁶ yemá aónatuweta yeqtí-naaopaq yauwéqma kóureta átê-akuqa i-mátáwémmá Ítuni arááq-auraq pérakaneta mamá yokaa urááé. ánibo ámán-aikoma tiráiniq umá Tabaatiráqá paá aagarááé.

24

Îtuma yauwéqma pukáipike itó-uraiye.

¹ Tótaaraqa nokáapaq yaúbatuweta aaranaammá Îtumma uqtamákaraa-murianobaqa urááe. yemá áqnáabaqa átê-akuqa i-mátáwémmá yokaa umaráapoata maméta urááe.

² yemá aónaamma óqtamma muriákóní ótaq aúyaqmaraan-oqtamma paábaq aukátukaae.

³ ánibo yemá mi-múriánóbáqá kumábéketa aónaamanibo uyátárai-naqa Îtuni arááq-auma íaonaraae.

⁴ yemá minnýaba taíbaq-yuyanamma kéitaawana páátákáá kaayaq-nákórátá yimakaq itó-uraayamma yeqtí unáákáqtôrakemma aakáá kamá tágaraiye.

⁵ mi-nóinímmá ikatîq éta awaúweta yúramma marabí aónarae. miráitata mi-kááyáq-nákórátá maará-tima-yimikaaye: “pukáa-kayukati aúkápimma nôraq itaráq paá mái-nakoqtaba abáá kéoo?”

⁶ wemá maakáqá íma máibo wemá yauwéqma itó-umaguraiye. naayóbáqá Îtuma Kááriribaq máena keráwáqá timá tímikain-aimma túyánámmá ítáaro.

⁷ wemá téna ‘yemá Waayúkagoni Áráaqa kúmiq-wayukati iyáápi mamá yikaíyata yemá ikámma kaapaq-yátáq ímaraiyana kaumo-kánáámá ánatainanama itó-iniye.’ tiráine.” téta tirááye.

⁸ naayóbáqá Îtuma mirá-tirai-poata yúyánámmá ítátuweta

⁹ yemá muriánóbáké yuwéta yauwéqma kóuraae. ánibo mi-qtátááqá aónatuwe yeqtábámá tiyááka umá títaupake móra-iyapo-annagaraq yaímma paá-wayukagaraq mó-tima-yimikaae.

¹⁰ Maríaa Máátarini Yóánaama Maríama Yêmitimma anóama min-nóinímmá yemá máqe-uraae. min-nóiníkaráq káqo-noinimma yetê máqeokake yemá Îtuma awaaméqá umáyikena yiwíkai-kayukama mó-tima-yimikaae.

¹¹ miráitata Îtuma awaaméqá umáyikena yiwíkai-kayukama téta paá aaramá uwáá-aimma kéte tiráámanibo min-áíqtábámá íma itáíq-itaiq umá yirummá yímikaae.

¹² miráitanamanibo Pítaama itó-uma muriánóbáqá aónanena uyaaténa uréna ko awaúweta kúreq umá aónaimma paá tabaráábe-waqtoma múqmúyakaama wáqe-uraiye. ánibo Pítaama yauwéqma naaúpaq ko máena minnýaba taíbaq-auyanamma ítaraiye.

kaayaq-nákórátá Eméati-apaq Îtumma aónaraaye.

¹³ mi táoq yeqtí aúkápíke kaayaq-nákórátá maréta móra pááqya-maruqa Eméati urááye. min-ákómá Yérútáárebaqa yuwéna Eméatibaq uráimma ayáqtááq (11 km) ayátáákakaane.

¹⁴ yenákámá kéweta aapaqá mi-qtátááqô pááq iqtábá téite umáeta urááye.

¹⁵ yenákámá aapaq kéweta wenita-wenita utéta kéoyana Îtuma wenamáárîq yimakaq íréna yenákátê yagaroqtamá uráíye.

¹⁶ miráimanibo Îtue téta yenákámá kanaaráq íaonaraaye.

¹⁷ ánibo Îtuma min-nákámá maará-tima-yimikaiye: “kenákámá nói-qtataaqtabawaq aamá téite umáekawaq aapaqá kéoyo?” téna ítama aónaraiye. Îtuma mirá-timatuwaitata min-nákórátátí íyakoma ummaa yamágítana yóikoma waemmá amáguraiye.

¹⁸ ánibo móra-nakoni áwîqa Kariópaatie. wemá yauwéqma maará-tiraiye: “taíbaqa ópaken-opake-kayukama Yérútáárebaqa máamanibo emá enamáa maami-qtátááqá Yérútáárebaq íbêqa pááq i-qtátááqá íyaq aónaraano?” téna tiráíye.

19 mirá-timatuwaitana Ítuma maará téna min-nákámá ítama aónaraiye: “nói-qtataarabiyo?” téna titata yenákámá maará-tima-amikaaye: “mi-qtátááqá Ítuma Náátárêtibake-nakokaq pááq uráiyé. wemá Áánûqtuni amunénápóana wemá Áánûqtuni aúrakarabi aarawaatí yúrikaqa akoqnáá-aimma tiréna akoqnáá-mayaima maténa kéiyé.

20 ánibo ketáái uyátárai-monoq-wayukawabi anó-kawaa-wayukama yemá kámááni-wayukati iyáápi mamá ákáraae. ánibo kámááni-wayukama ikámôwana púitata yemá kaapaq-yátáq níri amá íyakaraae.

21 miráimanibo naayóbáqá maará téqtaa tiruqtáá ámikaunae. wemá maamin-nákómá yauwéqma Ítiráaeo-wayukama tiwiránénataa tiráine. ánibo móra-aikaraq wáiyé. máqtemma mi-qtátááqá pááq urái-waigoma minná íbêqa kaumokánááráqá pááq kéiyé.

22 ánibo íbêqa keqtáábiké yaímma-noinimma Ítuni anaaé waráa-noinimma yaímma-aimma timá tíméwataa iyánáaq kéunataae. aabáyaanapimma nokáapaq yaúbatuweta muriánóbáqá uréta

23 Ítuni aráaq-auma íaonaraae. ánibo yemá yauwéqma iréta maará-tiraae: “ketáá yaímma Áánûqtunopake kaqtó-wayukama yimónáunatatata kaqtó-wayukama maará-tiraae. ‘Ítuma paá máiyé tirááe.’ téta tirááye.

24 ánibo keqtáábiké yaímma-wayukamma muriánóbáqá uréta aónamma aaramô teniq umá paá wáqtôma aónaraae. yemá wemmá Ítumma íaonaraae.” téta tirááye.

25 ánibo Ítuma maará téna min-nákámá timá yímikaiye: “kenákámá íma túyánámmá kéitaaye. naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá máqten-aimma tiráa-waigomma tirummá amíyábámá kenákátí tíyakoma yaáka-yaaka kéiyé.

26 minná yauwéqma tiwirái-náqá Metáiyama áqnáabaqa áíqa í-yátááqá maména anaaékaqa wení tágama-yataaqa mayánîqtabama íyaq kenákámá ítaraayo?” téna Ítuma tiráiyé.

27 mikáké áaimma átárena Mótetini watáagaraq yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkátí watáama Ítuma timá yímikaiye. máqtemma agamatá-kánnáágómá wemá Ítuqtaba tiráimma máqtepaq áaimma timá yímikaiye.

28 óya-marupaq mi-káúmómá uráámanibo Ítuma miráuma abákákáá wínéna uráiyé.

29 miráitata kaayaq-nákámá Ítumma timá yáqtoreta maará-tiraaye: “emá kerátátê mááo. aabaúmá kumáberane ipóana pááqya-kanaabi aaqá enániye.” téta tirááye.

30 anaaékaqa aáwaqa nánéta owana Ítuma yenákátê maraq máqe-uraiye. ánibo Ítuma yammá maténa Áánûqtukaq ‘tíkáiye’ timátuwena mapámma min-nákámá yímikaiye.

31 Ítuma mirá-umatuwaitana min-nákátí yúrakoma tágamagitata Ítumma aónaraaye. ánibo Ítuma páátákáá aúyokena náakarabi kóitata min-nákámá íaonaraaye.

32 ánibo maará-tiraaye: “kerátámá aapaq kéyuyana wemá watáama kétima-timenarata agamatá-kánnáábikén-áímmá áaimma titaka kétauyana kerátái tíyakoratama íráqôniq uráiyé.” téta tirááye.

33 mirá-timatuweta é mi táoq itó-uma Yérútáárebaq urááye. ánibo yenákámá tiyááka umá títaupake móra-iyapo-annagaraq yaímma yeqtí aanábó-wáyúkágáráq áíkuma máawata yimónaraaye.

³⁴ mi-káyúkámá maará-tima-yimikaae: “árainé. uyátárai-nakoma yauwéqma itó-umaguraiye. Tááímonima wemmá aónatukaiye.” téta timá yímikaae.

³⁵ miráitata min-nákámá máqte-qtataaqa aapaqô pááq itata aónááya-waigoni watáama téta wemá Ítuma yammá kítíma yímitata kéneta mikáké wemmá aónááyan-aimma tirááye.

iyápó-annama Ítumma aónaraae.

³⁶ yemá min-áímmá kététa máawana Ítuma yeqtí aúkáapi itó-uraiye.

³⁷ miráitata yemá iyánáaq umáreta waátáwaq káonaunaa téta ikatíq urááe.

³⁸ ánibo Ítuma maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá nôraq itaráq kégarateo? keráwáqá nôraq itaráq kaumo kááyaq-tuyanamma kéitaa?

³⁹ keráwáqá tiyáánaa títauqa aónaaro. kemá Ítuma máune. tiyááma yuwaíyana ínaq maqmá aónaaro. kemmá túwaa tiyáátamma wáiniq umá waátágomma áúwaa ayáátamma íma wániye.”

⁴⁰ Ítuma mirá-timatuwena ayáánaa aítuqa níri-abuma yiráátiraiye.

⁴¹ yemá ‘árainé’ téta yimuqá kémaretamanio yirummá íma améta yemá netuq-yúyánámmá kéitaawana Ítuma maará-tima-yimikaiye: “keráwáqá yaímma-aawaqa maakáqá makááô?” téna ítama yimónaraiye.

⁴² ánibo yemá noyááqa agamáráamma áméwana

⁴³ Ítuma mi-nóyááqá mamá naitata mikáq aónaraae.

⁴⁴ ánibo Ítuma maará-tima-yimikaiye: “kemá naayóbáq keráwáqté máeq keráwáqá timá tímíqma ánatarauanae. naayóbáqá Mótetini ámán-aipinabi yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkátí agamatá-kánnáábímá Tébitigaraqa ke-qtábá tiráama minná máqten-aimmo tiráa-waigoma arammá iyáino.” téna Ítuma tiráye.

⁴⁵ ánibo Ítuma iyápó-annati yúyánámmá mamá tágamayikaitata yemá Áánûqtuni agamatán-áúbámá yoráuma aónaraae.

⁴⁶ ókaraq Ítuma maará-tima-yimikaiye: “Áánûqtuni watáama agamatá kánnáágómá maará-tiráye. ‘Metáiyama yauwéqma yiwirái-nákómá aíqa í-yátááqá mayéna pukáinabike kaumo-kánáaráqá yauwéqma itó-iniye.’

⁴⁷ ánibo áwíqtabama máqten-anna-wayukabi kétéyata yemá yirummá waeraíyana Áánûqtuma yeqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq matuwéna awikamáyikaniye. maamin-áímmá Yérútaárebake áaimma átama téraq

⁴⁸ keráwáqá aónaraa-qtataaqtabama min-áímmá timá yíméro.

⁴⁹ itáaro. naayóbáqá ketibomá Áánûqtuma akoqnáá umá tirái-qtataaqa keráwákáq kenamááríq timákáanana kumíniye. áaqibo keráwáqá mi-márúkáq máiyana Áánûqtuni akoqnáágoma keráwáqtôpaq kumíno.” téna Ítuma tiráye.

Áánûqtuma Ítumma awíqmena wení márûpaq utáye.

⁵⁰ Ítuma wení iyápó-annama yiwíqmena Béqtanibaq uráye. wení ayáamma múte yaútena wení iyápó-annaraq waaroqá yímikaiye.

⁵¹ wemá Ítuma waaroqá keyimitana Áánûqtuma Ítumma awíqmena wení márûpaq utáye.

⁵² miráitata yemá Yérútaárebaq yauwéqma uréta yimuqá makááe.

⁵³ ánibo taíbaq-kanaama yemá anó-monoq-naupaq máeta Áánûqtuni áwíqqa múte yaútaae.

Yóáane

Aagómá máíye.

¹ maramá tarôq íma urái-tupaama Aagómá mi-kánááráqá máqe-uraitana Aagómá Áánûqtute maa-kááyáqá máqe-uraaye.

² Aagómá Áánûqtugaraq máqe-uraayana Aagómá Áánûqtuma mimórámá máqe-uraiye.

maramá tarôq íma urái-kanaama

³ Aanapó máqte-qtataaqa abarokákq aúkáiye.

wenamáárîq máqte-qtataaqa abarokákq íaukaiye.

⁴ Aagómá áyaqnobake wemá kéqokeq-wamma aúwaraimma yímikaiye.

miráipoata paá mááe.

kéqokeq-karui-yataaqa tarôq uráiye.

miráipoana paá wáiye.

Aagómá wenáyaqnoabaqa aúwaraimma wáqe-uraitana min-áúwáraímmá waayúkagoni arunóbáqá ómmá tágama wáqe-uraiye.

⁵ maan-ómmá kumayupí tágagiye.

kumayupí tágagitana maan-ómmá mú mikákáá akoqnáá-kumayuqa wáiye.

⁶ Áánûqtu móra-nakoma timákáraitana tágai-yataaqtaba timá yímikaiye.

Áánûqtuni watáá-wataa-naqa wemá máqe-uraiye. maa-nákónáwîqa Yóáane téta ááyaraae.

⁷ maan-nákómá tágai-nakoqtabama timá-yiminena iráiye. iráitata wenáarake máqte-kayukama yirummá amínoe. ááqibo maamin-áítábá iráiye.

⁸ Yóáane tágainaqa wemá íma máíye. paá tágagi-aimma mamé iráiye.

⁹ árai-tagainaqa mararáq yínana máqte-kayukaraqa tágaginiye. maannáyaba Áánûqtuni áraimma tágai-yataaqtaba téna tiráiye.

¹⁰ mararáqá Aagómá máqe-uraitana Aanapó maramá Áánûqtu tarôq uráimma aarawaamá Aamá kéiteta íma ítaraae.

¹¹ Aagómá wení waayúkaraq iráimma mi-káyúká weqtábámá íawikaae.

¹² miráimanibo yaímma óq-wayuka weqtábámá kéyikainata

Áánûqtu yemmá náápaamma yímikaitata wení iyápó aúkáae.

maan-iyápó-ánnámá Áánûqtuni wenáwîkaq kéitaae.

¹³ yeráwáqá maqíkaraimma naaerákén-iyápóráá íma ákaraimibo Áánûqtu maqíkaraiye. waayúkati yimuq-yatááqnápó íma ákaraimibo Áánûqtu

maqíkaraiye. aarawaabíké íma marákáraitana Áánûqtu wenamáárîq wení iyápó-annama maqíkaraiye.

¹⁴ Aagómá waékáimiye.

Aagómá aúma wemá pááq uráiye.

mararáq kukéna watáiye.

ketááráqá kukéna watáiye.

mirái-nakoma wení tágama-yataaqa Yóáane netuqyaa-káyúkágáráq aónaraae.

Áánûqtuni kímora áanikoni tágama-yataaqa aónaraae.

Aagómá aúgaraq-naqa wení tágama-yataaqa aboánôpake akoqnáá matáiye.

maaminná tágama-yataaqa kaayóné-í-yátááqá ógikaima ôriq umá wáitana ááqibo maami-káayóné-í-yátááqá aati-aatimá paá wáiye.

¹⁵ Yóáane wetábá mirá téna wenáá-wenaa tiráiye: “Aagómá aúgaraq yínítabama mirá téq kemá Yóáane timá tímikaune. Aagómá naayóbágá máqe-uraimma maramá tarôq íma urái-kanaama máqe-uraiye. miráipoaq wenáaimma

yaaguyaqmé kéyune. ááqibo íbêq-kanaayataba Aagómá aúgaraq-naqa tinaaépaq kéinnama aanibo tágagiyabama min-náqá tinaaépaq íma kéiyé. tágagiyabama uyátárai-naqa ketúbáqá máiyé.” téna Yóáane tiráiyé.

¹⁶ min-áúgáráq-náqá

arunábáqá kaayoné-yátááqá ógikaiyé.

kaayoné-yátááqá ógikaipike ketáá matáunatae.

ayúgutaipike ketáá matáunatae.

wení kaayoné-yátááqá ókaraq-okaraq umá ketáá kétimitae.

naayón-ámáán-áímmá yuwéna Áánûqtuma aúgen-amaan-aimma timá waéqma akoqnáá uráiyé.

¹⁷ Áánûqtuma Móteti aammá aúmakain-aikaraa aammá yawítíqtukain-aikaraqa ámikaitana káqo-qtataqa kaayoné umá aati-aatimá wái-yataaqa Ítuma mamé iráiyé.

¹⁸ móra-nakoma Áánûqtuma íma aónéwaimiyé. Áánûqtu wemá wenamá wení áanikoma máiyé. wenamá kímora áanikoma ákáin-iyapoma aati-aatimá amakaq máitana áanikoma wenaboáqtábámá paá tiráátiraiyé.

Yóáane nommá perái-nákómá nóinabi timá yímikaiyé.

¹⁹ aanibo Yóáanenopaqa anó-monoq-wayukama Aríbaeti-annagaraq Yérútááre-wayukama timáyíkaraae. Yérútáárebake yaímma-wayukati yíwîqa Aríbaeti-annama monoq-káwáá-wáyúkámá máqe-uraae. Yóáanenopaqa kukéta ítama aónaraae: “emá náawabono?” téta tirááe.

²⁰ Yóáane wemá paá tiráiyé: “kemá Metáíya íma máune.” téna tiráiyé.

²¹ móragaraq Aríbaeti-annama Yérútáárebake ítama aónaraae: “ááqibo emá paá náawabono? Irááíya máano?” téta ítaraae. Yóáane tiráiyé: “ímiyé” tiráiyé. Aríbaeti-annama móragaraq ítama aónaraae: “emá Áánûqtuni amuné-náqá máano?” téta ítaraae. Yóáane timá yímikaiyé: “aaqáo” tiráiyé.

²² Aríbaeti-annama ááqaanibo ítama aónaraae: “timá timiyó! é náawabono? timá tímínataa ketáá timátíkaa-kayukata mó timá-yimenunatae. etábámá enamáárîq nóinae kéteno?” téta ítama aónaraae.

²³ wé Yóáane wetábá téna Áítáíyani watáama yauwéqma timá yímikaiyé: “kemá paá aagómá kaqmáápaqa máune. ketáagoma pááqya-kanaama abarokáq kétaayaiyé. uyátárai-nakoni aammá kaqmáápaqa mó tarôq oro! min-ánón-ámmá arupú oro!” mirá téna timá yímikaiyé

²⁴ Pérati-wayukayopake óq-wayukama iréta móragaraq ítama aónaraae:

²⁵ “emá tirááne ‘kemá Metáíya íma máune. íma Irááíya máune. íma Áánûqtuni amuné-náqá máune.’ té emá timá tímikaanatae. ááqibo nôraq itaaq nommá kébeqyikaano?” tewana

²⁶ Yóáane timá yímikaiyé: “paá nokáráqá kébeqyikaune. maa taíbaq-wayukati aúkápimma móra-naqa máitata yeráwáqá íma Ítaraamanibo wemá

²⁷ uyátárai-nakoma tinaaépaqa kéitaq ketí mú mikáq-náqá kemá wení maqné-náqá maqnégánópóqa wení aítuq-anaan-annama íma kanaaráq uwaénúnamiyé.” téna Yóáane Béqtanibaqa timá yímikaiyé.

²⁸ miráuraitana Yótaa-non-abapaqa mikáqá Yóáane nommá péqyikewaipaqa pááq uráiyé.

Áánûqtuni tipi-típi-araaqa

²⁹ miráuma aabáyaama Yóáanen-opaqa Ítuma kéitana Yóáane Ítumma aónarena maará téna abarokáq tiráiyé: “aónaaro! maannáma Áánûqtuni tipi-típi árákakaanáqa máiyé. wemá maa-márábí-kúmíq-yátááqá kebó-yátáákáráq mamá matuwánéna kukáiyé.”

³⁰ wetábámá keráwáqá timá tímikaune: “tinaaépaq uyátárai-nakoma kéitana ketí mú mikáq-náqá kemá naayóbáqá pááq uráune wemá máqe-urainana miráipoana wemmá yaaguyaqmá kényune.” téna Yóáane tiráiyé.

³¹ Yóáane óqa tiráiyé: “áqnáabaqa kemá kenamáárîqa íanonaraune.wemá náawabiyo? nóiqtaba kemá iráúnábô? nommá má kébeqyikaunaboata ááqibo miráuma Ítiráaeo-wayukama wemmá aónanoe.

³² Yóáane ókaraq tiráiyé: “kemá Áánûqtuni Aágoma kégumita aónaraune máaraa kukéna Aágoma wekáqá ku máqe-uraiye.

³³ aanibo kemá kenamáárîqa wemmá íma Ítaraunamanibo kemô nokaráqá péqyikao téna timátíkái-nakoma mémá-kánáábímá timá tímikaiye. ‘emá aónenanamo Áánûqtuni Aágoma kumínama móra-nakoni aúraqa ku máinama anaaékaqa min-nákómá Áánûqtuni Aágogaraqa pérakaniye.’ tena

³⁴ kemá kenamáárîq aónareq tiráune. ‘min-náqá Áánûqtuni mú mikákáá-náqá máiyé.’ ” téna Yóáane tiráiyé.

Îtuma wení áqnáae-noiyapoma

³⁵ aabáyaama Yóáane wenanaae waráaya-nakarata maéta

³⁶ áánibo Îtuma paá ureíre kéitata aónarae. Yóáane abarokáq tiráiyé: “aónaakao! maannáma Áánûqtuni tipi-típi-araare.” téna tiráiyé.

³⁷ kaayaq-nákórátá yegárágá Ítaarayapoata Îtumma anaaé

³⁸ waqmé kéoyana Îtuma waéqma yimónaraaye. maa-kááyáqá Îtuma ítama aónaraiye: “kenákámá nóiqtaba abáá kéoyo?” téna yenáká timá yímikaiye. aanibo yenákámá tiráiyé: “Aráábaeo, náakaraq kéwaeno? teta (Aráábae wenáaimma yirááti-naqa máiyé.)

³⁹ Îtuma tiráiyé: “ketê iréka yaónaakao!” téna tiráiyé. miráimanibo yenáká iréta Ítugaraqa mi-nókáámá máqe-uraaye aabaúmá énaikaqa waaqókáqá kaayaqte-kaayaqte (4.00 kiroki) inéna uráiyé.

⁴⁰ yenákábíké móra-nakoma wemá Yóáane Ítaraipoana Îtuma anaaéma wakáiyé wenáwíre Áánaru Tááímoni Pítáa wenábâkoe.

⁴¹ Áánaru páátákáá awaaómmá Tááímoni ko aónatuwena timá ámikaiye téna “Metáíya kerátámá aónarauye” (Metáíya wenáaimma Áánûqtunopake mú mikákáá mái-naqa).

⁴² Tááímoni Áánaru áwíqmena Ítukaqa uráiyé. Îtuma wemmá aónarena tiráiyé: “emá Tááímonio, Yóáanen áaniko, ení aúgen-awiqa Tépati wániye.” téna tiráiyé. ááqibo paá Pítáa min-áwíqá ááyanunatae. Tépati wenáaimma “óqtamma” wáiyé.

⁴³ aabáyaama Kááririri-marupaqa Îtuma uínéna kéena kóuraiye. Píripima aónarena timá ámikaiye: “ketinaae waraao!”

⁴⁴ Píripi Beqtáirapake kéiyé. mimórá-márúkáqá Áánaruyaa Pítáa yeqtí márûkare.

⁴⁵ anaaékaq Píripi Nataániomma aónarena timá ámikaiye: “móra-nakoma Móteti Áánûqtuni amuné-nákáráq naayóbáq wetábá agatáae mimórá-nákómá aónaraunatae. wemá Îtuma Yótêbi wení áanikoma Náátárêtibake máiyé.” Píripi téna tiráiyé.

⁴⁶ Nataánio ikéitamma maará wemá tiráiyé: “Náátárêtibakenabiyo? aaqáo! mikáké íraqô-qtataqa paá íma kéimiye.” téna tiráiyé. Píripi timá ámikaiye: “enamáárîq iré aónaao!” téna tiráiyé.

⁴⁷ Îtunopaga Nataánio kéena Îtuma káonaiye.wemmá káonena Îtuma abarokáqá tiráiyé: “aónaaro! maan-nákómá Ítiráaeobake-nakoma máena wení agaemá íma wáiyé.” téna Îtuma Nataánioqtabama mirá-tiraiye.

⁴⁸ Nataáanio Ítama aónaraiye: “ketábámá náaraq umá ketí áaimma Ítaraano?” téna tiráiyé. ááqibo Ítuma tiráiyé: “Píripi emmá íma ááyaraitaq yaa áménaapaqa máanaq túyánápi aónaraunamiye.” téna tiráiyé. (mi-tágón-áwîqa “píki”).

⁴⁹ aanibo Nataáanio timá ámikena: “Aráábaeo, emá Áánûqtuni áanikoma máane. Ítiráaeo-mararaq máqte-qtataakaqa anómma máane.” kétena tiráiyé.

⁵⁰ Ítuma yauwêqma tiráiyé: “emá píki yaa áménaapaqa máanaqa aónaraune maará téqo túnna minnáyabama kétima-timeno? múte anó-qtataqa anaaékaq ôriq umá aónanoé.” Ítuma mirá téna

⁵¹ óq-aimma tiráiyé: “árainé. keráwáqá abaayámmá yawákínaqa abo Áánûqtuni márûpake wení kaqtó-wayukama wíyokakaa-kama taígani mú mikáq-náqá Waayúkagon-Araakaq wenôpaqa kuké ute íyaq aónanoé.” téna tiráiyé.

2

Ítuni áqnáaen-awaameqa

¹ kaumo-yúpáámá ánatagitata móra-innima iyakánéta Kááririri-marukaq kéoe. pááqya márûkon-awiqa Kéinabare. Ítuma wenanóama mibáq máqe-uráiyé.

² Ítuma wení iyápó-annagaraqa min-ínikóní waayúkagaraq awaikóní waayúkagaraqa yááyaawata ya aónaraae.

³ wááéni-nomma ánatanena itana Ítuma anóama timá ámikaiye: “wááéni-nomma ánataguraiye.” wenanóama titana

⁴ Ítuma yauwêqma tiráiyé: “aaragô! etábámá ketábámá nóinabiyo? ketí kanaamá íma pááq uráiyé.” téna tiráiyé.

⁵⁻⁶ wenanóama aáwaqa mamé kéye-kayukama maará téna timá yímikaiye: “timá-timinaiqa-oro!” téna Ítuqtabama tiráiyé. abapaké móra óqta-tawema wáqe-uraae. Ítiráaeo-wayukati nommá perái-ámmá yawítítukain-aiqtabama miráipoana min-óqtá-táwémá mibáq wáqe-uraae. móra-mora óqta-tawebima mórai-q-moraiq umá waaqókákáá kaayaqté-kaayaqté káápaa-tawebima yaqmqá ógiqma wáiyé (113 aríta).

⁷ Ítuma tiráiyé: “mirá-oro! mi-táwérápi nommá yábóro!” wemá téna tiráiyé. aáwaqa mamé kéye-kayukama nommá yaqmqá ógiqma ótaqa makááe.

⁸ Ítuma óq-aimma tiráiyé: “íbêqa yaímma yaqmqá aáwakaq-kawaa-naqa mó ámêro!” téna titana mirá-uraae.

⁹ aáwakaq-kawaa-nakoma wemá namá aónaraitana naréna wááeni-none téna Ítaraiye. ááqibo náakakenabiyo téna íma Ítaraiye. aanibo aáwaqa mamé kéye-kayukama yemá Ítaraae. iyakánéta on-ínikóní awaikómá aáwakaq yabíkái-naqa ááyarena

¹⁰ timá ámikaiye: “máqte-kayukama íráqô-waaeni-nomma áqnáabaq-taoqa yímituwaitana anaaékaqa yeráwáqá aáwaqa kénaawata paá-waaeni yimínoe. ááqibo emá íráqô-waaeni-nomma maráánama íbêqa kéyimene.” téna tiráiyé.

¹¹ maa-qtátááqô Ítuma miráuraimma nommá wááeni-nomma aúkáitana kéena maannáma Ítuni áqnáabaq-awaameqa Kéinabaqa Kááririri-marukaqa mirá-uráiyé. Ítuma wení iyápó-annama Ítuni tágama-yataaqa aónareta wemmá yirummá ámikaae.

Ítuma Kápéranabaqa kóiyé.

¹² anaaékaqa mirá-umaqtuwaawata Ítuma wenanóagaraq wenábâkogaraq wení iyápó-annagaraqa Kápéranabaqa urááe. mibáq pááqya-kanaama ko máqe-uraae.

anó-monoq-naupake (tépo) Ítuma táigo-qtataaqtabama kuyúqtukaiye.

13 ayú maqnánó-kanaama awaaraq kéitata min-áyú maqnánéta owana wenáwîqa kótámakini-kanaama (páátoba) miráipoana Ítuma Yérútáarebaqa utáiyé.

14 anó-monoq-naupaqa waayúkama yetí purumakaamá tipi-típima máama meyámmá maránéta iráawana Ítuma aónaraiye. óq-wayukama maraq máeta óqtama waékáae.

15 kéwaeraawana Ítuma ánnama maténa pú yoqmá tebûqa yímiqma waqtúwáitata pípéban umáqtukaiye. monoq-naúpáké máqtemma purumakaakaráqá tipi-típigaraqa pípéban umáguraae. óqtama waékáa-kayukati yaaremá waéqtukaitana yeqtí móneqa kugúbaguraiye.

16 ááqaanibo máama meyámmámáráá-kayukama Ítuma timá yímikaiye: “maéqé páapaq kóoro!” téna wemá tiráiyé: “ketiboní naammá íma mamá meyá-námmá aúraro!” téna Ítuma timá yímikaiye.

17 Áánûqtutaba agatáinabi wení iyápo-annama yeráwáqá yúyánákáqá makááe. minnáma agatáimma mirá kétiye: “ení monoq-náútábámá tirupi irá kamáguraiye.” téna agatáimma minná yúyánákáqá makááe.

18 anó-monoq-naupaqa kuyúqtúwáitaba Ítiráaeo-wayukama Ítumma ítama aónaraae: “nóin-awaameraq umá tiráátinonataabiyo? náápaamma matokéaq mirá kéono? náápaamma náawa ámikaiyo? tiráátiyo!” téna ítama aónaraae.

19 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “keráwáqô, yawítítuwaiyaqa maa-mónóq-námá kaumo-yúpáá maéqa kemá móragaraqa múte itó-umaranune.” téna tiráiyé.

20 Ítiráaeo-wayukama wenáama íma ítareta maará téna tirááe: “kanaaraq ayáqtáá-kanaama maa-mónóq-námmá umá múte itó-uyakaraae. kaayaqte-kaayaqte-wayukati yíyiyaamma naaikamá abapaké móra aúqa urááe (46 kariti-maatimá). ááqibo miráinama kanaaraq kaumo-yúpáámá enamáa múte itó-umaranono?”. Ítiráaeo-wayukama téna tirááe.

21 áánibo anó-monoq-naqtaba Ítuma tiráiyábô wenaúyataba tiráiyé.

22 anaaékaqa Ítuma pukáipikemo itó-urai-taoqa wení iyápo-annama wenáama yúyánákáqá makéta Áánûqtutaba agatáin-aikaraqa Ítun-aagaraqa áráitabaae téna tirááe.

Ítuma waayúkati yáaimma kéitaiye.

23 keqnáámmá kótai-kanaama itana Ítuma Yérútáarebaqa máqe-uraitata taíbaq-wayukama wení awaaméqá aónaraapoana wenáwîkaqa yirummá ámikaae.

24 Ítuma wenamáárîq yaímma-wayukati táí-yaiqtabama ítaraipoana yemmá wenáaiqtabama yaákarena yiráátiraiye.

25 máqte-kayukati yirupimmá káonaipoana waayúkati yáaiqtabama káqowama wemmá kanaaraq ítimaminiye.

3

Ítuyaa Níkótímati

1 ááqibo Péra-ti-wayukabikemma anó-nakoma Níkótímati

2 Ítunopaqa nokáámma wemá iréna timá ámikaiye: “Aráábaeo, emá timá-yiminaqa Áánûqtunopake máane. minná ketáá kéitaunatae. Áánûqtu etê ímo máráinaama emá íma anómma uyáqtárain-awaameqa kanaaraq ínóne.” téna Níkótímati tiráiyé.

3 Ítuma wenáaraqa yauwéqma tiráiyé: “kemá áraimma kétima-amune. móra-nakoma íma móragaraq marakáinama wemá Áánûqtuni márûqa íaonaniye.” Ítuma mirá téna tiráiyé.

⁴ Níkótímati Ítumma timá ámikaiye: “wemá náaraq umáwaq waayúkago áayaqnobakemma yauwéqma marakániyo? wenanóani áayaqnoabaqa móragaraq ku peráinana ámúkarariq umá máena móragaraq marakániyô?” téna Níkótímati Ítumma ítama aónaraiye.

⁵ Ítuma móragaraq tiráiyé: “kemá áraimma kétima-amune. móra-nakoma íma Áánûqtuni márûpaqa wemá uyáberenamoenama wemmá nokáráq Áánûqtuni Aágogaraq marakániye.

⁶ aúgoma aúgomma ákáraritana Aágoma aágomma ákáraimiye.

⁷ íma karatiyo! kemó timámunayatabama keráwáqá móragaraq matikaíno!

⁸ uwáágoma uwáá yoqmá wemá náabarabi ónááe tipáqá kéuiye. wenáama kéitaane. ááqibo náakakena kéuiyo? náakaraq kéiyó té íma káonaane. mimóraráá waayúkama Áánûqtuni Aágoma kémaqyikaiye.” téna Ítuma tiráiyé.

⁹ Níkótímati ítama aónaraiye: “náaraq umá maami-qtátáákómá pááq ínáyô?” téna Níkótímati ítama aónaraiye.

¹⁰ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “Ítíráaeo-wayukati anó timá-yimi-naqa máanana ááqibo maami-qtátáákóqtábámá íyaq ítaraano?” Ítuma óq-wataama tiráiyé:

¹¹ “kemá áraimma kétima-amune. ketáá kéitauna-yataaqtaba kêtunanataa káonauna-yataaqtabataa kétima-yimunatae. ááqibo keráwáqá ketái táaraqa taákaq íma kémaraae.

¹² ímo itéq oweqa maa-márábi-qtátááqtábá timá-timunama Áánûqtuni márûpaq-yataaqtabama timá-timunama náaraq umá itánô?

¹³ ááqibo áraimma móra-nakoma Áánûqtuni márûpaqa aati-aatimá íma utáiyé. paá kímora-nakoma Áánûqtuni márûpake kukáimma wenáwîqa Waayúkagon-Araaqune kemá.

¹⁴ kaqmáápaqa káápaa-augaraq-iraakabayaamma Móteti tarôq uráimma múte yaútaiye. waayúkama iraakabayaamá káonaawana yemmá Áánûqtu yíwáqnaa uráiyé. mórai q umá Waayúkagon-Araaqqa múte yaúteta kaapaq-yátáqá ikámakaae. waayúkama wemmá káonaawanama yemmá Áánûqtu yíwáqnaa kéiyé. miráráá umá Waayúkagon-Araaqqa múte yauwínoe.

¹⁵ miráipoata yeráwáqá Áánûqtuni áanikoma yirummá amétama yemmá káqon-auwaraimma yímikaiye.

¹⁶ owé. Áánûqtu máqte-marabi-kayukayatabama ámáabopike ákaraiipoana wení kímora áanikoma yímikaiye. yeráwáqá wenáanikoma yirummá amétama yeráwáqá Áánûqtuni ayáápíke íma aúyoretama ípuinoe. wenáanikoma aúgen-auwaraimma yimínama máqte-kanaama yeráwáqá paá mánoe. yirun-íyápómá matúq-matuq umá mánoe.

¹⁷ Áánûqtu wenáanikoma aarawaamá yawááq umáikaiyabae téna íkukaiye. paá aarawaamá atóbamaikaiyaba timákáitana kukáiyé.

¹⁸ móra-mora-nakoma arummô amínanama Áánûqtu wemmá íma yawááq kéumakaiye. ááqibo móra-mora-nakoma íbêqa arummô ímo kámitanama Áánûqtu wemmá íbêqa yawááq kéumakaiye. miráipoana wemmá kímora Áánûqtuni áanikon-awikaqa arummá íkamitanama min-nákómá íkákaitana Áánûqtu wemmá yawááq kéumakaiye.

¹⁹ íbêqa Áánûqtu maannáyabama yawááq kéumaikaiye. ómmá anómma marabí tágauraiye. ááqibo waayúkama kumayuq-yátááqtábá keyikaitata ómmá yupayo umá tágaiqtaba íkéyikaiye. yeráwáqti yáaimma táigoni kéopoana ómmá yupayo iqtábá íkéyikaiye.

²⁰ móra-mora-nakoma táigo-qtataaqa kéenama ómmá yupayo iqtábá íkákaiye.

wení mayáíógómá abarokáq yínipoana ómmá yupayo ikáqá waaqókáq íkuminiye.

²¹ móra-mora-nakoma árainmma íráqô-qtataaqa kéenama ómmá kamá yupayo ikáqá yíniye. Áánûqtun anaaé kéwaraipoana wení mayáíógómá ókáá kamá tágaginana wemá yupayo iqtábá áaqa íkegaiye.” téna Ítuma tiráiyé.

²² anaaékaq Ítugaraq wení iyápó-annagaraq maréta Yúria-marukaq ko mááwana pááqya-kanaama mááwana mibáqá nommá péqyikaraae.

²³ Ínonibaq waaqókáqá Téiramapaq taíbaq nommá wáqe-uraitata Yóáane mibáq nommá kébeqyikaiye. waayúkama nommá peráiyábá keyikaipoata wekáqá yíq-yiq kéoe.

²⁴ Yóáane ánná-naupaqa íákaraabo.

²⁵ maakáqá Ínonibaq Yóáane wení iyápó-annama Ítirááéo-wayukagaraqa nóbíq-naabiq-aimma kétee. Ítirááéo-wayukati nommá perai-ámmá yawíqtítukain-aiqtabama téta nóbíq-naabiq-aimma kétee.

²⁶ Yóáanen-opaqa iréta tirááe: “Aráábaeo, min-nákómá egáráq Yótaa-non-abapaqa mimórá-nákómá wetábámá tímikaanatae.kanaaráqá wemá íbêqa nommá kéberakaiipoana máqte-kayukama wenôpaqa yageg-yageg kéoe.

²⁷ Yóáane maaráá téna yauwéqma tiráiyé: “máqte-qtataaqa wení márûpake Áánûqtu ámikaiipoana móra-nakoma kéqokeq-yataaqa paá íma mayáníbo.” Yóáane téna tiráiyé:

²⁸ “keráwáqá kenamáárîq tiníq umá kemá timá tímikaune. kemá Metáíya íma máune. paá timákai-naqa wenáaraqa áqnáabaq téqa tiráune. wágáábaqa maannáma timá tímikaune.

²⁹ Ítáaro! móra-nakoma ánáakoma kémayaitana yenáká yimuqá kémaraaye. maannáyaba min-nákóní ábárawaoma awé kéena káonena wegáráqá amuqá kémarakaiye. miráráá umá Ítuqtaba tíyaqnoabaqa ógikaipike timuqá kémaqtuwaune.

³⁰ wenáwíkoma íbêqa uíno ááqibo ketíwíkoma paá kumíkáae.

³¹ móra-nakoma yanaaké kéena wenáaimma máqte-qtataaqtabama yanaamá wáiyé. káqo-nakoma marabíké kéena wemá paá marabí-qtátááqtábámá kétiye. móra-nakoma Áánûqtuni márûpakemo kéyenama

³² aónarena Ítarai-qtataaqtaba Áánûqtuni márûpaqa wemá kétiye. ááqibo keráwáqá wenáaraqa taákaq íkemaraae.

³³ waayúkama wenáaraqa yáqtoqma akoqnáá urétama yíyaqnoabaqa mirá kétee. ‘Áánûqtu árai-naqa máiyé.’ yíyaqnoabaqa maami-káyúkámá mirá téta kétee.

³⁴ móra-nakoma Áánûqtu timákaraitana wemá Áánûqtuni watáama kétiye. Áánûqtuni Aágogaraqa wenááyaqnoabaq aati-aatimá ógiqma wáiyé.

³⁵ aboámá wenáanikoma kaayoné umákema máqte-qtataaqa wení akoqnáaraq ámikaiye.

³⁶ móra náawawaq Áánûqtuni áanikoqtabama arummá aménama áanikoma wemmá aúgen-auwaraimma amíniye. móra náawawaq áanikoqtabama kaúbîq kéena aúgen-auwaraimma íaonaniye. wekáqá Áánûqtuni áyámma umá watúq-watuq umá wániye.” Ítuma téna tiráiyé.

4

Ítuma Yúriabake kóiyé.

¹⁻³ Yóáane netuqyaan-iyápó-ánnámá nommá péqyikaraiye. ááqibo Ítuma mú mikáq netuqyaan-iyápó-ánnámá nommá péqyikaraiye. Pérati-wayukama minná ítaraapoana Ítuma Yúriabake itátuwena kóuraiye. Ítuma nommá íma péqyikaraiye.

paá wení iyápó-annama yenamáárîq waayúkama nommá péqyikaraae. Îtuma Kááriribaqa móragaraq yauweré uráiyé.

Îtuma Táméria-inikote watáá-wataa kétiye.

⁴ Îtuma Táméria-marukaqa aúkáapi kótáma-kuraiye.

⁵ móra márûqa Táméria-wayukati márûkaqa iráiyé. pááqya márûkon-awiqa Tékemabaq waaqókáq mi-márúqá Yáakoboma wenáanikoma Yótêbi ámikaiye.

⁶ mibáq nááyóbáqá Yáakoboni nommá yabí-máíqá wáqe-uraima íbêqa paá wáiyé. aanibo Îtumma ábô-kaitana nommá yabí-máíkáqá ya máqe-uraiye. aáwaqa naí-kánáámá waaqókáq kéitata

⁷⁻⁸ wení iyápó-annama aáwaqa ko meyanîq ínéta kóurarae. móra-inikoma Támériabake nommá yabínéna iráiyé. Îtuma timá ámikaiye: “nommá tíminaq naano!” téna tiráiyé.

⁹ ááqibo maamin-íníkomá yauwéqma tiráiyé: “emá Ítirááéo-naqopo kemá Táméria-inimune. nôraq itaawáq kekáqá noqtábámá kéteno?” mirá téna timá ámikaiye.

¹⁰ anaaékaqa Îtuma maará tiráiyé: “ááqibo emá Áánûqtunopake ámî-qtataaqtabama kéitaanama ekáqá náawabi noqtábámá ítama káonaiye emá kekáqá íténaq akoqnáá umá mái-nomma áméno.” Îtuma mirá téna timá ámikaiye.

¹¹ Táméria-inikoma yauwéqma tiráiyé: “anóko, maa-nómmá yabí-máíqá mémá-nóbáqá wáiyé. ááqibo ení tawemá íma wáiyé. náakakenaq maami kúmi-nomma yabínónô?”

¹² ketáái títaubikoma Yáakoboma mú mikáq anó-naqa amé méqa kéono? wemá maami-nómmá yabí-máíqá tímikaiqtaae. wemá áanimaakaraqa wení tipí-típigaraqa mipíké narááe.” min-íníkomá mirá téna tiráiyé.

¹³ Îtuma waéqma itaí-áímmá wemmá timá ámikaiye: “máqtemmo maamipíké-nómmá naíyama óqa noqtábá yikániye.

¹⁴ máqtemma kemó yíména-nomma akoqnáá umá mái-nomma nétama anaaékaq ókaraq noqtábá íyikaniye. ááqibo kemó nommá amúnama arunóbáqá metiráá yubáma kumíniye. maami-métímá yubáma piri-piri téna kúminiye. máqtemma matúq-matuq umá mái-auwaraimma mayétama matúq-matuq umá mái-yataaqa matáápoana arunóbáqá ummaa íyaniye.” mirá téna tiráiyé.

¹⁵ maamin-íníkomá timá ámikaiye: “anóko, mirá-nómmá timiyo! anaaékaq noqtábá ítikainaqa keqnaáammá maakáqá noqtábámá yauweré íyenune.” wemá téna tiráiyé.

¹⁶ Îtuma yauwéqma timá ámikaiye: “enawaikómá ko ááyama timá amítuwe yauweré yekao.” Îtuma mirá-tiraiye.

¹⁷ maamin-íníkomá tiráiyé: “ketiwaikómá íma máiyé.” Îtuma akoqnáá umá tiráiyé: “árainé. enawaikómá íma máiyé kétene.

¹⁸ árainma kétune. emá móra-tiyaapaq-naqa matáánamiye. áánibo íbêqa mayáánama minná enawaiqá íma máiyé. áraiqtabama paá yaímma emá kéténe. tébakaq kenamá tiráune.” téna Îtuma tiráiyé. maamin-íníkomá yauwéqma timá ámikaiye:

¹⁹ “uyátaráana-nako! Áánûqtuni amuné-náqá máane. maanná aónanaa únnae.

²⁰ itaao! ketáái títaubikoma maan-ánúrúqá nunamummá Áánûqtukaqa tirááe. ááqibo emá ení waayúkagaraq miráuma kétee. ‘Yérútáárebaq mibáqá nunamummá mó tero!’ ” téna wemá tiráiyé.

²¹ Îtuma minnáyaba óq-aimma tiráiyé: “aaragô, itaao! óq-kanaama yínaamoema mi-kánááyábá íma anuraqá íma Yérútáárebaq nunamummá tinóne.

22 emá ení waayúkagaraq nunamuqtábámá ikéitaae. paá-wataama kétee. atóbamayikai-yataaqa Ítiráaeo-wayukarake kéipoana nunamummá-tí-yátááqtábá arupú umá ketáá kéitaunatae.

23 mi-kánáamá yíniye. árainmma mi-kánáámá íbêqa wáiyee. waayúkama árain-nunamuqtabama yeráwáqá mûtûq yirummá améta Áánûqtuni árain-aikaraqa nunamummá ketibotáá Áánûqtukaqa tínoe. owé. ketibotáá Áánûqtu yeráwáqá mûtûq yirummá améta Áánûqtuni árain-aikaraqa téta mirá-káyúkábá Áánûqtuma kákaiye.

24 Áánûqtu wenamáárîq aágoma máipoana waayúkati yirunóbáqá aágoma Áánûqtu wenamáa maqikáné iné. Áánûqtu aágoma máinapoana máqtemma yetí aágogaraq wekáqá nunamummá tínobo. aágogaraq tétama mûtûq yirummá ámiketa Áánûqtuni árain-aikaraqa nunamummá tínobo.” téna Ítuma tiráiyee.

25 maamin-ínikómá timá ámikaiye: “Metáíya (Káríqto) kumínayaba kéitaune. wemá kuména máqte-qtataaqa kéitaipoana máqte-qtataatabama timá-timinitae.” téna tiráiyee.

26 Ítuma abarokáq timá ámikaiye: “kemá kétima-amune minná kemúne.” téna tiráiyee.

27 mikáqá wení iyápó-annama irááe. iréta Ítuma maamin-ínikótê wataá-wataa kítitata wení iyápó-annama ya káoneta yáaqtaba urááe. yeráwápíké móra-nakoma íma ítama aónaraiye: “nóiqtaba kákaiyo?” téna “nôraq itaa wetê wataá kéteno?” mirá téna móra-nakoma Ítiraiye.

28 miráitana min-ínikómá no-táwémá mikáq yuwéna anó-marupaqa uréna mibáq waayúkama timá yímikaiye:

29 “iréra! móra-nakoma ya aónaaro! wemá máqte-qtataariq naayóbákáráq íbêkaraq kéuna-yataaqtaba wemá timá tímikaiye. wemá Metáíyawabiyo?” min-ínikómá téna tiráiyee.

30 ááqibo waayúkama anó-marupake yuwéta Ítunopaqa kéowata

31 mi-kánáaráqá wení iyápó-annama waku-waku tirááe: “Aráábaeo, pááqyamibo paá naao!” téta tirááe.

32 ááqibo Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “ketí kaawéqá wáitaq abo keráwáqá maannáyaba íkeitaae.” Ítunopaqa kéowata

33 mi-kánáaráqá wení iyápó-annama wemmá kéitaimma wemmá kéitaimma urááe: “móra-nakoma aáwaqa maméta irááô?” wemmá kéitaimma wemmá kéitaimma urááe.

34 Ítuma miráráá téna timá yímikaiye: “ketí aáwaqa miráuma wáiyee. kemá timátíkarai-nakoni aúyánámmá waránáare waqmá mayaímá tímikaimma mamá ánatanaare.” téna Ítuma tiráiyee. Támériabake-kayukama kéowana Ítuma yimónarena óqa waéqma itaí-áímmá tiráiyee:

35 “keráwáqá tiráama miráuma kétee. ‘kaayaqté-kaayaqte-wiyokoni mi-kánáágóní arupimmá yómmá anagánoe.’ abo kétune tú maréra! yómmá aónaaro! yókómá íbêqa anagégaiye.

36 íbêqa arammá kúqtín-nakoma wení ápêqa kémayaitana arammá watúq-watuq umá wánin-aramma kútúma ayúgutaiye. miráumaraa úbî-nakogaraq arammá kúqtín-nakogaraq yimuqá maráyóye.

37 tiráama áraíne ‘móra-nakoma arammá ánayumma kéubitana káqo-nakoma arammá kútúma ayúgutaiye.’

38 ááqibo keráwáqá arammá kútúma ayúmmá kúyoro téqa timá tíkaraune. ááqibo min-aráqtábámá keráwáqá íma uqmakéqa íma kawáá urááe. káqo-yuma maamin-árakáqtábá ôriq umá mayaímá matááwaqa ááqibo keráwáqá paá ya

ayúgéguyoe.” téna Ítuma tiráiyee. Ítuma mi-kátáagóní áaimma abarokáq ítiraiye. mirá-uraiye. ánayumma wení watáama wáiyee. waayúkama yókáá mááe. móra-nakoma Ítuni watáama waayúkati yirupi kéubitana anaaékaq káqo-nakoma wení iyápó-annabike íráqôn-aaimma arakáá waayúkati yirupiké aónaniye.

³⁹ maamin-íníkoní watáaboana netuqyaa Táméria-wayukama anó-marupake Ítuqtabama yirupi kéitaae. min-íníko tiráiyee: “wemá timá tímikaiye kemá máqte-qtataariq naayóbákáráq íbêkaraq kéuna-yataaqtaba wemá timá tímikaiye.” téna máqtemma min-íníko timá yímikaiye.

⁴⁰ miráipoana maami Táméria-wayukama Ítunopaqa kégumeta inaa-inaa tirááe: “ketáátê ya mááo!” téta tirááe. kaayaq-yúpáámá yéráwátê máqe-uraimma wení watáama tiráitata

⁴¹ óq-wayukama netuqyaamá yirummá ámikaae.

⁴² anaaékaq maamin-íníkomá yemá timá ámikaae: “áqnáabaq emá ténayababoqtaa Ítuqtabama tirummá ámikaunatae. íbêqa ketáá kenamáárîq ítaraunatae. tirupi kéitaunatae maan-nákómá áraine wemá máqtemma yirummá amíya-kayukama yeqtí atóbamaqyikai-naqa máiyee.” mirá téta tirááe.

⁴³ kaayaq-yúpáámá ánatagitana wemá iyuwéna Kááriribaqa kégooena

⁴⁴ Ítuma wenamáárîq tiráiyee: “Áánûqtuni amuné-nákómá wenamáápaqa íma anón-awíqa wáiyee.” téna tiráiyee.

⁴⁵ Kááriribaqa itata mibáq-wáyúkámá wemmá yiqtabá yimuráamuq marákáraae. yeráwáqá yenamáárîq ayú maqnánó-kanaabimma Yérútáárebaq máqe-uraawana máqte-qtataariq kéi-qtataariq mibáq immá aónaraae.

⁴⁶ anaaékaq Ítuma môragaraq Kéinabaqa Kááriribaqa yauweré iráiyee. mibáq áqnáabaqa nommá waéqma wááéni-nomma aúkaiye. móra-ano-naqa Kápéranabake wenáanikoma karímá ákaraiye.

⁴⁷ Ítuma Yúriabake Kááriribaqa yináimmá ítátuwena miráipoana Ítunopaqa min-ánó-nákómá ko tiráiyee: “ketáanima puiné kéibo. iré mamá atóbamakao!” téna min-ánókómá timá ámikaiye.

⁴⁸ maaráá Ítuma tiráiyee: “paá kéqokeq-awaameqa íaonareq keráwáqá tirummá íaminoe.” téna Ítuma tiráiyee.

⁴⁹ anó-nakoma mibáq tiráiyee: “anoko! ketí iyápómá puínabo kuké aónaao!” téna tiráiyee.

⁵⁰ Ítuma timá ámikaiye: “kóaa! ení áanikoma paá mániye.” téna tiráiyee. miráuma min-ánó-nákómá Ítun áama ítama arupi maréna Ítunopake kóuráiyee.

⁵¹ min-ánókómá kégumitata wení kaqtó-wayukama aapaq wenaitatán uréta timá ámikaae: “ení iyápóma íbêqa paá máiyee.” téta tirááe.

⁵² min-iyápógóní aboámá ítama aónaraiye: “nóin-aabauma wení kokoq yámma ánatayakaraiyo?” téna ítama aónaraiye. kaqtó-wayukama minnáma yauwéqma tirááe: “aabaúmá yotéqma móraitana kokoq yámma ánatamakaraiye.” téta tirááe.

⁵³ min-ábáúmá mimórá-kánááráq Ítuma timá ámikaiye: “enáanikoma paá mániye.” téna aboámá aákaq makáiyee. aboágáráq máqten-araabanogaraq ábâqawaagaraq yirupi kéitaae.

⁵⁴ áqnáabaq-awaameq-yataaqa Kéinabaq wááéni-nokaq uráiyee. ááqibo Yúriabake yuwéna Ítuma Kááriribaq mikáq keqnáámmá mi káqon-awaameqa uráiyee.

5

Tabaati-yúpááyábámá

¹ anaaékaq Ítiráaeo-wayukati óq-oniqtabama Ítuma Yérútáárebaq utáiyee.

2 Yérútáárebaq mibáq nokaayúkágá wenáwîqa Batétara waaqókáq tipí-típigoni oqtaráqá wáíye. mi-nókááyún áwábaqa móra-tiyaapaq púgágîq-nama wáqe-uraiye.

3 mi púgágîq-naupaqa taíbaq-wayukama yipaq atááe. yaímma yúrama karoparáíye. yaímma yítauqa arúkeq-arukeqa urááe. yaímma yítauqa yabitimáguraiye. tébakaq-wayukama yíiyaa-kareremma urááe. nommá karááqto ínayabae téta awé urááe. áqnáabaq náawabi nommá karááqto ipí kukáitana wení áiyayaakoma akoqnáá íniye téta waayúkama yúyánápí Ítaraae.

4 yúyánápíké tiráama kaqtó-wamma Áánûqtunopake móra-mora-taoqa nommá waéqma uréire uráíye.

5 abo mórama karí-náqá kaumo-tiyáákágáráq abapaké kaumo aúqá (38 karitimaatimá) karí maéna máqe-uraiye.

6 Ítuma aúyánámmá Ítaraiye min-nákómá karímá naayóbáq matáíye. ááqibo mibáq min-náqá aipaq atáitana aónatuwena Ítuma Ítama aónaraiye: “emá atóbaiyaba kákaiyo?” téna Ítuma Ítama aónaitana

7 karí-nákómá yauwéqma tiráíye: “anón-nako! yaímma-wayukama kemmá íma tiyáátoqma nokayúpímmá nommá karááqto ipímmá tikéwae íkéoe. kenamáárîq mi-nópímô kumónae téqo kéunama káqo-yu yenókáá ketí aammá kunaúyakewae kéoe.” téna tiráíye.

8 Ítuma timá ámikaiye: “itóaa! itó éyaq ení yuwaiqá yawátama mamé minnágaraq uréire uwo!” téna akoqnáá umá tiráíye.

9 páátákáá min-nákómá kátobakena wení yuwaikáráq yawátamena kóuraiye. aanibo mi-túpáámá Taabati-yúpáámá aagai-yúpáámá wáqe-uraiye.

10 miráipoana Ítiráaeo anó-monoq-wayukama timá amíqmeta urááe: “íbêq-yupaama Tabaati-yúpááraré. emá ení yuwaikáráq íma mamé uréire uwo aagai-yúpááraré!” téta timá ámikaae.

11 wemá timá arúta-yimikaiye: “mamá atóbatikai-nakoma ení yuwaiqá yawátama mamé waao titaq mamé kéyune.” téna timá yímkaiye.

12 anó-monoq-wayukama Ítama aónaraae: “min-nákómá timákáitaa mamé yénama náawabiyo?” téta Ítama aónaraae.

13 ááqibo atóbai-nakoma íma Ítama arútaraiye Ítuqtabama náawabiyo téna Ítuma taígani-kayukabike péqma yútúgitana atóbai-nakoma íaonaraiye. Ítuqtabama íma Ítaraiye wé náawabiyo.

14 anaaékaq min atóbamakai-nakoma Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naopaqa Ítuma aónatuwena timá ámikaiye: “aákaq maraa! emá kátobaane. móragaraq ení kebó-yátááqá kúmiq-yataaqa íma uwo! íbêqa pááqya-karima mataáne. anaaékaq anópi wíyátábámá yabíqma arutaa!” téna Ítuma timá ámikaiye.

15 min atóbai-nakoma yuwéna Ítiráaeo anó-monoq-wayukama timá yímkaiye: “min-nákómá wenamáárîq kemmá atóbamatikaraiye.” téna Ítuqtabama timá yímkaiye.

16 karí kátobamayikena mirá-qtátáárîq Ítuma kéinapoana Tabaati-yúpááráqá anó-monoq-wayukama wemmá áaimma átáma waqmá ikamínéta abáá-uraae.

17 ááqibo Ítuma yauwéqma timá yímkaiye: “ketiboó, íbêqa mayaí kémayaitaqa miráipoana mayaímá mimóráiq umá kémayaune.” téna tiráíye.

18 min-áíqtábá Ítiráaeo anó-monoq-wayukama ókaraq-okaraq umá wemmá abáá-uma uréire urááe. Tabaatiráqá aammá aúmakaan-aimma araténa Áánûqtutaba “kenamá ketiboé” téna tiráíye. min-áíkmá mamá wekáráq Áánûqtukaraq móraiq uráitata anó-monoq-wayukama abáá-uma ikamínéta urááe.

19 Ítuma maannáyaba yauwéqma tiráiyé: “kemá túyánámmá ítama kateko umá keráwáqá kétima-timune. áanikoma wenamáa wenamáárîq máqte-qtataaqa íma íné ímíye. paá aboámá kéi-qtataaqa káonena minnáma áanikoma mimóráîq kéiyé.

20 aboámá áanikomma ôriq umá weqtábámá amuqá kémarakaipoana kákaitana aboámá máqte-qtataariq kéi-qtataaqtabama áanikomma káraatiye.

21 aboámá pukáipike kátobamakaitana paá áanikomma pukáipike mimórá miráuma kátobamakaiye. miráuma mórai q umá aúwaraimma aboámá ámikaitana paá áanikoma mórai q umá aúwaraimma mórá náawanabi ákái-naqa ámikaiye.

22 ítáaro! aboámá máqte-kayukama yawááq íma umáyikaniye. ímiye! áanikoma yawááq-umayikai-aiqtaba wemmá ayuwáinana tíniye.

23 miráipoana wé náayuwabi áanikoqtabama áwîqa múte kéyauyowana miráuma mórai q umá aboán áwîkaa kéuwiye. náayuwabi áanikon-awîqa múte íkéyauyowana miráuma mórai q umá aboámá wemmá timákái-naqa wenáwîkaa íkéuwiye.

24 kemá túyánámmá ítama ôriq umá kateko umá keráwáqá kétima-timune. náawabi ketáama iténama kemmá timátíkárî-naqa arummá aménama aúgenauwaraimma matúq-matuq umá mái-yataaqa kémayaiye. wemá íma yawáá kéena ímiye! arummá amína-nakoma áqnáabaq arun-íyápómá pukáipike itó-urena matúq-matuq umá paá mániye.

25 kemá túyánámmá ítama ôriq umá kateko umá keráwáqá kétima-timune. mi-kánáámá yínatama áraîne. mi táoqa áaimma kátenama mibáq yirun-íyápómá pukuráá-kayukama Áánûqtuni áanikon-aama itétama náayu-naayubi yirummá amétama yeráwáqá matúq-matuq umá paá mánoe.” Ítuma téna tiráiyé. óq-wataama timá yímikaiye:

26 “áraîne. ketibomá Áánûqtu wenamáárîq aúwarai-qtataaqa áqnáabaq pááq-urainapoana miráuma mórai q umá kemá áanikoma aúwarai-qtataaqa mórai q umá tirunóbáqá wáiyé.

27 kemá Waayúka-Araakoma máunaboana ketibomá kemmá áanikoma akoqnáá-yataaqa tímikaitaq waayúkama mamá yainánúne.

28 maannáyaba íma iyánáaq uwo! ááqibo mi-kánáámá yínatama yúma pukuráá-kayukama maiqnóbáq máetama áama itánópoata

29 muriánóbákénábi maiqnóbákémá utátuweta uínoe. máqte-kayukama itó-inoe. yaímma íráqô-qtataariqo uráá-kayukama paá matúq-matuq umá mánoe. tébakaq-wayukama táigo-qtataariqo uráá-kayukama yawááq-uma-ikanune.

30 kenamáa kenamáárîq máqte-qtataaqa íma onááq únnae. kemá tíkái-qtataariqa íkeune. ááqibo timátíkái-nakoni ákái-qtataariqa kéune. miráipoana paá kéiteq ítama kéyainaunana ketí yaináuna-yataakoma arupú kéiyé.” téna tiráiyé.

31 Ítuma óq-aimma tiráiyé: “keráwáqá kemmá kenamáárîq áraimmo timá tímênaqa tirummá íaminobo paá kaayaq-wáígóbi kaumo-wáígómô timá-timiyaatama mikáq itánúnatae.

32 ááqibo óq-nakoma ketibomá wemá ketáaiqtabama áraimma keráwáqá kétima-timitaq wenáama árain-aimma kététaqtaa ketáá kéitaunatae. kenamáa ketábámá íketune.

33 keráwáqá Yóáane nommá perái-nákónôpaqa taíbaq-wayukama timáyikaraiye. mi-káyúkámá Yóáanema ítama aónaraawana wemá arupú umá yauwéqma tiráiyé.

34 paá-wayukama Yóáane máqte-uraipoana wenáayabama kemá túyánámmá íkéitaune. maamin-áímmô túnnama keráwáqá tíwâqnaa umá atóbamatikaiyabae téq kéténe.

35 Yóáane wemá ókáá kamá tágaraitaq pááqya-kanaama keráwáqá min-ópí timuqá kémaraae.

³⁶ Yóáane ketáaiqtabama akoqnáá umá ítaraiye. ááqibo óq-yataakoma keti mayaímá mú mikáq akoqnáá umá keqtábámá kétee. mayaímá mamá ánataao téna ketibomá tímikaitaq maami-máiyáimô mayáunama áraimma ketibó timá tíkaraitaq káonaae. ketibomá mayaaó téna timátíkáitaq iráune.

³⁷ aanibo ketibomá timátíkáimma wenamáárîq káqo-yu ketáaiqtaba timá yímikaiye.

³⁸ wenáama aati-aatimá íkéiteqa wenóikaqa aati-aatimá íkaoneqa kemmá timátíkárái-nakaq tirummá íkamepoaqa keráwáqá ketiboní aagómá watúq-watuq umá tirupi íma wáiyé.

³⁹ Áánûqtun áama agamatán-áipí ketáaiqtaba kétiye. keráwáqá anó-monoq-wayukamo maamin agamatán-aimma abáá-abaa kéeqa áaimma íkeitaabo watáama paá kéyorautopoqa min-aúgén-áúwáráimmá mayánúne téq túyánámmá kéitaae. ááqibo paá kéyorautopoana keráwáqá min-aúgén-áúwáráimmá íma yíniye.

⁴⁰ ókaraq-okaraq timá yímíkaimanibo máqtemma keráwáqá ketôpaqa iréq maamin-áúwáráimmá mayáitááqá íma kéitaae.

⁴¹ kemá íma keráwáqtábámá ketíwîqa múte yaúyóro téqa íketune.

⁴² minná keráwáqtí táaimma káoneqa Áánûqtuni akaí-yatááqá tirupi íma wáiyé.

⁴³ ketiboní náápaakaraq mamé kéyune. ááqibo keráwáqá kemmá íkétiwiraee. móra-nakoma paá wení náápaakaraq mamé yínaqa keráwáqá wemmá awiránóe.

⁴⁴ keráwákáán uráá-kayukama náaraq umáwaq tirummá kanaaráq timínô? kanaaráq ítiminoe. keráwáqá yiyuwáiyata keráwáqtí tíwîqa wenámí-kenamin umá múte yaúyóro.

⁴⁵ kemá keráwáqá ketibon-áúbáqá túbi marániye ítero. Móteti tirummá umátikena tíwâqnaa íniye téq túyánámmá kéitaaó Móteti wenamáa keráwáqtí túbi marániye.

⁴⁶ keráwáqá Mótetima tirummô kámeqa kemmá tirummá timínoe. ááqibo wení aúbabi keqtábámá agatáiyé.

⁴⁷ agatáimma tirummô íkámeqa náaraq umáwaq ketáama tirummá amínéq onábiyo?" téna Ítuma tiráiyé.

6

¹ anaaékaq Ítuma anó-nokayukon áwîqa Kááriribaqa nopí-káárébí meran-ábápáq uráiyé.

² ááqibo Ítuma kégoitata karí atóbamayikain-awaameqa aónawaeta taíbaq-wayukama anaaé wakááe. miráitata

³ Ítuma anuraqá wení iyápó-annagaraq umáqe-uraae.

⁴ Ítiráaeo-wayukati kótámaki-kanaama waaqókárîq uráiyé.

⁵ Ítuma múte aónaimma taígani-kayukama wenôpaqa kéyewana káonena Píripiqtaba timá ámikaiye: “náakakena taíbaq-awaaqa meyáníq umátaawaq maami-káyúkámá yiménúnataabiyo?” téna Ítuma Píripimma ítama aónaraiye.

⁶ Ítuma wemô miráini-qtataaqa ítáreboana paá Píripimma kumá yumá ítarena

⁷ Píripi yauwéqma Ítumma timá ámikaiye: “abapaké kaayaq-wíyókón arupi óqta-mayaima mamátaa móra-mora-nakoma móra-mutaaqa yínî-kaaweqa yiménúnatae.” téna yauwéqma tiráiyé.

⁸ Ítuni iyápó-annabike móra-waigon-awiqa Áánaru Tááimoni Pítaan ábâkoma Ítumma timá ámikaiye:

9 “móra-iyapogoma móra-tiyaapaq-yakaraq kaayaqá káqtútai-noyaakaraqa matokáiyé” téna “ááqibo kágínagoma íma maami-máqte-káyúkábímmá kanaaráq íiniye.” téna Áánaru tiráiyé.

10 tiyáápaq-tiyaapaq-tiyaakagaraq-wayukama (5,000) máqe-uraawana íraqôn-aapeqa netuqyaa wáitana wení iyápó-annama timá yímikaiye: “máqte-kayukama týata maraq máero.” téna tiráiyé.

11 ááqibo Ítuma yammá maténa “Áánûqtuo, maan-ááwáqô timénayabataa timuqá kémarakaune” timátuwena mikáq-mikaq umá yímíqme uréna keqnáámmá káqtútai-noyaaqa maténa mikáq-mikaq umá yímíqme uráiyé.

12 yeráwáqá kanaaráq umá mi-kááwéqá mamá yáawana wení iyápó-annama timá yímikaiye: “aqtó-átómá aíquma aíkuyoro yaímma páabaq íyúwáaro.” téna tiráiyé.

13 waayúkama móra-tiyaapaq-yamma nátuweta aqtó-átómá tiyááka uréna títaupake kaayaq-kámáágúq-únámá aíqtuma ógiqmakaae.

14 waayúkama min-ánón-áwááméqá immá káoneta tirááe: “árainé. maan-nákómá Áánûqtuni amuné-náqá marabí ku máiyé.” téta tirááe.

15 Ítuma mi-qtátáátábámô kéitenama anuraqá páátákáá wenamáa utáiyé. wemmá awíqmeta koma yeráwáqtí anón-naqa tarôq umá máena yabíqyikaikaae téta kétéwana Ítuma ítátuwena páátákáá yiyuwéna anuraq utáiyé.

16 Ítuma anuraq máitana aaqá enánéna yúmáran immá wení iyápó-annama yenamáa Kááririri-nokayukaq kukááe.

17 nopí-káárébi utéta aqtamá Kápéranabaq wínéta urááe. Ítuma paá anuraq máena yeráwáqtôpaqa íiraiqtaba aaqá ékáiyé.

18 akoqnáá-uwaa kéyoraitana nokómmá ôriq umá karááqto uráiyé.

19 ayau-yatáraké non aúkapi warárituqme kéyeta nopí-káárébíké Ítuma non ámûraaqa yetôpaq kéitata aónaraae. yeráwáqá ikatíq urááe.

20 ááqibo Ítuma timá yímikaiye: “kemíbo ikatíq íoro!” téna tiráiyé.

21 yeráwáqá Ítumma nopí-káárébi auwiránéta urááe. kéowana ááqibo páátákáá yeqtí nopí-káárégómá min-ábápáq wínéta opáqá áqa irááe.

22 íbêqa iyápó-annama yuwéta nópi-káárébiómô kéowatama taígani-kayukama yimónaraae. óq-aabayaanapimma yeráwáqá mi-káyúkámá aónaraamma kímora nopí-káárábímmá iyápó-annama yenamáa máeta kóuraae.

23 Ítuma móra-tiyaapaq-yakaraq kaayaq-nóyáákáráq yímikai-marukaqa waaqókáqá Táíbiriati mibáké káqo-nopi-kaarema irááe.

24 maa-taígání-káyúkámá Ítugaraq wení iyápó-annagaraq aónaamma íma máawata miráitata yeráwáqá Kápéranabaqa nopí-káárébi maréta Ítumma abáá ineta urááe.

Ítuma tirukóni-aawaqtabama watáá-wataa kétiye.

25 “aanibo yeráwáqô Ítummo káonetama nokómmá meran-ábápáq máitata ítama aónaraae: “Aráábaeo, náa-taoraq maamibáqá yénnabiyo?” téta Ítumma ítama aónaraae.

26 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “árainma kétima-timune. keqtábámô tibáá kéomma kemô anón-awaameq-yataariq unnayataba íma tibáá kéobo ááqibo kemô tímúna-kaaweqa namá tímúqa yaitaq ókaraq kaawéqá timíkáae téqa tibáá kéoe.

kemá keráwáqtí aáwaqune.

27 keráwáqá wáqena kabiránin-aawakoni mayaímá íma máyáaro. máqte-kabirani-qtataakoma íma mamá túbáqá máráaro! keráwáqá aáwakoma watúq-watuq umá wánin-aawakoma kétékaiyo. kemá Waayúkagon-Araaqa ketôpaq

ketibomá Áánûqtu wenáwîqa ikámakaipoana mirán-ááwáqá watúq-watuq umá wánin-aawaqa timénúne.” téna Ítuma tiráiyé.

28 Ítumo kaawéqtábámô timá waayúkama íma ítama arútareta yeráwáqá Ítumma ítama aónaraae: “náaraq umátaawaq Áánûqtuni mayaímá wení amuq-yatááqá kanaaráq mayanúnataabiyo?” mi-káyúkámá mirá téta Ítumma ítama aónaraae.

29 Ítuma yawwéqma tiráiyé: “maami-máyáímá Áánûqtuni mayaíyé. keráwáqtábá timákáitana kúminakaq tirummá áméro.” téna Ítuma tiráiyé.

30 waayúkama timá ámikaae: “nóin-anon-awaameqa inataawáq ketáámá emmá tiruqtáá aménúnataabiyo? ení mayaímá nóinabiyo?”

31 ketáái títaubikoma kokoq-márúkákq karaaqtatááqá íma wáikaq Áánûqtuni aúbabimma miráuma maannáe. ‘aáwaqa wíyôpake wemá yimíq-yimíq uráiyé.’ ” Áánûqtuni aúbabi mirá téna kétiye.

32 miráitana Ítuma mi-káyúkámá timá yímikaiye: “árimma kétima-timune. maamin-ááwáqá wíyôpake Móteti wemá íyímikaiye. ááqibo Áánûqtunopake árai-kaaweqa ketibó íbêqa keráwáqá kétimiye.

33 aáwaqa Áánûqtunopake yuwéna maa-márábí kuména maa-márábí-káyúkámá aaramá waamá wemá yeráwáqtí yirun-íyápógóní kaawéqá kéyimiye.” téna Ítuma tiráiyé.

34 waayúkama inaa-inaa tirááe: “anóko, maamirá-kááwéqá aati-aati étaa keqtáámá timíkááe.” téta tirááe.

35 Ítuma timá arúta yímikaiye: “kemá kenamááríq matúq-matuq umá mái-aawaqune. náawabi-naawabi ketôpaqo yénama íma áa yániye. náawa-naawabi kemmá arummô timénama íma non-áa akániye.

36 kemá keráwáqá kétima-timune. kemmá kétimoneqanibo íma keráwáqá kemmá tirummá kétime.

37 máqtemma ketibomá tími-qtataaqa ketôpaqtaa yínoe. náawabi-naawabi ketôpaqa yínaqa wemmá íma watuwánúne.

38 ketúyánákákq tikáinaiq íonaaq Áánûqtunopake kukáupo paá wemô timátíkái-nakoni aúyánákákq kuké-mayaune.

39 timátíkái-nakoma wení aúyánámmá miráuma wáiyé. máqte-qtataaqa tímímma móra íyuwanunaboqa ááqibo ántai-yupaama máqtemma tími-qtataaqa múte itó-umayikanune.

40 ketibon-aúyánákó mirá kéiyé. máqtekomo kemmá ketáanima káoneq tirummô kétimeqa aúgen-auwaraimma matúq-matuq umá paá mái-yataaqa íbêqa áaimma átáma kéimma ántai-yupaama yemmá múte itó-umayikanune.” téna Ítuma tiráiyé.

41 Ítuma tiráipoana “kemá Áánûqtunopake árai-kaaweqa máune.” téna titata Ítiráaeo anó-monoq-wayukama timú-timun-aimma kótéyáté urááe.

42 maan-áímmá tíq-tiq umá tirááe: “maaminnâ Ítuma Yótêbin áanikobiyo? wenaboámá wenanóagaraqa ketáámá ítaraunataabiyo? nôraq itana ‘Áánûqtunopake kukáune’ kétéyo?” mi-káyúkámá téta tirááe.

43 Ítuma yetí yúyánámmá ítátuwena timá yímikaiye: “keráwáqá íma nárunarun-aimma tero!” téna tiráiyé.

44 óq-aimma Ítuma tiráiyé: “ketibomá timátíkái-nakoma wemô móra-nakoma ketôpaq yabiti máena yíniye. ááqibo ketibomá móra-nakoma íyabiti máena wemmá ketôpaq íma yíné iné. náawabi ketôpaq yin-náqá ántai-yupaama wemmá múte itó-umakanune.

45 Áánûqtuni wannaabí Áánûqtu wení amuné-wáyúkámá agatááe. máqte-kayukama Áánûqtu yiráátiniye. minnýaba yemá náayubi ketibon áama itétama náayubi yemmô yirááti-qtataaqa ítama arutétama yeráwáqá ketôpaq kéeye.

46 móra-nakoma ketibommá íaonaraane. kímora-naqa Áánûqtunopake kúmîn-nakoma wenamá ketibommá aónaraiye.

47-48 áraimma kétima-timune. náawabi arummá kétimenama aati-aatimá matúq-matuq umá kémaiye. kemá matúq-matuq umá mái-aawaqune.

49 keráwáqtí títaubikotaa kaqmáapaqa yímikain-aawakon áwîqa máánna Áánûqtunopake kúmitata nátuweta pukurááe.

50 náawabi maakáq-ááwáqá Áánûqtunopake kúmin-aawaqa nénama wemá ípuiniye.

51 kemá kenamáárîq Áánûqtunopake kukáunama aati-aatí paá mái-aawaqune. náawabi maamin-ááwáqá nénama aati-aatí paá matúq-matuq umá mániye. min-ááwáqá tímunnama minná ketúmiye. maa-márábí-káyúkáyábáé téq kukáune. ááqibo ketúma yiménúnaboata yemá aúgen-auwaraimma mayánóe.” téna Ítuma tiráiyé.

52 maami-qtátááqtábá anó-monoq-wayukama aamá móté-máté umá tirááe: “náaraq umá wenaúma tímínataaq nanúno?” téta tirááe.

53 ááqibo Ítuma tímá yímikaiye: “ítama arútáaro! Waayúkagon-Araakon aúma íma néqa wení naaegáráqá íma néqa aúwaraimma keráwáqá paá íma mayáinoe.

54 náayu-naayubi ketúma néta ketí naaemá néta íya-kayukama aati-aatimá matúq-matuq umá mánopoata ánatai-yupaa máqtemma ketúma náiyaqa yemmá múte ító-umayikanune.

55 ketúma kateko-ááwáqá wáitana ketí naaemá áraimma náí-yátááqá wáiyé.

56 náawa-naawabi ketúmo néna ketí naaemô néna ína-waigomma wení aágoma tirunóbáqá mánipoaqa ketaágoma wenarunóbáqá mániye.

57 máqten-auwaraimma ketibomá tímátíkái-nakoma wenaúyánákáráq kéena miráuma mórai q umá ketiboní paá máí-yataaqa keté wáiyé. miráipoana móra-nakoma ketúma nénama arunóbáqá ketí máí-yataaqa mayániye.

58 maamin-ááwáqá Áánûqtunopake kukáiyé. títaubikotaa kaqmáapaqa nátuweta pukurááe. mirán-ááwáqá íma wáiyé. ááqibo náawabi maamirán-ááwáqá nénama matúq-matuq umá mániye.”

59 Ítuma Káperanabaqa monoq-náupáqá káyiraatena mirá téna tímá yímikaiye.

Ítuma paá matúq-matuq umá máí-wataagoni áaimma matokáiyé.

60 ááqibo yaímma wení iyápó-annama maamin-áímmá kéiteta yé tirááe: “maamin-áímmá ummaamá káyaiye. náawa kanaaráqá itáné inábiyo?” téta tirááe.

61 Ítuma wenaúyánánóbáqá wení iyápó-annamo aamô karáán-aimma ítaraiye. miráitana wé tímá yímikaiye: “maamin-áíkkómmá túyánámmá ítama yuwánéraq kéoo?” téna Ítuma tímá yímikaiye. óq-aimma Ítuma tiráiyé:

62 “ááqibo keráwáqá aónáíyanamo Waayúkagon-Araaqa naayóbáqô maéwai-marupaqa uínaqa nôraq íno?

63 Áánûqtuni aágoma máí-yataaqa waayúkama yetôpaq káyimiye. ááqibo túgotaa íma tíwáqnaa íné íné. maamin-áímmá keráwáqá tímá tímikaunama Áánûqtuni máí-yataakaraq wení aágogaraq paá máiyé.

64 aanibo keráwáqtí aúkápimma yaímma-wayukama yirummá íma kétime.” téna Ítuma óq-aimma tiráiyé:

65 “miráipoaq tímá tímikaune minná ketibomá móra-naqa íma tímá kainenana ínanama wemá ketôpaqa íma yíné íné.” téna Ítuma tiráiyé. naayóbáqá Ítuma

aónatukaiye yaímma-wayukama íma yirummá kámeta anaaéma ikéwareta kéokayukama ááqibo wemá webómô agayakánín-naqa wemmá aónaraiye.

⁶⁶ maamin-áímmá ánatagitata taíbaq Ítuni iyápó-annabike ayuwéta yauwéqma kóuraae. ááqibo kó éta íma wetêma ókaraqa uréire urááe.

⁶⁷ miráitana Ítuma min-ánnámá tiyááka naikamá kaayaq-wáyúkámá áqnáabaq yááyarena timá yímikaiye: “keráwákáráqá tiyuwéra kégo?” téna Ítuma tiráiyé.

⁶⁸ Tááímoni Pítaa maará téna timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, náawanoparaq ónúnataabiyo? aati-aatimá paá matúq-matuq umá mái-aimma ení áama matokááne.

⁶⁹ ááqibo ketáámá tirummá ámikaunatae. enamáa emá Áánûqtuni katekomá aokaq-náqá máanataa ketáa kéitaunatae.” téna Pítaa tiráiyé.

⁷⁰ Ítuma ye táaraqa yauwéqma timá yímikena tiráiyé: “nôraq inábiyo? kemá kenamáárîq keráwáqá tiyááka umá kaayaqá ketúyánákó kétékaipoaq matáunama móra-naqa Tááqtaan-aagogaraq máiyé.” téna tiráin-naqa

⁷¹ wemá Yúqtaati aboámá Tááímoni Itikáárioti wemá wenamáa tiyáákagaraqa kaayaq-iyápó-ánnábikémá wemá anaáekaq namuro-wáyúkábí Ítumma awíqmena wíniye.

7

Ítuni ábâqawaama wenáaraqa ikéitaae.

¹ anaaékaq Ítuma Kááriri aúkáapi márûtaba-marutaba uréire uwáena uráiyé. Ítiráaeo anó-monoq-wayukama Ítumma ikamínéta owana Yúriabaq íuraiye.

² ááqibo Ítiráaeo-wayukati ayú maqnáno-kanaama áwîqa pórábónakaa-naupaq ayú maqnaráae mi-kánáámá waaqókárîq itanabóana

³ weni ábâqawaama timá ámikaae: “ení iyápó-annama mibáq emô mayána-mayaima aónanobo maa-márúqá yuwé Yúriabaqa waaó.

⁴ móra-nakoma wé máqte-kayukama wemô náawabiyo téta wemmá aónaineta íyanama wé íma aúpáqá mirá íniye. ááqibo maami-qtátáárîqô ínéma máqte-kayukati yúraqaq itó-ure mirá kéinata emmá aónaaro.” téta timá ámikaae.

⁵ áraíne. wenábâqawaayugaraqa íma yirummá améta anaaémma íwakaae.

⁶ Ítuma timá yímikaiye: “ketí kanaamá íma pááq uráiyé. ááqibo máqte-kanaama minná keráwáqti kanaamiye.

⁷ maa-marábí-káyúkámá keráwáqá íma webó kágatikaae. ááqibo kemá yeqtí táígoniq on-ááímmá timá abarokáq kéunataboata kemmá webó kágatikaae.

⁸ keráwáqá kenamáárîq ayú maqnáíbbáq ko aónaaro. ketí kanaamá íma pááq uráipoaq kemá ígo-aonanune.”

⁹ maamin-áímmá ánatagitana Kááriribaq wemá máqe-uraiye.

Ítuma ayú maqnaamá ko aónaraiye.

¹⁰ ááqibo áqnáabaqa ábâqawaayuma ayú maqnáíbbáq kówana wemá anaaékaq aúpáq utáiyé. miráipoana waayúkama wemmá íaonanoe.

¹¹ máqtemma Ítiráaeo-wayukama ayú maqnaapí weqtábá abáá urááe: “náakaraq min-náqá máiyó?” téta ítama aónaraae.

¹² waayúka-aukaapimma yaímma-wayukama wé kanaa-naré kétéwata yaímma-wayukama wé kaaqaari-naré kétéwata miráuma nóbíq-naabiq-aimma tirááe.

¹³ ááqibo waayúkama anó-monoq-wayukati yáaqa kéikatetaboata móra-nakoma íma abarokáq umá aá tiráiyé.

¹⁴ ayú maqnaa-kánáámá ánatanena aúkáa-makaariqa itana Ítuma anó-monoq-naupaqa uténa aarawaamá kéyiraatena kétima-yimiye.

15 Ítiráaeo-wayukama yúyánámmá ítama netuqnaatúq kéeta tirááe: “náaraq umáwaq maamin-nákómá aúbabimma aónarenaawaq aúbama kéyorautiyo? wemá naayóbáqá íma tugarú tiráíye.” téta tirááe.

16 miráitana Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “kemô kêtiraatunnama íma ketôpake íkeiye. paá timátíkái-nakonopake kéíye.

17 náawabi timátíkái-nakoni aúyánámmá itaínana wemá kemô aráátúnnayataba ítama aruténama Áánûqtunopakena kukáiyô ketáaq maqmawa kêtuno téna ítama arutániye.

18 náawabi wenáúyánápíkén-áímmô ténama aanábógó wenáwîqa múte yauwínéna tíniye. ááqibo náawabi timátíkái-nakon áamo ténama wení watáama árain-aine. aanibo watáama kaaqaari-áímmá arunóbáqá íma wáíye.

19 naayóbáq Móteti aammá aúmakain-aimma íyaq tímikainabiyo? ááqibo móra-nakoma keráwápíkémá íma maamin-áímmá yáqtoqma akoqnáá uráíye. nôraq itaráq kemmá tikaminera tibáá kéoo?” téna Ítuma tiráíye.

20 aarawaamá yauwéqma tirááe: “epímmá kuti-áágómá wáíye. náayuq emmá ikamínéta kéowaawaq aíbôqnaaboq-aaikon-aimma kéteno?” téta tirááe.

21 Ítuma yauwéqma tiráíye: “Tabaati-yúpáaráqá kemá móra anón-awaameqa únnayaba keráwáqá káoneq iyánáaqa kéoe.

22 maamináyaba Mótetima áumo karaí-ááímmá tímikaine. áraíne. min-ááímmá íma Mótetikaqa páaq uráíye. wé tináábútáá títaubikokaqa páaq uráíye. miráimanibo keráwáqá Tabaati-yúpáaráqá páaqyan-iyapogon aúma karéwaone.

23-24 keráwáqá Mótetini aammá aúkain-aaimma íraqôniq umá waqmá itánúnatae kéteo. keráwáqá Tabaati-yúpáaráqô iyápótí yûmo karéwaomano. aónaaro! Tabaati-yúpáaráqá kemá móra-naqa mútûq atúbamakaraune. ááqibo nôraq itaráq keráwáqá tíyamma kéumatikaa? keráwáqá íma túrakakemma aónama yaínááro. máqte-qtataakon-aaimma arútárainayataaqtaba ítama yaínááro.” téna Ítuma tiráíye.

yé tirááe: “maan-náqá Káríqtowabiyo?”

25 ááqibo yaímma Yérútáárebake-noinin-aukaqa tirááe: “wé maamin-naráq ikamínéta kéoo?

26 ááqibo aónaaro! wemá abarokáq aamá kétiye. ááqibo yé íma móra-aimma kêtimakaae. áraíne. máqtemma anó-kayukama yé itaraae wé Metáiyabiyo?

27 miráimanibo ketáá wemó yi-márúqá aónaraunatae. ááqibo Metáiyamo ínaqtaama móra-nakoma íma wemô kúmi-maruqa íaonaraiye.” téta tirááe.

28 Ítuma monoq-náúpáqá máena waayúkama kéyiraatena timá yímikaiye. wemá ááyataa umá tiráíye: “keráwáqá kemmá kêtimoneraq kemô yúnna-maruqa aónaraune kéteo? miráimanibo kemá kenamáárîqa ke-túyánákáqá íkukaune. áraíne. timátíkái-nakon aúyánápíké timátíkáitaqa kukáune. wenáaimma áraíne. miráimanibo keráwáqá wemmá íaonaraae.

29 ké kemá wemmá aónaraune. kemá wetê máqe-uraune. ááqibo wetê máunana wé timátíkáitaqa kukáune.” téna tiráíye.

30 miráitata yé wemmá ánná amínéta urááe. miráimanibo wení kanaamá íma páaq uráíye. miráitana móra-nakoma íma aneqá ayáámma ánékukaiye. ímiye.

31 taígani-kayukama aúkápikemma yaímma-wayukama yirummá améta tirááe: “Metáíya yénama óq-anon-awaameqa mú mikáq anón-awaameqa ínîyô?” téta tirááe.

yaímma i-wáyúkámá timáyíkááwata Ítuma ánnáma ínéta urááe.

32 Ítuqtabama waayúkama netuqnaatúq-aimma káráán-aimma Pérati-wayukama ítátuweta uyátárai-monoq-wayukagaraqa Pérati-wayukaqaraqa i-wáyúkámá timáyíkááwata Ítumma ánná amínéta urááe.

33 Ítuma tiráiyē: “kemá keráwátê pááqya-kanaama mánunaboaq kemá timátíkái-nakonopaqa kónune.

34 ááqibo keráwáqá kemmá tibáá kéomanibo keráwáqá kemmá íkétimonaae. keráwáqá kenamáárîq kemá máuna-marupaqa íma kanaaráq uínoe.” téna Ítuma tiráiyē.

35 miráitata yé Ítiráaeo-wayukama ye-íyáá aayó-aayo kététa tirááe: “wé náakaraq kónaqtáa íanonunatabiyo? wemá Karíki-marupaq íyaq uráiyô? káqomma Ítiráaeo-wayukama mibáq máapoana kémaena mibáq Karíki-wayukama timá yiráátiniyo?

36 wé kétéyē. ‘keráwáqá kemmá kétébaaoe. miráimanibo keráwáqá íkétimonaae’ ááqibo ‘keráwáqá kemô máuna-marukaqa íma kanaaráq uínoe.’ téna kétéyē. maamin-áíkón áaimma nóinabiyo?” téta tirááe.

akoqnáá umá mái-nomma

37 ánatainna-taoqa mú mikáq anó-taoqa ayú maqnaapí Ítuma itó éna waéqma itái-áímmá ááyataa umá anón-aimma tiráiyē: “móra náawa-naawabi non-áámô akaína-naqa ayuwáíyanawaq ketôpaq yíno kéyenawaq wemá náino.

38 Áánûqtuni áa agamatán-áúbábí kétéyē. ‘arunóbáké matúq-matuq umá máinoko metiráá yubátuwena kumíniye’ mirá kétéyē.” téna tiráiyē.

39 maamin-áímma Ítuma Áánûqtun-aagotaba kétéyē. máqtemma náayubi wenáaraqo itétama Áánûqtuni aáma mayánoe. Ítuma pukáipike íma itó-uraipoana mi táoqa Áánûqtuni aáma íma yímikaiye.

40 yaímma-wayukama min-áímmá kététa mamá tirááe: “wé maamin-náqá áraimma Áánûqtuni amuné-náqíyē.” téta tirááe.

41 yaímma-yu tirááe: “wemá áraimma Metáíyae” kétéwata ááqibo yaímma-yuma “ímiye” kétéwata “Metáíyaraatati wé miráuma Kááririri-marupake íyine iné.” téta

42 “íyaq Áánûqtuni áa agamatán-áúbábí Metáíyaqtaba tiráinabiyo? móra-aaniko Tébitin-annabike Béqtaremubaqa Tébitini pááqya-marupake kéiyē.” téta tirááe.

43 ááqibo miráitata Ítuqtabae téta máqtemma aaraukáqá mamá yáíkaaq urááe.

44 yaímma-wayukama aneq yáqtoraineta kétémanibo ááqibo móra-nakoma íma wenaneqá ko yáqtokaiye.

45 miráitana anó-monoq-naupake i-wáyúkámá yauwéqma yewata uyátárai-monoq-wayukagaraq Pérati-wayukagaraq min-í-wáyúkámá ítama yimónaraae: “nôraq itaráq keráwáqá wemmá íawiqme irááo?” téta ítama yimónaraae.

46 i-wáyúká yauwéqma tirááe: “móra-nakoma maan-nákó tiníq umá íketimiye.” téta tirááe.

47 Pérati-wayukama yetábámá mirá téta timá yímikaae: “wemá keráwákáráq tímioq-naayoq kéiyô?

48 keráwáqá aónaraawaqtaawaq móra ketáábíké uyátárai-monoq-wayukabi Pérati-wayukabikemma yirummá ámikaa íyabiyo?

49 ímiye! paá maami-káyúkámá aá íma ítaraa-kayukama Áánûqtuni áa Móteti agatáimma íma kéitaae. Áánûqtu yawááq-umayikaniye.” téta timá yímikaae.

50 ááqibo yeráwápíké móra-nakon-awiqa Níkótímati wemá naayóbáq Ítunopaq ko aónaraiye wemá timá yímikaiye:

51 “ketáái Ítiráaeo-wayukati aammá aúkain-aikoma móra-nakomma íma ketáá yawááq-umakaraanataa wemô naayóbáqô nôrabi uráina-yataaqtaba tínataa itánatae.” téna Níkótímati tiráíye.

52 yeráwáqá yawwéqma tirááe: “egáráq Kááribakenabono? emá Áánûqtuni aúba-wannaabin-aimma yorautíq-yorautiq umá aónaao! mipí móra Áánûqtuni amuné-náqá íma Kááriiri-marupake íma pááq íniye.” téta tirááe.

8

aaraukáqá mamá káyataiye.

1 máqte-kayukama yeqtí naaópataa wéyáwé umágoana Ítuma Órîbêti-anuraq utáíye.

2 aabáyaanapimma nokáápaq anó-monoq-nama kuru aúkánobaq wáipaq móragaraq yawwéqma kéuwitata máqtemma wenôpaqa iráawana maraq máena aarawaamá káyiraatena timá yímikaiye.

3 móra-inikoma máqtemma aá itai-wáyúkágáráq Pértati-wayukagaraq min-ínímmá awíqmeta irááe. min-íníkmá aaraukáqá mamá káyainaitataboata yetúbáq aúkáapi mú itó-umakaraae.

4 yé Ítuma timá ámiketa tirááe: “tirááti-nakotao, maan-íníkmá kiyaamorîqa kéena aaraukáqá mamá káyainaibo wemmá aónaaro!

5 aammá aúmakain-aipimma Móteti mirá téna timá tímikaitae. mirámô íyan-ininaukaqa óqtatanapo ikámóro téna timá tímikaitae. emá é nóina kéteno?” téta tirááe.

6 yé mirá téta wemmá makáqma aónaraae. yeráwáqá móra-aimma abáá-uma aá timákanetaboata mirá-tiraae. miráitana Ítuma aítaubitaukaq máqe-urena ayáánaubiqnapo marabí aúbama agatáíye.

7 yemá ókaraq-okaraq umá itaa-ittaa urááe. aanibo wé itó-urena timá yímikaiye: “waayúka-aukaapikemmo móra-nakoma kúmiq-yataaqa kebó-yátááqá otaammá kuí-qtataaqa íma wárainanama áqnáabaqa móra-oqtatama min-íníkmá aneqá iyaabóma ikamíno.” téna tiráíye.

8 ááqibo keqnáámmá aítaubitaukaq máqe-urena ayáánaubiqnapo mararáqá aúbama agatáíye.

9 yé miráuma ítátuweta máqtemma máápaqtaa móra-mora yáubaguraa. máqtemma anó-kayukama áqnáabaqa kówata yinaaemma tébakaq-wayukama yáubaguraa. ááqibo Ítumma wenamá ayuwéta kóuraa. kówana wenamá min-íníkgáráq máqe-uraiye. wemá Ítun aúbáq itó-uma máitana

10 Ítuma itó-urena min-íníkmá timá ámikaiye: “maan-íníkô, yé náakaraq mááo? móra-nakoma enôpaqa íyaq óqtatamma iyaabótukaiyo?” téna tiráíye.

11 min-íníkmá tiráíye: “anó-nako, móra íma máíye.” téna tiráíye. ááqibo Ítuma timá ámikaiye: “kegáráqá íma yawááq kéumakaune. emá kóaa. kóure anaaékaq íma móragaraq kebó-yátááqá uwo!” Ítuma maamin-íníkmá timá ámikaiye.

Ítuma maa-márábín-óné.

12 anaaékaqa Ítuma keqnáámmá tiráíye: “kemá maa-márábín-ómmúne. náawabi ketinaaémo warénama wemá matúq-matuq umá mái-omma kémayena kumayuqnóbáq aati-aatimá íma uréire íniye.” téna tiráíye.

13 Pértati-wayukama wemmá timá ámikaae: “emá enamáárîq timá waéqme uréire kéone. emô téna-yataaqa íma árainiye.” téta tirááe.

14 Ítuma yawwéqma tiráíye: “kemá kenamáárîq ketáayaba tennamá áraíne. kágo-nakomo máena ketáayaba tinnama árain-aimma tíniye. kemá náakakenabi

iréq náakarabi kemá ónúnama kéitaune. miráipoana ketáama árain-aimma wáíye. ááqibo náakakenabi iréq náakarabi kemá ónúnama keráwáqá íkéitaae.

¹⁵ keráwáqá maa-márábí-káyúkámá paá maa-márábín-ááíqtábámá ítama káyainaabo kemá mórai q umá móra-nakoma íma yawááq kéumakaune.

¹⁶ kemá íma kenamáa máune. timátíkái-nakoma minná ketibomá ketimakaq máíye. miráipoana kemô móra-yataaqa káyainaunama árain-aaimma káyainaune.

¹⁷ Ítiráaeo-wayukati aammá aúkain-aipimma kétiye. kaayaq-nákórátámô móra-aimmo tíyamma minná yenákámô nóinabi tíyamma árain-aine. mirá téna kétiye.

¹⁸ kemá kenamáárîq ketábá kétunama ketibomá timátíkái-nakoma ketábágárâq kétiye.” téna Ítuma tiráíye.

¹⁹ yeráwáqá ítama aónaraae: “enabomá náakarabiyo?” téta ítama aónaraae. Ítuma yawwéqma tiráíye: “minnámo kemmô kétimonaama minná ketiboé. ááqibo kemmô kétimoneqa minná ketibo aónainoe.” téna tiráíye.

²⁰ Ítuma maamin-áímmá anó-monoq-naupaqa káyiraatena waaqókâq Áánûqtuma yimuqá marakéta áme-moneqa wáinaukapaqa timá yímikaiye. wení kanaamá íma iráipoata móra-nakoma íma ánná ámikaiye.

keráwáqá kemô kóúnabaqa íma kanaarâq uínoe.

²¹ miráitana keqnáámmá Ítuma timá yímikaiye: “kemá kégounaboqa keráwáqá kemmá tibáá inomanibo keráwáqá keráwáqtí kúmiq-yataapikaraq kebó-yátáápikárâq uínoe. kemá kónabaqa keráwáqá kenamáárîq íma kanaarâq uínoe.” téna Ítuma tiráíye.

²² miráitata máqtemma Ítiráaeo-wayukama tirááe: “minná wenamáárîqa íyaq ikámma puínéna kéíyo? nôraq inábiyo wé tiráíye ‘kemó kóúna-marupaqa keráwáqá íma kanaarâq uínoe?’ ” téta tirááe.

²³ ááqibo Ítuma óq-aimma timá yímikaiye: “keráwáqá napakémíbo kemá yanaapákémúne. keráwáqá minná maa-márábí-káyúkámóbo kemá maa-márábíké-nâqá íma máune.

²⁴ miráitaq keráwáqá timá tímíqma ánataaraune. keráwáqá keráwáqtí kúmiq-yataapikaraq kebó-yátáápikárâq puínoe. keráwáqá tirummô tímíyaqa náawabi MÁUNE. kegárâq Áánûqtute mórabi máune. árainma keráwáqá keráwáqtí kúmiq-yataapikaraq kebó-yátáápikárâq puínoe.” téna Ítuma tiráíye.

²⁵ yé timá ámikaae: “ááqibo é náawabono?” téwana Ítuma timá yímikaiye: “minná áqnáabaqa kemá nóine térabi timá tímikaune.

²⁶ netuqyaan-áímmá keráwáqtábá kenamáárîq timá keráwáqá yawááq-umatikanaa únnae. ááqibo óq-aimma tenúne. máqten-aimma kemá marabí-káyúkámá kétima-yimunama mútûqa timátíkái-nakoma wenôpake itáunama wemá aati-aatimá árainma kétiye.” téna Ítuma tiráíye.

²⁷ aboáqtábá kítitata yemá ítaraae.

²⁸ miráitana Ítuma timá yímikaiye: “anaaeékaqa kemá Waayúkagon-Araakokaqa kaapaq-yátâqá múte yauyéqa mikâqá kemmá náawabi MÁUNE tímónanoe. máqte-qtataariqo kéunama kenamáa kenamáárîq íkeune. ímiye. kemá maami árain-aimmo túnnama ketibomá kétiraatena timá túmin-aimma kétune.

²⁹ maaminámo timátíkái-nakoma wemá ketê máíye. máqte-qtataariq unnayaba wemá amuqá kématikaipoana wemá kemmá ítiyuwaitaq kenamáa íureire kéune.” téna Ítuma tiráíye.

³⁰ wemá aamô kítitama taíbaq-wayukama wemmá yirummá ámikaae.

Ítuyaa Áabaraama

³¹ móragaraq Ítuma Ítíráao-wayuka wemmô yirummá ámê-kayukayaba tiráiyē: “kerawáqô ketáabimmo máeqa árainma kerawáqá ketí iyápó-annama mááe.

³² kerawáqô ketáabimmo máeqa kerawáqá máqten-arai-qtataaqa aónéqa árain-aaimma Ítaraunama kerawáqá ánnábike ayútikaiyaqa kóinoe.” téna Ítuma timá yímikaiye.

³³ mirá téta yemá timá ámikaae: “ketáámá Áabaraan-annabike-kayukataa máunatae. óq-wayukama keqtáámá íyaqtorewaone. ‘kerawáqá ánnábike ayútikaiyaqa kóinoe’ nôraq itaawáq kéteno?” téta tirááe.

³⁴ Ítuma yauwéqma tiráiyē: “árain-aimma kétima-timune. kúmiq-yataariq i-nákómá otaammá kuína-nakokaraqa minná otaammá kuína-yataakoma wemmá yáqtoqma ánná kámiye.

³⁵ yáqtorai-nakoma ábâqawaan aúkâapimma íma máiyē. ááqibo paá áanikoma ábâqawaan aúkâapimma wemá aati-aatimá máiyē.

³⁶ otaammá kuína-yataakoma kerawáqô yáqtorainaqa kemá áanikoma aati-aatimá ketibotê kémaunaboq kemô yabítuwanaqa kóinoe. miráipoana áraine móra-nakogaraq móra-yataakaraq kerawáqá íma kanaaráq yáqtoraniye.

³⁷ kemá Ítaraune. Áabaraan-annama mááe. ááqibo kemô timátimuna-yataaqa íma kémaiyeq kemmá tíkamino-kanaayaba abáá kéoe.

³⁸ ketibonôpaq wái-qtataqtaba aónareqa kétima-timune. nóinainabi keti-bonôpakemo ítáama miraíno.” téna Ítuma tiráiyē.

³⁹ Ítíráao-wayukama miráuma tirááe: “ketibotáá Áabaraama máiyē.” téta tirááe. Ítuma yauwéqma tiráiyē: “Áabaraan-annama máeq oweqa wemô mayaímá máyáinikaa umá mayaíné oné.

⁴⁰ kemá árain-aimma Áánûqtunopake ítama timá tímikaunaboqa kerawáqá kemmá tíkamineqa tibáá kéoe. Áabaraama mirá íuraiye.

⁴¹ kerawáqá Tááqtaama keqtiboní mayaímá kémayaabo!” téna Ítuma kétitata waayúkama agaren áaimma tirááe: “aguyáán-iyapora íma máunatae. Áánûqtu wenamá ketibotáá máiyē.” téta mi-káyúkámá tirááe.

⁴² Ítuma timá yímikaiye: “Áánûqtuqtaba ketiboé téq oweqa kemmá túyánámmá timíné oné. kemá Áánûqtunopake iréqa íbêqa maami máunaboqa kemmá túyánámmá timíné oné. kemá íma ketúyánápíkémá kukáupo Áánûqtu timátíkáitaq kukáune.

⁴³ nôraq itaráq ketáama íma ítama kárutao? ketáama íkétikaipoqa kerawáqá íma kanaaráq ítama kárutaae.

⁴⁴ keqtibomá Tááqtaama máitaq ákái-qtataariq kéoe. Tááqtaama naayóbáqá áqnáabaqa káqo-nakomma ikákaiye. aboámá máiyē. wepímmá árain-aaimma íma wáitanaboana wemá aati-aatimá árain-aaikon-anaema íkéwaraiye. wemô kaaqaari-áímmô kétena wenábike mirá téwaine. maami-kááqáári-nákómá kaaqaarimô kétenama kaaqaari-áíkon aboámá máiyē.

⁴⁵ ááqibo kemá árainma kétima-timunaqanibo kemmá íma kerawáqá tirummá kétime.

⁴⁶ kanaaráq móra-waigoma keqtábá kúmiq-yataariq kéone tíníyô? kemô árainmo kétima-timunaqa nôraq itaráq ketáama íkéitao?

⁴⁷ náawabi Áánûqtuni iyápóma máenama wemá Áánûqtuni áama kéitaiye. kerawáqá íma Áánûqtuni iyápó máepoqa íma wenáaraqa kéitaae.” téna Ítuma tiráiyē.

⁴⁸ Ítíráao anó-monoq-wayukama yauwéqma tirááe: “emá Táméria-napoa kuti-áágón áaraan-aimma kéteno? ketáámá árain-aimma kétunataabiyo?” téta anó-monoq-wayukama tirááe.

⁴⁹ Ítuma yauwéqma tiráiyē: “kuti-áágómá tirunóbáqá íma máiyē. ááqibo ketibon áwîqá múte kéyauyune. áánibo keráwáqá ketíwîqá múte yauwínôqtaba kammáa kámagoe.

⁵⁰⁻⁵¹ kemá ketíwîqá íma múte yauyónáá kéune. ááqibo móra-nakoma ketíwîqá múte yauwínéna kéena wemá mamá kéyainikaiye. árainma keráwáqá kétimatumune. móra-nakomo ketáama warénama wemá aati-aatimá ípuiniye.” téna Ítuma tiráiyē.

⁵² anó-monoq-wayukama miráuma tirááē: “árain-uramma íbêqá itáunatae. epímmá kuti-áágómá arunóbáqá wáiyē. Áabaraama pukuráitata Áánûqtuni amuné-wáyúkágáráq pukurááē. ááqibo emá kéténe ‘móra-nakoma ketáamo warénama ípuiniye.’

⁵³⁻⁵⁴ nôraq inábiyo? ketibotáá Áabaraamma pukitaa mú mikákáán-ánómmá emá máano? Áabaraama pukuráiyē. Áánûqtuni amuné-wáyúkágáráq máqtemma pukurááē. emá náawana káureq kéteno?” téta tirááē. Ítuma yauwéqma tiráiyē: “kemô ketíwîqo múte yauyéqa minná ketíwîqá paátataaqiyē. móra-nakomo ketíwîqo múte yauyénama minná ketibomíyē. keráwáqô temmá minná keráwáqtí ítōē.

⁵⁵ keráwáqá wemmá íaonaraabo kemá wemmá aónaraune. kemá téqa wemmá íma aónaraune tennamá keráwákáá ónúne. kaaqaari-náqá mánune. owé. kemá wemmá aónareqa wenáama matokéq mirá kéone.

⁵⁶ keqtítaubikoma Áabaraama kemá kukáuna-kanaama aónanipoana Áánûqtu aráátiraipoana ôriq umá amuqá makáiyē. káonena amuqá makáiyē.” téna Ítuma tiráiyē.

⁵⁷ Ítiráaeo anó-monoq-wayukama timá ámikaaē: “emá íma móra-tiyaapaq-tiyaaka-auqa uráápo emá Áabaraamma náaraq umá aónaraano?” téta tirááē.

⁵⁸ Ítuma yauwéqma timá yímikaiyē: “naayóbáq Áabaraamo íma máikaqa kemá kenókáá náawabi máqe-uraunama MÁUNE.” téna Ítuma timá yímikaiyē.

⁵⁹ miráitata yemá óqtatamma múte matéta Ítumma iyaabóma ikamínéta urááē. ááqibo wemá aúpáq péqmarena anó-monoq-naupake yaákarena aa íwáimma yaúbaguraiyē.

9

aúgaroq-nakoni watáama

¹ Ítuma uréire kéena mórama aúgaroq-naqa aónaraiyē. wemá naayóbáqá anóama kémarakaitanama aúramma karopáguraiyē.

²⁻³ máqtemma Ítuni iyápó-annama wemmá ítama aónaraae: “Aráábaeo, náawaq kúmiq-yataariq itanawáq anóama aúgaroq-iyapoma marákárainabiyo? maamin-nákóáq kúmiq-yataariqa urái anóaboawaq kúmiq-yataariqa uráiyô?” téta ítama aónaraae. ááqibo Ítuma maará téna timá yímikaiyē: “maamin-nákóní kúmiq-yataakoma íma wemmá mamá aúgaroq-naqa aúkáiye. wenanóboyuti kúmiq-yataakoma íma wemmá mamá aúgaroq-naqa aúkáiibo mi-wágón áaimma miráuma íma wáiyē. ímiyē. maami-qtátááqá Áánûqtuni maiyáígómá abarokáq maan-nákókáq pááq íniyē.

⁴ íbêqá aabaúamá wáinagaraq timátíkái-nakoni mayaímá máyáanatao. miráipoana aaqô enáinanama móra-nakoma mayaímá íyaonena kanaaraq ímayaniyē.

⁵ kemá maa-márábímô máunama kemá maa-márábín-ómmúne.” mirá téna Ítuma timátuwena

⁶ Ítuma mararáq wirááti wiqmakéna maramá abákátana wirááti-maragaraq mamá yogarí-karaariq umátuwena Ítuma yomá tarôq uráiyé. tarôq umátuwena Ítuma mi-tónápó min-nákóní aúnaákaq pérakatuwena

⁷ miráitana Ítuma wemmá timá ámikaiye: “emá Táéróa-nokaayupi nommá koberaao.” téna tiráiyé. maamin-áwíqá waéqma yarááe “timákáawana kóuraiye”. miráitana wemá uréna nommá kobékaiye. nommá pétuwena mikáké aúramma karáqma aónamaena yauwéqma iráiyé.

⁸ ááqibo máqtemma wení márûpaq-wayukagaraqa wemmá káonaa-kayukagaraq naayóbáqá wemá aáwaqtaba aarawaamá ítama yimónéwaine téta yé tirááe: “nôraq inábiyo? aqá maamin-nákómá maraqô máena waayúkaraga áa kéyaitana aáwaqtabama itaa-ittaa éwainabiyo?” tewata

⁹ yaímma-wayukama tirááe: “owé. wemá maamin-náqíye.” téta tirááe. ááqibo yaímma-wayukama tirááe: “ímiye. wemá paá miráuma mórai q urái-naqíye.” tewana aanibo aanábógó wé tiráiyé: “minná áraimma kemúne.” téna tiráiyé.

¹⁰ yé timá ámikaae: “nôraq itanawáq aúramma kabárikaiyo?” tewana

¹¹ wé yauwéqma timá yímikaiye: “min-náqá Ítue téta áwíqá kéyaae. wemá yomá tarôq umátuwena túnáakaq tótaa umátikátuwena wé timá tímikena tiráiyé ‘emá Tááéróa-nokaayupi nommá koberaao’ téna titaqá ááqibo kemá nommá kogéberaunana túrakoma íraqôni q kéitaq kéqokeq-yataaqa íbêqa káonaune.” téna titata

¹² yé timá ámikaae: “min-náqá náakaraq máiyó?” tewana maará téna wemá tiráiyé: “kemá paá íaonaraune.” téna yauwéqma tiráiyé.

¹³ maamin-náqá naayóbáqá aúramma karopáguraimiye yemá Pérati-wayukaraq awíqmeta urááe.

¹⁴ mi-túpáamá Ítuma yomá tarôq umátuwena aúgaroq-naqa mamá aúramma tágayakaraiye mi táoqa Tabaati-yúpááraré.

¹⁵ mikáq Pérati-wayukama ítama aónaraae: “enaúrakoma náaraq umá íraqôni q uráiyó?” tewana wé timá yímikaiye: “wemá túnáakaq yomá pétikaitaq nommá kobéqtuwe íbêqa kanaarác káonaune.” téna timá yímikaiye.

¹⁶ miráipoana yaímma Pérati-wayukama tirááe: “Tabaati-yúpáamá íma kawáá kéipoana maamin-nákómá Áánûqtunopake íraiye.” téta tirááe. káqo-Perati-wayukama tirááe: “wemô kúmiq-araaq-naqa máenamoenama wemá náaraq umáwaq anón-awaameqa kanaarác iné inábiyo?” téta timátuweta yaíkaa q umá kaayaq-ánnáe urááe.

¹⁷ miráitata min-nákómá keqnáámmá ítama aónaraae: “enaúramma wemá kékarirakaitaa wetábámá nóineq tinóno?” téta ítama aónaraae. wé tiráiyé: “wemá Áánûqtuni amuné-náqíye.” téna yauwéqma tiráiyé.

¹⁸ ááqibo wemá naayóbáqá aúgaroq-naqa marákáraamanibo íbêqa kanaarác káonaitata anó-monoq-wayukama minnáyaba yirummá íkámataboata anóboyuma yááyareta ítama yimónaraae:

¹⁹ “maaminnâ keqtáaninabiyo? árainaq kenákámá aúgaroq-naqa marákáraayanabiyo? owé. kéteyamanibo náaraq umáwaq íbêqa wemá aúramma kanaarác káonaiyo?” téta ítama yimónaraae.

²⁰ anóboyuma yauwéqma timá yímikaaye: “ketáanikorataboaka aónarauyama anóama aúgaroqa marákáramiye.

²¹ ááqibo wé náaraq umá aúramma kanaarác káonaiyo? kerátá íma ítarauye. náawa aúramma mamá kabárirakaraiyo? kerátámá íaonaraue. wemmá ítama aónaaro! wemá anópoana wenamááríq aamá timá-timiniye.” téta tirááe.

²² wenanóboyuma Ítiráaeo anó-monoq-wayukayataba yáaqa kéikatetaboata mirá-tiraaye. anó-monoq-wayukama yeráwáqá wágáábaq timá akoqnáá

umákaae: “móra-nakoma Ítuqtaba Metáíyae tinnana-naqa monoq-náúpáké watuwánúnatae.”

²³ minnáyababoata wenanóboyuma tirááye: “wemá anómibo wekáq ítama aónaaro.” téta tirááye.

²⁴ miráitata kaayaq táoqa keqnáámmá maamin-nákómá naayóbáqá anóama kémarakaitanama aúramma karopáguraimiye wemmá Pérati-wayukama ááyareta yé timá ámikaae: “emá Áánûqtun-awiqa múte yauyuwo! ketáá káonaunatae maamin-náqá Ítuma kúmiq-yataariq i-náqíye.” téta tirááe.

²⁵ minnáyabo min-nákómá yauwéqma tiráíye: “wemá kúmiq-yataariq inarábi iyabiyo kemá íma ítaraune. kemá móra-yataaqa áraimma kéitaune. kemá naayóbáqá túgaroq-naqa máqe-uraunamibo íbêqa kanaaráq káonaune.” téna wé timá yímikaiye.

²⁶ yé ókaraq-okaraq itaa-ittaa umá ítama aónaraae: “wemá emmá nôraq umákáraiyo? wemá náaraq umá aúramma kabárirakaraiyo?” téta ítama aónaraae.

²⁷ yauwéqma wé timá yímikaiye: “kemá keráwáqá timá tímikaunaqanibo íma kéitaae. nôraq itaráq keráwáqá keqnáámmá itánéra kéoo? áqa keráwákáraraq kétékaitaraq wení iyápó-annama auránéra kéoo?” téna yauwéqma tiráíye.

²⁸ yé wemmá aá awáájureta tirááe: “emáaq wení iyápó-annama mááne. ááqibo ké ketáá Mótetini iyápó-annataa máunatae.

²⁹ Áánûqtuma Mótetima aamá ámikaiye minnáyaba kéitaunatae. miráimanibo min-náqá náakakena iráíyo? ketáá íaonaraunatae.” téta tirááe.

³⁰ min-nákómá yauwéqma timá yímikaiye: “keráwáqá anó-kayukamanobo wé náakakena kéíyo íaonaraunatae téq kétee. aanibo wemá wenamááriq ketúramma mamá kabáritikaraiye.” téna tiráíye.

³¹ yé timá ámikaae: “túyánámmá kéitaunatae. Áánûqtuma kúmiq-wayukati yáama íma kéitaibo paá wenaúyánámô ítama kaqtó umá máyáa-kayukama yetáama Áánûqtu kéitaye.

³² maa-márámô tarôq urái-kanaarake íbêq-kanaarakaraq aúramma karoparáin-iyapoma marákáitana móra-nakoma íma kabárirakewaine. móra-nakoma íma kanaaráq mirá-iniye.

³³ maamin-náqá Áánûqtunopake írenama wemá anón-awaameqa kanaaráq íniye.” téna wé tiráíye.

³⁴ yé akoqnáá umá tirááe: “nóinabiyo! emá kúmiq-yataapi paá marákáraa íbêqa ketáá kétéraa-tennataabiyo?” téta yé timátuweta min-náqá yabitimátukaae.

³⁵ Ítuma min-náqá yabitimátúwáan-aimma ítátuwena yaónatuwena tiráíye: “emá Waayúka-Araakomma arummá káme íyabiyo?” téna ítama aónaraiye.

³⁶ min-nákómá yauwéqma tiráíye: “anóko, wemá náawabiyo? timá tíminaq wemmá tirummá áméno.” téna tiráíye.

³⁷ Ítuma timá ámikaiye: “wemmá aónatukaane. minná íbêqa etê watáá-wataa kéteq máune.” téna Ítuma timá ámikaiye.

³⁸ uyátáraana-nako, kemá emmá tirummá kámune.” timátuwena Ítukaqa araayutáúmmá aténa nunamupí Ítun-awiqa múte kéyauyena timá ámikaiye.

³⁹ miráitana Ítuma tiráíye: “maa-márábí kemá árain-aiiqtaba kaaqaari-ááíqtábá yainaiyábá kukáune. miráitata íkaonaa-kayukama kanaaráq aónanoe. ááqibo káonaa-kayukama yúgaroq-wayukama auránóe.” téna Ítuma waéqma itaí-áímmá tiráíye.

⁴⁰ yaímma Pérati-wayukama wenamakaq máeta timá ámikaae: “kekáráqtáá túramma kégaropaiye. íyaq kéteno?” téta timá ámikaae.

⁴¹ Ítuma yauwéqma tiráiyē: “keráwáqô paá túgaroqo máeq oweqa keráwáqá íma kúmiq-yataakaraqa íneq oné. ááqibo íbêqa keráwáqá ‘kanaaráq káonaunatae’ téq kétee. miráipoana keráwáqtí kúmiq-yataaqa paá wáiyē.” téna Ítuma tiráiyē.

10

tipi-típigoni kurubí waéqma itaí-áímmá

¹ Ítuma mirá tiráiyē: “árainma kétima-timune. náawabi móra-nakoma tipi-típigoni kurubí oqtabákémá íuyenamo óq-aikapakemmo uyénama maami uyábéráina-naqa moyá-náqá máiyē.

² móra-nakoma oqtabákémô uyábéráina-naqa wemá tipi-típi-kawaa-nare.

³ kawáábóana oqtaráq yabí-nakoma oqtamá kéiyakaiyē. miráitata tipi-típima yeqtí kawáá-nákón áama kéitaae. wení tipi-típima yíwîq-yiwiqa yátuwena míkánóqá máápaq áqnáabaq kóitata anaaé waqmé kégumoe.

⁴ wení tipi-típima yíwîqma márúte yuwéna wemá áqnáabaq kégumitata wenáama kéitetaboata tipi-típi-annama anaaé wakááe.

⁵ káqo-wan anaaé íkewaraae. káqo-wan áama íiteta wenáaq ikátéta peréqé wínoe.” téna Ítuma tiráiyē.

⁶ waéqma itaí-áímmá Ítuma timá yímimanibo yeráwáqá nóin-aainabiyo téta íma ítama arútaraae.

oqtayábámá Ítuma kétiyē.

⁷ ááqibo Ítuma keqnáámmá timá yímikaiyē: “árainma kétima-timune. kemá tipi-típigoni oqtamúne.

⁸ máqtemma áqnáabaqa ye-káyúkámá yeráwáqá moyámmá mayaí-wáyúkáe. ááqibo tipi-típigoma íma yetáama kéitaae.

⁹ kemá oqtamúne. náawabi oqtaráq wéna arummá tiména kurunóbáq uyáberaina wemmá kawáá umákanune. wemá uyábekena yaúbagure umá uréire kéena aáwaqtaba abáá umá mayániyē.

¹⁰ moyá-nákómá moyámmá kémayena kéikamena kéqokeq-yataaqa mamá táíq inéna kéiyē. kemá yúnnama minná yeráwáqá matúq-matuq umá máiauwaraimma óqiqma yiménáae téq iráune.” téna tiráiyē.

tipi-típogoni kawáá-náqá máune.

¹¹ óq-aimma Ítuma tiráiyē: “kemá íráqô-tipi-tipi-kawaa-naqupo ketiyáánaubiqa aóna-mayaaro. íráqô-tipi-tipi-kawaa-nakoma wemá tipi-típi-annayabae téna puíniyē.

¹² móra-nakoma paá meyáqtábá mayaímá kémayena wemá kawaa-náqá íma máena tipi-típima íma yabíqma kárutaiyē. áwáábíq-iyammo ínanama wemá iyuwéna péqmare kóinana áwáábíq-iyakoma tipi-típima yúpuqma pípéban éqé kéyuwaiyē.

¹³ wemá paá móneqtaba mayaímá kémayena tipi-típi-yatabama íma arummá kéumayikaiyē.

¹⁴ kemá tipi-típigoni íráqô-kawaa-naqune. ketí tipi-típi-annama kéyimonanata kemmá kétimonaae.

¹⁵ móraiq umá ketibomá kemmá kétimonaitaq kemá wemmá káonaune. aanibo maami-típí-típí-ánnáyábáe téq ketí aúwaraimma yetôpaqa kéyimune.

¹⁶ ketí óq-tipi-típima íma maami-tíqnóbákémíbo minnágaraq kemá áqnáabaq kéweq yíwîqme onata ketáama itánoe. miráiyata kímora tipi-típi-annama máiyana kímora-kawaa-nakoma yabíqyikaniyē.

¹⁷ ketí aúwaraimma kéyimune. minnágon-aaiqtaba ketibomá keqtábámá kákaiyē. miráinaq anaaékaq ketí aúwaraimma yauwéqma mayánúne.

18 móra-nakoma ketí aúwaraimma íma kanaaráq matuwániye ímiye. ke-namáárîq ketí aúwaraimma kényimune. kemá ketí akoqnáárake ketí aúwaraimma kanaaráq yukéq ketí akoqnáárake kanaaráq yauwéqma mayánúne. maamin-áímmá ketibonôpake matáune.” téna Ítuma tiráiyé.

19 Ítiráaeo anó-monoq-wayukama maamin-áíqtábá keqnáámmá yaíkaaq umá kaayaq-ánnáíq urááe.

20 netuqyaa-káyúkámá tirááe: “kuti-áágómá wepímmá máitana wemá aíbôqnaaboq kéiyé. nôraq itaráq wenáama kéitaa?” téta tirááe.

21 yaímma-wayukama tirááe: “maamin-áímmá íma aíbôq-nakon-aamiye. móra kuti-wákómá aúgaroq-nakoni aúramma mamá íyaq kanaaráq kabáírakaniyo?” téta tirááe.

Ítiráaeo anó-monoq-wayukama Ítumma namuroîq umákáraae.

22 anaaékaq Yérútáarebaqa ayú maqnaí-kánáámá pááq uráiyé. mi-kánáámá naayóbáqá monoq-námmá yimuráámuq kémareta monoq-nákóní oqtamá ítaae. mi-kánáámá yaugi-kánáámíye.

23 Ítuma anó-monoq-naupaqa yítaubikoma Tórómóni-oqtaraqa uréire kéitata

24 Ítiráaeo anó-monoq-wayukama amakaq yagutéta timá ámikaae: “emá Metáiyamo máema kanaaráq timá abarokáq umá-timinonatae. náaraq umá-taoraq awé ónúnataabiyo?” téta timá ámikaae.

25 Ítuma maará téna yauwéqma tiráiyé: “kemá timá tímîqma ánatatukaun-aqanibo keráwáqá íma tirummá tímikaae. máqte-mayaima ketibon áwîkaqa kémayaunama ketáaiqtaba kétiraatiye.

26 miráimanibo keráwáqá íma ketí tipi-típi-annama máepoqa íma tirummá kétime.

27 máqtemma ketí tipi-típi-annama ketáama kéitaawaqa kemá yemmá kéimonaunata ketinaaéma kéwaraae.

28 kemá matúq-matuq umá paá mái-auwaraimma kényimune. miráipoata yemá íma aúyokinoe. móra-nakoma ketiyáápkema yemmá íma yabítuwaniye.

29 nói-qtataarabi ketibomô tímîmma minná mú mikáq anókaapoana móra-nakoma ketibon ayáápkema yemmá kanaaráq íyabítuwaniye.

30 ketibotê kegáráq kerátámá kímoramuye.” téna Ítuma tiráiyé.

31 Ítiráaeo anó-monoq-wayukama keqnáámmá óqtatama mamá ikamínétamo kéowanama

32 Ítuma timá yímikaiye: “netuqyaammá íraqô-mayaima ketibonôpake tiráátiraune. keráwáqá nói-mayaiyabawaq óqtatamma iyaabóma tíkaminera kéoo?” téna Ítuma tiráiyé.

33 anó-monoq-wayukama yauwéqma timá ámikaae: “ketáámá íma móra íraqô-mayaiyabata óqtatanapo ikamónátaa kéunatae. ímiye. emá Áánûqtuma áyóqa káyaanatae. emá paá-naqanopo ‘kemá Áánûqtumune’ kétenaqtæ.” téta tirááe.

34 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “‘tiráune keráwáqá Áánûqturaa-moe.’ miráuma agamatámmá keráwáqtí aammá aúmatan-aipimma íyaq agatáiyô?

35 wannaabímmá Áánûqtu yemmá timá yímikena mera-káyúkáyábámá Áánûqturaane. téna yeqtábá tiráine. Áánûqtuni watáama agamatá kátáámá aati-aatimá wení akoqnááma íma kanaaráq aúyoraniye.

36 ketibomá móra-aukapaq kétékena maa-márábí timátíkaraiye. miráipoana ‘kemá Áánûqtun áanikomune’ túnnama keráwáqá keqtábámá áyóqa káyaiye kéteo?

37 ketiboní mayaímá ímo kémayaanaqa kanaaráqíbo ketáaraqa tirummá ítíméro.

³⁸ ááqibo ketiboní mayaímá kémayaanaqa keráwáqá ketáaraqa íma tirummá kétémeq oweqa kemá mayaímá mayáunaraq káonera mi-máyáíngómá tirummá kámara anaaékaq ítama arutánoe minná ketibomá tirunóbáqá máitaqa kemá wenarunóbáqá máune.” téna Ítuma timá yímikaiye.

³⁹ miráitata móragaraq yáqtoqma ánná amínéta ománibo wemá iyáápike akarupátuwena kóuraiye.

⁴⁰ keqnáámmá Ítuma yauwéqma uréna Yótaa-nomma atátuwe uréna naayóbáqá Yóáane nommá péqyikewaipaqa mibáq ko máqe-uraiye.

⁴¹ mibáq máitatama wenôpaqa aarawaamá netuqyaa irááe. iréta tirááe: “Yóáane íma móra-awaameq-yataariqa uráimanibo máqten-aiqtaba maaminákótábá Ítuqtaba timá áraimma tiráaiye.” téta tirááe.

⁴² ááqibo mibáqá netuqyaa-káyúkámá Ítumma yirummá ámikaae.

11

Aráátarati pukuráiyé.

¹ ááqibo móra-naqa karímá matáiyé. minákón-áwîqa Aráátaratie. wemá Béqtanibake Máriaa wenaúko Máátaa yeqtí márûpake kukáiyé.

² wemá mi Máriaa ákûq-nomma Ítun-aitaukaq pérakarena aqnótáunapo áyúnakarain-inikoma ayóbíyoma Aráátarati karímá matáiyé.

³ miráitata kaayaq-ánáánómá aamá yuwááyana Ítunopaqa win-áikómá mirá-tiraiye: “uyátáraana-nako emá maannáqtábá akái-naqa karíma kémayaiye.” téna tiráiyé.

⁴ Ítuma min-áímmá ítátuwena tiráiyé: “wení karímá puí-karímá íma wáiyé. paá Áánûqtuni tágama-yataaqa mamá pááq ínena kéipoana minná Waayúkagon-Araakon-awiqa múte yauwínoe.” téna Ítuma tiráiyé.

⁵ Ítuma Máátaaqtabama wenaúkoqtabama Aráátaratiqtabagaraqa Ítuma ôriq umá yeqtábáma kákaiye.

⁶ aanibo wemá Aráátarati karí máyáiyé-aimma iténa wé kaayaq táoqa ókaraq mibáq máqe-marupaq paá máqe-uraiye.

⁷ anaaékaqa wení iyápó-annama timá yímikaiye: “yauwéqma Yúriabaqa kónatae.” titata

⁸ wení iyápó-annama timá ámikaae: “Aráábaeo, íbêqa Ítíráaeo-wayukama óqtatanapo emmá ikamínéta kéoe. ááqibo emá keqnáá-márúpáráq yauwéqma ónáae téq kéteno?” tewana

⁹ Ítuni-kanaama awaararíq kéitanaboana yauwéqma tiráiyé: “íyaq tiyááka umá kaayaq-ábáúmá aaqá kamátágaraiyo? ááqibo waayúkagoma wágáama uréire kéenama maa-márábín-ókómá tágairaitana káonaiipoana íma aítuqa yurarániye.

¹⁰ miráimanibo waayúkagoma nokáámmo uréire kéetama ómmá yirunóbáqá íma tágairaitanapoata yítuqa yuraránoe.” téna tiráiyé.

¹¹ mirá-timatuwena anaaékaqa Ítuma timá yímikaiye: “ketáái aanábómá Aráátarati waguráiyé. ááqibo kemá ko itó-umakanune.” téna tiráiyé.

¹² máqtemma iyápó-annama timá ámikaae: “uyátáraana-nako, aanibo wemá aú wagurénama keqnáámmá paá mániye.” téta tirááe.

¹³ Ítuma Aráátarati pukáiqtaba kétéitata ááqibo wení iyápó-annama paá waguráitana kétéiyaa téta yé tirááe.

¹⁴ miráitana ‘Aráátarati pukuráiyé’ téna Ítuma abarokáq umá timá yímikaiye:

¹⁵ “ááqibo kemá keráwáqtábá túyánámmá kéiteqa timuqá kémaraune. kemá mi táoqa íma wetê máqe-uraune. miráinaqa keráwáqá mikáqá tirummá timínoe. íbêqa wenôpaqa ónátae.” téna tiráiyé.

16 Tó mááti wenáwíkon áaimma ábárawaoma wemá máqten-noiyapo-annayaba timá yímikaiye: “méwíyataa wegáráq ko púyonataao!” Tó mááti téna tiráiyé.

17 ááqibo Ítuma uráiyé. wemá uréna ítaraiye Aráátarati kaayaqté-kaayaqte-yupaama muriánóbáqá (máátíq-máatinobaq) máqe-uraiye.

18 Yérútáárebaqa waaqókáq Béquanibaqa (3 km) wáiyé. miráuma íma ayáqtáákaqa wáiyé. paá awaarakáqíyé.

19 ááqibo Ítiráeobakemma netuqyaa-nóínínáúkáqá Máátaayaa Máriaanopaqa irááe. yetiyóbímo púiqtabama yenákátí yíyaqa mamá íraqôniq ínéta irááe.

20 Máátaama Ítumo in-áímmá ítátuwena aapaq ko aónaraiye. miráitana Máriaa paá yaákarena naaúpaqa máqe-uraiye.

21 ááqibo Mááta Ítuma timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, maakáqô máanaraka ketiyóbíma ípuinena iné.

22 íbêkaraqa kemá káonaune. aanibo emá nóiqtababi Áánûqtukaqo íténame emmá paá amíniye.” téna Mááta tiráiyé.

23 Ítuma timá ámikaiye: “enayóbíma paá kanaaráq ító-iniye.” téna tiráiyé.

24 Mááta timá ámikaiye: “kemá ítaraune. ánatai-yupaaraqa mi-túpáámá máqtemma aarawaamá kéito-iyana wemá ító-iniye.” téna Mááta tiráiyé.

25 Ítuma timá ámikaiye: “pukáipike ítói-aaimma paá mái-auwaraikaraqa kemúne. náawabi kemmá arummá tíména wemá puínamanibo wemá paá ító-uma mániye.

26 máqte-kayukama paá máetamo kekáq yirummó timíyamma yeráwáqá aati-aatimá ípuinoe. Máátao, emá minnýaba aúyánámmá kéitaano?” téna Ítuma tiráiyé.

27 ááqibo Mááta Ítumma timá ámikaiye: “owé, uyátáraana-nako, kemá ekáqá tirummá ámiqtukaune. emá Metáiyama máane. eqtábá Áánûqtun-aanikoma maa-márábímmá kumíniye téta naayóbáqá amuné-wáyúkámá tiráane.” téna Mááta timá ámikaiye.

Ítuma ibiqá yakáiyé.

28 Mááta mirá-timatuwena aúkoma Máriaa ko ááyariye. ko ááyama áwábaq uréna yaákarena tímú-timun-aipike timá ámikaiye: “yirááti-naqa ya máena emmá kááyaiye.” téna timá ámikaiye.

29 Máriaa maamin-áímmô kéitenama páátákáá ító-uma Ítunopaqa uráiyé.

30 Ítuma márûpaqa íma utáibo paá wágáabaqa Mááta aónaipaqa máqe-uraiye.

31 máqtemma Ítiráeowayukama Máriaagaraqa naaúpaqa máeta wenáyaqa mamá íraqôniq émáa-kayukama aónamma wemá iyánáaq umárena páátákáá máápaq yaúbagitata yemá anaaé waqméta kukááe. wemá pukái-nakoma muriánóbáq móyukaapaq ibiqá márú-yaranenawaq kéiyaa téta waqmé kukááe.

32 Máriaa Ítu máipaqa irénama Ítumma káonena aítaupi aipaqa aténa timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, emá maakáqô máanarakaatati ketiyóbíma ípuine iné.” téna tiráiyé.

33 Ítuma aónaimma min-íníkmá ibiqá kéyaraitana Ítiráeowayukama yimónaimma yegáráq ibiqá kéyaraawana arummá ôriq umágitana karagíqá wenarúnóbáqá yuráiyé.

34 Ítuma timá yímikaiye: “keráwáqá náakaraq wemmá ákáraao?” téna titata yé timá ámikaae: “uyátáraana-nako, iré ya aónaao.” téna tirááe.

35 Ítuma ibiqá yaránéna kéiyé.

36 miráipoata Ítiráeowayukama tirááe: “aónaaro. weqtábá ôriq éna kákaitanaboana ibiqá kéyaraiye.” téna tirááe.

37 ááqibo yaímma-wayukama tirááe: “wemá aúgaroq-nakon-auramma kabárirakaraiye. kanaaráq wemá óq-yataariq umákainana Aráátarati Ípuiniyo?” téta tirááe.

38 Ítuma keqnáámmá arummá ôriq kéitana min-náqá muriánóbáq móyukaapaq iráíye. muriánôtaqa óqtanapo ayá yumákaawana wáqe-uraiye.

39 Ítuma tiráíye: “keráwáqá min-óqtámá paábaq matúwáaro.” titana Máátaa puki-nákóní ámánaakoma timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, wemá pukitana kaayaqté-kaayaqte-yupaama kóuraiye. miráipoana íbêqa táí-akuqa kéíye.” téna Máátaa tiráíye.

40 ááqibo Ítuma timá ámikaiye: “emá arummá timéma Áánûqtuni tágama-yataaqa aónanone íyaq timá ámikauno?” téna Ítuma tiráíye.

41 maamin-óqtámá aukáqtúwááwana Ítuma yanaa múte káonena tiráíye: “ketiboó, ketáama itáánayaba timuqá kêmaraakane.

42 áraíne. kemá aónaraune. aati-aatié emá ketáama kéitaane. ááqibo máqtemma aarawaamá maakáqá itó-uraapoata itaígáae téq kêtune. yeráwáqá emá timátíkaraane téta mikáq emmá yirummá amínoe téq kêtune.” téna Ítuma tiráíye.

43 mirá-timatuwenama wemá anón-aiq timá ááyaraiye: “Aráátaratio! yaúbatuwe kumuwo!” téna Ítuma ááyaraiye.

44 pukái-nakoma yaúbatuwena kukáíye. wenayáamma mórabi maqmá atáá-umakareta ánná-tabaraabenapo wenaítaukaq atáá-uma mórabi maqmá móraiq umá wenaqñókáqá keqnáámmá óq-tabaraabenapo útûyakaraae. Ítuma timá yímikaiye: “wemmá uwáqtuweraq ayuwáiyana kóíno.” téna Ítuma tiráíye.

anó-monoq-wayukama Ítumma ikamínéta waayaímmá tirááe.

45 minnáyaba taíganímma Ítiráaeo-wayukama Máriaamma aónaineta ye-káyúkámá Ítuma nôrabi i-qtátááqá káoneta yirummá ámikaae.

46 yaímma-wayukama uyaatéta Pérati-wayukaraq uréta Ítuma nói-qtataarirabi immá mó-tima-yimikaae.

47 aanibo Pérati-wayukagaraq anó-monoq-kawaa-wayukagaraq káánítóre-wayukama ya áikuteta káánítóre áwîqa Táánítarani maará téta tirááe: “ketáámá náaraq ónúnataabiyo? wé maamin-nákómá netuqyaa anón-awaameq-yataariqa kéíye.

48 ááqibo ketáá ayúwáananataa miráuqtenamo uínatama máqte-kayukama wekáq yirummá kámiyatama Árómani-wayukama ketáái anó-monoq-namma ketáái waayúkagaraq yama mayáinoe.” téta tirááe.

49 yepíké móra-nakon-awiqa Kááyapati wemá maa-kárítímáátiráqá mú mikákáá anó-monoq-nakoma máena wé timá yímikaiye: “keráwáqá íma maami-qtátááqá aónaraae!

50 maamináyaba keráwáqá íyaq túyánámmá kéitao? maannâ móra-naqa puyéna máqtemma aarawaamá yíwáqnaa ínímma minnâ kanaaráqíye. móra-naqa puínatama máqte-kayukama íauyoranoe.” téna tiráíye.

51 áraímma wenáaq-maqma ítiraiye. ímiye. wemá mú mikákáá anó-monoq-naqa maa-kárítímáátiráqá máqe-uraiye. miráínana Ítuma puyéna Ítiráaeo-wayukama yíwáqnaa íniye téna amunémá kégutena tiráíye.

52 ááqibo íma paá ketáái wayúkayataba yíwáqnaa ínéna pukáíye. ímiye. Áánûqtuni-iyapo-annama máqte-naukapaqo máa-kayukama mamá mórabi áíkuyikanena puíniye.

⁵³ aanibo miráitata mi táoqa Ítumma ikamínéta waayaímmá timáeta uréire urááe.

⁵⁴ miráitana Ítuma móragaraqa íma Ítíráaeo-aukaapimma uréire uráíye. wemá mi-márúqá yuwéna kaqmáápaqa uréire uráíye. kaqmáápaq waaqókák móramarukon-awíqa Íparama mibáqá wení iyápó-annate máqe-uraiye.

⁵⁵ íbêqa Ítíráaeo-wayukati kótamaki-kanaama awaaraq kéitataboata áwábake taígani-kayuka maréta Yérútáárebaq múma yirummá maqmá tágaiyaqtaba utááe.

⁵⁶ yeráwáqá Ítuqtaba arútama aónaqteta kéuyoata anó-monoq-namatupaqa máe-kayukama aamá timá wenamí-kenamin urááe: “é náaran-auyananaq kéitaano? kaawéqá náibáq íyaq yíniyo?” téta wemmá kétaimma wemmá kétaimma urááe.

⁵⁷ missing?

12

Máriaa Ítun-aitaukaq akúq-matawema pérakaraiye.

¹ abapaké móra-kanaama awaaraq kéitana kótamaki-kanaama pááq inéna uráíye. Ítuma Béqtanibaq uráíye. mi-márúkák Arááataratima pukáipike mamá itó-umakaraiye.

² mikáq yeráwáqá kaawéqá amínéta urááe. Máátaa aáwaqa kéikamitana Arááatarati yaareráqá Ítugaraq máqe-uraiye.

³ Máriaa anón-oqtanawíqa yaan-ákúq-mátáwémá maténa Ítun-aitaukaqa atímma pérakarena Ítun-aituqa wenaqnotáurake ayúnakaraiye. miráitana átê-kuyukoma mi-náúpáqá ôriq uráíye.

⁴ wení iyápó-annabike móra-naqa Yúqtaati Itikáárioti wemá Ítumma mamá namuro-wáyúkátí iyááapimma anaaékaq maránéna wé Yúqtaati tiráíye:

⁵ “nôraq itataawáq maamin-ákúq-mátáwémá íma kéyimetaa meyámmá matáunataabiyo? mipímmá kaumo-tíyááká-tíyááká-óqtámmá (300) wáíye. ááqibo meyámmá matáunarakaatati mi-meyámmá áwáyoq-wayukataa kanaaráq yiménaqtaa únnae.” Yúqtaati téna tiráíye.

⁶ áwáyoq-wayukama yimíyátábá ítiraiibo paá moyánápóana wemá moyámmá mamá wenamááríq moyámmá mayáinayaba tiráíye. wemá mónekaq yabíkéna wenamááríq máyáinapoana wemá tiráíye.

⁷ miráitana Ítuma tiráíye: “wemmá min-íníkkómmá ayuwáaro. minná maq-tokéna kemmá uqta mátikaino-kanaaraqtaba kémaqtoraiye.

⁸ áwáyoq-wayukama keráwáqtê aati-aatimá mánobo kemá keráwáqtê aati-aatimá íma mánune.

anó-monoq-wayukama Arááataratimma ikamínéta waayaímmá tirááe.

⁹ taíbaq Ítíráaeo-wayukama Ítuma Béqtani-marupaqa máin-aimma itátuweta yeráwáqá mibáq urááe. yeráwáqá urááamanibo Ítuqtabae téta íuraabo Arááataratimma aónainetae. Ítumo náawanabi pukáipike mamá itó-umakaimma aónaineta urááe.

¹⁰ miráitata anó-monoq-kawaa-wayukama

¹¹ Arááataratiqtabae téta taíbaq Ítíráaeo-wayukama anó-monoq-wayukama iyuwéta yirummá Ítumma ámikaae.

Ítuma Yérútáárebaq anómma uyátarai-nakoraan umá uráíye.

¹² óq-taoqa netuqyaa aarawaamá kótamaki-kanaaraq ayú maqnáiyama aónaneta ya máeta ítaraae. miráuma Ítuma Yérútáárebaq inéna kéíye-aimma itátuweta

¹³ yeráwáqá kóbekáátágóní amamá akáteta utín-utin umá aapaké awiránéta urááe. wááqa yumáe kéweta tirááe: “atóbatikai-nako, ótáánao, yéna-nakoqtabama anómma uyátárai-nakon-awikaq kéyenana Áánûqtu amuqá kémarakaiye. Ítiráaeo-wayukati mú mikáq anómma yabíqyikai-naqa (kíni) Áánûqtu weqtábá amuqá kémarakaiye.” téta tirááe.

¹⁴ Ítuma móra naatéq-ótíráákákóní ámûraaq máena kéiyé. Áánûqtun-aama agamatá-kátáágó tiráiniq umá kéiyé. mirá kétiye:

¹⁵ “Tááíoni-maruko, áaqa ígáíno! aónaaro. keráwáqtí mú mikáq anómma yabíyikai-naqa kéiyé. naatéq-ótíráákákóní ámûraaq máena kéiyé.” Áánûqtuni agamatá-kátáágó téna kétiye.

¹⁶ maamin-áímmá Áánûqtuni agamatá-kánnáágó tiráimma áqnáabaq Ítuni iyápó-annama íma ítaraae. aanibo anaaékaqa Ítumma pukáipike Áánûqtuma tágama-yataapi mamá atóbamakaitata mikáq yeráwáqá yúyánákáq maréta tirááe. Áánûqtuni agamatá-kánnáágó tiráimma yaákaq urááe.

¹⁷ taíbaq Ítute máqeo-kayukama Ítuma Aráátaratimma ááyaitana utátuwena úinimma timá abarokáq kéiteta nôrabi i-náikáráq tirááe.

¹⁸ taíbaq óq-wayukama maami anón-awaameqa in-áímmá Ítaraapoata yeráwáqá aapaq yaónaineta irááe.

¹⁹ minnýaba Péрати-wayukama yeíyáá téite urááe: “káonaao? ketáataa íma itánoe. aónaaro! máqtemma maa-márábí-káyúkámá wenanaae kéwaraae.” téta Péрати-wayukama tirááe.

yaímma Karíki-wayukama Ítumma aónaneta abáá-uraae.

²⁰ yaímma Karíki-wayukama maréta Yérútáárebaqa aapinaammá tíyaqtaba ayú maqnaapí utááe.

²¹ yeráwáqá Píripikaq urááe. wemá Beqtáirapake Kááriri-marupaq iráiyé. wemmá yeráwáqá ítama aónanaqtaa: “anóko, ketáámá Ítumma aónaqtaa kéyunataae.” téta tirááe.

²² miráitana Píripi maréna Áánarukaq kéwena timá ámitata keqnáámmá mákanakama marétarata Ítukaq kéwetarata mó-tima-amikaaye.

²³ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “mi-kánáámá íbêqa kéyitata kemá Waayúkgon-Araakoma anómma tágama-yataaqa káme.

²⁴ kemá áraimma kétima-timune. mórama wíti-yumma marabí íkumena ípuinama kímora pááqyan-ayumma wenamá wániye. minná wemá puínamanibo taíganimma uta-uta umá ôriq umá arammá iyániye.

²⁵ móra-nakoma wení aúwaraiqtaba ôriq umá akáinanama wemá wení aúwarairoma páátataakaa íniye. móra-nakoma wení aúwaraiqtaba maa-márábí mái-yataaqtaba íakainanama anaaékaq matúq-matuq umá aati-aatimá mái-auwaraimma maqtorániye.

²⁶ náawa-naawabi kekáqô mayaímô mayanénama ketinaae waráino! kemá máuna-marukaqa ketí mayaímá matikái-náqá mániye. ketí mayaímá matikáína-nakoma ketibomá wenáwîqa múte yauwíniye.” téna tiráiyé. Ítuma óq-aimma tiráiyé:

²⁷ “íbêqa tíyakoma ummaa kéyaiye. ááqibo nóineq tenúno? ‘ketiboó, ketí ánatagina-kanaama íma yúwénana kumíno tenúno?’ ímiye. minnýaba paá kukáune.

²⁸ ketiboó, tágama-yataaqa enáwîkaq akoqnáá umá mamá maa-márábí-káyúkámá yiráátinonama enáwîqa anómma uyátá-maqma mimórá mái-waigonamiye.” téna Ítuma mirá-timatuwaitana aagómá wíyôpake kukéna tiráiyé:

“kemá tágama-yataaga ketíwîkaq mamá múte yaútaunnama móragaraq múte yauyónúne.” téna maamin-áikómá tiráíye.

²⁹ waayúkama máqeo-kayukama min-áímmá ítátuweta tirááe: “wíyonaa kétiye.” téta kétewata yaímma-wayukama tirááe: “Áánûqtunopakekako kétiye.” téta mikáyúká tirááe.

³⁰ Ítuma yauwéqma tiráíye: “aagómá wíyôpake keqtábá ítiraibo keráwáqtábá itaígáae téna tiráíye.

³¹ íbêqa máqtemma maa-márábí-káyúkámá Áánûqtu keyainaiye. maa-márá áaikoni anó-naqa Tááqtaama íbêqa ikámma waqtuwániye.

³² aanibo kemá maa-márábíkémô múte itó éqa máqtemma yiwíqma ketôpaqtaa ónúne.” téna Ítuma tiráíye.

³³ wemá min-áímmô tiráimma minná náaraq umá puíníyo minnáyataba yiráá téna tiráíye.

³⁴ ááqibo aarawaamá yauwéqma tirááe: “miráuma aammá aúmakaan-aipitaa ítaraunataa miráuma Metáíya paá matúq-matuq umá mániye. nôraq itaawáq Waayúkagon-Araakokaq múte yauwínoe kéteno? náawawaq Waayúkagon-Araakoma máíyo?” téta ítama aónaraae.

³⁵ mirá téna Ítuma timá yímikaiye: “pááqya-kanaabi ómmá keráwáqtê mániye. keráwáqá ómmá wáinagaraq ókáqá íma máíyanama keráwáqá kumayukómá yawááq-umatikaniye. móra-nakoma kumayuqnóbáqá uréire ínna-nakoma ‘náakaraq kéi náakaraq kéwiyo’ téna wemá kanaaráq íkáonaiye.

³⁶ ómmá wáinaq ókómmá tirummá áméro! miráinaq keráwáqá ókón áráaqa mánoe.” téna Ítuma tiráíye. Ítuma min-áímmá timátuwenama yemmá iyuwéna aúpáq kóuraiye.

netuqyaa Ítiráaeo-wayukama Ítumma yirummá íamikaae.

³⁷ Ítuma netuqyaa anón-awaameqa yetúrakaqa imánibo yeráwáqá paá íma Ítumma yirummá ámikaae.

³⁸ netuqyaa-káyúkámá Ítumma yirummá íámikaapoata Áítáíya Áánûqtuni amuné-náqá wenáama áraíne téna keyiraatiye. Áítáíya naayóbáqá tiráíne: “uyátáraana-nako, náawaq ketáái táaraqa ítáraiyo? náawakaraq uyátárai-nakoma wení akoqnáama aráátitanawaq kanaaráq aónaraiyo?” téna Áítáíya tiráíye.

³⁹ maami-qtátáatábábóata yeráwáqá kanaaráq yirummá íma káme miráipoana Áítáíya tiráíne:

⁴⁰ “Áánûqtu yeráwáqtí yúramma mamá karopamáyikena yúyánámmá mamá óqtakaa umátukaiye. miráitata yé íma yúramma káoneta yúyánámmá íma kéitaae. yeqtí yúrakakema íkáonaapoata yúyánámmá íma ítama káruteta kéopoata íma ketôpaqa waéqma íyaqa yemmá mamá atóbamayikanune.” téna Áítáíya naayóbáqá tiráíne.

⁴¹ Áítáíya uyátáraana-nakoni tágama-yataaqa aónaraiipoana weqtábá wenáaimma tiráíye.

⁴² ááqibo netuqyaa-káyúkámá yaímma Táánítarani-kaanitori-wayukagaraq wemmá yirummá ámikaamanibo Péрати-wayukati yáaqa kéikatetaboata yeráwáqá yirummá áme-kayukama íma abarokáq umá tirááe. abarokáqô tíyatama monoq-náúpáké paábaq waqtuwánoe.

⁴³ yenamáárîq yeráwáqtábá yetíwîqa múte yauwígáae kététemanibo Áánûqtuni tágama-yataaqtabama abarokáq umá íketee.

⁴⁴ ááqibo Ítuma yááyama tiráíye: “náawabi arummá kétimenama kenamáa kekáqá íma arummá kétimibo ketibomá timátíkái-nakokaraq arummá kámiye.

⁴⁵ náawabi kemmá kétimonenama wemmá ketibomá timátíkái-naqa káonaiye.

⁴⁶ kemá maa-márábí-ómmá kukáune. miráipoana náawabi kekáqá arummá timénama wemá íma kumayupímmá mániye.

⁴⁷ móra-nakoma ketáama kéitena ketáama ikémayainama kemá kenamáárîq wemmá íma yawááq-umakanune. aanibo maa-márábí yawááq-umayikanaaq íkukaune. ímiye. kemá aarawaamá yááyabo umáyikanaaq kukáune.

⁴⁸ náawabi kemmá anaaéema umátikenama ketáama ímayenama íbêqa yainai-yátááqá wemmá keyainaiye. minnámo ántai-yupaama máqtemma túnna-aikoma wemmá mamá yawááq-umatikanoe.

⁴⁹ kemá ke-túyánápíkén-áímmá íkétune. ímiye. ketibomá timátíkái-nakoma wenamáárîq timá tímin-aimma kêtunaboqa máqten-aimma kétima-timune.

⁵⁰ ááqibo kemá ítaraune. ketiboní wataáama aati-aatimá matúq-matuq umá mái-auwaraimma mamá paá kéiyé. miráitaqa máqten-aimma túnna minná ketibó timá tímin-aimma kétune.” téna Ítuma tiráiyé.

13

Ítuma wení iyápó-annati yítauqa tete uráiyé.

¹ kótámaki-kanaama waagókárîq kéitana Ítuma maa-márábíké yuwéna aboánôpaqa uínî-kanaama yimmá ítaraiye. maa-márábí máena wení aanábó-wáyúkáyábá ôriq umá kákaitana yeqtábá yikáiq-yikaiq umáe kéuyena wení puíni-kanaaraq uráiyé.

² Tááqtaama Yúqtaatin aúyánámmá waéqma Ítuni kutarurîq webó-náqá aúrâkaraiye. ááqibo aáwaqa kénaawana

³ Ítuma ítaraiye máqte-qtataaqa Áánûqtuma wenayáapi ámikaitanaboana wemá Áánûqtunopake kukáunaboqa yauweré uyónúne téna aúyánámmá ítaraiye.

⁴ aanibo Ítuma aáwaqa nai-yáárérâq máqeikake itó-urena wení ámûraake aq-toraí-wáqtómá ayúqma mikáq keyuwena óíqa ayumí-wánáámá (táúrima) maténa ámûrana uráiyé.

⁵ káqomma wemá nommá táápepi atímakena wení iyápó-annati yítauqa tete umáyíkarena ayumí-wánáánápó yítauqa ayúnikanena uráiyé.

⁶ áqnáabaqa Tááímoni Pítaakaq yítana Pítaa tiráiyé: “uyátáraana-nako, ketítauraq tete umátikane kéono?” téna Pítaa ítama aónaitana

⁷ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “íbêqa emá íaonaraanaiq ónáa kéune. ááqibo anaaékaqa emá aónanone.” téna Ítuma tiráiyé.

⁸ Pítaa akoqnáa-aimma abarokáq tiráiyé: “emá íma ketítauraq tete ínóne.” téna titana Ítuma yauwéqma tiráiyé: “ááqibo kemô enaítuqa ímo tete onaamá emá íma ókaraq ketí iyápó-annama mánone.” téna Ítuma tiráiyé.

⁹ Pítaa timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, ketítauraq wenamáa ítete é mútûq tiyáánaa tiqnókárâq tete umátikao!” téna Pítaa timá ámikaiye.

¹⁰ Ítuma mikáq tiráiyé: “móra-nakoma máqten-aubakaraqo nommá pétukenama íma óqa peránibo paá wenaítuqa tete íno. mútûq keráwáqtí túgogaraq tirunóbáqá íráqôniq uráibo kímora-nakone.” téna Ítuma timá yímikaiye.

¹¹ móra-naqa waéqma kutarurîq webómá aukái-naqa Ítuma aónatukaipoana tiráiyé: “kímora-nakone.”

¹² Ítuma wení iyápó-annati yítauqa tete umáyíkátuwena wení ámûraaq aq-toraí-wáqtómá mamá aqména yauwéqma yaarerâq umáena tiráiyé: “kemô umátíkauna-yataaqtaba ítama kárutao?”

¹³ keráwáqá keqtábá yirááti-nare kéte ‘uyátáraana-nako’ kéte kéoma minná áraíne. miráipoana minná kemúne.

14 ááqibo kemá keráwáqtí títáuoqo tete umátikaunama kemá yirááti-naqa uyátárauna-nakoma tete kéumatikaune. móraiq umá keráwápíké káqowa-kaqowan-aituqa tete ínôqtaba ketiyáánaubiqa aóna-mayaaro. wenáítáuoq-wenaitauqa tete íné oné.

15 íbêqa keráwáqá umá tiráá túnnaiq kemá nôrabi umátikaunayaba mimóráiq umá keráwáqá íné oné.

16 éqtukena timámeno áraine. móra mayaímá máyái-nakoma aati-aatimá wení mayaímá mayákái-nakomma íma uyátá-maqma anómma kémaiye. móra-nakoma watáama mamé i-nákómá timákáitana yi-nákómmá íma uyátá-maqma anómma kémaiye.

17 keráwáqá ítama arútama miráeq oweqa mikáq timuqá maránoe.

18 kemá nóinabi íma máqtemma keráwáqtábá ketí iyápó-annama máqtemma ye táaimma káoneq yíwíkaunama taíbaq-wayukabike yíwíkeq Áánûqtuni agamatá-kátáámá áraine téq kéyiraatune. min-ágámátá-kátáágó kétiye. ‘móra-nakoma ketí aáwaqa ketê nai-nákómá wenáítagegunapo múte yaáqma tímûraaq yániye.’ ” téna Áánûqtuni watáa agamatán-áikómá mirá kétiye. Ítuma óq-aimma tiráiyé:

19 “mi-qtátááqá pááq íné kéitaq íbêqa aamá kétima-timune. mi-qtátááqá pááq ínaqa keráwáqá mikáq tirummá amínomma minná náawabi MÁUNE.

20 akoqnáá umá kétima-timune. kemá timákauna-naqa náawabi awirénama kekáráq kétiwiraiye. náawabi kemmá tiwirénama timátíkarai-nakokaraq káwiraiye.” téna

21 min-áímmá Ítuma timátuwena amakó ôriq umá ummaa yágitana wé tiráiyé: “árimma kétima-timune. keráwápíké móra-nakoma kemmá mamá namuro-wáyúkábí tikániye.” téna Ítuma tiráiyé.

22 wení iyápó-annama wenaúrapi-kenaurapi káoneta yúyánápí náawaqtaba kétiyo téta íaonaraae.

23 iyápó-annabike móra-naqtaba Ítuma ôriq umá ákái-naqa Ítun-amakaq yaareráqá máena aítqaraqa agebamá máqe-uraiye.

24 miráitana Tááímoni Pítaa aqnótáq yumátuwena ‘náawaqtaba kétiyaa wekáq itaa’ téna awaaméqá umá timá ámikaiye.

25 Ítun-aiqtaabi agebaréna tiráiyé: “uyátáraana-nako, náawaqtaba kéteno?” téna ítama aónaitana

26 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “kemá yammá aáwaq-anopi yamá atímma aménama minnáqíye.” téna Ítuma timátuwena yammá aáwaq-anopi yamá atíkema Yúqtaati Tááímoni Itikááriotini áanikoma ámikaiye.

27 mikáq Yúqtaati min-ááwáqá mamáyáitana Tááqtaama wepí yabékitana Ítuma timá ámikaiye: “nôrabi ínéma páátákáá mirá-uwo!” téna tiráiyé.

28 máqtemma yaareráqá máe-kayukabike móra-nakoma Yúqtaatima nóin-ainabi timá ámin-aimma íma ítama arútaraiye.

29 Yúqtaati móne-ketima matóráiqtaba kétiyaa téta yaímma-wayukama tirááe: “kótámaki-kanaaraq-yataaraq meyánîq uwo kété kéqokeq-yataaraq áwáyoq-wayukama yimiyówaq” kétiyaa téta tirááe.

30 Yúqtaati min-aáwáqá kémayenama máápaqa kumayupí yáubaguraiye.

aúgen-amaan-aimma

31 Yúqtaati ayuwéna kóitana Ítuma tiráiyé: “íbêqa Waayúkagon-Araakoni tágama-yataaqa mamá abarokáq kéumakena Áánûqtuni tágama-yataaqa Waayúkagon-Araakokaq kéumakaiye.

³² Waayúkagon-Araakoma Áánûqtuni tágama-yataaqa abarokáq mamé ínana wení tágama-yataaqa Áánûqtu waéqma wenamáárîq wepí páátákáá abarokáq mamé íniye.

³³ ketí pááqyan-iyaqo! kemá keráwáqtê pááqya-kanaama mánune. keráwáqá tibáá-inoe. ááqibo keqnáámmá Ítiráaeo-wayukamma timá yímikaunaiq umá kemá kétima-timune. keráwáqá kenamáárîq kemá kóúnabaqa íma kanaaráq uínoe.

³⁴ íbêq-kanaayaba kemá aúgen-amaan-aimma kétimune. kemá keráwáqtábá tíkáiniq umá keráwáqá mórai q umá weqtábá kákaina weqtábá kákaina umá máero. miráuma keráwákáráq káqowaqtaba kákaina káqowaqtaba kákaina tíkáiniq únnai q umá máero.

³⁵ akaí-yátááqá keiyáátaa wenámí-kenamin umá maíyata ketí iyápó-annae téta máqte-kayukama aónainoe.” téna Ítuma tiráiy e.

Ítuma tiráiy e Pítaama anaaéma umátikaniye.

³⁶ Tááímoni Pítaa tiráiy e: “uyátáraana-nako, náakaraq kéono?” téna wé timátuwaitana Ítuma yauwéqma tiráiy e: “kemá kouna-marupaqa íbêqa emá íma kanaaráq tinaaéma waráínóne. ááqibo anaaékaq ketinaaéma waráínóne.” téna Ítuma tiráiy e.

³⁷ Pítaa timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, nôraq ínaraq enanaaéma íbêqa kanaaráq íwaranuno? kemá eqtábáé téq áqa puyónúne.” téna Pítaa titana

³⁸ Ítuma yauwéqma tiráiy e: “emá keqtábáé téaq áqa puíné kéono? kemá akoqnaá umá kétima-amune. kokóregoma áa tiné kéinaa emá keqtábá kaumobáqá ‘wemmá íaonaraune’ té wakaránóne.” téna Ítuma Pítaamma timá ámikaiye.

14

aboánôpaqa uí-ámmá Ítumiye.

¹ Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “íma yuwáiyana tíyako ummaa yaíno. miráinaq Áánûqtukaq tirummá kámera q ááqibo kekákáráq tirummá tíméro.

² ketiboní naaúpaqa taígani-maqa wáiy e. ímo wárainaq kemá keráwáqtábá wágáábáq timátikanaa únnae. kemá kóureqa keráwáqtí márûqa ko tarôq umá óqtaa umátikanune.

³ kemó kówéqa keráwáqtí márûqa ko tarôq umá óqtaa umátíkátuweq kemá yauwéqma iréq kenamáárîq yatiwiranúne. kemá máuna-marupaqa keráwákáráq mánoe.

⁴ kemá ónááqo únna-maruqtaba aammá keráwáqá kéitaae.” téna Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye.

⁵ Tó mááti timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, náakaraq kóinono minná ketáá íaonaraunatae? náaraq umátaawaq maamin-ámmá kanaaráq aónanunataabiyo?” téna Tó mááti timá ámikaiye.

⁶ Ítuma yauwéqma tiráiy e: “kemá kenamáárîq ketibonôpaq wíámúne. kemá áraimma tí-ááímúne. kemá aati-aatimá paá matúq-matuq umá mái-aaimune. móra-nakoma ketibonôpaqa kéyena káqon-amma íma mamá awi íniye. ímiye. kemá kenamáamune.

⁷ kemmô kétimoneqa ketibokáráqá káonaae. íbêqake wemmá aónatukeqa wemmá keqtúrapike aónaraae.” téna Ítuma yauwéqma tiráiy e.

⁸ Píripi timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, emá enaboqtáá tiráátinana keqtáá kanaaráq íno.” téna Píripi timá ámikaiye.

⁹ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “Píripao, kemá ayáqtáá-kanaama keráwáqtê máqe-uraune. emá íyaq kemmá timónaraano? náawabi kétimonenama ketibokaráqá káonaiye. nôraq itaawáq ‘enaboqtáá tiráatiyo’ kéteno?”

¹⁰ kemá ketibopí máunana wemá ketibomá kepí máiyé. minnáyaba íyaq kekáqá arummá kétimeno? aamô timá-timunama íma ketááq-maqma kétune. ketibomá kepí máena wení mayaímá kémayaiye.

¹¹ keráwáqá maan-áikáqá tirummá áméro. kemá ketibopí máunana ketibomá kepí máiyé. áaqibo ímo miráinaqa kemá máqtemma anón-awaameq-yataariq únnaa aónaraabo minnáyaba kekáq tirummá tíméro.

¹² kemá áraimma kétima-timune. móra-nakoma arummá timénama móraiq umá anón-awaameq-yataariq íniye. kemá ketibonôpaq uyátá-maqma anón-awaameq-yataariq íniye.

¹³ aanibo máqte-qtataaqtabama ketíwîkaqa nunamupí itáíyaqa kemá paá mirá-onune. miráonana ketiboní tágama-yataakoma kemá áanikokaqa yíniye.

¹⁴ áaqibo ketíwîkaqa nunamupí móra-yataariq uwó tíyaqa kemá paá mirá-onune.” téna Ítuma tiráiyé.

Áánûqtuni Aokaq-Áágómá kumíniye.

¹⁵ Ítuma óq-aimma tiráiyé: “keráwáqô, keqtábá tikáinaqa ketí ámáan-aimma taákaq matokéra mirá-inoe.

¹⁶ ketibommá ítama aónaanana wemá káqomma tíwâqnaa í-náqá wení Aokaq-Áágómmá timákainana keráwáqtê ku matúq-matuq umá mániye.

¹⁷ Aágoma wení árain-aikoni áaimma máiyé. maa-márábí-káyúkámá wemmá íkaoneta íkéteta kéopoata wemmá íma kanaaráq awiránóe. wemá keráwáqtê máipoana keráwápí mániye. áaqibo keráwáqá kenamáárîq wemmá káonaae.

¹⁸ miráinaq kemá ítiyuwaanaq keráwáqá kenamáa anóbo íma máin-iyapogoraan umá íma mánobo kemá yauwéqma keráwáqtôpaq yenúne.

¹⁹ pááqya-kanaabi maa-márábí-káyúkámá kemmá móragaraq ítimonainobo kemmá matúq-matuq umá máí-auwaraimma matokáunaboaq keráwákárâq miráuma mayáinopoaq miráinaqa kemmá timónanoe.

²⁰ mi-kánáámô yínaqa keráwáqá itánoe. minná kemá ketibopí máunaq aanibo keráwáqá kepí máápoaq kemá keráwápí máune.

²¹ náawabi ketí aúgen-amaan-aimma aákaq matokéna mirá énama wemá keqtábá ôriq umá kákaiye. keqtábámô ôriq umá akáina-nakoma ketibomá weqtábá ôriq umá akániye. kegárâq ketí tikaí-yátááqá aménúnaboaq kemá kenamáárîq ketáaimma aráátenune.” téna Ítuma tiráiyé.

²² Ítuma óq-Yuqtaatimma timá ámikaiye íma Yúqtaati Itikááriotimibo: “uyátáraana-nako, náaraq umáwaq enáaimma keqtáá kétiraatetaa maa-márábí-káyúkámá íma yiráátenune kéteno?” téna Yúqtaati tiráiyé.

²³ Ítuma yauwéqma tiráiyé: “náawabi keqtábá akáinanama kemá túnna-aimma aákaq matokéna mirá-iniye. ketibomá weqtábá akáinakama ketibotê kegárâq wenôpaq iréka wetê kerátá ya matúq-matuq umá máyuye.

²⁴ náawabi íma keqtábá akáinanama kemá túnna-aimma íma aákaq matokéna miráinipoaq wemmá ketáaimma íraatenune. aamô kéitaamma íma kennáé. áaqibo min-áímmá ketibó timátíkarai-nakonopake kéiyé.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma puínéna ákaq-aimma kétiye.

²⁵ wení iyápó-anamma Ítuma timá yímikaiye: “keráwáqtê máeqa maami-qtátááqá timá tímikaune.

²⁶ Áánûqtuni Aokaq-Áámá tíwáqnaa í-náqá ketibomá ketíwîkaq timákainana kégumena wemá máqte-qtataaqa kétiraatena wemá tímikauna-aimma túyánákáq mamá marániye.

²⁷ kaayoné-yátááqá keráwáqtê yuwáune. ketí kaayone-yátááqá keráwáqá kétimune. maa-márábí-káyúkámá mirá-kááyóné-yátááqá íyokaa-qtataaqa kétimune. íma yuwáiyana tíyako ummaa káyainaraq íma íkatîqa oro!

²⁸ keráwáqá ítaraawaq timá tímikaune. minná 'kemá koureqa yauwéqma keráwáqtôpaq yenúne.' keqtábá tikáinaqa timuqá maránóe. kemá ketibonôpaqa kégounama ketibomá kemmá uyátá-maqma máiye.

²⁹ íbêqa mi-qtátááqá íma pááq iné kéitaq paá aamá kétima-timune. mi-qtátááqá pááq ínaqa mikáq tirummá timínoe.

³⁰ kemá íma keráwáqtê ayaqtáá-kanaama wataá-wataa tenúne. maa-márágón áai-nakoma (Tááqtaama) kéimanibo wení akoqnáá-yataaqa kemmá íma kanaaraq uyátá-maqma yokáiyé. wení akoqnáarakemma kemmá ánná ítiminiye.

³¹ maa-márábí-káyúkámá timónainoe. minná ketiboqtábá ôriq umá kétékitaq wemá máqten-aimma timá tímimma taákaq yokéq mirá kéune. itó-oro! maa-márúkáké yuwéqtaa kónatae." téna Ítuma tiráiyé.

15

ánnágon-aboma Ítumiye.

¹ Ítuma wenamáárîq ánnágon áaimma wení iyápó-annama timá yímikaiye: "kemá árain-annagon ábô máunana ketibomá yókón aboámíye.

² amagómá arammá íma iyáitanama akáma kéiyaabotuwaiye. ááqibo arakaráq-ámámá ayááma tágatukena amumá yaákarena aráka-araka égé yuwáitana anaaékaq óq-aupaqa arammá iyánîqtaba mirá kéiyé.

³ ketáa timá tímikaunaboq íbêqa keráwáqá aúgen-augen urááe.

⁴ kemá keráwápímmô máunaiq umá keráwáqá kepímmá mórai q umá máero. amagómá ábôraqa íraaparenama wemá arammá íma iyániye. miráínaqa keráwákáráq kekáq íma máeqa keráwáqá arammá íma iyánoe.

⁵ kemá ánnágon-abomune. keráwáqá ánnágon-amamoe. miráipoana náawabi kepí máinaqa kemá wepí máenana wemá arammá netuqyaa iyániye. ááqibo kekáké yuwéq ókaqo maéqa keráwáqá móra-yataariqa kanaaraq íma ínoe.

⁶ móra-nakoma kepí ímo maínanama wemá amamó ayááma iyaabótúwáanikaa umá yuwáiyana aayákaginata máqtemma aúqma irabí agatuwánoe.

⁷ keráwáqá kepí maíyanama ketáagoma keráwápí maínaqa keráwáqá kemmá kenamáárîq nunamupí máqte-qtataaqtaba itáiya-qtataakoma mamá pááq umátiminoe.

⁸ keráwáqá taíganin-aramma iyéqo ketí iyápó-annamo auráiyana ketiboní tágama-yataakoma múte yauwíniye.

⁹ ketibomá keqtábá ôriq umá kákaitaqa mórai q umá kemmá keráwáqtábá ôriq umá kétékaiye. ketí tikaí-yátáákón aúkapi máero.

¹⁰ kemá ketiboní ámáan-aimma taákaq matokéq miráuraunaboq kemá wení akaí-yátáápí máune. mórai q umá keráwáqô ketí ámáan-aimma taákaq matokéq miráiyama ketí tikaí-yátáápí máinoe.

¹¹ kemá timá tímikaune. minná ketí timuq-yatááqá keráwáqá mayánoe. ketí timuq-yatááqá keráwápí ógiqma mániye.

¹² maaminnáma ketí ámáan-aimmibo. keqtábá tikáiniq umá weqtábá kákaina weqtábá kákaina umá máero.

¹³ mú mikáq anómma akai-yátááqá íma wáiyé. minná móra-nakoma ákáina-wayukayabae téna puíniye. káqo-nakoni akaí-yátáákómá íma uyátá-maqma wáiyé.

¹⁴ kemá ámáan-aimma túnna-yataariq owéqa keráwáqá tikaí-kayukamoe.

¹⁵ mayái-nákómá wemá mayaímô ámî-nakomma nôrabi i-qtátááqá íma kéitaiye. miráipoana kemá íma keráwáqtábá ókaraq ‘ketí mayai-wáyúkáé’ téqa tenúne. máqte-qtataaqa ketibonôpake itáuna-yataaqa keráwáqá timá tímikaunaboq keráwáqtábá íbêqa ‘kemmá tíkái-kayukae’ kétune.

¹⁶ keráwáqá íma kemmá máqte-kayukabike tíkáimma íma tiwíkaabo kemá kenamáarîq keráwáqá máqte-kayukabike tíkáimma tiwíkaune. kemá mi-máyáírâq keráwáqá timátíkaraunaboq keráwáqá koma matúq-matuq umá mái-aramma ko iyáíq-iyaiq umá márâyana ketibomá keráwáqá nói-qtataaqtatabi ketíwíkaq itáyanama wemá timíniye.

¹⁷ keráwáqá maami-qtátáárîqa oro! weqtábá kákaina weqtábá kákaina umá máero.” téna Ítuma tiráiyé.

máqtemma maa-márâbí-káyúkámá Ítumma wení iyápó-annagaraq íyamma kéumayikaae.

¹⁸ óq-aimma Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “maa-márâbí-káyúkámá keráwáqtábá ítikaiyaqa minnáma taákaq márâaro! áqnáabaq keqtábá íyikaitata anaaékaq keráwáqtábá íkáyikaiye.

¹⁹ keráwáqá maa-márâgóní waayúkamo márâiyatama yemá keráwáqtábá yikániye. áaqibo kemá keráwáqá maa-márâbíké tíkáimma tiwíkaunapoana íbêqa maa-márâgóní waayúkama íma mááe. miráipoana yemá keráwáqá íyamma kéumatikaae.

²⁰ timá-timuna-aimma taákaq márâaro! ‘móra mayaímá máyái-nakoma aati-aatimá wení mayaímá mayákái-nakomma íma uyátá-maqma anómma kémaiye.’ miráipoana yeráwáqô kemmá tíkamma kéwaretama keráwákárâq tíkamma waránóe. yemá ketáamo kéiteta mirá étamo-etama yemá keráwáqtí táagaraq kéiteta mirá-inoe.

²¹ yemá timátíkáin-nakomma íaonaraapoata ketíwíqtabae téta maami-qtátáárîq umátikanoe.

²² kemá ímo iréqo aamá timá yímenatama yeqtí yigae-yátááqá íwane imánibo íbêqa yeqtí kúmiq-yataaqa íma kanaarâq aúpâq yuwánóe.

²³ náawabi kemmá áyamma umátikaina-nakoma mórâiq umá wemmá keti-bokárâq áyamma kéumakaiye.

²⁴ kemá anón-awaameqa káqo-kayukama ikéoniq umá kenamáa yiráátiraunaboata yeqtí yigae-yátááqá íma wániye. áaqibo íbêqa yeráwáqá aónaretamanibo kemmá ketibokárâq paá íyamma kéumatikaakarataae.

²⁵ áaqibo yeráqwátí agamatá-kánnáábí árainma yíniye. ‘yeráwáqá paáyaba kemmá íyamma umátíkaraae.’

²⁶ akoqnáá umá tíwáqnaa ínîn-naqa árain-aain-Aagoma ketibonôpake timákáanana kumínama ketí árain-aaimma má tínaq keráwáqá itánoe.

²⁷ ketê keráwáqá áqnáabake mamé iráapoq keráwákárâq keqtábá árain-aimma tínoe.” téna Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye.

16

¹ Ítuma ókaraq íyamma umáyikanoqtaba téna tiráiyé: “keráwáqá kemmá tirummô timí-yátááqá íyuwaigae téq maa-qtátááqtabá timá tímikaune.

² keráwáqá monoq-náúpáké waqtuwánóe. áraine. mi-kánáámá yínanama keráwáqô tíkamiya-kayukama ‘Áánûqtuni mayaímá kémayaunatae’ téta tínoe.

³ ketibokárâq kekárâq ítimonaraapoata mi-qtátáárîq umátikanoe.

⁴ áaqibo timá tímikaune. mi-kánáámá yínaqa timá tímítukaiqtae téq mikâq túyánámmá ítama taákaq ínoe.” téna Ítuma tiráiyé.

Áánûqtuni Aokaq-Áámá kumíniye.

Óq-aimma Ítuma tiráiyē: “áqnaabaqa keráwáqtê máqe-uraunaboaq keráwáqá maami-qtátááqá íma timá tímikaune.

⁵ ááqibo íbêqa timátikáitaq kukáuna-nakonopaqa kóune. miráitana keráwápíkē móra-nakoma ‘náakaraq kégono’ téna íma ítama kétimonaiye.

⁶ kemá maamin-áímmá kétunana keráwáqtí tíyakoma ummaa kéyaiye.

⁷ paá árain-aimma kétima-timune. kemá kónanama íráqôniq umátikaniye. íma kónanama keráwáqtôpaqa Tíwáqnaa Í-náqá íyiniye. ááqibo kemá kowéqa Tíwáqnaa Í-náqá timákáánana keráwáqtôpaqa kumíniye. kumínama

⁸ waayúkagoni kúmiq-yataaqtaba wemá yainániye. kateko-yátáákón áaimma má téna yainái-yátáákón áaimma má téna íniye.

⁹ Tíwáqnaa Í-náqá yénama miráuma kaumo-yátááqtábá tíniye. minná áqnaabaq yeráwáqá íma kemmá yirummá ketimepoata maami-kúmíq-yátáákóní táigon-aiiqtabama wemá yiráátiniye.

¹⁰ ketibonôpaqa kóunaboaq ókaraq ítimonanopoana kateko-ááíqtábá wemá tiráátiniye.

¹¹ maa-márágón áai-nakoma (Tááqtaama) yawááq-umatukaipoana yainái-yátáákón áaiqtaba Tíwáqnaa Í-náqá tiráátiniye.

¹² kemá taígani-qtataaqtaba timá timenaa únnamanibo íbêqa maamin-áíko keráwáqá mamá ummaa yamátikaniye.

¹³ wemá yénama Árain-aain-Aagoma máipoana wemá máqtemma árain-aain-aimma má téna taákaq mamá tikániye. wenamáárlq wenááq-maqma ítinibo paá ítáin-aimma tínana anaaékaq pááq ínî-qtataaqtaba timá-timiniye.

¹⁴ nóin-ainabi ketôpakemmo kéitenama timá-timinipoana ketí tágama-yataaq wemá múte yauwíniye.

¹⁵ máqtemma ketibomá matokái-qtataaqqa minná kennámiye. miráipoaq kemá timá tímikaune. ‘nóin-ainabi keráwáqá timá-timinama ketôpake kémayaiye.’ mirá téna Ítuma tiráiyē. iyápó-annama yiru-qtatáákómá anaaékaq waéqma yimuq-yatááqá aurániye.

¹⁶ Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “pááqya-kanaabimma keráwáqá kemmá ítimonainoe. ááqibo pááqya-kanaabimma móragaraq kemmá timónainoe.” téna Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye.

¹⁷ maannáyaba yaímma wení iyápó-annama ye íyáá tirááe: “wenáaimma nóiqtaba kétiyo? wemá kétima-timiqtaae. ‘pááqya-kanaabimma kemmá ítimonainoe.’ ááqibo ‘pááqya-kanaabimma móragaraq kemmá timónainoe.’ wemá ókaraq tiráiyē. ‘ketibonôpaq kóunaboaq kétiye.’” téta

¹⁸ wení iyápó-annama tirááe: “nôraq téna ‘pááqya-kanaabine’ kétiyo?” téta yeráwáqá kaumo kááyaq-yuyanamma ítaraae. wení iyápó-annama ókaraq tirááe: “nóin-aiiqtaba kétiyo? ketáá íma ítama kárutaunatae.” téta tirááe.

¹⁹ Ítuma aónaraimma yeráwáqá wemmá ítama aónaineta kéowana timá yímikaiye: “keráwáqá kaumo kááyaq-tuyanamma kéiteq kemmá ítama timónaineraq kéoo? kemô túnnama ‘pááqya-kanaabimma móragaraq kemmá timónainoe’ maaminnáyataboaboaq keráwáqá wemmá kéitaimma wemmá kéitaimma kéoo?” téna Ítuma timá yímikaiye.

²⁰ Óq-aimma Ítuma tiráiyē: “árainma kétima-timune. keráwáqá ibiqá kéyareq keráwáqá mi-kánáárlq ketoqá máiyana miráiyata mimórá táoqa maa-marábi-káyúkámá yimuq-yatáápí mánoe. keráwáqá tirumá inomanibo anaaékaq tiru-qtatáákómá waéqma timuq-yatáápí mánoe.

²¹ aaragómá iyápómo akáínéna kéenama wení kanaamá kéitanaboana wemá arummá ôriq kéiyē. ááqibo anaaékaq iyápóma marákátuwenama amuqá

kémarena wení aíqo éwai-qtataaqa wemá káwikatuwaiye.

²² miráitaq íbêqa keráwáqá tirummá kéoe. ááqibo móragaraq keráwáqá kétimonaanana keráwáqtí tíyakoma kanaa íniye. keráwáqtí timuq-yatááqá náawabi móra-nakoma keráwápíké ímatuwaniye.

²³ mi táoqo pááq ínaqa keráwáqá móra-yataaqtaba íma kekáq itánóe. áraimma kétima-timune. keráwáqá móra-yataaqa ketibokáq itáiyana ketíwíkaq wemá timíniye.

²⁴ naayóbákáráq móra-yataaqa ketíwíkaq íma ítama aónaraae. íbêqa ítama aónéra kéqokeq-yataaqa kémayaiyana keráwáqtí timuq-yatáákómá ógiqma wániye.

²⁵ maami-qtátááqá taíganimma waéqma itaí-áipí timá tímikaune. mi táoqa yínaqa íma waéqma itaí-áipí timá-timenupo paá ketiboqtábámá abarokáq timá-timenune.

²⁶⁻²⁷ ketibomá wenamáárîq keráwáqtábábá kákaipoana mi táoqa keráwáqá ketíwíkaq itáiyaa ketibokáq 'ítatikanune' téq kétune. keráwáqá keqtábámá tíkáitabooaq kemá ketibonôpake kukáunaq tirummá tímikaapoana minnáyaba ketibomá keráwáqtábá kákaiye.

²⁸⁻²⁹ kemá ketibommá ayuwéq maa-márábí kukéq íbêqa keráwáqá tiyuwéq ketibonôpaq yauweré kégoune." Ítuma mirá téna titata wení iyápó-annama timá ámikaae: "mi aónaao! íbêqa waéqma itaí-áimá íkétepo paá abarokáq kéténe.

³⁰ íbêqa ketáá káonaunatae. minná emá máqte-qtataaqtaba ítareboaa náawabi móra-nakoma paá íma awé kéonana emmá ítama káonaiye. minnáyabataa 'Áánûqtunopake kukááne' téqtaa ekáq tirummá kámunatae." téta wení iyápó-annama tewana

³¹ Ítuma yauwéqma tiráiyé: "íbêqa keráwáqá árainaq kéwareraq tirummá kétimeyo?

³² itáaro! mi-kánáámá kéyena íbêqa yábaaq kéipoaq keráwáqá móra-mora umágíyaa kenamáa mánune. ááqibo kenamáa íma mánupo ketibó ketê máiyé.

³³ kaayoné-yátááqá mayaígáae téq maami-qtátááqá timá tímikaune. maa-márábímmá tú-tiq-yataapi máinomaniibo akoqnáa umá máero! maa-márábí-qtátáákón áaikoma kemá uyátámakuraune.

17

Ítuma tágama-yataaqtaba nunamummá kétiye.

¹ Ítuma maará-timatuwena yanaa wíyôpaq aúramma káonena tiráiyé: "keti-boó, íbêqa kanaamá pááq umáguráiyé. tágama-yataaqa enáanikokaq múte kéyauwinana tágama-yataaqa ekáq áanikoma kanaaráq múte yauwíniye.

² miráipoaa emá náápaamma máqte-kayukati anómma ámitukaane. ááqibo wemá yemmá tiména-wayukama matúq-matuq umá mái-auwaraimma kanaaráq yimíniye." téna Ítuma tiráiyé.

³ matúq-matuq umá mái-auwaraimma miráuma wáiyé. móra-nakoma ekáráq kemá Ítu Káriqtokaraq káonaiye. emá enámáa árai-manikoe. ááqibo Ítu Káriqtomma emá timákaanana kukáiyé.

⁴ Ítuma óq-aimma nunamupí tiráiyé: "mayaí mayaaó té tiména-mayaima mamá ánatatukaune. minnáyabooaq ení tágama-yataaqa maa-márábí-káyúkámá kéyiraatune.

⁵ ketiboó, naayóbáqá maa-márámá íma pááq uráitaq kemá etê máeqa anó-tagama-yataaqa egáráq kegáráq matokáuyane. ááqibo mirá-tágámá-yátááqá íbêqa keqnáámmá timiyo.

⁶ maa-márábí-káyúkámá tímikaana-wayukama enáwîkon áaimma yiráátiraune. naayóbáqá ení waayúkama máqe-uraamanibo kemmá tímikaanata enáaraq kéiteta mirá-uraae.

⁷ íbêqa yemá ítama kárutaae. minnâ máqte-qtataaqa ketê wáimma timénaq matokáunama enôpake iráiyee.

⁸ irááti-yataaqa timá tímikaanama yeráwáqá timá yímitukaunata yeráwáqá matááe. naayóbáqá etê máqe-uraune. enôpake yúnaa enamáárîq timátíkaraanata minnáyaba áraimma ítama arútaraanata yirummá tímikaae.

Îtuma yirummá ámê-kayukayaba nunamummá kêtimayikaiye.

⁹ kemmá yirummá tímê-kayukayaba nunamummá kêtimayikaune. kemá íma maa-márábí-káyúkáyábá nunamummá kêtune. yemá áraimma enabóata paá tímikaana-wayukayaba nunamummá kêtimayikaune.

¹⁰ máqtemma kemá matokáunama ennámiye. móraiq umá máqtemma emá yokááná-yataaqa kennámiye. tiména-wayukama yirummá timéta ketí tágama-yataaqa múte yaútaae.

¹¹ íbêqa kemá íma maa-márábí máune. enôpaqa kéyunatama yeráwáqá maa-márábí mááe. mú mikáq aokaq-kétibóo, emá enáwîkoni akoqnáaraq tímikaanana enáwîpi tímikaana-wayukama kawáá umá yabíqyikaa. miráinaka kerátámá úyaniq umá miráuma yeráwáqá kímoraiq ígáae téq kêtune.

¹² kemá yeráwáqtê máeqa enáwîkoni akoqnáaraq tímikaanaq maamin-ákóqnááraké yemmá yabíqyíkaraune. kemá yabíqyíkaraunaboata máqtemma emá tímikaana-wayukabike mórama enayáápíke íyukaune. paá kímora-nakoma aúyokurena Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá tiráiniq umá áraimma iráiyee.

¹³ íbêqa enôpaq kéyunamanibo maa-márábí paá máeqa maa-qtátááqtábá kêtunaboata timuq-yatááqá yirupi kémayaiyanama yimuq-yatááqá ógiqma wániye.

¹⁴ enáama yímikaunatamanibo maa-márágóní waayúkama kekáá umá íma máápoata yeráwáqá maa-márágóní waayúkama yemmá iyámma umáyikarae.

¹⁵ tíménna-wayukama eqtábá ‘maa-márábíkémá íma yiwíqma paábaq yuwaao’ téq íkéitaupo paá Tái-nakoqtaba kawáá umá ‘íráqôniq umáyikaa’ téq ítama káonaune.

¹⁶ kemá íma maa-márábí-náqá máunata yeráwáqá móraiq umá maa-márábí-káyúkámá íma mááe.

¹⁷ yeráwáqá aokaq-aokaq umá árain-aain-aipi mamá yikaa. enáagoma árain-aain-aimma wáiyee.

¹⁸ kemmá maa-márábímmô timátíkáráanaiq umá yeráwáqá móraiq umá maa-márábí timáyikaraune.

¹⁹ keráwáqtábááé téq kenamáárîq mamá aokaq-aokaq kéune. miráipoata yeráwákáráq mamá aokaq-aokaq umá árain-aain-aipi kanaarâq mánoe.” mirá téna Îtuma nunamupí tiráiyee.

Îtuma wení iyápó-annati yáamo ítáa-kayukayaba nunamummá kêtimayikaiye.

²⁰ Îtuma ókaraq nunamummá tiráiyee: “yenamáa yeráwáqtábá íma maamin-núnámúmmá kêtimayikaupo ááqibo yeráwáqtí yáamo ítáa-kayukayabagaraq kêtimayimenata yirummá amínoe.

²¹ emá ketibóo, kepí maénaq kemá epí máunaiq umá yeráwáqá mimóráiq umá kímora-nakora umá kerátábí máigaae téq kêtune.

²² kemmá tímikaana-tagama-yataaqa yímikaunaboata yeráwáqá kímora-nakora umá kerátámá máuyaniq umá mánoe.

²³ kemá yepí máunaa emá kepí máane. miráuma komaé-yamae umá mórabi íráqôn-aiqtaba ánatatuwenata máigaae téq kétune. máiyata maa-márábí-káyúkámá aónanoe. minná emá timátíkarema keqtábá ‘ákarainiq umá’ yeráwáqtábá ‘ákaraine’ téta tínoe.

²⁴ ketiboó, emá yeráwáqá kemmá tímîqtukaanaq yeráwáqá kemá máennabaq máigaae téq kétune. tágama-yataaqa emô tímikaanama maa-márámá íma pááq uráitaama emá keqtábá ôriq umá ákaraine. miráinata yeráwáqá ketí tágama-yataaqa yimónanaae téq kéune.

²⁵ kateko-kétíboó, maa-márábí-káyúkámá emmá íma aónaraabo kemá emmá aónaraune. maami-káyúkámá ‘é timátíkaraane’ téta íbêqa kétimonaae.

²⁶ enáwîkon áaimma yiráátiraune. ókaraq-okaraq yiráátimaeq onúne téq miráuma keqtábá tíkái-qtataaqa yokáánama yeráwápí maínaq kegáráq yeráwápí mánune.” Ítuma mirá téna nunamupí tiráiyee.

18

Yúqtaati Ítumma namuro-wáyúkátí iyáápi kéyimiye.

¹ Ítuma mirá-timatuwena wení iyápó-annate Kítaroni-kokubi ko atátuweta mórama yópi máqtemma utááe.

² Ítuma netuqyaa-túpáá wení iyápó-annate mi-tómmá wáipaq wéwainapoana Yúqtaati namuro-wáyúkátí iyáápimmo Ítumma ma ayuwaí-nákómá wemá naayóbáqá mi-qtómmá aónaraine.

³ ááqibo Yúqtaati ááiq-wayukama yiwíqmena i-wáyúkágáráq uyátáaraa-monoq-wayukabikekaraq Péрати-wayukabikegaraq yiwíqmena íráiyee. ááiq-yataakaraq maméta ókáráq kúraqma mamé írááe.

⁴ Ítuma máqte-qtataaqa wenaneq pááq ínimma aónaraiye. miráitana wemá waaqókáq uréna timá yímikaiye: “keráwáqá náawaqtaba abáá inera kéoo?” téna ítama aónaitata yemá tirááe:

⁵ “ketáámá Ítumma Náátárêtibake-nakoqtabataa kábaa-unnatae.” tewana Ítuma tiráiyee: “kemúne.” téna tiráiyee. Yúqtaati namuro-wáyúkátí iyáápi Ítumma mayuwaí-nákómá yeráwáqtê itó-uma máqe-uraiye.

⁶ Ítuma “kemúne” kêtitata yemá abákaq-abakaq umááe kéweta yinaaépake marabí ko wagéqé urááe.

⁷ keqnáámmá Ítuma ítama yimónaraiye: “keráwáqá náawaqtaba abáá inera kéoo?” téna titata yemá tirááe: “Ítuma Náátárêtibakene.” téta móragaraq tirááe.

⁸ Ítuma maará téna yauwéqma timá yímikaiye: “kemá timá tímítukaune. minná kemíye. ááqibo kenamá kemmá kêtibaaeqa iyuwaíyata tébakaqa kóoro.” téna timá yímikaiye.

⁹ Ítuma naayóbáq tiráiyee: “máqtemma emá tímikaana-wayukabike mórama enayáápike íyuwaunana pukuráiyee.” téna tiráimma min-áikómá íbêqa kímora-nakoma Yúqtaatikaq áraimma pááq kéiyee.

¹⁰ mikáq Tááímoni Pítaa yáákáá-qtátááqá yabitiréna mú mikáq anó-monoq-nakoni mayáí-nákómmá ikámma aáq aqtómá káratukaiye. maami-máyáí-nákón áwîqa Máarakatie.

¹¹ ááqibo Ítuma Pítaamma timá ámikaiye: “mi-táákáá-qtátááqá yauwéqma ánánobaqa maraao. ketibomá tímikai-kaapubike tú-tiq-yataaqa íyaq mayánúnô?” Ítuma mirá téna Pítaamma timá ámikaiye.

¹² minnáyataba ááiq-wayukagaraq i-wáyúkágáráq Ítumma yáqtoqma ánná atáá urááe.

Îtumma Áánatini aúbáq ítama káonaae.

¹³ áqnáabaq Îtumma awíqmeta Áánatikaq urááe. Áánati wemá Kááyapatimma ánáakon aboáé. mú mikákáá anó-monoq-naqa mi-kárítímáátíráqá máqe-uraiye.

¹⁴ taákaq máráaro! Kááyapati wemá naayóbáq tiráine: “móra-naqo puyéna máqtemma aarawaamá yíwáqnaa ínímma minná kanaaráqiye. móra-naqa puínatama máqte-kayukama íauyoranoé.” téna Kááyapati naayóbáq tiráiyé.

¹⁵ Tááímoni Pítaayaa iyápó-annabike móra-waigote Îtumma anaaé waqméta urááye. yenákábíké móra-waigomma mú mikákáá anó-monoq-nakoma aónama arútaraimiye. yenákábíké keqnáá-nákómá Îtugaraq anó-nakoni naaúpaqa utááye.

¹⁶ ááqibo Pítaa máápaq oqtaráq itó-uma máqe-uraiye. miráitana móra-waigoma mú mikákáá anó-monoq-nakoma aónama arútarai-nakoma yauwéqma kukéna oqtaráq yabíkáin-inikoma márúmma timá ámituwena Pítaama awíqmeta uyábekaaye.

¹⁷ oqtaráq yabíkáin-inikoma Pítaamma timá ámikaiye: “egáráq min-nákóní iyápó-annawabono?” téna titana Pítaa yauwéqma tiráiyé: “kemá ímiye.” téna tiráiyé.

¹⁸ yaugiq itata máqtemma mayaí-wáyúkágáráq i-wáyúkágáráq iramá agamaréta iraráq itó-uma máawana aanibo Pítaa yeráwáqtê ya itó-uma máena iramá káánuraiye.

¹⁹ mú mikákáá anó-monoq-nakoma Îtumma wení yirááti-yataaqtababi wení iyápó-annayataba ítama aónaraiye.

²⁰ Îtuma yauwéqma maará téna timá ámikaiye: “abarokáq umá máqtemma maa-márábí-káyúkámá timá yímikaune. aati-aatimá monoq-náúpáqá anó-monoq-nama wái-marupi máqtemma Ítiráaeo-wayukama ya aíkuyo-marupimma timá yímikaune. ketáayataba aupaq-áímmá ítiraune.

²¹ nôraq itaa kekáqá ítama káonaano? timá-yimunata ítaraa-kayukama ítama yimónaao. kemá túnna-aimma yeráwáqá ítararanoé.” téna Îtuma yauwéqma timá ámikaiye.

²²⁻²³ mirá-tin-aiqtaba móra-i-nakoma óyauga yuráqtuwena wemá akoqnáá umá tiráiyé: “miráumawaq mú mikákáá anó-monoq-nakokaq timáminono?” téna titana Îtuma yauwéqma timá ámikaiye: “otaammá kuí-aímmô tiráán-aama máqte-kayukama timá yíminata ítáaro. ááqibo árain-aimmo kêtun-aama nôraq itaawáq kétikamono?” téna Îtuma timá ámikaiye.

²⁴ miráitana Îtumma ánná atáá-umakaamma paá wáinakaraq Kááyapati mú mikákáá anó-monoq-nakaq Áánati timákáitana uráiyé.

²⁵ mimórá táoqa Tááímoni Pítaa iraráqá itó-uma máena kégaanitata ítama aónaraae: “egáráq wení iyápó-annabikenabono?” tewana Pítaa yauwéqma tiráiyé: “kemá ímiye.” téna wakákáiyé.

²⁶ móra-mayai-nakoma wemá Pítaa aárarammo káratukain-annabiken-nakoma Pítaamma ítama aónaraiye: “egáráráq Îtutema yópímmá máanaraq aónaraunabiyo?” téna ítama aónaitana

²⁷ Pítaa móragaraq wakaréna mimórá táoqa “ímiye” titana mikáq kokóregoma áa tiráiyé.

Îtuma Pááíratini aúbáq kéitoiye.

²⁸ aaqá iráráitata Kááyapatinopake Îtumma awíqmeta anó-kamaani-nakoni naaópaqa urááe. kámááni-nakoni naaúpaqa íma uyábékaae. uyáberetama kótámaki-kanaaraq-aawaqa kanaaráq ínanae.

29 miráipoana Pááírati kumá yaúbama yeráwáqtôpaq kukéna tiráiyé: “nóiqtabawaq keráwáqá wenaúbimma kémaraao?” Pááírati ítama yimónaitata

30 yeráwáqá yauwéqma ten-áikómá maará-tiraaé: “wemá íma otaammô kúinaakaa íma enôpaqtaa awíqme má ayuwánáá únnaatae.” téta tirááe.

31 áaqibo Pááírati timá yímikaiye: “keráwáqá kenamáárîq mamá Ítiráaeo-wayukati aammá aúmakaan-aipi wemmá yaináaro!” Pááírati téna titata Ítiráaeo anó-monoq-wayukama tirááe: “móra-nakoma ikamíyábámá ketáái mayaímá íma wáiyé.” téta tirááe.

32 naayóbáqá Ítuma náaraq umá puyónúnô tiráina-aikoma áraimma pááq inéna kéiyé.

33 Pááírati kámááni-naupaqa yauwéqma uyábékéna Ítumma ááyarena ítaraiye: “emá Ítiráaeo-wayukati mú mikákáá anómma yabíkáána-naraq (kíni) máano?” téna ítama aónaitana

34 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “keqtábámá enamáárîraq enááq-maqma ítama káonaa waayúka naayóbáráq timá ámikaan-ainaq ítama káonaano?” téna Ítuma tiráiyé.

35 Pááírati yauwéqma Ítumma timá ámikaiye: “kemá Ítiráaeo-narabuno? ení waayúkagaraq uyátáaraa-monoq-wayukagaraq emmá awíqmeta má tímikaae. emá nôraq uráánatabiyo?” téna Pááírati Ítumma ítama aónaitana

36 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “ketí márûqa maa-márágónnámá íma wáiyé. ketí márûqa maa-márágónnámô wáikakaa ketinaaeemma wáráa-kayukama ááiqa éta íma kemmá tiwíqma anó-monoq-wayukati iyáápi maráné oné. ímiye. áaqibo ketí márûqa maa-márágónnámá íma wáiyé.” téna Ítuma tiráiyé.

37 Pááírati tiráiyé: “emá anómma yabíkáána-narabono?” téna ítama aónaitana Ítuma yauwéqma tiráiyé: “emá keqtábá anómma yabíkáána-nare kéténe. ketinóma matíkáitaq maa-marábí kukáunama árain-aain-aimma ténááq kukáune. máqtemma árain-aain-annama ketáaraq kéitaae.” téna Ítuma tiráiyé.

38 minnýaba Pááírati yauwéqma tiráiyé: “aanibo árain-aain-aimma nóinabiyo?” téna Pááírati tiráiyé.

mirá-timatuwena Pááírati keqnáámmá kumá yaúbama anó-monoq-wayukayopaq kukéna tiráiyé: “kemá otaammá kutáin-aaimma wepímmá ikáonaune.

39 taákaq máráaro. keráwáqá móra-aaimma yokáapoaq móra-naqa ayúwáanana kótámaki-kanaaraq wíniye. miráinaq ‘Ítiráaeo-wayukati anómma yabíkái-naqa’ ayúqtikanuno?” téna Pááírati tiráiyé.

40 mikáq yeráwáqá anókaq timá ámikaae: “wemá ímiye. ketáá Baráábatiqtaba kétékaiqtaae.” téta ááyaqtaa umá tirááe. Baráábati wemá otaammá kumá waayúka ikákéna moyámmá maténa i-náqíye.

19

1 miráitana Pááírati timá yíkáitata Ítumma tebûqa ámikaae.

2 ááiqa-wayukama áwáábíq-annama kárama atoyumá aqnókáq kámokaa umá kuyákareta tokô-kaqtoma matéta anómma yabíkái-nakokaa umá aneq abákaraae.

3 yemá ókaraq-okaraq umá iréta tirááe: “Ítiráaeo-wayukati anómma yabíkái-nakoqtaba’ máqtemma miráono-maraono téra tíyaqtaao.” téta timátuweta wemmá óyauqa yurákáae.

4 keqnáámmá Pááírati kumá yaúbarena timá yímikaiye: “aónaaro! otaaq-tátááqá wepímmá íma káonaunaboaq wemmá awíqma márúte máapaq keráwáqtôpaq kumónúne.” téna Pááírati timá yímikaiye.

5 Ítuma áwáábiq-annagaraq tokô-kaqtogaraq umátokainakaraq kumá kéyaubaitanama Pááírati timá yímikaiye: “aónaaro! maan-náqá wemíye.” téna timá yímikaiye.

6 uyátáraa-monoq-wayukagaraq anó-monoq-naupaken-i-wayukagaraq wemmá káonetama anókaq ááyaqtaa umá tirááe: “wemmá kaapaq-yátáq ikámma aráápa maraaol! wemmá kaapaq-yátáq ikámma aráápa maraaol!” téta tewana Pááírati timá yímikaiye: “keráwáqá kenamáárîq wemmá awíkera kaapaq-yátáq ikámma aráápa máráaro! kemá aónáúnama íma otaammá kutáíye.” téna Pááírati titata

7 Ítiráaeo anó-monoq-wayukama yauwéqma timá ámikaae: “wemá ‘Áánûqtun áanikomune’ tiráipoana minnýyaba ketáái aamma aúmatan-aikoma maan-náqá puíno kétéye.” téta timá ámikaae.

8 ááqibo Pááírati min-áímmá ítáimma wemmá ókaqma-aaqa kamáguraiye.

9 Pááírati yauwéqma kámááni-naupaqa uténa Ítumma ítama aónaraiye: “emá náakakena iráánô?” téna ítáitana Ítuma aamá ítiraiye.

10 Pááírati timá ámikaiye: “nôraq itaawáq íma ketáaraq yauwéqma kéteno? ketí akoqnáárake emmá kanaarác ayúkeq kétéi akoqnáárake emmá kaapaq-yátáq ikámma aráápa-yakanune. íyaq minná káonaano?” téna titana

11 Ítuma yauwéqma timá ámikaiye: “Áánûqtu ení akoqnáá-yataaqa ámikaipoaa ení akoqnáárake kemmá kanaarác mirá-umatikanone. miráipoana kemmá tiwíqmena enayáápi má márái-nakopi wái-kumiq-yataakoma ení kúmiq-yataaqa uyátá-maqma wáíye.” téna Ítuma yauwéqma timá ámikaiye.

12 min-áímmá ítátuwena Pááírati Ítumma ayuwáínana kóinin-aiqtaba abáá kéitata Ítiráaeo anó-monoq-wayukama anókaq ááyaqtaa umá tirááe: “emá ayúwénana kóínaama Títaama” Arómani mú mikác anó-naqa wení ‘aanábómá’ íma mánone. móra-nakoma wenamáárîq anómma yabíkái-nakon amé mékaan énama wemá Títaani webó-náqá mániye.” téta tirááe.

13 Pááírati yeráwáqô ten-áímmá ítátuwena Ítumma awíqma yainai-nákóní abíqtárác óqtamma maréq-uraapimma Ítiráaeo-wayukati yáabimma Káábatae tekác Pááírati maraq máqe-uraiye.

14 taákaq máráaro. mi táoqa kótámaki-kanaaraq máqte-qtataaqa mamá óqtaa í-yúpáámiye. miráuma abaúgómá aúkáa-makaaq itana (12:00) Pááírati timá yímikaiye: “aónaaro! keráwáqtí anómma yabíkái-naqa maannámiye.” téna Pááírati tiráíye.

15 min-áímmá ítátuweta waayúkama ááyaqtaa umá tirááe: “nékaq akaao! nékaq akaao! wemmá kaapaq-yátáq ikámma aráápa maraaol!” téta tewana Pááírati akáyáámá timá wíráabe umákana timá yímikaiye: “nóinabiyo! keráwáqtí anómma yabíkái-naqa kemá kaapaq-yátáq ikámma aráápa-makanuno?” téna titata uyátáraa-monoq-wayukama yauwéqma tirááe: “Títaama wenamá ketáái anómma yabíkáimiye.” téta tirááe.

16 ááqibo miráitana Pááírati Ítumma yeqtiyáápi maréna kaapaq-yátáq ikámma aráápa-maraigaae téna yímikaiye.

Ítumma kaapaq-yátáq ikámma aráápa-makaae.

miráitata Ítumma awíqme yewana

17 wenamáárîq kaapaq-yámá aqména uráíye. ááqibo móra-anugon-awiqa “áqnón-ayaatane” ten-ánúrác kóuraiye. Ítiráaeo-wayukati yáabimma Kórakótá-anúe.

18 mibác Ítumma kaapaq-yátáq ikámma níri amá aráápa-makaraae. káqomma kaayaq-nákárátámá téba-tebaq kaayaq-káápác-yátáq yíkamma níri amá aráápaq-mayiketa Ítumma aúkáapi ikámma kaapaq-yátáq aráápa-makaraae.

19 Pááírati móra-aubama agamá kaapaq-yátáq aráápa-makaiye. min-áúbágómá mirá-tiraiye: “Ítuma Náátárêtibakene Ítíráaeo-wayukati anómma yabíkái-nare.” wemá mirá téna agatáiyé.

20 min-áúkápáq Ítumma kaapaq-yátáq ikámma aráápa-makaraae. waaqókáq anó-marukapoata taígani-kayukama min-áúbámá yoráútaae. Pááírati Ítíráaeo-wayukati yáabikaraq” Arómani-aipikaraq Karíki-aipikaraqa agatáiyé.

21 miráitata uyátáraa-monoq-wayukama Pááíratimma timá ámikaae: “ ‘Ítíráaeo-wayukati anómma yabíkái-nare’ té íagayaa! emá maará té agayaa. ‘maan-nákómá Ítíráaeo-wayukati anómma yabíkáuna-naqune tiráiyé’ té agayaa!” téta tewana

22 Pááírati yauwéqma tiráiyé: “kemá agamaráuna-aubama minná aga-makáune.” téna tiráiyé.

23 ááiq-i-wayukama Ítumma kaapaq-yátáq ikámma níri amá aráápa-makatuwetama wení unáákáqtóma mamá yakáqma kaayaqté-kaayaqte-aqtoiq umáketa móra-mora umá yáátáa umátaae. wení aneke-káqtókáráq matáamma íma arááqtama-qtamma meyaké kumátamakuraine.

24 wení aneke-káqtóyátábámá ááiq-i-wayukama ye íyáá téite urááe: “maaminná íma yakaráiyaqtao! minnáraq aábêma kéyaananatanaa móra uyátainna-nakoma mayániye.” téta aábê yarááe. naayóbáq Áánûqtuni agamatá-kánnáábí tiráine. minná

“ketí unáákáqtóma mamá yátáa umáyeta ketí unáákáqtóraq aábê yamá móra uyátainna-nako mayániye.”

téna tiráiniq ááiq-i-wayukama mirá-uraae.

25 ááqibo Ítuni kaapaq-yátágoní waaqókáqá wenanóagaraq wenanóani aúkogaraq wenáwîqa Máriaa Káropatin ánáako Máriaa Máátarinigaraq itó-uma máqe-uraae.

26 Ítuma wenanóakaraq wení iyápó-annabike ôriq umá ákái-nakaraq mikáq itó-uma mááyana yimónatuwena wenanóamma timá ámikaiye: “aaragô, enáanima maamiye.” téna Ítuma wení iyápó-annabike móra ákái-nakoqtaaba timátuwena

27 wení iyápó-annabike ákái-nakomma timá ámikaiye: “enanôma maamiye.” téna titana mikáké min-íyápó-ánnábíké-nákómá Ítuni anóama awíqmena mó yabírákaraiye.

28 íbêqa aónaimma máqte-mayaima wenaboámá ámikai-mayaima mamá ánatagitana Ítuma tiráiyé: “kemmá nonáá kêtikaiye.” téna tiráiyé. mirá kêtimatuwenama máqtemma Áánûqtuni agamatán-áikómá páaq íniye tiráiniq umá ánatagitana áraimma mirá-uraiye.

29 tawebímmá wááéni-nokaraq waaqókáq wáqe-uraiye. aináákáá-qtátááqnápó wááéni-nopi yamá atímma yátábi apiramá múte mamá Ítuni óyaukaq makááe.

30 wááéni-nomma yaímma nátuwena mirá téna tiráiyé: “maaminná ánatagiye.” mirá-timatuwena aqnómmá mamá awáutena pukuráiyé.

Ítumma kéuqtaae.

31 mi táoqa kótámaki-kanaaraq máqte-qtataaqa mamá óqtaa í-yúpáárápóata Ítíráaeo anó-monoq-wayukama “aráaq-yuma íma kaapaq-yátáq wáikaae” téta tirááe. aabáyaama Taabati-yúpáábóata anón-aawaqa nai-yúpáárápóata “yúma kaapaq-yátáraq íma wáikaae” téta tirááe. miráipoata min-Ítírááéó-wáyúkámá Pááíratimma ko ítama aónaraae: “yítauqa ko akáma yúma mamé mó yúwáaro téaq timáyikaa.” téta tirááe.

³² Pááírati ááiq-i-wayukama timáyíkáitata iréta Îtute yíkamo-nakoratati yítatauqa ya akátaae.

³³ ááqibo Îtukaq iréta aónamma wemá pukuráitataboata wenaítatauqa íma akátaae.

³⁴ aanibo ááiq-i-wayukabike móra-nakoma wení waqtáánápó Îtun arautapí atáqtúwáitana mikáqá nokaráq naeagaráq aumé kukáiyé.

³⁵ minnáma kemmá timónai-nakoma watáa tiráimma min-áímmô timá minná áraimma tiráiyé. kemmá timónai-nakoma wenamáárîq aónaraimma minná áraime. miráinaq mikáq keráwáqá tirummá amínoe.

³⁶ Áánûqtuni agamatá-kánnáábí tiráiyé:

“íma móra wenayááqtáma akatínoe.”

Áánûqtuni agamatá-kánnáábí tiráimma minná áraimma kéyipoana mi-qtátááqá pááq uráiyé.

³⁷ káqomma Áánûqtuni agamatá-kátáágómá kétiyé:

“waayúkama agaibamáráa-naqa aónainoe.”

min-áíkmá mirá téna tiráiyé.

³⁸ anaaékaq Yótêbi Aarimatéabake-nakoma wenamáárîq Pááíratikaq Îtun aúma mamé mó uqtamáainayaba ítama aónaraiyé. Yótêbi Îtun anaaé wárái-naqanibo wemá Ítiráaeo anó-monoq-wayukati yáaqa kéikatenaboana aúpáq mirá-uraiyé. Pááíratima kanaaráq mayániyé téna titana Yótêbi Îtun-auma mamé kóuraiyé.

³⁹ Níkótímaatigaraq Îtumma ko aónainena nokáámma urái-nakoma wemá káwekaa-qtataakaraqa óq-yarake kugáqmatakaraqa mákama íráqôn-akuq-yataaqa ko maména uráiyé. taíganipoana miráuma óqtakoraan-ummaa (34 kg) yaráiyé.

⁴⁰ miráitata máqtemma Ítiráaeo-wayukati yáaimma pukáa-kayukama kéuqtaani umá Îtumma uqtamáaiyéta urááiyé. yenákámá Îtun-auma matétarata paru-baru-wáqtóraké máqte-qtataaqa mamé i-qtátááqnápógáráq múqmûma útúyuweta ákûq-matawékaraq umá uqtamáaiyaqtaaba mamá óqtaa urááiyé.

⁴¹ Îtuma pukái-marukaqa mipímmá yómmá wáqe-uraiyé. mi-qtópímmá móra aúgen-oqtapi muriámmá waayúkama uqtamáiyikaima wáqe-uraiyé. min-óqtá-múriápímmá naayóbáqá móra-naqa íma uqtaráápine.

⁴² Ítiráaeo-wayukati máqte-qtataaqa óqtaa í-yúpáá pááq iné kéitataboata Îtumma min-óqtá-múriápímmá mó uqtamákarayé.

20

Îtumma uqtamákaraa-muriakare.

¹ áqnáabaq-yupaama Tótaaraqa maí-nókáápáqá paá íma aaqá iráqma tágaraitana Máriaa Máátarini Îtumma uqtamákaraa-muriamma waípaq iráiyé. ya aónaimma murián ótaken-oqtama paábaq matukááe.

² miráitana wemá uyaaténa yauwéqma Tááímoni Pítaayaa min-íyápó-ánnábiké Îtuma ôriq éna ákái-nakonopaq uréna timá yímikaiyé: “yeráwáqá uyátárai-nakomma uqtamákaraa-murianobake mamá náakarabi ketáá íaonaunabaqtaa wemmá ákaraae.” téna timá yímikaiyé.

³ Pítaayaa káqon-iyapo-annabike Îtuma ôriq éna ákái-nakote mikáq yuwéta uqtamákaraa-muriamma waípaq urááiyé.

⁴ yenákámá mórai-q-morai-q umá uyaatéyamanibo káqon-iyapo-annabike Yóáane wemá Pítaamma kótamaqtuwena uqtamákaraa-muriakaq wenókáá iráiyé.

⁵ awaútena kúreq umá aónaimma Îtumma útúyakaq-qtataaqa paá mibáq wáqe-uraitana aónaimanibo íma kumábékuraiyé.

⁶ anaaékaq Pítáa iréna uqtamákaraa-murianobaq íma ko awé uráibo páátákáá kumábékuraiye. wemá útúyaka-qтатаaqa aónaimma mibáq wáqe-uraitana

⁷ aqnókáqô útúyaka-qтатаakoma íma tébakaqa útúyaka-qтатаakote wáqe-uraibo aokaq wenamáárlq útúma wáqe-uraiye.

⁸ Pítaan anaaépaq keqnáámmá wenókáámô yin-iyápó-ánnábíké-nákómá mí-múriánóbáqá kumábékéna “Ítuma pukáipike itó-uma kóuraiye” téna wemá arummá ámikaiye.

⁹ taákaq máráaro. yeráwáqá mí táoqa íma ítama arútaraae. Áánûqtuni agamatá-kánnáágó téna “wemá pukáinabike itó-iniye” tiráine.

¹⁰ miráitata yenákámá yauwéqma naaópaq kóuraaye.

¹¹ pááqya-kanaabi anaaékaq Máriaa muriánôtaq itó-uma máena ibiqá yakáiyé. paá ibiqá kéyarena wemá awaútena uqtamákaraa-murianobaq kúreq umá aónaimma

¹² kaayaqá Áánûqtunopake kaqtó-nakoratama wayánúná káqtô mamarétarata Ítuni aúma wáqe-uraikaq máqe-uraaye. aqnómmá wáqe-uraikaq móra-naqa maraq máiten káqo-nakoma aítuqo wáqe-uraikaq maraq maéta urááye.

¹³ Áánûqtunopake-nakabike móra-nako tiráiyé: “aaragô, nôraq itaawáq ibiqá kéyaraano?” téna ítama aónaitana mín-ínkómá yauwéqma tiráiyé: “yeráwáqá ketí uyátárai-nakomma maméta náabarabi wemmá mó-yukaawaq íkáonaune.” téna timá ámikaiye.

¹⁴ mirá-timatuwena Máriaa waéqma aónaimma Ítuma mikáq itó-uma máqe-uraiye. miráimanibo wemá íma Ítue téna aónaraiye.

¹⁵ Ítuma wemmá ítama aónaraiye: “aaragô, nôraq itaawáq emá ibiqá kéyaraano? náawaqtabawaq emá abáá kéono?” téna Ítuma ítama aónaitana Máriaa yó-káwáá-nákó ketíyaa téna aúyánámmá ítátuwena wemá Ítumma yauwéqma timá ámikaiye: “anóko, emá wenaúmo mamé mó-yukema náakarabiyaa tiráátinaq wemmá ko máyáano.” téna mín-ínkó timá ámikaiye.

¹⁶ Ítuma wemmá timá ámikaiye: “Máriaao!” titana waéqma Ítumma káonena timá ámikaiye: “Aráábuni!” wenáaimma “tirááti-naqa tikáinare” téna timá ámikaiye.

¹⁷ Ítuma Máriaamma timá ámikaiye: “kemá ketibonôpaq paá ítaupo kemmá íyaqtoraa! áaqibo ketíbâqawaanopaq uréaq mó-tima-yimiyo. ‘kemá ketibogáráq keráwáqá keqtibogáráq ketí Áánûqtuma keráwáqtí Áánûqtuma máipaq kéuyune.’” téna Ítuma timá ámikaiye.

¹⁸ Máriaa Máátarinima Ítuni iyápó-annama mó-tima-yimikaiye: “kemá uyátárai-nakomma aónaraune!” téna timátuwena wemá Ítuma timámin-aimma timá yimikaiye.

Ítumma wení iyápó-annama aónaraae.

¹⁹ mimórá-Tótáágóní áqnáabaq-yupaaraq aabaúma kupékinobaqa Ítuni iyápó-annama anó-monoq-wayukayaba yáaqa ikatétaboata máqeo-marukoni oqtamá umá aúyaqma akoqnáá umákaae. akoqnáá umákaamanibo Ítuma yúbáq ya itó-urena mirááo téna tiráiyé; “kaayoné-yátááqá keráwáqtê waíno.” téna

²⁰ timátuwena wenayáákaráq arautakáráq yirááténa itata wení iyápó-annama yeqtí uyátárai-nakoma aónéta ôriq umá yimuqá makááe.

²¹ keqnáámmá Ítuma timá yimikaiye: “kaayoné-yátááqá keráwáqtê waíno. ketibomá kemmá maa-márábímô timátikárainiq umá keráwáqá móraiq umá maa-márábí kétimakaune.” téna

22-23 mirá-timatuwena yetôpaq aama kéyimena tiráiyē: “Aokaq-Áámá máyáaro. keráwáqô waayúkati kúmiq-yataaqa iyaabótuweqa ókaraq taákaq ímaraiyanama miráinata yeráwáqtí kúmiq-yataaqa áraimma íma wániye. ááqibo yeqtí kúmiq-yataaqa keráwáqá yáqtoqtoraiyatama yeráwáqtí kúmiq-yataaqa áraimma paá wániye.” téna Ítuma tiráiyē.

24 Ítuni iyápó-annabike móra-naqa Tóamáati wenáwíkón áaimma “ábárawaaoma” tébakaqtema íma máitana Ítuma mikáq iráiyē.

25 miráitata tébakaq-noiyapo-annama ókaraq-okaraq timá ámikaaē: “uyátárai-nakoma aónatukaunataē.” téta tewana Tóamáati maará téna yauwéqma timá yímikaiye: “ayáápimma níri-abuma íaoneq níri-apimma tiyáánaubiqa íguyeq tiyáámma watáán-ápímmá íguyeq éqa íma tirummá aménúne.” téna Tóamáati timá yímikaiye.

26 ááqibo abapaké kaumo-yúpáámá ánatagitana Ítuni iyápó-annama keqnáámmá naaúpaqa mááwana Tóamáati mikáq yeté máqe-uraiye. máqten-oqtama umá akoqnáá-umareta mááwana Ítuma yetúbáq ya itó-urena tiráiyē: “kaayoné-yátááqá keráwátê waíno.” téna timátuwena

27 Tóamáatimma timá ámikaiye: “ayáánaubiqa arúqma yúwénana ínaa tiyáámma aónaao. ayáámma arúqma yúwénana ínaa tirautapí kuyuwo. íbêkakemma arummá íámî-nakaan íyé arummá timiyo.” téna Ítuma Tóamáatimma timá ámikaiye.

28 Tóamáati yauwéqma tiráiyē: “ketí uyátáraana-nakoma ketí Áánûqtumone!” téna Tóamáati titana

29 Ítuma timá ámikaiye: “kemmá kétimoneboaa arummá kétimene. kemmá ítimonaa-kayukama yirummá kétimeta yimuq-yatáápí mánoe.” téna Ítuma tiráiyē.

Yóáane agatái-kannaagon-aaimma

30 Ítuma netuqyaa anón-awaameq-yataaqa wení iyápó-annati yúrikaq imánibo máqtemma maa-kánnáábímmá íagataune.

31 ááqibo Ítuma minná “Metáíyae. Áánûqtun Áanikoe.” téq keráwáqá tirummá kámeqa wenáwíkake matúq-matuq umá mái-auwaraimma kanaarác mayánóe. miráipoaq maamin-áímmá agataúne.

21

Ítuma pukáipike itó-uma kéitata wení iyápó-annama Táábíriati-nokayukaq aónaraae.

1 anaaékaq Táábíriati-nokayukaq Ítuma wenamaaríc keqnáámmá ókaraq yiráátiraiye. maaminná náabarabi uráine.

2 Tááímoni Pítaa Tóamáati wenáwíkón áaimma “ábárawaaoma” Natáánio Kéinabaq Káárirí-marupakene Yéberí áanikoratagaraq káqomma kaayaqá Ítuni iyápó-annabike-karatagaraq máqtemma komáé-yamae umá máqe-uraaē.

3 Tááímoni Pítaa tébakaqa timá yímikaiye: “kemá noyááq-amaataq kégoune.” téna titata tébakaqa tirááē: “ketáágáráqtáá etê ónúnataē.” téta timámiqtuweta yeráwáqá máqtemma kóureta nopí-káárébí ko uyáqtama máeta uráámanibo yeráwáqá mi-nókáámmá íma móra-noyaaqa yáqtokaaē.

4 aabáyaanapimma aabaú utáné kéitana Ítuma mikáq non áwábaq itó-uma máqe-uraimanibo wení iyápó-annama “Ítue” téta íaonaraae.

5 Ítuma yááyama timá yímikaiye: “iyáqô, yaímma-noyaaqa nanúna-yataaqtáa keráwáqá íyaq yáqtokaa?” téna titata yeráwáqá tirááē: “ímiye.” téta yauwéqma tewana

⁶ Ítuma timá yímikaiye: “keráwáqtí kúqômma nopí-káárégómá tiyáánuran-aukapaq yukéraq aónaaro. keráwáqá yaímma-noyaaqa yabitinoo.” téna titata yeráwáqá mi-kúqómmá yukéta yabitemmá noyáákoma ógikaitataboata íma kanaaráq yabitirááe.

⁷ Pítaa aneq-wáqtómá itokéna émáipoana Ítuni iyápó-annabike móra-naqtaba ákái-nakoma karámarena Pítaamma timá ámikaiye: “uyátárai-nakoe!” téna titana Pítaa ítátuwena wení óq-waqtoma mamá yatánáátá umá kéiyaipe nokaayúpi yáumeq-tagurena nokótaaqa yumáena Ítuma máipaq uráiyé.

⁸ miráitata tébakaq-iyapo-annama nopí-káárébi iréta noyááqa ôriq éna ógikai-kuqomma yabitirááe. yeráwáqá non áwábakemma nékaqa ímiye (91 míta). paá waaqókápóana Ítuma non áwábake kanaaráq yááyama timá yímikaiye.

⁹ yeráwáqá paábaq ya aqtaréta aónaamma íra ámûraaqa noyáákaraq yakaráq wáqe-uraaye.

¹⁰ áaqibo Ítuma timá yímikaiye: “yaímma-noyaaqa yáqtoraiyama mamá yero.” téna titana

¹¹ Tááímoni Pítaa nopí-káárébi uréna taíbaq (153) anó-noyaaqnatomma mi-kúqópímmá ógikaimma yabitimá áwábaq móte yukáimanibo mi-kúqómmá íyarakuraiye.

¹² Ítuma timá yímikaiye: “aabáyaanapin-aawaqa yama nátuwero!” téna titata yeráwáqá aónaraae. wemá uyátárai-nare. tétaboata yúyánánóbáqá móra wení iyápó-annabike-nakoma íma “emá náawabono?” téna ítama íaonaraiye.

¹³ Ítuma iréna yammá máamá yímikaiye. miráuma keqnáámmá noyáákaraq yímikaiye.

¹⁴ maaminnáma kaumobáq Ítuma pukáipike ító-urena wení iyápó-annama wenamááríq yiráátiraiye.

Ítuyaa Pítaama

¹⁵ aabáyaanapin-aawaqa nátuwetama Ítuma Tááímoni Pítaamma timá ámikaiye: “Tááímonio, Yóáanen áaniko, áqnaabaq maami-qtátááqtábámá mú mikákáán umá keqtábá kákaiyo?” téna ítama aónaitana Pítaa yawwéqma timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, emá káonaane. kemá ení aanábóbóana ôriq éna kétikaiye.” téna titana Ítuma timá ámikaiye: “miráínaa ketí máqte-tipi-tipi-araaqa aáwaqa yimiyo.” téna Ítuma tiráiyé.

¹⁶ keqnáámmá kaayapáq Ítuma Pítaamma timá ámikaiye: “Tááímonio, Yóáanen áaniko, kemmá emá ákáinaraq máuno?” téna ítama aónaitana Pítaa yawwéqma timá ámikaiye: “owé. uyátáraana-nako, emá káonaane. kemá ení aanábóbóana ôriq éna kétikaiye.” téna titana Ítuma timá ámikaiye: “miráínaa ketí tipi-típiraq yabíqma arutao.” téna Ítuma tiráiyé.

¹⁷ kaumobáq Ítuma Pítaamma ítama aónaraiye: “Tááímonio, Yóáanen áaniko, ketí aanábó máano? téna Ítuma kaumobáq ítama aónaitanaboana Pítaamma arummá ôriq kéiyé. miráitana Pítaa timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, máqte-qtataaqtaba káonaane. emá áraimma káonaane. kemá ení aanábóbóana ôriq éna kétikaiye.” Pítaa téna timá ámitana Ítuma yawwéqma tiráiyé: “miráínaama ketí tipi-típima aáwaqa yimiyo.

¹⁸ kemá áraimma kétima-amune. emá maabumô máema ení ámûrannama umááe. náakarabi ónááe ténabaq paá urááne. áaqibo anónuqma kéma kaapaq ayáamma árúqtuwe márenata yeráwáqá miráuma-katuweta ámûrannama umá katuweta emá ‘íonaa’ tinnamánibo yeráwáqá náakarabi emmá awíqmeta wínoe.” téna Ítuma Pítaamma timá ámikaiye.

19 Ítuma min-áipí Pítaama náarabi umá puíniqtaba tiráiyé. miráinana Áánûqtuni tágama-yataaqa múte yauwíniye. maamin-áímmá timátuwena Ítuma Pítaamma timá ámikaiye: “tinaae waraao.” téna Ítuma tiráiyé.

20 Pítaama waéqma káqomma móra iyápó-annabike Ítuma ôriq éna ákái-naqa náawabi kaawéqá naapí Ítumma áiqtaabi agebaréna tiráiyé: “uyátáraana-nako, náawawaq emmá namuro-wáyúkátí iyáápi maraí-náqá máiyó?” téna Ítuma aónarai-naqa yinaae waqmé kéiyé.

21 Pítaama aónatuwenama Ítumma timá ámikaiye: “uyátáraana-nako, wemmá nôraq ínábíyo?” téna Pítaa Ítumma Ítuma aónaitana

22 Ítuma yauwéqma tiráiyé: “áaqibo paá máraining mi-kánáaraq kemá yenúnama minná ení mayaiyábiyo? ení mayaimá paá ketinaae waraao.” téna Ítuma timá ámikaiye.

23 miráipoata timá uréire máqtemma yirummá amê-kayukabi uráae. maamin-iyápó-ánnábíké-náqá “Íma puíniye” téta timá uréire uráae. áaqibo Ítuma Íma weqtábá puíniye téna timá ámikaibo wemá tiráiyé: “paá máraining mi-kánáaraq kemá yenúnama minná ení mayaiyábiyo?” téna tiráiyé.

aqtoraré.

24 iyápó-annabike-naqa mimórá maami-qtátááqtábá aónaraiipoana agatáiyé. wemô tiráimma árain-aain-aimma Ítaraunatae.

25 paá taígani-qtataaqa Ítuma uráimanibo móra-moramo agamaráiyana mûtûq maa-marábímmá min-áúbágómá titipáá ínata yeráwáqá Íma kanaaráq íraqôniq umá maránoe.

nôrabi urááqtaba (Apótoro) **timáyíkarai-wayukama nôrabi urááqtaba**

Îtuma aáma tíménune téna árain-aimma tiráiyé.

¹ Tíópiratio, naayóbáqá maami-kánnáábímmá watáama agatáunama minná Îtuma mi-qtátááqá tarôq uréna aarawaamá yiráátirai-qtataaqtaba agatáune.

² naayóbáké áaimma átarena íbêq-kanaaraqá Îtuma wenamáárîq awaaméqá umáyikena timáyíkarai-kayukama yíwíkена аамá áúmatan-aimma káyiraatiye. wemá mayaímá mamá ánataigae téna Áánûqtuni Aokaq-Áágóni akoqnáaraq timá yímikaiye. mikáké Áánûqtuma Îtumma awíqmena Áánûqtuma yabíkái-marupaqa utáiyé.

³ naayóbáqá Îtuma wenamáárîq aú-aiqa maténa pukáipoana anaaékaqa netuq-kánaámá wemá iyápó-annaraq wenaúma má-yiraatiraiye. miráuma kaayaq-wáyúká ái-ayaa-kanaama (40 kanaama) Îtuma yetôpaqa uréna Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba timá yímikaiye.

⁴ mirá téna Îtuma yeráwáqtê aáwaqa naí-yááréráq maraq máena timá yímikaiye. keráwáqá Yérútáárebaq íma yuwéraq kóoro. keráwáqá paá yaákareq aboámá ‘tíménúne’ téna timá akoqnáá tiráine. naayóbáqá Îtuma maará-tiraine: “kemá timá tímikaunna-yataaqaba awé oro.

⁵ Yóáane wemá aarawaamá nommá péqyikaraimanibo anaaékaqa pááqya-kanaabimma nommá peránómma Aokaq-Áágómá péqtikaniye.” téna Îtuma tiráine.

⁶ ániibo mi-kánaáráqqa iyápó-annama mórabi áíkuma máqe-uraae. yeráwáqá maará téta Îtuma ítama aónaraae: “uyátáraana-nako, íbêqa emá káámááni yabíkáanna-yataaqqa yauwéqma ketáámá Ítiráaeo-wayukama yimínónô?” téta yemá tirááe.

⁷ ániibo wemá yauwéqma yeráwáqá timá yímikaiye: “maami-qtátááqá keráwáqti minná íma wáipoaq mi-kánaáwábi mi-túpááyábámá itánóe. ímiye. ketibomá aúyánápi kéitana wenamá mi-qtátááqtábámá kéitaiye.

⁸ miráimanibo anaaékaqa Áánûqtuni Aokaq-Áágómá keráwáqtê kumáinaq keráwáqá akoqnáama mayánoe. ániibo keráwáqá ketáama maméq Yérútáárebakaraq Yúríabakaraq Támériabakaraq máqten-aukapaq-marabaqa mamé wéyáwé umá ínóe.

Îtuma aboání márûpaq utáiyé.

⁹ Îtuma wemá maamin-áímmá timá ánatatuwaitata wení iyápó-annama aónraawana aboání márûpaq Îtuma utáiyé. mórama waayá-kónnákómá awíqmena utáiyé. miráitata móra-konnakoma awíqmena kóitata yeráwáqá ókaraq wemmá íma aónaraae.

¹⁰ Îtuma aboání márûpaq kóitata yeráwáqá paá karáqtuwe máawana yeráwáqti yimakaqá kaayaq-nákárátá itó-uma máqe-uraaye. yenákámá wayán-únákáqtôma umátoketa maará téta tirááye:

¹¹ “keráwáqá Káárirí-wayukama nôraq itarâq itó-uma máeraq aabayápáqá karáqtuweraq mááo? maami Îtuma káonaawana Áánûqtuma wení márûpaq yauwéqma awíráitana kóiniq umá anaaéqa wemá miráráá umá yauwéqmena kumínaq aónanoe.” téta yenákámá tirááye.

iyápó-annama yeráwáqá téta 'Yúqtaatini mayaíráqá móra-nakoma mayániye' tirááe.

¹² miráitata yemá Óribêti-anuraq máqeta yuwéta Yérútáárebaq waaqókáq uréire urááe.

¹³ ánibo yemá uréta naayóbáqá máqe-uraan-namma yanaammá aráqmata-naupaq máqtemma máqe-uraae. min-iyápó-ánnámá mibáq máqe uráa-yuti yíwîqa Pítaae. Yóáane. Yêmitie. Áánarue. Píripie. Tóamáatie. Paatááromiyue. Máátíyue. anibo Yêmitima Áápiatimma áanikoe. ánibo Tááímonima káámááni-ayubike karuwaaq-naré. Yúqtaatima Yêmitimma áanikoe. mirá-uraiye.

¹⁴ maami-káyúkámá yemá máqtemma móra-iyakaq maréta nunamummá tíq-tiq urááe. ánibo yaímma aaranaammá Máriaama Ítuma anóama wení ábâqawaaraayugaraq máqtemma nunamummá tirááe.

¹⁵ mi-kánááráqá Pítaama itó-urena máqtemma wení ábâqawaaraayuma Ítun anaáe wáráa-kayukati yúrikaq móra-aimma tiráiyue. mi-káyúkámá miráuma netuqyaammá (120) máqe-uraae.

¹⁶ Pítaama maará-tiraiye: “keráwáqá ketíbâqawaayuo, itáaro.naayóbáqá móra-aimma maará téna Aokaq-Áágómá Tébitini óyaukaq tiráine. maamin-nákómá Yúqtaatima aammá yiráátiqtata Ítumma yáqtokaae. min-áímmá Yúqtaatitaba arammá iyaíno. tiráimma íbêqa abarokáq kéiyue.

¹⁷ Yúqtaatima ketáátê yagaroqtamá máqe-uraimma wemá maami-máyáímmá matáiyue.” téna Pítaama mirá-tiraiye.

¹⁸ maamin-nákómmá Yúqtaatima naayóbáqá wenamáárîq wení otaa-mónéqnápó maramá meyaníq uráine. min-áúkápáqá wenamáárîq ikákuraine. ko yutákitana yarákéna áyaqa kugúbagitana pukuráine.

¹⁹ minnáyaba máqtemma Yérútáárebaq máa-kayukama ítaraane. miráitata min-áúkápáqtábámá yeqtí yáabikemma Aaketááma miráuma ‘naae-márábáré’ kéte.

²⁰ ánibo Pítaama maará-tiraiye: “maamin-áímmá Táámupi agatáin-aikoma maará kétiye. ‘wení naammá paá-namma wániye. móra-nakoma íma min-áúpáqá maíno.’ téna kétiye. ánibo ókaraq Táámuni wannaabí téna ‘káqo-nakoma ayuwáiyana wení mayaímmá mayaíno.’ téna kétiye.

²¹ miráinataa íbêqa ketáámá móra-naqa uyátárai-naqa Ítute uréire uráiyakayukabike aónama awiránúnatae.

²² naayóbáqá Yóáanema áaimma átarena nommá waayúkama péqyikaraikake Ítuma mayaímmá áaimma átama maténa aqtórâq itana Áánûqtuma yauwéqma wení márûpaq awíqmena úitata aónaraiya-kayukabike móra-naqa awiránúnatae. miráinana Ítuma pukáipike itó-urai-waigoni ketáátê watáama tíniye.” tená Pítaama tiráiyue.

²³ Pítaama mirá-timatuwaitata yemá kaayaq-náqá yiwíkaae. móra-waigon-awíqa Yótêbi Yátatie. wení káqon-awíqa Patáábatie. morá-nakon áwîqa Máátáiyatie.

²⁴ miráitata yeráwáqá nunamummá maará tétá tirááe: “uyátárai-nako, emá máqte-kayukati íyaqnoabaqa kanaarâq káonaane. maa-kááyáq-nákábíkémámá náawanaq awiránónáa keqtáámá tiráátiyo.

²⁵ miráinana min-nákómá Yúqtaatini mayaíráq mayániye. wemá mórama ení iyápó-annabi mániye. ánibo Yúqtaatima maami-máyáímmá yuwéna puí-márúpáq kói-nakoni mayaíráq mayániye.” téna nunamupí tirááe.

²⁶ mi máka-nakoratama kanaarâq mi-máyáímmá máyáawaniq urááyataboata yemá nunamummá kêteta yátama maqmá akátémma Áanûqtuma mi-tátámá mamá Máátáiyatinopaq makáiyue. mikáké Máátáiyatima wemá uyátáitata wemmá awíqma tiyááka umá móra timáyíkáan-annate yagaroqtamá ákáraae.

2

Aánûqtunopake Aokaq-Áágómá kukáiyé.

¹ Ítuma pukéna itó-urai-kanaarake áaimma átarena kaayaq-wáyúkágáráq tiyááka-kanaaraq (áwíqa Péqtekoti-omaqa) yeráwáqá móra-naupaq yama álkutaae. ániibo

² anókaq áama ayéna akoqnáá uwáágoraa umá Áánûqtunopake kukéna maraq máa-naupaga ógikaiye.

³ ániibo irautakáá-qtátááqá aónaraae. mi-qtátáákómá yabí-tábí umá móra-mora-yuti yiqnókáq kukáiyé.

⁴ ániibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá yepí máqtemma ógiqme uráiyé. mi táoqa yeráwáqa áaimma átáma óq-aipike Aokaq-Áágómá yímitata tirááe.

⁵ mi-kánááráqá yaímma Yérútáárebaq yamáa-kayukama yemá monoq-wáyúkábóata yemá máqte-marabake-kayukae.

⁶ maamin akoqnáá-uwaagoraan-aimma timá abarokáq itata máqtemma aarawaamá mórabita álkutaae. miráitata yemá máqtemma móra-mora-yuma iyápó-annama yimónaamma óq-ain oq-aipike aamá kétéwata ôpake ya máe-kayukama yeqtáábike aamá kétéwataboata yimurere urááe.

⁷ ániibo yemá máqtemma iyánáaq umá kánateta yúyánámmá ôriq umá itéta tirááe: “yemá maami-káyúkámá máqtemma aamó te-káyúkámá Kááiriri-marupake-kayukamoe.

⁸ náaraq iyô? ketáá móra-mora-yutaama ketáái táabikenaq kéitaunataabiyo?” téta tirááe.

⁹ ketáá máqtemma miráuma Páátíya-wayukama Mariya-wayukama Írama-wayukama Metapotémia-wayukama Yúria-wayukama Kaaparótia-wayukama Pááqtati-wayukama Étia-wayukama

¹⁰ Parítiya-wayukama Paapíriya-wayukama Íqtîbi-wayukama Aríbiya-wayukama Tairíni-marupaq waaqókáre Aróma-wayukama Íbarugaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Karíti-wayukama Arébiya-wayukama itáunataama

¹¹ ketáámá káqo-kaqo-marupake yemmá máqtemma ketáái táabike watáama Áánûqtuni anó-qtataatriq iqtábá kéte.

¹² máqte-kayukama iyánáaq umá ánataramanibo móra-nakoma mi-qtátáákón áaimma íma kanaaráq timá yímikaiye. yemá yeiyáá maará téta tirááe: “maami-qtátááqá nôi-qtataakoni áainabiyo?” téta tiráámanibo

¹³ yaímma-wayukama akáyáámmá téta maará-tiraae: “yemá taíbaq-aipike téta taíbaq aúgemma wááéni-nomma naréta neginaagí kéoe.” téta tirááe.

Pítaama watáama tiráiyé.

¹⁴ miráimanibo Pítaama tiyááka umá móra-iyapo-annate itó-uma máena anókaq ááyama máqte-kayukama watáa timá-yimena tiráiyé: “keráwáqá Ítíráaeo-wayukao, Yérútáárebaqa máa-kayukama ketáama itéraq maami-wágóní áaimma keráwáqá ítama arútáaro.

¹⁵ keráwáqá túyánámmá itáama keqtááyábá ‘aíbôq-nomma naréta neginaagí kéoe’ téq kétémanibo íbêqa paá aabayaaráq (9 kirokíraq) kéuyawiye.

¹⁶ miráimanibo maami-qtátááqtabá naayóbáqá Áánûqtuni amuné-náqá Yóeroma maará-tiraine.

¹⁷ Áánûqtu tiráine.

‘aqtó-kánáámá waaqókárîq kéinaqa ketí Aágoni akoqnááma yúwáanana máqtemma aarawaabí kumíniye. miráinata keqtáanimaarabi keqtiáámúmaaqa amuné-áímmá tínoe.

keráwáqtí awaayatí-wayukama yúramma karákéta kainapákáá umá aónaiyata
keráwáqtí anónuqma-wayukama kaimmá aónanoe.

¹⁸ mi-kánááráqá ketí mayai-mákónábi mayai-íníkámmá ketí Aágoni akoqnááma
yíménata yeráwáqá amuné-áímmá tínoe.

¹⁹ kemá aabayákáqá awaaméq-yátááqá yiráátéq aménáápáqá maa-
márábímmá awaaméq-yátááqá yiráátenune.

naaegógáráq iragáráq úmukaraq wánoe.

²⁰ uyátárai-nakoni anó-kanaama íma pááq uráinana aabaúgómá kumayuqá
auráinana wíyokoma mamá naaemá aurániye.

²¹ mi-kánááráqá náayubi uyátárai-nakon áwíkaq yaíya-kayukama Áánûqtuma
yeráwáqá yauwéqma yiwiráinana yemá wenná mánoe.

téna Áánûqtuni amuné-nákomá Yóéro mirá-tiraine.” téna Pítaama tiráiyé.

²² Pítaama ókaraq tiráiyé: “keráwáqá Ítíráaeo-wayukao, maamin-áímmá ítáaro.
Ítuma Náátárêtibake-nakoqtaba aamá timá-timenaa kéune.

²³ wemá keráwáqtí aúkáapi máitanama Áánûqtuma wepí taígani awaaméq-
yátáákáráq amuné-áíkáráq tarôq itaq keráwáqá kenamááríq aónaraae.
naayóbáqá Áánûqtuma wenamááríq auyánámmá ítarena maamin-náqá Ítumma
keráwáqtí tiyáápikaraq maréna keráwáqá ámáam-aimma arátê-kayukama iyáápi
tímitaq wemmá kaapaq-yátáq ikámôwana pukáiyé.

²⁴ miráimanibo Áánûqtuma min-náqá yauwéqma pukáipike múte itó-umakaraiye.
ánibo wemmá aú-aiqa éna puí-yátáápike mamá paábaq ayúkaiye. miráuma puí-
yátáákómá min-náqá íma kanaaráq yáqtokaiye.

²⁵ Tébitima min-nákóqtábá pukáipike itó-iniqtaba maará téna tiráine.

‘kemá máqte-tupaama uyátárai-nakoma ketí túbáq aati-aatimá máetaq
aónaraunaboana wemá ketimakáq máipoana kemmá móra-yataakoma
íma tiweqtániye.

minnáyaba timuqá ôriq umá kémarauana

²⁶ ketáagoma amuq-yatáákáráq tóyaupikemma anókaq ááyama kétiye.

²⁷ emá íma ketí tirun-iyápómá yúwénana puí-márúpáq wíniye.

ítaraunboana ketí túgogaraq aagániye. minná kemá ení Aokaq-náqá íma
ayúwénana kabiraíno.

²⁸ matúq-matuq umá mái-apaq wí-ámmá kemmá tiráátiraanama kemá kété
máeboaa kepímmá timuq-yatááqá ógitikaraane.’

téna ketináábútáá Tébitima tiráine.

²⁹ ketíbâqawaaraayuo, ketináábútáámá Tébitima púitata uqtamákaraane. wení
mararaamá ketáátê íbêqa paá wáiyé.

³⁰ miráimanibo Tébitima Áánûqtuni amuné-náqá máenaboana kéitaitana
Áánûqtuma árain-aimma akoqnáá umá maará-tiraine. mórama ‘enánábíké-
nákómá ení márûqa yabíkái-yataaqa mayániye’ téna Áánûqtuma Ítuqtaba
Tébitimma timá ámikaiye.

³¹ naayóbáqá Áánûqtuma nôrabi ínena i-qtátááqá Tébitima aónatuwena Ítuma
pukéna itó-iniqtaba tiráine. Ítu Káríqtoma wemá min-nákóqtábá Áánûqtu íma
ayúwáitana puí-márúpáqá máena wení aúgoma íma kabiraráiyé. ímiye.

³² Ítuma pukáipike Áánûqtuma mamá itó-umakaraiye. miráitaqtaa ketáámá
aónareqtaa kêtunatae.

³³ íbêqa wemá Áánûqtuni márûpaq uténa Áánûqtuni Aokaq-Áágómá mayéna
aboání aayáánurapaq máiyé. ánibo naayóbáqá Áánûqtuma téna ‘Aokaq-Áámá
aménúne’ téna tiráiniq umá íbêqa aboámá Aokaq-Áámá keqtaábí atítikaraitaq
íbêqa keráwáqá káonaae.

³⁴ Tébitima Áánûqtuni márûpaqa Áánûqtuni aayáanurapaq ímamanibo wemá maará téna tiráine.

‘uyátárai-nakoma ketí uyátárai-nakoqtaba maará-tiraine.

emá ketiyáanurapaq maraq mááo.

³⁵ ánibo anaaékaqa kemá ení namuro-wáyúkámá mamá ení aítauq aménáápáq yikánúne.’

téna Tébitima tiráine. maamin-áimmá téna anaaékaq Áánûqtuma Ítuni namuro-wáyúkámá yítábí mayuwánîqtaba amuné-áipí tiráiyé.

³⁶ miráinataa ketáámá máqtemma Ítiráaeo-anna-wayukama maaminnáyabama ketáámá ítama arutánátae.maamin-náqá Ítumma keráwáqá kaapaq-yátáq ikámôwana pukáimma minná Áánûqtuma wemmá mamá anómma uyátárai-naqa Metáiyamma aúrakaraiye.” téna Pítaama tiráiyé.

aarawaamá taíbaq yirummá waeréta monoq-nómmá pékaae.

³⁷ yemá maamin-áimmá ítáawana min-áikóma yeqtí íyaqa atákáiyé. yeráwáqá Pítaakaraq yaímma iyápó-annama maará téta timá yímikaae: “ketíbâtiwaayuo, ketáái túnabaro íbêqa ketáámá náaraq ónúnataabiyo?” téta tirááe.

³⁸ Pítaa maará téna timá yímikáiyé: “keráwáqá máqtemma móra-mora-wayukama tirummá waeréraq monoq-nómmá Ítu Káríqton áwîkaq kéberaiyanawaq keráwáqti kúmiqa mamá paá umátikaino. keráwáqá mirá kéiyánawaq Áánûqtuma wení Aokaq-Áámá timíniye.

³⁹ naayóbáqá Áánûqtuma maami-qtátááqá keráwákáráq keráwáqti iyápógaraq yaímma nékaq máiya-kayukagaraq ‘timénúne’ téna timá akoqnáá uráine. owé. Áánûqtuma ketáái uyátárai-nakoma ‘timénúne’ ténaboana máqtemma yááyarai-kayukama Aokaq-Áámá yimíniye.” téna Pítaama tiráiyé.

⁴⁰ ánibo Pítaama aayáqtáákaq wataáama akoqnáá umá maará tiraiye: “keráwáqá atéráaro! keráwáqá íma arupú o-káyúkátí táí-aikake nékaq mááero. yetí táí-meyamma anómma aurániye.” téna Pítaama tiráiyé.

⁴¹ miráitata máqte-kayukama Pítaan áama ítáa-kayukama monoq-nómmá pékaae. mi táoqa taígani-kayukama yirummá waékáamma (miráuma 3,000) mórabi yorupamá yoráutaiye.

aúgemma Ítun aamá ítáa-kayukati íráqôn-aaine.

⁴² mi-káyúkámá íráqôniq umá timáyíkáan-annati yáama kéiteta yíbâqawaayuma yíwáqnaa éta yeráwáqtê mórapike aáwaqa kéneta nunamummá tirááe.

⁴³ miráitana Áánûqtuma taíbaq-awaameq-yataaqa iyápó-annabi tarôq uráitataboata máqte-kayukama ikatíq urááe.

⁴⁴ máqte-kayukama Ítu Káríqtoqaq itáíq-itaiq uráá-kayukagaraq mórabi máqte-uráae. ánibo yemá yeqtí máqte-qtataaqtabama mórabi maqmá yaíkááe.

⁴⁵ miráitata yemá yeqtí máqte-qtataaqa waayúkaraq máráawata meyáníq kéowata móneqa mataáe. mi-mónékáké yeqtí waayúkama móra-mora-yuma nóiqtababi o-qtátááqá meyáníq urááe.

⁴⁶ máqte-tupaama yemá máqtemma mórabi anó-monoq-naupaq uráámanibo yemá óq-naun oq-nauke Ítuma naayóbáqá yímikainikaa umá yammá wááéni-nokaraq mórabike narááe.yeráwáqá yimuqá kémareta máqtemma yímikaae.

⁴⁷ máqte-kanaaraqa yemá Áánûqtun áwîqa múte kéyauyowana káqo-kayukama yeqtí yáaimma yimónéta ‘íráqôniq kéoe’ tirááe. máqte-kanaabimma uyátárai-nakoma yauwéqma yiwírái-kayukama ókaraq-okaraq yoráutaiye.

3

mórama aítauqa táíq urái-naqa íráqôniq uráiye.

¹ móra-taoqa Pítaayaa Yóáanema anó-monoq-naupaq nunamummô téqo-kanaa énaikaq (3 kiroki) kéitata utááye.

² ánibo móra-naqa aítauqa táíq urái-naqa mikáq awíqmeta utááe. min-náqá anóama miráuraimma marákárainne. máqte-tupaama anó-monoq-nakoni oqtaráqá aati-aatimá máitata min-óqtáyábá 'íráqôn-auramma aónaiye' téta tirááe. máqte-kayukama yemá wemmá káonaawana máqte-kanaaraqa móneqtaba waayúkaraq inaa-inaa tiráiye.

³ ánibo maamin-nákómá Pítaayaa Yóáanemma yumónaimma anó-monoq-naupaq uyáberaiyeta kéoyana min-nákómá oqtaráq máena yenákáráq yaímmyataaqa timígáae téna ítama aónaraiye.

⁴ Pítaama mi kárú-nakomma aúrapi karáqma akoqnáá kéitana Yóáanegaraqa miráuma aúrapi karákáitana Pítaama maará téna tiráiye: “emá kekárátá timónaao.” téna tiráiye.

⁵ ánibo “móra-yataaqa yenákámá timiyéta kéoye” téna wemá waéqma yenákátí yúrapi karákáiye.

⁶ miráimanibo Pítaama maará téna tiráiye: “kemá móneqa íma matokáunnamanibo kemá móra-yataaqa matokáunnama kanaaráq emmá aménúne. minná Náátárêtipake-naqa Ítu Káríqton áwíkaq emá itó-uma aammá waa.” téna timá ámikaiye.

⁷ min-nákóní ayáákaq yáqtoqma itó-umakaitana páátákáá min-nákóní áiyayaakoma arupú umágéna akoqnáá uráiye.

⁸ ánibo min-nákómá yaúmetameta kéena uréire éna yenákátí yinaaé waqména anó-monoq-naupaqa uténa wemá yaúmetameta kéena Áánûqtun áwíqa múte yaútaiye.

⁹ ánibo máqtemma aarawaamá min-náqá káonaawana uréire kéitata yemá Áánûqtun áwíqa múte yaútaae.

¹⁰ miráitata aarawaamá min-nákómá anó-monoq-nakoni íráqôn-oqtaraqa máena máqte-kayukaraq móneqtaba inaa-inaa téwai-nakoma aarawaamá íbêqa káonaawana atóbamagitata aónama iyánáaq kéeta taíbaq-yuyanamma ítaraae.

Pítaama anó-monoq-naupaq watáama tiráiye.

¹¹ maami aítauqa táíq urái-nakoma Pítaayaa Yóáaneti iyáákaq toto umá aarawaamá anó-monoq-namma 'Tórómónini naamátûpare' tenn-áúkápáq uyaatéta yama áíkutaae.

¹² Pítaa mi-káyúkámá kéyimonena maará téna watáama timá yímikaiye: “keráwáqá nôraq itaráq maami-qtátááqtábámá netuqyaa-túyánámmá kéitaa? nôraq itaráq kerátátí túrapimma kégararaao? keráwáqá túyánámmá ítama kerátámá kerátátí akoqnáágaraq aokaq-ááikákénáq maamin-náqá mamá itó-umakarauyo? áraimma ímiye.

¹³ keráwáqá Ítíráaeo-wayukao, Áabaraagaraq Ááítekigaraq Yáakoboma yeráwáqá ketáái títaubikotaai Áánûqtuma wení mayái-íyápógón áwíqa múte yaútaimma Ítue. wemá min-nákómá keráwáqá awíqma ááíq-wayukati iyáápi máráawana anó-kawaa-nakoma Pááíratima aónaimma otaa-qtátááqá íma wáitanaboana yawwéqma paá timákanena uráimanibo ímiye. keráwáqá wemmá tinaaéma umákaraane.

¹⁴ miráita keráwáqá wemá arupú éna Aokaq-náqá íráqôniq umá yainái-náqá aabi mayákaraae. keráwáqá waayúkama ikámma puí-náqá ayúkaamanibo

15 aúwaraikoni áai-naqa wemmá ikákaae. miráimanibo Áánûqtuma wemmá pukáipike mamá itó-umakaraitaka yauwéqma kerátámá minnýaba wení watáama timáe uréire kéuye.

16 miráitaka kerátámá weqtábá itáíq-itaiq kéuye. miráitana Ítun áwîkaqa maamin-náqá mamá akoqnáá kéumakaitaq keráwáqá wemmá káoneq ítama kárutaae. Ítuma wenamáárîq kerátátí itáíq-itaiq í-yátááqá kêtimitaka maami itai-yákáákómá maan-nákókáqá keráwáqti túrakaq íráqôn-akoqnaa-yataaqa abarokáq kéiyee.

17 áraine. ketíbâtiwaayuo, kemá itáunnama maami-qtátááqá keráwákárâq keráwáqti anó-kayukagaraq Ítu Káríqtomma íma ítama arútarepoaq keráwáqá mirá-uraane.

18 miráimanibo naayóbáqá Áánûqtuma maará téna wení amuné-wáyúkátí yóyaukaq tiráine. ketí timákai-naqa Káríqtoma aíqá í-yátááqá mayániye.' tirááne. keráwáqá mirá kéowanaibeqa min-ááímmá abarokáq kêtiana naayóbáqá Áánûqtuma tiráin-aikoma arammá kéiyaiye.

19 miráinaq túyánámmá waéqma itéraq tirummá waeraiyana Áánûqtuma keráwáqti kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna awikátuwaniye.

20 miráiyana Áánûqtuma keráwáqá aúgen-akoqnaama tiména Ítumma Káríqtoma timákainana kerawaqtôpaq kumínimma Áánûqtuma naayóbáqá Ítumma awaaméqá umákaraine.

21 íbêqa wemá Áánûqtuni márûpaq máena Áánûqtuma máqte-qtataaqa ke-qnáámmá mamá aúgeniq íní-kanaayaba awé ínimma miráuma naayóbáqá Áánûqtuma wení aokaq-ámúné-wáyúkátí yóyaukaq tiráine.

22 Móteti maará-tiraine. 'Áánûqtuma uyátárai-nakoma keráwáqti tîbâqawaayupike mórama amuné-náqá kekáá umá mamá timíniye. keráwáqá wenáama anaaé waqma kéiteraqa keráwáqtbá tînna-yataakoni anaaé wáráaro.

23 náayuwabi min-ámúné-nákón áama íma itáiyana Áánûqtuma yeráwáqá yíkaminata puínoe. miráinata yemá ókaraq Ítiráaeo-wayukate móragaraq íma mánoe.' téna Mótetima tiráine.

24 naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá maamin-áímmá tiráamma Táamuyogaraq yaímma anaaékaqo abarokáq uráa-kayukagaraq yeráwáqá maamin-áímmá tiráamma íbêq-kanaaraqa wáiqtaba tirááne.

25 keráwáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkátí iyápó-annama mááe. keráwáqti tináábútáábi Áánûqtuma aamá timá yarúmakai-qtataaqa matáa-kayukae. Áánûqtu maará téna Áabaraamma timá ámikaine. 'ení iyápógokake máqtemma maa-márábí-káyúkámá kemá yemmá íráqôniq umáyikanune.' tiráine.

26 Áánûqtuma áqnáabaq wení iyápóma Ítumma timákaitana keráwáqá mamá íráqôniq kéomatikena keráwáqti táí-aaipike mamá waétikanena iráine." téna Pítaama tiráiyee.

4

Pítaayaa Yóáanema ánná yímikaae.

1 Pítaayaa Yóáanema yenákámá máqte-kayukabi watáama kétéyaqtaba anó-monoq-wayukagaraq monoq-náúpáq-káwáá-nákárâq Tááqtûti-wayukagaraq mikáq irááe.

2 ániibo anó-monoq-wayukama maamin-nákámá aarawaamá watáama kêtima-yimeta 'Ítu Káríqtoma pukáipike itó-urai-waigoni watáama kêtima-yimeta yaímma pukáa-kayukama itó-inoe' téta tiráiyee.

³ miráitata yemá maamin-nákámá yáqtoqma ánná yiméta íbêqa énaikariq itata aabáyaamma aamá ítama yainánúnatae' téta yiwíqmeta urááe.

⁴ miráimanibo netuqyaa-káyúkámá aaramá waamá yenákátí Ítuqtaba téyanaimma itéta yirummá waékáamma yemá netuqyaa-káyúkáe (miráuma 5,000).

yenákámá káánítôre-wayukati yúrakaq aamá ítama yaíkaae.

⁵ aabáyaamma anó-kayukagaraq anó-monoq-wayukagaraq yaímma ámánaimma yirááti-wayukagaraq máqtemma Yérútáárebaq áíkutaee.

⁶ ánibo máqtemma anó-monoq-wayukagaraq Áánatima Kááyápatima Yóáanegaraq Érékáánara yeráwákáráq yeqtí móra-annagaraq yeráwáqá mórabitá Yérútáárebaq áíkutaee.

⁷ mi-kááyáq-íyápórátámá yemá yeqtí yúbáq mamá itó-umayikareta yemá maará téta ítama aónaraae: “kenákámá náawan áwîkarabi akoqnááraraq maamiqtátááqá tarôq kéoyo?” téta tirááe.

⁸ ánibo Aokaq-Áágómá Pítaani arupimmá ógiraitana wemá maará téna tiráíye: “keráwáqá Ítiráaeo-wayukati anómma kawáá-wáyúkágáráq waayúkati áaimma kawáá uráa-kayukagaraq keráwáqô,

⁹ kekárátá ítama aónéq 'naayóbáqá maamin-náqá aítauqa táíq uráimanibo nôraq itanawáq aítaukoma íráqôniq uráíyo' téq keráwáqá kétémanibo

¹⁰ keráwáqá káonaiyata máqtemma Ítiráaeo-wayukama aónaaro. maamin-náqá wemá keráwáqti túbáq itó-uma mái-nakoma Ítu Káríqtoma Náátárêtibake-nakoni áwîkaq atóbama íráqôniq kéíye. min-náqá keráwáqá kaapaq-yátáq ikámôwana púitana Áánûqtuma wemmá yauwéqma itó-umakaraiye.

¹¹ maamin-náqá Ítuqtaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá maará kétiye. 'keráwáqá mayaí-wáyúkámá naammá inéq maamin-óqtáqtábá táí-oqtane téq tiráámanibo akoqnáá uráitata naakóni áwáá moyakaq makéta káqon-oqtamma min-ámúráq kémaraae. íbêqa maamin-óqtákómá akoqnáá-oqtama káuraiye.' kétiye.

¹² máqte-marabaqa Áánûqtuma íma káqon-awikaq keqtáámô yauwéqma tiwirániqtaama tiráátiraae. paá Ítun áwîkarapi akoqnááraraq tímikiaye.

¹³ ánibo káánítôre-wayukama yemá Pítaayaa Yóáanema yimónaamma yenákámá íma ikatíqa éta akoqnáá umá watáama tiráíye. miráitata monoq-káánítóre-wáyúkámá yenákámá yimónaamma naayóbáqá íma aúba-namma pékaaye. yenákámá paá Ítugaraq yagaroqtamá uréire uréta yaákaq urááe.

¹⁴ miráitata yemá aónaamma minnámo aítauqa táíq uráimma mamá íráqôniq umákaayan-nakoma yenákátê itó-uma yagaroqtamá máitata aónawaeta káánítôre-wayukama yemá tínón-aimma íma wáitata ókaraq íma watáama tirááe.

¹⁵ miráitata yemá min-nákámá tímáyikaayata min-námmá yuwéta máápaq yaúbama mááyata yemá naaúpaqa watáama yeíyáá téite urááe:

¹⁶ “ketáámá maamin-nákámá nôraq umáyikanunataabiyo? yenákámá móraawaameq-yataaqa tarôq óyata máqtemma Yérútáárebaq-ininaukaqa yemá aónama ánataaraapoata ketáámá minná kanaaráq íma mamá aúyoranunatae.

¹⁷ miráimanibo maamin-áíkmá móragaraq anóniq umá máqte-kayukabi wéyáwé ínîpoaqtaa ketáá yenákámá yiwíkeqtaa ókaraq Ítuni áwîqa íma káqo-kayukama tímá yíméro téqtaa akoqnáá-aimma tímá-yimenunatae.” téta yemá tirááe.

¹⁸ ánibo yeráwáqá maamin-nákámá yiwíketa akoqnáá-aimma téta “kenákámá móragaraq maamin-náqá Ítun áwîkaqa káqo-kayukama íma tímá yímekao.” téta tirááe.

19 miráimanibo Pítaayaa Yóáanema yenákámá maará téta tirááye: “kerátámá Áánûqtun aúrakaqa arupú-aainaq tarôq óyú keráwáqtí táawaq itáyúyô? keráwáqá kenamáárîq yainai-wáyúkáráá umá máeqa timá tíméro.

20 kerátámá maami kateko-yátááqá káoneka Ítarauyatabama íma kanaarâq paatí máyubo abarokâq timá-yimeyuye.” téta Pítaayaa Yóáanema tirááye.

21 máqtemma anó-monoq-wayukama akoqnáá umá iragárâq-áímmá téta maamin-nákámá timáyikayata kóuraaye. miraitata yeráwáqá máqte-kayukati yáaqa ikatîq urááe. ániibo anó-monoq-wayukama maamin-nákámá ánná yimínônaqtaba abáá uwaeta ibáqyukaae. máqte-kayukama maami-qtátááqá tarôq kéoyata káoneta yemá Áánûqtun áwîqa múte yaútaae.

22 ániibo áítuqa táíq uráimma mamá íráqôniq umákaraaya-nakoni-karitimaatima uyátá-maqma kaayaq-wáyúká áiyayaamma (40 karitimaatima) máqe-uraiye.

monoq-wáyúkámá akoqnáá umá nunamummá tirááe.

23 iyuwáiyatama yauwéqma yenákátí aanábó-wáyúkámá máápaq uréta anó-monoq-wayukama ten-áimma máma timá-yimikaaye.

24 ániibo yemá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá móra-iyakaq maréta nuna-mummá maará téta tirááe: “anó-nako, enamáárîq wíyôkaraq maragárâq únókárâq tarôq kée máqte-qtataaqa arunóbáqá wáimma tarôq urááne.

25 naayóbáqá ení Aokaq-Áágómá ketáái títaubikomma ení mayaí-náqá Tébitimma maará téna timá ámikaiye. ‘nôraq itatawáq Yéqtae-wayukama íma Íbaru-wayukama íyamma yeráwáqá kéitatawaq nôraq itatawáq waayúkama aamá íma Ítaraa-kayukaraa umá kéitao?

26 maa-márábí yabíkái-kayukama (kíni) yeráwáqá yokaa umá ánateta anó-kayukama mamá áíkuyeta Áánûqtumma wení Metáiyakaraq namuroíq umákaraae.’ téna Aokaq-Áágómá Tébitini ibí tiráíye.

yemá nunamupí téite kéoe.

27 áraain-uraane. kíniima Érótigaraq anó-kamaami-naqa Pááqtati Pááíratigaraq yaímma Yéqtae-wayukagaraqa Ítíráe-wayukate yeráwáqá yagaroqtaréta máqtemma Ítumma ení Metáiyama namuroíq umákaraae.

28 miráimanibo yemá áíkuteta emá túyánápíké timá akoqnáá uráán-aimma abarokâq mamá pááq urááe.

29 uyátaráana-nako, íbêqa emá itaao.maamin-áíqtába yeráwáqá akoqnáá-aimma téta iragárâq-áímmá kéte. ení watáama abarokâq ikatîq íma éqtaa timá yiménúnayabataama tíwáqnaa uwo.

30 ení ayáamma múte yaúte waayúkama mamá atóbamayikeaq enamáárîq ení Aokaq-náqá Ítumma wenáwîkaqa anón-awaameq-yataakaraq kateko-yátáárîq uwo.” téta nunamupí tirááe.

31 miráitana yeráwáqá áíkuma máqeo-nakoma waráá-waraa kéitana yeráwápímmá Aokaq-Áágómá ógikaiye. miráipoata yeráwáqá ókaraq íma ikatîqa éta yeráwáqá akoqnáá umá Áánûqtuni watáama abarokâq áaimma átáma timá yímikaae.

yirummá ámê-kayukama máqtemma móra-iyakaq makááe.

32 máqtemma Ítukaq yirummá ámê-kayukama móra-iyakaq maréta móra-nakoma íma móra-yataaqtabama ‘kennáe’ téna tiráibo máqte-qtataaqa minná ‘máqte-kayukati minnáe’ téta yeráwáqá tirááe.

33 ániibo timáyíkarai-wayukama yeráwáqá Ítuma pukéna itó-urain-aimma téta wení akoqnáá-yataaqtabagaraq tirááe.miráitana máqtemma Áánûqtuma wení íráqô-yataa yímikaiye.

³⁴ ániibo yeráwápkémmá móra-nakoma íma aáwaqtabama áama yaráíye. miráitata máqtemma yeráwáqti marawábi naammá waayúkarraq maráawata meyaníq urááe. minnárake móneqa matéta timáyíkarai-wayukama yímikaae.

³⁵ ániibo timáyíkarai-wayukama yemá móneqa matéta aqtóráríq o-qtátááqá íma makáá-kayukama yaímma yímikaae.

³⁶ ítáaro. móra-naqa máqe-uraimma wenáwîqa Yótêbie. wemá Aríbae-annabike abarokáq uráimanibo timáyíkarai-wayukama weqtábá Páanabati téta tirááe. min-áwíkon áaimma umá yíqtaiq í-áráaré’.

³⁷ wení maramá Táíparatibaq wáitana waayúkarraq máraitata meyaníq urááe. minnárake móneqa maténa timáyíkarai-wayukama má yímikaiye.

5

Áánánáiyatiyaa Tapáírae.

¹ móra-naqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Áánánáiyatie. ániibo ánáakon áwîqa Tapáírae. miráitana Áánánáiyatima wení yaímma-yataakaraq maragáráq yaímma-wayukaraq maráyata meyaníq ígáae tirááye.

² miráitana Áánánáiyatima mikáké móneqa maténa yaímma wetábá aúpáq máráimma ánáakogaraq aónariye. tébakaq-moneqa iyápó-annati yítaupi má-makaiye.

³ ániibo Pítaama maará téna tiráíye: “Áánánáiyatio, nôraq itaawáq emá Tááqtaamma ayuwáánanawaq ení áyaqnoabaqa ógiraitaa emá Aokaq-Áágómmá kaaqaari-áímmá timá ayuwé mi-máraráké enamááríq yaímma-moneqa aúpáq makáánô?”

⁴ maami-márámá ení maramá íyaq wáqe-uraiyo? anaaékaqa maami-márámá meyaníq kéowana móragaraq ení maramá íma wáqe-uraimanibo móneqa maténa ennámíbo mónekaraq arupú íma urááne. nôraq itaawáq mirán-ááímmá tarôq uráano? emá morá-wayukama íma kaaqaari-áímmá timákáraapo Áánûqtuma kaaqaari timákáraane.” téna Pítaama tiráíye.

⁵ ániibo Áánánáiyatima maamin-áímmá kéitena marabí yutákéna pukuráíye. miráitata min-áímmá ítáa-kayukama ôriq umá yáaqtaba urááe.

⁶ miráitata yaímma awaayati-wáyúkámá wení arááq-auma tabaráábe wáqtôbi múqmúmeta mó-uqtamakaraae.

⁷ anaaékaqa aabaúgómá kaumotá kéitana Áánánáiyatimma ánáakoma nói-qtarabi abarokáq immá íma ítarena min-náúpáqá utáíye.

⁸ ániibo Pítaama maará téna: “Tapáírao, timá-timiyo. mararákémmá móneqa káginnawaq enawaikótêma matááyô?” téna Pítaa titana Áánánáiyatimma ánáakoma maará-tiraiye: “owé. kínnamiye.” téna tiráíye.

⁹ ániibo Pítaama maará téna timá ámikaiye: “nôraq itakawáq kenákámá aamá timá móraraq marékawaq uyátárai-nakomi Aágómmá kémakateyo? emá itaao. enawaikómmá maaméta mó-uqtamakatuweta ye-káyúkámá yemá waaqókáq oqtaráq máanapoata yemá ekáráq maméta mó-uqtanoé.” téna tiráíye.

¹⁰ miráitana Tapáírama wemá min-áímmá kéitena páátákáá marabí yutákéna pukuráitata awaayati-wáyúkámá min-náúpáq utéta aónamma Tapáírama pukuráitata yemá min-ínímmá maméta awaikómmá uqtamákaa-waigoni waaqókáq mó-uqtamakaraae.

¹¹ miráitata máqtemma yirummá ámê-kayukama káíkuyogaraq yaímma-waayukagaraq maamin-áímma kéiteta yeráwáqá yáaqa ôriq umá karáíye.

ókon-okomma awaaméq-yátááqá abarokáq uráíye.

¹² timáyíkarai-wayukama aarawaatí aúkápimma netuqyaamá awaaméq-yátááqá ókon-okomma tarôq urááe. miráitata máqtemma itáíq-itaiq kéokayukama yeráwáqá móra-iyakaq maréta Tórómónini naamátûpare téta áwîqa yaakáq ya áíkutaee.

¹³ yaímma káqo-kayukagaraqa yemá ikatéta íma yeráwáqtê yagaroqtamá máqe-uraae. miráimanibo yemá aarawaamá maami-káyúkátí arupú-yaaimma aónaraae.

¹⁴ taíbaq-wayukama uyátárai-naqa Ítukaq itáíq-itaiq kéeta yeráwáqtê yagaroqtamá mórabi yorupamá yoráutaee.

¹⁵ miráitata máqtemma aarawaamá karí-wáyúkámá yíwíqmeta aakaq mó yíkaraae. miráinana Pítaama aakaq uréire kéinana amakómá mi-karí-wáyúkámá yúgeqtaaq íniye.

¹⁶ yaímma aarawaamá máqte-marupakemma Yérútááre-marukoni waaqókáq-wáyúkágáráq yemá yama áíkutaee. mi-káyúkámá yemá karí-wáyúkágáráq yaímma táí-aagoma yeráwápi máí-kayugaraq yíwíqmeta irááe. miráitata máqtemma mi-karí-wáyúkámá atóbageqe urááe.

Áánûqtuni kaqtó-nakoma iyápó-annama ánnábike paábaq iyúkaiye.

¹⁷ miráitata anó-monoq-wayukagaraq yaímma yeráwáqtê yagaroqtamá máa-kayukama yemá Táátûtiq-wayukaboata tímáyíkarai-wayukama anómma íyamma umáyíkaraae.

¹⁸ miráitata anó-monoq-wayukama yemá íyamma itata tímáyíkarai-wayukama kárún-aaimma tímáyiketa yáqtoqma ánná-naupaq otaa-káyúkágáráq yagaroqtamá yíkáawata máqe-uraae.

¹⁹ miráimanibo nokáámma uyátárai-nakonopake kaqtó-nakoma ánná-naupake oqtamá ítuwena máápaq yíwíqma márûte kéiyuwena maará-tiraiye:

²⁰ “keráwáqá anó-monoq-naupaq uréraq maami máqtemma aúgen aúwarai-waigoni áaiqtaba itáamma abarokáq máqte-kayukama mó timá yíméro.” téna uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake iréna tiráiyee.

²¹ yemá iyápó-annama maamin-áímmô kéitetama aabáyaanapaq yaúbama iréta anó-monoq-naupaq watáama máqte-kayukama má timá yímikaae. ánibo anó-monoq-wayukagaraq yaímma yeráwáqtê yagaroqtamá máa-kayukagaraq káánítôre-wayukagaraq yaímma Ítiráaeobake anó-kayukagaraq yeráwáqá mórabi áíkutaee. miráitata yemá ánná-naupaq aamá yuwéta iyápó-annama yíwíqme yero.” téta tirááe.

²² miráitata yaímma i-wáyúkámá ánná-naupaq uréta aónaamma min-náúpáqá iyápó-annama íma máqe-uraae. miráitata yemá yauwéqmeta anó-monoq-wayukaraq uréta maará-tiraae:

²³ “ketáámá ánná-nakoni oqtamá aónáunataama akoqnáá umá aúyaqmaketa ánná-wayukaraq yabi-í-wáyúkámá yemá máqten-oqtaraq yabíqtuweta máqe-uraae. miráitaqtaa ketáámá min-nákóní oqtamá íma aónáunataama min-náúpáqá móra-naqa íma máqe-uraiye.” téta tirááe.

²⁴ ánibo i-wáyúkátí monoq-káwáá-nákógáráq wayúkati yaímma anó-monoq-wayukagaraq yemá maamin-áímmá ítátuweta yeráwáqá netuq-yúyánámmá kéiteta maará téta tirááe: “mi-qtátááqá náaraq umá pááq uráiyó?” téta tirááe.

²⁵ miráitana móra-nakoma yeqtôpaq iréna timá yímikaiye: “ítáaro. maami-káyúkámá keráwáqá ánná-naupaq yíkáa-kayukama yeráwáqá anó-monoq-naupaq máeta máqte-kayukama watáama kétima-yime.” téna wemá tiráiyee.

²⁶ miráitata yaímma i-wáyúkágáráq yeqtí anó-kawaa-nakogaraq yeráwáqá anó-monoq-naupaq uréta iyápó-annama yíwíqmeta iráamanibo íma yíkakaae. ímiye.

yemá máqte-kayukati yáaqa kéikatetaboata yeráwáqá tókaminoqtaae téta ikatîq urááe.

iyápó-annama káánítôre-wayukati yúrapaq aamá tíyábá íma ikatîqa urááe.

²⁷⁻²⁸ miráitata i-wáyúkámá iyápó-annama yíwíqmeta káánítôre-wayukati aúkáapi máma yíkaraawata anó-monoq-makoma maará téna timá yímikaiye: “ketáámá akoqnáa-aimma téqtaa keráwáqtábámá ‘Îtun áwîqa íma yamá máqte-kayukama timá yíméro’ téqtaa ketáámá tiráunatae. miráimanibo keráwáqtí watáagoma Yérútááre-marupaq máa-kayukabimma wéyáwé umá anóniq kéitaq keráwáqá keqtááyábá maamin-náqá Îtumma ikámôwana pukáiyé téq keqtááyábá kaaqaari-túbí kémaraae.” téna tiráiyé.

²⁹ miráimanibo Pítaagaraq yaímma timáiyíkarai-wayukama yemá maará-tiraae: “ketáámá Áánûqtun áama waránúnatae. maa-márábí-káyúkátí yáama íma waránúnatae.

³⁰ keráwáqá Îtumma kaapaq-yátáq ikámma puyówana ketibotáámá Áánûqtu mamá itó-umakaraiye.

³¹ Áánûqtuma Îtuma kun áwíqmena wení márûpaqa wení waaqókáq múma akáitana wétê máiyé. miráitana wemá keqtáámá kétéwirai-naqa áqnáabariq umátikenataa wemá ketáái anómma máena Ítiráaeo-wayukagaraq ketáái táí-aaipeke mamá waétikenaqtaa kúmiqataapeke mamá paá kéumatikaitaae.

³² maami-qtátááqtábá ketáámá Aokaq-Áágógáráq aónaraunatae. aarawaamá Áánûqtun-aimma wáraa-kayukama wení Aokaq-Áámá kéyimiye.

³³ maamin-áímmá kéitaawana íyámma ôriq itata yíkama puyónúnatae tirááe.

‘iyápó-annama kaayoné umáyíkáaro’ téna Kaméirioma tiráiyé.

³⁴ móra-naqa Kaméirioma anó-monoq-naqa káánítôre-wayukati yúrapaq itó-uraiye. miráitana Kaméirioma wemá naayóbáqá ámán-aimma yirááténa timá yímikaipoana máqte-kayukama wenáwîqa múte yaútaae. ániibo Kaméirio tiráiyé: “iyápó-annama paá máápaq iyuwáiyata kóoro.” téna

³⁵ káánítôre-wayukama timá yímikaiye: “Ítiráaeo-wayukao, keráwáqá maami-káyúkámá nôrawabi umáyikanae téqa túyánámmá Ítama arútáaro.

³⁶ Tiútatiqtabama táakaq máráaro. wemá tiráiyé. ‘kemá akoqnáa-naqa máune’ téna titata netuqyaa-káyúkámá (400) wenanaae kéwaraawata yeqtí namuro-wáyúkámá Tiútatima ikámôwana kúpuiqtaba wení máqte-kayukama yuwéta pípéban umá péqmare kóuraane.

³⁷ anaaékaqa kámááni-wayukama máqte-kayukati yíwîqa agataí-kánáaráqá kágo-nakoma Yúqtaati Káárirri-marupake-nakoma wemá miráuma ‘akoqnáa-naqune’ téna titata taíbaq-wayukama wenanaae wakáamanibo wemmá ikámôwana kúpuiqtaba wení waayúkama pípéban umá péqmareta kóuraae.

³⁸ miráitaq kemá keráwáqá kétima-timune. maami-káyúkámá paá iyuwáiyataq mááero. yeqtáaraqa taíbaq-wayukama wáraamma paá waayúkagon-ama wáinanama paá ánataginiye.

³⁹ miráimanibo yeqtáama Áánûqtunopake kukáinama keráwáqá íma kanaaráq aúyaqyikanoé. aúqyikaneqo éq oeqa Áánûqtuni namuró aúráabo.” téna Kaméirioma tiráiyé.

iyápó-annama Îtun áwîkaq otaammá kéguykaawataboata yeráwáqá yimuqá makááe.

⁴⁰ miráitata anó-monoq-wayukama yemmá tebûqa yímíqtuweta ókaraq ‘Îtun áama íma máqte-kayukama timá yíméro’ timátuweta timáiyíkarai-wayukama timá yíkáawata kóuraae.

⁴¹ Kamérioma wenáama waráiyata yeráwáqá káánítôre-wayukama iyuwéta kégoeta yeqtí yú-aiqa í-yátááqá Ítun áwíkake maétaoata yemá íma yiruqtabá urááe. ímiye. Áánûqtuma yemmá Ítun áwíkake yú-aiqa í-yátááqá mayaígáae téna yíwíkaiqtaba yemá yimuqá makááe.

⁴² miráitata máqte-tupaama anó-monoq-nauparabi waayúkati-naupaqa aarawaamá mamá áíkuyikareta Ítuma keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nakoni átê-wataama íma yuwéta paá timá yímikaae.

6

abapaké kaayaq-wáyúkámá yiwíráawata urááe.

¹ mi-túpáámá Ítun anaaé wáráa-kayukama netuqyaa abarokáq urááe. miráitata yaímma min Ítiráaeo-wayukama Karíki-aimma ítaraa-kayukama Íbaru-aimma ítaraa-kayukaraq maará-tiraae: “máqte-tupaama keráwáqá Karíki-wayukati keqtoq-nóinímmá umaatamá aáwaqa íma yíméwata kémayaae.” téta tirááe.

² miráitata Ítuni tiyááka umá timáyíkarai-wayukama máqtemma Ítun anaaé wáráa-kayukama yááreta yeráwáqá maará-tiraae: “ketáámá Áánûqtuni mayaímá yuwéqtaa aáwaqa yaímma yímíqmetaa uréire onatáámá íarutaniye.

³ miráinaq tíbâtiwaayuo, abapaké kaayaq-wáyúkámá yiwíráaro. yemá ketoq-nóinímmá aáwaqa kanaaráq yimínoe. keráwápíkémá aabapaké kaayaq-wáyúkámá aaraukáqtí yúrakaga yepímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágógáráq itaí-yátáákógáráq ógikaina-wayukama yiwíráaro. yemmá yetí mayaímá ketáámá yiménúnatae.

⁴ miráinata ketáámá kenamáárîqtaa nunamummá kététae aarawaamá Áánûqtun áama yirááatenunatae.” téta tirááe.

⁵ ánibo máqte-kayukama min-áíqtábá yimuqá makááe. miráitata yemá mórabi áíkuteta abapaké kaayaqá yiwíkaae. móra-naqa Tíbeni wemá akoqnáá umá Áánûqtukaq itaíq-itaiq kéitana wepímmá Aokaq-Áágómá ógikai-nakagaraq Píripikaraq Parókaratikaraq Níkaanogaraq Tímonigaraq Paaménatikaraq mórama káqon-annabike-naqa Níkorautie. Níkorautima wemá Áátioki márûpakemma Yéqtaaeo-naqa áqnáabaqa máqe-uraimanibo anaaékaqa wemá mórama Íbaru-naqa yama aúqma máqe-uraiye.

⁶ miráitata yemá maami abapaké kaayaq-wáyúkámá mamá iyápó-annati yúbáq itó-umayikareta iyááma yínêkuyeta nunamummá timá yíkaraae.

⁷ miráitana Áánûqtun áagoma wéyáwé kéitana taíbaq-wayukama Yérútááre-aukapaqa iyápó-annagaraq yorupamá yoráutaae. yaímma anó-monoq-wayukagaraq min-áímmá kéiteta Ítun anaaé áaimma átáma wakááe.

yaímma Íbaru-wayukama Tíbenimma aabi mayákaraae.

⁸ Tíbenimma Áánûqtuni íráqô-qtataakaraq akoqnáágararaq ógikaitana máqte-kayukati yúrakaga taígani awaaméq-yátáákáqá ôriq uma tarôq uráíye.

⁹ miráimanibo yaímma-wayukama Tíbenimma aamá káwaageta namuroíq umákaraae. yeráwáqá Íbaru-wayukama Arómani-wayukati paá-mayaima mayéwao-kayukama máqe-uraane. yemá Tairínibakekaraq Érékáánarabakekaraq Tirítibakekaraq Étiabakekarare. yemá Tíbenimma aamá timákaraamanibo wemá yeqtí itaí-yátááqá uyátáraitana Aokaq-Áágómá aamá tínín-aimma aráátitana tiráíye. miráitata paá-mayai-wayukati monoq-náúké-káyúkámá yemá Tíbenimma íma uyátáawaniq urááe.

¹⁰ miráimanibo Tíbenimma Áánûqtuni Aokaq-Áágómá akoqnáá umá itai-yátááqá kámitataboata wenáaraqa yemá kanaarâq íma uyátáraae.

¹¹ miráitata mi-mónóq-wáyúkámá yeráwáqá yaímma-wayukama aúpâq yiwíráawata maará téta kaaqaari-áímmá tirááe: “ketáá kéitaunanataa wemá Mótetikaraq Áánûqtun áwîkaraq timá táwîq uráíye.” téta yeráwáqá tirááe.

¹² ániibo yeráwáqá mirá téta aarawaagárâq anó-monoq-wayukagaraq ámáan-aimma yirááti-wayukagaraq íyaqa timá atáráawata yeráwáqá Tíbenimma yáqtoqma awíqmeta káánítôre-wayukati yúrakaq urááe.

¹³ miráitata mi-mónóq-wáyúkámá yeráwáqá Tíbenimma kaaqaari-áúbí maránô-kayukama maará-tiraae: “aati-aatimá maan-nákómá maan aokaq-námá ámáan-aiqtabagaraq timá táíq kéíye.

¹⁴ ketáá kéitaunana wemá maará-tiraiye. ‘Ítuma Náátárêtabake-nakoma maan anó-monoq-naopaqa mamá táíq umátuwena Móteti naayóbáqá ámáan-aimma tímikaitama mamá waéqma tawîq íniye.’ téna tiráíye.” téta yemá kaaqaari-áímmá tirááe.

¹⁵ miráitata káánítôre-wayukama yeráwáqá máqtemma Tíbenini óipi aónamma Áánûqtunopake kaqtó-nakoni óikorraa uráíye.

7

Tíbenima káánítôre-wayukati yúrakaq watáama tiráíye.

¹ ániibo uyátá-maqma anó-monoq-nakoma Tíbenimma ítama aónaraiye: “árainaq maamin-áímmá emá tiráánô?” téna tiráíye.

² ániibo Tíbenima yauwéqma tiráíye: “ketíbâqawaayugaraq ketibóutaagaraq keráwáqá ítáaro. naayóbáqá ketináábútáámá Áabaraama Éraamuqa íurena paá Métápótémia mái-kanaaraqa tágama-yataaqa wáin-Aanuqtuma wekâq kukáine.

³ mi-kánáárâqá Áánûqtuma Áabaraamma maará timá ámikaiye. ‘ení maragárâq ení waayúkagaraq iyuwé móra-aukapaq aúge-marama aráátenaaq únnabaq waa’ téna Áánûqtuma tiráíye.

⁴ miráitana Áabaraama wemá Káátía-maruqa yuwéna móra-maruqa Éraamubaq ko máqe-uraiye. ániibo anaaékaq Áabaraamma aboámá pukitana Áánûqtuma wemá timákáitana maami íbêqa keráwáqô máa-mararaq tímákáitana iráíne.

⁵ mi-kánáárâqá Áánûqtuma Áabaraamma íma móra-marama ákaq wemmá ámikaine. ímiye. miráimanibo Áánûqtu wemá aamá timá akoqnáá éna téna Áabaraaqtaba ‘anaaékaqa maami-márámá matoké ení iyápó-annagaraq téna Áánûqtuma tiráíne. miráimanibo mi-kánáárâqá Áábaraama wemá iyápóma íma maqyíkaraitana Áánûqtuma akoqnáá-aimma tiráíne.

⁶ Áánûqtu maará téna Áabaraamma timá ámikaine. ‘anaaékaqa ení iyápó-annama káqo-kayukati marabí mánoe. ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá yiwíqma paá-mayaima kaayóq-wáyúkámá aúqyiketa miráuma netuqyaa-kárítímáátígóní (400) aúkâpi mamá táwîq umáyikanoe.

⁷ miráimanibo ení iyápó-annama anaaékaqa paá-mayaima kaayóqá mamá yíme-kayukama ánnáma yíménata yeráwáqá mi-nóiyápómá mi-márúqá yuwéta kóinoe. miráinata yemá maami-márárâq kekâq nunamummá má-tinoe.’ téna Áánûqtu tiráíne.

⁸ ániibo Áánûqtuma aamá timá yarúmarena mórama áúma karái-áwááméqá Áabaraamma ámikaiye. miráitana anaaékaqa Áabaraama móra-iyapoma Ááítekimma marákátuwena abapaké kaumo-kánáárâqá aúma kárátaimma minná Áánûqtuni awaaméré. miráitana Ááítekima Yáakobomma aboaé. ániibo

Yáakoboma tiyááka umá kaayaq-ánnátí yiiboámá ketáái títaubikomma yúma kárátaine.

⁹ miráitata títaupake kaayaq-ánnátí yiiboámá yeqtíbâkoma Yótêbimma kárún-aimma timáketa káqo-kayukama awíqma kéyimeta meyámmá matááe. miráitata Íqtîbibake-kayukama yemá Yótêbimma awíqmeta Íqtîbibaqa kóuraamanibo Ááûqtuma paá wetê máqe-uraiye.

¹⁰ Áánûqtuma Yótêbimma áwáqnaa kéena máqtemma wení ummaa-yátáápíké mamá paá kéumakena kaayoné-yátáákáráq íráqôn-auyanama kínima Péron aúbáq ámikaiye. miráitana Íqtîbibaqa kínima Péroma Yótêbimma kawáá-yátááqá mayaména wení naaúparabi máqtemma Íqtîbibaq-wayukaraq kawáá umákaraiye.

¹¹ anaaékaqa mórana anómma aayawaa-kánáámá abarokáq itana Íqtîbi-aukapakaraq Kéinani-aukapakaraq anómma yáayaba urááe. miráitata ketítaubikotaama yeráwáqá aáwaqa kanaaráq íma naawánîq urááe.

¹² miráimanibo Yáakoboma Íqtîbi-marabaq aáwaqa wáíye ten-áímmá ítátuwena wenaráábitima ketáái títaubikoqtaama áqnábariq umá meyánîq ínéta kukáane.

¹³ ánibo anaaékaqa yeráwáqá ókaraq yauwéqmeta Íqtîbi-marupaq kúmôwana Yótêbima wení awaaútáama timá yímikaiye. 'kemá keqtíbâkoma Yótêbimune.' téna kétima-yimitana Íqtîbi-marupake-kinima Péromma timá-amena 'ketiwaaútááe' téna wegáráq Yótêbini yimónaraiye.

¹⁴ miráitana Yótêbimma aboámá Yáakobonopaq aamá yuwéna máqtemma awaaútáati aara iyápóma miráuma abapaké kaayaq-tiyáákágáráq móra-tiraapaq-wayukama (75) Íqtîbibaq kumígáae téna yáayaraiye.

¹⁵ miráitana Yáakoboma mi-tínáábútáágáráq Íqtîbibaq kumáeta anaaékaqa mibáq pukuráane.

¹⁶ miráitata Yáakoboma aara iyápógaraq Íqtîbibaq kumáeta yemá anaaékaqa mibáq pukuráae. mi-káyúkátí aráaq-yuma maméta Tékemabaq mó uq-tamáyíkarane. mi-márámá naayóbáqá Áabaraama Émorini ánnábike móneqa yuwéna meyánîq urái-marama Tékemabaq mó uqtamáyíkarae.

¹⁷ ánibo naayóbáqá Áánûqtuma nôrabi ínîqtaba Áabaraamma timá ámikaimma mi-kánáámá íbêqa waaqókáq uráiye. Ítíráaeo-wayukama Íqtîbi-marabaqa netuqyaa-káyúkámá abarokáq umá máqe-uraae.

¹⁸ ánibo Íqtîbi-marabaqa mórana aúge-kinimma abarokáq uréna wemá Yótêbimma wenaúyánámmá íamikaiye.

¹⁹ miráitana min-nákómá ketáái tináábútááma makaténa kaaqaari-áímmá kétima-yimena anón-ummaa-yataaqa mayiména yeráwáqti pááqyan-iyapoma karaanóbáq yuwáiyana puígáae téna tiráiye.

²⁰ mimórá-kánáaráqá Mótetimma anóama marákáraiye. miráitana min-iyápómá íráqôn-iyapoboana Áánûtumma ôriq umá ákaraiye. miráitana Mótetimma anóayaa aboámá kaumo-wiyókóni arupimmá yeqtí naaúpaq ákáreta kawáá umáketa anóama náamma ámikaiye.

²¹ ánibo anaaékaqa Mótetimma awíqmeta karaanóbáq mó ayúwáawana máitana kínima Péromma ayáámûkoma Mótetimma awíqma wení iyápóraa umá awíqme iréna awítaiye.

²² ánibo Mótetima Íqtîbi-marupaq máitata yiráati-wayukama wemmá íráqô-qtataaqa aráátewana wemá itai-yátááqá kémayena akoqnáá-aimma kétena wení mayáírákáráqá akoqnáá-naqa máqe-uraiye.

²³ ánibo Mótetima anómma auréna miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaa-karitimaatima maéna (40)wení Ítíráaeo-wayukama ko yimónanena uráiye.

²⁴ miráitana Mótetima aónaimma mórama Íqtîbi-marupake-nakoma Ítiráaeo-naqa yáqtoqma ikákaiye. miráitana Mótetima Ítiráaeo-nakomma áwáqnaa umá Íqtîbi-marupake-naqa ikámma pukáiyé.

²⁵ Mótetima aúyánámma ítáimma wení waayúkama téta Áánûqtuma wemá akoqnáama amínana yauwéqma tiwiránítae téta yúyánámma ítánóaa téna Móteti timánibo Ítiráaeo-wayukama yemá íma yúyámámma ítaraae.

²⁶ móra-aabayaanapimma Mótetima aónaimma kaayaqá Ítiráaeo-nakoratama ááiqa kéoyana Mótetima min-nákámá mamá paá umáyikanaae téna maará-tiraiye. ‘ááiqa íma okao. kenákámá kewátámóbo nôraq itakawáq ááiqa kéoyo?’ téna Mótetima tiráiyé.

²⁷ miráimanibo mi ááiqa i-nákómá Mótetimma taábaq káweqtatuwena maará-tiraiye. ‘emá ketáái anómma máae aamá ítama yainai-náqá emmá náawaq tarôq umákarauyo?’

²⁸ énimma emmá Íqtîbibake-naqa ikámma puyétaanaiq umá íbêqa emá kemmá tikamma puíneq kéono?’ téna min-nákómá tiráiyé.

²⁹ miráitana Mótetima min-áimma kéitenama péqmarena káqon-aukapaq Míriamarabaq ko máqe-uraiye. mibáq wemá aaramá maténa iyápó kaayaqá inaamaí maqyíkaraíye.

³⁰ ánibo miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaa-karitimaatima (40) yáwitana mikánáaráqá Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Mótetinopaq waayúkama íma máa-kaqmaapaq paaq uráimma Tááínai-anugoni waaqókáq pááqya-tabike iramá karáiyé.

³¹ miráitana Mótetima min-írámá káonena wemá netuq-áúyánámma ítátuwena wemá min-írágóni waaqókáq uréna aónanaae téna uráiyé. ánibo Áánûqtuma abarokáq maará-tiraiye.

³² ‘kemá Áánûqtue. enanáábútááti uyátárai-nakoma kemá Áabaraama Ááitekigaraq Yáakobogaraq yeqtí uyátárai-naqune.’ téna Áánûqtuma tiráiyé. miráitana Mótetima ikatîq éna aqtete kéena ókaraq min-írágómma íma aónaraiye.

³³ ánibo Áánûqtu maará téna Mótetimma timá ámikaiye. ‘emá aítuq-anaamma ayúqtuwao. mi-máraráqá emá aítuqqa yáánama kemá máunaboana aokaq márámíye.

³⁴ ketí-wayukama Íqtîbibaq kemá aónáunnama mamá táwîq kéumayikaawaq kemá yeráwáqtí íbíq-áimma kéiteq íbêqa yemá yíwáqnaa ónáá kéune. miráinaa emá íbêqa ítóaao. kemá Íqtîbi-marabaq emmá timákáanaa wínóne.’ téna Áánûqtuma Mótetimma timá ámikaiye.

³⁵ miráimanibo naayóbáqá Mótetima Ítiráaeo-wayukama taábaq awéqtátuweta maará-tiraane. ‘náawaq eqtábámá anómma máae aamá ítama yainao téna timákaraiyo?’ téta tiráa-nakomma íbêqa Áánûqtuma anó-kawaa-naqa aúrákáitana Ítiráaeo-wayukama yauwéqma yiwirai-nákáá umá timákáitana uráiyé. pááqya-tabike iramá karáimma móra kaqtó-nakoma Áánûqtunopake Mótetimma akoqnáama ámikaiye.

³⁶ miráitana Mótetima Íqtîbibake waayúkama yiwíqmena karogaron-únópikáráqá waayúka íma máa-kaqmaapakaraq miráuma kaayaqté-kaayaqtewayuka áiyayaa-karitimaatima (40) yeqtí aúkápimmma ókon-okomma anónawaameq-yataaqa tarôq uráiyé.

³⁷ ánibo mi Mótetima wemá Ítiráaeo-wayukama maará timá yímikaine. ‘Áánûqtuma keráwáqtí ánnábike móra-naqa amuné-náqá aúraanimma Áánûqtu kemmá timátikarainiq umá timákaniye.’ tiráiyé.

³⁸ naayóbáqá Mótetima waayúkama íma máa-kaqmaa-marabaqa yaímma-wayukagaraq áikumareta máqe-uraane. wemá ketáái títaubikotetaa máitana kaqtó-nakoma Tááinai-anupike watáama timá ámikaine. wemá Áánûqtun áama matáimma min-áímmá aúwarain-aipoana ketáái títaubikomma tímikaiqtaama íbêqa ketáámá kémayaunatae.

³⁹ miráimanibo mi-kánááráqá ketáái títaubikoma yeráwáqá Mótetin áama íwakaabo yemá Mótetimma paábaq káweqtatuweta Íqtîbibaq wínóqtaba yúyánámmá ítaraane.

⁴⁰ miráitata yemá Mótetimma ábâkoma Éronikaq maará-tiraae. 'Éronio, emá móra-yataaqa tarôq umákenana mi-qtátáákómá ketáái Áánûqturaa umá ketáái túbáq kéwinaqtaa ketáámá minnáraq itáiq-itaiq ónúnatae. ketáái anó-nakoma Mótetima náakaraq kóuraiyo? íkéitaunatae.' téta tirááe.

⁴¹ ánibo mi-kánááráqá yemá mórama purumakaakón áráaqa tarôq umáketa yeráwáqá yaímma nai-wámmá ikámma yeqtí kaaqaari-yátáákáq agamá ákûq umákaraae. maami-púrú mákáákón áráaqa yeráwáqtí iyáápike tarôq umaráaqaq yimuqá marakéta nunamummá mi-qtátáákáq tirááe.

⁴² miráitana Áánûqtuma mi-káyúkámá yeráwáqá anaaemma umayíkáitata yeráwáqá máqtemma aabáyákáq wái-qtataaqa aabaúráqá wíyokaqa wiyókáqá yekáq nunamummá tirááe. miráitana Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí tiráaye. 'keráwáqá Ítiráaeo-anna-wayukama keráwáqá Mótetigaraq yagaroqtamá miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaa-karitimaatigoni (40) arupimmá waayúkama íma máa-kaqmaapaq-marabaqa keráwáqá nai-wámmá ikámma agamá ákûq uráámma minná kekáráq mirá-uraanabiyo? ímiye.

Ítiráaeo-wayukao, keráwáqá kaayáqté-kayaaqte-wayuka áiyayaa-karitimaatigoni arupimmá kaqmáápaqa nai-wámmá ikámma agamá ákûq uráámma minná kekáq ímira-uraane.

kaaqaari-Áánûqtúráá-náqá Móroki wení tabarááberake-namma keráwáqá yaagumá matááne.

⁴³ keráwáqá wiyókóní amammá tarôq umákeq minnágónáwîqa Arébaana óq-yataakaraq tarôq umákeq yekáq nunamummá tiráánaboq Bébírônibake nékaq óq-mapaq timátíkánaq kóinoe.'

wení amuné-wáyúkámá agatáá-kannaabimma Áánûqtu mirá-tiraine.

⁴⁴ ánibo naayóbáqá ketáái títaubikotaama waayúkama íma máa-kaqmaapaqa máqe uráá-kanaaraqa tabaráábe-nama Áánûqtunopakaraq wáqe-uraine. miráitana naayóbáqá Áánûtuma Mótetiqtaba maami-námmá 'miráuma uwo' téna aráátitana Mótetima mirán-námmá tarôq uráine.

⁴⁵ anaaékaqa ketáái títaubikotaama maami-tábáráábé-námmá yeráwáqá yaaguyaqméta Yótuete kéweta káqo-kayukati maramá ketáái tináábútááti yúraqaq Áánûqtuma mi-káyúkámá watukáine. mi-máramá yíkamma kéweta yeráwáqtí maramá matááne. mi-kánááráqá tabarááberake umáta-monoq-namma maméta iráámma íbêqa paá wáqena Tébitini kanaaraq iráaye.

⁴⁶ ánibo Áánûqtuma Tébitiqtaba ákáitana Tébitima 'Yáakobon-annagoni monoq-námmá yetí uyátárai-nakoqtaba mórama umákanune' téna nunamupí ítama aónaraiye.

⁴⁷ miráimanibo Tébitimma áanikoma Tórómónima mi-námmá Áánûqtuni monoq-námmá tarôq uráine.

⁴⁸ miráimanibo mú mikákáá anómma uyátárai-naqa Áánûqtuma waayúkama umaráapi-namma íma kémaiye. wemá miráuma Áánûqtuni amuné-nákómá Áítáíya maará-tiraine.

49 ‘uyátárai-nakoma maará-tiraiye.

ketí márûpaq aabayápáqá ketí yabíkái-tibiqtatae.

ánibo maa-márámá ketí títauqa maqmá arage kéune.

keráwáqá náaraq nanaq kemmá kanaaráq umátikano?

kemá náa-marukaraq máeraq aagánúnô?

50 maami-máqté-qtátááqá ketiyáákoma íyaq tarôq uráíyo?

téna Áánûqtu tiráine. Áánûqtuni amuné-nákómá Áítáíya agatáine.

51 keráwáqá aamá ítáma yagu-yagu kée. keráwáqti tíyaqnoarabi túyánánóbáqá

aamá íma itaí-wáyúkáé. keráwáqá aati-aatimá Aokaq-Áágómmá kárate.

keráwáqá mórariq umá keráwáqti tináábútáára kée.

52 árainma naayóbáqá ketítoubikotaama nóin-amune-wayukawaq naayóbáqá

máawatawaq keráwáqti tináábútááma íma mamá táíq umáyikáranabiyo?

árainma mórama ímiye. anaaékaqa arupú-naqa yínîn-nakoni watáama te-

káyúkámá yíkakaane. ánibo íbêqa wemmá mamá namuro-wáyúkátí iyáápi

máráawata keráwáqá wemmá ikámôwana pukáíye.

53 miráitaq keráwáqá Áánûqtuni ámáam-aimma wení kaqtó-wayukati iyáápike
matáamanibo anaaemma ímo kéwaraae.” téna Tíbenima ayáqtááq-aimma tiráíye.

Tíbenimma óqtatannapo ikámôwana pukáíye.

54 ánibo anó-monoq-wayukagaraq káánítôre-wayukagaraq yeráwáqá Tíbenini
watáama kéiteta yemá íyamma ítata yíwáyaa kaabu-kaabun urááe.

55 miráimanibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Tíbenipimma ógikaitana wemá

Áánûqtuni márûpaq múte aónaimma Áánûqtuni táqama-yataaqa káonena Ítuma

Áánûqtuni amakaq ayáánurapaq itó-uma máitana aónaraiye.

56 ánibo Tíbenima maará-tiraiye: “aónaaro! íbêqa kemá Áánûqtuni márûqa
agaro umágitaq aónáunnama Waayúkagon Áráaqa Áánûqtuni ayáánurapaq itó-
uma máíye.” téna Tíbenima tiráíye.

57 mirá titata mi máqte-kayukama yeráwáqti yaákaq káuyareta yemá anókaq
ááyama tirááe. mikáké Tíbenimma yemá waqméta mórabi uyaaté urááe.

58 ánibo yemá Tíbenimma anó-marukoni áwábaq awíqmeta mó ákáreta

óqtatannapo ikákaae. áqnáabaqa káánítôre-yurakaq wenáúbimmo maráa-

kayukama yemá yeráwáqti kúberai-unamma ayúqma mórama awaayatí-nákóní
amakaq makáamma mín-nákón áwíqa Tóroe.

59 ánibo yemá Tíbenimma óqtatannapo kéikamowana Tíbenima maará téna
nunamummá tiráíye: “uyátáraana-naqa Ítuo, emá ketí taáma mayaa.” téna
tiráíye.

60 miráitana wemá araayutaúmmá aténa anókaq ááyama maará tiráíye:
“uyátáraana-nako, emá maami-káyúkátí kúmiq-yataakoni anónnáma íma
yimiyo.” Tíbenima mirá kétena wemá pukuráíye.

8

Ítun áama ítáa-kayukama Tóroma mamá táíq umáyikaraiye.

1 Tíbenimma ikámma púyôqtabama Tóron áyakoma kanaa uráíye. ánibo mi-
kánáaráq-wáyúkámá Yérútáárebaq máeta Ítun anaaé wáráa-kayukama mamá
táíq umáyikaraae. miráitata yeráwáqá péqmareta Yúria-marupakaraq Táméria-
marupakaraq kóuraae. ánibo máqtemma Ítuni iyápó-annama mikáq Yérútáárebaq
máqce-uraae.

2 yaímma-wayukama Áánûqtun áaimma íráqôniq umá wáráa-kayukama Tíbenini
arááq-auma maméta mó kéuqtamaketa yemá ôriq umá anómma ibiqá yakááe.

³ ánibo Tóroma Ítun anaaé wáráa-kayukama yíkamena uréire kéena yeráwáqti naaúpake mórabi iyáákaq aaramá waamá yáqtoqma yiwíqmena ánná-naupaq mamá yíkáraiye.

⁴ miráitata Ítun anaaé wáráa-kayukama yaímma péqmareta káqo-marabaq wéyáwé uréta mi-káyúkábímmá yemá átê-wataama Ítuqtaba timá yímikaae.

⁵ ánibo Píripima Táméria-wayukati márûpaq kukéna Áánûqtuma timákarai-nakoma Ítuqtaba watáama timá yímikaiye.

⁶⁻⁷ miráitata netuqyaa-káyúkámá Píripin áama itéta awaaméq-yátááriq immá káoneta taíbaq-wayukabikemma táí-aagoma ógikai-kayukabikema táí-aagoma anókaq wááqa kéyeta iyuwéta kóuraae. ánibo taíbaq-wayukama yítauqa táwîq urái-kayukagaraq iyáátámma akátai-kayukagaraqa wemá mamá atóbamayikaraiye. minnáyaba wení waaqókáq ya áikuteta watáama Ítaraae.

⁸ miráitana Táméria-marabaqa mááe-kayukabimma anómma yimuq-yatááqá pááq uráiyé.

⁹ mi Táméria-marukaqa móra-naqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Tááímonie. wemá máqte-qtataariq kéena awéqa kétena wemá téna “kemá máqte-kayukati anómma máune.” téna kítitata

¹⁰ akoqnáá umá kítiteta máqte-kayukama anó-kayukagaraq paá-wayukagaraq weqtábámá “anó-naqiye. maamin-náqá Áánûqtu timákaitana akoqnáágaraq kukáiyé.” téna yemá tirááe.

¹¹ ánibo yemá akoqnáá umá ayáqtáá-kanaama wenáama kítiteta máqten awaaméq-yátááqá tarôq kítitaboata yeráwáqá wenáama Ítaraae.

¹² miraimanibo Píripima iréna átê-wataama Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtabagaraq Ítuma keqtaá yauwéqma tiwiránîn-nakoni áwîqtabagaraq má-tiraiye. miráitata mi-kánáaráqá aarawaamá min-áímmá itáíq-itaiq éta monoq-nómmá pékaae.

¹³ ánibo Tááímonigaraq awéqa téwai-nakoma wegáráq maamin-áímmá kítitana Píripima wemmá monoq-nómmá pérakaraiye. miráitana Tááímonima Píripite máqe-uraiye. wemá aónaimma Píripima uyátá-maqma anón-awaameq-yataaqa tarôq kítitana wemá káonena iyánáaq uráiyé.

¹⁴ ánibo Ítuni timáyíkarai-wayukama Yérútááre-marupaq máeta yeráwáqá itáama yaímma Táméria-marupake-kayukama yemá íráqôniq umá Áánûqtun áama Ítaraae. miráitata yemá kaayaq-nákámá Pítaayaa Yóáanema timáyikaayata Táméria-wayukayopaq kóuraaye.

¹⁵ miráitata yenákámá Táméria-marupaq uréta Ítukaq yirummá ámê-kayukama Áánûqtuni Aokaq-Áámá yeráwáqá mayaígáae téta yenákámá nunamummá tirááye.

¹⁶ miráitata yeráwáqá paá Ítun áwîkaq monoq-nómmá kéberaawana Aokaq-Áágómá yeráwápímmá íma kukáiyé.

¹⁷ ánibo Pítaayaa Yóáanema yenákámá mi-káyúkáráq iyáámma makéta nuna-mummá kéteyata mi-káyúkámá Aokaq-Áámá matááe.

¹⁸ miráitana Tááímonima Pítaayaa Yóáanema yimónaimma yenákámá máqte-kayukaraq iyáámma kánekuoyata mi-káyúkámá yemá Aokaq-Áámá matááe. miráitana Tááímonima yaímma moneqa maména yenákáyôpaq iréna maará-tiraiye:

¹⁹ “kenákámá maamin-ákóqnáámá kekáráq tímêkao. miráinaq kemá móra-nakoni aneq tiyáámma ánekuyonana wemá Aokaq-Áámá miráuma mayábute.” téna Tááímonima tiráiyé.

20 miráimanibo Pítaama wemmá maará timá ámikaiye: “ibáqyuwaa. Áánûqtuma maaminnámo amínna-yataaqa ení monekake meyaníq inanamá ení monekogaraq egáraq puí-márúpáq kókaao.

21 enáyakoma Áánûqtuni aúrakaaq íma kárutaipoana ketáái mayaímá kanaaráq íma yainánóne.

22 ániibo emá íbêqa maa mirái-qtataakoma anaaémma umakátuwe arummá waeraao. miráumatuwe Áánûqtukaq nunamummá kétinanawaq wemá mi-tái-áúyánámmá mamá paábaq yuwéna awikátuwaniye.

23 áraimma kemá ení áyaqnoqaq aónáunnama enáyapimma aúrananna aiyátááqá ógikaitana kúmiq-yataakoma emmá yáqtoqma akoqnáá kéíye.” téna Pítaa Tááímonimma timá ámikaiye.

24 ániibo Tááímonima Pítaamma maará téna timá ámikaiye: “kenákámá uyátárai-nakokaq nunamummá kétiyanaq maamin-áímmá timá-timeya-qtataakoma kemmá íma mamá táwîq íno.” téna Tááímoni tiráíye.

25 miráitata Pítaayaa Yóáanema yenákámá akoqnáá-aimma téta naayóbáqá Ítuma timá yímikain-aimma timá yímiqtuweta yenákámá yauwéqma Yérútáárebaq utááye. ániibo aapaqá yenákámá kéuyeta taíbaq Táméria-marukaq-wayukabimma uyátárai-nakoni átê-wataama tirááye.

Píripima Ítíópiabake-nakomma átê-wataama Ítuqtaba timá ámikaiye.

26 mórana uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma iréna Píripimma timá ámikaiye: “Píripio, emá itó-uma kaapaq ákák uréaq Yérútáárebake Káátaq uráin-akaq waa.” téna tiráíye. min-ákómá waayúkama íma máa-kaqmaapaq uráíye.

27 ániibo Píripima páátákáá wení oótamma yokaa kéena min-ápáq maréna uráíye. ániibo min-ákákáq Ítíópiabake-naqa aónaraiye. wemá anó-kawaa-naqa Ítíópia-wayukaraq yabíkáin-inikoma Káánetini mayaíma matáíye. miráitana máqtemma Káánetini monekaq kawáá uráíye.

28 min-nákómá wení naaópaq yauwéqma wení oóti ayárepi kéwena Áítáíyanama agatái-kannaama yoráutaiye.

29 miráitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Píripimma timá ámikaiye: “emá páátákáá uyaaté uré oótigoma ayáremma kúma yabitimáena wi-wáígóni waaqókák waa.” téna tiráíye.

30 ániibo Píripima uyaaténa waaqókák uréna itáimma maamin-nákómá Áánûqtuni watáama naayóbáqá Áítáíya agatái-kannaama yoráutiye. miráitana Píripima maará téna min-náqá ítama aónaraiye: “maamin-áímmá emá yorautónama áaimma ítama kárutaano?” téna tiráíye.

31 ániibo min-nákómá yauwéqma maará-tiraiye: “móra-nakoma maamin-áíkoní áaimma kemmá kanaaráq ímo tirááti-naqa kemá náaraq umáwaq áaimma ítama arutánúnô?” téna tiráíye. miráitana Píripimma maará timá ámikaiye: “emá kanaaráq ketê uyáqtama máinaka kóyo.” téna tiráíye.

32 miráitana min-nákómá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí yoráútín-aikoma maará-tiraiye:

“yemá wemmá awíqme iréta tipi-típi áráaqa ikamínéta oníkáá umá kaayoné uráitata min-náqá awíqmeta irááe.

maamin-nákómá aamá íma téna miráuma tipi-típi áráakoni áyáuma karanéta kéowana áama íma tiníkáá uráíye.

33 miráitata yemá wemmá mamá márúte yuwéta wenáama yaináiyábá íma ítama arútaráe.

wenaúwaraimma paábaq matúwáapoana náawaq wení iyápóyataba tíniyo?”
téna Áítáíya agatái-kannaagoma tiráíye.

34 ániibo mi-káwáá-nákómá Píripimma maará téna ítama aónaraiye: “timá-timiyo. náawaqtabawaq amuné-nákómá náawaqtabaq tiráiyô? wetábáq tiráí káqo-nakoqtabaq tiráiyô?” téna tiráiyé.

35 ániibo máqtemma maamin-áikómá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí tiráimma minná átê-wataama Ítuqtaba Píripima timá ámikaiye.

36 ániibo yenákámá aapaqá mirá titeta wéqéta móra-nomma wáikaq urááye. mi-káwáá-nákómá maará téna Píripimma timá ámikaiye: “aónaao! nommá maa wáiyé. nói-qtataakowaq ketí aammá káuyaraitaraq kemá kanaaráq monoq-nómmá íma kéberauno?” téna tiráiyé.

37 ániibo Píripima tiráiyé: “emá kanaaráq enarukaké Ítuqtaba itáíq-itaiq emá kanaaráq nommá peránóne.” téna tiráiyé. miráitana min-nákómá yauwéqma tiráiyé: “kemá tirummá amúnama Ítu Káríqtoma Áánûqtumma ánikoe.” téna tiráiyé.

38 ániibo mi-káwáá-nákómá mirá titana oóti ayárekoma mikáq máqe-uraiye. ániibo Píripiyaa mi-káwáá-nákómá nopí kukéta Píripima wemmá nommá péraakaraiye.

39 nommá pérakatuweta nopíké yuwéta kéuyoyana páátákáá uyátárai-nakoni Aágoma Píripimma awíqmena kóuraiye. miráitana mi-káwáá-nákómá Píripimma ókaraq íma aónena wemá min-ápáq maréna wení naaópaq kégoena ôriq umá amuqá maqména kóuraiye.

40 ániibo Píripima wemá móra-marukaq iráimma mi-márúkón áwîqa Ááqtaátiq iráiyé. min-aúkápáq wemá uréire kéena átê-wataama Ítuqtaba waayúkama timá yímikaiye. anaaékaqa Tétaría-marukaq koyaraiye.

9

Tóroma arummá waeréna Ítun áama ítaraiye.

1 Tóroma akoqnáá-aimma téna Ítuma uyátárai-nakoni anaaé wáráa-kayukama yíkamma puínéna uráiyé. miráitana wemá mú mikákáá anó-monoq-makonopaq uréna mó titana

2 aúba-wannaabi Ítiráaeo monoq-wáyúkámá Tamáátikati-marupaq áikuma máa-kayukayopaq agatáimma maará-uraiye: “móra-nakowabi aaragómá Ítun aammá kéwareta min-áímmá kéwaraiya-kayukama yeráwáqá yiwíqmena Yérútááre-marupaq máma ánnáma umáyikaniye.” téna tiráiyé.

3 miráitana Tóroma wemá maréna Tamáátikati-marukoni waaqókákq kéwitana páátákáá aabayápáké móra ókómá wenôpaq kamá yupayo uráiyé.

4 ániibo Tóroma marabí yutákurena kéitaitana aabayápíké móra aagómá maará téna tiráiyé: “Tóro, Tóro, emá nôraq itaawáq kemmá mamá táíq kéumatikaano?” téna tiráiyé.

5 ániibo Tóroma maará-tiraiye: “uyátáraana-nako, emá náawabono?” téna titana wemá tiráiyé: “kemá Ítue. emá kemmá mamá táwîq kéone.

6 miráimanibo emá itó-ure anó-marupaq uyuwo. anaaékaqa emá nôrabi ínónayaba móra-nakoma watáama timá-aminiye.” téna aagómá tiráiyé.

7 miráitata yaímma Tórote yagaroqtamá o-káyúkámá yeráwáqá itó-uma máeta aamá íma tirááe. ániibo watáama kítitata yeráwáqá ítaraamanibo mi kátáámo ti-náqá íaonaraae.

8 ániibo Tóroma itó-urena aúramma karáráimanibo wenáurakoma kumayuqá aúkaiye. miráitata yaímma-wayukama wemmá ayáátoqmeta Tamáátikati-marupaq urááe.

9 ániibo kaumo-yúpáámá Tóroni aúrakoma kumayuqá aúkáitana mi-kánaáráqá wemá aáwárábi nommá íma naráiyé.

10 ániibo Tamáátikati-marupaqa móra Ítun anaaé wáráa-naqa máqe-uraimma min-nákómá áwîqa Áánánáiyatie. wemá Ítukaq itáíq-itaiq kéitana aúramma karákéna kaikáá umá aónaitana uyátárai-nakoma Ítuma tiráiyie: “Áánánáiyatio.” titana ániibo Áánánáiyatima tiráiyie: “uyátaráana-nako, kemá maa máune.” téna tiráiyie.

11 ániibo uyátárai-nakoma Ítuma maará téna timá ámikaiye: “emá itó-uma arupú-apare téta ten-ápáq wao. Yúqtaatini-naupaqa uré mórama Táátiti-marupake-naqa máena nunamummá kético aónao. min-nákón áwîqa Tóroe.

12 ániibo min-nákómá maaráuma kaikáá umá aónáitana móra-nakoma wenôpaq íréná ayáamma ánekuitana wenaúrakoma yauwéqma íraqóniq itana káonaiye. min-nákóní áwîqa Áánánáiyatie.” téna uyátárai-nakoma tiráiyie.

13 ániibo Áánánáiyati maará téna yauwéqma tiráiyie: “uyátaráana-nako, taíbaq-wayukama téta min-nákóqtábámá yemá máqtemma Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá Yérútáare-marupake kényikamena mamá táwîq umáyíkaraiye. téta tirááe.

14 miráitata wemá anó-monoq-wayukarake náapaamma matáipoana áwîqa múte yaútai-kayukama yáqtoqma yiwíqmena ánná-naupaqa mó-yikaniye.” téna Áánánáiyatima tiráiyie.

15 miráimanibo uyátárai-nakoma Ítuma tiráiyie: “emá paá wao. min-náqá ketí mayái-náqíye. kemá wemmá awíkaunaboana anaaékaqa wemá ketí mayáimá kémayena ketáama káqo-kayukagaraq yeráwákáq yabíkáa-kayukawabi Yéqtaaeo-wayukagaraq keráwáqá Ítiráaeo-anna wayukagaraq mó timá-timiniye.

16 miráinaq kenamáárîq wemmá ketíwíkake aú-aiqa ummaa-yátáákáráq mayánîq-qtataaqtaba timá-amenune.” téna Ítuma tiráiyie.

17 miráitana Áánánáiyatima uréna naaúpaq uyábékéna Tóromma ayáamma ánekuyena maará téna tiráiyie: “ketíbâkoma Tóro, uyátárai-naqa Ítuma aapaqá wenamáárîq ekáq abarokáq i-nákómá kemmá timátikaitaq enôpaq kényune. miráinaa emá keqnáámmá aúramma káonenanama Aokaq-Áágómá epímmá ógiraniye.” téna tiráiyie.

18 páátákáá Tóroni aúrapike kumayuq-yátáákómá akakó aukákitanaraa mikáké wení aúrakoma tágagitana máqte-qtataaqa aónaraiye. miráitana wemá mikáq itó-uma monoq-nómmá pékaiye.

19 anaaékaqa Tóroma aáwaqa kénaitana wenaúgoma akoqnáá uráiyie. miráitana wemá yaímma-kanaama Ítumma wáráa-annate yagaroqtamá Tamáátikatiq máqe-uraiye.

Tóroma Tamáátikati-marupaq máá-kayukama Ítun áama timá yímikaiye.

20 Tóroma páátákáá Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naupaq uréire kéena Ítuni watáama kétima-yiména ‘maamin-náqá Ítuma Áánûqtuni áanikoe’ téna timá yímikaiye.

21 miráimanibo máqte-kayukama wenáama itéta iyánáaq umáreta tirááe: “maamin-náqá wemá Yérútáare-marupaq máeta Ítun-awiqa múte yaútai-kayukama yíkamma ánatatuwewaine. miráumatuwena íbêqa wemá maabáq Tamáátikati-marupaq iráipoana wemá ánnábi yiwíqmenata Yérútáarebaq anó-monoq-wayukaraq wínímma wemá maamin-náqíye.” téna tirááe.

22 miráimanibo Tóroma akoqnáá umá iragáráq-áímmá téna ‘Ítuma keqtaái kúmiq-yataapike kétéwirenataa-naqa wenamáa akoqnáá-naqa máiyie’ téna kétitata Tamáátikatiq máa-kayukama yemá iyánáaq umáreta aamá íma tirááe.

²³ ánibo taíbaq-kanaama yáwitata móra-taoqa Ítiráaeo-wayukama mórabi áikuteta aamá téite éta Tóromma ikamí-áímmá tirááe.

²⁴ miráimanibo Tóroma wemmá ikamínón-aimma temmá ítaraiye. miráitata Ítiráaeo-wayukama Tamáátikati-marukaqa kurugóni oqtaráqá wágáawabi nokáamma Tóroma kumínnayabae téta yeráwáqá yabíqtuwe máqe-uraae.

²⁵ móra-nokaamma Tóroni aanábó-wáyúkámá yemá ayáqtáaq-annama matéta kámááguq-unakaq kú-mareta mipí Tóromma awírakatuweta ánnaraq yabitimá yuwáka-yuwaka kéowana Tóroma kurugóni aaumépaq metátuwena kóuraiye.

Tóroma Yérútáárebaq máqe-uraiye.

²⁶ anaaékaqa Tóroma Yérútááre-marupaq uréna Ítumma wáráa-annate yagaroq-tamá máiyaba ákáráimanibo wenáaqa ikatéta 'maamin-náqá wemá áraimma íma Ítuni wáráa-annabikene' téta yemá tirááe.

²⁷ miráitana móra-naqa áwîqa Páánabatima Tóromma áwáqnaa umá awíqmena timáyíkarai-wayukaraq uréna Tóroni watáama kétima-yimena Tóroma Tamáátikati-marupaq kéwitana aapaqá Ítuma wemmá watáama timá ámitana wemá Tamáátikati-marupaq Ítuni watáama timá yímikain-aimma timá tága-yimikaiye.

²⁸ miráitana mikáké Tóroma Ítumma wáráa-annate máqten-aukapaq uréire kéena wemá ikatîqa íma éna Ítuma uyátárai-nakoqtaba wení watáama timá yímikaiye.

²⁹ ánibo wemá mirá kéena yaímma Ítiráaeo-wayukama Karíki-aimma ítaraa-kayukati yúyánámmá mamá íráqôniq inéna kéitata yemá wemmá ikamínónaqtaba abáá urááe.

³⁰ miráitata yaímma Ítuqtaba wenábâqawaaraayuma yeráwáqá min-áímmá ítátuweta Tóromma awíqmeta Tétáriaq mó ayúwáawana mikáké wemá wení márûpaq Táátiti-marabaq kóuraiye.

³¹ miráitana mi-kánáaráqá máqtemma Ítun áama kéitaa-kayukama Yúríabarabi Kááriribarabi Támériabakaraqa máa-kayukama yemá íráqôniq umá máqe-uraae. ááiq-yataaqa íma wáitata yeráwáqá íráqôniq umá máeta Ítun aamá ítaraae. miráitata yemá uyátárai-nakoni aménáápáq máawana Aokaq-Áágómá yepímmá mamá akoqnáá kéitana taíbaq-wayukama móra-iyakaq Ítun anaaé wakááe.

Pítaama Aríra-marupakaraq Yáapa-marupakaraq itó-umakaraiye.

³² Pítaama máqten-aukapaq uréire kéena Áánûqtun áama itáiq-itaiq kéo-kayukama keyimonena móra-taoqa wemá Aríra-marabaq máeta Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá yimónanena uráiyé.

³³ ánibo mi-márúkáqá móra-naqa máqe-uraimma min-nákóni áwîqa Iníatie. wení aúgoma akoqnááma íma wáitana abapaké kaumo-karítimáátimá aammá íma kanaaráq uréire éna atípáaraq waguréna matúq-matuq uráiyé.

³⁴ ánibo Pítaama min-nákóqtábá tiráiyé: "Iníatio, íbêqa emmá Ítuma Káríqtoma emmá mamá kátobamakaiye. emá itó-urewaq ení atípáama mamá arutaa." téna Pítaa tiráiyé. mirá titana min-nákómá páátákáá itó-uraiye.

³⁵ miráitata yaímma aarawaamá Aríra-marabaq-wayukagaraq yaímma Téroni-marabaq máa-kayukagaraq yeráwáqá aónaamma maamin-náqá uréire kéitata máqte-kayukama yirummá waeréta uyátárai-nakoma Ítun anaaé wakááe.

Pítaama Táábitaamma mamá itó-umakaraiye.

³⁶ móra-maruqa Yáapare. mi-márúkáqá móra-inimma máqe-uraimma min-ínikón áwîqa Táábitaae. ánibo káqon-awîqa Karíki-aipimma Tókatie téta áwîqa

yarááe. min-íníkmá Ítuqtaba itáíq-itaiq kéena wemá káqo-kayukama ôriq umá aáwaqa keyimena máqte-qtataaqa yíwáqnaa uráíye.

³⁷ mi-kánáaráqá min-íníkmá karímá mayéna púitata yaímma-noinimma wení arááq-auma matéta nopí tete umátuweta móra-naupaq yanáá makááe.

³⁸ ánibo Yáapa-maruqa Aríra-marukoni waaqókáq wáitataboata yaímma Ítun áama itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá itáamma maamin-náqá Pítaama Aríra-marupaq máíye tirááe. miráitata yemá páátákáá kaayaq-nákámá timáyíkáawata yenákámá Pítaamma ko awíqmeta irááye.

³⁹ ánibo Pítaama páátákáá yokaa kéena yenákátê yagaroqtamá uráíye. mináúpáq itata yemá awíqmeta yanáá-náúpáq utááe. miráitata yaímma keqtoq-nóinímmá naayóbáqá Táábitaama aúwaraikaqa tarôq umá yímikain-unakaqtoma matokéta yeráwáqá ibiqá keyareta Pítaamma aráátiraae.

⁴⁰ ánibo Pítaama máqtemma aarawaamá timáyíkáitata máápaq kówana wemá araayutaúmmá aténa nunamummá timátuwena waéqma maamin-íníkmá arááq-auma káonena tiráíye: “Táábitaao, emá itóaa.” téna tiráíye. ánibo min-íníkmá aúramma káonena wemá Pítaamma aónatuwena itó-uma máqe-uráíye.

⁴¹ miráitana Pítaama min-ínímmá áwáqnaa umá ayáátoqmna keqtoq-nóinímmá Áánûqtuni óq-aokaq-wayukama yááyarena Tókatimma yímikaiye.

⁴² miráitana min-áíkmá máqtemma Yáapa-aukapaq wéyáwé itata taíbaq-wayukama Ítun áama akoqnáá umá itáíq-itaiq urááe.

⁴³ ánibo Pítaama taíbaq-kanaama Yáapa-marabaq máena móra-naqa áwîqa Tááímonini naaúpaq watúq-watuq uráíye. ánibo min-náqá Tááímonima purumakaakóni aúwaratiraq unáákáqtôyaba yokaa kéema wení mayáíyé.

10

Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Koníriatimma watáama timá ámikaiye.

¹ móra-naqa Tétaría-marupaq máqe-uraimma min-nákón áwîqa Koníriatie. Koníriatima mórama Arómuq-marukaq tiyááka-wayuka áiyayaan-aiq-i-wayukati anómma máena yeráwákáq yabíkáitata yeráwáqtábámá Ítariq ánnáe téta tirááe.

² ánibo maami-Yéqtááéó-náqá Koníriatima wení móra-naoq-wayukagaraq Áánûqtun áama kéitena máqtemma áwáyoq-wayukama yíwáqnaa kéena aati-aatimá wemá Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq uráíye.

³ ánibo móra-taoqa énaikaqa miráuma aabaúgómá karáákáq kumáwitana wemá kaikáá umá tágama aónaitana Áánûqtuni kaqtó-nakoma wenôpaq iréna tiráíye: “Koníriatio.” téna tiráíye.

⁴ ánibo Koníriati maamin-náqá káonena áaqa kégaitana wená tiráíye: “umaataráána-nako, nóitabawaq kéteno?” téna wemá tiráíye. ánibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráíye: “Áánûqtuma ení nunamummá kéitena óqtamma íma makáa-kayukama yíwáqnaa kéonana minnáyaba Áánûqtu kéitaiye.

⁵ íbêqa emá yaímma-wayukama timáyíkénatawaq Yáapa-marupaq uréta móra-nakoni áwîqa Tááímonie. káqon-awíqa Pítaae. wemmá awíqmeta yero.

⁶ min-náqá Tááímoni Pítaa wemá móra káqo-Taaimonima purumakaakóni aúwaratiraq unáákáqtôma yokaa kée-nakoni naaúpaq únókóni áwabaq máíye.” téna tiráíye.

⁷⁻⁸ ánibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma Koníriatimma mirá timámíqtuwena kóuraiye. Koníriatima wení naaúpaqa kaayaqá mayaímá kémayaaya-nakaratagaraq káqomma móra-naqa áaiq-i-wayukabike Áánûqtun áama itáíq-itaiq i-nákáráq mi-káúmómá timáyikaitata yeráwáqá Yáapa-marupaq urááe.

⁹ óq-aabayanapimma yemá maréta Yáapa-marukoni waaqókáq kéowana minnáqá Pítaama naakóní ámûraaq aagai-márúkáq umáena nunamummá kítitana wágááma aabaúgómá aáwaqa naí-kánáá uráiyé.

¹⁰ miráitana Pítaamma áama yaitana aáwaqa nánéna itata yemá aáwaqa yokaa kéowana Pítaama móra-yataaqa kaikáá umá aónaraiye.

¹¹ kaikáá umá aabayákómá agaro umágitana mórama miráuma anótabaraaberaa-qtataakoni kaayaqté-kaayaqte-aqtoraq móra-yataakoma yáqtokaitana marabí kukáitana aónaraiye.

¹² miráitana mi-tábáráábégóní arupimmá máqtemma abááq-wáí-wáámmá iraaabayaanábi numagáráqá mipímmá ógikaiye.

¹³ mórama aagómá maará téna Pítaama timá ámikaiye: “Pítaao, emá ire maami-kámmá ikámma naao.” téna tiráiyé.

¹⁴ miráimanibo Pítaama tiráiyé: “aaqáo ímiye. uyátáraana-nako, maami-kámmá ketáái aúmatan-aiqtaba Ítiráaeo-wayukama ketáá íma kénaunatae.” téna tiráiyé.

¹⁵ ókaraq aagómá keqnáámmá tiráiyé; “emá ‘aaqáo táí-yataare’ ítiyo. Áánûqtuma mi-kámmá naí-yátáaré téna tarôq uráinaama emá aammá aúmatan-aaware té ítiyo.” téna tiráiyé.

¹⁶ ániibo maami-qtátáákómá kaumobáq abarokáq uréna yauwéqma aabayápáq kóuraiye.

¹⁷ ániibo Pítaa wemá máena maami-qtátááqá kaikáá umá aónai-qtataaqtabama taíbaq-auyanamma ítaraiye. miráitata maami-káyúkámá Koníriati timáyíkáitata ye-káyúkámá yeráwáqá yaímma-wayukama ítama aónaawata Tááímonini naammá yiráátewata yeráwáqá Tááímonini márûq-kurugoni oqtaráq ko máqe-uraae.

¹⁸ ániibo yeráwáqá anókaq ááyama ítama aónaraae: “móra-naqa áwîqa Tááímoni Pítaama keráwáqté máiyó?” téta yeráwáqá tirááe.

¹⁹ miráimanibo Pítaa wemá paá máena maami-qtátááqá kaikáá umá aónai-qtataaqtaba aúyánámmá kítaitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyé: “Pítaao, kaumo-wáyúkámá emmá abáá kéoe.

²⁰ emá itó-urewaq yokaa uré kégume yeráwáqté waao. emá íma netuq-áúyánámmá itaao. maami-káyúkámá kemá timáyikaunata irááe.” téna Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyé.

²¹ ániibo Pítaa wemá kukéna timá yímikaiye: “keráwáqá abáá-o-naqa minná kemíbo nôraq itaráq keráwáqá ketôpaqa kéyeo?” téna Pítaa tiráiyé.

²² ániibo yeráwáqá tirááe: “móra-naqa Arómuq-marupake ááiq-i-wayukati anómma kawáá-nákómá Koníriati wemá timátikaitata kéyunatae. ániibo maamin-náqá Koníriati wemá Áánûqtun áama itáíq-itaiq kítitana weqtabá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá yimuqá kémaraae. miráitana mórama Áánûqtuni kaqtó-nakoma eqtabá timá ámitana wemá enóyaupiken-aimma itánéna kéiyé.” téta yeráwáqá tirááe.

²³ miráitana Pítaama mi-káyúkámá yiwiqma yíkáitata wetê watúwáawana aabáyaa-aabayaanapimma Pítaagaraq yaímma Yáapa-marupaq Áánûqtun áama itáíq-itaiq kéo-kayukagaraq mi-káyúkátê yagaroqtamá kóuraae.

²⁴ ániibo aapaqá móra-nokaamma ko watuwéta óq-aabayaanapimma yeráwáqá Tétaría-marukaq ko yarááe. miráitana Koníriatima wení aanábó-wáyúkátê yiwiqma wení naaúpaq áikuteta yiwé urááe.

²⁵ ániibo Pítaa Koníriatini naaúpaq uyáberanena kítitana Koníriatima awáutena amuqá makáiyé.

26 miráimanibo Pítaama Koníriatimma mamá itó-umakatuwena tiráiyē: “Koníriatio, emá itóaa. kemá kegáráqá emô ónnaiq umá maa-marábí-náqúne.” téna Pítaama tiráiyē.

27 ánibo Pítaama wetê wataama titéta mi-náúpáq uténa aónaimma netuqyaa-káyúkámá áíkuma mi-náúpáqá máqe-uraawana aónaraiye.

28 ánibo Pítaa maará téna mi-káyúkámá timá yímikaiye: “ketáámá Ítiráaeo-wayukama íma káqo-kayukate yagaroqtamá kémayunataama keráwáqá Ítaraae. miráimanibo Áánûqtuma kemmá timá-timena ‘móra-nakoqtaba táí-naqiye ítiyo’ téna Áánûqtu tiráiyē.

29 miráitaq kemá íma keráwáqtí táama aratéq ‘aaqáo’ Ítiraunamanibo kemá paá keráwáqtí táama itéq keráwáqtôpaq iráune. ánibo íbêqa keráwáqá Ítama káonaune. keráwáqá nôraq itaráq kemmá tááyaawaraq keráwáqtôpaq iráúnô?” téna Pítaa tiráiyē.

30 ánibo Koníriatima tiráiyē: “kekáq móra-yataaqa pááq uráimma íbêqa kaumokánáámá kényawiye. mi táoqa nunamummá-tí-kánááráqá aabaúgómá karáákáq kégumitaq ketí naaúpaq máeq nunamummá kêtunana páátákáá móra-nakoma ketimakaq yama itó-uraiye. ánibo min-nákóní unáákáqtôrakemma tágama wayá-tábáráábéráá uráiyē.

31 miráitana min-nákómá maará-tiraiye. ‘Koníriatio, Áánûqtuma ení nunamummá kéitena emá óqtamma íma makáa-kayukama yíwáqnaa kéonana minnáyaba Áánûqtuma kéitaiye.

32 miráinaa emá íbêqa yaímma-wayukama timáyíkénatawaq Yáapa-marupaq uré móra-nakoni áwîqa Tááímonie. káqon-awiqa Pítaae. ánibo min-nákómá káqo-Taaimonite purumakaakóní aúwaratiraq yokaa kée-nakoni naaúpaq únókóní áwábaq máiyē.’ téna min-nákómá tiráiyē.

33 miráitaq kemá páátákáá yaímma-wayukama timáyikaunata emmá koma awíráawaa íráqôniq umá kéyenaqtaa ketáámá yagaroqtamá áíkuma Áánûqtun aúrakaaqa uyátárai-nakoma emmá wataama timámîn-aimma keqtáá timá tímînaqtaa itánúnatae.” téna Koníriati tiráiyē.

Koníriatini naaúpaqa Pítaama wataama tiráiyē.

34 Pítaama áaimma átáma wataama tiráiyē: “árimma kemá káonaune. waayúkama máqten-aukapake yemmá máqtemma Áánûqtuma mimóráiq kéumayikaiye.

35 máqte-kayukama náayuwabi Áánûqtun-aaqa ikatéta wenaúrakaaqa arupú-aaimma tarôq oyúmá yemmá Áánûqtu kényiwiraiye.

36 Áánûqtuni átê-wataama yukáimma minná Ítu Káríqtoma kêtitana keqtáámá kaayoné-yátááqá kêtimiqtaama máqte-marabi-kayukati anómma uyátárai-nare. maamin-áímmá áqa keráwáqá Ítaraane.

37 Yóáanema áaimma átáma wení wataama kétena Káárirí-marupaq nommá péqyikarena Ítuma wení wataama tiráin-aikoma máqtemma Yúrí-aukapaq wéyáwé uráiyē.

38 Ítuma Náátárêtibake-naqa wekáq Áánûqtuma wení Aokaq-Áágáráq wení náapaakaraq ámikaiye. Áánûqtuma wetê máitanaboana máqten-aukapaq uréire kéena waayúkama Tááqtaani aménáápáq máa-kayukama mamá íráqôniq umáyikaraiye. maamin-áíqtábágáráq keráwáqá Ítaraae.

39 miráitaqtaa ketáámá máqtemma Ítiráaeo-wayukabimma máqten-aukapakaraq Yérútáárebakaraq Ítuma máqte-qtataariq uráiqtaba kêtima-yimunatae. yeráwáqá Ítumma kaapaq-yátáq ikámôwana pukáiyē.

⁴⁰ miráimanibo min-náqá pukáipike kaumo-kánáámá yáwitana Áánûqtuma wemmá mamá abarokáq itó-umakaraiye.

⁴¹ máqtemma Ítiráaeo-wayukama wemmá íma aónaraae. ímiye. wemá pukáipike itó-itaqtaa ketáámá wení watáama timáetaa uréire ónúnna-wayukataama Áánûqtuma keqtáá awaaméqá umátikenataa tiwíkai-kayukama wemmá káoneqtaa wetê aáwaqa naráunatae.

⁴² miráitana wemá akoqnáá-aimma téna ‘maamin-áímmá máqte-kayukama maará téraq mó timá-yimero’ tiráiyé. ‘Áánûqtu Ítumma náápaamma aména yúareta paá máiya-kayukagaraq pukáa-kayukagaraq wemá yetí yaináí-náqá máiyé tero’ tiráiyé.

⁴³ miráitata naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá agatáan-aikoma maará-uráiyé. ‘máqtemma náayuwabi wekáq itáíq-itaiq íya-kayukama wení akoqnáán-awikake yeráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwéna Áánûqtuma awikátuwaniye.’ téta agatááne.” téna Pítaama tiráiyé.

íma Ítiráaeo-wayukamibo káqo-kayukama Áánûqtuni Aokaq-Áámá matááe.

⁴⁴ Pítaa wemá maamin-áímmá máena kétitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá maamin-áímmá itáa-kayukabi kukáiyé.

⁴⁵ miráitata yaímma Ítiráaeo-wayukama Ítuma yiwíkai-kayukama Pítaagaraq yagaroqtamá Yáapa-marupake iráa-kayukama yeráwáqá maami-qtátááqá káoneta maará-tiraae: “maami-káyúkámá yeráwáqá íma Ítiráaeo-wayukama máamanibo Áánûqtuma Aokaq-Áámá paá kéyimiye.” téta yeráwáqá tirááe.

⁴⁶ miráitata yeráwáqá itáamma maami-káyúkámá óq-ain oq-aipike aamá kétena Áánûqtun-awiqá múte kéyauyowana Pítaa wemá tiráiyé:

⁴⁷ “ketáaráá yemá Aokaq-Áámá kémayaapoata nommá peraiyábámá náawaq kanaaráq yemmá aammá aúnikaniyo?

⁴⁸ keráwáqá yokaa kéeraq Ítun-awikaq monoq-nómmá péráaro.” kétitata yemá Pítaamma yáqtóráawana yeráwáqtê yaímma-kanaama yagaroqtamá máqe-uráiyé.

11

Pítaani mayaígón áaimma Yérútáárebaq Ítun áama itáa-kayukaraq timá yímikaae.

¹ ánibo yaímma Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtun áama máyáan-aimma máqtemma timáyíkarai-wayukama yeqtíbâqawaayugaraq Yúriabaq máe-yuma mi-kátáámá itaraae.

² miráimanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá yúma karéta Ítuni anaaé wáráa-kayukati awaaméqá matáa-kayukama yeráwáqá akoqnáá-aimma téta Pítaamma awáágúraae.

³ ánibo yeráwáqá maará téta tirááe: “emá Yéqtaaeo-wayukama íma ketáágáráq yagaroqtamá máe-kayukati naaúpaqa máqe-uraannama yemá yúma kárataa-kayukate aáwaqa naráane.

⁴ miráitana Pítaa wemá áaimma átáma nôrawabi urái-qtataaqtaba kétima-yimena maará téna tiráiyé:

⁵ “kema Yáapa-marupaq máeq nunamummá kéteq móra-yataaqa kaikáá umá aónáúnana aabayámmá agaro kétitana mórama tabarááberaa-qatataakoma wení kaayaqté-kaayaqte-aqtoraq móra-yataakoma yáqtokaitana marabí ketimakaq kukáiyé.

⁶ miráitaq kemá mi-tábáráábébi aónáunama taíbaq waí-wáámmá iraa-abayaakáá-kákógáráq abááq-númagógáráq mipí ógikaiye.

7 miráitana móra-aikoma maará téna tiráiyé. ‘Pítaao, emá maami-kámmá yaímma ikámma agamá naao.’ téna tiráimanibo

8 kemá maará-tiraune. ‘aaqáo ímiye. uyátáraana-nako, aúmatan-aiqtaba íarutai-kamma kemá aati-aatimá íma kénaune.’ téq tiráune.

9 ániibo móragaraq aabayápáké móra watáagoma tiráiyé. ‘emá íma aaqáo táí-yataare ítiyo. maami-kámmá Ánúqtuma naí-yatáaré téna tarôq uráinaama aammá aúmatan-aaware té ítiyo.’ tiráiyé.

10 miráitana maami-qtátáákómá kaumobáq pááq uréna maami-tábaráábégómá yauwéqma aabayápáq utáiyé.

11 ániibo kaumo-wáyúkámá Tétária-marupake Koníriatima timáyíkáitata yekáyúkámá yeráwáqá naammá kéwauna-nakoni waaqókák ya máqe-uraae.

12 miráitana Ánúqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyé. ‘emá Ítiráaeo-wayukati yáaiqtaba aúyanámmá íma ité paá yeráwáqtê waao.’ titaq kéunata yaímma tîbâqawaayuma miráuma abapaké móra-wayukama yeráwáqá ketê yagaroqtaamá yewaqtata Koníriatini naaúpaq Tétária-marabaq uráunatae.

13 ániibo Koníriati wemá tiráiyé naayóbáqá Ánúqtuni kaqtó-nakoma wení naaúpaq iréna timá ámikaiye. ‘yaímma-wayukama timáyíkénatawaq yeráwáqá Yáapa-marupaq urétawaq móra-naqa wení áwîq-uramma Tááímoni Pítaa wemmá koma awíqmeta yero.

14 maamin-náqá Pítaa wemá iréna wení watáama kétena Ánúqtuma emmá ení móra-naoq-wayukama yauwéqma tiwiránîn-aimma máma timá-timiniye.’ téna Ánúqtuni kaqtó-nakoma tiráiyé. Koníriatimma wemá timá ámikaiye.

15 miráitaq kemá áaimma átáma Ánúqtun áama tén-ááqa mikáq Ánúqtuni Aokaq-Áágómá yekáq kukáimma miráuma áqnáabaqa keqtaáráq kukáiniq uráiyé.

16 miráitaq kemá uyátárai-nakoma tiráin-aimma taákaq uráune. ‘Yóáanema wemá no-núrápí péqtikaraipoana anaaékaqa keráwáqá Aokaq-Áágómá péqtikaniye.’ téna wemá tiráiyé.

17 miráitaqtaa naayóbáqá ketáámá Ítuma keqtaá yauwéqma tiwiránîn-nakoqtaba itáíq-itaiq kéunanata akoqnáama tímikainiqtaa umá maamin-ákóqnáámá Ánúqtu yeráwáqá yímikaiye. miráitaq kemá paá-naqa máeq yetí aammá íma aúkaune. maami-qtátááqtabá Ánúqtuma íma timá yáqtorakanune.” téna Pítaama tiráiyé.

18 ániibo mi-káyúkámá Pítaama tin-áímmá kéiteta yeráwáqá Ánúqtuma yimuqá kémaraketa maará-tiraae: “árimma íbêqa Ánúqtuma Yéqtaaeo-wayukabima aammá awíqykaitata yeráwáqá táí-yataakoma yinaaépariq éta matúq-matuq mái-auwaraima mayánóe.” téta yeráwáqá tiráae.

Áátioki-marabaq áíkuta-kayukama íráqô-mayai matáae.

19 naayóbáqá Tíbenimma ikámôwana pukái-kanaaraqa yaímma-wayukama Ítun áama kéwareta watáama Ánúqtuqtaba kéita-kayukama yíkamineta owata yeráwáqá péqmareta yaímma-wayukama Pinítiabakaraq Tááíparati-marabakaraq Áátioki-marabakaraq uráae. miráimanibo yeráwáqá Ítiráaeo-wayukaraq yenamáa áiqma Ánúqtun áama timá yímikaae.

20 ániibo yaímma átê-wataama Ítuqtaba ítaraa-kayukama péqmareta Tááíparatikaraq Tairíniq uráa-kayukama yeráwáqá Áátioki-marabaq uréta átê-wataama Ítuqtaba káqon-anna-wayukagaraq timá yímikaae.

21 miráitana Ánúqtuma wení akoqnáama kéyimitata taígani Yéqtaaeo-kayukama táí-yaaimma yuwéta Ítuni anaaé kéwareta uyátárai-nakon-aama ítaraae.

22 miráitana maamin-áikómá Yéqtaaeo-wayukayaba máqtemma Yérútááre-aukapaq wéyáwé itaqtaa yeráwáqá kéiteta Páánabatimma Áátioki-marabaq timákáawana uráiyé.

23 Páánabati wemá Áátioki-marukaq uréna maami-káyúkámá Áánúqtuma íraqôniq umáyímkai-kayukama keyimonena wemá amuqá kémarena maará téna timá yímkaiye: “keráwáqá máqtemma móra-tuyanakaq maéraq uyátárai-nakoma Ítuni anaaé waqmá wenáama ítáaro.” téna tiráiyé.

24 miráitana Páánabati wemá íraqôniq umá itáiq-itaiq kéitana Áánúqtuni Aokaq-Áágómá wepí ógikaitana mi-kánáaráqá taíbaq-wayukama yirummá kámeta uyátárai-nakoma Ítukaq itáiq-itaiq urááé.

25 ánibo Páánabati Táátiti-marabaq Tóromma abáá-inena uráiyé.

26 miráitana Páánabati wemá Tóromma awíqmeta yenákámá yauwéqma Áátioki-marabaq móra-karitimaatima ko máqe-uraaye. ánibo yenákámá Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq taíganimma kétima-yimeyata kéitaa-kayukayabama áqnáabariq umá “Káríqton-annae” téta yiwíqá yarááé.

27 mi-kánáaráqá yaímma Áánúqtuni amuné-wáyúkámá Yérútáárebakemma Áátioki-marabaq kukááé.

28 miráitana yaímma Áánúqtuni amuné-wáyúkábíkémámá móra-naqa áwíqá Áágabaati wemmá Aokaq-Áágómá timá ámitana tiráiyé: “máqte-marabaqa aáwaqa íma wáinata anómma aayawaamá yánóé.” téna tiráiyé. (ánibo móra-naqa áwíqá Karótiati wemá anó-kawaa-naqa máena Arómuq yabíkái-kanaaraqa maamin-ááyáwáámá pááq uráiyé.)

29 miráitata yaímma Áátioki-marabaq Ítukaq itáiq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá Yúriabaq yeráwáqtí yíbâqawaayuma yimínéta urááé.

30 miráumatuweta mi-yímí-yátááqá Páánabatiyaa Tóroti iyáápi marááyata maméta Yúriabaq anó-monoq-wayukaraq urááye.

12

Érôtima Yêmitimma ikámma kúpuyena Pítaamma ánná umákaraiye.

1 mi-kánáaráqá kínima Érôtima yaímma Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq yíkamitata pukááé.

2 miráitana Érôtima wení ááiq-i-wayukama timáyíkáitata yeráwáqá Yêmitima Yóáanemma ábâkomma yáqtoqma tokóru-yakaa-punapo ikámôwana pukáiyé.

3 miráitata Yúria-wayukama yemá minná káoneta yeráwáqá yimuqá kémaraawana Érôtima óqa wení ááiq-i-wayukama timáyíkáitata yemá Pítaamma yáqtokaae. ánibo mi-kánáaráqá wemá mirá kéitata Yúriabaq-wayukama yammá íma iqtoraí-kánáaráqá yeráwáqtí kótámaki-kanaaraqa anón-aawaqa agamá naí-kánáaráqá mirá urááé.

4 miráitata mi-kánáaráqá yeráwáqá Pítaamma yáqtoqma ánná-naupaq ákátuwena kaayaqté-kaayaqté ááiq-i-wayukati iyáápi máráitata kawáá urááé. mi kaayaqté-kaayaqté-anna-i-wayukama miráuma kaayaqté-kaayaqté-i-wayukama yiwíqma-yiwíqma urááé. miráitana Érôtima aúyánámmá ítaraiye: “maami Ítiráaeo-wayukati kótámaki-kanaama ánatainatama Pítaamma awíqma máqte-kayukati yúbáq aamá ítama yainánúne.” téna Érôtima tiráiyé.

5 miráitana Pítaama ánná-naupaq ákaraae. miráimanibo Ítumma wáráa-kayukama móra-iyakaq yeráwáqá akoqnáá umá nunamummá téta Áánúqtuba áwáqnaa íkáae téta tirááé.

Áánûqtuni kaqtó-nakoma ánná-naupake Pítaamma paábaq mamá ayúbákaraiye.

⁶ Érôtima Pítaamma aabi mayakánéna i-nókáámmá Pítaama kaayaq í-nákátí aúkáapi aúmá watáiyé. yemá Pítaamma kaayaqá akoqnáá-annanapo (téini-annarake) kúyakaraae. miráitata yaímma-i-wayukama ánná-nakoni oqtaráq yabíqtuweta máqe-uraae.

⁷ páátákáá mórama uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake kúmítana mi-náupáqá wení tágama-yataakoma ókóráá kamá tágaraíye. anibo mi-káqtó-nákómá Pítaani ábûkaq ikámma awáuturena tiráiyé: “emá páátákáá itóaa.” téna kétitana Pítaani ayáápike kaayaq-ánnágórátá yaráqmeta kuturááye.

⁸ ánibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyé: “Pítaao, emá páátákáá ení aítauq-anaamma kégubere ení ámûrannama mamá uwo.” tená timá ámitana Pítaama miráumatuwaitana Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyé: “ení kúberai-unamma kémaye ketinaae waraao.” téna tiráiyé.

⁹ miráitana Pítaama mi-námmá yuwéna Áánûqtuni kaqtó-nakoni anaaé waqména uráiyé. Pítaama íma ítama aruténa kaináq káonaunaa timmá abarokáq kéwena aónaraiye.

¹⁰ ánibo yenákámá maréta kaayaq-óqtaráq yabíqtuweta máen-i-wayukama kumátámaqtuweta uyátá-maqma akoqnáá-oqtaraq kumóyana akoqnáá umá aúyaqmakaan-oqtagoma wenamáárîq íguraiye. miráitata yenákámá móra-apaq urááye. maré kéoyana mikáké Áánûqtuni kaqtó-nakoma páátákáá Pítaamma ayuwéna kóuraiye.

¹¹ miráitana Pítaama wemá mikáq ítáimma kaimmá íma aónarenaboana wé tiráiyé: “árainma íbêqa Áánûqtuma wení kaqtó-naqa timákáitana wemá Érôtini ayáápikekaraq Ítiráaeo-wayukama nôrawabi ónáae teq-qtátáápkémmá kemmá mamá paá umátikaiye.” téna Pítaama tiráiyé.

¹² ánibo Pítaama maami-qtátááqtbá aúyánámmá ítama ánatatuwena wemá móra-inimma Máriaama Yóáanema káqon-awiqa Mááki wení anóani naaúpaq uráiyé. ánibo min-náupáqá taíbaq-wayukama áíkuma máeta nunamummá kététa máqe-uraae.

¹³ ánibo Pítaama oqtaráq pagé-page kétitana mórama mayaí-ínímmá Aróta wemá Máriaamma áwáqnaa umá mayaímá kémayain-inikoma oqtamá íyakanena uráiyé.

¹⁴ ánibo min-íníkmá wemá Pítaan-aama kéitena wemá amuqá ôriq umá kémarena wemá min-óqtámá íma íyakaraiye. wemá paá yauwéqma naaúpaq uyaaté uréna máqte-kayukama timá-yimena tiráiyé: “maamin-náqá Pítaama máápaq ya máiyé.” téna tiráiyé.

¹⁵ ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá máqtemma tirááe: “negi-íní-móne. emá kaaqaari kéténe.” téta yeráwáqá kétéwana min-íníkmá akoqnáá umá árain-aimma kétitata yemá ókaraq tirááe: “Pítaani amakómá ya marániye.” téta tirááe.

¹⁶ miráimanibo Pítaama oqtaráq paá máena pagé-page tiráiyé. miráitata yemá oqtamá íteta Pítaamma aónatuweta yemá iyánáaq urááe.

¹⁷ ánibo Pítaama wení ayáámma múte káruraitata yemá káoneta aamá móragaraq íma tirááe. miráitana Pítaama wemmá ánná-naupake uyátárai-naqa Áánûqtuni kaqtó-nakoma mamá paábaq ayúwáin-aimma kétima-yimena tiráiyé: “keráwáqá maamin-áímmá Yêmitigaraq tébakaq kétébâqawaayuma timá yíméro.” téna wemá timátuwena iyuwéna móra-aukapaq kóuraiye.

¹⁸ anaaékaqa aabáyaanapimma i-wáyúkámá anómma ikatíq kéeta yeráwáqá maará-tiraae: “Pítaama náakaraq máiyó?” téta yemá tirááe.

19 miráitana Érótima yaímma-wayukama timáyíkáitata Pítaamma abáá-omanibo yemá íma wemmá aónaraae. miráitana ááiq-i-wayukama yeráwáqá máqtemma Pítaakaq kawáá umátuwe máqeon-i-wayukama yíkamiyaba Érótima tiráiyé.

miráitana anaaékaqa Érótima wemá Tétaría-marabaq ko máqe-uráiyé.

Érótima pukuráiyé.

20 Érótima Tááyabaq-wayukagaraq Tááíranapaq-wayukagaraq aamá yiwáágúráiyé. miráitata mi-káyúkámá yeráwáqá mórabi yorupamá Érótimma aónaneta urááé. ániibo áqnáabaqa yeráwáqá kínima Érótimi naaúpaq yabíkái-kawaa-nakon áwîqa Paráátatae. wekák min-áímmá yemá timáméwana wemá Érótimma timá ámitana anón-anon-aimma mamá paá umákaráiyé. miráimanibo yeráwáqti aáwaqa Érótimma yabíkáin-aukapake meyánîq kéetapoata mirá-uráae.

21 móra-kanaama maréna Érótima kínin-unakaqtoma umátorena wení kínin-abiqtataraq máena máqte-kayukama akoqnáá-aimma timá yímikáiyé.

22 miráitana máqte-kayukama yemá anókaq ááyama tirááé: “maamin-náqá wemá waayúkagoraan-aimma íma kético Áánûqturaan-aimma kétiyé.” téta yemá anókaq ááyama tirááé.

23 miráimanibo min-áímmá ítarena wemá Áánûqtukaq íma yaagumá káonaitanaboana páátákáá mórama uyátárai-nakoni kaqtó-nakoma Áánûqtunopake kukéna Érótimma ikákáiyé. miráitana Érótima pukáitana marikómá narááé.

24 miráimanibo Áánûqtun áagoma akoqnáá umá máqte-marabaq wéyáwé umá anóniq uráiyé.

25 ániibo Páánabaatiyaa Tóroma yenákátí mayaímá Yérútááre-marupaq mamá ánatatuweta yenákámá Yóáanema káqon-awíqa Máákima awíqmeta yenákáqte Áátioki-marabaq yauwéqma kóuraaye.

13

Páánabatiyaa Tórama timáyíkáawata Áánûtuqtaba waayúkaraq mó-tima-yimikaaye.

1 Áátioki-marukaqa Ítun-aama ítáa-kayukama áíkutaee. yepímmá yaímma Áánûqtuni yirááqti-wayukama amuné-wáyúkágáraraq máqe-uraamma yeráwáqti yíwîqa Páánabatíe. Tímioníe. wení káqon-awíqa Abuqtákóé. káqomma Arútíama Tairíni-marukake-nakaraq Máánéoma Érótimi ábârawaaogaraq Tórogarare.

2 mi-kánááráqá Ítun-anna-wáyúkámá yemá aáwaqa awetá-ureta nunamummá tirááé. ániibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tiráiyé: “keráwáqá Páánabatiyaa Tóroma aokaq timáyikáiyata mayaígáae téq yááyaraa-mayaima mayáatao.” téna tiráiyé.

3 yemá aáwaqa awetá-ureta maamin-nákámá Páánabatiyaa Tóroti yineq iyáamma kéyinekuyeta nunamummá timáyikaayata mi-máyáíraraq kóuraaye. Páánabatiyaa Tóroma Táíparatiq átê-wataama tiráiyé.

4 ániibo min-nákámá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá timáyíkáitata Terútia-marabaq kukááye. mikákémmá únópi-káárébi utéta móra-marupa Táíparati únókóni kebóqyáa-marupaq urááye.

5 ániibo yenákámá maréta Tááramibaq Táíparati-marupaq uréta Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq Áánûqtuni átê-wataama mó-tima-yimikaaye. miráitana Yóáne Máákima mayaímá mataíye.

⁶ miráitata yeráwáqá Táíparati-marupaq uréire umátuweta Páábotiq urááe. ániibo mi-márúkáqá mórana Ítirááeo-annabike-naqa máena awéqa téna máqteni q i-nákómá wenáwîqa Baa-Îtue. weni káqon-awiqa Karíki-aipimma Érimatie.

⁷ miráitana Érimatima wemá anó-kamaani-naqa áwîqa Téglía-Póruma weni aanábó-náqíye. ániibo min-ánó-káwáá-náqá Téglía-Póruma wemá aá ítarai-naqiye. Áánûqtun áama itánénaboana Páánabatiyaa Tóroma weni naaúpaq yááyaitata yenákámá irááye.

⁸ miráimanibo maamin awéqa tîn-náqá Érimatima wenáaiyabama íma yíkaraiye. miráitana Érimatima anó-kawaa-nakoni auyánámmá mamá táwîq kéonana maami-kááyáq-nákátí watáama íma ítama arutáikae téna mirá-uraiye.

⁹ ániibo Tóroqtabama yaímma-taoqa Póroma téta tirááe. miráitana wepímmá Aokaq-Áágómá ógikaitana wemá maamin-náqá Érimatini aúrapí karákéna tiráíye:

¹⁰ “emá Tááqtaan-araaqa máane. emá máqtemma íraqô-qtataakoma mamá táwîq kée. namuro-náqá máane. emá táí-yataariq é epímmá makatí-ááímmá ógikaiye. kaaqaari-áímmá kéte uyátárai-nakoni aammá mamá táwîq kéone.

¹¹ íbêqa uyátárai-nakoma emmá ikamíniye. enaúramma kumayuqá auráina móragaraq máqte-qtataaqa yaímma-kanaaraqa íma aónanone.” téna Póroma kítitana páátákáá konnákóráá-qtátáákómá Érimatini aúramma yawááq-umatuwaitana wemá aammá íaonena paábaq uréire kéena waayúkama ayáákaq yáqtoketa aamá arááti-wayukayaba yibáá uráíye.

¹² miráitana anó-kawaa-nakoma maami-qtátááqá Érimatini aúramma karopágitana káonena uyátárai-nakoni akoqnááyaba iyánáaq umárena Ítuqtaba itáíq-ítaiq uráíye.

Páánabatiyaa Póroma Áátioki-aukapaqa Patíria-marabaq mayaímá matááye.

¹³ ániibo Póroqaraq yaímma weni aanábó-wáyúkágáraq yeráwáqá Pááboti-maruqa yuwéta únópi-káárébi maréta Pégaabaq Paapíriya-marabaq urááe. miráitana mikáké Yóáane Máákima wemá iyuwéna yauwéqma Yérútáárebaq kóuráíye.

¹⁴ miráitata yeráwáqá Pégaabaq yuwéta Áátioki-marabaq Patíriabaq urááe. ániibo Tabaati-yúpáámá yeráwáqá Ítirááeo-wayukati monoq-náúpáq uréta yeráwáqté yagaroqtamá maraq máqe-uráae.

¹⁵ ániibo anó-monoq-wayukama yeráwáqá agamatá-kánnáábiké Mótetini ámán-aikaraq yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá agatáan-aikaraq yeráwáqá yoráuma itátuweta anaaékaqa anó-monoq-wayukama yeráwáqá aamá yúwáawana Póroyaa Páánabatikaq kéyitata yeráwáqá maará-tiráae; “ketíbâqawaayuo, keráwáqá yaímma íraqôniq í-áímmá matokéqa keráwáqá maami-káyúkámá timá yíméro.” téta tirááe.

¹⁶ ániibo Póro wemá itó-uma ayáámma múte kéyauyena tiráíye:

“keráwáqá Ítirááeo-anna-wayukao, yaímma káqo-kayukama Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtukaq nunamummá kéte-kayukama keráwáqá itáaro.

¹⁷ wenamá Áánûqtukaq Ítirááeo-wayukama nunamummá tirááne. wemá ketáái títaubikomma yiwíkaine. wemá páaq umáyíkaraitataboata Ítirááeo-wayukama Íqtíbibaqa máetama akoqnáá umá páaq urááe. ániibo weni anón-akoqnaanapo Íqtíbibaqa yemmá yiwíkaine.

¹⁸ ániibo yeráwáqá kaaqmáápaqa waayúka íma máa-marabaqa kaayaq-wáyúká ályayaa tiyááka-karitimaatigoni (40) arupímmá Áánûqtuma íraqôniq umá yíwáqnaa uráíye.

19 min-áúkápáqá Kéinabaqa abapaké kaayaqá anó-marukaq máa-kayukama Áánûqtuma mamá táwîq umáyikena yíkamma ánatatuwena yeráwáqtí maramá Áánûqtu mamá Ítíráaeo-wayukama yímikaine.

20 ánibo mi-márábáqá Ítíráaeo-wayukama yeráwáqá netuqyaamá taígani-karitimaatima (450) máqe-uraae. anaaékaqa yainai-wáyúkámá yíkáraawata yeqtí kawáá-wáyúkámá máqeta mórama Áánûqtuni amuné-náqá Táámuyoni kanaaráq iráíye.

21 ánibo mi-kánáaráqá Ítíráaeo-wayukama yeráwáqá mórama yeráwáqtí anó-kawaa-naqa (kínima) máikaae téta Áánûqtuma ítama aónaawana Áánûqtu wemá móra-naqa Tóroma Kítimma áanikomma awíqma yímikaitana wemá yeráwákáqá kaayaq-wáyúká áiyayaa tiyááka-karitimaatigoni (40) arupimmá yeráwákáq yabíkáiye.

22 ánibo Áánuqtuma min-náqá Tóroma kéwatuwena wení anónnáma móra-naqa áwîqa Tébitima Yétimma áanikomma awíqma Ítíráaeo-wayukati yabí-í-náqá (kínima) tarôq umákaraiye. Tébitiqtaba maará téna waayúkama timá yímikaiye. 'Tébitima Yétimma áanikomma káonaunana ketiyakoma íráqôniq kéíye. miráipoana wemá kanaaráq kemô tenna-máyáímá mayániye.' téna Áánuqtu tiráíye.

23 miráitana naayóbáqá Áánûqtuma timá akoqnáá uráíne. 'anaaékaqa Tébitin-annabike móra-naqa abarokáq uréna wemá akoqnáá-naqa máena Ítíráaeo-wayukama puí-yátáápíké mamá paá umáyíkaniye.' tiráíne. min-náqá Ítumma Áánûqtuma mamá pááq umákenna Ítíráaeo-wayukama yímikaiye.

24 ánibo naayóbáqá maa-márábímmá abarokáq Ítuma íma kukáitana móra-naqa Yóáanema Ítíráaeo-wayukama kétima-yimena 'keráwáqtí tirummá waeréra monoq-nómmá péráaro.' téna tiráíne.

25 miráitana Yóáane wení mayaímá mamá ánatani-kanaagoma waaqókárîq kéitana Ítíráaeo-wayukama maará téna timá yímikaiye. 'keráwáqá náawae téraq keqtábámá kéteo? maamin-nákóní awé o-náqá kemá íma máune. miráimanibo ítáaro. móra-naqa ketinaae yínîn-nakomma kemá íráqô-naqa íma máunaboaq kanaaráq wení aítuq-anaamma íma múte mayánúne.' tiráíye.

26 ketibâtiwaayuo, keráwáqá Ítíráaeo-wayukama Áabaraan-anna-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Áánûtukaq nunamummá kéte-kayukao, keqtááyábáé téna maami-kátáámá puí-yátáápíké atóbamatikaniqtabataa Ítuma timákaitana tiráíye.

27 miráimanibo yaímma Yérútáárebaq máa-kayukagaraq yeráwáqtí anó-kawaa-wayukagaraqa yemá wemmá atóbamatikanin-naqa íma aónaraae. Áánûqtuni amuné-wáyúkámá máqte-Tabaatiraqa aúba-wannaabike yoráuma timá yímemma íma ítaraae. ímiye. yemá wemmá íma ítaraamanibo Ítumma ikámówana Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáagoma áraimma abarokáq uráíye.

28 mi-káyúkámá wemmá ikámma puínôn-otaa-qtataaqa íma aónaraamanibo yemá Pááíratima paá Ítumma ikámma puíkáae tiráíe.

29 miráitata mi-káyúkámá naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá tiráániq umá ánatatuweta Ítuni aráaq-auma kaapaq-yáraké mamá muriánóbáq uq-tamákáraae.

30 miráimanibo Áánûqtuma wemmá pukáipike mamá itó-umakaraiye.

31 ánibo Ítuma íma pukái-kanaama waayúkama Ítugaraq yagaroqtamá Kááririmarupakemma Yérútáárebaq utáá-kayukama yemá wemmá taíbaq-kanaama aónaraae. ánibo mi-káyúkámá íbêqa yemá máqtemma Ítíráaeo-wayukabimma maamin-nákón áama timá yíméwata kéitaae.

³² miráitaqtaa ketáámá keráwákáq maará téqtaa Ítuni átê-wataama kétima-timunatae. naayóbáqá Áánûqtuma téna maami-qtátááqá ketáái títaubikomma yiménúne tiráimma

³³ mi aónaaro. maami-qtátááqá Áánuqtuma keqtaá yeqtí iyápó-annaraq abarokáq pááq uráiyee. Áánûqtuma Ítumma mamá itó-umakaraimma Áánûqtuni agamatá-kánnáábímmá naayóbáqá Táámupi tiráine.

‘emá ketáanimone.

íbêq-kanaaraq kemá enabomá káuraune.’

tiráine.

³⁴ miráitana Áánûqtu wemmá pukáipike mamá itó-umakaitana íkabirarena ókaraq íma yauwéqma aúma íma kabiránîqtaba miráuma Áánûqtuma maará-tiraiye.

‘kemá aokaq-yátáákáráq akái-yátáákáráq keráwáqá timénúnama naayóbáqá kemá Tébitimma aménúne téq timá akoqnáá uráunnae.’

tiráiyee.

³⁵ miráitana káqomma wannaabí agamatán-áípímmá Tébitima Áánûqtuqtaba tiráiyee.

‘miráinaa ení aokaq-náqá íma ayuwénana wenaúma kabirániye.’

téna Ítuqtaba tiráine.

³⁶ ániibo Áánûqtuma maa-márábí miráonae ti-qtátááqá wemá Tébitini ayáákaq mirá-uraiye. anaaékaqa Tébitima púitata wení aítaubikon-amakaq uqtamákáawana kabiraráiyee.

³⁷ miráimanibo Ítumma Áánûqtuma pukáipike mamá itó-umakarai-naqa wenaúgoma íma kabiraráiyee.

³⁸⁻³⁹ miráinaq ketíbâqawaayuo, keráwáqá maamin-áímmá ítama arútáaro. maamin-náqá Ítuma wemá keráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paá umátikaniye. Mótetini ámáan-aikoma keráwáqtí kúmiqa íma mamá paá umátikena keráwáqtábámá ‘arupú-wayukae’ téna ítiniye. miráimanibo maamin-nákómá Ítumma máqtemma yirummá ámê-kayukama yeráwáqtí kúmiqa mamá paá umáyikena yeráwáqtábámá ‘arupú-wayukae’ téna tíniye.

⁴⁰ miráinaq keráwáqá atéráaro. naayóbáqá Áánûqtuma wení amuné-náqá Áábakaakama timá ámitana wemá tirái-qtataama káubiq keráwákáq pááq iyábáé. wemá maará-tiraine.

⁴¹ ‘ítáaro. keráwáqá akáyáán áraraq-wayukao, keráwáqá iyánáaq umáreq pukínoe.

kemá keráwáqtí aúkáapi ketí mayaímá kémayaunamanibo maami-qtátááqtabá móra-nakoma minnágoni áaimma timá-timinimanibo keráwáqá íma itáíq-itaiq ínoe.’

téna Áánûqtuni amuné-nákómá tiráine.” téna Póroma timá yímikaiye.

⁴² ániibo Póroyaa Páánabatima mi-mónóq-náúpáké yaúbama kégumoyata aarawaamá maará-tiraae: “kenákámá yauwéqma iréka káqo-Tabaatiraqa maamin-áímmá ókaraq keqtaámá timá tímekao.” téta yeráwáqá tirááe.

⁴³ miráitata yenákámá monoq-náúpáké yaúbama máápaq kégumoyata yaímma Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama yemá Ítiráaeo-wayukate máa-kayukama yeráwáqá Póroyaa Páánabatiyaa min-nákátí yinaaéq waqmé urááe. miráitata yenákámá umá yíqtaaiq éta Áánûqtuni íráqô-qtataapi paá máero tiráiyee.

⁴⁴ ániibo káqo-Tabaatiraqa mi-márúkóní waaqókáké máqte-kayukama Áánûqtun-aama itánéta ya áíkutaee.

⁴⁵ miráimanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama yemá aónaamma maami taíbaq-wayukama mórabi káikuyowata yemá Ítama táwîq kéeta yemá Póroma timá yímîn-aimma timá márúte yukááe.

⁴⁶ Póroyaa Páánabatima yenákámá anókaq ááyana tirááye: “áqnáabaqa kerátámá Áánûqtun-aama timá-timikauyamanibo keráwáqá maamin-áíkmá mamá tinaaépaq kéyuwama minná keráwáqá kenamáárîq matúq-matuq umá mái-auwaraimma íma mayánóe. áñibo keráwáqá Ítáaro. íbêqa kerátámá tiyuwéka káqo-kayukayopaq yagaróqtamá kégouye.

⁴⁷ mirámô ínaqa anómma uyátárai-naqa maará téna anón-anon-aimma keqtáá timá-timikaiye.

‘kemá keráwáqá Yéqtaaeo-wayukabimma ókáá kamá tágaikaae téq keráwáqá kétima-tikaune. áñibo máqte-marabake-kayukama yíwáqnaa umá kétima-yiminana anaaékaqa kemá yeráwáqá yauwéqma yiwiránúne.’

téna Áánûqtuma tirááye.” téta Póroyaa Páánabati tirááye.

⁴⁸ áñibo káqo-kayukama Yéqtaaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá min-áíqtábá Áánûqtun awîqa múte kéyuyeta yimuqá makááe. miráitana máqtemma aarawaamá matúq-matuq umá mái-auwaraimma Áánûqtuma mayánóe téna awaaméqá umáyíkarai-kayukama yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq urááe.

⁴⁹ miráitana máqtemma min-áúkápáq-márábáqá Áánûqtun-aagoma wéyáwé umá kanaarâq urááye.

⁵⁰ áñibo yaímma Ítiráaeo-annabike anó-kayukagaraq yaímma Yéqtaaeobake anónoinimma Áánûqtukaq nunamummá tiráa-noinimma mamá íyaqa ataráawata Póroyaa Páánabatima áaimma átáma mamá táwîq umáyiketa yeráwáqti márûpikemma paábaq waqtukááe.

⁵¹ áñibo yenákámá yítaukake yomá ayúqtuweta ‘móragaraq íma yauwéqma keráwáqti táí-aaipike nékaq kóyuye.’ téta Aikónia-marabaq kóuraaye.

⁵² miráitata Ítun-anna-wayukama Áátioki-marabaq máa-kayukama yeráwáqá yimuqá kémaraawana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá yeráwápímmá ógikaiye.

14

Póroyaa Páánabati yenákámá Aikónia-marabaq máqe-uraaye.

¹ Aikónia-marupaqa yenákámá keqnáánîq umá Ítiráaeo-wayukati yirááti-naupaq uréta Íráqôn-aimma tirááye. yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta taíbaq Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Ítuqtaba itáíq-itaiq urááe.

² miráimanibo mi Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá íma itáíq-itaiq kéeta yeráwáqá yaímma Yéqtaaeo-wayukati yúyánámmá mamá táwîq umáyiketa Káriqton-annati yíbbâqawaayuma ítama táwîq urááe.

³ miráimanibo yenákámá Aikónia-marupaqa ayáqtáá-kanaama máeta uyátárainakoqtaba akoqnáá-aimma kéteyana Áánûqtuma Aokaq-Áágóni akoqnáámá keyimitata yenákámá Áánûqtuni Íráqô-qtataaqa wenamá wenôpake keyitata áraikoniq urááye. netuqyaamá awaaméq-yátááqá tarôq urááye.

⁴ áñibo Aikónia-marupake-kayukama aarawaamá yeráwáqá yaíkaa umá kaayaq-ánnáíq uréta yaímma Ítiráaeo-wayukayopaq owata tébakaqa Ítuma yíwíka-kayukayopaq urááe.

⁵ anaaékaqa Yéqtaaeo-wayukagaraq Ítiráaeo-wayukagaraq yeqtí anó-kayukagaraq yeráwáqá aarawaamá áíqma áíkuyikareta Póroyaa Páánabatima óqtatannapo yíkami-aimma tirááe.

⁶ ánibo Póroyaa Páánabatima maamin-áímmá kéiteta yenákámá péqmareta kaayaq-márúpáqá Arítaraabakaraq Tébeq-aukapaq kóuraaye. ánibo mi-kááyáq-márúqá Araaikóniabaq anó-marukoni aúkáapi wáqe-uraaye.

⁷ miráitata min-áúkápáqá máa-kayukabimma yenákámá mi átê-wataama Ítuqtaba tirááye.

Arítaraabaq Póroyaa Páánabatima máqe-uraaye.

⁸ Arítaraa-marabaqa móra aítauqa táwîq urái-naqa máqe-uráye. ánibo min-náqá aítauqa miráuma táwîq uráimma naayóbáqá anóama marákáraipoana wemá kanaaráq aammá íma uréire uráye.

⁹ miráitana min-nákómá Póroni watáama kéitaitana Póro wemá maamin-nákóní itáiq-itaiq-yataakoma káonena wení aúyánápímmá téna 'maamin-nákóqtábá kanaaráq itó-uma uréire íniye' téna ítaraiye. miráitana Póroma wenaúrapi karákéna tiráye:

¹⁰ “emá itó-uma aítauqa yamá arupú uwo.” téna kétitana min-nákómá wemá páátákáá itó-urena uréire uráye.

¹¹ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá Póron áama kéiteta máqe-o-kayukama maami-qtátááqá káoneta yeráwáqtí yábikemma anókaq ááyama tirááe: “ketáái maníkómá wíyôpake waayúkaraa umá ketááráq kukááye.” téta yeráwáqá tirááe.

¹² miráitata yemá Páánabatimma áwîqa Tútie téta keyamameta ánibo watáama tirái-náqá Póromma Émitie téta áwîqa yarááe.

¹³ yeráwáqtí maníqá Tútikaq nunamummá tí-námmá anó-marukoni áwábaq wáqe-uráye. ánibo mórama anó-nakoma Tútini áwîqa múte yaúyewai-nakoma wemá wíráati-yataariq umáketa awai-púrúmákáámá mi-márúkóní kurubín-óqtáráq itó-urena Póromma Páánabatigaraq ikámma yiménáae téna uráye.

¹⁴ ánibo timáyíkarai-nakarata Póroyaa Páánabatima yenákámá maamin-áímmá ítátuweta mirákómmá íma ígáae téta íyamma ôriq itata yenákátí unáákáqtôma yaráqma mipí yuwéta uyaatéta máqte-kayukati aúkáapi uréta anókaq ááyama maará-tiraaye:

¹⁵ “maa-káyúkáô, nôraq itaráq keráwáqá maami-qtátááqá tarôq kéoo? kerátámá keráwáqtê móraiq umá maa-márábí-káyúkámúye. kerátámá paá keráwáqá Áánûqtuni átê-wataama kétima-timuye. naayó-qtátáákóqtábá yetíwîqa múte yaúyoqtabama minnábike waéqtikayaaka kerátámá iráuye. matúq-matuq umá maí-Aanuqtuma aabayákáráq maragaráq únókáráq máqte-qtataakaraq máqte-kamma marabíkaráq nópíkaráq tarôq urái-nakoqtaba timá-timeyaaka kerátámá iráuye.

¹⁶ naayóbáqá wemá iyúwáitata yeráwáqá máqte-marabake yeqtí yúyánákáq máqte-qtataaqa tarôq urááe.

¹⁷ miráitana máqte-tupaama wemá máqte-kayukati aúkáapimma yaímma-yataaqa keyimitata mi-qtátááqá yemá aónaraae. ánibo Áánûqtu wemá keráwáqá aaqá kétimitana keráwáqtí yókáq-yátááqá mamá parú kéitaq yókáké-qtátááqá mamá kéneq keráwáqá timuqá kémaraae.

¹⁸ miráitana Póro wemá maamin-áímmá waayúkama kétima-yimitatamanibo yeráwáqá íma kéiteta yeráwáqá paá máqte-kayukabama aáwaqa agamá ákûq umáyikaiyaba yíkaraae.

Póromma óqtatannapo ikákaae téta tirááe.

¹⁹ yaímma Ítiráaeo-wayukama Áátioki-marabakekaraq Aikónia-marabake iráa-kayukama yeráwáqá waayúkati yúyánámmá mayéta Póromma óqtatannapo ikákaae. miráitata yemá Póroqtabama pukaíyáa téta anó-marupakema yabitimá paábaq márûte yukááe.

20 miráimanibo yaímma Ítun-anna-wayukama Póromma amakaq ya ikúyakaraawana Póroma itó-urena anó-marupaq yauwéqma utáiyi. ániibo aabáyaama Póroma Páánabatigaraq yenákámá Tébe-marabaq kóuraaye.

Póroyaa Páánabatima yenákámá Tíriabake yauwéqma Áátioki-marabaq irááye.

21 Póroyaa Páánabatima Ítuni átê-wataama Tébe-marabaq máa-kayukama kétima-yimeta Ítun-awikaqa netuqyaa-káyúkámá iyápó-annama mamá aúqyiketa anaaékaqa maréta Arítara-marabaq uréta mikákémmá Aaikóniabaq uréta Patíriyaa Áátiokaq urááye.

22 miráitata yenákámá mi kaumo-márábáq Ítun-anna-wayukati íyaqa mamá akoqnáá kéumayiketa maará téta yenákámá akoqnáá umá tiráiyi: “keráwáqá maamin-áímmá itáíq-itaiq umá yaqtóráaro. Áánûqtuma yabíkái-marupaqa uyáberanunataamanibo áqnáabaqa ketáámá ummaamá mamayéqtaae.” téta tirááye.

23 ániibo máqten-aukapaqa Ítun-aama itáa-kayukama áíkuyo-kayukati aúkápikemma yaímma yetí anó-wayukama mamá tarôq umáyíkaraaye. miráitata yenákámá aáwaqa awéta uréta Ítukaq nunamummá kéteta Ítukaq itáíq-itaiq o-káyúkámá uyátárai-nakoma yemmá yíwáqnaa ígáae.” téta tirááye.

24 anaaékaqa yenákámá Patíria-aukapaq kótámatuweta Paapíriya-marabaq urááye.

25 miráitata yenákámá Pégaabaq átê-wataama timá yímiqtuweta anaaékaqa Aatáaria-marabaq kukááye.

26 ániibo Aatáariabakemma yenákámá únópi-káárébi Áátioka-marabaq yauwéqma urááye. ániibo naayóbáqá mi-márúkákémmá Póroyaa Páánabatima yínêkuyeta nunamummá kéteta Áánûqtuni yíwáqnaa í-yátáákómá yenákáyôpaq máinata wení mayaímá mayaígáae téta tiráa-mayaima yenákámá mamá ánatatuweta irááye.

27 yenákámá Áátioki-marukaq iréta Ítun-aama kéitaa-kayukama mamá áíkuyikaraaye. ániibo Áánûqtuma yenákátê yagaroqtamá nôrawabi uráiq-tataaqtaba kétima-yimeta maará téta tirááye: “káqo-kayukabimma Áánûqtuma aamá awíqyikena oqtamá íyikaitata yemá Ítun-aama itáíq-itaiq kéoe.” téta yenákámá máqte-kayukama timá yímikaaye.

28 ániibo yenákámá mi-káyúkátê taíbaq-kanaama máqe-uraaye.

15

Yérútáárebaqa monoq-áímmá kéitaa-kayukama áíkuma watáama tirááe.

1 yaímma Yúria-wayukama iréta Ítun-anna-wayukama maará téta watáama timá yímikaae: “keráwáqá Mótetini ámáan-aimma íma waráiyata kerawáqti túma káráraiyanama kanaaráq Áánûqtuma íma kúmiq-yataapike tiwirániye.” téta tirááe.

2 yemá mirá-timatuwaawata Póroyaa Páánabatima min-áímmá kéteta yenákámá mi-káyúkátê íyamma éta akoqnáá umá aamá tirááye. miráitata yaímma yíbâqawaaraa-kayukama Póroyaa Páánabatima timáyikaayata tébakaq-wayukate Yérútáárebaq uréta iyápó-annagaraq anó-kawaa-wayukama yekáq watáama móma téite urááe.

3 ániibo Áátioki-marabaq Ítun-aama itéta áíkuyo-kayukama yeráwáqá mi-káyúkámá timáyikaawata kégomma yemá Pinítiabakaraq Tamériabakaraq urááe.

miráitata mi-kááyáq-áúkápáqá yemá Ítun-anna-wayukaraq timá tágeta káqon-anna-wayukama Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtuma yirummá mamá waéraiye téta timá yímikaae. miráitata yemá Ítun-anna-wayukati íyaqa mamá Íráqôniq urááe.

⁴ miráitata yeráwáqá Yérútáárebaq yewata yaímma timáyíkarai-kayukagaraq yetí kawáá-wáyúkágáráq yemá káyimoneta miráo-maarao timáyíkaraae. miráitata Póroyaa Páánabatima yenákátê Áánûqtuma nôrawabi i-qtátááqtábámá wataama timá yímikaaye.

⁵ ánibo yaímma Péрати-wayukabike Ítun-anna-wayukama itó-uma maará-tiraae: “tiwiráníqtaba yeqtí yúma kégareq yeráwáqá timá-yimiyata Mótetini ámaanaimma wáráaro.” téta tirááe.

⁶ miráitata yaímma anó-monoq-wayukagaraq timáyíkarai-wayukagaraq mórabi áikuteta min-áímmá timá uwákáae.

⁷ miráitata yemá taíbaq-aimma timátúwáawana Pítaama itó-urena maará téna timá yímikaiye: “ketíbâqawaayuo, naayóbáqá Áánûqtuma kemmá tiwiréna átê-wataama káqo-kayukabi mó-ketima-yiminata yemá kéiteta Áánûqtukaq itáíq-itaiq ígáae téna tiwíkaiye. minnáyaba keráwáqá ítaraae.

⁸ Áánûqtuma máqte-kayukati íyaqnobaqa káonenaboana yíyaqnobaqa íráqôniq kéitana keqtáá kétiraatiye. miráitana wemá wení Aokaq-Áámá yeráwáqá káyimimma miráuma naayóbáqá keqtáá tímikainiq umá káyimiye.

⁹ Áánûqtuma wemá keqtáámá ôriq umá íma kétiraatenata yeráwáqá aokarîq imá kéiyé. ímiye. yeqtí yúma íkegareq yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq kéowana wemá yeráwáqti yirunóbáké kúmiq-yataaqa mamá paá kéumayikaiye.

¹⁰ miráitay yeqtí yúma kégareqtaba keráwáqá nôraq itaráq Áánûqtumma áyamma iníq kémakateo? miráitay maamin-úmmáán-ámáán-áímmá monoq-áímmá kéita-kayukabimma íma yíméro. naayóbáqá ketítaubikotaama yeráwákáráq ketáágáráq maamin-úmmáá yátááqá kanaaráq umá íma wakáunatae.

¹¹ miráimanibo ketáámá Ítuqtaba itáíq-itaiq kéunanata wení íráqô-qtataaqa wenamáa wenôpake kéitana keqtáá mamá paá kéumatikenata tiwíkaipoana miraráa umá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama yiwíkaiye.” téna Pítaama tiráiyé.

¹² Pítaa wemá mirá téna kétitata yaímma áikutaa-kayukama yeráwáqá aamá íma téta yeráwáqá Póroyaa Páánabatima min-nákátí yúrapí karákááyata Áánûqtuma yenákátí iyáákaq máqtemma awaaméq-yátááqá tarôq umá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama yiráátin-aimma yenákámá tirááye.

¹³ ánibo yenákámá maamin-áímmá timá ánatatuwaayana Yêmiti wemá tiráiyé: “ketíbâqawaayuo, keráwáqá ketáámá ítáaro.

¹⁴ Tááímoni Pítaama wemá keráwáqá timá-timikaiye. áqnáabaqa Áánûqtu wemá wení yabíkái-qtataaqa yúwáitana káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabimma kégumitana mi-káyúkábíkémá Áánûqtu wemá yaímma yiwíqma wení waayúkaq uráiyé.

¹⁵ minnáyaba naayóbáqá mórana Áánûqtuni amuné-náqá Êmoti wemá agamatá-kánnáábí maará-tiráine.

¹⁶ ‘uyátárai-nakoma Áánûqtu wemá tiráiyé.

anaaékaqá kemá yauwéqma yénúne.

miráinaq kemá yeráwáqá Tébitin-anna-wayukama aúgen-augen umáyikanune.

miráitata yeráwáqá miráuma móra-namma aútú kamá wáinikaa umá yeráwáqá mááe.

miráipoaq kemá mi-námmá yawítíma aúge-nakaa ónúnnama miráuma Tébitin-anna-wayukama mamá íráqôniq umá umáyikanune.

17 miráipoana máqtemma káqon-anna-wayukagaraq yaímma ketábá yiwíkauna-wayukagaraq yemá uyátárai-nakoqtaba abáá-inoe.'

18 téna naayóbáqá uyátárai-naqa Áánûqtumma wenamáárîq maamin-áímmá aúyánápi téna tiráiyé."

19 miráitana Yêmiti wemá móragaraq maará téna tiráiyé: "káqon-anna-wayukama yeráwáqá Áánûqtuma yirummá káme-kayukama ketáá íma ummaan-ámáán-áímmá yeráwáqá yiménúnatae.

20 minnáyaba ketáá aúbama agamá yeráwáqá paá maará timá-yimenunatae. 'yeráwáqá yeráwáqti maníkáq awéqa timátuweta yeqtáaimma táwîq kéomayiketa miraráá íoro. miráuma aaraukáqá mamá yataí-ááímmá íma tarôq ígáae. miráuma yaímma waí-waakoni naaemá íma néta móra-wamma ánúwaramma íbibamá ikámaraiye-kama naaemá íarena íma naaro.' téqtaa timá-yimenunatae téna Yêmiti tiráiyé:

21 "ánibo minnáyaba Mótetini ámáan-aimma máqte-marupaqa monoq-náúpáqá Tabaati-yúpáámá yoráuma ítaráae." téna tiráiyé.

yeráwáqá aúbama agamá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama timáyikaraae.

22 miráitata yeráwáqá yaímma iyápó-annagaraq yeráwáqti aúkápimma yeqti anó-kayukagaraq awaaméqá umáyikena yiwíkai-kayukagaraq máqtemma Ítukaq yirummá ámê-kayukama yemmá yiwíkaae. minnámo yiwiráa-kayukama Póroyaa Páánabatite Áátioki-marupaq wígáae téta yiwíkaae. miráitata yeráwáqá kaayaq-nákámá Yúqtaatima móra-awíqa Paatáábati wegáráq móra-naqa Táératima yenákámá máqte-kayukati yúraqaqá íráqôn-ano-wayukae.

23 maamin-áúbámá yetê mamé urááe:

"ketáámá keqtíbâqawaayutaama timáyikarai-wayukagaraq anó-kayukagaraq keráwáqá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama ketíbâqawaayuraa umá Áátioki-aukapaq Tíriyapakaraq Tirítiabaq máa-kayukama keráwáqtábá wágáae téqtaa kêtunatae.

24 yaímma-wayukama keqtáábikémmá keráwáqtôpaq uréta yeráwáqá kaaqaari-áímmá téta keráwáqti túyánámmá mamá táíq kéoe-aimma ketáá itáunataamanibo keqtáábikémmá aamá yeráwáqá íma mamé uréta yeráwáqá paá kaaqaarigónîq kéoe.

25 miráitata ketáámá minnáyabataa aamá timá móra-akaq maréqtaa keqtáábikémmá kaayaq-nákámá timáyikaunataa yenákámá yagaroqtamá ketáá tíkái-nakama Páánabatiyaa Pórogaraq keráwáqtôpaq yeráwáqá kéoe.

26 yenákámá ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoni mayairákémmá puíyóyaqtabama íma ikatîqa kéoye.

27 miráitaqtaa ketáámá kaayaq-nákámá Yúqtaatiyaa Táéрати yenákámá timáyikaunataa keráwáqtôpaq kéoyapoata yenákámá yenamáárîq mimórá wataama agayáuna-aimma mó-tima-timiyaq itánoe.

28 ánibo keqtáábímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá mimóráq-túyánámmá kêtimitaqtaa ketáámá aamá timá móra-akaq maréqtaa ummaa-yatááqá keráwáqá íma mayánóe téqtaa ketáámá pááqyan-amaan-aimma paá agatáunatae.

29 itáaro. maníkáq awéqa timátuweta yimíyan-aawaqa íma naínoe. waí-wáákóní naaemá íma néta móra-wamma ánúwaramma íbibamá ikámaraiyakkamma íma naaro. miráuma aaraukáqá mamá yataí-áímmá íma tarôq oro. mirá-qtataariq éqa keráwáqá íráqônîq ínoe. áre." téta min-áúbábí tirááe.

30 miráitata yemá maamin-áúbámá maméta Áátioki-marabaq kóuraae. Áátioki-marabaq kéwetama áíkuma itáíq-itaiq kéo-kayukama maamin-áúbámá maméta móma yímikaae.

³¹ ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá maamin-áúbágómá umá yíqtaaiq iqtábá yoráuma ítátuweta yeráwáqá yimuqá ôriq umá makááe.

³² miráitata Yúqtaatiyaa Táératima yenákámá Áánûqtuni amuné-nákórátámá yenákámá mi-kayúkábímmá ayáqtáákaq watáama téta Káríqton-anna-wayukati yirummá mamá akoqnáá umáyíkaraae.

³³ miráitata yenákámá Áátioki-marupaqa pááqyamma ayáqtáá-kanaama kémaeyata yetíbâqawaayuma min-nákámá iyuwáiyáqtábá timá kaayoné umáyíkaraae.

³⁴ miráimanibo Táérati wemá yuwéna mibáq Áátioki-marabaq máqe-uraiye.

³⁵ Póroyaa Páánabati yenákámá Áátioki-marupaqa netuqyaa-kánáámá taíbaq óq-wayukate yagaroqtamá kémaeyata Áánûqtuni watáama kéyiraateta timá yímikaaye.

Póroyaa Páánabati yenákámá yatákááye.

³⁶ yaímma-kanaama yátáitana Póro wemá maará téna Páánabatimma timá ámikaiye: “kerátámá máqte-marabaq uréire umá Áánûqtuni watáama timá yímikauya-kayukama yeráwáqá íráqôniq umáwaq uyátárai-nakokaq itáiq-itaiq kéino téna tiráiyé.

³⁷ miráitana Páánabatima Yóáane Máákima awíqmena yenákátê wínéna uráiyé.

³⁸ miráimanibo Póroma maará-tiraiye: “naayóbáqá wemá Paapíriya-marukaqa tiyuwénarata wemá maami-máyáímá íma mayéna kóuraipoaka wemá kerátátê íwiniye.” téna tiráiyé.

³⁹ miráitana Póroyaa Páánabatima yenákátí yúyánákómá íma mórai q uráibo ôriq-oriq itata mikáké yaíkaa q urááye. miráitana Páánabatima Yóáane Máákimma awíqmeta yenákámá únópi-káárébi uréta Táíparati-marabaq kóuraaye.

⁴⁰ ániibo Póroma Táératimma awíqmeta kóyata Ítun-anna-wayukama maará-tiraae: “uyátárai-nakoni kaayoné-yátááqá kenákátê waíno.” téta tirááe.

⁴¹ ániibo Póroma Táératimma awíqmeta Tíriabakaraq Tirítiabakaraq kéwena Ítun-aama itáiq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqti yúyánámmá mamá akoqnáá uráiyé.

16

Tímoti wemá Póroyaa Táératite yagaroqtamá uráiyé.

¹ Póroyaa Táératima Tébe-marabakaraq Arítaraa-marabakaraq uráiyé. ániibo mi-márúkáqá mórama Ítun-anna-naqa máqe-uraimma min-nákón áwîqa Tímotie. mórama Ítiráaeo-annabiken-inikoni áanikoe. min-íní kómá Ítukaq itáiq-itaiq miráimanibo aboámá Karíki-nare.

² miráitata yaímma Ítun-anna-wayukama Arítaraabakekaraq Aikónia-marupakekaraq yemá Tímotin áaikoma yeqtí yúrakaaq íráqôniq uráiyé.

³ ániibo Póroma Tímotimma ketê wíkáae ténaboana wení aúma kárataiyé. Ítiráaeo-wayukama mibáq máaqtatae téna miráuraimanibo wení aboámá Yéqtaaeo-naqa máetata máqte-kayukama aónaraae. Ítiráaeo-wayukayaba íyamma iyá téta wení aúma kárataiyé.

⁴ ániibo yeráwáqá anó-marupa q kéweta naayóbáqá Káríqton-annagaraq aúbabi agamá tiráan-aimma kétima-yimeta ‘keráwáqá maamin-áímmá wáráaro’ téta tirááe.

⁵ miráitana máqten-aukapake Káríqton-anna-wayukama yeráwáqá akoqnáá umá itáiq-itaiq kéowana móra-mora-taoqa taíbaq yorupamá mórabi yoráutaae.

Póroni kaikáá-qtátáaré.

⁶ yeráwáqá maréta Parítia-marabake Karétia-marabaq kéowana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Étia-maragoni aúkápimma Áánûqtun áama abarokáq mó-tiyaba íma iyúwáitata tirááe.

⁷ miráitata yeráwáqá maréta Mítia-marukaq uréta mikákémmá yeráwáqá Pitínia-marupaq wínéta kéowana Aokaq-Áágómá yeráwáqá yáqtokaiye.

⁸ miráitata yeráwáqá Mítia-maruqa kótámatuweta Taróqaati-marabaq urááe.

⁹ mi-nókáámmá Póroma móra-yataaqa kaikáá umá aónaraiye. miráitana mórama Maaterónia-marupake-nakoma itó-urena Póromma inaa-inaa tiráiyé: “emá Maaterónia-marabaq iréwaq keqtáá tíwáqnaa uwo.” téna kítitana aónaraiye.

¹⁰ ánibo Póroma mirá-qtátááqá káonaiqtaba páátákáá kemá Arúkegaraq ketáámá yokaa uréta aammá ónúnna-aqtabataa abáá-uraunatae. miráitaqtaa ketáá utáunataama Áánûqtuma mi-káyúkábí átê-wataama mó-tima-yimero téna kétaayaiye téqtaa ketáá tiráunatae.

Aríriaama Káríqton-annama aúkáiye.

¹¹ ketáámá Taróqaati-marukakemma únópi-káárébi kéunanataa únópi-kááregómá maréna Tamáátarati-marabaq uréna káqon-aabayanapimma mikákémmá Niyáápori-marukaq uráunatae.

¹² ánibo mikákémmá ketáá mi-márúqá yuwéta Píripaibaq uráunatae. Maaterónia-wayukati anó-marukaqa naayóbáqá Arómani-wayukama yeráwáqá mi-márúkáqá ya máqe-uraane. miráitaqtaa mi-márúkáqá ketáámá yaímma-kanaama ya máqe-uraunatae.

¹³ ánibo Tabaati-yúpáámá ketáámá anó-marupakemma yuwéta máápaqa móra-nokoni áwábaq nunamummá ténaqtaa kéunanataa min-áúkápáqá yaímmanoinimma yemá mórabi áíkuma máawaqtaa yeráwáqtê ketáámá watáá-wataa tiráunatae.

¹⁴ ánibo mi-nóinípi-kémmá móra-inikoni áwîqa Aríriae. wemá Táiyátáera-marapaken-inimma wemá karogaro-tábáráábémá yakáqma anó-kayukama kéyimena minnárake móneqa kémayena Áánûqtukaq nunamummá téwaininikomma wemmá uyátárai-nakoma wení aúyánámmá mamá íraqôniq umákáitana wemá Póron áama ítaraiye.

¹⁵ ánibo min-ínkómá yaímma wení waayúkagaraq yeráwáqá Ítuqtaba nommá péqtuwaawana min-ínkómá maará-tiraiye: “kemá áraimma uyátárai-nakokaq itáíq-itaiq kéonaqa keráwáqá kanaarq máqtemma ketí naaúpaq yero.” téna titaqtáá ketáá wení-naupaq uráunatae.

Póroyaa Táératima yenákámá Píripaibaq ánná-naupaq máqe-uraaye.

¹⁶ móra-taoqa ketáá nunamummá tí-márúpáq kéweqtaa mórama paá-mayai-inaaruma aónaraunatae. ánibo wepímmá táí-aagoma máena mi táí-áágómá wemmá amuné-áímmá tiráiyé. anaaéqaq abarokáq ínî-qtataaqtaba kítitata min-ínáárúgóní kawáá-wáyúkámá wení akoqnáárake móneqa mayéwaone.

¹⁷ min-ínáárúgómá Póroqaraq ketáái tinaaé kéyena wemá anókaq ááyama tiráiyé: “maami-káyúkámá yemá mú mikákáá anómma uyátárai-nakoni mayaí-wáyúkábóata yemá Áánûqtuma keqtáá kúmiq-yataapike tiwiránîqtaba watáama kétima-timetatae.” téna min-ínáárúgómá tiráiyé.

¹⁸ máqte-tupaama min-ínáárúgómá min-áímmá timáe kéuwitana Póroma min-áímmá ítáimma ábôgaitana wemá waéqma min-ínáárúmá káonena maará téna táí-aagoqtaba tiráiyé: “Ítuma keqtáái kúmiq-yataapike tiwiránîn-nakon áwîkaq emá min-ínáárúgóní arunóbáké ayuwé paábaq kóaa.” téna kítitana páátákáá táí-aagoma ayuwéna kóuraiye.

19 ániibo min-ínáárúgóní kawáá-wayukama aónaamma yemá moneqa mayéwaon-aaimma táí-aagoma ayuwéna kégoiqtaba mi-káyúkámá yemá Póroyaa Táératimma yáqtoqma yiwíqmeta máqte-kayukati yúbáq anó-kawaa-wayukaraq urááe.

20 mikákémmá yiwíqmeta aamá ítama yainai-wáyúkáráq uréta maará-tiraae: “maamin-nákámá yenákmá Ítiráaeo-nakaboata ketáái márûqa mamá táwîq kéoye.” téta yemá tirááe.

21 miráitata yenákmá keqtaáyábá káqon-aaimma ‘waráaro’ téta kéteyamanibo ketáámá Arómani-wayukama min-ááímmá waráiyábá aammá áúkaiye.” téta tirááe.

22 ániibo aarawaamá yemá máqtemma min-nákátí paá-yubi kémaraaqtaba aamá ítama yainai-wáyúkámá yemá Póroyaa Táératini kúberai-unamma ayúqtuweta máqte-kayukama ‘tebûqa yíméro’ tewata yemá maami-kááyáq-nákámá tebûqa yímikaae.

23 miráitata yeráwáqá maamin-nákámá tebûqa yímítuweta yiwíqmeta ánná-naupaq móma yíkareta ánná-wayukati kawáá-nákóqtábá oqtamá umá akoqnáá uwo’ téta tirááe.

24 ániibo ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma wemá maamin-ákóqnáá-áímmá íténa wemá maamin-nákámá yiwíqma naaún-arunobaq yíkarena yenákatí yítaukaqa akoqnáá-annanapo kúyikatuwena iyúwáitata min-náúpáq máqe-uraaye.

25 nokáamma Póroyaa Táératima Áánûtukaq nunamummá timátuweta imá kéteyata ánná-wayukama yemá ítaraae.

26 mirá kéitana páátákáá anómma márûma yokéna ánná-wayukati naakóní ábo-tagoma karekóq uráíye. páátákáá máqten-anna-wayukati iyáápikeka akoqnáá-annagoma máqtepaq yarákuraiye.

27 miráitana ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma wemá itó-urena aónaimma ánná-nakoni máqten-oqtagoma íguraiye. máqtemma ánná-wayukama kóuraawaa téna wení tokóru-yakaa-puma yabitiréna wenamáárîq wení ánûwaramma araráánéna uráíye.

28 mirá kéitana Póroma anókaq ááyama tiráíye: “emá enamáárîq enaúma íma mamá táwîq uwo. ketáá máqtemma kanaarác máunatae.” téna Póroma tiráíye.

29 ániibo ánná-wayukaraq-kawaa-nakoma ikatíq kéitata ‘ómmá kúraqme yero’ titata ómmá kúraqma tágaraawana wemá uyaaténa Póroyaa Táératiti yítaupi aiqá ya atákuraiye.

30 ániibo mi-kawáá-nákómá Póroyaa Táératimma yiwíqmena máápaq kumá yaúbarena maará téna timá yímikaiye: “kenákámá umaataráaya-nakao, nôraq kéonanawaq Áánûqtuma kemmá mamá atóbatikaniyo?” téna wemá tiráíye.

31 ániibo yenákmá maará téta timá ámikaae: “emá Ítu Káríqtoqtaba itáíq-itaiq kéinana Áánûqtuma emmá kúmiq-yataapike káwirainana ení aara iyápógaraq móraiq oro.” téta tirááe.

32 miráitata yenákmá uyátárai-nakon-aama kétimameta máqtemma wení naaúpaq máa-kayukayabagaraq timá yímikaae.

33 mi-nókáámmá Póroyaa Táératimma tebûqa yímíqmaraapimma yenákatí náomma nommá kumá tete kéumayikena min-nákógárác máqtemma wení aara iyápóma yeráwáqá Ítuqtaba nommá pékaae.

34 miráitana wemá Póroyaa Táératima yawíqmena wení naaúpaq uténa aáwaaq yímítata narááye. ániibo wemá wení móra-naoq-wayukagaraq wegárác máqtemma Áánûqtun-aama itááqtaba yimuqá makááe.

35 aaqá iráráitata aabáyaanapimma aamá ítama yainai-wáyúkámá yaímma i-wáyúkámá timáyiketa ‘min-nákámá timáyikénata kóotao’ téta máma timá ámikaae.

³⁶ miráitana ánná-wayukaraq kawáá-nákómá Póromma timá ámikaae: “aamá ítama yainai-wáyúkámá téta ‘kenákáyábámá iyúwénata kóotao’ téta tepóaka yaákare kóyuye.” téna timá yímikaiye.

³⁷ Arómani-wayukati ámáan-aimma téna “Arómani-wayukama tebûqa íyimero.” kétepoana Póroma maará téna timá yímikaiye: “kerátámá Arómani-nakamuyamanibo yemá kekárátábikémmá árain-aimma íma ítama yaíkaae. ímiye. aarawaatí yúrakaga paáyaba kekárátámá tíkakaakarataae. miráitata yemá kekárátámá ánná-naupaq tíkaraae. ániibo íbêqa kekárátámá aúpárq timátikanetaq kéoo? árainma ímira-inoe. yenamáárîq íréta kekárátámá mamá máápaq márûte tiyuwánôkarataae.” téna Póroma tiráie.

³⁸ ániibo i-wáyúkámá maamin-áímmá maméta aamá ítama yainai-wáyúkárq mó-tima-yimewata yemá min-áímmá ítamma Arómani-nakaboata ôriq umá ikatîq urááe.

³⁹ miráitata yeráwáqá uréta min-nákámá mó-tima yiruqtabá umáyiketa máápaq iyúwáawata ‘mi-márúqá yuwéka kóokao’ téta yeráwáqá tirááe.

⁴⁰ miráitata yenákámá ánnábike yuwéta Aríriaani naaúpaq urááye. mibáq yenákámá yaímma yíbâqawaaraa-kayukama yimónatuweta Ítuni watáama kétima-yimeta yeráwáqtí íyaqa mamá akoqnáá umáyiketa yenákámá kóuraaye.

17

Tetarónáikaq-wayukama Póroyaa Táératima yíkamineta urááe.

¹ Póroyaa Táératima yenákámá maréta Áápi-pori-marabakemma Aaporónia-marukaq uréta mikákémmá maréta Tetarónáikaq Ítiráaeo-wayukati monoq-námmá wái-marukaq urááye.

² miráitana naayóbáqá Póro wemá mirá éwainiq umá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáqá kaumo-Tábáátígóni aúkáapimma wemá yeráwáqtê yagaroq-tamá maéna Áánûqtuni wannaabí agamatán-áímmá timá-yimikaiye.

³ ániibo wemá Áánûqtuni áaimma kétima-yimena “keqtáái kúmiq-yataapike tiwiránîn-nakoma wemá aú-tiqa mayéna pukéna itó-iniye” téna tiráimma “maamin-náqá wemá Ítue. wemá keqtáái kúmiq-yataapike tiwirániye.” téna Póro wemá tiráie.

⁴ miráitana mi-káyúkábikémmá yaímma-wayukama yeráwáqá Áánûqtqtaba kéiteta yeráwáqá Póroyaa Táératiti yinaae wakááe. yaímma Karíki-wayukama yeráwáqá Áánûqtqtaba itáiq-itaiq kéo-kayukama kaayaq-nákátí yinaae kéwaraawata yaímma anó-noinimma yeráwákárq mirá-uraae.

⁵ miráitana yaímma Ítiráaeo-wayukati íyakoma táwîq kéiteta yeráwáqá yaímma-wayukama oótamma íma makáa-kayukagaraq yaímma táí-wayukama timáyíkaawata yeráwáqá márûqnobaq uréire kéeta anókaq ááyama aamá kéteta Yéitonini naammá yeráwáqá ya ikúteta Póroyaa Táératima máqte-kayukati yúrakag yiwíqmeta yinéta urááe.

⁶ miráimanibo yeráwáqá íma mi-kááyáq-nákámá yimóneta yeráwáqá Yéitonikaraq yaímma yíbâqawaaraa-kayukama yáqtoqma yiwíqmeta kámááni-wayukaraq kéyeta yeráwáqá maará téta anókaq ááyama tirááe: “maami-káyúkámá yeráwáqá máqten-aukapaqa táí-aaimma tarôq umáe uréire kéeta íbêqa yeráwáqá maa-márúkq ketáábí ya mááe.

⁷ ániibo Yéitonima wemá mi-káyúkámá yiwíqmena wení naaúpaqa ma kéyikaiye. máqtemma yeráwáqá Arómani-wayukati yabíkái-nakoni ámáan-aimma kárateta tirááe: “káqomma yabíkái-naqa máimma áwîqa Ítue kéte.” téta tirááe.

8 aarawaagáráq kámááni-wayukagaraq yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá máqtemma ôriq umá íyaqtaba urááe.

9 miráitata Yéitonigaraq wetê oq-wáyúkágáráq yeráwáqá máqtemma moneqa meyaníq umátúwáawata anó-kamaani-wayukama yeráwáqá iyúwáawata kóuraae. Póroyaa Táératinopake nékaq máíyaq yetí moneqa yauwéqma yimínoe.

Póroyaa Táérati yenákámá Péríabaq mayaímá matááye.

10 kumayuqá aúráitata nokáamma Póroyaa Táératimma yíbâqawaaraa-kayukama yenákámá Péríabaq timáyikaayata mi-márúkáq uréta yenákámá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uyábékaaye.

11 ánibo Ítiráaeo-wayukama Péríabaq máa-kayukama yeráwáqá íráqôniq umá Áánûqtuni watáama itéta yaímma-wayukama Tetarónáíkaq máeta Áánûqtuni watáama íma itáa-kayukaraa yeráwáqá íma urááe. ánibo máqte-tupaama yeráwáqá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáámá kéyorauteta Póroni watáama ‘árainabiyo?’ téta yeráwáqá tirááe.

12 miráitata taígani aarawaamá yaímma Karíki-wayukabike yaímma waagáráq anó-noinikaraq yeráwáqá Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq kéeta yirummá ámikaae.

13 Póro wemá Áánûqtuni watáama Péríabaq máa-kayukama kétima-yimitata yaímma Ítiráaeo-wayukama Tetarónáíkaq máa-kayukama yeráwáqá itéta mi-márábáq uréta aarawaamá Póroni watáama kéita-kayukati yúyánámmá mamá tawíq umáyikaraae.

14 mirátata yaímma Káríqton-anna-wayukama yemá páátákáá Póromma únón áwabaq timákáawana kóitata Táératiyaa Tímotima Péríabaq paá máqe-uraaye.

15 ánibo Póromma aapaké awíqmeta ye-káyúkámá Áátenibaq nékaq mó-ayuweta yemá yauwéqma Péríabaq kégowana Póro maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá móma Táératiyaa Tímotima timá-yimiyatawaq yenákámá páátákáá ketôpaq yetao.” téna timá yímikaiye.

Póroma Áátenibaq Ítuni watáama tiráíye.

16 ánibo Póroma Táératiyaa Tímotiti yiwémá Áátenibaq máena aónaimma mi-márúkáqá yaataq ikúqma waayúka óiqa tarôq umáketa minnáraq nuna-mummá kétewana Póroma minnáma aónaimma wení áyakoma táwíq uráíye.

17 miráitana wemá máqte-tupaama monoq-náúpáqá uténa Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtukaq nunamummá kéte-kayukagaraq yemmá akoqnáá umá watáama tiráíye. miráitana máqte-tupaama waabá-káyúkámá áíkutaawana yeráwáqti yúraaq agarokáq watáama tiráíye.

18 ánibo yaímma yeqtí yirááti-wayukama yetí tugarukón áwíqa Epikúriayaa Atóika yemá Pórote kárún-aaimma tirááe. yaímma-wayukama maará-tiraae: “wemá aamá íma ítarai-nakoma waayúkama timónaigaae téna mirá kéíye. netuqyaan-áímmá tin-nákómá nóin-ainaq tínénaq kéíyo?” téta kétewata yaímma-wayukama maará-tiraae: “wemá káqo-marupake kaaqaari maníkóní watáama kéíye.” téta tiráámanibo Póroma Ítuni átê-wataama kétima-yimena Ítuma pukéna itó-uraiqtaba kétima-yimitata yeráwáqá mirán-áímmá tirááe.

19 miráitata yeráwáqá Póromma awíqmeta káánítôre-wayukaraq uréta yemá maará téta tirááe: “emá aúgen-aimma máqtemma aarawaamá timá-yimen-aimma tinaqtaa itáano.

20 maamin-áímmá ténaqtaa ketáá itáúnama aokaríq kéíye. miráinaa min-áíkoní áaimma tinaqtaa itáano.” téta tirááe.

21 Áátenibaq-wayukagaraq káqo-marupake Áátenibaq yama kémae-kayukama yemá yeqtí anó-kanaama yuwéta mikáq yama máeta máqtemma aúgen-aiqtaba kéiteta téite urááe.

22 ánibo Póroma káánítôre-wayukati áíkuma máa-marupaq Éríáápagatiq wenáwîqa itó-urena wemá tiráiyé: “keráwáqá Ááteni-wayukao, keráwáqtí maníkókáq akoqnáá umá nunamummá kétéwaq káonaune.

23 miráitaq kemá uréq keráwáqá nunamummá kéte-naupaq utéq aónaraunama keráwáqtí maníkókáq agamá amí-yáréráqá móra áubama maará téq agamakááe. ‘maaminnáma ketáá íma aónarauna-naqa móra uyátárai-nakoe.’ téq agamakéq min-náqá keráwáqá íma aónareq wekáq nunamummá paáyaba tiráamanibo íbêqa kemá min-nákóní watáama kétima-timune.

24 ánibo Áánûqtu wemá máqte-qtataaqa maa-márábí wái-qtataaqa tarôq uráiyé. miráitana Áánûqtuma wenamá wîyopakaraq mararákáráq anómma uyátá-maqma máiyé. miráitana wemá waayúkama iyáápike umaráan-naupaa íma kémaiye.

25 ánibo Áánûqtu wemá móra-yataaqtaba íma aqtórárîq kéena móra-nakoni ayáákogaraq mamá tíwáqnaa íniye. téna íma kémaiye. ímiye. wemá wenamáárîq máqte-kayukabimma aúgen-auwaraima kéyimena máqte-qtataakaraq aáma kéyimiye.

26 miráitana kímora-naqa wemá tarôq uráitana wepíkémamá mamá netuq-wayúkámá abarokáq urááwana wemá mamá máqte-marabaq yíkáraiye. miráitana wenamáárîq yeráwáqtí máe-kanaama maréna yeráwáqtí máa-maruqa kéyimena uráiyé.

27 ánibo Áánûqtuma miráuraipoata yeráwáqá wemmá abáá kéetama wemmá aónainoe. miráitana Áánûqtuma keqtáá móra-mora-yutaa ketáái nékaq íma máiyé.

28 ‘miráitaqtaa ketáámá wepí máeqtaa ketáámá tú aréqtaa uréire kéunataae.’ miráuma naayóbáqá keráwáqtí aamá ítaraa-kayukama yemá tirááne; ‘ketáágáráqá Áánûqtuni iyápó-annataa máunatae.’ téta tirááne.

29 owé. ketáámá Áánûqtuni iyápó-anna máeqtaama weqtábámá íma áwáarara kain-óqtánábi mónerabi óqtane. ítenatae. móra-yataaqa waayúkagoni ayáápikenabi aúyánápíké tarôq umákáraiye téqtaa íma ténátae.

30 naayóbáqá waayúkama aamá íma ítaraa-kanaaraqa yeráwáqá nói-qtataarabi mi-kánááráqá tarôq kéowanama Áánûqtu wemá aamá minnýyaba yaináí-áímmá íma tiráine. íbêqa wemá máqte-marupaq máa-kayukayabama téna ‘keráwáqá keráwáqtí táí-aaipeke waéráaro.’ téna kétéiyé.

31 miráitana Áánûqtu wemá móra-kanaama maréna móra-taoqa máqte-kayukama kateko-yátáákáq yeráwáqtí yáaiqtaba aamá ítama yainánîn-naqa awíkaipoana weqtábá ketáá itáíq-itaiq ónúnataama min-náqá wemmá pukáipike mamá itó-uyakaraiye.” téna Póroma Ááteni-wayukama tiráiyé.

32 yeráwáqá itáamma maamin-náqá Ítuma wemá pukéna itó-urain-aimma Póroma kítitata yaímma-wayukama yeráwáqá kéiteta wíráa kéowata yaímma yeráwáqá tirááe: “emá móragaraq maamin-áíqtábá kétinaqtaa anaaékaqa itáano.” téta yerwáwáqá tirááe.

33 miráitana Póro wemá mi-káyúkámá iyuwéna kóuraiye.

34 ánibo yaímma-wayukama Póroni anaaé kéwaraawata káánítôre-wayukapikemma móra-naqa áwîqa Taeonítíati wegáráq móra-inimma áwîqa Aráámari wegáráq yaímma-wayukagaraq Áánûqtuqtaba itáíq-itaiq urááe.

18

Póroma Kóriti-wayukabi mayaíma matáie.

¹ anaaékaqa Póro wemá Áátenibaq yuwéna Kóriti-marabaq uráie.

² ánibo mórama Ítiráaeo-naqa wenáwîqa Akíra wení márûqa Pááqtatibaq naayóbáqá Akíra wegáráq wení ánáakoma áwîqa Patíra yenákámá Ítari-maruqa yuwéta yaímma Ítiráaeo-wayukayaba Ítari-marupake anó-kawaa-nakoma áwîqa Karótiatima téna máqtemma Ítiráaeo-anna-wayukama kóoro téna titata iráa-kayukayopaq uráie.

³ miráitana Póro wemá yenákátê kémaena naayóbáqá kémayai-mayaima kémayena yíwáqnaa kéena tabarááberaq-namma urááe.

⁴ ánibo máqtemma Tabaati-yúpáámá Póro wemá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uténa yeráwáqtê Ítiráaeo-wayukagaraq Karíki-wayukagaraq máitata móra-mora-yuma yemá itó-uma yeqtí wataama tirááe.

⁵ ánibo anaaékaqa Táeratiyaa Tímoti yenákámá Maaterónia-maruqa yuwéta kégumoyana máqte-tupaama Póro wemá akoqnáá umá Ítiráaeo-wayukabimma min-áímmá kétima-yimena “Ítuqtabama keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nare.” téna timá yímikaiye.

⁶ miráimanibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá áyoqa káyeta weqtábá waáq táimma tirááe. miráitana Póro wemá itó-urena abikáké kaitôma popoq umátuwena wemá tiráie: “keráwáqá auyokiyamma minná kanaarácq keráwáqtí minnáe. ánibo íbêqa kemá keráwáqá tiyuwéq káqon-annama Yéqtaaeo-wayukayopaq kégoune.” téna Póro timá yímikaiye.

⁷ ánibo Póro wemá iyuwéna móra Yéqtaaeo-nakoni naaúpaq ko mánena uráimma min-nákón áwîqa Títíá Yátati ánibo min-nákómá wemá Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq kéitana wení naammá Ítiráaeo-wayukati monoq-nákóní waaqókácq wáqe-uraiye.

⁸ miráitana mórama Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naqa áwîqa Karípu wegáráq máqtemma wení aara iyápógaraq yeráwáqá uyátárai-nakoma Ítumma itáiq-itaiq kéowata yaímma Kóriti-wayukama yeráwáqá Póron-aama kéiteta yeráwáqá Áánûqtuqtaba kéiteta Ítuqtaba nommá pékaae.

⁹ ánibo móra-nokaamma uyátárai-nakoma wemá kainapákáá umá Póromma maará téna timá ámikaiye: “Póro, emá íma ikatíq íeacq maamin-áímmá íyuwaa. emá paá tíq-tiq umá timá-yimiyo.

¹⁰ kemá etê yagaroqtamá mánunaboana móra-nakoma íma emmá ikaména mamá táwîq umákaniye. ánibo maami-márúkácqá ketí waayúkama taígani-kayukama mááe.” téna Áánûqtuma tiráie.

¹¹ ánibo Póro wemá mi-márúkácqá móra-karitimaatigaraq abapaké móra-wiyomma kémaena wemá mi-káyúkábímmá Áánûqtuni wataama timá yímikaiye.

¹² anaaékaqa Arómani kámááni-wayukama yeráwáqá móra-naqa Kááriomma timáketa móra-marukoni naayón-áwíqá Akááiya íbêqa káqon-awiqa Karíti mi-márúkácq anó-kawaa-naqa ‘maao’ téta tirááe. miráitata mi-kánáárácqá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá ááiqá Póromma kéumaketa awíqmeta kawáá-wáyúkácq urááe.

¹³ ánibo yeráwáqá maará téta tirááe: “maamin-nákómá wemá máqte-kayukabimma téna “keráwáqá Áánûqtukaq nunamummá tero.” téna “wemá Ítiráaeo-wayukati yáaimma mamá táwîq kéie.” téta yeráwáqá tirááe.

14 ániibo Póro wemá watáama tína kaitana Káario wemá Ítiráaeo-wayukama timá yímikaiye: “maamin-nákómá wemá táí-aimma tarôq éna móra ámáan-aimma araténa uráinaqa minná kemá keráwáqá Ítiráaeo-wayukati táama itánúnamanibo

15 mórama keráwáqtí tíwîkaraq yaímma keráwáqtí táaiqtabama íma maamin-áímmá maméraq kemmá máma timá-timiyaraq kemá aamá ítama yaináano.” téna aamá ítama yaináí-nákómá tiráiyé.

16 mirá téna aamá itái-nákómá wemá maami-káyúkámá yaináí-náúpáké waqtúwáitata kóuraae.

17 ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá mórama Ítiráaeo-wayukati anó-kawaa-naqa monoq-náúpáqtábá wenáwîqa Tóqtanimma yáqtoqma aamá ítama yaináí-márúkóní waaqókákq tebûqa ámikaae. aamá ítama yaináí-náqá Káario wemá minnáyaba taíbaq-auyanamma íma ítaraiye.

Póroma yauwéqma Áatioki-marabaq iráiyé.

18 Póro wemá Kóriti-marabaq netuqyaa-túpáámá kémaena wení ábâqawaaraa-kayukate íraqôniq umáyikena wemá mórama únópi-káarébi maréna Tíriamarabaq uráiyé. miráitana Patíragaraq Akíra yenákámá yagaroqtamá Pórogaraq urááe. ániibo áqnáabaqa Tékariabaq wemá mórama yanaan-áímmá ánatanena Ítiráaeo-wayukati yáaimma waréna wení aqnótáuma kárátaiye.

19 miráitata yeráwáqá maréta Ipítiani-wayukati márûkaq uréta Póro wemá Patíragaraq Akíra yenákámá iyuwéna wemá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpáq uréna watáama akoqnáá umá timá yímikaiye.

20 ániibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá téta ‘Póro wemá yeráwáqté ayáqtáá-kanaama kémaena wíniye’ téta tiráámanibo Póroma yeráwáqtí yáama íma ítaraiye.

21 miráitana Póro wemá tiráiyé: “Áánûqtu wemmá akáinanama wemá kanaarácq kemmá timátíkáinaqa keráwáqá ya timónanune.” téna timátuwena Póro wemá yauwéqma kúmîtaqtaa ketáámá únópi-káarébi maréqtaa Ipítianimarama yuwéqtaa kóuraunatae.

22 ániibo únópi-káarégomá maréna Tétaría-marabaq uráitana Póro wemá Yérútáárebaq uténa Ítun-aama kaitaa-kayukama ‘mirá-maara oro’ kétima-yimena timá íraqôniq kéumayikena wemá Áatioki-marabaq kóuraiye.

Póroma yauwéqma kaumobáriq umá aammá uréire uráiyé.

23 ayáqtáá-kanaama Póro wemá Áatioki-marabaq máqena anaaékaqa wemá maréna káqo-kaqo-marupaqa Karétiabakaraq Parítiyabakaraq kéwena máqtemma Áánûqtun-aama kéita-kayukati yúyánámmá mamá íraqôniq kéena watáama timá yímikaiye.

24 miráitana móra Ítiráaeo-nakon-awiqa Aapóro wení márûqa Érékáánaria mikáké maréna Ipítiani-marabaq uráiyé. ániibo min-nákómá wemá íraqôn-aimma kétena Áánûqtuni watáama agamatán-áímmá ítarena

25 Ítuma ketáái kúmiq-yataapike kétiwiraiqtaba ítarena wení arukómá íraqôniq kaitana máqte-kayukama uyátárai-nakoni aammá waráiqtábá timá-yimikaimanibo wemá paá Yóáanenin-aiqtaba nommá péqyikaraiye. Ítuma káqomma péqyikaiyaba íma ítaraiye.

26 ániibo wemá akoqnáá umá Ítiráaeo-wayukati monoq-náúpápá máqte-kayukama Áánûqtuni watáama kétima-yimitata Patíragaraq Akíra yenákámá awíqmeta yenákátí naaúpaq uréta Áánûqtuni aammá waráá éta timá íraqôniq umá ámikaaye.

²⁷ anaaékaqa Aapóro wemá Karíki-marupaq wínéna kéitata yaímma Ipítiani-marupaq Áánûqtun-aama kéita-kayukama yeráwáqá wemmá áwáqnaa umá aúbama agamá ámêwana wemá maména móma Karíki-marupaq Ítun-aama itáiq-itaiq kéo-kayukama yímikaiye. miráitana Aapóro wemá mi-márúkákq uréna waayúkama Ítuqtaba itáiq-itaiq kéowana Áánûqtuma wení íráqô-qtataaqa wenamáa kéyimi-kayukabimma watáama kétena yíwáqnaa uráiyé.

²⁸ Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá ‘áraitmma Ítuma keqtáái kúmiq-yataapike tiwiránîn-naqiye’ téna yemmá yiráátiraiye. mirá kétena wemá máqte-kayukati yúrapimma akoqnáa umá Ítíraaeo-wayukati táí-aimma mamá paábaq yukáiyé.

19

Póroma Ipítianiq mayáimá matáiyé.

¹ Aapóro wemá Koríti-marabaq máqé-uraimma mi-kánááráqá Póro wemá máqtemma anugómá ôriq in-áúkápáq uréna wemá Ipítiani-marukaq yayamá iráiyé. ánibo mi-márúkákq yaímma Ítun-aama kéita-kayukama ya yimónaraiye.

² ánibo Póro wemá yeráwáqá ítama aónaraiye: “naayóbáqá Áánûqtun-aama itáiq-itaiq kéo-kayukama keráwáqá Aokaq-Áámá matááô?” téna kítitata yeráwáqá tirááe: “aaqáo. ímiye. mórama Aokaq-Áámá wáiyé téta íma tímá tímewaqtaa kétáámá íma ítaraunatae.” téta yeráwáqá tirááe.

³ miráitana Póro wemá tiráiyé: “keráwáqá náaraq umáwaq pékaao?” téna kítitata yeráwáqá tirááe: “ketáámá Yóáanenin-aiqtaba nonápó pékaunatae.” téta yeráwáqá tirááe.

⁴ ánibo Póro wemá tiráiyé: “naayóbáqá Yóáane wemá aarawaamá nonápó kébeqyikena tiráiyé: “keráwáqtí tirummá yokaa kéeraq nommá péráaro. ánibo ketinaaémo yínîn-nakoqtaba itáiq-itaiq inomma min-náqá wemá Ítue.” téna tiráine.

⁵ maamin-áímmá kítiteta anómma uyátárai-naqa Ítun-awikaq nommá pékaae.

⁶ miráitana Póro wemá yekáq ayáámma arááparena nunamummá kítitata yeráwápímmá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá kukáiyé. miráitata yeráwáqá káqo-káqon-aimma téta Áánûqtun-aama yemá amuné-áímmá tirááe.

⁷ ánibo mi-káyúkámá máqtemma miráuma tiyááka umá títaupake kaayáre (12).

⁸ miráitana Póro wemá Ítíraaeo-wayukati monoq-náúpáq uréna kaumowíyókóni arupímmá watáama kétena Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtataba tímá yímikaiye.

⁹ ánibo yaímma-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá íma kítiteta yeráwáqá máqte-kayukati yúrapimma Ítun aammá waráíqtábá tímá táwîq urááe. miráitana Póro wemá iyuwéna yaímma Ítun-aama kéita-kayukama yiwíqmena káqomma yirááti-naupaqa uráamma mi-naakón áwíqa Tiráánati-naupaqa yeráwáqá Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtataba téite urááe.

¹⁰ ánibo Póro wemá kaayaq-kárítímáátímá máena miráráá kítiteta yaímma Étia-marabaq máa-kayukama Ítíraaeo-wayukagaraq yaímma káqon-annama Yéqtaaeo-wayukagaraqa yeráwáqá máqtemma ketáái anómma uyátárai-nakon-aama ítaraae.

Tíbaani iyáapó-annama

¹¹ Póroni ayáápimma mórama Áánûqtuma aokaríq umá anón-awaameqa tarôq uráiyé.

12 miráitata yaímma-wayukama yeráwáqá Póroni óiqa ayumí-tábáráábémá maméta karí-wáyúkátí yineqá móma kémaraawana yeráwáqti karígómá kánataitata yeráwápkémmá táí-aagoma iyuwéna paábaq kóuraiye.

13-14 mi-káyúkátí aúkáapike mórama Ítiráaeo-wayukati anó-monoq-naqa áwîqa Tíbaa wení abapaké kaayaq-íyápó-ánnámá yeráwáqti mayaímá táí-aagoma matuwáiyátábá wáqe-uraiye. miráitata yaímma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maami-máyáírácq uréire kéeta yaímma-wayukabikemma táí-aama mamá paábaq yuwánétama yeráwáqá maará téta tirááe: “Póroma maamin-nákón áwîkaq akoqnáa-aimma kétitaqtaa ketáa kéitaunataama min-náqá Ítun-awikaq paábaq kóaa.” téta yeráwáqá tirááe.

15 miráimanibo maami-tái-áágómá yeráwáqá maará téna timá yímikaiye: “kemá Ítumma aónéq Póromma káoneq uraúpo keráwáqá náayuwabo?” téna yeráwáqá timá yímikaiye.

16 miráitata yaímma-wayukama yeráwápi táí-aagoma mái-kayukama yeráwáqá itó-ureta maami-káyúkámá ááiqa kéumayiketa yeráwáqti unáákáqtôma yarácma táíq kéowata táí-aagoma yíkamma ayáa ayíkáitata naae áráaq-wamma kóuraae.

17 ánibo anaaékaqa Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukama Ipítiani-marabaq máa-yuma máqtemma maami-qtátááqá kéiteta yáaqa karáiyé yeráwáqá uyátárai-nakon áwîqa múte yaútaae.

18 netuqyaammá Ítuqtaba itáíq-itaiq kéo-kayukama yeráwáqá máqte-kayukati yúrakaq iréta naayóbáqá nói-atataarabi tarôq uráa-qtataaqtaba timá abarokáq urááe.

19 miráitata yaímma-wayukama yeráwáqá maa-márábín-ámúné kéguteta awéqa téta uwaaqtagáánîq éta awaaméq-yátááqá tarôq kéo-kayukama yeráwáqti wannaamá máqte-kayukati yúrakaq maméta irabí má-agataae. ánibo mi-kánnáágóní meyámmá mórabí komáe-yamae umá yoruparáamma móneqa miráuma netuqyaa-mónéqá (50,000) abarokáq uráiyé.

20 ánibo yeráwáqá mirá kéowana uyátárai-naqa Ítun-aagoma akoqnáa umá anóniq éna wéyáwé uráiyé.

Ipítiani-marupaq anón-aiqa urááe.

21 miráitana anaaékaqa Póro wemá auyánámmá ítaraiye: “kemá maréq Maateróniakaraq Karíkiq uréq mikákémmá maréq Yérútaárebaq uréq ánibo anaaékaqa Arómuq ónúne.” téna wemá auyánámmá ítaraiye.

22 miráitana kaayaqá wemmá áwáqnaa umá mayaímá kémayaaya-nakama Tímotiyaa Irááqtimma timáyíkáitata yenákámá maréta Maaterónia-marabaq kéoyana wemá pááqya-kanaama Étia-marabaq máqe-uraiye.

23 mi-kánááráqá yaímma-wayukama yeráwáqá Áánûqtun-aama timá táwîq kéeta uyátárai-naqa Ítuni aammá auyáráaqtaba ááiqa urááe.

24 ánibo móra-naqa máqe-uraimma áwîqa Timítarie. wemá áwáarara kain-óqtákáké máqte-qtataaqa tarôq í-naré. miráitana wemá máqte-qtataaqa tarôq umá Ááqtamima yeqti maníq-íníkóní aman-náópácq téna makáiyé. miráitana mi-máyáíráké móneqa maténa yaímma wení mayái-wáyúkámá yímikaiye.

25 miráitana wemá mi-káyúkámá yiwíqma mórraq yíkarena maará téna tiráiyé: “waayúkao, keráwáqá máqtemma aónaraae. ketáái móneqa maami-máyáíráké paá kéena Póroni watáama táwîq kéumakaiye.

26 ánibo maamin-náqá Póroma máqte-kayukati yúyánámmá mamá táwîq kéitaq minná keráwáqá káoneq kéitaae. miráitana maami-qtátááqá wemá Ipítiani-marukaqa wenamáa íma mirá kéibo máqte-marabaq Étia-aukapaqa mirá

kéena wemá maará téna kétiye. ‘maníqá ketáái tiyáápike tarôq únna-yataaqá minná íma Áánûqtue.’ téna kétiye.” téna Timítarima timá yímikaiye.

²⁷ ánibo Póroni watáágoma ketáái moneqa mayaí-ámmá mamá táíq kéena máqte-kayukati yúyánákómá ketáái maníqá Ááqtamiqtabama máqte-kayukama yúyánámmá íma ítéta paá “tái-yataare.” téta tínoe. ánibo naayóbáqá Étia-wayukagaraq máqte-marabake-kayukama yeráwáqá maamin-ínímmá Ááqtamima ketáái maníkókáq nunamummá kétémanibo Póroma maamin-íníkóní áwîqa mamá táíq kétiye.” téna Timítarima tiráíye.

²⁸ ánibo yemá maamin-áímmá ítáamma ôriq umá íyamma itata yeráwáqá anókaq ááyama tirááe: “ketáá Ipítiani-wayukama ketáái anómmá Ááqtamima máíye.” téta yemá tirááe.

²⁹ miráitata máqte-kayukama yemá anókaq ááyama kététa kaayaqá Maateróniabake-nakama yiwíqmeta iráan-nakama Káéatiyaa Áárítáakatima min-nákámá Póroqaraq yagarogtamá uréire kéoya-nakaboata waabá-káyúkátí yúrikaq páátákáá yiwíqmeta urááe.

³⁰ miráitana Póroma waabá-káyúkátí yúrikaq wínéna kéitata yaímma Káríqton-anna-wayukama yemá wemmá yáqtokaae.

³¹ ánibo yaímma Étia-marabake anó-kamaani-wayukama yeráwáqá Póroni aanábó-wáyúkábóata yemá téta Póroqtaba íma waabá-káyúkátí yúrikaq wíno.” téta yeráwáqá tirááe.

³² miráitana waabá-káyúkátí yúyánákómá táíq umáguraiye. yaímma-wayukama óq-aipike ááyama kétéwata yaímma-wayukama óq-yataaqtaba kétéwata yaímma-wayukama yemá “nóin-aiiqtabawaq ya áíkutaunataabiyo?” téta paá aíbôqnaaboq urááe.

³³ yaímma Ítiráaeo-wayukama yemá móra-naqa Érékáánaramma timákáawana maamin-náqá tikáae téta máqte-kayukama ákaraae.

³⁴ ánibo aarawaamá aónaamma Ítiráaeo-nakoma maamin-áímmá kététaboata yeráwáqá Ipítiani-wayukama máqtemma maará téta tirááe: “Ááqtamima ketáái uyátárai-maniqa máíye.” téta ayáqtááq-kanaama mirá tíq-tiq urááe.

³⁵ anaaékaqa móra-naqa aúbama agayaí-nákómá aarawaakáráq timá yubínikena tiráíye: “keráwáqá Ipítiani-wayukao, máqte-kayukama yeráwáqá ítaraae. ketáámá Ipítiani-wayukama yemá yeqtí anómma maníq-íníkómá Ááqtamitini nunamu-nákáráq aokaq-óqtámmá aabayápáké kukáimma yemá kéyabiye.

³⁶ miráitana móra-nakoma íma maamin-áíqtábámá kaaqaari-áíné ítinibo keráwáqá paátí máero.

³⁷ keráwáqá maa-kááyáq-nákámá yiwíqme má yíkaraamanibo yenákámá íma ketáái aokaq-náúpákémmá moyámmá mayéta maamin-ínímá Ááqtamima ketáái maníkómmá timá táíq íuraaye.

³⁸ ánibo Timítarigaraq yaímma wení mayaí-wáyúkámá yemá móra-nakomma aamá timákaneta kéiyanaama anó-kamaani-wayukama yemá maamin-áímmá ítama yainánóe.

³⁹ ánibo keráwápímmá móra-wataama wárainaqá keráwáqá máqte-kayukama áíkuteraq waabá-káyúkábí min-áímmá tero.

⁴⁰ íbêqa máqte-kayukama ketáá ááiqa owáníq kéunataamanibo maami-wágóní áaimma móra íma wáiniq kéunaboataataa keqtáá ítama káonaiyaqtaama ketáámá kanaaráq aamá íma tenúnatae.” téna tiráíye.

⁴¹ aamá ítama aúbama agayaí-nákómá wemá maamin-áímmá kétima-yimena máqtemma waabá-káyúkámá timáyíkáitata wéyáwé urááe.

20

Póroma Maateróniabakaraq Karíki-marukaraq uráiyé.

¹ anaaékaqa maamin-áikómá ánatagitana Póroma máqtemma Káríqton-anna-wayukama yááyama yiwíqmena iréna yeqtí íyaqa mamá akoqnáá umáyikena wemá Maaterónia-marabaq kóuraiye.

² ánibo wemá min-áúkápáq uréire kéena Ítun-anna-wayukabimma wemá watáama kétima-yimena yeráwáqtí yirummá mamá akoqnáá umáyikaraiye. miráitana mikákémmá maréna Karíki-marukaraq uréna

³ mi-márúkákáqá wemá kaumo-wíyómmá máqe-uraiye. anaaékaqa Tíria-marabaq wínéna kéitata Ítiráe-wayukama yemá Póroma ikamí-áímmá tewana ítátuwena únópi-káárébi mikáké wemá yauwéqma Maaterónia-marabaq wínéna uráiyé.

⁴ ánibo Tópaateri Píraatimma áanikoe. wemá Péría-marabake-nakoma Pórote yagaroqtamá uráiyé. miráitana Tetarónáika-marabakemma kaayaq-nákárátámá Áarítáakatima Tekútue. ánibo Káéatima Tébe-marabakekaraq Tímotigaraq kaayaqá Étia-marabakemma Tíkikatiyaa Tarópima yemá máqtemma Pórogaraq yagaroqtamá kóuraae.

⁵ mi-káyúkámá yemá áqnáabaq uréta keqtááyábá Taróqaati-marabaq tiwétáá urááe.

⁶ ánibo yammá irabí agamá nai-kánáámá yátamakitaqtaa kemá Arúkegaraq ketáámá Píripai-marabakemma yuwéqtaa únópi-káárébi maréqtaa Taróqaati-marabaq uréqtaa yeráwáqtê yagaroqtamá mibáqá móra-Toqtaama máqe-uraunatae.

Póroma ákaq uréire uráiyé.

⁷ Tóqtaagoni áqnáabaq-kanaaraq ketááma aáwaqa kénaunanataa Póroma aabáyaama kóinenaboana aarawaamá watáama kétima-yimitana nokáan-aukaaniq uráiyé.

⁸ mi yanaa-náúpáqá ketáá áikuma máeqtaa watáá-wataa túnna-naupaqa ómmá netuqyaa kúraqmakaae.

⁹ miráitana mórama maabu-nákóni áwíqqa Yúतिकatie. wemá naammá yanaa-nákóni motôqakaqa máena Póroma watáama tin-áímmá Yúतिकatima itéq éna aúgáibaa itana aúma waguré máqena yanaa-nákóni motôqakake kuména marabí yutákuraiye. miráitata yemá kukéta aónaamma wemá pukuráiyé.

¹⁰ ánibo Póroma kukéna ámûraaq áyabaa uréna tiráiyé: “keráwáqá íma túyánámmá ítáaro. wemá íma pukáibo paá máiyé.” téna tiráiyé.

¹¹ ánibo Póroma yauwéqma naaúpaq uténa Ítuma yímikainikaa yammá mapámma kénena móragaraq watáama kétima-yimitana aaqá iraráitana Póroma iyuwéna kóuraiye.

¹² miráitata yemá mi-mábú-náqá íraqôniq umá máitata yemá yimuqá maréta awíqmeta urááe.

Póroma Taróqaati-maruqa yuwéna Mairítati-marabaq uráiyé.

¹³ Póroma marabí tiyuwénata ‘Ááqtoti-marabaq kégonabo ko tiwíráaro’ téna tímá tímítaqtaa ketáámá únópi-káárébi maréqtaa Ááqtoti-marabaq uráunatae.

¹⁴ mikákémmá Póromma awíqmeta ketáámá únópi-káárébi Mítíríni-marabaq uráunatae.

¹⁵ mikákémmá ketáámá únópi-káárébi uréqtaa Kááíoti-marukaraq ko watuwéqtaa mikákémmá mimórá táoqa Táámoti-marukaraq uréqtaa Mairítati-marukaraq ko yamá uráunatae.

16 ániibo Póro wemá maará téna aúyánámmá Ítaraiye. wemá yaímma-kanaama Étia-aukapaqa íma máena páátákáá Ipítiani-maruqa kótámatuwena Yérútáárebaq ya-kánáámá (péqtakoti-omaqa) aónanena uráíye.

Póroma Ipítianiq monoq-náúpáq kawáá uráa-kayukama watáama timá yímikaiye.

17 Póro wegáráq wemmá áwáqnaa umá mayaímá kémayaa-kayukagaraq yeráwáqá Mairítati-marupaqa máeta Póro wemá Ipítianiq Ítun-aama kéita-kayukati anó-kawaa-wayukama yááyaitata yemá wenôpaq irááe.

18 ániibo yemá wenôpaq kéyewana wemá maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá kenamááríq kemmá kétimoneq ketáaimma aónaraane. kemá Étia-marabaqa karáwáqtê áqnáabaqa máqe-uraune.

19 miráitaq keráwáqá aónaraane. netuqyaa-túpáámá Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá kemmá mamá táíq kéumatikaawaq kemá ôriq umá ummaa-yátááqá kémaye q kemá anómma uyátárai-nakoni mayaímá matáunae.” téna Póroma tiráíye.

20 miráitaq keráwáqá káonaae. kemá keráwáqá tíwáqnaa í-áímmá íma yáqtoqma akoqnáá éq kemá paá keráwáqá kétiraateq waabá-káyúkátí yúrakarabi naaúpaq timá tímikaune.

21 miráitaq máqte-tupaama kemá Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq maará téq timá yímikaunae: “keráwáqá keráwáqtí tirummá Áánûqtumma améraq keráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq kéyuweraq ketáái uyátárai-naqa Ítuqtaba itáíq-itaiq oro.” téq timá yímikaune.

22 keráwáqá itáaro. íbêqa Aokaq-Áágómá kemmá tiwíqmena Yérútáárebaq kéwipoaq mórama nói-qtataarabi ketineqá abarokáq ínî-waigoqtabama kemá íma itaraune.

23 ániibo kemá kímora-yataaqtaba Ítaraunama Aokaq-Áágómá akoqnáá umá timá tímikaiye. ‘máqte-marupaqa uréire innamá emá ummaa-yátááq áátuqma kémaye ánnáma mayánóne.’ téna timá tímikaiye.

24 miráimanibo kemá ketí túwaraiqtabama túyánámmá íma itéq yáqtoqma akoqnáá íkéune. minnáyaba kemá ketí mayaímá uyátárai-nakoma Ítuma tímikai-mayaima mayánúnama minná Áánûqtuni átê-wataama Ítuqtaba timá-yimenune.

25 miráinaq keráwáqá itáaro. naayóbáqá kemá keráwáqtí aúkáapi uréire kéeq Áánûqtuma yabíkái-qtataakoqtaba timá-tímikaune. miráimanibo kemá itáunama anaaékaqa keráwáqá íma móragaraq kemmá tímónanoe.

26-27 ániibo kemá Áánûqtun-auyanamma keráwáqá timá-timiyabama ikatíqa íma éq yáqtoqma akoqnáá íuraupo máqten-aimma keráwáqá timá-tímikaune. miráitaq kemá keráwáqá kétima-timune. móra-nakoma keráwáqtí aúkáapikemma wemá aúyokinimma minná íma kennámíye.

28 ániibo keráwáqá yabíqma arutéraq yaímma tipi-típi-annagaraq Aokaq-Áágómá keráwáqtábá yekáq yabíero téna keráwáqá tiwíkaiye. miráinaq keráwáqá Áánûqtuma wení naenápó meyaníq umá yiwíkai-kayukagaraq keráwáqá keqtimááríq yabíqma akoqnáá oro.

29 ániibo anaaékaqa kemá keráwáqá tiyuwéq kégonanama mórama táí-wayukama abááq-íyákóráá umá keráwáqtí aúkáapi iréta keráwáqtí itáíq-itaiq umá mái-yataaqa mamá táíq umátikanoe.

30 ániibo yaímma keráwáqá kemmá keráwáqtí waayúkama yemá itó-uma kaaqaari-áímmá kéteta máqtemma Áánûqtun-aama itáíq-itaiq kéo-kayukama tiwíqma táí-akaq tikánóe.

31 minnáyaba keráwáqá yabíqma máero. keráwáqá túyánámmá itáaro. kaumo-káritímáátígóní arupimmá wágááwabi nokáamma maamin-áímmá

keráwáqá timá tímikaunnama minnýaba kemá tiqnumá káyaitaq maamin-áímmá kétune.

³² íbêqa kemá keráwáqá máqtemma Áánûqtuni ayáápi kéticaunaboana weni watágoni kaayoné-yátáákómá keráwáqtê wáinana Áánûqtu wemá kanaaraq máqte-qtataaqa weni waayúkama yiménúne téna tirái-qtataaqa keráwáqá timíniye.

³³ ánibo kemá móra-waigoni mónerabi unáákáqtôyabama íma túran-annama káune.

³⁴ miráitaq keráwáqá aónaraae. kemá kenamáárîq ketiyáápike mayaímá kémayaunana móneqa abarokáq kéita kemá aáwaqa meyaníq umá kéneq keté yagaroqtamá máa-kayukama yíwáqnaa kéune.

³⁵ miráitaq kemá máqte-mayaima tiráátúnna máqtemma ketáama miráuma mayaímá kémayeqtaa káqo-yuma yeráwáqá íma akoqnáá íya-kayukama yíwáqnaa ónúntatae. ánibo Ítuma maará téna wemá tiráin-aimma keráwáqá túyánámmá ítáaro.

'keráwáqá paá móra-yataaqa mayéqa timuqá maranóe. ánibo móra-nakoma weni mi-qtátááqá yiménama yímîqma ántenama wemá amuqá ôriq umá marániye.'

Ítuma tiráine." téna Póroma tiráiyé.

³⁶ ánibo wemá maamin-áímmá timátuwena wemá arayutaúmmá aténa máqte-kayukate nunamummá tiráiyé.

³⁷ miráitata máqte-kayukama yeráwáqá Póromma yáqtoqma kámoqneta ibiqá ôriq umá yakáae.

³⁸ ánibo Póro wemá téna keráwáqá móragaraq íma tóikaqo timónanoe tin-áíqtábá yemá ibiqá káyareta awíqmeta únópi-káárébi móma ayúwáawana kóuraiye.

21

Póroma únópi-káárébi maréna Yérútáarebaq uráiyé.

¹ ketáamá timá íraqôniq umáyikeqtaa únópi-káárébi maréqtaa Kóti-marukaq uréqtaa ánibo óq-aabayaanapimma ketáamá maréqtaa Aróti-marukaq uréqtaa mikákémmá Páátaraaq uráunatae.

² miráitaqtaa mi-márúkákémmá mórama únópi-káárégómá Pinítiabaq wínéna kéitaqta ketáamá mipí maréqtaa Pinítiabaq uráunatae.

³ ánibo ketáamá Táíparatibaq káoneqtaa móra-aukapaq maréqtaa Tiríabaq uréqtaa únópi-káárégómá Tááyabaq oótamma móma yuwanéna kéitaqtaa mibáq uráunatae.

⁴ ánibo mi-márúkáqá ketáamá yaímma Káríqton-anna-wayukama káyimoneqtaa yeráwáqtê yagaroqtamá abapaké kaayaq-yúpáámá máqe-uraunatae. miráitana Aokaq-Áágómá Káríqton-anna-wayukati yúyánámmá mamá akoqnáá kéitata yeráwáqá Póroqtabama wemá Yérútáarebaq íma wíno téta tiráae.

⁵ ánibo ketáamá yeráwáqtê máqetaa kégounanataa máqte-kayukama yeráwáqtí aara iyápógaraq maréta káyewaqtaa máqtemma únón áwábaq ya áíkuma nuna-mummá tiráunatae.

⁶ miráitata yeráwáqá keqtáá timá íraqôniq umátíkáawataa ketáamá únópi-káárébi kóunataa yeráwáqá maréta yeqtí naaópaq kóuraae.

Tétaría-marabaqa amuné-áímmá Póromma Áágabaatima timá ámikaiye.

⁷ ánibo ketáamá únópi-káárébi maréqtaa Tááyabaq yuwéqtaa móra-maruqa Tórameti koyamá uráunatae. miráitaqtaa ketáái túbâqawaaraa-kayukama timá íraqôniq umáyikeqtaa yeráwáqtê yagaroqtamá kímora-yupaama máqe-uraunatae.

⁸ mikákémmá maréqtaa Tétária-marabaq uréqtaa móra-naqa áwîqa Píripi wemá mórama Yérútáárebake abapaké kaayaqá Áánûqtuma yiwíkai-kayukabikemma wemmá mayairáq yíwáqnaa min-áúkápáq urááne.

⁹ miráitata min-nákóní kaayaqté-kaayaqte-noinaaruma wení ayáámûmaaqa yeráwákáráq Áánûqtuni watáama amuné-wáyúkáráá umá tirááe.

¹⁰ ániibo ketáámá Tétária-marabaq yaímma-kanaama kémayunanataa mórama Áánûqtuni amuné-náqá áwîqa Áágabaati wemá Yúria-marabake yuwéna Tétária-marabaq kukáiyé.

¹¹ miráitana wemá kukéna Póroni amûrannama maténa wení ayáákaraa aítaukaqa atáá kéena tiráiyé: “Aokaq-Áágómá kétiye. ‘maamin-ámúrannágóní aboámmá Yérútáárebaqa Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamiráuma atáá umá káqon-anna-wayukama yimínóe.’ téna Aokaq-Áágómá kétiye.” téna Áágabaati tiráiyé.

¹² ániibo ketáámá maamin-áímmá kéiteqtaa ketáágáráq yaímma aarawaagáráq Póroqtabama “wemá Yérútáárebaq íma wíno” téqtaa tiráunatae.

¹³ ániibo Póro wemá maará téna tiráiyé: “nôraq itaráq keráwáqá ibiqá kéyareraq ketí tirummá mamá táwîqa kéoo? kemá íma ánnáma mayaiyábámá yokaa kéupo? kemá *érútáárebaqa Ítuni áwîkaqa puyónáá kéune.” téna Póro *emá *aiye.

¹⁴ ániibo ketáámá íma káqomma túyánámmá itéqtaamanibo maará téqtaa ketáámá tiráunatae. ‘kanaarác uyátárai-nakoni aúyánákác mi-qtátááq abarokác íniye.’ téqtaa tiráunatae.

¹⁵ anaaékaqa mi-márúkákémmá ketáái oótamma yokaa umá maméqtaa Yérútáárebaq uráunatae.

¹⁶ miráitata yaímma Káríqton-anna-wayukama Tétária-marabakemma yeráwáqá keqtáá tiwíqmetataa owaqtáá ketáámá mórama naayóbáqá *q-itaiq kéi-naqa Náátonini-naupaq auráunatae.

Póro wemá Yêmitimma aónaraiye.

¹⁷ ketáámá Yérútáárebaq yaayamá kéyunanataa yaímma ketíbâqawaaraa-kayukama yeráwáqá yimuqá kémareta keqtáámá tiwíkaae.

¹⁸ ániibo aabáyaanapimma Póro wemá Yêmitimma aónane kéitaqtaa yaímma Káríqton-annabike anó-wayukama yeráwáqá Yêmitigaraq yagaroqtamá máqe-uráae.

¹⁹ ániibo Póro wemá íraqôn-aimma téna Áánûqtuma Yéqtaaeo-wayukabimma íraqô-qtataariq umáyíkáin-aimma wemá timá yímikaiye.

Póroma anó-monoq-wayukati yáama iténa anó-monoq-naupaq uráiyé.

²⁰ yeráwáqá maamin-áímmá kéiteta yeráwáqá Áánûqtumma yimuqá marakéta tirááe: “taígani-kayukama Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Ítukaq itáiq-itaiq kéeta akoqnáá umá ámáan-aimma kéwaraae.” téta yeráwáqá tiráámanibo

²¹ yaímma-wayukama yeráwáqá maará téta tirááe: “Póro wemá Ítiráaeo-wayukama Yéqtaaeo-wayukabi máa-kayukayabama Mótetini ámáan-aimma yuwéraq túma íma karéraq Áánûqtuni awaaméqá íma mayéraq naayón-ááímmá ímáýáaro. téna kétiye.” téta yaímma-wayukama tirááe.

²² miráitata emá yénna-aimma yeráwáqá itaraapoaqtaa “ketáámá nôraq ónúnataabiyo?” téta tirááe.

²³ ániibo emá ketáá timá ámenaiqtaa uwo. kaayaqté-kaayaqte-wayukama yeráwáqá yanaan-áímmá téta mi-yánáán-áímmá ína-kanaama yiqnótáuma karánóe.

24 áñibo emá mi-káyúkámá yiwíqme anó-monoq-naupaq uréwaq kúmiqa mamá paá í-yátááqá tarôq kéewaqa mi-káyúkágáráq mirá kéumayikewaqa yemmá meyámmá Áánûqtukaqa amí-wámmá yímínatawaqa yeqtí yiqnótáuma anaaékaqa kégaraiyata máqte-kayukama yemá emmá káoneta maamin-áímmá eqtábá tiráamma minná “kaaqaari-áiné” téta kéteta eqtábámá “árainma Mótetini ámáan-aimma kéwaraiye” téta tínoe.

25 áñibo káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtun-aama kéita-kayukama aúbama agamá kéyimeta maará téta yemá tirááe: “yeráwáqá yabíqma arutéta maníkóní amammá tarôq umáketa amíyan-aawaqa waí-wámmá ánûwaramma ibibamá ikamí-yamma naaemá íma naaro. mirá kéeta yeráwáqá aaraukáqá íma mamá yatáero.” téta agatááe.

26 áñibo Póro wemá maami-káyúkámá yiwíkema yeráwáqtí kúmiq-yataaqa mamá paá inéta wemá anó-monoq-naupaq uténa anó-monoq-wayukaraq nói-tupaawaqa yeráwáqá kúmiq-yataaqa mamá paá matuwáinata yeráwáqá Áánûqtukaqa óq-ami-yataaqa agamá ákûqa umákanunataabiyo?” téna ítama aónaraiye.

Ítiráaeo-wayukama anó-monoq-naupaq Póromma yáqtokaae.

27 anaaékaqa abapaké kaayaqa-yúpáámá yanáan-áíqtábá ánatanena kéitata yaímma Ítiráaeo-wayukama Étia-marabaqa máa-kayukama yemá aónaamma Póro wemá anó-monoq-naupaq máitata máqtemma Póroqtaba yemá téta íyamma ôriq kéitata wemmá yáqtokaae.

28 miráitata yemá anókaqa ááyama téta “keráwáqá Ítiráaeo-wayukama keqtáa yama tíwáqnaa oro. maamin-nákómá wemá máqten-aukapaqa uréire kéena wemá Mótetini ámáan-aimma mamá táíq kéena ketáái anó-monoq-naupaa káqon-annama Yéqtaaeo-wayukama yiwéqmena kéuwiye.” téta yemá ááyama tirááe.

29 miráitata naayóbáqá Ipítiani-marabake-naqa Tarópima wemá Pórote yagaroqtamá máitata yemá aónatuweta Póro wemá min-náqá awíqmenaqa aokaq-mónóq-náupáq táwí éna utaiyáá téta mirá-uraae.

30 áñibo máqtemma Yérútáárebake-kayukama yemá anó-monoq-naupaq uréta Póromma áyábaa umá yáqtometa máápaqa kéqumeta anó-monoq-nakoni oqtamá máqtepaqa aúyareqeta yukááe.

31 miráitata yem* Póromma kéikamowata yaímma-wayukama maréta i-wáyúkátí anó-kawaa-naqa móma tímá ámikaae.

32 áñibo wemá wení i-wáyúkámá yiwíqmena kéyitata Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá i-wáyúkámá kéyimoneta yemá móragaraq íma Póromma ikákae.

33 áñibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma Póroni amakaqa iréna i-wáyúkáyábá tímáykáitata yemá Póromma yáqtokaawana i-wáyúkátí kawáá-nákómá téna “maamin-nákómá wemá nôraq uráiyó?” téna ítama aónaraiye.

34 máqte-kayukama yeráwáqá óq-aimma kétewana yaímma-wayukama káqon-aimma kétewana anó-kawaa-nakoma wemá maamin-áíkóní áaimma íma íténa wemá i-wáyúkámá tímáykáitata Póromma awíqmeta yeráwáqtí-naupaq urááe.

35 miráitana Póro wemá mórama naakóní oqtaráq kéwitata Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Póromma ikamínéta kéowata i-wáyúkámá yeráwáqá Póromma yaaguyaqméta kóuraae.

36 miráitata netuqyaammá aarawaamá yinnaaé waqméta kéweta ikámma púyóro.” téta tirááe.

Póroma wení watáama tímá yímikaiye.

³⁷ Póromma awíqmeta naaúpaq uwínéta kéowana Póro wemá i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoqtabama “mórama watáama timá ámena kéune.” téna tiráiyé. ániibo i-wáyúkátí kawáá-nákómá téna Póroqtabama “emá kanaaráq Karíki-aimma tinónô? kemmá timá-timiyo.

³⁸ naayóbáqá móra-nakoma Íqtîbibake miráuma náápaamma awétáma taígani-kayukama (4,000) yiwíqmena kaqamáapaqa waayukáma íma máa-marabaq uráimma minná íma eyábono?” téna ítama aónaraiye.

³⁹ ániibo Póro wemá tiráiyé: “ímiye. kemá Ítiráaeo-naqa ketí márûqa Táátiti minanó-marupake kemá watáama aarawaamá timá-yimenaq kéune.” téna anó-kawaa-naqa timá ámikaiye.

⁴⁰ ániibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma “kanaaráqíye” téna kítitana Póro wemá min-nákóní oqtaráq itó-uma ayáamma múte yaútena waayúkama yaákare maéra wemá máqte-kayukabimma Íbaru-aipike watáama maará téna timá yímkaiye:

22

¹ “ketíbâqawaayuo, ketibôutao, kemá watáama ténáaq kéupo keráwáqá ítáaro. keráwáqá kemmá yaináné kéoe.” téna Póroma tiráiyé.

² miráitata yeráwáqá ítáamma Póro wemá Ítiráaeo-wayukati yáama Íbaru-aipike watáama kítitata yeráwáqá yaákare uyátá-maqma maamin-áimma ítaraae.

³ ániibo Póro wemá tiráiyé: “kemá Ítiráaeo-naqa ketinóma kemmá Táátiti-marukaq maqtíkítaq kemá Yérútáarebaq iréq anómma káureq Kaméirioe. wemá yirááti-nakoma kemmá naayóbáqá ketáái títaubikoni amáan-aimma timá tímikaitaq kemá akoqnáá umá Áánûqtun-aama íbêqa keráwáqá wáráaniq umá kemá kéwaraune.

⁴ miráitaq kemá Ítun aammá itáíq-itaiq kéo-kayukama kéyikameq aarawaamá yiwíqme máma ánná-naupaq yíkarane.

⁵ ániibo mú mikákáá anó-monoq-naqa wení anó-monoq-wayukagaraq yemá maami-qtátááqtábá aónaretama ‘árainé’ téta tínoe. naayóbáqá yeráwáqá aúbama agamá tímêwaqa kemá maméq Tamáátikati-marabaqa Ítun-aama kéita-kayukama koma yiwíqme yenata Yérútáarebaqa yemá yútiqa mayéta ánnama ínoe téq uráunae.

Póro wemá Káríqton-annama aúkáin-aimma tiráiyé.

⁶ miráitaq Póro kemá maréq Tamáátikati-marukoni waaqókáq kéunana aabaúgómá miráuma wágáá aúkáammakariq kítitana páátákáá aabayápíké móra ókómá wenôpaq kamá yupayo uráiyé.

⁷ miráitaq kemá marabí yutákure kítaunana móra-aikoma aabayápáké maará téna tiráiyé. ‘Tóro! Tóro! emá nôraq itawáq kemmá mamá táwîqa kéono?’ tiráiyé.

⁸ ániibo kemá tiráune. ‘uyátaráana-nako, emá náawabono?’ téq kítunana wemá yauwéqma tiráiyé. ‘kemá Ítuma Náátárêtibake-nakoma kemmá mamá táwîqa kéone.’ tiráiyé.

⁹ miráitata yaímma ketê yagaroqtamá uráa-kayukama yemá maamin-ómmá káonetamanibo watáamo timá tímîn-naqa íma aónaraae.

¹⁰ miráitaq Póro kemá tiráune. ‘uyátaráana-nako, kemá nôraq ónúnô?’ kítunana uyátárai-naqa Ítuma tiráiyé. ‘emá itó-uma Tamáátikati-marabaq kéwinana móra-nakoma kéma emmá mayaímá aménúnna-yataaqtaba watáama timá áminiye.’ téna wemá tiráiyé.

11 miráitana min-ókómá ketí túramma mamá kumayuqá aúraitaq kemá máqte-qtataaqa íma kanaaráq umá aónáunata yaímma ketê yagaroqtamá o-káyúkámá yemá tiyáákaq yáqtoqma tiwíqmeta Tamáátikatiq urááe.

12 ániibo mi-márúkáká móra-naqa máqe-uraimma áwîqa Áánánáiyatie. wemá íraqôniq umá ketáái ámáan-aimma kéitena kéwaraitata Ítiráaeo-wayukama Tamáátikati-marukaq kémae-kayukama yemá weqtábá 'íraqô-nare' téta tirááe.

13 min-nákómá wemá ketimakaq iréna maará-tiraiye. "Tóro, ketíbâko, emá kanaaráq aúramma kararánóne." téna kétitaq kemá páátákáá túramma kégarareq wemmá aónaraune.

14 ániibo wemá tiráiyé. 'ketáágáráq ketáái títaubikoni Áánûqtuma emmá awíkена wení áaimma aónaikaе. téna wenamáárîq wení óyaupike watáama emmá timá ámikaiye.

15 miráina emá maamin-áímmá kéite aónáanna-yataaqtabama máqte-kayukama timá-yiminone.

16 ániibo emá nôraq itawáq paá máano? itó-uma Ítun-awikaq nommá kéberewaq wenáwîqa kéyenanaawaq ení kúmiq-yataaqa mamá paábaq yuwániye.' téna wemá tiráiyé.

Áánûqtuma Póromma káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabi timákaraiye.

17-18 ániibo anaaékaqa kemá yauwéqma Yérútáarebaq uréq anó-monoq-naupaq nunamummá kéteq mórama kainapákáá umá uyátárai-naqa Ítumma aónáúnana wemá timá tímikaiye. 'páátákáá emá maami-márúqá yuwéwaq kóaaо. emá maami-márúkáká kémae ketáama timá yíminamanibo yemá maamin-áímmá íma itánóe.' téna tiráiyé.

19 ániibo Póro kemá tiráune. 'uyátaráana-nako, kemá kenamáárîq máqtemma monoq-náúpáq uréire kéeq enáama kéita-kayukama kéyikameq yáqtoqma ánnáma kéumayikaunata yemá kemmá timónaraae.

20 ániibo naayóbáqá ení átê-wataama tirái-naqa Tíbenimma ikámôwana pukáimma mi-kánááráqá kemá máeq mi-káyúkátí kúberai-unamma matokáunata ikákaane.' téq kétunana wemá tiráiyé.

21 emá paá kéwinaq kemá emmá káqon-annama Yéqtaaeo-wayukabi timákaana waaо.' téna Ítuma timá tímikaiye." téna Póroma tiráiyé.

22 ániibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá maamin-áímmá kéitetamanibo Yéqtaaeo-aigtabama yeráwáqá anókaq ááyama maará téta tirááe: "wemmá ikámma púyoro. mirán-nákómá wemá maa-márúkáká íma mániye." téta tirááe.

23 miráitata máqte-kayukama yeráwáqá yeqtí kúberai-unamma ayúqma paábaqtaa kéyuweta mé móyuweo téta obamá apákama yukááe.

24 ániibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma i-wáyúkámá timáyíkáitata yemá Póromma awíqmeta naaúpaq múma ákareta tebûqa kámeta 'nôraq itatawáq Ítiráaeo-wayukama emmá maamin-áíqtábá kéteo?' téta yeráwáqá tirááe.

25 miráitata yemá ánnánaipo Póromma yaataq atáá umákareta tebûqa kámewana Póro wemá kawáá-nákómmá maará téna ítama aónaraiye: "keráwáqtí ámáan-aikoma téna Arómani-wayukama aamá íma ítama yainéq paá tebûqa yíméro ténawaq keráwáqtí ámáan-aimma wáiyо?" téna ítama aónaraiye.

26 ániibo kawáá-nákómá maamin-áímmá kéitena wemá maréna i-wáyúkátí anó-kawaa-nakomma móma timá ámikaiye: "emá maamin-nákómmá nôraq umákanewaқ kéono? maamin-náqá wemá Arómani-naqiye." téna timá ámikaiye.

27 ániibo anó-kawaa-nakoma Póroni amakaq iréna "emá Arómani-naraq máano?" téna kétitana Póro wemá "owé" téna tiráiyé.

28 miráitana anó-kawaa-nakoma tiráiyē: “kemá anó-moneqa meyanîq umátuweq kemá Arómani-naqa máune.” téna titana Póroma tiráiyē: “kemma ketinóma maqtíkítaq kemá Arómani-naqa máqe-uraune.” téna tiráiyē.

29 miráitata máqtemma Póromma tebûqa ikamítáae téta yemá péqmareta kégowana anó-kawaa-nakoma itáimma Póro wemá “Arómani-naqune” téna kêtítana kawáá-nákómá ikatíq uráiyē.

Póro wemá káánítôre-wayukati yúraqa uráiyē.

30 ániibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma Ítiráaeo-wayukama yemá nôraq itatawáq maamin-nákóqtábámá maamin-áimmá kéteo?” téna wemá ítama arútanena móra-taoqa wemá ánnáma ayúqtuwena uyátá-maqma anó-monoq-wayukagaraq káánítôre-wayukagaraq áikutaawana Póromma awíqmena yeqtí yúraqa uráiyē.

23

1 Póro wemá káánítôre-wayukati yúrapí karákéna tiráiyē: “ketíbâqawaayuo, keráwáqá ítáaro. kemá Áánûqtuni aúrakaqa íraqôniq umá uréire kéeq ketáaiqtaba netuq-túyánámmá íkémayaune.” téna tiráiyē.

2 ániibo mú mikákáá anó-monoq-nakoma Áánánáiyati wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata Póroni óyauqa yurákááe.

3 miráitana Póro wemá tiráiyē: “enaúraqa miráuma aúgemma naakaqá ayamá péqmaranikaa kéimanibo ení arunóbáqá miráuma kabirai-qtátáákáá kéipoana Áánûqtuma emmá ikamíniye. ániibo emá enamáárîq makaq ámáan-aimma kéware. aamá kéyainemanibo emá maamin-ámáan-áimmá kárate waayúkama timáyikaanata yemá ketóyauqa kéyuraraae.” téna tiráiyē.

4 miráitata yaímma Póroni amakaq máa-kayukama yemá tirááe: “emá Áánûqtuni mú mikákáá anó-monoq-naqa timá táíq kéumakaane.” téta yemá tirááe.

5 ániibo Póro wemá tiráiyē: “keráwáqá ketíbâqawaayuo, ítáaro. wemá mú mikákáá anó-monoq-naqa áraimma máiyó? miráitana Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábímmá maará téna kétéiyē. ‘emá ení anó-kawaa-nakoqtabama íma timá táíq umákaao.’ tiráimma minná kemá ítaraune.” téna tiráiyē.

6 ániibo Póro wemá káánítôre-wayukama yimónaimma yeráwáqá yaímma Péрати-wayukagaraq anó-monoq-wayukagaraq máawana wemá káánítôre-wayukayaba maará téna tiráiyē. “keráwáqá ketíbâqawaayuo, ítáaro. kemá Péрати-naqa máeq Péрати-nakoni áanikomune. miráitaq kemá pukáa-kayukama yauwéqma itó-inoe téq kemá itáíq-itaiq kéune.” téna tiráiyē.

7 Póro wemá mirá téna kêtítata yaímma Péрати-wayukagaraq Tááqtuti-monoq-wayukagaraq yeráwáqá unítíqa tirááe.

8 miráitata Tááqtuti-wayukama yeráwáqá kéte. pukáa-kayukama yeráwáqá yauwéqma íma itó-iyana yeqtí yimammá íma wáitana Áánûqtuni kaqtó-wayukama yeqtábá íma mááe kétéwatanibo Péрати-wayukama mi-qtátááqtábá itáíq-itaiq kéoe.

9 miráitata máqte-kayukama yeráwáqá anókaq ááyama kétéwana yaímma Péрати-wayukabike ámáan-aimma yirááti-wayukama yeráwáqá maará téta tirááe: “ketáámá maamin-náqá aónáúnataama wení otaa-qtátááqá íma wáipoana Áánûqtunopake móra-nakowabi mórama aágobi wepí watáama titana áraimma íyaq kétéiyó?” téta yemá tirááe.

10 ániibo yeráwáqá anókariq umá unítíqa kététa Póromma máka-ayaakaq yabitimá uréire kéeta aúma mamá yararáawaniq kéowana i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma aónaimma wemmá áaqa kégaitaba wemá yaímma i-wáyúkámá

timáykáitata yeráwáqá mi-káyúkátí aúkápíke Póromma awíqmeta yeráwáqtí-naaupaq kóuraae.

¹¹ ániibo nokáámma uyátárai-naqa Ítuma Póroni amakaq iréna timá ámikaiye: “enáyakoma Íráqôniq kéina emá akoqnáá umá Yérútáárebaqa ketáama timáyimennaiq umá Arómuq-wayukama timáyimiyo.” téna timá ámikaiye.

Ítiráaeo-wayukama Póromma ikamínéta téta urááe.

¹² óq-aabayaanaapimma Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá áikuteta mórama yanaan-áímmá timá aúwáayakaq maréta Póromma ikamínéta urááe. miráitata yeráwáqá aáwaqa íma néta awetá umá máeta Póromma ikátuweta nainéta urááe.

¹³ Póromma ikamí-áímmá tiráá-kayukama miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaamma naikamá taígani-kayukama maamin-áímmá timá akoqnáá urááe.

¹⁴ miráitata yemá uyátárai-monoq-wayukararabi anó-kayukaraq uréta tirááe: “ketáámá mórama aáwaqa ínéttaa awetá umá máeta Póroma ikátuweqtaa mikáq aáwaqa nanúnatae téqtaa timá aúwáayakaq maráúnatae.” téta tirááe.

¹⁵ miráinaq keráwáqá kawáá-wáyúkágáráq káánítôre-wayukagaraq aamá yuwáiyana i-wáyúkátí anó-kawaa-nakaq kéwinaq wemmá maará téraq timá ámero. ketáámá móragaraq maamin-náqá Póron-aama itánáqtaa kéune tíyana wemá timákainana kéyinaqtaa ketáámá aapaq yabíkéttaa ikámóno.” téta tirááe.

¹⁶ ániibo Póromma ámánaakoni áanikoma anaugómá maamin-áímmá itátuwena wemá maréna i-wáyúkátí naaúpaq uréna Póromma maamin-áímmá timá ámikaiye.

¹⁷ miráitana Póro wemá i-wáyúkátí kawáá-nákóqtábá tiráiyee: “emá maan-íyápómá awíqme anó-kawaa-nakaq winanawáq wemá anó-kawaa-naqa watáama timá ámino.” téna tiráiyee.

¹⁸ ániibo i-wáyúkátí kawáá-nákómá maamin-íyápómá awíqmena anó-kawaa-nakaq kéwena wemá tiráiyee: “ánná-nakoma Póro wemá téna maan-íyápómá awíqme anó-kawaa-nakaq winanawáq wemá emmá watáama timá áminiye. téna titaq kemá awíqme kéyune.” téna i-wáyúkátí kawáá-nákómá tiráiyee.

¹⁹ ániibo anó-kawaa-nakoma min-íyápómá awíqma ayáákaq yáqtoqma móma áwábaq ákárena wemá tiráiyee: “emá nói-kataawaq timá-timinono?” téna min-íyápómá ítama aónaraiye.

²⁰ miráitana min-íyápógómá tiráiyee: “Íriráaeo-wayukama yeráwáqá akoqnáá umá yanaan-áímmá timá aúwáayakaq maréta aabáyaama eqtábá Póromma awíqme káánítôre-wayukati yúrikaq kumínaqtaa ketáámá móragaraq maamin-áímmá ítama wemmá aónanunatae.”

²¹ tiráámanibo emá yeqtí yáama íma itaao. mi-káyúkámá miráuma kaayaq-wáyúká áiyayaamma naikamá taígani-kayukama yemá yanaan-áímmá timá akoqnáá kéeta Póromma ikámma puínéta aáwaqa íma néta paá máeta íbêqa yeráwáqá aúpaq yokaa kéoe.” téna tiráiyee.

²² ániibo anó-kawaa-nakoma wemá maamin-íyápómá timákáitana kégoitana wemá tiráiyee: “maamin-áímmá emá timá-timenna-aimma káqo-yuma íma timáyimiyo.” téna timákáitana kóuraiye.

Póromma timákáawana anó-kawaa-naqa Pírikikaq uráiyee.

²³ ániibo ááiq-i-wayukati anó-kawaa-nakoma kaayaqá kawáá-nákárátámá yááyama timá yímikaiye: “kenákámá ááiq-i-wayukama taígani-kayukama (200) kéyiwirekawaq ániibo kaumo-wáyúkágáráq tiyáákama oóti ámûraaq wínó-kayukagaraq yaímma taígani-kayukama (200) paromá matóráiyaraq nokáámma aúwai-kanaaraq keráwáqá Tétaría-marabaq oro.

²⁴ miráinaq keráwáqá Póromma móra-otima wemmá amíyana wemá min-ótíbí máinaq keráwáqá kékén umá awíqme anó-naqa Pírikikaq móma ayúwáaro.” téna timá yímikaiye.

²⁵ miráitana wemá móra aúbama maará téna agatáiyé:

²⁶ “kemá Karótiatima kemá maamin-áúbámá anó-kamaani-naqa Pírikikaq agamá kámeq wágááe téq kétune.

²⁷ Ítiráaeo-wayukama yemá maamin-náqá ikamínéta kéowaq kemá itáúnnama wemá Arómani-naqune’ téna kėtiqtaba kegáráq ketí ááiq-i-wayukagaraq ketáámá Ítiráaeo-wayukati iyáápike maamin-náqá awíkaunatae.

²⁸ miráitaq kemá nóin-aiiqtabawaq yeráwáqá maamin-áímmá kéteo téq kemá maamin-náqá awíqme káánítôre-wayukati yúrakaq uráune.

²⁹ ánibo wemmá ikámma puyéta ánnáma amí-yátááqá wemá íma tarôq uráibo paá yeráwáqti ámáan-aikaraq naayón-ááíqtábá yeráwáqá mirá-uraae.

³⁰ miráitaq kemá itáúnnama yeráwáqá akoqnáá-aimma timá aúwáayakaq maréta maamin-náqá aúpáq ikámma puínéta kéowaq kemá páátákáá timákaunana wemá enôpaq kéwepoata mi-káyúkámá yeráwáqá maamin-áímmá enaúrakaq tínoe.” téna Karótiati wemá aúbama agatáiyé.

³¹ miráitata ááiq-i-wayukama yeráwáqá Póromma awíqmeta Áátíparááti-marukaq ko watéta

³² ánibo mikákémmá yaímma marabí uráan-i-wayukama yeráwáqá yawwéqmeta yeqti-naopaq kéyewata yaímma oóti ámûraaq uráan-i-wayukama yemá Póromma awíqmeta Tétaría-marabaq urááe.

³³ mirátata yaímma oóti ámûraaq uráan-i-wayukama yemá maamin-áúbámá maméta anó-kawaa-naqa móma káméta Póromma awíqmeta wení aúrakaq urááe.

³⁴ ánibo anó-kamaani-nakoma wemá maamin-áúbámá káonena wemá Póromma ítama aónaraiye: “emá náakake-narabono?” téna kétitana Póro wemá tiráiyé: “kemá Tirítia-marabakena” téna kétitana

³⁵ ánibo anó-kawaa-nakoma tiráiyé: “maamin-áímmá eqtábá tiráá-kayukama yeráwáqá maakáq íyaqa maamin-áímmá ítama yainánúne.” téna wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata yemá Póromma awíqmeta Érótiini kámááni-naupaq móma ánná umákáawana máqe-uraiye.

24

Ítiráaeo-wayukati anó-kawaa-wayukama Póromma aabi mayákaraae.

¹ anaaékaqa móra-tiyaapaq-kanaama yátáitata anó-monoq-naqa Áánánáiyati wegáráq yaímma anó-kayukagaraq mórama yeráwáqti yáama waeránín-naqa áwíqa Tetúratu yeráwáqá máqtemma Póromma aabi mayakánón-aimma anó-kamaani-naqa Pírikikaq tirááe.

² ánibo anó-kamaani-nakoma Póromma ááyaitana kéyitana Tetúratu wemá maará téna kaaqaari-áímmá tiráiyé:

“anó-nako, emá keqtáá íraqóniq umá tíwáqnaa kéonaqtaa ketáámá ááíqa íma kéeqtaa ení aúyánákáqá máqte-marukaqa móra-yataqa íma abarokáq kéiyé.

³ miráitaqtaa ketáámá minnáyaba emmá ítama íraqóniq kéeqtaa timuqá kémaraunatae.

⁴ miráimanibo emmá watáama timá yáqtoraiyabama ení paru-yátáákáq emá ketáái watáama awaaraq-áímmá itánóne.

⁵ maamin-nákómá máqte-tupaama wemá ááíqa kéena máqte-marabaqa Ítiráaeo-wayukati aúkáapimma wemá táí-aaimma tarôq kéena wemá áqnáabariq umá keqtáá Ítiráaeo-wayukabikemma wemá Náátárêti-wayukaraq yabíkéna yúyánámmá mamá táwî kéumayikaiye.

6 miráitana wemá ketáái anó-monoq-naupaqa kúmiq-yataaqa tarôq kéitaqtaa ketáámá wemmá yáqtokaunatae.

7 miráimanibo ááiq-i-wayukati anó-kawaa-naqa Arítiati wemá iréna maamin-náqá akoqnáá umá awíqmena kóuraiye.

8 miráitana Arítiati wemá téna ‘maamin-náqá aabi mayakánéqa keqtááyábámá enôpaq oro.’ téna wemá timá tíkaraaiqtae. miráipoaq emá maamin-náqá enamáárîq ítama káonenana weqtábá ketáama ‘árainé’ tíya emá aónanone.” téna Tetúрати wemá tiráiyé.

9 máqtemma Ítiráaeo-wayukagaraq yemá téta maamin-áímmá “árainé” téta yemá tirááe.

Póro wemá Pírikikaq watáama tiráiyé.

10 ánibo anó-kamaani-nakoma wemá Póroni aúrapi aayóq uráitana Póro wemá watáama tiráiyé:

“kemá aónaraunama emá netuqyaa-túpáámá maami-káyúkátí anó-kawaa-naqa mááe. aamá ítama kéyainanaq kemá akoqnáá umá yauwéqma tenúne.

11 ánibo emá enamáárîq maami-káyúkámá ítama yimónao. kemá Yérútáárebaqa monoq-námmá peránáaq uráunama títaubake kaayaq-yúpáámá kéyataiyé.

12 miráitata Ítiráaeo-wayukama yemá íma kétimonawaq kemá móra-naqa unítíq-aimma Ítimayikeq ánibo kemá máqte-kayukati yúyánámmá mamá táwîq íma kéeq yeráwáqtí anó-monoq-naupaqa yirááti-naupakaraq íma anó-maruqa mamá táwîqa íma uráune. ímiye.

13 ánibo íbêqa maami-káyúkámá máqten-aimma kétémanibo íma kanaarâq abarokâq yiráátin-aimma kété.” téna Póroma óq-aimma tiráiyé:

14 “miráimanibo kemá móra-yataaqtaba emmá timá-amenunama minná aammá uyátárai-nakoma tiráátiraiye. ketí aúbi márâa-kayukama min-áqtábá ‘kaaqaari-áíné’ kété. kemá Ítiráaeo-wayukabikemma yatáqma kémaeq naayóbáqá ketáái títaubikoni Áánûqtukaq anaaé kéwáreq kemá máqtemma ámáan-aima kéwareq Áánûqtuni amuné-wáyúkátí watáama agamatá-kánnáábímmá wáitaq kemá itáíq-itaiq kéune.

15 miráitata yeráwáqá maami-káyúkámá Áánûqtuqtaba awé oníq umá kegárâq Áánûqtumma awé kéeq kemá Áánûqtuqtaba wemá pukáa-kayukama mamá itó-umayikaniye. téq kemá itáíq-itaiq keune.

16 ánibo ketirukómá íráqôniq kéena arupú kéitaq kemá Áánûqtugaraq aarawaatí yúraqaqa kemá ketáaiqtaba netuq-túyánámmá íma kémayaune.

17 ánibo kemá Yérútáárebaq yuwéq káqo-kayukate yagaróqtamá máqe-uraune. mibákémmá kemá yauwéqma ketí márûkaq iráunnama kemá Áánûqtukaq amí-yátááqá maméq iréq móneqa ketí waayúkama íma makáa-kayukama yímikaune.

18 ánibo kemá mirá kéeq anó-monoq-naupaq máeq ketí kúmiq-yataaqa mamá paá i-yátáárîq kéunatama taíbaq-wayukama keté íma áíkuteta unítíq-aimma íma wáqe-uraiye.

19 miráitamanibo yaímma Ítiráaeo-wayukama Étia-marabaq kémaae-kayukama yeráwáqá máqe-uraae. yemá kemmá aabi matikánétama yemá maakâq enaúrakaq irétawaq ókaraq yeqtí watáama ítáaro.

20 ánibo mi-káyúkámá min-áímmá íma timá-amiyaama maanámo máa-kayukama iyúwénatawaq káánítôre-wayukati yúraqaqa itó-uraunata otaa-qtátáárîq íuraane tiráan-aimma timá-amero.

21 miráimanibo kímora-yataaqa kemá maará téq tiráune. ‘Áánûqtu wemá pukáa-kayukama yauwéqma mamá itó-umayikanitaq kemá minnáyaba itáíq-itaiq

kéune téq tiráunayaba yemá minnýyaba kemmá aabi kématikaae.’ ” téna Póroma tiráiyé.

²² ánibo anó-kawaa-naqa Píriki wemá uyátárai-nakon aammá itáiq-itaiq on-ááímmá aónéna wemá tiráiyé: “i-wáyúkátí anó-kawaa-naqa Arítiati wemá maakáq yínna-yupaama kemá keráwáqtí táama ítama yainánúne.” téna anó-kamaani-naqa Píriki wemá tiráiyé.

²³ ánibo anó-kawaa-nakoma yaímma-wayukama timáyíkáitata yeráwáqá Póromma awíqma ánná-naupaq móma ákáreraq akoqnáá-aimma íma téraq wemmá ayuwáiyana paá uréire kéinaq wení waayúkama iyuwáiyata paá yama káoneta aáwaqa wemmá áméro.” téna tiráiyé.

Píriki Póromma kaayaq-kárítímáátímá ánnáma umákaraiye.

²⁴ Píriki wegáráq wení ánáakoni áwîqa Tarútíra wemá Ítiráaeo-annabiken-inimiye. miráitana Píriki yaímma-taoqa wemá Póromma ááyaitana Póro wemá iréna Ítuma keqtáá yauwéqma tiwiránîn-nakoqtaba itáiq-itaiq kéo-waigoni áaimma timá ámikaiye.

²⁵ miráimanibo Póroni watáagoma arupú áaiqtaba téna ketáái túma yabi-íyábágáráq Áánûqtuma ketáámá mamá yainánîq-kanaayabagaraq wé tiráiyé. Píriki wemá maamin-áímmá kéitena ikatíq uráiyé. miráitana Píriki wemá Póromma timá ámikaiye: “anaaékaqa aamá tí-kánááráqá emmá ááyaanaa aamá máma tínópo emá kóaa.” téna timákaraiye.

²⁶ miráitana Píriki wemá Póroqtaba “yaímma móneqa timíniye” téna wemá Póromma taígani-tupaama timákaitana kégoitana wemá awé umá máqe-uraiye.

²⁷ anaaékaqa kaayaq-kárítímáátímá keyataitana Pótitati Péqtati wemá Pírikini-maruqa mayéna wemá anó-kawaa-naqa maínna-kanaaraqa Píriki wemá Ítiráaeo-wayukama yimuqá maraígáae téna Póromma paá ánná-naupaq ayúwáitana máqe-uraiye.

25

¹ kaumo-yúpáámá keyataitana anó-kamaani-naqa Péqtati wemá Tétaría-marabake maréna yauwéqma Yérútáarebaq uráiyé.

² miráitata uyátárai-monoq-wayukagaraq Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkágáráq yeráwáqá Póromma aabi mayakánôn-aimma anó-kamaani-nakokaq maméta uráae.

³ yemá anó-kamaani-nakaq inaa-inaa tiráae: “emá keqtáá tíwáqnaa éaq emá maamin-náqá timákénanawaq wemá Yérútáarebaq yíno.” téta yemá aapaq kéwinaraq aúpáké atíqtuweta ikamónáae téta tiráae.

⁴ ánibo anó-kamaani-naqa Péqtati wemá tiráiyé: “Póro wemá Tétaría-marabaq ánná-naupaq máipoaq kemá mibáq yauwéqma ónúne.” téna wemá tiráiyé.

⁵ miráinata keráwáqtí anó-kayukama yemá ketê yagaroqtamá mibáq uréta min-nákóní otaa-qtátááqá wáinatama yemá Póromma aabi mayakánoe.” téna anó-kamaani-nakoma tiráiyé.

⁶ ánibo Péqtati wemá Yérútáarebaqa tiyááka-kanaama yeráwáqtê maéna wemá Tétaría-marabaq uréna móra-taoqa wemá aamá ítama yainá-náúpáq máena wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata yemá Póromma ánná-naupake awíqmeta iráae.

⁷ ánibo Ítiráaeo-wayukama yemá Yérútáarebake ye-káyúkámá iréta máqten-aimma téta Póroni aúbi makáámanibo árain-aimma íma anó-kamaani-naqa timá ámikaae.

8 ánibo Póro wemá tiráiyē: “kemá mórāma otaa-qtátááqá íma tarôq éq ánibo Ítírāaeo-wayukati ámāan-aimma íma mamá táwîqa kéeq yeráwáqtí monoq-námmá íma mamá táíq kéeq Arómani-wayukati anómma yabíkái-naqa íma awááqúraune.” téna Póroma tiráiyē.

9 ánibo Ítírāaeo-wayukayaba yimuqá kémarena Péqtati wemá Póromma awíqma Ítírāaeo-wayukati iyáápi maráinayaba wemá maará téna Póromma timá ámikaiye: “Póro, emá kanaaráq Yérútáárebaq kéwinaraq mibáqá kemá enáama ítama yainánúnô?” téna tiráiyē.

10 ánibo Póro wemá tiráiyē: “íbêqa kemá maami-náúpáq itó-uraunama maammi-náúmmá Arómani-wayukati yabíkái-nakoni íráqôn ámāan-aikaraq ketáámá ítama keráwáqá yainánóe. ánibo emá káonaane. kemá Ítírāaeo-wayukabimma mórāma otaa-qtátááqá íma tarôq uráune.

11 kemá mórāma kemmá tíkamma pui-yátáárîq uráanatama minná kanaaráq tíkaminoe. miráimanibo yeráwáqá kaaqaari-áímmá tétama kemmá yeqtí yiyáápi yimínîqtabama móra-nakoni náápaamma íma wáiyē. minnáyaba kemmá Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma yúraqa ketáámá yainániye.” téna Póroma tiráiyē.

12 ánibo Péqtati wemá maamin-áímmá kéitena wení káánítôre-wayukagaraq watáama timátuwena wemá Póromma timá ámikaiye: “emá anómma yabíkái-nakoma enáama ítama yainániye ténnaboa emá kanaaráq wekáq wínóne.” téna tiráiyē.

Póro wemá káqomma yabíkái-naqa Aagarípaani aúraqa uráiyē.

13 yaímma-kanaama kóitana anómma yabíkái-naqa (kíni) Aagarípa Peníti wení anaanoágáráq yenákámá maréta Tétaría-marabaq uréta Péqtatimma yaagumá téta timá ákaraaye.

14 miráitata yenákámá Tétaría-marabaqa ayáqtáá-kanaama kémaeyana anókamaani-nakoma Péqtati wemá mi yabíkái-naqa Aagarípaamma Póroqtaba maará téna tiráiyē: “naayóbáqá Píriki wemá móra-naqa Póromma ánná-naupaq ákárāimma wemá íbêqa paá máiyē.

15 miráitāq naayóbáqá kemá Yérútáárebaq máunata Ítírāaeo-wayukati uyátárai-monoq-wayukama yemá téta ‘maamin-náqá aabi mayakéta ikamíyana puíno.’ tirááe.

16 ketáámá Arómani-wayukataama maamiraráá kéunatae. áqnáabaq móra-nakoni aúbímmô maráina-waigoma wenáama ítátuwena aúbi maráin-aiqtaba wemá kanaaráq tíniye. anaaékaqa ayúwáananataa yainánúnatae.

17 miráitata yemá maréta maakáq káyewaqa kemá íma ayáqtáá-yupaama máqē-ureq kemá aamá ítama yainai-náúpáq káqon-aabayaanaapimma kemá yaímma-wayukama timáyíkaunata Póromma ánná-naupake awíqmeta írááe.

18 miráitata mi-káyúkámá yama itó-uraamanibo yemá Póromma aabi mayakái watáama íma tirááe. ímiye.

19 yemá paá yeráwáqtí monoq-nááqtábá kététa mórāma pukurái-naqa wenáwîqa Ítue wetábá tirááe. Póroma wemá téna maamin-náqá ‘paá máiyē’ téna kétéiye.

20 miráitāq kemá maamin-áímmá itáúnnama ummaa káyaitāq kemá Póroqtaba maará téq tiráune. ‘emá kanaaráq Yérútáárebaq kéwinaraq maamin-áímmá ítama yainánúnô?’ téq kemá tiráunamanibo

21 Póro wemá téna Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma ketáama ítama yainániye.’ téna kétéitāq ayuwáunana wemá ánná-naupaq máiyē.” téna Péqtati wemá timá yímikaiye.

²² ániibo anómma yabíkái-naqa Aagarípa wemá tiráiyē: “kemá kenamááriq maamin-nákón áama itánáaq kéune.” téna kítitana Péqtati wemá téna “maamin-áímmá aabáyaama itánóne.” téna tiráiyē.

²³ káqon-aabayaanaapimma kínima Aagarípa wegáráq Peníti yenákámá anómma yabíkái-kayukati unáákáqtôma yenákátí yineqá umátoreta yaímma i-wáyúkátí anó-kawaa-wayukagaraq yaímma anó-kayukagaraq yeráwáqá móra-naupaq áíkuma máeta Péqtati wemá yaímma-wayukama timáyíkáitata yemá Póromma ánná-naupake ko awíqmeta irááe.

²⁴ ániibo Péqtati wemá tiráiyē: “kínima Aagarípaa, ketáágáráq máqte-kayukao, maamin-náqá aónaaro. Ítiráaeo-wayukama aarawaamá Yérútáárebaq kémae-kayukagaraq yaímma maabáqá Tétaría-marabaq máa-kayukagaraq yeráwáqá téta ‘maamin-náqá wemá paá íma mánibo ikámínana puíno’ téta yemá ketúraqa ááyama tirááe.

²⁵ miráimanibo kemá maamin-náqá aónáunnama wemá mórama ota-qtátááqá tarôq éna puínî-qtataaqa íma wáitana wemá wenamááriq téna Arómani-wayukaraq yabíkái-nakoma ketáama ítama yainániye.’ téna kítitaq kemá ‘wekáq wakúyakaanana wíniye.’ tiráune.

²⁶ miráitaq kemá weqtábá aúbabi agatúwáanana Arómani anómma yabíkái-nakokaq wínî-aimma íma ítaraune. miráitaq kemá wemmá awíqme kínima Aagrípaa, emá anómma yabíkáana-waigokaraq yaímma-yuti yúrakakaraq kéyunaboaq keráwáqá wenáama kéitaiyaq anaaékaq kemá wení ota-qtátááqtabá kanaaráq agayánúne.

²⁷ miráinaq kemá móra-nakomma ánnábimmo Arómuq timákaanana kéwinaq wemmá aamá mayákáan-aimma kemá íma aúba-wannaabi agáyáanama minná íma arupú íniye.” tena anó-kamaani-nakoma Péqtati wemá tiráiyē.

26

Póro wemá Aagarípaani aúraqa watáama tiráiyē.

¹ ániibo Aagarípa wemá tiráiyē: “Póro, emá íbêqa ení watáama tiyo.” téna kítitana Póro wemá ayáamma múte yaútena wenaúbi máráan-aiqtaba ténena itata waayúkama yaákama máqe-uraae. Póro mirá téna:

² “anó-kawaa-naqa Aagarípaa, emá ketáái áaiqtaba kéitaanaboaq kemá timuqá ôriq umá kémareq kemá anaúraqa watáama ténáaq kéune. miráitaq kemá emmá watáama timá-amenunama minná Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá keqtábá kaaqaari-áímmá téta túbi kémaran-aimma timá-amenune.

³ miráita emá Ítiráaeo-wayukama ketáái táaikaraq ketáámá watáama túnnatama minná emá káonaane. minnáyaba emá ketáama ítama íraqôniq éwaq emá íma ábôkariq uwo.

⁴ ániibo Ítiráaeo-wayukama yemá máqtemma ketáaimma aónaraae. naayóbáqá kemá pááqyan-iyapogoma ketí-wayukate yagaroqtamá kémaeqa kemá Yérútáárebaqa uréire uráune.

⁵ miráitata naayóbáqá yemá kemmá timónaraapoata yemá kanaaráq ketáaimma timá-aminetama minná kanaaráq íye. miráitata yemá aónaraane. naayóbáqá kemá Pérati-wayukati yáaimma kéwaraunata min-ááíkmá akoqnáá umá ketáái monokóni áaimma uyátáraiye.

⁶ miráitaq kemá íbêqa itó-uma máunata yemá kemmá aabi kématikamma maamin-áíkmá áaimma mirá-uraiye. naayóbáqá Áánúqtuma ketáái títaubikomma akoqnáá-aimma timá yímikaitaq minnáyaba kemá itáíq-itaiq kéune.

7 ánibo ketáái títaubake kaayaq-ánná-wáyúkámá yeráwáqá wágááwabi nokáámma Áánûqtukaq nunamummá tíq-tiq umá awé kéone. ánibo anómma yabikáana-nako, kemá itáíq-itaiq kéunata Ítiráaeo-wayukama yemá kemmá aabi matíkaraae.

8 keráwáqá Ítiráaeo-wayukao, Áánûqtuma pukáa-kayukama mamá itó-umayikaniqtaba nôraq itaráq íma tînô?

9 naayóbáqá kemá kenamáárîqa Ítuma Náátárêtibake-nakon áwîqa mamá táíq uráune.

10 miráitaq kemá Yérútáárebaq uyátárai-monoq-wayukabikemma akoqnáama matéq netuqyaammá Áánûqtuni waayúkama yáqtoqma Yérútáárebaq ánná-naupaq kéyikeq yaímma-wayukama yíkamiyata púyoro téq tiráunae.

11 miráitaq kemá máqte-tupaama yeráwáqtí monoq-náúpáq uréq ánnáma kéyimeq Ítuni anaaémo wáráan-aaimma yuwaígáae téq uráune. minnáyaba kemá káqo-marabaq uréire umá Ítuni anaaé kéwaraa-kayukama mamá táíq umáyikaraune.

Póro wemá Káríqton-annama aúkain-aimma tiráíye.

12 miráitaq kemá uyátárai-monoq-wayukabike náápaamma kémayaunata yemá timátíkáawaq kemá maréq Tamáátikati-marabaq uráune.

13 miráitana wágáama aabaúgómá aáwaqa naí-kánáa kéita kemá aónáúnana aabáyákákémmá ókómá kamá yupayo uréna ketê yagaroqtamá uráa-kayukati yineqá ókómá kamá yupayo uráíye.

14 ánibo máqtemma ketáámá marabí yutákureqtaa kéitaunana móra-wataagoma Íbaru-aipikemma maará téna tiráíye. ‘Tóro! Tóro! emá nôraq itawáq kemmá mamá táwîqa kéono? kemmá apupé kée emá ketí-wayukama mamá táíq kéumayikaanaboa emá enamáárîq aú-aiqa mayánóne.’ téna min-áíkkómá tiráíye.

15 ánibo Póro kemá tiráune. ‘uyátáráana-nako, emá náawabono?’ tiráune. ánibo uyátárai-nakoma wemá tiráíye. ‘kemá Ítue. emá kemmá mamá táwîqa kéone.’ téna tiráíye.

16 miráimanibo íbêqa emá itó-urewaq kemá enôpaq iráunapoaq kemá emmá awírána emá ketí mayái-náqá mááe. emá íbêqa kéite aónána-yataaqtabama máqte-kayukama kétimayiminaq ánibo anaaékaqa abarokáq ínî-qtataaqtabagaraq emmá aráátenune.

17 miráinaq emmá timákána Ítiráaeo-anna-wayukayaqtaba káqo-wayukayaqtaba kawáá onúne.

18 minnáyaba emá yeráwáqtí yúramma mamá tágamayikenata yemá kumayuq-yátáápíkémmá yuwéta yeráwáqá waéqma tágama-yataakaq maéta Tááqtaani akoqnáápikemma yuwéta kekáq itáíq-itaiq kéiyaq kemá yeráwáqtí kúmiqa mamá paá umáyíkánata yemá Áánûqtuma yiwíkai-kayukagaraq aokaríq umá yagaroqtamá mánoe.’ téna Ítuma tiráíne.” téna Póroma tiráíye.

Póroma wení mayáigón áaimma tiráíye.

19 ánibo emá anómma yabikáan-naqa Aagarípao, kemá Áánûqtunopake-tataaqa káoneq kemá íma wenáama arátaune.

20 miráitaq kemá áqnáabaqa Tamáátikati-marabakemma Yérútáárebaq uréq mikákémmá máqtemma Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukabimma Áánûqtuni átê-wataama kétima-yimunata yeráwáqtí kúmiq-yataapikemma waéqma yeráwáqá Áánûqtukaq yirummá ámiketa íraqôn-aaimma íyábá timá yímikaune.

21 kemá mirá kéunata minnáyaba Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá monoq-náúpáké kemmá yáqtoqma tíkamineta urááe.

22 ániibo ketirummá akoqnaá wáqe-urena Áánûqtuma kemmá tíwáqnaa uréna kemá máqte-kayukagaraq yaímma anó-kayukati túrapi wataáama tiráiyee. miráitaaq kemá íma káqon-aimma kétupo kemá naayóbáqá Mótetigaraq yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yeráwáqá maará téta tirááe.

23 Áánûqtunopake tiwiránîn-nakoma wemá aú-aiqa maténa keqtaámá áqnaábariq umá pukáipike itó-urena wemá Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukabimma aúwaraimma tágama-yataakaraq timá-yiminiye.' téta yeráwáqá tirááe." téna Póroma tiráiyee.

24 Póro wemá mirá téna kítitana Péqtati wemá tiráiyee: "Póro! emá aíbôqnaaboq kéone! emá ení taíbaq itaí-yátáákómá emmá mamá aíbôqnaaboq kéiyee." téna Péqtati tiráiyee.

25 ániibo Póro wemá tiráiyee: "anó-nako, kemá íma aíbôqnaaboqa kéune. kemá paá túyánámmá kéiteq kétune.

26 Aagarípaa, ketáama itaao. emá maami-qtátááqtabámá káone kéite uráánaq minnýabama kemá íma ikatíqqa éq wataáama kétunama maami-qtátááqá íma aúpáq abarokáq uráiyee.

27 anómma yabíkáana-naqa Aagarípaa, emá Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáama kéitaano? kemá itáunama emá yetáama itaíq-itaíq kéone." téna Póroma tiráiyee.

28 ániibo anómma yabíkái-nakoma Aagarípaa wemá Póromma maará téna timá ámikaiye: "emá maamin-áwááráq-yúpááwáq kemmá mamá Káríqton-anna-naqa káutikaano?" téna tiráiyee.

29 ániibo Póro wemá tiráiyee: "awaaraq-yúpááwábi ayáqtaáq-yupaama minná kanaaráq íye. miráimanibo kemá Áánûqtukaq maará téq nunamummá kétune. egáráq yaímma-wayukama keráwáqá maamin-áímmá kétuna itáa-kayukama keráwáqá Ítun anaaé waqmá ketê móraiq umá kétikaiye. miráiyana maamin-ánnábi keráwápímmá íma wániye.

30 Póro wemá mirá téna kítitana anómma yabíkái-naqa Aagarípaa Penítigaraq yaímma-wayukagaraq yeráwáqá itó-uma máápaq kóuraae.

31 miráitata yeráwáqá máápaq máeta maará téta tirááe: "maamin-náqá wemá mórama ikámma puyéta ánnáma améta ínín-úmmáá-yátááqá íma tarôq uráiyee." téta tirááe.

32 ániibo Aagarípaa wemá Péqtatimma maará téna timá ámikaiye: "maamin-náqá Póro wemá 'Arómani-wayukati anómma yabíkáan-nakoma ketáama ítama yainániye' téna íma tinnarakaa wemmá timákáanana paá yauwéqma kóine iné." téna Aagarípaa kínima wé tiráiyee.

27

Póroma únópi-káárébi maréna Arómuq uráiyee.

1 ániibo yeráwáqá aamá timá móra-akaq maréta keqtaá timátikaawaqtaa únópi-káárébi maréqtaa Arómuq Ítari-marupaq kéunanata yeráwáqá yáqtoqma Pórogaraq yaímma ánná-wayukagaraqa anómma i-wáyúkátí kawáá-náqá áwîqa Yúriati wení ayáápi yíkaraae. miráitana maamin-náqá i-wáyúkátí kawáá-nákóqtabámá Arómani-wayukati i-naré.

2 ániibo kemá Arúkegaraq ketáámá mórama Áátaráámítíq únópi-káárégómá Étia-marupaq kéwitaqtaa ketáámá mipí uyáqtama uráunatae. ániibo móra-naqa áwîqa Ááritáakatima wemá Tetarónáikaqa Maateróniabake-nakoma wegáráq yagaroqtamá ketááté iráiyee.

3 ánibo óq-abayaanapimma ketáámá Tááíranapaqa ko yamá uráunatae. miráitana Yúriati wemá Póromma mamá íráqôniq kéumakena ayúwáitana uréire kéena wení aanábó-wáyúkámá yimónaraiye.

4 ánibo ketáámá Tááíranapakemma únópi-káárébi maréqtaa kéunanata uwáágoma keqtáá mamá táwîq kéitaqtaa íyórai-aukapaq maréqtaa Táíparatibaq uráunatae.

5 miráitaqta ketáámá únókóni aúkáapi maréqtaa Tirítiabaq uréqtaa mikákémmá Paapíriya-marupaq uréqtaa ánibo mikákémmá Mááíraqa Arítia-marabaq uráunatae.

6 ánibo mi-márúkákémmá mórama i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá Érékáánaraa-marabake únópi-káárégómá maréna Arómuq Ítari-marupaq wíne kéitana wemá timátíkáitaqtaa ketáámá mipí uyáqtama uráunatae.

7 miráitaqtaa ketáámá mi-únópi-káárébi má yaákare kéweta yaímma-kanaama máqe-uraunatae. miráitana móra-maruqa Nááítatiq keyúnanata mikákémmá anón-uwaagoma keqtáá mamá táiq kéiqtaba mikáké maréqtaa Karíti-marukoni íyórai-aukapaq waaqókáq Táárámóniq uráunatae.

8 ánibo mikákémmá maréqtaa únókóni áwabaq kégumunanata min-áúkápáqá anón-ummaa-yataaqa kémayeqtaa ketáámá maréqtaa Áráátia-marukoni waaqókáqá únópi-káárémá maraí-márúkáq yayamá iráunatae.

9 ánibo netuqyaa-túpáámá keyataitana Ítiráaeo-wayukati aáwaqa awetá i-kánáámá yátamakitata mimórá-kánáámá uwáágoma ôriq umá keyorena únókómá yeráwáqá mamá táiq uráiyé. miráitana Póro wemá maará téna timá yímikaiye:

10 “máqte-kayukama itáaro! íbêqa ketáámá kéonanataama taíbaq-yataaqa aúyoranimanibo miráuma únópi-káárégáráq oótakaraq yenamá mi-qtátááqá íma aúyoraiyobo ketáámá waayúkagaraq aúyoranunatae téq kemá kéitaune.” téna Póro wemá tiráiyé.

11 miráimanibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá únópi-káárémá awéqtameta uréire kéo-kayukati yáama kéitena Póron-aama íma ítaraiye.

12 ánibo min-áúkápáqá únópi-káárémá maraí-márúqá uwáágo ôriq kéena íma íráqôniq uráitata mi-káyúkámá yeráwáqá aamá timá móra-akaq maréta Karíti-aukapaqa Pinítiabaqa únópi-káárémá maraí-márúqá uwáá keyorai-kanaama íráqôniq uráitata yeráwáqá mibáq wínéta urááe.

únópiímmá anón-uwaama yokáiyé.

13 anaaékaqa uwáágoma mamá pááqyaniq kéitata yeráwáqá yúyánámmá ítáaniq umá únópi-káárémá maméta Karíti-aukapaq maréta urááe.

14 miráitata yeráwáqá únópi-káárébi maréta pááqya-kanaama kéowana Karíti-marukake uwááma áwiqa anón-uwaama yokáiyé.

15 miráitana min-úwáágómá únópi-káárémá mamá táiq kéitana ketáámá íma kanaaráq yáqtoqma awíqmeqtaa uráunatae.

16 miráitaqtaa mikákémmá ketáámá maréqtaa pááqya-marukaqa Kótaq uréqtaa íyórai-aukapaqa ketáámá anón-ummaa-yataaqa matáunatae. ketáái pááqya-unopi-kaarema anón-unopi-kaarenobaq múte makáunatae.

17 miráitata únópi-káárébi mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá únópi-káárémá yáqtorai-yataaqa yabítiréta ánnama atáa umá akoqnáa kéeta yeráwáqá téta únópi-káárégómá tíwíqmenata Aríbiya-aukapaq wíniye téta yeráwáqá tabaráábera-qtataaqa ayútuwaawana mi-káárégómá únókóni ámûraaqa mayaqména uréire uráiyé.

18 miráimanibo anón-uwaagogaraq únókógáráqá keqtaámá tiwéqtamena uréire kéitata yeráwáqá káqon-abayaanapimma áaimma átáma oótamma mamá iyaabítaaq urááe.

19 ánibo óq-taoqa yeráwáqti iyáápikemma únópi-káárémá mamá íraqôniq i-yátááqá mamá iyaabítaaq urááe.

20 miráitaqtaa netuqyaa-túpáámá ketáámá aabaúwábi wiyóqá íma káonaunataama 'náakaqtaa máuno?' téqtaa anón-uwaama kéyoraitaqtaa ketáámá íma paá mái-tuyanamma ítaraunataamibo "táiq ónúntae" téqtaa tiráunatae.

21 ánibo netuqyaa-túpáámá máqte-kayukama aáwaqa íma néta máawana Póro wemá yeráwáqti aúkáapi itó-urena tiráiyé: "keráwáqá maami-káyúkámá itáaro. naayóbáqá keráwáqá ketáama kéiteqa Karítibaq yuwéq íma uráiyakakaa maamiráuma ummaa-yátááqá íma mayéqtaa máqte-qtataqa íma aúyoranena iné.

22 miráimanibo kemá timá-timunna-aimma itáaro. keráwápkémmá móra-naqa íma aúyoranibo kímora-yataaqa únópi-káárémá wenamá aúyoraniye.

23 ánibo kemá Áánûqtukaq nunamummá kéteq wekáq itáiq-itaiq kéunana nokáamma Áánûqtuni kaqtó-nakoma ketimakaq yama itó-urena tiráiyé.

24 'Póro, emá íma ikatîqa éwaq anómma Arómani-nakoma Títaama wenaúrakaq koma itóaa. ánibo maami-káyúkámá máqtemma yeráwáqá únópi-káárébi máa-kayukama eqtábá Áánûqtuma kawáá íniye.' téna tiráiyé.

25 minnáyaba waayúkama keráwáqá íma ikatîqa oro. kemá Áánûqtuqtaba itáiq-itaiq kéunapoana Áánûqtu wemá tinná-yataaqa kanaaráq tarôq íniye.

26 minnáyaba ketáámá páátákáá únópi-káárémá maméqtaa móra-marukaq onúnatae." téna Póroma tiráiyé.

27 ánibo tiyááka umá títaubake kaumo-nókáámmá kéyatatata uwáá kéyorena ánibo móra-nokaama títaubake kaayaqté-kaayaqtekomma yeráwáqá Meriteréniá-unokoni áwabaqa nokáan-aukaama únópi-káárébi mayaímá mayáa-kayukama yúyánámmá itáama maami-káárégómá "móra-marukaq kéwiye" téta yeráwáqá yúyánámmá ítiraae.

28 miráitata yeráwáqá ayáqtááq-annaraqa ummaa-yátááqá abíkumareta únópi yúwáawana kúmîmma waaqókáriq uráiyé. miráitaqtaa ketáámá maréqtaa móragaraq pááqya-kanaama kéweta min-ánnámá únópi yúwáawana kúmîmma waaqókáriq éna kegébaraq kukáiyé.

29 ánibo únópi-káárébi mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá ótakaq ya kumayániye téta yeráwáqá ôriq umá ikatîqa urááe. miráitata yeráwáqá páátákáá únópi-káárémá yáqtoqma akoqnáa i-yataaqa mi-káárégóni ayárepaqa kaayaqté-kaayaqte ummaa-yátááqnápó yáqtoq-mareta máiyana aabaúma útaikáae téta yeráwáqá nunamummá tirááe.

30 miráitata únópi-káárébi mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá yuwéta péqmareta kóineta únópi-káárégóni aipakémmá ummaa yamá yáqtorai-yataaqa karikaa uréta pááqya-unopi-kaarema mémánóbáq yubéqtukaae.

31 miráitana Póro aónarena wemá i-wáyúkátí kawáá-nákáráq yaímma i-wáyúkágáráq timá yímikaiye: "maamin-únópi-káárébi máa-kémayaa-kayukama yeráwáqá íma máiyáqa minná máqtemma keráwáqá táwîq ínoe." téna Póroma tiráiyé.

32 ánibo i-wáyúkámá yeráwáqá maami-káárégóni ánnáma kárátuwaawana uráiyé.

33 aabaúma utánéna kéitana Póro wemá maami-káyúkámá aáwaqa naígáae téna watáama tiráiyé: "máka-tiyaapari umá títaubake kaayaqté-kaayaqte miráuma ayáqtáá-kanaama ketáa ikatîq umá aúyoqtaqa aáwaqa íma naráunatae.

³⁴ miráitaq kemá akoqnáá umá keráwáqá kétima-timune. keráwáqá yaímma paá-aawaqa mamá kénaiyanawaq min-ááwákómá keráwáqá mamá akoqnáá íniye. minnâyaba keráwáqá ítáaro. keráwáqti túma íma ayáá atikaniye.”

³⁵ Póro wemá mirá kétena yeráwáqti yúrikaqa yammá maténa Áánûqtumma amuqá marakéna nunamummá kétena Póro wemá yammá naráiyé.

³⁶ miráitata máqte-kayukama yeráwáqti íyakoma íráqôniq kéitata aáwaqa mamá narááe.

³⁷ miráitaqtaa ketáámá taígani-kayukama (miráuma 276) mi únópi-káárébi máqte-uraunatae.

³⁸ ániibo mi-káyúkámá yeráwáqá aáwaqa mamá nátuweta anaaékaqa yeráwáqá únópi-káárébi kémá aáwaq-unamma mamá únópítáá iyabótúwáawana únópi-káárégómá ummaamá íma yéna oyaaq umá uráiyé.

únópi-káárémá táiq uráiyé.

³⁹ aabaumá utamá kégaitata únópi-káárébi mayaímá kémayaa-kayukama yeráwáqá márûqa káonetaamanibo maramá íma aónaraae. miráitata yeráwáqá min-áúkápáqá íráqôniq umá únópi-káárégóni márûqa wáitana íráqôniq umá kegébama wáitata yeráwáqá min-áúkápáq wínéta urááe.

⁴⁰ miráitata yeráwáqá mi únópi-kááréráqá ánnáma kúma akoqnáá umáráan-annama kárátuwaawana únókóni ámûraaq wáqe-uraiye. miráitata yeráwáqá aweqtaí-yátaráqá ánnáma kúma akoqnáá umáráan-annama kégareta ániibo taabarábema múte abíkumaraawana uwáágoma yiwíqmena únókóni kegébabaq uráiyé.

⁴¹ miráitana mi únópi-káárégómá maréna únókóni kegébanobaqa aipaké koma aguréna maranóbáqá akoqnáá uráiyé. miráitana anón-uwaama yokéna maamin-únópi-káárégóni ayáemma mamá táwîq uráiyé.

⁴² ániibo i-wáyúkámá yeráwáqá yaímma ánná-wayukama péqmareta kóinoe téta yeráwáqá yikamineta urááe.

⁴³ miráimanibo i-wáyúkátí anó-kawaa-nakoma wemá Póromma áwáqnaa kéena íma mirá-inoe téna wemá yaímma-anna-wayukama timáyikáitata yeráwáqá nokótaaqa yubáméta únókóni kegébabaq urááe.

⁴⁴ ániibo yaímma-wayukama únópi-káárégóni yaa aqtóráq yáqtoqma mayaqméta nokegébabaq urááe. miráitaqtaa máqte-kayukama íráqôniq umá máqte-uraunatae.

28

Póroma Mórota-marabaq máqte-uraiye.

¹ ketáámá máqtemma mi-nókóni kegébabaq iréqtaa ketáá itáunama mi-márúkóni áwîqa Mórota-marabare.

² miráitata mi-márúkáké-káyúkámá yeráwáqá keqtaámá mamá íráqôniq kéowana ániibo aaqá yéna yaugiqá kéitata yeráwáqá íramá agamakéta min-íráráqá keqtaá tiwíqma tíkawaqtaa máqte-uraunatae.

³ ániibo Póro wemá móra íra-átáámá mamá irabí agamakáitana móra-iraakabayaakoma min-írá-átáábí máqena kokoqá kéiqtaba min-íráákábáyáákómá Póroni ayáakaqa ya útúraiye.

⁴ ániibo mi-márúkáké-káyúkámá aarawaamá yeráwáqá aónamma maamin-íráákábáyáákómá Póroni ayáakaqa ya útúrena upúkáiye. miráitata mi-káyúkámá yeráwáqá maará téta tirááe: “árainma maamin-nákómá wemá yaímma-wayukama únópi yíkamtata pukáawana ketáái maníkómá íráqôn-aaimma tarôq í-nákómá wemá maami-nákóqtábámá íma paá mániye. téna maami-qtátááqá tarôq kéiyé.” téta yeráwáqá tirááe.

⁵ miráimanibo Póro wemá maamin-íráákábáyáámmá iranóbáq awéqtáma kéyuwena paá máqe-uraiye.

⁶ ánibo mi-káyúkámá yeráwáqá Póromma awé umá karákéta iqtoráinana wemá puíniye téta temmá Póroni aneqá móra-yataaqa íma abarokáq kéiqtaba yeráwáqá téta “maamin-náqá wemá maníkóé.” téta yúyánámmá ítaraae.

⁷ min-áúkápáqá mórama maramá wáqe-uraitana mi-máraráqá yabíkái-naqa áwîqa Púbiria wemá keqtáámá mamá íráqôniq umátikáitaqtaa ketáámá kaumo-yúpáámá wení-naupaqa máqe-uraunatae.

⁸ ánibo Púbiriamma aboámá anó-karima kokoq-kárímá mayéna waguráitana Póro wemá min-nákóní naaúpaqa uténa min-nákóní aneqá ayáámma aráápare nunamummá kítitana min-nákómá atóbaraiye.

⁹ Póro wemá mirá kéitata mi-márúkákémmá netuqyaammá karí-wáyúkámá yeráwáqá kéyewana Póro wemá mamá atóbamayikaraiye.

¹⁰ miráitata mi-káyúkámá yeráwáqá keqtáámá íráqôniq umá tíwáqnaa kéetata ánibo yaímma-yataaqa keqtáá kétimetata tíwáqnaa umá móma únópí-káárébí tiyúkataae.

Póroma Arómuq yayamá iráíye.

¹¹ ánibo mi-márúkákémmá ketáámá kaumo-wíyómmá maéqtaa anaaékaq ketáámá maréqtaa morama únópí-káárémá Érékáánara-marabakemma anón-uwaama yóráitana mi-márúkákémmá ya máqe urái-kaarebiqtaa uyáqtama uráunatae. miráitana únópí-káárégóní aikaqá Tútie téta yeráwáqti maníkóní ábárawaao-aanikoratati yimammá tarôq umákáawana wáqe-uraiye.

¹² ánibo ketáámá min-únópí-káárébí maréqtaa Tírakuti-marukaq yayamá íréqtaa mi-márúkákémmá kaumo-yúpáámá máqe-uraunatae.

¹³ miráitaqtaa mi-márúkákémmá ketáámá min-únópí-káárébí maréqtaa Arégiúma-marukaq yaútúma yayamá íréqtaa mikákémmá anón-uwaama yóráitaqtaa maréqtaa Putióriqbaq anó-marukaq ko yamá uráunatae.

¹⁴ ánibo mi-márúkákémmá yaímma Káríqton-anna-wayukama kéyimonauatata yemá keqtáá yáqtóráawata abapaké kaayaq-yúpáámá yeráwáqtê maéqtaa Arómuq uráunatae.

¹⁵ ánibo Arómuq yaímma ketíbâqawaayutaama Ítun-aama kéitaa-kayukama yeráwáqá ítáamma keqtááyábámá kéye téta kétéwata yemá máqtemma maréta mi-márúkákémmá áwîqa kaumo-áúwái-náúpáqá mááketi-marukaraq wenáwîqa Áápiatibaq íréta keqtáámá aapaq ya kétimonaawaqtaa Póro wemá yemmá kéyimonena wemá Áánûqtumma amuqá marakéna akoqnáama matáíye.

Póroma Arómuq Áánûqtuni watáama tiráíye.

¹⁶ ánibo ketááma Arómuq yayamá kéyunanata kámááni-nakoma Póroqtaba wenamá móra-naupaqa máinana móra i-nákómá wekáqá yabíkáiye.

¹⁷ ánibo kaumo-yúpáámá kéyaitana Póro wemá Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkámá yááyaitata yemá máqtemma ya áíkutaawana wemá maará téna tiráíye: “keráwáqá ketíbâqawaayuo, ítáaro. kemá íma táí-aaimmá tarôq kéeq Ítiráaeo-wayukama ketáái títaubikon-aaimma mamá táíqa íma uráunamanibo Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá Yérútáárebaqa kemmá ánnáma umátiketa Arómani-wayukati iyáápi kemmá tikaraae.

¹⁸ miráitata Arómani-wayukama yeráwáqá aamá ítama yaíkaamanibo kemá móra-yataaqa tarôq kéeq puyónúnna-aaimma íma tarôq uráunata yemá kemmá tiyuwánéta urááe.

19 miráimanibo Ítiráaeo-wayukama yemá ímiye téta maamin-áímmá arátéwaq óqa kemá aamá ténúnna-aimma íma wáqe-uraiye. miráitaq kemá anókamaani-wayukama yááyaanata yeráwáqá ketáama ítama yaínánóe. téq kemá tiráunamanibo ketí-wayukama yeráwáqá móra-yataaqtaba aabimmá íma mayikánúne.

20 ánibo kemá maamin-áíqtábá keráwáqá tááyama kétima-timune. miráitaq Ítiráaeo-wayukama keráwáqá kéiteq awé uráa-qtataaqtaba kemá itáíq-itaiq kéeq awé uráune. miráitana minnáyaba maamin-ánnágómá kemmá yáqtoqma akoqnáá kéiyé.” téna Póroma tiráiyé.

21 ánibo yemá tirááe: “Ítiráaeo-wayukabikemma móra-nakoma ení watáama íma aúbabimma agamá timá-timenata ánibo móra ketíbâqawaayutaama iréta ení watáama íma téta emmá íma timá táwíq urááe.

22 miráitaqta ketáámá enóyaupiken-aimma itánáqta kéune. ánibo ketáámá itáunataama máqte-kayukama yemá uyátárai-nakoni aammá kéwaraa-kayukama keráwáqtábágáráq yatáqma-yataapi mááe.” téta tirááe.

23 ánibo Ítiráaeo-wayukati kawáá-wáyúkámá yeráwáqá mórama kanaamá maréta Ítiráaeo-wayukama yemá máqtemma aarawaamá Póroni márûpaq irááe. miráitana Póro wemá aabáyaanapike áaimma átárena énaikaqa wemá watáagon áaimma timá kétagená Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba Ítuqtabagaraq watáama tiráiyé. miráitana wemá Mótetini ámáan-aimma kétena yaímma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá wannaabí agamakáan-aimma kítitana maamin-áíkkómá yeqtí yúyánámmá mamá íráqôniq kítitana yeráwáqá Ítuqtaba itáíq-itaiq ínoe.

24 miráitata yaímma-wayukama wenáama kéitaawata yaímma-wayukama wenáama íma ítama arútaráe.

25 miráitata yeráwáqá yenamáárîq óq-yuyanamma itéta kégowana Póro wemá áqnáabaqa maará téna tiráiyé: “Áánûqtuni Aokaq-Áágómá árain-aimma keráwáqá yúbi-kayukayaba téna Áánûqtuni amuné-náqá ketáái títaubikoma Ááitáiyani óyaukaq tiráine.

26 ‘emá maami-káyúkábí kéweaq maará téaq timá-yimiyo.

keráwáqá aamá itánómanibo áaimma íma itánoe.

keráwáqá túramma aónainomanibo móra-yataaqa íaonainoe.

27 maami-káyúkátí íyakoma akoqnáá umáguraitataboata yaákoma aamá itaíyábá yíbôgaitata yemá yúramma karoparáe.

miráitana yúrakoma móra-yataaqa íkáonaitana yaákoma móra-yataaqtaba íkéitaitataboata yúyánámmá íkéitáe.

yemá ketôpaqa íma ko yáútúmeta mamá íráqôniq umá tikaao téta íkéye.’

téna agamatán-áúbábí Áitáiyama tiráine.

28 Ítiráaeo-wayukama yúbi máin-aiqtaba maami íráqô-mayaima Áánûqtuma keqtáá yauwéqma tiwiránî-kataama minná Áánûqtu wemá káqon-anna-wayukabi yúwáitana kéwiye. ánibo ketáámá maamin-áímmá timá-yimenatataa yemá itánoe.

29 Póro wemá mirá téna kítitata Ítiráaeo-wayukama yeráwáqá yenamáárîq aamá téite urááe.

30 ánibo Póroma mi-márúkáq máena kaayaq-kárítímáátígóní arupimmá móra naammá meyaníq uréna yaímma-wayukama wení-naupaq kéyewanama wemá mamá íráqôniq umáyikaraiye.

31 miráitana wemá akoqnáá umá Áánûqtuma yabíkái-qtataaqtaba watáama kétena uyátárai-naqa Ítu Káríqtoma watáama máqte-kayukama timá yímikaiye.

miráitana wemá maamin-áímmá waayúkama abarokáq akoqnáá umá timá-
yimiyabama móra-nakoma aammá íma aúnakaraiye.

Arómani

Îtun **anaaé kéwaraa-yubaq Arómubaq Póroma agatáiyé.**

Póroni mayaígón áaimma

¹ kemá Póro mayaí-nákómá Îtu Káríqtoni mayaírá Áánûqtuma aúyatikarena tááyaraitaq min-áúbá-wánnáámá agatáune. kemá Póroma Áánûqtuni íráqô-kataama tin-áímmá timá tímikaune.

² Áánûqtuni amuné-wáyúkábí wení aúba-wannaabi naayóbáqá mimórá-íráqô-katáámá Áánûqtuma akoqnáá umá tiráiyé.

³ maamin-íráqô-katáámá Áánûqtuni áanikoqtabama wáqe-uraitana Tébitin-annabike páaq uráiyé. maa-márábi-káyúkáúrámmá páaq uráimanibo Áánûqtuni Aokaq-Áágógáráq Áánûqtun áanikoma máqe-uráiyé.

⁴ áanikoni akoqnáágaráq imaamugáráqá yirááténa pukáapike kímora itó-umakaraiye.

⁵ kemá Póroma Îtumma tirummá kámunana Áánûqtu wení mayáimá kêtimitaq Îtumma wekáq kémaiyaune. waayúkama máqte-marabake Îtumma yirummá kámeta anaaé kéwaraaqtaba Áánûqtuni íráqô-kataama kemá timá yimunaiq umá

⁶ keráwáqá Arómuq-marupaq máa-yuma Áánûqtu tááyaraimma Îtu Káríqtonamoe.

⁷ keráwáqá Arómuq-marupaq máa-yuma keráwáqtábá tááyaraitaq Áánûqtun-aama wáráa-kayukama kemá keráwáqtôpaq kágayaune. Áánûqtumma ákáikayukao, Áánûqtuma ketibotáámá ketáái uyátárai-naqa Îtu Káríqtogaraq yenamáa yenákátí íráqô-qtataakaraq yeqtí kaayoné-yátáákáráq keráwákáq paá waíno.

Póroma amuqá maréna nunamummá tiráiyé.

⁸ áqnáabaq ketí Áánûqtuqtabama Îtu Káríqton áwíkaq timuqá kémarakaune. maragáráq-maragaraq-wayukama keráwáqtí itaí-yátááqtábámá ítama ánataqtukaapoq keráwáqtábámá timuqá kématikaune.

⁹ nunamupí maamin-áímmá túnnama Áánûqtuma wenamááríq ítaraimma árain-aíne. Áánûqtuni íráqô-kataama tirukakékáráq kêtimaiyimeq weqtábá kéune. wení íráqô-kataama wenáanikoqtabama wáiyé. Áánûqtuma ítaraiye máqte-tupaama keráwáqtábá nunamupí kêtune.

¹⁰ aati-aatimá nunamupí Áánûqtumma ítánana akáinanama ketí aammá awíqtikainaq yayamá keráwáqtôpaq yenúne. ayáqtááq-kanaama yénáae téq uráune.

¹¹ miráitaq keráwáqtábámá ôriq umá kemá kêtikaitaq timónanaq kéune. miráinaq kemá yaímma-yataaqa timénáá kéune. Áánûqtuni íráqô-qtataaqa keráwáqtê keqtirupi wamá akoqnáá ikáae téq kényune.

¹² minná Áánûqtukaq aati-aatimá túyánámmá itáíq-itaiq í-yátááqá keráwáqá tíwáqnaa kéinana keráwáqtí itaí-yátáákómá kemmá tíwáqnaa kéinama itáíq-itaiq í-yátááqá keráwáqtôpaq akoqnáá kéena ketiyápiqtaa akoqnáá ikáae téq kényune.

¹³ ketúnabaro, keráwáqá maamin-áímmá ítama arútáaro. netuqyaa-túpáámá kemá túyánámmá kéitaune, keráwáqá óq-wayukama Yéqtaeao-wayukama Îtu Káríqtonopaq yíwíqme yénáae téq kényune. miráimanibo máqte-tupaama yaímma-yataakoma kemmá yáqtoraitaq paá kémaune.

14 máqte-marabaq-wayukama wataáama Ítuqtaba ketí aqtábááama wáiyee. minná márûkaq-wayukagaraq karaanóbáq-wáyúkágáráq aamá Ítaraa-kayukagaraq íma Ítaraa-kayukagaraq mi-kátáámá yemmá timá-yimenune.

15 miráimanibo ketíyakoma iyánáaq kéitaq keráwáqá Arómuq-marupaqa íráqô-kataama timá-timenaee téq kéune.

íráqô-kataama Áánûqtuni akoqnááe.

16 miráimanibo Áánûqtuni íráqô-kataayaba kemá tigaemá íkéune. íráqô-kataayaba nôraq inábiyo? minná Áánûqtuni íráqô-kataama wení akoqnááama wáipoana máqte-kayukama kanaaráq mamá atóbamayikaniye. áqnáabaqa Ítíráaeo-wayukama anaaékaq Yéqtaaeo-wayukama maamin-íráqó-kátáánápó atóbamayikaniye.

17 miráinana Áánûqtuni íráqô-kataagaraq waayúkagoni arupú-aaimma abarokáq pááq kéiyee. waayúkagoni áaimma arupú umá minnáyataba yúyánámmá itáíq-itaiq umá yabíqme kéuyoe. Áánûqtuni aúba-wannaabi miráuma kétiye: “móra-nakoma Áánûqtuqtaba aúyánámmá itáíq-itaiq umá yabíqme uwínanama matúq-matuq umá mái-yataaqa Áánûqtu amíniye.” téna kétiye.

waayúkaurakoni agaemá

18 maa-káyúkámá Áánûqtuma yinaaéma kéumamepoana Áánûqtuni áyámma wení márûpake kégumiye. kebó-yátááqá tarôq kéo-kayukama yeqtí kúmiqtababoana Áánûqtuni árain-aimma yayamá pááq íkeiye.

19 Áánûqtuni máqten-aaimma íma aúpáq wáiyee. miráipoana Áánûqtu yemmá yiráátiraiye.

20 Áánûqtumma ketáámá kanaaráq íma aónanunataamanibo wemá tarôq uráiq-tataaqnapo kanaaráq káonaunatae. maa-márámá pááq urái-kanaarake wení watúq-watuq umá wái-akoqnaama kanaaráq káonaunatae. miráinata yeqtí kúmiq-yataaqa íma aúpáq yuwéta maará tínoe “ketáá íaonaraunatae” ítinoe.

21 Áánûqtuqtaba Ítaretamanibo wení áwîkaqa íma yaaguyabéta wekáq “tíkáiyee” ítiraae.

22 “itái-wáyúkámá máunatae” téta tiráamanibo yeráwáqá áá íma Ítaraa-kayukama yayamá máqe-uraae.

23 matúq-matuq umá mái-Aanuqtuma yiwikáqtuwetamanibo wenamí-kanamin umá waayúka-amakaraq waiwaakon-amakaraq áwáábiq-wakoni-amakaraq yekáq iraayutáúmá mamá téta uyátá-maqma “íráqô-qtataare” téta yúyánápí tirááe.

24 áá íma Ítaraa-kayukama pááq kéopoana Áánûqtuma iyúwáitata yenamáárîq yetáaimma kéwaraae. yeráwáqtí yikái-yátáákó yabititata kebó-yátááqá tarôq urááe. yúnapogaraq kebó-yátááríqá urááe.

25 yaímma-wayukama miráitata Áánûqtuni árain-aimma wenamí-kenamin umá kaaqaari-áímmá wakááe. mi-qtátááqá Áánûqtu tarôq uráiq-tataaqaq yiraayutáúmá amá yetíwîqa múte yaútaamanibo tarôq urái-nakon áwîqa ímiye. ááqibo Áánûqtuma wenáwîqa múte yaúma watúq-watuq umá waímo. árainmma waíno.

26 otaa-qtátáárîq oqtábábóana Áánûqtu iyuwáitata yenamáárîq kéweta yetúnapo yigae-yátááqá mamá pááq urááe. miráitataa aaragógáráq aaraukáq-ááímmá íma wakááe. paá yetúraqa íarutainama kéwaraae.

27 mimóráíq umá waamá aaraukáq-ááímmá paábaq mamá kéyuwaamanibo káqo-waqtaba kéyikaiqtataboata yirunóbáqá iraráá karáiyee. yigae-yátááqá káqowa-kaqowamma mamá paá urááe. miráipoata yetúnobaqa ókon-okomma táí-ummaa-yataaqa pááq íno-waigoni ápêqa yeqtí kúmiq-yataakoqtabama wáqe-uraiye.

28 miráimanibo Áánûqtuni aúyánámmá yeráwáqá íma yáqtóráawana Áánûqtuma iyúwáitata yetúyánápíké waqmá kéitaae. kebó-yátááríqo kéomma kéqoke-kaqoke-kebo-yataaqa tarôq kéoe.

29 waátâ-aaimma arááqayan-aaimma táí-aaimma iyáábúq-aaimma aweké-ááímmá ááíqá í-ááímmá komarummá í-ááímmá waayúkayaba ítama táíq í-ááímmá ógikaae. anaaépaq-aimma tí-ááímmá

30 waayáímmá tí-ááímmá Áánûqtuqtaba íyámma umákai-yataaqa aamá aratéta yeqtúma mamé uí-yátááqá yeqtí yúyánápíké aúgemma otaa-qtátááqá mirán-ááímmá ógikaae. anóbon-aama kárate.

31 áá íma itaí-wáyúkáá yeqtí anóna-anon-aimma arátaae. waayúkayataba íyaqa íkeyimeta kaayoné-yátááqá íyimikaae.

32 Áánûqtuni ámáan-aiko téna: “máqtemma mirán-ákáq maíyanama puí-yátááqá yeqtí ápêqa waíye.” mirá téta ítaraae. yeráwáqá móragaraq miráute kéuyeta máqte-kayukama miráute kéuyeta waraí-yátááqtábá kéyikaiye.

2

Áánûqtuni yaináí-yátááqá kanaa kéíye.

1 ketí aanábô, óq-wayukama kéyainaa? móra-nakoma wení kúmiq-yataaqa íma aúpáq yuwániye. Óq-wayukati yenáánamanibo yemô oníq umá emá móraiq kée miráuma enamááríq yawááq kéone.

2 Áánûqtu óq-wayukama náayubi maamirá-qtátááríq o-káyúkámá yáínáimma ketáá káounaunatae. wemá kanaa kéíye.

3 ááqibo ketí aanábô, óq-wayukama yaináánaiq umá móraiq umá emá enamááríq kéyainaae. “Áánûqtuni yawááq-iyataapike kótanune” téq enaúyánápímmá kéteno?

4 aqá Áánûqtuni paru-yátáákómá waayúkama íma iyuwaí-yátááqá waayúkayataba yaákarena awé-í-yátááqá enaúyánápímmá pááqya-qtataariq kéteno? enáaimma waéqma tinanamá Áánûqtu wení kaayoné-yátááqá emmá kanaaráq uíniye.

5 enaákoma akoqnáá umá óqtakaa umágitaa enáimma íma mamá kéwairaane. ení yaináí-yátááqá anókariq kéinana mi-túpááyábá Áánûqtuni áyámma í-yátáákáráq yaináí-í-yátáákáráq pááq inaama ení yaináí-yátááqá íbêqa anókariq kéone.

6 máqte-kayukama aókáq-aokaq máqte-qtataariq kéoqtaba Áánûqtuma yeqtí ápêqa yimíniye.

7 yaímma-wayukama tágama-yataakaraq yíwîqa uí-yátáákáráq paá matúq-matuq umá máí-yataakaraq abáá-umae kéuyeta íráqô-qtataariq kéopoana yemmá matúq-matuq umá máí-yataaqa Áánûqtu yimíniye.

8 yaímma-wayukama yenamááríq yetábá yúyánámmá itéta kateko-ámmá íbáq kéyuwaapoata yemmá Áánûqtuma moyáqá yéna áyámma umá nommá atíqtuwainikaa umá ayáuyikaniye.

9 máqte-kayukama waátâ-yataariq uráíyanama áqnáabaq Ítíráaeo-wayukama mámikaqa Yéqtaaeo-wayukama yemmá yú-tikaraq yíkaraq mayánoe.

10 ááqibo máqtemma arupú-amma waráíyanama áqnáabaq Ítíráaeo-wayukama mámikaqa Yéqtaaeo-wayukama yemmá tágama-yataakaraq yíwîqa anómma uí-yátáákáráq kaayoné-yátáákáráq Áánûqtu yimíniye.

11 máqte-kayukama Áánûqtu mimoráíq umá yainániye.

12 Mótetini ámáama Yéqtaaeo-wayukama íma yímikaiye. ámáan-aimma íma matéta yemá kúmiq-yataaqa umáe kéuyeta yeráwáqá puínoe. Mótetini ámáama

Ítíráaeo-wayukama yímikaimma kúmiq-yataariq umáe kéuiyanama ámáan-ainapo yainániye.

¹³ ámáan-aimma paá kéiteta Áánûqtuma “írâqô-kayukae” téna íkétimanibo ámáan-aimma waráiyana Áánûqtun-aurakaq íráqô-kayukama mamá aúqyikaniye.

¹⁴ Yéqtaaeo-wayukama ámáan-aimma Móteti íma yímikaimanibo yeqtí yúyánápíké téta yaímma-taoqa Ítíráaeo-wayukati ámáan-aimma wakááe. miráitata yenamáárîq yeqtí ámáan-aikaq mááe.

¹⁵ Ítíráaeo-wayukati ámáan-aimma wakáapoata árain-aimma yirááténa yirupi aúba-wannaaraa agamá kémaraiye. yaímma-taoqa yúyánákómá yeqtí kúmiq-yataakoma yeqtúbi kémaraitana káqo-taoqa yúyánákómá kanaaráq kéumayikaiye.

¹⁶ Áánûqtuni íráqô-kataayaba kemá abarokáq kêtunama miráuma maamítúpáámá Áánûqtu Ítu Káríqtoni óyaupike máqte-kayukati aúpáq-yááímmá mamá yainániye.

Ítíráaeo-wayukaraq ámáan-aikaraq

¹⁷ emánô? kemmá Ítíráaeo-naqune té kétima-timene. Ítíráaeo-wayukati ámáan-aimma aúyánápí kéwarema Ítíráaeo-nakoma máíye. emá Áánûqtuqtabama weganoq-kanog-áímmá abarokáq kéténe.

¹⁸ Áánûqtuma mirá-uwo ti-qtátááqá emá ítaraane. ámáan-aimma yoráuma ítaraanaboa arupú-amma ítaraane.

¹⁹ yúgarog-wayukati yabi-í-náqá kumayuqnóbáq máa-kayukati ókáán umá máema

²⁰ áá íma ítaraa-kayukagaraq iyápógaraq yeqtí yirááti-naqa máema ámáan-aipi mútûq itái-yátáákárâq árain-aikaraq ítama arútarema

²¹ waayúkama kéyiraatenamanibo nóraq itááq irááténnaiq umá enamáárîqa ímira-keono? emá “moyámmá ímáýáaro” abarokáq kêtémanibo emá moyámmá kémaiyaane.

²² emá “aaraukáqá íyataaero” abarokáq kêtémanibo emá mirá kéono? emá yaataq ikúqma amammá tarôq uráá-qtataakoma kéyiwaagonamanibo yemmá káqo-kayukati monog-nákáá-náópákémmá emá kémayaano?

²³ ámáan-aiqtaba enáuma mamé kéuyonamanibo Áánûqtuni ámáan-aimma íma kéware wekáq agaemá makáane.

²⁴ miráitana Áánûqtuni aúba-wannaabi Ítíráaeo-wayukaraq kétéye: “keráwáqá táigo-qtataaqa kéopoata Yéqtaaeo-wayukama kêtimonetaboata Áánûqtuni áwîqa yamá akáyáámmá kétée.” téna aúbabi kétéye.

²⁵ Ítíráaeo-wayukati ámáan-aimma warétama íráqô-qtataaqa yúma kará ínomanibo ámáan-aimma yúma íkáratainikaa ínoe.

²⁶ Yéqtaaeo-wayukama yúma íkarataamanibo ámáan-aikoma waréta yemmá yúma kárataakaa-kayukama Áánûqtu kéyimonai íyabiyo?

²⁷ Yéqtaaeo-wayukababoata keráwáqá Ítíráaeo-wayukama yawááq-umayikanoe. paá túma kárataama Mótetini ámáan-aimma keráwáqtábá agatáimanibo íkéwaraae. áaqibo Yéqtaaeo-wayukama túma íkarataama maamin-ámáan-áímmá kéwaraae.

²⁸ náawaq árainma Ítíráaeo-naquramma máíyo? náawaq aúma káratai-naqa árainma máíyo? Ítíráaeo-naqa paá amegaarâq-áúmá íma máíye.

²⁹ aaqáo. Ítíráaeo-naqa arunóbákéqtábá árainma Ítíráaeo-naqiye. arunóbáqtábá Áánûqtun Aágoni mayaímá wáitanamanibo ámáan-aikake íma páaq kéíye. min-nákómá arunóbáqá Áánûqtun Aágoni mayaímá wáitana

wenáwîqa maa-márábí-káyúkátí yúrakaq anómma íwáimanibo Áánûqtun-aurakaq wenáwîqa anómma wáíye.

3

tái-yaaikoma íráqôn-aaimma íma yawááq-íniye.

¹ Ítíráaeo-naqa máena uyátá-maqma kéqon-naqa íráqôniq kéumakaiyo? yúmo kará-í-yátááqá kanaarárábíyô?

² owé. máqten-aukapaq kanaarác wáíye. Áánûqtuma wení watáama Ítíráaeo-wayukama áqnáabaq iyáápi yímikaitata abarokác Áánûqtun-aaimma kéitaae.

³ yaímma-wayukama itáíq-itaiq umá íyabikaamanibo Áánûqtu mimóráíq umá wemá yímikain-aimma aratínô?

⁴ túyánámmá íma ítáaro! miráuma máqtemma kaaqaari-wáyúkámá máamanibo Áánûqtuma wemá yímikain-aikaq yabíqma matúq-matuq umá mániye. Áánûqtuni aúba-wannaabi kétiye:

“máqten-aimmo tinnamá
kateko umá yiráátiniye.
emmá yaináíyaama uyáqtanone.”
téna mín-áúbábí kétiye.

⁵ ketáái otaa-qtátááqô abarokác kéinana Áánûqtuni kateko-yátááqá tiráa tínataama nóinae téqtaa tenúnataabiyo? otaa-qtátáárîq kéonanataa Áánûqtuma keqtáámá táígoma tímínîqtaae. mirá téqtaa tenúnataabiyo? mirá téta yaímma-wayukama kaaqaari kéte. yekáá kéunataae. mirá téqtaa tenúnataabiyo?

⁶ aaqáo. Áánûqtu kateko umá íyainenama náaraq umá maa-márábí-káyúkámá kanaarác yaináníyô?

⁷ kaaqaari-áímmá tenanamá Áánûqtuni árain-aikoma máqte-kayukayopaq anómma abarokác íniye. abarokác ínatama nôraq ínata “kúmiq-nare” tínô? yaímma-wayukama yúyánápí mirá kéte.

⁸ mimórá-wáyúkámá mirá téta: “otaa-qtátáárîq ónátae. mirá kéonanataa Áánûqtuni íráqô-qtataaqa pááq íniye.” téta yaímma-wayukama wakutéta ketí watáama mirá kétune kéte. yeqtí ápêqa yawááq umá wániye.

árainma móra-nakoma kateko-náqá íma máíye.

⁹ ketáámá Ítíráaeo-wayukama uyáqtaraunataabiyo? ímiye. kúmiq-yataakoni akoqnáabi máqtemma mórai q umá máunatae.

¹⁰ Áánûqtuni aúba-wannaabi mirá kétiye:
“árainma móra-nakoma katekó-náqá íma máíye.

¹¹ kímora áá ítarain-naqa íma maéna Áánûqtuqtaba abáá-i-naqa íma máibo

¹² máqte-kayukama Áánûqtuma yinaaéma umákaraae.
máqtemma otaa-qtátááqá tarôq éta íma móra-nako íráqô-qtataaqa tarôq kéíye.
árainma kímora-naqa íma máíye.

¹³ yeráwáqtí yimóyarokoma agaro umáguraimma waayúka utái-máíkáá kéitata yimáábírake waéqma kaaqaari-áímmá téta yóyauq-ananaakake puí-áímmá irakabayaakóní waátâikaan-aimma kéte.

¹⁴ yeqtí yóyaukaqa íma ikaa q-áímmá ógiqma wáíye.

¹⁵ waayúkama yíkamma puí-yátááqtábá oyaaq kéoe.

¹⁶ aati-aatimá yawití-wáátí kéeta yeqtábábóata waayúka yimuqá máráníq íkeoe.

¹⁷ kaayoné-áímmá íma waréta

¹⁸ Áánûqtuqtaba yáaqa íkeigaitata íma kéitaae.”

téna Áánûqtuni aúba-wannaabi mirá kėtiye.

¹⁹ ááqibo ketáá kétaunatae. ámáan-aikoma téna máqte-kayukayataba ámáan-aikoni aménáápáqá máqe-uraae. miraráá umá óq-yoyauqa aúyakaitata máqte-kayukama Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Áánûqtuni yaináí-yátáápí máqe-uraae.

²⁰ móra-nakoma ámáan-aimma kéitaitana kateko-náqá Áánûqtun-aurakaq kanaaráq ímanibo ámáan-aikoma paá máqtemma ketáái kúmiq-yataaqtabama kétiraatiqtaae.

maamin-ákáq móra-nakoma yayamá kateko umá mániye.

²¹ íbêqa ámáan-aikoni-kanaama yátamakítana Áánûqtuni kateko-yátááqá abarokáq uráiyie. maami-kátékó-yátááqá miráuma wáiyie.

²² Ítu Káríqtoqtaba itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááré. máqtemma Ítiráaeo-wayukagaraq óq-wayukagaraq wekáq yirummá améta Áánûqtuni kateko-yátááqá mamé kanaaráq mayánoe. naayóbáqá Áánûqtuni ámáan-aikogaraq amuné-wáyúkágáráq mimórá-ái tirááe. Ítiráaeo-wayukagaraq óq-wayukagaraq máqtemma kúmiq-yataariq uráápoata mimórá-yáínáí-wátáámá tirááe.

²³ máqte-kayukama kúmiq-yataariq uráápoata máqtemma Áánûqtuni tágama-yataaqtaba aqtórárîq umá mááe.

²⁴ ááqibo Ítu Káríqtoma mamá paá umáyikaniye. Áánûqtuni íráqô-qtataakoma paá yímikaiye.

²⁵ Áánûqtu Ítumma paá yímikaiye. ánibo Ítuma pukáipoana wení naægómá máqtemma yirummá ámekaa-kayukati kúmiq-yataakoni yigaemá mamá paábaq yuwániye. wenáanikoma paá yiména waayúkaraq katekoîq ínôqtabama Áánûqtu yiráátiraiye. naayóbáqá taígani kúmiq-yataaqtaba Áánûqtu íma yainéna táígoma íyimikaimibo

²⁶ íbêqa waayúkaraq katekoîq ínôqtabama káyiraatiye. waayúkama máqtemma Ítukaq yirummá amê-kayukama wé mamá kateko-wáyúkámá káuqyikaiye.

²⁷ ámáan-aimma waráinaiyataba aúma mamá uí-yátááqá paá íniye. arummá amínayaba kateko-yátááqá uíniye.

²⁸ miráuma kétaunatae. ámáan-aikakema waayúkama kateko umá íma kanaaráq mánomanibo yirummá Ítumma améta kateko umá mánoe.

²⁹ Áánûqtu Ítiráaeo-wayukama paá yenamáa yeqtí Áánûqtuwaq máiyio? Yéqtaaeo-wayukati Áánûqtugaraq máiyio? owé. máiyie.

³⁰ Áánûqtu wenamáa mimóráe. Ítiráaeo-wayukama yirummá amíyaqtabama Áánûqtu katekoîq umáyikaniye. mórai q umá Yéqtaaeo-wayukama yirummá amíyaqtabama katekoîq umáyikaniye.

³¹ ámáan-aimma paábaq ketáá yuwánátae kėtiyo? aaqáo. áraimma ímiye. tirummá amétaaboaqtaa ámáan-aimma ketáái kúmiq-yataaqa káyiraateqtaa waránátae.

4

Áánûqtu Áabaraaqtaba “kateko-naré” tiráiyie.

¹ miráínataa ketítaubikotaama Áabaraama weqtábámá nóineq tenúnataabiyo?

² máqte-qtataariq oi-qtátááqtábá kateko-náqá íma aúrákaraipoana aúma mamé kanaaráq íuwiniye.

³ Áánûqtuni aúba-wannaabi kėtiye: “Áabaraama Áánûqtukaq arummá aména aúyánápí itáíq-itaiq umá yabíkáipoana Áánûqtun-aurakaq kateko-náqá máqe-uráiyie.” téna kėtiye.

⁴ móra-nakoma wení mayairáqtábá ápêqa matáibo íma paá ámikaiye.

⁵ ááqibo káqo-nakoma wení mayairákéqtábámá ímibo paá itáiq-itaiq umá yabi-í-yátááqtábámá Áánûqtuma kateko-náqá pááq umákaraiye. mirá kéumayikaiye.

⁶ minnýaba Ítiráaeo anó-naqa Tébiti naayóbáqá téna árainma tiráine. móra-nakoma Áánûqtun-aurakaq katekon-náqá maénama wení mayaiyábámá íbáqyuwena ôriq umá amuqá min-nákómá marániye. ókaraq Tébiti miráuma Áánûqtun-aubabi ibí tiráine:

⁷ “maa-káyúkámá yeqtí otaa-qtátááqá Áánûqtu mamá paábaq yuwéna awikáqtukaitata yeqtí kúmiq-yataaqa Áánûqtu mamá yawikágutaitata yimuqá ôriq umá kémaraae.

⁸ móra-nakoma kúmiq-yataaqtabama uyátárai-nakoma wenáúbiq íma kémaraitena abo min-nákómá amuqá ôriq umá kémaraiye!”

Tébiti mirá téna ibí tiráine.

⁹ maami amuq-yatááqá paá Ítiráaeo-wayukama yúma káraa-kayukabimma yenamáa yeráwápináq wáiyó? káqo-yuma yemá náayuti yúwaq íma kárataanabiyo? Áánûqtuni aúba-wannaabi mirá téna kétiye tiráunaiq umátaa ketáá kéitaunatae. Áabaraama Áánûqtukaq arummá aména itáiq-itaiq umá yabíkáipoana Áánûqtun-aurakaq kateko-náqá máqe-uraiye.

¹⁰ aanibo nói-kanaabinaq Áabaraama kateko-náqá Áánûqtun-aurakaq máqe-uraiyo? áqnáabaraq aúma káratai anaaékarabiyo? áqnáabaq aúma íkaratai-kanaama wáqe-uraiye.

¹¹ aúma káratin-abuma matáimma wení itáiq-itaiq umá yabi-í-yátáákóní awaaméqá aúma íkaratai-kanaaraq wáqe-uraimma maami-kátékó-yátááqá áqnáabaq Áánûqtukaq itáiq-itaiq umá yabíkáipoana matáiyé. miráipoana Áabaraama máqte-kayukayaba Áánûqtuma yirummá aména yúma íkarataa-kayukayaba yiboaráá-náqá aúkaiye. yeráwáqá wekáá umá Áánûqtukaq itáiq-itaiq umá yabíkéta kateko-yátááqá kanaaráq mayánéta wenáráaqa aúkáae.

¹² mimóráiq umá yúma kárataa-kayukama yeqtibomá máimanibo miráuma íma yúma kárataae. Áabaraani áaimma áqnáabaq aúma karaí-ááímmá wáqe-uraitana yeráwáqá itáiq-itaiq umá móraiq umá yabíkáapoata yeqtibó máiyé.

Áánûqtu yímikain-aimma itáiq-itaiq umá yabi-í-wáyúká mayánoe.

¹³ Áánûqtuma Áabaraamma “wenáráabitigaraq máqte-marukaq yiménúne.” téna timá akoqnáá umákaine. ámáan-aimma wáraiqtataboana Áánûqtu minná yímikain-aimma ítiraimibo Áabaraama itáiq-itaiq umá yabi-í-yátááqtábábóana weqtatábá “kateko-naré” téna Áánûqtu mirá-tiraiye.

¹⁴ mirá-uraiye. ámáan-aimma kéwaraa-kayukama Áánûqtuma yímikain-aimma kanaaráq mayétama ketáái itáiq-itaiq umá yabi-í-yátáákáráq Áánûqtuma yímikain-aikaraq pááq ínana ketáái yabi-í-yátááqá yayamá paátataakaa íniye.

¹⁵ ámáan-aimma Áánûqtuni áyámma mamé kumínibo ámáan-aimma íma wáinana waayúkama ima kanaaráq aratíyanama Áánûqtuma ááyamma umákanoe.

¹⁶ Áánûqtuma yímikain-aimma wenáaimma itáiq-itaiq umá yabi-í-yátááqá wáiyé. miráipoana Áabaraan-araabitaraq mi yímikain-aimma Áánûqtu we-namáakoni iráqô-qtataapike kanaaráq paá yímiqtukaiye. itáiq-itaiq umá yabi-í-yátáákáráq Áabarakaa-kayukama ámáan-aimma kéwaraa-kayukagaraq itáiq-itaiq umá yabíkáa-kayukagaraq Áánûqtuma yímikain-aimma mayánoe. miráuma máqte-qtataaqa Áánûqtuqtaba yabíkái-qtataaqa Áabaraama yetiboé.

17 mirá téna Áánûqtuni agamatá-kánnáábí kėtiye: “netuqyaa-márúpáq táigani-kayukati yiboámá káurakaune.” téna kėtiye. Áabaraama wení itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááqtábábóana ketibotáámá Áánûqtun-aurakaq máíye. mimórá-Áánûqtú pukái-qtataaqa mamá itó-uma paá kéumayikaitana íma abarokáq urái-qtataaqtaba tiráimma pááq kéoe.

18 Áánûqtuni íráqô-qtataaqtaba Áabaraama awé únnataama íma pááq owáníq kėtiye. mín-íráqó-qtátááqtábá awé únnátaama arummá aména anaaékaq taígani-marupake-kayukati yiboámá pááq uráíye. minnáma Áánûqtuni wanaagó kėtiye: “epíké-ánnámá taígani pááq yínoe.” téna kėtiye.

19 Áabaraama waaqókáq tiyááka-wayukati ááyayaa-kanaama (100 karitimaati-raq) máqe-uraitana wenaúgoma pukáínakaa uráitana ítaraiye. ánáakoma Térain-augogaraq mórai q uráimanibo Áabaraaama itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááqá aboámá auránîqtaba yáqtoqma akoqnáá uráíye.

20 wení yabi-í-yátááqá íma yukáimanibo Áánûqtuma ámikain-aimma íratena paá awé uráíye. yabi-í-yátááqá arunóbáqá ógiqma akoqnáá uráitana Áánûqtukaq “tíkáiye” tiráíye.

21 Áánûqtu nóinabi timá akoqnáá uráimma kanaaráq miráitana Áabaraama ítama ánataqtukaiye.

22 miráipoana Áabaraama wení itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááqnápó Áánûqtun-aurakaq kateko umá máqe-uraiye.

23-24 mi-kátáámá “Áánûqtun-aurakaq kateko umá” wenamá weqtábá ítiraiye. wemá Ítuma pukáipike itó-umakarai-nakoma wekáq tirummá kámunanaboanataa keqtááyábáqáráqtábá itáíye. ketáámá Áánûqtukaq tirummá améqtaama Áánûqtun-aurakaq kateko umá mánunatae.

25 ketáái kúmiq-yataaqtaba Ítumma ikámôwana pukáíye. ketáá mamá katekoíq kéumatikaipoanataa pukáipike itó-umakaraiye.

5

Áánûqtun-aurakaq kateko-wáyúkámá mánoe.

1 Áánûqtu mirá-tiraimma itáíq-itaiq umá yabíqma kateko umá máunanataa kaayoné-yátááqá Áánûqtugaraq ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoq tirummá améqtaa matáunatae.

2 Áánûqtuni íráqô-qtataapi Ítu Káríqto ketáámá tiwíqmenataa uráíye. mipí ketáái itáíq-itaiq umá yabi-í-yátáákáráq máeqtaa timuqá kémarauanatae. íráqô-qtataaqtaba awé kéeta Áánûqtuni tágama-yataaqa yainánúnatae.

3 ketáá ítama ummaa kéyetaamanibo timuqá kémarauanatae. miráipoana ketáá kéitaunatae. ketáái akoqnáá umá yáqtorai-yataaqa ummaa-yátáákón anaaé yíniye.

4 Áánûqtuni akaí-yátááqá ketáái akoqnáá umá yáqtorai-yataakon anaaé yínataama Áánûqtuni akaí-yátááqá ketáá kémayetaa Áánûqtuni tágama-yataaqa yainánúnayataba awé ónúnatae.

5 mi-qtátááqá awé éta ítama táíq íkeunatae. miráinana Áánûqtuma wení akaí-yátááqá ketirupiqtaá ayáutikainaqtaa Áánûqtun Aágoma tirunóbáqá timínénataa makáíye.

6 mi kenamááríq tíwáqnaa í-yátááqtábátáá kanaaráq íuraunataamanibo kúmiq-wayukayaba Ítu Káríqto wemá pukái-tupaama pááq uráíye.

⁷ móra-nakoma kateko-nákóqtábá puyéna áwáqnaa íyábá ummaa ôriq umá kényaiye. yaímma-taoqa móra-nakoma kateko-náqtábá áwáqnaa ínena puínimanibo

⁸ Ítu Káríqto kúmiq-wayukataa tíwáqnaa ínena keqtaáyátábá pukáiyé. keqtaáyábá Áánûqtuni akaí-yátááqá anóniq umá tiráátiraiqtae.

⁹ pukáipoana ketáa mamá katekoîq kéumatikaipoanataa Áánûqtuni áyamma íni-waigoni anónnáma uyátá-maqma keqtaa tiyuwaínaqtae paá mánunatae.

¹⁰ naayóbáqá Áánûqtuni namuro-wáyúkámá máqe-uraunataamanibo íbêqa katekoîq kéumatikaimma wenáanikoma pukáitaqtae wení aanábótáá pááq umá máunatae. katekoîq kéumatikaimma wenáanikoma paá máena keqtaá tiwirániye.

¹¹ ááqibo íma ánataguraiye. minná Áánûqtuqtaba Ítu Káríqtoma ínîqtababoana oyaq-yátáápí kémaunanataa Áánûqtu wení aanábómá aúqtíkaraiqtae.

Áátaayaa Ítu Káríqtoqtaba

¹² kímora-nakoma kúmiq-yataaqa maa-márábí mamé uráitana maami-kúmiq-yátáápike puí-yátááqá mamá pááq uráiyé. minnáyababoana puí-yátááqá máqte-kayukaraq iráiyé. miráuma máqtemma kúmiq-yataariq uráipoana máqte-kayukama anónuqma kégeta képuyoe.

¹³ ámáan-aimma íyimikai-kanaaraqa kúmiq-yataaqa wáqe-uraiye. ááqibo míkánáaráqá ámáan-aimma íma wáqe-uraitana móra-naqa ámáan-aikaq íma yáikaiye.

¹⁴ ááqaanibo Áátaama wení kanaaráké Móteti kanaaraq itáimma máqte-kayukama puí-yátáákóní akoqnáábi máqe-uraae. Áátaani kúmiq-yataakaa íuraa-kayukagaraq máqtemma puí-yátáákóní akoqnáábi máqe-uraae. Áánûqtu mirá-uwo ítirai-qtataariq umá Áátaama kúmiq-yataariq uráiyé.

Áátaama anaaékaq Ítuma yíni-waigoni amakáá umá máqe-uraiye. ááqibo yenákámá mórai qúraaye.

¹⁵ Áánûqtuma paá yímikai-qtataaqa tímitaama Áátaani kúmiq-yataakaa íuraaye. áraíne. Áátaani kúmiq-yataaqtababoata taígani-kayukama pukááe. Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataaqa uyátá-maqma anóniq uráitana wemá paá yímikai-qtataaqa taígani-kayukaraq Ítu Káríqtoma wenamáakoni íráqô-qtataanapo uyátá-maqma mirá-uraiye.

¹⁶ miráuma íráqô-qtataaqa Áánûqtuma tímîqtaama móra-nakoni kúmiq-yataaqa mórai qúraaye. móra-nakoni kúmiq-yataakon anaaéma yaináí-kánáaráqá yawáaq-i-yataaqa paá wániye. ááqibo Áánûqtuma yímî-qtataaqa taígani-kúmiq-yataakon anaaéma yaináí-kánáaráqá yawáaq-i-yataaqa íma wániye.

¹⁷ áraíne. móra-nakoma kúmiq-yataariq uráipoata máqte-kayukama puínoe. ááqibo káqo-nakoma Ítu Káríqtoma áraimma uyátá-maqma anó-qtataariq uráiyé. máqte-kayukama Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataaqa ôriq umá tímínaqtae kateko-yátáákárq tímínaqtae mayéqtaama mí-káyúkámá Ítu Káríqtoma nôrabi umátíkaraiqtababoana akoqnáá-nakaa umá paá mánoe.

¹⁸ áánibo kímora kúmiq-yataakoma máqte-kayukama yawáaq-uraimanibo kímora kateko-yátáákómá máqte-kayukama paá umáyikena matúq-matuq umá máiyataaqa kényimiye.

¹⁹ kímora-nakoma Áátaama Áánûqtuni watáama ítarena ímirauraipoana netuqyaammá kúmiq-wayukama pááq urááe. mórai qúraaye. kímora-nakoma Ítuma Áánûqtuni watáama ítaraiipoata netuqyaammá kateko-wáyúkámá auránoe.

²⁰ ámáan-aikaraq netuqyaa-kánáámá kúmiq-yataariq umá anómma pááq urááe. ááqibo kúmiq-yataariq umá anómma pááq uráawana Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataaqa uyátá-maqma anómma pááq uráiyé.

²¹ mirá-uraiye. kúmiq-yataakon akoqnáama puí-yátááqá mamé iráimanibo Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataakon akoqnáama kateko-yátááqá mamé iráitana matúq-matuq umá mái-yataakaq keqtaámá uyátárai-nakoma Ítu Káríqto kétiwiraiqtaae.

6

Ítu Káríqtoqaq arummá aména paá mái-yataariq íniye.

¹ miráuma nóinae téqtaa kétunataabiyo? Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataaqa anómma pááq íniipoata kúmiq-yataakoni akoqnáábinaq mánunataabiyo? mirá tenúnataabiyo?

² miráimanibo ímiye. kúmiq-yataaqtaba pukuráunatae. miráipoana kúmiq-yataakoni akoqnáábinaq tikáínaiq umátaa ketáá mánuno? ímiye.

³ ááqibo minnáma kéitaunatae. ketáá nommá pékaana-wayukataama yagaroqtamá Ítu Káríqtoni puí-yátáápi nommá peránátae.

⁴ miráuma nommá peréqtaa waayúka utai-máiqnóbáq maranóbáq peréqtaa wení puí-yátááqá miraráá onanataá miráuma tirupí yaímma mórabi pukáunatae. miráumaqtuweqtaa Ítu Káríqto keqtaáyábá pukaípíke wenaboání tágama-akoqnaanapo akoqnáá umá itó-umakaraitaqtaa mórai q umá aúgemma mái-yataaqa ketáá mayánátae.

paá matúq-matuq umá Ítugaraqtaa mánunatae.

⁵ wegáráq-kegaraqtaa yayamá mórai q éqtaama pukáinikaa umá tirupí puyéqtaa itó-umakarainikaa umá tirupí itó-unatae.

⁶ ókaraq áraimma kéitaunatae. ketáái naayón-ááímmá Ítu Káríqtogaraq yagaroqtamá kaapaq-yátáq pukuráunatae. miráumaraa ketáái naayón-ááímmá yawítíqtukaiye téqtaa kúmiq-yataakoni kaqtó-wayukama íbêqa íma máunatae.

⁷ aónaaro. kébuyenama móra-naqa kúmiq-yataakoni akoqnáábíke paá kéumakaiye.

⁸ Ítu Káríqtogaraq tirupí kébuyeqtaama áraimma kéitaunatae 'wetê paá mánune' téqtaa

⁹ áraimma ketáá kéitaunatae. Ítu Káríqto pukáípíke itó-uraimma ókaraq ípuiniye. puí-yátáákóní akoqnáágoma wemmá íuyata-maqma wáíye.

¹⁰ marabí kímora-taoqa kúmiq-yataaqtaba pukáimanibo íbêqa wení paá mái-yataaqa Áánûqtukaq kúmiq-yataapíke nékaq kémaiye.

¹¹ keráwáqá miráumaraa kúmiq-yataakaq pukáíniq umá kúmiq-yataapíke nékaq maéraq Ítu Káríqto wegáráq keráwákáráq yagaroqtamá itéraq ítama arútáaro.

¹² tirunóbáqá kebó-yátáákóní akoqnáágoma íma yabi íno. túnobaqa tikáina-yataaqa íwaraaro!

¹³ otaa-qtátáákóqtábámá keráwáqtí tí-tiyaakaraq túranaa tóyaukaraq íma mamá pááq íno. ááqaanibo pukáípíke itó-onikaa umá nórabi íya-qtataaqa Áánûqtuqtaba mirá-umakaaro. kateko-yátááríq oí-yátááqtábá keráwáqá máqtemma kenamááríq Áánûqtukaq áméro.

¹⁴ kúmiq-yataakoni akoqnáábi keráwáqá íma mánomanibo Áánûqtuma wenamáakoni akoqnáábi máero. Ítíráaeo-wayukati ámáan-ai-kanaaraq ímáamanibo Áánûqtu wenamáakoni íráqô-kanaaraq mááe.

kateko-yátáákóní akoqnáábi kaqtó-wayukama mánatae.

15 abô Ítiráaeo-wayukati ámáan-aimma ketáá íma kéwaraunaboanataa Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataapi maéqtaa kúmiq-yataariq onúnataabiyo? ímiye.

16 áraimma íyaq kéitaao? keráwáqá kaqtó kéeq “wenanaae kéwaraunatae” téqa móra-tuyanakaq maréq wení kaqtó-wayukama mánoe. kúmiq-yataakoni kaqtó-wayukama máeqa puí-yátáakó kétiwiraiye. aammá itai-yátáákóni kaqtó-wayukama máawana kateko-yátáakó kétiwiraiye.

17 naayóbáqá kúmiq-yataakoni kaqtó-wayukama máqe-uraamanibo íbêqa árai-qtataakoma ítareta yirummá amîqtuketa kéwaraae. minnýaba Áánûqtukaq kemá “tíkáiye” kêtune.

18 kúmiq-yataapike paá umáyíkaraimanibo kateko-yátáákóni kaqtó-wayukama yayaráae.

19 waayúkati yúyánámmá kéwareq kêtune. naayóbáqá kebó-yátáákáq ókaraq-okaraq otaammá kui-yátáákáq ketúgoma ámikaaniq umá miráuma íbêqa katekoîq umá kaqtó-yataakaraq túgoma améqa keráwáqá Áánûqtuqtaaba aokarîq umá máero.

20 kúmiq-yataakoni kaqtó-wayukama máqe-ureta kateko-yátááqtábá ítaraae.

21 aanibo mi-qtátááríq ónna-yataaqtaaba íbêqa agae kéiyee. íráqô-qtataaq mipíké matáánô? mi-qtátáákómá aqtóráríq ínata puínoe.

22 áaqibo íbêqa kúmiq-yataapike paá umátikaitaq Áánûqtuni kaqtó-wayukama mááe. minnágon anónnáma keráwáqtí mái-yataaqa Áánûqtukaq paá wáinana min-áqtóráqá matúq-matuq umá paá mái-yataaqa wániye.

23 kúmiq-yataakoni anónnáma timínîmma puí-yátáaré. áaqibo Áánûqtu paá yími-qtataaqa matúq-matuq umá paá mái-yataaqa ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtote wáiyee.

7

aaraukátí watáae.

1 ketúnabaro, ámáan-aikoma arupú umá kéitaapoana kemá ténáaq únna-aimma ítama kánataae. mi táoqa wemó puíni-tupaama waabámmá ámáan-aimma waráinoe.

2 ámáan-aikaq aaragómá awaikómá paá máinanagaraq wenanaae waráino. áaqibo puínanama aaragómá ámáan-aikake awaikóni anaaé waráiyábá téna paá umákaniye.

3 mirá-uraiye. wenawaikóma paá máinanagaraq káqon-naqa mayáinama kumari-ínnímí mániye. áaqibo awaikómá puínanama ámáan-aiko paá umákaniye kétiyee. puínanama káqon-naqa kanaaráq mayániye.

4 ketúnabaro, keráwáqtábámá miráumaraa wáiyee. Ítu Káríqton-auma máápoaq ámáan-aimma keráwáqtábá pukuráiyee. íbêqa keráwáqá ámáan-aikonna íma máawana káqon-awaiqa kanaaráq mayaíyanama min-náqá pukáipike itó-uraimma wennámá mááe.

wennámá ketáá máunaboaqtaa Áánûqtukaq kátobaunatae.

5 ketúgoni akai-yátááqá waréqtaama ámáan-aiqtababoana ketáái kebó-yátáákómá páaq uráiyee. kúmiq-yataaqa túbiqtaa wáqe-uraitanaboana puí-yátááqá mamá páaq uráiyee.

6 áaqibo áqnáabaqa ámáan-aiqtabama ánná-wayukaraa umá máqe-uraawana íbêqa ketáámá ámáan-aipike ayúqtíkaraiqtae. naayón-ámáán-áímmá agamatán-ámáán-áíkáqá íma kaqtó kéunataamanibo aúgen-api Áánûqtun Aágogaraq kaqtó kéunatae.

ámáan-aikaraq kúmiq-yataakaraq

⁷ minnáyaba nóinae tenúnataabiyo? áamáan-aimma táí-yataaqa wáiyó? aaqáo. ááqibo áamáan-aikoma kúmiq yataakon áaimma ítiraatinaqa íaonanune. áamáan-aikoma ímo téna “káqo-wannayaba egaamá íao!” tínaqa kemá egaa-áiyábá íma itánúne.

⁸ ááqibo maami-kátáámá kéitaunanama egaa-í-yátááqá túyánánóbáq yabékaiye. áamáan-aimmá íma wáikaqa kúmiq-yataaqa íma pááq kéiyé.

⁹ áamáan-aimma íma ítaraunaraq kemá paá máune. ááqibo áamá-kataama kéiteqa kúmiq-yataaqa kepí abarokáq pááq éna tiráátiraitaq

¹⁰ kemá tirúnóbáqá pukáune. mi-kátáámá áamáan-aipike máí-yataaqa mamá abarokáq íuraimanibo kepí puí-yátáákóní aammá mamá pááq uráiyé.

¹¹ miráitana kúmiq-yataakoma kemmá makaténa áamáan-aimma yéna kúmiq-yataaqa puí-ápí matíkaraiye.

¹² áamáan-aimma mi-kátáámá áamáan-aipikekaraq aokaq-yátááqá arupú umá íráqô-qtataare.

¹³ íráqô-qtataakoma tíkamitarraq tirunóbáqá pukáúnô? áraimma ímiye. íráqô-qtataaqnapo kúmiq-yataakoni áaikoma tíkamita tirunóbáqá pukáune. miráuma kúmiq-yataakon áaimma abarokáq uráimma tiráátiraiye. táwî-yataaqiye. maami íráqô-kataama áamáan-aipike mamá puí-yátááqá pááq ínena kéiyé. miráitana kúmiq-yataakon áaimma abarokáq kétiraatimma anómma táwî-yataare.

waabá-káyúkátí kaayaq-ááimná wáiyé.

¹⁴ itáaro. áamáan-aimma Áánûqtunopake aágotabae. ááqibo kemá marabín-nákómá paá máune. kúmiq-yataakon áaikoni kaqtó-naqa máqe-uraune.

¹⁵ mayáuna-waigoni áaimma íma ítaraune. tíkáina-yataariq ónááqa íma mirá kéunamanibo ímo tíkáí-qtataariq paá kéune.

¹⁶ kemá mi-qtátáárîq únna-waigon áaimma íketikaitaq miráunai-yataakoqtaba kemá kétune: “ámáan-aimma arupú-aine.” téq kétune.

¹⁷ miráimanibo maami ítíkái-qtataaqa kenamá ímira-keunamanibo kúmiq-yataakoma kepí wáina wé mirá kéiyé.

¹⁸ minná kéitaune. kemá marabín-nákómá íráqô-qtataaqa kepí íma wáiyé. íráqô-qtataariq íyábá kétékaimanibo íma kanaaráq mirá kéune.

¹⁹ íráqô-qtataaqa tíkáiniq ónáae túnna-yataaqa ímira-keunamanibo táígo-qtataaqa ítíkáiniq ónáae túnna-yataaqa paá mirá kéune.

²⁰ táígo-qtataaqa ítíkáiniq ónáae túnna-yataaqa paá mirá kéunama kenamá ímira-keunamanibo paá kúmiq-yataakoma kepímmí wáina mirá kéiyé.

²¹ miraráá umá wáiyé. íráqô-qtataakoma tíkáiniq ónáae túnnamanibo táígo-qtataakoma kekáq wáiyé.

²² ketúnobaqa Áánûqtuni áamáan-aiqtaba ôriq umá kétékaiye.

²³⁻²⁴ Áánûqtuni áamáan-aimma yúyánápí wáitana kétékaimanibo ketúgoni kágon-aimma wáitana Áánûqtuni áamáan-aikote ááiqa kéoyé. áaimma ketúnobaqa wáimanibo kúmiq-yataakoni áaimma wáitana kemá wení kaqtó-naqa mamá káutikaiye. abô tirunô túyánákó awígíóq kéiyé. tirunóbáqá kúmiq-yataakon áaimma puí-yátáápi tiwíqme kéuwimanibo náawa maamin-ááíq-yátáápike tirunóbáqá mamá paá umátikaniyo?

²⁵ Áánûqtukaq “tíkáiye” kétune Ítu Káríqtoma ketáái uyátárai-nakoma wemá mamá paá umátikaniye. miráumaraa wáiyé. kemá Áánûqtuni áamáan-aimma paá ketúyánánápó kanaaráq miráuma waráunamanibo ketúgoma kúmiq-yataakoni áaimma paá kéwaraiye.

8

kúmiq-yataapike atóbatikenataa aúgen-aagoma Ítu Káríqto timínîqtaae.

¹ Ítu Káríqtote yagaroqtamá máena-wayukayaba yawááq-umayikai-yataakoni ápêqa íma wániye.

² nôraq inábiyo? aúgen-aagonapo kúmiq-yataakon áaipike puí-yátáápi tíwíqme kéuitana Ítu Káríqto yemmá paá umáyíkaraiye. Aágoma paá mái-aagoma Ítu Káríqtopi máena umáyíkaraiye.

³ kúmiq-yataaqa ketáái túnobaqa Áánûqtu yawááq-uraiye. miráipoana wenáanikoma ketáái túrakaraq timákaraimma arunóbáqá kúmiq-yataakoni áaimma urái-naqa keqtaáráá-náqá timákaraiye. miráitana kúmiq-yataakoma maqtuwáikáae téna timákaraiye. naayón-ámáán-áikó kanaaráq ímaqtukaibo Áánûqtu maqtukáiyé. waayúkati áaimma aqnúnîq uráápoana ámáan-aikoma yawéqma kárayikaiye.

⁴ ámáan-aikoni mirá-maara í-yátááqá mútûq miráuma ánataniqtaba keqtaábí Áánûqtu wenáanikoma timákaraiye. keqtaábí íma ketúraqtaa wakáábo Áánûqtuni Aágoma wakááwana ámáan-aikoni mirá-maara í-yátááqá miráráá umá wenáanima keqtaábí mirá-uraiye.

⁵ mi-káyúkámá yúgoma timá yíminiq kéeta yetúgoni akaí-yátááqá yeqti yúyanámmá kéyaqtoraiye. áaqibo mi-káyúkámá Áánûqtuni Aágoma timá yíminiq kéeta Aágon-aaikoma yeqti yúyanámmá kéyaqtoraiye.

⁶ túgoma ákáinaiq umá túyanámmá kéwaraiyana anaaékaq puí-yátááqá páaq íniye. áaqibo Áánûqtuni Aágoma ákáinaiq umá kéwaraiyana matúq-matuq umá paá mái-yataakaraq kaayoné-yátáákógáráq páaq íyóye.

⁷ morá-nakoma aúgoma ákáinaiq umá aúyanámmá kéwaraitana Áánûqtuma webó kágayakaiye. wemá Áánûqtuni áama íkéwarainanama maamin-áímmá áraimma kanaaráq íma warániye.

⁸ mi-káyúkámá yetúgon áaimma kéwaretama Áánûqtuma íma yimuqá kanaaráq marakánoe.

⁹ keráwáqá Áánûqtuni Aágoma tirunóbáqá paá máinaqa túgon áaimma kéwareqa íma mánobo Aágoma kétima-timitaq mááe. náawabi min-Áágómá Ítu Káríqtopi wáiniq umá wepímmá íma máinaqa Ítu Káríqtonna íma máiyé.

¹⁰ áaqibo keráwáqá Ítu Káríqto keráwápi paá máinaqa Áánûqtun-aurakaq kateko umá mánoe. áraimma kúmiq-yataakoma tirunóbáqá ikámma képuitana Aágoma keráwápi paá mái-yataaqa kétimiye.

¹¹ Áánûqtuni Aágoma Ítumma pukáipike mamá atóbamakaiye. miráráá umá Áánûqtuni Aágoma keráwápi mánipoana maamin-Áánápó keráwápímmá ketúgoma paá mái-yataaqa timíniye. Áánûqtuni Aágoma mamá wení iyápó-anna kéumatikaiqtaae.

¹² miráuma ketúnabaro, ketáái anónnáma wáimma túgon áaimma warái-yátááqá íma wáiyé.

¹³ túgon áaimma kéwaretama képuyomanibo Aánapo ketúgon áaimma warái-yátááqá ánatama paá mánoe.

¹⁴ maa-káyúkámá Áánûqtuni Aágoma tíwíqme wí-naqa Áánûqtuni áanimaqa mánoe.

¹⁵ móra paá-mayai kaqtó-nakoni aágoma mamá áaqa ikatíniye. miráráá umá Áánûqtuni Aágoma keráwápímmá íma máiyé. Áánûqtun Aágogaraq wenáanimaqa mááe. Aágoma mamá wenáanimaqa káutikaitaqtaa ááyeqtaa: “apáo, ketiboó!” téqtaa kétunatae.

¹⁶ Áánûqtuni Aágogaraq ketáái aágogaraq yagaroqtamá kétéye. Áánûqtun-araabitima máunatae.

17 wenáráabititaa máunaboanataa wemá waaroqá timátikainaqtaa wenáama wení áráabitiyaba wáipoaqtaa mayánúnatae. máqte-qtataaqa “Ítunnae” téna makái-qtataaqa Ítugaraq yagaroqtamá ketáái minnáe. mórabi Ítuni aú-aiqa urái-qtataaqa yaímma mayéqtaa Ítuni tágama-yataaqa yainánúnatae.

anaaékaq tágama-yataaqa wániye.

18 túyámámmá kéitaune. tú-tiqtabaqtaa íbêqa kéunataamanibo anaaékaqa ke-qtáábímmá Áánûqtuni anómma tágama-yataaqa pááq ínipoana ketáái tú-tiqa mikáq pááqya-qtataakaa umáginiye.

19 maami-qtátááqá Áánûqtu tarôq umákai-qtataakoma Áánûqtu wenáanimaqaa abarokáq yiráátiniq-kanaayaba awé kéoe.

20 máqte-qtataaqa Áánûqtu tarôq umákai-qtataakoma yigaé íkétamanibo Áánûqtu yawááq-uraiye. ááqibo anómma íráqô-qtataaqa kumínîqtaba minná awé kéoe.

21 máqte-qtataaqa Áánûqtuma tarôq umákai-qtataakoma móragaraq íarowaq nániye. Áánûqtuni áráabititi anómma umáyikaiya-taoqa pááq ínata mórabike máqtemma tarôq umákai-qtataakoma yaímma mayánoe.

22 ketáá kéitaunatae. máqtemma tarôq umákai-qtataakoma karagíkáráq yumá aaragómá iyápó akánéna iníkáá umá karagiqyá kéoe.

23 tarôq umákai-qtataakoma yenamáa ímiye. ketáámá Áánûqtuni Aágogaraq Áánûqtu wení áqnáabaq-yataaqa tímikaitaqtaa karagíqyá kéyeqtaa awé kéunatae. Áánûqtu wenáráabiti mamá aúqtikenata abarokáq anómma paá umátikainaqtaa ketááráq mútûq pááq umá ánataniye.

24 kumínîqtabataa kéiteqtaa íráqô-qtataaqtaba awétáá uráunaboqtaa ketáámá atóbaraunatae. awé únnai-yataaqa íkaonetaamanibo paá awé kéunatae. náawa awé urái-qtataaqa yayamá itanawáq kanaaráq aónaniyo? máqte-kayukama kanaaráq íaonanoe.

25 ááqibo íma káonauna-yataaqtabataa awé kéonanataa kumínîqtaba kéiteqtaa paá yaákama awé kéunatae.

26 waabámmá aqnúnîq kéopoana Áánûqtuni Aágoma kuma tíwáqnaa íniqtaae. nunamummá-tí-yátááqá kanaaráq íkéitaunatae. miráipoana Áánûqtuni Aágoma watáama ketáá íkéitauna-yataaqtabataa nunamupí ítama káonatikaiqtaae. áyaqa kétimenataa keqtááyábá ayaqtáá-karagiqya kéyiye.

27 Áánûqtu waabá-káyúkátí yáaimma káonena Aágoni aúyánámmá kéitaiye. Áánûqtuni aúyánákáq máena Aágoma Áánûqtuni waayúkayaba ítama káonamayikaiye.

28 arútama ítáaro! Áánûqtuqtaba ôriq umá yíkái-kayukama máqte-qtataaqa yayamá íráqôniq umá abarokáq íniye. mi-káyúkámá wenôpaq yááyama kéyikaiye.

29 naayóbáq máqte-kayukabike yiwíkaimiye. nôraq itana yiwíkainabiyo? miráinata yemá wenáanikora a umá máiyana wenáanikoma áqnáabaq yiwaáómá mániye.

30 miráitana mi-káyúkámá Áánûqtu naayóbáqá aokaq yiwíkkena anaaékaq yááyaraiye. yááyarena kateko-wáyúkámá aúqyikena wení tágama-yataaqa yeréwáqtê yáíkaa uráiye.

Áánûqtuni akai-yátááqá Ítu Káríqtopi wáiyé.

31 mi-qtátááqtábá kéiteta ókaraq nóine kanaaráq tenúnataabiyo? ketáái min-áúkápáq Áánûqtu máena tíwáqnaa kéitanataama náayuwaq ketáái namuro-wáyúkámá kanaaráq máno?

³² wenamáárîq wenáanikoqtaba “ketáanine” téna íma yáqtokaimanibo ke-qtááyábáé téna tímikaiye. wenáanikoma tímnikaa umá máqte-qtataaqa ókaraq paá timínîqtaabiyo?

³³ Áánûqtuma yiwíkai-kayukama náawaq yúbi maráníyô? yeqtábá Áánûqtu wenamáárîq tiráiyé: “yigaé-yátááqá íma wáiyé.” mirá téna yáíkaiye.

³⁴ móra-nakoma yemmá kanaarâq yawáâq-umayikaniyo? Ítu Káríqto min-nákómá pukáimanibo paá mái-yataaqaq atóbamakaitana Áánûqtuni ayáánurapaq máiyé. mibâq wemá Áánûqtukaq kéitatikaiqtaae.

³⁵ miráinana nóinaq Ítu Káríqtoni akaí-yátáápíké kanaarâq yáíkaaq umátikaniqtaabiyo? aweké kuí-yátááqá otaammá kuí-yátááqá yáama yaí-yátááqá ótakaq í áona-yataaqa unítíqa tí-yátááqá ááíqa í-yátááqá máqtemma Ítu Káríqtoni akaí-yátáápíké kanaarâq íma yáíkaaq umátikaniqtaae.

³⁶ miráuma agamatán-áípi téna kétiye:

“máqte-tupaama keráwáqtábá
ketáái puí-yátááqá waaqókâq kéiyé.
tipi-típi ikámónikaa umá
ketáá móraiq kéumatikaae.”
téna kétiye.

³⁷ minnáyataba Ítu Káríqtogaraq keqtááyábá uyátá-maqma kákaiye.

³⁸ túyánápi akoqnáá umá kéitaune. Ítu Káríqtoni akaí-yátáápíké máqtemma ketáámá íma kanaarâq maqtuwániye. puí-yátáárâbi paá mái-yataarabi kaqtó-wayukama Áánûqtuni márûpakenabi maa-márábíké anónarabi íbêqa paá wáiq-tataarabi anaaékaq yíni-qtataarabi máqtemma akoqnáá-yataarabi

³⁹ yanaapâq-yátáárâbi aménáapâq-yátáárâbi tarôq uráiq-qtataarabi Áánûqtuni akaí-yátáákárâq ketáágárâq yenákátí aúkâapimma máqte-qtataakoma matúq-matuq umá íma kanaarâq yainániye. maami akaí-yátááqá Áánûqtu tímikaiqtaama ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoqaq tímikaiqtaae.

9

Póro Ítíráaeo-wayukama áyámma umáyíkaraiye.

¹ watáama túnnama áraíne. kemá Ítu Káríqtonaboqaq yaqaroqtamá kaaqaarí-áímmá íkétune. Áánûqtun-Aagoma ketúyánámmá awíkaiqtaq kaaqaari-áímmá íkétune.

² ketí watáama miráuma wáiyé. anómma tú-tíqa kéiyé. ketí Ítíráaeo-wayukayaba túyánákómá netuq kéiyé.

³ aammá wáinaqa nunamupí ítama aónaanana kemá Ítu Káríqtonopake maqtuwáinaq waéqma miráinaqa ketí tibâqawaama yíwáqnaa onata umáyíkaanata paá mánoe.

⁴ yemmá Áánûqtu yiwíkai-kayukama wenáanimaaqa aúqyíkена wení táqama-yataaqa yaímma yímikaiye. wení anóna-anon-aimma yeráwáqtê téna ámáan-aimma yímikaiye. árain-akaq Áánûqtun-aama itéta wekâq nunamupí kétee. akoqnáá umá árain-aimma yímitata matááe.

⁵ máqten-annabike títaubikoma anókoni yeqtí árâabitie. Ítu Káríqto mimórâ-ánnábíké íréna máqte-kayukaraq mú mikákáá anómma máiyé. matúq-matuq umá Áánûqtun-awiqa múte yauyónátae. miráuma paá waíno!

Áánûqtu wení aaraawaamá yiwíkaiye.

6 Áánûqtuma yímikain-aimma aúyokuraiye íkétune. máqtemma Ítiráaeo-wayukama Áánûqtuma yiwíkai-kayukama íma mááe.

7 móraiq umá Áabaran-annabike máqtemma Áánûqtun-araabiti íma mááe. Áánûqtu Áabaraamma timá ámikaiye: “Áítekin-annama yenamáa enáwíkaraq mánoe.” téna timá ámikaiye.

8 paá marákárainaiyapoma Áánûqtun-araabiti íma mááe. máqte-kayukama Áánûqtuni akoqnáá-arain-aikaq maqyíkaraimma Áánûqtun-araabitie. minná

9 Áánûqtuma yímikai-kataama mirá umá wáqe-uraiye: “móra-taoqa enôpaqa yenanamá Téraima áanikoma marakániye.” téna Áánûqtu Áabaraani ánáakoma timá ámikaiye.

10 óqa ímibo áre. Arébékani aapaatáráaq-iyaporati yiboamá ketáái títaubikoma mimórá Áíteki Téraimi áanikoma máqe-uraiye.

11-12 Áánûqtu mi-kááyáq-íyápóbiké wetábá ákaimma móra awíkaiye. mayáiyábá íawikaibo paá wetábá ákaimma awíkaiye. Arébékaamma Áánûqtu timá ámikaiye: “áqnáekoma anaaékoni kaqtó-naqa mániye.” téna Áánûqtu timá ámiqtuwaitana anaaékaq min-íyápórátámá máqyíkáraiyé. yenákmá táí-yataarabi íráqô-qtataariqa íuraayamanibo Áánûqtuma awíkai-waigoma paá ááyaraiye.

13 miráuma Áánûqtuma agamatán-áipí kétiye: “Yáakoboqtaba kéticaibo Étaumma komá yumákaraune.” téna agamatán-áipí kétiye.

14 nóinae tenúnataabiyo? Áánûqtu wení yaináí-yátááqá kae kááeq uráiyô? ímiye. mirá íuraiye.

15 aanibo Áánûqtu Mótetimma timá ámikaiye: “móra-nakoqtaba tikáinaqa tíyaqa aménááqa tíyaqa aménúpo. móra-nakoma tikáinaqa tirummá umákanaaqa tirummá umákanune.” Áánûqtu mirá téna tiráiyé.

16 Áánûqtuma áyaqa yiména waayúkati yikaí-yátááqtábá íma wáimanibo Áánûqtuni akaí-yátááqtábáe.

17 agamatán-áipí Áánûqtuma Péromma (kíni) timá ámikaiye: “ketí akoqnááma aónéta ketíwíqa máqte-marabaq itaígáae téq emá múte itó-umakaraune.” téna timá ámikaiye.

18 miráitana Áánûqtu móra-nakoqtaba akáinaqa áyaqa aménáe ténama amínimanibo káqo-nakoma akáinaqa aúyánámmá mamá akoqnáá umákanee ténama mirá-iniye.” téna timá ámikaiye.

Áánûqtuma áyamma kéumatikenataagaraq áyaqa tímikaiqtaae.

19 móra-waigoma mirá té kemmá ítama aónanone: “miráinanama Áánûqtu nôraq itana waagóqtábámá agaemá wániye kétiyo? náawa wení akaí-yátááqtábá ímiye tinónô?” té ítama aónanone.

20 ááqibo ketí aanábô náawa Áánûqtuqtabama emá kanaaráq waéqma-aimma tinónô? maráké kaqmá táápeqa tarôq umárái-waigoma mirá téna íkétiyé: “nôraq itaaq kemmá miráuma tarôq umátíkaraano?” téna íkétiyé.

21 tarôq oí-nákómá akáinanama mará maténa kaqmá kaayaq-táápéqá tarôq íniye. mórama íráqômma káqomma kogonaagó íniye. miráinama íarutaniyo?

22 miráuma móraiq umá Áánûqtu waayúkayaba tarôq uráiyé. Áánûqtu wení áyamma í-yátááqá yokaa umá tiráátinenataa kéiyé. miráinata máqte-kayukama wení akoqnááma aónanoe. mi-káyúkámá áyamma umákaa-yuma kogonaagó-táápéqá yubákinikaa umá yubamínéna kéimanibo yaákama paá awé kéiyé. nôraq itana?

²³ wení anómma tágama-yataaqa keqtaábí yiráátíyaqtaba kákaipoana awé kéiyé. keqtaáyábá wení áyaqa tiráátiraitana íráqô-taapekaa wení tágama-yataaqa ketááráq atítaiye. áyaqa yirááti-kayukama wení tágama-yataaqa matáá-yuma yokaa umáyíkaraiye.

²⁴ ketáámá tááyarai-kayukataae. íma paá Ítiráaeo-wayukabike yenamáa tááyaraiibo Yéqtaaeo-wayukabike tááyaraiye.

²⁵ Áánûqtuni agamatá-kánáábímmá min-áúbábí Otía mirá téna kétiye: “móra-wayukama íma ketí-wayukama máamanibo anaaéaq yerawáqtábá ‘ketí-wayukama mááe’ téq yááyanune. maa-káyúkáyábámá kemá íkétikaimanibo paá ‘kétikaiye’ téq tenúne.

²⁶ mi-márúpáq timá yímikaunama ‘ketí-wayuka íma mááe’ mibáq íbêqa ‘paá mái-Aanuqtuma wení áanimaare’ yeráwáqtábámá mirá tínóe.” téna Otía-aubabi kétiye.

²⁷ Áítáíya naayóbáqá Ítiráaeo-wayukayataba akoqnáa umá tiráiyé: “Ítiráaeo-wayukama paá taíganímma miráuma nópíké-gébaráa uráámanibo yeráwápíkémá pááqyamma kúmiq-yataapike atóbamayikaniye.

²⁸ uyátárai-nakoma páátákaáa ítama yainéna marabí-káyúkámá anónnáma yimíniye.” téna Áítáíya tiráiyé.

²⁹ minnáyataba naayóbáqá Áítáíya mirá téna tiráine: “uyátárai-nakoma Áánûqtu máqten-akoqnaagaraq íma yaímma-annamo yiyuwainana mái-yataama Tótômabaq-wayukaraa Komóraabaq-wayukaraa umá ketáa yayamá pááq ónúntae.” téna Áítáíya naayóbáqá tiráine.

Ítiráaeo-wayukama kateko-áqtábá mirá-uraae.

³⁰ Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtun-aurapi kateko-áqtábá íma abáa uráámanibo paá aónaraae. maami-kátékó-ámmá aónaraamma Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataare.

³¹ ááqibo Ítiráaeo-wayukama Áánûqtu yiwíkai-kayukama ámáan-aipike kateko-ámmá abáa uráámanibo ámáan-aimma íma kanaaráq kateko-ámmá íaonaraae.

³² nôraq itatáq yauwékáao? miráipoana yúyánápímmá íráqô-qtataariq kéowana kateko-ákáq mayíkáitata máqe-uraae. ááqibo paá Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtorai-ianama kateko-ákáq mayikániye. Ítiráaeo-wayukama aukákáan-oqtakaqa yítaiqa yurákaane.

³³ Áánûqtuni agamatán-áipí aukákáan-oqtaba kétiye: “aónaaro! Tááíoni-marupaq aukaí-óqtámá makáune. maamin-ótákáq yítaiqa yurákáamanibo wemmá itáíq-itaiq inná-nakoma ítama táíq íiniye.” mirá téna agamatán-áipí kétiye.

10

Ítiráaeo-wayukama Áánûqtuni kateko-ákáq íwakaae.

¹ ketúnabaro, Ítiráaeo-wayukayatabama ôriq umá kétékitaq Áánûqtu kúmiq-yataapike atóbamayikaikaae téq nunamupí kétune.

² kemá yeráwáqá yimónaraune. Áánûqtuqtaba ôriq umá abáa kéomanibo yeráwáqtí aakómmá arábaraiye.

³ Áánûqtun-aurapi kateko-wáyúkámá mamá aúqyíkaraiqtabama íma ítaraabo yenamáa káqon-amma yenamáárîq awíqma waranéta urááe. miráitata yeráwáqá Áánûqtuni kateko-yátáákóní aménáápáqá íma máqe-uraae.

⁴ íbêqa Ítu Káríqtogaraq iréna ámáan-aimma mamá ánataqtukaiye. miráipoana máqte-kayukama yirummá amétama Áánûqtuni kateko-yátááqá yaímma kémayaae.

Áánûqtu máqte-kayukama kúmiq-yataapike mamá paá umáyikaiyataba kákaiye.

⁵ Áánûqtuma kateko-yátáárîq o-káyúkáyábá téna ámáan-aimma kéwaraaqtaba Móteti agatáiyé: “morá-nakoma náawabi ámáan-aimma kéwarena wení paá mái-yataaqa mipiké kémaiyaiye.” mirá téna agatáiyé.

⁶ ááqibo itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqnapo Áánûqtuni kateko-yátááqá náawabi matáitana agamatán-áúbá-wánnáábí weqtábá kétiye: “íma enamáaraq maará té ítiyo ‘Ítu Káríqtoma Áánûqtuni márûpake náawaq kanaarácq umawíqme kumíníyô?”

⁷ aménáápácq puí-márúpácq náawaq kanaarácq kuména Ítu Káríqtoma múte yawíníyô?” mirá té maami-négí-náágí-wátáámá túyánápí íma waíno. agamatán-áúbá-wánnáábí mirá kétiye.

⁸ aúba-wannaabi óqa kétiye: “Áánûqtuni watáama ení waaqókácq máena enóyaukakarácq enarupi wáiyé.” mi-kátáámá Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqtaba ketáá abarokácq kétunatae.

⁹ enóyaukakemmo témo “Ítu Káríqto uyátárai-nakoe” tinnamá “Áánûqtu wemmá pukáipike atóbayakaraiye” té arummá amínanama ení kúmiq-yataapike Áánûqtu atóbamakaniye.

¹⁰ abo tirukakéqtáá itéqtaa Áánûqtuma keqtáá kateko-wáyúkámá káutikaiqtaae. ketáái itáíq-itaiq í-yátááqá tóyaupikeqtaa tennatáámá ketáái kúmiq-yataapike atóbanunatae.

¹¹ Áánûqtuni agamatán-áípi kétiye: “náawabi wekácq arummá amína-waigoma mamá táíq umáketa agaerácq íma mayakánoe.” téna kétiye.

¹² maa-kánáámá máqte-kayukayaba wáiyé. Áánûqtun-aurakaq Ítiráaeo-wayukama Yéqtaaeo-wayukama mórai qéoe. máqte-kayukayataba Áánûqtuma mimórá uyátárai-nakoma máena máqtemma wekácq nunamupí wanáwîqa yáíyanama wení íráqô-qtataakoma yimíniye.

¹³ agamatán-áúbá-wánnáábí kétiye: “máqte-kayukama nunamupí uyátárai-nakon áwîqa ááyaiyamma yeqtí kúmiq-yataapike mamá atóbamayikaniye.” téna agamatán-áípi kétiye.

¹⁴ ááqibo Áánûqtukaq yirummá ímo améta náaraq umá kanaarácq wemmá ááyano? mi-kátáámá íma ítareta náaraq umá yirummá amínô? mi-kátáámá abarokácq íma timá-yimiyamma náaraq umá itánô?

¹⁵ miráuma Áánûqtuni kaqtó-wayukama íma timáyikainanama mi-kátáámá náaraq umá abarokácq timá-yimino? agamatán-áípi mirá téna kétiye: “Áánûqtuni átê-wataama wení kaqtó-wayukama mamé keyewanaboana yítauq-aagoma abô íráqôniq kéiyé!” téna agamatán-áípi mirá kétiye.

Ítiráaeo-wayukama paá yaímma aúge-kataama wakááe.

¹⁶ aúge-kataama íma máqte-kayukama kéitaae. Áátáíya Áánûqtuni watáa-naqa naayóbáqá mirá téna: “uyátáráana-nako, nôraq umáyuwa mi-kátáámá ketáá abarokácq timá-yimunataa kéitaa?” mirá téna Áítáíya tiráine.

¹⁷ miráuma mi-kátáábíké kéiteta itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa kéiyé. Ítu Káríqtoqtaba abarokácq timá-yimunabike mi-kátáámá kéiyé.

¹⁸ Ítáaro. kemá mirá téq ítama káonaune. mi-kátáámá árainaq yeráwáqá íma ítaraao? ítaraae. áraine. átê-wataama kéte-kayukayaba óq-wataama agamatán-áikó kétiye:

“yeráwáqtí yáama máqte-marabaq ítaraae. yeráwáqtí watáagoma kótámaqma maragóní aqtóráqá uráiyé.”

téna agamatán-áúbá-wánnáábí kétiye.

¹⁹ Ókaraq emmá ítama káonaune. Ítíráaeo-wayukama árainaq ítaraao? Móteti wenamááríq áqnábariq umá yauwéqma tiráine:

“óq-wayukayaba maramá ímaina-wayukama mamá aúqyíkáan-ayataba koyukayúmma ínoe. aíbôq-wayukayaba mamá aúqyíkáan-ayataba yeqtábá tiyámma ínoe.”

téna Móteti min-áíkaq tiráine.

²⁰ Áítáíya wemá íma ikatíq éna abarokáq mirá tiráine:

“kemmá ímo tibáá-uraa-kayukama timónaraae. kemmá ímo ítana aónaraa-kayukaq yemá kemmá kenamááríq yiráátiraune.”

téna Áítáíya tiráine.

²¹ ááqibo Ítíráaeo-wayukayaba tiráine: “túnnaiq íma éta aamá arátaa-kayukabimma ayáqtááq-yupaa yetôpaq tiyáámma arúqtukaune.” téna Áítáíya Ítíráaeo-wayukayaba wenôpaq yikáinata yínôqtaba tiráine.

11

Ítíráaeo-wayukama Áánûqtu áyaqa kéyimiye.

¹ kemá ítama káonaune. Áánûqtu wení waayúkama waqtukáiyo? aaqáo ímiye. kemá kenamááríq Ítíráaeo-wayukabike Béqtiamaanin-annabike máune. ketítaubikoma Áabaraae.

² Áánûqtu wení waayúkama íwaqtukaiye. yemmá áaikakemma yiwíkaiye. mi-kátáámá Áánûqtuni wannabí Iráíyaqtaba kéitaae. wemá Ítíráaeo-wayukayaba Áánûqtukaq nunamupí akoqnáá umá inaa-inaa tiráine:

³ “uyátárána-nako, ení amuné-wáyúkámá yíkamma yuwéta monoq-náúpáké yaaremá yawítíyuwaawaq kenamá máunata tíkamineta kéoe.” Iráíya nunamupí Áánûqtukaq mirá tiráine.

⁴ nóine ténaq Áánûqtu timá ámikaiyo? mirá-tiraiye: “ketábá taígani-kayukama (7,000) iyuwaúnata paá mááe. kaaqaari-máníkókáq wénáwíqqa Béoma wekáq yiraayutáúmmá íma atéta nunamummá ítaraae.” téna Áánûqtu timá ámikaiye.

⁵ íbêqa mimóráíq kéiyé. yaímma pááqya-kayukama wení áyaqa yiména Áánûqtu yiwíkaiye.

⁶ yeráwáqá nôrabi uráá-qtataaqa ímira-uraapoana paá wení áyaqa yiména yiwíkaiye. miráinanama waayúka nôrabi uráá-qtataaqa Áánûqtu yiwiráinana áyaqa yimí-yátááqá íma wániye.

⁷ nôraq ínáyô? Ítíráaeo-wayukama abáá kéo-qtataaqa íaonaraae. paá yaímma pááqya-kayukama Áánûqtu yiwíkai-kayukama aónaraamma wenaúrapi kateko umá máqe-uraae. tébakaq-wayukama Áánûqtuma yááyaiqtaba aíbôriq urááe.

⁸ Áánûqtuni agamatán-áípí kétiye:

“yirukáráq yúyánákáráq Áánûqtu mamá ummaa yamá yíkaraiye.

paá íbêkaraq yúranapo íma kanaaráq aónama arutéta yaáqnapo íma kanaaráq ítama kárutaae.”

téna kétiye.

⁹ maa-káyúkámá Áánûqtuqtaba aíbôriq uráapoata Tébiti mirá téna kétiye:

“anón-onikaqa yiyuwáiyata waakápi amá máero.
kúqôpi péráinikaa oro.

¹⁰ yúramma keropáinaqa iyuwáiyata íma aónama arútáaro.
yeqtí ummaa-yátáákóní aménáápáq awáuma máero.”
téna Tébiti agamatán-áípi tiráine.

Áánûqtu káqo-kayukama yiwíkaiye.

¹¹ íbêqa yeráwáqá ítama káonaune. Ítiráaeo-wayukama Áánûqtuni aamá íma waráyanama pááqyan-iwiqa matúq-matuq umá yamá-yiminiyo? ímiye. kúmiq-yataariq uráapoana Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtu yiwíqma Ítiráaeo-wayukama íyama ígáae téta atóbamayikaraiye.

¹² Ítiráaeo-wayukama kúmiq-yataariq on-ááímmá káqo-yuraq íráqô-qtataaqa Áánûqtunopake iráiyee. Áánûqtunopake-qtataaqa taígani wáipike Ítiráaeo-wayukama pááqyamma matáapoana Yéqtaaeo-wayukaraq netuqyaammá yímikaiye. miráuma Ítiráaeo-wayukama kateko-wáyúkámá Áánûqtun-aurapi máiyana Áánûqtuma uyátá-maqma íráqô-qtataaqa yimíniye.

kúmiq-yataaqa maqtuwéna Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtu atóbamayikaraiye.

¹³ íbêqa karáwáqá Yéqtaaeo-wayukaraq tenúne. kemá Áánûqtuni watáama waayúkarraq mamé uréire únna-naqa máeqa mi-máyáiyátábá timuqá kémarane.

¹⁴ miráinaqa ke ánná-wáyúkámá yeráwáqô komá yumá yíkáanatama yaímma kúmiq-yataapike atóbano?

¹⁵ Ítiráaeo-wayukama Áánûqtu yiwíkaitata káqo-marabi-kayukama Áánûqtuni aanábómá aúkáae. Ítiráaeo-wayukama yiwiráinanama yeqtábá nói-qtataaraq wániyo? miraráa umá minná pukáa-kayukama paá máanikaa ínoe.

¹⁶ áqnáabaq-yamma Áánûqtukaq améq oweqa tébakaq-yamma Áánûqtuqtaba aokarîq umá aurániye. mimóráiq umá yaagóní ánûqo Áánûqtukaq améq oweqa mútûq-yagoma amagaráq wennámiye.

¹⁷ itáaro. uqmatán-óríbétí-yágóní amamá ayáátuweta káqomma abááq-óríbétí-yágóní amamá ayáama arúbamakaae. awaaméq-áímmá nóinabiyo? minná keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama abááqá óríbétí-yaraa umá máae. íbêqa Ítiráaeo-yagoni anommá mimórábí yaímma keráwáqtí amabiqtáá kéuiye.

¹⁸ miráipoana amamô ayáátuwaa-kayukama pááqyan-awiqa íyíméro. weganokanoqá íma oro. keráwáqá paá amamóe. amagómmá ánûkoma íyaqtokaibo ánûkoma amagómmá yáqtokaiye.

¹⁹ ááqibo keráwáqá tínoe: “ánibo amagómmá keqtáá tiwiránîqtaba ayáátukaae.” téq tínoe.

²⁰ owé. Áánûqtukaq íma itáiq-itaiq uráapoana yeráwáqá ayáátukaae. Áánûqtukaq túyánámmá kámepoaq keráwáqá paá mánoe. minnáyataba weganokanoq-túyánámmá íma itáaro. minnáyataba keráwáqá ikatíq oro.

²¹ Ítiráaeo-wayukama áqnáaen-amama Áánûqtu íma yukáiyee. túyánámmá itáamma Áánûqtu keráwáqá tiyuwáníyô?

²² mikáq Áánûqtu áwáábíqa kéna kaayoné kéna immá káonaunatae. yirummá aati-aatímá ámê-kayukayataba kaayoné umáyikaniye. ááqibo yirummá íma ámê-kayukayataba áwáábíqa kégaimanibo keráwáqtábá kaayoné kéiyee. ááqibo keráwáqá Áánûqtukaq tirummá íma ámê-kayukama paá kéiyana keráwáqtábágáráq wemá áwáábíqa kániye.

23 ááqaanibo Ítiráaeo-wayukama waéqma yirummá ámê-kayukama yaayamá paá kéiyana Áánûqtu móragaraq keqnáámmá wení kaayoné-yátááqá yeráwáqá yimíniye.

24 Áánûqtu óq-yataariq kéena keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama áwáábiq-oribeti-yarake ayáátukaamma uqmakáan-oribeti-yaraq arúbaraae. Ítiráaeo-wayukama maaminnámo uqmakáan-oribeti-yaraa umá máeta ayáátukaan-amama mimórá-yaráq yawwéqmena áaikaqa oyaaq umá Áánûqtuma kanaaráq aráápaniye.

máqte-kayukama Áánûqtu wenáyaqa yímikaiye.

25 keráwáqá aúpáq-aráín-áímmá timá-timenune. minná Ítiráaeo-wayukama yaímma Áánûqtuqtaba komá yéta matúq-matuq umá íma mánoe. mikanáámá mamé kéowana Yéqtaaeo-wayukabike máqtemma yiwíkai-kayukama Áánûqtunopaqa yínoe. minnágon anaaéma tébakaq Ítiráaeo-wayukama atóbamayikaniye. minnáma itéqa “ketáá itaí-yátááqá ítaraunatae” téq títábámá ókaraq mirá ítigaae.

26 máqtemma Ítiráaeo-wayukama miráuma atóbayikaniye téna Áánûqtuni agamatán-áípi kétiye:

“Tááíoni-marupake mamá paá umáyikani-naqa yíniye.

máqtemma táígoniq uráiya-qtataaqa Ítiráaeo-wayukabike matuwániye.

27 yeqtí kúmiq-yataaqa matuwánîq-kanaaraq anóna-anon-aimma yeráwáqtê tenúne.”

téna agamatán-áípi kétiye.

28 Ítiráaeo-wayukama Áánûqtuni átê-wataama waqtukáapoata minnágoma keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama tíwáqnaa itaq Áánûqtuni aanábómá aúkáae. Ítiráaeo-wayukama Áánûqtuni namuro-wáyúkámá aúkáae. miráimanibo Áánûqtuma naayóbáqá Ítiráaeo-wayukama yiwíkaimma áyaqa yiména áqnáabaq-annabike anó-kayukayababoana aati-aatimá yeqtábá kákaiye.

29 yiwíkai-kayukama wení íráqô-qtataaqa kéyimená Áánûqtuma íma aúyánámmá waéqma kéitaiye.

30 keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama naayóbáqá Áánûqtun-aama arátaamanibo íbêqa Ítiráaeo-wayukama Áánûqtun-aama arátaapoata keráwáqá Áánûqtuma áyaqa tímímma matááe.

31 mimóráiq umá áyaqa matáapoata Ítiráaeo-wayukama íbêqa Áánûqtun-aama arátaamanibo anaaékaq Áánûqtuma áyaqa yímî-qtataaqa mayánoe.

32 máqte-kayukama Áánûqtuni ámáan-aimma arátaa-kayukama Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq wemá móraiq umá yawááq-umayikaraimanibo yemmá paru-yátáákómá móraiq umá yimíniye.

máqtemma íráqô-kataama Áánûqtukaq tenúnatae.

33 Áánûqtuma wenáaimma uyátá-maqma abo anóne. wení itaí-yátááqá mórama arááti-nakoma ítima-amena íraatiraimma mémánóbáqá únókáá kubáutaiye. mimóráiq umá wení itaí-yátááqá yirááti-nakoma waqmá ítaraimma mémánóbáqá únókáá kubáutaiye.

34 Áánûqtuni agamatán-áípi kétiye:

“náayuwaq uyátárai-nakoni aúyánámmá kanaaráq ítaraao? náayuwaq kanaaráq aráátino?

35 náawaq móra-yataaqa ámikaitana wení anónnáma ámikaqa ‘yawwéqma aménúne’ téna tiráiyó?”

téna kétiye.

³⁶ uyátárai-nakoma máqte-qtataaqa wenayáánapo tarôq uráiyē. wenôpake tarôq éna wetábá máqte-qtataaqa paá mááē. Áánûqtukaq máqtemma tágama-yataaqa matúq-matuq umá waíno. miráuma waíno.

12

ketáá ketúma Áánûqtukaq aménátae.

¹ miráinataa ketúnabaro, keqtááyábá Áánûqtu áyaqa taígani-tupaa tímikaipoaqtaa keráwáqá tirun-áímmá kétima-timune. Áánûqtukaq keráwáqti túma aiqta-táúráá umá wekáq áméro. keráwáqti túma Áánûqtukaq aiqta-táúráá umá amíyábá wáiyē. karáwáqti túyánámmá túgoni akai-yátááqá paá áméro. keráwáqá weqtábá kanamáárîq timuqá marakéq agamá amé-wao-qtataakaa umá wekáq paá áméro. ánibo wemá keráwáqá miráumatikena wemá keráwáqtabá mirá téna tíniye: “minná íráqône.” téna tíniye. Áánûqtuma paá-wayuka íma máipoaqtaa wekáq mirá-onatae. minnáma keráwáqti árai-monoq-yataare.

² káqo-kayukama nôrabi íyamma yimémekaa ínomanibo Áánûqtu keráwáqti túyánámmá waeráino. keráwáqti táimma waéqma Áánûqtuqtaba aokarîq umá aúráaro. miráiyataba Áánûqtuni aúyánámmá kanaarâq itánoe. aúge-tuyanapike Áánûqtu tímikaimma íráqô-qtataaqtabagaraq Áánûqtu amuqá kémarai-qtataaqtabagaraq mûtûq pááq umá ánatagurai-qtataaqtabagaraq itánoe. mi itai-yátááqtabámá kímora-amma wenamá wáimma minná Áánûqtu túyánámmá kéwaeraiye.

³ Áánûqtuma íráqô-qtataakoma kemmá tímikaipoaq máqtemma keráwáqá móra-mora kétima-timune. íuyata-maqma túyánápímmá “kemá uyátaraune” ítero! ímiye. keráwáqá máqtemma Áánûqtu wenamáakoni íráqô-qtataapike keráwáqti yáqtorai-yataaqa móra-mora tímímma minnáyaba ítama arútáaro.

⁴ ítáaro. mimórâ-áúráqá netuqyaan-áúkápáqá wáimanibo máqten-aukapaqa móra-mayaima wáiyē.

⁵ mimórâiq umá aarawaamá netuqyaammá máunataamanibo yegárâq-kegaraqtaa Ítu Káríqtogaraq kímora-turaa umá kéitaunatae. ketáámá máqtemma mórabi yagaroqtamá aokaq-aokakémá máunatae.

⁶ miráinata Áánûqtu wenamáakoni íráqô-qtataapike móra-mora umá mayaímá tímîtaqtaa kémayaunatae. móra-nakoma wení aokaq-máyáímá Áánûqtu ámikaimma waabá-káyúkátí yúraaq Áánûqtuni watáae téna wáinanama arukaké ítama yáqtorai-yataakaraq tíno.

⁷ ánibo Áánûqtunopake aokaq-máyáímá kaqtó-í-yátááqá wáinana minnáyaba kaqtó íno. óq-mayaima yiráátinenama maannáyaba yiráátíno.

⁸ móra-nakoma wení aokaq-máyáímá umá yíqtaaiq íkáae téna wáinanama tímá-yimino. móra-nakoma maqtokái-qtataaqa yaináinama ôrikaa umá yaináino. káqomma anó-nakoma náápaakaraq máena wemá akoqnáá umá mayaímá mayaíno. óq-nakoma waayúkarâq kaayoné-yátááqá yímikenama minnáyaba amuqá maráino.

⁹ itáaro. keráwáqti tíyaqa yimí-yátááqá árai-qtataariq umá waíno. waátâ-yataaqa yiwáágóro. íráqô-qtataakoma yáqtoqma akoqnáá oro.

¹⁰ tirukaké káqowa-kaqowaqtabataa keráwáqá tikaíno. Ítu Káríqto uráiniq umá keráwáqá tirummá améra ábâqwaayuraa umá máero. keráwáqti káqowa-kaqowan-aama yaaguyábóro. keqtíbbâqwaayuyabama uyátâ-maqma anóniq umá túyánámmá iteraq timuqá maqyíkáaro.

¹¹ keráwáqtí mayaiyábámá akoqnáá umá maiyéraq piruq nááruq íma oro. akaí-yátáákómá ógiqma wáinaq uyátárai-nakoma kaqtó umá áméro.

¹² keráwáqá awé uréq íkáonaa-qtataaqtabama timuqá máráaro. awéké kui-yátááqtábámá yaákare awé oro. nunamummá aati-aatimá tíq-tiq oro.

¹³ ábâqawaraayuma móra-yataaqtaba yeráwáqá abáá íyaqa keráwáqtí oótamma yeráwáqtê yainéra namuq-wáyúkámá keráwáqtí oqtamá íyikaaro!

¹⁴ náayuwabi mamá táíq umátikaiya-kayukama Áánûqtukaq yeqtábá tero: “íma mamá yawááq-umayikaa. ímibo yemmá mamá íráqôniq umáyikaa.” téraq tero.

¹⁵ yimuqá maráiya-yutema yagaroqtamá timuqá máráaro. ibiqá yaráiya-yutema yagaroqtamá ibiqá yáráaro.

¹⁶ máqte-kayukama mimórá-ááímmá yíméro. kaayóné umá yíméro. keráwáqtí túma íma mamé úyóro.

¹⁷ móra-nakoma mamá táíq umátikai-naqa anónnáma íma mamá táíq umákaaro. ímiye. máqte-tupaama waayúkama mamá íráqôniq í-yátááqtábá túyánákáq máráaro.

¹⁸ máqte-kayukagaraq kaayoné-yátáápí wenáú-kenaun umá maqmá aónaaro.

¹⁹ ketí aanabô, móra-nakoma mamá táíq umátikai-naqa anónnáma íma túyánámmá umákanomanibo Áánûqtuma ayuwáiyana wení áyamma i-wáígoní anónnáma umáyikaniye. Áánûqtuni agamatá-kánnáábí kétiye: “anónnáma yawwéqma yiménúne uyátárai-nakoma kétiye.” téna agamatá-kánnáábí kétiye.

²⁰ miráinaq Áánûqtuni agamatá-kánnáágó tinnaiq oro. minná

“ení namuro-nákómá áama kéyainama aáwaqa amiyo. noqtábá kéinaama paá amiyo. mirá éma aqnókáq iráama káíq-kaiq iníkáá umá wení agaemá íniye.”

téna Áánûqtuni agamatá-kánnáágó kétiye.

²¹ Tááqtaani áaikomma íma uyátaino. ímibo íráqô-qtataaqnapo táí-aaikomma uyátáaro.

13

kámáániti yáaimma wáráaro.

¹ máqte-kayukama kámáániti yáaimma wáráaro! máqte-kamaanima Áánûqtu iyúwáitata máawana kámááni-wayukama Áánûqtu yíkáitata mááe.

² náayubi kámáániti yáaimma aratétama Áánûqtukaraq móraiq umá káratemanibo yetôpaqa yenamáárîq yainai-yátááqá mamá abarokáq ínoe.

³ otaa-qtátáárîq o-káyúkámá anó-kamaani-wayukama mamá yáaqa kégamayiketamanibo íráqô-qtataariq o-káyúkámá mamá yáaqa íkegamayikaae. keráwáqá anó-kamaani-wayukati yáaqa íyaq kéikateyo? miráinaq íráqô-qtataariq kéyana yemá karáwáqá tikaq káraruinoe.

⁴ yemmá Áánûqtuni mayai-wáyúkábóata keráwáqá tíwáqnaa ínéta kéoe. ááqibo otaa-qtátáárîq éqa ikátéro. miráipoata áraimma yeqtí akoqnáarake táí-yataariq kanaaráq umáqtikanoe. yeráwáqá Áánûqtuni mayai-wáyúkábóata Áánûqtuni áyamma otaa-qtátáárîq o-káyúkámá kéumayikaae.

⁵ minnáyataba keráwáqá paá wáráaro. wenamá Áánûqtuni áyaqtaba íwaimanibo wemá áyamma mayéna keráwáqtí túyánákómá mamá yawááq umátikaniye.

⁶ minnágoni aáimma táákitima meyánîq kéoe. ítama arútáaro. anó-kamaani-wayuka yeqtí kanaaráq o-máiyáama Áánûqtuni mayaimá kémaiyaee.

⁷ keráwáqtí aqtábáaraq mayánéta íyaqa yemmá meyaníq oro. waabáq-táákítígáráq ení oótakoni táákitigaraq mayáníq oro. anó-kamaani-wayukama yeráwáqtábá anóne téra mi máqtemma yemmá yikaq káraruyoro.

móra-nakoma áyaqa ámîn-nakoma ámáan-aikoni anaaé kéwaraiye.

⁸ keráwáqá íma móra-nakoma aatábáama éraq kímora-aatabaama aati-aatimá taákaq maráaro. minná keráwáqá káqowa-kaqowamma yirummá yíméro mirámô éqa ámáan-aimma kéwaraae.

⁹ ámáan-aikoma mirá-tiraine: “aaraukáqá íma mamá yataiyo. awekémá íkuyuwó. moyámmá íma mayao. ega íao.” máqtemma maamin-ámáan-áímmá káqon-amaan-aikaraq kímora-auwayaapi wáíye. minná: “enamááríq arummá aménaiq umá káqo-kayukama mórai q umá arummá yimiyo.” téna wáíye.

¹⁰ náayubi arummá ámî-nakoma otaammá móra-nakokaq íkeguyakaiye. miráitana arummá amí-yátááqá áraimma minnáe. naayón-ámáan-áíkáráq Ítuni watáagaraq kéwaraiye.

ketáámá arupú-akaq uréire ónátae.

¹¹ nôrabi íni-qtataaqtabama kéitaapoaq keráwáqá yokaa éraq túbanaaq oro. ketáámá kuqtiwiránî-kanaama waaqókáq kéíye. Ítukaq tirummá ámikauna-kanaataama waqókákáá uráimanibo íbêq-kanaama waaqókáq awaararíq kéíye.

¹² awé uráuna-kanaataama kumayukáá aúqma kánataitana keqtáámá kuqtiwiránî-kanaagoma aaqá iráqma tágainikaa umá waaqókáríq kéíye. kumayuq-yátáápíké-qtátááríq únna-yataaqa yuwánátae. ánibo akoqnáá umá tirukákéqtáá iráqma tágama-yataapi yokaa ónátae.

¹³ ketáámá arupú umá tágama-yataapi máae-kayukaraa umá uréire ónátae. kebó-yátááqtabámá neginaagí-nomma náiyábá kumari-yátááqtabámá námô-yataaqtaba máqtemma yuwánátae.

¹⁴ máqtemma kúmikomma uyátani-qtataaqa uyátárai-nakoma Ítu Káríqtonopake máyaaro. keráwáqá kúmiq-yataariq ónáae tíya-qtataaqa íma wáráaro.

14

Ítukaq náawaq arummá ámînnarabi íámînarabiyo?

¹ yaímma-wayukama itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqtabama kéitetamanibo paá aqnúníq kéoe. miráíya-kayukama áíkutaiyapi uyáberanomanibo íma nóbíq-naabiq-aimma tero.

² yaímma-wayukama itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa akoqnáá kéeta kéqo-keq-yataaqa paá kénaae. miráimanibo káqo-kayukama itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa aqnúníq kéetaboata amaqa íkénaae.

³ kéqo-keq-yataaqa nai-nákómá amaqa ínai-nakoma pááqyan-awíqa íamamiyo. weqtábá kúmiq-yataariq kéíye ítiyo. Áánûqtuma min-nákáráq paá auwirániye.

⁴ móra náawaq káqo-nakoni kaqtó-nakoqtaba timá táíq kéumakaiyo? wení mayáimá akoqnáá umá mayaínanabi kumówínanabi minnáma wení anókoma Áánûqtu wenamáa tíniye. miráinana áraimma wemá akoqnáá umá mayániye. wení anó-nakoma kanaarq áwáqnaa ínanaboana akoqnáá umá mayániye.

⁵ yaímma-wayukama móra-yupaagoma tébakaq-yupaagoma “uyátá-maqma anómma wáíye” yúyánápímmá kéte. káqo-kayukama “máqte-tupaayaba mimóráíq kéíye” kéte. móra-mora-wayukama itáíq-itaiq i-yátááqá yúyánápímmá akoqnáá umá itáaro.

⁶ móra-nakoma móra-yupaayataba aúyánápímmá “uyátá-maqma-kanaae” kétena wemá “uyátárai-nakoni anó-kanaae” téna mirá kéíye. min-nákómá kéqo-keq-yataaqa nai-nákómá Áánûqtuma wení anómma uyátárai-koqtaba kéíye.

aáwaqtaba Áánûqtukaq “tíkáiye” téna kénaiye. anibo káqo-nakoma kéqo-keq-aawaqa íma nai-nákómá Áánûqtuma wení anómma uyátárai-nakoqtaba kéiyé. aáwaqtaba Áánûqtukaq “tíkáiye” téna kénaiye. ánibo káqo-nakoma kéqo-keq-aawaqa íma nai-nákómá Áánûqtuma wení anómma uyátárai-nakoqtaba kéena Áánûqtukaq “tíkáiye” téna íkenaiye.

⁷ ketáá kenamáayababoaqtaa íma paá máetaa kenamáayababoaqtaa ípukaunataamanibo paá máunataama uyátárai-nakoqtabataa máunatae.

⁸ miráimanibo ketáá puyúnataama uyátárai-nakoqtabataa képuyunatae. paá máunataabi púyonataama ketáámá uyátárai-nakoqtabataa máunatae.

⁹ taákaq máráaro. Ítuma pukéna itó-uma paá máqe-uraimma “keráwáqtí uyátárai-naqune” téna kétiye. miráuma paá máa-kayukagaraq pukáa-kayukagaraqti uyátárai-nare.

¹⁰ keráwáqá nôraq itaráq keráwáqtí tîbâqawaaraa-kayukayaba timá táíq kéumayikao? nôraq itaráq tîbâqawaaraa-nakomma pááqyan-awíqa kéyamameyo? ketáágáráq máqtemma Áánûqtuni aúbaq itó-onanataa keqtáámá wemá yainániye.

¹¹ Áánûqtuni agamatá-kánnáágó kétiye:

“uyátárai-nakoma mirá kétiye.

‘kemá paá máeq áraimma kétune.

máqte-kayukama ketúbáq yiraayutáúmá ayéta keqtábá Áánûqtue’ tinoe.”

agamatá-kánnáágó mirá kétiye.

¹² miráinataa máqte-kayukataa ketáái táaimma Áánûqtukaq timá uwaénúnatae.

tîbâqawaaraa-kayukama íma mamá táíq umayikáaro.

¹³ abo káqoyu-kaqoyuyaba kúmiq-yataariq kéoe-aimma íbáqyuwanatae. miráinataa tîbâqawaaraa-kayukati yítaupi atarái-yátááqá aaremá íma maqyikétaa kúmiq-yataapi íma mamá yikánataae.

¹⁴ Ítu Káríqtote yagaroqtaráunaboaq kéitaune. wenamáárîq máqte-qtataakoma íma táíq kéiyé. ááqibo móra-nakoma wenaákaqa “táíq kéi-qtataare” ténama wetábá áraimma táíq kéiyé.

¹⁵ mirá-uraiye. nóin-aawarabi náána-waigoma tîbâqawaaraa-nakomma otaammá kégyakeq íma kaayoné umá Íturaa umá kémaae. Ítu Káríqtoma wetábá pukáinaqa aáwakakema íma mamá táíq umákaaro.

¹⁶ keráwáqá íráqô-qtataaqa máyáaqtabama íma yuwáiyata waayúkama akáyáámá timátíkáaro.

¹⁷ itáaro. Áánûqtuni márûpaqa aáwaqa naréq nommá naréq iyábá íma wáiyé. ímiye. Áánûqtuni márûpaq kateko-ááikáráq kaayoné-yátáákáráq amuq-yatáákáráq minnáyaba wáiyé. mi-qtátááqá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá kétimiqtaae.

¹⁸ abo náawabi Ítu Káríqtokaq kaqtó kéinana miraráá umá Áánûqtuma weqtábá amuqá marakáinata waayúkama téta “wemá kanaa-naré” tinoe.

¹⁹ miráinataa mi-qtátáákómá kaayoné-yátááqá mamé yíníqtaba ketáámá maqmá ónanatae. káqowa-kaqowamma yíwáqnaa umá akoqnáá umá itáíq-itaiq í-wáyúkámá ketáámá auránúnatae.

²⁰ aáwaqtabae téq Áánûqtuma nôrabi urái-yataaqa íma yawítituwaaro. máqten-aawaqa nai-yátááré. ááqibo nóinabi keráwáqá naa-qtátáákómá móra-nakoma néna wenaúyánápímmá kúmiq-yataariq kéenama minná otaammá kéguiye.

²¹ ááqibo keráwáqá amaqa nérabi aíbôq-nomma nérabi mamá kéqokeq-yataariq o-wáígómá mamá tîbâqawaama mamá kúmiq-yataapi kéiyuwaamma mirá íoro.

²² maami-qtátááqtábá itáíq-itaiq o-qtátááqá yaqtóráaro. maami-qtátááqtábá nói-tuyananabi itáamma Áánûqtu wenamáa itáino. keráwáqá nôrabi o-qtátáákómá íma yawááq-umatikainaq timuqá maránoe.

²³ ááqibo móra-nakoma aáwaqtaba kaayaq-áúyánámmá iténa naí-wáígómá wenamáárîq yawááq kéumakaiye. taákaq máráaro. keráwáqá nôrabi o-qtátáákómá keráwáqti itáíq-itaiq í-yátáápike íkéitaqa kúmiq-yataariq kéoe.

15

¹ ketáámá náayuwabi akoqnáá umá itáíq-itaiq kéuna-yutaama itáíq-itaiq í-yátááqtábá aqnúnîq kéo-kayukama yíwáqnaa ónatae. yemá ummaa-yátáápi mái-yataama yíwáqnaa éqtaa keqtáá tikáina-yataariq íonatae.

² ketáái túyánámmá káqo-yuraq maréqtaa yíwáqnaa onanataá yeráwáqá akoqnáá ínoe.

³ Ítu Káríqtoma wenamáárîq paá wetábá amuqá maranî-qtataariq íuraine. ímibo Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá maará téna Ítuqtaba kétiye: “keráwákáq yemá tíyoqa áyáan-aikoma kemmá tikakaiye.” téna kétiye.

⁴ naayóbáq aúba-wannaabi agatáan-aikoma íbêq-kanaaraqa keqtáá kêtiraatiqtaae. Áánûqtuma wení aokaq-áúbábíkémhá keqtáámá umá tíqtaaiq kéitaqtaa ketáámá tú pukáipaq awé kéunatae.

⁵ Áánûqtuma keráwáqti yáqtorai-yataakoni áaimma keráwáqá tíwáqnaa kéinaq ke-qtábá kákaina máqtemma móra-mora-yutema móra-tuyanakaq maréq kanaaráq mánoe. miráuma Ítu Káríqtoma keqtáámá miráigaae téna tirááqtiraiqtaae.

⁶ mirá éqa máqtemma keráwáqá móra-toyaukaq maréq Áánûqtumma ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoni aboámá wenáwîqa kanaaráq múte yauwínoe.

átê-wataama Yéqtaaeo-wayukama kéitaae.

⁷ Ítuma keráwáqá íráqôniq umátikáiniq umá móraiq umá móra-mora-yuma mamá íráqôniq umáykáaro. mirá éqa Áánûqtun-awiqa keráwáqá múte yauwínoe.

⁸ Ítuma minnáyaba Ítíráaeo-kayukati kaqtó-naqa aúkáiye. miráipoana Áánûqtuni áagoma naayóbáqá Ítíráaeo-wayukama yúma kárataa-kayukaraq abarokáq pááq uráiye.

⁹ ókaraq Ítuma kaqtó-naqa aúkaimma Yéqtaaeo-wayukama íma Ítíráaeo-wayukamibo Áánûqtun-awiqa wení paru-yátáákóqtábá kanaaráq múte yauwínoe. Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá kétiye: “maaminnáyaba kemá Yéqtaaeo-wayukati aúkáapikemma ‘tíkáiye’ tenúne. íbí enáwîqa múte yauyónúne.”

téna

¹⁰ keqnáámmá agamatá-kánnáágómá maará kétiye:

“Yéqtaaeo-wayukao, keráwáqá Áánûqtuni waayúkate timuqá máráaro.”

téna

¹¹ ókaraq maará kétiye:

“Yéqtaaeo-wayukao, keráwáqá máqtemma uyátárai-nakoni áwîqa múte yaúyóro. máqte-kayukao, wenáwîqa múte yaúyóro.”

téna kétiye.

¹² ánibo naayóbáqá Áánûqtuni amuné-náqá wenáwîqa Áítáiyama wemá tiráine: “Yétin-annabike móra-naqa pááq éna minnáyaba pááq ínimma Yéqtaaeo-wayukaraq yabíqyikaniye.

miráinata Yéqtaaeo-wayukama weqtábá íkáonaamanibo paá awé ínoe.”

téna tiráine.

¹³ keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtukaq itáíq-itaiq urááe. Áánûqtu tirunóbáqá mamá mirá kéumatikaipoaq keráwáqá íkáonaamanibo kanaaráq paá awé ínoe. Áánûqtukaq itáíq-itaiq kéyana amuq-yatáákáráq kaayoné-yatáákáráq wemá timíno. Aokaq-Áágóní akoqnaárake keráwáqá Ítuqtaba ôriq umá kêtikainaq awé umá máero.

Póroni kawáá-máyáímá

¹⁴ ketíbâqawaayuo, kemá kéitaunama keráwáqá íráqô-qtataakaraq itaí-yatáákáráq keráwápímmá ógiqma wáipoaq keráwáqá Ítu Káríqtoqtaba móra-mora-yuma kanaaráq wenarááté-wenaraate ínoe.

¹⁵ miráimanibo yaímma-wataama maamin-áúbábí keráwáqtôpaq agayáunama akoqnaá umá tiráune. kemmá maami-máyáímá Áánûqtu tímikaitapoaq miráuma timá taákaq kéune.

¹⁶ Yéqtaaeo-wayukayataba Áánûqtuma kemmá Ítuni anó-monoq-naqa aútkaraiye. kemá Áánûqtuni watáama timá-yimuna-naqune. Yéqtaaeo-wayukama min-áímmá kéiteta miraráa umá Áánûqtukaq amí-yatáákáa kéinatama yeqti yúgaraq yúyánákáráq Áánûqtukaq Aokaq-Áágómá yemmá mamá Áánûqtuqtaba aokarîq umáyikainana Áánûqtu yemmá yiwirániye.

¹⁷ miráitaq kemá Ítu Káríqtogaraq yagaroqtamá mi-máyáímá ketáaraq Áánûqtuma kanaaráq ínîqtaba timuqá kémaraune.

¹⁸ paá Ítu Káríqtoma nôrabi uráinaiyaba ketáanapo ketí mayainápógáráq uráiqtabama kemá Yéqtaaeo-wayukama timá-yimenune.

¹⁹ miráonata yemá kéiteta anón-awaameq-yataaqa káoneta Aokaq-Áágómá yemmá mamá Áánûqtuma tinnaiq ínoe. miráitaq kemá Yérútáárebake Irírkamabaq mútûq átê-wataama Ítu Káríqtoqtaba ketí máqten-akoqnaarake timátuweq uráune.

²⁰ ánibo Ítu Káríqtoni áwîqa íma yaráa-marabaqa kemá mibáqá wenamáa átê-wataama móma timá-yimiyaba kêtikaiye. mirá éqa átê-wataama káqo-yuma abarokáq timá yímikaiyapaqa kemá waabá-káyúkáráq íma timá-yimenune.

²¹ minnáyaba agamatá-kánnáábí maará téna kėtiye:

“yemá náayuwabi íma timá-yimikaa-yuma

yemá aónanoe.

yemá náayuwabi íma ítaraa-yuma

yemá ítama arutánoe.”

téna kėtiye.

Póroma Árómuq wíniye.

²² miráitana ketí mayaígómá keráwáqtôpaq íyábámá kemmá kéyaqtoraiye.

²³ miráimanibo maan-áúkápáqá ketí mayaímá ókaraq íma wáíye. ayáqtáa-kanaama kemá keráwáqá timónaiyaba ôriq umá kêtikaiye.

²⁴ miráipoaq kemá keráwáqá étaba timónanu íyabiyo? Árómuq kótamaqma wéqa keráwáqá yá-timonateq Tipéini-marabaq ónúne. ánibo kemá keráwáqá timuqá kémareq kêtimonaiyaq kemá keráwáqtê páaqya-kanaama ko matáa-onaq keráwáqá Tipéini-marabaq kanaaráq timátíkaiyaq kónunamanibo

²⁵ íbêqa kemá Yérútáárebaq uréq Áánûqtuni waayúkama ko mamá yíwáqnaa ónáa kéune. abo yemá yenamáárîq Maateróniapakekaraq Karíkipakekaraq Áánûqtun-aaraq móra-iyakaq máraa-kayukama Yérútáárebaq aamá téite umá

móra-akaq maréta áwáyoq-wayukama yíwáqnaa umá móneqa paá yimínéta kéowaq kéune.

²⁶ missing?

²⁷ yemá yimuqá kemáreta mirá kéomma áraimma yemá yemmá anónnáma aqtábáaraq kéyime. ániibo Yéqtaaeo-wayukaraq Áánûqtuni máqtemma Íráqô-qtataaqa Ítíráaeo-wayukabike yemmá kéyainaapoata Yéqtaaeo-wayukama yeqtí oótamma Ítíráaeo-wayukagaraq yaináaro.

²⁸ ániibo kemá ketí mayaímá maakáq ánateq Yérútáárebaq kónune. mi-mónéqá Maateróniapakekaraq Karíkipakekaraq mamá áikumaraamma mamá yiménúne. miráumatuweq anaaékaqa Tipéini-marabaq uréq mikákémmá keráwáqtôpaq Arómuq ónúne.

²⁹ kemá túyánámmá kéitaunama anaaékaq kemá keráwáqtôpaq yenúnama Ítu Káríqtoma anómma Íráqô-qtataakoma keráwáqtábá timíniye.

³⁰ ketíbâqawaayuo, kemá Yérútáárebaq kégonaga keráwáqá akoqnáá umá nunamummá timátíkáaro téq keráwákáq inaa kétune. kemá Ítu Káríqtoni áwîkaqa keráwáqá akoqnáá umá ítama káonaune. Aokaq-Áágómá mamá ketáámá móra-mora-yuma tikáipoaqtaa keráwáqá kemmá tikánôpoaq ítama káonaune.

³¹ nunumummá tíyanama Yérútáárebaq ketáái átê-wataama awéqtátuwaa-kayukabikemma tú-tiqa í-yátááqá íma mayánúne. nunamummá kétéyanawaq Yérútáárebake Áánûqtuni waayúkama yemmá kemá nôrabi únnayaba yikániye.

³² Áánûqtumma akáinaqa kemá amuq-yatáákáráq ógiqma keráwáqtôpaq iréq keráwáqtê yamáeq aagánúne.

³³ íbêqa Áánûqtuma ketáái kaayoné-yatáákón áaikoma wemá máqtemma keráwáqtê waíno.

16

miráo-maarao-aimma

¹ ketáái tímanaaqa Píbima wení watáama timá-timenune. wemá Tékeriabaq Áánûqtun-aama móra-iyakaq maréta kéitaa-kayukaraq wení mayaímá wáíye.

² uyátárai-nakoni anaaé kéwaraa-yuma móra-mora-waigoqtaba yíkáiniq umá keráwáqá wemmá awíráaro. yaímma-yataaqtaba immá wemmá áwáqnaa umá áméro. wemá kemmá tíwáqnaa uréna taíbaq-wayukagaraq yíwáqnaa uráíye.

³ Ítu Káríqtoqtaba ketê mayaímá mayáaya-nakama Patírayaa Akíra ye aúkátôpaq ketí miráoyo-maaraoyo-aimma yuwaúnana wimmá yiméro.

⁴ yenákámá íurayana ketí túwaraimma mamá paá umátikaraayapoaq ípukaune. yenákáyábámá kemá “tíkáiye” kétunata máqtemma Yéqtaaeo-wayukagaraq Áánûqtun-aama kéitaa-kayukama “tíkáiye” kéte.

⁵ yenákátí naaúpaq Áánûqtun-aama kéitaa-yuyabama ketí miráo-maarao-aimma yuwaúnana yeráwáqtôpaq wimmá yiméro. tíkáin-aanabo-naqa Ipáineti wemá áqnábariq umá Étia-marabakemma Ítu Káríqtokaq arummá ámikai-nakonopaq ketí miráono-maaraono-aimma yuwaúnana wimmá áméro.

⁶⁻⁷ Máriaa wemá akoqnáá umá keráwáqtí aúkáapimma mayaímá kémayain-inikonopaq ketí miráo-maarao-aimma yuwaúnana wemmá áméro. Aaqtarónikatigaraq Yúniatigaraq yenákámá ketimááapake-nakarata yenákmá móra-taoqa ketê yagaroqtamá ánná-naupaqa máqe-uraayane. yenákámá máqtemma yiwíkai-kayukama yimónama Íráqôniq kéeta yenákmá áaimma átáma Ítu Káríqtoni anaaé kéwaraayaq anaaékaqa kemá mirá-uraune. abo yenákáyôpaq ketí miráoyo-maaraoyo-aimma yuwaúnana wimmá yiméro.

⁸ Aaparíati wemá uyátárai-nakoqtaba kemmá tíkáin-aanabonapoq wenôpaqa miráono-maaraono-wataama yuwaúnana kéwiye.

⁹ Abáánati wemá Ítu Káríqtoqtaba ketê móra-mayai-naqa ketí aanábó-náqá Títáakitigaraq yenákáyôpaqa miráoyo-maaraoyo-wataama yuwaúnana kéwiye.

¹⁰ Apériti wemá Ítu Káríqtoqtaba aú-aiqa matáimma Eritááburati máqtemma wení aara iyápógaraq yeqtôpaqa miráoro-maaraoro-wataama yuwaúnana kéwiye.

¹¹ Ítiráaeo-naqa ketimáápike Erótionigaraq máqtemma Naatítatini aara iyápógaraq uyátárai-nakoni waayúkama yeqtôpaq miráoro-maaraoro-wataama yuwaúnana kéwiye.

¹² Taraipínayaa Taripóta yenákámá uyátárai-nakoqtaba akoqnáá umá mayaímá kémayaayaq-nakagaraq tíkái-ketimanaaqa Péti wegáráq uyátárai-nakoqtaba akoqnáá-mayaima matáitaq yeqtôpaq miráoro-maaraoro-aimma yuwaúnana kéwiye.

¹³ Árûbati wemá mórama Áánûqtuma wetábá aúyakai-nakaraq anóama minná ketinóraa umátikaraiipoaq yeqtôpaq kemá miráoyo-maaraoyo-aimma yuwaúnana kéwiye.

¹⁴ Atíkaritagaraq Périgonigaraq Émitigaraq Paataróbaatigaraq Émaatigaraq yaímma ketíbâqawaayuma yeráwáqtê Áánûqtun-aaraq móra-iyakaq áíkutaawaq yeqtôpaqa kemá miráoro-maaraoro-aimma kétima-yikaune.

¹⁵ Piráárogatigaraq Yúriagaraq Nériati wení ámánaakogaraq Orípatima máqtemma Áánûqtuni waayúkama yeráwáqtê áíkutaawaq yeqtôpaq kemá miráoro-maaraoro-aimma kétima-yikaune.

¹⁶ keráwáqá móra-mora-yuma tîbâqawaaraa umá wenayáá-kenayaamma yiméq tótó umáyíkáaro. máqtemma kéqokeq-kaqokeq-marabaq Ítuqtaba áíkutaakayukama keráwáqá miráoro-maaraoro-aimma kétimatikaae.

¹⁷ ketíbâqawaayuo, waayúkama káqon-aimma tiráátétaa Áánûqtuni waayúkama mamá yaíkaraq ígáae téta tíya-kayukabikemma nékaq máero. keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátáaqá mamá awígíioq íyábámá atéqma máero.

¹⁸ mirá-káyúkámá yemá ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoqtabama íma yúyánámmá kéitaamanibo yemá paá yeqtí yúyaba yúyánámmá kéitaae. wataagaraq átê í-áímmá téta táí-aimma íma ítaraa-kayukama mamá maqtawémma éta makáqma káonaae.

¹⁹ máqte-kayukama keráwáqá Ítu Káríqtoqtaq tirummá anéq yáqtoraiyaba kéitaae. miráitaq kekáráq timuqá kématikaune. keráwáqá nóinabi íráqôqtataaqa aónaigaae téq kétunnamanibo táí-yataaqtabama aónéq mirá kéomma íma maraígáae téq kétune.

²⁰ abo Áánûqtuma ketáái kaayoné-yátáákón áaikoma Tááqtaamma yatámma keráwáqtí títaukoni aménáápáq yawarápaqtuwaniye. ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni paru-yátáákómá keráwáqtê waíno.

²¹ Tímotima Ítuqtaba ketê móra-mayai-nakoma wení miráoro-maaraoro-aimma keráwáqtôpaq kéyuwaiye. Arútiagaraq Yéitonigaraq Totípaterigaraq ketimáápike Ítiráaeo-wayukama keráwáqtôpaq miráoro-maaraoro-aimma kétimatikaae.

²² Téqtiati kemá Póroni óyaupike wataama matéq maamin-áúbámá keráwáqtôpaq kágaye q kemá uyátárai-nakoni áwîkaqa miráoro-maaraoro-aimma kétimatikaune.

²³ kemá Káéatini naaúpaq kémayunana ánibo Áánûqtun-aama kéitaa-kayukama wení naaúpaq ya káikuyoe. miráitana Káéati wegáráq yeráwákáráq miráoro-maaraoro-aimma kétimatikaae. Erááqtati wemá maa-márúkáqá móneka q kawáá

urái-nakogaraq keqtíbâqawaaraa-naqa Kawóqtati yenákámá miráoro-maaraoro-aimma keráwáqtôpaq kêtimatikaaye.

²⁴ Ítu Káríqtoma ketáái uyátárai-nakoni íráqô-qtataakoma keráwáqtê waíno. miráuma waíno.

aqtó-núnámúné.

²⁵ ketáámá Áánûqtun-awiqa múte yauyónátae. íbêqa Póro kemá maamin-áúbágóní aqtóráq kéyune. Ítu Káríqtoqtaba átê-wataarakemma kemá kêtima-timinata Áánûqtuma keráwáqá kanaaráq mamá akoqnáá-wayukama aúqtikaniye. abo kemá keráwáqá Ítu Káríqtoqtaba aúpáq-áímmá timá tímikaune. Áánûqtuma matúq-matuq umá mái-nakoma maamin-áímmá naayóbáqá aati-aatimá aúpáq makáine.

²⁶ miráimanibo anaaékaqa wení amuné-wáyúkátí yóyaukaq mamá abarokáq uráiyé. miráitana íbêqa wemá keqtáá timátikaitaqtaa ketáámá maamin-áúpáq-wátáámá máqte-kayukabi túnatataa yemá kéitae. wé máqte-kayukama Ítu Káríqtoqtaba itáiq-itaiq kéeta wenáama waraígáae téna kéitaiye.

²⁷ Ítu Káríqtoma wenáainapo Áánûqtukaq wenamáa áá ítarai-manikoma tágama-yataaq matúq-matuq umá waíno. miráuma waíno.

**Îtuni anaaé kéwareta mórabi áíkuyo-yubaq
Korítiani-marupaq Póroma Îtu Káríqtoni
timáyíkarain-naqa watáa kítitana Tóqtani agatáiyé.**

¹ kemá Póroma keráwáqá Îtu Káríqtoma mamá Áánûqtuqtaba aokariq umátíkarai-kayukayopaq kágayaune. keráwáqá Áánûqtu wení waayúkama auráiyábá kákaitana tááyaraiye.

² máqtemma máqten-aukapake náayuwabi Îtu Káríqtokaq nunamummá kéte-kayukayopakaraq kágayaune. wemá yeráwákáráq ketáái uyátárai-nare.

³ íráqô-qtataakoma kaayoné-yátáákáráq ketibotáámá Áánûqtugaraq uyátárai-naqa Îtu Káríqtonopake keráwáqtê waíno.

⁴ Áánûqtuni kaayoné-yátáákáráq arummá amí-yátáákáráq anómma íráqô-qtataare. minnáyaba wemá Îtu Káríqtoma keráwáqá tímikaiye. minnáyaba kemá wekák “tíkaiye” kétune.

⁵ wemá taígani íráqô-qtataaqa keráwákáq mirá-uraiye. Îtu Káríqtokaq ketáái itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqtaba Áánûqtu tíwáqnaa uráiyé. miráitaq íbêqa keráwáqá minnáyaba ítama kétaqaa. keráwáqá kétaqaaopaq óq-wayukama kanaaráq minnáyaba timá-yiminoe.

⁶ min-íráqô-qtátááqtábá Îtu Káríqtoma keráwákáq mirá-umatikaniye téq naayóbáqá timá tímikaunama íbêqa áraimma abarokák uráiyé.

⁷ miráuma Áánûqtuni Aokaq-Áábíké máqten-iraqo-qtataaqa keráwáqá matáamma íbêqa uyátárai-naqa Îtu Káríqtoma abarokák ínîqtaba keráwáqá awé kéoe.

⁸ keráwáqá awé kéiyana wemá keráwáqá tíwáqnaa umá akoqnaá kéinaq itáíq-itaiq ínoe. mi-kánááráqá ketáái uyátárai-naqa Îtu Káríqtoni íráqôn-annabi máapoana keráwáqtí túbi íma makáiyé.

⁹ minnáyaba Áánûqtuma aati-aatimá aákaq makéna mirá kéiyé. keráwáqá wenáanikon-annabi máigaae téna tááyaraiye.

¹⁰ miráimanibo ketíbâqawaayuo, uyátárai-naqa Îtu Káríqton-awikaq keráwáqtábá inaa kétune. minná kímora-tuyanakaq máero. keráwáqá íma káqo-kaqo-tuyanamma itánômanibo paá mimórá aúqma máero.

¹¹ maará téq kétune. ketíbâqawaayuo, keráwáqtábá unítíq ááiq-aimma keráwáqtí aúkápimma kéte téta Karóini waayúkama timá tímikaae.

¹² yaímma-yuma téq “kemá Póronnae” kétemma yaímma-yuma téq “kemá Pítaanae” kétemma yaímma-yuma téq “kemá Îtu Káríqtonnae” téq keráwáqá kéte.

¹³ Îtu Káríqtoni aúgoma taíganinaq wáiyó? ímiye. wenaúgoma mimórá wáiyé. Póroma kaapaq-yátáq keráwáqtábáwáq pukáiyó? ímiye. keráwáqá Póron-awikaq nommá pékaao? aaqáo ímiye.

¹⁴ kemá maaminnáyaba timuqá kémaraune. kemá paá kaayaq-nákámá Karípugaraq Káeatigaraq nommá péqyikaraune.

¹⁵⁻¹⁶ miráuma móra-waigoma “Póron-awikaq nommá pékaune” téna íma kanaaráq tíniye. íbêqa káqomma taákaq immá Tépanati wení aara iyápógaraq nommá péqyikaraune. káqo-yugaraq nommá péqyikaranuno? íma taákaq kéune.

¹⁷ miráimanibo Îtuma kemmá íma timátikena tiráiyé: “uréwaq nommá péqyikaa.” téna ítiraiye. ímibo wemá átê-wataama waabá-káyúkámá timá yiménúnayaba timátíkaraiye. kemá mibáq keráwáqtê máeqa keráwáqá íma ítama

táganon-aimma íma timá tímikaune. máqte-qtataariq kaapaq-yátáq Ítuma pukéna keqtaáyábá uráimma ítama tágaigaae tépoaq kemá Áánûqtuni akoqnaágoqtaba keráwáqá ítama tágai-aimma timá tímikaune.

¹⁸ mi-kátáámá kaapaq-yátáqtábá neginaagí-aimma yaímma kéte. mi-káyúkámá min-áímmá kéte-yuma yemá yawítikinon-apaq uráin-amma kéwaraae. miráimanibo ketáámá maami-káyúkámá Áánûqtuma kátobamatikaiqtae mi-kátááyábá kêtunatae. minná “mi-kátáámá Áánûqtuni akoqnaágoni awaaméré.” téqtaa kêtunatae.

¹⁹ Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá min-ákóqnaáyábá maará kétiye:

“kemá itaí-wáyúkátí yúyánámmá yawítíma mamá abarokáqtáá ónune.

minnámo itaí-wáyúkátí yúyánámmá paá kaaqaari-yúyánáné.” téna Áánûqtuma kétiye.

²⁰ íbêqa keráwáqá ítama aónanune. minná min-ítaí-wáyúkámá yemá náakaraq mááo? mi-káyúkámá kaaqaari-yúyánáqtábámá agatáa-kayukama náakaraq mááo? mi-káyúkámá keráwáqtí túbáq itó-uma máeta téta “íbêq-kanaama itaí-wáyúkámá maa-márábí mááe” tíráa-yuma náakaraq mááo? ketáámá Áánûqtuni itaí-yátááqá káonaunanataama waayúkati itaí-yátáákómá paátataakaa kéiyé.

²¹ mi-káyúkámá yemá yúyánápímmá téta “ketáámá itaí-wáyúkáé” téta te-yúmá Áánûqtuma wení itaí-yátáákáké yemmá íma iyúwáinata wení aúyánámmá íma kanaaráq mayánoe. ááqanibo Áánûqtuma wení itaí-yátáákáké keqtaá atóbamatikarenataa amuqá kémaraiye. máqte-kayukama átê-wataama Ítuqtaba itaíq-itaiq étama yemmá atóbanoe. maamin-áté-watáámá ketáámá Ítuqtaba abarokáq waabá-káyúkábí túnnatataa ítama kétagaae. maamin-áímmá íma ummaa-áímmá wáipoata yaímma-wayukama náayuwabi yemá téta “ketáámá itaí-wáyúkáé” téta te-yúmá min-áíqtábámá “neginaagí-aine” téta kéte.

²² Karíki-wayukama itaí-yátááqtábá itánáae téta kéowata Ítiráaeo-wayukama awaaméq-yátááqá aónanaae téta kéoe.

²³ miráimanibo ketáámá waabá-káyúkáráqá maará téqtaa kêtunatae:

“Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq keqtaáyábá pukáiyé.”

téqtaa kêtunatae. min-áíkkómá káqomma íma Ítiráaeo-wayukabimma neginaagí-aikaa kéitana Ítiráaeo-wayukabi íkarutaiye.

²⁴ miráimanibo máqtemma náayuwabi Áánûqtuma yááyaraimma yemá Ítiráaeo-wayukagaraq káqo-kayukagaraq kéitaae. minná Ítu Káríqtoma Áánûqtuni akoqnaágaraq itaí-yátáákóní awaaméré.

²⁵ yaímma-wayukama Áánûqtuni watáayaba téta “neginaagí-aine” téta kétémanibo Áánûqtuni watáagoma móragaraq marabí-káyúkátí yúyánámmá uyátáraiye.

²⁶ ketíbâqawaayuo, Áánûqtuma keráwáqá tááyaina-yupaama mi-kánáaráqá keráwáqá nói-mayaiyaq mayaínô? paá arekákáq umá-yuma keráwápíkémhá waayúkati yúrakaqa itaí-wáyúkámá máqe-uraae. paá arekákáq umá-yuma keráwápíkémhá keráwáqtí keqtiboní akoqnaáama matááe.

²⁷ ímibo Áánûqtuma marabí-káyúkábíkémhá mamá paá-wayukama matáiyé. mirá kéena waayúkama náayuwabi yemá yúyánápí téta “ketáámá itaí-wáyúkáé” téta kéte-yuma yigaae-yátááqá yímikaiye. mi-káyúkámá yeqtí akoqnaáama íma wái-yuma Áánûqtuma mamá kéyimena mi-káyúkámá náayuwabi yemá yúyánápí téta “ketáámá akoqnaá-wayukae” téta kéte-yuma yigaaerákáq mamá yíkaraiye.

²⁸ yemá maará téta kéte: “Áánûqtuma máqte-kayukati aúkáapikemma paá-wayukama yiwíkaiye. mirá kéena waayúkama náayuwabi yemá paá-wayukama

yiwéqtatuwaamma yirááтинena uráiyе. minná Áánûqtun-aurakaq waayúkama yeqtí yúma maméta kéuyo-kayukama yemá paátataakaa kéomanibo paá-wayukama wemá uyátá-maqma itaí-yátááqá yímikaiye.

²⁹ miráuma Áánûqtunopaq máqte-kayukama íma kanaaráq yúma maméta uí-ááimmá tínoe.

³⁰ aúge-tuwaraitaama ketáámá Ítugaraq yagaroqtaunataama min-áúwaráímmá Áánûqtuma keqtáá tímikaiqtae. Áánûqtuma keqtáá Ítuma tímikaiqtae. túyánákáráq wataagaraq wení aúyánákáq ketáámá itaí-wáyúkámá aúkáunatae. Ítuma keqtááyábá íráqôniq umátikenataa Áánûqtun-aurakaq kateko-náqá aúkáiye. Ítuma keqtáámá Áánûqtuqtaba aokariq umátikenata ketáái kúmiq-yataapike tiwíkaiqtae.

³¹ minnáyaboboana Áánûqtuni wataama agamatá-kánnáágómá kétiye: “waayúkma yemá akoqnáá-aimma tínétama uyátárai-nakoma nórawabi keqtáá umátíkaiqtabataa wenaúma manéna uíno.” téna kétiye.

2

¹ ketíbâqawaayuo, kemá áqnáabaq keráwáqtôpaq iráunama Áánûqtuma aamá keqtááyábá aúpáq yokaa umátíkaraiqtabataa arupú umá timá tímikaune. wataama timá tímikaunama keráwáqtábá ítama tágaikaae téq abarokáq tiráune.

² mi-kánááráqá kemá keráwáqtê máqe-uraunama yaímma-yataaqtaba túyánámmá itaíyábá ítikaraimanibo paá Ítu Káriqtoma keqtááyábá pukáiqtaba ítaraune. paá minnáyaba wenamá kemá túyánámmá itaíyábá tíkaraune.

³ áraimma kemá keráwáqtê máqe-uraunama arupú umá kéitaawaq ateqte umá ikatíq kéeq tiyáátámma ayúkáune.

⁴ kemá karáwáqtê máeqa íma ítama táгаа-wataanapo keráwáqá yabiténááq uráune. ímiye. miráimanibo Áánûqtuni Aágoma ketí wataama tiráátimma minná arupú-aine.

⁵ Áánûqtunopaken-akoqnaayaba itaíq-itaiq ígáae téq kemá timá tímikaune. waayúkama paá yeqtáama itaíq-itaiq íma ígáae téq timá tímikaune.

⁶ itaí-yátáákómmá itaíq-itaiq umá yáqtoraiyabama ketáámá waayúkaarikaa kéunatae. maa-márábí-káyúkátí itaí-yátááqtábá téite oníkáá umá íma móraiq kéiyе. maa-márábí anómma yabíkáa-kayukati itaí-yátáákóráá umá móraiq íkeiyе. mi yabíkáa-kayukama pááqya-kannaabi yemá ánataginoe.

⁷ maami itaí-yátááqtábátáá túnnama minná Áánûqtunopakene. itaí-watáámá aúpáq-ámmá Áánûqtu naayóbáqá maa-márámá íma wáikaqa wemá Áánûqtuni tágama-yataaqtaba keqtááráq yáikaaq íyábá tarôq uráine.

⁸ maa-márábí anómma yabíkáa-kayukama yemá aati-aatimá maamin-áqtábámá íma tágama arupú kéoe. yemá tágama arupú urétaraa tágama-yataakoni uyátárai-naqa wemmá íma ikamínéta oné. miráimanibo yemá íma tágama arupú étama áaiq-i-wayukama Ítuqtaba “kaapaq-yátáq ko aráápamaraaro” tirááe.

⁹ Áánûqtuni wataama agamatá-kánnáábí wení tágama-yataaqa íma arupú kéitena mirá kétiye:

“máqte-kayukati yúrakoma íaonai-yataakaraq máqte-kayukati yaákoma íitaa-qtataakaraq wááe.

waayúkati yúyánápímmá aati-aatimá íma yabérai-qtataaqa wáiyе.

maami-qtátááqá Áánûqtuma waayúkama náayuwabi weqtábá o-yúma yokaa umáyíkaraine.”

téna kétiye.

10 Áánûqtuni Aokaq-Áágóni akoqnáanapo maami-qtátááqá keqtaámá tiráátiraiqtaae. Aokaq-Áágómá máqtemma aúpáq aúyoqma wái-qtataaqtabagaraq kéitaiye.

11 ítáaro. móra-waigoni aúyánámmá paá wení aágoma kéitaibo. móraiq uráimanibo anómma uyátá-maqma minnáe. Áánûqtuni Aokaq-Áágómá wenamáa wenaúyánámmá kéitaibo.

12 íbêqa Áánûqtuni Aokaq-Áágómá kémayaunaboaqtae Áánûqtuma tímikai-qtataaqtabataa kanaaráq itánúnatae. maa-márábín-áágómá ímatunatae.

13 ímibo Áánûqtuma tímikai-qtataaqtabataa ítama tágareqtae óq-wayukama kéyiraatunatae. Aokaq-Áágóni wataábi árain-aikoma Aokaq-Áágónópáké abarokáq kêtunatae.

14 waayúkama Áánûqtuni Aokaq-Áágómá íma matáa-kayukama maami tímikai-qtataaqa Áánûqtuni Aágonopake kúmîmma íma kémayaae. mi-káyúkámá yetôpaqa maami tímikai-qtataakotaama neginaagí-yataakaa kéiyee. maami-qtátááqtábámá yemá íma kanaaráq ítama táganoe. paá Aokaq-Áágóni akoqnáanapo ketáámá kanaaráq ítama táganunatae.

15 mi-káyúkámá náayuwabi Aokaq-Áágómá matáa-kayukama máqte-qtataakon áaimma ítama kétaqaapoana kanaaráq yainánoe. miráimanibo yemá náayuwabi Áánûqtuni Aágoma íma matáa-kayukama keqtaámá náayuwabi Áánûqtuni Aágoma matáuna-yutaama yemá íma kanaaráq yainánoe.

16 minnáyaba Áánûqtuni wataáama agamatá-kánnáágómá mirá kétiye:

“uyátárai-nakoni aúyánámmá náawa ítama ánatatukaiyo?

náawa kanaaráq uyátárai-nakoma aráátiniyo?”

mirá téna kétimanibo Ítu Káríqtoma wenamáárîq wenaúyánámmá ketáámá káonaunataamanibo waayúkama wení Aokaq-Áágómá íma matáa-kayukama íma kanaaráq káonaae.

3

1 ketíbâqawaayuo, áqnáabaq kemá Korítiani-marupaq iráunama kemá wataáama iyápóraa umá timá tímikaune. kemá miráuraunama minná keráwáqá Ítu Káríqtoqtabama taíbaq íma ítaraawaq Áánûqtuni Aágoqtaba miráitaq kemá keráwáqá waayúkaarikaa umá íma kanaaráq timá tímikaune. keráwáqá aráábi-iyaporaa uráamma

2-3 keráwáqti aáwaqa paá náamma wáqe-uraiye. keráwáqá kamááma naawai-kánáámá íaukaae.

yaímma keráwápíkémá íbêkaraq waayúkaariqti wataáama keráwáqá íma kanaaráq kéitaae. íbêkaraq maa-márábí-káyúkáráa umá aqnú-káyúkábóaq keráwáqtabámá kemá téq “kamááma naawai-kánáámá íaukaae” téq kêtune. keráwáqá keiyáá unítíq ááiq-aimma kéteq káqowa-kaqowamma koyukaayúmá kéumayikeq kéowana keráwáqti túgoma ákainaiq kéowana keráwáqti táaikoma mamá maa-márábí-káyúkáráa kéoe.

4 keráwápíkémá móra-nakoma téna “kemá Póronnae” tínana káqo-nakoma téna “kemá Aapóronnae” tínama keráwáqá áíkuteq mirá temmá maa-márágóni áaimma kémayaabo.

5 náawaq Aapóroma máiyó? náawaq Póroma máiyó? wetê-ketema kerátámá paá kaqtó-wayukae. abo Áánûqtuma ketáái wataáanapo Ítu Káríqtoma itáíq-itaiq iyábá keráwáqá tíwáqnaa kéiyee. móra-mora-yutaama uyátárai-nakoma tímikai-mayaitaa kémayaunatae.

⁶ minnágoma maará-uraiye. keráwáqá miráuma yópi ányu-qtataakaa umá mááe. kemá ayummá uqmarúnana Aapóroma ányu-qtataapi nommá atímakaimanibo Áánûqtuma keráwáqá mamá anómma káuqtikaae.

⁷ miráitana ayummá ukái-nakaraq nommá atítai-nakaraq yenákámá paáyabae. miráitana Aokaq-Áágóqtábá mamá anómma káuqtikai-naqa Áánûqtuma we-namáae.

⁸ ayummá ukái-waigogaraq nommá atítai-waigogaraq yenákámá yeqti mimórá-máyáírákémhá móra-mora meyámmá mayáyóye.

⁹ kerátámá mákagoratama Áánûqtuqtaba mayaímá kémayauyaka keráwáqá miráuma Áánûqtuni yó-márámá mááe.

keráwáqá miráuma Áánûqtuqtaba ketáámá naammá umáraunaikaa umá mááe.

¹⁰ Áánûqtuma kemhá íráqôniq umátíkaraitapoaq kemá arúkáráq ábokaraq kanaaráq amá akoqnáá uráune. mikákémhá káqo-wama mitáyama kéiyé. máqtemma naammá uráiya-yuma ábotaraq maqmá atáá-uráiya-yuma atéqma arútáaro.

¹¹ Ítu Káríqtoma wenamáárîq wemá ábone. itáaro. waayúkama mayaímá kémayetama mimórá-ábómmá arúbama íétama yemá Áánûqtuni naammá íma tarôq kéoe.

¹²⁻¹³ kanaamá abarokáq ínana wemá keqtaámá mamá yaináinata máqtemma aónanoe. minná yaímma-yuma akoqnáá-namma uráawata yaímma-yuma iyáátamma ayúqma urááe. yaímma-yuma yeqti mayaímá Ítu Káríqtokaq matáamma miráuma waayúkama íráqô-qtataaqa minná óqtanapo naammá uráánikaa urááe. ánibo yaímma-yuma yeqti mayaímá Ítu Káríqtokaq matáamma miráuma waayúkama paá-yanapo naammá uráánikaa urááe. Ítuma yauwéqma kumína-yupaama wemá máqte-kayukati mayaígómá “paá wániyo?” téna maqmá aónaniye. miráráá umá iragómá naapi kúraqma maqmá aónaniq umá wemá “paá wániyo?” téna ketáái mayaímá maqmá aónaniye.

¹⁴ máqte-kayukama Ítu Káríqtokaq mayaímá kémayaa-kayukama yeqti mayaígómá paá wáinatama yemá íráqô-meyamma mayánoe.

¹⁵ miráimanibo móra-nakoma wení mayaígómá íma paá wáinanama wení máqte-qtataaqa íwániye. miráráá umá wení naammá kamágitana wení máqte-qtataaqa kamáginíye. wemá wenamáárîq yawarápaginiqtaba yáubaginimma miráuma waayúkama naammá kaitata yoqmáána-toqmaana umá yáubaniikaa umá yáubanimanibo íráqô-meyamma íma mayániye.

¹⁶ máqtemma keráwáqá yagaroqtamá Áánûqtuni naammá máamma keráwáqá íyaq itaraao? ánibo Áánûqtuni Aágoma keráwáqté yagaroqtamá Áánûqtuni naaúpaqa kémaimma keráwáqá íyaq aónaraao? keráwáqá áraimma aónaaro.

¹⁷ miráiyata náayuwabi Áánûqtuni naammá mamá táíq étama Áánûqtu yekáráq mamá táíq umáyikaniye. keráwáqá Áánûqtuqtaba aokarîq umá naammá máápoana wemá miráráá íniye.

¹⁸ maaminnáyaba yaímma-wayukama íma iyuwáiyatawaq keráwáqá makátéro.

yaímma keráwápíkémhá túyánápímmá téq “kemá maa-márágóni áaimma áá itarauna-naqune” téq mirá-túyánámmá kéitaao? mirámô kéeqa keráwáqtí túyánámmá Áánûqtukaq kémareraq wenôpake itái-yátááqá yimmá itáaro. mirá kéeraq maa-márábí-káyúkámá iyuwáiyatawaq yemá keráwáqtábá “naginaagí-wayukae” téta timá tíkáaro.

19 áraimma maa-márábí-káyúkátí itaí-yátáákómá Áánûqtun-aurakaq negi-naagí-yataare. wení wataáama agamatá-kánnáágómá maará kétéiye:

“min-ítaí-yátáákómá maa-márábí-káyúkábíké kényimma minnánapo Áánûqtuma waakápi kémayikaiye.”

téna

20 ókaraq kétéiye:

“uyátárai-nakoma aónaimma maa-márábí-káyúkátí yúyánákómá paátataare.”

téna kétéiye.

21 miráuma túma mamé uí-áímmá téq móra-waigoqtabama “kemá wenámúne” téq ítero. Áánûqtuma keráwáqá máqte-qtataaqtaba ommá áqa kétéimiye.

22 kemá Póroma Aapóroqaraq Pítaagaraq keráwáqá tíwáqnaa íyábámá Áánûqtuma keqtaámá keráwáqá tímikaiye. keráwáqá tíwáqnaa íyábámá maa-márábí-qtátááqá tímikaiye. máqte-qtataaq naayóbáq abarokáq uráí-qtataakaraq anaaékaq abarokáq ínî-qtataaqtabagaraq keráwáqti minnáe. aúwaraikaraq puígáráq minnágaraq keráwáqti minnáe.

23 ánibo keráwáqá Ítu Káríqtona máawana ánibo Ítu Káríqtoma wemá Áánûqtunnae.

4

1 miráipoaq keráwáqá Aapóroqaraq kegáráqtabá túyánámmá ítátimekaratama minnáyaba taákaq máráaro. kerátámá paá Áánûqtuni mayaí-nákámúye. Áánûqtuma wení aúpáq-aráin-áímmá wenáaimma abarokáq mamá ígáae téna kekárátá tímátíkaraiarataae.

2 Áánûqtuma móra-nakoma wení mayaímá mayaíkáae téna ááyaitanama minnákómá Áánûqtuma nóinabi tímámîniq umá mirá íno.

3 ánibo ketí mayaígóqtabá keráwáqti túyánápímmá óq-wayukati yúyánápíkáráq nóinabi téq túyánámmá kéitaunamanibo kemá minnáyaba íma kamuqá kéitaune. ketí mayaígómá táiraq uráí írágôniq kéiyó? kemá kenámááríq minnáyabama íma kéitaupo.

4 miráimanibo uyátárai-nakoni mayaígóqtabá otaammá kepímmá wáinanama minnáyaba íma kéitaupo. uyátárai-nakoma wenamá kemmá kényainaiye.

5 miráinaq waayúkati mayaígómmá uyátárai-nakoma íkukainaraqa íyainaaro. mi-qtátááqá íbêqa kumayupí wáimma anaaékaqa ópítáá mamá abarokáq íniye. máqte-kayukati yikaí-yátááqá mamá abarokátáá íniye. miráumatuwena Áánûqtu wemá mi-káyúkámá náayuwabi íráqô-meyamma mayáiya-kayukama íráqô-kataama tímá-yiminiye.

6 mi-qtátááqá Aapórote kerátámá keráwáqtabá árain-aimma arutáinaiq ínôqtaba kerátá tiráátúyamma yáqtoqma akoqnáá ígáae téka keráwáqtoqpaq kágayauye. kímora tiráátí-nakon-awíqa íma múte yauyéraq weqtabámá “kemá wenné” téq ítero. ketúyánápímmá téq “kemá Áánûqtuni waayúkati aúkáapimma anómúne” téq ítero.

7 ítáaro. keráwáqti máqte-qtataaq Áánûqtuma tímikaiye. miráuma keráwáqá mi-qtátáákóní áaimma íma máamma nôraq itaráq keráwáqti túma mamé kéuyo?

8 keráwáqá tirun-íyápóyábá aáwaqa matáapoq íbêqa “ketáámá mútûq-aawaqa matáunatae” téraq kéteo? keráwáqti táaikoma Aapórote kerátáti táaikoraa íkeibo keráwáqti táaikoma taíbaq oótakaq yabíkáa-yuti yáaikoraa kéiyé. miráimanibo áraimma mi-kánáaráqá keráwáqá yabi-í-wáyúkámá maíyakama Aapórote kerátágáráq mibáq yabiyéyúye.

9 maa-márábí-káyúkátí yúrakaa keqtaámá náayubi Áánûqtuni tímátíkarai-kayukataama yeqti yinaaépaq aqtóráqtaá kényunatae. ketí túyánápímmá Áánûqtu

wemá mirápáq kéiyé. ánná-wayukama yiwíqmeta uréire uwáéta pááqya-kanaabi yíkamoniq umá ketáámá miraráá umá máunatae. miraráá umá waabá-káyúkátí yúrikaq keqtáá tíkamiyatama waayúkagaraq Áánûqtuni kaqtó-wayukagaraq itó-ureta taayoq ínôqtaae.

¹⁰ keráwáqá “Ítu Káríqtoqtaba itáuna-wayukama máunatae” téq keráwáqti túma mamé uí-áímmá kétéwatama keqtááyábámá waayúkama téta: “yemá Ítu Káríqtoqtaba neginaagi-wayukae.” téta kéte. keráwáqá akoqnáá owaq-taamanibo ketáámá aqnúnîq kéunatae. mirá téraq keráwáqá túyánápímmá kéitaa? keráwáqá anó-tiwiqa kéyaamanibo ketáámá ímiye. ímibo ketáámá tigaae kéiyé.

¹¹ min-ábáúráqá ketáái aáwaraa nommá íwáitana ketáái unáákáqtôgaraq yararéqé uráiyé. ketáái naa márûqa íwáitataboata waayúkama keqtáámá iyákáá umá yítauqyama tíkama wáráawaqtaa naaóq-naaoq uréire kéunatae.

¹² miráuma ketáámá mayaímá kémayeqtaa ketáái tiyáákakemma akoqnáá umá kémayaunatae. mi-máyáírákémhá ketáámá aáwaqa meyanîq ónúna-meyaqtaa kémayaunatae. waayúkama keqtáá timá táíq kéumatikaawaqtaama ketáámá yemmá timá íráqôniq kéumayikaunatae. yemá keqtáámá tú-tiqa kétéwewaqtaama ketáámá minnágoni anónnáma yemmá íkeyimunatae.

¹³ yemá keqtááyábá táí-aimma kétima-tikaawaqtaama ketáámá kaayoné-áínápó yemmá yauwéqma kétima-yikaunatae. yeqti yáaikoma ketáaráqá mirá kéoe. minná ketáámá paátataaqa miráuma námô-yataakoni ámûraaq yamá kéweta aáwakoni áti-yataaqa umá iyabótúwáanikaa umá yemá ketáaráqá mirán-ááímmá tarôq kéumatikaqtaae.

¹⁴ ketí tíkáin-iyapo-annao, maamin-áúbámá kemá kágayaunama keráwáqá tigaaeráq matikáíkonîq íkéune. ímiye. kemá keráwáqá tíwáqnaa ígónîq umá kágayaune.

¹⁵ Ítuqtabama keráwáqti tirááti-wayukama taígani máamanibo taákaq máráaro. keráwáqti keqtiboráá-náqá Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq íyábá kímora máiyé. Ítuqtaba átê-wataama tíyábá timá tíkaraipoaq keráwáqti keqtiboráá-náqá Ítuqtabama kemá máune.

¹⁶ miráitaq kemá inaa kétima-tikaune: “keráwáqá ketiyáánaubiqa máyáaro.” téq kétima-tikaune.

¹⁷ keráwáqtôpaqa máqtemma maami-qtátááqtabá timá-timikaae téq Tímotimma timákáunana kéwiye. Tímotima wemá Ítuqtaba timá-yimuna-wayukati aúkáapike-nare. ániibo wemá Ítukaq itáíq-itaiq uráiyé. wemá kemhá tíkáin-iyapoma Ítu Káríqtoqtaba akoqnáá umá itáíq-itaiq umá kéyaqtoraiye. wemá keráwáqtôpaq wénama ketáaimma Ítu Káríqtoqtaba máqtemma Áánûqtuni waayúkama mórabi áíkutaawaq tiráun-aikaraq keráwáqá taáqa yorániye.

¹⁸ watáama kemá itáunama minná yaímma keráwápíkémhá téq “kemá anó-naqune” téq keqti túyánápímmá kéte. Korítiani-marupaqa keqtábámá “yauwéqma íyaq wíniye” téraq túyánámmá kéitaa?

¹⁹ miráimanibo pááqya-kanaabimma uyátárai-nakoma akáinaqa kemá Korítiani-marupaqa ónúne. miráinaq kemá min-ánó-káyúkámá koma kéyimone. maqma yimónanune. áraimma yemá Áánûqtuni akoqnááma matáá paá watáawaq kéteo?

²⁰ Áánûqtuni yabíkái-qtataaqa paá-wataama íma wáiyé. ímibo akoqnáá-yataare.

²¹ miráinaq kemá náaraq umá keráwáqtôpaqa yénúnô? kemá keráwáqá agamá kautónáaraq yokaa umá yénú keráwáqti táí-aaipike waeréraq kaay-onéwaq umátikanaaraq onúnô?

5

¹ yaímma-wayukama timá tímemma keráwáqtí aúkápimma “anómma kúmiq-yataaqa wáiyé” tirááe. mi-kúmíq-yátáákómá itáíq-itaiq íkéo-kayukati kúmikoma anómma uyátáraiye. min-áíkmá mirá-uraiye. keráwápíkémá móra-nakoma wenaboání ánáakomma yabítaiye.

² mi-qtátááqá keráwáqtí aúkápimma pááq kéitaqa náaraq umá keráwáqá itái-yátááqtábámá túma mamé uí-áímma tínô? keráwáqtí tirummá ínnayaba tiggaaeyábá awaútuweraq máero. keráwáqtí aúkápikemma mi-kúmíq-náqá waqmá paábaq ayúwáaro.

³⁻⁴ uyátárai-naqa Ítuni áwíkaqa min-nákómá aboání ánáakomma kumari-ááímma tarôq i-nákómá kemá wemmá áqa yáíqtukaune. keráwáqá máqte-kayukama yááyama áíkuyoro. ánibo kemá túyánánápógáráq nunamunápógáráq keráwáqté yagaroqtamá mánune. ketáái uyátárai-naqa Ítuni akoqnáábi áíkuyonunatae.

⁵ miráinaq keráwáqá mi-kúmíq-náqá áwíqma Tááqtaani ayáápi máráaro. miráiyana min-nákóni aúgoma Tááqtaani ayáápi puínanama anaaékaqa Ítuma wení kumínî-kanaaraqa min-nákóni arun-iyápómá mamá itó-uyakaniyo? ketáámá Ítuqtaba yauwéqma awiraíkáae téqtaama Tááqtaama ayúwáananataa min-náqá awíkema táí-meyamma amíniye.

⁶ ímiye. keráwáqtí túma mamé uí-áímma paátataare. mi pááqya-qtataaqa karakáyúkátí yammá kamá itóqma anóniq i-qtátááqá áwíq yíqtie.

⁷ táí-yiqtima iyaabótúwáaniq umá mi-tái-kúmíqá iyaabótúwáaro. miráiyatama tébakaq-yuma táígoma íma auránoe.

ítáaro. Ítu Káríqtoma Áánûqtuni tipi-típi-araaqa ketáái kúmiqtababoata ikákaamma mi-táíqómá íma kémayaunatae.

⁸ miráinaqtaa Áánûqtuni aammá waraíyábámá ketáámá anómma aúqma waayúkaarikaa ónatae. yammá táí-yiqtirake kaqma agamaráiya-tamma íma nanúnataamanibo yammá áraimma íraqóniq ínna-yamma nanúnatae. maamin-áwááméq-áíkmá áaimma maará kéiyé. ketáámá naayón-ááímma táíqokaraq áyámma í-yátáákáráq paábaq yuwánúnatae. ánibo ketáámá Áánûqtuma aammá íraqôkaraq árain-aikaraq mayánúnatae.

⁹ kemá keráwáqtôpaqa maamin-áímma áqa agatáune. mi-káyúkámá yemá táí-aaimma ókaraq-okaraq umá tarôq o-káyúkáyôpakemma nékaq máaro.

¹⁰ miráimanibo ketáagoni áaimma minnáe. mi-káyúkámá náayuwabi Ítukaq íma itáíq-itaiq o-yúmá nékaq íma máaro. kebó-yátááqá tarôq kéeta oótaqtaba keyikaitata yetábá ummaatamá mayaíyábá kéoe. yeráwáqtí yúyánámma Áánûqtukaq íkémarabo káqo-qtataakaq uyátá-maqma yíkái-qtataakaq yúyánámma kémaraae. miráimanibo miraráá-káyúkámá mirán-ááíkmá táíqani íma mááe. miráinaq keráwáqá máqtemma mirá-káyúkábíkémá nékaq máineqa keráwáqá maa-márábíkémá yuwéraq kóoro!

¹¹ ímibo ketáagoni áaimma maará kéiyé. mi-káyúkámá yemá téta “ketáámá Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéunatae” téta kétémanibo yemá táí-aaimma tarôq kéobo yeqtôpakemma nékaq máaro. yemá kumari-ááímma tarôq éta egaamá káeta ummaatamá mayaíyábá éta yeqtí yúyánámma áqnáabaq Áánûqtukaq ímaretamanibo káqo-qtataakaq yúyánámma maréta táíqani wááeni-nomma kéneta aíbôqnaaboq kéetabi óq-wayukaraq táí-aimma yimíneta miráiya-kayukatema aáwaqa paá ínaaro.

¹² mi-káyúkámá Ítu Káríqtoqtaba íma mórabi áíkuta-kayukama yemá yainaiyábámá minná íma ketí mayaímiye. miráimanibo mi-káyúkámá Ítu

Káriótoqtaba mórabi ketáátê áikutaa-kayukama yemmá yaináaro. yeráwáqá maamirá-kúmíq-yátááríq kéiyaqtaama ketáámá yemmá yímáamma yiméqtaa akoqnáá umáyikanatae.

¹³ mi-káyúkámá náayuwabi Ítu Káriótokaq itáíq-itaiq íma kéo-yuma Áánûqtuma yemmá yainániye. miráimanibo keráwáqá mi-tái-náqá keráwáqá áikutaiyapikemma paábaq matuwéraq keráwáqtôpakemma nékaq ákáaro.

6

¹ ánibo móra keqtíbâqawaama Ítuqtaba otaammá kutikaínaqa Ítukaq itáíq-itaiq íma kéiya-kayukayopaq yúbimma íma máráaro. ímibo wemmá yainaiyábá Áánûqtuni waayúkayopaq uréraq tero.

² anaaékaq-kanaaraq Áánûqtuni waayúkama máqtemma maa-márábí-káyúkámá yabíqyíkareta yainánoe. minnýabama íyaq ítaraao? miráinaq mi pááqyan-otaaqtabama kenamááríq maqmá aónama yaináaro.

³ móra-yupaama yínnama ketáámá Áánûqtuopake kaqtó-wayukagaraq maa-márábí-qtátáákáráq yainánúnatae. íyaq ítaraao? miráinaq keráwáqá íbêqa pááqyan-otaamma yaináaro.

⁴ miráinaq nôraq itaráq keráwáqá Ítukaq íma itáíq-itaiq kéo-kayukabikemma yainai-nákókáqá uréraq ítama káonaao?

⁵ keráwáqá mirámô oqtábá “tigaeyátábá oro” téq ítama káonaune. keráwáqí aúkáapikemma móra-waigoma kaayaq-wátátí aúkáapimma íyaq máenawaq kanaaráq mamá yenákámá yatí umáyikaniyo? keráwáqí aúkáapikemma kímora mirá-nákómá itái-yátáákáráq íyaq máiyó?

⁶ keráwáqá Ítu Káriótoqtabama keqtíbâqawaaraan-naqa yainai-nákókáq awíqme kéomanibo yainai-nákómá wemá Ítuqtabama keráwáqí tíbâqawaaraan-naqa ímaiye.

⁷ mirá éqa keráwáqá mórabi íma maéq keráwáqí táaikoma Ítu Káriótoqtaba kárabaiye. miráuma min-ótáámmá enábâqawaama kuyakáinama kanaaráq kémayewaq minnýababa aamá íyaq tinónô? emá ayúwénanawaq wemá ení moyámmá kémayainawaq minnýababama waabá-káyúkámá íyaq timá-yiminono?

⁸ miráimanibo keráwáqá otaammá kéguyeqa keráwáqí tíbâqawaayugaraq mamá komarummá umá kémayaae. kemá mirán-áímmá kéitaune.

⁹ mi-káyúkámá keráwápíkémá náayuwabi mirá kéo-yuma íráqô-qtataakoma Áánûqtuni márûpaqa íma yaímma mayánoe. minnýababa kaaqaari-áímmá téq “keqtábá íma wáiyé” téq ítero.

yeráwáqá náayuwabi Áánûqtuma káqo-yuti yiménáápáq akáiya-yuma yemá íráqô-qtataaqa Áánûqtuni márûpaqa ímayanoe. kumari-ááímmá tarôq éta yeqí yúgoma waagómá mamá waagótê kumari-ááímmá tarôq étama yemá íráqô-qtataakoma Áánûqtuni márûpaqa ímayanoe.

¹⁰ mi-káyúkámá náayuwabi taíbaq-otamma mamá áíkuyaba yikáina-yugaraq yemá náayuwabi taíbaq wááéni-nomma naa-yúgaráq yemá náayuwabi óq-wayukayaba táí-aimma timá yíkáa-yugaraq moyá-káyúkágáráq yemá máqtemma íráqô-qtataaqa Áánûqtuni márûpaqa ímayanoe.

¹¹ yaímma keráwápíkémá mirákómá kéomanibo Ítuma teteráá umátikena keráwáqí kúmiqa mamá paábaq yukáiyé. wemá keráwáqá tiwíkena Áánûqtuqtaba aokaq-wáyúkámá aútíkaraiye. ánibo íbêqa Aokaq-Áágómá Ítu Káriótogaraq keráwáqá mamá kateko-wáyúkámá Áánûqtun-aurakaq aútíkaraiyoana Áánûqtuma keráwáqá kanaaráq tiwirániye.

¹² yaímma-wayukama mirá kété: “íbêqa kemá naayón-ááíkomá atáá umá yáqtokaimma paá umágúne. íbêqa kemá ónááe tenna-yáqtááríqa kanaaráq ónúne.” téta kété. owé. miráimanibo yaímma-aaikoma keqtaáyábá íma mamá íraqôniq umátikaraiqtaae. áraine. minná kemá ánná-nakoraa umá naayón-ááínápó íma kéyaqtoraamanibo óq-aaikoni ánná-nakoraa íyábá íkétikaiye.

¹³ yaímma-yuma mirá kété: “aáwaqa tíyakoqtaba wáitana tíyakotaama aáwaqtaba wáíye.” téta kété. min-áímmá áraimanibo anaaékaqa Áánûqtuma tinna-kanaaraqa aáwakogaraq tíyakogaraqtae mi-kááyáqá íma wáyoye. maakáqá maa-márábítáá ketáámá aáwaqa naíyábátáá íma máunatae.

ánibo ketáái túgoma kebó-ááíqtábá íma wáíye. ímiye. ketáái túma uyátárai-nakonae. ánibo wemá keqtirunóbáqtáá kémaiye. wemá wení aanapogaraq wení áainapogaraq ketáái tirunóbáqtáá maqmá ógitikaniqtabataa kákaiye.

¹⁴ taákaq máráro. Áánûqtuma uyátárai-nakomma pukáipike mamá itó-umakena aúgen-auwaraimma ámikaiye. wení akoqnáánapo ketáágáráq mamá itó-umatikenataa aúge-tuwaraimma tímínîqtaae.

¹⁵ keráwáqá móra-mora-yuma móra-aayapaq túma Ítu Káríqtoni aúma mááe. minnáyaba keráwáqá kéitaanabiyo? miráinaq kemá móra-aayapaq túma Ítuni aúrake mamá aakaq-nóínítí yúraqa arúbanuno? aaqáo ímiye.

¹⁶ náawabi móra-waigoma wenaúma mamá aakaq-íníkóní aúgote yagaroq-taimmá wemá min-íníkótê mamá mimórá káuraaye. minnáyaba íyaqa ítaraao? minnáyabama Áánûqtuni wannaabí agamatán-áíkomá kétéiye: “kaayaq-wáígorátámá mamá mimóráma auráyóye.” téna kétéiye.

¹⁷ miráimanibo móra-waigoma uyátárai-nakote yagaroqtai-wáíqómá wení aágoma Ítuni aágote yagaroqtamá mimórá káuraiye.

¹⁸ miráuma kebó-ááíqótábámá nékaq máero. kágo-kumiq-yataaqa kenamááríq keráwáqtí túgoqtaba íma wáimanibo kebó-yátááríq í-ááíkomá keráwáqtí túgoqtaba wáíye.

¹⁹ Áánûqtuma Aokaq-Áágómá ketáái tirunóbáqtáá makáiqtaqtae ketáámá Aokaq-Áágóní anó-monoq-nakaa umá kémaunatae. minnáyaba keráwáqá kéitaanabiyo? íbêqa keráwáqtí túma íma keráwáqtí minnáe.

²⁰ ímiye. keráwáqá Ítu Káríqtoma meyanîq uráíye. mónekakemma íma meyanîq uráimanibo uyátá-maqma anó-qtataaqnapo meyanîq uráíye. keráwáqá wení naaenápó meyanîq uráíye. miráipoaq keráwáqtí túnapo Áánûqtukaq yaaguyábóro.

7

¹ keráwáqá aúbama agamá kemmá ítaapoq íbêqa kemá yauwéqma tímá-timenune. owé. waagómá íma aaramá mayánîmma íraqô-qtataare.

² waagómá aaramá mayánîmma minnágaraq íraqô-qtataare kéténe. abo min-nákómá wemá aaramá íma matáinanama káqon-inikoma wemmá yabitíniye. ánibo aaragógáráq waamô mayánîmma minnágaraq íraqô-qtataare.

³ awaíkomá ánáakomma waayúkati aaraukaq-ááímmá amínana ánáakoma awaíqómá waayúkati aaraukaq-ááímmá amíno.

⁴ inaarúqómá waamô máyáimma wenaúma íma wennámíbo awaíqónámíye. mórai q umá awaíqómá wenaúgoqtaba íma amuqá maráinaiq ínîmanibo wenaúma ánáakonamiye.

⁵ awaíqógáráqá ánáakogaraq kenákátí túma wenamé-wename íyábámá “aaqáo” íma tekaao. miráimanibo kenákámá téka páaqya-kanaabimma nékaka máeka uyátárai-nakokaq nunamummá téyaae tékama íraqône. mikáké

pááqya-kanaabimma nunamummá timátuwekama móragaraq yauwéqma yagaroqtaakaao. mirámô íyanama Tááqtaama timónáinama kenákátí túraqa náápaamma mamá yabiyéka aqnúnîq íma íyana wemá kenákámá íma makáqma timónaniye.

⁶ kemá Póroma min-áímmá túnnama kemá keráwáqá íma kéwaktunamanibo

⁷ kemá maará téq túyánámmá kéitaune. minná keráwáqá máqtemma kekáámô íyamma íráqômanibo Áánûqtuma keqtáá móra-mora-yutaama káqoniq-káqoniq umá tarôq umátikaraiqtaae. miráitana wemá keqtáá móra-mora-yutaama káqo-káqon-aaimma tímikaiqtaae.

⁸ waayúkama aaraukárîq íuraa-yugaraq ketoq-nóíníqtábágáráqá maará kêtune. minná aaraukárîq íma ínômma íráqômanibo kemá miráunaiq oro.

⁹ miráimanibo aati-aatimá yemá yúyánápímmá yeqtúma arúbanoqtaba itáiya-yuma yemmá iyuwáiyatawaq aaraukárîq oro. aaraukárîqo ínômma yúranannamo aiyábá uyátá-maqma íráqône.

¹⁰ aaraukárîq uráa-yuyabama maará kêtune. minná ánáakoma awaikómmá íma yuwaíno. mi-kátáámá íma ketáamibo uyátárai-nakoma wakúyikaraiye.

¹¹ ááqibo wemá awaikómmá ayuwénama wemá óq-wamma ímayaino. anaaékaqa aaranaamá yaímma-taoqa yeqtiwaikókáq yauwéqmeta kéoe. mórai q umá waagómá anáakomma íma waqtuwaíno.

¹² waayúkama aaraukárîq uráa-yuyabama mórama ketí túyánápíkén-áímmá tenúne. min-áímmá uyátárai-nakoni watáama ímibo ketí watáae. minná waagómá wemá Ítukaqa itáiq-itaiq i-nákóná ánáakoma Ítukaqa íma itáiq-itaiq kéinanama wemá ánáakomma íma waqtuwaíno. min-íníkmá wetê mánena kéinanama wemá min-ínímmá maraíno.

¹³ mórai q umá aaragómá Ítukaq itáiq-itaiq in-íníkmá awaikómá Ítukaq íma itáiq-itaiq kéinanama wemá awaikómmá íma waqtuwaíno. min-nákómá wetê mánena kéinanama wemá min-náqá maraíno.

¹⁴ miráuma íma itáiq-itaiq i-nákóní ánáakoma itáiq-itaiq in-ínípóana awaikómá Áánûqtuqtaba aokarîq umá aúkaiye. mórai q umá aaragó íma itáiq-itaiq in-íníkmá awaikómá itáiq-itaiq i-nápóana ánáakomma Áánûqtuqtaba aokarîq umá aúkaiye. móra bi yagaroqtamá máiyana keráwáqtí iyápógaraq kanaaráq kéketa Áánûqtuqtaba yemá aokarîq umá kanaaráq auránoe. iyápóyabama íma mirá kéiyatama iyápóma Áánûqtuqtaba aokarîq umá íma mánômanibo áraimma mirá kéiyé.

¹⁵ miráimanibo móra-waigoma itáiq-itaiq íma ínna-waigoma kóinena ínaqa ayuwáiyana koíno. abo Áánûqtuma keqtááyábá unítíq íma téqta kaayoné-yátáápí mánunayabataa kákaiye.

¹⁶ aaranaanô, keqtiwaiqmááqqa keráwáqtê máetama anaaékaqa yemá Ítu Káríqtokaq itáiq-itaiq ínô? waayanaanô, keqtínááqmaaqa keráwáqtê máetama anaaékaq yemá Ítu Káríqtokaq itáiq-itaiq ínô? máqtemma ketáámá íma ítaraunatae.

¹⁷ uyátárai-nakoma móra-mora-yutaama káqo-káqon-aimma tímikaiqtaae. mi táoqa Áánûqtuma emmá ááyairaimma aokarîq uráánanabiyo? mi táoqa Áánûqtuma emmá aúyaqmakaimma aaraukárîq íyaq uráánanabiyo? minnáyaba kemá máqte-kayukama náayuwabi Áánûqtun-aama itánéta áíkuyo-yuraq maamin-ámáán-áímmá kékima-yimune. minná mi táoqa uyátárai-nakoma keráwáqá tááyainama máenawaatariq umá máero.

¹⁸ móra-waigoma wenaúma káratainaraqo Ítuma wemmá ááyainanama máqeurainiq umá mórai q umá maíno. ááqibo wenaúma íma káratainaraqo Ítuma

wemmá ááyainanama máqe-urainiq umá mórai q umá maíno.

¹⁹ yúmo karaí-ááímmá íma anó-qtataaqiye. ímibo Áánûqtun-aama waraí-ááímmá anó-qtataaqiye.

²⁰ miráitaq kemá móragaraq kêtune. máqtemma keráwáqá mi táoqa uyátárai-nakoma tááyanimma máenawaatariq umá máero.

²¹ emá kaqtó-mayaima ánná-nakoraa umáwaq matáano? minnýaba taíbaq-ayuanamma íma itaao. ááqibo móra-waigoma emmá paá umákainaama paá kóao.

²² itáaro. náawabi kaqtó-mayaima ánná-nakoraa umá kémayainana uyátárai-nakoma wemmá ááyainama min-nákómá paá umáginin-naqiye. miraráá umá paá umáginiiye. minná wemá kúmiq-yataakoni akoqnáágoni aménáápáqá íma máiiye. uyátárai-nakoma wemmá ááyaitanama wemá Ítu Káríqtoni ánná-nakoraa mayaimá kémayaiye.

²³ itáaro. uyátárai-nakoma keráwáqá meyanîq uráipoaq móragaraq keráwáqá káqo-nakoni ánná-wayukama íma aúráro.

²⁴ ketíbâqawaayuo, ókaraq kétima-timune. maannáe. mi táoqa Áánûqtuma keráwáqá tááyainaa máqe-uraanawaatariq umá min-ááímmá kéwareraq máianawaq wemá keráwáqá tíwáqnaa íniye.

²⁵ mi-káyúkámá náayuwabi aarukáríq íma uráa-yuyabama wakúyikarainaimma uyátárai-nakonopakemma íma matáune. paá túyánápíké tenúnamanibo uyátárai-nakoma wení kaayoné-yátáápíké itaí-yátááqá kemmá tímikaitaq túyánámmá kéitaunama árain-aíne. maannáe.

²⁶ íbêq-awaabiq-yataboq ummaa-yátááqá ínîqtabagarapoq keráwáqá máenawaatariq umá máero.

²⁷ ketíbâqawaaraa-nako, enánákoma máinaama wemmá íma waqtuwaa. ánibo enánákoma ímáinaama mórayabama íma abáá-uwo.

²⁸ miráimanibo móra-waigoma aarukáríqo immá íma kúmiq-yataariq kéiiye. mórai q umá inaarúgómá aarukáríqo immá wemá kúmiq-yataariq íkéiiye. miráimanibo itáaro. aarukáríq o-káyúkábímmá taígani ummaa-yátááqá kéwaitaq kemá keráwáqá ummaa-yátááqá uyátá-maqma mayaiyábá íkétikaiye.

²⁹ maannáyaba taákaq máráro. ketáá mánuna-kanaama íma ayáqtáa-kanaae. miráipoaq keráwáqtí tínaaqmaati túyánámmá áqnáabaqa íma ítama miráimanibo áqnáabaq keráwáqá kenamááríq uyátárai-nakoni aúyánákóni aménáápáq máráro.

³⁰ Áánûqtuni mayairáqá akoqnáá éraq keráwáqtí tiru-qtátáárabi timuq-yátáárabi keráwáqtí oótamma

³¹ meyanîq kéeq oótamma mayaiyábá íma yaqtóráro. abo maa-márámá pááqya-kanaabi ánataniye.

³² íbêq-kanaagoni ummaa-yátááqtábámá keráwáqá netuq-túyánámmá itaiyábámá íkétikaiye. waagómá náawabi aarukáríq íma urái-waigoma wemá uyátárai-nakoni mayairáq wenaúyánámmá kémarena wetábá amuqá maréna maqmá káonaimanibo

³³⁻³⁴ waagómá náawabi aarukáríq urái-waigoma wemá kaayaq-nákáyábá amuqá maqyikánîqtaba maqmá káonaiye. wemá íbêq-ummaa-yataaqtabama netuq-áúyánámmá kéitena wenánákokaq wenaúyánámmá kémarena wetábá amuqá maréna maqmá káonaiye.

inaarúgómá náawabi aarukáríq íma urái-waigoma wemá uyátárai-nakoni mayairáq wenaúyánámmá kémariye. wenaúgogaraq wenaúyánákókaráq wení aágogaraq uyátárai-nakoqtabama aokarîq umá kémaiye. miráimanibo aaragómá aarukáríq uráin-inikoma wemá íbêq-ummaa-yataaqtabama netuq-áúyánámmá

kéitena wenawaikókáq wenaúyánámmá kémarena wetábá amuqá maréna maqamá káonaiye.

³⁵ kemá maamin-áímmá túnnama keráwáqá tíwáqnaa íkáae téq kétune. maamin-áímmá keráwáqá íma yáqtoraikaae téq kétune. keráwáqtábá maaráigaae téq kétune. maannâ keráwáqtí túyánámmá uyátárai-nakokaq matuwéraq keráwáqtí túyánámmá íma kaayapí yaináaro.

³⁶ móra-waigoma keráwápíkémá wenaúyánápímmá téna “ketáaikoma tikáin-inaarugokaqa íráqôniq íkéumakaiye.” mirá ténawaq aúyánápímmá kéitaiyo? arummá ôriq umá min-ínáárúgóqtábá kéinanama wemá wemmá mayaíno. wemô min-ínáárúmá mayáinama íma kúmiq-yataariq íniye.

³⁷ óq-nakoma wenaúgoni akaí-yátááqá íma waréna inaarúgóqtábá arummá íma amíniye. miráuma min-nákómá wení ákáin-inaarugomma íma mayénama wegáráq íráqôniq kéieye.

³⁸ miráuma móra-waigoma wení ákáin-inaaruma ímayakaimma minnýyaba túyánápí kétune: “mirán-ááikómá itai-yátáákómá uyátá-maqma wáieye.” téq tuyánámmá kéitaune.

³⁹ aaragómá náawabi aaraukárîq uráin-inikoma wemá awaikótê yarúma máitana wení puínî-kanaama páaq íniye. awaikómá pukínanama wemá paá umáginiye. ánibo wemá óq-nakoni ánáaqa auráiyábá akáinanama min-nákómá uyátárai-nakokaq arummá amína-naqa maíno.

⁴⁰ miráimanibo maará téq túyánámmá kéitaune. min-íníkmá aaraukárîqa ókaraq íma énama wemá amuqá uyátá-maqma marániye. kemá min-áúbámá kágayeqa túyánápímmá kétune: “Áánûqtuni Aágoma ketê máieye.” téq túyánámmá kéitaune.

8

¹ íbêqa kemá aáwaqa jaaráá-qtátáárábi óqtakaa-qtataakoma amíyábá yawwéqma timá-timenune. kéitaunatae. maami-tááyábábi óqtakaa-qtataaqtabama yaímma-wayukama téta: “yemá yeqtí akoqnáama wáieye.” téta kéte. miráipoana maami-qtátáákmá aáwaqa kéyimenata yúyánápímmá téta: “íbêqa maami-qtátáákmá íráqôniq umátikaniye.” téta kéte. keráwáqá máqtemma maaminnýyabama téq “máqtepaq kéitaunatae” téq kéte. owé. maaminnýyaba máqtepaq ítaraiipoaq keráwáqtí túyánápímmá téq “kemá aamá ítarauna-naqune” téq weganoqanoq-áímmá kéte. maami-qtátááqtábá itáiyana min-ítái-yátáákmá keráwáqá íma mamá akoqnáa íniye. ímibo kágo-yuyaba tirummá yiméq mirá óqtabama keráwáqá mamá akoqnáa umátikaniye.

² itáaro. yaímma-wayukama yúyánápímmá téta “kéitaune” tétamanibo yemá máqtepaq íma kéitaae.

³ paá mi-káyúkámá náayuwabi Áánûqtukaq áraimma yirummá ámê-kayukama yemmá yenamáa Áánûqtuma kéyimonena íráqôniq kéumayikaiye.

⁴ minnýyaba nóine téqtaa tenúnô? aáwaqa Áánûqturaa-qtataakaq amíyamma nanúnataabiyo? ketáámá máqtemma kéitaunatae. maami-qtátááqá yaawábi óqtakoma íma kanaaráq akoqnáa umátikanoqtaae. kímora-nakoma kanaaráq akoqnáa umátikaniqtaae. Áánûqtue.

⁵ yaímma óq-wayukama itáiq-itaiq ommá maannáe. taígani akoqnáa-wamma abaayákárábi marabímmá máae. yemá keqtáa íráqôniq umátikanoqtaae. óq-wayukama maami-qtátáákmá nunamummá kétémanibo

⁶ ketáámá kéitaunatae. kímorama máqten-akoqnaagaraq máimma wemá Áánûqtue. wemá ketibotáae. wemá máqte-qtataaqa wetábá tarôq uráieye. ánibo kímora uyátárai-naqa máimma wemá Ítu Káríqtoe. wení akoqnáanapo máqte-qtataaqa abarokáq uráieye. wemá keqtáámá túwaraimma kétémiqtaae.

7 maami-qtátááqtábá máqte-kayukama íma ítaraae. yaímma mi-káyúkábikémmá ayáqtáá-kanaama íma ítaraae. yaímma mi-káyúkábikémmá ayáqtáá-kanaama yaatarábi óqtakake taróq uráa-qtataakomma yemá aáwaqa yímikaae. miráuma íbêkaraqa yemá aáwaqa mi-qtátáákómmá yiméwaaon-aawakaan-aawaqo kénetaama yemmá yigae kêtata netuq-yúyánámmá kéitaae.

8 miráimanibo keráwákáráq ketêgaraqtaa kéitaunatae. mirái-mirain-aawaqa naíyábámá Áánûqtun-aurakaqa paátataare. ketáámá minnágaraq kéitaunatae. yaatakénábi óqtakake taróq o-qtátáákómá íma aúwaraimma wááe. miráuma yekáq aáwaqa amí-ááwákómá naanataámá keqtáámá íráqônirabi táígoniq íumatikaniqtaae.

9 maamináyaba atéráaro. Ítu Káríqtotabobaq keráwáqá paá kéumagomanibo min-ááwáqá mamá naíyamma mirámô éqa keráwáqtí tíbâqawaaraa-naqa makatínô?

10 keráwáqtí tíbâqawaaraa-nakoma Ítun-aama itáíq-itaiq íyábá aqnúnîq kéena min-ááwáqá kénenama wemmá agae kénana netuq-áúyánámmá kéitena tíniye: “kemá arupúwaq uráuno? kemá otaanáq kutáuno?” téna wení aúyánápímmá tíniye.

11 maamirá-qtátááqá abarokáq ínama keráwáqtí tíbâqawaaraa-nakomma otaammá kéguyakaae. keráwáqtí itái-yátáákómá wení aúyánámmá yabitimá kényawaaq owana mamá wemmá agae kéiyee.

12 Ítuma weqtábá pukáipoaq keráwáqá keráwáqtí tíbâqawaaraa-nakoni aúyánámmá yáqtoreq íma kanaaráq arutáinaiq éqa mamá táwîqo éqa Ítukaraq mamá táwîqa kéoe.

13 maamirán-ááwáqá kemô naanamá ketíbâqawaaraa-nakoma mamá agae kéitana kúmiq-yataariq umákaiyaba ítareqa kemá ínanune.

9

1 kemá Póroma ayúqma paá uráuna-naqune. kemá timátíkarai-naqa máeq ketúrapiemma ketáái uyátárai-naqa Ítumma aónaraune. Korítiani-marupaqa ketí mayaímá weqtábá matáunayababoana keráwáqtí túwaraikoni áaimma waékáiyee.

2 kemmá Áánûqtu timátíkaraimma keráwáqá aónaraamanibo yaímma óq-wayukama minnáyaba íma káonaae. keráwáqá kenamáárîq kemá timátíkarai-naqa keqtábá awaaméqá mááe.

3 yaímma-wayukama kemmá maará téta ítama káonaae: “egaráq Páánabatigaraqa nôraq itanawáq kenákátí táaikoma káqoniq kénawaq tébakaq timáyíkaraa-yuti yáaikoraamma íkéiyoo?” téta kêtewaqa kemá maará téq yawwéqma kétima-yimune: “kerátámá tikáinakama yeráwáqô oníq umá paá kanaaráq mirá-oyuye.

4 kerátámá náápaamma átê-wataama túyata itáa-yuraqa aáwaqtababi noqtábá ítama aónayuya-naapaamma matokáú íyabiyo? owé. kerátámá mirá kéuyee.

5 kekárátá tikáinakama Ítukaq itáíq-itaiq ínna-inimma kanaaráq awiráyúyee. tébakaq timáyíkarai-yugaraq uyátárai-nakoni ábâqawaayugaraq Pítaagaraq mirá kéoe.

6 ááqibo Páánabatite kerátámá tiyáánoo mayaímá kémayeka kerátátí mayairákémmá meyámmá matéka kerátái aáwaqa meyánîq kéuyee. kerátá miráiyaba tikáinakama mirá-máyáimá yuwáyúyee.” mirá téq yawwéqma yemmá kétima-yimune.

7 ítáaro. ááiq-i-wayukama óq-mayaigaraq meyáqtábá íma kémayaae. yemá mirá kéoo? ímiye. kámááni-wayukama yemmá áqa meyánîq uráapoata óq-mayaigaraq íkemayaae. mórai q umá yómmá yorai-nákómá wemá yópikén-ááwáqá kénaiye. miráitana tipí-típi-kawaa-nakoma wemá náána-nomma kaqmá kénaiye.

8 maamin-áímmá túnnama íma paá ketúyánápikén-áímmá kétune. ímibo Mótetini áamáan-aikogaraq mirá téna kėtiye:

9 “purumakaakómá ení yópímmá mayaímá kémayainaama aáwaqa amiyo.” téna kėtiye. maamin-áímmá paá purumakaakóqtábá wáíwaakoqtabawaq wáiyó? ímiye.

10 waayúkagoqtabagaraq wáiyé. waayúkama náayuwabi yómmá yoráiya-yuma yópíké aáwaqa máyáaro.

11 waayúkama marabí íraqôn-anayumma umáráanikaa umá Páánabatite kerátámá Áánûqtuni átê-wataama keráwáqtí aúkáapi uqmaráuye. miráinaka kerátámá keráwáqtábá mirá-máyáímô kémayekama kerátámá keráwákáq aáwáqtababi naaqtábá ítama aónai-naapaamma yokáuyo? owé. yokáuye.

12-14 mi-káyúkámá náayuwabi anó-monoq-naupaqa mayaímá máyáa-yuma aáwaqa mipíké kémayaae. ánibo mi-káyúkámá amí-yááréráqá wai-waamma agáyáa-yuma yaímma-aawaqa uyátárai-nakokaq amépikemma kémayaae. mórai q umá uyátárai-nakoma wenamáárîq maannâ wakúyakaraiye. mi-káyúkámá Áánûqtuni átê-wataama waabá-káyúkátí yúbáq tíya-yuma waayúkama yemmá aáwaqa yímero. káqo-kayukama yemá maami-náápáámmá keráwáqtábá matáamanibo Páánabatite kerátámá maami-náápáámmá keráwáqtábá uyátá-maqma anómma matáuye.

miráimanibo kerátámá aati-aatimá keráwákáqá aáwaqtabama unáákáqtôyabama wai-náqtábámá kéqokeq-yataaqtabama íma ítama káonauye. maannáyaba keráwákáqá íma ítama káonauye. minná kekárátámá keráwáqá mamá íraqôniq ínôqtaba ítama aónaiyaba íkétikaikaratae. keráwáqá kekárátá mamá íraqôniq umátikanoqtaba mirá kéuyaka keráwáqá miráiyabama íkétikainanama keráwáqá Ítu Káríqtoni anaaemma waraíbíkémhá mamá paábaq tiyuwánoe.

15 íbêqa keráwáqá minnáyaba ítaae. minnáyababoaq kemá aati-aatimá keráwáqtôpakemma tíwáqnaa í-yátááqá ímataune. íbêkaraqa keráwáqá tíwáqnaa ínôqtabama íma ítama káonaune. áraimma kemá keráwákáqá átê-wataama Ítuqtaba tímá-timenunama anó-qtataapoaq kemá ítima-timenama puíyábá kétékaiye.

16 waabá-káyúkárâq maamin-átê-wátáámá ténúnayabama kemá íma kanaaráq túma mamé uyónúne. mirá ónúnayaba Áánûqtuma kemhá wakútikaraitaq wení aménáápâq máune. kemá mi-kátáámá ímo tennamá táí-meyamma mayánúne.

17 miráimanibo Áánûqtuma wakútikarainiq kéeq wenaúyánámmá kéwareq mirá kéune. mikáké uyátá-maqma ketúyánámmá kéwareq mirá kéonanama wemá amuqá kémarena íraqô-meyamma tímíniye.

18 nói-meyanaq kemá mayánúnô? maannáe. átê-wataama kétima-timunayabama kemhá yagumá íraqôniq kéiyé. ápêqa keráwápíké íma mayéq paá kétima-timune. kemá keráwápíké meyámmá mayánúnayaba Áánûqtunopake náápaamma matáunamanibo keráwákáqá íma ítama káonaune.

19 kemá íma móra-nakoni paá-mayai-naqa kémaunamanibo kemá kenamáárîq máqte-kaykayabama yeqtí paá-mayai-naqa auráiyábá kétékaitaq mirá kéune. waayúkama Ítu Káríqtokaq yabitimáe wíyábá mirá kéune.

20 Ítiráaeo-wayukama Ítukaq yabitiyábá kétékaitaq kemá Ítiráaeo-nakaa káuraune. naayóbáqá kemá yeqtí áamáan-aikoni aménáápâq máqte-uraunamanibo íbêqa ímiye. yemá Ítu Káríqtokaq yabitiyábá kétékaitapoaq kemá móragaraq min-ámáán-áikóní aménáápâq máa-kayukaraa káuraune.

21 íbêqa kemá káqon-amaan-aikoni aménáápâqá máunama Ítu Káríqtoni áamáán-aíne. waayúkama náayuwabi naayón-ámáán-áikóní amenáápâq íma

máa-yuma Ítukaq yabitiyábá kétékaitapoaq kemá Ítu Káríqtoni ámáan-aimma íma matái-nakaa káuraune. mirá kéeq Áánûqtu ámáan-aimma íma awétátukaune.

²² aqnúnîq o-káyúkámá wekâq yabitiyábá kétékaitapoaq aqnú-nákáá káuraune. Ítunopaqa íyana atóbamayikaniye.

²³ maami-máqté-qtátááqá Áánûqtuni átê-wataayaba mirá kéune. ániibo yaímma-wayukama áaimma átáma Ítukaq itáíq-itaiq kéowanama kemmá íráqôniq kéumatikaiye.

²⁴ itáaro. máqtemma waayanaammá uyaatéta uyáqtanoqtaba móra-mora-yuma maqmá káonaamanibo kímora-nakoma uyátena amuq-yatááqá kémayaiye. Ítuqtabama máqtemma keráwáqá miráráá-oro.

²⁵ mórana aábêma yain-nákómá wemá wenaúgoni akaí-yatááqá íkéweraimanibo wenaúgomma aráátitana wení wakúyakainiq kéiyé. wemá mirá kéena amuq-yatááqá kanaaráq mayánîmanibo itáaro. ketáámá anómma matúq-matuq umá mái-amuq-yataaqa uyátaiyaba maqmá káonaunatae.

²⁶ miráitaq amuq-yatááqá mayaiyábá akoqnáá kéune. kemá paátataaqtaba mayáimá íkémayaune.

²⁷ ímiye. kemá ketúgomma mamá akoqnáá kéeq ketúgomma mamá ketúyánámmá waránîniq kéune. miráipoaq óq-wayukaraq abarokáq timá-yimeqa kemá kenamááriq min-ámúq-yatááqá íma arábaano.

10

¹ tîbâqawaayuo, kemá Ítiráaeo-tibaqawaaraa-kayukama aammá arábaraaniq umá arábaiyaba íkétikaiye, Áánûqtuma yemmá taíbaq awaaméq-yatááqá yímikaine. ketáái títaubikoqtabataama taákaq kéó? yeráwáqtábá Áánûqtuma konnámá yíkáitata mi-kónnákóni aménáápáq kéweta urááe. ániibo óq-taoqa yemá máqtemma karogaron-únópi aráqma urááe.

² yemá Mótetini anaae kéwaraaqtaba konnánápógáráq únónápógáráq yemmá péqyikaraaye.

³ ániibo yemá máqtemma Áánûqtunopake kúmîn-aawaqa narááne.

⁴ ániibo yemá máqtemma Áánûqtuma yímî-nomma narááne. óq-taoqa Áánûqtuma óqtamma yímîtata min-óqtápike nommá narááwana anaaékaqa min-óqtákómá yetê iráiyé. min-óqtákóni áaimma minná Ítu Káríqtoe.

⁵ miráimanibo taíganimma mi-káyúkábikémmá yeqtábá Áánûqtuma amuqá íma maqyíkaraiye. miráitana wemá yemmá mamá mibáq kokoq éna aayá-márábáq puqyíkaraine. yeqtí aráaq-yugoma mi-máráráq kugúbaguraine.

⁶ maami-kékén-áímmá kéiteraqa táwî-yataaqtabama ítikaino. maa-káyúkámá miráoniq íoro.

⁷ yaímma amammá óqtakakekaraq yaatakékáráq tarôq umákaan-amakaq nunamummá tirááne. yemá uráaniq íoro. óqtakakaraq yaarakáráq nuna-mummá tirááqtaba Áánûqtuni wataama agamatá-kánnáábímmá kétiye:

“waayúkama omáq-ááwákáq maraq máqeta mikáké itó-ureta akáyáánîq éta yimuqá makááe.”

téna kétiye.

⁸ yeqtí kebó-yatááqtábábóata nóinaq pááq uráiyó? taígani-kayukama (23,000) mimórá táoqa pukááne. ketáámá yemá uráaniq umá íma mirá-onatae.

⁹ yaímma-wayukama Áánûqtumma aú pukáipaq awé í-yatááqtábá yemá makáqma aónaawana yeráwákáq nóinaq pááq uráiyó? irakabayaakómá yúputata pukááne. miráinaq maami-kékén-áímmá ítama arútáaro.

10 yaímma-wayukama Áánûqtuma wakúyikaiqtabama nárún-narún-aimma tewanamá yekáqá nóinawaq pááq uráiyó? Áánûqtuma wení kaqtó-wayukabike móra-waigomma tímákáitana mi-yúmá yawítíyukaine. miráinaq maami-kékén-áímmá ítama arútáaro.

11 máqtemma maami-qtátááqtábá keqtáá tiráátinoqtaba agatááne. kékén-áímmá téta agatááne.

ítáaro. maa-márágómá ánatai-awaataq kéwiye.

12 yaímma keráwápíkémhá ketúyánápímmá téq: “aati-aatimá kemá mi-káyúkáráá íma kéune.” téq kéteqa maannáyaba taákaq máráaro. egaráq kúmiq-yataariq kanaaráq ínóne.

13 miráimanibo Tááqtaama emhá káqo-kayukama uyátá-maqma makátíniq umá íma makatíniye. emá Áánûqtukaq kamuqá itaaó. wemá wenamááríq wenáama kéwaraipoaq keráwáqá Áánûqtukaq kanaaráq kamuqá itánoe. emá mirámô inanamá Áánûqtuma Tááqtaama íma ayuwáinana emhá makaténa uyátaniye. ímiye. Tááqtaama keráwáqá makatínéna kéinanama Áánûqtuma keráwáqá pékinon-amma tiráátiniye. minnáyababoaq keráwáqá makatí-yátáákómmá kanaaráq uyátanoe.

14 miráimanibo tíkáí-tibaqawaaraa-kayukao, amammá óqtakakenabi yaataké tarôq uráa-qtataakonopakemma aati-aatimá nékaq máero. aati-aatimá mi-qtátáákókáqá “íráqôniqtaa umátikaao” téraq ítero.

15 yaáqa ítaraa-kayukaraa umá kétima-timune. miráinaq maamin-áímmá tenúnayaba túyánámmá ítama tágaaro.

16 ítáaro. Áánûqtuma keqtáá íráqôniq umátíkáiqtaba wekáq “tíkáiye” téqtaa naúnanapo ketáámá mórabi yagaroqtaamá Ítu Káríqtoni naeogógaráq we-naúogaraq kéyagaroqtaunatae.

17 árainma ketáámá máqtemma móra-mora-yutaama mimórá-yákákémhá móra-mora-aayapaq mayáunataama mimórá-áúmá mamá kéyagaroqtaunatae.

18 keráwáqá minnáyabama kétagaao? abo Ítiráaeo-wayukati áaikaq aónaaro. yemá Áánûqtukaq amí-yááréráqá ámikaan-amaqa kéneta yemá nunamummá kéteta miráuma yemá Áánûqtute mórabi kéyagaroqtaae.

19 miráimanibo kemá mirá íkétune. minná ketáámá óqtanabi yaagóní amakáq ámên-amaqo naanataámá ketáámá miráuma mi-qtátáákáq nuna-mummá mimóráíq umá kétunatae. ímiye. minnámô túnna-waigon áaimma íwáiye. maamin-ámámmá yemá paátataapoana móraíq umá amaqa yekáq yímemma minnágaraq paátataare.

20 miráimanibo ítáaro. waayúkama náayuwabi óqtanabi yaagóní amakaq nuna-mummá te-yúmá yemá amí-ááwáqá kutiwákókáq kéyime. ánibo keráwáqá kutiwákógáráq yagaroqtaíyábá íkétikaiye. miráipoaqtaa ketáámá kaayaq-káápúbíké íma nánátae. ímiye.

21 miráuma ketáámá uyátárai-nakoni yaarerákékáráq kutiwákóní yaarerákékáráqá íma nánátae.

22 uyátárai-nakoma keqtáámá áyámma umátikani-qtataariraq ónúnyabataa kétikaiyo? ímiye. ketáámá wemmá uyátá-maqma akoqnáá kéunataabiyo? ímiye.

23 maan-áímmá áraine. minná ketáámá naayón-ááíkoní aménáápákémhá yubíqtuweqtaa kóuraunataamanibo máqte-qtataakoma íráqôniq íkéiye. keqtááyábámá máqte-qtataakoma íma aammá aúkaimanibo máqte-qtataariq kéunanataa íma tíwáqnaa kéoe. Áánûqtuni waayúkama mamá akoqnáá umá itáíq-itaiq í-wáyúkámá aúqyikaiyaba kétikaipoana

24 maannáma taákaq máráaro. aáwaqa naíyanabi máqte-qtataariq íyama káqowa-kaqowaqtaba mirá-umayikaaro. mi-qtátáákómá keráwáqtábá íráqôniq

umátikaina-yataaqtaba yenamáa íma mirá ínômanibo mi-qtátáákómá óq-wayukayaba íráqôniq umáyíkái-qtataaqtaba mirá-oro.

²⁵ amaqá aáwaqa meyanîq í-márúkáq maráiyamma paá kéneraq netuq-túyánámmá íma ítáaro.

²⁶ paá maannáyaba taákaq máráaro. “maa-márágáráq máqte-qtataakaraqa maa-márábí wáimma uyátárai-nakonnae.” mirá téna Tébitima ibí naayóbáqá tiráine.

²⁷ miráuma íma itáiq-itaiq kéo-kayukama eqtábá téta: “emá ketê aáwaqa koma nánóne.” téta mirá tíyaama paá koma naao. aáwaqa yemá amíyamma paá kénewaqa netuq-áúyánámmá íma itaao.

²⁸ miráimanibo móra-waigoma eqtábá téna: “maan-ááwáqá amakókáq ámên-aaware.” téna tínaama ínaao. kemá téq min-ááwákómá emmá mamá táiq íniye íketune. ímibo

²⁹ min-nákómá emmá timámî-waigoqtaba kemá maará kêtune. mirán-ááwáqá kénenanama min-nákómá netuq-áúyánámmá itániye.

kemá min-ááíqtábámá paá umágnorepoaq nôraq itaráq óq-nakoni aúyánákóqtábá mirá kéuno?

³⁰ kemá maará téq emmá yauwéqma timá-amenune. kemá “tíkáiye” téq Áánuqtukaq amaqa naanayábámá tennamá mikáké min-ámáqá íyaq nanúnô? kemá naannamá waayúkama kemmá íyainaaro. móra-waigoma wení itáiq-itaiq í-yátááqá aqnúnîq ínna-waigoma aúyánápi téna “minnáma táigoniq kéiyé” tínaqa kemá íma nanúne. miráinaq keráwáqá maamin-ámáán-áímmá wáráaro.

³¹ minná keráwáqá máqte-qtataaqa kéneq máqte-qtataariq kéiyata káqo-yuma kétimoneta yemá Áánûqtuni tágama-yataaqa aónáaro.

³²⁻³³ mi-qtátáárîq keráwáqá kéeqa óq-nakoma mamá kúmiq-yataariq umákáama mi-qtátáárîq íoro. Ítiráaeo-narabi Karíki-narabi Ítukaq itáiq-itaiq ína-narabi íma makatéraq mamá kúmiq-yataariq umákáaro. min-ámáán-áímmá kemá kéwaraune. ketáainapo káqo-yuma yimuqá maraiyábá maqmá káonaune. áqnáabaq kenamáárîq ketábá íráqôniq íma kéunamanibo áqnáabaqa káqo-yuma íráqôniq kéumayikaune. miráunama netuq-wáyúkámá yiwíráanata Ítukaq itáiq-itaiq kéiyana atóbamayikaniqtaba kétikaitaq mirá kéune.

11

¹ kemá Ítunopake mayáunaiq umá keráwáqá ketôpake máyáaro.

² kemá tiráátirauna-yataaqa taákaq maké mirá óqtabama kemá timuqá kémarauene.

³ maannáyaba taákeq umáe úyóro. Ítu Káríqtoma wemá keráwáqá waayanaaqti tiqnómmá máitaq keráwáqá keqtínáaqmaati yiqnómmá mááe. Ítu Káríqtoma Áánûqtuni aménáápáqá máiyé. minnágoni áaimma maará-uraiye. keráwáqá waamá Ítu Káríqtoni náápaakoni aménáápáqá máawata keqtínáaqmaqa keráwáqti náápaakoni aménáápáq mááe.

⁴ ketáái áaimma maará-uraiye. waagómá waabá-káyúkáráq nunamummá kétenabi Áánûqtuni amuné-áímmá kétenama wení aqnómmá kámoqnapo aqtóráimma wemá wení aqnóqtábá agaemá kéiyé. min-ááíkoní áaimma minnáe. waagómá Ítu Káríqtoni aménáápáq kémaiye téna kétiraatiqtaae.

⁵ miráimanibo aaragómá waabá-káyúkáráq nunamummá kétenabi Áánûqtuni amuné-áímmá kétenama wení aqnómmá íma yawááq umárimma wení aqnóqtábá agaemá kéiyé. minná Ítiráaeo-wayukati yáaine. mirámô immá aaragómá wenawaikóní náápaakon aménáápáq kémaiye téna kétiraatiqtaae. aaragómá wení aqnómmá íma yawááq énama aqnótáuma karéqéna yuwaíno.

⁶ miráuma aaragómá wení aqnómmá íma yawááq íyábá íma akáinana waagóni náápaakoni aménáápáqá ímanenama wení aqnótáuma waatí yiqnótáuraa umá karaíno. miráimanibo wemá miráuma aacaq-nóinikáá umá karaíyábámá agaemá ínanama wení aqnómmá tabaráábenapo yawááq íno.

⁷ Áánûqtuma waamá wetábá wekáá umá tarôq uráipoana waamá Áánûqtuni tágama-yataakoni amammá máíye. aaragómá waagóni tágama-yataakoni amammá máíye.

⁸ Áánûqtuma waamá aaragókáké íma tarôq uráíye. ímibo Áánûqtuma aaramá waagókáké tarôq uráíye.

⁹ ánibo Áánûqtuma waagómá aaragómá áwáqnaa íyábá íma tarôq uráibo Áánûqtu aaragómá waagómmá áwáqnaa íyábá tarôq umákaraiye. miráuma wenawaikóni tágama-yataakon amammá máíye.

¹⁰ miráuma aaragómá wení aqnómmá yawááq immá minná aaragómá waagóni náápaakon-amenaapaq máí-awaamere. ánibo kaqtó-wayukama Áánûqtunopaq kanaaráq aónanoe.

¹¹ ááqibo maannáyaba kéitaune. Áánûqtun-aurakaq waagómá aaragóqtábá kéitana aaragómá waagóqtábá kéíye.

¹² maamin-áímmá áraine. áqnáae-kanaaraqa Áánûqtuma aaramá waagókáké tarôq uráimanibo íbêqa waagómá aaramá kémaqyikaae. miráuma yenákámá mákakoratama máqte-qtataakaraq Áánûqtunopake kéye.

¹³ minnáyaba keráwáqtí aúkápimma téite oro. aaragómá nunamummá kétena wení aqnómmá íma yawááq immá íráqô-qtataarabiyo?

¹⁴ waagómá ayáqtááq-aqnotaumo wáimma íráqô-qtataarabiyo?

¹⁵ miráimanibo aaragóni ayáqtááq-aqnotauma wení tágama-yataaqa íyaq wáíyo? maannáyaba Áánûqtuma wemmá ayáqtááq-aqnotauma ámikaiye. minná minnánapo wení aqnómmá kanaaráq yawááq íniye.

¹⁶ móra-waigoma kemá itáuna túyánámmá íma itáina-waigoqtabama maará téq kétima-amune: “maamin-ááíqtábámá máqtemma ketáámá Áánûqtun-aama áíkuma itáuna-yutaama kéwaraunatae.” téq wemmá kétima-amune.

¹⁷ íbêqa kemá íma arútái-qtataakoqtabama agayánúne. minná yaímma-aikomma Áánûqtuqtaba wenaitaatá kéeqa keráwáqá pááqyamma írágôniq kéomanibo uyátá-maqma táígoniq kéoe.

¹⁸ áqnáabaqa kemmá maará téta timá tímikaae. keráwáqá wenaitaatámo kéeqa keráwáqá yatáqma nékaq-nekaq kéumageq íma mimórá-túyánákáq kémaae tirááe. túyánámmá kéitaunama maamin-áímmá keráwáqtábá temmá yaímma árain-aine.

¹⁹ óq-aikaraq kemmá timá tímikaae. minná keráwáqá yatáqma móra-mora uráipoata anómma arupú-wayukama yemmá máqte-kayukama kanaaráq abarokáq yimónanoe.

²⁰⁻²¹ óq-aikaraq itáunama keráwáqá uyaaté páátákáá aáwaqa ketábá kémayaee tirááe. yemá téta yaímma-yuma yemá aáwaqa íma kanaaráq kémayaawata yaímma-yuma taíbaq aíbôq-nomma kénaae tirááe. min-áímmá árain-aimmo ínanama min-ómáqá uyátárai-nakoqtaba taákaq íma maránôn-omaqiye.

²² keráwáqtí aáwaqa nánó-namma móra-mora wáíye. íyabiyo? keráwáqá áwáyoq-wayukama yigaemá yímêwata yeqtí aáwaqa íma wáipoana keráwáqtí táaikoma Áánûqtuni waayúkama áíkuyo-yuyaba táígoniq kéíye. minnáyaba keráwáqtí túma mamá múte yauyónúnô? ímiye.

²³ aqtó-kánáaráqá uyátárai-nakoma wení iyápó-annama yammá yímikaiqtaba wenamááríq kemmá timá tímikaiye. minnáyaba kemá áqa timá tímikaune.

mi-nókáámmá Yúqtaati wemmá waéqma namuro-wáyúkátí iyáápi makáitana uyátárai-nakoma Ítuma yammá matáie.

²⁴ áqnáabaqa wemá “tíkáie” Áánûqtukaq timátuwena yammá kégitena timá yímikáie: “maannáma ketúgomma keráwáqtábá kétimune. mirá kéeraq naíyamma keqtábá taákaq máráaro.” tena timá yímikáie.

²⁵ móraiq umá anaaékaqa káápuma aúgemma anón-anona-aimma ketí naaenápó timá yarúmaqtakoni awaaméré. keráwáqá kéneraq aati-aatimá keqtábá taákaq máráaro.” tena timá yímikáie.

²⁶ keráwáqá maami-támmá kéneq maami-káápúbíké kéneq íyaqtabama óq-wayukama uyátárai-nakoni pukáiqtaba kétima-yimiyanawaq wemá yawwéqma kumínî-kanaaraq wíniye.

²⁷ móra-waigoma maami-támmá kénena maami-káápúbíké kénena uyátárai-nakoni aúyabagaraq naaeyábágáráq wenaúyánápímmá téna “maaminnáma pááqya-qtataare.” téna ti-wáígómá kúmiq-yataariq kéie.

²⁸ miráipoata máqtemma maami-tákáráq maami-káápúbíkékáráq nánétama áqnáabaq yemá yenamááríq arútaraiyaqtaba maqmá aónatuwetaa.

²⁹ móra-waigoma kénenama wenaúyánápímmá Ítu Káríqtoni aúgoqtaba íma itáinama Áánûqtuma wemmá mamá yawááq-umakaniniq kéie.

³⁰ miráuma kénaawatapoata Ítu Káríqtoni aúgoni áaikaq yeqtúyánámmá íma maréta yaímma keráwápíké aqnúnîq kéowata taíganimma karímá kémayaawata yaímma-yuma pukáae.

³¹ ketáámá aati-aatimá kenamááríqtaa arútaraanayabataa maqmá aónaanataama Áánûqtuma keqtáámá yainéna táí-meyamma ítiminiqtaa.

³² taákaq máráaro. uyátárai-nakoma keqtáámá yainánéna ínama keqtáá mamá arupú ínîqtaba mirá-iniye. wení aapaqtábá ketáámá arupú-wayukataa aúkáananataama Áánûqtuma keqtáámá tébakaq maa-márábí-káyúkágáráq íma yawááq umátikaniqtaa.

³³ ketíbâqawaayuo, keráwáqá uyátárai-nakoni omáq-ááwáqá nánéqo yama mórabi áíkuteqa keráwáqá móra-mora-yuma móra-mora-yuti yiwé oro.

³⁴ móra-waigoma áama ôriq umá kéyainana íma kanaaraq awé ínénama wení naaúpaqa uréna aáwaqa koma naíno. mirá kéeq mórabi áíkuiyamma Áánûqtuma keráwáqá íma yawááq íniye.

kemá kerawáqtôpaqo yéqa óq-yataaqtaba ámáan-aimma mó-tima-timenune.

12

¹ ketíbâqawaayuo, íbêqa kemá Áánûqtuni Aokaq-Áágónôpake kéqokeq-akoqnaagoma timá-timenaq kéune.

² keráwáqá kéitaa. keráwáqtí itáíq-itaiq í-kánáámá íma pááq uráikaqa keráwáqá yaatakénábi óqtakake tarôq uráa-qtataaqa íma aúwarai-qtataaqa Tááqtaama yabititaq nunamummá tiráae. maami-qtátáákómá keráwáqá yabitimá yeqtôpaq

³ yukáipoaq maaminnáyaba keráwáqá ítama arutaígáae téq kétune. náanawaq Áánûqtuni Aágoma áraimma wáiyô? itáaro. móra-waigoma téna “Ítuqtaba akááyáámmá tero” tinnama wemá Áánûqtuni Aágokake íma kétiye. miráimanibo móra-waigoma téna “Ítuma uyátárai-nare” tinnama ketáámá káonaunatae. Aokaq-Áágómá wemmá áwáqnaa kéie.

⁴ móra-nakaraq káqon-nakaraq yemmá Áánûqtuni Aágoma kéqokeq-akoqnaama kéyimimanibo maami-máqté-qtátááqá yemmá yímîmma mimórá-Áókáq-Áágónópáké kéie.

5 uyátárai-nakoqtaba waayúkama kéqokeq-mayaima kémayaamanibo yeqti uyátárai-nakoma mimóráé.

6 miráuma Áánûqtuma kéqokeq-wayukaraq ókon-oko-mayaima kémayaimanibo máqte-kayukaraq mimórá-Áánûqtumá mirá kéiyé.

7 móra-mora-yuraqa Aokaq-Áágómá mi-qtátááqá Ítuni waayúkayaba íráqôniq kéumayikena mirá kéiyé.

8 yaímma-wayukaraq Aokaq-Áágómá Áánûqtuqtaba itaí-yátááqá kéyimena óq-wayukaraq maa-márágóqtábá itaí-yátááqá kéyimiye.

9 Aokaq-Áágómá anómma itaíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa yaímma-wayukaraq kéyimena óq-wayukaraq karímá atóbamayikai-akoqnaama kéyimiye.

10 ániibo Aokaq-Áágómá yaímma-wayukaraq akoqnáama yímítata yemá anón-awaameq-yataariq kéoe. yaímma-wayukaraq akoqnáama yímítata Áánûqtuni watáama waabá-káyúkáráq kéte. yaímma-wayukaraq akoqnáama yímítata táí-aagoma mayaímá kémayaitanama yemá kéitaae. óq-wayukaraq akoqnáama yímítata yemá óqain-oqaipeke watáama kanaaráq kéte. ániibo óq-wayukaraq akoqnáama yímítata yemá min-áímmá kanaaráq kéwaerae.

11 maami-máqtén-ákóqnáámá mimórá-Áókáq-Áágómá kéyimiye. Aokaq-Áágómá móra-mora-yuyaba aokaq-aokaq-máyáímá mayaíkáae ténama akoqnáama ámikaiye.

12 maamin-áwááméq-áímmá itáaro. waayúkagoni aúgoma mimórá-yátááqániibo weqtábámá taíganin-aayapaq wáiyé. Ítu Káríqtoni aúgaraq ketáágáráqá mirátáá kéunatae. minná wemá kímora-auma máitaqtaa ketáámá móra-mora-yutaama kímora-aayapaq máunatae.

13 ániibo ketáámá máqtemma mimórá-Áókáq-Áánápó pékaunataama ketáámá mimórá-túráá aúkáunatae. Ítiráaeo-wayukagaraq Karíki-wayukagaraq mikáyúkámá náayuwabi ánná-wayukaraa umá mayaí kémayeta meyámmá íma máyáa-yugaraq mi-káyúkámá náayuwabi paá umáqureta meyámmá máyáa-yugaraq máqtemma ketáámá mimórá-Áókáq-Áágómá matáunatae.

14 maan-áwááméq-áímmá itáaro. aúgoma wení taíganin-aayapaq wáiyé.

15 aítaukoma watáama kanaaráq kétenama maará téna tíníyô? “kemá ayáámma íma máune. miráitaq kemá móra-aayapaq-auma íma máune.” ténaq mirá-tiniyo? ímiye.

16 aárarakoma wetáama kannaráq kétenama maará téna tíníyô? “kemá aúramma íma máune. miráitaq kemá móra-aayapaq-auma íma máune.” ténaq mirá-tiniyo? ímibo aárarakoma móra-aayapaq-auma wáiyé.

17 itáaro. máqten-augoma aúranaatuqma wáinanama náaraq umáwaq aúgoma kanaaráq aamá itáníyô? ániibo máqten-augoma aáraranaatuqma wáinanama náaraq umáwaq aúgoma kanaaráq ákûq umá itáníyô?

18 Áánûqtuma móra-mora-aayapaq-auyabama waínaraq wáikaae téna makáiyé.

19 kímora-aayapaq wáinanama minná íma mútûq-aumiye.

20 ímiye. taíganin-aayapaq wáimanibo mimórá-áúmiye.

21 aúrakoma ayáákoqtabama maará téna íketima-amiye: “kemá eqtábá íkéune.” téna íkétitana aqnókómá aítaukoqtaba “kemá eqtábá íkéune.” téta íkétéye.

22 ímibo aaqáo. yaímma-aayapaq-tuyabataama maará téqtaa ketáái túyánápímmá kétunatae: “aqnúniq in-áúkápáre.” téqtaa kétunataamanibo mi pááqyan-aayapaq mútûq-tugoqtabataa mayaímá kémayaiye.

23 yaímma-aayapaq-tutaama aónaiyaba íma íráqôniq kéimanibo min-ááyápáq íráqôniq umá kawáá kéunatae.

²⁴yaímma óq-aayapaq-tutaama unáákáqtôrakemma íma yawáá kéeqtaa miraráá umá íkéyabiyunatae. Áánûqtuma aúma tarôq kéenama yaímma-aayapaqtabama aúyánápímmá téna “yemá ôriq umá íráqône.” téna tiráimanibo mimórá-ááyápáqtábá ketáámá téqtaa “yemá paá pááqyane.” téqtaa túyánápímmá kêtunatae. Áánûqtumma máqten-aayapaqa yaaguyabíyábá kákaiye.

²⁵miráuma aúgoni móra-mora-aayapakemma yemá ááiqa íkéomanibo yemá paá weníkawaa-wenikawaa kéoe.

²⁶móra-aayapaq tú-tiqa kéitanama tébakaq-aayapakaraq yú-aiqa kéiyé. mórai q umá móra-aayapaq tugoma íráqô-qtataaqa kémayaitanama mútûq-tugoma amuqá kémaraiye.

²⁷íbêqa ítáaro. keráwáqá máqtemma Ítu Káríqtoni aúyawaaqa mááe. móra-mora-yuma móra-mora-aayapare.

²⁸mórai q umá Áánûqtuma móra-mora-yuma mayaímá wení waayúkayaba kéyimiye. áqnáabaqa tímáyíkarai-yuwe. mikáqá Áánûqtuni amuné-áímmá te-yúwé. mikákémmá yirááti-yugaraq anón-awaameq-yataariq o-yúgararé. yaímma-yuma karímá mamá atóbamayikaa-yugaraq yaímma-yuma yemmá Áánûqtukaq nunamuqtábá áíkuyo-yuma yíwáqnaa o-yúwé. yaímmama kawáá-wáyúkágáráq óqain-oqaipe wataáma te-yúwé.

²⁹máqtemma tímáyíkarai-yuwabiyo? máqtemma Áánûqtuni amuné-áímmá te-yúwábiyo? máqtemma yirááti-wayukabiyo? máqtemma anón-awaameqa tarôq kéo-yuwabiyo? ímiye.

³⁰máqtemma karí-wáyúkámá mamá atóbaa-yuwabiyo? máqtemma óqain-oqaipe wataáma te-yúwábiyo? máqtemma maan-áípíké aamá waéraa-yuwabiyo? árainuramma ímiye.

³¹miráimanibo keráwáqá uyátá-maqma-yataaqa Aokaq-Áágómá kéyimiqtaba tikáinama minná íráqô-qtataare. íbêqa kemá mú mikákáá anómma amí-yátááqtábá keráwáqá tímá-timenune. minná arummá amí-yátáaré.

13

¹kemá waayúkati yáagaraq Áánûqtunopake kaqtó-wayukati yáagaraq kêtunamanibo Áánûqtuni arummá amí-yátááqá ímateq káqo-yuma tirummá íkéyimenama ketáagoma miráuma yubákurai-kaoyakoma áama áyáinikaa íniye.

²Aokaq-Áágómá kemmá Áánûqtuni amuné-áímmá ténúnayaba akoqnáama tímikaitaq máqte-qtataaqtaba kéiteq máqtemma aúpáq-yátááqtábá ítama tágareqanibo óq-wayukama tirummá íma yímênna minná kemá paátataakaanare. Aokaq-Áágómá kemmá tíwaqnaa ínaq itáíq-itaiq kéeq anumá kanaaráq aweqtánúnamanibo kemá waayúkama tirummá íma yímênna minná kemá paátataare.

³áwáyoq-wayukaraq ketí máqten-otamma yiménúnamanibo káqo-kayukama tirummá íma yimúnama kemmá íráqôniq íkéumatikaiye. owé. yemmá iyúwáanata kemmá tíkamma ketúma irabí agamá kautínômanibo káqo-kayukama tirummá íma yímikaananama minnáagoma ketí tíwíqa íma mamá uwíniye.

⁴mi-wágómá náawabi káqo-yuma arummá amínanama yaákare kanaaráq awé íniye. kaayoné-náqá máena íma koyukaayún-naqa máíye. kárún-aimma íma kėtiye. wenamááríq wenaúma íma múte kéyauwiye.

⁵mi-wágómá káqo-kayukayaba arummá kéyimena yemmá íma anón-aimma téna agamá kégautiye. áqnáabaq wetábá ákái-qtataaqtaba aúyánámmá íma kítaiye. wemá pááqya-qtataaqtabama áyámma íkéena káqo-yuma wemmá otaammá kuyákáaqtabama íma aákaq kémariye.

6 min-nákómá náawabi arummá kényimena waayúkama kúmiq-yataariq kéowanama amuqá ikémaraimanibo yemá arupú kéowanama amuqá kémariye.

7 náawabi árainmma arummá yímî-waigoma wemá aú-aiqa kémayena ummaa-yátááqá anómma kémayenamanibo arummá paá kényimiye. maami-qtátááqtábámá aati-aatimá yaákarena awé kéiyé. min-nákómá aati-aatimá Áánûqtukaq itáíq-itaiq íyábá yokaa kéena waayúkati íráqôn-aaimma aónaiyaba yokaa kéiyé. wemá íma aónaraimma íráqô-qtataaqa abarokáq ínîqtabama paá awé kéiyé.

8 Áánûqtuni Aágoma keqtaámá arummá amí-yátááqá tímikaiqtaama watúq-watuq umá wániye. Áánûqtuni amuné-áímmá tí-ákóqnaámá tímikaiqtaama ánataginiye. óqain-oqaipe watáama tí-ákóqnaágáráq tímikaiqtaama ánataginiye. itái-yátáákógáráq ánataginiye.

9 abo íbêqa ketáámá paá yaímma árai-qtataaqtabagaraq paá yaímma Áánûqtuni amuné-áíkáráq kéitaunataamanibo

10 anaaékaqa itái-yátááqá mútûq keqtaábímmá abarokáq ínna-yupaama maami pááqyana-itai-yataakoma paá panane umáginie.

11 kemá pááqyan-iyapoma máeqa kemá pááqya-noiyapoti watáama tiréq pááqya-noiyapoma yúyánámmá itáaniq umá túyánámmá ítaraunae. miráimanibo íbêqa kemá anómma káureqa pááqya-noiyapoti yáaimma paábaq yukáune.

12 íbêkaraq ketáámá árai-qtataaqa kanaaráq íma aónaunatae. íbêqa miráuma táíq urái-kaapopikaa umá íma abarokáq káonaunataamanibo anaaékaqa aúgen-auwaraimma mayéqtaama máqte-qtataaqa ketáái túbáqá abarokáq aónama táganunatae. íbêqa kemá paá pááqyamma káonaune. miráimanibo mikánáaráqá Ítu Káríqtoma keqtábá ítama tágatukainikaa umá máqte-qtataaqtaba ítama táganune.

13 maannáyaba taákaq máraaro. kaumo-yátáákómá watúq-watuq umá wániye. minná itáíq-itaiq umá yáqtoqma akoqnaá iyé. íráqô-qtataaqa íma káonauna-yataaqtabataa awé iyé. tirummá amí-yátááqtábá iyé. miráimanibo maami-káúmó-yátáápíkémá mú mikákáá anó-qtataaqa minná tirummá amí-yátááqtábá wáiyé.

14

1 miráuma áqnaabaqa Áánûqtunopake tirummá amí-yátááqá mayaiyábá tikaíno. mikáké keráwáqá óq-yataaqa Aokaq-Áágómá timínîqtaba tikáinaqa Áánûqtuni watáama waabá-káyúkáráqá tí-ákóqnaáyábá tikáino.

2 abo mi-káyúkámá náayuwabi Aokaqa-Áágónôpake óqain-oqaipe te-yúmmá paá Áánûqtukaq kétewanaboana yeqtí yáagoma keqtaámá íma tíwáqnaa kéiyé. min-áúpáq-áímmá keqtaámá íma kanaaráq ítama táganunatae. Áánûqtuni Aágoma wenamáa kéitaiye.

3 miráimanibo mi-káyúkámá náayuwabi Áánûqtuni watáama timá tágaayuma mi-kátáánápó kanaaráq mamá óq-wayukama akoqnaá éta mi-kátáánápó yemmá kanaaráq umá yíqtaaiq éta yimakakî kéumayikaae.

4 min-nákómá náawabi óqaipe watáama timmá wemá paá wenamáárîq wetábá mamá akoqnaá kéiyé. miráimanibo min-nákómá náawabi Áánûqtuni watáama abarokáq timá tágainnama wemá Ítuqtaba áikuyo-kayukama mamá akoqnaá kéumayikaiye.

5 keráwáqá óqaipe watáama tíyábá kétékaimanibo minnágoma uyátá-maqma Áánûqtun-aama waabá-káyúkáráq tíyábá kétékaiye. timá tágainma uyátá-maqma

anó-mayaimanibo móra-waigoma óq-aipike watáama kétinana káqo-nakoma min-áímmá waeráinama minnágoma Áánûqtuni waayúkama kanaaráq yíwáqnaa íniye.

⁶ ketíbâqawaayuo, keráwáqtôpaq iréq kemá óqaipe watáama timá-timenunama keráwáqá tíwaqnaawaq kéuno? ímiye. paá árain-aimma kemá abarokáq túnnama keráwáqá tíwáqnaa kéiyé. paá yaímma itái-yátááqá tirááténawabi Áánûqtuni watáama waabá-káyúkáráq keráwáqtí táabike túnnama keráwáqá tíwáqnaa kéiyé.

⁷ itáaro. kaapáúmna yemá timá táíq íyatama tébakaq-yuma yemá náaraq umáwaq kaapáúmna tînô?

⁸ móraiq umá ááyama-aimma waayanaammá íma ítama arutétama yemá náaraq umáwaq ááikaqa yokaa ínô?

⁹ keráwáqá óqaipekemmo watáamo temmá miraráá kéiyé. keqtáagoma áaimma íma wáiyé. káqo-yuma keqtáagoni áaimma íma kéitaawana min-áíkómá paá uwáá kéyokiye.

¹⁰ maa-márábímmá taíganin-aimma wáitana móra-mora-aikoni áaimma wáimanibo

¹¹ kemá min-áíqtábá íma ítama arutéqa maará téq tenúne: “min-nákómá watáama tin-náqá wemá óq-marabake-nare.” téq tenana wegáráqá keqtábá mirá téna mimórá-áímmá tíniye.

¹² miráitaq keráwáqtábá maará téq kétima-timune. Aokaq-Áágómá akoqnaáma timíyábá ôriq umá kétikainaqa Áánûqtuni waayúkama mamá akoqnaá umáyikaiyaba tikaíno.

¹³ móra-waigoma keráwápikémmá óq-aipike watáama kétinaqa min-áímmá waeraí-ákóqnaááyábá Áánûqtukaq nunamupí ítama aónaaro.

¹⁴ keráwárábi kemá óq-aipike nunamummá tennamá ketirun-íyápógómá Áánûqtukaq nunamummá kétimanibo ketúyánápímmá miráuma yawáápi móra-yataaqa íma wáinikaa kéiyé.

¹⁵ miráinaq náaraq ónúnô? maará ónúne. minná nunamummá ténááqa ketí tirun-íyápógáráq ketí túyánánápógáráq tenúne. Áánûqtun-awíqa íbí múte yauyónááqa tirun-íyápógáráq túyánánápógáráq tenúne. mirámô onatamá waayúkama arupú umá ítama táganoe.

¹⁶ abo keráwáqá tirun-íyápógáráq waayúkama íma itáiyen-aipike kéteq Áánûqtun-awíqa múte yauwíyatama tébakaq-yuma náaraq umáwaq téta keráwáqtí táayabama “miráuma waíno” tînô?

¹⁷ keráwáqá íráqôn-aimma téq Áánûqtuqtaba timuqá marakánéq óq-aipike kemmá óq-wayukama umá yíqtaaiq íma kéoe.

¹⁸ kemá Póroma kenamáárîq óqain-oqaipe watáama tenúna-akoqnaama máqtemma keráwáqá uyátá-maqma matéq Áánûqtukaq “tíkáiyé” kétunnamanibo

¹⁹ Áánûqtuni waayúkama móraibi áíkutaawaqa yeráwáqá ítama tágáigaae téq kétune. miráipoana móra-tiyaapaq awaaraq-wátáámá ketáabiqtaa wái-waigoma taíbaq-aipimma (1,000) uyátá-maqma abarokáq íráqóniq kéiyé.

²⁰ ketíbâwaayuo, túyánápímmá iyápóraa umá íma ítama máero táí-yataaqtabama miráuma iyápógoma íma itáinikaa oro. miráimanibo ketúyánápímmá waayúkaarikaa umá ítama máero.

²¹ ketáái ámán-aikoma agamatá-kánnáábíkémmá kétiye:

“kemá óq-aipikemma namuq-wáyúkátí yóyauqnapo ketí waayúkama timá-timenune. miráimanibo íbêkaraq ketí waayúkama ketáama íma itánoe.” téna uyátárai-nakoma kétiye. téna yainánîqtaba kétiye.

²² óqain-oqaimma minnâ Ítukaq íma itáíq-itaiq kéo-kayukayaba Áánûqtuni awaaméré. miráimanibo Áánûqtuni amuné-áímmá waabá-káyúkátí yúbáq tenanataámá Ítukaq áqa itáíq-itaiq kéo-kayukama yíwáqnaa kéíye.

²³ áqnáabaqa kékén-áímmá timá tímeno. keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma mimórá táoqa óqain-oqaipeke áíkuma watáama kėtiyanama maará-qtátááqá kanaaráq pááq íniye. itáíq-itaiq íma ínna-nakoma keráwáqá áíkuyopi írénama wemá keráwáqtábámá téna “aíbôq-wayukae” tíniye.

²⁴ miráimanibo wemá kéinaqa Áánûqtuni watáama abarokáq tíyanama wemá ítama kétagená weni kúmiqtaba wenamáárîq wetábá maqamá aónaniye.

²⁵ weni aúpáq-áúyánáqtábá kėtiyanama wemá kéitenama awáutena óipi yawááq-urena Áánûqtukaq nunamummá tíniye. keráwáqtábámá téna “árainma Áánûqtuma yetê máíye” tíniye.

²⁶ ketíbâqawaayuo, miráuma maannâ íráqôn-amaan-aíne. keráwáqá mórabi áíkuteqa náawabi Áánûqtun-awiqa ibí múte yauyénabi náawabi yiráátinabi náawabi árain-aimma Áánûqtuma wemmá ámîqtaba tínnawabi náawabi óq-aipike watáama kétinana kéqo-wama min-áímmá waeráinama mi-máqte-qtátáárîq íyamma Áánûqtuni waayúkama umá yíqtaaiq éra itáíq-itaiq kéo-kayukama mamá akoqnáa umáyíkáaro. miraráa oro.

²⁷ keráwápkémmá yaímma-yuma óqain-oqaipeke watáama ténéqa paá kaayaq-wáígóbi kaumo-wáígómá tíno. móra-mora-yuma áqnáabaqo tínná-waigoma awé kéiyana wemá tíma ánatatuwainaro. miráinana káqo-wama min-áímmá kéwaerena áaimma timá tágaino.

²⁸ miráinana mórama min-áíkóní áaimmo kanaaráq waeránîn-naqa ímo máinama óqain-oqaipekemma mórabi áíkuyakaqa ítero. ímibo mi-káyúkámá paá yúyánánóbáqá óqain-oqaipekemma Áánûqtukaq tero.

²⁹ keráwápkémmá yaímma-yuma Áánûqtunopake watáama matétama paá kaayaq-wáígóbi kaumo-wáígómá tíno. tébakaq mi-kátááyábá yúyánámmá ítáaro.

³⁰ minnámo itáiya-kayukabikemma móra-nakomma Áánûqtuma min-áíqtábá aúge-qtataaqa aráátínanama watáamo tínná-nakoma paátí kémaena min-nákómmá ayuwáinana wemá aráátínna-wataama tíno.

³¹ abo máqtemma keráwáqá watáama tînô-kanaama waíno. mirámô íyamma máqte-kayukama yiráátima aruténa umá yíqtaaiq íniye.

³² mi-káyúkámá náayuwabi Áánûqtuni watáama waabá-káyúkágáráq tíyábá akoqnáama matétama yemá yeqtí yúgoni akaí-yátááqá íwáráaro.

³³ abo taákaq máráaro. Áánûqtuni áaimma íma ánáamma karáníbo wenáaimma wepáq-wepaq umá kaayoné-yátááqíye.

³⁴ aaragóqtábámá ketáái áaikoma maará kéíye. ketáámá mórabi áíkuteqtaama aaragómá ááyama-aimma íma kéte. Ítíráaeo-wayukati ámáan-aikoma téna “aaragómá yaákareta máero.” kėtiye.

³⁵ yeqtí naaúpaqa yiwaikókákq ítama aónaaro. ketáái áaimma kéwareta ketáámá mórabi áíkuyunaraqtaama aaragómá ááyama-aimma íkéte.

³⁶ maannâ taákaq máráaro. áqnáabaqa Áánûqtuni watáagoma Korítiani-marupake íma iráíye. keráwáqá kenamá Áánûqtuni watáama íma ítareqa íkéwaraae. ímiye. keráwáqá paá keráwáqtí ámáan-aimma kéwaraae.

³⁷ miráinana móra-waigomma Aokaq-Áágómá weni arunóbáqá ógirainawabi mórama akoqnáama maténa Áánûqtuni amuné-náqá máenama maannáma áónáino. kemá uyátárai-nakoni ámáan-aimma kágayaune.

³⁸ wemá maamin-ááímmá íma waráinaqa wenáama íma ítáaro.

³⁹ ketíbâqawaayuo, móragaraq kemá kétima-timune. Áánûqtuni watáama waabá-káyúkátí yúbáqá títábá tikaíno. yaímma-yuma óqain-oqaipeke watáama tínéta kéiyaqa íma yubínikaaro. miráimanibo máqte-qtataaqa wepáq-wepaq umá arupú íno.

⁴⁰ missing?

15

¹ ketíbâqawaayuo, min-áté-watáámá Ítuqtaba keráwáqá timá tímikaunama taákaq makéq yáqtokaae.

² mi-kátáánápó keráwáqá paá itáíq-itaiq kéyanama Áánûqtuma keráwáqá atóbamatikaniqtaba tíwáqnaa kéie. káqon-aikoma keráwáqá mamá iráqôniq íma umátikaniye.

³ miráuma áqnáabaq árain-aimma matáunnama keráwáqá tímikaune. maannáe. Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábímmá téna “Ítu Káríqtoma kukéna ketáái kúmiqtaba puíniye” kítitana wemá mirá-uraiye.

⁴ wemmá uqtamákaawana kaumo-yúpáámá kóitana Áánûqtuma wemmá itó-umakaraiye. mi-kátáámá weqtábá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá kétimma miráuma abarokáq páaq uráie.

⁵ wemmá Pítaama káonaitata mikáké títaupake kaayaqá Ítuni iyápó-annama wemmá aónaraae.

⁶ mikákémmá anaaékaqa taígani-kayukama (500) yegaráq mimórá táoqa wemmá aónaraae. mi-káyúkábíkémmá taíganimma íbêkaraq paá máawatamanibo yaímma pukuráae.

⁷ anaaékaqa Yêmiti wemmá aónaitata mikákémmá máqtemma timáyíkarai-kayukama wemmá aónaraae.

⁸ kemá írêqa wemmá aónatuweq páátákáá waéqma uráune.

⁹ máqtemma timáyíkarai-kayukabikemma kemá márú mikákáá maqnémmúne. mi-káyúkámá Ítuqtaba mórabi áikutaa-kayukamma kemá yawítíyikanaaq maqmá aónaraunaboaq kemá timáyíkarai-nakoqtabama kemá íma kanaaráq iráqô-naqune.

¹⁰ Áánûqtuni iráqô-qtataakoma paá mirá kéumatikaitapoaq kemá timátíkarai-naqune. min-iráqô-qtátáákómá wenôpake tímikaimma íma paáyabae. abo kemá tébakaq timáyíkarai-kayukama uyátá-maqma kemá mayaímá matáune. miráimanibo kenamá kemá ímataupo. ímiye. Áánûqtuni iráqô-qtataakoma kepíké mirá-uraiye.

¹¹ anó-qtataaqa Áánûqtuma watáama tin-náqá ímáie. máqtemma timáyíkarai-kayukama waabá-káyúkáráqá ketáámá mimórá-ááin áátuqma kétunatae. miráimanibo anó-qtataaqa maará kéie. keráwáqá mi-kátáámá itáíq-itaiq uráae.

¹² ketáámá téqtaa “Ítu Káríqtoma pukáipike itó-uraiye” kétunatae. miráitaq keráwápíké yaímma-yuma nôraq itatawáq téta “máqte-kayukama pukáapikemma íma itó kéoe” téta kéteo?

¹³ máqte-kayukama pukáapikemma íma itó kéyanama Áánûqtuma miráuma Ítu Káríqtomma íma mamá itó-umakaraiye.

¹⁴ ánibo Ítu Káríqtoma pukáipike íma itó-urainanama ketáái táagoma paátataaqa wáitana keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátáákáráqá paátataare.

¹⁵ ketáámá téqtaa “Áánûqtuma Ítu Káríqtomma pukáipike mamá itó-umakaraiye” téqtaa túnnataama kaaqaari-áináq kétunataabiyo? maaminnýaba túyánámmá ítama arútáaro. abo máqte-kayukama pukáapike íma itó-uraiyanama Áánûqtuma Ítu Káríqtomma pukáipike íma itó-umakaraiye.

¹⁶ máqte-kayukama pukáapike íma itó kéyanama Ítu Káríqtoma íma itó-uraiye.

17 abo íma itó-urainanama keráwáqti itáíq-itaiq í-yátááqá arábaitana keráwáqti kúmiq-yataaqa paá wáíye.

18 Ítu Káríqtoma íma itó-urainatama yemá wekáq itáíq-itaiq uréta pukáa-yuma yemá yawítíguraae.

19 ketáámá Ítu Káríqtoqtaba awé kéeqtaa ikáonanataama paá maa-márábín-áúwáráíqtábá káqo-kayukama keqtaáyábá yirummá oro.

20 miráimanibo árainma Ítu Káríqtoma pukáipike itó-uraiye. máqtemma pukáa-kayukabikemma wemá áqnáabariq umá pukáipike itó-urena matúq-matuq umá máí-auwaraimma matáíye.

21 kímora-naqa Áátaama wemá kúmiq-yataariq uráitababoaqtaa ketáámá képuynataamanibo óq-naqa Ítu Káríqtoma wení akoqnáágoma puí-yátáákómmá anómma uyátá-maqma wáiqtababoaqtaa ketáámá pukáanabikeqtaa kanaaráq itó-onunatae.

22 ketáámá máqtemma Áátaan-annabike iráunayababoaqtaa ketáámá képuynataamanibo Ítu Káríqtokaq aúge-tuwaraimma kémayaunatae.

23 ketáámá móra-mora-yutaama Áánûqtuma awaaméqá umákai-kanaaraqa keqtaámá mamá itó-umatikaniqtaae. Ítu Káríqtoma áqnáabaq itó-uraiye. ánibo wení yawwéqma kumínî-kanaaraq wení waayúkama yemá pukáapike itó-inoe.

24 Ítu Káríqtoma aamá tínana máqte-kamaanigaraq máqte-naapaakaraq máqten-akoqnaagaraq ánataginoe. mi-kánááráqá maa-márágóní aqtó-kánáámá pááq íniye. Ítu Káríqtoma wení waayúkama aboámá Áánûqtumma amíniye.

25 wemá wenamá anómma yabi í-náqá (kíni) máinana wení namuro-wáyúkámá Áánûqtuma wenáítuq aménáápáqá mamá yikáina-awaataq wíniye.

26 írêq-namuro-yataaqa minná puíyé. ánibo puí-yátááqá Ítuma yawítíyuwaniye.

27 minnáyaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábímmá kétéye:

“Áánûqtuma máqte-qtataaqa Ítu Káríqton aítuq aménáápáqá makáíye.”

téna kétéye. Áánûqtu wenamá Ítu Káríqtoni náápaakon aménáápáqá íma mániye. abo Áánûqtu wemá máqte-qtataaqa Ítuni náápaakon aménáápáqá paá kémaraiye.

28 máqte-qtataaqa áanikomma ámikain-naqa Áánûqtuma máqte-uraiye. ánibo máqte-qtataakoma Ítuni náápaakon aménáápáqá wáinana áanikoma wenamá aboámá Áánûqtuni náápaakon aménáápáqá mániye. mi-kánáámá pááq ínanama Áánûqtuma mú mikákáá uyátárai-nakoma máqte-kayukati máqte-qtataaqa mániye.

29 tímá tíméro. pukáa-kayukama íma itó íyatama waayúkama nôraq itaráq nommá pukáa-yuyabama képeraao?

30 owé. nôraq itatawáq waayúkama yemá keqtaábámá íyámma kéumatikaa?

31 ketíbâqawaayuo, Ítu Káríqtoma ketáái uyátárai-nakoma keráwákáq nôrawabi umátíkaiqtabama kemá keráwáqtábá ketí túma mamé kéuyune. minnáyaba máqte-tupaama kemmá tikamineta maqmá káonaae.

32 ítáaro. Ipítiani-marupaq kemá áwáábíq-wakote ááíqa uráunama nôraq itaráq mirá-urauno? ketáayababoaq mirákómmá uráune. pukáa-kayukama ímo itó íyaqtaama ketáámá maa-márábí-káyúkáráá umá maará téqtaa tenúnataabiyo? yemá maará téta kété: “aabáyaama puyónúnaboaqtaa omáqá agamá kéneqtae.” téta kété. mirá téqtaa tenúnataabiyo? ímiye.

33 óq-wayukama íma iyuwáiyatawaq keráwáqá makátero. keráwáqtê táí-wayukama aanábóíq umá ureíre kététa yemá keráwáqti íráqôn-aaimma mamá táíq ínoe.

³⁴ miráinaq túyánámmá ítama káruteraq kúmiq-yataaqa ókaraq íoro. tigmaemá kéitapoq keráwáqá kétima-timune.

³⁵ miráimanibo yaímma-wayukama maará téta ítama aónanoe: “náaraq umáwaq pukáa-kayukama itó kéoo? yeqtí yúgoma náaraq ínáyô?” téta ítama aónanoe.

³⁶ aíbôq-wayukama mirá téta ítama káonae. ítáaro. keráwáqá ánayumma uqmáráawanama áqnáabaqa ánayukoma íma puínanama ánôqa íma utániye. minnáyaba keráwáqá káonae.

³⁷ anaaékaq ánôqa utái-qtataakoma íma kéubobo paá ánayumma keráwáqá kéuboe.

³⁸ mikáké Áánûqtuma min-ánáyúkómmá matoráikáae téna ítáin-auma kámiye. ókon-okon-anayukomma ókon-okoma yúma kéyimiye.

³⁹ máqten-augoma íma mimóráiq kéiyé. waayúkati yúma wáitana wáywaakon-auma wáitana numagón aúma wáitana noyáákoni aúma wáiyé.

⁴⁰ yanaammá óq-yuma wáitana maakáqá maa-márábímmá óq-yuma wáiyé. yanaammô wáin-auraqa tágama-yataaqa wáitana maa-márábí wáin-auraqa óq-tagama-yataaqa wáiyé.

⁴¹ aabaúgóní tágama-yataaqa wáitana wíyôkoni óq-tagama-yataaqa wáitana wiyókóní óq-tagama-yataaqa aokaq-aokaq wáiyé.

⁴² móraiq umá waayúkama pukáapike itó íyamma yeqtí yúgoma waéqma ôriq íniye. naayón-áúgómá ánayukaa kéiyé. yemá uqmáráawata marabí képuyoe. aúgen-augoma naayón-áúráké utaréna íma ókaraq puíniye.

⁴³ aráaq-auma marabí máráawana kégabiraimanibo aúgen-augoma itó-urena tágama-yataaqa kémayaiye. aráaq-auma marabí máráamma akoqnáama íwáimanibo itó-urenama anón-akoqnaama kémayaiye.

⁴⁴ min-áúmá marabí uqtamáraa-waigoma amakóráá kéimanibo itó-urenama aágoraa kéiyé. maa-márábí wáin-augoma amakóráá kéitana amanna kuyéna áápariq kéiyé. miráinana min-áúgómá anaaékaqa puíniye. óq-auma Áánûqtute wáin-augoma aágoraa kéitana amanna íkuyena áápariq íkéiyé. maan-áúgómá íma puyéna watúq-watuq umá wániye.

⁴⁵ minnáyaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá kėtiye:

“áqnáae-Aataama kémai-nakoma káuraiye.”

téna Áátaani aúgoma maa-máráyábá aúwaraimma Áánûqtuma ámikaine. miráimanibo Ítu Káríqtoma irêq-wayukama aúwaraimma yímikaimma wemá matúq-matuq umá mái-auwaraiqtaba páaq uráiyé.

⁴⁶ min-áúwaráímmá maa-máráyábá áqnáabaqa iráiyé. min-áúwaráímmá aágoqtaba anaaékaqa iráiyé.

⁴⁷ áqnáabaq-nakoma marabíké iráimanibo káqo-nakoma Áánûqtuni márûpake iráiyé.

⁴⁸ mi-káyúkámá maragónnámá máa-yuma áqnáae-nakoraa umá mááe. ánibo wemmá mararáké Áánûqtuma tarôq umákaraine. mi-káyúkámá Áánûqtuni márûkonnama máa-yuma min-náqá Áánûqtuni márûpake wekáá umá mááe.

⁴⁹ íbêqa ketáámá min-náqá mararáké tarôq urái-nakaa umá máunataamanibo anaaékaqa ketáámá min-náqá Áánûqtuni márûpake-nakoraa umá mánunatae.

⁵⁰ ketíbâqawaayuo, keráwáqá kétima-timune. minná amakógáráq naaegáráq Áánûqtuni márûpaqa íma kanaarác wániye. ítáaro. nóinawabi pukína-yataakoma matúq-matuq umá mái-auwaraimma íma kanaarác mayánoe.

⁵¹ íbêqa kemá aúpáq-yátáaqá timá-timenune. ketáámá máqtemma ketáái tógoma íma puínîmanibo ketáámá máqtemma mamá waeránúnatae.

⁵² páátákáá aúrakoma aúnááqtakaa yiniq ínana kaqtó-nakoma Áánûqtunopake aqtó-kánááráqá werôqa yínaqtaa ketáámá máqtemma mamá waeránúnatae. werôqa kéyinatama pukáa-kayukama áqnáabaqa itó-inoe. móragaraq íma puínoe.

⁵³ ketáái táaimma íbêqa kenaaráq yawítiginimanibo ketáái aúge-taaimma waeráinama íma kanaaráq yawitíniye.

⁵⁴ puí-áúwaráíkomá waéqma ípui-auwaraimma aurániye. ketáái táaikoma kanaaráq pukéna waéqma aati-aatimá ípuiniye. mi-kánááráqá Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí wáin-aikoma abarokáq páaq íniye:

⁵⁵ “wemá puí-yátáákómmá uyátáraiye.

miráuma puí-yátáákómá keqtáámá íma uyátainana puí-yátáákóní akoqnáágoma keqtáámá íma kanaaráq túpuiniye.”

téna kétiye.

⁵⁶ kúmiqtababoana puí-yátáákómá keqtáá túpuinin-akoqnaama matokáíye. ániibo ámán-aikoqtababoana kúmiq-yataaqa mamá abarokáq awíqme kéin-aikoma keqtáámá kéyainaiye.

⁵⁷ ááqibo miráipoaqtáa Áánûqtukaq “tíkáíye” kéteqtaa wenáwîqa múte yauyónátae. ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtomma timákaraitaqtaa íbêqa ketáamá puí-ákóqnáágóní aménáápáq íma máunatae.

⁵⁸ miráuma ketíbâqawaayuo, akoqnáá umá máeraq káqo-kayukama íma iyuwáiyatawaq keráwáqá mamá aqnúníq umátíkáaro. uyátárai-nakoni mayaímá mamé kéuyeraq maannáma taákaq máraaro. keráwáqtí mayairákémmá íráqôn-aramma iyániye.

16

¹ íbêqa móneqa yorupamá Áánûqtuni waayúkama yimíyábá tenúne. Karétia-marabaq-wayukama Ítuqtaba mórabi áíkuma máa-yuma timá-yikaunata náaraq umáwabi yorupaíyábá yiráátunnata kéyorupaae. keráwákáráq mórai q umá yorupaaro.

² máqte-Totaagoni áqnáabaq-yupaama keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma keráwáqtí meyápíké yaímma akáma paábaq kémaraiyan-awaataq yenúne. miráiyamma kemá yamáraanaraqa ketáámá íma yorupánúnatae.

³ mikáké yaímma waayanaammá mi-mónéqá maméta Yérútáárebaq wínôqtaba aúyaq-maraaro. aúbama agamatéraq yeráwáqtábámá keráwáqtí náapaamma matááe téraq timáyikaiyatawaq kekáq íyaraq kemá Póroma yemmá Yérútáárebaq timáyíkánata oro.

⁴ keráwáqá keqtábá íyaqa kemá uréq yemmá ko yiwíqme Yérútáárebaq onúne.

⁵ áqnáabaqa Maaterónia-marabaqa kótámaqtuweq mibákémmá keráwáqtôpaq kuma timónanune.

⁶ kemá keráwáqtêma mibáqá yaugiq-kánáábínáq mútûq-kanaawaq koma mánuno? íma itáunamanibo kemá keráwáqtê yaímma-kanaama koma kémaenaq mikákémmá timátikaiyaq ónaae tenna-márúpáq kónunne.

⁷ kemá yénúnnaa keráwáqtê paá páaqya-kanaama máiyataba íkétikainamanibo uyátárai-nakoma akáinaqa kemá keráwáqtê yaímma-wiyomma mánunne.

⁸ Péqtakoti-awaataq-kanaama kótámaki-aawaqa nátuwaiyana kaayaqté-kaayaqte-wayukagaraq tiyááká-wayukae áiyayaa (50)-kanaama maakáqá Ipítiani-marukaq mánunne.

⁹ ketí mayaíyábámá maakáqá taíganimma Áánûqtun-aama itaíyábá kéyikaimanibo miráuma taíganimma yegaráq ketí namuro-wáyúkáe.

¹⁰ Tímotima wemá Kórítiani-marukaq yínaqa naaúpaqa awíqma ákareraq íraqôniq umákaaro. abo wemá kemá únnaiq umá uyátárai-nakoni mayaímá kémayaiye.

¹¹ máqtemma keráwáqá wemma tikaq akéraq amuq-yataápi timákaiyana ketôpaq yíno. ketíbâqawaaraa-kayukate yagaroqtamá yínîqtaba awé kéune.

¹² ketáái tîbâqawaaraa-naqa Aapóromma káqo-tibaqawaayute yagaroqtamá keráwáqá ko timónaikaae téq wekáq inaa tiráune. miráimanibo Aapóroma téna Áánûqtuma íbêqa íkákaiye tiráiyé. miráipoana wemá kanaaraq wínénama wemá pááqya-kanaabi keráwáqtôpaq wíniye.

¹³ kanageq umáwaq keráwáqtí itáiq-itaiq í-yátááqá yáqtóráaro. inaamu kéyeraq ikatíqa íoro.

¹⁴ nôrawabi kéeqa káqo-yuma kaayoné-yátááqá yiráátero.

¹⁵ ketíbâqawaayuo, Tépanatiqtabama taákaq makáá iyabiyo? wegáraq wení aara iyápógararaq máqtemma Karíki-wayukabimma áqnáabaqa yemá Ítu Káríqtokaq itáiq-itaiq urááe. yemá Áánûqtuni waayúkama yíwáqnaa íyábámá akoqnáá umá mayaímmá mamá mirá-uraae.

¹⁶ ániibo kemá akoqnáá umá keráwáqá kétima-timune. minná mirá-káyúkagáraq yetê kaqtó-mayaima kémayaa-kayukagaraq uyátárai-nakoqtaba yeqti yáaimma wáráaro.

¹⁷ Tépanatigaraq Potunáátatigaraq Ékigaraq kemmá Ipítiani-wayukati-marupaq iréta timónaraaqtabama timuqá kémaraune. kemá keráwáqá timónanaaq uráunamanibo keráwáqá íma mikáqá máawapoq kemá yemmá kéyimone timuqá makáune.

¹⁸ keráwáqtábá aati-aatimá mirá-umatikaaniq umá yemá kemmá tiwíketa ketí túyánákómmá mamá áráwáá umátikaraae. miraráá-káyúkámá aati-aatimá yemmá tikaq múte yíkáaro.

¹⁹ Áánûqtuni waayúkama Étia-marabaqa máqten-aukapakemma mórabi áíkutaayuma keráwáqtábá miráo-maarao-aimma kétimatikaae. Akírayaa Patíra ye-áúkákáraq Áánûqtuni waayúkama yenákátí naaúpaqa yama áíkuyo-yugaraq keráwáqtábámá ôriq umá miráo-maarao-aimma kétimatikaae.

²⁰ máqtemma Ítuqtaba tîbâqawaaraa-kayukama keráwáqtábá miráo-maarao-aimma kéte. keráwáqá wenáóna-wenaona kéeqa tîbâqawaaraa umá tótó oro.

²¹ íbêqa kemá Póroma tiyáánapo aqtó-wátáámá kágayaune.

²² móra-waigoma uyátárai-nakomma arummá íma amínama wemma yawáaq íno. uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoma wení íraqô-qtataakoma keráwáqtê waíno.

²³ ketí kaayoné-yátáákómá keráwáqá náayuwabi Ítunnama máa-yubaq kéyuwaune. miráuma waíno.

²⁴ missing?

kemá Póroe.

Tóqtanima agatáiyé.

Îtuni anaaé kéwareta mórabi áíkuyo-yubaq Korítiani-marupaq Ipítiani-marupaq Póroma watáama kêtitana Tímoti agatáiyé.

¹ kemá Póroma móragaraq Tímotima ketáái tîbâqawaaraa-nakonopaq kágayaune. wenôpakaraq Áánûqtuni máqte-kayukama mórabi áíkuma Korítiani-marupaqa máa-kayukayopakaraq máqtemma Áánûqtuni waayúkama Karíki-marabaq máa-kayukayopakaraq kágayaune. kemá Îtu Káríqtoni timátíkarai-naqa máunana minnáyaba Áánûqtuma kemmá aúyakaiye.

² ketibotáámá Áánûqtugaraq uyátárai-naqa Îtu Káríqtogaraq yenákátí iráqô-qtataakoma kaayoné-yátáákáráq keráwáqá timíyóye.

³ ketibotáámá Áánûqtuma wenáwîkaraq uyátárai-naqa Îtu Káríqtoma wenáwîkaraq múte yaúyóro. ketibotáámá Áánûqtuma wení paru-yátáákómá keqotáámá kêtimenataa wemá keqotáámá timakakí kéumatikaiqtaae.

⁴ ketáámá tú-tiqa kéitanama wemá keqotáámá timakakí kéumatikaitaaboqtaae ketáámá móraiq umá káqo-yuma yeqtí yú-aiqtabama yimakakí kéumayikaunatae.

⁵ ketáámá Îtuni tú-tiqa móraiq umá kémayaunataamanibo wegáráq keqotáámá timakakí kéumatikaiqtaae.

⁶ keráwáqá tíwáqnaa íyábámá ketáámá tú-tiqa kéiyé. móraiq umá waayúkama keqotáámá tíwáqnaa oníq umá miráuma keráwáqá tíwáqnaa kéiyé. miráipoana keráwáqá keqotááráá éq keráwáqtí tú-tiqa kéinaqa kanaaráq itáiq-itaiq umá máeraq awé umá túma pukáinabaq kanaaráq máero.

⁷ miráuma ketáámá keráwáqtábá íráqô-qtataaqa abarokáq ínîqtabama ketáámá íma yuwéqtae paá awé kéunatae. ketáámá itáunataama keráwáqá keqotááráá umá tú-tiqa mayéq timakakí-yataaqa mayánoe.

⁸ ketáái tîbâqawaayuo, ketáái tú-tiqa maakáqá Étia-marabaq mayáunayabataama timá-timenaqtae kéune. mi-tútíqtábámá ketáái akoqnááma kanaaráq íureqtaaboqtaae túyánápímmá “puyónúnatae” téqtae tiráunatae.

⁹ owé. túyánápímmá téqtae “íbêqa puyónúna-kanaae” téqtae tiráunataamanibo maará téqtae ketáámá ítaraunatae. ketáámá kenamáárîq ketáái akoqnáárake miráiyaba íma maqma aónanatae. ímibo ketáámá Áánûqtuni akoqnáánapo miráonatae. wemá pukáa-kayukama mamá itó-umayikena aúwaraimma kéyimi-naqiye.

¹⁰ Áánûqtuma keqotáámá puí-yátáápíké mamá paá kéumatikaiqtaae. ánibo wemá ókaraq mamá paá umátikaniqtaae. owé. aati-aatimá kataámá íbêkaraq íma káoneqtaama wemá tíwáqnaa íyábátáá awé kéunatae.

¹¹ keráwáqá máqtemma keqotááyábámá nunamummá timátíkáaro. netuq-wáyúkámá keqotáámá tíwáqnaa íyábá Áánûqtukaq itáiyana netuq-wáyúkágáráq “tíkáiyé” wekáq anaaékaq tínoe.

¹² ketúyánápíqtáámá kéitaunatae. keráwáqtábágáráq máqte-kayukayabagaraq ketáámá aati-aatimá íma makáqma timónaraunatae. minnáyaba ketirunóbáqtáá íráqôniq kéiyé. min-árúpú-yátáákáráq árai-qtataakaraq Áánûqtunopake wakáunatae. aati-aatimá áá ítaraa-kayukati yinaae íma wakáunataamanibo paá itái-yátááqá Áánûqtunopake wakáunatae.

¹³ abo ketáámá aúpáq-áímmá íma keráwáqtôpaq kágayaunataamanibo ketáámá arupú umá kêtunaboqtaae keráwáqá ítama kanaaráq táganoe.

14 yaímmama áqa ítama kétégaee. uyátárai-naqa Ítu Káríqtoma kumínaqa keráwáqtí táaiqtaba timuqá maránáá kéune. ániibo keráwáqá ketáaiqtaba timuqá maraígáae téq kéténe.

15 keráwáqá ketáaiqtaba timuqá maránôpoaq kemá keráwáqtôpaqa nôraq itarábi íma yúnnayaba timá tíména keráwáqá ítama tágaigaae téq kéténe. keráwáqá kaayapáq ko timónaiyaba ôriq umá kétékaiye. ániibo keráwáqá yagaroqtamá timuq-yatááqá mayaígáae téq kéténe.

16 kemá Maaterónia-marabaqa ónááqa ko timónateq uréq mibákémmá yauwéqma kéyeqa yá-timonateq yenaq mikáké kemmá Yúria-marabaqa tíwáqnaa éq timátikaigaae téq kéténe.

17 kemá nôraq itaráq keráwáqtôpaqa íma uráuno? minnýabama kemá kaayaq-túyánánáq ítarauno? ímiye. kemá miráuma maa-márábí-káyúkámá náayuwabi yeqtí yóyaukakemma “owé” timátuwetamanibo yúyánápímmá “aaqáo” téta teníraq kéuno? ímiye. keráwáqá káonaae. kemá miraráá-náqá ímáune.

18 Áánûqtuma ketáama kéitainana min-áíqtábámá aati-aatimá keráwáqá kaayaq-túyánámmá íma kéitaae. kemá “owé” téq túnnama aati-aatimá wenáaimma owé-aatuqmae.

19 Táeratiyaa Tímotigaraq ketáámá keráwáqá abarokáq timá-timeqtaa “Ítu Káríqtoma Áánûqtuni ánikoe” téqtaa tiráunatae. aati-aatimá Ítuma “owé” tin-áímmá anaakéqa waéqma “ímiye” ítiraunataamiye. aati-aatimá owé-aatuqmaaimma miráuma wáino tiráunataamiye.

20 Áánûqtuni timá akoqnáá umákain-aiqtaba ketáámá keráwáqá timá tímikaunataama mi-máqtéqtábá Ítu Káríqtoma “owé” kéténe. Ítukaqa yemá máqtemma áraimma abarokáq pááq kéie. miráitababoaqtaa Áánûqtukaqa maará téqtaa kétéunatae: “miráuma wáino.” téqtaa Áánûqtun-awíqa múte kéyauyunatae.

21 taákaq maráaro. Ítu Káríqtokaq ketáái itáíq-itaiq í-yátáákáráqá keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátáákáráqá min-nákómá mamá akoqnáá í-náqá Áánûqtue. keqtáa aúyaqmakena

22 wení awaaméqá keqtáábí makáimma minná wení Aokaq-Áágóé. miráuraiqtaba ketáámá wennátáá máunatae.

23 Korítiani-marabaqa nôraq itaráq keráwáqtôpaqa íma uráuno? minnýabama kemá timá arútátimenune. keráwáqá mamá timuqá íma maraíyábámá kemá íuraune. Áánûqtuma maamin-áíqtábámá kéitaiye. minná árain-aine.

24 keráwáqtí kúmiq-yataakon áaiqtabama akoqnáá-aimma timá-tikaiyabataama keqtáa íkétékaiqtae. ímibo ketáámá keráwáqá mamá mirá-umatikaanaqtaa keráwáqá timuqá maránômma keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqá áqa akoqnáá kéie.

2

1 miráuma kemá keráwáqá mamá tirummá umátikaiyaba íma kétékaiqtaq keráwáqtôpaqa íma ya timónaraune.

2 keráwáqá kemmá mamá timuqá matikánô-kayukaboaq kemá keráwáqá mamá tirummá umátikaiyaba íkétékaiye.

3 keráwáqá kemmá timuqá matikai-wáyúkábóaq miráitaaq kemá keráwáqtôpaq uréq tirummá í-yátááqá mayaíyábá íkétékaiye. minnýabama naayóbáqá aúbama keráwáqtôpaqa agatáune. kemá keráwáqtábá itáunnama kemá timuqá ímaráanaqa keráwákáráq timuqá íma maránoe.

4 kemá keráwáqtôpaqa maamin-áúbámá kágyaunanama ketirunóbáqá um-maa kéyaitana tirummá kéitanaboana tiqnumá yaráie. keráwáqá tirummá

ma timíyábá íma kétékaimanibo keráwáqtábá “ôriq umá kétékaiye” téq kemá paá timá-timenaq uráune.

⁵ keráwáqtí aúkápikemma mi-kúmíq-nákómá kekáráq yaímma keráwápíkékáráq mamá tiru-qtatáápítáá káutikaiqtaae.

⁶ keráwáqá kétima-timunaqanibo keráwáqá taíganimma máqtemma ímibo taíganimma wemmá táí-meyamma ámikaee. miráoqtabama wemá anón-agaema matáiyee.

⁷ íbêqa wení kúmiq-yataaqtabama tiwikátuweraq wemmá umá aítqtaaiq oro. keráwáqá wení kúmiq-yataaqa íma paábaq yuwáiyanaama wení agaeyábámá wemá puíníyô?

⁸ miráuma íbêqa kemá inaa téq kétima-timune. minnâ ókaraq wemmá kaay-oné umákáaro.

⁹ min-áúbámá naayóbáqá agatáunama min-áúbánápó keráwáqá maqma timónaraune. kemá itánáaq uráune. keráwáqá kemá wakútikaraunairaq ínô? ániibo keráwáqá mirá-uraae.

¹⁰ miráinaq íbêqa wení kúmiqtaba tiwikamákaiaqa kegáráq wení kúmiqtabama tiwikamákanune. Ítu Káríqton-aurakaqa keráwáqtábá itáimma kemá wení kúmiqtabama kétéwikaune.

¹¹ abo ketáámá máqtemma Tááqtaama ákái-qtataaqtabama káoneqtaa wemá íma ayúwáananataa keqtáámá uyátaniye.

¹² kemá Tároqaati-marupaq uráunana uyátárai-nakoma taígani-kayukama mamá yiwíráitata Ítuqtaba átê-wataama túnnama ítaraae.

¹³ miráimanibo Tááítati íma máqe-uraitapoq kemá netuq-túyánámmá kéiteq maará téq tiráune: “wemá náakaraq máiyô? kéteq yemmá maará téq timá yímikaune: “kemá kégoune” timátuweq Maaterónia-marabaq kóuraune.

¹⁴ Áánûqtukaq “tíkaiye” tero. Ítu Káríqtoqaq yagaroqtaráunanataa Áánûqtuma ketáámá tíwíqme kéwitaqtaa Tááqtaamma uyátái-akoqnaama ketáámá yáíkaa kéunatae. ketáái tóyáunapoma Áánûqtu wetábámá máqten-aukapaqa kétimayimiye. átê-akuq-yataakaa umá mi-kátáágómá yaímma wéyáwé kéiyee.

¹⁵ mi-káyúkámá náayuwabi itáiq-itaiq kéowana Áánûqtu yemmá yawwéqma yiwíráimma yekáqá ketáámá miráuma átê-kuyumma i-qtatáákáá kéunataamanibo mi-káyúkámá náayuwabi aúwaraimma Áánûqtute íma máyáa-yuraqa ketáámá táí-kuyumma i-qtatáákáá kéunatae.

¹⁶ itáiq-itaiq kéo-kayukaraq ketáámá atê-kuyumma aúwaraiqtaba kéunataamanibo íma itáiq-itaiq o-yúráqá puíyábá kabirai-kúyúmmá kéunatae. abó anó-mayaiye. ketáámá maami-máiyáiyábá áraimma kanaaráq íma uráunatae. miráimanibo

¹⁷ yaímma óq-wayukama maamin-áímmá tíyábámá móneqa mayáiyábá kéyikaiye. mirákómmá ketáámá íkéunatae. ímibo Áánûqtuma keqtáámá aúyaqtikena timátíkaraiqtaae. ketáá wenaúrakaq kémaunatae. Ítu Káríqtoma ketirunóbáqtáá máiqtababoaqtaa ketáámá watáama túnnataama paá arupú-aaikaraq kétéunatae.

3

¹ ketáámá kenamááriqtaa ketáái tíwíqa múte kéyayunataabiyo? keqtááyábámá keráwáqá mirá téraq kéteo? káqo-kayukama yeqtí íráqôn-aiiqtaba aúbama agamá yímíqme uréire oníqtáá íkeunatae.

² keráwáqá kenamááriq aúba-wanaaraa uréq ketáái táaiqtabama kétémayime mááe. ketáái táaikoma miráuma keráwákáqá aúba-wanaaraa uráunataa máqte-kayukama káoneta kéyorautoe.

³ keráwáqtí táainapoma miráuma Ítu Káríqtoni aúba-wanaaraa kéoe. min-áúbátáá ketáámá agatáunataama paá aúba-yatanapo íma agatáunataaibo matúq-matuq umá mái-naqa Áánûqtuma wení Aokaq-Áágóní akoqnáánapo agatáunatae. ketáámá óqtan-auba-wanaaraqa íma agatáunataaibo keqtí tirunóbáq agatáunatae.

⁴ Ítu Káríqtoqtaboqaqta maaminnáyaba ketáámá Áánûqtun aúbaqa akoqnáá kéunatae.

⁵ nói-qtataarabi únnataama íma paá kenamáárîqta mirá kéunataamanibo Áánûqtu wenamáa wení kaqtó-wayukama máiyaba keqtáámá mamá yokaa kéumatikaiqtae.

⁶ wemá wenamáa akoqnááma kêtimitaqta ketáámá káqo-yuraqa wení aúgen-anona-anon-aimma kêtima-yimunatae. min-áúgén-ánóná-ánón-áíkmá naayóbáqá Mótetini anón-anon-aimma íkéiye. ímibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá agatáiye. keráwáqá káonaae. ámáan-aimma agamatán-áíkmá puí-yátááqá mamé kéimanibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá aúwaraimma kêtimiqtae.

⁷ ókáráq Áánûqtunopake Mótetini ámáan-aimma óqtakaq kubáuma agatáin-aikoma puí-yátááqá waayúkaraq mamé iráine. minnágoma Áánûqtunopake áwáárara kaitatapóata Ítiráaeo-wayukama yemá Mótetini óípimma íma kanaaráq aónaraae. min-ókómá ayuména putíkuraitatagaraqa yemá Mótetini óípimma íma kanaaráq aónaraae.

⁸ miráuma Aokaq-Áágóní mayaímá kéinama uyátá-maqma anómma tágama-yataaqa íyaq mayáníyô? owé.

⁹ ítáaro. anómma tágama-yataakaraq ámáan-aikoma puí-yátááqá mamé iráitana min-ámmá Áánûqtun-aurakaq kateko-iyábámá anómma uyátá-maqma tágama-yataakaraq yíno.

¹⁰ aúgen-anon-anon-aikoma uyátá-maqma áwáárara kaitana naayón-ámáan-áíkmá tágama-yataaqa íbêqa íwaiye.

¹¹ min-ókómá Mótetini ámáan-aikogaraq pááqya-kanaabimma putíkuraimanibo aúgen-okoma Ítu Káríqtogaraq kéimma watúq-watuq umá wániye.

¹² Ítuqtaba íma káoneqta awé kéeqtaaboqaqta ááyama-aimma tíyábámá íma ikatíqa kéunatae.

¹³ Mótetima wenóíqa tabaráábenapo yawááq uráiyé. tágama-yataaqa putíkitanaboana Ítiráaeo-wayukama minnáma íma kanaaráq aónaraae. miraráámmá ketáámá íkéunatae.

¹⁴ Ítiráaeo-wayukama yaáqa íwaitana paá máqe-uraae.

¹⁵ íbêkaraqa naayón-ánón-ánón-áímmá yemá yoráutaamma miráuma tabaráábegoraa umá yeqtí yúyánámmá yawááq kéiyé. ámáan-aimma yorautíyamma Ítu Káríqtoma wenamáa mi-qtátááqá tabarááberaa umá yeqtí yúyánákáké kanaaráq matuwániye.

¹⁶ miráimanibo waayúkama waéqma uyátárai-nakon-aama ítáama mi-tábaráábémá matúwáitata yemá kanaaráq árain-aimma kéitaae.

¹⁷ Aokaq-Áágómá ketáa matáunataama wemá uyátárai-nakoma wenamáárîq ketirunóbáqtáá máiyé. uyátárai-nakoni Aágoma ketirunóbáqtáá kéberaitanama ketáái túyánákómá naayón-ámáan-áípké paá kéumagiye.

¹⁸ ketáái tóípkemma tabaráábema kématuwainikaa umá Áánûqtuni tágama-yataaqa ketáámá kanaaráq aónanunatae. mirá éqta ketáámá óíqa aónai-kaapokaa umá wení tágama-yataaqa káqo-yuma keyiraatunatae. ketáámá Áánûqturaa umá uyátá-maqma káureqta tágama anóniq umáe kéuyunatae.

uyátárai-nakoma keqtaámá miráuma waéqtikenataa wegáráq Aágogaraq ketirunóbáqtáá kémaeyamma mimórámá mááye.

4

¹ Áánûqtuni paru-yatáákómá íráqôniq kéumatikaitaqtaaboaqtaa ketáámá maa-máyáímá wemá tímikaitaqtaa kémayaunatae. miráitaqtaa ketáámá áráwáá íkéunatae.

² mi-qtátááqá íma arupú éna íma árai-qtataaqtabama mirá íkéunatae. ímiye. aati-aatimá ketáámá waayúkama íma kémakatunatae. yaímma-wayukama yimuqá maqyikaíyábámá Áánûqtuni watáama íkéwaeraunataamibo paá árain-aimma tágama kétima-yimunatae. ketáái mayaiyábágáráqá Áánûqtun-aurakaqa waayúkama yemá tigaeyábá íma ígáae téq kétune.

³ min-áté-watáágón áaimma ketáá túnnataama Mótetini óípi yawáaq uráinikaa umá yawáaq immá Áánûqtunopake nékaq máa-yuyaba mirá kéíye. miráuma yemá min-ókómá min-áipíké yimmá íma kanaaráq aónanoe.

⁴ ánibo Tááqtaama maa-márábí uyátárai-nakoma wemá árain-aimma aónaiyaba yeqtí yúramma mamá karopamá yíkaraiye. miráipoaqta itáíq-itaiq íma kéo-kayukama min-ókómá yekáq tágaimma íma kanaaráq aónanoe. Ítu Káríqtoni tágama-yataakoma íma kanaaráq aónanoe. ánibo Ítu Káríqtoma wemá Áánûqtugaraq mimóráé.

⁵ waabá-káyúkátí yúrikaq Ítu Káríqtoqtaba kétunatae. ketábátáámá íkétunatae. abo ketáámá paá kaqtó-wayukataama Ítuqtabagaraq keráwáqtábágáráq mayaímá kémayaunatae.

⁶ Áánûqtu tiráíye: “ókómá yuwaíyana kumayuqnóbáqá tágaino.” téna tiráitana ketáái tirunóbáqá kumayuqá aúkaimma Áánûqtuni ókómá kétégaiye. wení ókáráq tágama-yataakaraq Ítu Káríqtoni óíkaq ketáámá mamá karátíkáitaqtaa káonaunatae.

⁷ miráimanibo anómma tímikai-qtataaqa Ítu Káríqtoma maami-túráqtáá máunaraq tímikaiqtae. ketáái tógoma miráuma mararáké-táápéqá tarôq umáranikaa kéíye. ketáámá káonaunatae. ketáámá mara-táápékáá umá ketúgoma aqnúnîq kéipoana akoqnaágoma ketirunóbáqtáá Áánûqtunopake kéitana keqtaáyábá keqtaáyôpakemma íkéíye.

⁸ ketáámá máqten-aukapakemma tú-tíqa matáunamanibo keqtaámá íma yatákáae. ketáái taíbaq-umaamma matáunataamanibo íma aónarauna-yataaqtabataa ketáámá paá awé kéunatae.

⁹ waayúkama keqtaámá táíq kéumatikaaqtaamanibo keqtaáyôpakemma Áánûqtuma íma keqtaá tiyúkaíqtae.

¹⁰ ímibo ketí túrake abugómá Ítuqtaba kétima-timiye. abo min-ábúgómá óq-wayukagaraq Ítuqtaba kétima-yimiye.

¹¹ máqte-tupaama Ítuqtabama ketáámá púyôwaniq kéunatae. miraúma ketáái tútíq-yataaqtabama waayúkama Ítuni mái-akoqnaama káonaae.

¹² ketáámá puyónúna-waaqokaq kéyunaboaqtaa keráwáqá aúwaraimma Ítunopake kanaaráq mayánoe.

¹³ owé. ketáámá Áánûqtuni watáagoma agamatá-kánnáábí tiráiniq umá ketáái táaikoma itáíq-itaiq íyábámá móraiq kéíye. maará kétéíye:

“kemá itáíq-itaiq kéepoaq tiráune.”

téna mirá kétéíye. miráuma ketáámá miraráá umá máunatae. itáíq-itaiq kéeqtaaboaqtaa kétunatae.

14 itáaro. Áánûqtuma náawabi uyátárai-naqa Ítu Káríqtomma pukáipike mamá itó-umakaraimma wemá Ítute keqtaágáráq pukáanabikeqtaa mamá itó-umatikanoqtaae. keqtaágáráq keráwákáráq wenôpaqa Áánûqtuma tiwéqmenataa uwíniye.

15 ketáámá nôrawabi kéeqtaama keráwátábátáá túyánámmá kéitaunatae. máqte-kayukama náayuwabi Áánûqtuma wení íraqô-qtataakomma yímî-kayukama weqtábá yimuqá kémareta wení tágama-yataaqtaba tínoe.

16 miráuma ketáámá íma áráwáá kéunatae. ketúgoma máqte-tupaama uyátá-maqma aqnúnîq kéimanibo ketirun-íyápógómá uyátá-maqma akoqnáá kéiyé.

17 áraimma ketáái ummaa-yátáákómá maa-márábímmá pááqyamma wáena ayáqtáá-kanaaraq íma wániye. ketáái ummaa-yátááqá maa-márábíqtábámá watúq-watuq umá wái-tagama-yataaqtaba yokaa kéumatikaiqtaae. mi tágámá-yátááqtábábóaqtaa ketáái ummaa-yátááqtábámá íbêqa “pááqya-qtataare” kêtunatae.

18 miráitaqtaa waayúkama kanaaráq aónaa-qtataaqtabama ketáámá túyánámmá íma kéitaunatae. abo mi-qtáatáákómá pááqya-kanaabi paá ánataginiye. miráimanibo waayúkama kanaaráq íma aónaa-qtataaqtabama túyánámmá kéitaunatae. abo mi-qtátáákómá Áánûqtuni márûpaq watúq-watuq umá wániye.

5

1 ketáái túgoma miráuma tabaráábe-naupaq pááqya-kanaabi máunaikaa kéiyé. ketáámá kéitaunatae. tabaráábe-namma ánataginaqtaama ketáámá Áánûqtunopake aúge-namma mayánúnatae. min-áúgé-námmá waayúka imá tarôq ínômanibo Áánûqtuma tarôq umákaimma aúge-tutaama wení márûpaq mayánúnataama matúq-matuq umá mánoe.

2 íbêq-kanaaraq maami-túráqtáá máeqtaama taáma kémareqtaa aúge-tuyabataa tikaíkáae téqtaa kêtunatae.

3 ketáámá Áánûqtuni márûpaqo úyônánataama ketáái tirun-íyápógómá óq-tuwaratitaa mayánîmanibo

4 íbêqa maa-túráq máeqtaa ketáámá Áánûqtuni márûpaq uwíyábámá ôriq umá kêtikaitaqtaa anómma taáma kémaraukatae. íbêq-tugotaama puínana anaaékaqa ketáái tirun-íyápógóqtábátáá íraqômma uyátá-maqma óq-auwaratima mayánîqtaba kêtikaiqtaae. ketáái puí-túgótáámá káqon-auwaratigote wenamí-kenamin íyana aúge-tuwaratigotaama matúq-matuq umá mániye. minnáyaba ketáámá timuqá kémaraukatae.

5 miráuma Áánûqtuma keráwáqá maaminnáyaba mamá yokaa kéumatikaiye. wení Aokaq-Áágómá awaaméqá tímikaipoaqtaa mi-qtátáákómá yínîqtabama akoqnáá umá kanaaráq itánúnatae.

6 miráuma puíyábámá ketáámá íma ikatîq kéunatae. ketáámá káonaunatae. íbêq-turaq máeqtaama ketáámá uyátárai-nakokaq ímáunatae.

7 ketáái túrapikemma íma káonaunataamanibo ketáámá Áánûqtukaq itáiq-itaiq únnataama maami-qtátááqtábá “árainé” téqtaa kéitaunatae.

8 miráuma puí-yátááqtábámá ketáámá ikatîqa íkéunatae. owé. ketáámá maa-tútáámá paábaq yuwéqtaa uyátárai-nakote ko yagaroqtaanatáámá keqtaámá uyátá-maqma íraqôniq umátikaniqtaae.

9 miráimanibo ketááma maa-márábí mánunataabi wení márûpaq mánunataama wekáq mamá timuqá marakánáqtaa kéunatae.

10 itáaro. mi-kánáámá yínaqtaama ketáámá máqtemma Ítu Káríqtoni yainái-ábíqtátágóní aúbáq itó-onunatae. mi-kánááráqá ketáámá móra-mora-yuma

meyámmá mayánúnatae. íráqôn-aaíqtaba maa-túráqá tarôq únnataama íráqô-meyamma mayánúnataama táí-aaíqtaba maa-túráqá tarôq únnataama táí-meyamma mayánúnatae.

11 ítáaro. min-ákóqnaá-yáínái-kánáámá yínîpoaqtaa ketáámá waayúkayaba ikatîq kéeqtaa káqo-yuma timá-yimiyaba maqma káonaananataa Ítuma yeqtí kúmiq-yataapike yemmá yiwirániye. Áánûqtu ketáaimma aónatukaiye. keráwákárq ketáaimma keréwáqti tirukaké kéitaae.

12 móragaraq ketáái tíwîqa múte kéyauyunataabiyo? ímibo keráwáqá keqtaáyábá timuqá maraígáae téqtaa kêtunatae. ánibo mi-káyúkámá máqtenaiqtaba kéiteta mirá-oyuyaba kanaaráq yauwéqma timá-yimigaae téqtaa kêtune. mi-káyúkámá móra-waigomma aónaawana yeqtí yúraq íráqôniq éna kéitaawana yeqtí yaákaq íráqôniq kéiteta wenáama yemá kéitaae. miráimanibo wenaarunóbákémmô yin-ááímmá aónama arútáaro.

13 yaímma keráwápíkémmá téq ketáái táagoma Áánûqtaba paá “neginaagí-aine” kétémanibo ketáámá mirá téqtaa keráwáqtabátáa túyánámmá kéitaunatae.

14 ketáámá nôrawabi únnataama Ítu Káríqtoni kaayoné-yatáákómá mamá mirá-umatikaiqtaqtaa mirá kéunatae. Ítu Káríqtoma máqtemma keqtaáyábá pukáitaqtaa kéitaunatae. ketáái táí-aaikoma mimóra táoqa wemá képuitana ánataguraye. miráuma máqte-kayukama paá yenamáárîq yetábá mamá íráqôniq íyábámá Ítuma mirá íma ígáae téna kétiye.

15 ímibo máqte-kayukama wemmá amuqá marakaígáae téna kétiye. yeráwáqtabámá wemá púitana Áánûqtuma wemmá pukáipike mamá itó-umakaraye.

16 naayóbáqá ketáámá Ítu Káríqtomma íma aónaraunaraqtaama maa-márábí-káyúkáráa umá wemmá aónaraunatae. miráimanibo íbêqa kéitaunataama wemá keqtáráa umá waayúkama íma máqe-uraiye. ánibo ketáámá maa-márábí-káyúkáráa umá waayúkati táí-aainabi íráqôn-aaíqtabama ítiraunatae. ímibo

17 móra-waigoma Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéitanama Áánûqtuma wení arunóbáqá mamá aúgeniq kéumakaiye. wení naayón-ááíkkómá ánatagitana aúgen-auwaraimma áaimma átáma kémayaiye.

18 naayóbáqá waayúkama Áánûqtuni namuro-wáyúkámá íma máqe-uraakaqa Áánûqtuma maami-máqte-qtátááqá mirá-uraiye. minná wemá waayúkama wekáq yauwéqma yiwíqmena uwíyábá Ítu Káríqtomma timákáraiye. mikáké wemá káqo-yuma wekáq yauwéqma yiwíqme íyábá keqtaámá aúyakaiye. miráitana ketáái táagoma maará-uraiye.

19 waayúkama Áánûqtukaq yauwéqma yiwíqmena íyábá Áánûqtuma Ítu Káríqtoni arunóbáq máitana maa-márábí kukáiyé. náayuwabi yemá maamin-áímmá ítáa-yuma Áánûqtuma yeráwáqti kúmiqtabama íma agayániye. ánibo mikátáámá keqtaáyábá “kanaaráq tínoe” téna Áánûqtuma kamuqá ítátimikaiqtaae.

20 márûqtaba-maruqtabama kemmá Ítu Káríqtoma timátíkaraitaq maamin-áímmá kêtune. ketí tóyauqnapoma Áánûqtuma keráwáqá kétaayaiye. Ítu Káríqtonawikaq téq máqtemma kétima-yimune: “kúmiq-yataapike waeréraq Áánûqtukaq yauwéqma yero.” téq kétima-yimune.

21 abo Ítu Káríqtoma kúmiqa íma wáinana Áánûqtuma ketáái kúmiq-yataaqa mamé wemmá ámikaiye. miráuma ketáámá Ítu Káríqtogaraq mórabiqtaa Áánûqtun-aurakaqa kateko umá kanaaráq mánunatae.

6

1-2 ketáámá Áánûqtuni mayai-wáyúkámá keráwákáq inaa kêtunatae: “maamin-íráqó-qtátááqá Áánûqtuma keráwáqá kêtimmima paábaq íma yúwáaro.” téqtaa kêtima-timunatae. abo Áánûqtuma wení watáama agamatá-kánnáábímmá maará kėtiye:

“íráqô-kanaaraq keráwáqtí táama ítaraune. mi-kánááráq kemá keráwáqá aúyatikareq keráwáqtí kúmiq-yataapike tiwiraiyábámá kemá tíwáqnaa uráune.”

téna Áánûqtuma wení watáama agamatá-kánáábímmá kėtiye. ítáaro. íbêq-kanaaraq Áánûqtu keráwáqá tiwiránéna yokaa kėtiye. owé. íbêq-yupaama keráwáqtí kúmiq-yataapike tiwiránáae téna kėtiye.

3 miráuma maami-qtátáákómá Áánûqtunopakemma waayúkama mamá yáináimma mirá-qtátáárîq íma kúnatae. mirámô onayábátáámá waayúkama ketáái mayaiyábámá téta “yemá aamma kárabaae” téta íma kanaaráq tínoe.

4 abo ketáámá Áánûqtuni mayai-wáyúkámá máeqtaa ketáámá nôrawabi onayábátáámá Áánûqtuma mamá amuqá maraíkáae téqtaa kêtunatae. ketáámá tú-tiqa kémayeqtaa ummaa-yátáákáráq matáunatae.

5 yemá keqtáámá tebûqa kêtumetataa ánná-naupaq tíwîqma tíkaraaqtaae. taígani-kayukama áikuteta keqtáámá íyámma umátikaraaqtaae. ketáámá kamáa káeqtaa taígani-nokaamma túmá íma waéqtaa taíbaq-yupaama aáwaaq íma naráunatae.

6 miráimanibo ketáái táaikoma kúmikaraq íma wáqe-uraiye. ketáámá kaayoné kéeqtaa waayúkayaba yaákare yiwé uráunatae. tirummá árainmma yímikaune. Áánûqtuma keqtáá íráqônîq umátikenataa wení Aokaq-Áágómá itai-yátáákáráq akoqnááqaraq tímikaiqtaae.

7 ketáámá árain-aimma tiráunanataa ketáái arupú-aaikoma iyebóráá uráitaqtaa namuro-wáyúkámá tiyááneparabi tiyáánurapaqtaama ááíkaa uráunatae.

8 yaímma-taoqa waayúkama keqtááyábá íráqôn-aimma kêteta yaímma-taoqa táí-aimma tirááe. yaímma-taoqa ketáái tíwîqa múte kéyauyeta yaímma-taoqa tímá tigaeráq tíkaraaqtaae. ketáámá árain-aimmo kêtunataama yaímma-wayukama kaaqaari-áíqtábá túbi marétataa ketáái táayabama “makatí-áiné” téta tirááe.

9 waayúkama yemá tíwîqa ítaretamanibo keqtááyábámá téta “yeqtí yíwîqa íma wáíye” téta tirááe. yemá keqtááyábámá “képuyoe” téta tiráamanibo ketáámá maakáqá wamá máunatae. yemá keqtáámá ayáá atíkaraqtaamanibo ketáámá íma tikamma pukáaqtaae.

10 ketáámá tiruqtabátáá uráunamanibo mimórá táoqa uyátárai-nakoqtaba timuqá kémaráunatae. móneqtabama ketáámá áwáyoq-wayukaraa máunataamanibo watúq-watuq umá wái-yataaqtabama waayúkama mamá oótakayukaraa umáyíkaraunatae. ketáái oótamma íma wáimanibo máqte-qtataaqa Ítu Káríqtoqaa ketáái minnáe.

11 Korítiani-marupaq ketíbâqawaayuo, maamin-áímmá keráwáqtôpaq agayáunataama ketáái tirunóbákéqtáá kéwiye.

12 ketáái tibâqawaayuo, keráwáqtábámá ketáámá tirummá tímí-yátááqá íma yáqtokaunataamanibo keqtááyábámá keráwáqá tirummá tímí-yátááqá yáqtokaae.

13 ketáái iyápógoqtaba túnnaiqtaa umá maamin-áímmá kêtima-timunatae: “keráwáqtí tiyáámma keqtááyôpaq árúqtuwaq ketáámá keráwáqtábá tirummá tímínnaiqtaa umá keráwáqá keqtáámá tirummá tíméro.” téqtaa kêtunatae.

¹⁴ íbêqa ókaraq kétima-timunatae. minná itáiq-itaiq íma kéo-yutema yagaroq-tamá mayaímá mayaiyábámá íma maqamá aónaaro. íraqô-qtataakaraq kúmiq-yataakogaraqa mórabi íma kanaarác yagaroqtamá wíyóye. mimórá táoqa tágama-yataakaraq kumayuq-yátáákárácá mimóráíq íma íyóye.

¹⁵ mórai q umá Ítuyaa Tááqtaama náaraq umáwaq mimórá-yúyánákác maraíyóyô? móra-waigoma Ítukaq arummá ámî-waigoma náaraq umáwaq arummá íma ámîn-nakotema yagaroqtáníyô?

¹⁶ ketáámá matúq-matuq umá mái-Aanuqtuni anó-monoq-namma máunatae. ketáámá Áánûqtuni anó-monoq-nakotaama óqtakarabi yaataq tarôq uráa-qtataakotetaa kenaarác anón-anon-aimma tenúnataabiyo? ímiye. abo Áánûqtuma wenamááríq naayóbácá agamatá-kánnáábímmá tíráine:

“kemá yeqtí yirunóbác maéq yeráwáqtê uréire ónúne. kemá yeqtí Áánûqtu máenata yemá ketí waayúkama mánoe.”

téna kétena

¹⁷ káqon-aimma tiráine:

yeqtí aúkápikemma yuwéraq yetôpake yatáqma nékaq máero. yaímma-yataaqa óqa uyátárai-nakokaq amíyamma íma ánekuiyaqa kemá keráwáqá tí-wiránúne.

¹⁸ kemá keqtibomá máenaq keráwáqá ketáanimaarabi ketiyáámûmaaqa auránoe.”

téna Áánûqtuma tiráine.

7

¹ ketí tíkái-tibaqawaayuo, mirá téna tiráimma keqtáárác anómma timá ako-qnáá umákain-aimma tímikaiqtae. miráipoaqtaa ketáámá ketáái túgonabi tirun-íyápógómmá mamá táíq i-qtátáákónôpakemma waeránátae. Áánûqtuma wetábá ikatíqtaa únna-naqa máimma weqtábá aokaríq umá máiyabaae téqtaa ketáámá mánatae.

² móragaraq kétima-timunatae. keráwáqtí tiyáámma keqtááyôpaq yaíkáráaro. ketáámá keráwáqá íma mamá táíq umátikeqtaa tú-tiqa í-yátááqá íma tímikaunatae. aati-aatimá ketáámá keráwáqá íma komarummá uráunatae.

³ mirá téq túnnama keráwáqá íma tigaaerác mamá kéticaunamanibo mirá téq túnnama kemá ketirummá keráwákác kétimeq maamin-áímmá naayóbácá timá tímikaunnae. ketáágárác keráwákárácá puyónúnataabi tú wamá mánunataama mimórá-túyánákác álkuma mánatae.

⁴ kemá keráwáqtábá kamuqá kéiteq keráwáqtí túma mamé kéuyune. keráwáqá kemmá umá tíqtaaiq kéo-kayukae. keráwáqtábábóaq kemá tú-tiqa kéítaqa timuqá kémaraune.

⁵ Maaterónia-marabaqa ketáámá tú-tiqa ôriq umá matáunatae. miráitana ketáái túgoma íma kanaarác aagaráie. máqten-aukapaq ummaa-yátááqá wáqe-uráie. amegaa-túrátáámá ááiq-yataaqa abarokác kékítana tirunóbátáámá ikatíqa í-yátááqá mirá-uraimanibo

⁶ Áánûqtu kégumena mi-káyúkámá náayuwabi yú-tirabi ummaa-yátááqá kémayaa-yuma yíwáqnaa kéie. Tááítati yayamá irénaboana kemmá umá tíqtaaiq uráie.

⁷ wemá íma paá yi-wáígómá mirá-uráibo wení watáagoma keráwáqtábá tí-wáígómá kemmá umá tíqtaaiq uráie. wemá keqtáá timá tímimma wemá keráwáqtê máitaqa keráwáqá wemmá umá aítaaiq kéeq keqtábá aónanaqtaa kéune téq tewana wemá timá tímikaiye. mi-kúmíq-yátááqá abarokác pááq uráiqtabama keráwáqá tiruqtábá urááe téna timá tímikaiqtae. keráwáqá

keq̄tábá tiruq̄tábá umátíkáan-aimma wemá kétima-timitaqa kemá timuqá makáune.

⁸ ketí aúbama mi-kúmiq̄tábá naayóbáqá agatáunama min-áúbámá minnáyabagaraq tiruq̄tábá uráamanibo minnámo yuwáunana uráimma minná íraq̄ône. pááqya-kanaama kemá min-áúbámá yuwaíyábámá tiruq̄tábá uráunamanibo íbêqa kemá kéitaunama keráwáq̄tí tirummá í-yátáákómá íma ayáqtáá-kanaaraqa wáqe-uráíye.

⁹ íbêqa kemá timuqá kémaraune. nôraq itaráq timuqá kémarauno? keráwáqá íma timuqá márâaq̄tababiyabo keráwáqá waeréq aúgen-amma matáataboaboaq kemá timuqá makáune. keráwáq̄tí tirukómá Áánûqtumma ákáiniq kéritapoq keráwáqá tiruq̄tábá urááe. miráuma ketáámá keráwáq̄tí itáíq-itaiq í-yátááqá íma mamá táíq uráunatae.

¹⁰ arummá í-yátááqá Áánûqtuma mamá abarokáq i-wáigómá waayúkama keq̄táámá tirummá mamá kéwaeraiye. miráí-waigoma Áánûqtuma keq̄táámá kanaaráq tíwáqnaa íniye. minnáyabama ketáámá timuqá kémaraunatae. miráimanibo ketáámá maa-márábí-káyúkáráá umá tiruq̄tábátáá onnamá minnágoma keq̄táámá tikamma puínîqtae.

¹¹ keráwáq̄tí tú-tiq̄tababoana íraq̄ô-qtataariqa keráwáq̄tábá Áánûqtuma umátíkáimma aónaaro. tú-tikakemma nói-qtataarabi abarokáq iqtábámá túyánámmá itáaro. arútama yabi-í-wáyúkámá aúkááe. keráwáq̄tí otaammá íma wáitaq tiráátiyabataa urááe. keráwáqá iyánáaq kéeq náayuwabi otaammá kutáá-yuyabama tíyamma umá yíkaraae. keráwáqá kemmá timónaiyabama wagéatikeq urááe. otaammá kúyo-yuma keráwáqá yemmá anónnáma táí-meyamma yímikaae. miráuma minnágoma keráwáq̄tí íraq̄ôn-aaimma kétiraatinataa keráwáq̄tí tigaae-yátááqá íkewaiye.

¹² min-áúbámá kemá agatáunama miráuma íma kúmiq̄-narabi otaammá kutáí-waigoq̄taba agataúpo keráwáq̄tábá agatáune. min-áúbámá kéréwáqá kényorauteqa Áánûqtun-aurakaqa áraimma itáamma keráwáqá keq̄táá tirummá tímikaaq̄tae.

¹³ minnáyaba ketáámá umá yíq̄taaiq kéunatae.

Tááítati wemá keráwáq̄tábá tááugaa kétenama amuqá kémaraítaq̄ta ketáágáráqá timuqá uyátá-maqma makáunatae. íbêqa keráwáq̄tábámá wemá kaayaq̄-áuyánámmá íkétaiye.

¹⁴ taígani-taoqa keráwáq̄tí tumá mamé uyúnnayabama íbêqa keráwáqá wemmá aráátiraamma keráwáq̄tábá kemá túma mamé uyúnnama íma arábaraune. kéma túma maméq uyún-aikoma áraimma abarokáq uráíye.

¹⁵ ánibo Tááítatima wenáama yaguyaqtukáaq̄taba aákaq matokéna keráwáq̄tábá arummá kétimiye. keráwáqá wemmá awíqme keráwáq̄tí naaúpaq uréq tikaq múte ákaraae téna kėtiye.

¹⁶ keráwáq̄tábá kamuqá kéritatuwepoaq kemá timuqá ôriq umá kémaraune.

8

¹ ketáái tibâqawaayuo, ketáámá Áánûqtuni íraq̄ô-qtataakoma wení waayúkama maakáq Maateróniabaq álkuyo-yuraq miráiq̄taba tímá-timenaq̄tae kéunatae.

² mi-káyúkámá yemá anómma makatí-yátááqá mayéta yútiq̄-yataaqa taíganimma matááe. miráimanibo yemá Ítuq̄tabama yimuq̄-yatááqá ógiqma kémayaae. yemá ôriq umá áwáyoqa máqe-uraamanibo yemá aáwarabi unáákáq̄tôma íma makáawata ítaretaboata yíwáqnaa í-yátááqá áwáyoq-wayukama Yérútáárebaq máa-yubaq yúwáawana uráíye.

³ yeqti oótapikemma taíbaq kéyime. mirá kéeta ketáa yemma yimónáúnataama yemá aqtórárîq o-qtátáákárâq kéyime. minnárakemma yemá anónnáma yauwéqma íma mayaígónîq umá kéyime.

⁴ áraimma yemá yeqti mónerabi oótamma Yérútáárebaq áwáyoq-wayukama yimíyábámá keqtaárâq inaa téta ítama aónaraae.

⁵⁻⁶ áaqibo yemá taíbaqo yímemma ketáámá íma yimónaraunatae. áqnáabaqa yemá yenamáárîq yetábá uyátarai-nakomma ámîqtuweta mikákémmá yenamáárîq yetábá Áánûqtuma akáinaiq íyábá keqtaámá tímikaae. Tááítatima wemá keráwáqá koma kétimonenama keráwápíkémmá keráwáqti amí-yátááqá Áánûqtuni waayúkayaba Yérútáárebaq máa-yuyaba wemá áaimma átáma áíkaiye. íbêqa maamin-áúbámá keráwáqtôpaq maména kéwiye. miráuma maami-máyáímá mamá ánataikaae téqtaa tímá ámikaunatae. miráuma wemá keráwáqti amí-yátááqá mamá yorupáina-waigoma keráwáqti amí-yátáákómá keráwáqti tirukaráq kéyime téna yiráátiniye.

⁷ keráwáqti íráqôn-aimma anóne. ánibo Ítukaq itáíq-itaiq umá kéyaqtoraae. íráqôn-aimma kétéwana keráwáqti itái-yátáákómá anóne. keráwáqá tirummá keqtaá tímêqtababoq arútái-qtataariq ínêq kéoe. keráwáqá taíbaq matáawaqtaa keráwáqti paru-yátáápíkê uyátá-maqma yimígáae téqtaa kétunatae.

⁸ minnáyaba kemá keráwáqá íma kéwakutunamanibo kemá máqtemma Áánûqtuni waayúkama maakáq paá yimónáunama taígani-qtataaqa miráuma kéyimewaqa kemá keráwáqá tirummá yimíyábá makáqma kétimonaune.

⁹ Ítu Káríqtoma keráwáqtábá arummá tímîmma káonaae. wemá máqte-qtataaqa makáimanibo keráwáqá mamá íráqôniq umátikaniqtabama wemá áwáyoq-naqa maa-márábímmá aúkaiye.

¹⁰ Írêq-karitimaatiraqa keráwáqá áqnáabariq umá Ítukaq itáíq-itaiq o-káyúkámá Yérútáárebaq máa-yuma yíwáqnaa ínêq túyánámmá ítaraae. miráitaq yetôpaqa aáwakaraq mónekaraq yúwáawana uráiyê. miráitaq íbêqa maará kétune.

¹¹ nóinawabi áaimma átáreq mamá ánataraaqtabama taákaq máráro. minnâ íráqô-qtataare. miráinaq nôraq umáwaq kanaaráq keráwáqá yimínô? mûtûq yímero.

¹² waayúkama náaraq umáwabi mûtûq yímemma minnâ íráqône. ketáámá nôraq umáwabi matoráunataama Áánûqtuma káonena íma matoráuna-yataaqtabataama minnâ “yímero” téna íketiye.

¹³ maamin-áímmá tennayábá keráwáqá taíbaq yimíyatawaq tébakaq Áánûqtuni waayúkama pááqyamma yimínoe téq íma kétune.

¹⁴ ímiye. máqte-kayukama náaraq umáwabi mûtûq yimínêtama yímero maa-kánaárâqá keráwáqá Korítianibaqa-wayukama taíbaq kématoraamanibo Áánûqtuni waayúkama Maateróniabaqa máa-yuma yemá yenamáárîq aáwaqtababi móneqtaba kéoe. anaaékaqa yemá taíbaq mayaíyaqa keráwáqá tíwáqnaa íyábá íyatama yemá keráwáqá tíwáqnaa ínoe. miráráa umá keráwáqá wenáwáqnaa-wanawaqnaa oro.

¹⁵ Áánûqtuni agamatá-kánnáábí maará téna kétéiye:
 “min-nákómá náawabi taíbaq mamá áíkui-waigoma mórama áábátákárîq íkétana
 min-nákómá náawabi pááqyamma mamá áíkui-waigoma umaatamá
 kémaiyaie.

téna mirá kétéiye.

¹⁶ Áánûqtuma Tááítatimma mamá keráwáqtábá arummá tímí-náqá aúrâkaraiye. minnáyaba kemá Áánûqtukaq timuqá kémaraune.

¹⁷ ketáámá Tááítatiqtaba maamin-áúbámá maména keráwáqtôpaq wíkáae téqtaa kétunanataa wemá ôriq umá kákaiye.

¹⁸ ketáámá Tááítatite yagaroqtamá móra tîbâqawaaraa-naqa timákaunanataa mibáq kéwiye. wemá Áánûqtuni átê-wataama waabá-káyúkáráq kêtítataboata taígani Áánûqtuni waayúkabikemma wemmá wenóíkaq káonaae.

¹⁹ Ítukaq itáíq-itaiq o-káyúkámá yemá wemmá ketáátê wiyábámá taígani-kayukabike aúyarakaraae. wemá áwáyoq-wayukama itáíq-itaiq kéo-yuma Yérútáárebaq máa-yuyaba amí-yátááqá yorupáiyábámá wemá Tááítatima áwáqnaa íniye. miráinata óq-wayukama Áánûqtuni waayúkama wenáwáqnaa-wenawaqnaa ínéta aónéta Áánûqtun-awíqa mûte yauwínoe.

²⁰ kaayaq-nákórátá yagaroqtamá mamé kéwiyatama waayúkama téta “maami-táíbbáq-mónéqá yuwáunanataa wimmá íarutainiq únnatae” téta kanaaráq ítinoe.

²¹⁻²² Áánûqtun-aurakakaraq waayúkati yúrakakaraq arútáiniq ónáqtaa kéunatae. miráitaqtaa maami-kááyáq-nákátê yagaroqtamá winímma káqomma móra-naqa ketáámá kêtímakaunatae. taígani-taoqa wemmá makáqma aónáunataama wemá aati-aatimá yíwáqnaa íyábámá ôriq umá kákaiye. íbêqa wemá keráwáqtábá kamuqá kéitenaboana uyátá-maqma yíwáqnaa íyábá kákaiye.

²³ Tááítatima ketíbárawaama keráwáqá tíwáqnaa íyábá ketê mayaímá yagaroqtamá kémayaiye. ánibo káqomma maa-kááyáqá tîbâqawaaraa-nakama yenákámá Áánûqtuni waayúkama áíkuyo-yuma timáyikaayata kéoye. min-nákámá miráuma Ítu Káríqtoni tágama-yataakoni amammóye.

²⁴ yemmá keqtirummá yimígónîq umá yímero. mirámô íyatama máqtemma keráwátábatáá túma maméqtaa uyúnnataama minná “áraine” téta tínoe.

9

¹ Áánûqtuni waayúkama Yérútáárebaqa yíwáqnaa íyábámá kemá keráwáqtábá íkétune.

² keráwáqá yíwáqnaa ínég oqtábámá kemá kéitaune. kemá keráwáqtábámá Maaterónia-wayukaraqa túma mamé uí-áímmá tiráune. maará téq timá yímikaune: “ketáái tîbâqawaayuma Karíki-marabaq Korítiani-marupaq máa-yuma yemá írêq-karitimaatiraqa yíwáqnaa ínéta yokaa uréta paá yokaa umáae kéuyoe.” téq timá yímikaune. keráwáqá yíwáqnaa ínég yokaa uráataboana yemá mamá yíwáqnaa íyábámá yíkaraiye.

³ íbêqa kemá kaumo-wáyúkámá timáyikaunata keráwáqtábatáá tú mamé uí-áímmá túnnayabataa “árainabiyo?” téta itáneta kéoe. keráwáqá keráwáqtí amí-yátááqá yokaa umá mánoe téq timá yímikaune.

⁴ miráinata anaaékaqa Maateróniabake-kayukama yemá ketê yagaroqtamá uréta timónáiyamma keráwáqá yokaa íuraiyanama ketáái tigaemá anómma wániye. ketáámá keráwáqtábámá túma mamé uí-áímmá timá yímikaunatae. miráimanibo keráwáqá yokaa ímo uráiyanaama keráwáqtí tigae-yátáákómá ketáái tigaemá uyátá-maqma anómma wániye.

⁵ miráuma maami tîbâqawaaraa-kayukama áqnaabaqa keráwáqtôpaq íyamma minná íráqône. mi-mónéqtábá yiménúne téq timá akoqnáá uráamma yemá keráwáqá tíwáqnaa umá mamá yorupánoe. miráuma yokaa kéinaraq kemá ko yamá ónúne. amí-yátááqá áqa yokaa uráiyanaama Yérútáárebaq máa-yuma yemá “keqtáá timínég kéoe” téta itánôwaqtaa ketáámá keráwáqá íma tiyárekaq yoráunaqtaa mirá kéoe.

⁶ taákaq maannáyaba máráaro. náawabi yópí pááqyan-anayumma uqmaréna-waigoma pááqyan-aawaqa mayánîmanibo náawabi taíbaq-anayumma uqmaréna-waigoma taíbaq-aawaqa mayániye.

7 miráinaq keráwáqá móra-mora-yuma nôraq umáwabi yimínéqa yiméraq móra-waigoma káqo-wamma ayárekaq íma yoraíno. náawabi yimíyábá amuqá márái-waigoma Áánûqtuma weqtábá kákaiye.

8 keráwáqá nôi-qtababi íya-qtataaqtabama taíbaq-tuyanamma íma ítáaro. Áánûqtuma keráwáqá nôi-qtataaqtatabi o-wáigómá uyátá-maqma timíniye. miráipoaq keráwáqá aati-aatimá káqo-kayukama kanaaráq yimínoe.

9 Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábi mirá téna kétiye:
“wemá áwáyoq-wayukama taígani kéyimitana wení kaayoné-yátáákómá watúq-watuq kéiyé.”
téna Áánûqtuqtaba kétiye.

10 waéqma itaí-áímmá ítáaro. ányumma úbî-waigomma Áánûqtu wemma ányumma kámiye. mikáké ányumma úbî-waigoma anaaékaqa aáwaqa mamá kénaiye. miraráá umá Áánûqtuma keráwákáráq timínaq keráwáqá kanaaráq kaayoné-yátáákómmá ubínoe. mikákémmá kaayoné-yátáákómá taíganin-aramma pááq ínoe.

11 Áánûqtuma keráwáqá umaatamá timínaq keráwáqá aati-aatimá káqo-yuma yímîqma kanaaráq ínoe. miráuma mi-káyúkámá yemma keráwáqá yíwáqnaa o-yúmá Áánûqtukaq “tíkáiye” téta kerawáqti amí-yátááqá yemma yímênatataama tínoe.

12 káqo-yuma yimíyábámá mirá-uraiye. keráwáqti amí-yátááqnaq Áánûqtuni waayúkama Yérútáárebaq máa-yuma yíwáqnaa íyana keráwáqti amí-yátááqtabámá yeqti yimuq-yátáákómá yuwáaqma wéyáwé iniye. mirá-iyaqtabama yemá taígani-taoqa Áánûqtukaq “tíkáiye” téta tínoe.

13 miráinata ókaraq keráwáqti amí-yátáákómá yemma yirááténama minná Ítukaq keráwáqti itáiq-itaiq í-yátááqá árai-qtataare. keráwáqá yemma kéyimiyaatama káqo-yugaraq Áánûqtukaqa “tíkáiye” tínoe. keráwáqtabá yemá téta “átê-wataama kéitepoaq mirá kéoe” téta tínoe. ánibo taíganimma keráwáqá yíwáqnaa oqtábámá yemá Áánûqtun-awíqa múte yauwínoe.

14 anómma íráqô-qtataakoma Áánûqtuma keráwápí makáitataboata yemá máqtemma keráwáqtôpaq yínéta kéoe. yemá keráwáqá yirummá kétémeta keráwáqtabá nunamummá tínoe.

15 Áánûqtuni anómma timí-yátááqtabámá wekáq “tíkáiye” ténátae.

10

1 kemá Póroma íbêqa Ítu Káríqtoni kaayoné-yátáákáráq kétéma-timune. kemá nékaq máeqa akoqnáá-aimma kétéma-timunamanibo kemá keráwáqtê máeqa aqnún-áímmá kétéma-timune téta yaímma-yuma kéte.

2 kemá keráwákáq inaa kéténe. keráwáqtôpaq onnamá kemá keráwáqá akoqnáá-aimma mamá timá-timiyabama íoro. kemá akoqnáá-aimma tíyábámá kanaaráq kéitaune. ánibo yaímma keráwápíkémmá téta keqtááyábámá “maa-márábín-ááímmá kéwarae” tiráamma min-áímmá íma áraíne.

3 ketáámá maa-márábíqtáá máunamanibo maa-márábín-áímmá íma kéwaraunatae. miráuma maa-márábí-káyúkámá ááíqa kéowaqtaama ketáámá ááíqa íkéunatae.

4 ketáái iyebógómá maa-márábí-káyúkátí iyebógóráá íma uráiyé. táigo-qtataakoni tí-kúrúmá yawitínîqtaba ketáái iyebógómá Áánûqtuni akoqnáárake kéiyé. ketáámá unítîq-aikaraq

⁵ yúma mamé uí-áikaráq kéywarapaunatae. máqte-qtataakoma Áánûqtumma aónaiyabama aapi aúyaráimma ketáámá kéywarapaunatae. máqte-tuyanamma yatâmma yáqtoqmataa mamá Ítu Káríqto tiníq umá kéwaraunatae.

⁶ yemá náayuwabi yeqtí yóyaukakemma téta “ketáámá Ítu Káríqton anaaé kéwaraunatae” kététemanibo wemá tiníq íma o-yúmá ketáámá yemá táí-meyamma yiménáqtáa yokaa kéunatae.

⁷ Korítiani-marupaqa keráwáqtí túrakaqa nói-qtataarabi abarokáq uráiqtabama aónaaro. min-nákómá náawabi téna “kemá Ítu Káríqtonnamune” tinnna-waigoma maannáyaba aákaq maraíno. ketáágaráqá Ítu Káríqtonnamunatae.

⁸ kemmá Áánûqtuma náápaamma tímikaiqtaba túma mamé uí-áímmá ôriq umá túnnama paá taákaq máráaro. kemá keráwáqá mamá akoqnáá ónáápoaq mirán-áímmá kétune. aati-aatimá kemá keráwáqá íma mamá yawarápanaaq mirán-áímmá kétune. ánibo ketááyabama tigeamá íkeune.

⁹⁻¹⁰ min-nákómá téna “Póroma wení aúba-wannaanapo keráwáqá mamá ikatíq umátikanena kéíye” túnnama minná íma árain-aimma kétiye. kemá itáunama yaímma-wayukama keqtábá téta “wení aúba-wannaagoma anómma akoqnáá-aimma kétimanibo wemá paá pááqyamma aqnún-náqá máitana wenáagoma íma kateko kéíye” téta keqtábá kéte.

¹¹ mi-káyúkámá yemá keqtááyábá maará téraq timá yímero: “Korítiani-marupaq yemá íyamma yeráwáqtí yáaikoma miráuma népaq máeta aúbabi agatááníq íniye.” téraq timá yímero.

¹² mi-káyúká yemá yetábá anón-aimma téta yeqtí yúma maméta uyátáaniq umá ketáámá íma mirá-onunatae. yemá yenamááríq yeqtí ámáan-ainapo yetábá maqmá káonaae. neginaagí kéo.

¹³ ketáámá túma mamé uí-áímmá ókaraq-okaraq umá tíq-tiq umá íma tenúnatae. ketáámá Áánûqtuni ámáan-ainapo ketábátáá kenamááríq maqmá káonaunanataa keráwákáq wení átê-wataama týábá keqtáámá Áánûqtuma mayaímá tímikaiqtae.

¹⁴ aati-aatimá ketáái náápaamma Áánûqtuma tímikai-waigoni ámûraapaqtaa íkéunataamibo Korítiani-marupaq keráwáqtôpaq uráunataama Áánûqtuni náápaakon aménáápáqá uráunatae.

¹⁵ miráitaqtaa ketáámá yaímma-yuma keráwápí mayaímá máyáaqtabama ketáái túma íma múte maméta kéuyunatae. ímibo keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataakoma anóniq ínnama aónanaqtaa kéunatae. ánibo Áánûqtuni ámáan-aimma keqtááyábá waráiyanaama keráwáqá tíwáqnaa umátaa átê-wataama mamé wéyáwé íyábátáá keqtáámá kétéikaiqtae.

¹⁶ keráwáqá tíwáqnaa íyaqtaama átê-wataama Ítuqtaba uyátá-maqma népaq-marabiqtaa kanaaráq timá-yimenunatae. káqo-nakoma áqa waabá-káyúkátí yúbáq timá yímikaina-marukaqa timá-yimiyabama ketáámá íketikaiqtae. ánibo káqo-wama matáina-mayaiyabama ketáámá túma mamé uí-áímmá ítenunatae.

¹⁷ náawabi aúma mamé uí-áímmá tinenama uyátárai-nakoqtaba tíno.

¹⁸ abo mi-káyúkámá náayuwabi yeqtí yúma maméta úyô-yuyabama Áánûqtuma íma kákaiye. mi-káyúkámá náayuwabi uyátárai-nakon-awiqa maméta úyô-yuyaba wemmá kákaiye.

11

¹ ánibo íbêqa áráwáá umá yaímma-wataama itáaro. yaímma óq-wayukama téta “min-áímmá neginaagí-aine” tínoe.

² minnáe. waagómá ánáakoqtaba kárún-aimma tímákáinikaa umá Áánûqtuma keráwáqtábámá káqo-yuti minnáma maíyábá íma kétékaitaq kemá kárún-aimma

kétima-tikaune. keráwáqá paá Ítu Káríqtomma wenamá wenná máiyaba kétikaiye. miráuma aúgen-inaarugoma waatê íma yagaroqtaréna awaikókáq áqnáabaq winíkáá umá keráwáqá mamá Ítu Káríqtomma aménáá kéune.

³ naayóbáqá irakabayaakómá Íbima kaaqaari-áínápó wemmá makákáine. mimórá-tái-yátáákómá keráwáqá mamá waéqma keráwáqti túyánámmá Ítu Káríqtonopake mamá paábaq yuwaíyábá táaqa kégaiye.

⁴ min-nákómá Korítiani-marupaq wemá waabá-káyúkátí yúbáqá ketáámá Ítu Káríqtoqtaba timá-timunaiqtaa íma tiráibo wemá óq-aimma kétiye. wenôpake máyáan-aikoni áaikoma ketáámá timá-timunaqtaa kéitaan-aikoma ôrikaa umá mamé kéuyoe. káqon-aimma kéitaamma keráwáqti taákoma agaro kéiyee.

⁵ mi-káyúkámá téta “Áánûqtuma keqtáá timátíkaraiqtaae” téta kétemanibo yeqti yáagoma ketáagoni ámûraaq wíyábámá íma itáíq-itaiq kéune.

⁶ kemá íráqôn-aimma waayúkati yúbáq íma kétunamanibo itai-yátááqá ketáámá kémayaunaqtaa keráwáqá máqtemma minnýyaba ítama kétagaae. waabá-káyúkátí yúbáqá taígani-tupaama taígani-qtataaqtabataa timá tímikaunatae.

⁷ kemá keráwáqá waabá-káyúkáráq kétima-timeqa moneqtaba keráwáqá íma ítama aónaraapoaq minnýyaba keráwáqá pááqya-tiwíqa kéyamatimeo? kemá keti túma mamé kuképoaq keráwáqti túma múte mamé kéuyune. minnýyabama kemá otaanáq kutáuno?

⁸ Áánûqtuni waayúkama káqo-kaqo-marabaq mórabi áíkuyo-yuma keráwáqtoqpaq kéyunatama yemá kemmá moneqa yoqmá tíwáqnaa éta tímikaae.

⁹ kemá keráwáqte máeqa aáwaqa nanúnayababi naammá waénúnayabama keráwákáq íma ítama aónaraune. Maaterónia-marabake túbâqawaaraa-kayukama yemá kemmá tímikaae. mirá-oqtabama kemá keráwáqá íma mayaímá timéq arátikaraune. miráitaq aati-aatimá kemá keráwáqá íma mamá káratikaune.

¹⁰ mútûq árain-aikomma kemá Ítu Káríqtonopake matáunagaraq kétima-timune. Áánûqtuma náápaamma tímikaiqtaba túma mamé uí-áíkon áaimma Karíki-wayukama ketôpake ímayanoe.

¹¹ nôraq itaráq maamirán-áímmá kétuno? miráitaq kemá keráwáqá tirummá íyaq kétimuno? ímiye. Áánûqtuma káonaitaq kemá keráwáqá tirummá kétimune.

¹² miráimanibo kemá keráwáqtoqpakemma moneqa íma mayánúnama mirá-onayabama mi káqo-kayukama náayuwabi waabá-káyúkáráq wataama te-yúmá yemá árainma íma kanaaráq mirá tínoe. minná “ketáái mayaígómá yeqti mayaígótê mórariq kéiyee” téta árain-uramma íma kanaaráq mirá tínoe.

¹³ yemá kaaqaari-tímáyíkarái-káyúkámóe. keráwáqá kémakateta yemá Ítu Káríqtoni tímáyíkarai-kayukaraa kéoe.

¹⁴ minnýyabama keráwáqá íma iyánáaq oro. Tááqtaama wemá waayúkati yúraqaq mórama Áánûqtunopake kaqtó-nakaa kanaaráq aurániye.

¹⁵ miráinata Tááqtaani mayaí-wáyúkámá yemá waayúkati yúraqaq tímáyíkaraa-kayukaraa kanaaráq auránoe. abo íma iyánáaq oro. anaaékaqa yeráwáqá anónnáma tái-meyamma mayánoe.

¹⁶ naayóbáqá kemá maará téq timá tímikaune. yaímma-wayukama téta ketáayabama neginaagí-aine tiráámanibo keráwáqti túyánápímmá mirá téqo kéiteqa paá neginaagí-nakon-aama itáaro. íbêqa túma mamé uí-áímmá pááqyamma tenúne.

¹⁷ maamin-áímmá kemá uyátárai-nakoni náápaakon aménáápáqá íma kágayaune. miráuma Korítiani-marupaq keráwáqti aúkápikemma mi-négináágí-nákómá wetábá taíbaq-aimma ôriq umá kétiye miraráá umá kemá tenúne.

18 óq-wayukama mi-qtátááqá mayáiyatababi mi-qtátáárîqo í-yatabama yeqtí yúmo mamé uíyaqa kegáráq ketúma mamé uyónúne.

19 keráwáqá neginaagí-wayukati yáama kanaaráq kéitaapoaq ketáagaraq ítáaro.

20 káqo-nakoma keráwáqtábá wení ánná-wayukaraa máigaae téna tin-nákón áama keráwáqá kéitaae. aáwaqa kámeq wemmá ayúwáawana keráwáqtí túyánámmá kéyabitiye. wemmá ayúwáawana wenaúma maména kéuyena anaaékaq keráwáqtí tóíqa yuraapániye.

21 kemá aqnún-náqá máepoaq keráwákáqá miráíyaq kéumatikauno? miráimanibo íbêq-kanaaraqa máqte-kayukama yeqtí yúma maméta kéuyoe. miráinaq íbêqa kegáráq neginaagí-nakoraa umá túma maméq uyónúne.

22 mi-káyúkámá náayuwabi yeqtí yúma maméta úyômma yemá Íbaru-wayukabiyo? kegáráq Íbaru-naqune. yemá Ítíráaeo-wayukabiyo? kegáráq Ítíráaeo-naqune. yemá Áabaraan-anna-wayukabiyo? kegáráq Áabaraan-annabike-naqune.

23 yemá Ítu Káríqtoni kaqtó-wayukabiyo? kemá mi-máyáiyábámá uyátá-maqma íráqôniq kéune. ítáaro. taígani-taoqa minnýaba ánná-naupaqa máq-uraune. taígani-taoqa ketúraqa yátarakekaraq tebúqa yimí-ánnárákékáráq tíkakaae. miráuraamma taígani-tupaaboaq kemá kanaaráq minnýabama íma yorautónúne. taígani-taoqa tebúqa tímikaaqtabama púyôwaniq uráune. maaminnýaba túma mamé uí-áíkmá neginaagí kéimanibo

24 káqo-kaqo-kanaaraqa Ítíráaeo-wayukama móra-tiyaapaq-yupaama tebúqnapo taíganamma (39) túma yurákáae.

25-26 káqo-kaqo-kanaaraqa kaumo-yúpáámá yáánápó tíkakaae. móra-taoqa óqtanapo iyaabóma tíkakaae. kaumobáq únópi-káárébmá máunana yokíkáiye. móra-taoqa únókón ámûraaqa móra-wagaagaraq nokáákaraq paá mayaqmé uréire uráunama mibáqá kuti-nópímmá nommá ôriq umá aúgípimma paá aqtaráune. yaímma-taoqa moyá-káyúkámá yáqtoqma tiwíkaae. yaímma-taoqa ketí waayúkama Ítíráaeobakemma tíkamma kéwaraawata óq-taoqa Yéqtaaeo-wayukama tíkamma wakáae. anó-marupakaraq kaqmáapaqa waayúkama íma máa-marabakaraq únópítábáqáráq ikatíq kéunata kaaqaari-tíbáqáwáaráa-káyúkágáráq yemá kemmá mamá ikatíq umátíkaraae.

27 kemá ketí mayaímá matéq kammáa uráune. yaímma-taoqa kemá túmá íma waéq aáwaqtababi noqtábámá táayaba uráune. taígani-tupaama aáwaqa áraimma íma naráune. kemá yaugíqtábá kéunana ketí unáákáqtôgaraqa íma wáqe-uraiye.

28 máqte-tupaama ókon-okoyukama Ítuqtaba áíkuyoqtabama kemá taíbaq-tuyanamma ítaraune.

29 yeráwápiké yaímma-yuma aqnúnîq kéowaqa yeráwáqtábábóaq kegáráq aqnúnîq kéune. ánibo yaímma-yuma yemmá yíwíqma kúmiq-yataapi mamá kéyikaawanama minnýabama kemmá tiyamma kéieye.

30-33 Tamáátikati-marupaqa anómma yabíkái-naqa (kíni) Arétatima wení kawáá-wáyúkámá tímáyíkáitata máqten-aukapaq yabíkéta kemmá yáqtoraneta uráae. miráimanibo ketí aanábó-wáyúkámá kamáágupi tiwítikareta ánnáma kúmaketa motóqapike yabitimá márû-kurugoni aaumépaq tiyúwáawaq péqmareq kóuraune.

kemá túma mamé uí-áímmá tennamá maami-qtátáákómá keráwáqá tiráátimma kemmá mamá aqnún-nákáá káuqtikaiye. Áánûqtuma uyátárai-naqa Ítu Káríqton aboámá kétaimma maami-qtátááqtábá kemá kaaqaari-áímmá íma kétune. wenáwîqa watúq-watuq umá múte yaúyóro.

12

1 ketí náápaaqtaba túma mamé uí-áímmá neginaagí-yataaqanibo paá

móragaraq tenúne. íbêqa ketí kaikáá qtátááqtábágáráq uyátárai-nakonopake awaaméq-yátááqtábágáráq tenúne.

² kímora-naqa Ítun anaaé kéwarai-naqa aónaunana wemá páátákáá Áánûqtuni mú mikákáá yanaa-márúkáq yaúmena utáiyé. min-nákómá wenaúrraraq utái paá arun-íyápóáq utáiyó? kemá íma kéitaunamanibo Áánûqtu wenamáa kéitaiyé. minnámo pááq uráimma naayóbáqá títaupake kaayaqté-kaayaqte-karitimaatima kégoiyé.

³ ókaraq kétune. wemá wanaúgaraq máqe urárani íyaq wenaúgaraq máqe uráraníyo? kemá íma kéitaune. Áánûqtu wenamáa kéitaimanibo kemá itaúnama áraimma wemá páátákáá Áánûqtuni mú mikákáá íráqô-marukaq utáiyé.

⁴ mibáqá ítarai-qtataaqtabama watáanapo kanaaráq íma tewánîq uráiyé. maami-qtátááqtábámá maa-márábí-káyúkámá yeqtí yóyaukakemma íma tero.

⁵ miráuma min-nákóqtábámá túma mamé uí-áímmá kétupo kenamáárîq ketábámá ítenune. mi-qtátáákómá keráwáqá tiráátimma kemá aqnúnîq únna-yataaqtaba yenamáa mi-qtátááqtábá túma mamé uí-áímmá tenúne.

⁶ kemá ketábá túma mamé uí-áímmá tennamá kemá neginaagí-nakaa íma ónúne. ímiyé. árain-ain-aatuqma tenúne. ááqibo kemá túma mamé uí-áímmá íma tenúne. watáama téq nôrawabi únna-yataakoma waayúkama mamá ketí árain-aaimma kéyiraatiyé. kemá ketí árain-aikoqtabama íma uyátá-maqma máunaboq ketí túma íma mamé uyónúne. kemá ketábá túma mamé kéuyonatama waayúkama yeqtí yúyánápímmá tétama “wení árain-aikoqtabama uyátá-maqma wemá anómma máiyé” téta tínomanibo min-áímmá íma áraíne.

⁷ kemá anómma íráqô-qtataaqa aónaunayabama ketí túma mamé uíyábámá Áánûqtumma íma kákaiyé. miráuma wemá kemmá tútiq-yataaqa tímikaitana ketúraqa areríyagoni áwáyaakoraa kéiyé. miráuma mórama Tááqtaani kaqtónakoma kemmá tebûqa tímínikaa kéiyé. kemmá mamá aménáápáq tikáitaq máunaboq ketí túma kanaaráq íma mamé uyónúne.

⁸ kemá uyátárai-nakomma maami-qtátááqá matuwaíkáae téq kaumobáq ítama aónaraunamanibo

⁹ wemá maará téna kemmá yauwéqma tímá tímikaiyé: “wenamáa ketí íráqô-qtataakoqtaba emá kéone. miráítaa emá aqnúnîq kéonanama ketí akoqnaágoma emmá íráqôniq umákaitana akoqnaá pááq kéiyé.” téna yauwéqma tímá tímikaiyé. miráinaq kemá aqnúnîq únna-yabama túma mamé uí-áímmá kétenana Ítu Káríqtoni akoqnaágoma kemmá yaútûma ánáakutikaniyé.

¹⁰ Ítu Káríqtoqtabama aqnúnîq íyábámá kemá timuqá kémarauene. kemá yikárarán-áímmá kémaye q tú-tiqa kémayaune. ókon-okomma ummaayátááqá kémayaune. waayúkama kemmá mamá táíq kéumatikaáe. taíbaq áwáábíq-yataaqa abarokáq pááq kéimanibo máqtemma mi-qtátááqtábá Ítu Káríqtotababoq itó-uma akoqnaá kéune. miráí-qtataakoma ketôpaq yíqtábámá kemá timuqá kémarauene. kemá aqnúnîq únna-ma mikákémmá mi-kánááráq kemá akoqnaá-naqa káuraune.

¹¹ kemá neginaagí-nakaa kéumanibo keráwáqá kemmá mamá túma mamé uí-áímmá kétima-tikaiyé. keqtábá túma mamé uígónîq-wayukama umá máero. kemá íma anó-naqa máunamanibo mi-kááqáári-tímáyíkárái-káyúkátí yiménáápáqá íma máune.

¹² keráwáqá kétimonaawaq kemá máqte-qtataariq únna-waigoma áraimma tímáyíkarai-kayukati yáaimma keráwáqá kétiraatiyé. ánibo Áánûqtuma kekáké anón-awaameq-yataakaraq anó-mayaigaraq kémayaitaq keráwáqá aónarae. ketí namuro-wáyúkámá kemmá mamá táíq kéumatikaamanibo kemá paá miráuqte kéuyunaq aónarae.

13 káqo-kaqon-aukapakemma Áánûqtuni waayúkama mórabi álkuyo-yuti aúkápikemma kemá keráwáqtábá márú mikákáá pááqyan-iraq umátikarauno? kemá keráwákáqá meyáqtábá íma ítama tímonaraunapoaq minnáyabawaq keráwáqá tirummá kéiyó? kemá keráwáqá íráqôniq umátikaunayaba keráwáqá ítama aonéq “ketí kúmiqa paábaq matuwéq tiwíkatúwáaro” téraq tenúno?

14 íbêqa kemá kaumobáríq umá keráwáqá ko timónanaaq yokaa kéune. ánibo keráwáqá kemmá yaímma-yataaqa timéq tíwáqnaa ínôqtabama íma ítama aónanune. keráwáqtí móneqtabama kemmá íma kétékaiye. ímiye. Ítukaq itáíq-itaiq ínôqtaba kemmá keráwáqtábá kétékaiye. itáaro. ketáámá iyápóanaaqtabama yinóboyuma “aáwaqa yímero” téqtaa íkétunataae. ímibo yinóboyuma aáwaqa yeqtí iyápóanaamma “yímero” téqtaa kétunaqtaa keráwáqá ketí iyápóraa umá mááe.

15 keráwáqá tíwáqnaa iyábámá ketí máqte-qtataakaraq ketábágáráq keráwáqá timénúne. miráiyabama kemá timuqá kémarauene. kemá miráuma keráwáqá ketirummá kétimenaqa keráwáqá kemmá keráwáqtí tirummá paá pááqyamma kanaaráq timínô?

16 yaímma keráwápíké maará téta tínoe: “áraine. Póroma keqtáá yama kétimonenama meyámmá íma matáiyé. ááqibo wemá aúyánákáráq-nákómá máena keqtáámá makáqma tiwíkaiqtaae.” téta tínoe.

17 keráwáqá kéitaae. maamin-áímmá íma árain-aimmiye. mi-káyúkámá yemmá ketí aúbagaraq keráwáqtôpaq timáyikaunata maméta o-yúmá yemá keráwáqá makáqma tiwíkaao? ímiye.

18 kemá Tááítatimma keráwáqtôpaq wíkáae téq inaa tiráune. ánibo kemá óqa túbâqawaaraa-naqa timákaunana wetê yagaroqtamá uráiyé. Tááítatima keráwáqtôpakemma yaímma-yataaqa wetábáwáq matáiyó? ímiye. wetê ketéma mimórá-Áókáq-Áágóní anaaé kéwarauyana kerátái táaikoma mimóráíq kéiyé.

19 keráwáqá túyánámmá itáamma kerátámá keráwáqtí túbáqá anónná-aimma teyúyô? kerátá ímiye. kerátámá nóinainabi Ítu Káríqtoma “tekaao” tin-áímmá kerátámá kétima-timuye. ánibo kerátámá Áánûqtun-aurakaq kétima-timuye. kerátái tikáin-aanabo, kerátámá máqte-qtataariq úyamma keráwáqá tíwáqnaa iyábá mirá kéuye.

20 kemá mibáq ko yamá onnamá keráwáqtí táaikoma kemmá tikáiniraq umá máiyaraq timónanuno? keráwáqá kemmá timónaneq túyánámmá itáan-iraq umáwaq máeraq ónúno? minnáyaba kemá netuq-túyánámmá kéitauene. keráwáqtí aúkápimma ááíq-aikaraq kárún-aikaraq túyamma í-yátáákáráq aúyababa í-ááikáráq tikaarán-áikáráq káqowa-kaqowamma timá táíq umákai-aikaraq mi-máqtén-ááímmá keráwápímmá wáinaraq ko aónanuno? yaímma-yuma yeqtí yíwîqa múte kéyauyeta máqtemma mimórá-túyánákáq íyaq máiyaraq ko aónanuno?

21 keráwáqtôpaq onnamá Áánûqtun-aurakaq keráwáqtábámá tigeayábáwáq ónúno? keráwáqtábá kemá taíbaq-tuyanamma kéitauene. yaímma keráwápíkémá náayuwabi kebó-áímmá tarôq éq túranannama aráaqtabama keráwáqtí kúmiq-yataapikemma íma waékáiyáqa kemá tiruqtabá ôriq umá umátikanune.

13

1 íbêqa kaumobáríq umá keráwáqá yama timónanaaq kéune. Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí téna kímora-nakoma káqo-nakomma aúbi maráinaqa kaayarábi kaumo-yúmá mikáq máiya-yuma mimórá-áin áátuqma tero.

2 keráwáqtôpaqa kaayapáríq umá uráunama kemá kékén-áímmá timá tíkaraunama móragaraq keráwáqtôpaq ónáá kéeq kékén-áímmá kétima-tikaune.

minná kemá keráwáqtôpaqo móragaraq wéqa kúmiq-yataariq kéo-kayukama paru-yátááqá íma yiménúne.

³ Ítu Káríqtoma ketáarake watáama árainma tínaraq itánáae téraq kéteo? Ítuma wemá íma aqnún-náqá máimanibo keráwápímmá akoqnáá-nare.

⁴ owé. miráimanibo wemmá kaapaq-yátáq arááparaamma aqnún-náqá máqe-uraimanibo Áánûqtuni akoqnáárakemma móragaraq wemá paá máíye. ketáámá Ítuma aqnúnîq uráiniq umá mórai q umá aqnúnîq kéunataamanibo keráwáqtábámá Áánûqtuni akoqnáárake wetê yagaroqtamá mánunatae.

⁵ miráuma kenamáárîq maqmá aónaaro. maaminnáyataba abáá umá aónaaro. minná itáiq-itaiq í-yátááqá yáqtoqma akoqnáá urááo? Ítu Káríqtoma árainma keqtí tirunóbáqá máíye téraq kéítaao? weqtábá keráwáqá ímo ítareqa keráwáqá aammá arábaraae.

⁶ miráimanibo ketáámá íma aammá arábaraunatae. minnýaba keráwáqá itaíkáae téq kétune.

⁷ keráwáqá otaammá íma kuígáae téqtaa ketáámá Áánûqtukaq nunamummá kétunatae. yaímma-yuma téta keqtááyábámá “aammá arábaraae” kéte. aammá ketáá íma arábáúnayabataa minnýaba keráwáqá tiráátenaqtaa ketáámá nunamummá íketunatae. ímiye. keráwáqá arutaígáae téqtaa minnýaba ketáámá nunamummá kétunatae.

⁸ ketáámá kenamáárîq árain-aikoma kanaaráq íma awéqtátuwanunatae. ketáámá paá kanaaráq mirá-onunatae.

⁹ keráwáqá akoqnáá kéowaqtaama minnýabama ketáámá timuqá kémarauataamanibo ketáámá aqnúnîq únnayabagaraqtaa timuqá kémarauatae. miráitaqtaa Áánûqtu keráwáqá mútûq mamá íráqôniq umátikaniqtabagaraqtaa nunamummá kétunatae.

¹⁰ minnýaba kemá nékake maamin-áúbámá keráwáqtôpaq kágayaune. miráinaq kemá keráwáqtôpaqo ko yamá kéonanama keráwáqtí táaikoma kemá keráwáqá táí-meyamma timígónîq umá kemmá ítiraatino. keráwáqá mamá akoqnáá íyábá uyátárai-nakoma wení náápaamma tímikaiye. min-náápáámmá keráwáqá mamá táíq umátikayaba ítímikaiye.

¹¹ ketíbâqawaayuo, íbêqa ketí watáama tímá ánatanune. keráwáqá mútûq íráqôniq umá auráiyátábá maqmá aónaaro. ketáama kéitera q mimórá-túyánákáq máero. kaayoné-yátáákógáráq máero. ánibo Áánûqtuma arummá amí-yátáákáráq kaayoné-yátáákóní áaimma máena keráwáqtê yagaroqtamá mániye.

¹² ye-wátánónááráá umá káqowa-kaqowamma tiyáámma wenamí-kanami kéeq tótó kéumayikeraq miráo-maarao-aimma tímáyíkáaro. Áánûqtuni waayúkama máqtemma maakákémmá yemá keráwáqtábá “miráo-maarao” téta kétimatikaae.

¹³ uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoni íráqô-qtataakogaraq Áánûqtuni akaí-yátáákógáráq Aokaq-Áágóni aanábóráá-qtátáákómá keráwáqtê yagaroqtamá waíno.

¹⁴ missing?
kemá Póroma
Tímotigarare.

Karétiani

Îtun anaaé kéwaraa-yuma káqo-kaqo-marukaq Karétia-marabaq mórabi áíkuyo-yubaq Póroma agatáiyé.

¹ kemá Póroma Îtuma timáyíkarai-naqa waayúkama kemmá íma tááyaraabo aboámá Áánûqtuma wemá Îtumma pukáipike itó-umakarai-nakoma wemá maami-máyáíráqá tááyaraiye.

² ketíbâqawaayuma ketê máe-yute ketáámá maamin-áúbábí keráwáqá Karétiani-marabaq áíkuyo-kayukayopaq miráoro-maaraoro-aimma kéyuwaunatae.

³ ketibotáámá Áánûqtugaraq uyátárai-naqa Îtu Káríqtogaraq yenákátí íráqô-qtataakaraq kaayoné-yátáákáráq keráwáqá tímêtaao.

⁴ Îtu Káríqtoma Áánûqtuma ketibotáái aúyánámmá kéwarena weni aúwaraimma yuwéna ketáái kúmiq-yataapike meyánîq uráiyé. wemá mirá éna íbêqa maa-márábí wái-tai-aaipike keqtáá mamá paábaq tiyuwánénataa mirá-uraiye.

⁵ miráínataa ketáámá Áánûqtun-awiqa aati-aatimá múte yauyónátae. miráuma waíno.

⁶ keráwáqô, miráonaaiqtabama kemá iyánáaqa kéune. Îtu Káríqtoni íráqô-qtataapike Áánûqtuma keráwáqá tááyaraimanibo keráwáqá páátákáá wemmá káyuweq káqon-ate-wataama kéitaae.

⁷ miráimanibo káqon-ate-wataama óqa íma wáiyé. ímiye. yaímma-wayukama keráwáqti túyánámmá mamá táíq kéeta Îtu Káríqtoni átê-wataama mamá waéq nááeq kéoe.

⁸ miráimanibo ketáá keráwákáq móra átê-wataama timá tímikaanataabi móra Áánûqtuni márûpake kaqtó-nakoma tinná átê-wataagoma minnâgogaraq ketáámá naayóbáqá tiráunna átê-wataagoma íma móraiq ínnama minnâ kanaaráq móra-nakoma mirá énama wemá áíta-marupaq puíno.

⁹ naayóbáqá ketáá tiráunnaiq umá keqnáámmá íbêqa kétunatae. ánibo móra-nakoma átê-wataama timá-timina-waigoma naayóbáqá ítaraanaikaa ímo ínanama min-nákómá áíta-marupaq puíno.

¹⁰ maami-kátááyábámá waayúkama keqtábá yikání iyabiyo? ímiye. Áánûqtuma kákaiqtapoaq maamin-áímmá kétune. waayúkama keqtábá yikáina-yataariq kéeqa kemá káqo-mayaima mayánúnamanibo Îtu Káríqtoni mayái-náqá íma mánune.

¹¹ máqtemma ketíbâtiwaayuo, kemá arupú umá kétima-timune. maamin-áté-wátáámá keráwáqá naayóbáqá timá-tímikaunama móra-nakoma íma mamá pááq uráiyé.

¹² min-áímmá móra-nakopike íma matáune. móra-nakoma íma tiráátiraiye. áraimma ímiye. Îtu Káríqtoma wenamáárîq kemmá tiráátiraiye.

¹³ naayóbáqá kemá nôrabi uráunna-aaimma minnâ keráwáqá ítaraane. kemá Ítíráaeo-wayukati monoq-áímmá wakáune. paru-yátáákómá kepímmá íma wáitaq Îtukaq yirummá ámê-kayukama keráwáqá ítaraae. kemá móra-iyakaq maréta áíkuyo-kayukama mamá táíq umáyíkaraune.

¹⁴ ketimatoq áa-yuti aúkápimma kemá taíbaq-wayukama uyátáreq Ítíráaeo-wayukati yáaimma kéwaraune. kemá ketí títaubikoni máqten-aaimma warámááq akoqnáá kéune.

15 miráimanibo naayóbáqá ketinóma íma matíkaraitanama mi-kánááráqá kemmá Áánûqtuma aúyataraine. wení íráqô-qtataapi wení mayaímá mayaíyábá tiwíkaiye.

16 wemá wenáanikoma kemmá tiráátiraimma minná íma Ítíráaeo-wayukamibo Yéqtaaeo-wayukabi átê-wataama mó-tikaae téna tiráátiraine. wemá kemmá tiráátiraimma móra-nakoma íma ítama aónaraunae.

17 kemmá uyátéta áqa timáyíkarai-kayukayopaq Yérútáárebaqa íma uráunamiye. ímiye. kemá Arébiya-marabaq uráunamiye. ánibo anaaékaqa Tamáátikatibaq uráunamiye.

18 anaaékaqa kaumo-kárítímáátímá yáwitaq Pítaate watáama ténááq Yérútáárebaq utáunamiye. ánibo wetê tiyááka umá móra-titaupaq-kanaama máqe-uraunamiye.

19 timáyíkarai-kayukama kemá móra íyimonaraune. Yémitima uyátárai-nakoni ábâkoma wenamá aónaraune.

20 min-áímmá íbêqa keráwáqtôpaqo agayáunama Áánûqtuma káonaitaq kemá keráwáqá kaaqaarimá íkétima-timune.

21 anaaékaqa Tíria-marabaq Tirítia-maragoni pááqya-marupaqa kemá uráunamiye.

22 miráimanibo Yúriabaqa Ítukaq itáíq-itaiq o-káyúkámá ketí tóíkaqa ítimonaraae.

23 yemá miráuma aamá kéitaane: “naayóbáqá maamin-nákómá tíkamataa uq-téwaimanibo naayóbáqá arummá aména itáíq-itaiq í-yátáákómmá mamá táíq éwai-qtataakoni átê-wataama íbêqa kétima-yimiye.” téta kéitaae.

24 minnáyaba yemá Áánûqtun-awíqa múte yaútaae.

2

1 kemá tiyááka umá kaayaqté-kaayaqte-karitimaatima maéq anaaékaqa Páanabatite keqnáámmá Yérútáárebaq utáuyane. kemá Tááítatimma awíqmetaa wegáráq utáunatae.

2 Áánûqtuma kemmá tiráátitapoq uráunae. maamin-áté-watáámá Yéqtaaeo-wayukama tiráunama minná kemá Yérútáárebaq anó-kayukama Ítuqtaba áíkuyikareq yemmá kéyiraatune. kemá maará téq túyánámmá kéitaune: “maami-máyáímá íbêqo mayáunagaraq naayóbáqô matáunagaraqa kanaararé tînô?” téq ítama káonaune.

3 Tááítati ketê mái-naqa Karíkibake-nare. miráimanibo wenaúma karánátaae téta móra-yuyanakaq íma makáae.

4 itáaro. yaímma-wayukama ketáái tîbâqawaayuti aúkáapi aúma karánéta aúpáq ya-kéberaae. mi-kááqáarí-wáyúkámá yemá abu-wáyúkábóata abú yamá káonae. yemá ketáái táaimma naayón-ááípíké keqtáá paábaq mamá kétiyuwetataa Ítu Káríqtogaraq mamá táíq éta Ítíráaeo-wayukati naayón-ámáán-áímmá keqtáá mamá yagaroqtánáae téta irááe.

5 ketáámá yemmá yíkáiniq íkéunatae. miráitaqtaa átê-wataagoni árain-aimma keráwáqtábá kéyaqtoraunatae.

6 ánibo mórama anón-iwíqa wáíye tíya-kayukama ketí átê-wataaraqa móra íráqô-qtataaqa íma maqmá arúbaraae. anón-iwirabi pááqyan-iwíqo wái-kayukayabama minnáyaba paátataare kétune. Áánûqtuma waayúkagoni áwíqtaba aúyánámmá íma kéitaiye. áraimma ímiye.

7 Áánûqtuma Pítaamma Ítíráaeo-wayukabaq timákarainiq éna mórai q umá kemmá timátikena “Yéqtaaeo-wayukabi átê-wataama mó tiyo” téna timátikaraiye.

8 owé. Áánûqtuma Pítaamma Ítiráeo-wayukabi mayaímá mayaíkáae téna timákaraiye. móraiq umá Áánûqtuma akoqnáárake “Yéqtaaeo-wayukati aúkáapi mayaímá mayaa” téna kemmá timátíkaraiye.

9 Yêmitigaraq Pítaagaraq Yóáanegaraq anó-kayukagaraq yemá kemmá Áánûqtuma aokarîq umá mayaímá tímimma aónaraae. miráitata yemá Páánabatite kekárátámá iyáámma tímikaakarataae. miráomma ketáái awaamépóaqtaa móra-tiyakaq makáunatae. minná yemá Ítiráeo-wayukati aúkáapi mayaímá mayáiyaqtaa ketáámá Yéqtaaeo-wayukati aúkáapi mayaímá mayánúnatae.

10 kímora-yataaqa keqtaámô itáan-aimma téta maará kéte: “keráwáqá áwáyoq-wayukayaba túyánámmá itéraq yíwáqnaa oro.” téta tiráae. mi-qtátááqtábá kemmá kékikaitaq kemá yíwáqnaa ónááq yokaa uráune.

11 Pítaama Áátiokiq itaq wenaúbáq Pítaama íarutainiq kéiyé téq wemmá timá ámikaune.

12 naayóbáqá Yêmitima timáyíkáí-kayukama íuraawana Pítaama Yéqtaaeo-abaqawaayute aáwaqa naráiyé. miráimanibo mi-káyúkámô kéyemma yetê ókaraq aáwaqa ínaraiye. miráimanibo yúma kárátaa-kayukati yáaqa ikátaiye. minná yúma íkárataa-kayukagaraq yúma kárátaa-kayukama íma yagaroqtamá kémaae.

13 tébakaq Ítiráeo-abaqawaayugaraq Pítaamo iníq kéowana Páánabatigaraqa yeqtáaqa kéikatenaboana kaayaq-yóyáúkáá-káyúkaráá umá ókaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq aáwaqa ínaraae.

14 kemá yemmá yimónáunama átê-wataaraqa íma arupú umá uréire kéowaq yúrakaq Pítaamma maará téq timá ámikaune: “emá Ítiráeo-nakomanibo Yéqtaaeo-nakora uráane. náaraq umáwaq Yéqtaaeo-wayukama mamá Ítiráeo-wayukati yáaimma waránô?” téq tiráune.

15 áraíne. ketáámá Ítiráeo-anna-wayukabike pááq uráunatae. Yéqtaaeo-anna-wayukama kúmiq-wayukabike íma pááq uráunatae.

16 miráitaqtaa ketáá káonaunatae. Ítiráeo-kayukati ámáan-aimma paá wáráaqtaba móra-nakoma Áánûqtun-aurakaq kateko umá íma mániye. ímibo paá Ítukaq itáíq-itaiq umá arummá aménama Áánûqtun-aurakaq kateko umá mániye. owé. ámáan-aimma paá wáráaqtaba Áánûqtun-aurakaq kateko umá íma mánunatae. ímibo paá Ítuqtaba itáíq-itaiq kéipoaqtaa Áánûqtun-aurakaq kateko umá mánunatae.

17 miráimanibo ketáámá Ítu Káríqtokaq tirummá kámunaboaqtaa minnárake Áánûqtuma “kateko-wáyúkáé” tínataama anaaékaqa ketáá miráuma Yéqtaaeo-anna-wayukama kúmiq-wayukaraa umá maéqtaa ketáámá ketábátáá aónaraunatae. Ítu Káríqtoma ketáái kúmiq-yataakoma mamá pááq uráiyô? aaqáo. ketáá mirá-tenunataabiyo? áraimma ímiye.

18 itáaro. keqnaámmá yauwéqma Mótetini ámáan-aimma waránúnô? aaqáo. ímiye. kemá min-ámáan-áímmá waréqa Áánûqtun-aurakaq kateko-náqá íma mánune. min-ámmá íarutain-ane.

19 Mótetini ámáan-aikoma kemmá aúwaraimma íma tímikaitapoaq yawítítukaune. mútûq-amaan-aimma kemá íma kanaaráq wakáune. kemá kúmiq-yataariq onanamá Mótetini ámáan-aikoma téna “puínóne” kétiye. miráitana ámáan-aikoma keqtaá tikamma képuimanibo Áánûqtuma aúwaraimma kékimitae. ketí aúpáq-áímmá itáaro. minná

20 kaapaq-yátáqá Ítuma ketí kúmiq-yataaqtaba pukáipoaq kemá wetê mibáq máqe-uraune. miráitaq kemá Póroma ámáan-aikoqtaba wetê pukuráune. miráimanibo íbêqa kemá íma máupo Ítu Káríqtoma ketí tirunóbáqá máiyé.

min-náqá Póroe te-náqá íma máíye. ketí túwaraimma minnáe. Ítu Káríqtuni aúwaraimma kepí kémaíye. ketúgoma paá wáimanibo íbêqa Áánûqtuni áanikokaq itáíq-itaiq umá paá kémaune. ketí kúmiq-yataaqa wáitanama minnáyaba puyónúnamanibo keqtábá pukuráíye. ketúgoma íma pukuráimanibo wenaúgoma pukuráíye. miráipoana íbêqa ketúgoma paá wáíye. keqtábá kákaitana keqtábá pukuráíye.

²¹ Áánûqtuni paru-yátááqá íma paábaq kématuwaune. ámáan-ainapo Áánûqtun-aurakaq kateko umá máíyanama kanaaráq Ítu Káríqtoma pukáimma minná paátataaqtaba pukíné uráimiye.

3

¹ neginaagí Karétiaq-wayukao, keráwáqtábá Ítu Káríqtoma pukáitaq keráwáqtí túrakaq tiráátiraune. íbêqa náawaq keráwáqá mamá aíbôqnaaboqa káutikaiyo?

² kemá keráwáqá kímora-yataaqtaba timá tíméro. Áánûqtuni Aokaq-Áágómmá náaraq umáq matááo? ámáan-aimma wáráaqtaba matááo? ímiye. átê-wataama Ítu Káríqtoqtaba itáíq-itaiq okákénáq matááo? owé.

³ nôraq itaráq íbêqa neginaagí kéoo? áqnáabaq Áánûqtuni Aokaq-Áágóní áwáqnaa í-yátááqá matáamanibo íbêqa ámáan-aikaraq puí-yátáákáráq íyaq yauwéqma mirá íno?

⁴ naayóbáqá keráwápí ummaa-yátááqá páaq uráimma minná keráwáqá paá min-úmmáámá matááo? kemá túyánámmá itáunama keráwáqá paá-ummaama íma matááe.

⁵ nôraq itanawáq Áánûqtuma keráwáqá wení Aokaq-Áágómá tiména keráwáqtí aúkapi anón-awaameq-yataaqa tarôq uráíyo? keráwáqá ámáan-aikoni mayaímá máyáaqtaba mirá-uráíyo? ímibo wení átê-wataama itéq anaaé wáráaqtabae téna mirá-uráíye.

⁶ Áánûqtuni wataama agamatá-kánnáábí Áabaraaqtaba maará-tiraiye: “Áabaraama Áánûqtukaq itáíq-itaiq itanabóana Áánûqtun-aurakaq kateko umá máqe-uraine.” téna tiráíne.

⁷ miráínaq keráwáqá aónainoe. yemá náayuwabi Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtoqma akoqnáá étama yemá Áabaraani árain-iyapoma mááe.

⁸ naayóbáqá Áánûqtuni agamatá-kánnáábí tiráíne. Yéqtaaeo-wayukagaraq Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtoqma akoqnáá íyanama yeráwáqtábá Áánûqtuma téna “kateko-wáyúkáé” tíniye. miráitana naayóbáqá Áánûqtuma Áabaraamma timá ámikaine: “epíkémá máqte-marabaq-wayukama íráqôniq umáyikanune.” téna Áánûqtuma Áabaraamma timá ámikaine.

⁹ Áabaraama Áánûqtukaq itáíq-itaiq kéitana Áánûqtuma wemmá íráqôniq umákaraine. móraiq umá máqtemma itáíq-itaiq o-káyúkámá Áánûqtuma íráqôniq umáyikaniye.

¹⁰ máqtemma ámáan-aikoni aménáápáqô kémae-kayukama yúyánápímmá téta “minnárake Áánûqtun-aurakaq kateko umá mánunatae” tétama min-ámáán-áikómá yemmá yawáaq-umayikaniye. Áánûqtuni agamatá-kánnáábí mirá kétiye: “máqte-kayukama ámáan-aimma agamatá-kánnáábí wáin-aimma íma mûtûq waráíyanama yemmá yawáaq umáyikaniye” téna agamatá-kánnáágó kétiye.

¹¹ ketáámá káonaunatae. móra-nakoma ámáan-aimma mûtûq íma kanaaráq kéwaraiye. miráipoana ámáan-ainapo Áánûqtun-aurakaq móra-nakoma kateko umá íma kanaaráq aurániye. Áánûqtuni agamatá-kánnáábí ókaraq maará

kétiye: “min-nákómá wení itáíq-itaiq í-yátááqnpó Áánûqtun-aurakaq kateko umá matúq-matuq umá mániye.” téna agamatá-kánnáábí kétiye.

¹² ámáan-aimma Ítukaq itáíq-itaiq í-yátááqntábámá íma wáíye. móra-nakoma Mótetini ámáan-aimma íwarenama min-nákómá puíniye. ókaraqa agamatá-kánnáágómá maará kétiye: “móra-nakoma máqten-amaan-aimma mútûq warénama wemá kanaaráq aúwaraimma mayániye.” téna agamatá-kánnáágó kétiye.

¹³ ketáámá ámáan-aimma mútûq íma kanaaráq kéwaraunaboanataa Áánûqtuma keqtáámá yawááq kéumatikaiqtaae. miráimanibo keqtáámá íma yawááq-umatikena wemá Ítu Káríqtoma keqtááyábámá yawááq-umakaraiye. miráitana Ítu Káríqtoma keqtááyábá yawááq-i-naqa kaapaq-yátáq aúkáiye. minnýaba Áánûqtuni agamatá-kánnáábí maará kétiye: “móra-nakoma yaataq aráápenama wemá yawááq-i-nare.” téna kétiye.

¹⁴ miráitana Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq pukuráíye. wemá miráuraipoaq keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtuma Áabaraaqtaba timá akoqnáá umákaimma keráwákáráq kanaaráq mayánoe. miráitana Áánûqtu timá akoqnáá umákaimma áraimma pááq uráíye. minnýaba keráwáqá káonaae. abo Ítu Káríqtokaq keráwáqá itáíq-itaiq uráámma keráwáqtpaq Áánûqtuni Aokaq-Áágómá iráíye.

¹⁵ itáaro. kaayaq-nákórátá móra-iyakaq marétama aamá timá yarúmaraiyanama káqo-nakoma óq-aimma íma maqmá aráápaino. wemá mi-kátáábíké íma yaímma mayáino.

¹⁶ Áánûqtuma Áabaraate aamá timá yarútaimma mirá-uraiye. kanaaráq Áánûqtuma téna anaaékaqa íráqô-qtataaqa pááq íniye tiráíye. mi timá akoqnáá umákai-qtataaqa Áabaraamma kámena wení iyápógaraq ámikaine. wemá máqte-noiyapoe ítiraine. wemá netuq-nóiyápóyábá ítiraine. ímiye. wemá paá kímora-iyapoyaba téna maará tiráine: “ení iyápóe” tiráine. min-íyápómá Ítu Káríqtoe.

¹⁷ ketáagon áaimma maará-uraiye. mi-kánááráqá Áánûqtuma Áabaraamma timá akoqnáá umákarai-kanaaraqa Mótetini ámáan-aimma íma wáqe-uraine. mi-kánááraké ayáqtáá-kanaama (430 karitimaatimá) kóuráíye. mikáké Mótetini ámáan-aimma pááq uráíye. mi-kánáámá pááq uráimma Áánûqtuma Áabaraate aamá timá akoqnáá uráimma íma waékáiye.

¹⁸ ánibo Mótetini ámáan-aimma waráinapo keqtáámá kanaaráq ayúqtikenataama Áánûqtuma Áabarate timá yarútain-aikoma naayóbáq ánatagine iné. miráimanibo maamin-ámáán-áínápó íma kanaaráq káyuqtikaiqtaae. ímibo keqtáámá paá Áánûqtuma Áabaraate aamá timá yarútaimma itáíq-itaiq í-nápó káyuqtikaiqtaae.

¹⁹ abo nôraq itanawáq ámáan-aimma wáíyo? wemá maará-uraiye. kúmiq-yataakoni áaimma abarokáq tiráátinenataa mirá-uraiye. Ítu Káríqtoma pááq uráíkaq min-ámáán-áímmá kéwaraunatae. Áánûqtuma naayóbáqá timá akoqnáá umákarain-iyapoma Ítu Káríqtoe. Áánûqtuni kaqtó-wayukati yóyaupikekaraq min-ámáán-áímmá maa-márábí iráíye. Áánûqtuni kaqtó-wayukanapogaraq Mótetini óyaupikekaraq min-ámáán-áíkkómá Áánûqtunopake kukéna waayúkáyôpaq iráíye.

²⁰ miráimanibo Áánûqtumo Áabaraate aamá timá yarúmaraitanama kaqtó-wayukanapo mi-kátáámá íma wáqe-uraiye. ímibo Áánûqtuma Áabaraamma wenóikaraq káonena timá ámikáíye.

21 miráitana ámáan-aikogaraq Áánûqtuma Áabaraama timá akoqnáá umákarain-aikogaraq namuroîq kéoyo? árainmma ímiye. miráimanibo keqtaámá ámáan-aikoma íma kanaaráq káyutikaiqtaae. ímibo ámáan-aikoma paá mirá-íniye.

22 ámáan-aikoma keqtaámá kékén-áímmá kétimatimiqtaae. kúmiq-yataakoma máqte-kayukama ánná kúyikaraiye. Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá minnýaba kétiye. miráipoaqtaa ketáámá paá Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéeqtaama min-áúwáráíqtábá Áánûqtu Áabaraamma timá akoqnáá umákaraimma kanaaráq mayánúnatae.

23 naayóbáqá Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq í-yátááqá íma pááq uráikaqa ámáan-aikoma ánná kútikaraiqtaae. ánibo ketáámá ánnábí máqetaa mi-kánáárákémmá áaimma átáma Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéunatae.

24 owé. ámáan-aikoma ketáái kawáá-nákáá uréna ketáái tirááti-nakaa umáe kéwitana mi-kánááráqá Ítu Káríqtoma iráíye. mi-wágóni anaaékaqa Ítukaq itáíq-itaiq kéeqtaama Áánûqtun-aurakaq kateko-wáyúká máunatae.

25 íbêqo Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq í-kánáámá wáipoana ámáan-aikoma ókaraq ketáái kawáá-nákáá éna tirááti-nakaa umá íma máíye.

26 abo itáíq-itaiq í-yátááqáqá Ítu Káríqtokaraq mórabi yagaroqtamá Áánûqtun-araaqa keráwáqá mááe.

27 Ítukaq mórabi yagaroqtamá nommá perai-wáyúkámá wenáaimma kémayaae.

28 miráipoana mi-máqte-káyúkámá mimóráíq umá mááe. Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq íma meyámmá máyáa-kaqto-wayukagaraq paá iyúwáa-kayukagaraq waagógáráq aaragógáráq máqtemma Ítu Káríqtomma mórabi yagaroqtamá mimóráíq umá mááe.

29 Ítu Káríqtuni waayúkamo máeqa kanaaráq keráwáqá Áabaraani árain-iyapannama máeq Áánûqtuma Áabaraamma timá akoqnáá umákarain-auwaraimma mayánoe.

4

1 kemá ókaraq timá-timenune. íyápógoma maabumá máqe-urai-kanaaraqa wemá miráuma mayái-nákóráá umá máqe-uraiye. miráimanibo aboání máqte-qtataaqa wennáe.

2 wemá paá kawáá-wáyúkágáráq anó-kayukagaraqti yiménáápáq máena aboámá timákaraina-kanaaraq wíno.

3 ketáágáráqá miráuma Áánûqtuni iyápóraa umá máeqtaama mi-kánááráqá máqtemma maa-márábín-ámáán-áíkóni aménáápáq máqe-uraunatae.

4 kanaagómá umágitanama Áánûqtuma wení áanikoma timákáraiye. aaragómá marákáitana Ítiráaeo-wayukati ámáan-aikoni aménáápáq máqe-uraiye.

5 mi-káyúkámá min-ámáán-áíkóni aménáápáké ayúqyikanena kukáíye. miráuraipoaqtaa ketáámá kanaaráq Áánûqtun-araaqa mánunatae.

6 íbêqa wení iyápó-annama mááe. miráitana Áánûqtuma wenáanikoni Aágomma timákáitana ketáái tíyaqnoaq min-Áágómá maará kétiye: “apááô, ketiboó” téna tirupiké kétiye.

7 miráitaq keráwáqá ókaraq mayái-wáyúkáráá umá íma mááe. ímiye. keráwáqá wenáanimaare. ánibo keráwáqá Áánûqtuma tiwiráinaq wení iyápó-annama máeqa kanaaráq keráwáqá wení máqte-qtataaqa mayánoe. áanimma máiyana Áánûqtuma wení máqte-qtataaqa timíniye.

8 áraine. naayóbáqá keráwáqá Áánûqtuqtabama íma ítarepoaq maníkóni aménáápaq máqe-uraamanibo

9 íbêqa keráwáqá Áánûqtuqtaba kéitaae. abo kemá maará-tenuno keráwáqtábá Áánûqtuma kéitaiye. nôraq itanawáq naayón-ámáán-áíqtábámá keráwáqá kétikaiyo? min-ámáán-áíkmá íma keráwáqá tíwáqnaa íniye. keqnáámmá ánná-mayairaa mayánéraq kéoo?

10 keráwáqá nôraq itaráq aokaq-yúpáámá aokaq-wíyóqtábábi kéqokeq-kanaayababi naayón-ámáán-áíkmá omáqá kémayaa?

11 keráwáqá kemmá ummaamá ketime. miráitaq ketúyánápímmá keti mayaígómá keráwápi wáimma paátataakaa ínabo téq kêtune.

12 ketíbâtiwayuo, kemá keráwákáq inaa-inaa kêtune. minná kekáá umá ámáan-aipikemma ayúqtikaraikaq máero. kemá Ítiráaeo-naqa ámáan-aipike ayúqtikaraimanibo keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama aati-aatimá ámáan-aikopike ayúqtikaraane.

keráwáqá kemmá móra otaammá íkutikaraae.

13 naayóbáqá ketúgoma akoqnaá íuraimanibo kemá keti áqnaabaq-kanaama keráwápi áte-wataama timá tímikaune. minnáyaba taákaq kémaraae.

14 kemá karímá kémayeqa keráwáqtí mayaígóni ámûraaq mamá túnnae kámatikaunamanibo kemmá íma tinaaemma kéumatikaae. tibô íkamatikaraae. ímiye. mórama Áánûqtuni kaqtó-narabi Ítu Káríqtonabi wenamáárîq kawáá umákáinikaa umá kemmá keráwáqá kawáá umátikaraae.

15 ketábá keráwáqtí timuqô marái-yátááqá náakaraq wáiyó? kemá abarokáq keráwáqtí íráqôn-aaíqtaba kêtune. minná keráwáqá keqtábá ôriq umá kétikaipoaq keráwáqtí túramma kubíqma kemmá timínóaa kêtune.

16 nôraq íyo? íbêqa kemá keráwáqá arupú umá timá tímikaunaboaq kemá keráwáqtí namurowáq aúkáúnô?

17 áraine. yaímma-wayukama yemá keráwáqá íráqôn-aimma ketime-timeta keráwáqá timíqmí kéo. kemmá ketimeqtatuweq yeqtí yinaae waraígáae téta kéoe.

18 íráqôn-aimma káqowa-kaqowamma yíwáqnaa íyábá timá-yimenunataama minná kanaaráq íye. ánibo ketáá mórabi ímo maéqtaama min-ááímmá íma yúwáaro.

19 keti pááqya-noiyapo, ókaraq kemmá tíqa kéena miráuma aaragómá iyápóma marakáne itana aíqa iníkáá umá tíqa kéiyé. kemá tíqa í-yátááqá kémayaanana kanaaráq Ítu Káríqtoma keráwáqtí tíyaqnoaq wenáaimma pááq umá ánataniye.

20 tirunô kemá keráwáqté íma máune. kemá keráwáqtábá káqon-aimma ténáá kéune. íbêqa kemá keráwáqtí táaiqtaba taíbaq-tuyanamma kéitaune.

21 keráwáqá ámáan-aikoni aménáápáq mánaae tíya-kayukama íbêqa kemmá timá tíméro. keráwáqá ámáan-aimma íyaq kéitaa?

22 agamatá-kánnáábí minnáyaba kétiye. Áabaraani áanikoratama kaayaré. morá-inikoma paá-mayaima ánná-mayairaa matáin-inikoma móra-aanikomma marákáraiye. káqon-inimma áwîq-inikoma móra-aanikomma marákáraiye.

23 paá-mayaima ánná-mayairaa matáin-inikoma marákárain-iyapoma minná anóama aaraukátí yáaikaq marákáraiye. ánibo káqon-inikoma marákárimma minná anóama Áánûqtuma timá akoqnaá uráikaq marákáraiye.

24 waéqma itái-áímmá mi-kátáágóni áaimma wáiyé. mi-kááyáq-íníkorátámá miráuma kaayaq-áímmá Áánûqtuma waayúkate timá yarúmakaine. mórama timá yarúmakain-aimma Táínai-anubake iráiyé. min-áíkáké iyápó-annama paá-mayai ánná-mayairaa-kayukama auránoe. Égaama mi-wágóni awaaaméré.

²⁵ Táinai-anuma Arébiya-marupaq mikáq Mótetima ámáan-aimma matáine. Yérútáárebaq-wayukama íbêkaraq Mótetini ámáan-aikoni aménáápáqá ánná-mayai-wayukaraa umá máápoana Égaama yeqtí awaaméré. íbêq-Yerutaarebaq wení awaaméré.

²⁶ ániibo Térai Áabaraani áwîq-inikoma Ítu Káríqtokaq itáiq-itaiq o-káyúkátí yinóae. aúge-Yerutarebaq wení awaaméré.

²⁷ Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá maará kétiye:

“aaragô, keráwáqá anaamoq-nóinímmá
timuqá márâaqtaba anókaq ááyama tero.
keráwáqá iyápóma marakaíyábá tíqa íuraipoaq
timuqá márâaqtaba anókaq ááyama tero.
paá máa-noinimma yeqtí iyápógoma
yiwaiqá máa-noiniti-iyapoma uyátá-maqma taíbaq mánœ.”
téna kétiye.

²⁸ ketíbâtiwaayuo, keráwáqá Ááítekimma Térain áanikote mórai q kéoe. Áánûqtuma Áabaraamma timá akoqnáá umákaraiqtataboq keráwáqá wení iyápó-annama káuraae.

²⁹ Égaani áanikoma aaraukâq-ááikákémô marákárimma wemá naayóbáqá wenábâkoma Ááítekimma mamá táiq umákaraine. Ááítekimma Áánûqtuni Aágokake marákárimma. minnáyaba Ááítekimma awaaómá awááguraine. íbêkaraq min-ááímmá paá wáiyee. minná mi-káyúkámá Mótetini ámáan-aiqtaba yúyánámmá itáa-kayukama Ítukaq itáiq-itaiq iyábá yúyánámmá itáa-kayukama kéyiwaagoe.

³⁰ Áánûqtuni agamatá-kánnáágó nóinaeq tiráiyó? maará kétiye:

“ánná-mayairaa matáin-inikaraq áanikogaraq
paábaq watuwaao.
áwîq-inikoni áanikoma wenamáa
min-íníkoní máqte-qtataaqa mayániye.”
téna kétiye.

³¹ tîbâtiwaayuo, mórai q umá ketáámá paá ánná-mayairaa-mayai-inikoni áráaqa íma máunatae. ímibo ketáámá Ítuni waayúkatakaama áwîq-inikon-araaqa máunatae.

5

¹ Ítu Káríqtoma keqtáá naayón-ámáan-áípíké ayúqtíkaraiqtaae. ayúqtíkarai-kayukaraa umá paá máero. minnáyaba Ítuma máigaae téna kétiye. miráitana keráwáqtí ayúqtíkarai-qtataaqa yaqtóráaro. móra-wayukama yeqtí yímáan-aikoni aménáápáqá iyuwáiyata íma matiyúwáaro.

² itáaro. kemá Póroma keráwáqá kétima-timune. ániibo keráwáqá iyuwáiyata káqo-yuma keráwáqtí túma karáiyana kanaanaraq Ítu Káríqtoma íma kanaanaraq tíváqnaa íniye.

³ keráwáqá máqtemma iyuwáiyata túmo karánómma kemá kékén-áímmá kétima-timune. máqten-amaan-aikoma Táinai-anubaken-amaan-aimma mútûq íwareqa puínoe.

⁴ ániibo keráwáqá ámáan-aimma paá waráiyana Áánûqtun-aurakaq kateko umá íma auránoe. ímiye. paá mirá éqa Ítu Káríqtonopake Áánûqtuni paru-yátáápíké nékaq mánœ.

⁵ Aokaq-Áágóní akoqnáárake ketáá Ítukaq itáiq-itaiq umá yáqtoraanataa Áánûqtuma keqtááyábá “kateko-wáyúkááé” tîníqtaba awé kéunatae.

⁶ ánibo ketáámá Ítu Káríqtogaraq mórabi yagaroqtamá maéqtaama aúmo karai-ááikáráq aúma íma karai-ááikáráq minná paátaare. ánibo Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq éqtaa tirummá amí-yátááqá minná anó-qtataare.

⁷ áqnáabaqa Ítukaq itáíq-itaiq uráamma minná kanaa urááe. náaraq umá mirá-uraiyo?

⁸ Áánûqtuma keráwáqá tááyaraimma íbêqa keráwáqô wáráa-tuyanamma Áánûqtun-aaimma íma wáíye.

⁹ itáaro. yemá maará kéte: “pááqya-qtataaqa (yíqtime) kara-káyúkátí yammá agayái-kánábí makáiyana yakómá itorániye.

¹⁰ miraráa umá móra-nakoma keráwáqatí túyánámmó mamá táíq i-nákóní áwîqa kemá íma itaraunamanibo Áánûqtuma wemmá yawááq-umakaniye. keráwáqá ketê mórabi yagaroqtamá uyátárai-nakogaraq máapoana keráwáqatí túyánákómá ketí tiráátúnna-yataakaq yauwéqma yínoe. minnáraq túyánámmá kéitaune.

¹¹ yúma káráaro téq waayúkama kétima-yimuno? aaqáo ímiye. mirá itúnayabawaq yemá kemmá mamá íyaq táíq kéumatikaao? kemá abarokáq téq “túma káráaro” tenatamá Ítiráaeo-wayukama mi-kátáámá kaapaq-yáyábá íbêkaraq íma awétátuwanoe.

¹² yemá mi-káyúkámá keráwáqatí túyánámmá mamá táíq kéo-kayukama kemá yemmá maará timá-yimenaq kéune: “kenamáárîq keráwáqatí tíwáa-kakamma ko káráaro.” ténáá kéune.

¹³ ketíbâtiwaayuo, Áánûqtuma keráwáqá ayúqtíkaiqtae téna tááyaraiye. ke-qtáá ayúqtíkaraipoaq keráwáqatí tikaí-yátáákómá íma wáráaro. miráimanibo keráwáqá ayúqtíkaraipoaq wenáwáqnaa-wenawaqnaa umá weqtábá kákainna weqtábá kákainna oro.

¹⁴ máqten-amaan-aimma mórabi miráuma wáíye:

“keráwáqá kenamáárîq tirummá oníkáá éraq móraiq umá keráwáqatí timakaq maíya-kayukama tirummá yíméro.”

miráuma wáíye.

¹⁵ miráimanibo keráwáqá keiyáá unítíqa téq ááiq éqa kanaaráq keráwáqá atéráaro. abo keráwáqá mûtûq áíkuyo-kayukama máqtemma táíq umáginoe.

¹⁶ miráimanibo kemá maará téq kétima-timune. keráwáqá Aokaq-Áágóní áaimma wáráaro. ánibo keráwáqá mirá éqa kanaaráq keráwáqatí túgoni akaí-yátááqá íma wáráaro.

¹⁷ ketáá káonaunatae. mi-tái-ááikómá Aokaq-Áágómmá mamá márúte yuwánéna kéíye. mi-kááyáq-wáígórátámá namuroîq kéoye. miráonaae tíya-qtataaqa aati-aatimá keráwáqá íma mirá-inoe.

¹⁸ keráwáqá Aokaq-Áágóní anaaémo waréqa keráwáqá ámáan-aikoni aménáápáq íma mánoe.

¹⁹ waayúkati táí-yaaimma áqá aónatukaae. wé maará kéíye. kebó-yátááqá táí-aaimma waátâ-yuyanamma wáíye.

²⁰ óqtakakaraq yaatakáráq nunamummá tí-ááímmá kéte. uwaatagáán-ááímmá aá awáágî-yataaqa unítíqa tí-yátááqá kárún-aaimma tí-yátááqá áyámma í-yátááqá akáyáámmá tí-yátááqá we ánnáma mamá yataí-yátááqá

²¹ aúran-anna aí-yátááqá taíbaq aíbôq-nomma naí-yátááqá máqte-qtataakoma mirá kéoe. keqnáámmá kékén-áímmá kétima-timune. máqte-kayukama miran-ááímmô tarôq étama Áánûqtu yabíkái-marupaqa íma uwínoe.

²² miráimanibo Aokaq-Áágópiké maarán-ááímmá pááq kéíye. tirummá kéeqtaa timuqá kémareqtaa kaayoné-yátááqá tirunóbáqá wáíye.

23 ketáámá túma pukáipaq awé kéunatae. íráqôniq kéunatae. arupú umáe kéuyunatae. itáíq-itaiq umá kéyaqtoranatae. káqo-yuma tikaq múte kéykaunatae. ketáái túgoni akaí-yátááqá kéyaqtoranatae. min-íráqó-qtátááqtábámá aammá aúmatan-aimma íma wáíye.

24 máqtemma Ítu Káríqtoni waayúkama yemá táí-aaimma yetúgoni akaí-yátáákáráq kaapaq-yátáq arááparainikaa uráitataboata ókaraq íkéwaraae.

25 ketáái aúgen-auwaraimma Aokaq-Áágótê yagaroqtamá wáíye. min-Áókáq-Áágómá Áánûqtuni waayúkama mamá aakaraakaq íno.

26 ketáái tíwíqa íma múte yawíyataa ketáái tíbâqawaayuma íyamma íma umáyikeqtaa yeqtábá íma koyukaayúmna ono.

6

1 ketíbâqtiwaayuo, keráwáqá aónáiyana móra-nakoma kúmiq-yataariq í-náqá keráwáqá Ítu Káríqton-aaimma warané kéiya-kayukama kaayonébáké wemmá mamá arútáyakaaro. keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma kawáá umáyikáaro. Tááqtaama keráwákáráq makáqma aónaiyabae.

2 keráwáqá keráwáqti tíbâqawaayuma ummaa-yátááqtábá kammáa kaíyaqa yíwáqnaa oro. mirán-ááikáké keráwáqá Ítu Káríqton-amaan-aaimma weqtábá kákainna weqtábá kákainna í-ááímmá kéwaraae.

3 ánibo móra-nakoma téna “kemmá anó-tíwíqa wáíye” tínimanibo wenáwíqa íma wáitana wetábá wenamáárîq kaaqaari kétiye.

4 ketáá móra-mora-yutaati mayaígómmá táí-mayaiyababi íráqô-mayaiyabiyo téqtaa maqmqá aónaanataao. mirá énama móra-nakoma wení mayaígómá íráqôniq itana wemá kanaaráq amuqá maréna káqo-nakoni mayaímá íma aónama yainániye.

5 máqte-kayukama móra-mora-yuma yeqtí mayaímá iyááqtâ kumá máyáaro.

6 móra-nakoma Áánûqtuni aammá waráí-áímmá matáina-nakoma wení oótakake arááti-nakomma áwáqnaa umá amíno.

7 keráwáqá kaaqaari-túyánámmá wáráabo. móra-nakoma Áánûqtumma kanaaráq íma makatíniye. nói-qtataarabi marabí uqmaráiyamma mimórá-yátááqá utániye.

8 ítáaro. uqmakáa-kanaagaraq aáwaqa ábu kaí-kánáágómá miraráá kéíye. abo móra-nakoma wenaúgoni akaí-yátááqá warénama wení aqtó-kánááráqá puí-yátááqá mayániye. ánibo móra-nakoma Aokaq-Áágóni akaí-yátááqá warénama aqtó-kánááráqá matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayániye.

9 miráinaqtaa ketáámá íráqôn-aaimma waráiyábámá íma tíbôkariq ónátae. minnáyaba íma tíbô kégaitanama anaaékaqa íráqô-meyamma mayánúnatae.

10 miráinaqtaa ketáámá aammá abáá éqtaama kanaaráq ketáámá máqte-kayukaraq íráqôniq umáyikáánataao. anó-qtataaqa wáipoaq keqtíbâqawaayuma Ítu Káríqtoqtaba áqnáabariq miraráá umáyikáánataao.

aqtó-áímmá

11 kemá kanamáárîq anón-aubama keráwáqtôpaq ketiyáánapo awaaméqá umá agamaráunama aónaaro.

12 mi-káyúkámá keráwáqti túma karánáae téta yemá nôraq itatawáq akoqnáá kéoo? yemá paá waayúkati yúrakaga anón-iwíqa mayánáae téta kéte. Ítiráaeo-wayukama yemá ikatíq kéeta Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq pukái-nakomma itáíq-itaiq umá wáráánataama minnáyaba tú-tíqa íyábááé téta yemá íkéyikaiye.

¹³ miráitata yemá keráwáqtí túma keréta keráwáqá uyátetaboata kanaaráq yíwîqa múte yauwínoe. ábo yemá yúma káráa-kayukama yenamáárîq mútûq-amaan-aimma íma kéwaraae.

¹⁴ aaqibo kemá káqo-qtataakoni áwîqa íma múte yauyónúnamanibo Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq pukáitapoaq wenáwîqa wenamáa múte yauyónúne. miráipoana maa-márábín-ááímmá pukái-qtataakoraa umá túyánápí wáíye. kemá maa-márábí-káyúkátí yúrakaqa miráuma tikaí-yátááqtábámá pukái-nakoraa kéune.

¹⁵ aúma karáí-ááíkáráq aúma íkarai-aaikaraqa minnâ paátataaqiye. Áánûqtuma keqtáa mamá aúge-kayukama aútikaniqtaama minnáma anó-qtataaqiye.

¹⁶ minnáyaba máqte-kayukama uyátá-maqma min-ánón-ámáán-áíkómmá kéwareta Áánûqtuni kaayoné-yátáákáráq wení paru-yátáákáráq yetê máqtemma Áánûqtuni árai-kayukate waíno.

¹⁷ íbêkaraq anaaékaraq móra-nakoma móragaraq ummaa-yátááqá kemmá íma timíno. ketúraq abumá wána máqte-kayukama káyiraatimma minnâ kemá Ítu Káríqtoni mayaí-náqúne.

¹⁸ ketíbâtiwaayuo, ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoma wení íraqô-qtataakoma keráwáqtê waíno. miráuma waíno. kemá Póroe.

Ipítiani

Îtun **anaaé ké**waraa-yubaq **Ipítiani**-marupaq **Póroma** **agatá**iye.

¹ maamin-áímmá kemá Póroma Ipítiani-marupaq-wayukama náayuwabi Îtuma Metáiyana-aama akoqnáá umá kéyaqtoraa-yubaq kágayaune. máqte-kayukabi Metáiyaqtaba abarokáq timá yiménunnama minnáyaba Áánûqtuma kemmá timátikáiyé.

² maamin íráqôn-aaimma ketibotáámá Áánûqtu ketáái uyátárai-nakoma Îtu Káríqtote yeqtópake kuména maamin íráqôn-aaikaraq kaayoné-yátáákáráq yeqtópake kúmimma keráwáqá mayaígáae téq tímikaune.

³ Áánûqtuma ketáái uyátárai-nakoma Îtu Káríqtoni aboámá múte yauwínáqiye. wemá anón-iraqo-qtataaqa keqtáámá umátikenataa minná wenáanimma keqtáábí wenôpake timátikáitana kukáiyé.

⁴ Áánûqtuma maramá íma tarôq uréna keqtááyábá mamá wenáanikoni iyápóannaraa umátikaraiqtaae.

ketáámá Áánûqtuni ákái-yataaqa tirunóbáqá máinaboana ketáámá kúmikaraq otaakáráq íma wáimma-wayukaraa umá mánunatae.

⁵ Áánûqtuma wemá ákáitabae téna keqtáámá Îtu Káríqtoni-annabi pááq umátikenataa tiráiyé.

⁶ miráipoana Áánûqtuni íráqô-qtataaqtaba wenáwîqa yaaguyaqmá ónatae. maamin-íráqô-qtátááqá Áánûqtu ketáá paá timénataa wenáanima ákáiniyapoma kuménata tíwáqnaa íyábá uráiyé.

⁷ Îtuma wemá puyénaboana wení naaemá aqtíma wemá ketáái táwî-meyamma mamá paá umátikenata íbêqa Áánûqtuma ketáái kúmiq-yataaqa mamá paá umáyikena miráiqtaba íbêq-awaataqa ketáái kúmiq-yataaqtaba íma puyónúnatae. Áánûqtuma keqtááyábá íráqôniq kéumatikaiqtaae.

⁸ Áánûqtuma áa iténa maamin-íráqô-qtátááqá wemá paá tímikaiqtaae. minnáyaba anónna-anonna íma kanaaráq aménúnatae.

⁹ Îtu Káríqtoqtaba anaaékaqa keqtáámá wení aúpáq-yátááqá tiráátiraiqtaae. minná

¹⁰ Îtu wení kanaamô pááq ínana wé mamá yabi íniye. máqte-qtataaqa mamá yorupáinana wemá ebikáqá yabi íniye. wemá máqte-qtataaqa máqte-kayukagaraq Áánûqtuni márûpaqa maa-márágáráq wení náápaamma mamá yabi íniye.

¹¹ wenamá wení aúyánámmá waqména wemá áqnáabaqa akoqnáá-aimma keqtáámá Ítiráaeo-wayukabi timátikenataa móra tiwiráin-náqá wení Metáiyama keqtááyôpaq wemá timákaraiye.

¹² miráitana ketáámá áqnáabaq-kayukama Metáiyaqtaba awétáá uráunatae. Áánûqtuma keqtááyábámá wení tágama-akoqnáa-yataaqa maa-márábí-káyúkámá yirááténa wemá miráigaae téna tiráiyé.

¹³ íbêqa keráwáqá náayuwabi ímo Ítiráaeo-wayukama wemá keráwákáráq tiwirániye. keráwáqá wení árain-aimma itéra maamin-áikómá kanaaráq pukáiyapike tiwíqtuwaniye. itéra “árain-aine” téraq min-áímmá yáqtokaae. Áánûqtuma wení awaaméqá keráwákáq maréna minná wení Aokaq-Áágómá akoqnáá-aikaraq téna timáyíkaraiye.

14 Áánûqtuni Aokaq-Áágómá Áánûqtuni awaaméqá máena minnýaba ketáámá mamá Áánûqtuni máqte-qtataaqa wemá akoqnáá-aikaraq wení waayúkabi téna matáunatae. Áánûqtu wení waayúkama ayúqma ánatayikena téna yeráwáqá wení tágama-akoqnaa-yataaqtaba wenáwîqa yaaguyabínoe.

15 miráiyaba keráwáqá uyátárai-nakoma Ítumma itáíq-itaiq umá yáqtóráama ítareq keráwáqá mi-káyúkámá Ítun-aama waqmá kéwaraa-kayukama tirummá yímêma ítareq

16 minnýaba aati-aatimá kemá Áánûqtukaq “tíkáiye” téq keráwáqtábá kétune. keráwáqtábámô nunamummá kéteqa

17 kemá ketáái anómma kateko-kétíbótáá wení Aokaq-Áágómá keráwáqá amíyátábá kétune. mirámô inaqaama keráwáqá áaimma yayuwé mi-qtátááqá Áánûqtuqtaba abarokáq aónanoe. miráinaq keráwáqá Áánûqtumma aanábóráá aónama minnýaba keráwáqtábá kemá nunamupí kétune.

18 maénamo keráwáqá ítama arútátukera nóiqtaba Áánûqtuma keráwáqá yááyama minnýabagaraq nunamupí kétune. minná keráwákáráq Ítun-aama máqtemma kéwaraa-kayukagaraq wemá yááyama anón-apeqa anaaékaqa Áánûqtu kanaaráq yimíniye.

19 Áánûqtuma wení akoqnáágoma ketáágáráq máqtemma kéitaa-kayukayabimma anóniq umá wáiyee. wení anó-akoqnaama kémayena

20 mimórá akoqnáánápó Áánûqtu Metáiyamma pukaípíke atínakaraiye. Áánûqtu Ítumma mamá ayáánurapaq wení yabíkái-marupaqa ákáráiyee.

21 Metáiyama wenáwîqa máqte-kamaanikaraq abo máqte-naapaakaraq mú-maqma máiyee. íbêqa máqte-kawaa-wayukagaraq máqten-akoqnaagaraq wenáménáápáq wáitana abo anaaékaqa mamá mimórá íniye.

22 Áánûqtu máqte-qtataaqa wenáménáápáqá aítaupi makáiyee. Áánûqtu pááq umá wení tiwiránîn-naqa máqte-qtataaqaq anón-naqa wekáqô itáíq-itaiq umá wáráa-kayukati aúrakaraiye.

23 maami itáíq-itaiq umá wáráa-kayukama yeráwáqá wenaúraa íyana wemá aqnókáá íniye.

maami itáíq-itaiq umá wáráa-kayukama Ítuma wenáagoma yetirunóbáqá ógikaiye. máqte-qtataaqa Áánûqtu tarôq umákainama máqtemma Ítu Káríqtoma ógikaae.

2

1 keráwáqá íma Ítíráaeo-annabike-kayukao, kúmiqa akátuwe Áánûqtuni ámáan-aimma akatépoaq Áánûqtuni aúrikaq pukáa-wayukaraa umá máqe-uraae.

2 naayóbáqá maa-márágón áaimma wakááne. Tááqtaama waátá-aiikoni kawáá-nákó maéna abo wemá waayúkama Áánûqtuni ámáan-aimma akáte-kayukama yeráwáqtí yúyánámmá Tááqtaama yabitiráiyee.

3 naayóbáqá ketáámá máqtemma Ítíráaeo-wayukagaraq Tááqtaani aammá waréqtaa abo túgoma iqtábáé téqtaa miráráá uráunatae. túgoma wenápáqá koyágu-yayagu umá táwî-aimma pááq uráunatae. miráiqtaba Áánûqtuma ke-qtááyábáqáq aatáá tiwááguráiqtaae.

4 ááqibo

Áánûqtuni paru-yátááqá ôriq kéena wemá keqtaáyábá ôrikaa umá kákaiye.

5 ketáái kúmiqtababoana anónná táwî-meyamma mamá yínaqta puyónúnataamanibo Áánûqtu wení tiwiránîn-naqa tímikáiqtaae.

abo minnýabama wekáq náawabi warénama íbêqa wemá íma puyínîbo Áánûqtu ókaraq aúwaraimma wemmá amíniye. Ítáaro. Áánûqtuni paru-yátááqtábábóana íbêqa ketáámá itaa puyónúnatae.

⁶ Áánûqtu yagaroqtamá wení tiwiraín-náqá Ítute min-nákámá keqtaáyábá naayóbáqá tirááye:

“anaaeékaq yemmá kerátámá atínikeka yabíkáin-akoqnaama Áánûqtuma yabíkái-marupaqa yiméyúye.” téta tirááyamma íbêqa pááq uráiyé.

⁷ miráitana Áánûqtu máqte-kayukati yináábútáábi yirááráómmá wení íánatai-iraqo-qtataaqa yiráátiniye. minná wení íráqô-qtataaqa mimórá íráqô-qtataaqa wení tiwiraí-náqá Ítuma keqtaámá timénataa tiráátiniye.

⁸ keráwáqá wemmá itáíq-itaiq uráápoata Áánûqtuni íráqô-qtataaqa keráwáqti kúmiq-yataapikekaraq puí-yátáápkégáráq tiwíkaiye.

Áánûqtuni íráqô-qtataakoma íma mayairáké matááe. ímiye. Áánûqtu keráwáqá ákaq paá tímikaiye.

⁹ Áánûqtuni íráqô-qtataaqa anónnáma étama aarawaamá yetúyánápi “ketáái táaimma uyátáraiye” téta yetúma múte yauwínômanibo

¹⁰ Áánûqtu paá aá tiqtábá aúgeniq umátikaraiqtae.

ketáámá áaimma átáma Ítute mánae téqtaama íráqô-mayaimo Áánûqtumma ákáinaikaa umá maami-máyáímá aúyaqtikaraiqtaa íbêqa mayánatae.

¹¹ túyánámmá itáaro. keráwáqô matíkaraamma Yéqtaaeo-wayukamoe. mi-káyúkámá íma Ítiráaeo-wayukae. Ítiráaeo-wayukama yeqtúma waayúka iyáákaq káráma yemá keráwáqá íma kárata-kayukama tááyaraae.

¹² taákaq máráaro. naayóbáqá keráwáqá Ítiráaeo-annabike Ítuma Metáíyanopake nékaq máqe-uraae. máqte-kayukama yeqtí aúkáapike Ítiráaeo-wayukama Áánûqtuma timáyikaraimanibo keráwáqá mi-kánááráqá Áánûqtuni timú-timun-aimma Ítiráaeo-wayukate wení akoqnáá-aikaraq keráwáqá íma yaímma káyainaae. keráwáqá íma móra-yataakaq awé uréq abo íma Áánûqtunnama máqe-uraae.

¹³ miráimanibo íbêqa Áánûqtuni aara iyápóraa umá mááe. Ítuni naaénápo keráwáqá yabititaq Áánûqtuni waaqókáq irááe.

¹⁴ mirá téqtaa kétunatae.

Ítu Káríqtoma kaayoné-yátáákón áaine.

miráitana wemá Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq mórabi mamá áíkuyikaraiye.

Yéqtaaeo-wayukagaraq Ítiráaeo-wayukagaraq yeráwáqti aúkáapimma naayóbáqá kurumá íma kanaaráq aónai-kuruma Ítuma íbêqa mi-kúrúmmá yawarápatukaiye.

wemá yeráwáqti kaayoné-yátááqá aúkáiye.

¹⁵ wemá pukáimma Ítiráaeo-wayukati anón-nakoni ámáan-aimma wemá yawarápama ánatatukaiye.

wemá Ítuma Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukati aúkáapi kaayoné-yátááqá mamá yíkaraiye.

wemá aúgekaa-kama tarôq uréna íma kaayaqíbo kímora tarôq éna pááq uráiyé.

¹⁶ kaapaq-yátáq wenaúma keqtaáyábá tiména Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq móra-yubi yíkaraiye. miráitana ketáámá máqtemma Áánûqtu tiwíkai-kayukatae.

Ítuma yeráwáqti kaayoné-yátááqá aúkáiye.

17 wení kumína-kanaaraq íráqôn-augen-aimma mayaína minnáe. keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtuni népaq-awaataq máqe-uraamanibo ketáámá Ítiráaeo-wayukama Áánûqtuni waaqókáq máqe-uraunatae.

Áánûqtuni kaayoné-yátááqá máqtemma keqtaábí maména tímikaiqtaae.

18 Ítu Káríqtoma keqtaábí kuménataaboana keráwáqá Yéqtaaeo-wayukagaraq ketáámá Ítiráaeo-wayukagaraq mimórá-Áókáq-Áágómá mamá matéqtaa ketibotáámá Áánûqtunopaqa yagaroqtamá kanaaráq yenúnatae.

19 miráinaq keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama íma namuq-wáyúkaráá umá káqo-kayukati marabáqá mááe. ímiye. íbêqa keráwáqá yabíkái-qtataakoni aménáápáqá keqtaáráá éq keráwáqá Áánûqtuni ánná-wayukaraa mááe.

20 naakáá umá Áánûqtuni timákai-kayukagaraq wení amuné-wáyúkágáráq yeráwáqá mitáyaraa umá máawaq keráwáqá mitáyaraa umá mááe. min-nákóní ábomma Ítu Káríqtoe.

21 Ítuma ábokaa kéiteqtaa ketáámá wekáq timammá amúnanataa wemá keqtaá máqtemma yagaroqtamá tíkaraiqtaae. miráitaqtaa ketáámá yagaroqtamá Áánûqtuni aokaq anó-monoq-nakaa kéunatae.

22 Ítuma keráwáqá anó-monoq-namma kéitana Áánûqtuni Aokaq-Áágómá min-ánó-mónóq-náúpáq kémayie.

3

1 kemá Póroma keráwáqá Yéqtaaeo-wayukataba ánná-naupaqa máune. keráwáqtaábábóana Ítu Káríqtoma kemmá ánná-naupaqa tiyúkaiye.

2 é paámi itéq kemmá Áánûqtuma yaímma wení íráqô-qtataaqa tímikaiqtaba tíwáqnaa ónúne.

3 paá min-áúbábí áqa agayéq kemá timá tímikaunama Áánûqtuma wení aúpáq-yátááqá tiráátiraiye.

4 min-áúbámá yoraúma itéq kemô áaimma átáma itánúnayaba Áánûqtuni aúpáq-yátááqá wení timákarai-naqtabae.

5 naayóbáqá máqe uráá-kayukama min-aúpáq-yátááqtaábá íma ítaraane.

miráimanibo íbêqa Áánûqtuni aokaq timáyíkarai-kayukagaraq wení amuné-wáyúkágáráq Áánûqtuni Aokaq-Áágómá yiráátiraiye.

6 min-áté-áímmá minnáe. min-ánó-qtátááqá Ítuma pááq umátíkaraiqtaayaba Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtunopake keqtaáráá umá kanaaráq mayánóe. yeráwáqá mimórá-ánnámá ketáátê mááe. máqten-arain-aimma Áánûqtu akoqnáá umá timá tíkaraiqtaama yemá ketêta íbêqa kanaaráq mayánóe.

7 Áánûqtuma kemá Póromma mamá mórama wení timáyíkarai-kayukabi tíkaraitaq miráipoaq átê-wataama Ítuma keqtaáyábá umátíkarain-aimma kêtune. Áánûqtuma wení íráqô-qtataapike yaímma tiména wení akoqnáágo kepí mayái kémayaiye.

8 kemá Áánûqtuni waayúkama yeráwápíké anómma íma máune. ímiye. kemá paá yinaae kéune. miráimanibo Áánûqtu kemmá máqte-kayukabike yabiti-taq minnáyaba timuqá kémaraune. kemá Yéqtaaeo-wayukama abarokáq timá-yimikaae téna kateko-yátááqá Ítu Káríqtoqtaba kemmá Áánûqtuma timátíkaraiye. mi-kátékó-yátááqá Ítuqtaba uyátá-maqma anómma wáipoata ketáái watáayaba minnáma íma kanaaráq tenúnatae.

9 Áánûqtu wení aúpáq-yátááqtábá kemá máqten-aayapaq-wayukama tímá-yimikaae téna kemmá tímátíkaraiye. naayóbáqá maamin-áúpáq-yátááqá máqte-kanaaraqa Áánûqtuni aúyánápí aúyoqma wáqe-urena wemá máqte-qtataaqa tarôq urái-nare.

10 miráimanibo wemá íbêqa akoqnáá-wayukagaraq náápaa-kayukagaraq ketáámá Ítun anaaé kéwarauna-wayukanapo yemmá wení itaí-yátááqá kéyiraatiye.

11 maa-márámá íma tarôq uréna Áánûqtuma nói-qtataarabi maa-márábímmá pááq íniye téna aúyánámmá ítaraiye. íbêqa wemá abarokáq ketáái uyátárainakoma Ítu Káríqtoma wení mayaíráké mamá pááq kéiyé.

12 íbêq-kanaama ketáámá náayubi Ítu Káríqton-aama wáráanna-wayukataama Áánûqtute wataá-wataa kanaaráq tenanataá Áánûqtu keqtáámá ítátikaniqtaae.

13 abo kemá kaarabútimo wéqo tútiqo matáunayabamibo keráwáqá Ítumma íma ayuwéraq yáqtóráaro. kemá maami-tútíq-yátááqtábá keráwáqá uyátá-maqma akoqnáá ígáae téqa kémayaune. keráwáqô akoqnáá umá máiyana Áánûqtu keráwáqtábá amuqá matikániye.

14 ketibotáámá Áánûqtuma wení aúpáq-áúyánámmá kemá túyánámmá kéiteq wekáq tiraayutaúmmá káyaone.

15 máqten-annama maa-márábíkaráq Áánûqtuni márûpakaraq yeqtiwîqa yeqti náápaakaraq Áánûqtuma yímikaiye.

16 Áánûqtuma wení akoqnáábike tirunóbáqá wení Aokaq-Áágómmá mayaígáae téqa keráwáqti tíyaqa akoqnáá umátikeq minnýaba nunamupí keráwáqtábá kétune.

17 Ítumma itaíq-itaiq umá mái-yataaqa yáqtoraijaae téqa Ítuma tirupi máetaq minnýabagaraq nunamupí kétune. yaayánûkoma marabí wiqména kúmikkaa umá keráwáqti itaíq-itaiq í-yátáákómá miráuma Ítuni akaí-yátáápáqá wiqmá kumíniye.

18 Ítuma náaraq umáwabi méyábáq uyáténa mémánóbáq kubaúma ke-qtááyábámá kákaitaq keráwáqá minnýábá ítama tágaigaae téq nunamupí kétune.

19 ketáámá wení akaí-yátááqtábámá íma ítátuweqtaamanibo wenáaimma tíménaqtaa ógiqma mayaígáae téqa keráwáqtábá nunamupí kétune.

20 Áánûqtuni akoqnáá-yataakoma ketáábímmô kéinanama maamin-ákóqnáá-yátááqá mú kéuyatamaqtikainanataa ketáái túyánákáráq ketáái inaa tí-yátáákáráq uyátá-maqma íniye.

21 ketáámá Áánûqtuni ánnábike-kayukama Ítu Káríqtoqtabama wekáq “tíkáiye” téqtaa wenáwîqa aati-aatimá matúq-matuq umá múte kéyayunatae. áre.

4

1 kemá Póroma waayúkati yúrikaq itó-uma Ítuqtaba abarokáq tímá yímikaunayababoaq kemá ánná-naupaqa paá máune. miráimanibo keráwáqá maamirái-qtataaqa Ítumma akáinaiq kéiyaq kemá minnýaba tikaíkáae téqa kétune.

2 abo íma otaa-káyúkáráa aúráaro. kaayoné umá máaro. yaímma-wayukamo íkarutaiyamma paá yeráwáqá yíkáaro.

3 keráwáqá kaayoné-yátááqá anónna-anonna yiméra mórabi Áánûqtuni Aokaq-Áágóni aménáápáqá paá máero.

4 ketáámá mimórá-túyáwáákáráq mimórá-Áókáq-Áágópí kémaunatae. kímora íma aónarauna-yataaqa awé ónúnayabataa Áánûqtu táayaraiye.

⁵ kímora uyátárai-naqa ketáámá matéqtaa ketáámá máqtemma wekáq tirummá kámunatae. ketáámá máqtemma móraiq umá Áánûqtuni Aokaq-Áágógáráq kéberaunatae.

⁶ ketáámá mimórá-kétíbótáá máiye. wemá Áánûqtuma máena káqomma akoqnáa-naqa wekáá umá íma máiye. wemá uyátá-maqma máqte-qtataakaqa máiye. wemá keqtáábí máipoata káqo-kayukama wení akoqnáágomma ketáái mayáíbí yemá káonae.

⁷ Áánûqtuma tirááténataa wemá keqtááyábá ôriq umá ákáitana Ítu Metáiyamma tímikaiqtae.

⁸ Áánûqtuni aúba-wannaagoma maará kétiye:

“wemá uyéna ánná-naupake-wayukama taígani kuyátúrena waayúkaraq amuq-yatááqá yímikaiye.”

mirá téna Tébitini ibí kétiye.

⁹ abo wemá meýábáq utáiyé. min áaimma yaímma-kanaama maa-márábí máqeuraiye.

¹⁰ min-nákómá kukáimma wemá mimórá-nákómá anaaékaqa utáiyé. wení náápaamma maa-márábí-káyúkámá yiráátiniqtaba wemá utáiyé.

¹¹ wemá wenamáárîq téna “keráwápíké yaímmama timáyíkarai-kayukama maíyata abo yaímmama Áánûqtuni amuné-wáyúkámá maíyata ínoe.” téna “yaímma-wayukama waayúkati yúrakaq itó-uma máeta átê-wataama tînô-kayukama maíyata ínoe.” téna “yaímmama yirááti-wayukama maíyata ínoe.” téna tiráiyé.

¹² waayúkama yokaa umáyikai-aimma uyátárai-nakoqtaba mirá-umatikanoe. maami-máyáímá nóinabiyo? mi-máyáímá minnáe. Ítu Káríqtoqaq yirummá améta taígani-kayukama kuyátúmeta yíwáqnaa umá yeqtí itáíq-itaiq í-yatááqá akoqnáa umáyikanoe.

¹³ maami yirááti-wayukati watáanapo kétima-timiyánataa Áánûqtuma keqtáámá wenáanikomma aónayaba tiráátiniye. wekáq ketáái itáíq-itaiq í-yatááqábá yirááti-wayukati watáagoma tíwáqnaa ínîqtae. mi-kánáámá ketáámá yagaroqtamá álkuiyona-yupaama mi táoqa Áánûqtuma keqtáámá timátimiq-timatimiq umá kétiraatinanama ketáái tirun-iyápógómá itóqma Ítu Káríqtoni áaimma mayéna anóniq íniye.

¹⁴ mi táoqa ókaraq iyápóraa ketáái túyánákómá íma wániye. mi táoqa uwáágoma yaayánama waéráinikaa umá ketáámá káqo-kaqon-aiqtaba íma waéránátae. ímiye. ketáái tirun-iyápógómá itóqma anóniq ínataa táwî-wayukati makáqma aónai-yataakaraq kaaqaari-áikáráq ketáámá íma itánúnatae.

¹⁵ ímiye. aaqáo. miráimanibo ketáámá árain-aimma téqtaa Ítuni akaí-yatáákáráq óq-wayukayaba tikánîqtae. miráinaqtaa ketáámá itóqma Ítun aúyawaakaa onanatóa wemá aqnókáá íniye.

¹⁶ Ítuma íbêqa máqtemma wekáq itáíq-itaiq umá máa-kayukama yagaroqtamá wenaúyawaakaa umá aráápayikanena kéiyé. máqten-aayapaq yabikéna móra-mora-aukapakemma weqtábá-weqtaba akaíyátábá Ítumma yokaa kéumakaae.

¹⁷ íbêqa akoqnáa umá uyátárai-nakonopake timá-timune. keráwáqá Yéqtaaeo-wayukaraa umá yeqtí aíbôq-yuyanakaraq íma máaro.

¹⁸ yeqtí yúyánámmá paá kumayupí wáiyé. yemá koaráaq-wayukaboata Áánûqtunopake nékaq mááe.

¹⁹ yeráwáqá máqte-tawi-kiyaamoq-yataaqa tarôq kéeta minnýaba íma yigaaebí kémaraae.

20 maamirá-qtátáákáá-qtátááqá Ítuma Metáiyama wenôpake keráwáqá íma ítaraae.

21 ímiye. keráwáqá Ítun-aama kéitaawana wemá árain-iraqo-qtataaqa keráwáqá tiráátiraiye.

22 keráwáqti naayón-ááímmá keráwáqti túgoma ákáin-aaikaraq naayó-páái-únákáqtóráá umá tiwáábáq kabiraimmá maamirán-ááímmá keráwáqá paábaq matúwáaro.

23 minnámo matuwéqa aúgen-unakaqtoraa umá aúge-tuyanakaraq aúgen-aaikaraq kúberaaro.

24 mirámô éqa káqomma íráqô-kanokaa umá kúberanoe. aúgemma káqo-naqa aúqma keráwáqti táaimma aokariq umá kateko umá Áánûqtun-aaikoraa umá waíno.

25 miráinaqa kaaqaari-áímmá ítero. aati-aatimá pááq ínî-qtataaqtaba árain-aimma tero. ketáámá mimórá-túgóni waayúkaboqtaa wenamí-kenamin umá paá árain-aiqtaa tennatao.

26 abo keráwáqá tiyámma ínaqa íma kúmiq-yataariq oro. abo íma tiyámma yuwákaiyana waíno, ímiye. mimórá-yúpáámá aabaúmá íma kupékainaqa

27 abo tiyámmo íq-ia kéiyamoena Tááqtaama tirunóbáqá yaberániye.

28 keráwáqti aúkápíke móra-nakoma moyá-nákómá máqe-urenama íma ókaraq moyámmá mayaíno. íma miráinimanibo wemá mayaí ko mayaíno. wení ápéqtaba kamáa káena mayaí kémayena anaaékaqa móra-yataaqa íma makáiyakayukama yemmá kanaaráq yíwáqnaa íno.

29 tóyaupíke táwî-aimma íma yuwákeraq tero. miráimanibo paá mi-kátáámá waayúkama umá yíqtaaiq ínîn-aimma tiyana keráwáqti táagoma yemmá íráqôniq umáyikaniye.

30 Áánûqtuni Aokaq-Áágómmá ummaa-yátááqá íma áméro. keráwáqti matúq-matuq umá táí-meyakaraq puí-yátáákáráq mipíkemma keráwáqá Áánûqtuma tiwíkaitana wení Aokaq-Áágómá keráwáqti tiwiráí-yátáákómmá káraapaiye.

31 táwî-toiqa makéq máqten-aimma temmá paábaq iyaabótúwáaro. íma tíyan-aimma aayaqtaá umá téraq káqo-kayukayaba mamá táíq umáyikai-tuyanamma íma ítáaro.

32 anónna-anonna umá íráqôniq oro. anónna-anonna tíyaqa áméro. abo taákaq oro. Ítuni áwîkaq Áánûqtuma keráwáqti otaammá paábaq matukáiqtaba keráwáqá miráráá umá anónna-anonna otaammá paábaq matúwáaro.

5

1 aboámá wení iyápó-annama yíkainiq umáraa Áánûqtu keráwáqtábá kákaiye. keráwáqá wení iyápó-annaboq wenáikkaa umá keráwáqti táaimma mamá pááq oro.

2-3 Ítu Metáiyama keqtaá tirááténa ákáiniq umá keráwáqá káqo-kayukayataba tikaíno. minná Ítu Metáiyama keqtaáyábá ákáitana wenaúwaraimma tímikaiqtaae. Ítiráaeo-wayukama yeráwáqti kúmiq-yataaqtaba móra íráqô-kamma ikámma Áánûqtukaq ámikaane. íbêqa ketáái kúmiq-yataaqatabama Ítuma ketáái amí-yátááqá Áánûqtukaq máqe-urena Áánûqtu min-ámí-yátááqtábá amuqá makáine.

keráwáqti aúkápimma kebó-yátááqátábá káqo-kayukati máqte-qtataaqtaba túranannama aiyábámá maami-kááyáq-yátááqtábá íma tero. Ítumma waráiyakayukama maamirái-qtataaqtaba íkéte.

4 kebó-áímmá aábê-aikkaa umá ítero. ímiye. paá keqtóyauqa ógaaqma Áánûqtuqtaba “tíkáiye” tero.

5 maaminnáyaba taákaq máraaro. maa-káyúkama kebó-yátáárîq kéo-kayukagaraq káqo-kayukati minnáma máyáa-qtataaqtaba yúrananna káa-kayukagaraq yeqtí anónnáma Áánûqtuni tiwiraí-nákómá yabíkái-marupaqa íráqôn-apeqa íma wániye. yemá miráuma waayúkama yeqtí kamuqá óqtakakenabi yaataké tarôq umáka-qtataakaq kéita-kayukaraa mááe. yemá máqtemma Áánûqtuma yabíkái-marupaqa íma uyáberanobo Áánûqtuma yemá anaaépariq umáyikaniye.

6 yaímma-wayukama yeqtí kaaqaari-áímmá keráwáqá íma iyuwáiyata makáqma aónaaro. mi-káyúkamá maami-táwî-yátáárîq kéiya-kayukama Áánûqtuni áyámma mayánóe.

7 keráwáqá nékaq maamirá-káyúkábíkémhá máero.

8 naayóbáqá keráwákáráq kumayuq-yátáákáráq táwî-yataakaraq tirunóbáqá wáqe-uraimanibo íbêqa uyátárai-nakoma tirunóbáqá máitaq abo keráwápí ómmá ógiqma mááe. miráuma ókón áráakaa umá máaro.

9 ókómmá máqten íráqôn-aaikaraq arupú-aaikaraq árain-aaikaraq abarokáq mamá pááq kéiyé.

10 nói-qtataakoaq uyátárai-nakomma amuqá kémarakaiyaa minnáyaba abáá oro.

11 mi-qtátááqá waayúkama kamayupí kéo-qtataaqa keráwáqá tinaaémma umáyíkáaro. miráimanibo keráwáqá yiráátero. yemá otaammá kúyo-kayukama mááe.

12 táwî-yataaqa waayúkama kumayupí aúpáq oqtábá paá watáayaba kemá tiggaaeyô kétune.

13 ópí maami-táwî-yátááqá aónama kétageta kanaaráq aónáiyana paábaq kumayukóráá umá koínanama ókómó anónaraq wení márûqa kémayaiye.

14 miráipoata maan-áímmá ten-áímmá kéitaunatae.

“keráwáqá túmô wáe-kayukao, itó-oro. pukáapike itó-magiyana Metáiyama ómmá timíniye.”

téna Áítáíya Áánûqtuni amuné-nákómá naayóbáqá agatáine.

15 abo keráwáqá nói-qtataaqtababi ommá atéráaro. íma aíbôq-tuyanakaraq mánomanibo aá itaí-wáyúkáráá umá máero.

16 íbêq-yupaama táwî-kanaaboaq keráwáqtí túwaraa-kanaama yabíqma arutéraq íma táwî-táwî oro.

17 íma aíbôq-yataariq ínômanibo uyátárai-nakoni aúyánámmá abáá umá pááq oro.

18 íma aíbôq-nomma néraq neginaagí ínômanibo Áánûqtuni Aokaq-Áánápó mamá ógiraaro.

19 keráwáqá mi-qtátááqá uyátárai-nako Áánûqtuma káqo-kayukayaba umáyikena keráwáqtábágáráq umátikena i-qtátááqtábá íbí anónna-anonna umá tíq-tiq oro. nunamummá íbí tero. uyátárai-nakokaq tirukakékáráq imá tóyaupikemma kaapáúpikekaraq tero.

20 ketáái uyátárai-nako Ítu Káríqton áwîkaq ketibotááma Áánûqtukaq “tíkáiye” téraq máqte-qtataaqtaba oro.

21 Ítu Káríqton-aama kéiteraqa keráwáqá móra-mora-yuma weqtábá-weqtaba umá yetiménáápáq máero.

22 aaragô, keráwáqá uyátárai-nakon áama wáráanikaa umá keráwáqtí ti-waiqamáti yáama wáraaro.

23 ketáámá itaíq-itaíq umá kéuna-yutaama Ítu Káríqton aúraa umá máunanataa wemá aqnókáá máitana miraráá umá ánáakoma aúraitana wenawaikómá aqnókáá umá máiyé. aamô itáa-kayukama Ítun aúraa owana wemá yemá pukáapike kéyiwiraiye.

²⁴ Ítun-aama ítáa-kayukama wení náápaakoni aménáápáqá mááe. miraráá umá ánáakoma wenawaikóní náápaakoni amenáápáq máíye.

²⁵ yiwaikô, Ítu Káríqtoma wekáq yirummá ámê-kayukayaba ákáitana yeqtábá pukuráíye. miraráá umá keráwáqá yiwaiqmááqá keráwáqtí tínaaqmaataba tikaíno.

Ítu Káríqtoma wekáq yirummá ámê-kayukayaba pukéna

²⁶ wení watáanapo mamá aokarîq umáyíkaraiye.

yeqtí kúmiq-yataaqa paábaq kématuwena tete umáyíkaraiye.

²⁷ miráuraiqtaba wení waayúkama anaaékaqa wenaúrakaq kanaaráq itó éta yemá tágaginoe.

unáákáqtôraq paaigómá kááraa-kaaraa íéna íma kaabú-káábú iníkáá umá wení waayúkama tágaginoe.

wemmá wáráa-kayukama aokarîq éta máqten-otaakaraq íma waínna miraráá-kayukayaba Ítumma kákaiye.

²⁸⁻²⁹ yiwaiqmááqá yeráwáqtí yúyaba yíkáiniq umá móraiq umá yetináaqtaba yikaíno. máqtemma yetúgoma íma kéyiwaagoe. ímiye. abo aáwaqa améta íraqôniq umá kéyabiye. miráuma móra-nakoma wenamáárîq wetábá ákáiniq umá wenánáakoqtaba akaíno. ánibo Ítuma wenaúgaraq kéyabiye. wenaúma nóinabiyo? ketáámá wekáq tirummá amúnna-wayukataama wanaúma máunatae.

³⁰ ketáámá Ítu Káríqton aúma máqte-tuyawaaqa máunatae.

³¹ minnáyaba Áánûqtuni aúba-wannaabi kétiye:

“waagómá wenanóboama kéiyuwena wenánáakote yagaroqtániye.

maa-kááyáq-nákámá mimórá-yúmá auráyóye.”

téna Mótetima Áánûqtuni aúba-wannaabi agatáine.

³² maamin-áímmá aúpáq áaikaraq wáíye. móra-nakoma wenánáakote kétibo aúpáq-áímmá mirá téna Ítu Káríqtoma wení anaaéma kéwaraa-kayukayaba kétiye.

³³ miraráá umá keráwápike móra-mora-nakoma wetábá ákáinikaa umá ánáakoqtaba akaíno. ánáakoma awaikón áama yaaguyaqmá itaíno.

6

¹ iyápô, uyátárai-nakon-aama kéwareraq keráwáqtí tinóboyuti yáama wáráaro. minnáma aanaúramma paá wáíye. naayóbáqá Mótetima maará téna agatáine:

² “keráwáqtí tinóboyuti yáama yaaguyaqmá ítáaro.”

minnáma áqnáabaq ámáan-aimma timá móra akoqnáá umákain-aimma Áánûqtu timá tímikaiye. minnáe:

³ “miraráá íyana máqte-qtataakoma íraqôniq umáqtikainaq maa-márábí ayáqtáá-yupaama mánoe.”

téna Áánûqtuma timá akoqnáá uráine.

⁴ yioboáo, íma keráwáqtí iyápóma mamá áyámma í-yátáapí aúqyíkáaro. ímibo keráwáqá uyátárai-nakoma tiráátinikaa umá keráwáqtí iyápóma yiráátero. yemá táwî-otaama kéguiyamma yemmá táí-meyamma yímero. keráwáqá mirámô éqa yemmá anaúrakaq mamá yiráátimayikanoe.

⁵ mayái-wáyúkáo, keráwáqtí kawáá-wáyúkátí yáama wáráaro. tirukaké yáama yaaguyaqmá wáráaro. keráwáqá Ítu Káríqtokaq mayái kémayeraq miraráá umá keráwáqtí kawáá-wáyúkárâq mayái yikáinaiq umá íraqôniq umá máyáaro.

⁶ móra-nakoma íma yabíkáinaq keráwáqá aati-aatimá íraqô-mayaima máyáaro.

⁷ keráwáqá paá waayúkayaba yimuqá marakaí-máyáímá íma mayánômanibo uyátárai-nakoqtaba amuqá marakaí-máyáímá máyáaro.

8 taákaq máraaro. íráqô-qtataariq keráwáqá kéomma mimórá-yátááqá anónnáma uyátárai-nakonopake mayánóe. maamin-áímmá máqte-kayukayabama áraine. mi-máyái-wáyúkámá ápéqa máyáakaraq mi-máyái-wáyúkámá íma ápéqa máyáakaraq máqte-mayai-wayukayabama maamin-áímmá áraine.

9 kawáá-nákô, keráwáqtí mayai-wáyúkáyábámá mórai q oro. keráwáqá yemmá íma ikatí-áímmá tero. taákaq oro. uyátárai-nakoma Áánûqtuma yabíkái-marupaq wemá yeráwáqtí uyátárai-nakaraq keráwáqtí uyátárai-nakaraq mimórá máena wenaúrakaqa paá-wayukagaraq anó-kayukagaraq íma máae. ímiye. máqte-kayukama mimórá-áúyánákáq kéyainaiye.

10 keráwáqtí tébakaq-kanaama maa-márábímmô máeqa uyátárai-nakoqtaba akoqnáá-wayukama aúraaro.

11 keráwáqtí akoqnááma uyátárai-nakonopake máyáaro. wení akoqnáárake matéqa weyukáá mayéq keráwáqá Tááqtaama makáqma yabitíné ínnayaba keráwáqá akoqnáá umá kanaaráq itó-inoe.

12 itáaro. ketáámá íma waayúkate ááiqa kéunatae. ketáámá maa-márábímmá anókogaraq yeqtí náápaakaraq kumayupíqtábá ááiqa kéunatae. ketáái ááiqa waátama ketúrapike íma kanaaráq káonetaa yetê ááiqa kéunatae.

13 mirá kéibo Áánûqtun áaimma weyukáá mayéraq mi-táwí-kánáámá yínnama keráwáqá imaamu-wáyúkáraá umá kanaaráq itó éq íma yawautínoe.

14 miráuma keráwáqá itó umá imaamu kuyéqa Áánûqtuni árain-aimma tímûranna kuyéq wení arupú-yataaqa títaaraq tíraaqá kuíyana waátá-akoqnaagoma keráwápímmá íma kanaaráq kobérániye.

15 maami íráqô-kataama kaayoné-yátááqtábá áítauqo ánákuyonaikaa umá mikátáámá taákaq máraaro.

16 maamirá éq keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa túbáqá keráwáqtí weyukóráá umá akoqnáá ínaq itó oro. keráwáqtí uyátá-maqma itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa Tááqtaama uyátanena ínnama aúyaqtikaniye.

17 keráwáqá pukáapike atóbatikaniqtaba Áánûqtu akoqnáá umá timá-timena maamin-áímmá yaqtóráaro. maamin-aráín-áímmá tíqnókáq kámokaa kúbereq abo tokóruraa-puma múte yaúyoro. keráwáqtí tokóruraa-puma minnáe. Áánûqtun-aama Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tímikaiye.

18 nunamummá tíq-tiq oro. nunamummá kéteraq Áánûqtuni Aokaq-Áágómá ayuwáiyana keráwáqá nóin-ainabi tínômma tiráátiniye. nunamummá kéteraq túbanaaq umá yokaa umá máero. máqtemma itáíq-itaiq kéo-kayukayabagaraq

19 keqtábágáráq nunamummá tíq-tiq oro. kemá tóyauqa ógaraananama Áánûqtuma árain-aimma arupú-aikaraq timíníqtaba minnýaba nunamummá tero. kemá itó-uma waayúkati yúbáq Áánûqtuni aúpáq-yátááqá wení Metáíya Ítuqtaba tenúnnayaba Áánûqtukaq nunamupí timá áméro.

20 kemá waayúkati yúbáq kéteq ikatíq íma ónúnayaba minnýabagaraq nunamupí tero. miraráámô Ítu Káríqtoqtaba tiráunaboaq íbêqa kaarabútibi akoqnáá-annanapo (téininapo) atáá umátíkáawaq máune.

21 Tíkikati wemá min-áúbá-wánnáámá keráwáqtôpaq maména wíniye. wemá ketí máqte-qtataaqtaba kemô únnayaba móma timá-timiniye. wemá ketáái íráqô-tibaqawaaraa-naqa máena wení mayairáq uyátárai-nakoqtaba yáqtoqma akoqnáá kéiyé. wemá máqte-qtataaqa maabáq wái-qtataaqtaba timá-timiniye.

22 keráwáqá keqtááyábá itánôqtaba keráwáqtí tíyaqa umá tíqtaaiq ínîqtaba wemmá timákaraune.

23 maami kaayoné-yátáákáráq akai-yátáákáráq ketibotáá Áánûqtuyaa uyátárai-naqa Ítu Káríqtoqgaraq yeqtôpake kéitaq keráwáqá mayaígáae téq kétune.

keráwáqtábá itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataakaraq ketáái máqte-tibaqawaaraa-kayukagaraq mayaígáae téq kétune.

²⁴ keráwáqá keráwáqtí akai-yátáaqá uyátárai-naqa Ítu Káríqtokaq íma aúyatikeq keráwáqá máqtemma Ánûqtuni íraqô-qtataaqa mayaígáae téq kágayaune.
kemá Póroe.

Pirípiani

Îtun **anaaé kéwaraa-yubaq Píripai-marupaq Pórogoraq** **Tímotite ánná-naupaq Arómubaq agatááye.**

¹ maa-páátímá Pórogoraq Tímotite kerátáyôpakene. kerátámá Îtu Káríqtoni kaqtó-nakae. kerátámá náayuwabi Píripai-marupaq Îtu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéoyubaq kágayauye. yeráwákáráq mi-káyúkámá náayubi Áánûqtuni waayúkama mórabi áíkuyo-yubaq yabíkáa-kayukayopakaraq maami-páátímá kágayauye.

² Áánûqtuma ketíbotáámá uyátárai-naqa Îtu Káríqtogaraq yenákátí íráqô-qtataakogaraq kaayoné-yátáákógáráq yenákámá keráwáqá máqtemma tímetaao.

³ kemá keráwáqtábá túyánámmá kéiteq keráwáqtábámá Áánûqtukaq “tikáiyé” kéteqa

⁴ kemá Áánûqtukaq nunamummá kéteq timuqá kémaraune.

⁵ íbêq-awaataqa Áánûqtuni átê-wataama tí-máyáímá mamá kemmá tíwáqnaa urááwapoaq kemá timuqá kémaraune.

⁶ ánibo maaminnáyaba kéitaune. Áánûqtuma keráwáqtí íráqôn-aaimma áaimma átáma miráurena wemá miráumae kéuwinana mi-kánááráq Îtu Káríqtoma yauwéqma kumín-awaataq keráwáqtí íráqôn-aaikoma mútûq pááq umá ánataniye.

⁷ kemá aati-aatimá keráwáqtábá túyánámmá kéiteq ketirummá keráwáqá tímúnnama arútáiniq kéiyé. abo keráwáqá máqtemma Áánûqtuni íráqô-qtataakomma keráwáqá ketêgaraq yáíkaa kéunatae. kemá Îtuqtaba átê-wataama áraíne téq akoqnáá umá túnnama keráwákáráq kegáráq Áánûqtuni íráqô-qtataakomma yáíkaa umá matáunatae. naayóbáqá kemá ánná-naupaqa máqé-uraunaboaq íbêkaraq kemá ánná-naupaq máunama keráwákáráq kegáráq Áánûqtuni íráqô-qtataakomma yáíkaa umá matáunatae.

⁸ Áánûqtuma ketáama ítáimma áraíne. ánibo kemá kétima-timunama keráwáqá ketirukaké kétimunnama miráuma Îtu Káríqtoni arukakékáá umá keráwáqá kétimune.

⁹ kemá keráwáqtábámá Áánûqtukaq maará téq kétune. keráwáqtí tirummá amí-yátáákómá anóniq umáe uwíyábá kétikáiyé. Áánûqtuni árain-itai-yataaqa mayaígáae téq kétune. nóinawabi íráqôniq éna nóinawabi táíq ínayabama yainaígáae téq kétune.

¹⁰ keráwáqá miráiyatabama mú mikákáá íráqô-qtataaqa kanaaráq mayánoe. keráwáqá mú mikákáá íráqô-qtataaqa mayáyanama Îtu Káríqtoma yauwéqma kumínî-kanaaraqa keráwáqtí kúmikaraq tigaemá í-yátáákáráqá Áánûqtunaurakaqa íwaniye.

¹¹ ímiye. keráwáqá wenamáa Îtu Káríqtonopake árain-iraqo-qtataaqa yí-qtátááqnpó keráwáqá ógiranoe. mín-íráqô-qtátááqá keqtáá kétimitabataa ketáámá Áánûqtuni tágama-yataaqtaba kéteqtaa wanáwíqa múte kéyayunatae.

¹² ketibâqawaayuo, keráwáqá maaminnáyaba itaígáae téq kétune. kemá maakáqá ánná-naupaq máunanaboana átê-wataagoma Îtuqtaba wéyáwé uráiyé.

¹³ miráuma anómma yabíkáa-kayukati kawáá-wáyúkágáráq yaímma káqo-kayukagaraq máa-yuma yemá máqtemma kéitaamma kemá Îtu Káríqtoni kaqtónapoaq ánná-naupaq máune.

14 kemá ánná-naupaq máunataboata taíganimma Áánûqtuni waayúkama yeqti Ítukaq itáiq-itaiq í-yátáákómá uyátá-maqma akoqnáá uráiyé. íbêqa yemá waayúkati yúbáq itó kéeta átê-wataama akoqnáá umá kêteta íkatíq íkéoe.

15 yaímma-wayukama kárún-aimma timátiketa yemá anón-iwiqa mayaiyábá kéyikaitataboata Ítuqtaba átê-wataama kétémanibo óq-wayukama Ítuqtaba íráqôniq ónáae téta kéte.

16 Áánûqtuma kemmá wenáama mayaiyuwánúnayaba mi-máyáíma tímikaitata yemá minnáyaba kététaboata yeqti yirukaké kéte.

17 mi-káqó-káyúkámá Ítu Káríqtokaq itáiq-itaiq í-yátáákáké íkete. áaqibo yemá kemmá kárún-aimma kétima-tikaae. kemmá tú-tiqa í-yátááqá arúbama tímínôqtabama yimuqá kémaraae.

18 áaqibo yemá waabá-káyúkátí yúbáqá Ítuqtaba átê-wataama itáiq-itaiq kéeta tíyanabi paá yeqti yóyaukake min-áté-wátáámá Ítuqtaba tíyamma minná íráqô-qtataaq wáitaq kemá timuqá kémaraune.

19 owé. kemá timuqá paá maráiq-maraiq ónúne. keráwáqá keqtábá Áánûqtukaq nunamummá kétéwana Ítu Káríqtoma kemmá tíwáqnaa kéiyé. mirái-qtataaqtababoq kemá kéitaunama Áánûqtuma kemmá tiwíqma paá ayúqtikaniye.

20 uyátárai-nakoni mayáíma mayaiyábámá kemá tigaemá íyábá íkétikaiye. kemá tú wamá máenawabi púyônama íbêkaraq aati-aatimá Ítu Káríqtokaq íma íkatíq éq yaaguyabíyábá kétéikaiye.

21 ketí túyánápímmá aúwaraimma nóinabiyo? minná Ítu Káríqtoqtaba miráiyaba kéune. puí-yátááqá nóinabiyo? minná uyátá-maqma íráqô-qtataare.

22 kemá maa túráqô matúq-matuq ónúnnama maannáyaba wáiyé. Ítu Káríqtoqtaba íráqô-mayaima mayaiyábá wáiyé. miráinaq kemá náanawaq aúyaq-maranuno? paá tú wamá mánu puyónúnô?

23 kemá maami-kááyáqá íráqô-qtataakoni aúkáapimma máune. kemá Ítu Káríqtote Áánûqtuni márûpaqa umma mánunayaba kétéikaiye. mirámô onanamá kemmá íráqôniq íniye.

24 miráimanibo keráwáqtábámá kemá íma púyônama minná íráqône.

25 kemá máananama keráwáqá íráqôniq umátikaniye. minnáyatababoq kemá itáunnama kemá íma árúqa puyónúne. miráuma keráwáqá tíwáqnaa kéonana keráwáqtí itáiq-itaiq í-yátáákómá uyátá-maqma anóniq kéinaq keráwáqtí itáiq-itaiq í-yátááqtábá timuq-yatáákáráq uyátá-maqma anóniq íniye.

26 miráuma keráwáqá kemmá ókaraq kétémoneqa ánná-naupake kúmônayaba Ítu Káríqton-awiqqa kanaarác mûte yauwínoe.

27 íbêqa keráwáqtábá maannáma anó-qtataare. keráwáqtí táaimma Áánûqtuni átê-wataarake máyáaro. mirá kéiyaq kemá keráwáqtôpaq ímo yéqa keráwáqtí íráqôn-aiiqtaba itánúne. itáiq-itaiq í-yátááqátábámá akoqnáá kéeraq keráwáqá máqtemma mimórá-túyánákák máero. átê-wataama Ítuqtaba kéyaqtoreraq keráwáqá máqtemma mimóráráá umá máeraq Ítuni namuro-wáyúkámá webó agayíkáaro.

28 keráwáqtí namuro-wáyúkáyábámá íkatíq íoro. akoqnáá oro. mirámô kéiyatama keráwáqtí namuro-wáyúkámá tímónáiyamma keráwáqá yemmá kanaarác uyátáawaniq ínoe. taákaq máráaro. móra-waigoma yemmá uyátánimma wemá Áánûqtue.

29 Áánûqtuma keráwáqá Ítu Káríqtoni kaqtó-wayukama máigaae téna aúyaqtikaraiye. miráipoaq keráwáqá wekác itáiq-itaiq kéowana Ítuqtababoq

tú-tiqa mayaíyábágaráqá Áánûqtuma keráwáqá aúyaqtikaraiye.

³⁰ keráwákáráq kegáráqtáá mimórá-ááíqtáá kéunatae. minná Áánûqtuni aakótê Tááqtaani aakótê ááíqa kéoye. miráinaq kemá ááíqa únaq aónaaniq umá miráuma ááíqa oro. miráitaq kemá ááíqa paá íq-iq kéune.

2

¹ keráwáqtí túwaraikoma Ítu Káríqtoqtaba mamá akoqnáá kéumatikaiyo? wení akaí-yátáákómá keráwáqá timakakí kéiyó? wení Aágomma aanabóráá umá kémayaao? Ítun anaaémo káqowa-kaqowamma kaayoné kéumayikaa? keráwáqtí tirummá káqowa-kaqowamma kéyimeo?

² mirámô kéeqa kemá maará téq keráwákáq inaa kétune. máqtemma keráwáqá mimórá-túyánákáq máeraq mimórá-tíkái-yátáápí yagaroqtaaro. kemá káonaune. keráwáqtábá timuqá kématikaune.

³ aúyababa íoro. keráwáqtí túma íma mamé úyôro. ímibo móra-mora-yuti aménáápáq máero. aati-aatimá káqowaqtabama túyánápímmá téraq “wenáwíkomma ketíwíkomma uyátá-maqma wáíye” téraq tero.

⁴ kenamááríq keráwáqtábá íma yabi ínômanibo káqo-yuyabagaraq yabíqyíkáaro.

⁵ keráwáqtí túyánákómá Ítu Káríqtoni aúyánákáá íno.

⁶ wenáaikoma Áánûqtuni áaikote móraiq kéíye. wemá Áánûqturaa umá máqe-uraimanibo min-náápáámmá íma yáqtokaiye.

⁷ ímiye. wení anó-tagama-yataaqa paábaq yukéna kaqtó-naqa aúkáiye. wemmá aaragómá marákáitana paá maa-márábín-nákáá aúkáiye.

⁸ wemá Áánûqtugaraq waayúkagaraq yeqtí yiménáápáq wetábá wenamááríq maréna máqe-uraiye. wemá Áánûqtun-aama waréna puí-yátááqá máyáitata kaapaq-yátáq ikámôwana pukuráíye.

⁹ miráimanibo wemá aamá ítáitanaboana Áánûqtu wemá pukáipike mamá itó umákátuwena mú mikákáá yanaa-márúpáq akéna wemmá máqten-awíqa uyátá-maqma yanaan-áwíqá ámikaiye.

¹⁰ miráinaq máqtemma Áánûqtuni-marupaqa máa-yugaraq máqtemma maa-márábí máa-yugaraq máqtemma maa-márágóní aménáápáqá máa-yugaraq min-áwíqá kéiteq Ítuni aúbáq yiraayutaúmmá ayánoe.

¹¹ ánibo máqten-oyaukoma téta “Ítu Káríqtoma uyátárai-nare” téta tínoe. miráinata máqtemma wenaboámá Áánûqtun-awíqa múte yauwínoe.

¹² tíkáin-aanabo, ketáama wáráaro. kemá keráwáqtê máqe-uraunaqa ketáama wakááe. íbêqa kemá keráwáqtôpake yatakuraanaqa uyátá-maqma ketáama waqmá arútaaro. keráwáqtí kúmiq-yataapikemma Áánûqtuma keráwáqá tiwíkaiqtaba káqo-yuma yiráátéraq Áánûqtuma mi-qtátááqtábá amuqá íma márái-qtataariq íyábámá ikatíq oro.

¹³ taákaq máráaro. Áánûqtuma tirunóbáqá máena wenaúyánákáq miráin-oqtaba tíwáqnaa kéíye.

¹⁴ nôrawabi kéeqa nárún-narún-aimma íma téraq nóbíq-aimma ítero.

¹⁵ waayúkama íma waátá-yataariq í-ááímmá aónaa-kayukaraa keráwáqá oro. keráwáqá waayúkama yeqtí áaikoma waátá-yataariq éna kaé-kai-yuti aúkáapimma máamanibo keráwáqá Áánûqtuni iyápóma yeqtí otaamá íma wáiniq umá miráuma máaro. wiyókómá aabayákáq kamá tágainikaa umá keráwáqtí táaikoma ókáá umá maa-márábímmá kamá tágaino.

¹⁶ keráwáqá maa-márábí-káyúkámá matúq-matuq umá máí-auwaraiqtaba watáama kétima-yimeqa keráwáqá miráuma wiyókóráá umá tágaino. miráinana

Îtu Káríqtoma kumínaqa keráwáqtábá timuqá maránúne. miráinaq kemá ítáanama máqtemma ketí mayaígómá paátataakaa íma íniye.

17 ketúgoni naaegómá Áánûqtukaq amí-yátáákáá umá aqti ínáyô? keráwáqtábámá kemá puyónúnô? mirámo ínaqa kemá timuqá kémareq keráwákáráq Áánûqtukaq “tíkáiye” tenúne.

18 keráwákáráq timuqá kémareq kemá púyônayabama Áánûqtukaq “tíkáiye” tígáae téq kêtune.

19 uyátárai-naqa Ítumma akáinaqa kemá Tímotimma timákáanana keráwáqtôpaq pááqya-kanaabi wíniye. miráinana wemá keráwáqtábá kemmá mamá kanaarâq kêtima-timena umá tíqtaaiq íniye.

20 maakáqá wemá wenamá ketí tíyaqa káyainena keráwáqtábá aúyánámmá kéitaiye.

21 tébakaq-wayukama paá yenamáárîq yetábá yúyánámmá kéitaae. mi-máyáímá Îtu Káríqtoqtaba mayaíyábámá íma yúyánámmá kéitaae.

22 Tímoti wení íráqô-mayaiyabama keráwáqá kéitaae. átê-wataama waabá-káyúkátí yúbáqá tíyábámá kemmá tíwáqnaa kéiyee. miráuma áanikoma aboámmá áwáqnaa ínîkaa umá ketê mayaímá kémayaiye.

23 ketineqá nôi-qtataarabi pááq íné ínata timá-timiyaaq kemá Tímotimma timákáanana keráwáqtôpaq wíniye.

24 ánibo kegáráq keráwáqtôpaq pááqya-kanaabi wíyábámá kemmá kêtikaiye.

25 keráwáqá Ipaaparoráitatimma ketôpaq timákáawana írêna íráqôniq umá kemmá kawáá umátíkaraiye. ábâkoma awaaómmá áwáqnaa ínîkaa umá kemmá tíwáqnaa uráiyee. wemá ketê mayaímá kémayena ketê yagaroqtamá Áánûqtuni wataama téna ááiqa uráiyee. íbêqa keráwáqtôpaq kemá wemmá yauwéqma timákanaa kéune.

26 wemá máqtemma keráwáqá timónaiyabama ôriq umá kákaiye. keráwáqá weqtábámá karí kémayaiye téq ítaraataboana wemá netuq-áúyánámmá ítaraiye.

27 áraimma wemá anó-karima mayéna púyôwaniq uráiyee. miráimanibo Áánûqtuma wemmá paru-yátááqá ámitana ípukaiye. kekáráq Áánûqtuma paru-yátááqá tímikaitana wemá íma pukáitaq kemá íma tirummá í-yátááqá arúbama matáune.

28 miráiniq Ipaaparoráitatimma keráwáqtôpaq timákáanana yauwéqma wíniqtabama kemmá ôriq umá kêtikaiye. keráwáqá wemmá káoneqa timuqá kémaraiyanama mi-wágómá kemmá mamá timuqá matikáinaqa keráwáqtábámá netuq-túyánámmá íitanune.

29 uyátárai-nakoqtaba tîbâqawaamma weqtábámá “iyo” kéteraq timuqá máráaro. máqte-kayukama náayuwabi Ipaaparoráitatima ínîq o-yúmá tikaq múte yíkáaro.

30 wemá mayaímá Îtu Káríqtoqtaba kémayena púyôwaniq uráiyee. áqnáabaqa wenaúma aúgugu íyábámá íma aúyánámmá ítaraimanibo wemá kemmá tíwáqnaa uráiyee. keráwáqá kenamáárîq kemmá miráuma íma kanaarâq tíwáqnaa owánîq oqtábámá wemá kemmá tíwáqnaa uráiyee.

3

1 ketíbâqawaayuo, uyátárai-nakoqtabama ôriq umá máráaro. naayóbáqá keráwáqtôpaq agatáuna-aimma móragaraq kêtima-timunnamanibo minnáyabama íma tîbô kégaiye. ánibo min-áíkmá keráwáqá íráqôniq kéumatikaiye.

2 kékén-áímmá kêtima-timune. iyákóqtábá atéráaro. mi-káyúkámá yemá ummaa-yátááqá mamá paá kéeta túma karáiyamma “keráwáqá atóbanoe” téta maqmá káonaae.

³ ketáámá áraimma túma kárataunna-yutaae. Áánûqtuma kataái táabikemma waátá-yataaqa kárama paábaq yuwéna keqtaámá wení Aokaq-Áágómá tímikaiqtaboanataa ketáámá árai-karataunna-yutaae. wení Aokaq-Áágóní akoqnaárakemma ketáámá Áánûqtukaq nunamummá kêtunatae. miráitaqtaa Ítu Káríqtonopake tágama-yataaqa kémayaunatae. miráitana yúma karai-yátáákómá keqtaáráqá paátataakaa kéiyé.

⁴ náawabi aúyánápímmá téna “Áánûqtuma kárátaa-tuyababoana mamá paá umátikaniye.” tenama wemá íkárutaiye. itáaro. kemá máqte-qtataaqa aúgoqtabama mirá-umatukaune.

⁵ itáaro. kemá ketinóma kemmá matíkáitaqa kemá Ítiráaeo-naqa máqe-uraune. inaaunáupáqá kemmá matíkáraitana abapaké kaumo-kánaámá yátáitata ketúma kárátaane. ánibo kemá Péqtiamaanini ánnábike-naqune. ketítaubikoma yemá Íbaru-aimma tirááwaq kegáráq Íbaru-aimma tiráune. ámáan-aiqtabama kemá Péрати-naqa máeq máqten-amaan-aimma kemá wakáune.

⁶ ámáan-aimma waraíyábámá kemá karuwaaq kéeq minnáyababoq Áánûqtuni waayúkama náayuwabi Ítuqtaba mórabi áíkuyo-yuma kemá yemmá yíkamonaq maqmá aónaraune. owé. ámáan-aikoma waayúkama mamá íráqôniq kanaaráq umáyikaniyaa-awaataq kemá íráqôn-naqa máqe-uraune.

⁷ miráimanibo máqtemma mi-qtátááqtábámá naayóbáqá “íráqô-qtataare” téq ítarauamanibo íbêqa Ítu Káríqtoqtaboq mi-qtátááqtábámá “paátataare” kêtune.

⁸ mi-qtátáákómá máqte-qtataakoqtabagaraq yeqtábámá “paátataare” kêtunamanibo Ítu Káríqtoqtabama ketí uyátárai-nakoma máena mi-qtátááqtábá wenamáa “anó-qtataare” kêtune. min-nákóqtábámá máqtemma káqo-qtataakoma “araatá-qtataare” téq paábaq yukáune. Ítu Káríqtomma wenamáa matéq

⁹ wetê yagaroqtamá mánaa kéune. naayóbáqá Áánûqtun-aurakaqa ketí íráqô-mayainapo kateko ónúnayaba maqmá aónaraunamanibo íbêqa kemá Ítu Káríqtokaq itáiq-itaiq umá yáqtorauanapo Áánûqtun-aurakaq kateko umá máune. ámáan-aimma waráuna-waigoma kemmá mamá Áánûqtun-aurakaq kateko íumatikaraibo Áánûqtu keqtaámá Ítu Káríqtokaq itáiq-itaiq únnayabataa kateko-yátááqá paá kétimiqtaae.

¹⁰ íbêqa kemá Ítu Káríqtote áqnáabariq umá yagaroqtánááq kéune. min-ákóqnáágómá wemmá pukáipike mamá itó-umakaraimma min-ákóqnáágóqtábá itánááq kéune. Ítuni aú-aiqa yáikaq umá mayánááq kéune. ánibo wemá máena pukáiniq umá ketí kúmiqa íma wáiniq umá mánaa kéune.

¹¹ ánibo kemá túyánámmá itáunana kegáráq pukáanabike itó-ureq aúge-tuwaraimma mayánúne.

¹² kemá téq “Áánûqtun-aurakaqa áqa kateko umá mûtûq ánataguraune” téq íkêtune. ímibo Ítu Káríqtoma kemmá áqa wetábá matáiniq umá kemá mikátékó-ááímmá ketábá mayánaae téq maqmá aónaqte kéune.

¹³ ketíbâqawaayuo, “kemá áqa Ítuqtaba uyaatimá uyátáraune” téq íma kêtune. ímibo maami-mórá-yátááqtábá maará kéune. minná tinnaépaq yukáuna-yataaqtabama kétéwikaq túbáq wái-qtataaqtaba mayánáae téq únnama

¹⁴ kemá móma móra-nakoma uyaatimá uyátainiq umá kemá amuq-yatááqtábá uyaatéq ánatai-aqtoraq ónáae téq tiyááqtâma kuyúnnama koma kéyauweraune. min-ámúq-yátááqá wáimma aúwaraimma Áánûqtuma keqtaámá “umma máyáaro” téna Ítuqtabama tááyaraiqtaae.

15 ketáámá máqtemma náayuwabi Ítuni yiráátinna-aiqtaba waayúkaarikaa umá mirá-onatae. minnáyaba keráwáqá káqo-tuyanamma itáiyana Áánûqtu keráwáqá abarokáq tiráátiniye.

16 miráinaqtaa íbêq-awaataqa min-ámmá waráunataama waqmé wíq-wiq ónátaae.

17 ketíbâqawaayuo, kemá miráunaiq umá keráwáqá mirá-oro: miráinaq keráwáqá mi-káyúkámá yemá ketáá miráunaiq umá miráó-kayukati yáaimma wáráaro.

18 taígani-taoqa maamin-áimmá timá tímikaunama íbêqa tiqnumá keyaitaq ókaraq kétima-timune. minná taígani-kayukama Ítu Káríqtoni namuro-wáyúkámá máeta Ítuma yeqtábámá kaapaq-yátáq nôrawabi umáyikaraiqtabama paábaq awéqtáma keyuwaae.

19 yemá yawítígino-marupaq wínoe. yeqtí aáwaqa awetáwaata umá naan-áikómá Áánûqtuni amáákaq kéuwiye. Áánûqtun-aurakaqa yigaemá í-yátááqtábámá yemá yeqtí yúma maméta kéuyoe. yemá yeqtí yúyánámmá mimórá maa-márábí-qtátáákáq áatuqma kémaraae.

20 ketáái naa márûqa Áánûqtuni márûpaq wáíye. keqtáá atóbatikanin-naqa uyátárai-naqa Ítu Káríqtoma kumínîqtaba awé kéunatae. wemá Áánûqtuni márûpakemmo kuménama

21 ketáái túma waerániye. ketáái aqnú-tútáámá mamá wenaúraa tágama-yataakaraq aútikaniqtaae. mirámô ínîmma mimórá-ákóqnááraké máqte-qtataaqa wení náápaakoni aménáápáqá kémaraiye.

4

1 ketíbâqawaayuo, keráwáqá kemmá tíkáin-aanaboma máawaq keráwáqá timónaiyabama ôriq umá kétikaiye. keráwáqá kemmá mamá timuqá kématikeq ketí mayaígóqtábámá amuq-yatááqá mááe. ketí tíkáin-aanabo-wayukao, Ítukaq itáíq-itaiq umá máeraq yaqtóráaro.

2 Yúóriaoyaa Tíqtikio, ókaraq uyátárai-nakoqtaba kenákámá ke-ánáánóráá umá máakaa.

3 ketíbârawaao, egáráq mi-kááyáq-íníkorátámá yíwáqnaa uwo. yenákámá ketí yagaroqtamá Ítuqtaba átê-wataama tí-máyáímá mataáye. ketáámá máqtemma Kérémeqtiqaraq yagaroqtamá tébakaq mimórá-máyáímá máyáa-yugaraqtaqa yagaroqtamá mayáímá matáunatae. ánibo máqtemma yeqtíwíqa matúq-matuq í-áwíq-wánnáábí wáíye.

4 aati-aatimá uyátárai-nakoqtaba timuqá máráaro. móragaraq kêtupo timuqá máráaro.

5 máqte-kayukama iyuwáiyatawaq yemá keráwáqti kaayoné-ááimmá aónaaro. taákaq máráaro. uyátárai-nakoma íma nékaq máíye.

6 kéqokeq-yataaqtabama netuq-túyánámmá íma itáaro. Áánûqtukaq nuna-mummá kéteqa nóiqtababi íyaqtaba wemmá kétimameraq “tíkáiye” téraq wekáqô ítama káoneqa tero.

7 miráinaq keráwáqá máeq Ítu Káríqtoqkaq kamuqá kéitaiyanama Áánûqtuni kaayoné-yátáákómá keráwáqti túyánákarábi túraqa yabítikaniye. mi-kááyóné-yátáákómá ketáái itái-yátáákómá uyátá-maqma wáipoaqtaqa ketáámá árain-uramma mi-wágóní áaimma íma kanaaraq itánúnatae.

8 ketíbâqawaayuo, maannáma ketí aqtó-wátááe. min-aráí-qtátáákáráq mi múte yawí-yátáákáráq arútai-qtataakaraq otaammá íma wái-qtataakaraq tirunóbáqtáá íráqôniq i-qtátáákáráq Áánûqtuma keqtááyábá yaaguyabíkáae ti-qtátáákáráqá mi-qtátááqtábámá keráwáqá túyánámmá itáaro.

9 mi-qtátááqtábá tiráátiraunama taákaq makéraq mirá-oro. wataáarake keráwáqá kétéraateq nói-qtataarirabi uráunarakekaraq tiráátiraune. kemá tiráátiraunaiq íyanama Áánûqtuni kaayoné-yátáákómá keráwáqtê wániye.

10 uyátárai-nakoqtaba miráunama kemá timuqá kémarauñaq keráwáqá keqtábá tirummá kéumatikaae. naayóbáqá keráwáqá kemmá tirummá umátikaraamanibo kemmá tíwáqnaa ínôqtabama aamma íma wáqe-uraiye.

11 kemá paá móneqtabama íma kétune. ímiye. kemá taíganiqtababi pááqyaqtabama kanaaráq timuqá maránúne.

12 kemá áwáyoq-naqa máeq oótan-naqa máqe-uraune. taíganin-aawaqa naiyábábi táama yaíyábámá kemá kéitaune. kemá nóiqtababi onnamá uyátámaqma maréribi máqte-qtataaqa íma maréq ónúnyabama kéitaune.

13 Ítu Káríqtoma kemmá akoqnáama kétémiqtababoq máqte-qtataaqa ketúraq pááq ínayabama akoqnáa umá kanaaráq mánune.

14 miráimanibo kemá taígani-ummaa-yataaqa kémayaunaqa keráwáqá kemmá tíwáqnaa uráamma minná íraqô-qtataare.

15 kemá ketí áqnaabaq-yupaama waabá-káyúkátí yúbáqá Ítuqtaba átê-wataama tiráunaq keráwáqá Pirípiani-wayukama kéitaae. minná kemá Maaterónia-marabake yuwéq kéunaqa keráwáqá kenamáa tíwáqnaa umá móneqa tímikaae. tébakaq Áánûqtuni waayúkama áikuyo-yuma yemá kemmá íma tíwáqnaa urááe.

16 owé. óq-taoqa kemá Tetarónáikaq máunaq miraráa umá tíwáqnaa urááe.

17 kemá móneqtaba íma ítama káonaunamanibo keráwáqá kemmá tíwáqnaa uráapoana Áánûqtuma íraqô-meyamma tímíniye. ánibo minnáyaba timuqá kémarauñe.

18 Ipaaparoráitatima keráwáqtôpake amí-yátááqá kemmá tímitaq íbêqa kemá nóiqtababi kéunnaama kémayaune. átê-kuyumma in-ámí-yátááqá Áánûqtukaq ámêwana wemá amuqá kémarena máyáinikaa umá keráwáqtí amí-yátáákómá mirá-uraiye.

19 ketí Áánûqtuma Ítu Káríqtoni íraqô-qtataakokake máqte-qtataaqtabagaraq keráwáqá ommá tímíniye.

20 Áánûqtuma ketibotáámá wení tágama-yataaqa wáimma watúq-watuq umá wení tágama-yataaqa wániye. miráuma waíno.

21 Áánûqtuni waayúkama náayuwabi Ítu Káríqtonnama máa-yuyopaqa miráo-maarao-aimma kétémiyikaune.

22 túbâqawaaraa-kayukama ketê máa-yuma keráwáqtôpaq miráo-maarao-aimma yúwáawana kéwiye. máqtemma Áánûqtuni waayúkama maabáq máa-yuma miráo-maarao-aimma kéte. ánibo yemá náayuwabi Títaani anómma kámááni-naupaq mayaímá máyáa-yuma yemá keráwáqtôpaq miráo-maarao-aimma ôriq umá kétématikaae.

23 uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni íraqô-qtataakoma keráwáqtí taágote yagaroq-tamá waíno.
kemá Póroma
Tímotigarare.

Koráátiani

Îtun **anaae ké**waraa-yubaq **Koráá**tai-marupaq **Pó**roma **á**nná-naupaq **má**ena **watá**ama **ké**titana **Tí**moti **agatá**iye.

¹ min-áúbámá kemá Póroma mórama Îtu Káríqtoni timáyíkarai-kayukabike-naqa ketáái tîbâqawaaraa-naqa Tímotigaraq kágayauye.

² Áánûqtuni waayúkama Koráátai-marupaqa Îtu Káríqtoqtaba kerátáái tîbâqawaayuma yemá Îtukaq itáíq-itaiq umá kéyaqtoraa-yubaq kágayauye. Áánûqtuma ketibotáámá kaayoné-yátááqá wení íráqô-qtataakokaraq keráwáqá timíno.

³ kerátámá aati-aatimá Áánûqtuma ketáái uyátárain-naqa Îtu Káríqtoni aboákáqá nunamummá keráwáqtábá kéteka “tíkáiye” kétuye.

⁴ Áánûqtuma wení márûpaq keráwáqtí meyámmá tíkáitana wáitaq awé oqtábámá ketáámá ítaraunatae. abo keráwáqá Îtu Káríqtokaq akoqnáá umá itáíq-itaiq kéeq keráwáqtí tirummá Áánûqtuni waayúkama yímêqtabama kerátámá kéitauye.

⁵ áqnáabaqa keráwáqá árain-aimma min-áté-wátáámá Îtuqtaba matáamma minná íráqô-meyaqtaba Áánûqtuma keráwáqá timínîtaq ítaraae. abo Áánûqtuma keráwáqtábá min-íráqô-méyámmá wení márûpaq tíkaraiye.

⁶ maamin-áté-wátáágómá máqte-marabaq wéyáwé kéiye. minná Áánûqtuni íráqô-qtataakoma máqten-aukapaq wéyáwé kéitana keráwáqtí áukáapikaraq wéyáwé kéitaq keráwáqá áqnáabaq kéitaq tágama ítaraae.

⁷ ketáái tíkái-tibaqawaama Ipááparatima kerátái mimórá-máyái-nákómá wemá keráwáqá tiráátiraiye. wemá Îtu Káríqtokaq itáíq-itaiq umá kéyaqtoarena keráwáqá tíwáqnaa kéiye.

⁸ ánibo Aokaq-Áágómá keráwáqá arummá tímî-qtataaqtaba kekárátámá timá tímikaiye.

⁹ miráitana wemá kekárátámá timá tímikaitakaboaka kerátámá Áánûqtukaq nunamummá aati-aatimá keráwáqtábá kétuye. Áánûqtuma keráwáqtí túyánápímmá wení aúyánánápó maqmá ógitikainaq miráigaae téka kerátámá nunamummá kétuye. Áánûqtuma wení Aágoni itái-yátáákáráq ítama tágai-yataakaraq maqmá ógitikaikaae téka kétuye.

¹⁰ miráinaq keráwáqá Áánûqtumma ákái-kayukaraa umá kanaaráq mánoe. ánibo keráwáqá aati-aatimá Áánûqtumma amuqá maránî-qtataariq ínoe. miráinana Áánûqtuqtaba keráwáqá íráqô-mayaima kémayaiyana mi-wágómá íráqôn-aramma iyániye. miráinana Áánûqtuqtabama keráwáqtí itái-yátáákómá uyátá-maqma anómma aurániye.

¹¹ Áánûqtuni tágama-akoqnaabike keráwáqá akoqnáá ínôqtaba nunamummá kétuye. miráinata waayúkama keráwáqá mamá táíq kéumatikaiyaqa keráwáqá paá Îtukaq itáíq-itaiq umá túma pukáinabaq mánoe.

¹² keráwáqtí timuq-yatáákákémmá Áánûqtukaq “tíkáiye” tero. wemá wení yabíkái-marupaqa ópí yáíkaaq ínôqtaba keráwáqá mamá yokaa umátikaraiye. máqtemma Áánûqtuni óq-wayukate yáíkaaq ínoe.

¹³ abo wemá keqtáámá kumayukóní akoqnáábikemma tiwíqmenataa wení ákáin-aanikoni yabíkái-qtataakoni aménáápáq tiwíqmenataa utáiye.

14 wení áanikoma keqtaámá mamá umátíkaitanataa ketáái kúmiq-yataaqa Áánûqtuma mamá paábaq yuwéna awikátukaiye.

15 Áánûqtumma ketáámá íma kanaaráq aónanunataamanibo Ítu Káríqtoma wemá wekáá kéiyé. itáaro. naayóbáqá Áánûqtuma Ítu Káríqtomma tarôq umákarena máqte-qtataaqa anaaékaq tarôq uráiyé.

16 Ítu Káríqtoni akoqnaárakemma Áánûqtu wíyôpaq wái-qtataakaraq maa-márábí wái-qtataakaraq tarôq uráiyé. ketáámá mi-qtatááqá kanaaráq káoneqtaa íma kanaaráq káoneqtaa únna-yataaqa wemá tarôq uráiyé. yabíkái-marupakaraq akoqnaá-yataakaraq uyátáaraa-kayukagaraq yabíkáa-kayukagaraq náapaamma matokáa-kayukagaraqa máqtemma wemá tarôq uráiyé. Áánûqtuma máqte-qtataaqa Ítu Káríqtonapo tarôq uréna Ítu Káríqtoqtaba taróq uráiyé.

17 miráitana Ítuma máqe-uraitana anaaékaq máqte-qtataaqa tarôq uráiyé. ánibo máqte-qtataaqa wení akoqnaánapo yáqtoqma yagaroqtaráiyé.

18 Áánûqtuni waayúkama áíkuyo-yuraqa Ítuma yeqtí yiqnómmá máitata yemá wení aúma mááe. wemá máqte-qtataakoni áqnaábariq umá máiyé. abo wemá pukáipikemma áqnaábariq umá itó-urai-nare. owé. máqte-qtataaqtabama wemá áqnaábaq-nare.

19 miráuma Áánûqtuma wení máqten-aaimma Ítu Káríqtoqta wáikaae téna tiráiyé.

20 ánibo Áánûqtuma Ítu Káríqtonapo mayaímá kémayena máqtemma maa-márábí wái-qtataakaraq máqtemma wíyôpaq wái-qtataakaraqa yauwéqma mamá wenôpaqtaa kéiyé. Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq púitana wení naaegómá aqtímena kukáimma miráuma Áánûqtugaraq waayúkati aúkáapimma kaayoné-yatááqá mamé iráiyé. naayóbáqá Áánûqtuma yeqtábá namuq-nákáá uráine.

21 naayóbáqá keráwáqá Áánûqtunopakemma nékaq máeq keráwáqti máqte-tai-aaimma tarôq kéeq keráwáqti táí-tuyanakakemma Áánûqtuni namuro-wáyúkámá máqe-uraae.

22 miráimanibo íbêqa wení áanikoma pukáikakemma Áánûqtuma keráwáqá mamá wení aanábóiq uráiyé. wemá keráwáqtabá miráuraipoaq keráwáqá Áánûqtuqtabama aokariq éq wenáurakaqa tigaemá íma wáinaq wenôpaq kanaaráq wínoe.

23 miráimanibo keráwáqti itáiq-itaiq í-yatááqá yáqtóráaro. Áánûqtuma keráwáqá abáumma ánûqa yamá akoqnaá umátíkaraiqaq máaro. min-íráqó-qtatááqá Áánûqtuni átê-wataagoma “timénúne” téna timá akoqnaá umákain-aipikemma káqo-yuma íma iyuwáiyatawaq keráwáqá yabitero. maamin-áté-watáámá máqte-marabaq kétima-yimewaqa kemá Póroma min-áté-watááqóqtabá kaqtó-naqa aúkáune.

24 miráitaq íbêqa kemá keráwáqtabá tú-tiqa mayáunayaba timuqá kémarauene. Ítu Káríqtoni aú-aiqa wení waayúkayaba matáimma kemá móraiqaq umá kémayauene. wení waayúkama yemá mórabí áíkuyo-yuma yemá wenaúma mááe.

25 Áánûqtuma wení waayúkama náayuwabi yemá mórabí áíkuyo-yuyaba kemmá mamá kaqtó-naqa aútíkaraiye. maami-máyáimá keráwáqá tíwáqnaa ónúnnayaba kemmá tímikaiye. miráuma wení watáama máqten-aukapaqa “timá-yimiyo” téna timátíkaraiye.

26 abo maamin-áimma kétima-yimiyatawaq waayúkama yemá naayóbáké yéqéna íbêq-kanaaraqa Áánûqtuni aúpáq-áúyánámmá aúyôqmakaimma itánoe.

miráimanibo íbêqa min-áúpáq-áúyánámmá abarokáqtáá uráitata weni waayúkama kanaaráq abarokáq káonaae.

²⁷ maami tágama aúpáq-áúyánámmá máqte-kayukayaba wáimma keráwáqá íma Ítiráaeo-wayukama timá-timenunayaba Áánûqtuma kemmá aúyaqtikena tiwíkaiye. maannáe. Ítu Káríqtoma tirunóbáqá máena Áánûqtuni tágama-yataaqa yáíkkaa inôqtaba tiyúwáitaq awé kéoe.

²⁸ miráitaqtaa ketáámá Áánûqtuni wataáama máqtemma waabá-káyúkátí yúbáq kétunatae. ketáámá kékén-áímmá kéteqtaa Áánûqtunopake itaí-yátáákáráq kényiraatunatae. miráinataama máqte-kayukati yáaikoma Ítu Káríqtoqtaba mútûq abarokáq umá ánataikaae téqtaa mirá kénunatae.

²⁹ maaminnýaba kemá mayaímá kémayaune. Ítu Káríqtoma kemmá máqten-akoqnaama tímikaitaq min-ákóqnááraké mayaímá kémayaune.

2

¹ kemá keráwáqtábá akoqnáá umá mayaímá kémayaunayaba itaígáae téq kétune. miráitaq kemá Áréórátía-marupaqa túbâqawaaraa-kayukagaraq káqo-kayukama ketóíkaq íma káonaa-yuyabagaraq kemá yeqtábá mayaímá akoqnáá umá kémayaune.

² mirá kéeq yeráwáqtábámá ikatîqa íma ígáae tépoaq kemá mirá kéune. keráwáqá keráwáqtí tirummá amí-yátáákákémmá waayúkama mórabi yabitimá ya áikuigaae téq kétune. ánibo Ítu Káríqtoqtabama keráwáqá ítama akoqnáá ígáae téq kétune. miraráá umá keráwáqá kémaeq Áánûqtuni aúpáq-áúyánáqtábámá ítátuwaigaae téq kétune. min-áúpáq-áúyánámmá minná Ítu Káríqtoma wenamáárîq wemíye.

³ Ítuma wemá miráuma kíraa umá máena Áánûqtuni máqten-itai-yataakomma ítukaiye.

⁴ miráitaq kemá kétima-timune. waayúkama kaaqaarigón-únítîq-áímmá téta yemmá íma iyuwáiyatawaq keráwáqá makátéro. yaímma-taoqa yeráwáqtí yáagoma íraqônîq kéibo atéráaro.

⁵ kemá ketúgogaraq yagaroqtamá keráwáqtê íma máunamanibo kemá keráwáqtábá túyánámmá kéitaune. keráwáqá mórabi akoqnáá umá Ítu Káríqtokaq itaíq-itaiq kéowaq kemá keráwáqá kétimoneq timuqá kémarauene.

⁶ keráwáqá áqnáabaqa Ítu Káríqtomma keráwáqtí uyátárai-naqa awíkeq mimóráíq uráániq umá wetê yagaroqtamá matúq-matuq umá máaro.

⁷ keráwáqá wepímmá ánûqa yamá akoqnáá umá máaro. miráinaq keráwáqtí táaimma wenámûraaq taróq oro. ketáámá tiráátirauna-yataaqa yáqtoqma akoqnáá uréraq Áánûqtukaq “tíkáiye” tero.

⁸ keráwáqá yaímma-wayukama íma iyuwáiyatawaqa yemá keráwáqtí ánûqa Ítu Káríqtopi yaráamma yaákáma yúwáaro. mi-kááqáárí-áíkómá paá waayúkati yúyánápíké kéíye. miráinaq keráwáqá yemmá íma iyuwáiyatawaq keráwáqá yabitero. min-áímmá waayúkagaraq maa-márábí-tái-wákógáráq kényiraate. Ítu Káríqtonopakemma íma kéíye.

⁹ maanáyaba itáaro. Áánûqtuni mútûq-aaikoma Ítu Káríqtopi wáíye.

¹⁰ ánibo Áánûqtuma mútûq-tuwaraimma tímikaitaq keráwáqá Ítu Káríqtote yagaroqtamá mááe. máqten-akoqnaagaraq máqte-naapaakaraqa wennámiye.

¹¹ Ítu Káríqtokaq itaíq-itaiq oqtábámá waayúkama keráwáqtí túma íma kárataae. ímibo Ítu Káríqtoma keráwáqtí kúmiqa paábaq káratukaiye.

12 ániibo keráwáqá Ítuqtaba nommá pékaamma miráuma Ítu Káríqtoni aúma uqtamákáawana yauwéqma itó-urain-awaameqa matááe. abo Áánûqtuma Ítu Káríqtomma mirá umákaraiipoaq keráwáqá Áánûqtuni akoqnaágoma kanaaráq ínitaaq itáíq-itaiq urááe.

13 naayóbáqá keráwáqti kúmiqtababoana Áánûqtuma keráwáqá yawááq-uraiye. naayóbáqá keráwáqá Ítiráaeo-wayukama íma máepoaq keráwáqá Áánûqtunnama íma máqe-uraae. miráimanibo íbêqa keráwáqti kúmiqa Áánûqtuma mamá paábaq yuwéna awikátuwena wemá keráwáqá Ítu Káríqtote yagaroqtamá aúgen-auwaraimma tímikaiye.

14 ániibo Áánûqtuma ketáái kúmiqa mamá paábaq yuwéna awikátuwena maamin-ámáán-áímmá ketáamá aratúnnyabataama íma yorauténa yukáíye. ketáái aqtábáama wení agamatá-kánáábí wáimma ikátuwena kaapaq-yátáq ketáái kúmiqa paá umátuwena “keráwáqti aqtábáama ánatagiye” tiráíye.

15 wemá táí-wakoni kawáá-wákará máqte-tai-akoqnaagaraq mamá paábaq yukáíye. Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq pukéna maami-tái-ákóqnaámá uyátáraitata waayúkama mi-tái-ákóqnaágóní kaaqaari-ááímmá aónaraae.

16 miráinaq keráwáqá aáwaqa néq nommá néq íyábámá waayúkama íma iyuwáiyatawaq yemá ámáan-aimma tarôq oro. anón-aawaqa aokaq-kánááráqá naíyábábi aagaí-kánáágóní ámáan-aiqtabama keráwáqti naayón-ááímmá íma wáráaro. maamin-ááímmá minná paá anaaékaqa árain-auwaraimma yínî-waigoni amané. árain-auwaraimma Ítu Káríqtonopake kéíye.

17 missing?

18 miráinaq keráwáqá waayúkama íma iyuwáiyatawaq yemá mirán-ámáán-áímmá keráwáqtabá tarôq oro. yemá téta “keráwáqá Áánûqtunopake kaqtó-wayukati náapaakoni aménáápáq máeraq mi-káqtó-wáyúkáráq nunamummá tero” tíyaqa íma mirá-oro. yemá keráwáqti aúkápikemma yeqti kaikáá-qtátááqtabá tíyan-aimma keráwáqá íma itáíq-itaiq oro. mi-káyúkámá yemá paáyaba yeqti yúma maméta kéuyeta paá yeqti yúyánápikén-áímmá kéte.

19 yemá Ítu Káríqtoma wenamá ketáái tiqnómmá wemma ayúwéta kégoe. min-áqnókákémmá mûtûq-augoma akoqnaáma kémayaiye. ániibo min-áúmá máqtemma Áánûqtuni waayúkama Ítu Káríqtoqtaba mórabi áíkuyo-yue. ketáái tiyáátâkogaraq amakógáráq mórabi arúbaraayaniq umá miráuma Ítuma itáíq-itaiq kéo-kayukama mórabi arúbama kéyaqtoraitana Áánûqtuni akoqnaárake min-áúgómá akoqnaá umá pááq kéíye.

20 miráitana keráwáqti naayón-ákómá Ítu Káríqtoma kébuitanama min-ákógáráq pukáíye. íbêqa maa-márágóní táí-wakoni akoqnaábikemma keráwáqá paá kéumagoe. miráitaaq nôraq itaráq keráwáqti táaimma ayúwáawanawaq maa-márábí-káyúkátí yáaikoraama kéíyo? keráwáqá nôraq itaráq yemá maará téta kétewaqa kaqtó kéoo? minná

21 “maannáma íma ánekuyoro. minnáma ínáaro. maami-káqó-qtátááqá íma ánekuyoro.” téta kétewaqa nôraq itaráq kaqtó umá kéitaa?

22 maami-qtátáákómá paátataakaa umá ánataginiye. maamin-ámáán-áíkkómá paá waayúkati ámáan-aine.

23 mirán-ámáán-áíkkómá waayúkati yúrakaqa íraqôniq kéíye. miráitana maamin-ámáán-áímmô waráiyábámá íma oyaaq kéipoana yaímma-wayukama yúyánápímmá téta: “maamin-ámáán-áímmá waréqa kemá íraqô-naqune.” téta yúyánápímmá kéte. áaqibo yemá ímiye. miráimanibo ketáái túgoni akaí-yátááqá íma waránáae téqtaama maamin-ámáán-áíkkómá ketáá íma kanaaráq tíwáqnaa kéitaae. ketáái túgomma tebûqa ámênataama íma warániye.

3

¹ Ítu Káríqtoqtaboqaq keráwáqá itó-uma aúge-tuwaraimma matááe. miráinaq Áánûqtuni márûpaq Ítu Káríqtoma máipaqtaba túyánámmá ítáaro. mibáq wemá Áánûqtuni ayáánurapaq náápaan-abitataraq maraq máíye.

² paá maa-márábí wái-qtataaqtaba túyánámmá íma ítánômanibo mibáq wái-qtataaqtaba túyánámmá ítáaro.

³ taákaq máráaro. keráwáqtí naayón-áikómá pukitana keráwáqtí aúgen-auwaraikoma Ítu Káríqtote yagaroqtamá Áánûqtuni márûpaqa aúpáq wáíye.

⁴ keráwáqtí árai-tuwaraimma Ítu Káríqtomiye. ánibo wemá kumínaqa keráwáqá wetê yagaroqtamá wení tágama-yataapi mánoe.

⁵ keráwáqtí túgoma kúmiq-yataariq ínéta kéomma yíkamma utátúwáaro. miraráa-qtátááqá maannáe. kebó-yátááqá táí-tuyanamma itaí-yátááqá túranannama aí-yátááqá táwî-aimma tarôq ínôqtaba tikaí-yátááqá káqo-yuti minná mayaiyábá tikaí-yátááqá mirá-tikaí-yátááqá ikámma utátúwáaro. mi-qtátáákómá Áánûqtuni márûpaqa kémayaipoana egaamá aí-yátáákómá miráuma óqtakarabi yaataqá nunamummá teníkáá kéíye.

⁶ máqtemma mirá-qtátáárîq o-wáigómá Áánûqtuma yemmá mamá áyamma kéumayikaiye.

⁷ naayóbáqá keráwáqá mirá-qtátáárîq kéeq mirá kéo-kayukate yagaroqtamá máqe-uraae.

⁸ miráimanibo íbêqa mirá-qtátááqá keráwáqtôpakemma nékaq yúwáaro. týamma íoro. káqo-kayukama táíq umáyikayabama túyánámmá íma itéraq káqo-kayukama táí-aimma ítima-yikaaro. námô-yataakoni watáama ítero. ímiye. maami-máqté-qtátááqá keráwáqtôpakemma nékaq yúwáaro.

⁹ keráwáqá móra-mora-yuma kaaqaari-áímmá ítero. keráwáqtí naayón-ááímmá miráuma aútún-únákáqtôraa umá ayúqma paábaq yukéq

¹⁰ aúgen-aaimma mamá kúbekaae. maamin-áúgén-náqá keráwáqíye. miráinaq keráwáqá Áánûqtuqtaba taíbariq-taibariq umá kéíteq uyátá-maqma íraqôniq umá wekáá umá mánoe.

¹¹ keráwáqá aúgeniq ommá maará kéíye. ókaraq waayúkama íma yataínoe. Karíki-wayukagaraq Ítiráaeo-wayukagaraq yemá náayuwabi yúma kárataa-yugaraq yúma íma kárataa-yugaraq keráwáqá máqtemma móraiq umáyikanoe. Ítu Káríqtoma máqtemma ketáái tirunóbáqá máiqtaboqtaa karaanóbáq-wáyúkágáráq namuq-wáyúkágáráq ánná-wayukagararabi paá umáguraa-kayukagaraqa yemá keráwáqtí túyánápímmá mimóráíq umá mánoe. Ítu Káríqtokaq máqtemma itáíq-itaiq o-yúti yirunóbáqá wemá máíye.

¹² keráwáqá Áánûqtuma wetábá aúyaqmakai-kayukama mááe. wemá keráwáqá arummá kétimiye. ánibo keráwáqá Áánûqtuni waayúkama kaayoné oro. keráwáqá keráwáqtí tiwîqa káqo-yuti yiménáápáq maréraq káqo-yuyabama túma pukáinabaq awé umá máaro. káqo-yuyabama tirummá umáyíkáaro.

¹³ keráwáqtí aúkápimma móra-mora-yuma yíwáqnaa kéeraq móra-mora-yuma otaammá kuíyaqtabama mamá paábaq yuwéraq tiwímmá kamátuwaaro. uyátárai-nakoma keráwáqtí kúmiqa mamá paábaq yuwéna awímmá kégamatuwaiye. miráinaq keráwákáráq káqo-yuti kúmiqa móraiq umá mamá paábaq kéyuweraq tiwímmá kamátúwáaro.

¹⁴ máqtemma mirá-qtátáárîq kéeraq keráwáqá káqowa-kaqowamma tirummá yímero. káqowa-kaqowamma tirummá kéyimeqa íraqôniq umá kémaeq máqte-qtataaqtabama keráwáqá mi-mórábí mááe.

15 Ítu Káríqtoni kaayoné-yátáákómá ayuwáiyana keráwáqtí tirunóbáqá yabíqtikaino. Ítu Káríqtoma wenaúgoma kímorama wáitaq keráwáqá aokaq-aokaq ááyápáq mááe. miráinaq mimórá-túráá umá mayaímá máyáaro. ániibo Áánûqtuma weqtábá “timuqá kémarauatae” téraq tíq-tiq umá timá áméro.

16 Ítu Káríqtoni watáagoma ayuwáiyana waq keráwáqtí tirunóbáq waíno. morá-mora-yuma Áánûqtuni itaí-yátáákókáráq yiráátero. ániibo Áánûqtukaq íma tero. Áánûqtuni watáabike íma kéteraq Áánûqtukaq nunamummá ibí tero. Áánûqtuma nôrawabi uráiq-tataaqtaba ibí tero. mirá kéeraq keráwáqtí túyánápímmá wekák “tíkáiye” tero.

17 máqten-aimma kéterabi máqte-qtataariq kéeqa Ítu Káríqton-awikaq mirá kéeraq móraiq umá aboámá Áánûqtukaq “tíkáiye” tero.

18 aarukák-nóinínô, keqtiwaiqmááti yáama wáráaro. min-ámmá Ítu Káríqton anaaé kéwaraa-kayukati yáaine.

19 aarukáríq uráa-kayukao, keráwáqtí tínááqmaaqa tirummá yímero. kaayoné umáyíkáaro.

20 iyápó-anaano, aati-aatimá keqtinóboyuti yáama kéwareraq kaqtó oro. miráiyamma Áánûqtuma amuqá marakánoe.

21 yiboáo, keráwáqtí iyápóma tikarárán-áímmá tíq-tiq umáyikaiyatama yemá timuqá matikaíyábá íma maqmá aónanoe.

22 mayái-wáyúkáo, keráwáqá maa-marábí-káwáá-nákómmá anaaé waréraq kaqtó oro. yemá keráwáqá kétimonaiyarabi íma timónáiyakaqa yemá timá-timiyaniq oro. keráwáqtí mayaígómmá yemá yimuqá maraígáae téraq mirá-oro. keráwáqá uyátárai-naqa Ítumma tirummá kámepoaq íráqô-mayaima máyáaro.

23 keráwáqtí máqte-mayaima íráqôniq umá mayánômma paá waayúkayaba ímibo uyátárai-nakoma wenamááríq weqtábá mayaímá íráqôniq oro.

24 taákaq máráaro. uyátárai-nakoma íráqô-meyamma timíniye. wení waayúkayaba yíkarai-meyamma keráwáqá mayánoe. miráinaq maannáyaba taákaq máráaro. Ítu Káríqtoma wemá keráwáqtí árai-kawaa-naqa máitaq keráwáqá wekák mayaímá kémayaae.

25 maannáyabagaraq taákaq máráaro. máqte-kayukama otaammá kuyétama táí-meyamma mayánoe. abo Áánûqtuma máqte-kayukama móraiq umá kéyainaiye.

4

1 kawáá-wayukao, keráwáqtí mayái-wáyúkámá arupú umá yaínáaro. keráwáqá taákaq maqméra úyoro. keráwáqtí kawáá-nákáráq máimma minná Áánûqtue.

2 nunamummá tíq-tiq oro. túbanaaq umá máeraq nunamummá kéteqa Áánûqtukaq “tíkáiye” tero.

3 keqtááyábágáráq nunamummá timátíkáaro. kemá Áánûqtuni watáama waabá-káyúkátí yúbáq túnnayababoaq maakáqá kemá ánná-naupaqa máune. keráwáqá nunamummá ketíyanawaq kemá Ítu Káríqtoqtaba aúpáq-áímmá timá-yimenuna-amma Áánûqtuma kemmá tiráátiniye.

4 ániibo keráwáqá Áánûqtumma nunamupí ítama káonaiyanawaq kemá wení watáama mamá abarokák ónúnyaba tíwáqnaa íniye.

5 keráwáqtí táaikoma Ítukaq íma itaíq-itaiq kéo-kayukaraqa keráwáqá itaí-wáyúkámá máaro. abo keráwáqá Ítuqtaba yemmá timá-yiminoqtaba yokaa oro.

⁶ keráwáqtí táagoma átê éna miráuma aáwapi umá yoqmáráawana átê inikaa íno. yemá keráwáqá ítama aónáiyaqa keráwáqá yemmá yauwéqma timá-yiminoqtabama arutáin-aimma timá yímero.

⁷ ketáái tíkái-tibaqawaama Tíkikati wemá keqtábá keráwáqá timá-timiniye. wemá uyátárai-nakoqtabama ketáátê mimórá-máyáímá kémayena wení mayaímá akoqnáá umá itáíq-itaiq kéena kémayaiye.

⁸ kemá wemmá keráwáqtôpaqa maamin-áúbámá maména wíkáae téq kétimakaune. wemá keqtááyábá keráwáqá kétima-timena umá tíqtaaiq íkáae téq kétune.

⁹ káqo-naqa Onetímatima timákáanana wetê yagaroqtamá wíniye. Onetímatima wemá tíkái-tibaqawaama máena Ítukaq akoqnáá umá itáíq-itaiq kéimma wemá keráwáqtí márûpakene. wemá Tíkikatigaraq yenákámá máqteqtataaqa maakáqá kekáq pááq i-qtátááqtábámá timá-timiyoye.

¹⁰ Áárítáákatima wemá ketê ánná-naupaqa máena keráwáqtôpaqa miráo-maarao-aimma kétima-tikaiye.

ánibo Máákima Páánabatima anaugómá miráo-maarao-aimma keráwáqtôpaq kéyuwaiye. Mááki wemá keráwáqá yama timónáinaqa wemmá awíqme keráwáqtí naaúpaqa ákáaro.

¹¹ Ítu Yátati wegáráq miráo-maarao-aimma kétima-tikaiye. mi-káúmó-wáyúkámá yemá yenamáa Ítiráaeo-wayukabike Ítukaq itáíq-itaiq kéo-yubikemma Áánûqtuni yabíkái-qtataaqtaba ketê mayaímá kémayaae. yemá kemmá ôriq umá tíwáqnaa urááe.

¹² Ipááparatima wegáráq keráwáqtí márûpake-nakoma miráo-maarao-aimma kétima-tikaiye. wemá Ítu Káríqtoni kaqtó-nakoma máena keráwáqtábá aati-aatimá Áánûqtukaq nunamummá kėtiye. wemá keráwáqtábá akoqnáá umá máeq Áánûqtuni aúyánámmá waqmá ánatatuwaigaae téna nunamummá kėtiye.

¹³ kemá káonaune. keráwáqtábágáráq Ítuni waayúkama Áréórátía-marupakaraq Áíráápori-marupaqa máa-yuyabagaraq Ipááparatima akoqnáá umá mayaímá kémayena Áánûqtukaq nunamummá tiráiyeye.

¹⁴ Arúke tíkái-toqtaa-nakaraq Tímatigaraq yenákámá keráwáqtôpaq miráo-maarao-aimma kétima-tikaiye.

¹⁵ ketáái tîbâqawaaraa-kayukama Áréórátía-marupakaraq min-ínímmá Nípagaraq yeqtôpaqa miráo-maarao-aimma kétima-yikaunatae. min-íníkoní naaúpaqa Ítuni anaaé kéwaraa-kayukama mórabi káíkuyoye.

¹⁶ keráwáqá maamin-áúbámá yoráutuwa iyatawaaq anaaékaqa Ítukaq itáíq-itaiq kéo-yuma Áréórátía-marupaqa áíkuyo-yuma yorautígáae téq kétune. kemá yeqtôpakaraq agatáune. keráwáqá Koráátai-marupaqa máa-yuma yeqtí aúbagaraq yorautígáae téq kétune.

¹⁷ Áákipatimma maará téq kétima-amune. minnâ Áánûqtuma ámikai-mayaima mamá ánataao.

¹⁸ íbêqa kemá Póroma ketiyáánapo kenamáárîq maannâ kágayaune. miráo-maarao-aimma Póro kemá kétune.

kemá ánná-naupaqa ánnáma (téini) kútikaawaq máunayabama íma tiwimmá kamátíkáaro.

min-íráqó-qtátáákómá Áánûqtunopake wenamáa kéena keráwáqtê waíno.

kemá Póroma
Tímotigarare.

1 Tetaróniani

Îtun **anaaé kéwaraa-yubaq Tetarónáikaq Póroma** **Táératima Tímotima yetôpake**

¹ Áánûqtuni waayúkayopaqa Tetarónáikaq maa-páátímá Tímotiyaa Táératigaraq Pórogaraq ketáá kágayaunatae. ketibotáámá Áánûqtukakaraq uyátárai-naqa Îtu Káríqtokakaraq tirummá ámê-kayukayopaq ketáá kágayaunatae. Áánûqtuma wenamá wení íráqô-qtataaqa wení kaayoné-yátááqá keráwáqtê waíno.

² aati-aatímá keráwáqtábátáá Áánûqtukaq “tíkáiye” kéteqtaa ókaraq-okaraq nunamupí keráwáqtí tíwîqa yamá kétima-tikaunatae.

³ keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátáákómá keráwáqá mamá íráqôn-aaimma káuraitaq tirummá amí-yátááqtábábóaq keráwáqá kamáa kááe. keráwáqtí tíyaqa ketáái uyátárai-naqa Îtu Káríqtoma akoqnáá uréq awé kéoe. ketáá mirái-qtataaqtaba taákaq matokáunaboqtaa nunamupí ketibotáá Áánûqtukaq keráwáqtí tíwîqa kéyaunatae.

⁴ tîbâqawaayuo, Áánûqtuma keráwáqtábá wetábá keráwáqá tíwîkaitaqtaa ketáá kéitaunatae.

⁵ ketáá Áánûqtuni átê-wataama keráwáqtôpaq maméqtaa iráunama minná paá-aaimma íma tíménúnatae. miráimanibo átê-wataama anón-awaameq-yataariq kéeqtaa akoqnáágararaq Áánûqtuni Aokaq-Áágókáraraq keráwáqtôpaq mamé iréqtaa ketáái tirunóbáqá itáíq-itaiq kéunatae. keráwáqtí aúkáapi miráuma tíwáqnaa ónáqtaa únna-aaimma kenamáárîq káonaae.

⁶ mikáq keráwáqá ketáái táaikaraq uyátárai-nakon áaikaraq kéwaraae. Áánûqtun-aama itáawana keráwáqá taíbaq ummaa-yátááqá paá kéimanibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá mamá timuqá kématikaiye.

⁷ miráitaq yirummá ámê-kayukama Maateróniapaq-wayukagaraq Karíkípaq-wayukagaraq tímáeta urááe.

⁸ aamá keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtóráa-qtataaqtabama máqten-aukapaq tímáeta wéyáwé urááe. miráitaqtaa ketáámá Tetarónáikaq-wayukayabama ókaraq aamá ténúnamma íma wáíye.

⁹ máqtemma nékaq mái-kayukama keráwáqá keqtáá íráqôniq umátíkáaqtabama yemá aamá téite kéoe. keráwáqá naayó-máníkóní anaaé warái-ámmá yuwéq áraimma paá mái-Aanuqtuni mayaímá matááe.

¹⁰ wení áanikoma Îtuma pukáipike aboámá múte itó-umakaraitaq Áánûqtunopake kumínîtaq weqtábá íbêqa awé kéoe. minnýaba máqtemma keráwáqtábá kéte. Áánûqtuni áanikoma Îtuma wenamá Áánûqtuni áyámma íní-qtataapike keqtáá mamá paá umátikaiqtaae.

2

¹ ketîbâqawaayuo, ketáá keráwáqtôpaqa uráunataama ketáái mayaígómá íma paátataakaa itaq aónaraae.

² Píripaibaq tíqa í-yátááqá áqa matáunataama aónaraae. anaaékaqa Tetarónáikaq yaímma-wayukama átê-wataama Áánûqtunopake má-tima-yimiyabama íma yíkaraimanibo ketáái Áánûqtuma tíyaqa mamá akoqnáá uráíye.

³ ketáá keráwáqá aamá tímá-timunataama kaaqaari-áímmá íma wáíye. káqo-kayukama íma makaténáqtaa uráunatae.

⁴ ímiye. aati-aatimá Áánûqtuma ákáin-aimma ketáá kêtunatae. keqtáá maqmá aónatuwenaboana wení átê-wataama tígáae ténataa tímikaiqtaae. Áánûqtu áqnáabaqa keqtáyábá amuqá matikáikáae téta kêtunataamibo waayúkama ímiye. Áánûqtu wenamáárîq ketáái tíyaqnoabaqa káonaiye.

⁵ ketáái táagoma keráwáqá íma komarummá kéiyee. aúran-anna aí-áímmá íma mamé uráunatae. mi-qtátááqá Áánûqtu káonaiye.

⁶ ketáái tíwîqa keráwákárâq káqo-kayukagaraq múte yauwígáae téqtaa íketunataamanibo

⁷ áraine. ketáámá Ítu Káríqtoma awaaméqá umátíkarai-kayukataae. minnáyaba ketáámá náápaakaraq keráwákáqá aáwaqtababi móneqtaba ítama aónawaimanibo ketáámá íma inaa tiráunatae. ketáámá keráwáqá íma mamá akoqnáá uráunataamibo kaayoné umá anóama wení iyápóma mamá kaayoné umákáiniq umatíkarauatae.

⁸ ketáá keráwáqtábá tíkáitaqtaaboataa Áánûqtuni átê-wataama keráwáqá timénáqtaa uráunatae. paá wenamáa ímibo ketáái túwaraimma keráwáqtábá puyéqtaa tíwáqnaa ónaqtaa uráunatae. miráuma keráwáqtábátáá tíkaraiqtaae.

⁹ ketíbâqawaayuo, ketáá kamáa káeqtaa mayaitáá matáunama íyaq táakaq makááo? wágáágarâq nokáakaraq átê-wataama kétima-timetaama ketáái móneqtaba aáwatabagaraq kamáa aráunatae. miráitaqtaa keqtábá keráwáqá íma óq-mayaima tímikaunatae.

¹⁰ keráwákárâq Áánûqtugaraq keráwáqtí túbaq ketáá maúna-aimma aónaraae. íraqô-qtataakaraq arupú-yataakaraq kateko-yátáákárâq keráwáqá itáíq-itaiq kéoe.

¹¹ aboámá wení iyápóma kawáá umákáinikaa umá ketáámá keráwáqá móra-mora kawáá umátíkarauatae.

¹² keráwáqá umá tíqtaaiq uráunatae. keráwáqá tiruqtabá kéowata ketáámá keráwáqtí tíyaqa mamá paru uráunatae. mirá-qtátáárîq éq Áánûqtukaq timuqá marakánôqtaba ketáá timá táakaq uráunatae. Áánûqtuma keráwáqtábá wemá yabíkái-kanaagaraq wení tágama-yataakaraq yainaígáae téna tááyaraibo miráuraa umá máero.

¹³ keráwáqtábámá ketáámá aati-aatimá Áánûqtukaq “tíkáiyee” kêtunatae. Áánûqtun áama timá-timunataa ítareq matááe. paá-wayukati watáama íma matáábo watáama Áánûqtunopake matáámma minná áraine. Áánûqtukaq tirummá ámê-kayukabi wení aúyánámma kémaraiye.

¹⁴ ketíbâqawaayuo, móraiq umá keráwákáq pááq i-qtátááqá Áánûqtuni waayúkaraq Yúríabaqa pááq urááe. Ítiráaeo-wayukama Ítu Káríqtoni waayúkama Yúríabaq mamá táíq umáyíkaraaniq umá móraiq umá keráwáqtí waayúkama keráwáqá mamá táíq kéumatikaae.

¹⁵ maami Ítiráaeo-wayukama uyátárai-naqa Ítumma ikaméta Áánûqtuni amuné-wáyúkámá naayóbáqá yíkameta keqtáámá mamá táíq kéumatikaae. yemá Áánûqtumma namuroîq kéumaketa máqte-kayukama namuroîq kéumayikaae.

¹⁶ Yéqtaaeo-wayukama íma Ítiráaeo-wayukaraq ketáámá abarokáq kêtunaboataa Áánûqtuma yiwiráiyábáe téta yemá ketáái aamma aúyareta aráqtukaae. miráitata yemá aati-aatimá kúmiq-yataariq kéomanibo íbêqa uyátá-maqma anómma kéopoana Áánûqtuni áyámma í-yátááqá yekáq káraapaiye.

¹⁷ ketáá keráwápíké paábaq wéyáwé umágeqtaa keráwáqá tiyúkaunatae. keráwáqtábá túyánámma itáíq-itaiq kéeta keqnáámma keráwáqá ya tímónaiyaba kamáa káunatae.

18 ketáámá keráwáqtôpaq yauwéqma ónataa uráune. kemá Póroma ó-taoq o-taoq keráwáqtôpaq yauwéqma ónááq únmananibo Tááqtaama íma tiyúwáitaq uráune.

19 minná keráwáqtábáé. kenamá ketáámá weganokanoqá kéeta timuqá kémarauaboata íbêkaraq anaaékaraq uyátárai-naqa Ítuma kumínaqtaama wení aúbáq itó-onunatae. minnáyaba ketáámá keráwáqtábámá uyátá-maqma túma mé-uyonunatae.

20 owé. keráwáqtábóaqtaa ketááma weganokanoq éqtaa timuqá kémarauunatae.

3

1 watáama keráwáqtábá íma ketáá kéitaqa ayáqtáá-kanaama awé íyábá ôriq umá ummaa kéyaiopataa

2 Tímotimma keráwáqtôpaq timákaraunatae. ketáá tébakaqa Áátenibaq máqe-uraunatae. Tímotima ketáái tibâqawaaraaboana Áánûqtuni mayaímá ketáátê kémayena wemá átê-wataama Ítu Káríqtoqtaba abarokáq kétima-yimiye. keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqá mamá akoqnáá ígáae téqtaa timákaraunatae.

3 miráiyana keráwáptíkémá morá-nakoma yauwéqma naayón-ááímmá waráiyabama ímira-igaae téqtaa kétunatae. maami Ítiráaeo-wayukama keráwáqá mamá táíq umátikanomanibo Áánûqtu mi-tái-yátááqá mayaígáae téna tiwíkaitaq keráwáqá kéitaae.

4 naayóbáqá keráwáqtê máeqtaa “annaékaqa tíqa í-yátááqá mayánóe” téqtaa timá tímikaunatae. íbêqa keráwáqá káonaawana mi-qtátááqá pááq urááe.

5 ayáqtáá-kanaama kanaaraq awé íonune. miráitaq kemá Tímotimma timákáanana uréna keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqá aónaniye. ketúyánápímmá ítama aónaraune: “Tááqtaama keráwáqá makáqma aónarai íyabiyo? ketáá paá-mayaitaa matáunataabiyo?” téq túyánápímmá ítaraune.

6 miráitana Tímotima keráwáqtôpaq uréna íbêqa yauwéqmena ketôpaqtaa iráíye. wemá íráqô-kataama keráwáqtábá má-tima-timikaitaae. keráwáqá itáíq-itaiq kéeq waayúkama tirummá yímêqtaba má-tiraiye. aati-aatimá keqtaáyábá íráqôniq umá túyánámmá kéiteq keqtaá timónaneq kéowaqtaa ketáágáráqá timónanaqtaa kéunatae.

7 ketíbâqawaaraayuo, ketáái ummaa-yátáarábi ketáái tíqa í-yátáarábi mi kátáagoma umá tíqtaaiq uráitaae. keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqá yáqtokaawanaboana keqtaámá umá tíqtaaiq uráitaae.

8 keráwáqá uyátárai-nakoni aammá kéyaqtorapoataa íbêqa paá maéqtaa kanaaraq agaabánúnatae.

9 íbêqa ketáá keráwáqtábá Áánûqtukaq “tíkáiye” téqtaa kanaaraq kéteqtaa timuq-yatááqá tímêqtabataa Áánûqtukaq “tíkáiye” kétunatae.

10 wágááqaraq nokáakaraq keráwáqá timónanataa Áánûqtukaq tirukaké nunamupí kéitaunatae. keráwáqá ya tímónéqtaama itáíq-itaiq í-yátááqá ókaraq kanaaraq tiráátenunataabiyo?

11 ketáái ketibotáámá Áánûqtuma uyátárai-nakoma Ítugaraq keqtaámá ti-wiráigáae téta keráwáqtôpaq wíyóye.

12 uyátárai-nakoma mamá keráwáqá móra-mora ábâqawaaraa-kayukama tirummá yimínôqtaba uyátá-maqma anómma aútikaniqtabataa kéitaunatae. ketáá keráwáqá tirummá timúnaiq umá anaaékaqa káqo-yuma tirummá yimínoe.

¹³ miráinana keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqá Áánûqtu mamá akoqnáá íyábá kétékaiqtaae. anaaékaqa uyátárai-naqa Ítuma wení aokaq-wáyúkágáráq kumínò-kanaaraqa keráwáqá Áánûqtun aúrakaq arupú umáginoe.

4

¹ ketíbâqawaaraayuo, Áánûqtuma ákáinaiq umá mái-aaimma keqtáábíké matéq keráwáqá min-ákáq kémaaemanibo íbêqa uyátárai-nakoma Ítun áwîkaq uyátá-maqma anókaq mirá-oro.

² ketáá timá-timunna-yataaqa uyátárai-naqa Ítuni náápaakaraq máena keráwáqá kéitaae.

³ keráwáqá aokariq umá máeq kumari-ááímmá íma tarôq íyábá Áánûqtumma kákaiye.

⁴ waamá keráwáqá móra-mora-yuma íráqôniq umá aokariq umá aaramô máyáaqtabama keráwáqá kéitaae.

⁵ póiyakaa umá aaramá íma yabitero. tébakaqa waamá Áánûqtuqtaba íma ítareta miraráá kéoe. yemá aaramá káoneta yiráá kéyoqnaae.

⁶ keráwáqtí tîbâtiwaraamma aaramá mayaíyábámá íma kumari-ótáámmá kuyíkáaro. naayóbáqá keráwáqá timá tímikaunatae. akoqnáá umá maami-qtátááqtábámá kétima-timunatae. uyátárai-nakoma mirá-qtátááríq ínna-waigoni anónnáma táí-meyamma amíniye.

⁷ Áánûqtuma keqtáá tááyaraimma ananna-ááímmá waraígáae téna íma tááyaraiqtaae. ímiye. wemá paá aokaq-ááímmá waraígáae téna tááyaraiqtaae.

⁸ miráitana móra-nakoma maamin-ááímmá anaaéma umákenama paá móra-waigomma íma anaaéma kéumakaibo Áánûqtuma anaaéma kéumakaiye. Áánûqtuma wenamáa wení Aokaq-Áágómmá keráwáqá kétimiye.

⁹ Ítukaq yirummá ámê-kayukama keráwáqtê máe-kayukayopaqa yemmá ákáiqtaba íma kágayaune. Áánûqtuma wenamááríq áqa keráwáqá káqowa-kaqowamma arummá amí-aaimma tirááti-matukaiye.

¹⁰ keráwáqá Maaterónia-marupaq máa-tibaqawayuma tirummá kámemanibo tîbâqawaaraayuo, uyátá-maqma anókaq mirá-oro.

¹¹ yaákare maéra keráwáqá ketíyáápike mayaímá máyáaro. paá-wayukaraa umá máero. kenamááríq keráwáqtí táaimma waréraq káqo-yuti yáaiqtabama íma tuyánámmá ítáaro. mánoqtaba tuyánámmá ítáaro. naayóbáqá miráí-qtataaqtaba ketáá keráwáqá timá tímikaunatae.

¹² mirán-áímmá waráiyatama Ítukaq íma yirummá amíya-kayukama íráqôniq umá yúyánámmá ítátikanoe. keráwáqá yekáqá móra-yataaqtaba íma tímikaiye téqa ítama aónanoe.

¹³ ketíbâqawaaraayuo, pukáa-kayukayabama áraimma ítama arutaígáae téqtaa kétunatae. miráinaq keráwáqá káqo-kayukaraa umá Metáíyaqtaba íma awéta keráwáqá tiruqtabá íinoe.

¹⁴ Ítuma pukéna keqnáámmá itó-uraitaqtaa minnáyaba kéitaunatae. mórai q umá anaaékaqa Áánûqtuma Ítukaraq wekáq yirummá améta pukáiya-kayukagaraq mayánéna yíniye.

¹⁵ maannáma uyátárai-nakoni yirááti-aimma keráwáqá kétima-timunatae. uyátárai-nakoma yauwéqma ínî-kanaaraqa ketáá paá máuna-wayukataama áqnáabaqa íonunataamanibo pukáiya-kayukama áqnáabaq wínoe.

¹⁶ Áánûqtuni weróq-anabike áama kétinata Áánûqtunopake uyátárai-kaqto-nakoma anókaq ááyama náápaakaraq tînana uyátárai-naqa Ítuma Áánûqtuma

yabíkái-marupake kumíniye. Ítukaq yirummá améta naayóbáqá pukáiya-kayukama áqnáabaqa itó-inoe.

¹⁷ ánibo ketáámá mi-kánááráqá náayubi tú aréqtaa máanna-wayukataama yemmá konnákáq wenaitaatá máqtemma Ítukaq wíyôpaq wenaitaatán ónúnatae. mikáké wetê matúq-matuq umá aati-aatimá Áánûqtuni márûpaq mánunatae.

¹⁸ maamin-áímmá téqtaa móra-mora-yuma umá yíqtaaiq oro.

5

¹ tîbâqawaaraayuo, maami-qtátááqá pááq í-kánááyábá kéitaapoaqtaa ketáámá aúbabi ókaraq agamá íma timá-timenunatae.

² uyátárai-nakoma kumínî-kanaama miráuma “íkuminiye” tíyaq-kanaaraq moyá-nákómá nokáa iníkáá umá kumíniye.

³ waayúkama maará téta “íbêqa íráqô-kanaaboataa íráqôniq umá máunatae” tínómanibo mi-kánááráqá páátákáá anómma táí-kanaama pááq íniye. miráuma aaragómá iyápóma marakáné kéitana aú-aiqa iníkáá ínata máqte-kayukama péqmareta íma kanaaráq kóinoe.

⁴ ááqibo keráwáqá tîbâqawaaraayuo, maami-qtátááqátábámá kumayuq-yátáápímmá íma máapoana moyá-nákóráá umá íma iyánáaq ínoe.

⁵ máqtemma keráwáqá wágáá-wayukama Áánûqtuni ópí kémae. nokáa-kayukama kumayupí máenikaa umá ketáámá íkémaunatae.

⁶ miráinaqtaa ketáámá yú waguréta máe-kayukaraa umá íma mánatae. káqo-kayukaraa íyéqtaa túbanaaq umá máeqtaa awé ónatae.

⁷ nokáamma yúmá wagí-kánááráqá yaímma káqo-kayukama aíbôq-nomma kénaae.

⁸ miráimanibo ketáámá wágáá-wayukama máunaboaqtaa ítama táganatae. ketáái itáíq-itaiq umá yabi í-yátááqá kaayoné-yátáákáráq ketáái mórama weyukáá umá kúberanatae. akaq pukónúnabiketaa Ítuma yauwéqma atíqtikaniqtaae. minnáyaba ketáámá yáqtoqma akoqnáá éqtaa óqta-kamoqa móra-nakoma aqnókáq kúberainikaa umá keqtaá atíqtikaniqtabataama kúbeqtoranatae.

⁹ Áánûqtuma wení áyámma í-yátáápíkémá tíqa í-yátááqá timíyábátáá wemmá íkakaimanibo uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoma mi-qtátáápíké múte atíqtikaniqtabataa kákaiye.

¹⁰ ketáámá wetê mánunayabataa Ítuma keitááyábá pukáiyé. pukáipoaqtaa ketáágáráq ípuyonunatae.

¹¹ Ítuma kumína-kanaaraqaa maa-márábímmá ketáámá Káríqton-annagaraq pukáa-kayukawabi paátáá máuna-wayukama ketáámá wetê ko mánunatae. miráinaq móra-mora-yuma umá yíqtaaiq éra yíwáqnaa umá íbêqa keráwáqá miráonikaa oro.

¹² ketîbâqawaraayuo, keráwáqá náayubi keráwáqtí aúkáapikemma mayaímá mayáa-kayukati yiménáápáq máero. uyátárai-nakoma yemmá awaaméqá umáyikena keráwáqá tiwíketa tiráátigae téna yíkaraibo yeqtí yiménáápáq máero.

¹³ yeqtí íráqô-mayaitababoata yemmá tikaíno. móra-mora-yuma móra-mora-yute miráinaq kaayoné umá máero.

¹⁴ tîbâqawaaraayuo, ketáámá akoqnáá umá kétima-timunatae. aúkáapike iyááqtámma íkuiya-kayukama timá-yimiyata “atéráaro” yigae-yigae éta ikatíq íya-kayukama yíwáqnaa oro. máqte-kayukama íma tiyáágáréqtaa ínomanibo kaayoné umáyíkáaro.

¹⁵ táí-yataariq umátikaiyaqa anónnáma íma táí-yataariq umáyíkáaro. ímiye. aati-aatimá móra-mora tîbâqawaayuwabi káqo-kayukama mamá íráqôniq umáyíkáaro.

¹⁶ keráwáqá aati-aatimá timuqá máráaro.

¹⁷ aati-aatimá nunamummá tíq-tiq oro.

¹⁸ aati-aatimá Áánûqtukaq “tíkáiye” tero. keráwáqá Ítuni waayúkama máqte-miran-aimma tarôq íyábá Áánûqtuma kákaiye.

¹⁹ Áánûqtuni Aokaq-Áágóní aammá íma aúyaráaro.

²⁰ Áánûqtuni amuné-áímmá íma tinaaéma umáyíkáaro.

²¹ máqte-qtataaqa maqma aónatuwera íráqô-qtataaqa yenamáa matóráaro.

²² máqtemma táí-yataapikemma atéqma tinaaéma umáyíkáaro.

²³ Áánûqtuma kaayoné-yátáákómá áaipoana keráwáqá wemá mamá aokarîq umá ánatatikaniye. keráwáqá aráákaq maéq tigae-yátááqá íma mayánômma túbinabi túyánápímmá tirun-íyápógówábi íma mayaígáae Ítu Káríqtoma kumínî-kanaayaba téqtaa kéunatae.

²⁴ Áánûqtu keráwáqá tááyaraimma miráuma máiyana wemá keráwákáq mirá-umatikaniye.

²⁵ tîbâqawaaraayuo, keqtaágáráq nunamummá timátíkáaro.

²⁶ máqtemma Áánûqtukaq yirummá amíya-kayukama kaayoné umá tótó umáyíkáaro.

²⁷ uyátárai-nakoni náápaakake kemá kétima-timune. keráwáqá maan-áúbámá máqtemma yirummá ámê-kayukabi yoraútoro.

²⁸ maamin-íráqó-qtátááqá uyátárai-nakoma Ítu Káríqtote wenamáa keráwáqtê waíno.

2 Tetaróniani anaaékaq-aubama Tetarónáikaq-wayukayopaq

¹ kemá Póroma Táératigaraq Tímotigaraq ketáámá maamin-áúbámá keráwáqá náayuwabi Tetarónáikaq ketibótáámá Áánûqtukaq ketáái uyátárai-nakonopaq yagaroqtamá máa-kayukayopaq agatáunatae.

² ketibotáámá Áánûqtuma uyátárai-naqa Ítu Káríqtogaraq keráwáqá paru-yátááqá kaayoné-yátáákáráq timíyóye.

³ ketáái tîbâqawaaraayuo, ketáámá máqte-tupaama keráwáqtábá Áánûqtukaq nunamupí “tíkáie” mayaígáae téqtaa kétaunatae. ketáa mirá únnataama minná keráwáqtí itáiq-itaiq umá mái-yataakoma anóniq kéitana keráwáqtí tirummá yimí-yátáákómá anónna-anonna uyátá-maqma anóniq kéieye.

⁴ minnáyaba ketáámá keráwáqtábá ketáái túma maméta Áánûqtuni watáama kéita-kayukati yúrikaqa kéuyunatae. ánibo keráwáqá keráwáqtí tú-tiqa í-yátáápí máeq keráwáqtí namuro-wáyúkámá keráwáqá mamá táiq umátikane kéomanibo keráwáqá keráwáqtí itáiq-itaiq umá mái-yataaqa yáqtoqma akoqnáá kéowaqtaa minnáyaba ketáámá keráwáqtí túma mamé kéuyunatae.

⁵ keráwáqtí táaimma Áánûqtuma maaráuma tiráátiraiye. wemá ketáái arupú-aaimma mamá kéyainaiye. ánibo Áánûqtuma wemá yabíkái-maruqtaba keráwáqá tú-tiqa í-yátááqá kémayaapoana Áánûqtuma wemá yabíkáin-aukapaqa tikáinaq mánoe.

⁶ Áánûqtuma arupú-aimma miráuma tarôq kéena keráwáqá náayuwabi ummaa-yátááqá mamá ketime-kayukama yemmá táí-meyamma yimíniye.

⁷ miráitana wemá maamin-úmmáá-yátááqá mamá paábaq kéyuwena aagaí-yátááqá keráwákáráq keqtaágáráq timíníqtaae. wemá mirá kénana uyátárai-naqa Ítukaraq wení akoqnáá-kaqto-wayukagaraq yeráwáqá Áánûqtuma yabíkái-marupake yuwéta kumá abarokáq umá anón-iragaraq mamé kumínoe.

⁸ mi-kánáaráqá waayúkama náayuwabi yemá Áánûqtuqtaba íma itéta uyátárai-naqa Ítuqtaba átê-wataama íma kéitaayuma yemmá táí-meyamma Áánûqtu yimíniye.

⁹ minnámo táí-meyammo mayánô-kayukama yemá uyátárai-nakoni anómma tágama-yataakonabi wení aúrikaqa nékaq maéta yemá Tááqtaani-marupaqa matúq-matuq umá ákaq máeta anónnáma táí-meyamma mibáq mayánóe.

¹⁰ mi-kánáaráqá Ítu Káríqtoma wemá yauwéqma kumínî-kanaaraqa máqtemma aarawaamá Áánûqtun áwîqa múte kéyauwiyata yaímma aarawaamá weqtábá itáiq-itaiq kéo-kayukama yemá yimuqá kémaraiyaqa keráwákáráq mikáyúkátí aúkápimma mánoqtaba minná keráwáqá ketáái táama itáiq-itaiq kéoe.

¹¹ minnáyaba ketáámá aati-aatimá keráwáqtábá nunamummá tíq-tiq kéunatae. keráwáqá yááyai-wayukama Áánûqtuma keráwáqtí táaimma ánataginama mayaígáae téqtaa nunamupí keráwáqtábá kétunatae. minnáyaba Áánûqtu keráwáqá tááyaraiye. wemá kanaaráq wení akoqnááma keráwápímmá íráqô-qtataaqtaba túyánámmá itánôqtaba maqmqá ógirainana keráwáqtí itáiq-itaiq umá yáqtorai-mayaigoma ánataniye.

12 minnáyaba keráwáqá ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni áwîqa múte kéyauyeq yaímma wení tágama-yataapike mayánóe. ketáái Áánûqtuni paruyátáákógáráq uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni kaayoné-yátáákómá keráwáqá mamá íráqôniq umátikaniye. keráwáqá áraq tiwikátukaao?

2

1 tibáqâwaraayuo, íbêqa ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoma yauwéqma kumínîqtaba kêtunatae. miráinatama ketáámá wetê yagaroqtamá áikuyonunatae. tibâqawaraa-kayukao, óq-aimma keráwáqá timá-timenunatae.

2 yaímma-wayukama téta “uyátárai-nakoma kumínî-kanaama áqa pááq uráiyé” kéte min-áímmá timáeta uréire íyan-aimma íma ítáaro. yemá téta “uyátárai-nakoni kanaamá pááq uráiyé téta aúbama keqtááyábá agatááe” tíyaqa min-áímmá íma ítáaro.

3 keráwáqá yaímma-wayukama íma iyuwaiyatawaq yemá keráwáqá makátéro. maami-kánáámá anaaékaq abarokáq íniye. áqnáabaqa taígani-kayukama aamá íma ítéta kárate-kayukama Áánûqtumma namuroîq kéumakaiyana Tááqtaama abarokáq yínîmanibo anaaékaq aítabaq wíniye.

4 wemá máqtemma aokaq-yátáákómá namuroîq umákéna miráinana wemá wenamáárîq wenáwîqa múte kéyauyena mi-máqté-qtátááqá mamá táíq kéena wemá Áánûqtuni anó-monoq-naupaqa ko maráq máena wemá maará téna tíniye: “kemá Áánûqtumune.” téna tíniye.

5 naayóbáqá kemá Póroma keráwáqtê máeq maaminnáyabama keráwáqá timá-timikaunae. miráimanibo keráwáqá áraq tiwikátukaao?

6 maami yínî-qtataakoni aammá íbêqa káuyaraiye. náawabi íbêqa abarokáq íma pááq i-qtátááqá keráwáqá káonaae. miráipoana anaaékaqa Áánûqtuma wemá Tááqtaamma kanaamá ámikai-kanaaraq yayamá abarokáq íniye.

7 keráwáqá káonaae. Áánûqtumma áaiqa umákai-yataakoma áqa aúpáq mirá kéimanibo mamá pááq ínî-qtataaqa abarokáq ínanama min-nákómá Tááqtaani aammá aúyarena Áánûqtuma paábaq awikániye.

8 mi-túpáámá táí-nakoma pááq ínanama Ítuma paátataaqa “pu” timátúwáinikaa umá wení aárake min-náqá ikámma puíniye. miráinana anómma uyátárai-nakoma wení tágama-yataakaraq abarokáq yayamá íréna mi-tágámá-yátáákákémmá minnámo ámáan-aimma aratéwai-nakomma mamá táíq umákaniye.

9 minnámo maami-tái-nákómá abarokáq yayamá yínimma wení akoqnáaraq yayamá yíniye. kaaqaari-ááikákémmá wemá netuqyaammá akoqnáamayaima mayéna awaaméq-yátááqá tarôq íniye.

10 miráinana máqtemma kaaqaari-áikóní áaikoma máqtemma aúyokino-kayukama yiráátiniye. miráinata máqtemma mi-káyúkámá yemá árain-aimma kákaiyanama Áánûqtumma yirummá amíyanama yemmá Áánûqtuma yauwéqma yiwiránimanibo yeráwáqá íma kéyikaipoata yemá aúyokinoe.

11 minnáyaba Áánûqtuma iyuwáinata kaaqaari-áímmá itáíq-itaiq ínoe.

12 miráinata máqte-kayukama yeráwáqá árain-aimma íma itáíq-itaiq umá yirummá améta yemá táí-aimma tarôq íyábá yikáina-wayukama Áánûqtuma yainánî-kanaaraq wemá yemmá yawááq íniye.

13 tibâqawaraayuo, ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoma keráwáqtábá arummá kêtimitaqtaa minnáyabataa ketáámá keráwáqtábámá Áánûqtukaq nunamupí “tíkáiyé” tíq-tiq ónatae. ánibo naayóbáqá Áánûqtuma keráwáqá yauwéqma tiwiránéna awaaméqá umátikaraine. wení Aokaq-Áágóní akoqnáánapo

keráwáqá mamá wení waayúkaiq umátíkaraiye. miráitaq keráwáqá árain-aimma itáiq-itaiq kéopoana Áánûqtuma keráwáqá yawwéqma tiwirániye.

¹⁴ ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni tágama-yataaqa timínéna kéena maaminnámo ketáámá keráwáqá átê-wataama timá-timuna-aikake Áánûqtuma keráwáqá tááyaraine.

¹⁵ miráinaq tîbâqawaaraayuo, keráwáqá itó-uma akoqnáá uréraq maami Áánûqtuni wataama ketáámá tóyaupikenabi aúbabikemma keráwáqá tiráátûnnataama yáqtoqma akoqnáá uréraq anaaé wáráaro.

¹⁶ ketibotáámá Áánûqtuma wemá keqtáá arummá kétimenataa wenamá wení íráqô-qtataaqnapo ketáái tíyaqa mamá kaayoné kéiyé. miráitana wemá keqtáá itáiq-itaiq umá mái-yataaqa tíwáqnaa kéitaqtaa ketáámá Áánûqtuma keqtáá mamá wení íráqôniq ínîqtaba awé kéunatae.

¹⁷ ánibo yenákámá ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtogaraq ketibotáámá Áánûqtugaraq kanaarác tíwáqnaa kéeta keráwáqti tíyaqa mamá akoqnáá kéeta keráwáqá íráqôn-aimma mayéta íráqôn-aimma tínoe.

3

¹ keráwáqá ketáái tîbâqawaaraayuo, Áánûqtukaq nunamummá tíyana keqtáámá tíwáqnaa kéinana ketáái táagoma máqten-aukapaqa páátákáá wéyáwé éna keráwáqti aúkáapi Áánûqtun áagoma anón-awiqá uúniq umá káqon-aukapaqa anón-awiqá uúno.

² miráinaq keráwáqá Áánûqtukaq nunamummá kétéyana keqtáámá ôriq umá táí-aaimma tarôq o-káyúkátí iyáápiemma mamá paá umátikainatao. keráwáqá káonaae. taíbaq-wayukama yemá Áánûqtuqtabama íma itáiq-itaiq kéoe.

³ miráimanibo uyátárai-nakoma wemá aati-aatimá keqtáá kéyaqtoraiye. minnáyaba wemá keráwáqti tíyaqa mamá akoqnáá kéeta ketáámá weqtábá itáiq-itaiq kéonanataa wemá kanaarác keráwáqá yabíqtíkarainana Tááqtaama keráwáqá íma yabitíniye.

⁴ ketáái uyátárai-nakoma wemá ketáái túyánámmá mamá kétagaitaqtaa ketáámá itáunatama keráwáqtabá máqte-qtataaqa tarôq oro téqtaa timá-timunna-yataaqa kanaarác mirá kéopoqa anaaékakaraqa keráwáqá paá mirá áátuqma ínoe.

⁵ uyátárai-nakoma keráwáqá mamá Áánûqtukaq tíkáiniq ínîqtaba keqtáámá kétékaiye. minnágaraqa Ítuma aíqa í-yátááqá kémayena matáin-akoqnaama mimórá-ákóqnáámá keráwáqá mayaínôqtaba keqtáámá kétékaiye.

⁶ tîbâqawaaraayuo, ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni áwîkaqa ketáámá keráwáqtabá maará téqtaa kétune. ketáái tîbâqawaaraa-kayukama yemá iyáátan ayúbayuq-wayukabake nékaq máero. maamin-áímmá ketáá keráwáqá timá-timunna-aimma itáiyábá anaáémo íkéwaraa-kayukayopakema nékaq máero.

⁷ ketáái táaimma íráqôniq umá kéwareq keráwáqá aónaraae. ánibo naayóbáqá ketáámá keráwáqte yagaroqtamá máeqtaama tiyáátan ayúbayuq íuraunatae.

⁸ ánibo ketáámá mórana keráwáqti tiyáápiemma aáwaqa paá íma matáunataamibo ketáámá meyaníq umáta naráunatae. ketáámá kamáa káinagaraq wágááwabi nokáámma mayaímá mayáiq-mayaiq kéeqtaa keráwáqá mórana ummaa-yátááqá keqtááyábá íma tímikaunatae.

⁹ ketáái náapaamma anóniq wáiyé. miráipoana aáwaqtaba ketáámá ítama aónanena keráwáqá tímikainomanibo ketáámá kanaarác keráwáqtopake aáwaqa íma máyáawaniq uráunatae. ketáámá paá keráwáqtabá ketáái táaimma aónéq waraígáae téqtaa mirákómmá uráunatae.

¹⁰ naayóbáqá ketáámá keráwáqtê yagaroqtamá máeqtaama ketáámá maará téqtaa keráwáqá min-ámáán-áímmá tímá-timikaunatae “móra-nakoma wemá mayaímá ímo mayáínataama wemmá íma ayúwáananataa aáwaqa nániye” téqtaa tiráunatae.

¹¹ nôraq itaqtaawáq ketáámá maamin-áímmá tiráunataabiyo? miráipoata yaímma-wayukama keráwáqtí aúkápikemma yemá mayaímá íma mayéta yemá paá omáqá kémaeta yeráwáqá móra-mayaima íma kémayaae. ímiye. yemá paá máeta yemá káqo-kayukayabama netuq-áímmá kéte.

¹² ánibo ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni áwíkaqa ketáámá mi-káyúkámá ámáan-aimma kétima-yimunatae. yemá yaákare kaayoné umá máeta mayaímá kémayetama yemá kanaaráq yeráwáqtí aáwaqa mayaínoe.

¹³ miráimanibo keráwáqá tîbâqawaaraayuo, keráwáqá íráqôn-aaimma tarôq íyábámá íma tîbôma kaíno.

¹⁴ ánibo móra-nakoma náawabi maamin-áímmá keráwáqtôpaq aúbá agamá túnna-aiqtaama íma itái-naqa keráwáqá min-nákónôpakema nékaq máiyana wemá agaeyábá íniye.

¹⁵ min-nákóqtábámá “keráwáqtí namuroé” téraq íma túyánámmá itéraq paá weqtábámá “ketáái tîbâqawaae” téraq ketáá túnna-aimma tímá aákaq oro.

¹⁶ uyátárai-nakoma wenamáárîq wemá áyaqa mamá kaayoné í-yátáákóní áaine. máqte-kanaama wemá keráwáqá máqte-qtataaqtabama tíyaqa kaayoné í-yátááqá tímíniye. uyátárai-nakoma keráwáqtê máqte-tupaama maíno.

¹⁷ Póroma kemá tiyáánaipo maamin-áímmá “miráo-maarao téq kemá Póroma” kéteq kágayaune. maannáma minná kenamáárîq Póro kemá aati-aatimá ketí aúbabimma maamirán-áwááméqá kémarau.

¹⁸ ketáái anómma uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni íráqô-qtataakoma máqtemma keráwápí waíno.

1 Tímoti

Tímotima itáiq-itaiq iyábá wenáanikoraa-nakonopaq Póroma ánná-naupaq Arómubaq agatáie.

1-2 kemá Póroma Ítu Káríqtoni timátíkarai-nakoe. Áánûqtugaraq Ítu Káríqtogaraq ketáái kúmiq-yataapike kanaaráq tiwiránîn-nakoratae. min-íráqó-qtátááqtábá ketáá awé kéunataama minná Ítu Káríqtoe. Áánûqtugaraq Ítu Káríqtogaraq yenákámá kemmá timátíkarai-nakoma tiwíkaaye. íbêqa Tímoninopaq kágayaune. kerátámá mimórá itáiq-itaiq í-yátááqá yáikaag kéuyapoana wemá áraimma ketáanikaa kéieye. Tímotio, ketiborátámá Áánûqtugaraq kerátái uyátárai-nakogaraq yeqtí íráqô-qtataakogaraq paru-yátáákáráq yeqtí kaayoné-yátáákáráq emmá amígáae téq kéitaune.

³ Ipítiani-marabaq emmá máikaae téq kéitaune. Maaterónia-marupaq kéweqa minnáyataaba emmá akoqnáá umá timá ámikaune. yaímma-wayukama Ipítiani-marabaq máa-yuma káqo-qtataaqa kéyiraatebo emá timá yímínata ímira-oro.

⁴ emá timá yímínata yeráwáqtí maníqá paábaq kéyuweta yeqtí yítaubikoni taíbaq-yiwiqa paábaq yúwáaro. mi-qtátáákómá waayúkama mamá unítípi yíkáitata yemá Áánûqtuni aammá aónáiyatabama íma wááe.

⁵ paá itáiq-itaiq éqtaama Áánûqtumma kanaaráq aónanunatae. ketáá wekáq áraimma itáiq-itaiq éqtaama káqo-yuma tirummá yimíyábatáámá ketáái tirunóbáqá otaakáráq íma wáieye. Áánûqtun-aurakaq agaemá íma wáieye.

⁶ yaímma-wayukama íráqôn-apake yuwéta paábaq kóureta neginaagí-aimma téite urááe.

⁷ yeráwáqá Áánûqtuni ámáan-aimma yirááti-wayukama auránéta kéomanibo yemá ten-áikómmá íma kétagaae. yeráwáqá “itáiq-itaiq kéune” tena-áikómmá íma kétagaae.

⁸ ketáámá kéitaunatae. Áánûqtuma ákáiniq umá wení ámáan-aimma ketáámá kéwareqtaama ámáan-aimma íráqô-qtataare.

⁹ taákaq máráaro. ámáan-aimma íráqô-kayukayaba íma tarôq uráimanibo ámáan-aimma táí-wayukama náayuwabi ámáan-aimma aratínéta o-yúyábá tarôq uráieye. mi-yúmá yeqtí yinóbo-yuwabi káqo-kayukama yíkamma képuyeta

¹⁰ yemá kebó-yátááqá aaragáráq waagógáráq iyápógaraq tarôq kéowana iyápóma moyámmá kémayaawana yeqtábá ámáan-aimma tarôq uráieye. mi-yúmá kaaqaari-áímmá téta káqo-yuyaba kaaqaari-áímmá téta yegáráq arupú-aiqtaba awéqtátuwaa-kayukayaba ámáan-aimma tarôq uráieye.

¹¹ arupú-aimma minná átê-wataama kemmá Áánûqtuma tíkáae téna tímikaiye. min-átê-wátáámá Áánûqtuma keqtáá íráqôniq umátíkái-nakoni tágama-yataakoqtaba wáieye.

¹² kerátái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoma wení mayaímá mayánúnayaba kemmá akoqnáámá umaatamá tímikaiye. minnáyaba kemá wekáq “tíkáieye” kétune. wemá kemmá aúyatikarena keqtábá itáiq-itaiq kéipoaq kemá kanaaráq wení mayaímá mayánúnayaba kemá timuqá kémarauene.

¹³ naayóbáqá kemá wení waayúkama mamá táíq umáyikeq wemmá timá táíq umákeq áyoqa atáunamanibo Áánûqtuma wení paru-yátáákómá kemmá tímikaiye. áraimma kemá nôrawabi únna-yataaqtabama mi-kánááráqá íma tágama arútáraunanaboana wení paru-yátáákómá tímikaiye.

14 kerátái uyátárai-nakoma wení íráqô-qtataaqnapo kemmá yawááq-umatikaraiye. itáíq-itaiq í-yátáákáráq arummá amí-yátáákáráq Ítu Káríqtonopake kemmá maqmá ógikaiye.

15 maamin-áímmá kemá tenúnnama minnâ áraipoaq keráwáqá máqtemma min-áímmá matéraq yáqtoqma akoqnáá oro. Ítu Káríqtoma waayúkati kúmiqa maqtuwáníqtaba maa-márábímmá kukáíye. kúmiq-wayukati aúkápikemma kemá mú mikákáá táwî-naqune.

16 miráimanibo kemá táwîgoma ôriq uráunamanibo Áánûqtuma kemmá wení paru-yátáákómá tímikaine. mirá únayaba Ítu Káríqtoma wení íráqô-qtataaqa mútûq pááq urái-qtataakoma kemmá kanaaráq tímíniye. miráipoata káqo-kayukama yemá aónamma Áánûqtuma kaayoné kemmá kéumatikainatama yemá áaimma átama Ítuqtaba itáíq-itaiq ínoe. yeráwákáráq matúq-matuq umá mái-auwaraimma mayánoe.

17 Áánûqtuma matúq-matuq umá yabi í-náqíye. wemá íma kanaaráq puíniye. ketáámá wemmá íma aónanunataamanibo wemá wenamáa maníqíye. aati-aatimá matúq-matuq umá máigaraq yaagumá tágama-yataakogaraq wekáq mááye. miráuma waíno.

18 Tímotio, ketí iyápô, maamin-áímmá yáqtoqma akoqnáá ikáae téq kemá kétune. naayóbáqá eqtábá amuné-áímmá tirááne. Tááqtaamma ááiqa umákanonama min-áímmá minnâ ení iyebómíye.

19 itáíq-itaiq umá mái-yataaqa yáqtoqma akoqnáá uréwaq Áánûqtun-aurakaqa agaemá í-yátááríqa íma uwo. yaímma-wayukama Áánûqtun-aurakaq yigaeyábá o-yúmá yeqtí itáíq-itaiq í-yátááqá yawítíyukaiye.

20 Áíménéiyatikaraq Érékáánaragaraq yenákátí itáíq-itaiq í-yátááqá yawítíkuraitaq kemá yenákámá Tááqtaani ayáápi iyuwáune. mibáq máeta yenákámá Áánûqtuqtaba timá táwîq íumakain-aaimma mayáyóye.

2

1 áqnáabaqa keráwáqá máqte-kayukayaba nunamummá tígáae téq kéitaune. keráwáqá nunamummá kéteqa Áánûqtukaq nóiqtababi íyámma ítama aónaaro. wekáq nóiqtababi káqo-yuma íyaqtabagaraq ítama káoneraq “tíkáiye” téraq káqo-yuyaba tero.

2 yabíkáa-kayukagaraq kámááni-wayukagaraq yeqtábá nunamummá tero. mirá éqa ketáámá kaayoné-yátáápi arupú-aaikaraq Áánûqtugaraq waayúkati yúrakaqa kanaaráq mánunatae. maaminnáma íráqô-qtataaqa wáitana atóbamakai-nakoma Áánûqtukaq amuq-yatááqá kéwaiye.

3 missing?

4 miráipoata nunamummá kétenanataa káqo-yugaraq yeqtí kúmiq-yataapike atóbaigae téna kéitaiye. miráinata yemá árain-aikaraq máqtemma árai-qtataakaraq aónanoe.

5 kímora maníkáá-náqá máimma minnâ Áánûqtue. min-nákómá waayúkgaraq Áánûqtugaraq mamá mórabi áíkuyikaimma minnâ wenamáa Ítu Káríqtoe.

6 keqtáá kúmiq-yataapike ayúqtikanenataa Ítuma minnýyaba pukáíye. wemá pukáimma mi-kánááráqá Áánûqtuma awaaméqá umákaitana minnágoma ke-qtáá tiráátiraimma Áánûqtu máqte-kayukama kúmiq-yataapike yiwíqma paábaq yikéna wetábá wenôpaq yiwíránáae téna kéíye.

7 minnáyaba Áánûqtuma kemmá káqo-kayukama Áánûqtuqtaba íma ítaraa-kayukayopaq timátíkaraiye. kemá kaaqaari-áímmá íma kétupo árain-aimma kétune. yeqtí yúrapaq kemá itó-ureq Ítukaq itáíq-itaiq í-yábágáráq árai-qtataaqtabagaraq kétima-yimune.

8 miráitaq máqten-aukapake-kayukama aokaq-wáyúkáráa umá Áánûqtukaq nunamummá tígáae téq kétune. mirá étama yeqtí iyáámma Áánûqtukaq múte yauyéta yemá unítíqa íma téta íyámma íma oro.

9 ókaraq aaramá unáákáqtôma ínômma máqte-kayukama yúramma atáá-umayimi-unakaqtoma íumatorraigaae téq kétune.

10 min-nóínímmá náayuwabi Áánûqtumma yirummá ámê-yuma yemá káqo-yuma íráqôniq umáyíkáaro.

11 yemá mayánétama yaákareta máeta yiráati-nakomma mamá yikaq ákáaro.

12 kemá aaragómá waagómmá yiráátéta yabíqyikaiyabama íma kétima-yikaune. yemá paá yaákareta máero.

13 taákaq máráaro. Áánûqtuma Áátaamma áqnáabaq tarôq umákena anaaékaqa Íbimma tarôq uráiyé.

14 naayóbáqá Áátaamma ímibo Íbimma Tááqtaama makátítana wemá Áánûqtuni ámáan-aimma arátaiye.

15 miráitana aaramá yemá iyápóma maqyikétama Ítukaq akoqnáa umá itáíq-itaiq kéeta káqo-yuma yirummá kéyimeta Áánûqtukaq yimuqá marakánáae tíyanama yemmá Áánûqtuma wetábá wenôpaq yauwéqma yiwirániye.

3

1 kemá túnna-aimma minná árain-aime. móra-nakoma Ítuni waayúkati kawáá-náqá mánena íráqô-qtataare.

2 Ítuni waayúkama móra-iyakaq maréta itáíq-itaiq kéo-kayukati kawáá-nákómá wení otaammá íma waíno. wemá kímora-inimma maráino. táwî-aaikomma íma ayuwaínana wemmá yabírakaino. waayúkati aúpáq-áímmá íma timá abarokáq íno. káqo-yuma nóiqtababi íyaqtabama aúyánámmá itaíno. wemá pááqyamma íyimena taíbaq kéyimena namuq-wáyúkámá yíwîqma wení naaúpaqa yikaíno. mirá éna wemá íráqôniq umá yiráati-naqa maíno.

3 wemá íma aíbôq-nomma néna neginaagí umá waayúkama áyámma umáyikena wenamáárîq íma yáqtoqma akoqnáa énamanibo wemá paá kaayoné íno. mónekaqa aúyánámmá íma maráino.

4 wení aara iyápóraq akoqnáa umá yabíkáinata wení iyápó-annama wenáama wáráaro.

5 miráuma móra-nakoma wení aara iyápóma íma kawáá umá aruténama Áánûqtuni waayúkaraga náaraq umá kanaaráq káwáá ínáyô?

6 miráuma aúgemma áaimma átáma itáíq-itaiq ínna-nakoma kawáá-náqá íauraino. mirá éna aúma mamé uíyábáé. Tááqtaama mirá éna Áánûqtuni aammá yúwáitana wemmá Áánûqtuma yawááq-umakaraine.

7 káqo-kayukama itáíq-itaiq kéo-yubikemma aamá íma kéitaa-kayukabikemma wemmá yemá yikaq múte ákáaro. yemá weqtábá táí-aimma timákaiyanama Tááqtaani waakápi amáginiye.

8 móra-iyakaq maréta itáíq-itaiq kéo-kayukabike yíwáqnaa í-wáyúkámá máqte-kayukati yúrakaga íráqôniq umá máero. máqte-kayukama kanaaráq yekáq kamúqá itánoe. yemá aíbôq-nomma néta neginaagí íyoro. yemá aúyababa íyoro.

9 árain-aimma akoqnáa umá yáqtoretawaq Áánûqtuni aúrakag yigaemá íyoro.

10 miráuma áqnáabaqa yemá mi-káyúkámá maqamá aonaiyata yemá uyátetama yíwáqnaa í-wáyúkámá kanaaráq máinoe.

11 yeqtí yínáaqmaqa yemá máqte-kayukati yúrakaqa íráqôniq oro. yemá waayúkati yáama íma timá waéqmeta uréire oro. yemá táwî-aaikomma ayuwaíyana íma yabíqyíkáaro. yemá kaaqaari-áímmá téta moyámmá íma máyáaro.

12 móra-iyakaq maréta itáíq-itaiq kéo-kayukabike yíwáqnaa í-nákómá wemá kímora-inimma maréna wení aara iyáporaq yabi íno.

13 mi yíwáqnaa í-wáyúkámá íráqôniq umá mayaímá mayaiyatama máqte-kayukama yemmá yikaq yikánoe. Ítu Káríqtoqaq itáíq-itaiq í-yátááqtábá wení akoqnáágaraq tínoe.

14 maamin-áúbámá kágayeqa kemá emmá pááqya-kanaabi yaónanae téq kéítaune.

15 miráimanibo pááqya-kanaabimma kemá íma yennamá maan-áúbágómá Áánûqtuni waayúkama nôrabi ínô-qtataaqtaba emmá kétima-amiye. matúq-matuq umá mái-Aanuqtuni waayúkama minná Ítuqtaba móra-iyakaq maréta máa-kayukaae. yemá árain-aikomma kéyaqtoraae.

16 Ítuma ketáái itáíq-itaiq-yataakon áaine. min-ánó-qtátáákómá keqtaámá táaqa karáie. minná

17 maa-márábí-káyúkámá wemmá

wayúkaraa umá aónaraawana

Aokaq-Áágómá wemmá kanaaráq umákáitata

Áánûqtunopake kaqtó-wayukama wemmá aónaraae.

máqten-aukapake-kayukama itó-uma

ánateta weqtábá tirááe.

waayúkama wekáq itáíq-itaiq urááne.

anaaékaqa Áánûqtuma wemmá awíqmena wení márûpaqa utáie.

4

1 Aokaq-Áágómá timá ketagaiye minná yaímma-wayukama anaaékaqa itáíq-itaiq í-yátáápíkémá yuwéta waeránoe. yemá kaaqaari-áágóni anaaé waréta waátáqoma yiráátínnaiq ínoe.

2 maaminnámo yirááten-aimma kaaqaari-wáyúkábíké kéie. maami-kááqáarí-áímmá yirááten-aimma yúyánápímmá kubaútônika umá wamá akoqnáá éna kawaamá yóipimma kubaúma péqmaraanika kéie.

3 yemá téta “aaramá mayikaímá minná otaamiye.” kététa yaímma-aawaqtaba “íma naaro” kéte. miráimanibo Áánûqtuma min-ááwáqá naiyábá tarôq uráitata Ítuni waayúkama yemá Áánûqtukaq “tíkáie” téta kénaae. yemá árai-qtataaqa kéítaae.

4 máqte-qtataaqa Áánûqtuma tarôq uráimma minná íráqômiye. yaímma mirán-ááwáqá íma awéqtátuwanomanibo paá kémayeraq Áánûqtukaq nunamupí “tíkáie” tero.

5 Áánûqtuni wataama yorauté wekáq nunamummá tígógáráq mi-kááyáq-yátáákómá mamá aáwakomma aokariq umá íráqômma káuqyikaiye.

6 emá maamin-áímmá enábâqawaayuma timá-yimema Ítuqtaba emá wení íráqô-mayai-naqa mánone. mirá éma mi-qtátááqtábá emá áqa ítama arútare wakáanama akoqnáá umá itáíq-itaiq ínóne.

7 miráimanibo paá-wataagaraq mi-máníq-áímmá íma Áánûqtuqtaba paábaq yuwao. Áánûqtun-aimma ítama tágaao.

⁸ enaúgomma mamá akoqnáá ínônnama minná paá pááqya-qtataaqa wáibo ení arun-iyápómá mamá akoqnáá ínônnama minná anó-qtataare. minnágoma aúwaraimma íbêkaraq anaaékakaraq emmá amíniye.

⁹ maamin-áímmá árain-aimmibo matéwaq itáíq-itaiq uwo.

¹⁰ matúq-matuq umá mái-Aanuqtuma ketáámá weqtábá kamuqá kéiteqtaaboaqtaa kamáa kááeqtaa akoqnáá umá kémayaunatae. wemá mimórá-wáígómá keqtáámá Tááqtaani ayáápike kématiyuwaiqtaae. máqte-kayukama kémaiyuwaimanibo itáíq-itaiq kéo-yuma áqnáabariq umá kémaiyuwaiye.

¹¹ maamin-áímmá akoqnáá umá aarawaamá yiráátiyo.

¹² eqtábámá yemá téta “maabumá pááqyan-iyapoe” tínômanibo emá Áánûqtun-aamma waráiyaama iyúwénatawaq yemá emmá aayog oro. ánibo íraqô-kataagaraq íraqôn-aaimma keyiraatewaq káqo-yuma arummá yiméwaq Ítuqtaba akoqnáá umá itáíq-itaiq kéewaqa kúmiq-yataariq íuwo.

¹³ kemá yénúnnama emá Áánûqtuni watáama waayúkati yúbáqá keyorautewaq kétima-yime yiráátiyo.

¹⁴ Áánûqtuma móra-yataaqa emmá ení mayaiyábámá ámikaiye. Áánûqtuni amuné-wáyúkámá yemá tiráamma Ítuni waayúkama móra-iyakaq maréta máe-yuti kawáá-wáyúkámá iyáánaipo emmá ánekukaa-tupaama matáane. miráurairooa mi ámíkai-qtataaqnapo emá mayai mayaa.

¹⁵ minnáyaba emá auyánámmá ítama akoqnáá uréwaq mirá uwo. máqte-kayukama ení íraqôn-aaimma káonaiyana anókariq umá anómma aurániye.

¹⁶ aati-aatimá ónna-yataakaraq yirááténa-yataaqtabagaraq yabíqma arutaa. mirá kénana Áánûqtuma emmá matúq-matuq umá mái-auwaraimma aména káqo-kayukama náayubi enáama itaiya-yugaraq yemmá matúq-matuq umá mái-auwaraimma yimíniye.

5

¹ anónuqmagopimma aamá íma ma maránômanibo enaboráá umá watáama tímá aménaiq umá tíma-amiyo. awaayatí-wáyúkágáráq enábâkokaa umá mirá-umayikaa.

² aaragókáráq enanókaa umá mirá-umayikaa. inaarú-anaamma enámánaakokaa umá íraqôn-aaimma mirá-umayikaa.

³ ketoq-nóinímmá árainmma yenamáa máe-yuma yemmá tikaq múte yíkáaro.

⁴ miráimanibo ketoq-nóinímmá wení iyápóabi wení aráaráómá máetama yemá wemmá kawáá-umakaaro. miráuma Áánûqtuma tiníq umá yemá anónnáma yeqtí yinóboyugaraq yiráaráókáráq mirá-umayikaaro.

⁵ árai-ketoq-noinimma yemmá kawáá-umayikai-wayukama íma máawana yuyánámmá Áánûqtukaq káme. wágááwabi nokáamma yemá Áánûqtukaq nunamupí yíwáqnaa íyábá tíq-tiq kéoe.

⁶ miráimanibo mi-kétóq-íníkmá wemá paá aábê kuye íyábámá auyánámmá itái-waigoma wemá aúwaraimanibo Áánûqtun-aurakaq pukuráaraq-naraa kéiyé.

⁷ min-nóinímmá maamin-áímmá tímá yímínatawaq anaaé warétama íraqôniiq umá mánoe.

⁸ ánibo móra-nakoma wemá wení móra-anna-wayukagaraq áqnáabaq wení naaúpaq máe-yuma íma yíwáqnaa énama wemá itáíq-itaiq umá mái-yataapike kéwaeraiye. itáíq-itaiq íma kéi-nakoma táwî-naqanibo min-nákómá wemá uyátamaqma táwî-naqa máiyé.

⁹ yíwáqnaa íyábá móra ketoq-íníkmá wení karitimaatimá netuqyaammá (60) uráina-waigomma yíwáqnaa ínîqtaba wenáwîqa agayaa. min-íníkmá kímora-nakare téna máqe-uraina-inimma maíno.

10 wení iyápó-annama íráqôniq umá yirááténa namuq-wáyúkámá wení naaúpaqa yiwíqma yikéna Áánûqtuni waayúkama yítauqa tete umáyikena yíwáqnaa kéena kéqokeq-wayukama yeqtí ummaa-yátááqá wái-yuma yíwáqnaa uráina-waigon-awíqa agayaa.

11 aúge-ketoq-noiniti yíwíqa íagayaa. yeqtí yúyánákómá ôriq ínataboata yeráwáqá waamá óqa mayéta yeqtí yúyánámmá waagópí akoqnáá umá amínoe. mirá kéeta Ítu Káríqtonopake waeráiyata

12 waayúkama yeqtábá tínoe: “yemá Ítuqtaba itáíq-itaiq í-yátááqá íma yáqtoqma akoqnáá kéoe.” téta tínoe.

13 minnágaraq maamin-aúgé-kétóq-nóinímmá iyáátámma íkuyeta naaúqtaba-naauqtaba uréire kéeta káqo-yuma nôrawabi o-qtátááqtábá timáeta kéeneta naaúqtaba-naauqtaba kéyautoe. yeráwáqá íma tewain-áikáráq paá kétepoana ummaa-yátáákáráq ááiq-yataaqa páaq íniye.

14 miráitana minnâ íráqôpoata aúge-ketoq-noinimma yemá kanaarâq óqa waamá matéta iyápóma maréta yeqtí naa márûkaq yabí éro kêtune. miráinaqtaa ketáái namuro-wáyúkámá maamináyatabama aamá íma timá-tikanoqtaae.

15 yaímma ketoq-nóinímmá itáíq-itaiq í-yátáápíkémá áqa yuwéta waéqma Tááqtaani anaaé kéwaraae.

16 miráimanibo móra-waigoma ketoq-íníkóní naaúpaq máina-waigoma wemá Ítukaq itáíq-itaiq kéenama ketoq-íníkómmá yabíqma íraqôniq umákaino. miráinata Ítun anaaé kéwaraa-kayukama móra-iyakaq maréta máa-yuma yemá mi-kétóq-íníkómmá íma áwáqnaa ínôbo káqomma náayubi yenamáaraq máe-ketoq-noinimma yemmá yíwáqnaa ínoe.

17 Ítuni waayúkabimma kawáá-wáyúkámá íraqôniq íyaqa keráwáqá yemmá yagaroqtamá yaaguyábôro. áqnáabaqa náayubi yemá Áánûqtun-aama timáyimeta yiráátiraiya-yuma yaaguyábôro.

18 minnáyaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá maará kétiye: “móra-iyakoma ení mayaímá kémayain-aama aáwaqa paá amiyo.” ániibo “mayaínákómá wení meyámmá meyáníq oro.” téna kétiye.

19 móra-nakoma kawáá-nákóní aúbi maráinaama wenáama íma itaao. kaa-yarábi kaumo-wáyúkámá yemá mimórá-áímmá téta aúbi maráiyaama min-áímmá itaao.

20 ániibo wemá yaímma otaammá kutáinaama waayúkati yúrikaq min-áímmá timá uwaa iyo. mirá éma máqte-kayukama mamá kékén umáyikanone.

21 Ítugaraq Áánûqtuma wení aokaq-káqtó-wáyúkátí yúrikaqa emá maamin-ámáán-áímmá waráikáae téq kétima-amune. móra-nakoqtabama “ketí aanábóé” ítiyo. ímiye. maamin-ámáán-áímmá minnâ máqte-kayukayaba mórai q kétiye.

22 íma kabe-kabe umá móra-nakoma uyátárai-nakoni mayaímá mayaíyábá aneqá ayáánaipo ánekuyuwo. abo min-nákómá kúmiq-yataariq kéinaama weté yagaroqtamá kúmiq-yataakoqtaba íma mánone.

23 karímá netuqyaa-kánáámá kémayema paá non-úrámá íma nanónnamanibo yaímma wááéni-nomma áyapike aíqa ínítatabama naao.

24 yaímma-wayukati kúmiq-yataaqa abarokáq itaqtáá aónatuwaunanataa anaaékaqa móra-nakoma aúbi kémaraiye. miráimanibo yaímma-wayukati kúmiq-yataakoma aúpáq wáqena anaaékaqa abarokáq kétiye.

25 mórai q umá yaímma íraqô-mayaigoma abarokáq wátiye. ániibo yaímma íraqô-mayaigoma páátákáá íma abarokáq kéimanibo maaminágogaraq máqte-tupaama aúpáq íma wániye.

6

¹ yeráwáqá kaqtó-wayukama náayuwabi meyámma íma mayéq paá-mayaima máyáa-yuma yeráwáqtí kawáá-nákómma múte yikaq ákáaro. miráiyana móra-waigoma íma kanaaráq Áánûqtun-awiqtababi ketáámá yiráátúnna-yataaqtaba timá táiq ínoe.

² yeráwáqtí kawáá-nákómá Ítuqtaba itáiq-itaiq kéi-naqa weqtábámá yeráwáqá táwî-tuyanamma íma itá-yakaaro. miráimanibo yeráwáqá kawáá-wáyúkágáráq Ítuqtabama yewátánónaráá kéoe. kawáá-nákómá itáiq-itaiq o-yúmá wekácq mayái máyáa-yuyabama ôriq umá kákaibo wení mayairáq akoqnáá oro.

emá maamináyaba kéyiraatewaq timá-yimiyo.

³ náayubi káqon-aikomma kéyiraatetama yemá ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káriqtoni watáagote mórai q íkeeta ketáátê yagaroqtamá mórabí íma Ítuqtaba itáiq-itaiq kéoe.

⁴ ímiye. móra-nakoma mirái-waigoma wemá wenaúma mamé kéuyena móra-yataaqtaba íkétaiye. wemá paá áyan-aiqtaba kákaiye. wemá káqo-kayukama kárún-aimma timá-yikena unítípi mamá kéyikaiye. miráitata waayúkama wenáyôq-wenayoqa ayéta káqowa-kaqowaqtaba kamuqá íma kéitaae.

⁵ ánibo mi-káyúkámá yúyánámma móragaraq íma kéitaae. árain-aikoma yúyánámma íma itétaboata unítíq-ain-aatuqma kéte. yemá yúyánámma itáamma monoq-áikómá paá “móneqa ôriq umá mayái ámiye” téta kététa taígani-qtataaqa mamaréta mánoe.

⁶ áraine. móra-nakoma oótamma mamá áikuiyataba íma akáinanama monoq-áikómá kanaaráq taíbaq-yataaqa wemá amíniye.

⁷ mi-kánááráqá ketinótaama kématikaawataama nôi-qtataaraq matokéqtaa abarokácq uráunataabiyo? móra-yataakaraq ímiye. ketáámá púyóna-taoqa nôi-qtataaraq matokéqtaa kanaaráq ónúnataabiyo? móra-yataaqa ímiye.

⁸ minnáyabataa ketáámá unáákáqtôwabi aáwaqa kémayeqtaama kanaaráq umátikaniqtaae tenúnatae.

⁹ náayuwabi taíbaq-otamma maraíyábá yíkái-yuma Tááqtaama yemá kémakatiye. waayúkama mirán-áíbóq-yátááqtábágáráq áwáábíq-yataaqtabagaraq kéyikainanama Tááqtaama yemá yabitimáe kukéna yawarápamayikaniye.

¹⁰ móneqtaba ôriq umá akáin-nakoma taígani táwî-yataakoma áaimma kátaiye. yaímma-wayukama mónekoni anaaé wáraa-yuma yeqtí itáiq-itaiq í-yátááqá Ítuni aapakémma yukáawanaboana yeqtí ummaa-yátáákówábi yirumma í-yátáákómá taíbariq kéie.

¹¹ emá Áánûqtun-amopo maami-qtátáápíkémá nékaq mááo. Áánûqtun-aurakaq katekoíq umá maqmá aónaao. Áánûqtuni aamma waraao. Ítukaq itáiq-itaiq umá yáqtoqma akoqnáá uwo. káqo-kayukama arumma yimiyo. ení mayairáq máewaqa kaayoné umá mááo.

¹² itáiq-itaiq umá mái-yataaqa yáqtoqma akoqnáá ínónama yaímma-taoqa ááikaa uráimanibo minná íráqô-qtataaqtaba wáie. minnáyataba maami-íráqón-ááíqá uwo. íráqôn-anonnama mayáínónama minná matúq-matuq umá mái-auwaraimma mayaa. emá taíbaq-wayukati yúbáq itó-ure “uyátárai-nakoni aamma waránúne” ténana mi-kánááráqá Áánûqtuma emma matúq-matuq umá mái-auwaraimma mayaíkáae téna emma ááyaraine.

¹³ Áánûqtuma aúwaraikon áaimma wenaúrakakaraq Ítu Káriqtoma wetábá wení áaiqtaba akoqnáá umá Pótíátí-Páíratini aúbáq tirái-naqa wenaúrakakaraq kemá emma wakúyakaune.

¹⁴ emá maamin-ámáán-áímma kéwarewaq miráuma akoqnáá kéinana kerátái uyátárai-naqa Ítu Káriqtoma kumínî-kanaaraq wíno.

¹⁵ Áánûqtuma Ítumo kumínî-kanaayataba tíniye.

Áánûqtuma máqtemma íráqô-qtataakon áaikaraq wenamáa máqte-qtataakomma yabíkái-naqiye.

máqtemma anómma yabíkáa-kayukati yabíkái-naqiye.

máqtemma uyátáaraa-kayukati uyátárai-naqiye.

¹⁶ wemá wenamáa íma puí-náqiye.

wemá ópí máin-aukapaq móra-waigoma waaqókáqá íma kanaaráq yíniye.

móra-nakoma wemmá íma aónarena móra-nakoma íma kanaaráq aónaniye.

yaaguyabí-yátáákáráq akoqnáágararaq íma ánatena wekáq waíno.

miráuma waíno.

¹⁷ oótamma taíbaq maráa-kayukama maará téq timá-yimiyo: “keráwáqtí taíbaq-otaqtabama keráwáqtí túma íma mamé úyoro. aati-aatimá monekoma íma tíwáqnaa ínibo keráwáqá túyánámmá minnáraq ímaranomanibo Áánûqtukaq túyánámmá máráaro. wemá máqte-qtataaqa keqtáa mamá timuqá maraí-yátááqá kétimiqtáae.

¹⁸ maará té yemmá timá-yimiyo: “káqo-yu íráqôniq umáyikeraq aati-aatimá keráwáqtí oótamma káqo-yute yainánôqtaba yokaa umá máero.” téaq timá-yimiyo.

¹⁹ mirá étama anaaékaqa yemá íráqô-qtataaqa mayánômma minná min-áúwaráímmá áraimma aati-aatimá matúq-matuq umá mániye.

²⁰ Tímotio, ení itáíq-itaiq umá mái-yataaqa Áánûqtuma emmá ámikaimma yabíqma arutaao. paá-wataagaraq kaaqaari-áíkáráq yirááten-aipikemma nékaq maéwaq min-áíqtábámá unítíqa ítiyo. yaímma-wayukama kaaqaari-áímmá yirááteqtabama “itaí-yátáaré” kétémanibo yeráwáqá kárabaae.

²¹ yaímma-wayukama kaaqaari-áíqtábá itáíq-itaiq kéetaboata Ítukaq itáíq-itaiq ínôqtabama íbáqyukaae.

Áánûqtuni íráqô-qtatakoma keráwáqtê waíno.

2 Tímoti anaaékaq-aubama Tímotinopaq Póroma ánná-naupaq Arómubaq agatáye.

¹ kemá Póroma Áánûqtuma kemmá aúyakaiye. kemá Ítu Káríqtoqtaba timátíkarai-naqune. Ítu Káríqtomma wennábóaqtaa ketáámá matúq-matuq umá máí-auwaraimma áaimma átáma Áánûqtuma keqtaámá timá akoqnáá umátíkaraiqtaba waabá-káyúkábímmá kétune.

² kemá ketáanikaa umá tíkái-naqa Tímoninopaq maamin-áúbámá kágayaune. ketiborátámá Áánûqtugaraq kerátái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoma yenákátí íráqô-qtataakaraq paru-yátáákáráq kaayoné-yátáákáráq emá mayaíkáae téqa kétune.

³ Áánûqtukaq kemá téq “timuqá kémaraune” kétune. kéma Áánûqtun-aurakaq tigaemá íkéitaq wení mayaímá títaubikoma waráanikaa umá kemá kémayaune. wágááwabi nókáámma wekáq nunamupí “tíkáiye” kéteq eqtábágáráq nuna-mummá kétune.

⁴ ení aqnuyábámá taákaq yokéq emmá aónaiyaba ôriq umá kétikaiye. miráinaq kemá timuqá maqmá ánatunune.

⁵ kemá itáunama Ítuqtaba itáíq-itaiq umá akoqnáá ónnama móraiq umá Yúnitima enanógararaq Aróitima enaráárógaráq yenákámá itáíq-itaiq urááyaniq kéone.

⁶ ánibo mi-kánááráq kemá tiyáámma emmá ánekukauna-taoqa emá Áánûqtunopake-qtataaqa mataánama minnáma yáqtoqma akoqnáá uwo téq kétima-amune.

⁷ Aokaq-Áágómmá Áánûqtuma emmá ámikaimma keqtaámá mamá ikatíq í-yátááríq íkéiye. ímiye. Aokaq-Áágómá keqtaámá akoqnááma tímítaqtaa ketáámá waayúkama tirummá yimeqtaa ketábátáá túgoni akaí-yátááqá íkéwaraunatae.

⁸ káqo-yubaq uyátárai-nakoqtaba timá-yiminema ikatíq íma éwaq kemmá uyátárai-nakoni ánná-nakoqtabama íma agae-agae uwo. ímiye. Áánûqtuni átê-wataayaba emmá táí-yataaqa waayúkama amíyamma paá matéwaq Áánûqtuni akoqnááyaba kamuqá itaao.

⁹ Áánûqtuma ketáái kúmiq-yataapike tiwíkenataa keqtaámá mamá wení waayúkataa aúkáiye. ketáámá íráqô-qtataariq únnayabataa íma tiwíkaitaabo wemá wenamááríq íráqô-napoana wemmá paá kákaitanaboana tiwíkaiqtaae. maa-márámá íma abarokáq uráitanama naayóbáqá Áánûqtu wenaúyánápímmá wení íráqô-qtataakoma Ítu Káríqtopitaa tímikaine.

¹⁰ miráimanibo Ítuma keqtaáyábá pukái-naqa ketáámá aónaraunaboaqtaa íbêqa Áánûqtuni íráqô-qtataaqa káonaunatae. Ítu Káríqtoma puí-yátáákóni akoqnááma mamá paábaq yuwéna aúgen-auwaraimma tiráátiraiqtaae. minnáma matúq-matuq umá máí-auwaraiqtabataa Áánûqtuni átê-wataabiqtaa kétunatae.

¹¹ kemá waabá-káyúkábí átê-wataama kéteq yiráátenunayaba Áánûqtuma timátíkaraiye.

¹² miráuraiqtababoaq íbêqa kemá ánná-naupaq tútiq-yataapi máunamanibo íma yukáune. kemá itáíq-itaiq únna-naqa Áánûqtuqtaba kéitaunayaba kemá itáunama mi-máyáímá wemá tímikaimma kanaaráq wemá kawáá kéinana Ítuma kumíní-kanaaraq wíniye.

¹³ abo árain-aimma aráátúnna yáqtoraa. min-áímmá kéwarewaq káqo-yuma áyaqa kéyime Ítuqtaba itáíq-itaiq uwo. ketáái itáíq-itaiq í-yátáákáráq tíyaqa amí-yátáákáráq Ítu Káríqtogaraq yagaroqtamá máeta ketááyôpaq kéyeye.

¹⁴ minnáyaba Áánûqtuni Aokaq-Áágómá tirunóbáqá máíye. emmá áwáqnaa ínakawaq min-íráqó-kátáámá yáqtoraa.

¹⁵ emá kéitaane min-nákámá Pigératiyaa Emáágénitigaraq máqtemma Étia-marupake-kayukama yemá yinaaémma umátikaraae.

¹⁶ uyátárai-nakoni paru-yátááqá Onetíporatigaraq wení aara íyápóbi waíno. itaao. Onetíporatima agae-agae íma éna taíbaq-yupaama ya kétimonena timuq-yatáápi matíkaraiye.

¹⁷ wemá Arómuq yayamá irena kemmá tibáá éq éna ánná-naupaq maakáq máunaraq ya timónaraiye.

¹⁸ emá kétaane ôriq umá kemmá íráqôniq umátikaraiye. Ítuma kumína-yupaama uyátárai-nakoma wemmá paru-yátáápi ké yaináino.

2

¹ emá ketáaniko, akoqnáámo Ítu Káríqtoma wení íráqô-qtataapike ámímma mayaa.

² máqten-aimma waabá-káyúkábí yiráátúnna emá áqa ítaraune. min-áímmá matéwaq náawanabi emá kamuqá ítáiyimína-wayukama yimiyo. miráinata yemá kanaaráq káqo-yuma maamin-áímmá yiráátinoe.

³ emmá íráqôn-aaiq-i-nakokaa umá aú-aiqa íno.

⁴ abo ááiq-i-nakoma wení anó-kawaa-nakoma amuqá maraíkáae téna mirá kéíye. minnáyaba wemá waayúkagaraq móneqtabagaraq wenaúyánámmá mamá awígíôq íkeíye.

⁵ itaao. móra-nakoma uyaatí-ámáán-áímmá íwarenama wemá kanaaráq íma uyaatimá uyátena amuq-yatááqá ímayaniye.

⁶ móra káqon-aimma itaao. móra-nakoma akoqnáá umá yómmá yoráina-waigoma wemá uyátá-maqma íráqôn-aawaqa yópíké mayáino.

⁷ kemá timá-amuna-aiqtabama aúyánámmá itaao. abo uyátárai-nakoma áwáqnaa ína máqten-aimma itánóne.

⁸ átê-wataama Ítu Káríqtoqtaba aúyánápi mayaa. Ítuma wemá Tébitin-annabike abarokáq uréna pukáipike Áánûqtuma wemmá mamá itó-umakaraiye. miráitaq kemá waabá-káyúkábí átê-wataama weqtábá timá yímikaune.

⁹ kemá átê-wataama Ítuqtaba waabá-káyúkábí túnnayataboata ánnáma tímikaamanibo Áánûqtuni watáama íma ánnáma ámikaae. íbêqa kemá ámáan-aimma arátí-nakaa umá tú-tiqa kémayaune.

¹⁰ mi-káyúkámá Áánûqtuma wetábá aúyaqmakai-kayukayaba kemá mirá kéeq tú-tiqa mayánúne. Ítu Káríqtoma yeráwákáráq yíwíqma Áánûqtumma yauwéqma amínata yemá tágama-yataaqa matúq-matuq umá mayánoe.

¹¹ maanná árain-aine. ketáámá wetê yagaroqtamá puyéqtaama wetê yagaroqtamá mánunatae.

¹² ketáámá kanaaráq tú-tiqa mamá kéuyeqtaama anaaékaqa wetê yabíqma mánunatae. ániibo ketáámá wemmá tinaaémma umá áménanataama wegáráq móraiq umá keqtáámá anaaémma umátikaniqtaae.

¹³ wemá wení áaiqtaba íma kanaaráq

paábaq awétátuwanipoana
ketáámá kúmiq-yataariq únnataama
wemá itáíq-itaiq umá akoqnáá-naqa
paá kémaiye.

¹⁴ maamin-áímmá ení waayúkama timá-yimiyo. kékén-áímmá uyátárai-nakon áwîkaq timá-yimiyo. paá aayabámá ááiq-aimma ítero. mirámô o-wáíqómá íma móra-waigoma áwáqnaa kéibo aamá itáa-kayukama paá mamá táíq kéumayikaiye.

¹⁵ ení mayairákémmá Áánûqtumma mamá amuqá marakáígónîq umá maqmá aónaao. mayai-nákómá wení mayaíyábámá wenaúyánánóbáqá kanaaráq téna “kemá íráqô-mayaima kémayaune” tiníkáá umá mááo. Áánûqtuni watáagoni áaimma arupú umá yiráátiyo.

¹⁶ emá aíbôq-aikoma Áánûqtuqtaba íma wáin-aipikemma nékaq mááo.

¹⁷ aíbôq-aikoma náomma kamá anóniq iníkáá kéiyé. yirááte-kayukama yeráwápíké maami-kááyáq-nákámá aíbôq-aimma yiráátéyamma Áíménéiyatiyaa Pairíqtatima min-nákámá mááye.

¹⁸ yenákámá árain-amma yuwéta yaímma itáíq-itaiq kéo-kayukati yúyánámmá mamá táwîq kéoyé. min-nákórátámá téta “ketáámá áqa atóbaraunatae” tiráiyé.

¹⁹ miráimanibo Áánûqtuni árain-aikoma akoqnáá-nakaa umá íma kutíniye. wení ábôqtaraq wáin-aubagoma maará kétiye: “uyátárai-nakoma náayuwabi wení waayúkama máaqtabama kéitaiye” ánibo “náawabi téna ‘kemá uyátárai-nakon-amune’ ténama wemá kúmiq-yataapikemma waeraíno.” téna min-áúbágómá kétiye.

²⁰ itaao. anó-naupaqa ókon-okomma táápeqa kéwaiye. yaímma áwáarara kain-óqtákáké tarôq owata yaímmama yaataké tarôq owata yaímmama mararáké tarôq urááe. yaímma-taapeqa aati-aatimá aáwaqa maqnéta ánibo yaímma íráqô-taapeqa paá móra-mora anón-aiqtaba aáwaqa maqnarááe.

²¹ miraráá umá móra-nakoma kaaqaari-áíqtábá íma iténa kúmiq-yataakoqtaba nékaq máina-waigoma wení uyátárai-nakoma aokaq-máyáimá kanaaráq amínana mayániye.

²² aúranannama káe táí-auyanamma kéitaannama paábaq iyabótuwewaq kateko-yátááqtábágáráq Ítuqtabagaraq aúyánámmá itaao. káqo-yuma arummá kéyimewaq kaayoné-yátááqá yimiyo. náayuwabi uyátárai-nakoma ôriq umá yemmá yíwáqnaa íkáae tíya-yuti aanábóîq umá mááo.

²³ miráimanibo aamá íma ítaraa-kayukama yeqtí unítíq-aipikemma nékaq mááo. emá ítaraane mirán-áíkómá ááiq-yataaqa mamá abarokáq kéiyé.

²⁴ uyátárai-nakoma áwáqnaa ína-nakoma wemá ááiq-aimma íma tínimanibo wemá paá máqte-kayukama kaayoné umáyikaino. wemá íráqômma yirááti-naqa máena máqte-tupaama aamá yawwéqma kétena timá tágayimiyaba yokaa íno.

²⁵ mi-káyúkámá náayuwabi wenáama aratíya-yuma wemá kaayoné umá mamá arútáyikainatama anaaékaqa Áánûqtu ayuwéta yemá yeqtí kúmiq-yataapikemma yuwéta árain-aqtabawaa miráimma waránô?

²⁶ naayóbáqá Tááqtaama yemmá waiwaakaa umá yáqtokaitata wenaúyánámmá yemá wakááne. miráitata yemá Tááqtaani wakápike péqma yutínoe.

3

¹ aákaq maraao. aqtó-kánáaráqá taíbaq ummaa-yátááqá abarokáq íniye.

² waayúkama paá yetábá yúyánámmá itánoe. yemá taíbaq-otamma mamá áíkuyaba yikáinata yeqtí yúma maméta uwínoe. yemá káqowa-kaqowamma áyoqa ayánoe. yeqtí yinóboyuti yáama íma itánoe. káqo-yuma yemmá nóinawabi

yimíyaqtabama yemá téta “paátataare” tínoe. Áánûqtumma yemá yikaq íma múte akéta

³ kaayoné íma ínoe. yemá káqo-yuma íma paru-yátáárîq umáyikanomanibo kaaqaari-áímmá káqo-yuyaba tínoe. yemá áwáábiqa kéta ááíqa ínoe. íráqôniq í-yátábámá ítama táíq kéeta

⁴ káqo-yuma makatínoe. yemá áwáábiq-araaq-wayukama máeta yeqtí yúma maméta anókariq umá wínoe. yemá yeqtí yúyánámmá Áánûqtukaq íma maránôbo yemá paá yeqtí yúgoma mamá yimuqá maraíyábá yúyánámmá maránoe.

⁵ yemá téta monoq-wáyúkámá máamanibo Áánûqtuni watáama íma mayéta itáíq-itaiq ínoe. mirá-káyúkábíkémhá nékaq mááo.

⁶ yaímma-wayukama aaranaammá netuqyaammá kúmiq-yataariq éta yikaí-yátáárîq o-yúti naaúpaq uréta makatínoe.

⁷ maamin-nóínímmá káqo-kaqon-aiqtaba kéitaamanibo árain-aiqtabama íma kanaarác kéitaae.

⁸ mi-káyúkámá yemá miráuma Yáanayaa Yáábarama Mótetimma yinnaaémma umákaraayaniq umá maami-káyúkáyábá emhá timá-amune-yuma yemá árain-aiqtaba íma kéyikaiye. yeráwáqtí yúyánákómá táíq kéitata Áánûqtukaqa itáíq-itaiq í-yátáápíkémhá paábaq yuwéta kégoe.

⁹ missing?

¹⁰ ánibo emá kemá aráátúnna-aimma wakáane. ketáaimma aónaraane. emá káonaanaq kemá Ítukaq itáíq-itaiq kéunaa emá kétimone. móraiq umá kemá únnaiq uráne. emá káonaanaq kemá kaayoné-náqá kémaeq káqo-yuma tirummá kéyimune. emá kemhá timónaraanaq

¹¹ waayúkama táwîgoniq umátíkáamma paá matáune. kemá tú-tiqa mayáunama emá timónaraane. maami-máqté-tútíqá í-yátááqá Áátiokibakaraq Aikóniabakaraq Arítaraabakaraq matáunama aónaraanamanibo uyátárai-nakoma tíwáqnaa itaq íma pukáune.

¹² máqtemma náayubi Ítu Káríqtogaraq yagaroqtamá mórabi katekoîq ónnáe tíya-yuma waayúkama mamá táíq umáyiketa yemá káqo-yuma kémakateta yenamáárîq yetábágárác makatínoe.

¹³ missing?

¹⁴ miráimanibo emá árain-akaq emhá aráátiraunataa ítaraane. minnáyaba paá máeq itáíq-itaiq umá akoqnáá uwo. emhá aráátiraa-yuyabama emá kéyumonaane.

¹⁵ minnágaraq káonaane. emá pááqyamma máegaraq Áánûqtuni aokaq-wátááyábá wannaabí agamatán-áímmá aónaraanae. maaminnámo agamatán-áíkmá emhá itai-yátááqá kanaarác amíniye. miráinata waayúkama Ítu Káríqtoqtaba itáíq-itaiq íyanama mín-ítái-yátáákmá yemmá Áánûqtunopaq yiwíqme uwíniye.

¹⁶ máqtemma wannaabí agamatán-áíkmá Áánûqtunopake kéyena árain-qtataakoqtaba kétiraatiqtaae. íma arupú-yataakoqtabama kanaarác kétiraatenaa waayúkama Áánûqtun-auraraq katekoîq ínôqtaba yiráátiniye.

¹⁷ maaminnámo agamatán-áíkmá Áánûqtuni mayai-wáyúkámá máqtemma íráqô-mayaima mayánôqtaba yokaa kéumayikaiye.

4

¹ Áánûqtun-aurakakaraq Ítu Káríqton-aurakakaraqa kétima-amune. Ítu Káríqtoma máqtemma waayúkama pukáa-kayukagaraq yúwaraa-kayukagaraq máqtemma

yainániye. Ítuma kuma keqtaáráq yabi ínipoaq akoqnáá umá emmá kétima-amune.

² átê-wataama Ítuqtaba waabá-káyúkátí yúrakaq kétéwaq káqo-yuma íma iyúwénata emmá timá yaqtóráaro. Íráqômma watáa te-wái-kánááwábi táí-kanaarakaraq paá átê-wataama abarokáq tiyo. ení waayúkama íma arupú kéiyaama mamá arútáyikaa. miráinaawaq arupú ínôqtaba umá yíqtaaiq kéewa q kaayoné umá yiráátiyo.

³ mi-kánáámá ínatama waayúkama árain-aimma íma itánômanibo yemá paá yeqtí yúyánakómá ínnaiq kéiyata káqo-kaqo-yiraati-wayukama yemá itánae tíyan-aimma timá-yimiyata itánoe.

⁴ yemá árain-aimma yuwéta paá-aiqtaba itánoe.

⁵ miráimanibo emá enamáárîqa yáqtoqma akoqnáá uwo. aú-aiqa paá kémayewa q átê-wataama waabá-káyúkátí yúrakaq timá-yimiyo. máqte-qtataaqa Áánûqtuma wení mayaí-nákóqtábá mayaíkáae téna timá mirá uwo.

⁶ ketábá-kánáágómá waaqókárîq kéita kemá Áánûqtukaq amí-yátáákáá ónúne. íbêq-kanaama yemá kemmá tíkamiyaq puyónúne.

⁷ kemá Ítuqtaba Íráqôn-aiqa uráune. min-ááikómá ánatagitaq kemá wekáq itáíq-itaiq umá yáqtoqma akoqnáá uráune.

⁸ miráipoana uyátaina-nakoni amuq-yatááqá kerátái uyátárai-nakoma kemmá timíniye. min-ámúq-yátááqá minná Áánûqtun-abaq katekoîq ónúne. kerátái uyátárai-naqa arupú umá yainai-nákómá min-ámúq-yátááqá wemá kumína-yupaama kemmá timíniye. kegáráq tébakaq-wayukama wemá kumínîqtaba ôriq umá keyikaitata awé o-yúmá yekáráq Íráqô-meyamma timínîqtaae.

⁹ emá ketôpaq páátákáá yínônayaba maqmá aónaao.

¹⁰ abo Tímatima wemá maa-márábî-qtátááqtábá aúyánámmá mayéna kemmá tiyuwéna Tetarónáíkaq kóuraiye. Karétenima wemá Karétiani-marabaq kóuraiye. ániibo Tááítati wemá Taamétia-marabaq kóuraiye.

¹¹ Arúke wenamá ketê máíye. emá Máákimma ko awíqme etê yekaa. miráinana wemá mayaímá áwáqnaa umá kanaaráq mayániye.

¹² kemá Tíkikatimma Ipítiani-marabaq timákaunana kóuraiye.

¹³ emó keyema ketí kúberai-unakaraq mamé iyo. Káápatini-naupaqa Taróqaati-marukaq ketí kúberai-unamma makáupo. ketí wannaagáráq mamé iyo. méme aúwaratirake-kanaama minnáyatabama kemmá ôriq umá kétékaiye.

¹⁴ Érékánara wemá áwáarara kain-óqtá-máyái-nákómá kemmá mamá táíq umátíkaraiye. uyátárai-nakoma minnáyaba táí-meyamma anónnáma amíniye.

¹⁵ emá enamáárîq min-nákóqtábámá ateqma arutaa. min-áté-wátáámá túnna-aikotaama wemá mamá anómma áyámma uráíye.

¹⁶ áqnáábaq-yupaama kemá aabi matíkáawaq yauwéqma túnna-yupaama móra-waigoma ketê íma máqe-uraiye. ímiye. máqtemma kemmá tiyuwéta wéyáwé uráamanibo Áánûqtu minnáyaba yemmá táwî-meyamma yimíyábá íyimikaae téq kétune.

¹⁷ miráimanibo uyátárai-nakoma ketê máena kemmá akoqnáá umátíkaraiye. miráitaq kemá waabá-káyúkátí yúrakaqa maamin-áté-wátáámá Ítuqtaba kanaaráq timá yímikaupo máqtemma náayubi Áánûqtuqtaba íma ítaraa-yuma mi-kátáámá ítarae. anón-abaaq-putiraa-kakoni (arááyane) óyaupike kemmá wítíkéna uyátárai-nakoma kawáá umátíkaraiye.

¹⁸ móraiq umá uyátárai-nakoma waátá-yataapikemma tíwíkéna wení yabíkái-marupaq tíwíqme uwíniye. wenáwîqa múte matúq-matuq umá yaúyóro. miráuma waíno.

¹⁹ Patírayaa Akírama ye-áúkákáráq Onetíporatini aara iyápóyabagaraq keráwáqtôpaqa miráoro-maaraoro-aimma kétimatikaune.

²⁰ Korítiani-marabaq Irááqtima máqe-uraiye. Taropíma wemá karímá máyáitapoq kemá wemmá Mairítati-marukaq ayuwéq iráune.

²¹ yaugiqá íurainaraq emá ketôpaq páátákáá maqmá aóné iyo. Yúburatigaraq Púretigaraq Aráinatigaraq Karótiagaraq yemá máqtemma keqtíbâqawaayuma enôpaq miráono-maaraono-aimma kétimakaa.

²² enaágote uyátárai-nakoma maíno.

Áánûqtuni íráqô-qtataakoma keráwáqtê waíno.
kemá Póroe.

Tááítati itáíq-itaiq íyábá áanikoraa-nakonopaq Póroma kítitana Tímoti agatáiyé.

¹ kemá Póroma Áánûqtuni mayai-náqá kemá Ítu Káríqtoma timátíkarai-naqune. Áánûqtuma wetábá aúyáq-makai-kayukayopaq timátíkaraiye. yemá yeráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqá yíwáqnaa kéunata akoqnáá kéoe. yemmá árainaiqtaba kéiteta Áánûqtuma akáinaiq ínôqtaba yíwáqnaa kéune.

² matúq-matuq umá mái-auwaraimma ketáámá awé kéunataama wenáaimma mimórá-aráin-áiné. minnýaba Áánûqtuma naayóbáqá timá akoqnáá umákain-aimma timátuwena wemá aati-aatimá kaaqaari-áímmá íketiye.

³ Áánûqtuma awaaméqá umákai-kanaaraqa wení átê-wataama keqtáá tímikaiqtaae. ketáái atóbamatikai-naqa Áánûqtuma min-áté-wátáámá waabá-káyúkábí timá-yimenunayaba kemmá wakútikaraiye.

⁴ Tááítatima ketáaniko, ketibotáámá Áánûqtugaraq keqtáá yawwéqma tiwiraíyábá kukáin-naqa Ítugaraq yenákátí íráqô-qtataakogaraq kaayoné-yátáákókaráq emmá ámétaao.

⁵ Tááítatio, Karíti-marupaqa emá máqte-qtataaqa mamá arupú ikáae téq kemá emmá ayúkaune. máqtemma móra-mora-marupaqa Ítuni waayúkama móra-iyakaq maréta kémae-yuti kawáá-wáyúkámá yiwiraikáae téq emmá ayúkaune.

⁶ yemá mi-kawáá-wáyúkámá yeqtí otaammá íma waéna yemá kímora-inimma máráaro. yeqtí iyápó-annama Ítuqtaba itáíq-itaiq umá máero. min-íyápó-ánnámá yeqtábámá tawî-aiiqtababi ámáan-aimma arátéqtaba waayúkama yúbi kanaaráq íma maráiyán-o-iyapoma máero.

⁷ kawáá-nákómá Áánûqtuni mayaiyábá kawáá kéiyé. minnýaba wemá arupú umá uréire kéina kúmiq-yataariq íma íno. wenaúma íma maména uíno. wemá páátákáá áyámma íma íno. wemá táibaq aíbôq-nomma íma náino. wemá íma áwáábíq kaíno. wemá móneqtabama aúyánámmá íma itáino. mirá ínimanibo

⁸ wemá namuq-wáyúkámá yíwáqnaa umá wení naaúpaq yiwíqma yikaíno. íráqô-qtataaqtaba wemá akaíno. wení aúgomma yáqtoraino. wemá máqte-qtataariq ínénama aúyánámmá ítama arútátuwena miráino. wemá íráqômma yainai-náqá maíno. wemá Áánûqtuqtaba aokaríq umá maíno.

⁹ wemá árain-aimma kemá emmá aráátúnna yáqtoqma akoqnáá íno. miráinana wení yirááti-yataakoma arupú ínana káqo-kayukama umá yíqtaaiq éna wemá árain-aimma paábaq awétátuwaiya-kayukama yetáama kanaaráq aúyaqtuwaniye.

¹⁰ táibaq-wayukama kemá yiráátúnna-aimma waránôqtaba kaúbíq kéowaq minnýaba kemá tirummá kéiyé. yemá paá-aimma kíteta káqo-kayukama makáqma kéyiwiraae. yaímma maami-káyúkábímmá paá-aimma téta yúma karaí-áímmá kéte.

¹¹ yetáama timá aúyaraao. abo waagógaráq aara iyápógaraq yeqtí itáíq-itaiq umá mái-yataaqa yemá mamá keyawarapaae. móneqa mayánáae tétaboata yemá íma tewáin-áikaráq kíteta keyiraate.

¹² Karíti-marupakemma mórama yeqtí amuné-nákómá maará téna tiráine: “Karíti-marupaq-wayukama yemá aati-aatimá kaaqaari-áímmá kéte. yemá tawî-wayuka maéta píruq náaruq ikákáá umá mááe. paá aáwaqa naíyábá yúyánámmá kéitae.” téna tiráine.

¹³ mirámô tiráimma minná áraimiye. miráinaa emá Karíti-wayukati írutain-aaiqtaba akoqnáá umá timá-yimeaq yeqtí itáíq-itaiq í-yátááqá arupú umáyikaa.

¹⁴ yaímma Ítiráaeo-wayukama kaaqaari-áímmá timá-yimen-aiqtabama yemmá íma iyúwénata ítáaro. itáíq-itaiq íkéo-kayukati yúyánápíkén-ámáán-áímmá yemmá íma iyúwénata wáraaro.

¹⁵ mi-káyúkámá náayubi yeqtí yúyánákómá íraqôniq kéitanama máqte-qtataakoma yúrakaqa íraqôniq umá abarokáq kéiyé. miráimanibo mi-káyúkámá náayuwabi Áánûqtuqtaba íma itáíq-itaiq o-yúmá yeqtí yúyánákómá miráuma waátáara kéiyé. yeqtí yúyánákómá námôma káuraiye. yigaemá íyátábámá íkéitaae.

¹⁶ yemá téta “Áánûqtuqtaba kéitaunatae” kététemanibo yeráwáqá nôrawabi o-qtátáákómá keqtáá tiráátimma yeráwáqtí yáagoma paá kaaqaari-áíné. táwí-aaikaraq kéeta Áánûqtuni ámáan-aimma kárate. yemá máqtemma íraqô-qtataariq kanaaráq íkéoe.

2

¹ Tááítatio, emá arupú ína-yataaqtaba yiráátiyo.

² anónuqma-wayukama timá yímînatawaq yemá taíbaq aíbôq-nomma íma naaro. timá yímînatawaq yemá karuwaaq éta yúyánámmá ítama arútáaro. timá yímînatawaq yemá itáíq-itaiq umá maétawaq yíbâqawaaraa-kayukama yirummá yimí-yátáápi Ítukaq yáqtoqtoraaro.

³ araaqná-noinikaraq timá yímînatawaq yemá nôrawabi íya-qaqtaapimma Áánûqtuni áaikaraq yiráátero. yemá waayúkama mamá táíq umáyikai-aimma íma tero. yemá aíbôq-nokoni akoqnáágon aménáápáqá íma máero. min-arááqnágómá yemá paá íraqô-qtataaqtaba yiráá tíyata

⁴ yemá aúgen-noinimma yeqtiwaikónábi yeqtí iyápó-annama yirummá amí-ááímmá yiráátero.

⁵ yemá aúgen-noinimma yúyánámmá ítama arutéta Áánûqtun-aurakaq íraqôniq iyábá yiráátero. yeqtí yúgomma yáqtoqtaaro. yemá yiwaikóqtábá íraqôn-inimma maéta yeqtí iyápó-annayaba íraqôn-inimma maéta kaayoné iyábá yiráátero. yemá yeqtiwaikómá akáina-yataariq oro. aúgen-noinimma máqtemma mi-qtátáárîqo íyatama káqo-kayukama Áánûqtuni átê-wataayaba íma timá táíq umátikanoqtaae.

⁶ mórai q umá emá awaayatí-wáyúkámá akoqnáá umá timá yímînatawaq yeqtí yúgomma yáqtoqma akoqnáá oro. yemá yeqtí yúraqa akoqnááma mamá yabíyéro. yeqtí yúgoma kanaaráq wakúyakaiyanawaq abo yeqtúgoma yetáama wáraaro.

⁷ Tááítatio, emá enamáárîq íraqôn-akaq kémae-qtataakoni awaaméqá mááo. yemmá yiráátinama árain-aaikoma yúwénana abarokáq waínaa karuwaaq uwo.

⁸ ení watáama arupú umá áraimma tinatamá móra-waigoma minnáyatába íma kanaaráq timá táíq umákaniye. miráinana móra-waigoma ení watáagoqtaba timá táíq énama wemá agaeyábá íniye.

⁹ mayái-wáyúkámá pááqyan-iwiqa wáitata meyámmá íma máyáa-kayukayabama maará téaq timá-yimiyo. yemá paá yeqtí kawáá-nákón áama waréta máqte-qtataariq íyaqtabama yimuqá maqyíkáaro. mi-máyái-wáyúkámá Ítukaq itáíq-itaiq o-káyúkámá agaren áaimma ítero.

¹⁰ yemá moyámmá íma máyáaro. yemá máqte-tupaama yeqtí kawáá-nákóní anaaemma kéwaraiyatama waayúkama yetáaimma keyimonetama “atóbamatikainaqa Áánûqtuqtaba yirááten-aimma íraqô-qtataare” téta tínoe.

11 Áánûqtuma wení íráqô-qtataaqa pááq uráinapoana máqte-kayukama kúmiq-yataapike yiwíqma paábaq yínîqtaba Ítumma timákaraiye.

12 Ítuma tirááténataa “máqte-tupaama Áánûqtuqtaba taákaq máráaro.” téna tiráiyé. ketáái túgoma akáina-yataaqa waráí-ááímmá paábaq yúwáaro. minnáyabagaraq Ítuma tiráátiraiqtaae. mirá íyonunataamanibo ketáámá íráqôn-akaq kémaunayabataa tiráátiraiqtaae. mirá éqtaama ketáámá maakáq maa-márábí máeqtaama ketáái túraq yabíkéqtaa Áánûqtun-aama kéwaraunatae.

13 íbêqa ketáámá mi-qtátáákómá keqtáá mamá íráqôniq umátikani-qtataaqtaba awétáá kéunatae. minnáe. ketáái anón-Aanuqtuma keqtáá yawwéqma tiwíkai-naqa Ítugaraq wení tágama-yataapi yenákámá abarokáq íyóye.

14 Ítuma wenamáárîq wenaúma yúwáitata ikámôwana wemá kaapaq-yátáq pukuráiyé. wemá miráurairiqtaba keqtáámá ketáái kúmiq-yataapikemma tiwíkaiipoaqtaa Áánûqtuqtabama kanaaráq aokarîq umá mánunatae. Áánûqtuma wenamáa wenná auránúnayabataa wemmá kákaiye. abo ketáámá wení íráqôn-auyanamma waréqtaa timuqá kémareqtaa mirá ónúnayabataa wemmá kákaiye.

15 maamin-áímmá yemá náayuwabi Ítuqtaba itáíq-itaiq kéo-yuma timá-yimiyo. yemmá umá yíqtaaiq kéewaq mamá arupú umáyikaa. emá mirámo ínônayaba mútûq-naapaamma matáane. miráinata máqte-kayukama emmá yikaq ákáaro.

3

1 itáíq-itaiq kéo-kayukama maamináyaba timá yaákaq umá yimiyo. máqte-kayukama yemá yabíkáa-kayukati yiménáápáq paá máero. timá yímînatawaq máqtemma arupú-mayaima mayánôqtaba yokaa umá máero.

2 timá yímînatawaq káqo-kayukayaba táí-aimma ítero. unítíq-aimma ítinomanibo kaayoné umá káqo-kayukama yemmá múte yeqtímûraapaq yíkáaro.

3 móra-taoqa ketáámá máqtemma neginaagí uráunatae. ketáámá maararáá uráunatae. Áánûqtuni aammá íma wakáunataamanibo waátágoni aammá wakáunatae. aati-aatimá ketáái túgoni akaí-yátááqá maréqtaa yaímma waátá-yataaqtatabataa timuqá makáunatae. yaímma-wayukati yineqá táwî-yataaqa pááq íyátábámá tíkaraiqtaae. káqo-yuti mi-qtátááqtabá ketáámá túrananna uráunatae. káqo-kayukama keqtáámá ítama táíq umátikaawaqtaa ketáágáráq yemmá ítama táíq umáyikaraunatae.

4 miráitana atóbamatikai-naqa Áánûqtuma wení kaayoné-yátáákáráq akaí-yátáákómá keqtááyôpaq irááyamma

5 Áánûqtuma keqtáámá waátágoni aapaké tiwíkaiqtaae. ketáámá kateko-yátáárîq únayabataa íma tiwíkaiqtaamanibo wení paru-yátáápíké keqtáá yawwéqma tiwíkaiqtaae. keqtáá tete umátíkáaraqnaraa umá ketáái kúmiqa paábaq matukáiyé. miráitaqtaa ketáámá aúge-tuwaraimma Aokaq-Áánápó matáunatae.

6 Ítuma keqtáá yawwéqma tiwíkai-nakoqtaba Áánûqtuma wení Aokaq-Áágómá keqtáámá ôriq umá tímikaiqtaae.

7 Áánûqtuma wení íráqô-qtataaqnapo ketáái kúmiqa paábaq matuwéna awikátukaiye. wenaúrikaq ketáámá kateko-wáyúkámá aúkáunatae. abo Ítuma pukáitabaoqtaa ketáámá wení íráqôn-aanimaakaa umá maéqtaa aboání máqte-qtataaqa mayánúnataama matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayánúnatae.

8 maamin-áímmá áraipooa emá ókaraq-okaraq umá yiráátikaae téq kétune. miráinata itáíq-itaiq kéo-kayukama waayúkama yíwáqnaa í-máyáímá kémayeta íráqôniq umáyíkáaro.

⁹ timá yímînatawaq yemá yeqtí yítaubikoni yíwîqtabama paá-aimma ítero. timá yímînatawaq yemá ámáan-aiqtabama unítíq ááiq-aimma íteta nóbíq-naabiq-aimma ítero. mirá kéowanama yaímma-kanaama paá-aukaapi kéyawitata waayúkama íma yíwáqnaa kéoe.

¹⁰ móra-waigoma Ítuqtaba móra-iyakaq maréta kémae-kayukama yatáq yika-
nena maqmá aónáinaama emá min-nákómmá mórabarabi kaayapáq timá ááqa
yórénaa íma itáinaama min-nákómá anaaemma umá ameyaqa wenôpakemma
nékaq mááo.

¹¹ abo miraráá i-nákómá wení aúyánákómá kaé kááitana wení kúmiq-
yataakoma tiráátiqtaama wemá íkarutaiye.

¹² kemá Ááqtaminabi Tíkikati wemmá enôpaq kétimakaune. wemá enôpaq ko
yamá wínaama Nikááporitibaq emá yínônayaba maqmá aónaao. mibáqá yaugi-
kánaábímmá kemá ko mánune.

¹³ Tínatima ámáan-amma ítarai-nakaraq Aapórogoraq yenákámá ayáqtáaq-
amma áaimma átáma wíyéta kéiyaama yenákámá nóiqtababi íyamma yíwáqnaa
umá yimiyo.

¹⁴ kerátái waayúkama timá yímînatawaq yemá káqo-kayukama nóiqtababi
íyamma yíwáqnaa oro. kerátái waayúkama káqo-kayukama yíwáqnaa íyábámá
yeqtí íráqôn-aaimma yiráátero. itaao. yaagómá íráqôn-aaimma wáiq-tagoma
íráqôn-aramma kéiyaiye. móraiqa umá waayúkama yemá íráqôn-aaimma wái-
yuma yemá íráqôn-mayaima kémayaae.

¹⁵ máqtemma náayuwabi ketê maakáq máa-yuma yemá miráono-maaraono-
aimma enôpaq yúwáawana kéuwiye. ketáái miráo-maaraono-aimma ketáái
aanábómmá itáiq-itaiqa umá ketáátê yagaroqtamá kémae-yubaq yuwáunanataa
kéuwiye.

Áánûqtuni íráqôn-qtataakoma keráwáqtê waíno.
kemá Póroe.

Pírímoni yenáká mimórá-máyái-nákónôpaq Póroqaraq Tímotiqte ánná-naupaq Arómubaq agatááye.

¹ kemá Póroma Tímotiqte maan-áúbámá agatuwáúyana Pírímoni enôpaqa kéwiye. Ítu Káríqtoqtaba ánná-naupaq máeq watáama kágayaune. kemá átê-wataama tiqté kénaunata minnýyaba yáqtoqma ánnáma tímikaae. Tímotima ketíbâpoaqtaa wetê kerátámá Pírímonimma enôpaq kágayaune. emá mórai q umá kerátáqtê mayáimá kémayaane.

² kerátámá aamá yuwéka Áápiáqaraq Áákipatigaraq máqtemma Ítuqtaba móraiyakaq maréta ení-naupaq áikuyo-kayukama miráo-maara-aimma kétima-yikauye. Áápiama ketáái tímanaakotaa, Áákipatio, miráuma Ítuni áaiqtaba áaiqa i-káá-náqá máqtemma keráwáqtôpaq kágayaune.

³ Áánûqtuma ketibotáámá ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtote yemá yimuqá matikéta yeqtí kaayoné-yátááqá yeqtí íráqô-qtataakaraq timíno.

⁴ Pírímonio, kemá ketí Áánûqtukaq nunamummá kéteqa eqtábá timuqá ôriq umá kémareq kétune.

⁵ emá uyátárai-naqa Ítukaq itáiq-itai q umá wení waayúkayopaq enarummá kéyimenaq minnýyaba timuqá kémarakaune.

⁶ ení itáiq-itai q ónnayabama kemá nunamummá kétune minná káqo-kayukama Ítuqtaba itáiq-itai q o-yúmá yagaroqtaréta íráqô-qtataaqtaba íyaqtama ketáámá Ítu Káríqtoqtabama kanaaráq ónúntaae.

⁷ owé. ketíbâko, emá Áánûqtuni waayúkama arummá amí-yátááqá mamá akoqnáá kéone. minnýyaba kemá anó-timuq-yataaqa kémayaune. arummá ámê-kayukama amuqá maqyikáána-yataakoma kemmá mamá akoqnáá kéumatikaiye.

⁸ kemá móra itai-yátááqá emmá ítama káonaune. Ítu Káríqtoma ketí anónapoq kemá kanaaráq eqtábámá akoqnáá-aimma téq yabírákaraanaa móra-yataariq íkáae kétune.

⁹ kemá Póroma Ítu Káríqton-aama kétunna-nakoma kemá Ítuqtabae téq íbêqa ánnáma kéune. miráimanibo kemá eqtábámá minná mayao maannâ mayao íma timákanune. kemá paá eqtábá kékaiqpoaq ekáq móra-yataaqtaba ítama aónanune.

¹⁰ abo Onetímatiqtaba emmá ítama káonaune. wemá miráuma ketí iyápóboana kemá wení aboámúne. ánná-naupaqa kemá wemmá awíqma Áánûqtuni waayúkabi má ayúkaune.

¹¹ naayóbáqá wemá íma íráqô-mayai-naqa enaúrakaqa máqe-uraimanibo íbêqa wemá ketúrakakaraq enaúrakakaraq íráqôni q kéiyé. kanaaráq emmá áwáqnaa kéena kemmá tíwáqnaa kéiyé.

¹²⁻¹⁴ kema átê-wataama íbêqa kéteq minnárake ánnáma matáune. kemá maamibáq máunabo emá kanaaráq íma tíwáqnaa ínóne. miráitaq kemá ení kayóq-náqá Onetímatimma ôriq umá timuqá kémarakaunana wemá maakáq máena kawáá kéumatikaiye. miráinana wemá minnýyaba ení márûqa mayániye. miráinaq emá áqnáabaq kanaaráre ítirenabimma kemá Onetímatimma íma yáqtoranune. kemmá tíwáqnaa íyábámá emmá akoqnáá-aimma ítimakanune. miráinaa emá enamááriq íráqô-qtataapike kemmá tíwáqnaa ínóne. miráitaq kemá yawwéqma timákaunana enôpaq kéwiye.

¹⁵ áraíne. naayóbáqá Onetímatima emmá ayuwéna péqmarena kóuraipoana íbêqa wemá ókaraq íma ení kayóq-náqá mánibo wemá miráuma ketáái aanábóé. miráipoana ení aanábómá auréna wemá kanaaráq aati-aatimá etê mániye.

¹⁶ Onetímatima wemá mórana meyámmá íma mayéna paá kayóq-náqíye. miráimanibo wegáráq miráuma Ítu Káríqtoqtabama ákáina-abaqawaaraanaqiye. kemá weqtábámá timuqá kémarakaunaboa emá weqtábámá amuqá marakánóne. wemá keqnáámmá ení kayóqá mayánímanibo íbêqa wemá Ítu Káríqtoqtabama enábâqawaamiye.

¹⁷ minnáyaba egáráq kegáráq mimórá-túyánámmá waínakama Onetímatimma yauwéqma timákáanana miráuma wemá enôpaq kemmá tiwiráanaiq umá yauwéqma awiránóne.

¹⁸ ánibo wemá yaímma otaammá kuyákárimma epímmá wení aqtábááma wáinaama ketôpaq aamá yúwénana ínaq kenamááríq kemá aqtábááma yauwéqma emmá aménúne.

¹⁹ maamin-áímmá kemá kenamááríq ketiyáápike kágayaune: “kemá Póroma anónnáma aménúne.” téq kágayaune. emá ení aúwaraimma kekáqá aqtábááma wáíye. minnáyaba taákaq maránúnô?

²⁰ owé. ketíbâko, kemá emmá ítama aónáúnaiq uyátárain-akoqtabama uwo. minnáyaba kerátámá Ítu Káríqtoni ábâqawaaraa umá máuyapoa emá ketí tirummá mamá amuqá marakaa.

²¹ kemá maamin-áímmá yuwaúnana enôpaq kéwimma minná kemá kéitaune. kemá eqtábá maamin-áímmá túnnama waránóne. ánibo emá ketáama pááqyamma íma kéwaraapo emá áráimma kéwaraane.

²² ánibo emá ení naaúpaqa móra-maruqa kemmá mamá yokaa umátikaa. emá uyátárai-nakokaq nunamupí keqtábá kétepoana itaúnama Áánûqtuma kemmá enôpaq timátikainaq iréq emmá yakáoneq etê mánune.

²³ Ipááparatima aamá yuwéna miráono-maaraono téna amí-áímmá enôpaq yúwáitana kéwiye. Ítu Káríqtoni anaaé kéwaraipoana wegáráqá ketê ánnábi máíye.

²⁴ máqtemma maa-káyúkámá mimórá-máyáímmá ketê kémayaae Máákima Áárítítáákatima Tímatima Arúkema yegáráqá miráono-maaraono-aimma enôpaqa yúwáawana kéwiye.

²⁵ uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni íráqô-qtataakoma keráwáqtê waíno. kemá Póroe.

Íbaru

aúbama Ítírá aeo-wayukama Ítukaq itáiq-itaiq kéo-yubaq

¹ taíbaq-marupaqa taígani-aipaqa naayóbáqá Áánûqtu watáama títaubikoma timá yímikaiye. wení amuné-wáyúkábí timá yímikaiye.

² íbêqa írêq-yupaama Áánûqtuma watáama wení áanikopi timá tímikaiqtaae. wenáanikaraq máqte-qtataaqa maragaráq wíyôkaraq tarôq uráimma Áánûqtu maami máqte-qtataaqa wenáanikoma ámikaiye.

³ Áánûqtu ómmá máitana
wenáanikoma wenáuyawaare.
Áánûqtu wenáanima wenáaimma matáitana
wení watáagoma akoqnáá kéitana
mútûq máá-marabima wení akoqnáágoni
aménáápáqá wáiyé.
kúmiq-yataaqa mamá paábaqa mamá tiyuwénataa
wemá áqnáabaq uyátárai-nakoni
ayáánurapaqa maráq máqe-uraiye.

áanikoma Áánûqtuma wení márûpake kaqtó-wayukama uyátáraiye.

⁴ Ítuma aboánáwîkaqa matáitana maamin-áwíqá áqnáabaq máiyé. Áánûqtu wení márûpake kaqtó-wayukama yetíwîqa anaaépaq mááé.

⁵ mórana kaqtó-nákóqtábá wenôpaqa Áánûqtu mirá-tiraiyo?
“emá ketáanikoe.
íbêq-yupaama kemá tiráunaboa
ketáaniko emmá mamá pááq urááne.
kemá enaboúne.
emá ketáanimone.”

téna mirá Áánûqtu móra kaqtó-nakoma wení márûpaq timá ámikaiyo? ímiye.

⁶ Áánûqtuma wení áqnáabaq-iyapoma áwíqmena maa-márábí kúmitana agamatán-áípí wé tiráiyé:

“Áánûqtu wení máqtemma kaqtó-wayukama
wení márûpake wekáq
yiraiyutaúma áyáaro.”
téna Áánûqtu tiráiyé.

⁷ Áánûqtuni agamatán-áúbá-wánnáábí kaqtó-wayukayaba wení márûpaqa kétiye.

“wení kaqtó-wayukama uwááraa káuqyikena
marabí-káyúkáyábá yíwáqnaa íyábá
ira utakáá káuqyikaiye.”

téna

⁸ ááqibo wenáanitaba kétiye:

“Áánûqtuo, ení akoqnááma máqte-tupaa
watúq-watuq kéiyé.
ení maa-mará yabíqma
íraqôniq umá kémaene.

⁹ íraqômma yanaí-yátáákón áaimma kákaimanibo
táwîqtaba íma kákaiye.
miráipoana ení Áánûqtuma

mú mikákáá uyátárai-nakoma
 íráqô-maqtawema aqnókáqá atí-akarainikaa umá
 emá mamá múma
 anón-amuq-yataapi máqe-uraane.”
 téna tiráiyé.

¹⁰ aúba-wannaabi ókaraq kétiye:
 “uyátárai-nako, áqnáabaq-kanaama
 maa-mará tarôq umá
 wíyômma enayáápike tarôq umákaane.

¹¹ wíyôkaraq maa-márágáráq mamá
 táwítawaa umáginibo
 emá aati-aati-yúpáámá paá mánone.
 wíyôkaraq maa-márágáráq mamá
 naayón-únáákáqtôraa umágínana

¹² unáákáqtôma yatánáátá umágínikaa
 waéqma ínóne. ááqibo
 emá íma waéqma miráinonamanibo
 matúq-matuq umá paá mánoe.”

mirá téna Áánûqtuni aúba-wannaabi kétiye.

¹³ abo Áánûqtu wení kaqtó-nakoma mórama wé téna timá ámikaiyo?

“emá ketiyáánurapaq maraq mááo.
 abo anaaékaq ení namuro-wáyúkámá
 ení aménáápáqá maránúne.”

Áánûqtuma móra kaqtó-nakoma mirá téna timá ámikaiyo? imiye.

¹⁴ máqte kaqtó-wayukama Áánûqtunopake aágoma mááe. máqtemma náayuwabi
 wenáamo yabiyína-waigo yiwírání-kayukama yemmá yíwáqnaa ínena kétima-
 yikaiye.

2

Áánûqtu ketáámô tiwiráníqtaama anó-qtataare.

¹ maami árain-aimma itáanataa yáqtoqma akoqnáá éta íma yuwákétaa ketáá
 kónunatae. yuwéta Áánûqtuni aipiké paábaq kóyabae.

² Áánûqtuni márûpaq kaqtó-wayukati watáama árainma wáqe-uraiye. abo
 náawabi maamin áama ímo itáina-nakoabi ímo waráina-waigoma wení ápéqa
 mamá táigoma umákena pááq íniye.

³ abo ketáámô ketáái anómo kuqtiwiráníqtaama íma yáqtoqma ketáái táigon-
 anonna kanaaráq yuwíqtuwe kónunatabiyo? uyátárai-nakoma wenamáárîq
 áqnáabaq timá-timenataa maaminámo kuqtiwiráníqtaba wenáama itáiya-
 kayukama ketáá timónama áraine timá tímikaiqtae. yeráwáqá timónamataa
 áraine tíyana

⁴ Áánûqtuma anó-maiyaigokaraqa timónamataa áraine tíno. Áánûqtuni ako-
 qnáá-aikogaraq kéqoke-kaqoke mamá pááq uráitana Áánûqtuma ákáimma wení
 Aágoma yaímma aarawaamá mamá yímikaiye.

Ítuma ketáá kuqtiwirání-waigoni wenáúwáyama máiyé.

⁵ Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukayaba téna wení aúge-marayabataa
 túnnayaba “yabiyéro” ítima yímikaiye.

⁶ Áánûqtuni aúba-wannaabi móra-nakoma Tébiti ibí mirá téna:
 “o Áánûqtuo, waayábámá nóina téaq
 aúyánápmá kéitaano?”

waayúka-araaqtaba nóina téaq
weqtábámá kéyabi eno?

⁷ pááqya-kanaama waayúkati áwîqa

Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukati yíwîkoni
yinaaépaq makááne.

emá anómma tágama-yataaqa káme.

waagónáwîqa múte kéyauyone.

⁸ emá máqte-qtataaqa wenaítaupi maráánana

wemá mi-máqté-qtátáákáq yabíkáiye.”

téna tiraíye. áraimma Áánûqtuma máqte-qtataaqa wenaítaupitaa makáimanibo
ketáámá íma íbêqa káonaunatae. waayúka-araakoma maa-márábí yabíkáiye.

⁹ ááqibo Ítuma káonaunatae. wemá Áánûqtuni márûpaq kaqtó-wayukati
yiménáápáqá wenáwîqa pááqya-kanaama wáqe-uraiye. aú-tiqtababoana

Áánûqtuma tágama-yataaqa aména anón-awíqa ámikaiye. miráuma Áánûqtuni
íraqôniq umá Ítuma máqte-kayukayaba pukéna íraqôniq umáyikaraiye.

¹⁰ Áánûqtuma máqte-qtataakoni áaimma máena maami-máqté-qtátááqá
tarôq uráíye. wemá taígani-kayukama yiwíqma tágama-yataaqa yimíniqtaba
kákaiye. miráitana anón-au-tíqa aménama maamin-áú-tíqtábámá yiwíqme
wí-yátááqá mútûq pááq umá Ítuma ámikaimma áqnáabaq-kanoqa yauwéqma
kuqtiwirániqtabataa kumíniye. Ítuma wenamáa waayúkama Áánûqtunopaqa
yabíkáá-yuma

¹¹ we mamá íraqôniq umáyíkaraiye. miráuma-yikarai-naqa íraqôniq umá yíkarai-
kayukaraq wegáráq yagaroqtamá yiboámá mimóráé. miráipoana Ítuma maami
íraqô-kayukayaba “ketúnabaro” téna yááyama tíyátábá minnáyaba íma agaé kéíye.

¹² agamatán-áípi mirá téna:

“Áánûqtuo, enáwîqtabama ketúnabakaq ténúnama

áíqma kuqtááyan-aukaapimma

enáwîqa múte yaúma íbí tenúne.”

téna kétiye.

¹³ óq-wataama téna:

“Áánûqtu kemá weqtábá onana

wé tiwíqma mamá aakaq tikániye.”

ókaraq téna:

“kemá Áánûqtuma tímikaini-iyaporawate máune.”

téna kétiye.

¹⁴ miráuma maamin-íyápóráwáqtábá yeráwáqá yúgaraq naegáráq máapoana
Ítuma yeráwáqtí yúraa umá waayúkati yáaikka umá paá máqe-uraimma puínéna
uráíye. miráuraimma Tááqtaama mamá táwîq-umaqtuwanune téna aúgaraq
naegáráq kukáiye. Tááqtaani akoqnáárake aarawaamá pukááe. aarawaamá
puíyábá ikatíq uráamanibo Ítu puyéna waayúkati watúq-watuq umá ikatí-
yataáqá puí-yataaqtaba umáyikaraiye.

¹⁵ missing?

¹⁶ miráuma Áánûqtuni kaqtó-wayukama yíwáqnaa íkeimanibo Áabaraani
aráabitima yíwáqnaa kéíye.

¹⁷ minnágon áaimma máqte-qtataakoma móraiq umá wenaúnabakaa uráíye.
yeráwáqtí mú mikákáá anó-monoq-naqa Áánûqtu áwáqnaa umá auránipoana
wé mamá wenaúnabakaa aúqyíkaraiye. wenaúnabakaa káuqyikaipoana
waayúkayaba yabi-í-náqá áyaqa yímena yeqtí kúmiq-yataaqa mamá paábaq
yuwéna awikáqtuwaniye.

18 wemá wenamááriŋ makáténa aíq-yataaqa matáipoana íbêqa kanaaráq wemmô makatíya-kayukama kanaaráq yíwáqnaa íniye.

3

Îtuni anón-awikoma Mótetin-awiqa uyátáraiye.

¹ Îtu Káríqtobi ketúnabaro, Áánûqtuni márûpaqtaba yááyarai-kayukama Ítumma aónaaro! wenamáa ketáái mú mikákáa anó-monoq-naqa mániqtabae téna timákaraiye. ketáái itáíq-itaiq umáe uí-yátááqá matáunanataa minnýaba timákaraiye.

² wemá kanaaráq aammá waqmá Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yabi íniboana Áánûqtu mi-máyáiyábá wemmá mamá pááq umákaraiye. Móteti miráurainiq umá Áánûqtuni waayúka aúkáapi itáíq-itaiq umá yabíkáine.

³ itáaro. awaaméq-áiné. anón-awiqa naammô umáraini-waigoma áwîqa mú mikáq uyátá-maqma naakóni áwîre. mimórai q umá Ítuma wení tágama-yataaqa uyátá-maqma Mótetini tágama-yataare.

⁴ máqten-naama wááti tarôq oné. ááqibo Áánûqtu wenamáa máqte-qtataaqa paá tarôq uráiyé.

⁵ abo Móteti Áánûqtuni waayúkama aúkáapimma máqe-uraiye. wemá Áánûqtuni mayaí-nákómá máena wemá Áánûqtuni anaaékaq-wataama tiráiyé.

⁶ ááqibo Îtu Káríqtoma itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááqá áanikokaa Áánûqtun-annagoni naakáq yabíkáiyé. ketáámá íma ikatíq owéta ketáa Áánûqtun awé éqtaama ketáámá Áánûqtuni naakáa umá kémaunatae.

aammá íma itáiyá-wayukama íma agái-yátááqá mayánoe.

⁷ Áánûqtuni Aágoma mirá kétiye:

“Áánûqtuni áama íbêqa kéitema

⁸ íma áyapimma aráápaaro. ááqibo naayóbáqá ketíyaqa koko-márúkáq

Áánûqtuma ámiqtukeqa mibáq wemmá makáqma urááe.

⁹ mibáq ketítaubikoma kemmá makaténa maqmá káonaae. abo kaayaq-wáyúká-káritímáátímá (40 karitimaatiráqá) keráwáqá máqtemma kemá mayáuna aónaraae.

¹⁰ miráipona kemá táyamma kéitaq tiráune ‘yeráwáqô itáa-yuyanamma aati-aatimá táwî-yuyanamma kéiteta ketáaimma íkéitaae’ téq tiráune.

¹¹ kemá ítama moyáqá kéyeqa árain-aimma tiráune téna ‘yeráwáqá áraikapoaq íma ketôpaqa uyábéqma aagamá mánoe.’ téq tiráune.”

téna Áánûqtuni Aágoma kétiye.

¹² ketúnabaro, atéráaro. móra-nakoma keráwápíké íma arummá táwîgoni aúyánápí íma íno. Áánûqtu paá mái-nakoma máqtemma káonena waéqma wekáq íkewaraiye.

¹³ ááqibo máqte-tupaama wenáwaqnaa-wenawaqnaa ímmá íbêqa maamin íbêq-yupaa paá wáiyé. miráitana kúmiq-yataakoni kaaqaari-áímmá tirummá mamá akoqnáa umá óqtakaa íumaginiye.

14 áqnáabaq Ítuqtaba kéonanataa tiwirániqtaae. aqtó-kánáaráqá Ítuma tiwiráinaqtaa Ítu Káriqtote yagaroqtamá mánunatae.

15 Áánûqtuni aúba-wannaabi mirá kėtiye:

“Áánûqtun áama íbêqa keráwáqá kéiteqa ketirupimmô maréqa íma mamá óqtakaa oro. keqnáámmá títaubikomma

Áánûqtumma íma awéqtaqtuwaaro!”

téna aúba-wannaabi kėtiye.

16 ááqibo náawaq Áánûqtun áama kéitena íma kéwaraiyo? máqte-kayukama Móteti yíwíqmena Íqtíbibake irái-yuma yeráwáqá ítaraae.

17 kaayaqté-kaayaqte tiyáaka (40)-karitimaatibimma Áánûqtu náayuyabaq íyámma umáyíkaraiyo? wemá kúmiq-yataariq o-káyúkámá íyámma umáyíkaraiye. kokoq-márúpáqá púyôwana kokoq-márúpáqá máqe-uraa-kayukayaba Áánûqtuma áyámma umáyíkaraiye.

18 Áánûqtuma náayuyabawaq yanaan-áímmá téna “ketí aagai-márúpáqá íuyabereq aagamá mánoe” tirááyô? mi-káyúkámá wenáámo araté-kayukayaba tiráiyé.

19 miráitaqtaa ketáa kéitaune yemá Áánûqtun-aama yirummá ikámepoana minnáyaba wení aagai-márúpáqá íma uínóe.

4

Áánûqtuni aarawaamá aagaímô mayánôqtaae.

1 Áánûqtuni akoqnáa árain-aimma uyábéqma wetê aagánúnayataba maamin-aráin-áímmá íma ánataginiye. miráipoana atéráaro. móra-nakoma keráwápíké mi aagai-yátáaqá íma mayáinabo.

2 naayóbáqá Mótetini waayúkama Áánûqtuni íraqô-kataama itéq oniq umá ítama ketábíkeqtaa Áánûqtuni watáama ítaraunatae. yeráwáqá ítaraamanibo maaminnáyaba íma yúyánámmá ítaraapoana Áánûqtu íma yíwáqnaa kanaaráq uráiyé.

3 ketáamá tirummá améqtaama Áánûqtute uyábéqma káágaunatae. naayóbáqá Áánûqtuma min-áágáiyábá wemá tiráiyé:

“kema ítama moyáqá kéyeqa

árain-aimma tiráune téna

‘yeráwáqá áraikapoaq

íma ketôpaqa uyábéqma aagamá mánoe.”

téq tiráune. maa-márámá tarôq umáqtúwáitana wení mayaímá ánatagitana mirá téna tiráiyé.

4 Áánûqtun aúba-wannaabi téna:

“abapaké kaayaq-yúpáámá Áánûqtu

wení mayaímá yáqtorena aagaráiyé.”

téna kėtiye.

5 mimórá-wátááyábá we kėtiye:

“yeráwáqá áraikapoaq

íma ketôpaqa uyábéqma aagamá mánoe.”

téna kėtiye.

6 áqnáabaq-wayukama Áánûqtuni átê-wataama yirummá íamiketaboata Áánûqtute yeráwáqá íma uyábereta aagaímá matáámiye. ááqibo óq-wayukama Áánûqtu “kanaararé” titata uyábéqma wetê kanaaráq aagaráranoe.

7 ááqibo móra-kanaama pááq éna mi-kánááyábámá íbêq-yupaama Áánûqtuma mirá téna ááyaraiye. mirá-timatuwena anaaékaq netuq-kárítímáátíráqá Áánûqtu Tébitikaq timá ámitana Tébiti mirá téna:

“Áánûqtun áamo íbêq-yupaama

keráwáqá kéiteqa

ketirupimmô maréqa

íma mamá óqtakaa oro!”

téna Tébiti tiráiyé.

8 Yótuama wení waayúkama yiwiráinatamo Áánûqtuni aagairaq miráinana Áánûqtuma káqon íbêq-yupaama íma tíniye.

9-10 miráinaqtaa ketáá kéitaunatae. Áánûqtuni waayúkayabama móra-aagai-kanaama pááq ínanama náawabi Áánûqtute umma aagánimma wení mayaiyábá Áánûqtuma wení mayaiyábá aagaráinikaa umá aagániye.

11 ketáá íma yeráwáqá naayóbáqá uráániq umá aammá aratéqtaa íma yeráwákáá táwîq umágéqtaa íyabekanikaa íonatae. ááqibo tirummá améqtaa akoqnáá éqtaama uyáberanunatae. Áánûqtute umma aagánúnatae.

12 Áánûqtuni watáama aagaraq akoqnáagaraq máiyé. púráámá kaayaq-átóbákékáá Áánûqtuni watáagoma áa kénaiye. minnágoma waayúkati aágogaraq arun-iyápógóni aúkáapi kábamiye. mimórai q umá minnágoma arúbaraikaraq abikugúgóni aúkáapi kábamiye. miráipoana Áánûqtuni watáagoma máqte-tuyanakaraq máqten-akai-yataaqa kéyainaiye.

13 íma móra-yataakoma Áánûqtuni aúrapi yawáá kéiyé. máqte-qtataaqa abarokáq wenamá abarokáq pááq kéiyé. maami-kátáágómá tinikáá umá Áánûqtukaqa máqte-qtataaqa pááq éta abarokáq mirá-inoe.

Ítuma ketáái mú mikákáá anó-monoq-nakoe.

14 máqte-qtataaqtaba ketáá téqtaa tirummá améqtaa mimórá-yátááqá yáqtoqma akoqnáá ónátae. ketáái anómma mú mikákáá anó-monoq-nakoma Ítuma Áánûqtumma áanikoma wemá Áánûqtunopaqa uyábékaiye.

15 ketáái mú mikákáá anó-monoq-nakoma ketáái aqnú-qtátááqtábá aruqtabá umátikaninakaa máiyé. wemá makáqma keqtááráá uráimanibo kúmiq-yataaqa íma uráiyé.

16 miráinaqtaa akoqnáá umá Áánûqtun amakaq ónátae. wetêma anómma íráqô-qtataaqa wáiyé. wemá aruq-qtatáákáráq kaayoné-yátáákáráq ketáámá kéonanataa timíniqtae. miráipoaqtáa akoqnáá umá timuq-yatáápíké wemaqtaá wení anómma íráqô-qtataakaq ónátae.

5

mú mikákáá anó-monoq-nakoma Ítuma kanaaráq yawwéqma tiwirániqtaae.

1 máqtemma mú mikákáá anó-monoq-nakoma máqte-kayukabike móra-nakoma wé timákéna wení mayaimá Áánûqtun-aiyataboana waayúkama yíwáqnaa íniye. wemá móra-mayaima máqten-amuq-yataaqa Áánûqtukaq aména waayúkati kúmiq-yataaqa yuwéna mamá paá umáyikaraiye.

2 paá-wayukama kaayoné umá yímikaiye. aamá aratí-wáyúkagáráq áa íitai-wayukagaraq áyaqa kéyimiye.

3 mú mikákáá anó-monoq-nakoma wenamáárîq aqnú-qtátááríq uráipoana wemá wení kúmiq-yataaqtabama amuq-yatááqá Áánûqtukaq ámiqtuwenao.

⁴ móra-nakoma wenamáárîq wenáwîqa múte kéyauyename íma mú mikákáá anó-monoq-nakoma aayubíniye. ááqibo Áánûqtuma min-nákómmá ááyena Êroni Mótetini ábâkoma wemmá ááyarainikaa uráiyee.

⁵ maamiráitana Ítuma mú mikákáá anó-monoq-nakoma ayúkaiye. miráitana Áánûqtu mi-máyáíma aména timá ámikaiye:

“emá ketáanimone,
íbêq-yupaama kemá enaboámá aúkáuene.”
téna timá ámikaiye.

⁶ mamá óqa téna móra-taoqa tiráiyee:

“emá anó-monoq-wayukama
matúq-matuq ínóne.
Merekítarekiraa anó-monoq-nakoraa
matúq-matuq umá mánone.”
téna tiráiyee.

⁷ naayóbáqá Ítuma waayúkaraamo maa-márábímô máenama wemá Áánûqtukaq nunamupí ítama aónaraiye. Áánûqtu kanaaráq wemó puína-taoqa awiránitana Ítuma anókaq nunamupí téna ááyama ibiqá yakáiyee. wenáúyánámmá Áánûqtumma ámikena Áánûqtuni aménáápáqá makáipoana Áánûqtu wení nuna-mummá ítaraiye.

⁸ Ítuma Áánûqtun áanikoma máqe-uraimanibo áiqnapo Áánûqtuni aammá waráiyábá ítama ánataraiye.

⁹ wekák mútûq mamá pááq uráiyee. áqnáabaq-naqa Áánûqtunopaq yauwéqmataa tiwiránîqtaba máena wenanaae waráiya-kayukama matúq-matuq umá Áánûqtunopaq yauwéqma umánoe.

¹⁰ abo Áánûqtu wemá mamá pááq umárena mú mikákáá anó-monoq-nakoma Merekítareki wekáá uráiyee.

ketáá íma áráabi-iyapora onataao.

¹¹ Ítuma ketáái anó-monoq-naqtaba yaímma tiráunatae. keráwáqá yaákare túyánámmá kéitaapoana ketáámá taígani-qtataaqtaba kétunataamanibo ímiye.

¹² íbêqa keráwáqá kanaaráa máekaq aúba-wayukama aayúbóro ááqibo keráwáqá kenamáárîq óqa aúba-naqtaba kéoe. keráwáqá Áánûqtuni áqnáabaq-wataagomma íkéitaae. akoqnáá-aawaqa íma pááq uráimanibo íbêqa paá anóani náaqtaba kéoe.

¹³ móra-waimo náamma náinama iyápóraa éna íráqô-qtataaqtababi táwî-yataaqtaba aúyánámmá íma kanaaráq itániye.

¹⁴ akoqnáá-aawaqa waayúkauraqti aáware. waayúkama yúyánámmá yokaa étama átê-yataakaraq táwî-yataaqtabagaraq kéiteta íráqôn-aikaraq kaaqaari-áikáráq yúyánápímmá kanaaráq kéitaae.

6

ketáái aamó itai-yátááqá yáqtoqma akoqnáá ónátæ.

¹ áqnáabaq timá-timena tiráati-yataaqa Ítuqtaba ítátukainaboaqtaa mé wíyaqtaakoma yokaa ónátæ. itáaro. móra-nakoma naakóní ábômma íma ókaraq-okaraq umá atáiyee. ábômma ayáánaq umáraa mayaípíkémmá íma Áánûqtuqtaba waéqma Áánûqtuma tirummá améqtaa ókaraq-okaraq íma kéutaunataamanibo kímorabaq kémiraunatae.

2 maami máqté-maqte-nomma peraiyátábámá ayáamma maraiyátábámá pukáiyapike atóbamayikaiyatabama Áánûqtuni matúq-matuq umá yainai-yátááqtábámá maamirá-qtátááqtábámá kéitaapoana aati-aatimá túyánámmá iitanatae.

3 ááqibo mé wíyaqtaakoma yokaa ónátae. Áánûqtuma “kanaararé” tínaqtaama ko yokaa ónúntatae. yaímma-wayukama Áánûqtun-aabike paábaq arábaguraae.

4-6 naayóbáqá Áánûqtuni ómmá yúyánápímmá pááq urááe. yímikaitataaqtaba Áánûqtunopake pááqyamma matukááe. Áánûqtuni Aágoma yetirunóbáqá mamá yáíkaiye. Áánûqtuni átê-wataama akoqnáá goma yínîqtaba ítaraae. Áánûqtun-aabike maa-káyúkámá móragaraq yeqtí mayaíbíkémhá íma Áánûqtuqtaba waéqma kanaarác aúgeniq íinoe. kanaarác mirá étama árainma ókaraq Ítu Káríqtoma wemmá kaapaq-yátác abarokác ikákaanikaa kéopoana wení aagai-yátááqá móragaraq uíniye.

7 ítáaro. awaaméq-áiné. mararác aaqá kéyitana íráqôniq umá kéwaiye. abo mi-márágómá íráqôn-aawaqa yíména aarawaamá yíwáqnaa kéiyé. Áánûqtu mararác íráqôniq kéumayikaiye.

8 maragómá áwáábíq-yataakaraqo námagaraa-karaqo wáinanama íma íráqô-marama wáiyé. Áánûqtu aúyánápí táíq ínana mamá kanaaráíq íumakena anaaékaq iragómá káginiye. ketáámá mararáá umá máunatae.

9 ketí aanábô, ketáá mirá téqtaamanibo keráwáqtí íráqôn-aimma kéitaunatae. yawwéqma kuqtiwirániqtaba keráwáqá uyátá-maqma íráqô-qtataaqa matááe.

10 Áánûqtuma aati-aatimá waayúkaraqa arupú-yataariq kéiyé. wemá keráwáqtí íráqôn-aaiqtabama íma awímmá kániye. keráwáqtí wemmá amí-yátáápíkémhá keráwáqá wení waayúkama yíwáqnaa kéoe. owé. keráwáqá paá yemmá yíwáqnaa uqté kéuyowana Áánûqtuma minnáyabama íma awímmá kégaiye.

11 keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma keráwáqtí karuwaaq-yátáákárác itáíq-itaiq í-yátáákárác yáqtoqma akoqnáá oro. mirá kéiyana keráwáqá awé kéo-qtataakoma árainma abarokác íniye.

12 keráwáqá kaúbîq-wayukaraa íyábá ketáá íkétikaiqtaamanibo aamá itaí-wáyúkaráá umá yaákare awé umá máero. miráiyana naayóbáqá Áánûqtuma yimínín-aimma timá yíkaraiqtaba wení iyápó-annama keráwáqá miraráá umá mayánoe.

Áánûqtuni akoqnáá árain-aiqtaba ketáá waqmá akoqnáá umá kanaarác ónátae.

13 naayóbáqá Áánûqtuma Áabaraamma árain-aimma akoqnáá umá timá ámikaiye. íma móra-awíkoma Áánûqtun-awíkoma uyátá-maqma wáipoana Áánûqtu wenamáárîq wenáwîqa yamá akoqnáá umá tiráiyé. miráitana Áánûqtu maamin-aráín-áímmá Áabaraamma timá ámikaiye:

14 “ketí waaroqá améq ayáqtááq-iyapo-annama aménúne.” téna timá ámikaiye.

15 Áabaraama yaákama awé uráipoana anaaékaq Áánûqtuni árain-aimma matáiyé.

16 móra-nakoma árainma yanaan-áímmá kémayena wemá mú maqmá uyátárai-nakonín áwîqtaba kétiye. kémaiyanama min-áíkómá mamá káqo-yuti yáama mamá káraapamayikaiye.

17 mayánô-kayukaraq Áánûqtuni akoqnáá-arain-aimma “íma waeránúne” téna kéyiratena wení yanaan-áíkárác árain-akoqnáa-aikaraq mamá aráápapa uráiyé.

18 mi-kááyáq-áikómmá íma kanaaráq waeráyóye. Áánûqtu kaaqaarimá kanaaráq íma tíniye. miráinaqtaa akoqnáá-aimma maéqtaa Áánûqtunopaq wetê uyábéqma aagamá mánunatae. Áánûqtuni yanaan-áikómmá akoqnáá umátikainaqtaa ketáámá awé únna-yataaqa waaqókárîq immá kéiteqtaa kéyaqtoraunatae.

19-20 ketáámá awé únna-yataakotaama akoqnáá umá aráápai-yataare. óqtakoma móra-yataaqa nokaqá aráápai-itana ító ínîkaa miraráá umá ketáái akoqnáá aráápai-nakoma tirun-íyápómá káraapaiye. mú mikákáá anó-monoq-nakoma aokaq-náúpáqá anó-tabaraabe-oqtagoni anaaépaq uyábéráinîkaa umá Ítuma umátikenataa Áánûqtunopaq wenokáá áqnáabariq umá uyábékaiye. Merekítarekiraa umá pááq uráimma matúq-matuq umá mú mikákáá anó-monoq-naqa mániye.

7

Merekítareki mú mikákáá anó-monoq-nakoe.

1 Merekítareki wemá anómma yabíkái-nakoma (kíni) Téiramapaq máqe-uraiye. wegáráq mú mikákáá Áánûqtuni anó-monoq-nakoe. naayóbáqá Áabaraama máqtemma anómma yabíkáa-kayukama yíkamena yawwéqma wení márûpaqa kóuraiye. aakaq aúyaqma Merekítareki Áabaraamma aónena waaroqá ámikaiye.

2 abo Áabaraama Merekítareki tiyáákabikemma móra ámikaiye. Merekítareki wenáwîqa kaayaq-ááiné. mórama kateko-yátáákóní anó-nakoni káqon-awîqa Téiramapaq-ano-naqa wenáaimma kaayoné-yátáákóní anó-naqa wáiyé.

3 Merekítarekini anóaboagaraq iyápó-annagaraq íma mááe. anóama marákárai-kanaagaraq puínî-kanaayatabama móra-nakoma íma ítaraiye. wemá Áánûqtun áanikoraa umá máena wemá mú mikákáá anó-monoq-naqa matúq-matuq umá máiyé.

4 aónaao! maamin-náqá mú mikákáá anómma máqe-uraiye. áqnáabaq-annabike anó-nakoma Áabaraama Merekítarekima áapike máyáimma tiyáákabike mórama ámikaiye.

5 anó-monoq-wayukama Aríbae-annabike tiyáákabike mórama Ítiráaeo-wayukabike maténa yeqtí áamámma mirá téna timá yímikaiye. mimórá-máraráké-káyúkábíké yemá áwîkaamanibo yeráwákáráq Áabaraani iyápó-annama mááe.

6 Merekítareki Aríbae-annabike íma máimanibo Áabaraama Áánûqtu wení árain-aimma timá ámikai-nakoma wepíké maténa Merekítareki waaroqá ámikaiye.

7 minnnáma ketáámá ítaqtukaunatae. waaroqá ámikai-nakoma anómma uyátámaqma móra-waima matáíniq umá máiyé.

8 anó-monoq-wayukayataba Aríbae-annabike yemá móra tiyáákabike matáámanibo yeráwáqá puyí-wáyúká áátuqma mááe. ááqibo Merekítareki móra tiyáákabike matáiyé. weqtábá Áánûqtun aúba-wannaabi kétéye wemá páá máiyé.

9 maamin-áímmá waéqma áaimma miráuma wáiyé kêtunatae. Áabaraama wemô meyanîq móra tiyáákabike éna Aríbae wepí mamá meyanîq uráiyé.

10 Merekítareki mi-túpáá Áabaraama aonéna Aríbae aboán ayááqtapi máqe-uraiye.

aúqe anó-monoq-nakoma naayó anó-monoq-nakoma paá umáyíkaraiye.

11 naayóbáqá Ítiráaeo-wayukama ámáan-aimma Aríbae-annabike maténa anó-monoq-wayuka máqe-uráae. yé mayaí máyáamma kúmiq-yataaqa íma

matukáápoana mórana anó-monoq-naqa Merekítarekiraa pááq uráimma wé mamá Éroniraa umá máqe urááyô? Ímiye.

¹² abo anó-monoq-wayukamo waeráiyana miráipoana ámáan-aikaraq waerániye.

¹³ Ítuqtaba mi-kátáá-wátáá Áánûqtu tiráimma wemá káqon-annabikene. wenánnábíkémá móra-nakoma anó-monoq-naqa íma máiye.

¹⁴ ketáá aónaqtukaunatae. wemá Yútaa-wayukabike móra-annama máqe-uráiyae. abo Mótetima wení wataábi anó-monoq-wayukayataba min-ánnátí yíwîqtaba ítiráiyae.

Merekítarekikaa Ítuma anó-monoq-nakoma matúq-matuq umá máiye.

¹⁵ káqon anó-monoq-naqa Merekítarekiraa pááq kéipoana uyátá-maqma abarokáq pááq kéiyae.

¹⁶ ámáakaraq wenánnagaraq miráipoana íma anó-monoq-nakoma máqe-uráiyae. máátoqo mái-yataakoni akoqnááyaba miráipoana wemá anó-monoq-nakoma ayúkáiye.

¹⁷ weqtábá Áánûqtuni aúba-wannaabi téna: “Merekítarekiraa anó-monoq-nakoraa matúq-matuq umá emá mánone.” téna kétéiyae.

¹⁸ naayón-ámáámmá íma mamá arútááwaniq owana Áánûqtu paábaq yuwéna

¹⁹ Mótetini ámáamma ítama arútááwaniq máqte-qtataaqa mûtûq pááq íyábá íma kanaaráq uráiyae. miráipoana Áánûqtu aúgen-amma uyátá-maqma íraqôn-amma wé itáimma minnánapo wemmá waaqókáq ketáámá kanaaráq yenúnatae.

²⁰ anó-monoq-wayukaraqa naayóbáqá Áánûqtuni yanaan-áímmá yetê íma wáqe-uraimanibo Áánûqtuni yanaan-áímmá íbêqa wáiyae.

²¹ Áánûqtuni yanaan-áínápó Ítuma anó-monoq-nakoma aúkáitana maami yanaan-áímmá Áánûqtu timá ámikaiye: “kemá uyátárai-nakoma yanaan-áímmá kêtunama ketúyánápíké íma waeránúne. emá anó-monoq-nakoma matúq-matuq umá mánone.” téna timá ámikaiye.

²² miráuma Ítuma aúgemma anóna-anon-aiqtaba akoqnáá-awaameqa máiyae.

²³ naayóbáqá waamá púyo-kanaagaraq máqe-uraapoata netuqyaan-ánó-mónóq-wáyúkámá máqe-uraamanibo pukurááwata yeqtí mayaímá paá íma máqe-uraae.

²⁴ ááqibo Ítuma anó-monoq-naqa matúq-matuq umá máipoana wení mayaímá aati-aatimá tíwáqnaa kéiqtaae.

²⁵ Áánûqtunopaq kénywana Ítuma tíwáqnaa kéiyae. aarawaamá Áánûqtuni waaqókáq Ítun áwîkaq íyana yemmá Ítuma kanaaráq matúq-matuq umá yiwirániye. nunamupí Áánûqtukaq ítáinana tíwáqnaa íniqtabae téna Ítuma matúq-matuq umá máiyae.

Ítuma mú mikákáá anó-monoq-nakoma kanaaráq tíwáqnaa ínîqtaae.

²⁶ maamiráuma mú mikákáá anó-monoq-nakoma kanaaráq tíwáqnaa ínîqtaae. Ítuma kateko-yátááqtábá aokaq-naré. agaemá í-yátááqá wepí íma wáiyae. kebó-yátáákáráq kúmiq-yataakaraq íuráiyae. wemmá kúmiq-wayukabike ókaq yaráqma Áánûqtu akéna wenáwîqa máqtemma uyátá-maqma Áánûqtuni márûpaqa Áánûqtu makáiye.

²⁷ wemá óq-ano-monoq-wayukaraa íma máqe-uráiyae. óq-ano-monoq-wayukama máqte-tupaama yeqtí kúmiqtabagaraq waayúkagoni kúmiqtabagaraq máqte-tupaama Áánûqtukaq ámiqma kánataae. ááqibo Ítuma íma mirá kéiyae. Ítuma ámiqma ánataitana wenaúma máqte-kayukayaba kímorabaq uráipoana

keqnaammá ókaraq agamá amuq-yatááqá íbêqa ketáámá kanaaráq kéyuwaunatae.

²⁸ naayóbáqá Mótetini ámáan-aikoma anó-monoq-wayukama yááyama yegáraq kateko-yátááqtábá mûtûq íma pááq urááe. anaaékaqa Áánûqtuni yanaan-áímmá wáitata wenáanimma ááyama kateko-yátááqtábá wegáraq mûtûq pááq uráimma matúq-matuq umá máíye.

8

Îtuma árai-monoq-naopaqa anó-monoq-nakoma máqe-uraiye.

¹ minnýyaba kêtunatae. mú mikákáá anó-monoq-nakoni yanaa-nákóní ayáánurapaq-amakaq Áánûqtuni márûpaqa Îtuma maraq máqe-uraiye. paábaq-yataaqa Áánûqtu wenamáa íni-qtataaqtaba Îtuma árai-monoq-naupaqa Áánûqtuni márûkaqa mú mikákáá anó-monoq-nakaa kaqtó kéíye. min-aráí-mónóq-námmá maa-márábí móra-nakoma íma tarôq umákaimanibo Áánûqtu wenamáa tarôq umákaiye.

² missing?

³ máqtemma mú mikákáá anó-monoq-wayukama yenamáa ááyama améta wáíwaamma Áánûqtukaq agatááe. ketáái mú mikákáá anó-monoq-nakoma wegáraq amíni-qtataaqa mirá íno.

⁴ Îtuma maa-márábí máinanama móra anó-monoq-nakoma íma pááq íniye. nôraq itanábiyo? Íbaru-wayukati anó-monoq-wayukama ámáaqtabama agamá amuq-yatááqá paá kéoe.

⁵ maa-márábí anó-monoq-wayukama yeqtí mayaímá paá amammá Áánûqtuni márûpaq-yataaqtabama wááe. miráuma naayóbáqá Mótetima monoq-námmá tabarááberaq-namma wé inéna itana Áánûqtu timá ámikaiye: “amammá yabíqma aruté máqte-qtataaqa tarôq umá anuraqá aráátúnna-amamma emá waraa.” téna Áánûqtu timá ámikaiye.

⁶ mimórai q umá maa-márábí anó-monoq-wayukati mayaímá Îtuni mayaímá wáqe-uraimma paá-amane. mi-máyáígómá káqo-monoq-wayukati mayaímá uyátáraiye. wemá anóná-anon-aikoni aúkáapi-naqa máíye. min-ánóná-ánón-áíkmá anaaékaq iréna naayón-ánón-áíkommá uyátáraiye. akoqnáá-arain-aikoma naayón-ákóqnáá-aráín-áímmá uyátáraiye.

aúgena-aikoma naayón-áímmá uyátáraiye.

⁷ árai-kataama Áánûqtu Mótetimma timá ámikaimanibo min-áqnáábáq-áímmá arútágitana ókaraq árain-aimma Áánûqtu íma pááq umá tiráíye.

⁸ abo Áánûqtuma aarawaatí aqnúnîq í-yatááqá pááq owana minnýyaba óqa tiráíye:

“uyátárai-nakoma kêtune.

‘ítáaro! mi-kánáá pááq ínaq

aúgemma anóná-anon-aimma

Ítiráaeo-wayukagaraq Yúta-wayukagaraq

téite ónúmatae.

⁹ maamin-áímmá yetítaubikote

Íqtîbibake yeqtí yiyáákaq yáqtoqma

yíwíqmeq kéweq maamin-áímmá téite

únna-aiqtaa íma wániye.

maami anóná-anon-aiqtabama

yeráwáqá íma matúq-matuq umá

íma yabíqma itáíq-itaiq uráápoana
yemmá íyimonaraune.’”

téna uyátárai-nakoma tiráíye.

¹⁰ naayó-kánáamá ánatainana aúgemma anóná-anon-aimma Ítiráaeo-wayukate
téite ónúntae:

“ketí aúgen-amaan-aimma yirupí yiménúnama

yeqtí yúyánápí agamaránúne.

kéq kenamá yeqtí maníkómá máenata

yeráwáqá ketí waayúkama mánoe.

máqtemma kemmá yeqtúyánápí

ítama ánatatuwanoe.

¹¹ miráipoana yeráwápíké móra-nakoma

íma móra-mora-naqa mamá aráátinimanibo

íma móra-mora aúnbakaq mamá téna

‘emá uyátárai-nakoma aúyánámmá itaao.’

téna ítiniye.

máqtemma paá-wayukagaraq anó-kayukagaraq

kemmá akoqnáá umá timónanoe.

¹² yeqtí kúmiq-yataakaraq kebó-yátáákáráqtábámá túyánámmá

móragaraq íma itánúne.

yeqtí táí-yataaqtabama tíyaqa kéyimune.”

téna Áánûqtu tiráíye.

¹³ wemá aúgemma anóná-anon-aimma téna áqnáabaq-aikoma naayómmá

aúkuraiye. máqte-qtataakoma mamá naayómmá aúkínana pááqya-kanaabi

aúyokiniye.

9

*naayó mú mikákáá anó-nakoma amí-yátááqá maqmá waíwaakoni naaebíké
ámikaiye.*

¹ áqnáabaq anóná-anona Áánûqtuma tiráíye. ámáan-aikoma monoq-ámáán-
áíqtábámá anó-monoq-naqtaba Áánûqtunopaqtaba iténa tiráíye.

² anón-owa-namma umá yaúmakaae. móra anó-namma aráqmata-naupaqa
wáqe-uraiye. mipí aokaq-yátááqá ókáráq yaaregáráq aáwakaraq Áánûqtuma
áméma wáqe-uraae. mimórá aráqmata-naupaqa “paábaq Áánûqtuqtaba” téta
tirááe.

³ anó-tabaraabe min-aráqmátá-náúpákáráq móra pááqyan-araqmata-
naupakaraq aúkáapimma wáqe-uraiye. mi-pááqyámmá “aati-aatimá paábaq
Áánûqtu wenamáaqtabae” téta tirááe.

⁴ mipí ákûq-umumma í-yáárégáráq Áánûqtuni anóná-anon-aimma óqtan-
anaakaraq íráqô-kaapaa-anagaraq mútûq-aayapa yawááq umá ánáákumakae.
kétibi kaumo-yátááqá wáqe-uraae. minná íráqô-kaapaa-taapepimma wíyôpaken-
aawaqa Áánûqtu Mótetimma ámitana Éroni yátágoma wekáq árumma utamá ána
yaitana kaayaq-óqtá-kánnáábí Móteti agatáíye.

⁵ ketímûraaqa íráqô-kamma Áánûqtunopake yirááténa yeqtí yááyakoma
ámûraaqa kúmiqa paá umáyíkaraiapaqa yaí káqmareta móra-mora umá máqe-
uraae. maami-káqá mútûq-aaimma íma timá ámiqma ántaraiye.

⁶ mi-qtátááqá yokaa-yokaa uráitana anó-monoq-wayuka oqta-áwáátáq-
náúpáqá aati-aatimá monoq-máyáíyátábá uyákéberaae.

⁷ mú mikákáá anó-monoq-nakoma wenamá naaúnurapaq kanaaraq
uyákéberaiye. máqte-karitimaatima kímora-yupaa wemá uyábékena naaégáráq

mamána maami amuq-yataáqá Áánûqtukaq ámikaiye. miráuma aarawaatí kúmikaraq wení kúmikaraq paá umáyikaniye.

⁸ mûtûq yokaa ínôqtaba Áánûqtuni Aágoma kétiraatiye. anón-owa-namma wení mayaígáráq paá wáimma Áánûqtunopakaraq íma agaro umá oqtamá ítaiye.

⁹ maamin-ówá-mónóq-námmá awaaméqá maa-kánááyábá nóinaq tiráátiniqtaabiyo? minnâ káqo-kaqo-kamma ikámma Áánûqtukaqa ámiqtukaiqtaba káqo-qtataaqa agayétama íma yetirummá mamá kanaaráq yokaa ínoe.

¹⁰ maamirá-qtátááqá aáwaqa néta nommá néta aiyábámá nommá peréta íyábámá paá ámáamma wááe. mirái-yataaqa naayón-ámááqtábámá wáitata Áánûqtu anaaékaq íráqômma uyátá-maqma-amma waékáiye.

Ítu Káríqto keqtááyábá naaemá ámikaiye.

¹¹ Ítu Káríqto wemá íráqô-qtataqtaba íbêqa wenókáá máena mú mikákáá anó-monoq-nakoma minnáyaba kukáiye. árain-owa-namma wemá kéena uyátá-maqma anóne. waayúka iyáánapo íma tarôq urááe. maa-márábí tarôq í-yátááqá íwaimanibo árai-monoq-naupare.

¹² Ítu Káríqto Áánûqtunopaqa uyábéráima kímora-taoqa máqtemma keqtááyábá uyábékuraiye. méme-naeagaraq purumakaa-nááégáráq ímataibo ímiye. wení naaegómá wenamá maténa ketáái kúmiqa mamá yauwéqma matúq-matuq umá máiyaba tiwiránîqtaae.

¹³ naayóbáqá mémegoni naaegáráq purumakaakóní naaegáráq purumakaakón áráaqa irábí agáyáawana wení kaítogoma waayúkabaq popoq umá waayúkati paákaq yúmá tete umáyikena

¹⁴ ááqibo íbêqa Ítu Káríqtoni naaegómá tirunóbáqá mú mikákáá anómma tete kéiyé. Ítu Káríqto táí-yataaqa wepí íma wáitana Áánûqtun Aágoma matúq-matuq umá kémaitana wení akoqnáama ámikaipoana Ítuma wenaúmá Áánûqtukaq amí-yátááqá mûtûq pááq umá máí-yataaqa ámikaiye. ketáái mayaímá íma Áánûqtunna wáitana minnáyaba wení naaegómá ketirutáá kéiyé. miráinaqtaa mayaímá paá máena-Aanqtun-opake kanaaráq mayánátae.

Ítu Káríqto wení naaegómá aúgen-anona-anona mamá akoqnáá kéiyé.

¹⁵ Ítuma wení naaegóbóana aúgen-anona-anona wenôpake pááq uráiyé. miráuma yaímma náayuwabi Áánûqtu yááyarai-yuma wení matúq-matuq umá máí-waaroqa akoqnáá umá tétama yemá kanaaráq mayánoe. Ítuma puyéna waayúkama yeqtí táwî-yataaqa aménáápáqá naayón-ánóná-ánón-áímmá pááq éna yeqtí táwî-yataapike yemmá yáínikena wakúyikaraiye.

¹⁶⁻¹⁷ ítáaro. móra-nakoma wení máqte-qtataaqa náa-taorabi amínénama wanaabí kágamaraiye. waayúkama ítátuweta min-nákómá puínata mi-kánnáámá yorautí-yátáárîq ínoe. paá máinanama íma pááq ínîmanibo anaaékaq wemá puínana mamá pááq íniye.

¹⁸ miraráá umá paá-naaegogaraq naayón-ánón-ánón-áímmá pááq uráimma waayúkama amí-wámmá ikákáae.

¹⁹ naayóbáqá Móteti waayúkama ámáan-aimma timá-yimena purumakaakóní naaegáráq nokáráq popoq umá ákû-ayaunapogaraq tipí-típigoni karogaron-áyáúnápógáráq yamátuwena ámáan-aikokaraq waayúkagaraq yemmá popoq umáyíkaraiye.

²⁰ miráuma tiráiyé: “naaenápó anóná-anon-aimma Áánûqtu maamin-áwááméqá waqmá mamá akoqnáá íniye.” téna Móteti tiráiyé.

²¹ mimórai q umá Móteti naaegógáráq owá-nákáq máqte-monoq-yataakaq popoq uráiyé.

22 ámáan-aikaq taígani-qtataaqa naaenápó mamá kuyúqtukaiye. naaegómá wenamáa aqtímena kúmiqa mamá Áánûqtu yuwéna awikáqtukaiye.

Ítu Káríqto wenamáárîqa ketáái kúmiqa kémaqtuwaiye.

23 kuyúqtuwaiyaba maamiráuma amí-yátááqá naaegógáráq umáqtukaamanibo mirái-qtataaqa paá amammá árai-qtataaqa Áánûqtuni márûkaq wáiyé. Áánûqtuni márûkaq-yataaqtabama uyátá-maqma íráqômma amí-yátááqá ítama aónaraiye.

24 ketáá itánátae. Ítu Káríqto aokaq-náúpáqá waayúka íumakaa-naupaqa árainakoni amakaqa uyábékaimanibo Áánûqtuni márûpaqa wenamáárîq uyábékaiye. uyábékéna íbêq-kanaama wemá Áánûqtunopaqa keqtááyábá itó-uma máiyé.

25 Íbaru-wayukati mú mikákáá anó-monoq-naqa naaúnarupaqa móra-tawigoni naaegógáráq mamá móra-mora-karitimaatiraq uyábékaiye. ááqibo Ítu Káríqto wenaúma netuqyaa-kánáámá wetábá íámikaine.

26 abo wemá netuqyaa-kánáámá mirá énamoena netuqyaa-kánáámá maramá tarôq urái-kanaaraq aú-aiqa mayániye. awaaraq-kánáábí ánataikanaama aqtórárîq kéinana Ítu Káríqto kúmiqa matuwánîpoana kímora-taoqa kuména wanaúma ikámíkáae téna yímikaiye.

27 máqte-kayukama kímora-taoqa púyonanataa Áánûqtu anaaékaq máqtemma yainániye.

28 mimórai q umá Ítu Káríqto máqte-kayukati kúmiqa matuwánîqtaba kímora-taoqa wemá wenaúma ikámíkáae téna yímikaiye. marabí yauwéqma móragaraq kúmiqtaba íkuminibo wení waayúkama weqtábá awé umá márai yana kumma yiwirániye.

10

naayóbáqá amé-wao-qtataaqa Áánûqtukaq anó-monoq-wayukama ámiqma kúmiqa íma kanaaráq maqtukáae.

1 naayón-ámáámmá Mótetini-kanaama árain-amaanakoni amakáá umá pááq íniqtaba min-ámáákóní mayaímá íma ánataraiye. mórai q umá taítawaa-wamma ikámma Áánûqtukaq ókara-okara umá máqte-karitimaatima ámitana naayón-ámáákómá íma aarawaamá mamá mútûq arupú umá pááq umá ánatanoé.

2 aaqáo. amáakoma íma mútûq arupú éna pááq umá ánataginata íma óqa amí-yátááqá agayánoé. abo waayúkama yeqtí kúmiqa paábaq koínata agaéyátábá íma íyapimma pááq ínatamoetama máqtemma taítawaa-wamma ókara-okara íma agamá ámiqma ánataginoé.

3 máqte-karitimaatima amí-yátááqá kágayaawana yeqtí kúmikoma paá yaákaq kéiyé.

4 mémegoni naaegógáráq purumakaakóní naaegógáráq kúmiqa íma kanaaráq maqtuwánoé.

5 miráitana marabí kuména Ítu Káríqto Áánûqtuma tímá ámikaiye:

“emmá amí-wámmá agayái-yááréráq agamá amíyábá kúmiqa kématuwaiqtaba emmá íkákaiye.

móra aúma yokaa umá tímikaiye.

6 missing?

7 abo ké mirá téq kétune.

‘Áánûqtuo, emá nóinawabi tiráánai q ónááq minnáyaba kukáune.

mi-kátáámá naayón-ámáán-áímmá
agamatá-kánnáábí keqtábá tiráimma
miraráá umá kemá máeq mirá kéune.’ ”

téna Ítu Káríqto Áánûqtumma timá ámikaiye.

⁸ áqnáabaq tiráiyé: “taítawaa-wamma ikámma amí-yátááqá agayái-yakaraq máqtemma taítawaa-wamma amí-yátááqá agayái-yááréráq améta kúmiqa matuwaiyábá emmá ikákaiye.” téna tiráiyé. ááqibo naayón-ámáápí “ámikai-kamma agáyáaro” tiráiyé.

⁹ anaaékaq ókaraq téna: “nóinawabi tiráánaiq ónááq minnýaba kukáune.” téna tiráiyé. miráitana Áánûqtu naayóbáqá ámikai-kamma paábaq yuwéna mamá Ítu Káríqtoma kímora amí-yátááqá aúgeniq uráiyé.

¹⁰ Ítu Káríqto Áánûqtukaq téna “nóiqtababi tinnamá mirá-onune.” téna tiráipoana wenaúma ámiqma minnýabae téna ketáái kúmiqa kímora-taoqa maqtukáiyé.

Ítu Káríqtoma kúmiqa kanaaráq maqtukáiyé.

¹¹ Íbaru anó-monoq-wayukama máqte-tupaama mayaiyátábá kéeta taígani-taoqa amí-yátááqá Áánûqtukaq kámebo maa mirá umá amí-yátáákómá íma kanaaráq kúmiqa maqtukáiyé.

¹² ááqibo Ítu Káríqto kímora-taoqa íraqô-qtataaqa ámiqma kúmiqa matúq-matuq umá matuwéna Áánûqtuni ayáánurapaqa maraq máqe-uraiye.

¹³ mibáqá wé awé umá maínana Áánûqtu wení namuro-wáyúká mamá aítuqa aménáápáqá yíkaraiye.

¹⁴ kímora amí-yátááqá wemá aarawaamá yeqtí kúmiq-yataaqa matuwéna yemá mûtúq arupú umá paá ánatayikena Ítuma uréna miráumaraa matúq-matuq umá yeqtí kúmiq-yataapike kéwakuyikaiye.

¹⁵ Áánûqtun Aágoma timá abarokáq umáqtuwena áqnáabaq tiráiyé:

¹⁶ “mi-kánáámá áqnáabaq ánataginana
aúgemma anóná-anon-arain-aimma
yeráwáqté maránúne. minnáe.
ketí aúgen-amaan-aimma yirupí yiménúnama
yeqtí yúyánáapí agamaránúne.”

téna Áánûqtun Aágoma tiráiyé.

¹⁷ mirá-timaqtuwena óqa mamá téna: “yeqtí kúmikaraq táwî-yataaqa okaráq móragaraq íma túyánámmá ítáyikanune.” téna tiráiyé.

¹⁸ abo Áánûqtu kúmiqa matukáipoana kúmiq-yataaqtaba ketáái agamá amé-waona-yataaqa ókaraq íma yayániye.

ketáámá Áánûqtukaq tirummá améta wení waaqókaq ónúntae.

¹⁹ miráuma ketúnabaro, Ítuma pukáipoana naaúnurapaq Áánûqtunopaq máena ketáámá abáqtikainaqtaa kanaaráq uyáberanunatae.

²⁰ Áánûqtunopaq aúgen-amma matúq-matuq umá máiyataba mamá pááq umá tabaráábebi yarótámaraa umá keqtáá tímikaiye. wenaúma tabarááberaa umá wáiyé.

²¹ ketáái mú mikákáá anó-monoq-naqa Áánûqtuni waayúkama kéyabiyepoaqtaa

²² ketáámá agaemá tirunóbáqá íma waínaqtaa áraimma tirummá améqtaa ketáái araaqtáma íwái-nokaraq tete umátuweqtaa maamin-áwááméq-yátáákáráq Áánûqtunopaq waaqókáq ko mánátae. aúyánámmá ámiqma weté awé-í-yátááqá akoqnáá umá ógiqma wenôpaqa ko mánátae.

23 Áánûqtu itáíq-itaiq umá yabi ínîpoana wení árain-aimma yabíqma káonaunaboanataa íráqô-qtataaqa awé únna-yataaqa minnýabataa ketáá yáqtoranatae.

24 ketáá wenaóna-wenaona umá yabíqma maéqtaa káqowa-kaqowamma kaay-oné-yátááqá yiráátima yíwáqnaa íyábá íráqô-mayaima mayánátae.

25 yaímma-wayukama oníq umá íma mórabi yorupamá miráumaraa íma mánátae. uyátárai-nakoni kanaagómá waaqókáríq kéipoana aamá timá yokirétaa móra-akaq mirá-onatae.

ketáámá tirummá ámiqma akoqnáá ónátae.

26 ketáámá Áánûqtuni árain-aimma ítareqtaamanibo aati-aatimá kebó-yátáákáráq kúmiq-yataakaraq pááq éqtaama mórama agamá amé-wao-qtataakaa umá kúmiq-yataaqa matuwáníqtaba íma wáíye.

27 maaminnáyaba yuwé táaqa káinaq Áánûqtuni yainai-yátááríq éna wení namuro-wáyúkámá máqtemma anón-irabi kautínoe.

28 Mótetini kanaaráq ámáan-aiko téna kaayarábi kaumo-wáimô tétamo móra-nakoma ámáamma aratínnama wemmá timá móra-akaq maréta ikáqtuwanoe. móra-nakoma Mótetini ámáamma mamá paábaq-paabaq ínatama íyaqa íameta wemmá ikáqtuwanoe.

29 móra-nakoma Áánûqtuni áanikoma márúte aménáápáq yuwáinatama wení anónnáma uyátá-maqma anómma wániye.

Áánûqtuni anóná-anon-aiqtabama áanikoni naaegómá maan-nákóní táwî-kumiqa matukáitana

wemá iténa “pááqyan-awiqa yéna anón-awiqa ikéyáíye” mirá téna maamirán-áúyánáná kéitaiyo?

Áánûqtun Aágoni kaayoné-yátááqá wemá timá agaebí mayákaraiyo?

maaminnáyaba túyánápi máráaro.

móra-nakoma Mótetini ámáan-aikoma araténa

anómma anónnáma mayánímanibo

maamin-nákóní anómma uyátá-maqma

táígon-anonnama yayániye.

30 min-nákómá tiráimma ketáá kéitaunatae. minná: “anónnáma ápéqa yimí-yátááqá ketí mayaímá wáíye. anónnáma yeqtí meyámmá yauwéqma yiménúne.” téna tiráíye: “uyátárai-nakoma wení waayúkama yainániye.” téna tiráíye. paá máí-Aanuqtu ayáápi yáqtorainaqtaama

31 minnýabataa ikatíqqa ôriq umá ónátae.

ketirutáá Áánûqtukaq ámiqma yáqtoqma maígáae.

32 Íbaru-wayukao, keráwáqtí naayó-qtátááqtábá túyánámmá ítáaro! mi táoqa Áánûqtuni ókómmá túyánápi tágaitana taígani-qtataaqtaba tíqtaba éq anómma tú-tiqtaba urááe.

33 yaímma-taoqa máqte-kayukati yúrapi mamá itó-umatiketa táwî-aimma timátiketa mamá táíq umátiketa ínômanibo yaímma-taoqa aarawaatê mimórai q umá yíwáqnaa íyábá yokaa urááe.

34 keráwáqá tiruqtabá ánná-naupa q máíya-kayukama keráwáqá aónéra móra uyátá-maqma íráqô-qtataaqa matúq-matuq umá máí-yataaqa umátokaae.

miráipoata yeráwáqtí máqtemma maa-márábí wái-qtataaqa aúqmayetaa timuqá maqmá máqe-uraae.

³⁵ abo ikatíq íoro! anaaékaq anón-apeqa wániye.

³⁶ paá waqmá Áánûqtu wemô ínna-yataaqa minnámo máena-yataaqa paá mikáq yáqtoqma miráiq-miraiq oro. anaaékaq wemá timá akoqnáá umákai-qtataaqa keráwáqá mayánoe.

³⁷ Áánûqtun aúba-wannaabi téna:

“pááqya-kanaama móra-nako kumónáe
tínna-nakoma kumíniye.

páátákáá kumíniye.

³⁸ ketí kateko-wáyúkámá yirukáráq
yúyánákáráq yiméta mánoe.

ááqibo yaímma ketí waayúkabikemmo

tinaaémo umátimetama

yeqtábámá íma timuqá maqyikánúne.”

téna Áánûqtun-auba-wannaabi mirá kítiye.

³⁹ ketáámá aamá íma itáa-kayukaraa umá íma waéqma Áánûqtunopake aúyokonunatae. ímiye. ketáámá itáíq-itaiq umá yabíqma máraananataa kuqtiwiránîqtaae.

11

matúq-matuq umá yabi-í-yátááqá

¹ Áánûqtuqtaba aúyánámmá itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááqá minnáe. máqte-qtataaqa ketáámá Áánûqtukaq awé únnayaba íkáonauna-yataaqa ínîqtabataa awé kéunatae.

² naayóbáq-wáyúkámá Áánûqtuma matúq-matuq umá yabíyéwana Áánûqtu yeqtábámá yimuqá maqyíkaraiye.

³ matúq-matuq umá yabi-í-yátáákáráq ketáámá kéitaune. Áánûqtu maa-márágáráq wíyôkaraq wenáanapo tarôq umákaiye. miráuma íbêqa káonauna-yataaqa kanaarácq itaa aónéwauna-yataaqnapo tarôq uráíye.

Éboyaa Ínokiyyaa Nóaa

⁴ matúq-matuq umá yabi-í-yátááqnapó Êbo agamá amé-wao-qtataaqa Áánûqtukaq ámikaiye. Êbo wení amí-yátáákómá Kááinani amí-yátáákómmá uyátáraiye. matúq-matuq umá yabíkáiqtataboana Áánûqtu wenáyábámá amuqá marákáraiye. Êbo wení kateko-ááíqtábámá wení Áánûqtu wenamáárîq amuqá marákáraiye. Êbo pukuráimanibo wení matúq-matuq umá yabi-í-yátááqá ketáá túyánákáq taákaq makáunatae.

⁵ Ínoki wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana wemá waéqma káqoniq umá ípukuraiye. wemmá Áánûqtu múte awíq-mataipoana móra-nakoma abáá-imanibo íkaonaiye. Áánûqtuni aúba-wannaabi weqtábá Áánûqtu amuqá marakéna naayóbáq múte awíq-mataiye.

⁶ móra-nakoma wení matúq-matuq umá yabi-í-yátááqá íma wáitana Áánûqtuma íma kanaarácq amuqá kémarakaiye. móra-nakoma Áánûqtunopaq wé iyábá kákaitana kaayaq-yátááqá Áánûqtuqtaba aúyánápí mayaígáae. minnáe. Áánûqtuma áraimma maéna Áánûqtu máqtemma weqtábá abáá íyana yeqtí ápéqa yimínata aúyánápí mayaígáae.

⁷ Áánûqtu Nóaamma nói-qtataaqtaba pááq íniye timá ámikaiye. Nóaa matúq-matuq umá yabíkáipoana Áánûqtuni watáama iténa wakáiyé. anón-unopi-kaare tarôq uráiyé. únópí-káárébi wemá wení aara-íyápóté uyábereta anónomma aúgípíke Áánûqtu yeráwáqá yiwíkaiye. matúq-matuq umá yabi-í-yátááqtábá Nóaa wenamá máipoana maa-márábí-káyúkámá iyuwéna yawááq umá yíkaqtukaiye. Nóaa wení matúq-matuq umá yabi-í-yátááqtábá weqtábá kateko-kánóré Áánûqtu tiráiyé.

Áabaraama

⁸ Áánûqtu Áabaraamma ááyaitana wemá watáama wakáiyé. wení naakumó yuwéna Áánûqtuma tin-áúgé-márúkáq uráiyé. Áánûqtu aúge-naakumo akoqnáá umá téna aménúne tiráipoana Áabaraama kóuraiye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana wemá waqmá náakaraq yamáune téna íma ítaraiye.

⁹ mín-áúgé-márúqá Áánûqtu téna aménúne tiráipaqa ko máqe-uraiye. mikáq kárágáaqa máqe-uraiye. Ááitekikaraq Yáakobogaraq owá-náúpáqá máqe-uraae. yenákámá mimórá akoqnáá árain-aimma Áánûqtu timá yíkaraiye.

¹⁰ Áabaraani anó-maruqa Áánûqtu ámûraaq-aikaraq matúq-matuq umá ámûraaq tarôq íniye.

¹¹ Térai Áabaraani ánáako araaqná kagéna iyápóma íma kanaaráq marákáawaniq énanibo Áánûqtu akoqnáá-arain-aimma timá-yikena iyápóma yiménúne tiráiyé. Áánûqtuni máqten-aimma Áabaraama aúyánápí ítaraiye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana Áabaraama abóará ayúkáiyé.

¹² anónuqma kágípíke mín-íyápómá marákáraiye. mín-ánnábíké taígani Ibaru-wayukama pááq uráamma miráuma wíyókáá éta kegébaraa urááe.

¹³ Áabaraani ánnáma matúq-matuq umá yabi-í-yátáákáráq pukurááe. maamin-íráqó-qtátááqá Áánûqtu árain-aikaraq akoqnáá umá timá yímikaitata mi-káyúkámá íma aónaraabo pááq ínítqaba nékaq aónéta yimuqá makááe. yúyánápí téta: “kárágáaqa ya máunatae. pááqya-kanaama maa-márábí kémaunatae.” téta yúyánápí tirááe.

¹⁴ yemá mirá-káyúkámá yúyánápí téta yeqtí árai-maruqtaba abááíq-abaiiq ommá íaonarae kéitaunatae.

¹⁵ yemá íma yeqtí naakumoyábámô yúyánámmá itétama yeqtí naakumóbáq yawwéqma kanaaráq uwínoe.

¹⁶ ááqibo uyátá-maqma-nakumoyaba abáá umá mayánéta Áánûqtuni márûkaa-nakumoe. yeqtábámá Áánûqtu íma agaé umáyikena téna yeqtí Áánûqtu máune. yeqtábá anó-maruqa yokaa-yokaa umá yíkaraiye.

¹⁷⁻¹⁸ naayóbáqá Áánûqtu Áabaraama makaténa

wenáanikomma Ááíteki “ikámma agamá amé-wao-qtataakaa uwo”

títana Áabaraama wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana wemá yokaa éna amíné uráiyé.

Áánûqtuni akoqnáá-arain-aimma

“Ááitekípkemma taíganin-anna-wayukama máqe-uraae” téna

Áabaraama timá ámikáimanibo

wemá yokaa-yokaa éna

wení iyápó ikámma

agamá amé-waonikaa umá amíné uráiyé.

¹⁹ aúyánápí téna “Áánûqtu ketáanikoma Ááíteki puínabike kanaaráq itó-íniye.” mimórá-aúyánámmá ítáiqtaba Ááíteki pukáípíke Áabaraama awíkaiye.

Ááitekiyaa Yáakoboyaa Yótêbi

²⁰ Yáakoboyaa Ítauqtaba wenaboámá Ááiteki akoqnáá-arain-aimma waaroqá timáyikena: “anaaékaqa yimuq-yatááqá maayáyo.” téna timá yíkaraiye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana anaaékaqo pááq ínîqtaba kanaarác timá yíkaraiye.

²¹ mimóráíq umá Yótêbi wenáanikorata Yáakoboma móra-mora waaroqá timá yímíqtuwena anaaékaq pukáíye. wení uréire íyátárác aagebéna Áánûqtukaq taígani íráqô-qtataaqa Áánûqtuqtaba “tíkáíye” tiráine. paá wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana wenáanikoni kanaa-yúpáámá kanaarác “tíkáíye” timá yíkaraiye.

²² Yótêbi wemó wení puí-kánáá awaarác itana Ítiráaeo-wayukayaba Íqtîbiki yéta tiráíye. miráuwo-maraauwo-aimma wení ayáátamma náarabi uqmá utáníqtaba tiráíye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana tiráine.

Móteti

²³ Mótetimo kaumo-wíyópi pááq itana wenanóboma wemmá yabírakaraae. yenáká yabíraketa aónááyamma kínna íráqôn-iyapoma máqe-urapoana anómma yabíkái-nakoni áamáamma inaamaí-iyápómá máqtepaq yíkamini-waigoni áamáamma íma waqmá íma ikatíq urááye. yenákátí matúq-matuq umá yabi-í-yátáákárác máqe-uraaye.

²⁴ Móteti múte anómo káurena wemá Péro Íqtîbi mi-márúkóní anó-naqa wení ayáámukoma Móteti wenáanini ítígáae téna áaqa íkaraiye. wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáákómá anómma aúkaiye.

²⁵ wemá íma kúmiq-yataakaraq kebó-yátáákárác abáá éna awaaraq-yúpáámô amuq-yatáápímmá mániqtaba kéíye. ímiye. Áánûqtuni waayúkate yeqti yútikaraq ínîqtaba uyátá-maqma kákaiye.

²⁶ aúyánápi ítama Metáíyaqtabama agaémô éna uyátá-maqma Íqtîbi-marabiqtataaqa íráqómma wáqe-uraiye. miráipoana Móteti wení anaaékaq ápéqtaba mayániye.

²⁷ wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana Móteti Íqtîbipake koéna anómma yabíkái-nakoma áyáamma umákáiqtaba íma ikatíq uráíye. íma ko yawwéqma íniye. Áánûqtumma wenamáárîq aonarenaboana uráíye.

²⁸ naayóbáqá Móteti kótai-kanaagoni aammá wení matúq-matuq umá yabi-í-yátáápi tiráíye. Ítiráaeo-wayukama naaemá oqtaráq popoq umákaiyanama puí-káqtó-nákómá Áánûqtunopake yeqti áqnáabaq-aanikomma íkaminiye.

²⁹ aaq íráqma-taoqa Ítiráaeo-wayukama anó-karogaro-nomma káqnáma kokoq umágitata matúq-matuq umá yabi-í-yátáákárác aqtamá kóta-maqtuweta kówana yetinaae waqmá ommá Íqtîbi-wayukama aqtánáae temánibo nokómá mamá yawááq-umaqtukaiye.

³⁰ Ítiráaeo-wayukati matúq-matuq umá yabi-í-yátáápóana Yériko-tiqa yawarápama kumá-uraiye. abapaké kaayaq-yúpáámá Ítiráaeo-wayukama yaútu-yautu umá uréire owana yawarápama kumá-uraiye.

³¹ móra-taoqa mórama aakaq-nóínímmá Aréaabi timá-yimi-kayukama Áánûqtuma íkewarai-kayukama yíwáqnaa umá yíkaraimanibo wení matúq-matuq umá yabi-í-yátááqtábábóana Áánûqtuqtaba íma ítaraa-kayukama yetê íkakaae.

³² ókaraq ténú? Akítianiqtabama Pérakiqtabama Táámutoniqtabama Yépataaqtabama Tébitiqtabama Táámuyoqtabama aamá itaí-wáyúkáyátábá óq-wataagoni kanaamá íma wáíye.

³³ taígani-marukaq ááiqa éta

yeqtí matúq-matuq umá yabí-í-yátáápóana
ááiqtaba uyátáraae.

kateko-ámmá wakáápoata

Áánûqtuni íráqô-qtataaqa

wení akoqnáá-arain-aikaraq timá yímimma

yemmá matááe.

arááyakoni óyauqa aúyaqtuweta

³⁴ iramá putíqtuweta

waqtáámmá yigaibánôpikemma yiwíkaiye.

yemá aqnúnîq umá máqe-uraamanibo

yemá akoqnáa-wayukama aúkááe.

akoqnáá umá kárágáaq-wayukati ááíq-wayukama

uyátáraae.

³⁵ matúq-matuq umá yabí-í-yátáápóana yaímma aaramá yeqtí pukáá-

kayukama pukáápike yauwéqma matááe. yaímma-wayukama yíkamoata pukááe.

Áánûqtuma anaaéma umá améta abo yeqtí namuro-wáyúkámá iyuwéta

íkoinopoata yúyánápi téta puiyapike itó-uma matúq-matuq umá mái-yataaqa

uyátá-maqma mayánoe.

³⁶ yaímmama yimíqmíq-áímmá yeqtí namuromá

kéteqtaba matéta ánná matááe.

yaímmama ánná atáá-ataa umá

ánná-naupaq yíkaraae.

³⁷ káqomma óqtatama iyaabóma yíkameta

waqtáánápo yigaibamá ábákaa urááe.

típi-típigoni áuwaratigaraq

mémegoni aúwaratigaraq kéyauteta

ánnábi kémaae-kayukama

yú-aiqa kémayaa-kayukama

otaammá kuyíkaraa-kayukama máqe-uraae.

³⁸ yemá mú mikákáá íráqô-kayukama

maa-márábí káyúkáráá íuraae.

kaqmáápakaraq anubakarác uréire kéeta

muriánóbákárác kekoq anóbákárác

mipí yúwataae.

³⁹ abó! náaraq kanaawaq yeqtí matúq-matuq umá yabí-í-yátááqá wáqe uráiyô!

ááqibo Áánûqtuni íráqô-qtataaqa akoqnáá-arain-aimma timá yímikaitata

yemá ímataae.

⁴⁰ Áánûqtu káqon-augen-auyanamma keqtááyábámá mamá pááq uráipoana

maami itái-wáyúkámá naayóbáqá kémaeta ketáágárác mûtúq pááq umá

ánataginoe. Áánûqtuma wenaúgen-auyanamma miráuma wáíye.

12

Ítuma túyánámmá amétaa miráráá ketáá ónátae.

¹ ketáá nôraq kéuno? maami-áaráwáámô naayóbáqá máqe-uraama yeqtí áaimma paá keqtáábáq ôriq umá taígani-kayukama ikúma yaútuma konnákáá kéoe. máqte-qtataakogaraq wéyáwé umágitana kúmikogaraq yáqtoqma yatítínaraimma maami-qtátááqá paábaq koíno. ketáái tíyaqa yáqtoqma akoqnáá éqta uyaatí-yátáápike kúmiqtabama uyátáananataa páátákáá uyátá-maqma ónátae.

² Ítu Káríqtokaq túraqtaa karáqma arupú umá minnýaba ónátae. ketáái matúq-matuq umá yabi-í-yátáákón áaimma áaipakaraq aqtóbákáráq Ítuma máiye. kaapaq-yámá yínipoana íma ayúkuraiye. ímiye. Áánûqtuni amuq-yatááqá anaaékaq mayánipoana wemá kaapaq-yaráq agaemá íyéna aúyánápi íitaraiye. íbêqa Áánûqtuni ayáánurapaq wemá maraq máiye.

Áánûqtu ketáámá áyámma umátikenataa arupú-amma tiráátiraiqtaae.

³ ítáaro. kúmiq-wayuka wemmá awáákéta aíqa mayámíkaamanibo Ítuma wení matúq-matuq umá yabi-í-yátááqá Áánûqtutaba uyátá-maqma anómma ayúkáiye. Ítumma túyánápi maréra aqnúníq éra íma yuwaaro!

⁴ keráwáqá kúmiqtaba ááiqa ománibo mín-áíqtábámá keráwáqtí naegómá íma kukáiye.

⁵ Áánûqtu mamá timá akoqnáá ámiqma keráwáqá mi-kátáámá tiwikarâ? Áánûqtu nóinabi máqtemma wenáanimaaaqa maaminnáyaba timá tímikaiyo?

“ketáanimaaro,
uyátárai-nakoma táígoniq umátikena
yíkaniqtaba atéráaro!
emmá aáqa yoráinayaba
íma komá yamátuwe kóaa!

⁶ aúyánákák itaao.
uyátárai-nakoma maa-káyúkámá
náayubi táígoniq uráamma
mamá arútáyikena
yeqtábá ôriq umá kákaiye.
máqtemma wenáanimaaaqa tebûqa yíminiye.”
téna tiráiye.

⁷ keráwáqá yabíqma akoqnáá éra Áánûqtuma ayuwáiyana keráwáqtôpaq yíno. keráwáqtí tú-tíqa wáitana Áánûqtu wenáanikokaa umá mamá kárutaiye. máqtemma yiboámá yeqtí yáanima mamá kárutaiye.

⁸ móra-iyapogoma aboámá íma táígoniq uráamma arútáyikaraune ténama wemá árain-aanima íma máamanibo aguyáán-iyapoma máiye.

⁹ ítáaro! ketáái marabí-kétíbótáá ketáámá táígoniq únnayabataa mamá kárutatikaawaqtaa yeqtíwíqa múte kéyauyunatae. aágoni aboámá wenaménáápáq uyátá-maqma ôriq umá mánátae. abo wenôpake matúq-matuq umá mái-yataaqa kémayaunatae.

¹⁰ paá pááqya-kanaama keráwáqtí marabí-kétíbótáá táígoniq únnayabataa mamá kárutatiketa yetáákaqa katekoíq kéoe. ááqibo Áánûqtu ketáái íráqô-qtataaqtaba tíwáqnaa umáe kéuiye. wení aokaq kateko-yátááqá keqtááyátábá akáinana yaináipoana wemá keqtáámá táígoniq umátikenataa mamá kárutatikae.

¹¹ ketibotáá táígoniq umátikenataa mamá arútátikanipoaqtaa mi-kánáaráqá timuqá íkémarauunatae. ááqibo anaaékaq arútáyikai-kayukama kaayoné-ápéqá mayéta yetí kanaaraqá kateko umá mánoe.

ketáá tiyáátama kumá akoqnáá ónátae.

¹² keráwáqtí tiyáámma akáginaq múte arútáaro! keráwáqtí tiraayumá yátaginaq akoqnáá oro!

¹³ aammá arupú umá oro. miráinata waayúkama yiraayumá yátágina-yuma aapaké íma waeránómanibo mamá atóbanoe.

¹⁴ máqte-kayukate kaayoné-yátááqá abáá oro. kateko-wáyúkámá mamá ayúboro. kaayoné-yátáákáráq kateko-yátáákáráq maaminnâ íyoreq uyátárai-nakoma íma kanaaráq aónanoe.

15 móra-nakoma Áánûqtuni íráqô-qtataapike waékiyabama atéráaro! móra-nakoma ikaa-ánáyúkáá waayúkabi uwaaq-yátááqá mamá ayubíyábá atéráaro!

16 Étáu pááqyan-aawaqa mamé iréna wení áqnáekoni waaroqá aboánôpake máqtepaq meyanîq uráiyé. Íbaru-wayukao, keráwáqtí áqnáekoni waaroqá Áánûqtunopake pááqya-qtataaqtaba íma wanamí-kenami oro. Étáu uráinikaa íoro.

17 túyánámmá ítáaro. anaaékaq Étáu wenábóání waaroqá móragaraq ákáráimanibo wenaboámá káubiq éna íamikaiye. wemá miráiqtaba íma kanaaraq waéqma ibiqá ôriq umá yáráimanibo áqnáekoni waaroqá íma kanaarâq matáiyé.

ketáámá íráqôn-anubaqa áwîqa Tááíoni yaayáqinoe.

18 keráwáqá ánekuqma Tááíoni-anubaq Ítiráaeo-wayukaraa íma ya áíkutaee. aokaq-ánúbóata waayúkama íanekuinoe. Tááíoni-anubaq iragárâq kumayukómá aabutámmá auréna tutúwáá aqa yéna abotáyákárâq

19 wíyonaaraa-aagaraq móraiqtaba téta íma ya áíkutaee. mi táoqa waayúkama wíyon-aama kéiteta ókaraq íma itái-yááqá yawíkáiyé.

20 móra-aimma yé ítaraama mirá-uráiyé: “móra-nakobi wáíwaakoma min-ánúrâq ánekuiyama máqtemma óqtatanapo iyaabóma yíkamonatae.” téna min-áímmá tiráiyé. min-áíqtábá waayúka yáaqa ôriq umá karááe.

21 mi yáaqa kái-yátááqá aónaawana Móteti tiráiyé: “kegárâq táaqa kaitaqá ateqte kéune.” téna Móteti tiráiyé. íbêqa miraráá íyábá íma yagáikuyoe.

22 ááqibo ítáaro. mi-máqté-qtátááqtábá íma ya áíkutaee. Tááíoni-anubaq paá mái-Aanuqtuma wení márûkaqa wení Yérútáarebaqa taígani-taigani kaqtó-wayukagaraq yorupamá minnáyaba Tááíoni-anubaq yimuq-yatáápiké ya áíkutaee.

23 Áánûqtuni márûkaq agamaréna yepâq yorupamá áíkugowana Áánûqtu máqte-kayukati yaináí-náqá wenôpaqa ya áíkuteta áqnáema kateko-wáyúkámá mûtûq páâq umá kánateta yetôpaqa ya áíkutaee.

24 Ítuma aúkâapi-naqa aúgemma anóná-anon-aiqtaba akoqnáá umá tiráí-nakoma wenôpaqa ya áíkuteta wení naaegómá popoq umá naaerâq ya áíkutaee. Ítuma wení naaegón áaikoma uyátá-maqma íráqô-qtataaqa tiwíqmenataa Êboni naaegómá kótâmakuraiye.

ketáá ateránatae.

25 aamá tínna-nako tinn-aimma íkéite-keite íoro. min-nákómá wenáagaraq maa-márâbí-káyúkáyábá

Áánûqtuma timáyikena yaímma wemmá

íkéite-ikeite umá máeta íbekuraae.

miráitata móra aamá tínna-nakoma

Áánûqtuni márûpake tinn-aimma íkéite-ikeite umá

uyátá-maqma ókaraq íbékonunatae.

26 naayóbáqá wemá téna wenáagoma maramá waráá-waraa uráimanibo íbêqa óqa akoqnáá árain-aimma tiráiyé. minná: “paá íma maramá waraa ónúnamanibo maa-márâgárâq yanáá-márúkárâq kímora-taoqa waráá-waraa ónúne.” téna tiráiyé.

27 kímora-taoqa miráuma tiráátiraiqtae. minná paá máqtemma tarôq uráiq-tataaqa waráá-waraa umá aweqtánímanibo tébakaq íaonaraa-qtataaqa paá wánoe.

28-29 aúge-maruqa keqtáá tiména íma kanaarâq waráá-waraa ínipoaqtaa minnáyaba “tikáiyé” tenúnatae. “tikáiyé” Áánûqtukaq tinnaiq ónátae. ketáaikotaa

wemá akáinaiq ónátæ. ketáái Áánûqtuma anón-iraraa umá máqtemma táigo-qtataaqa kánîmma miraráá máíye. abo wenáwîqa múte yaaguyabéqtaa kaayoné umá maéqtaa nunamummá ténátæ.

13

túnabakaa umá tíkáinaiq umá máero.

¹ Ítu Káríqtoqaq túnabakaa umá tikáinaiq umá aati-aati máero.

² túyánámmá ítama kárágáaq-wayukama íráqôniq umá naaópaq yíkáaro. yaímmama maamiráamá íyamma íma ítareta kaqtó-wayukama Áánûqtunopake yíyamma mirá-inoe.

³ ánná-naupaq-wayukama keráwáqá yeqtí aúkápikaa máéra yemma túyánámmá ítáaro. yútiq-wayukagaraq karí-wáyúkágáráq yeqtí aúkápikaa máéra túyánámmá ítáaro.

⁴ ye-áúkáqá máqtemma mamá kanaa ónátæ. ánáakogaraq awaikógáráq weqtábá-weqtaba yabíqma matúq-matuq umá ónátæ. anu-ánû uréire étamo ye-áúkáqô yainéta íyamma ápéqa anaaékaq Áánûqtu yimíniye.

móneqtabama pááqyan-awíqa yamámiyo. keráwáqtí máqte-qtataaqa kenamááriq yimuq-yatáápí máaro. aanibo téna Áánûqtu timá tímikaiqtae: “kenamáaraq íma tiyuwánúne.” téna timá tímikaiye.

⁵ missing?

⁶ ketáá árain-arutaa maéta ténátæ: “uyátárai-nakoma kemmá tíwáqnaa í-naré.

ké íma ikatíq ónúne.

marabí-káyúkámá keqtábá

nôraq kanaaráq umátikano?”

téqtaa tenúnatae.

naayóbáqá anó-kayukati yáaimma waránátæ.

⁷ naayóbáqá anó-kayukama Áánûqtuni watáama timá tímikaama minnáyaba túyánámmá ítáaro. náaraq umá máeta puyéta uráanabiyo yauwéqma túyánámmá itéra yeqtí matúq-matuq umá yabi-í-yátááqá mimórai q umá oro.

⁸ énaikaraq íbêkaraq matúq-matuq umá Ítu Káríqto mimórai q umá máíye.

⁹ ókon-okomma yirááti-yataakaraq káqo-kayukati yirááti-yataakaraq kateko-ápiké íma yuwáiyana tíwíqma áwabaqa tikaíno. Áánûqtuni íráqô-qtataaqnapo ketáái timammá akoqnáá umá pááq-umaginoe. wenámáakoni íráqô-qtataaaqnapo uyátá-maqma íráqôniq kéibo aáwakon-aimma ímiye. ámáamma aáwakoni ámáamma waayúkama íma yíwáqnaa kéíye.

áme-wao-qtataaqtaba Áánûqtu kákaiye.

¹⁰ anó-monoq-wayukama naayóbáq agamá amé-wao-qtataaqa owá-náúpáqá amí-yááréráqá matáámanibo aúgemma amé-wao-qtataaqa íma kanaaráq mayánoe.

¹¹ mú mikákáá anó-monoq-nakoma waíwaakoni naaemá aokaq naaúnurapaq Áánûqtunopaqa máqe-uraimma mamá uyábékena kúmiqtabama agamá amé-wao-qtataaqa Áánûqtukaq ámikaiye. ááqibo waíwaakoni aúma máápaqa kuru aaumépaq agatááe.

¹² miráuraaniq umá Ítuma wegáráq máápaqa kuru aaumépaq púitana wení naaenápó waayúkati kúmiqa maqtukáíye.

¹³ wemá miráurainiq umá íbêqa matáin-agaema wegáráq ketáámá Íbaru-wayukati kuru aaumépaq wemmá wáqma ko mayánátæ.

¹⁴ ketáái árain-ano-maruqa maa-márábí íma wáíye. Áánûqtuni kateko-márúqá yínîqtaba awé umá máunatae.

¹⁵ aati-aatimá amé-wao-qtataakaa umá ketáá timuqá maréqtaa Ítuqtabama wenáwîqa múte yamá Áánûqtukaq ténátae. aati-aatimá Ítun áwîkaq tóyaupike “tíkáiye” ténátae.

¹⁶ íráqôniq íyábá ítiwikaaro! wenáwaqnaa-wenawaqnaa íyábá ítiwikaaro! miraráa umá amé-wao-qtataaqtaba Áánûqtuma kákaiye.

¹⁷ keráwáqtí anó-kayukati aammá wáráaro! yeráwáqá nóiqtababi tíyaniq oro. anaaékaqa yeqtí mayaímá máqte-qtataariq urááqtaba Áánûqtukaq timá-amenatae. miráipoana aati-aatimá keráwáqtí timakómá yabíkáiye. keráwáqá waráiyana yimuq-yatáápi yabítikanoe. íma waráiyana tirummá íyéta íyabitikanoe.

nunamummá tíwáqnaa-tiwanaae.

¹⁸ keqtááyábá nunamummá tíq-tiq oro. ketáái túyánámmá Áánûqtukaq arupúma umá wáiyaba kéitaunatae. máqte-tupaama kateko-yátááqá tíkainaiq ónúmatae.

¹⁹ mi-qtátááqá akoqnáa umá mirá-oro téna miráiyataba awaaraq-kánáábí kemmá Áánûqtu móragaraq keráwáqtôpaq wakútikaniye.

²⁰ ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoma Áánûqtu wemmá pukáipike itó-umakaraiye. Ítuma tipi-típigoni íráqô-kawaa-naqa ááyena wé pukáitababoana Áánûqtuni anóná-anon-aimma matúq-matuq umá umánataqtukaiye. kaayoné-yátááqtábá Áánûqtu máena

²¹ máqtemma íráqô-qtataaqa wení aúyánáqtábá íyamma kanaaráq timíniye. Áánûqtu Ítu Káríqtonapo keqtáábímá máqtemma íráqô-qtataaqa akáinaiq íniye. Ítu Káríqtoqaq Áánûqtuni tágama-yataaqa matúq-matuq umá wáíye. miráuma waíno.

yaímma-aqto-aíne.

²² ketúnabaro, maamin-áípíké akoqnáama mamá awé umá ítama oro. maamin-áúbá agatáuna íma ayáqtááq-aubae.

²³ kemá timá-timena kéune. ketáái tîbâqa Tímoti ánná-naupake ayúbákaawana abo awaaraq-kánáábí yínakama ketê máinaqa keráwáqá ko tímónayuye.

²⁴ keráwáqtí anó-kayukagaraq Áánûqtuni waayúkagaraq yeráwáqá ketí watáa yímero. Ítari-wayukama keráwáqá yetáama timá tíkaraae.

²⁵ Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataaqa keráwáqtê waíno!

Yêmiti

¹ min-áúbá-wánnáámá kemá Yêmitima Áánûqtuyaa uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni mayái-nákómá agatáune. Áánûqtuni Ítiráaeo-wayukama máqte-marabaqa wéyáwé umá máa-kayukayopaq kágayaune.

² ketibâqawaaraa-kayukao, káqo-kaqon-ummaa-yataaqa keráwáqtôpaq paá umátikainaq abo keráwáqá paá yaákama máero. maamin-úmmáá-yátááqá keráwáqtôpaq ínama keráwáqá uyátárai-nakon-aama yáqtoqma akoqnáá éqa miraráá íyana keráwáqtí tirukómá uyátá-maqma akoqnáá aurániye. minnáyaba áqa káonaae.

³ missing?

⁴ keráwáqá yáqtotukeq keráwáqtí íráqôn-aaimma uyátá-maqma anóniq ínaga móra íráqô-qtataaqa Áánûqtuqtaba íma ayawáá yánoe.

⁵ keráwápíké móra-nakoma akoqnáá umá íráqôn-auyanaqtabamo kéenama Áánûqtukaq ítama aónáínana wemmá amíniye. Áánûqtuma wení íráqô-qtataapike amuqá maqmá keráwáqá máqtemma timínéna kéiyé.

⁶ keráwáqá minnáyabamo ítama káoneqa íma kaayaq-túyánámmá itéraq tînômanibo paá wekáq tirummá áméro. waayúkama kaayaq-yúyánámmá únómmá uwáágoma awekarááq inikáá umá mi-káyúkámá mááe.

⁷ miraráá káyúkámá kaayaq-yúyánámmá wáina-yuma yemá uyátárai-nakonopake íma móra-yataaqa mayánoe.

⁸ ímiye. yemá paá aati-aatimá yíkái-qtataqtaba íma kéitaae.

⁹ móra-nakoma íma oótamma makáina-nakomma Áánûqtuma wení aúyánámmá wekáq kémaraiipoana min-áwáyóq-nákómá kanaaráq amuq-yatáápí mániye.

¹⁰ Áánûqtuma móra oótamma makái-nakomma wenáwîqa mé kumínanama minnáyabama anaaékaq wemá amuqá marániye. taákaq máráro. oótamma aati-aatimá íma wániye. ímiye. wíráati-yataakoma ayákama puínikaa umá oótamma paá naaenómá augéna kabiráginiye.

¹¹ aabaúmá kéutena aaqá kégautowana áápepaaqa kokoq umá kááyakena wíráati-yataakon arammá popoq marabí kéiyé. mirá kéitanama íma íráqô-qtataaqa pááq umá wániye. móraiq umá min-nákómá taíbaq-otamma makáina-nakoma wení oótaqtaba kéinana páátákáá wenaúwaraimma ánataginiye.

¹² ummaa-yátááqô móra-nakokaq yínnama wemmá íma uyátainanama wenarukómá íráqôninq íniye. uyátárai-nakon áaimma miráuma yáqtoqma akoqnáá énama anaaékaq amuq-yatááqá mayániye. min-ámúq-yátááqtabá uyátárai-nakoma akoqnáá umá tiráiyé: “mi-káyúkámá keqtábá yikáina-wayukama amuq-yatááqá yiménúne.” téna tiráiyé.

¹³ yaímma makatí-yátááqá keráwáqtôpaq yínaqa túyánápímmá maará umá ítero: “maami-mákátí-yátááqá Áánûqtuma timákaitana iráiyé.” téqa ítero. máqte-kayukama Áánûqtumma íma kanaaráq makatíyana Áánûqtuma aati-aatimá máqtemma íma kémakatiye.

¹⁴ móra-nakomma makátimma wení táwî-auyanakoma wemmá keyabitiye.

¹⁵ táwî-yuyanakoma yemmá yabitínata kúmiq-yataariq pááq ínoe. abo yeqtí kúmiq-yataariq étama puínoe.

¹⁶ ketí tíkái-tibaqawaaraa-kayukao, táwî-auyanamma ayuwáiyannama keráwáqá makatíniye.

¹⁷ máqten-iraqo-qtataaqa máqten-amuq-yataakaraq Áánûqtunopake keqtááyôpaq kéiyé. Áánûqtuma wemá ókóní áaine. miráimanibo aabaúráá

wíyokaa íma máíye. aabaúgógáráq wíyokogaraq yenákámá yáutu-yautu kéoyapoata máqten-imamma waéqma kéyautoe. miráimanibo Áánûqtu íma waékaipoana wení ópí móra-amamma íma wáíye.

¹⁸ Áánûqtuma keqtaáyábá wení iyápó-annaraa ígáae téna wení árain-aimma tímikaiqtaae. wení máqte-annabike ketáámá áqnáae-iyapo-annaraa umá máunatae.

¹⁹ tíkái-tibaqawaaraa-kayukao, maan-áímmá taákaq máráaro. keráwáqá máqtemma aati-aatimá wataáyaba itéraq yokaa oro. miráimanibo keráwáqti táama kéteqa áqnáabaqa túyánápi itéq tero. íma páátákáá tíyamma oro.

²⁰ keráwáqá tíyamma máyáama íma Áánûqtuni aammá kéwaraae.

²¹ keráwáqti táwî-aimma paábaqtae iyaabótúwáaro. keráwáqá kenamáárîq Áánûqtuni aménáápáq maréraq mi-katáámá wemá keqtirupi máráin-aimma wáráaro. maamirán-áínápo Áánûqtuma keráwáqti tirun-iyápógómmá awiráinana ípuiniye.

²² keráwáqá Áánûqtun-aama íma paá taáqnapo itánômanibo yaaguyaqmá nóinabi tinnaiq oro.

²³ náawabi Áánûqtun-aama iténa ímo miráinama wemá kaapópíké wenóíqa aónainikaa íniye.

²⁴ wenóíqo aónatuwena koénama wenóíqtabama aónaimma awikátukaiye.

²⁵ aá ítarai-nakoma Áánûqtun amáan-aimma aónaimma minná íráqô-kaapore. maamirán-amáan-áímmá wenamáa túyawaa tuqmá-yatááqá kétimiqtaae. máqtemma aá itáa-wayukama Áánûqtun amáan-aimma kéwaraae. yeráwáqá nóinabi itáama íma kéyuwikaae. yeráwáqá aati-aatimá aanaúramma waqmá mirá kéopoata yemá máqte-qtataariqo kээtama yimuqá kémaraae.

²⁶ móra-nakoma wenaúyánápi téna “kemá Áánûqtuni aammá kéwaraune” timánibo wenamáábíma íma kawáá ená wemá wetábá kaaqaari-áímmá kétiye. wenaúyánákómá Áánûqtuqtaba íma arupú kéíye.

²⁷ arupú-auyanamma Áánûqtuqtaba minnáe. keqtoq-íníkaráq iyápógaraq yetínóbo pukáiyamma yíwáqnaa oro. abo keráwáqá táwî-aaiqtaba nékaq máero.

2

¹ ketíbâqawaaraa-kayukao, Ítu Káríqtoqtaba itáíq-itaiq umá yaqtóráaro. wemá tágama-yataaqa ógikai-nakoe. keráwáqá oótamma makáa-kayukayaba íráqôniq kéumayikaamanibo áwáyoq-wayukayaba tinaaemma kéumayikeq ommá táwî-aimma paá kéoe.

² itáaro. móra-nakoma keráwáqá áíkuma máan-aukaapimma íráqôn-unakaqtogaraq wíráati-yataakaraq maréna kéinana móra-nakoma yakáq-yakaq-unakaqtoma maréna kéinaqa

³ máka-nakama móraiq íráqôniq paá umayíkáaro. keráwáqá oótamma makáin-naqtabama téq “emá maan-íráqôn-ábíqtátáráq maráq mááo” ‘itéraq ánibo áwáyoq-naqtabama “emá merapáq itó-uma mááo” abo “marabí maraq mááo” téraq ítero.

⁴ keráwáqá maamirán-áímmá téq oweqa keqtúyánápi ké táwî-aimma kéyainaae.

⁵ ketíbâqawaaraa-kayukao, itáaro. oótamma íma makáa-kayukama Áánûqtuma “íráqô-meyamma yiménúne” téna tiráíye. wení yabíkái-marupaq yeqti yíwîqa máikaae téna minnáyaba máqtemma wekáq yirummá amê-kayukama wemá akoqnáá umá timá yímikaiye.

⁶ miráimanibo keráwáqá oótamma íma makáa-kayukayaba tinaaémma kéoe. itáaro. nói-kayukawaq keráwáqá táigomma umátiketawaq tiwíqmeta túbimma maránô? yemá oótamma makáa-kayukae.

⁷ yemá Ítu Káríqtoni Íráqôn-awiqtaba táwî-aimma kéte-kayukae.

⁸ keráwáre maamin-ámáán-áimmá tirummá amíyátábá Áánûqtuni aúba-wannaabi agatáimma keráwáqá maamin-áimmá wáráaro. mirá téna “keráwáqá ketábáráá tikáiniq umá káqo-kayukayaba tikáino.” téna kétiye.

⁹ keráwáqá oótamma makáiya-kayukama yetíwîqa múte kéyauyeq áwáyoq-wayukati yíwîqa íma múte yaúyomma keráwáqá kúmiq-yataariq kéoe.

¹⁰ náawabi kímora-amaan-aimma akátínnama wemá otaammá kégye.

¹¹ Áánûqtu téna “kumari-áimmá íma tarôq oro” wemá ókaraq téna “waayúkama íma yíkamma púyôro” téna tiráiyé. abo íma kumari-áimmá éqo waayúkama yíkamma púyômma Áánûqtun-aurakaq tigaemá kéiyé. kímora ámáán-aimma íma waráanayataboaba Áánûqtun ámáán-aimma emá akátaane.

¹² min-ámáán-áimmá káqo-kayukayaba tirummá amíyanama min-ámáán-áikómá timátikainaqtaa túwawaq tuqmá Áánûqtun-aurakaq tigaemá íma éqtaa kónunatae. keráwáqtí máqten-aimma tíyakaraq máqte-qtataariq o-káráq min-ámáán-áimmá wáráaro. anaaékaq Áánûqtu min-ámáán-áikáq keráwáqá yainániye.

¹³ keráwáqá káqo-kayukama íma paru umáyikaiyanama Áánûqtuma keráwáqá wení paru-yátáápiékémmá ítiminiye. miráimanibo keráwáqá káqo-kayukama paru umáyikaiyanama Áánûqtuma wení paru-yátáápiéké mirá-umatikaniye.

¹⁴ túbâqawaraa-kayukao, ketáámá paá tóyaukaken-aimma téqtaa “ketáá Ítukaq itáíq-itaiq umá kéyaqtoraunatae.” téqtaa kétunataamanibo ketáámá nóinnabi wemá tinîq itaa únnama ketáái watáama íma arupú-áiné.

¹⁵ yaímma keqtiwaráánábi keqtinaanoráánábi Ítukaq yirummá amíya-kayukama yeqtí unáákáqtôaa yeqtí aáwakaraq íma wáinaqa

¹⁶ maamin-áimmá téraq “keráwáqá tíyaqa yaáka máero. tú yawááq umá kokoq í-únákáqtó kúberera Íráqôniq umá aáwaqa naaro” téraq mirán-áimmá íma timá yíkáaro. maamirán-áimmô kétemma íma yíwáqnaa kéoe.

¹⁷ keráwáqtí itáíq-itaiq-yataakoma móraiq kéiyé. keráwáqtí itáíq-itaiq-yataakoma káqo-kayukayaba íma éta paátataakaa wáiyé.

¹⁸ yaímma keráwápiéké téta “emá itáíq-itaiq í-ááimmá mayánaq kemá káqo-kayukayaba Íráqô-qtataariq kéune” téta tínoe. kemá Yêmitima yauwéqma tenúne: “móra-nakoma wení itáíq-itaiq í-yátááqá wáinama káqo-kayukayaba Íráqô-qtataaqa ínnama wení itáíq-itaiq í-ááimmá ketáámá káonaunatae.

¹⁹ keráwáqá téq “Áánûqtuma wemá wenamáa árai-manikoma máiyé” temmá kéte. árain-aimanibo waátáikogaraq mimórá-áimmá ítama ikatíq umá aqtete kéoe.

²⁰ aíbôq-wayukao, keráwáqá kétimonaune. itáíq-itaiq kéomanibo minnáyaba íma éta keráwáqtí itáíq-itaiq-yataaqa paátataakaa kéiyé.

²¹ maamin-kátáámá taákaq máráaro. naayóbáqá ketáái títaubikoma Áabaraama Áánûqtumma amuqá amígáae téna wemá Áánûqtu timá-amin-aimma mirá-uraine. minnáe. wenáanikoma áwíqa Ááíteki wemmá óqta-taareraq wayakéna ikamínéna itana Áánûqtu téna “aaqáo” tiráine. Áabaraama miráráá uráiqtaboana Áánûqtun-aurakaq arupú uráiyé.

²² keráwáqá kéitao? Áabaraama itáíq-itaiq uráiqtaboana Áánûqtuma timá-amin-aimma mirá-uraiye. Áabaraama wemá minnáyaba uráiqtaboqaqtaa

ketáámá téqtaa “Áabaraama wení itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa anómma máqe-uraiye.” téqtaa kétaunatae.

²³ miráitana Áánûqtuni aúba-wannaabi maará kétiye:

“Áabaraama Áánûqtun-aama itáíq-itaiq umá Ítaraipoana

Áánûqtun-aurakaq kateko-náqá máqe-uraiye.

abo weqtábámá ‘Áánûqtuni aanábóé’ tirááe.”

mirá téna Áánûqtuni a*ba-wannaabi kétiye.

²⁴ miráitana móra-nakoma paá óyauk*ke téna “kemá Ítukaq itáíq-itaiq umá kéyaqtorane” ténama Áánûqtun-aurakaq wemá íma kateko-náré. ímiye. min-n*kómá Áánûqtun-aama timá-amin-aimma mirá kéenama wemá Áánûqtun-aurakaq kateko-náré.

²⁵ móraiq umá naayóbáqá mórama aakaq-nóíníqtábá wenáwîqa Aréaabie. maami-Y*qtááéó-íníkómá min Ítiráaeo-kaqto-wayukama Yótua timáyíkái-kayukama yemmá maan-íníkómá yíwáqnaa uráiyé. yemmá káqon-amma yiráátitata min-ámmá waráiyata yeqtí namu*o-wáyúkámá íma yibáá éta yíkaminoe. min-íníkómá aakabá yáutu-yautu-inimma máqe-uraimaniboa wemá Yótuaní timáyíkái-kayukama yeqtí namuro-wáyúkábíké nékaq mayuwénaboana Áánûqtun-aurakaq wemá kateko-ínímmá aúká*ye.

²⁶ itáaro. aúgoma aáma íma wáinanama aráákagurain-*ue. móraiq umá itáíq-itaiq o-káyúkámá káqo-kayukayaba *áqôniq íumayikaama yeqtí itáíq-itaiq-yataaqa arááq-yuraa *áiyé.

3

¹ ketíbâqawaaraa-kayukao, netuqyaammá keráwápíkémma aúba yirááti-wayukama íma aúráaro. Áánûqtu aúba yirááti-wayukama pááqya-paru-yataakaraq yainániye.

² itáaro. máqte-kayukataa nóinabi téqtaa túnnayaba íkarutaunatae. ketáá itaa arútáanama ketáái kateko-yát*áqá ánataginimanibo ketáámá máqtemma ketáái kateko-yátááqá únnayabataama íkánatagiye. móra-nakoma wení kateko-yátááqá ánataginana wenaúyawaakoma máqten-aayapaq arupú umá yabi íniye.

³ ketáámá oótima yabi ténátaama wení óyaupi akoqnaá-annama (téini) kégumaraunatae. mirá únnayabatama wínna-ayapaq ketáá yabi tenanataá min-ánón-ótímá wíkáae téqtaa kéunatae.

⁴ ketáámá anón-unopi-kaarema yabi ténátaama móra-nakoma áwíqme wí-yátaráq kéyaqtoraiye. uwááma kéyoraitanamanibo mi-tátánápó móra-nakoma nopí-káárémá wínna-ayapaq wíkáae téna miráitana kéwiye.

⁵ móraiq umá amáábíyataba wáiyé. pááqyamma wáimanibo netuq-áímmá kégarena ketútaa múte kéyuiye. miráipoaq keráwápíkémma netuqyaammá yirááti-wayukama íauraaro. itáaro. pááqyan-autamma ínna-waigoma máqte-karaamma kanaaráq kamá iqtubíniye.

⁶ timáábígoma miráuma iraráá kéiyé. káqo-kaqo-tai-aimma kanaaráq tíniye. timáábígotaama táí-aimma kítitanama máqte-tugotaa táwîq umákena ketáái íráqôn-aaimma mamá táwî-tawaa umátuwaigaae téna mirá kéiyé. min-íramá timáábígotai táí-aimma Tááqtaanopake kéiyé.

⁷ abááq-wámmá waayúkama kanaaráq awíma kaayoné umáyikanoe. nu-magáráq abááq-wákáráq taiwakaraq noyáákaraq máqtemma awíma kaayoné kéoe.

⁸ miráimanibo máqte-kayukama amáábíma íma kanaaráq awíma kaayoné umákanoe. ketáái yabi í-yátááqá aménáápáqá íma máitana táwî-yataakoma uwaatagáákáá-qtátááqá ógikaiye.

9 ketáái timáábínapo ketibotáá uyátárai-nakon-awiqa ketáámá múte kéyaueyqtaa ketáái timáábínapo káqo-kayukama yiwéqnéqtaa kéunataama yemmá keqtaáráá umá Áánûqtu wetábá wekáá umá tarôq uráiyé.

10 mimórá-tóyáúpíkétáá íráqôn-aikaraq táwî-aikaraq kétunataamanibo miráráátáá únnataama táwî-aaine.

11 ketíbâqawaayuo, poqnokómá non-úrákógáráq únókógáráq mi-mórábíké íkégumiye. ímiye.

12 mórai q umá ina-yágó íma eqá káyubiye. túti-annagoma íma konnóqa káyubiye. ímiye. unókómá íma non-úrámá káyubiye. mórai q umá mimórá-tóyáúpíké íráqôn-aikaraq táwî-aikaraq kétunataamanibo táwî-aaine. miráipoaq netuqyaammá keráwápíkémá yirááti-wayukama íma aúráro.

13 móra itái-nákómá wení íráqôn-aaimma tiráátínaqtaa kanaaráq aónanunatae. wemá óq-wayukati aménáápáqá máena wenaúma íma múte yauyénamanibo wení mayaímá íráqôni q kéitaqtaa ketáámá káonaunatae.

14 keráwáqô, keráwáqtí tíyaqnoabaq táí-tiyamma kémarao? keráwáqá kárún-aina q te-káyúkáwáq kémaeyo? aúyabayaba-wayukawaq kémaeyo? keráwáqá mirámô kéeq oweqa keráwáqtábá téq “kemá aá ítarauna-naqune” ítero. maamin-áímmá kaaqaari-áíné.

15 maamin-áímmá Áánûqtunopake íma kégumimanibo maa-márábíké paá kéiyé. Tááqtaayaa táí-aagonopake kéiyé.

16 waayúkama yetíwîqa mamá anóni q íkáae téta kárún-aaimmo kététa ma abo unítíqa tíyanama káqo-kaqomma táwî-aaimma pááq íniye.

17 miráimanibo itái-yátááqá Áánûqtunopakemma minnáe. mútûqa íráqôni q umá wáena táígokaraq íma wáiyé. min-itái-yátááqá kaayonégáráq parugáráq wáiyé. aamá ítama akoqnaá kéiyé. máqte-kayukama íráqôni q kéumyikena arupú keena íma kaayaq-óyáúríq kéiyé. Áánûqtuni itái-yátáákómá miráráá kéiyé.

18 mi-káyúkámá kaayonégáráq kémaeta yeqtí kaayoné-yátáákómá wéyáwé ínata kaayoné-yátáákóni arammá waayúkama Áánûqtun-auraraq kateko-wáyúkáé.

4

1 ááikaraq unítíq-aikaraq náakakenaq kéiyó? keqtirunóbáké kéiyé. mi-qtátááqá keqtúgoma tíkáimma keqtúyánámmá kéyabitenapoana keqtirunóbáqá aati-aatimá ááíqa kéiyé.

2 keráwáqá maami-qtátááqtábá kétékaimanibo íma kanaaráq mayánôpoaq keráwáqá waayúkama yikamiyataba yokaa kéoe. káqo-kayukati taítawaa-yataaqtaaba keráwáqá túrananna káámanibo íma mayépoaq unítíq-aimma kéteq ááíqa kéoe. ítáro. keráwáqá Áánûqtukaq íma ítama káonepoaq keráwáqá tíkái-qtataaqá íkemayaae.

3 keráwáqtí táwî-tuyanakake Áánûqtukaq ítama káoneqa keráwáqá íma wenôpake mayánoe. keráwáqá kenamá keráwáqtábá máqte-qtataaqá ítama káonaae.

4 waayúkao, itáíq-itaiq-yataaqá íma kéyaqtoraae. maa-márábí-qtátáákóni aanábómá máeq Áánûqtuni namuro-wáyúkámá mááe. móra-nakoma téna “kemá maa-márábí-qtátááqá kétékaiye” tinnama aati-aatimá mirá kétena wemá Áánûqtuni namuro-náqá káukiye.

5 Áánûqtuni aúba-wannaabi mirá téna kétiye: “Áánûqtuni Aágoma keqtaábí makáimma wemá miráuma kárún-aimma tin-nákóráá uráiyé.” téna íma paátataakaan-aaine.

6 miráimanibo Áánûqtuma wení íráqô-qtataapike akoqnáá umá timá tímikaiqtaae. wení aúba-wannaabi mirá téna kétiye:

“yetúma múte yaúyo-kayukama

Áánûqtuma yemmá waéqma yinaaéma kéumayikenamanibo

yetúma íma múte yaúyo-kayukaraq

wení íráqô-qtataapike kéyimiye.”

téna kétiye.

7 miráipoaq keráwáqá kenamáárîq Áánûqtun aménáápáq maréq wenáama wáráaro. Tááqtaamma awéqtáiyana keráwáqtôpake péqmarena paábaq uyaa tímáginie.

8 Áánûqtunopaq waaqókákq íyanama wemá keráwáqtôpaq waaqókákq yíniye. keráwáqá kúmiq-yataariqo kéeqa paábaq tinaaéma umáméro.

9 keráwáqtí kúmiqtaba íma timuqá maréqanibo paá ummaa-tírúkáráq máero. minnáyaba íma wíráa ínômanibo tiruqtábá oro.

10 uyátárai-nakoni aménáápáq maíyana wemá keráwáqá múte yauyíniye.

11 ketíbâqawaaraa-kayukao, keiyáá móra-mora-yuma móra-mora-yute táwî-aimma yeqtábá ítero. náawabi wenábâqawaaraa-naqa kéyainenama táwî-aimma weqtábá tinnana wemá Áánûqtun ámáan-aimma kéyainenama táwî-aimma weqtábá kétiye. wemá ámáan-aimma kéyainenama wemá téna “kemá ámáan-aikoma uyátáraune.” téna kétiye.

12 itáaro. Áánûqtuma wenamáa ámáan-aimma kêtimitaamanibo keráwáqá kenamáárîq keqtí ámáan-aimma timínéqtaa kéoe. Áánûqtuma wenamáa wemá kanaarâq aúwaraimma timénataa wenamáa kanaarâq ánatatikaniqtaae. keráwáqá “Áánûqtumune” téraq kéteo? abo íma tîbâqawaaraa-kayukama yaínáaro.

13 keráwáqá maan-áíkáámô téq oweqa “íbêq-kanaaraq ketáámá maabâq ónúntae. aabáyaama ketáámá mibâq ónúntae. ketáámá kímora-karitimaatima mibâq maéqtaa netuq-mónéqá páaq ónúntae.” maamiraráá téq oweqa keráwáqá ketáama itáaro.

14 keráwáqá nôi-qtataaraq aabáyaama páaq ínimma íma ítaraae. keráwáqtí túwaraimma konnákórâá umá páaqya-kanaama maéna kóiniye.

15 keráwáqá maará téraq tero: “uyátárai-nakomma akáínaiq umá ketáámá paá máeqtaa ketáámá maamirá éqta merará éqta ónúntae.” miráá téraq tero.

16 miráimanibo íbêqa keráwáqtí túma múte kéyauyeq keráwáqá miráíno-qtataaqtabagaraq íma miráíno-qtataaqtabagaraq paá kéte mirá kéeq Áánûqtuni amenáápáq íma maíyamma minná táwî-aaine.

17 itáaro. móra-nakoma íráqôn-aaimma aónarena mirá íma ínnama min-nákómá kúmiq-yataariq kéiyé.

5

1 íbêqa keráwáqá ótamma makáa-kayukao, ketáama itáaro. mi-kánáámá yínnama keráwáqá táwîq-totiqa maréq ibiqá yaránóe.

2 keráwáqtí ótamma kabiréna unáákáqtôma kawaanogómá kégarainana

3 akoqnáán-otamma naaenómmá augéna keráwáqtábá tiráátinoqtaae irámô árainikaan-aíqa miraráá umá táí-meyamma keráwáqtôpaqa yíniye. kenamáa keráwáqtí taíganin-otamma káikuyoe.

4 keráwáqtí yópímmô mayaímá máyáa-kayukama makáqma yiwíkeq yemmá íma meyáníq kéopoata yeráwáqá anókaq ááyataa umá keráwáqtí táwî-aiiqtaba kéte. yeráwáqtí ááyataa-aikoma Áánûqtuni aápi ko kéberaitana wemá uyátárai-naqa máqten-akoqnaagaraq máiyé.

⁵ maa-márábí kéréwáqá taíganin-otamma káikuyeq taíganin-aawaqa naréqa íma kammáa káeq mayái mataáe. keráwáqá mirá kéeq mimórá táoqa yaímma-wayukama timáyíkáawata waayúkama yíkakaae.

⁶ missing?

⁷ keqtíbâqtiwaama Ítuqtaba mááe. miráinaq uyátárai-nakomo kumíyábá awé uréraq tú pukáinabaq máero. móra-nakoma yómmá yoqmakéna aaqá íyábá aú pukáipaq awé iníq umáaraa máero.

⁸ keráwáqá tú pukáinabaq awé oro. mi-qtátááqá yínnama íaonanobo paá akoqnáa umá awé oro. uyátárai-nakomo kumí-kánáamá waaqókáriq kéiyé.

⁹ keqtíbâqawaayuo, móra-nakoma Káríqton-annabike-nakoqtabama táwî-tawaa-aimma weqtábá ítero. mirámô éq oweqa Áánûqtuma keráwáqá yaináinaq tigeayábá ínoe. taákaq máráaro. uyátárai-nakoma ketáái yaináí-náqá waaqókáq kéyena yokaa umá yaberániye.

¹⁰ keqtíbâqawaayuo, Áánûqtuni amuné-wáyúkámá naayóbáqá uyátárai-nakon áwîkaq tirááne. yetáaiqtaba wannaabí agatáamma min-ááímmá wáráaro. yeráwáqá yú pukáipaq yeqtí yíqa í-yátáápí awé urááe.

¹¹ mi-káyúkámá yáqtoqma akoqnáa umá yú pukáipaq awé uráa-kayukama yeqtábá kétaunatae: “yeráwáqá Áánûqtuma íraqôniq umáyíkaraiye.” téqtaa kétaunatae. min-nákómá Yóbu weqtábá ítaraae. naayóbáqá Tááqtaama wemmá táwîq kéumakaitana Yóbu Áánûqtumma íma anaaémma ámikaimanibo aú pukuráipaq awé uráine. anaaékaqa Yóbu anónuqma aúraitana Áánûqtuma wemmá áwáqnaa uráiyé. uyátárai-nakoma wení paru-yátááqá wáitana wenarukómá keqtáyátábá ôriq kéiyé.

¹² ketíbâqawaayuo, ítáaro. keráwáqá árain-aimma akoqnáa umá kéteqa íma Áánûqtuni márûkoni áwîkaraq maa-márágón áwîkaraq káqo-kaqo-qtataakon áwîkaraq yamá keráwáqtí akoqnáa-aimma ítero. keráwáqá yauwéqma kéteqa paá “owé” abo “ímiye” tero. móra-yataakon áwîkaq kéteqa túyánápí kéteqa “mi-qtátáákómá akoqnáa umátikaniye” tíyamma minnáyaba Áánûqtuma keráwáqá yainániye.

¹³ keráwápíké móra-nakoma árupunaa íyana ummaa-yátáápí máenama nuna-mummá tíno. keráwápíké móra-nakoma amuqô kémarenama uyátárai-nakon áwîqa múte ibí timá yauyíno.

¹⁴ keráwápíké móra-nakoma karímô kémayenama itáíq-itaiq o-yúttí kawáá-wáyúkámá yeqtábá yígáae téna yááyainata yeráwáqá nunamummá má kétimaketa matawémma uyátárai-nakon áwîkaq marakánoe.

¹⁵ ánibo yeráwáqá Ítukaq itáíq-itaiq umá yáqtoqma akoqnáa kéeta nunamummá tíyanama miráuma mi-káí-náqá auwiráiyana Áánûqtukaq íniye. miráinana uyátárai-nakoma wemmá móragaraq atóbayakaniye. min-nákópímmô kúmiqo wáinanama uyátárai-nakoma wení kúmiq-yataaqa paábaq matuwéna awikátuwaniye.

¹⁶ keráwáqtí kúmiq-yataaqtaba móra-mora-yuma móra-mora-yute abarokáq timá pááq oro. wetê-kete nunamummá tero. miráinana Áánûqtuma keráwáqá atóbatikaniye. min-nákómá Áánûqtun-aurakaq kateko-naré wemá nunamummá timmá akoqnáa kéiyé.

¹⁷ Iráíya paá keqtáaráa-kánóré. wemá nunamupí “aaqá íyuwo” téna titana maa-márábí kaumo-káritímáátígáráq abapaké móra-wiyopimma aaqá íuraiye.

¹⁸ ókaraq nunamummá titana aaqá wíyôpake kuména keqnáámmá yópíké aáwaqa utaráiyé.

19 keqtîbâqawaayuo, keráwápíké móra-nakomma árain-aipike yabitimátuwaiyanama mórama itáíq-itaiq umá maína-nakoma yauwéqma awíqme yíno.

20 minná taákaq máraaro. náawabi mórama kúmiq-nakoma wení táwî-aipike waéqma ayuwáinana mi-kúmiq-nákóní arun-íyápógómá mamá íráqôniq kéumakena íma puínana Áánûqtuma wení taígani kúmiq-yataaqa paábaq matuwéna awíkátuwaniye.

1 Pítaa

Ítiráaeo-wayukama máqte-marabaq wéyáwé umáguraa-kayukayopaq Pítaama mórama Ítu Káríqtoni timáyíkarai-kayukabike-nakoma kítitana Táératima agatáie.

¹ kemá Pítaama keráwáqá máqtemma káqo-kaqo-marabaq namuq-wáyúkaráá umá Pááqtati-marabaq máa-yugaraq Karétia-marabaq máa-yugaraq Kaaparótia-marabaq máa-yugaraq Étia-marabaq máa-yugaraq Pitínia-marabaq máa-yugaraq máqtemma keráwáqtópaqa kágayaune.

² ketibotáámá Áánûqtuma wenaúyánápiké keráwáqá wetábá aokariq umá máigaae téna aúyaqtikaraiye. Aokaq-Áágómá keráwáqti tirunóbáq kémayaitapoq keráwáqá aokaq-wáyúkámá káuraa. Ítu Káríqtoma keráwáqá wení naaenápó tete umátikaraiqtaba keráwáqá wanáama wáráaro. wení íráqô-qtatakakekaraq wení kaayoné-yátáákékáráq uyátá-maqma taíbaq ókaraq-okaraq keráwáqá timíno.

³ Áánûqtuma uyátárain-naqa Ítu Káríqtomma aboákáq wení anó-paru-yataaqtaba “tikáie” kétunatae. wení paru-yátááqnpómá aúgen-auwaraimma matéqtaa íma aónáunayabataa íráqô-qtataaqa yínîqtaba kanaaráq awé ónúntae. Áánûqtuma Ítu Káríqtomma pukáipike mamá itó-umakaraiqtaboqtaa ketáámá miráuma kanaaráq akoqnáá umá awé ónúntae.

⁴ miráuma kéitaunatae. anón-iraqo-qtataaqa keqtaáyábá Áánûqtuma wení márúpaq tíkaraiqtaae. maami-qtátáákómá íma kabiréna íma aqnúnîq éna ínî-qtataaqa wáie.

⁵ wení akoqnááqaraq Áánûqtuma keqtaá Ítukaq itáíq-itaiq únna-yutaa yabí tíkarainanataa min-áwáátáqá Ítuma yauwéqma kumíniye. mi-kánáágóni aqtó-kánááráqá Ítu Káríqtoma yokaa kéonanataa kukéna keqtaámá wetábá ti-wiránîqtaae.

⁶ miráinaq keráwáqá minnýaba timuqá kanaaráq maránoe. paá páaqya-kanaabimma keráwáqti tú-tiqa í-yátáákáráq ummaa-yátáákáráq maa-márábímmá mayánoe.

⁷ maamin-úmmáá-yátáákómá keráwáqti íráqôn-aaikomma maqmá timónaniye. miráuma áwáarara kain-óqtákómmá iranápó agamakéta námô ai-wáígómmá mamá paábaq kéyuweta áwáarara kai-wáígómmá máráníq umá miraráá umá keráwáqti itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqtaba Áánûqtuma maqmá timónaniye. keráwáqti itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa uyátá-maqma anómma áwáarara kain-óqtákóqtábámá wáie. áwáarara kain-óqtámá waayúkama yawarápatuwanoe. keráwáqá maqmá timónatuwainanama Ítu Káríqtoma kukénama keráwáqá matúq-matuq umá yaaguyabí-yátáákáráq tágama-yataakaraq timíniye.

⁸ kemá Pítaama kenamáárîq Ítumma aónaraune. keráwáqá maa-márábímmá íma aónaraamanibo wemmá keráwáqá tirummá káme. ibêkaraqa keráwáqá wemmá íma káonaamanibo wekák itáíq-itaiq kéoe. miráiqtapoq keráwáqá timuq-yatáákáké kétaqaa. ánibo min-ánó-tímúq-yátááqátábámá kanaaráq móra-aimma íma tenúnatae.

9 keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqtababoq áqa íráqô-meyamma kémayaae. keráwáqá itáíq-itáíq umá yáqtoraaqtabapoana Áánûqtuma keráwáqtí tirun-iyápógómmá wení márûpaq awíqmena uíyábá kákaiye.

10 naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá Áánûqtuma wení íráqô-qtataaqa timínîqtaae téta yemá tirááne. Áánûqtuma náaraq umáwaq keqtaámá tiwiráníyô téta yemá abáá íq-iq urááne.

11 Ítu Káríqtoni Aágoma yeráwápí wáitata yemá min-Áágóqtábá ítama aónaraane: “náawaq kukénawaq maa-márábí-káyúkámá mamá atóbamayikaniyo? náa-taoraq wemá kumíníyô?” téta yemá ítama aónaraane. ánibo naayóbáqá yemá amuné-áímmá Ítu Káríqtoqtaba tirááne: “Metáíya kukéna anómma aú-aiqa í-yátááqá mayániye. anaaékaqa Áánûqtu wemmá pukáinabike mamá itó-umakainana anómma tágama-yataaqa mayániye.” téna Aágoma timá yímikaine.

12 Áánûqtu wení amuné-wáyúkáráqá yeqtí kanaaráqtábámá íma tiráimibo anaaékaq-yupaayaba tiráine. min-ámúné-wáyúkámá keráwáqtábágaráq ketáái íbêq-kanaayabagartaqtaba tirááne.

íbêqa yeráwáqá náayuwabi Ítuqtaba átê-wataama te-yúmá Aokaq-Áágómmá Áánûqtuma timáyíkáitata wení mimórá-wátáámá kéte. owé. mi-kátáámá ketáámá áqa kéitaunanataa yemá Áánûqtunopake kaqtó-wayukama yemá itáiyábámá ôriq umá kéyikaiye.

13 miráinaq keráwáqtí túyánápímmá íráqôn-aiqtaba yokaa oro. kamuqá kéiteraqa máero. Ítu Káríqtoma yauwéqma kumíní-kanaaraqa Áánûqtuma wení íráqô-qtataakake keráwáqá timínímma minnýababa awé oro.

14 wení árain-iyaporaqa umá Áánûqtun-aama wáráaro. keráwáqá keqtúgoni akáí-yátááqá íma wáráaro. mi-tíkáí-yátááqá keráwáqá wakáamanibo íbêqa arútarain-aqtaba keráwáqá kéitaae.

15 Áánûqtuma keráwáqá táayarai-naqa wemá árain-iraqo-qtataaqtabama aokarîq umá máíye. miráinaq máqtemma keráwáqtí táaimma Áánûqtuqtaba mamá aokarîq oro.

16 Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáagómá kétiye:

“kemá aokarîq kéunaboq keráwáqá aokarîq umá máero.”

téna Áánûqtuma wení agamatá-kánnáabi kétiye.

17 keráwáqá Áánûqtukaq nunamummá kéteqa “ketibotááo” téq tiráámanibo wemá máqte-kayukama mimóráíq umá kéyainaitana minnýababama móra-waigoma íma wení aanábómá máíye. íbêqa máqten-aukapaq wéyáwé kéeq keráwáqtí naa márûkakemma yuwéq népaq mááe. íbêq-kanaama waátá-kanaama wáinaqa keráwáqtí táaiqtaba atéráaro. Áánûqtumma amuqá mamá íma marakáiyábámá keráwáqá ikatíq oro.

18 keráwáqtí títaubikoni ámáan-aikaraq yáaikaraq yeqtí aménáápáq máqe-uraamanibo keráwáqá mi-qtátááqá kéwareq Áánûqtun-aurakaq kanaarâq íma kateko umá máqe-uraae. Ítu Káríqtoma keráwáqá meyánîq uréna maamin-áqnún-ámáán-áikóní aménáápákémmá keráwáqá tiwíkáiye. wemá mónékakekaraq áwáarara kain-óqtákákékáraráq keráwáqá meyánîq uráíyo? ímiye.

19 wemá wení naaenápó keráwáqá meyánîq uráíye. tipi-típi-araakaa umá abumá íma wáimma Áánûqtukaq amí-yáárérâq máránikaa umá Ítuma miráráá umá máqe-uraiye.

20 maa-márámá Áánûqtu íma tarôq urénama ákaq téna “Ítu Káríqtoma miráiniye” tiráine. íbêqa ketáái kanaamá aqtó-kánaáráqá Ítu Káríqtoma abarokáq uráiyé. wemá keráwáqtábámá kukéna pukáipike itó-uraiye.

21 Ítu Káríqtotababoq keráwáqá Áánûqtumma kamuqá ítáyaminoe. wemá Ítu Káríqtomma pukáipike mamá itó-umakarena tágama-yataaqa ámikaiye. miráipoaq keráwáqá Áánûqtukaq itáíq-itaiq kanaaráq kéeq matúq-matuq umá máiauwaraimma íbêqa íma káoneqa kanaaráq awé ínoe.

22 keráwáqá Ítu Káritomma anaaé wakáaqtaboana keráwáqtí tirun-íyápógómmá Ítuma mamá íráqôniq umá pááq uráiyé. keráwáqtí tirun-íyápógóni abumá íma wáiyé. íbêqa keráwáqtí túbâqawaaraa-kayukama áraimma kanaaráq tirummá yimínoe. miráuma tirun-íyápórákémmá keráwáqá móra-mora-yuma tirummá yímero.

23 itáaro. keráwáqá aúgen-auwaraimma áqa matááe. min-áúwaráíkkómá íma waayúkagoni ánayukakemma pááq uráiyé. min-ánáyúkkómá anaaékaqa puíniye. ímibo keráwáqtí aúgen-auwaraimma Áánûqtuni matúq-matuq umá máiwataama min-ánáyúkkákémmá pááq uráiyé. ánibo keráwáqtí aúgen-auwaraikogaraq matúq-matuq umá mániye.

24 minnáyaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí kétiye:
“máqte-kayukama ókáráákáá kéoe.

ánibo yeqtí tágama-yataakoma ón-arakaa kéoe.

ókómá aayámmá kamágitana

ókóni arakómá apibí umá kégumawiye.

25 miráimanibo uyátárain-nakoni watáagoma
watúq-watuq umá wáiyé.”

téna Áánûqtuni wannaagómá kétiye. uyátárai-nakoni watáagoma nói-kataabiyo? Ítuqtaba átê-wataama ketáámá timá tímikauna-aíne. mi-kátáánápó keráwáqá aúgen-auwaraimma kémayaae.

2

1 miráinaq máqte-tawi-yataaqa paábaq yúwáaro. kaaqaari-áímmá ítero. kaayaq-tóyáúqá íma wáinaraq karun-áímmá ítero. anón-aimma íma téq agamá káútôro.

2 miráimanibo keráwáqá aqnún-íyápógómá náaqtaba áama yainikáá umá keráwáqá máero. keráwáqá íráqô-naananoqtaba táa yánímma minná Áánûqtuni watáae. keráwáqá miráuma wení watáama kénaamma keráwáqá ábu kamá yokaa ínoe. miráiyanaabooana Áánûqtuma keráwáqá tiwiráinana keráwáqtí tirun-íyápógómá íma puíniye.

3 minnáyaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá kétiye:
“keráwáqá uyátárai-nakoni kaayoné-yatáákómá mamá aónaraae.” téna
Áánûqtuni watáagoqtaba kétiye.

4 Ítu Káríqtoni aúraq yero. wemá Áánûqtuni-naupaq matúq-matuq umá máia-boqtama máiyé. waayúkama wemmá awéqtátukaamanibo Áánûqtuma wemmá aúyarákáitana Áánûqtun-aurakaqa anón-nare.

5 Áánûqtuma keráwáqá ayuwáiyanaawaq wemmá keráwáqnápó wení anómonoq-namma tarôq umáraino. keráwáqá matúq-matuq umá máiarukaa umá máeq Áánûqtuqtaba aokarîq umá anómonoq-wayukaraa umá mánoe. miqtátááqá Ítu Káríqtoma mamá íráqôniq umá pááq urái-qtataaqa Áánûqtukaq amínoe. Ítuma mirá-uráiqtaboana Áánûqtuma keráwáqtí amí-yatááqtábá amuqá marániye.

⁶ Áánûqtuni agamatá-kánnábí kėtiye:
 “aónaaro. kemá Tááíoni-marukaq óqtamma kémarauene.
 min-íráqón-óqtámmá matáunama
 wenámûraaq naammá yemá ínoe.
 náawabi min-óqtákáq itáíq-itaiq ínanama
 Áánûqtuma wemmá íráqôniq umákainayabama
 wemá agaemá íma íniye.”

téna Ítukaq itáíq-itaiq íyátábá kėtiye.

⁷ mi-káyúkámá Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéo-yuma weqtábá téta “árainma anón-iraqo-qtataare” téta kéte. miráimanibo náayuwabi Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq íma íya-yuma yemá yawarápanoe. Áánûqtuni watáama agamatá-kánnábí kėtiye:
 “min-óqtámmá naammá o-káyúkámá paábaq awéqtátuwaamma
 yemá mamá akoqnáá-oqtamma aúrakareta
 wenámûraaq naamma kéoe.”

téna ókaraq kėtiye:

⁸ “wemá yítauqa mamá yurarái-óqtámiye.
 wemá waayúkama mamá márúte yuwánîn-oqtamiye.”

téna kėtiye. Ítuma óqtapoata waayúkama yemá yítauqa yuraránoe. Áánûqtun-aama íma warétama Ítumma awéqtátuwetama yemá yawarápanoe. mirá-qtátááqá Áánûqtun-aama íma kéwaraa-kayukaraqa abarokáq íniye.

⁹ miráimanibo Áánûqtu keráwáqá aúyaqmakain-annama mááe. keráwáqá miráuma anómma yabíkái-nakoni anó-monoq-wayukaraa umá mááe. keráwáqá Áánûqtuqtaba aokarîq umá máan-annae. keráwáqá taígani-kayukabikemma Áánûqtuma keráwáqá anómma kateko-yátááqá keráwáqtabá mirá-umatikaiqtaba maa-márábí-káyúkámá timá-yimigaae téna keráwáqá tiwíkaiye. wemá keráwáqá keráwáqti waátágoni kumayu-ááíkáké tááyama wení tágama-yataakoni ókák keráwáqá tíkaraiye.

¹⁰ naayóbáqá keráwáqá íma Áánûqtuni waayúkama máqe-uraamanibo íbêqa keráwáqá Áánûqtuni waayúkama mááe. naayóbáqá Áánûqtuni paru-yátáákkómmá íma matáamanibo íbêqa wení paru-yátáákkómmá kémayaae.

¹¹ tíkái-kayukao, keráwáqá káqo-kaqo-marabaqa namuq-wáyúkaráá umá mááe. kemá inaa kétima-timune. keqtúgoni akai-yátáákkóni anaaé waraíyábámá nékaq máaro. waayúkámá náayuwabi yeqtí yúgoni akai-yátááqá kéwaraawana yeqtí yúgoni akai-yátáákkógáráq yeqtí yirun-íyápógógáráq ááiqa kéoe.

¹² keráwáqá Áánûqtukaq íma itáíq-itaiq o-káyúkátí aúkápimma máeqa íráqôn-aaimma wáráaro. mirámô kéiyatama keráwáqá kétimonetama yainai-kánáámá yínatama yemá íbêqa waátá-yataariq kéo-qtataaqtabama túbimma íma maránoe. ímiye. yemá keráwáqti íráqôn-aiiqtaba Áánûqtukaq “tíkaiye” téta tínoe.

¹³ uyátárai-nakoma mirá-tiraiqtaba keráwáqá náápaakoni aménáápáq máaro. anómma yabíkái-nakoma maa-máraráqtabá áqnáae-naapaamma matáipoaq wenáama wáráaro.

¹⁴ anómma kámááni-wayukama yeqtí yáama wáráaro. anómma yabíkái-nakoma yemmá timáyíkáitata yemá náayuwabi waátá-aaima tarôq o-yúmá táí-meyamma keyime yemá náayuwabi íráqôn-aaima tarôq o-yúmá yeqtí yíwîqa múte keyauyoe.

¹⁵ Áánûqtuni aúyánámmá waráiyannama keráwáqti íráqôn-aikoma min-áíbóq-wáyúkámá náayuwabi keráwáqá túbi maránéta íyamma yeqtí yóyauqa aúyaraniye.

¹⁶ keráwáqá Áánûqtuni aúyánákáké paá umáguraamanibo otaa-qtátáárîq oqtábámá íma paá umáguraae. paá wení kaqtó-wayukayaba mirá-umaguraae.

17 máqte-kayukama tikaq múte yíkáaro. keráwáqtí túbâqawaaraa-kayukama tirummá yímero. Áánûqtumma timuqá íma marakaiyábámá ikatîq oro. miráinaq anómma yabíkái-nakomma yaaguyábóro.

18 kaqtó-wayukao, keráwáqtí kawáá-wáyúkátí náápaakon aménáápáq máeraq yemmá múte tikaq yíkáaro. yemá kaayoné kéetabi áwáábiqa kégaiyaqa keráwáqá paá yemmá yaaguyábóro.

19 táí-kawaa-nakoma keráwáqá táí-tu-tiqa í-yátááqá kétéminaqa taákaq máráaro. keráwáqá tú-tiqa Áánûqtuni aúyánámmá wáráaqtaba kémayaapoana Áánûqtuma keráwáqá íráqôniq umátikaniye.

20 miráimanibo keráwáqá otaammá kuíyata tú-tiqa í-yátááqá timíyamma Áánûqtuma minnáyabama íma íráqôniq umátikaniye. miráuma paá keráwáqá arutáiyaqtaba tú-tiqa timíyaq keráwáqá paá kémayaiyanama Áánûqtu keráwáqá íráqô-meyamma timíniye.

21 Ítu Káríqto keráwáqá tááyarena “tú-tiqa kemá mayaúnaiq umá mayánoe” téna tiráiyé. mirá-itanapoana Ítu Káríqtoma wenamáárîq keráwáqtábá aú-aiqa paá matáimma keráwáqtí awaaméqá wemá máiyé. ánibo wemá keráwáqtábá wenanaaé waraígáae téna kétiye.

22 Ítu Káríqtoma aati-aatimá kúmiq-yataariq íuraiye. wení óyaupikemma kaaqaari-áikómá aati-aatimá íma íráiyé.

23 yemá wemmá anón-aimma téta agamá kégautowanama wemá yemmá anónnáma íma anón-aimma téna agamá káutaiye. wemá aú-aiqa kémayenama mi-káyúkámá wemmá ayáá ayákáa-yuma íma iyáábûqa yíkaraiye. ímiye. wemá Áánûqtuma kateko-náqá arupú umá yainai-nákóqtábá kamuqá ítaraiye.

24 Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq pukáimma ketáái kúmiq-yataakaraq ketáái táí-meyamma wenaúraq matáiyé. wemá mirámô uráimma keqtááyábámá kúmiq-yataariq íyábámá pukáa-kayukaraa ígáae téna ákaraiye. keqtááyábá Áánûqtun-aurakaq mûtûq kateko íyábá ákaraiye.

ánibo íbêqa ketáái kúmiq-yataaqtabama Ítu Káríqtoni abunápo keqtáámá mamá atóbamatikaraiqtaae.

25 keráwáqá naayóbáqá tipi-típima aúyokinikaa umá keráwáqtí aammá íma wáitaq uréire uráamanibo íbêqa keráwáqá yauwéqma tipi-típi-kawaa-naqa wemá keráwáqtí tirun-íyápógómmá yabíkái-waigonopaq írááe.

3

1 keráwáqá aaraukárîq uréna-iniko, keráwáqtí tiwaikóní náápaakoni aménáápáq máero. enawaikómá Áánûqtun-aayaba íma kéwarenama ení íráqôn-aimma káonena anaaékaqa wemá Áánûqtun-aayaba itáiq-itaiq ínáyô? enáaikoma áraimma íráqôniq kéinaamma enáaiqtaba tíyábá íma ínóne.

2 miráinata yemá emmá aónaiyamma emá Áánûqtumma amuqá marakaiyábá kéinanama yemá enáaiqtaba otaammá íma wáinata aónanoe.

3 keráwáqá ketúraqa áwáarara kain-únákáqtówábi konaarirímá íma umátóráaro. ayáqtáa-kanaama keráwáqá tiqnótáugomma mamá íráqôniq kéeq tiyáápipma waatammá kéeq anón-oqtan-awiqqa yaan-únákáqtómá kémareq ommá paá amegaa-túráqtábá konaarirímá kéoe.

4 ímibo keráwáqá kenamáárîq keqtí tirunóbáqtábá konaarirímá oro. kaayoné kéeraq áráwáá umá máero. mi-kónáárírígómá aati-aatimá wáinana Áánûqtuma maaminnáyaba kákaiye.

⁵ min-nóinímmá naayóbáqá yemá Áánûqtuqtaba aokariq umá máeta we-qtábá kamuqá itáyamikaae. mirá o-wáigómá yemmá mamá waayúkati yúrakaqa íráqôniq umáyíkaraiye.

⁶ Téraima awaikómá Áabaraani anaaé wakáiniq umá yemá yeqtiwaikóni yinaaé wakááe. Téraima Áabaraaqtaba “ketí uyátárai-nako” tiráine. keráwáqá aaraukárîq uráa-noinimma keráwáqtí táaikoma íráqôniq kéinaq ummaa-yátááqá kémayeq ikatîq íma ommá keráwáqá miráuma Téraomo ayáámûmaakaa kauraae.

⁷ keráwáqá aaraukárîq uráiya-kayukama keráwáqtí tínaaqmaate kémaeqa yemmá múte tikaq yíkáaro. aaranaammá yeqtí yúgoma waatí yúgoqtabama uyátá-maqma aqnúnîq kéimanibo yemá Áánûqtuni íráqô-qtatakokaraq matúq-matuq umá mái-yuwaraikaraq waatê mimóráiq umá mayánoe. keráwáqtí tínaaqmaaqá íma múte tikaq yikáiyanaama keráwáqtí nunamukómmá Áánûqtukaq akoqnáá íiniye.

⁸ maamin-áqtó-áikáráq kétima-timune. keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma keqtirummá kéyimeraq mimórá-túyánákáq máero. tíyaqa kéyimero. ániibo keqtíwîqa íma yanaa máráaro.

⁹ waayúkama mamá táiq kéumatikaiyaqa anónnáma yemmá mamá táiq íumayikaaro. yemá keráwáqá táí-aimma kétima-tikaiyaqa anónnáma yemmá táí-aimma íma timá yíkáaro. ímibo yemmá íráqôniq umáyíkáaro miráin-oqtaba keráwáqá Áánûqtu tááyaraiye. mirá kéiyanaama Áánûqtu keráwáqá íráqôniq umátikaniye.

¹⁰ Áánûqtuni wannaagómá kétéye:
“náawabi wemá íráqôniq umá máena
wemá amuqá maqmá máiyaba kákainanama
tái-aimma íma téna
wení óyaupekemma kaaqaari-áímmá íma yíno.

¹¹ wemá táí-aaimma tarôq í-yátáápíkémá waeréna
íráqôn-aaimma tarôq íno.

káqo-kayukate kaayoné umá mái-amma abáá éna
wemá min-ámmá waqména uwíq-uwiq íno.

¹² miráitana uyátárai-nakoni aúrakoma
arútáiniq o-yúmmá kéyimonena
minnáyabama amuqá kémaraiye.
uyátárai-nakoma yeqtí nunamummá kéitaimanibo
táwî-aaimma tarôq o-yúyôpakemma waeréna
áyamma kéitana anaaéma kéumayikaiye.”
téna kétéye.

¹³ keráwáqá arutáinaiq íyábá karuwaaqá kéiyatama waayúkama yenamáa
keráwáqá íma mamá táiq umátikanomanibo

¹⁴ yaímma-taoqa keráwáqá arutáinaiq íyatababoq tú-tiqa kémayaiyana
Áánûqtuma keráwáqá íráqôniq umátikaniye. miráinaq waayúkayabama íma
ikatîqa éraq netuq-túyánámmá íma itánômanibo

¹⁵ Ítu Káríqtoma Áánûqtuni aokaq-náqá múte tikaq kákeraq keqtirummá
wemmá áméro. yaímma-wayukama keráwáqtí itáiq-itaiq í-yátááqtábá ítama
timónáiyaq yemmá timá-yiminoqtabama aati-aatimá yokaa oro.

¹⁶ keráwáqtí itáiq-itaiq í-yátááqtábá kétima-yimeqa kaayoné kéeraq keráwáqá
ítama aónaiya-yuma yemmá múte tikaq yíkáaro. keráwáqá nóinawabi arutáinaiq
uréqa paá taíbaq-tuyanamma íma itánoe. keráwáqá Ítu Káríqtoni íráqôn-aaimma
kéwaraiyatama yaímma-wayukama keráwáqtí íráqôn-aiiqtaba kaaqaari-áímmá
tíyamma anaaékaqa yemá yigaeyábá ínoe.

17 otaammá kúyoqtabama tú-tiqa mayái-yátááqá minnâ íma arútái-qtataaqa wáimanibo Áánûqtuni aúyánákómá téna “arútái-qtataaqtabama tú-tiqa máyáaro” kétimma minnâ íráqô-qtataare.

18 Ítu Káríqtoma otaammá íma kutáimanibo yemá wemmá aú-aiqa ámikaae. miráimanibo ketáámá kúmiq-wayukayataba wemá pukáiyé. keqtáámá yawwéqma Áánûqtunopaq tiwíqmenataa uwínîqtaba wemá paá kímora-taoqa pukáiyé. wenaúgoma pukáimanibo wení aágoma aúgen-auwaraimma matáiyé.

19 Ítuma pukáipike itó-urenama wemá min-áámá púitata ánná umákaraapaq kukéna Áánûqtuni wataama abarokáq timá yímikaiyé.

20 min-áámá minnâ naayóbáqá Nóaani kanaaráqá Áánûqtun-aama íma anaaé wakáa-kayukati yaáe. mi-kánááráqá Nóaama únópi-káárémá tarôq kéitanama Áánûqtuma aú pukáipaq awé umá máqe-uraimanibo waayúkama yeqtí kúmiq-yataapikemma íma waékááe. anaaékaqa nommá aúgítata abapaké kaumo-wáyúkámá yenamáa nommá aúgipikemma atóbaraae. tébakaq pukurááe.

21 min-nókómá minnâ Ítuqtaba nommá peraígóni amané. ketáámá Ítuqtaba nommá peráunataama minnágoma káqo-yuma kéyiraatimma Nóaagaraq wení aara iyápóma atóbaranikaa umá keqtáámá Ítuma mamá kátobamatikaiqtaae. Ítuqtaba nommá peráimá paá túma tete iyábá íma wáiyé. ímibo minnágoni áaimma minnâ ketáámá Áánûqtukaq nunamummá túnnataama Áánûqtun-aurakaq tigaemá iyátábáámá ketáái kúmiq-yataaqa íkéwaiyé. Ítu Káríqtoma pukáipike itá-uraiqtaboana Ítuqtaba nommá peraígómá keqtáámá mamá kanaaráq atóbatatikaniqtaae.

22 íbêqa Ítu Káríqtoma Áánûqtuni márûpaq máena wemá Áánûqtuni ayáánurapaq maraq máiyé. mibákémmá máqtemma Áánûqtuni kaqtó-wayukagaraq máqtemma náápaakaraq máqten-akoqnaagaraq wemá kéyabiqiyikaiyé.

4

1 Ítu Káríqtoma keráwáqtábá aú-aiqa matáiyé. miráinaq keráwákáráq tú-tiqa mayánôqtaba yokaa oro. keráwáqá Ítu Káríqtoni anaaé kéwaraaqtaboapaq tú-tiqa matáawana kúmiq-yataakoni akoqnáágoma keráwáqá íma kéuyataiyé.

2 miraúma íbêkakemma Áánûqtuni aúyánámmá kéwareraq máero. keráwáqtí túgoni akaí-yátáákóni anaaé miráuma íwaraaro.

3 naayóbáqá keráwáqá Áánûqtukaq íma itáiq-itaiq o-káyúkámá miráoniq umá mirá-uraae. kebó-yátááriq keráwáqá urááe. keráwáqá aíbôq-nokakemma aíbôriq urááe. keráwáqá aábêguyé kéeq aíbôq-nomma taíbaq nánôqtaba maqma aónaraae. keráwáqá óqtakaa-qtataarabi yaaráa-qtátáákáqá nunamummá tiréq ókon-okomma táí-yataariq urááe.

4 íbêqa Ítukaq íma itáiq-itaiq kéo-yutema keráwáqá yeráwáqtí táí-aiqtaba yagaroltaiyábámá íma kétékaitanaboana yemmá mamá iyánáaq kéumayikaae. miráitata yemá keráwáqá anón-aimma kétématiketa agamá kégautoe.

5 miráimanibo anaaékaqa yemá yeqtí táwî-aiqtaba Áánûqtukaq aamá maránóe. Áánûqtuma yú waráa-kayukagaraq pukáa-kayukagaraq yainánîqtaba yokaa kéiyé.

6 miráitanaboana Ítu Káríqtoma pukáa-kayukama ánná umáyíkaraapaq kukéna átê-wataama timá yímikaiyé. yemá pukáawata wemá yemmá mórai q umá máqte-kayuka umá yainániyé. miráimanibo Ítu Káríqtoma yeqtôpaq kukéna timá yímikaiyé. miráuraiqtaba yemá kanaaráq mánoe. Áánûqtuma wení Aágopi paá kémainiq umá mórai q umá yemá yaágopi aúgen-auwaraikaraq kanaaráq mánoe.

⁷ máqte-qtataakoma ánatai-kanaagoma aqtórárîq kéiyé. túbanaaq umá máeraq arupú umá túyánámmá ítáaro. mirá kéeqa Áánûqtukaq nunamummá kanaaráq tíq-tiq ínoe.

⁸ keráwáqá móra-mora-yuma tirummá ôriq umá yimínôqtaba taákaq máráaro. keráwáqá áqnábariq umá miráiyaqtaba keráwáqtí otaammá oyaaq umá matuwéq tiwikátuwanoe.

⁹ keráwáqá móra-mora-yuma yemmá yiwíqmera q keráwáqtí naaúpaq kéweraq minnáyaba timuqá máráaro.

¹⁰ Áánûqtuma keráwáqá móra-mora-yuma aokaq-ákóqnáámá tímikaiye. miráinaq min-ákóqnáárákémmá keráwáqá waayúkama yíwáqnaa kéeraq miráuma Áánûqtuma keráwáqá tímikai-qtataaqa yetê yaináaro.

¹¹ náawabi Áánûqtuqtaba watáama waabá-káyúkátí yúbáq tínénama Áánûqtuni watáa-aatuqma tíno. náawabi kaqtó éna Áánûqtuqtaba mayaímá kémayenama Áánûqtuni akoqnáárake kaqtó íno. miráuma Ítu Káríqton-awikaq máqte-qtataariq ínôqtaba keráwáqá kéiyata waayúkama Áánûqtuni áwîqa múte yaúyóro. tágama-yataakaraq akoqnáá-yataakaraqa wennámá watúq-watuq umá wáiyé. miráuma waíno.

¹² íbêqa tíkái-aanabo, tú-tiqa í-yátáákómá iraráá kégena keráwáqá maqma timónaraimma minnáyaba íma íkatíq oro. ímibo tú-tiq-yataakoma yínîqtaba kéitaae.

¹³ keráwáqá Ítu Káríqtoni aú-aiq-yataaqa yainánôqtaba timuqá máráaro. ánibo wemá tágama-yataakaraq kumínaqa keráwáqá timuq-yatááqnápó ógiranoe.

¹⁴ keráwáqá Ítu Káríqtoni anaaé wáraaqtababoqta waayúkama keráwáqtábá timá táiq íyamma Áánûqtuma keráwáqá íraqôniq umátikaniye. miráitana Áánûqtuni Aágogaraq tágama-yataakogaraqa keráwákáq kéwaiye.

¹⁵ ketáama maannáyaba íma wáiyé. minná waayúkama yú-tiqa mamá yímikeq yíkamma képuyeq moyámmá kémayeq káqo-kayukama ummaa-yátááqá yimíyábámá mirá-yútíq-yátááqátábámá íma kétune. ímiye. aati-aatimá keráwáqá mirá-qtataariq íoro.

¹⁶ miráimanibo keráwáqá Ítu Káríqton-annabi máatababoq tú-tiqa í-yátááqá kémayeqa minnáyabama netuq-áímmá ítero. ímibo. yemá Ítu Káríqtoni áwîqtababoata keráwáqá tú-tiqa í-yátááqá kétimiyaaq keráwáqá Áánûqtuni áwîqa múte yaúyóro.

¹⁷ Áánûqtuma maa-márábí-káyúkámá yaináí-kánááráqá áqnáabaqa wemá wení waayúkama yainániye. miráinana Áánûqtuni yaináí-yátáákómá ke-qtááráq áaimma atáinanama mi-káyúkámá náayuwabi wení átê-wataama íma itáiq-itaiq kéo-yuraq nói-qtataaraq pááq íníyo? minnáyaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá kétiye:

“Áánûqtuma íraqô-kayukama mamá atóbamayikanimma

íma oyaaq kéimanibo

mi-káyúkámá náayuwabi kúmiq-yataariq éta

Áánûqtukaq itáiq-itaiq íma kéo-yuraqa

nói-qtataaraq pááq íníyo?”

téna kétiye.

¹⁸ missing?

¹⁹ miráinaq keráwáqá náayuwabi Áánûqtuni aúyánámmá wáraaqtababoq tú-tiqa kémayeqa arutáina-yataariq íq-iq oro. keráwáqá kenamáárîq tarôq umátíkarai-nakomma améraq weqtábá kamuqá ítáaro. wemá wení timá akoqnáá umákain-aimma aati-aatimá mirá kéiyé.

5

¹ Ítuni waayúkabimma kawáá-wáyúkámá máa-yugaraq íbêqa kemá kétima-timune. keráwáqá oníq umá kemá Ítuni waayúkaraga kawáá-náqá máune. Ítu Káríqtoma aú-aiqa matáimma kemá aónaraune. ániibo wemá yauwéqma kumínaqa kegáráq wení tágama-yataaqa yáíkaa umá mayánúne.

² Áánûqtuni tipi-típiraa-kayukama wemá keráwáqá tímikaimma yabíqyíkáaro. mirá kéeraq minnáyaba timuqá máráaro. Áánûqtuma tímikai-mayaima kémayeraq paá móneqtaba íma mi-máyáímá mayánômanibo karuwaaq umá máyáaro.

³ kawáá umáyíkaiyaq-kayukama yemmá íma akoqnáa-aimma téq wakúyikanomanibo keráwáqá máqte-qtataaqtabama yeqtí awaméqá máiyatawaq yegáráqá keráwáqá íyaniq umá mórai q oro.

⁴ miráinana anómma kawáá-náqá Ítuma kumínaqa keráwáqá anómma yabíkáa-kayukati íráqô-meyamma kámokaa umá áwáarara káina-kamoqa mayáiyana mi-kámókóni áwáarara káina-yataakoma íma ayumíniye.

⁵ maabugô, keráwáqá waayúka-uraqti náapaakon aménáápáqá máero. keráwáqá máqtemma keqtí tíwîqa márúte móra-mora-yuti timénáápáq maréraq móra-mora-yuti kaqtó-naqa máaro. minnáyaba Áánûqtuni agamatá-kánnáábí kétiye:

“mi-káyúkámá yeqtíwîqa yanaa múte yaúyo-yuma
Áánûqtuma kéyiweqtaimanibo
mi-káyúkámá yeqtíwîqa márúte yúwáa-yuma yemmá
Áánûqtuma wení íráqô-qtataakomma kéyimiye.”
téna kétiye.

⁶ miráinaq keráwáqá kenamáárîq Áánûqtuni akoqnáa-ayaakoni aménáápáq maráiyana wemá tirái-kanaaraqa keráwáqá múte yauwíniye.

⁷ wemá keráwáqá áyaqa kétimiye. miráinaq keráwáqá wemmá ayuwáiyanaama keráwáqti taíbaq-tuyanamma paá mayániye.

⁸ arútama kéitera q yokaa oro. áwáábîq-araayakoma uréire kéena wemá upúqma nánîq-qtataaqtaba abáa inikáa umá keráwáqti namuro-náqá Tááqtaama mirá kétiye.

⁹ miráipoaq keráwáqá itáíq-itaiq í-yátááqtábámá akoqnáa kéeraq wemmá awéqtátuwaaro. taákaq máráaro. Ítuqtaba keráwáqti tîbâqawaayuma mimórá-yú-áíqá í-yátááqá yeqtí itáíq-itaiq í-yátááqátábá kémayaae.

¹⁰ keráwáqá maami-tú-tíqá í-yátááqá páaqya-kanaama paá máyáaro. miráitana mikáké Áánûqtuma íráqô-qtataakoni áaikoma keráwáqá mamá akoqnáa umátikena abaúmna ánúqa yamátikaniye. wemá keráwáqá mamá mútúq íráqôniq umá ánataniye. Áánûqtuma wení watúq-watuq umá tágama-yataaqa Ítu Káríqtogaraq yagaroqtamá yáíkaaq ígáae téna keráwáqá tááyaraiye.

¹¹ Áánûqtukaq máqten-akoqnaama wáiiye. miráuma waíno.

¹² Táeratima maamin-áwááráq-áúbámá kennámá agatáiiye. Ítuqtaba wemá ketí tima-tíbaqáwáámíye. maamin-áúbágómá keráwáqá umá tíqtaaiq ínîqtaba keráwáqtpaq yuwáuyana kéwiye. mi-kánáágómá Áánûqtuni íráqô-qtataakoqtaba árain-aimma kétiye. miráinaq keráwáqá maami-kánáágómá yaqtóráaro.

¹³ keráwáqti tîbâqawaaraa-kayukama maakáqá Pébírôníkkaa-marukaq máa-yuma keráwáqtpaq miráo-maarao-aimma yúwáawana kéwiye. Áánûqtuma keráwáqá aúyakainiq umá mimóráíq umá yemmá aúyakaiye. ketáanikoma Máákigaraq keráwáqtpaq miráo-maarao-aimma yúwáitana kéwiye.

¹⁴ keráwáqá wenaóné-wenaone kéeqa móra-mora-yuma tiyáama wenamí-kanamin éraq tótó umáyíkáaro.

kaayoné-yátáákómá keráwáqá máqtemma náayuwabi Ítu Káríqtoni waayúkabi máa-yubaq waíno.
kemá Pítaae.

2 Pítaa

náayuwabi Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéo-kayukayopaq Pítaama anaaékaq-aubama agatáíye.

¹ kemá Tááímoni Pítaa mórama Ítu Káríqtóni kaqtó-naqa máunana kemmá wemá timátíkáitaq mi-káyúkámá yemá náayuwabi ketáátê mimórá itáíq-itaiq umá yáqtorai-i-yataaqa matááe. ketibotáámá Áánûqtugaraq keqtaámá mamá atóbamatikanin-naqa Ítu Káríqtogaraq yenákámá kateko kéoyaqtataboaptaa ketáámá itáíq-itaiq umá yáqtorai-i-yataaqa kémayaunatae.

² Áánûqtuni íráqô-qtataakoma taíbaq uyátá-maqma wení kaayoné-yátáákókaráq mayaígáae téq kêtune. maami-kááyáq-yátááqá Áánûqtugaraq ketáái uyátárain-naqa Ítu Káríqtoma yenákátí uyátá-maqma itái-yátáápike kéíye.

³ Áánûqtuma wení aokaq-ákoqnááraké ketáámá weqtábá aokariq umá mánatae túnnataama kétimiqtáae. áqnaáabaqa wetábá wení itái-yátááqá keqtaámá tímikaiqtaae. wemá keqtaá tááyaraitana wení arútái-qtataakoma keqtaámá wenôpaq yabítiráíye.

⁴ mikákémmá keqtaámá wení anómma timá akoqnáá umákain-aimma tímikaiye. maami timá akoqnáá umákain-ainapoma ketáái túgoni akaí-yátááqá waraíyábá puí-yátááqá yínaqtaama ketáámá yubíqtuwe kóonunatae. maami puí-yátááqá minnáe. Áánûqtunopakemma nékaq mánoe. Áánûqtuma keqtaámá wení aokaq-ááikákékáráq tímikaiqtaae.

⁵ miráuma keráwáqá itáíq-itaiq kéeraq yaqtóráaro. keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátáákómá arutáina-yataakaq arúbainana arutáina-yataakoma itái-yátáákáq arúbaaro.

⁶ ániibo keráwáqtí itái-yátáákómá maan-ááikáq arúbaaro. minná keráwáqtí túgoma íráqô-tuyanamma mamá arutáiyana waraíno. mirá kéeq keráwáqá akoqnáá umá máaro. ániibo keráwáqá mirá kéeraq Áánûqtuqtabama aokariq umá máaro.

⁷ mirá kéeraq Ítukaq itáíq-itaiq o-yúmá tirummá yímero. ániibo mirá kéeraq káqo-yugaraq tirummá yímero.

⁸ keráwáqá maami-qtátááqtábámá anóniq-anóniq umáe kéuiyanama ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtoqtabagaraq keráwáqtí itái-yátáákómá uyátá-maqma anóniq umá abarokáq íniye. minnáyababoq keráwáqá káqo-yuma mamá íráqóniq kéumayikaiyana keráwáqtí íráqôn-aaikoma arammá íma abarokáq íniye.

⁹ náawabi wemá mirá íma ínna-waigoma wemá miráuma aúramma karoparáin-nakoma nékaq wái-qtataaqa íma aónai-nakaa kéíye. wemá Ítu Káríqtoma wení arunóbáqá tete umáraa wení kúmiq-yataaqa watúwáiqtabama awimmá kégamatuwaiye.

¹⁰ miráinaq ketibâqawaayuo, keráwáqtí íráqón-aainapo Áánûqtu áraimma keráwáqá tááyarena aúyaqmakainiq umá káqo-yuma yiráátinoqtaba maqmá aónaarao. mirámô keráwáqá éqa aammá íma arábanoe.

¹¹ miráinaq Áánûqtuni watúq-watuq umá wái-marupaq keráwáqtí uínôkanaama páaq ínana keráwáqá kanaarácq paá uínoe. mibáqá ketáái uyátárai-naqa keqtaá mamá atóbamatikanin-naqa Ítu Káríqtoma kéyabi-iye.

¹² miráinaq kemá maami-qtátááqtábámá keráwáqá ókaraq timá taáqa yoránúne. keráwáqá áqa ítareq árain-aimma matáaqtaba kéyaqtoraaanibo

¹³ kemá maa-márábímmá máeqa kemá keráwáqá taáqa timá yoránáae téq túyánámmá kéitaune.

¹⁴ kemá itáunama maamin-námmá pááqya-kanaabimma mamá paábaq maránúne. maamin-námmá ketí túmiye. minnáyaba uyátárai-naqa Ítu Káríqtoma timá tímikaiye.

¹⁵ miráuma kemá maami-qtátááqá wannaabí kágayaunama kemá púyônaqa keráwáqá íma tiwimmá kaaro.

¹⁶ ketáámá áqa keráwáqá Ítu Káríqtoqtaba wení akoqnááyaba timá tímikaunatae. ketáámá keráwáqá timá-timeq wemá yauwéqma kumíniye. miráunama min-áímmá íma maníqá wáimanibo min-áíkmá áraimma pááq ínîn-aine. ketáámá kenamáárîq Ítuni anó-qtataaqa aónaraunatae.

¹⁷ ketáámá wemmá aónaunana tágama-yataakaraq yaagumá Áánûqtuma aboánôpake matáiyé. ánibo aamá mú mikákáá yanaapáq tágama-yataapike kemá itáunana wemmá timá ámikaiye: “maamin-náqá kenamáa tíkái-ketaanikoe. weqtábá timuqá kémarauene.” téna aagómá tiráiyé.

¹⁸ ketáámá Áánûqtuqtaba aokaq-ánúráqá wetê mibáq yagaroqtamá máqeu-rauna-yutaa min-áágómá Áánûqtuni márûpake timmá ítaraunatae.

¹⁹ maami-qtátááqá ketáámá káoneqtaa ítareqtaaboqtaa Áánûqtuni amuné-wáyúkátí yáama naayóbáqá tirááqtabataa akoqnáá umá itáíq-itaiq kéunatae. yeqtí yáyabama túyánámmá itáaro. minnáma miráuma ketáái kumayuq-márábí ómmá kamá tágainikaa kéiyé. Áánûqtuni amuné-wáyúkámá tiráan-aimma yorautíq-yorautiq kéiyanaawaqa iraqtaíraqtama nokáápaq áwáarara kai-kíyókógáráq tirunóbáqá kamá táganiye.

²⁰ ááqibo maannáma taákaq máráaro. Áánûqtuni amuné-wáyúkámá tiráan-aikon-aaimma Áánûqtuni agamatá-kánnáábí wáimma máqte-kayukama yenamáa íma kanaaráq itánoe. ímiye.

²¹ mi-kátáámá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá tiráamma yeqtí yúyánápíkémhá íma tirááne. ímibo Aokaq-Áágómá yemmá yíwáqnaa itata Áánûqtuni aúyánápíké tirááne. miráipoata máqte-kayukama yenamáa wenáaimma íma kanaaráq itánoe.

2

¹ Áánûqtuni amuné-wáyúkátí kanaaráqá yaímma kaaqaari-ámúné-wáyúkágáráq máqeu-raane. móraiq umá keráwáqtí aúkápimma kaaqaari-yíráátí-wáyúkámá yínoe. íma árai-kataama maméta yínoe. maamin-áínápó yemá keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa yawarápanoqtaba maqma aónanoe. anó-nakoma kaapaq-yátáq yeráwáqá mayánîq uráiqtabama wemmá mamá aúyoqtuwanoe. yemá mirá kéeta yemmá páátákáá yawarápaginiye.

² miráimanibo taígani-kayukama yeqtí kebó-yátáákóní aammá waránoe. waayúkama kebó-yátááqátábóata yemá Ítuni árain-akoqtaba timá táíq ínoe.

³ mi-káyúkámá keráwáqtí móneqtaba kéyikainataboata yeqtí yúyánápíké kaaqaari-áímmá tínoe. miráimanibo naayóbáqá Áánûqtuma mirá-káyúkámá mamá yawááq-umayikaraiipoana yemmá Áánûqtu yawarápaniye.

⁴ itáaro. kaqtó-wayukagaraq Áánûqtunopake kúmiq-yataariq owana Áánûqtuma yemmá áitanobaq mamá iyúkaiye. mibáq yemá kumayupí ánná kúyikaitata mááe. yemá mibáq matúq-matuq kéiyanaawaataq yaináí-kánáámá kumíniye.

⁵ mi-káyúkámá naayóbáqá Nóaani kanaaráqá yegáráq Áánûqtuni yaináí-yátáápíkémhá íma yubíqtuweta kóuraane. ímibo waayúkama táíq umá máqeu-raawanaboana Áánûqtuma maa-márábímmá nonápó mamá yawááq-uraiye.

maami-nómmá aúgipikemma paá Nóaagaraq abapaké kaayaqá wení aara iyápógaraq Áánûqtuma mamá atóbamayikaraine. Nóaama waayúkama Áánûqtuni watáama arutáinaiq ínôqtaba timá yímikaitababoana Áánûqtu wemmá mamá atóbamakaraine.

⁶ anó-maruqa Tótômabakaraq Komóraabakaraqa Áánûqtuma iranápó yawarápatukaine. waayúkati táí-aaíqtababoana wemá mirá-uraine. mirámô uráimma táí-aaimma tarôq o-káyúkáráqá nóinawabi abarokáq ínîqtaba awaaméqá wáena kéyiraatiye.

⁷ mi-kánááráqá Áánûqtuma Arótimma mamá atóbamakaraine. Arótima íráqô-napoana waayúkama maami-kááyáq-márúkáqá kebó-yátááríq oqtábámá wemá ôriq umá arummá umáyíkaraine.

⁸ min-íráqón-náqá Arótima wemá mi-káyúkátí aúkápimma máitana Áánûqtun-aurakaqa wení otaammá íma wáqe-uraimma mi-tái-wáyúkátí táwí-aaimma máqte-tupaama káonena kéitena wemá mamá aú-aiqa matáine.

⁹ miráimanibo uyátárai-nakoma íráqô-kayukama yemma makáqma aónai-yataakoma yaútûraa kéumayikaitanama wemá mamá atóbamayikaniqtaba kéitaiye. wemá táí-wayukama yemmá táí-meyamma yímíqme kéuwinana min-áwáátáqá yainai-kánáámá yínîqtaba kéitaiye.

¹⁰ áqnáabaqa wemá mi-káyúkámá táí-kebo-yataaqtaba yúránánnámá káeta Áánûqtuni náápaaqtabama yeqtí yúyánápímmá téta “paá pááqya-qtataare” téta te-yúmá yemmá áqnáabaqa táí-meyamma yímíniye.

maami-kááqáárí-yíráátí-wáyúkámá íma ikatíqa éta yeqtí yúma múte kéyauyoe. yemá tágama-yataaqa Áánûqtunopake máyáa-yuma yemmá anón-aimma téta agamá kautiyábámá íma ikatíq kéoe.

¹¹ kaqtó-wayukama Áánûqtunopakemma yeqtí akoqnáágoma uyátá-maqma anómma kaaqaari-yíráátí-wáyúkáyábámá wáimanibo yemá uyátárai-nakon aúbáqá anón-aimma téta agamá kautínôqtaba kaqtó-wayukama uyátárai-nakoni akoqnáágoma mú mikákáá uyátá-maqma wáipoana wení kaqtó-wayukama yeqtí akoqnáágomma wenaúbáqá aráátiyaba ikatíq kéoe.

¹² maami-káyúkátí yáaikoma miráuma abááq-wáiwákóní yáaikoraa kéiye. yeqtí yúwaraikoni áaikoma minnáe. yáqtoketa kéyikamoe. yemá íma itáa-qtataaqtaba anón-aimma téta agamá kégautoe. ánibo yemá abááq-wáiwákóráá umá yemá yawarápaginoe.

¹³ yemá yeqtí táí-aaíqtabama yú-tiqa í-yátááqá mayánoe. yemá yeqtí yúgoni akaí-yátááqá kéwareta yeqtí kebó-áímmá abarokáq tarôq kéoe. mi-káyúkámá yemá kaayaq-yóyáúkáráq máa-yuma keráwáqtê yagaroqtamá aáwaqa kéneqa keráwáqtí tigae-yátááqá yemá mamá kétimewata keráwáqtí aáwakaqtabama táwí-aaimma ôq-waayukama kéte.

¹⁴ yemá paá aaranaatê kúmiq-yataariq kéeta yemá yeqtí yúgoni akaí-yátááqá waránôqtabama aati-aatimá íma kanaaráq yimuqa yaráiye. yemá aqnú-káyúkámá yemmá makátêwata yetê yagaroqtaréta yeqtí táí-amma kéwaraae. yemá aúyababa-araaq-wayukama máawana Áánûqtuma yemmá yawááq kéumayikaiye.

¹⁵ yemá arupú-amma yuwéta aammá arábaraae. íbêqa yemá Pótorimma áanima kaaqaari-ámúné-náqá Péiraani aammá kéwaraae. min-nákómá wemá otaammá kúyôqtabama móneqa mayéwaine.

¹⁶ minnáyabama Áánûqtuma wemmá aamá awáágúraiye. wemá oótiraa-kakomma waayúkati yáama ámitana mi-kákómá Péiraamma aa urápíké watáama timá ámikaine. ánibo Péiraamma timá ámínanawaq wení aíbôq-aaimma “yuwaíno” téna mi-kákómá timá ámitana tiráine.

¹⁷ miráimanibo maami-tái-wáyúkámá keráwáqtí aúkápimma yeqtí aíbôq-
aaimma íma kéyuwaae. maiq-nómmá káqnáginikaa umá mirá kéoe. konnámá
uwáá yoqmá móra-mara íníkáá umá yemá mirá kéoe. kumayupí maragómmá
mémánóbáqá Áánûqtuma yeqtí márûqa yokaa kéumayikaiye.

¹⁸ yemá yeqtí tái-aiqtabama anókaq ááyama téta yúma mamé uí-áímmá
kéte. yemá náayuwabi tái-amma paábaq yuwánéta maqmá aónaa-yuma yemá
yúránánámá aí-áímmá téta makáqma kéyimonaae.

¹⁹ yemá yú awaatuqmá paá umáginon-aimma kétémanibo kúmiq-yataakoni
akoqnáágoni aménáápáqá ánná-wayukaraa umá mááe. ítáaro. móra-yataakoma
waayúkagomma uyátana wení akoqnáágoni aménáápáq yiwíqma yíkáimma mi-
káyúkámá íma yú awaatuqmá paá kéumagoe. ímiye. yemá mi-qtátáákóní ánná-
wayuka mááe.

²⁰ waayúkama ketáái uyátárai-naqa mamá atóbamatikanin-naqtaama
Îtu Káríqtomma kététaboata táwî-aikoma yemmá yaútûma ikúyikainabike
yubíqtuweta kóíya-yuma móragaraq maami-táwî-ákómmá íma ayuwáiyana
yemmá uyátaino.

²¹ mi-káyúkámá náayuwabi yemá Áánûqtuni arútáin-aqtaba íma ítáa-yuma
yemmá uyátá-maqma taíbaq paru-yátáákómá kéyimiye. yemá wení arútáin-
aqtaba kétémanibo wení aokaq wakúyikarain-aipikemma yinaaéma kéo-
kayukayabama paru-yátááqá íyiminiye.

²² mi-kátáámá naayóbáqá tiráan-aimma yeráwáqtábá wáíye. minnâ
“iyákómá yeqtí múmá yauwéqma kéíye.
ánibo pógoma nommá pétuwetama
yauwéqmeta yobí kowammá wáékááq-waekaaq kéoe.”
téna min-áímmá Áánûqtuni agamatá-kánnáábí kétiye.

3

¹ ketí tíkáin-aanabo, maaminnáma ketí anaaékaq-ubae. maami-kááyáq-
áúbánápómá arutáinaiq ínôqtaba kemá keráwáqá túyánámmá ítama arupú ígáae
téq kéténe. ánibo ketáái uyátárai-naqa ketáá mamá atóbamatikanin-naqa Îtu
Káríqtoma wení timáyíkarai-kayukati yáanapo keráwákáq timá tímikain-aimma
taákaq maraígáae téq kéténe.

² missing?

³ áqnáabaqa maannáyaba taákaq máráaro. aqtó-kánááráqá yaímma-wayukama
paá yeqtí yúgoni akaí-ááímmá waránoe. yemá keráwáqá aábê-aimma timá-
tiketa

⁴ maará téta tínoe: “wemá ‘yauwéqma kumónúne’ téna aamá timá akoqnáá
umákaimma íyabiyo? náakaraq máíyo? ketibotáámá áqa puyéqéta owana máqte-
qtataakoma maramá pááq kéitana wáqe-uraimma móraiq umá wáíye.” téta yemá
tínoe.

⁵ miráimanibo maami-káyúkámá naayóbáqá Áánûqtuma aamá kétéitana maa-
márámá pááq uráiqtabama yemá yaákaq ínôqtabama íma kéyikaiye. nokáké
maramá tarôq umáráitana maragómá nopíké utaráíye.

⁶ naayóbáqá maramá tarôq umákaitana ayáqtáá-kanaama kóitana anaaékaqa
Áánûqtuma nommá yúwáitana auténa maa-márámá yawááq-urena miráuma
naayó-márágáráq wení tái-wayukagaraq yawarápatukaiye.

⁷ íbêqa Áánûqtuma wemá yainái-kánáyábá awé kéíye. wemá maa-márágáráq
wíyôpakaraq wakúyikainata mikáq máiyana min-áwáátáqá yainái-kánáámá
pááq íniye. mi-kánááráqá wemá maa-márágáráq wíyôpakaraq iranápó
yawarápatuwainata tái-wayukama yemmá yainéna mamá yawarápatumayikaniye.

⁸ tíkáin-aanabo, maannáyabama íma tiwimmá kaaro. ítáaro. móra-wagaagaraq taígani-karitimaatima (1,000) uyátárai-nakotema móraiq kéiyé. wetábámá taígani-karitimaatigaraq (1,000) móra-wagaagaraq móraiq kéiyé.

⁹ uyátárai-nakoma wení timá akoqnáá umákain-aiqtabama íma káwikaiye. yaímma-wayukama mirá téta yúyánámmá kéitaamanibo wemá íma káwikaiye. ímibo wemá aú pukáipaq awé i-náqíye. ánibo wemá waayúkayaba yeqtí kúmiq-yataapike waeraígáae téna yiwé kéiyé. yemmá yawarápaiyabama íma kákaitanaboana Áánûqtuma yiwé kéiyé.

¹⁰ miráimanibo uyátárai-nakoni yainai-kánáágómá miráuma moyán-nákáá umá “íma kumíniye” téq túyánámmá itáiyán-awaataq kumíniye. mi-kánááráqá wíyômma anókaq áama káayena panane umáginíye. aabaúgógáráq wiyókágáráq wíyôkogaraq iramá kamá káuma ánataginoe. maa-márágáráq máqte-qtataakaraq maa-márábí wáimma iramá kamá káuma ánataginoe.

¹¹ keráwáqá itáiyana máqte-qtataakoma miráuma ánataginimma íbêqa keráwáqtí táaikoma náaraq ínáyô? Áánûqtuqtaba aokaq-wáyúkámá wenáwíkaq máqte-qtataariq oníq umá keráwáqá mirá-oro.

¹² keráwáqá mi-kánááyábá awé kéeqa mi-kánááyábá kumíkáae téraq keráwáqtí mayaígómmá mirá-oro. mi-kánááráq wíyômma iramá kamá káuma ánataginana aabaúgógáráq wíyôkogaraq wiyókógáráq iramá kamá yaeq-yaeq umáginoe.

¹³ miráimanibo “aúge-kiyokaraq aúge-maragaraq wániye” téna Áánûqtuma ke-qtáámá timá akoqnáá umátíkaraiqtaae. mibáqá máqte-qtataakaraq máqte-kayukagaraqa Áánûqtun-aurakaqa kateko umá mánoe.

¹⁴ ketí aanábó-wáyúkáo, keráwáqá mi-kánáámá awé kéeqa móra-mora-yuma kaayoné-yátáapí máero. Áánûqtumma ôriq umá timuqá marakaíyábá maqmqá aónaaro. kúmiq-yataariq í éq otaammá íkuinoqtabama maqmqá aónaaro.

¹⁵ taákaq máráaro. ketáái uyátárai-nakoma keráwáqá mamá atóbamatikaniqtaba kákaitana wemá aú pukáipaq awé kéiyé. ketáái tíkai-tibaqawaaraa-naqa Póroma maaminnáyabama keráwáqtôpaq Áánûqtuni itái-yátáápíkémá áqa agamá tímikaiye.

¹⁶ Póroma wení máqten-aubabimma uyátárai-nakoni yauwéqma kumíní-kanayaba kágayaiye. yaímma-yataaqa agatái-waigoma ítama tágaiyabama íma oya-aaq kéiyé. yaímma-aama íma ítáa-kayukama yemá Ítukaq itáíq-itaiq íyábámá íma akoqnáá kéeta wenáagomma wáeqma kaaqaari kéte. káqon-aikaraq Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábímmá kaaqaari tiráae. mirá kéeta yemá yanamááríq yeqtí yúraqa yawarápai-yataaqa mamakáae.

¹⁷ ketí aanábó-wáyúkáo, keráwáqá áqa minnáyaba kéitaae. miráinaqa atéráaro. Áánûqtuma keráwáqá abaúmá ánûqa yamátikai-qtataapikemma káqo-kayukama íma iyuwáiyatawaq yemá yeqtí otaakáráq íarutainiq íya-qtataaqnapoma keráwáqá íyabitero.

¹⁸ ímibo uyátárai-naqa Ítu Káríqtoni íráqô-qtataakoqtabagaraq itái-yátááqtábágáráq ítame uíq-uíq oro.

wekáqá tágama-yataaqa íbêqa aati-aatimá wáimma watúq-watuq umá wániye. miráuma wáino. kemá Pítáae.

1 Yóáane

¹ Aagómá maa-márámá íma pááq uráitana wemá máqe-uraiye. ketáá wenáama ítareqtaa wemmá ketáái túrannapota aónareqtaa tiyáákakeqtaa wenaneqá ánêkukaunatae. Aagómá wenáaimma matúq-matuq umá mái-auwaraimma wáiyee.

² maami matúq-matuq umá mái-auwarai-naqa wemmá ketáá aónaraunaboaqtaa ketáá keráwáqá kétima-timunatae. Ítu Káríqto matúq-matuq umá mái-auwarai-naqa naayóbáqá aboátê máqena wanamááríq kumma tiráátiraiqtaae.

³ miráipoana ketáá móra-tuyanakaq ketibotêtaagaraq wanáaniko Ítu Káríqtogaraq yokéqtaa nóinabi aónareqtaa ítarauna-yataaqa timá tímikaunatae. ketáámá kétima-yimunataama minná keráwákárq mimórá-túyánákáq maraígáae téqtaa kétunatae.

⁴ keráwáqtí timuq-yatáákómá mútúq pááq íniye téqtaa maami-qtátááqá keráwáqtôpaq kágayaunatae.

⁵ ketáámá maamin-áímmá Áánûqtuni áanikonopake ítareqtaa keráwáqá kétima-timunataama minná mirá-uráiye. Áánûqtuma ómmá máiyee. wepímmá móra pááqyamma íma kumayuq-yatááqá wáiyee.

⁶ abo ketáá téqtaa “Áánûqtugaraq móra-tuyanakaq kémarauunatae” tennatáámánibo ketáá kumayuq-ápí Áánûqtu íma máikaq uréire kéeqtaa minná kaaqaarimá kéteqtaa íma árain-apimma kémaunatae.

⁷ aanibo ópí tágaipin-amma Áánûqtu máikaq uréire kéeqtaa miráonataama ketáámá kímora-tuyanakaq maqmá yáatáá kéumayaunanataa áanikom Ítuni naagómá ketáái kúmiq-yataaqa tete umá ketirunóbáqtáá mamá aúgen-auge kéumatikaiqtaae.

⁸ “kepíqtáá íma kúmiq-yataaqa wáiyee” tennatáámá minná kenamááríqtaa ketáái tíyakomma kaaqaari kétima-kaunananata árain-aain-aimma kepíqtáá íma wáiyee.

⁹ ketáá Áánûqtuma paá timá ámenunataama, nói-kumiq-yataarirabi ketáámá uráunataama miráinana wemá ketáái kúmiq-yataaqa mamá awikáqtuwainanama ketáái kúmiq-yataakoni anónnáma íma paá wániye. Áánûqtu aati-aatimá yabíqma kateko umá máinapoana ketáái táí-yataaqa wemá tete umá tirunóbáké paábaq kématuwena aúgen-auge kéumatikaiqtaae.

¹⁰ Áánûqtu maará kėtiye. “máqte-kayukama kúmiq-yataariq urááe.” téna kėtiye. ááqibo ketáá téqtaa “kúmiq-yataariq íraunatae” téqtaama aanibo min-áímmá minná “Áánûqtuma kaaqaari-naré” téqtaa kétunanataa Áánûqtuni watáagoma kepíqtáá íma kéwaiye.

2

¹ pááqya-noiyapo, kúmiq-yataariq ígaae téq kemá maami-qtátááqá kágayaune. ááqibo kúmiq-yataariq íyana móra-nakoma tíwáqnaa ínîn-naqa Ítu Káríqtomiye. wemá wenamá íma kúmiq-yataariq uráibo kateko-yatáákón áai-nakoboana ketáái táayabo ínîn-naqa máiyee.

² kenamá ketáái kúmiq-yataaqtaba ípukaibo máqtemma maa-márábi-káyúkátí kúmiq-yataaqtaba pukáiyee. miráipoana Ítuma ketáái kúmiq-yataakoni ápéqa máiyee.

³ Áánûqtuni ámáan-aimma itéqtaa miráonataama ketáámá áraimma kanaaráq aónanunatae. Áánûqtumma káonaunatae.

⁴ móra-nakoma téna “kemá wemmá aónaraune” ténamanibo wenámáan-aimma iténa mirá ikéena wemá kaaqaari-náqá máitana árain-aain-aimma wepímmá íkéwaiye.

⁵ ááqibo móra-nakoma wenámáan-aimma iténa mirá kéitanama wepímmá Áánûqtuni akaí-yátááqá ógiqma pááq umá wániye.

⁶ móra-nakoma téna “kemá wepí kémaune” ténama wemá Ítu Káríqtoma máqe-urainikaa móraiq umá maíno.

⁷ tikái-kayukao, kemá maan-ámáán-áímmá íma aúgen-amaan-aimma kágatimune. ááqibo maaminná naayón-ámáán-áímmá kágatimune. keráwáqá naayóbáké ítameq utáámibo

⁸ maamin-aúgen-ámáán-áímmá áraimma Ítupi miráurainikaa umá íbêqa keráwápí mirá kéiyé. kumayuq-yátáákómá kéyatamakitana ókómá keráwápí ógiqma pááq umá wáipoana mirárará umá maamin-ámáán-áímmá aúgema wáiyé. minná árain-okoma íbêqa kétagaiye.

⁹ móra-nakoma téna “kemá ókóní aapí kémaune” kétenamanibo Ítu Káríqtomma arummá amî-naqa áyámma kéumakenama wemá paá kumayupí máiyé.

¹⁰ ááqibo wení ábâkoraa-naqa Ítu Káríqtomma arummá amî-nakomma kákainanama ókóní-aapi kémaitana wemá waayúkama otaa-qtátááriq íkéumayikaiye.

¹¹ ááqibo wení ábâkoraa-naqa Ítu Káríqtomi aanábómá áyámma kéumakenama kumayupí kémaiye. kumayuq-yátáákómá aúramma kégaropa-makaipoana wemá náakarabi uréire kéena íkaonaiye.

¹² pááqya-noiyapo, Ítu Káríqtoma keráwáqtábá pukáipoana keráwáqtí kúmiq-yataaqa áqa mamá yukéna awikátukaiye.

¹³ ketibóutaa, áaimma áqtaraikake máqe-urainaa Ítu Káríqtomma wemmá káonaapoaqa keráwáqtôpaq kemá kágayaune. maabuiboákaao, keráwáqá mamá Táí-nakomma márúte yukáápoaq kemá keráwáqtôpaq kágayaune. pááqya-noiyapo, keráwáqá ketibotáá Áánûqtumma káonaapoaq keráwáqtôpaq kemá kágayaune.

¹⁴ ketibóutaa, áaimma áqtaraikake máqe-urai-naqa Ítu Káríqtomma wemmá aónaraapoaq keráwátôpaq kemá agatáune. maabuiboákaao, Áánûqtun áabi keráwáqá akoqnáá uréq Táigo-nakoma uyáqtá-maqma máápoaq keráwáqtôpaq kemá agatáune.

¹⁵ maa-márágón áaikokaraq maa-márábi-qtátáátábágáráq ítikaino. móra-nakoma maa-márábín-ámmá kéwaraitanama ketibotáái akaí-yátááqá arupimmá íma wáiyé.

¹⁶ wenaúgon amuq-yatáákáráq aúrananna aí-yatáákáráq aweké kuí-yatáákáráq Áánûqtunopake íma iráibo mirái-qtataaqa maa-márábíké-qtátáaré.

¹⁷ máqtemma maa-márágóní waayúkama yúrananna káetama maami-qtátáákáráq maa-márágóní waayúkagaraq paábaq yátamakinoe. ááqibo móra-nakoma Áánûqtun aúyánámmá warénama matúq-matuq umá paá mániye. Ítu Káríqtomi webóé.

¹⁸ pááqya-noiyapo, maannáma aqtó-kánááráq íye. keráwáqá ítaraae. Ítu Káríqtomi anómma webó-náqá íniye. íbêqa netuqyaa Ítu Káríqtomi webó-wáyúkámá áqa irááe. miráitaqtaa káonaunatae. mi-kánáámá aqtó-kánááráq íye.

¹⁹ Ítu Káríqtomi webó-wáyúkámá yaímma keqtáábíké kóuraamanibo yeráwáqá íma keqtááráá umá máqe-uraae. yeráwáqá keqtáágáráq móra-yuyanakaq

marétaraatati ketáátê máneta oné. ááqibo tiyuwéta keqtaábíké káouraapoata íma ketáái árai-kayukama kétiraateqtaae.

²⁰ ááqibo keráwáqá máqte-kayukabike Aokaq-nákómá tiwíkaipoaq máqte-qtataaqa árainma kéitaae.

²¹ árain-aain-aimma íma kéitaawapoaq íkagatimunabo árain-aain-aimma keráwáqá áqa kéitaawapoaq kemá kágatimune. keráwáqá kéitaae. árain-aipikemma móra kaaqaari-áímmá íma kanaaráq páaq kéíye.

²² nááwaq kaaqaari-náqá máíyo? “Ítuma íma Káríqtoma máíye” téna aboáqtábáqaráq áanikoqtabagaraq wakaráina-naqa wemá kaaqaari-náqá Ítu Káríqtoni webó-naré.

²³ náawabi Áánûqtuni áanikoqtaba wakaráinama Áánûqtu wetê ímaipoana kéqo-keq-yataariq íumakaniye. náawabi áanikomma arummá kámenama aboámá wetê máíye.

²⁴ aamá áaimma áqtaraikake ítaraamma tirupi yuwáiyana maíno. tirupi yuwáiyana kémainaraq keráwáqá móra áanikopikaraq aboápíkaráq mánoe.

²⁵ Ítu Káríqto timá akoqnáá umá tiráíye. “matúq-matuq umá máí-auwaraimma timínénataa keqtaámá timá akoqnáá umátíkaraiqtaae. kaaqaari-wáyúkámá keráwáqá árain-apike

²⁶ tiwíqma paábaq tiyuwánéta kéoe. minnáyaba kemá kágatimune.

²⁷ ááqibo Aokaq-Áágómmá tímikaitana paá keráwáqá ku máipoaq keráwáqá káqomma tirááti-naqtaba ítikaniye. wenamá máqte-qtataaqtaba kétiraatena kétima-timenataa aanibo nóinabi kétiraatena kétima-timenataa iqtáámá árain-aain-aimma wáíye. kaaqaari-áímmá íma wáíye. ááqibo Aokaq-Áágó nóinabi tiráátiniq umá Ítu Káríqtopi máero.

²⁸ pááqya-noiyapo, Ítu Káríqtopi kémaiýana wemá yínaqtaa wemmá káoneqtaama mikáq wenaúbáq tige-tigae iéqtaa kanaaráq itó-uma mánunatae.

²⁹ keráwáqá aónaraae. Áánûqtupimma kúmiq-yataaqa íma wáíye. kateko-yatáákón áaimma máíye. móraiq umá kateko-yatáákón áai-kayukama yeráwáqá Áánûqtu aúgemma maqyíkáráíye.

3

Áánûqtun-araabitie.

¹ keqtaáyábá akai-yatáaqá abó “íráqône” téqtaa ketáámá wenaráabitie tenúnatae. miráipoata yeráwáqá Áánûqtuma íkaonaapoata maa-márábí-káyúkámá ketáágáráq ítimonaraaqtaae.

² tíkai-kayukao, íbêqa Áánûqtuni áráabititaa máunataamanibo anaaékaq nóikaakanaq mánunataabiyo? íbêqa ketáá íma ítaraunataamanibo ketáá ítaraunataama wemmá aónaraunaboqtaae weráá umá mánunatae. mikáq wenáaimma mútûq kanaaráq aónanunatae.

³ máqtemmá wekáq yirummá kámeta awé íya-kayukama Íturaa-kayukama yeráwáqá kúmiq-yataakon-aaq íkatéta nékaq mááe.

⁴ móra-nakoma kúmiq-yataariq kéena wemá aamá aúmatan-aimma kéyawitiye. kúmiq-yataaqa maannámiye. Áánûqtuni ámáan-aimma yawiténama kúmiq-yataaqa mi wáíye.

⁵ keráwáqá aónaraae. wemá aúgaraq-naqa aúkaimma wemá ketáái kúmiq-yataaqa matuwáínayataba kukáíye. Ítupimma íma kúmiq-yataaqa wáíye.

⁶ morá-nakoma Ítu Káríqtopimmo kémaenama kúmiq-yataariq íma umáena wíniye. ááqibo kúmiq-yataariq umáena kéwenama wemmá íma ítarena íaonaraiye.

⁷ pááqya-nóiyapo, móra-nakomma íyuwaiyanawaq árain-apike tiwíqma paábaq tiyuwaíno. náawabi kúmiq-yataariq íumaena wína-nakoma Ítuma kateko umá máinikaa umá mániye.

⁸ náawabi kúmiq-yataariq umáena wína-nakoma wemá Tááqtaani áaimma kémayaiye. Tááqtaama áqnáabaq áaimma áqtáraikake aati-aatimá kúmiq-yataariq umáena kéuiye. miráipoana Áánûqtun-aanikoma Tááqtaani mayaímá matuwáínayataba kukáiyé.

⁹ ááqibo náawa-naawanabi Áánûqtuma marákáraitanama aati-aatimá íma wení kúmiq-yataariq umáena kéuiye. Áánûqtuni kateko-yátáákón ayu-qtatááqá wepí máipoana wemmá Áánûqtu marákáraitanama kúmiq-yataariq íma kanaaráq umáena kéuiye.

¹⁰ miráinaqtaa náayubi Áánûqtuni árábíti máewata náayubi Tááqtaani árábíti maíyamma yimónanunatae. náayubi íma kateko umá máeta kúmiq-yataariq umáe uyetáma yemá Ítumma yirummá áme-kayukayaba íkéyikaitata yeráwáqá Áánûqtuni árábíti íma mááe.

weqtábá kákaina weqtábá kákaina umá máero.

¹¹ maamin-áímmá áqnábake minnámo ítaraamma weqtábá kákaina weqtábá kákaina umá mánatae.

¹² ketáá íma Kááinaraa umá mánatae. anómma Táí-nakoni iyápómá wenábâkomma ikákaimma nôraq itanawáq wemmá ikákaiyo? minná wení mayaígómá táígoni itana ábâkoni mayaígómá íraqôniq itanabóana ikákaiye.

¹³ ketíbâqawaayuo, maa-márábí-káyúkámá íyammo kéumatikaiyama íma iyánáaq oro.

¹⁴ máqtemma Ítun anaaé wáráa-kayukama keqtáámá kétékaipoaqtaa aónaraunataama tirun-íyápómá puí-yátáákómmá yátamaqtuweqtaa matúq-matuq umá máí-auwaraiqtaa yabékuraunatae. ááqibo náayubi Ítun anaaé wáráa-kayukayaba íkeyikaipoata yemá puí-yátáápí paá mááe.

¹⁵ móra-nakoma náawabi Ítun anaaé wáráin-abakoraa-naqa áyámma kéumakenama aúyánápí ikámma púimma wemá yíkaminakaa-nare. keráwáqá aónarae. waayúkama yíkamiya-kayuka matúq-matuq umá máí-auwaraimma ímatokaae.

¹⁶ maaminnâ nóinabi akaí-yátáákón áaiqtaba tiráátiraiqtaae. Ítu Káríqtoma keqtááyábáé téna pukáiyé. miráinaqtaa ketáámá ketáái aanábó-yátábátáá kanaaráq puyónatae.

¹⁷ móra-nakoma náawabi áwáqnaa í-yátááqá matokáinama Ítun anaaé wáráa-kayukabike móra-nakoma náawabi áwáqnaa í-yátááqtábá kákaitana aónaraimanibo weqtábá wenáyakoma aúyakuraitana íámikaimma Áánûqtuni akaí-yátááqá wepímmá kémaiyo?

¹⁸ ketí pááqya-noiyapo, ketáái tikaí-yátáákómá watáama paá tóyaukakenaimma íwaino. ketáái tikaí-yátááqá áráimma yiráátéqtaa máqte-qtataariq ónatae.

Áánûqtun aúbáq ikatîq íena itó-uma akoqnáá umá mániye.

¹⁹ máqte-qtataariq onna-yátáákótáá ketáái tikaí-yátááqá áraimma yiráátéqtaa miráona-yataakotaa Áánûqtun aúbáq akoqnáá umá kanaaráq itó kéunatae.

²⁰ ketáámá kenamáárîq ketúyánákótáá ketúbi maránimma minnáyabagaraq Áánûqtuma kéitaiye. Áánûqtu ketúyánákótáá uyátá-maqma máitaqtaa káonaunatae. wemá máqte-qtataaqtaba kéitaiye.

²¹ tíkái-kayukao, ketúyánákótáá ketúbi ímarinaqtaama Áánûqtuni aúbáq akoqnáá umá kanaaráq itó-onunatae.

²² wenámáan-aimma kéiteqtaa miráonaboanataa aati-aatimá amuqá maráina-yataariq-aatuqma onanataámá nói-qtataaqtababi ítána-yataaqtaa wenôpake paá mayánúnatae.

²³ maaminnâ wení ámáan-aimma mirá-uraiye. áqnáabaqa wenáanikoma Ítu Káríqtokaq tirummá áméro. ááqibo “káqomma weqtábá kákaina weqtábá kákaina umá máero.” téna Ítuma wemá timá tímikainiqtaa ónátae.

²⁴ náawabi maami-kááyáq-ámáán-áikárátá kéitena miráina wemá Áánûqtupi kémaitana Áánûqtu wepí kémaiye. Áánûqtu wení Aágoma timá tímikaiqtaama “Áánûqtu keqtáábí kémai íyabiyo” téna kétiraatiqtaae.

4

Áánûqtuni árain-aagogaraq waátâgaraq.

¹ tíkái-kayukao, íma máqten-aagokaqa tirummá áméro. maqmá aóna-aona umá aonáiyana Áánûqtunopake kéi-nare. netuqyaammá kaaqaari-áikaráq-wáyúkámá maa-márábímmá uréire kéoe. táí-aagoma yirunóbáqá máitana mipíké táí-aimma kéiyee.

² miráuma aágoma Áánûqtunopakenabiyaa maqmá aóna-aono oro. maamin-áágómá téna “Ítu Káríqtoma aúgaraq-naqa aúkéna Áánûqtunopake kukáiyee” ténama wemá Áánûqtunopake kéiyee.

³ ááqibo maamin-áágómá téna “Ítu Káríqtoma aúgaraq-naqa aúkéna Áánûqtunopake íkukaiye” ténama wemá waátâe. Áánûqtunopake íirena wemá Ítu Káríqtoni anómma webó-nákónôpake kéiyee. minnýaba “keráwáqá atéráaro” téq timá tímikaunaae. “Ítu Káríqtoni webó-náqá yíniye” tiráunama áqa ya máiyee.

⁴ páaqya-noiyapo, keráwáqá Áánûqtu matíkaraiipoaq wenaráabiti mááe. keráwápí mái-nakoma uyátá-maqma maa-márábí-náqá máipoana keráwáqá maamin-tái-áágómá yemmá uyátámakuraae.

⁵ yemá Ítu Káríqtoni webó-wáyúkámá maa-márágóní waayúkamoee. maa-márágóní waayúkama máapoata yeráwáqá aamá temmá maa-márágóní waayúkama kéitaae.

⁶ ááqibo ketáámá Áánûqtu matíkaraiipoaqtaa wenaráabiti máunatae. náayubi Áánûqtumma aónaa-kayukama ketáái táama kéitaae. aanibo náayubi Áánûqtuma íma maqyíkárái-kayukama ketáái táama íkeitaae. miráítaqtaa káonaunatae. móra-nakoma árain-aagogaraq-narabi kaaqaari-áágógáráq-narábiyo.

Áánûqtuma akai-yátáákón áaine.

⁷ tíkái-kayukao, ketáámá weqtábá kákaina weqtábá kákaina ónátae. akai-yátááqá Áánûqtunopake kéiyee. náawabi káqowaqtaba ákain-nakoma wemmá Áánûqtu marákáitana Áánûqtumma káonaiye.

⁸ Áánûqtuma akai-yátáákón áaimma máipoana náawabi káqowaqtaba íakain-nakoma Áánûqtumma íkáonaiye.

⁹ kímora wenáanikomma maa-márábí timákaitana aúgen-auwaraimma keqtááyábá mayaígáae téna kukáiyee.

¹⁰ ketáá káonaunatae. árainmma akai-yátááqá ketáái tikaí-yátááqá Áánûqtuqtaba íwáimanibo wení uyátá-maqma akai-yátááqá keqtááyábá árainmma akai-yátááqá wáiyee. minná wemá wenáanimma tímákáitana kumma kaapaq-yátáráq kúpuyena ketáái kúmiq-yataaqaa meyánîq kéumatikaiqtaae. maaminnâ árainmma akai-yátááqá wáqe-uraiye.

11 tíkái-kayukao, Áánûqtummo miraráá umá kákaina móraiq umá ketáá weqtábá kákaina weqtába kákaina ónátae.

12 móra-nakoma íma Áánûqtumma aúrapike aónaraimanibo ketáá weqtábá kákaina weqtábá kakáina onanataámá Áánûqtu kepíqtáá kémainanama wení akaí-yátáákómá kepíqtáá mútûq pááq umá ánataginiye.

13 Áánûqtu wení Aokaq-Áámá tiyúwáitaqtae yáátáá umá kémayaunaboanataa wepí kémaunanataa wemá kepíqtáá kémaiye.

14 ketáámá Ítu Káríqtomma aónareqtaaboataa timá tímikaunatae. aboámá wenáanima Ítumma timákáitana maa-márábi-káyúkámá táayabo ínenataa kukáiyie.

15 náawabi Ítuqtaba “Áánûqtun-aanimiye” téna arummá kámena tin-nákópí Áánûqtuma máitana wemá Áánûqtupi máiyie.

16 ketáámá káoneqtae tirummá kámunatae. Áánûqtu keqtááyábá ôriq éna kákaiye. Áánûqtuma akaí-yátáákón-áaiipoana akaí-yátááqá máiyie. miráipoana náawabi akaí-yátáápí kémaina-nakoma minná wemá Áánûqtupi kémainanama Áánûqtuma wepí kémaiye.

17 yainai-yúpááráq onanataámá táaqa íkáinanataa akaí-yátááqá kepíqtáá mútûq pááq umá ánataginiye. ááqibo maa-márábikáráq káqowaqtaba Ítuma ákáiniq umá móraiq umá káqowaqtabataa tikaíkáae.

18 akaí-yátááqá wárainanama áaqa íkaniye. ááqibo akaí-yátááqá mútûq pááq umá ánataguraitana ikatíq-yataaqa páabaq waqmá kéyuwaiye. móra-nakopimma ikatíq-yataaqa wárainanama agaegóní anónnáma táí-apeqtaba awé íniye. ááqibo náawabi ikatíq kéenama wení akaí-yátááqá mútûq íma pááq uráiyie.

19 áqnáabaqa Áánûqtu keqtááyábá ákaraipoaqtae ketáá weqtábátáá kanaaráq tikaíkáae.

20 móra-nako téna “Áánûqtutaba kétékaiye” kétenamanibo wemá ábâkoraa-naqa áyámma kéumakena wemá min-nákómá kaaqaari kétéiyie. wemmá káonenama wení ábâkoraanataba íkákainanama Áánûqtumma íaonai-waigoma Áánûqtutaba kanaaráq akániyo? íniye.

21 Ítu Káríqtoma maan-ámáán-áímmá tímikaiqtae. náawabi Áánûqtuqtaba kákainanama wenanaae wáraa-kayukayabagaraq akaíno.

5

Ítumma arummá ámîn-nakoma maa-márábi-qtátááqá márúte kéyuwaiye.

1 máqtemma náayubi Ítuqtaba “Káríqtoe minnáma Áánûqtu tímákaraiye” téta tíya-kayukama minná Áánûqtu maqyíkariye. náayubi aboáqtábá yikáinatama aboá maqyíkari-kayukagaraq kéyikaiye.

2 ketáá káonaunatae. minná ketáámá Áánûqtuqtaba tikáinaqtae wení ámáan-aimma taákaq maréqtaama ketáá wenárábitiyabataa tikaíkáae.

3 ketáá Áánûqtuqtabataa tikáinaqtaama wení ámáan-aimma matoránatae. maamin-ámáán-áímma íma ummaa kéyaiye.

4 máqtemma Áánûqtu maqyíkari-kayukama maa-márábi-qtátááqá kanaaráqá márúte ibáq kéyuwaae. ketáái tirummá amí-yátáákómá maa-márábi-qtátááqá uyátá-maqama kétémiqtae.

5 náawaq maa-márábi-qtátááqá kanaaráq márúte kéyuwaiyo? móra náawabi “Ítuma Áánûqtun-aanikoe” téna arummá ámîn-nakoma wemá maa-márábi-qtátááqá uyátewae kéiyie.

Áánûqtuma áanikoqtaba abarokáq kétiye.

⁶ Ítu Káríqtoma nokaráq naaegáráqtábá iráíye. wenamáa noqtábá íraibo nokaráq naae-yátábágáráq iráíye. káqomma Aokaq-Áágómá Ítu Káríqtomma káonena kétiye. ááqibo Aokaq-Áágómá árain-aain-aine.

⁷⁻⁸ kaumo-yátáákómá Ítuqtaba árain-aimma kéte. yeráwáqá Aokaq-Áágógáráq nokaráq naaegógáráq wááe. árain-aimma Ítuqtaba kététa mimórá-yúyánákáq makéta kéte.

⁹ ketáámá nóinainabi waayúkama temmá tirummá kámunatae. ááqibo Áánûqtu nóinainabi tiráin-aikoma waayúkama tiráán-aimma uyátá-maqma kétena maamin-áímmá Áánûqtuma timátukaimma minná wenáanikoqtaba tiráíye.

¹⁰ maamin-áímmá Áánûqtuma timátukaimma máqtemma Ítumma arummá ámê-kayukabi wáíye. náawabi Áánûqtu tin-áikáq íma arummá aménama Áánûqtuqtaba “wemá kaaqaari-náre” kétena Áánûqtu nóinainabi áanikoqtaba tin-áímmá arummá lámíqmena kéuiye.

¹¹ ááqibo minná árain-aimma Áánûqtu timmá mirá-uraiye. matúq-matuq umá máí-auwaraimma Áánûqtu tímikaiqtaama maamin-áúwaráímmá áanikopi wáíye.

¹² náawabi móra-nakoma áanikomma arummá aménama wemá matúq-matuq umá máí-auwaraimma mayániye. náawabi áanikomma arummá íkámenama matúq-matuq umá máí-auwaraimma ímayaniye.

matúq-matuq umá máí-auwaraine.

¹³ keráwáqá náayubi Áánûqtun-aanikon-awikaq tirummá ámê-kayukabaq kemá maa-qtátááqá agatáune. matúq-matuq umá máí-auwaraimma árainma ítareq matáapoq keráwáqtábá agatáune.

¹⁴ wenáyánákáq maréqtaa ketáámá Áánûqtukaqtaa nóiqtababi ítáananataama ketáá árainma káonaunatae. wemá ketáái táaraq ítániye.

¹⁵ ketáái táaraq kéitaiqtaa ketáá káonaunatae. nóiqtababi wekáq ítáananataama wemá áqa kétémiqtaae.

¹⁶ ábâkoraa-nakoma kúmiq-yataariq kéinaa káonema mi-kúmíq-yátáákómá yawááq umá matúq-matuq umá máí-yataapi íkewinaq keráwáqá Áánûqtukaq itáiyana matúq-matuq umá puí-yátáápíkémá Áánûqtuma mamá wemmá aúgen-auwaraimma amíniye. móra-kumiq-yataakoma matúq-matuq umá puí-yátáápi áwíqmena wíniye. minnáyaba “nunamummá tiyo” íketune. máqtemma otaammá kuí-yátááqá minná kúmiq-yataare. ááqibo ókon-oko-kumiq-yataakoma íma mamá puí-yátáápi awíqme wíniye.

¹⁷ máqtemma otáá-qtátááqá minná kúmiq-yataare. ááqibo ókon-oko-kumiq-yataakoma matúq-matuq umá puí-yátáápi íma kéwiye.

¹⁸ ketáá káonaunatae. náawabi Áánûqtu matikárai-nakoma kúmiq-yataaqa íma umáena kéíye. aanibo Áánûqtun-aanikoma wemá kawáá kéumatikaiqtaaboana Táí-nakoma wemmá íma kanaarácq táí-yataariq kéumakaiye.

¹⁹ ketáá káonaunatae. Áánûqtun áráabitataa máunataamanibo tébakaq-wayukama máqtemma maa-márábí-qtátáákárácq Táí-nakoma nôrabi ónááe tí-qtátááqá mirá kéumayikaiye.

²⁰ ááqibo káonaunatae. minná Áánûqtun-aanikoma iréna tiráátiraiqtaae. náawabi árain-Aanuqtuma máima ketáámá árain-Aanuqtupi wenáanikoma Ítu Káríqtopi máunatae. maaminná árain-Aanuqtugaraq maaminná árain-auwaraimma matúq-matuq umá máí-auwaraine.

²¹ pááqya-noiyapo, kaaqaari Áánûqtunopakema nékaq máero. kemá Yóáane.

2 Yóáane

Yóáane páátima monoq-wáyúkámá máa-marukaqa áwíkaan-inikoma páátibi agamá kááyaiye.

¹ kemá móra anó-monoq-nakonopake áwíkaan-inikokaq áwíkai-iniko ení iyápógaraq árain-aain-aikaraq kemá keráwáqtábá kétikaiye. íma kemá kenamáamibo máqtemma aarawaamá árain-aain-aimma ítaraa-kayukama keráwáqtábá ôriq éna káyikaiye.

² maami árain-aimma keqtaábí wáena taákaq-taakaq ínipoana aati-aatimá keqtaábí watúq-watuq umá wániye.

³ ketibotáá Áánûqtuma áanikogaraq Ítu Káríqto yeqtí aokaq íráqô-qtataakaraq arummá yimí-yátáákáráq kaayoné-yátáákáráq keqtaábí wáiro. miráinata maami-qtátááqá árain-aain-aikaraq akaí-yátáákáráq mayánátae.

⁴ kemá itáunama maamin-nóiyápómá árain-amaan-aimma kéwaraawaq timuqá ôriq umá kémarauene. miráuma ketibotáá timá tímikainiqtaa umá kéwaraae.

⁵ tíkáin-iniko, móra ámáan-aimma kágyaune. íbêqa aúgen-amaan-aimma íkagatimupo maaminnáma naayóbáqá áaimma áqtaraikake Ítunopake ítaraae. minná káqowaqtaba kákaina káqowaqtaba kákaina ónátae.

⁶ akaí-yátáákómá mirá kéiye. minná Áánûqtun ámáan-aimma waránátae. mimórá-ámáan-áímmá áaimma áqtaraikake ítaraae. minná weqtábá kákaina weqtábá kákaina ónátae.

⁷ miráipoata netuqyaa-káyúkámá keqtaá kaaqaari-áímmá timá-timinetataa maa-márábí uréire kéeta ye mirá kéte “Ítu Káríqto íma aúma mamá pááq íné kukáiyee.” téta waayúkama kaaqaari kététa yemá Ítumma webómá kágyakaae.

⁸ atéqma máero! keráwáqá íma mi-qtátááqá yúwáaro. ketáámá maaminnáyabataa mayaímá matáunaboq íráqô-qtataaqa Áánûqtu timá akoqnáá umá timínna-yataaqa íma mayáínoe.

⁹ morá-nakoma Ítu Káríqtoni arááti-yataapi íma maéna ááqibo áwábaq kóinanama Áánûqtu mibáq wetê íma máiyee. móra-nakoma Ítu Káríqtoni arááti-yataaqa ítarena Áánûqtugaraq áanikogaraq mibáq wetê máiyee.

¹⁰ móra-nakoma keráwáqtôpaq iréna “Ítuma Áánûqtunopake aúgaraq íkukaiye” téna tin-náqá wemmá íma keráwáqtí naaúpaqa íawiqme iréraq miráono-maaraono téq ítimakaaro.

¹¹ aanibo keráwáqá mirá timákeqa keráwáqá wení ábárawaao máeqa wení táí-yataapi mánoe.

¹² kemá netuqyaan-áímmá agamá timá-timenaq únmananibo kemá íma wan-naabímmá agayánúne. paá kenamáárîq uréq wenóíkaq-wenoikaq káoneqtaa tóyaupike timá-timenunaboana ketáái timuq-yatáápiqtáá mánunatae.

¹³ ketímanaakoni iyápóma yiwíkaan-noiyapoma keráwáqtábá miráo-maraao téta kétimatikaae. áqa kínnae. kemá Yóáane.

3 Yóáane

¹ móra anó-monoq-nakonopake Káéatikaq tíkái-naqa Káéatio, náawanabi kemmá árain-aain-aikaraq ôriq umá kêtikaiye.

² tíkái-nako, kemá nunamummá timákaunana máqte-qtataakaraq enáugogaraq íraqôniq umá mirá kêtikaa kemá aónaraunama enarun-íyápógómá íraqôniq kèiye.

³ yaímma Ítun anaaémo kéwaraa-kayukama uréire éq éta má-tima-timemma “emá árain-aimma kéwaraane” téta tewapóaq kemá emmá timuqá ôriq umá kémarakaune.

⁴ árain-aipimmo ketí iyápó-annamo ítaraanata uréire kèiyanama kemmá íma móra-yataakoma mamá timuq-yatáákómmá uyátá-maqma wániye.

⁵ tíkái-nako, maa-káyúkámá naayóbáqá íkeyimonaanamanibo ááqibo íraqôniq umá yabíqyíkaraane.

⁶ yemá máqtemma yirummá ámê-kayukama emá íragôniq umá yabíqyikaanayaba timá yímikaiye. emô íraqô-qtataaqa kèyime. timáyikaanayaba Áánûqtun-aurakaqa íraqôniq kèiye.

⁷ uyátárai-nakotabae téta uréire kéowatamanibo oótanaa óqtamma paá Ítuma arummá ámê-kayukabike matááe. óq-wayukabike íma matááe.

⁸ ketáá kenamáárîq yiwíqmataa ketáái waayúkaiq umátaa árain-aikoni mayaimá yegárâq kémayaunatae.

⁹ kemá káqon-aubama agatuwáunana Ítun-anaaemo wárâa-kayukabaq wimánibo Tiótarapima wemá wenáakaq waabá-káyúkátí yúrikaqa “anómma mánaae” ténaboana keqtáámá ítiwirainenataa kèiye.

¹⁰ kemô yéqa má-tima-timenune wemá yaímma-yataariq kêtiba wemá táí-aimma keqtábá kétena Ítuni aamô maméta ye-káyúkámá íkeyiwiraiye. óqo yeqtí naaúpaqo yiwíqmeta íné o-káyúkámá mamá aammá káunikena “íma yiwíqme yero” téna aammá áunikaraiye. óqo yiwíqmeta íné o-káyúkámá yemmá monoq-wáyúkábiké kéwaqtuwaiye.

¹¹ tíkái-nako, táí-yataakoni amé mékaan íuwo. paá íraqô-qtataakoni amé mékaa uwo. ááqibo íraqô-qtataariq o-káyúkámá minná keráwáqá Áánûqtun-araaqa mááe. aanibo táígo-qtataariqo íya-kayukama minná yeráwáqá Áánûqtuma áraimma aati-aatimá íkaonaae.

¹² Timítarima máqte-kayukati yúrikaqa íraqô-naqa máitana wení íraqô-mayaima wenáaiqtaba kêtiraatiye. ketáámá mórai q umá íraqôn-aimma weqtábá kêtunataama minná árain-aimma túnna-taama keráwáqá ítaraae.

¹³ kemá taíganin-aimma agayánáaq únmananibo íma kenamáárîq kemá wannabí agayánúne.

¹⁴ miráitaq kemá túyánámmá itáúnama páátákáá timónéq aanibo keráwákárâq mi-qtátáátábá mórabi máeqtaa watáá-wataa tenúnatae.

¹⁵ kaayone-yatááqá keráwáqtê wáino. ketáái aanábórâq ketí miráoro-maaraoro-aimma móra-mora-yuma timá yímero. kemá Yóáane.

Yúti

¹ kemá Yútie. kemá Ítu Káriqtoni mayaí-nápóaq kemá Ítuni ábâkoma Yêmitimma ábâkomune. kemá maami-páátimá Áánûqtuma yááyarai-kayukayopaq kágayaune. mi-káyúkámá náayubi ketibotáámá Áánûqtuma wení akái-yátáápi kémaewana Ítu Káriqtoma yabíq yíkaraiye.

² Áánûqtuma paru-yátáákáráq tiména kaayoné-yátáákáráq tiména akái-yátáákáráqá keráwáqá timíniye. mi-qtátáákómá keráwáqtôpaq ókaraq-okaraq páaq íniye. minnýaba ôriq umá keráwáqtábá kêtikaiye.

kaaqaari-áímmá yirááti-wayukati yáaimma.

³ ketí aanábó-wáyúkáo, áqnáabaqa kemá túyánámmá ítátuweq keráwáqtôpaq aúbama agamá Áánûqtuni yauwéqma máqtemma tiwíránénataa iqtábá min-áímmá agayánáá kéunamanibo keráwáqtí itáíq-itaiq umá mái-yataaqa Áánûqtuma wení waayúkama tímikaimma minnýaba yáqtoqma akoqnáá ígáae téq kemá keráwáqtôpaq kágayaune. minná

⁴ yaímma-wayukama keráwáqtí aúkáapi aúpáq yamááwaqtaa íkáonaunatae. mi-káyúkámá íma Áánûqtuni waayúkama mááe. Áánûqtuma wenámáakoni íráqô-qtataaqtaba yemá aagómmá mamá kéwaeraae. yemá mirá kéopoataa yeqtí táiyaaímma paátataare ténátaae. Ítu Káriqtoma ketáái kawáá-náqá ketáái uyátárainakoma wemmá yemá káwetatuwaae. naayóbáqá Áánûqtuni agamatá-kánnáábí téna mirá-káyúkámá Áánûqtuma mamá yawááq-umayikaniye.

⁵ keráwáqá maamin-áímmá ítama arútaraamanibo kemá keqnáámmá timá taákaq ónúne. uyátárainakoma Ítiráaeo-wayukama Íqtíbibake yauwéqma yiwíkaimanibo anaaékaqa mi-káyúkámá wekáq arummá íma ámikaa-kayukama yemmá yíkamitata puqmá ánataguraae.

⁶ taákaq máráaro. naayóbáqá Áánûqtuni kaqtó-wayukama yaímma móraawaataq yimuqá maqmá íma máqe-uraabo Áánûqtuni marûpake yuwéta kóuraae. uyátá-maqma anón-naapaamma mayánáae téta owana yemmá Áánûqtuma kumayuqnóbáqá aménáápáq mibáq akoqnáá-annama kú-yikaraiye. Áánûqtuma anó-kanaaraqa wemá yemmá mamá yawááq-umayikaniye.

⁷ táí-wayukama Tótômabakaraq Komóraabakaraq káqomma waaqókáq móramarukaq-wayukayabagaraq taákaq máráaro. mi-márúpáké-káyúkámá Áánûqtuni kaqtó-wayukama oníkáá éta kumari-ááímmá tarôq kéowanaboana aati-aatimá matúq-matuq umá káíq-kaiq inírábí kautínoe. máqtemma kaaqaari-áímmá yirááti-wayukama Áánûqtuma yeqtí táí-meyamma yimíníqtaba máqte-kayukaraq abarokáq timá kétégaiye.

⁸ miráuma mirá-káyúkama máqte-maqte kaikáá umá káonaawana minnágoma mamá íyaqnobaqa yíkáiniq itata yeqtí yúbima táí-yaaímma mamá tarôq kéoe. Áánûqtuni náápaaqtabama pááqya-qtataarabiya téta yúyánámmá kéitaae. Áánûqtunopaq-wayukayaba aamá timá márúte táíq kéumayiketa kéoe.

⁹ uyátá-maqma anó-kaqto-naqa Mááíkoroma wegáráq íma mirá-uraiye. Tááqtaate wenáubi-kenaubi maréta Mótetini aráaq-auma náawaq mayáníyô téta minnýaba tirááye. áaqibo Mááíkoroma wemá náápaakaraq-naqa íma kanaaraq máenaboana Tááqtaama timá márúte yukáimanibo wemá tiráine: “uyátárainakoma emmá timá márúte táíq umákaniye.” téna Mááíkoroma tiráiyee.

¹⁰ miráimanbo mi kaaqaari-áímmá yirááti-wayukama móra-yataakoni áaimma íaonaraa-qtataakoqtabagaraq táí-aimma kéte. aónaa-qtataaqa aónaraamma miráuma pó-iyakoni yáaika umá káonaae. ánibo mirán-ááikómá yemmá mamá táíq kéumayikaiye.

¹¹ táí-meyamma ôriq umá mayaínóe. Kááinani áaikaan-aaimma kéwaraae. yemá waayúkama yiráátéta paá meyáqtábá yeqtí yúma yíméwata kéqoke-tai-aaimma tarôq éta Béiraaraa kéoe. Áánûqtuni anaaéma íwareta Kóraama miráurainikaa kéeta mirá-qtátááriq kéeqtaboata yemá táíq kéumagoe.

¹² aanábómá áikuteraq mórabike aáwaqa kéneqa mi-kaaqaari-áímmá yirááti-wayukama yigaemá íma wáiniq umá táí-yataariq aborokáq kéopoata anannayátááqá yemá yubairáinikaa úma mááe. yeqtí yúyaba-aatuqma yúyánámmá kéiteta uwáágoma konnámmá mamá paábaq yúwáitana aaqá íma yiníkáá umá mááe. yeqtí watáagoma miráuma aaqá íma yiníkáá kéumagiye. miráuma yaagómá arammá iyai-kánááráqá arammá íma iyáinikaa umá mááe. yemá miráuma yaamá aayákagitatapoata ánûkaraq áaipike yayútuwaanikaa umá mááe. yeqtí watáagoma miráuma arammá íma iyáinikaa kéumagiye.

¹³ únókómá anón-iyaraa kémetaitana yeqtí otaa-qtátáákómá anannagaregoráá umá ámûraaq mayaq-mayaq inikáá umá mááe. ánibo yemá miráuma aabayákáké wiyókómá paá uréire umáginikaa kéoe. yeqtí yirááti-yataakoma arupú umá íma kéyiraate. yeqtí márûqa anó-kumayuqnobaq Áánûqtuma yeráwáqtábáé téna yíkaraine minnáyaba mi-káyúkama mibáq matúq-matuq umá mánoe.

tái-meyamma yemá mayánóe.

¹⁴ Ênôkima abapaké kaayaq-nápóana wemá Áátaani anaaé pááq-urena wemá mirá-káyúkáyábá naayóbáqá amuné kuténa wemá maará-tiraine: “aónaaro. uyátárai-nakoma wení taíbaq netuqyaa aokaq-káqtó-wáyúkátê kumíniye.

¹⁵ wemá máqte-kaaqaari-aimma yirááti-wayukama ítama yaíqtuwena táí-meyamma yimíniye. waayúkama yinaaéma umáketa yeqtí táí-yuyanamma wáráa-kayukama wemá mamá anónnáma táí-meyamma yiména kúmiq-yataariq uráa-waigoni anónnáma táí-meyamma yiména táí-aimma téta Áánûqtumma timá táíq uráapoana anónnáma táí-meyamma yimíniye.” téna Ênôkima tiráine.

¹⁶ máqtemma mirá-káyúkámá náru-narumma kéteta káqo-kayukayaba kaaqaari-yúbí kémareta yeqtí táí-yuyanakomma anaaé kéwaraae. yúma maméta kéuyeta yaímma-wayukama matawemma umátuweta yimíqmiq kéeta yemmá yikái-qtataaqa kémayaae.

keráwáqtí tirummá amí-yátááqá yáqtoqma akoqnáá oro.

¹⁷ miráimanibo ketí aanábô, taákaq máráaro. keráwáqá keqnáámmá Ítu Káríqtoma yiwíkai-kayuka timá tímikaan-aimma taákaq máráaro.

¹⁸ yemá maará téta keráwáqá timá tímikaane: “anaaékaqa aqtó-kánáámá pááq ínata yaímma-wayukama aábê-aimma tíma-tikanoe. mi-káyúkámá táí-yataaqtaba kéyikainataboata yemá mirá-inoe.” téta Ítuma yiwíkai-kayukama tirááe.

¹⁹ yemá mi-káyúkámá otaa-káyúkáé. yeqtí yúgoni akái-yátááq áátuqma kéwareta Áánûqtuni Aokaq-Áágómmá íma kéwaraae.

²⁰ miráimanibo keráwáqá ketí aanábô, aati-aatimá keráwáqtí itáíq-itaíq umá yabi-í-yátááqá mamá akoqnáá umáe úyoro. mirá kéeraq aati-aatimá Áánûqtuni Aokaq-Áágóní akoqnááqaraq nunamummá tero.

²¹ ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoma paru-yátááqá matokáipoana matúq-matuq umá máí-auwaraimma timíniye. maamin-áúwáraíqtábá awé uréqa Áánûqtuni akái-yátáápí máero.

²² yaímma-wayukama Áánûqtuqtaba kaayaq-yúyánámmá itáaqtaba keráwáqá paru-yátááqá yímero.

²³ yemá miráuma irabíkáá mááe. ániibo keráwáqá páátákáá yauwéqma yiwiráaro. keráwákáráq irabí tíwíqme wíyábámá káqo-kayukayaba táaqa kégainamanibo paru-yátááqá paá yímero: miráimanibo yeqtí yúrananna aí-yátáákómá mamá yeqtí unáákáqtôma námô ainíkáá kéobo minnáyaba yeqtí unáákátôgaraq kúmiq-yataatabagaraq ítama táíq umáyíkáaro.

nunamummá té Áánûqtun-awiqa múte yawíyé.

²⁴ Áánûqtuma kanaaráq keráwáqá kawáá umátíkarainaq keráwáqá íma paábaq kumáwinoe. wemá kanaaráq kúmiq-yataaqa íma waéna wení tágama-yataapi tikániye. miráinaq keráwáqá tímuqá ôriq umá maránóe.

²⁵ Áánûqtu-aatuqma wenamá ketáá yauwéqma tiwiránín-naqa Ítu Káríqtoni mayairáké ketáái uyátárai-nare. Áánûqtuma wení áwîqa múte yauyónátaae. wení tágama-yataakaraq wení anó-qtataakaraq wení akoqnáá-yataakaraq wení náápaakaraq áaimma átárai-kanaarake íbêq-kanaaraqa anaaékakaraq aati-aatimá paá mánoe. miráuma waíno.

Arébárétiani

¹ naayóbáqá maamin-áikómá áupáq wáqe-uráiyé. miráitana Ítu Káríqtoma mamá abarokáq pááq uráiyé. minnáma Áánûqtuma Ítumma aráátiraiyé. Ítuni mayái-wáyúkámá keqtáámá tiráátínana mi-qtátááqá anaaékaqa pááq íniyé. wemá keqtááyábá ítama arutaígáae téna tímikaiqtaae. móra kaqtó-nakoma Áánûqtunopake wemá timákáitana kemá Yóáanekaqa kukáiyé. kemá Ítuni mayáinápóana wemá watáama timá tímikaiyé.

² ánibo kemá Yóáanema kemá mi-qtátááqá máqtemma aónatuwe abarokáq Áánûqtun-aama timá kétagaune. mi-kátáámá Ítu Káríqtoqtaba “árainé” kétune.

³ náayubi yoraútína-nakoma itaíya-kayukagaraq Áánûqtuni maami-ámúné-áímmá yeráwáqá nónabi tínna éta yeqtábá Áánûqtuma amuqá kémayikaiyé. abo mi-kánáámá awaaraq-kánnáábí pááq ínanama Áánûqtu “mirá ónúne” tiráiqтатаqa miráinima wemá paá mirá-iniyé.

Yóáanema abapaké kaayaq-áyú-wáyúkábá watáama agatáiyé.

⁴ kemá Yóáanema abapaké kaayaq-áyú-wáyúkámá Étia-aukapaq máa-kayukayopaq maan-áímmá kágáyaune. íbêqa Áánûqtuma máiyé. naayóbákáráqá máqe-uráiyé. anaaékaraq wemá paá maéna wení íraqô-qtataaqa kaayoné-yátáákáráq keráwáqá Áánûqtuma Ítu Káríqtogaraq tímikaaye. abapaké kaayaq-áágógáráqá aúrapaq Áánûqtuni náápaan-abiqtataraq máena yemá Áánûqtuni íraqô-qtataaqa kaayoné-yátáákáráq tímikaae.

⁵ Ítu Káríqtoma Áánûqtuni máqten-aimma arupú umá tîn-náqíyé. wemá pukáipike áqnáabaq ító-urai-naqiyé. maa-márábí mú mikákáá anó-naqa máiyé. wemá keqtááyábá ákáitana wení naaenápó ketáái kúmiq-yataapike matukáiyé.

⁶ wemá miráurái-waigoma keqtáámá mamá wenabomá Áánûqtuni anó-monoq-wayukaraa umátíkáraiqtáae. Ítukaq tágama-yataakaraq akoqnáá-yataakaraq matúq-matuq umá waíno. miráuma waíno.

⁷ aónaaro. wemá konnákóní aúkáapi kumínéna kéiyé. miráinata máqte-kayukama yeqtúrapike aónainoe. máqte-kayukama wemmá waqtáámmá agaibéta ikákaa-kayukama yegáráq wemmá aónainoe. máqtemma maa-márábí-káyúkama weqtábá yogapómmá éta ibiqá yaránóe. owé. mirá-qtátááqá pááq íniyé.

⁸ Áánûqtuma uyátárai-nakoma maará téna: “kenamá kemá áqnáabakaraq anaaémma kemúne.” téna kétiyé. wenamá Áánûqtuma íbêkaraq naayóbákáráqá anaaékaraq paá máiyé. wemá máqten-akoqnaama matokáiyé.

Yóáanema Waayúkagon-Araaqa aónaraiyé.

⁹ kemá Yóáanema Ítuqtaba keráwáqtí tîbâqune. kegáráq keráwákáráqá ketáámá Ítuni waayúkamunataae. kemá keráwáqtê yagaroqtamá ummaa-yátááqá tíqa í-kánáámá Áánûqtuni yabíkái-qtataakaraq aménáápáqá máunatae. ánibo ketáámá awé kéeqtaa Ítuqtaba akoqnáá kéunatae. kemá Áánûqtun-aama kéteqa kemá Ítukaq tirummá kámunatapoana yemá kemmá waqmá móra-marukaqa únómmá yaúturaitana áwîqa Páátamoti tíkaraae.

¹⁰ uyátárai-nakoni kanaaráqá Aágoma Áánûqtunopake kemmá mamá akoqnáá kéitana tinaaépakema móra-aimma itaúnana akoqnáá umá kaapáúkoraa tááyaraiyé.

11 min-áikómá mirá tiráiyē: “máqte-qtataaqa aónáánama minnâ wannaabí agamá abapaké kaayaq-áyú áikuyo-kayukabaq yuwaaō. miráuma Ipítiani-marabakaraq Támánabakaraq Págámabakaraq Táiyátáérabakaraq Tááritibakaraq Pírárépiabakaraq Áréórátíabakaraq aúbama agamá yuwaaō.” téna tiráiyē.

12 abo náawa kétiyaa téq waéqma aónáúnama kain-ómmá abapaké kaayaq-yááréráq tágagitaq aónaraune.

13 ánibo kemá aónáúnama mi-táárégóní aúkápimma móra-naqa itó-uma máqe-uraiyē. wemá ayáqtááq-unakaqtoma umá aítaupaqa yuyu umárena wenaukápimma áwáarara kain-ámúránámá umá yaútû makaiyē.

14 aqnótáugoma wayámmá wáqe-uraiyē. miráuma tipí-típigoni áyáuraa éna wayá-kónnákáá uráiyē. miráitana aúrakoma iragóráá kamá tágaraiyē.

15 ánibo aítaukoma tágaguraima miráuma óqtakoma óniq-irabi kamá kawaabába iníkáá uráiyē. miráitana áa áyái-waigoma miráuma anó-nomma aúgín-aikaanaimma tiráiyē.

16 wemá abapaké kaayaq-wíyóqá ayáánurapaqa matokáiyē. ánibo mórama tokóru-yakaa-puma téba-tebaq-aama wenóyaupike ku tayaráiyē. ánibo wení óikoma tágama aaqá kain-í-káá uráiyē.

17 kemá wemmá aónatuweq wení aítaupi tipaqagéq puki-nákóráá uráune. miráitana wemá ayáánuranapo kekáq tinekuyena tiráiyē: “emá ikatíq íuwo. kemá áqnáabaq-nakaraq anaaékaq-nakaraq kemúne.

18 kemá aúwarai-naqune. naayóbáqá kemá pukáunamanibo timónaao. kemá aati-aatimá matúq-matuq umá máune. owé. áita-marupakaraq puígáráqá ketí náápaamma aménáápáqá wáitaq kima kemá kéyoraune.

19 miráinaa máqtemma kaikáá aónána-yataakoma íbêqo aónána-yataakaraq anaaékaq pááq ínî-qtataaqtabagaraq agayaaō.

20 abapaké kaayaq-wíyóqá tiyáánurapaq wáitaa aóne mi kain-ómmá abapaké kaayaq-yááréráq waéqma itaí-áipóana áaimma miráuma wáiyē. abapaké kaayaq-wíyóqá minnâ abapaké kaayaqá áikuyo-kayukati kaqtó-wayukama Áánûqtunopake maéta abapaké kaayaq-yááréráq minnâ abapaké kaayaqá áikuyo-kayukarare.” téna Ítuma Yóáanemma tiráiyē.

2

watáama Ipítianiq áikuyo-kayukayatabae.

1 óq-aimma tiráiyē: “Ipítianiq áikuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áikómá wekáq agayaaō. abapaké kaayaq-wíyóqá ayáánuranapo yabíkái-naqa wemá abapaké kaayaq-káín-ókomá yaaregóní aúkáapi uréire kéeq wení amuné-áímmá mirá-uraiyē.

2 máqte-qtataariq ónna-aaima aónatuweq akoqnáá-mayaima mayáanama aónaraune. keráwáqá itaíq-itaiq umá yabíyemma káonaune. táí-wayukayabama keráwáqá íkéyikaae. máqtemma mi-káyúkámá maará téta Ítuni timáyíkarai-kayukaqtaae’ téta kétémanibo yeráwáqá íma mááe. miráitaa keráwáqá yaímma kéite yetí yáaimma aónatuwaiq yemá paá kaaqaari-wáyúkámá mááe.

3 ketíwíqtaba keráwáqá yáqtoreq itó-uma akoqnáá éra íma tíbô karááe. minnáma káonaune.

4 miráimanibo móra-yataaqa íma íráqôniq kéoe. naayóbáqá tirummá kanaaráq íráqôniq umá tímikaamanibo íbêqa ímiyē.

5 naayóbáqá keráwáqá íráqôniq uráámma íbêqa kétéwikatuweq paábaq kóuraae. miráinaq keráwáqá yauwéqma naayóbáqá íráqôniq uráániq umá tirummá waeráaro. miráinaq tirummá íma waeráiyaq kemá ketôpaq iréq keráwáqti ókóní yaaremmá mamá paábaq yuwánúne.

⁶ miráimanibo mirán-íráqón-ááímmá keráwápímmá paá wáíye. Níkorááítini waayúkabimma webómá agayikéwae kéoe. kegáráqá kemá yeqti yáaiqtaba webómá kágayikaune.

⁷ móra-nakoma aáqa wárainanama maamin-áímmá ítama arutaíno. Aágoma Áánûqtunopake áíkuyo-kayukabaq kétima-yimiye. ‘móra-nakoma ááiqa umá uyátánaqa kemá min-náqá ayúwáanana matúq-matuq umá mái-yataaqa amí-yábíké aáwaqa kemá aménúne. mi-támá Áánûqtuni yópi wáíye.’ téna Aágoma kétima-yimiye.” téna Ítuma Yóáanemma kainapákáá timá ámikaiye. óq-aimma tiráíye:

watáama Támánabaq áíkuyo-kayukayatabae.

⁸ “Támánabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake min-áíkkómá wekák agayaa. áqnáabaq-nakaraq anaaé-nakaraq naayóbáqá pukáimanibo íbêqa paá mái-nakoma wení amuné-áímmá mirá-uraiye:

⁹ keráwákáqá ummaa-yátááqá tíqa í-kánáámá pááq íma káonaune. ániibo keráwáqá áwáyoq-wayukaraa ommá kétimonaune. miráimanibo keráwáqá taígani-qtataaqa makááe. mi-káyúkama akáyáámá timá tikkáama kéitaune. ániibo mi-káyúkámá mirá kéte. ‘ketáámá Ítiráaeo-wayukataa máunatae.’ téta kétemanibo yemá íma mááe. ímiye. yemá paá Tááqtaani áíkuyo-kayukabike mááe.

¹⁰ anaaékaqa tíqa í-yátááqá mayánómma minnáyaba ikatíqa íoro. ítáaro. Tááqtaama keráwáqti aúkápíke yaímma-wayukama ánná yimínímma keráwáqá makáqma aónaniye. miráinaq ummaa-yátááqá tíqa í-kánáámá tiyááka-kanaabi mayánoe. miráimanibo keráwáqá tirummá amí-yátááqá paá yáqtokaiyana keráwáqti puí-kánááráq wínaq kemá anónnáma íráqô-meyamma matúq-matuq umá mái-yataaqa timénúne.

¹¹ ániibo náawabi aáqa wáinanama maamin-áímmá ítama arutaíno. Aágoma Áánûqtunopake áíkuyo-kayukabaq kétiye. ‘móra-nakoma ááiqa umá uyátenama yawwéqma puí-kánááráqá wemmá íma mamá táíq íniye.’ téna Aágoma kétima-yimiye.” téna Ítuma Yóáanemma kainapákáá timá ámikaiye. óq-aimma tiráíye:

watáama Págamabaq áíkuyo-kayukayabatae.

¹² “Págamabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake min-áíkkómá wekák agayaa. min-nákkómá tokóru-yakaa-puma téba-tebaqa áama yawíqmatama matokái-nakoni amuné-áímmá mirá-uraiye:

¹³ kemá keráwáqti márûqa káonaune. mi-márúkáqá Tááqtaani náápaan-abiqtataraq wáíye. miráimanibo keráwáqá ketíwíqa yáqtoqma akoqnáá uréq kekáqá tirummá kétimeraq kekáqá tirummá amíyamma íma aúpáqá kéyuwaae. móra-naqa Ááqtipaatima keqtábá téwai-nakoma keráwáqte máqe-uraiye. áraimma wemá ketáama wárai-naqiye. ániibo keráwáqti aúkáapi mi-márúkáqá Tááqtaama máitaq Ááqtipaatima ikámôwana pukáíye. mi-kánááráqá keráwáqá íma anaaé umátíkaraae.

¹⁴ miráimanibo yaímma-yataaqa íma íráqôniq kéoe. keráwápímmá yaímma-wayukama Págamabaqa máeta yemá Péiraama áaimma yáqtoqma akoqnáá kéoe. Péiraani áaimma mirá-uraiye. naayóbáqá wemá Péirakimma aráátiraiye. anaaékaq Péiraakini kaaqaari-áímmá Ítiráaeo-wayukama yiráá téna ‘maníkkókáq wai-wamma agamá ákúq umákáá-kamma kanaaráq nánoe’ kétena ‘kumari-ááímmá kanaaráq ínoe’ téna kúmiq-yataaqa urááe.

¹⁵ mirá kéowata yaímma keráwápi máe-kayukama Níkorááítin-anna-wayukati táí-wataama ítama akoqnáá kéoe.

¹⁶ miráinaqa keráwáqá tirummá waéráaro. Ímo miráinaqa pááqya-kanaabi keráwákáq yénúne. ániibo kemá tokóru-yakaa-puma tóyaupi matokáuna-punapo mi-káyúkátê ááiqa ónúne.

¹⁷ ániibo náawabi aáqa wáinanama maan-áímmá ítama arutaíno. Aágoma Áánûqtunopake áíkuyo-kayukabaq kétiye. ‘náawabi Tááqtaama uyátáinaqa wemmá mórama wíyôpake aáwaqa aúpáq wáimma aménúne. miráinaq kemá móra waayán-óqtámmá aménúne. min-óqtákáqá aúgen-awiqa agamaránúne. min-áwíqá íma móra-nakoma aónaniye. min-óqtámmô mayáina-nakoma wenamáa kanaaráq aónaniye.’ téna Aágoma kétima-yimiye.” téna Ítuma óqaimma Yóáanemma timá ámikaiye.

watáama Táiyátáérabaq áíkuyo-kayukayatabae.

¹⁸ “Táiyátáérabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake min-áíkkómá wekáq agayaa. Áánûqtun ánikoma wenaúrakoma miráuma ira autakáá kéitana títaukoma miráuma óqtakaa óniq-irabi áwáarara karáiyé. mirá-nákóní amuné-áímmá keráwáqtôpaq mirá-uraiye:

¹⁹ keráwáqá máqte-qtataariq on-ááímmá káonatuwaune. keráwáqá waayúkama tirummá keyimeq máqte-mayaima kaayoné umá mamá yíwáqnaa kéoe. kekáqá itáiq-itaiq umá yabíkáae. kemá káonaune. áqnáabaqa máqte-qtataakon áaimma miráuraamma íraqôniq uráámanibo íbêqa uyátá-maqma íraqôniq kéoe.

²⁰ miráimanibo móra-yataaqa íma íraqôniq kéoe. keráwáqá móra-inimma Yéteberimma ayúwáawana keráwáqtê máiyé. min-íníkkómá ‘amuné-ínímúne’ kétimanibo wemá ketí mayái-wáyúkábímmá kumari-ááímmá waraígáae téna keyiraatena maníkókáq agamá ákûq umákáa-kamma naígáae téna keyiraatiye. mirán-ááímmá minná kaaqaari kétima-yikaiye.

²¹ kemá kanáá améq wení kúmiq-yataapike waeraíkáae téq túnnamanibo wení kumari-áuyánámmá yuwánîn-aaqa paá kéitena arummá íma waékáiyé.

²² itáaro. kemá aíqa í-yátáákáráq karígáráq min-íníkkómmá aménúne. ániibo náayuwabi min-íníkkótê kumari-ááímmá waré máiya-kayukama yirummá íma waeréta yinaaéma ímakaiyaqa kanaaráq mi-káyúkama anómma yíqa í-yátáákáráq ummaa-yátááqá mórai q umá yemmá yiménúne.

²³ máqtemma wení iyápógaraq karínápó yíkamónata puínoe. miráinata máqtemma áíkuyo-kayukama aónainoe. kemá máqte-kayukati yúyánákáráq yirummá yaímma káonaune. ániibo keráwáqá móra-mora-yuti táaiqtaba meyammá timénúne.

²⁴ miráimanibo tébakaq-noininaukaqa Táiyátáérabaq máe-kayukayaba kétune. keráwáqá min-íníkkóní yirááti-yataaqa íma waréra Tááqtaani arunóbáq máinaaimma íma ítaraiamma kemá káqon-ummaa-yataaqa keráwápímmá íma maránúne.

²⁵ miráimanibo mi-qtátááqá keráwáqá yáqtoraiyama mi-túpáámá kemá yénúna-kanaaraq yáqtoqma akoqnáá umá máero.

²⁶ ániibo móra-nakoma ááiqa umá uyátana wemá ketáaimma waqmé wéqéna wení kanaaráqá mó ánatainaqa kemá náápaamma ketibomá tiména mórai q umá wemmá aménana maa-márábí-wáyúkama wenáménáápáq mánoe.

²⁷ mútûq-yanapo mara táwéraq púbúyainikaa umá miraráá umá wení akoqnááma wániye.

²⁸ miráinaqa kemá nokáapaq-wiyóqa anón-akoqnaakoni awaaméqá aménúne.

²⁹ náawabi aáqa wáinanama maamin-áímmá Aágoma áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutaíno.

3

watáama Tááritibaq áíkuyo-kayukayabatae.

¹ Tááritibaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áíková wekáq agayaa. min-náková abapaké kaayaq-áágómá Áánûqtunopake abapaké kaayaq-wíyókáráq kématorena wení amuné-áímmá mirá-uraiye. keráwáqtí máqte-qtataariq on-ááímmá káonatuwaune. keráwáqtábámá yemá maará téta kéte. ‘maamin-áíkúyó-káyúkáráqá matúq-matuq í-yátááqá wáíye.’ téta miráimanibo ímiye. keráwáqá pukurááe.

² keráwáqá itó éra tú wáí-yátááqá yúwáaro. keráwáqtí máqten-aaimma paá wáena puínîqtaboaba keráwáqá mamá akoqnáá oro. máqte-qtataaqa keráwáqá miráuraamma ketí Áánûqtun-aurakaqa móra arupú-yataariq owaq íaonaraune.

³ naayóbáqa maamin átê-wataama ítama yáqtokaiyama minnáyaba tirumma waéqma kéitera yabíqma akoqnáá oro. ániibo íma itó éqa miráuma moyá-náková umá kemá yennamá keráwáqá mi-kánáámá ítimonanoe.

⁴ Tááritibaq keráwáqá yaímma-wayukama yíkaraamanibo yeráwáqtí unáákáqtóma kúmiq-yataaqtaba paí íma auqyíkaraiye. yemá mi-káyúkama kanaaráq mayánôpoata waayán-únákáqtómá mamaréta ketê uréire ínoe.

⁵ ániibo náawabi ááíqa umá uyátainaq min-náková waayán-únákáqtómá umákanune. miráinaq matúq-matuq í-áwíq-wánnáábíkémá wenáwîqa íma yawígáguyonune. ímiye. ketibon aúrakaqa wenáwîqa múte yauyéq Áánûqtuni kaqtó-wayukati aúbákáráq áwîqa múte yauyónúne.

⁶ náawabi aáqa wáinanama maan-áímmá Aágoma áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutáino.” téna Ítuma Yóóanemma tímá ámikáíye. óq-aimma tiráíye:

watáama Pírárépiabaq áíkuyo-kayukayatabae.

⁷ “Pírárépiabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áíková wekáq agayaa. aokaq-náqá árain-aai-naqa kíma Tébitin-annayaba yokáíye. mináápáákáráq oqtamá ítuwaanana móra-nakoma íma keqnáámmá aúyaqmaraniye. ániibo oqtamá aúyaqmaraanana móra-nakoma keqnáámmá íma ítuwaniye. min-aókáq árain-aai-nakoni amuné-áímmá mirá-uraiye.

⁸ máqten-aaimma keráwáqá miráomma kemá káonatuwaune. ániibo keráwáqá aónaaro. keráwáqtí túbáqá kemá oqtamá makáunana ítuwe wáimma móra-nakoma kanaaráq íma aúyaraniye. kemá káonaune. keráwápímmá pááqyamma akoqnááma wáitaq ketáama kéware ketíwîqa íma kéwakaraae.

⁹ miráimanibo Tááqtaani áíkuyo-kayukabikemma yemá mirá kéte. ‘ketáámá Ítíráaeo-wayukamune’ kétémanibo íma máeta ítáaro. kemá mi-káyúkámá mamá keráwáqtí títaupi yiraayutaúmmá má-ayikaanata kemá keráwáqtábá tíkáanna aónanoe.

¹⁰ máqte-marabi-kayukama makáqma móra aíqa í-kánáámá maa-márábáq yíniye. keráwáqá ketáama yáqtoqma yaákare tiwé uráápoaq mi aíqa í-kánáábímmá kemá yayáa tikánúne.

¹¹ kemá pááqya-kanaabi keráwákáqá yenúne. keráwáqá matoráíya-qtataaqa yáqtoqma akoqnáá oro. móra-nakoma keráwáqtí íráqô-meyamma paábaq matuwaíyábá yáqtoqma akoqnáá oro.

¹² ániibo móra-nakoma ááíqa umá uyátainaq kemá wemmá mamá ketí Áánûqtuni aokaq-náková arúkáá umá itó-umakaanana aokaq-náúkémá íma yáubatuwena keqnáámmá máápaqa kóiniye. wekáqá ketí Áánûqtun-awíqa agamaréq ketiboní márúkoni áwîqa agamaránúne. mi-márúkón áwîqa aúge-maruqa Yérútááre. mi-márúkómá ketí Áánûqtunopake kumínîmma wení márúkake yuwéna ketí aúge-tiwikote kumíniye.

¹³ ániibo náawabi aáqa wáinanama maamin-áímmá Aágoma áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutaíno.” téna Ítuma Yóáanemma timá ámikaiye. Ítuma óq-aimma tiráiyé:

watáama Áréórátíabaq áíkuyo-kayukayabatae.

¹⁴ “Áréórátíabaq áíkuyo-kayukati kaqtó-nakoma Áánûqtunopake maan-áíkkómá wekâq min-nâkkómá árain-aikon áaimma máena Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtorena wemá Áánûqtuma máqte-qtataaqa tarôq urái-waigoni áaimma máiyé. min-nâkkóní amuné-áímmá keráwáqtôpaq mirá-uraiye:

¹⁵ keráwáqá máqte-qtataariq on-ááímmá kemá káonatuwaune. keráwáqá íma yaugikáá kéeq iraráá kégeq ímá kéoe. yaímma-wayukama yaugikáá o-káyúkámá keqtábá yúyánámmá kétaamanibo yemá kemmá tiwéqtáma kéyuwaawana minnágoma íma kárutaiye. yaímma káqo-kayukama kokoq umá Aokaq-Áágóqtábá kéiteta ketáaimma kéwaraae. minnâ íráqône. miráimanibo keráwáqá aúkámakaariq umá máa-yuma ôriq umá táigoniq kéoe. keqtábá itáíq-itaiq kéunataae kétémanibo keráwáqá Aokaq-Áágómmá márute awéqtama kéyuweq ketáaimma íkewaraae. kemá keráwáqá kokoq kéeraq Aokaq-Áágóqtábá kéitera q ketáaimma waraígáae téq kéténe.

¹⁶ miráimanibo keqtábá keráwáqá ira-úrâmmá íma kégeq yaugiqá íma kéumagoe. keráwáqá paá pááqyamma iraráá kégaapoaq ketóyaupike wiráátima wirakánáá kéune.

¹⁷ keráwáqá maará téq kété. ‘ketáámá netuqyaan-ótámmá maréqtaa máqte-qtataaqa netuqyaa makáunatae. ketáámá móra-yataaqtabama íma aqtórâriq kéunatae.’ kétémanibo keráwáqá táí-yataapi mááe. keráwáqá áwáyoq-wayukama maéq túramma karopágitaaq tiwapáá mááe. miráitaq kenamááriq maami-qtátááqá íma kanaaráq káonaae.

¹⁸ miráitaq maami-túyánámmá keráwáqá kétémime. oótamma mamá íráqôniq ínétama paá agamá táwí-aayapaqa apibí kéumatuwai-yataaqa keqtôpake máyáaro. mayéqa keráwáqá móra-yataaqtabama íma tikánoe. tigaemá tiwaapááyaba waayán-únákáqtómá íma kúmiq-yataako paí auráinaq keqtôpake máyáaro. keráwáqtí karopáiyábá atóba-i-yataaqa keqtôpake máyáaro. mayéqa keráwáqá kanaaráq aónanoe.

¹⁹ kemá mi-káyúkámá tikáimma yútiqa yímíqma anaaékaqa akoqnáá auránóe. kéqokeq-yaaimma mamá kárutayikaune. miráinaq keráwáqá tiyáátámma kuyéraq tirummá waéráaro.

²⁰ itáaro. kemá oqtaráqá itó-uma pagé-page kéténe. náawabi ketáá iténa oqtamá ítikainaqa wení naaúpaq wenôpaq uyábéma wetê nanúne. wetê aáwaqa naanana wemá ketê nániye.

²¹ ániibo náawabi ááíqa umá uyátainaqa wemmá timá áménana wemá ketê ketí náápaan-abiqtataraaq maraaq maína mórai q umá naayóbáqá kemá ááíqa umá uyátámatuweq ketiboní náápaan-abiqtataraaq wetê maraaq máqe-uraune.

²² náawabi Aáqa wáinanama maamin-áímmá Aágoma áíkuyo-kayukabaq tin-áímmá ítama arutaíno.” téna Ítuma Yóáanemma kainapákáá timá ámikaiye.

4

Áánûqtuni márûkaq wenáwîqa múte yaútaae.

¹ minnáma ánatagitana kemá Yóáanema aónáúnama oqtamá ítuwe Áánûqtuni márûkaq wáqe-uraiye. mimórá-áágómá kaapáúkaa kabámaraitaaq itaúnama timá tímikaiye: “maakâq uyuwo. anaaékaq pááq-ino-qtataaqa aráátenune.” téna tiráiyé.

² páátákáá Aágoma Áánûqtunopake ketê máqe-uraimma Áánûqtuni márûqa aónáúnama mórama náápaan-abiqtatama wáqe-uraitana móra-naqa mikáq maraq máqe-uraiye.

³ min-nákómá maraq máqe-uraimma aónáúnana miráuma kawaa-óqtákáá umá karogaromá tágaguraiye. móra-aabotayakoma wení náápaan-abiqtataraqa ikúyakaraitaq aónáúnama miráuma yaayána-oqtakoraa umá tágaguraiye.

⁴ miráuma móra-wayuka umá abapaké kaayaqté-kaayaqte náápaan-abiqtatagoma anó-naapaan-abiqtatagoni amakaqá yaúturaitana min-ábíqtátáráqá anó-kayukama móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukama mikáq-maraq máqe-uraae. min anó-kayukama Áánûqtuma kéwaraa-kayukama kawáá kéoe. yeráwáqá waayán-únákáqtómá umátoreta áwáarara kai-kámóqá yiqnókáqá kúbeqtokaae.

⁵ anón-abiqtatarake aabayú yóraitana áama kétitana wíyôn-aama tiráiyee. anón-abiqtatagoni aúbáqá abapaké kaayaq-ómmá kúraqtoakaawana kainíkáá kéeta wáqe-uraae. mi abapaké kaayaq-ómmá kúraqtoakaama yetáaimma abapaké kaayaqá aágoma Áánûqtunopake wáiyee.

⁶ anó-naapaan-abiqtatagoni aúbáqá móra-yataaqa wáqe-uraimma miráuma anó-kayukama kaapókáá umá tágaguraiye.

ánibo anó-naapaan-abiqtatagoni aúkápimma kaayaqté-kaayaqte-kamma maéwae kéo-kamma máqe-uraae. yeqtí yúrakoma netuqyaa wáena yóiparaa yinaaépaqa yawááq-uraiye.

⁷ áqnáabaq maéwae kéo-kamma áwáábiq anó-putiraa (arááyane) uráiyee. anaaé maéwae kéo-kamma miráuma awaiq-púrúmmákáákóráá uráiyee. mamá mikáq maéwae kéo-kamma miráuma waayúka óíkaa uráiyee. mamá írêq-kamma akikígómá arabêna uréire iníkáá uráiyee.

⁸ mi kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kamma máqtemma móra-mora-waigoma abapaké móra yááyamma wáqe-uraiye. miráuraitana netuqyaa-yúrámá yúbaqa yirunóbáq amegaaráq yawááq-uraiye. ánibo wágááqaraq nokáakaraqa maará téta tíq-tiq kéoe:

“aokaré. aokaré. aokaré.

uyátárain-Aanuqtuma máqten-akoqnaama yokáimma naayóbáqá wemá máqe-uraimma íbêqa máena anaaékaqa íniye.”

téta yemá í-aageta mirá kéte.

⁹ mi maéwae kéo-kamma yemá Áánûqtukaq náápaan-abiqtataraq yaaguyabí-yataaqtaba wení tágama-yataaqtaba téta wemmá matúq-matuq umá mái-nakoma “tíkáiyee” tirááe.

¹⁰ ánibo maéwae kéo-kamma maará téta móra-wayuka kaayaqté-kaayaqte anó-kayukama matúq-matuq mái-Aanuqtuma náápaan-abiqtataraq wenaúbáq tipaké agéq mimórá táoqa yeqtí áwáarara kai-kámóqá náápaan-abiqtatagon aúbáq kéiyaabotuweta maará téta kéte:

¹¹ “ketáái uyátaráana-nako! ketáái Áánûqtuo!

ení auyánánápó máqte-qtataaqa tarôq uráánae.

máqte-qtataaqa emá tarôq uráanaboana tágama-yataakaraq yaaguyabí-yataakaraqa akoqnááqaraq emá kanaaráq mayánóne.”

maará téta tirááe.

5

móra aúba-wannaama aúyaqmakaawana Yóáanema aónaraiye.

¹ ánibo ayáánurapaqa Áánûqtuma náápaan-abiqtataraq maraq máin-aukapaqa aónáúnana móra aúba-wannaama wáqe-uraiye. mi-kánnáágóní arunóbáqá

amegaarákáráqá agamatán-áímmá wáqe-uraiye. ánibo abapaké kaayaq-aráátá-káwéqá minnánapo arááparaiye.

² ánibo móra akoqnáá-kaqto-nakoma Áánûqtunopake anókaq ááyama téna tiráiyé: “náawaq íráqô-naqa máenawaq kanaráq maa-kánnáámá maténa káwékomma aukáqma agatáníyô?” téna Áánûqtunopake kaqtó-nakoma tiráiyé.

³ miráimanibo mórama Áánûqtuni márûkake-nakowabi mórama maa-márábíké-nákówábi mara-áménáápaké-nákómá íma kanaaráq maami-kánnáámá agatétabi yorautíniye.

⁴ abáá ománibo móra-nakoma íráqô-naqa kanaaráq máimma íaonaraapoana móra-nakoma mi-kánnáámá íma kanaaráq agaténa yoráutaiye. minnáyaba kemá tirummá itaq ibiqá yakáune.

⁵ ánibo móra-wayuka kaayaqté-kaayaqte anó-kayukabike kemmá timá tímikaiye: “emá íma ibiqá yaraao. ítáaro. móra-nakoma Yútaa-wayukabike áwáábíq-putiraa umá (arááyane) ááíqá uyátaraiye. wemá Tébitin-annabike áainare. wemá wenamá káwéqá aukátuwena maami-kánnáámá agatániye.” téna móra anó-nakoma Ítuqtaba kemmá timá tímikaiye.

Yóáanema tip-típi-araaqa aónaraiye.

⁶ náápaan-abiqtatagaraq kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kamma aúkápimma anó-kayukagaraq mórama tipí-típi-araaqa aónaraune. ikámaraawana púinikaa umá íto-uma máqe-uraiye. mi-típi-típi-aráákómá aqnókáq abapaké kaayaq-áwáyáámmá waéna abapaké kaayaq-áúrámá wáqe-uraiye. minnáma yetáaimma abapaké kaayaq-áágómá Áánûqtunopake máqte-marabaq timáyíkaraiye.

⁷ wemá náápaan-abiqtataraq uyáyoqmena uténa min-nákóma mibáq maraq máin-ayaanurapake mi-kánnáámá matáiyé.

⁸ wemá maami-kánnáámá maténa kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kamma móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukagaraq tipí-típi-araakoni aúbáq yipaq agoaq aónaraune. máqtemma anó-kayukama móra-mora-yuma imá yawáámma matoréta móra kugáíqma áwáarara kain-óqtákáá matokááe. ánibo kugáíqma-yataapimma átê-akuq-umuma ógikaiye. yetáaimma Áánûqtuni aokaq-wáyúkátí nunamummá wáiyé.

⁹ ánibo yemá aúgen-ima maará téta tirááe: “emá íráqô-naqa kanaaráq máanaboana maami-kánnáámá kanaaráq mayé káwéqá aukáqtuwanone.

yé ikámôwaa pukáane.

keqtáá ení naaenápó meyanîq uráanae.

waayúkama máqten-annabike máqten-aaipike máqten-aukaq-yugaraq máqte-marukake-kayukama

¹⁰ emá mamá yemmá ketáái Áánûqtuni anó-monoq-wayukama aúqyíkaraanama maa-márábí yabi ínoe.”

téta tirááe.

tipí-típi-araakon áwîqqa máqtemma múte yaguyakááe.

¹¹ kemá Yóáanema keqnáámmá aónáúnama maéwae kéo-kamma móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte-wayukagaraq taígani kegéba ayuraa kaqtó-wayukagaraq Áánûqtunopake náápaan-abiqtatama ikúma yaútureta yáama ítaraune.

¹² yemá ááyama anókaq téta tirááe: “maa-típi-típi-arááqá naayóbáqá ikámôwana pukáimma wemá kanaaráq akoqnááma mayéna máqten-iraqo-qtataqa mayéna itái-yátááqá mayéna

naápaamma mayéna yaagumá mayéna tágama-yataaqa mayéna aúgau
mayéna wemá kanaaráq mayániye.”

téta tirááe.

¹³ ánibo kemá Yóáane máqte-qtataaqa Áánûqtuma tarôq urái-qtataakoni yáama
ítaraunama máqte-qtataaqa Áánûqtuni márûkaq wái-qtataaqa maa-márábí wái-
qtataaqa mara-áménáápáq wái-qtataaqa únópi wái-qtataaqa máqte-qtataaqa
máqten-aukapaq máqten-aukapakoni arunóbákáráq wái-qtataakoma itaúnata
maará téta tirááe:

“náápaan-abiqtataraq maraq mái-nakokaq tipi-típi-araakote kenákáráq ketáámá
túgau aqmá ketáámá yaagumá kémauna kenákátí tágama-yataaqtaba
kenákátí akoqnáá-yataaqtabagaraq matúq-matuq umá kétunatae.”

téta máqtemma tirááe.

¹⁴ miráinata kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kamma maará tirááe: “árainma
waíno.” tíyata móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukama yipaq agéta
Áánûqtuyaa Ítuma yenákáráq nunamummá kéteta yenákátí yíwîqa múte yaútae.

6

*tipi-típi-araaqa Ítuma abapaké móra-kaweqa yamá aráápamaraan-auga-wannaama
aukákiye.*

¹ kemá Yóáane aónáúnana tipi-típi-araakoma abapaké kaayaq-káwéqá yamá
aráápamata-kannaama maténa áqnáabaq móra-kaweqa aukákiye. aukáitaq
itaúnama kaayaqté-kaayaqte máqe-urai-kapike móra-maqe-urai-kakoma aamá ti-
wáigómá wíyôn-aaraa téna tiráiyee: “maabáq iyo.”

² titaq keqnáámmá aónáúnama waayán-ótímá móra-naqa min-ótí ámûraaq
aónaraune. min-ótí ámûraaq mái-nakoma imá matóraitata móra uyátáni-kamoqa
ámikaamma miráuma móra-nakoma ááíqa umá uyátarai-naqa améwaokaa-kamoqa
ámikaae. miráitana wemá ááíkaq kóurena netuqyaan-ááíqá umá uyátaniye.

³ ánibo tipi-típi-araakoma mikáké kaayaq-káwéqá aukáitaq itaúnana anaaé
máqe-urai-kama ááyama tiráiyee: “maabáq iyo.” titaq

⁴ aónáúnana káqomma karogaron-ótímá imaamu-wámá pááq uráiyee.
miráitana móra-naqa ámûraaq mái-nakoma wemá akoqnááma maténa maa-
márábí-káyúkátí kaayoné-yátááqá paábaq matuwáinata yegaráqá káqo-
kayukama yíkaminoe. miráinata wemmá ááíqa í-tókórú-yákáá-púmá ámikaae.

⁵ ánibo tipi-típi-araakoma kaumo-káwéqá yamá aráápamata-kannaama
aukáqtúwáitaq itaúnana mamá mikáq máqe-urai-kama ááyama tiráiyee: “maabáq
iyo” titaq keqnáámmá aónáúnama abuqtán-ótí ámûraaq mái-nakoma móra
yainai-yátááqá (tikérima) ayáápi matokáiyee.

⁶ ánibo kemá itaúnama maéwae kéo-kakon aukáapike móra-aikoma aamá
téna maará-tiraiyee: “móra kamáábauma móra-taoq-meyanawíqa kéaae. móra
kaatopébauma móra-taoq-meyanawíqa kéaae. abo matawékaraq wááéni-nomma
íma táwîq oro.” téna matawékaraq wááéni-nomma Áánûqtukaq amí-yátáárîq
umá ámenibo “íma táwîq oro” tiráiyee.

⁷ tipi-típi-araakoma kaayaqté-kaayaqte-kaweqa min-áúbá-wánnaráq
aráápamatama aukátúwáitaq itaúnana írêq-maewae-keo-kamma ááyama tiráiyee:
“maabáq iyo.” titaq keqnáámmá

⁸ aónáúnama eqábu-otima min-ótí ámûraaq mái-nakoni áwîqa “puí-yátááqá”
téta ááyaraawaq aónaraune. ánibo anaaé waqmé “aítabaq” pukáa-kayukati
márûpaq iráiyee. yenákámá “puí-yátááqá aítabakaraq” náápaamma mamá
aarawaamá máqte-marabake kaayaqté-kaayaqtepike móra-aayapaq-wayukama
yíkaminoe. yeráwáqá tokóru-yakaa-punapo puyéta yáama keyainata puyéta
karímá kémayeta puyéta marabín-ábááq-wámmá yíkamma puínoe.

9 **tipi-típi-araakoma móra-tiyaapaq-kaweqa yamá aráápamata-kannaama aukátúwáitaq aónáúnama yaímma pukáa-kayukati yimammá aónáúnata Áánûqtukaq amí-yátááq-yááréráqá aménáápáqá máqe-uraae. naayóbáqá mikáyúkámá Áánûqtun-aama yáqtoqma akoqnáá uréta timáe uréire kéowata namuro-wáyúkámá yíkamowata pukááne.**

10 **min-ímákómá yááyama anókaq tirááe: “uyátaráana-nako, aokaq abo árainaq é máane. ániibo náaraq umá kanaaq yáwínaaq maa-márábí káyúkama mamá yainé tíkaka-waigoni anónnáma yemmá ánná yimínónô?” téta tirááe.**

11 **ániibo máqtemma ayáqtááq waayán-únákáqtómá kéyimana maará téna timá yímikaiye: “keráwáqá pááqya-kanaama aagaaro. anaaékaqa keráwáqtí namuro-wáyúkámá keráwáqtí móra-mayai-wayukagaraq tîbâqawaayugaraq yíkamowata pukáániq móraiq umá tîkamowaq keráwáqá pukááe. anaaékaqa yeráwáqá yoráuma kanaarácq ánatagiyana namuro-wáyúkámá yeráwáqtí anónnáma mayánoe.**

12 **ániibo tipi-típi-araakoma abapaké móra-kaweqa yamé aráápamata-kannaama aukáqtúwáita keqnáámmá aónáúnama maa-márábímmá anó-maruma yuráiyee. ániibo aabaúgómá mamá waéqma abutámmá aúqma naayó-tópóqón-únákáá uráiyee. ániibo wíyôkoma mamá karogaromá auréna naaegóráá uráiyee.**

13 **ániibo aabayákákémá wiyóqá yaráqmena marabí kuturáama miráuma kaben arammá ábu íkaraitana uwáágoma yoqmá arari umátúwáinikaa umá arammá marabí kuturááe.**

14 **aabayákógárácq ánatama yuwiqá yawátáma útínikaa umá útúmena kóuraiye. ániibo máqtemma anugógárácq únópi máqten-aukapaq yaúturai-marukogaraq arari umá yarákááe.**

15 **maa-márábí anómma yabíkáa-wayukama anó-kamaani-kayukagaraq ááiq-wayukati kawáá-wáyúkágárácq oótamma netuqyaa makáa-kayukagaraq yíwîqa wái-kayukagaraq kaqtó-mayai mayáa-kayukama ápéqa íma mayéta ápéqa mayéta o-káyúkágárácq muriánóbáq abo anón-anugoni óqtan-ainobaq máqtemma aúpácq aúyokaae.**

16 **ániibo anón-anugoraq anón-oqtakokaq kááyeta maará-tiraae: “mapámera tímúraataa ya yawááq éra áúgugu umátíkáaro! anó-naapaan-abiqtataraq máinakoni aúrakaqtaba tipi-típi-araakoni áyaqtaba áúgugu umátíkáaro!**

17 **yenákátí anó-yiyamma yínna-taoqa íbêqa pááq kéipoata náawaq kanaarácq itó-uma akoqnáá kéena minnágoma uyátaniyo?” téta tirááe.**

7

Ítiráaeobake netuqyaa-káyúkámá Áánûqtuni awaaméqá matááe.

1 **minnáma ánatagitaq aónáúnama kaayaqté-kaayaqte Áánûqtunopake kaqtó-wayukama maa-márágóní téba-tebaq itó-uraae. yemá maa-márágóní kaayaqté-kaayaqte-aayakaq yáqtokaama móra maa-máráwábi únónábi yaawábi uwáá yoqmá íma matuwániye.**

2 **ániibo káqomma Áánûqtuni kaqtó-nakomma aónáúnana aabaúmá utain-áúkápáké iráiyee. matúq-matuq umá mái-Aanuqtuma wení awaaméqá mamá iráimma wemá anókaq ááyama kaayaqté-kaayaqtema Áánûqtunopake kaqtó-wayukama akoqnááma matéta maa-márágárácq únókárácq mamá táíq ínéta oyúyábá téna**

3 **wé mirá-tiraiye: “keráwáqá kabe-kabe umá maa-máráwábi únónábi yaayúrábi íma mamá táíq oro. áqnáabaq ketáái Áánûqtuni mayai-wáyúkátí yúwáayakaq awaaméq-yátááríq umá yikánúnatae.” téna tiráiyee.**

⁴ ánibo kemá itaúnata aarawaamá awaaméqá máyáamma yoraútówaq ítaraune. miráuma Ítíráao-wayukabike máqten-annabike netuqyaa-káyúkáráq (144,000) awaaméqá makááe.

⁵ miráitana Yútaan-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Arúbenin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Káátin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)

⁶ Áátan-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Náábatarin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Manáátaan-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)

⁷ Tímionin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Aríbaen-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Íqtakaan-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000)

⁸ Tébirunin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Yótêbin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) Péqtiamaanin-annabikema netuqyaa-káyúkámá (12,000) máqtemma mi-káyúkámá Áánûqtuni awaaméqá matááe.

netuqyaa-káyúkámá Áánûqtun anaaé wakááe.

⁹ minnáma ánatagitana keqnáámmá aónáúnama netuqyaammá aarawaamá áíkutaama móra-nakoma yemá kanaaráq íma yorautíniye. máqtemma minóinín-aúkáká máqte-marabakema ókon-okon-augaraq máqten-aipike-kayukama máqe-uraae. yemá máqtemma anó-naapaan-abiqtatagon-aubaqa tipí-típi-araakon-aubaqa itó-uraae. yemá ayáqtááqa waayán-únákáqtómá umáreta iyáápimma kóbén ánáraa-qtataaqa matoréta máqe-uraae.

¹⁰ yemá anókaq ááyama téta tirááe: “ketáái Áánûqtuma anó-naapaan-abiqtataraq máitana tipí-típi-araakoma yenákáraké keqtáá yauwéqma tiwiráí-yátááqá kéiyé.” téta tirááe.

¹¹ ánibo máqtemma Áánûqtunopake kaqtó-wayukama náápaan-abiqtataraq yaútûmareta móra-wayuka umá kaayaqte-kaayaqte anó-kayukagaraq kaayaqte-kaayaqte maéwae kéo-kakaraq ikúma yaútûraae. náápaan-abiqtataraq yipaq agéta Áánûqtukaq nunamummá maará téta tirááe:

¹² “árainé. mirá waíno.

ketáái Áánûqtuqtaba aúgaugaraq timukáráq matúq-matuq umá kémarauatae. wenaúyánápíké tágagítataboaqtaa máqte-qtataaqa aúyánápí kéitaiipoaqtaa wenáwîqa matúq-matuq umá yauyónúnatae.

wemmá mûtûq-yaaguyabi-yataaqa áméro.

máqten-akoqnaagon áaimma máena wenáwîqa matúq-matuq umá yauyónúnatae. áraiqtabae. minnáma waíno.”

téta tirááe.

íbêqa min-ánná-wáyúkátí yíqa í-yátááqá ánatagiye.

¹³ ánibo mórama anó-nakoma timá tímikaimma: “mi-káyúkámá ayáqtááqa waayán-únákáqtôma umátokaamma yemá náayubiyo? ánibo yemá náan-aukapakenaq irááo?” titaq

¹⁴ kemá yuwéqma maará téq timá ámikaune: “ketí anóko, enamáárîq emá káonaane.” túnana wemá timá tímikaiye: “yemá mamin-ánnámá aíqa í-kánáábíké anómma yútiq-yataaqa mayéta ummaa-yátááqá matááe. ánibo yemá tipí-típi-araakoni naaeráké yeqtí unáákáqtôma tete uráawana yeqtí unáákáqtôgoma waayámmá aúkáiye.

¹⁵ miráipoata yemá Áánûqtuni náápaan-abiqtatagoni aúbáqá itó kéoe. ánibo wágááwa nokáámma wení aokaq-náúpáqá wekáq nunamummá kéitaae.

miráitana Áánûqtuma náápaan-abiqtataraq máena wemamáárîq yemmá mayi yuwániye.

¹⁶ miráinata yemmá ókaraq yáama íma yéna keqnáámmá nonáá íyikena ínoe. ánibo aaqá íma kautéta móra-yataakoma yúraqa íma amanna kuyíkániye.

¹⁷ tipi-típi-araakoma náápaan aúkáapi mái-nakoma yeqtí kawáá-náqá mániye. wemá poqnommá wáinabaq yiwíqme wínata nokópíké aúwaraimma mayánoe. miráiyana Áánûqtuma wenamáárîq yúrapike máqte-yiqnuma ayúnikaniye.” téna anó-nakoma tímá tímikaiye.

8

tipi-típi-araaqa Ítuma abapaké kaayaq-káwéqá yamáta-kannaama aukákáíye.

¹ tipi-típi-araakoma abapaké kaayaq-káwéqá yamá aráápamata-kannaama aukáqtúwáitanama mikáké Áánûqtuni márûpaq pááqyamma ayáqtáá-kannaama íma aamá pááq uráíye.

² kemá Yóáne aónáúnata abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá Áánûqtun aúbáq abapaké kaayaq-wéróq-ánámá yímikaae.

³ ánibo káqomma Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Áánûqtukaq amí-yátááqá ámêqtaaregoni waaqókáq ya ító-uraiye. wemá áwáarara kai-yáwáámmá íráqôn-akuqa í-yátááqá matokáíye. yemá íráqô-kuyumma í-kánámá ámikaamma Áánûqtuni aokaq-ááráwáátí nunamummá mamá yorupamá náápaan-abiqtataraq maraq mái-nakoni aúbáq áwáarara kain-óqtá-tááréráq agamá ákûq umákanena uráíye.

⁴ ánibo íráqô-kuyun í-kánágóní úmûkogaraq Áánûqtuni aokaq-ááráwáátí nunamukógáráq yanaa uténa Áánûqtun-aubake kaqtó-nakoni ayáápíke yuwéta Áánûqtunopaq yanaa utaráíye.

⁵ mi-káqtó-nákómá íráqôn-aku-kana-tapeqa maténa Áánûqtukaq agamá ákûq umákai-irabike iráámma kúrakena mi-táápápmá maqmá ógiqmarena maa-marábí iyaabótúwáitana kukáíye. iyaabótúwáitana wíyôn-aama téna áa kááyaitana abayú kéyoraitana márûma yokáíye.

kaayaqté-kaayaqte Áánûqtunopake kaqtó-nakoma werôq-anabike werôqa yurááe.

⁶ abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake abapaké kaayaq-wéróq-ánámá matóráama werôqa yínéta mamá yokaa urááe.

⁷ ánibo áqnáabaq móra-kaqto-nakoma wení werôqa yitana kaágáráq iragógáráq naaégáráq marabí iyaabótúwáawana kuqturááe. máqte-tama kaumo-áúkápáq móra-aayapaq iragómá kágitana máqten-aapepaqa iragómá karáíye.

⁸ anaaékaq-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitata anón-anuma iramá kainíkáá umá iyaabótúwáawana únópi kukéta kaumo-áúkápáq móra-aukapaqa waéqma naaemá aúkáíye.

⁹ únópi máqten-auwaraiq-kamma máimma kaumo ánnáiq owana móra-annama pukurááe. únópi-káárégómá kaumo ánnáiq owana móra-unopi-kaare-annama mamá yokíkuraiye.

¹⁰ má mikáq-káqtó-nákómá wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitana mórana wiyókómá iraráá kamá ómmá kúraqmena wiyôpake marabí kukéta máqte-nokoma kaumo ánnáiq owana móra-anna-nopikaraq poqnopíkáráq kurturáíye.

¹¹ wiyóqá wiyôpake yaráqmena kúmî-waigon áwîqa “aabígaraq-irae.” minnágon-aaimma nopí kukétaoata ikaaqá kétiye. kaumo ánnáiq owana móra-anna-nomma waéqma ikaaq-ánnáiq urétaoata netuqyaammá mi-nómmá yaqnaa-káyúkámá pukááe.

12 ániibo káqo-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitana aabaúmá wíyômma máqtemma wiyóqá mamá kaumo ánnáiq owana móra-annaiq mirá-uráae. móra-aukapaq aabaúgáráq móra-aukapaq wíyôkaraq máqte-wiyokogaraq móra-aukapaq kumayuqá aúkááe. miráitana wágáá-kanaagaraq nokáa-kanaama kaumo-kánáábíké móra-aayapaq íma tágaraiye.

13 miráimma ánatagitaq kemá aónáúnana mórama anón-akikigoma méyábáq aabayákáq arabéna uréire uráiyé. miráitaraq itáúnana anókaq ááyama tiráiyé: “tirunô. tirunô. maa-márábi máa-noinin-aukaqa tirummá mayikáune. miráitata káqomma kaumo-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake yeqtí werôq-anabike werôqa yónáae temmá anómma yútiq-yataaqa aarawaabí pááq íniye.” téna anókaq ááyama tiráiyé.

9

óqa kaumo-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake yeqtí werôq-anabike werôqa yurááe.

1 móra-tiyaapaq-kaqto-nakoma Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yitana mórama wiyókómá wíyôpake yuwéna marabí kukáitaraq aónaraune. ániibo áitabaq abéyúmmá íma wáiq kíma ámikaae.

2 miráitana wemá min-áitábáq ítuwaitana úmûmma utaimmá anón-iragoni úmûkaa utaráiyé. min-áitánóbáké utain-úmúkómá abaúgáráq uwáágokaraq mamá kumayuqá aúkááye.

3 netuqyaa-tái-wámmá pítaaqqa min-úmúpíké yuwéta marabí kukááe. miráitata yemá akoqnáama matáama miráuma uwabaaikóní akoqnáaraq umá matááe.

4 ániibo yemá maará téta aamá matááe: “karaatataáqá íma namá ánatera máqte-qtataaqa maa-márábi karútaina-yataarabi yaamé íma namá ánataaro. miráimanibo mi-káyúkámá yúwáyakaq Áánûqtuni awaaméq-yátááqá íma matáiya-kayukama yenamáa yúpuyoro.

5 maa-káyúkámá yíqa í-yátááqá móra-tiyaapaq-wiyokon-arupi yimínômanibo yemmá íma yíkamma púyoro.” téna maan-áímmá matááe. ániibo mi-kákómá waayúkama anómma yíqa yímikaimma miráuma uwabaaikómá yúpuitata yíqtaba oníkáá uráiyé.

6 mi-kánááráqá waayúkama puíáqtábá abáá-inomanibo íaonanoe. mi-kánááráqá áraimma puí-yátááqtábá ôriq umá yikánîmanibo puí-yátáákómá yeqtôpake péqmare kóiniye.

7 kemá mi-pítááqá aónáúnama oótigoma ááiqá ínena yokaa iníkáá urááe. yeqtí yiqnókómá áwáarara kain-óqtákáá-kámóqá urááe. yóikoma miráuma waayúka óíkaa uráiyé.

8 yiqnótáugoma ayáqtááqqa miráuma aaratí yiqnótáuraa uráiyé. ániibo yíwáyaakoma miráuma anón-awaabiq-putigoni (arááyane) áwáyaakaa uráiyé.

9 yíqtaaraqa aakaqá akoqnáá umá (káápaaraa) kúberaawana yaáyákoma miráuma netuqyaan-áyáremmá oótigoma kúma ááikaq yabitimáena kéwitana kabámînikaa umá wenáama anókariq uráiyé.

10 yemá uwabaaikóní améráakaa umá uwaaqá yiméráan aqtóraraq wáqe-uráiyé. yetiméráapi waayúkama yúpuí-akoqnaama móra-tiyaapaq-wiyokoni-arupi wáqe-uráiyé.

11 yeqtí yabíkái-naqa wemá min-áitábáq abéyúmmá íma waéna kaqtó-naqiye. Íbaru-wayukati yáabimma mi-káqtó-nákóní áwîqa Áábaronie. ániibo Karíki-aipimma Aapóronie.

12 áqñáae-tiru-kanaama ánataguraimanibo kaayaq-tírú-kánáámá anaaékaq pááq íniye.

abapaké móra-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa yuráiyé.

13 abapaké móra-kaqto-nakoma wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitaq itaúnana kímora-ama kaayaqté-kaayaqte-yaummatapike kaayaqté-kaayaqte óqtan-awayaakoni aúkápimma Áánûqtukaq amí-yátááqá ámê-taareraqa áwáarara kain-ótáq-tááremá Áánûqtun aúbáq min-ámá

14 abapaké móra-kaqto-nakomma timá-amitana wení werôq-anama matórái-waigoma timá ámikaiye: “Áánûqtunopake kaayaqté-kaayaqte kaqtó-wayukama anó-nomma Yúpárêti-nokaq ánnáma matáamma emá kanaaráq iyúwénata kóro.” téna timá ámikaiye.

15 wemá Áánûqtuni kaayaqté-kaayaqte-kaqto-wayukama iyúkaimma yemá yokaa éta máqtemma aarawaamá mamá kaumo ánáaiq owata móra-annama yíkamiyata puínoe. mi-káqtó-wáyúkámá yemá mi-kánááyábá mi-túpááyábá mi-kíyóqtábá min-áúqtábá yokaa uráaqtababoata yemmá iyúkaiye.

16 ánibo oóti ámûraaqa áaiq-wayukama máa-kayukama netuqyaa táwîgani (200 mírioni) kegébâ ayuraa pááq uráiyé. miráitaq nôraq umábiyo téq ítaraune.

17 ánibo kemá miráuma kaikáá umá min-ótímá aónáúnata waayúkama min-ótí ámûraaqa máe-kayukati yúyawaakoma mirá-uraiye. waayúkama akoqñáá-puyaqa kúbekaama iragóráá tágama yóikomma eqábuma miráuma-wayukama máqe-uraae. máqten-otigoni aqnómmá miráuma anón-awaabiq-putima (arááyane) aqnókáá uráiyé. ánibo yóyaupike abááq-írágógáráq úmûkogaraq uwaaq-áitógáráq yá-uraae.

18 maami-káúmó-táwí-yátáákáké máqte-kayukama kaumo ánnáiq owana móra-annama yíkamowata pukááe. miráowana min-írágógáráq úmûkogaraq uwaaq-áitógáráq oótigoni yóyaupike pááq-umayikaraae.

19 máqten-otigoni akoqñááma yóyaupikaraq yiméráapikaraq wáqe-uraae. yiméráakoma miráuma irakabayaakáá uráitana óq-aqnomma wáqe-uraiye. miráitata minnárake waayúkama kéyupuiye.

20 máqtemma káqo-kayukama maami-káúmó-táwí-yátáápíkémá ípukaama yemá yirummá íwaereta yemá iyáánapo tarôq o-qtátáákómá yinaaémma íyumakaraae. ímiye. yemá waátágokaq aágokaraq tíq-tiq kéeta yemá mi-qtátáákómá áwáarara kain-óqtánápógáráq paá óqtanapogaraq yaanápógáráq iyáánapo tarôq o-qtátáákókáq yúyánámmá kémaraae. mi-qtátáákómá aúramma íaonena aamá íitena uréire íurai-qtataaqa máqtemma yaaguyakááe.

21 mi-káyúkámá yaímma-wayukama yíkamma puyéta uwaatagáánîq éta kebó-yátááqá waréta moyámmá mayéta uráámanibo mi-qtátáákóqtábá íma yirummá éta waékááe.

10

Áánûqtunopake kaqtó-nakoma Yóóanemma aúba-wannaama ámitana naráiyé.

1 mirái-qtataaqa ánatagitaq aónáúnana mórama akoqñáá-kaqto-naqa Áánûqtuni márûpake kukáiyé. wenaúraqa konnámá aqména aabotáyákómá aqnókáqá yaútúraiye. óíkoma tágama aakáá karáitana aítaukoma miráuma arúmmá kamá yaútínikaa uráiyé.

2 wemá pááqyan-uba-wannaama ayáápimma matokáitana min-áúbá-wánnáágómá agátátuwe wáqe-uraiye. wemá ayáánurapaq-aitauqa árûqma únópi maréna ayáánepaq-aitauqa árûqma paá marabáq makáiyé.

3 ániibo wemá anókaq wááqa yimmá miráuma anón-awaabiq-putiraa (arááyane) umá wááqa yuráiyee. wemá miráuma wááqa yitana abapaké kaayaq-wíyón-áámá kabámitata tirááe.

4 mi-wíyón-áámá timátúwáitaq kemá min-áímmô timmá agayánáae téq únana Áánûqtuni márûpake móra-aikoma maará-tiraiye: “min-áímmá abapaké kaayaq-wíyón-áará timmá minnáma aúyánápi matoraa. aúba-wannaabimma íagayaa.” téna tiráiyee.

5 ániibo mi-káqtó-nákómmá keqnáámmá kemá aónarauna-waigoma únópikáráq marabákáráq itó-uma máena ayáánuramma múte yaútaiye.

6 miráitana wemá matúq-matuq umá kémai-nakoqtaba mi-káqtó-náqá wenáiyaba tikáiyana akoqnáá umákaikaae téna tiráiyee. Áánûqtu wíyôma máqte-qtataaqa mipí wáitana maragáráq máqte-qtataaqa mibáq wáitana únókáráq máqte-qtataaqa mipí wáitana wemá tarôq uráiyee. Áánûqtuni kaqtó-nakoma tiráiyee: “awé-í-kánáámá ánataguráiyee.

7 anaaékaqa abapaké kaayaq-káqtó-nákómá Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitana wááqa yínena ínna-taoqa Áánûqtuni aúpáq-aúyánámmá wení amuné-wáyúkámá átê-wataabi timá yímikaimma abarokáq pááq ínana tiráátiniye.

8 ániibo min-áíkómá Áánûqtuni márûpake ókaraq timá tímikainiq umá keqnáámmá tiráiyee: “Áánûqtuni kaqtó-naqa únópikáráq marabákáráq itó-uma mái-nakoni ayáápi min-áúbá-wánnáámá agátatuwena wáimma ko-mayaa.” téna timá tímikaiye.

9 mikáké kemá Áánûqtuni kaqtó-nakoni amakaq uréq timá ámikaune: “mipááqyán-áúbá-wánnáámá timiyo.” túnana wemá tiráiyee: “maaminnâ emá maté naao. áyaqnoabaqa ikaa tínimanibo óyaukaq átê umá kopaaq átéráá íniye.” téna timá tímikaiye.

10 wemá mirá-timatuwaitaq Áánûqtuni kaqtó-nakoni ayáápike pááqya-kanaama mamá naráune. naúnama tóyaukaqa miráuma kopaaq átê uráimanibo nawíkatuwaunana tíyaqnoabaqa ikaa tiráiyee.

11 wemá maará téna timá tímikaiye: “emá keqnáámmá Áánûqtuni amuné-áímmá máqten-anna-wayukayopaq máqte-marabaq máqten-aipi anómma yabíkáiya-kayukabakaraq mó timá-yimiyo.” téna tiráiyee.

11

kaayaq-nákórátá watáama tirááye.

1 kemmá ayáqtááq maqmá aónai-yatama tímikaamma timá tímikaae: “emá itó-ure Áánûqtuni aokaq-náúpákáráq Áánûqtukaq amí-yátááqá ámê-taaregaraq máqte-wayukama Áánûqtukaq nunamummá mibáq kéitaa mi-tátánápó maqmá aónaao.

2 miráimanibo aokaq-nákóní naamátûpaq íma maqmá aónaao. naamátûpaq mi-márúqá Yéqtaaeo-wayukama íma Íbaru-wayukama máewata yiyáápi yímikaae. mi-káyúkámá Yérútáárebaq aokaq-márúqá kaayaq-wáyúká umá kaayaq-wíyókón arupi yatâmmeta uréire ínoe.

3 miráinaq kaayaq-nákórátá keqtábá áraimma tíya-nakama apekiráq-únákáqtó kúbereta yenákámá amuné-áímmá kaayaq-wáyúká umá kaayaq-wíyókón arupi (1,260 de) yiyúwáanata tíyóye.

4 yenákámá miráuma kaayaq-óríbétí-yaráá óyana ómmá kaayaq-yááréráq máqte-marabaq-wayukati uyátárai-nakoni aúbáq itó-uraaye.

⁵ ániibo yaímma-wayukama yenákámá táígoma yikaíkáae téta yenákátí yóyaupike iramá yá-awitata yenákátí namuro-wáyúkámá kamá kautíniye. owé. móra-nakoma yenákámá mamá táíq ínnama áaiqtaba miraráá umá wemá puíniye.

⁶ yenákámá akoqnáama yokááyapoata aabayámmá yáqtoqma Áánûqtuni amuné-áímmá tíya-taoqa aaqá íma yíniye. ániibo yenákámá akoqnáama yokááyapoata máqte-nomma mamá kanaaráq waéqma naaemá auréta maa-márábí-káyúkámá máqte-qtataariq umá mamá kanaaráq táíq íyóye. máqte-tupaama yenákámá mirá-qtátááriq óyáae tétama kanaaráq paá mirá-iyoye.

⁷ yenákámá timá ánatatuwaiyanama min-ábáaq-wákómá abéyúmmá íma wáin-aitanobake uwíniye. uténa yenákáqtê ááiqa mú-iniye. miráéna yenákámá uyátena yíkaminata puíyóye.

⁸ miráínana yenákátí aráaq-yuma mi anó-marukoni anón-api pareráq íyóye. yenákátí anó-naqa mimórá-márúkáq kaapaq-yátáq pukáitaq yenákátí aráaq-yuma pareráq íyóye. Tótôma-marukaa Íqtîbi-marukaagaraq mi-márúkáré.

⁹ waayúkama ókon-oko-yugaraq máqte-marabakemma máqten-aikaraqa yaímma máqten-annabike-kayukama min-nákátí aráaq-yuma kaumo-kánáámá karagébama-yuramma aónanoe. miráinata yemá íma iyuwáiyata min-nákámá íma mamá utánoe.

¹⁰ ániibo maa-márábí-káyúkámá min-nákámô puyóyaqtabama ôriq umá yimuqá maréta imá yéta anón-aawaqa agamá mutaammá maqma néta aiqta-táúmá yoqma yeqtí aanábó-wáyúkámá yiméta ínoe. ániibo mi-kááyáq-ámúné-nákórátámá aarawaamá maa-márábí máa-kayukama yíqa í-yátááqá yímikaipoata íyámma umáyíkaráae.

¹¹ kaumo-kánáámá (3 1/2) ánatagitana Áánûqtuma wení aáma yímena yúwaraimma yepí maréna itata yenákámá itó íyata waayúkama kéyimoneta ôriq umá yáaqa kániye.

¹² yenákámá itáiyana móra-aikoma Áánûqtuni márûpake anókaq yááyama tíniye: “kenákámá maabáq úyokao.” téna tíniye. yenákámá Áánûqtuni márûpaq uyéta konnápí uyáberaiyata máqtemma namuro-wáyúkámá yimónáiyata uwíyóye.

¹³ mirámô kéina mikáq anó-maruma yéna tiyáákaaiyapake móra-aayapaq táwîq umátuwaniye. ániibo netuqyaa-káyúkámá (7,000) yíkaminata puínoe. miráitata tébakaq-wayukama paá máe-kayukama anómma yáaqa káinata Áánûqtuma wení márûkaq mái-naqa wenáwîqa múte yauwínoe.

¹⁴ kaayaqá anón-ummaa-yataaqa miraráá umá ánataginiye. páaqya-kanaabi kaumo-úmmáá-yátááqá páaq íniye.

abapaké kaayaq-káqtó-nákómá Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yuráiyé.

¹⁵ abapaké kaayaq-káqtó-nákómá Áánûqtunopake wení werôq-anabike werôqa yumátúwáitana Áánûqtuni márûpaq aagómá anókaq tirááe: “maa-márámá Áánûqtunagaraq wemá mamá timákarai-nakonama káuraiye. ániibo maa-márámá matúq-matuq umá yabi íniye.” téta tirááe.

¹⁶ ániibo móra-wayuka umá kaayaqte-kaayaqte anó-kayukama yeqtí náápaa-yibiqtataraq Áánûqtuni aúbáq yipaq ayéta Áánûqtukaq nunamummá mirá téta

¹⁷ tirááe:
“uyátárain-Aanuqtuo, eqtábá ketáámá timuqá kémarauatae.
máqten-akoqnaama yokáne.
íbêqa emá maé naayóbákáráqá máqe-uraane.

ení anón-akoqnaarake emá maa-márámá áaimma átáma yabí éwaniq kéone.

¹⁸ maa-márábí-káyúkámá íyámma uráámanibo ení áyámma pááq kéiyé.

íbêqa pukáa-kayukama ítama yainai-kánáámá pááq kéiyé.

íbêqa ení mayái-wáyúkágáráq ení amuné-wáyúkágáráq ení aokaq-wáyúkágáráq máqtemma wenáwîqa yaaguyábô-kayukama yíwîqa wái-kayukama yíwîqa íwai-kayukagaraq anónnáma íráqô-meyamma yimínónna-kanaaraqiyé.

íbêqa maa-márámá mamá táíq éwao-kayukama yemmá mamá táíq í-kánáaráqiyé.”

téta tirááe.

¹⁹ yemá mirá-timatuweta yemá Áánûqtuni márûpaq aokaq-námmá ituwaawana óqtan-anaamma Áánûqtuni aúmatan-aimma Móteti agatáimma wení aokaq-náúpáq wáitata máqtemma aónarae. ániibo aabayúma kamá yupayo umá wéyáwé kéitana áama kááyaitana wíyôn-aama kítitana márúma kéyoraitana kaábaramma kukáiyé.

12

aaragótê anó-kumurokoma

¹ móra anón-awaameqa Áánûqtuni márûpaq pááq uráiyé. minnágoma mirá-uráiyé. móra-inimma máena aneqá aabaúma maqmá atáá-uma wáqtô íyáanikaa uráiyé. miráitana wíyômma aítakoni aménáápáqá wáqe-uráiyé. ániibo aqnókáqá tiyááka umá kaayaq-wíyóqá kámokaa umá aqtokáiyé.

² wemá ámûkaraq máqe-uraitana iyápo akaí-áíqá uráiyé. miráitana aíqa ôriq itana wááqa kéyena iyápo akánéna uráiyé.

³ miráitana Áánûqtuni márûpaq káqon-awaameqa pááq uráiyé. min-áwááméqá mirá-uráiyé. mórama anó-karogaro-kumuromma máqe-uráiyé. minnáma abapaké kaayaq-áqnómmá waéna tiyááka-awayaammaa aqnókáq wáqe-uráiyé. ániibo abapaké kaayaq-náápáá-kámóqá máqten-aqnokaqa wáqe-uráiyé.

⁴ améráakoma kaumo-wíyókáwápike mórama wíyókake kuyúqma márúte marabí iyaabótukaae. mi-kúmúrókómmá iyápo akánéna in-íníkoní aúbáq itó-uma máena min-íníkomá iyápo akáinaq min-íyápo ikámma nánáae téna awé uráiyé.

⁵ min-íníkomá iyápo inaamaí marákáraye. min-íyápógómá anaaékaqa akoqnáá-yatanapo aarawaamá yabíqikaniye. ániibo min-íníkomá iyápo ákátuwaitata páátákáá min-íyápómá awíqmeta yanaa kóuraae. yemá Áánûqtukaq awíqma uyéta wení náápaan-abiqtataraq utááe.

⁶ ániibo min-íníkomá péqmarena waayúka íma máa-kaqmaapaq kóuráiyé. min-áúkápáqá Áánûqtuma mamá mi-márúqá yokaa umákaraitata kawáá umákareta aáwaqa maténa miráuma netuqyaa-kánáámá (1,260 de) min-íníkomá máqe-uráiyé.

⁷ Áánûqtuni márûpaq anón-aaíqa pááq uráiyé. Mááíkorogaraq wení kaqtó-wayukagaraq anó-kumurokomma ááíqa urááe. mi-kúmúrókógáráq wení kaqtó-wayukate ááíqa uráánamanibo

⁸ yeqtí akoqnááma íma wáqe-uráipoata ááíqa íma uyátáraae. miráipoata Mááíkoroma ókaraq Áánûqtuni márûpaqa wenôpaq íma máqe-uráiyé.

⁹ ániibo anó-kumurokoma wemá naayóbáqá min-íráákábáyáámá áwîqa Tááqtae máqe-uráiyé. wemá máqte-marabi-kayukama kaaqaari-áímmá timá-yimena makatéwaine. abo min-ánó-kúmúrókómmá wení kaqtó-wayukagaraq Áánûqtuni márûpake márúte iyaabótúwáawata maa-márábí kukááe.

10 mikáké Áánûqtuni mârûpaqa móra-aimma itaúnana anókaq ááyama maará-tiraiye: “Íbêqa ketáái Áánûqtuma wení akoqnáá-kanaagaraq wení yabí i-kanaagaraq pááq immá keqtáá yauwéqma kétéwirai-taokaraq abarokáq pááq kéiyé. Áánûqtuma mamá timákarai-nakoni anó-naapaamma kéiyé. min-nákómá ketáái tîbâqawaaraayuma mamá yúbi makái-nakoma ketáái Áánûqtuni aúbáq wágááwabi nokáámma yúbi makái-nakomma íbêqa Áánûqtuni mârûkake mârúte kéiyabotuwaae.

11 ketáái tîbâqawaaraayuti yúbi makáe-nakoma íma makatítatapoata wemmá uyátáraae. tipi-típi-araakoni naaeráké akoqnááma mayéta yetáama Ítuqtaba téta yemá puíyábá íma kéqaraapoata ááiqa uyátáraae.

12 keráwáqá máqtemma Áánûqtuni mârûpaq máa-kayukaa timuqá máraaro. minnáyaba Tááqtaama wení kanaamá pááqyamma awaararîq íníníq kéitanaboana wemá anón-ayakaraq marabí-káyúkáyôpaq kukáiyé.” téna min-áíkomá Áánûqtuni mârûpake tiráiyé.

13 min-ánó-kúmúrókómá iyaabótúwáawana kégumenama aónaimma maa-marábí máqe-urena min-íníkomá inaamaí marákárain-inikoni anaaé wakáiyé.

14 miráitata min-íníkomá anón-akikigoni máka-aayamma ámikaae. anó-kumurokoqtaba wemá arabêna wenamáápaq kaqmááq-marabaq waayúka íma máapaq mánena kóuraiye. min-áúkápáqá aáwakaqa íráqôniq umá kawáá uréta kaumo-kárítímáátígáráq abapaké móra-wiyomma mibáq máqe-uraiye.

15 mi-kúmúrókómá wení óyaupike nommá wiqmá yukáiyé. witúwáitana min-íníkomá anó-nokaa auména kégoena min-íníkomá waqména kóuraiye. mi-kúmúrókómá min-íníqtábá nawíkainana puíkáae téna uráiyé.

16 miráitana maragómá min-ínímmá áwáqnaa uráiyé. maragómá kekoqá magéna óyaukaa min-ánón-nókomá anó-kumurokon óyaupike yi-nómmá nawíkatukaiye.

17 ánibo anó-kumurokoma min-íníkomá áyámma umákéna wení yaímma-iyapo-annate ááiqa mó-umayikanena uráiyé. mi-káyúkámá yemá Áánûqtuni ámáan-aimma kéwareta Ítun-aayaba kététa anaaé waréwaone.

18 min-ánó-kúmúrókómá únókóní aqtamáábaq itó-uraiye.

13

kaayaq-ábááq-wámmá utarááye.

1 miráitana abááq-wámmá aónáúnana únópíké utaréna tiyááka-awaayakaraq abapaké kaayaq-áqnómmá wáqe-uraiye. mi-kákóní áwáayakaqa tiyááka-naapaa-kamoqa wáqe-uraiye. yiqnókáq táí-awikaraq akáyáán-áímmá Áánûqtuqtaba wáqe-uraiye.

2 mi-kámmá aónáúnama anón-awaabiq-putiraa kapoq-kápoqa uráiyé. aítaukoma anón-awaabiq-iyakaa uráiyé. óyaukoma anómma áwáábíq-putiraakaakoni (arááyane)” akáá umá máiyó? náawaq kanaarâq wemmá ááiqa umákaniyo?” téta tirááe.

3-4 missing?

5 miráitana Áánûqtuma yúwáitana min-ábááq-wákómá akáyáán-áímmá Áánûqtuqtaba timmá wení akoqnááake kaayaq-wáyúká umá kaayaqte-kaayaqte-wiyomma maéna mirá-uraiye.

6 óyauqa ógaakéna Áánûqtuqtaba akáyáán-áímmá timákéna Áánûqtuni áwîqtaba wení mârûpaqa maéwao-kayukatabagaraq akáyáán-áímmá tirááe.

⁷ miráitana Áánûqtuma min-ábááq-wákómá ayúwáitana Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá wení aménáápáqá máewana ókon-okon-augaraq-wayukaraq máqte-marabake-kayukagaraq máqten-aikaraq-wayukagaraq máqte-kamaanigaraq min-ábááq-wákóní akoqnááma aménáápáqá máqte-kayukama máqe-uráae.

⁸ máqtemma marabí-káyúkámá yeqtí yíwîqa matúq-matuq umá mái-wannaama Áánûqtuma maa-márámá tarôq kéitana wáqe-urai-kannaabimma íma wáinna-yuma yemá abááq-wákómá wekák nunamummá tínoe. mi-kánnáámá naayóbáqá tipi-típigoni áráaqa ikámôwana pukái-waigoni aúba-wannae.

⁹ náawabi aáqa wáinna-nakoma maamin-áímmá ítama akoqnáá íno.

¹⁰ keráwáqá tiyúwáinaq ánná umátikaiyama kanaaráq keráwáqá ánná ínoe. keráwáqá tokóru-yakaa-punapo ikamínéta íyanama keráwáqá tokóru-yakaa-punapo tíkaminoe. miráipoana Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá yeqtí itáíq-itaiq í-yátááqá akoqnáá umá yáqtokero.

¹¹ káqomma móra-abaaq-wama aónáúnana marabíké abarokák uráíye. min-ábááq-nákóní aqnópíké utaaín-áwááyákómá tipi-típi-awaayakorraa uráitana anó-kumurokoraa aamá tiráíye.

¹² maamin-ábááq-wákómá áqnáaen-abaaq-waakoni akoqnááma aménáápáqá máqe-uráíye. anaaékaq-abaaq-wakoma maa-márábí-káyúkámá mamá aúqyíkáitata áqnáabaq-wakoma maa-márábí-káyúkámá mamá aúqyíkáitata áqnáabaq-abaaq-wakaq nunamummá kéte. áqnáaen-abaaq-wama ikámôwana náomma kamá atóbarai-wakoe.

¹³ anaaékaq yiráin-abaaq-wakoma anón-awaameqa ôriq umá tarôq kéíye. móra-anon-awaameqa mirá kéíye. aarawaatí yúrapimma wíyôpake íramá mamá aúqmáráitana kamáena marabí kukáíye.

¹⁴ miráitana min-ábááq-wámá Áánûqtu yúwáitana anón-awaameqnapo taígani-kayukama makákáíye. min-áwááméq-yátááqá áqnáae-abaaq-wakoni aúbáq tarôq uráíye. máqte-marabi-kayukama áqnáae-abaaq-waqtaba tímá yímitana “wení amammá tarôq oro.” tiráíye. mirá kéeq wemmá tokóru-yakaa-punapo náomma karáine atóbarai-kamma yaaguyabíyátábá tiráíye.

¹⁵ miráitana Áánûqtuma yúwáitana min-ábááq-wámá aáma min-ámápí ámitana aamá kanaaráq tínata náayuwabi min-ámákák íma nunamummá tíyataboata yíkamiyata puínoe.

¹⁶ máqte-kayukama yíwîqa íwai-kayukagaraq yíwîqa wái-kayukagaraq oótamma makáa-kayukagaraq áwáyoq-kayukagaraq máqte mayaí máyáa-kayukama ápéqa matáa-kayukagaraq ápéqa ímataa-kayukagaraq máqte-kayukama anaaékaq-abaaq-wakoma mamá aúqyíkama móra-awaameq-aubauma iyáánurapakaraq yúwáayakaq matááe.

¹⁷ miráinana náanakoabi abááq-wákóní awaaméq-áúbámá íma maténama wemá íma meyámmá mayéna móra-yataaqa íma meyánîq kanaaráq íniye. abááq-wákóní awaaméq-áúbámá mirá kéíye. wenáwîre. náápaamma wenáwîkon awaaméré.

¹⁸ awaaméq-áúyábámá aupaq-ááíkómá mamá ôriq umá tágama-itai-yataaqtaba kákaiye. náawabi aá kéitaina-nakoma máinama abááq-wákóní náápaayaba aúyánápí maíno. mi-náápáámmá móra-nakonnae. abapaké móra abapaké móragaraq abapaké móragarare (666).

14

yeráwáqá taíganimma (144,000) aúgen-ima tirááe.

¹ kemá aónáúnana Tááíoni-anuraqa tipi-típi-araakoma itó-uraitata aarawaamá taíganimma (144,000) itó-uma máqe-uráae. tipi-típi-araakoni áwîkaraq aboán áwîqa yúwáayakaqa máqe-uráae.

² kemá itaúnana Áánûqtuni márûpake móra-aikoma téna noniya áaraa kétena anómma wíyôn-aaraa tiráiyé. min-áímmá itaúnama imá teníkáá umá náriq-naraaq-yataakoma áama tiráiyé.

³ náápaan-abiqtatagoni aúbáq wáin-aukapaq máeta kaayaqté-kaayaqte maéwae kéo-kakoni aúbákáráq móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukati yúbákáráq mi-táigáni-káyúkámá (144,000) marabíké yíwíka-kayukama aúgen-ima tirááe. min-ímá káqo-kayukama íma kanaaráq kéte.

⁴ maami-káyúkámá aaranaatéma mórabi máqe-uráae. yeráwáqá tipi-típi-araakoma winnápáq waqméta uréire kéoe. marabí máa-kayukati aúkápíke yíwíkēna yeráwáqá áqnaábariq umá Áánûqtukaq tipi-típi-araakokaraq yimi-yátáaré.

⁵ yeráwáqá yóyaupike kaaqaari-áímmá íma téta móra-otaamma Áánûqtun-aurakaq yepímmá íma wáiyé.

kaumomá Áánûqtuni márûpake kaqtó-wayukama

⁶ miráitaq kemá aónáúnana Áánûqtunopake mórama kaqtó-nakoma yanaa arabéna uráiyé. wemá átê-wataama matúq-matuq umá mái-wataagaraq uréna maa-márábí-káyúkámá timá-yiminena máqte-kamaanigaraq ókon-okon-agaraq-wayukagaraq máqten-aikaraq-wayukagaraq máqten-anna-wayukama timá yímikáiyé.

⁷ anókaq ááyama téna maará-tiraiye: “waayúkama yainánîq-kanaama pááq uráibo Áánûqtuqtaba ikatíq éraq wení anó-qtataaqtaba wenáwîqa múte yaúyóro. Áánûqtuma wení márûpaqa maragáráq únókáráq poqnokáráq tarôq uráinakomma wekák nunamummá tero.” téna mi-káqtó-nákómá Áánûqtunopake tiráiyé.

⁸ Áánûqtunopake irái-kaqto-nakoni anaaé móra-kaqto-nako iréna mirá téna tiráiyé: “Pébírôniqa anó-maruqa yawarápamataae. Pébírôni-wayukama yeqtí táwî-aaimma máqten-aukapaq-wayukama yiráátiraae. mirápóata máqten-aukapaq-wayukama aúqyíkáama Áánûqtuni áyámma matááe.” téna mi-káqtó-nákómá tiráiyé.

⁹ yenákátí yinaaéma káqo-kaqto-nakoma Áánûqtunopake iréna maará téna anókaq ááyama tiráiyé: “móra-nakoma abááq-wákókák wení amakókáráq nuna-mummá tinnama abááq-wákóní awaaméq-áúbámá aúwáayakaq mayénama

¹⁰ min-nákómá Áánûqtuni akoqnaá-ayamma mayániye. min-nákómá Áánûqtuni aokaq-káqtó-wáyúkáyôpaq tipi-típi-araakonopakaraq iranápó uwaaq-áítókógáráq irá aráinana aíqa ôriq umá íniye.

¹¹ mi-káyúkámá abááq-wákókák wení amakókák nunamummá tíyama yúwáayakaq abááq-wákóní awaaméq-áúbámá mayétama miraráá umá yíqa ínoe. yíqa íq-iq ínoe. minnáyaba úmûmma yíqa ínna-waigoqtaba watúq-watuq umá uwíniye.” téna mi-káqtó-nákómá tiráiyé.

¹² miráitana mi-káyúkámá náayuwabi Áánûqtuni ámaán-aimma waréta Ítu Káríqtokaq itáiq-itaiq íya-yuma akoqnaá umá yáqtokero.

¹³ mikáké móra-aimma Áánûqtuni márûpake itaúnana min-áímmá téna tiráiyé: “aúbabi agayaa. yemá íbêq-kanaarake Ítu Káríqtoma wekáqtábá éta pukáiyakayukama yimuqá kémaraae. Aokaq-Áágómá minnáyaba ‘owé’ kétiye. íbêqa yeqtí akoqnaá-mayaiyataba kanaaráq agánoe. yeráwáqá yeqtí íraqôn-aaikaraq wínoe.” mi-káqtó-nákómá tiráiyé.

marabíké aáwaqa mayai-kánáámá abarokák uráiyé.

14 ániibo aónáúnana waayá-kónnámá wáqe-uraitana mi-kónnákáq Waayúkgon Árákaa-naqa máqe-uraiye. min-nákóni aqnókáqá náápaa-kamoqa aqtokéna ayáápimma áanaiq púráá-qtátááqá matokáiyé.

15 ániibo mórana kaqtó-nakoma Áánûqtunopake aokaq-náúpáké yaúbama kukéna anókaq ááyama konnákáq mái-nakomma maará téna timá ámikaiye: “ení púráá-qtátááqáqá marabíkén-ááwáqá yuraraao. yorupái-kánáámá abarokáq uráitana marabíkén-ááwákómá ábu karáiyé.” téna titana

16 min-nákómá konnákáq máena wení púráá-qtátáánápó marabíké ábukain aáwaqa yurákáiyé.

17 keqnáámmá aónáúnana káqo-kaqto-nakoma aokaq-náúpáké Áánûqtuni márûpaqa ayáápimma púráá-qtátáákáráq matoréna kukáiyé.

18 ániibo káqomma Áánûqtuni kaqtó-nakoma Áánûqtukaq amí-yátááqá ámê-taarerake kukáiyé. wemá iratábá akoqnááma matáiyé. anókaq ááyama min-nákómá áanaiq púráá-qtátááqá yokái-nakomma timá ámikaiye: “maa-márábín-ááwáqá ábu karáipoata ánnábike arammá yuraraao.” téna tiráiyé.

19 abo ánnábike arammá yuráqma iyaabóma ánáapi kaqmá anommá paábaqtaa urááe. kaqmá ánáamma wenáaimma Áánûqtuni áyáne.

20 kaqmá ánáamma Ítiráaeo-wayukama nunamummá te-márúpáké népaq matéta arammá káábaraae. min-árámmá wenáaimma Áánûqtuni áyámma matáá-kayukae. yemmá káraapaawata naegómá ôriq umá ko yááya uráiyé. máqten-aayapaq yawáaqmena kéwena oótigon aqnókáq utáiyé.

15

Áánûqtunopake abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá aqtóráq-tái-yátááqá matááe.

1 miráitaq kemá aónáúnana Áánûqtuni márûpaqa anón-awaameqa abarokáq kéita netuqyaa-tááqá ítaraune. Áánûqtunopake abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá aqtóráq-tái-yátááqá abapaké kaayaqá matokáama minnáma Áánûqtuni áyámma matokááe.

2 ániibo mórana únókáá-qtátááqá kaapókáráq iragáráq awígíyôq uráiyé. non áwabaq ááiqa umá uyátáraa-kayukama máqe-uraae. yeráwáqá abááq-wakomma wení amakókáq nunamummá íteta wenáwíkon náápaamma yemá ímataapoata ááiqa umá uyátáraae. iyáápi naríq-naraaq-yataaqa Áánûqtu yímimma matokááe.

3 tipi-típi-araakoni imá Áánûqtuni mayái-náqá Mótetini igáráqá tirááe. min-ígóni aamá mirá-uraiye:

“uyátárai-Aanuqtuo, máqten-akoqnaama ennáe.

anó-qtataaqa emá ónnayaba ketáámá taáqa kéitaunatae.

enáaimma áraikaraq íráqôniq umá keyainaiye.

máqte-kamaanima yabíkána-wai máane.

4 náawaq enáaqa íma ikatíníyô?

náawaq kanaaráq enáwíqa íma múte yauwíníyô?

emá enamáa aokaq-náqóne.

máqten-anna-wayukama éta enaúbáq nunamummá tínoe.

arupú-yataakaraq kateko-yátáákáráq emá ónnayaba abarokáq pááq uráiyé.

maa-qtátááqáqá náawaq enáwíqa íma múte yauwíníyô?”

téta imá tirááe.

5 ánatagitaq kemá aónáúnana Áánûqtuni márûpaq tabaráábe-nakon arunóbáqá Áánûqtunopakaraq íguraiye.

6 miráitana Áánûqtunopake abapaké kaayaq-tái-yátáákáráq marabí pááq ínî-qtataaqa yeráwáqá taaberáábe-naupake yáubaraae. waayá-káqtómá itokéta áwáararaa kai-qtátááqá yímûranna urááe.

7 kaayaqté-kaayaqtéma maéwae kéo-kama yeráwáqtí aúkápikemma mórama abapaké kaayaq-táápéqá arunóbáqá matúq-matuq umá mái-Aanuqtuni áyámma ógiqua wáena abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámmá yímikaiye.

8 Áánûqtuni akoqnáágaraq wení tágama-yataakaraq mi-náúpáqá úmûkaa umá ógikaiye. mirá kéiqtaba aokaq-náúpáqá móra-nakoma íma kanaaráq uyáberanimanibo paá máráiyana Áánûqtuni abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá yeráwáqtí abapaké kaayaq-áqtóráq-tái-yátááqá mamá ánatatukaae.

16

Áánûqtuni áyámma abapaké kaayaq-táápépi

1 kemá Yóáane ítaraunana aokaq-náúpáké anókaq ááyama abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámmá yááyama tiráiyé: “maami-táápéqá Áánûqtuni áyámma ógikaimma mamá marabí aqtítuwaiyana kumíno.” téna tiráiyé.

2 ániibo áqnáabaq-kaqto-nakoma iréna Áánûqtuni áyámma ógikaiq-taapeqa mamá marabí aqtítuwaitana kukáiyé. abááq-wákóní amakókáq nunamummá tiráa-kayukama abááq-wákóní awaaméq-áúbámá matáa-kayukagaraq yineqá yíkaraq anó-naomma pááq uráiyé.

3 anaaékaqa kaayaq-káqtó-nákómá iréna wení táápeqa únópí aqtítuwaitana únókómmá waéqma pukái-nakoni naaegóráá itana únópí-kámá máqtepaq pukááe.

4 anaaékaqa kaumomá kaqto-nakoma iréna wení táápeqa mamá anó-nopikaraq poqnopikáráq aqtítuwaitana mi-nókáwákómá waéqma naaemá aúkaiye.

5 ániibo maami-nókáq-káqtó-nákómá yabíkéna maará téna tiráiyé: “naayóbáqá máqe-urena íbêqa máanama emá aokariq kée tái-wayukama yaináanama arupú uráiyé.

6 maami-káyúkámá ení aokaq-wáyúkágáráq ení amuné-wáyúkágáráq yíkamma púyô-naaema yayaráiyé. ániibo íbêqa yeráwáqtí anónnáma yímikaiye. yeráwáqá naaemá yaqnéta minná yeráwáqtí tái-mayane.” téna tiráiyé.

7 ániibo kemá Yóáane ítaraunana Áánûqtukaq amí-yátááqá ámê-taarerake anókaq ááyama tiráiyé: “owé. uyátárain-Aanuqtuo, máqten-akoqnaama ennáe. enáaimma áraikaraq íráqôniq umá keyainaiye.” téna tiráiyé.

8 ániibo kaayaqté-kaayaqte-kaqto-nakoma iréna wení táápeqa mamá aabaúbí aqtítuwaitana Áánûqtuma aabaúgómmá paá yúwáitana waayúkama írá kamá káutaiye.

9 ániibo maamin-ábáúgóní kokokómá írá kamá káútî-kayukama yeráwáqá Áánûqtuni áwîqtaba akáyáán-áímmá tirááe. maami-tái-yátááqá maa-márabí pááq immá Áánûqtun amenáápátáá wáqe-uraimanibo yirummá íma waéqma Áánûqtuni áwîqa íma múte yaaguyakááe.

10 ániibo móra-tiyaapaq-kaqto-nakoma iréna wení táápeqa mamá abááq-wákóní náápaan-abiqtataraq aqtítuwaitana wení yabíkái-maruqa waayúkabaq kumayuqá aúkaiye. yíqa ôriq kéitataboata yimáábîmma ukákááe.

11 yeráwáqtí yúgoma yíqa éna náomma kaitata Áánûqtuni áwîqtaba akáyáán-áímmá tirááe. yeráwáqtí waátá-yataaqtaba kúmiq-yataapikaraqa yemá íma waéqma yúyánámmá ítaraae.

12 ániibo abapaké móra-kaqto-nakoma iréna wení táápeqa maténa Yúpárêti anó-nopi aqtítuwaitana maami-nókómá káqnáguraitana aabaú má utain-áyápáké anómma yabíkáa-kayukama yínôqtaba aammá yokaa uráiyé.

13 kemá Yóáane aónáúnana anó-kumurokoni abááq-wákóni kaaqaari-ámúné-nákóni yóyauqnobake kaumomá aágoma táí-aama táoraa-kama yáubama irááe.

14 mi-káúmómá ókon-oko-kaataae. uyátárai-nakoma máqten-akoqnaagaraq wení anó-kanaama abarokáq kéitata kéqo-keq-awaameqa mi-káúmómá tarôq kéoe. máqte-marabaq wéyáwé umá anómma yabíkáa-kayukama yorupamá yiketa Áánûqtuma mútûq-akoqnaama wái-nakoni kanaaráqá ááiqá pááq íniye.

15 itáaro. kemá móra moyá-nákóráá umá keráwáqtôpaq yayamá yénúne. móra-nakoma kawáá umá unáákáqtôma aneqá umátorena íma awapáá uréire ína-nakoma agaé íma éna amuqá marániye.

16 aágoma táoraan-aama máqtemma yabíkáa-kayukama yíwíqma áíkuyikaitata min-áyápáq Íbaru-aipimma Áámágeroni mirá téta tirááe.

17 mikáké abapaké kaayaq-káqtó-nákómá iréna wení táápeqa mamá uwáábaq aqtítuwaitana aokaq-náúpákémá anókaq ááyama maará téna tiráiyé: “kánataiyé.” téna tiráiyé.

18 miráitana wíyôn-aama téna aabayúma kéyoraitana anómma márû yuráiyé. mi-márúmá yuráimma naayóbáqá ma-márábímmá márúma yéwainikaq íma uráibo anó-maruma yuráiyé.

19 maamin-ánó-márúqá kaumobí yáíkkaaq umá abákaitana máqten-ayapaq waayúkati anó-maruqa yawítiraiye. miráitana uyátárai-nakoma Pébírôniq anó-maruqtaba aákaq itana mi-káyúkámá wení akoqnáá-ayamma matááe.

20 ániibo máqte-maruqa únómmá yáutugitana máqten-anugaraq aúyoreqena uráiyé.

21 miráitana kaáqa anómma máagaruraa-kaaqa Áánûqtuni márûpake kukéna waayúkamma kuma yíkakaiye. min-áqtórâq-tái-yátááqá ôriq kéumayikaitatapoata Áánûqtuqtaba akáyáán-áímmá tirááe.

17

aakaq-íníkmá táí-meyamma matáiyé.

1 mórama abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkábíké wení abapaké kaayaq-táápéqá maména kéyena maará téna tímá tímikaiye: “íyo. aakaq-íníkmá anó-nokoni ámûraaq máena wení táí-meyamma mayánîmma aráátenune.

2 marabíké anómma yabíkáa-kayukama maami-áákáq-íníkgárâq kumari-yátááriqa urááe. miráitata taígani marabí-káyúkátí yúranannama nommá naa-káyúkárâá aúqyíkaraiye.” téna tímá tímikaiye.

3 Áánûqtuni aágoma kemmá yamamá akoqnáá kéitana mi-káqtó-nákómá Áánûqtunopake tíwíqmena kaqamáapaq uráiyé. min-áyápáqá aónáúnana mórama karogoron-ábááq-wámmá wení ámûraaqa mórama aakaq-nóínímmá máqe-uraitana min-ábááq-wákóni aneqá Áánûqtuqtaba taíganin-akayaan-awiqa wáqe-uraae. maamin-ábááq-wákómá abapaké kaayaq-áqnómmá wáitana tiyááka-awayaamma wáqe-uraiye.

4 maamin-íníkmá tokô-karogaron-unakaqtoma umátorena maamin-únákátórâqá pááqyan-oqtama ôriq umá áwáarara kégaitana íráqôniq uráiyé. maamin-íníkmá ayáápimma áwáarara kain-áwímmá matokáitana maamin-áwíbímmá wení kumari-kébó-yátááqá táwîq uráimma ógiqma wáqe-uraiye.

5 min-íníkmá áwáayakaq móra-awiqa aúpáq-ááíkarâq wáqe-uraiye. Pébírôniq anó-maruqa máqtemma aakaq-nóínímmá táí-aikoti yinóae téna wáqe-uraiye.

6 ániibo maamin-íníkomá Áánûqtuni aokaq-wáyúkágáráq Ítu Káríqtoqtaba pukáa-kayukagaraq yeráwáqtí naaemá naréna maamin-íníkomá nommá naan-íníkoráá uráíye.

ániibo kemá Yóáane maami-qtátááqá káoneq ôriq umá iyánáaq uráune.

7 ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma ketê yi-wáíógómá timá tímikaiye: “nôraq itaawáq iyánáaq kéono? maamin-ábááq-wákómá abapaké kaayaq-áqnómmá wáitana tiyááka-awayaamma wáitana maamin-ínímá ámûraaq máitana yenákáyábá aúpáq-ááímmá timá-amenu.

8 maamin-ábááq-wámmá aónaraanama naayóbáqá máqe-uraimanibo íbêqa íma máíye. miráimanibo anaaékaqa anón-aitanobake utaréna yawítíma ánataniye. mi-márábí-káyúkámá yeqtí yíwîqa maa-márámá tarôq kéitana wáqe-uraimanibo íbêqa íma máebo anaaékaqa abarokáq ínata káoneta iyánáaq ôriq umá ínoe.

9 maamináyataba ôriq umá tágama-itai-yataaqo kákaiye. abapaké kaayaq-áqnómmá aónaraanama abapaké kaayaq-ánón-ánúrâqá maamin-íníkomá maraq máena abapaké kaayaq-ánón-ánúrâqá maamin-íníkomá maraq máena abapaké kaayaqá anómma yabíkâa-kayukae.

10 ániibo abapaké kaayaqá anómma yabíkâa-kayukabike móra-tiyaapaq ánatagoana mórama íbêqa máitana mórama anaaékaqa abarokáq umá pááqya-kanaama mániye.

11 ániibo maamin-ábááq-wámmá naayóbáqá máqe-urena íbêqa íma máimma minnáma abapaké kaumo-ánómmá yabíkâa-naqa máena abapaké kaayaqá anómma yabíkâan-annabikaraq máíye.

12 ániibo abááq-wákóní tiyááka-awayaamma tiyááka anómma yabíkâa-kayukae. min-ánnámá yeqtí náápaamma yabíkâiqtaba íma matétamanibo anaaékaqa maamin-ábááq-nákógáráq náápaamma móra-aabaubi mayánoe.

13 min-ánó-káyúkámá máqtemma yeráwáqá mimórá-yúyánámmá tarôq éta yeráwáqtí akoqnáama náápaakaraq abááq-wámmá káme.

14 miráinata yeráwáqá máqtemma tipi-típi-koni áráakomma ááiqa umákaiyana tipi-típi-koni áráakoma ááiqa umá yeráwáqá uyátaniye. minná tipi-típi-araakoma máqtemma uyátáráa-kayukati uyátárai-nakoe. máqtemma anómma yabíkâa-kayukati anómma yabíkâi-nakoe. mi-káyúkámá tipi-típi-araakote aúyâq márâa-kayukae téta itáíq-itaiq umá yáqtoraa-kayukae téta yeqtábá tirááe.” téna kaqtó-nakoma Áánûqtunopake timá tímikaiye.

15 óq-aimma timá tímikaiye: “aakaq-ínímmá non ámûraaq maraq máitaa aónaraane. maami-nómmá waayúkae. máqte-kamaanibike ayú-wáyúkámá ókon-okon-aikaraq-kayukagaraq mááe.

16 ániibo tiyááka-awayaamma aónaraanama abááq-wákógáráq yagarotaréta aakaq-íníkomá yíyamma yíkamiyeta wení máqte-qtataaqa unáákáqtôgaraq matuwáiyana wenaúma néta wemmá iranápó agamá kautínoe.

17 maami-qtátááqá uráa-kayukama Áánûqtuma yúyánápí maráinata yemá Áánûqtuma akáina-yataaqa éta yé mamá móra-yuyanakaq maréta yeqtí akoqnáa-naapaamma abááq-wámmá amíyana mi-kánáárâqá Áánûqtuma tiráin-aimma abarokáq íniye.

18 ániibo min-ínímá aónaraanama anó-marure. anómma yabíkâa-kayukama máqtemma min-ánó-márúkóní aménáápáqá mááe.” téna mi-káqtó-nákómá Áánûqtunopake timá tímikaiye.

18

Pébirôniq anó-maruqa táiq umáguraiye.

¹ mirái-qtataaqa ánatagitaq aónáúnana Áánûqtuni márûpake móra-kaqto-nakoma anó-naapaakaraq wení tágama-yataaqa máqte-marabaq kamá tágaguraiye.

² anókaq ááyama tiráiyé:

“yawarápamataae. yawarápamataae.

anó-maruqa Pébirôniq wení waayúkagaraq yawarápamataae.

íbêqa maami-márúkómá waátáma kémain-aukapaqa mamá aúkáiye.

káqo-kaqon-aagoma numagáráq táigon-aikaraq íyíkáawata mibáq kémaae.

³ itáaro. waayúkama máqte-marabake min-íníkóní kumari-ááíqtábá yúrananna urááe. ánibo anómma yabíkáa-kayukama min-íníkótêma kumari-yátááqá tarôq urááe.

wenaúranannama wéyáwé kéitana minnýaba marabí meyanîq o-káyúkámá oótamma netuqyaanîq umá matááe.”

téna mi-káqtó-nákómá anókaq ááyama tiráiyé.

⁴ ánibo kemá Yóáane itaraunana Áánûqtuni márûpake óq-aagoma akoqnáá umá tiráiyé:

“ketí waayúkao, népaq min-íníkónôpake yá oro.

wení kúmiq-yataakaraqo yagaroqtamá máeq oweqa wení táí-meyamma mayánóe.

⁵ min-íníkómá wení kúmiq-yataakoma Áánûqtuni márûpaq uyátámakitana wení táí-aiiqtaba Áánûqtuma aákaq uráiyé.

⁶ keráwáqá umátikaina-yataaqa wemmá mórai q umákáaro.

yagaroqtaráina-yataaqa umátikainaqa wemmá mórai q umá yagaroqtaráina-yataaqa umákáaro.

wení anónnáma yagaroqtamá ógiqma weqtábá umákáaro.

⁷ ôriq umá koóna-yaona-unakaqtoma umátorena kumari-yátááqtabábóa ôriq umá aíqa í-yátáákáráq aru-qtátááqá áméro.

wení aúyánápí maará téna kétiye.

‘kemá anómma yabíkái-inikoraa umá máune. kemá íma keqto-íniné. kemá tirummá íkéiyé.’

téna aúyánápí kétiye.

⁸ miráinata wení máqte-tai-meyamma kímora-taoq mayéta puí-yátáákáráq yoaa-yátáákáráq ayawaa-yátáákáráq mayániye.

iranápó wemmá agamá kautíniye.

minná uyátárai-nakoma Áánûqtuma akoqnáá máena yainániye.”

téna Áánûqtuni márûpake tiráiyé.

⁹ ánibo marabíké anómma yabíkáa-kayukama maamin-íníkógáráq kumari-yátááqá uráa-kayukama wemmá káinna-umumma aónanoe. úmúmma káoneta yeráwáqá ibiqá kéyareta yaáqa yabitínoe.

¹⁰ miráitata yeráwáqá wení aíqtaba yaáqa kégainata nékaq yéta maará tínoe:

“tirunô. tirunô. Pébirôniqtaba tirunô.

akoqnáá márûqanopo paá kímora-aabaubi táí-meyamma yiráiyé.”

téta tínoe.

¹¹ miráitata waayúkama oótamma ókaraq íma meyanîq íno poata maa-marábí meyanîq o-káyúkámá weqtábá yoaa yúyu ínoe.

¹² maami-máqtén-ótámmá áwáarara kai-qtátááqá íráqôn-oqtanabi íráqô-karunaama áwáarara kai-tábáráábémá tokônabi karogaromá íráqômma waayá-tábáráábégáráq yaímma abááq-wákóní áwayaakake tarôq uráa-qtataakaraq yaímma íráqô-tarake-qtataaqa tarôq urááe.

13 ániibo yaímma-otamma naí-wínábi yaímma ákû-kanama irabí agamá ákûq í-yátááqá yaímma íráqô-kuyumma í-nókáráq yaímma wááéni-nokaraq íráqôn-aawakaraq yaímma yeráwáqtí tipi-típigaraq oótiwabi yabitiana waéqmena wí-yátáákáráq mayái-wáyúkágáráq íma ápéqa matáa-kayukama taíbaq-yataaqa ókaraq móra-nakoma íma meyanîq íniye.

14 miráinata oóqta-mayaima máyáa-kayukama maará téta tínoe: “máqte-qtataakaq keráwáqá túyánámmá máráawana tíkáimma keráwáqtôpake aúyokuraae. máqten-otamma mi-qtátááqá aónánama íráqôniq immá íbêqa yawítíguraapoaq ókaraq íma aónanoe.” téta tínoe.

15 miráinata meyanîq o-káyúkámá mi-márúkáké oótamma netuqyaammá matáa-kayukama wení aítataba yoaa númámá éta ibiqá yaráyátábá yáaqa káinata nékaq itó éta tínoe:

16 “tirunô. tirunô. anó-maruqtaba tirunô.

naayóbáqá wemá íráqô-toko-karogaron-unakaqtoma umátorena pááqyan-oqtama áwáarara kai-qtátááqánpó anéqa umá yawááq éwaine.

17 íbêqa kímora-aabaubi wení taíbaq-otamma yawítíguraiye.”

téta tínoe. miráinata anó-kayukama únópi-káárémá awétameta náo-kayukagaraq únópi-káárébi mayaimá kémayaa-kayukagaraq yaímma únópi kéo-kayukagaraq nékaq itó éta

18 Pébírôniq-marukoni úmûmma káoneta yemá anókaq ááyama tirááe: “náa-marukoqa Pébírôniq anó-marukaa umá wáiyó?” téta yeráwáqá tirááe.

19 miráinata yeráwáqá káitôgaraq mamá yeráwáqtí yiqnópi kébereta ibiqá ôriq umá kéyareta maará téta tirááe:

“tirunô. tirunô. anó-maruqtaba tirunô.

máqtemma únópi uréire kéi-kaaregomma aboánîq uráa-yuma anón-oqtamma maami-márúpíké mayéwaimanibo kímora-aabaubi yawaráparaae.”

téta tirááe.

20 Áánûqtuni márûpaq-wayukao, Áánûqtuni aokaq-wáyúkáo, timáyíkarai-kayukao, Áánûqtuni amuné-wáyúkáo, timuqá máráro. wení anónnáma tiwíkaiye. keráwáqtábá Áánûqtuma kéyainena táí-meyamma wenôpaq timákaraiye.

21 maamin-áímmá ánatagitana Áánûqtunopake akoqnáa-kaqto-nakoma mórama ummaa-óqtámá múte yaútena únópi iyaabótuwena tiráiyie:

“maamiraráa akoqnáa umá Pébírôniq anó-maruqa Áánûqtu yubáqtuwainaq ókaraq mi-márúqá íáónanoe.

22 miráinata naríq-naraaq-aimma timá itaí-yátáákáráq kaapáún-aagaraq puyaq áama ókaraq mi-márúkáké íma itánoe.

máqte-mayaigon-aaimma ítaraa-kayukama mibáq ókaraq íáónanoe.

aáwaqa kárain-aama ókaraq mibáqá íma itánoe.

23 ómmá kamá aati-aatimá íma mibáq táganiye.

ókaraq aúgeniq umá ye áúkárîq íyéta íyan-aimma mibáq íma itánoe.

wení meyanîq o-káyúkámá naayóbáqá maa-marábí anó-kayukama máqe-uraae. waayúkama máqte-marabake kaaqaari-áímmá téta Pébírôni-wayukama uwaatagáan-áímmá timá yímiketa makákááe.

24 maami-márúkákáq Áánûqtuni amuné-wáyúkátí naegáráq wení aokaq-wáyúkátí naegáráq máqtemma maa-marábí yíkakaa-kayukati naegáráq aónanoe.”

téna akoqnáa-kaqto-nakoma Áánûqtunopake tiráiyie.

19

máqtemma Áánûqtuni márûpake Áánûqtun áwîqa múte yaútaae.

¹ anaaékaqa kemá Yóáane Ítaraunana Áánûqtuni márûpake anókaq ááyama netuqyaa-káyúkábíké maará téta tirááe:

“Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.
keqtáá yauwéqma kétiwirai-nakoe.
tágama-yataakaraq akoqnáama wennáe.

² áraikaraq arupúkaraq kéyainaiye.
min-íníkomá wení kumari-yátááqnpó maa-márábí-káyúkammá mamá táíq
uráitana Áánûqtu wemmá yáíkaiye.

miráitana Áánûqtu anónnáma wení mayaí-wáyúkámá yíkakaiqtaba min-íníkomá
tái-meyamma ámikaiye.”

téta tirááe.

³ ánibo yeráwáqá móragaraq tirááe:

“Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.
owé. matúq-matuq umá anó-marukoma ôriq umá úmûmma kéiyé.”

téta tirááe.

⁴ ánibo móra-wayuka umá kaayaqté-kaayaqte anó-kayukagaraq kaayaqté-
kaayaqte maéwae kéo-kakogaraq yeráwáqá máqtemma Áánûqtuni aúbáq yipaq
agéta nunamummá tirááe. Áánûqtuma wení náápaan-abiqtatararaq máitata
wekáq maará téta tirááe:

“árainma waíno. Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.”

⁵ mikáké Áánûqtuni náápaan-abiqtatarake móra-aikoma tiráiyé:

“máqtemma Áánûqtuni mayaí-wáyúkáo, Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.
máqtemma mi-káyúkámá yíwíkaraq íma yíwîqa máe-kayukagaraq keráwáre.

Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.”

téna tiráiyé.

tipi-típigoni áráaqa Ítuma aaraukárîq wáiyé.

⁶ ánibo kemá Yóáane Ítaraunana taíbaq-aikoma non-iyaa áara téta wíyôn-aagaraq
kétitata maará téta tirááe:

“Áánûqtun áwîqa múte yaúyoro.

uyátárai-nakoma ketáái Áánûqtu máqten-akoqnaagaraq áaimma átáma yabi ínena
kéiyé.

⁷ ketáámá íráqô-tiyaqa maréqtaa timuqá máránatao.

tipi-típi-araakoma Ítuma wení aaraukárîq í-yátááqá kéipoaqtaa wení tágama-
yataakaq aónaaro.

ketáámá wenánáakaa yokaa uráananataa

⁸ Áánûqtu keqtáámá áwáarara karáina-waayan-unakaqtoma umátikaniqtaae.”

téta tirááe. maamirán-únákáqtómá Áánûqtuni aokaq-wáyúkámá kúberewaone
yeqtí kateko-yátááqá uráaqtababoata kéguberaae.

⁹ ánibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma ketê i-wáíqómá timá tímikaiye: “maamin-
áímmá aúbama agayaa. tipi-típi-araakoni aaraukárîq-ááwáqtábá yááyaa-
kayukama yimuqá kémaraae.” téna timá tímikaiye.

¹⁰ wekáq nunamummá tímákanaae téq kemá wanaítaupi tipaq aguráune.
miráimanibo wemá timá tímikaiye: “íma miraráa uwo. Áánûqtukaq wenamá
nunamummá tiyo. egaráq enábâqawaaraayuma Ítuqtaba itáíq-itaiq oníkáá umá
kegaráq paá Áánûqtuni mayaí-náqá máune. ketáá máqtemma árain-aimma Ítuma
tiráátiqtaa mayéqtaraa mórabí kéunatae.” téna tiráiyé.

maamin-áímmá Ítuma tiráátirain-aimma Áánûqtuni amuné-wáyúkámá tiráan-
aikaraq Aábike mimórámá mi-kááyáq-áímmá pááq urááye.

móra-nakoma waayán-ótígóní ámûraaq máqe-uraiye.

11 kemá Yóáane aónáúnana oqtamá iyénikaa umá Áánûqtuni márûpi
aónaraune. mibáq waayán-ótímá móra-nakoma ámûraaq máqe-uraiye.
ámûraaq mái-nakoma itáiq-itaiq umá yáqtorai-nakoe árai-nakoe weqtábá tirááe.
arupúkararaq kéyainena arupú-aiiqtaba ááiqqa kéiyé.

12 wenaúrakoma íraráá kégaitana wení aqnókáqá netuqyaa-náápáá-kámóqá
wáqe-uraiye. móra-awiqa aneqá agamakáimma móra-nakoma wanáaimma
kanaaráq íma kéitaiye. wenamá wenáaimma kéitaiye.

13 wení unáákáqtôma naaegómá yawááq uráitata áwîqa yamá ámikaamma
maará téta tirááe: “Áánûqtuni watáae.” téta tirááe.

14 Áánûqtuni márûpake ááiq-i-wayukama yeráwáqtí waayán-ótígóní ámûraaq
máeta yeráwáqtí yineqá waayán-únákátó umátoreta min-nákóní anaaé
waqméta urááe.

15 áqnáabaq yeráwáqtí anómma wi-nákóní óyaupike áama ôriq umá naimmá
tokóru-yakaaa-puma yayaitana minnánapo Ítuqtaba íma itáan-araukaqa
yíkaminiye. ániibo wemá akoqnáá-yatanapo aarawaamá yabíkéna wemá
wenamáárîq ánná-aramma yatámma anommá kaqmá yayáinana miraráá
umá wení namuro-wáyúkámá yatamíniye. máqten-akoqnaama matáin-Aanuqtu
wení áyámma mirá umáyikaniye.

16 ániibo maamin-nákóní árûkaq kúberai-unakaqtorakaraq móra-awiqa maará
téna wáqe-uraiye: “yabíkáa-kayukati yabíkái-nakoe. uyátáráa-kayukati uyátárai-
nakoe.” téna agatáiyé.

17-18 ániibo kemá Yóáane aónaraunana mórama Áánûqtunopake kaqtó-nakoma
aaqá kaipí itó éna anókaq ááyama yanaa arabé uréire o-númámá timá yímikaiye:
“yayorupamá Áánûqtuni anón-aawakaq áíkuyoro.

anómma yabíkáa-kayukati yúgararaq ááiq-i-wayukati kawáá-wáyúkátí yúgararaq
yama naaro.

akoqnáá-wayukati yúgararaq oótigoni yúgararaq oóti ámûraaq máe-kayukati yúgararaq
naaro.

máqtemma yíwîkararaq-wayukama íma yíwîqa máe-wayukagaraq mayaí-wáyúkámá
ápéqa mayáa-kayukama ápéqa ímayaa-kayukagaraq yeqtí yúma yama
naaro.”

téna anókaq ááyama timá yímikaiye.

19 miráita kemá aónaraunana min-ábááq-wákómá maa-marábí anómma
yabíkáa-kayukagaraq yeqtí ááiq-i-wayukagaraq máqtemma yama áíkuteta oótigoni
ámûraaq máqe-urai-nakomma wení ááiq-i-wayukagaraq ááiqqa ínéta yokaa urááe.

20 miráimanibo abááq-wákógáráq kaaqaari-ámúné-nákótê anón-awaameqa
abááq-wákóní aúbáq tarôq urái-nakoma ánnáma umáyíkaraiye. anón-awaameqa
máqte-kayukama abááq-wákóní awaameq-áúbámá matáa-kayukama wení
amakókáq nunamummá tiráa-kayukama wé makákáiyé. yenákámá íbukaabo
yúwaraikaraq nokaayúnóbáqá iyaabótukaae. mi-nókááyúmmá iragáráq uwaa-
áítókáráq kégaiye.

21 miráitana anó-naqa oótigoni ámûraaq máqe-urai-nakoma tokóru-yamma
wenóyaupike yayaitana minnánapo tébakaq-wayukama yíkamitata pukááe.
maami-káyúkátí yúgoni amaqá máqte-numagoma nétáá-nétáá umá namá
ógikaae.

20

Tááqtaama taíganin-auqa (1,000 karitimaatima) ánnáma uráie.

¹ kemá Yóáane aónaraunana mórama Áánûqtuni márûpake kaqtó-nakoma kukáie. ániibo min-nákóní ayáápimma akoqnáá ánnáma (téini) matoréna abeyúmmá íma wáin-aitanobaq kíma matokáie.

² miráitana naayó-kúmúrókómá áwîqa Tááqtaama min-nákómá yáqtokena akoqnáá-annarake atáá-uyakaitana taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) anókumurokoma miráuma máqe-uraiye.

³ ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma wemmá yaúma abeyúmmá íma wáin-aitanobaq iyaabótuwena yawááq umá aráápatukaiye. miráuma Tááqtaama móragaraq kaaqaari-áímmá waayúkama íma timá yímikaiye. miráinata taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) maínata anaaékaq pááqya-kanaama ayúwáiyana uréire íniye.

⁴ ániibo kemá aónaraunana yaímma náápaan-abiqtataraq yainai-wáyúkámá Áánûqtu aúyáq yíkái-kayukama maraq máqe-uraae. miráita yaímma-wayukama Ítuqtaba Áánûqtuni watáayabagaraq tiráápoata yetiqnómá arákáawaq yeqtí yirun-iyápómá aónaraune. mi-káyúkámá abááq-wákókarábi wení amakókáq nunamummá itéta wení awaaméq-áúbámá yúwáayakarabi iyáákaqa íma matáápoata pukáápike aúwaraimma mayéta Ítu Káríqtogaraq taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) yabíkááe.

⁵ ániibo tébakaq pukáa-kayukama íma yú waráamanibo taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) yáwítata aúwaraimma matááe. mi-kánááráq áqnábariq umá pukáápike itó-i-kanaae.

⁶ mi-káyúkámá pukáapikemma áqnábariq umá itó-uraiya-kayukama yimuqá kémareta aokariq umá mááe. anaaékaqa mórama puí-yátáákóní akoqnááma aménáápáqá íma mánomanibo Áánûqtugaraq Ítugaraq yenákátí anó-monoq-wayukama maéta yeráwáqá Ítugaraq taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) yabi ínoe.

Tááqtaama táí-meyamma matáie.

⁷ anaaékaqa taíganin-auqa (1,000-karitimaatima) ánatainana Tááqtaama ánnáma ayútuwena

⁸ máqten-ayapaq-marabaq waayúkama áíqma yorupa ínata ááiqá yokaa ínoe. yorupa-káyúkámá anómma yabíkái-naqa áwîqa Agóga wení waátá-marukoni waayúkaraa mánoe. mi-márúkón áwîqa Méíggogae. Tááqtaani ááiq-i-wayukama únókóní kegébaraa umá taígani mánoe.

⁹ miráinata yeráwáqá máqte-marabaq araaraa kéeta Áánûqtuni waayúkati káimma Áánûqtu ákáin-ano-maruqtabagaraq yeráwáqá yáuturaae. miráimanibo Áánûqtuni márûpake iragómá kukéna maamin-ááiq-í-wáyúkámmá kamá ánataraae.

¹⁰ ániibo Tááqtaama maami-káyúkámá kaaqaari-áímmá timá yímikaitana Tááqtaamma Áánûqtuma yáuma nokaayúnóbáq iragógáráq uwaa-áitógómá kéinokaayunobaq iyaabótukaiye. mibáq abááq-wákáráq kaaqaari-ámúné-nákáráqá mááyakaq Tááqtaama kúmitata yeráwáqá kaumotá umá wágááwabi nokáámma yíqa ôriq umá maqtúq-matuq kéinata mánoe.

anómma yainai-kánáámá abarokáq uráie.

¹¹ kemá Yóáane aónaraunana anómma waayán-ábíqtátámá wáqe-uraiye. min-nákómá mikáq máqe-uraitana wenôpake maragáráq aabayákáráq ikatíq éta aúyoreqeta urááe. yeqtimáákaq íma wáqe-uraiye.

¹² áñibo pukáa-kayukama yíwîqa wái-kayukagaraq yíwîqa íma wái-kayukagaraq abíqtátágóni aúbáq ító-uraawaq aónaraune. káqon-aba-wannaama matúq-matuq í-áwíkáráq agátataae. mi-kánnáábí káonena pukáa-kayukama nôrawabi uráa-qtataakomma yeráwáqá yainániye. aúba-wannaama áqa agátataae.

¹³ máqtemma únópi pukáamma únókómá yeráwáqá yauwéqma yukáiyé. áítanobaqa pukuráa-kayukama yeráwákáráq yauwéqma yiréta máqtemma nôrawabi uráa-qtataaqtaba yáikáiyé.

¹⁴ miráitana áítayamma yéta puí-yátáákáráq yáuma nokaayúnóbáqá iramá uwaa-áitógáráq kékainobaq iyaabótukaiye. minnáma anaaékaq yauwéqma kaayaq táoriq umá pukáa-kanaae.

¹⁵ áñibo aamá yainái-nakoma matúq-matuq umá mái-wannaabimma aónaimma móra-waigoni áwîqa íma wáqe-uraitana wemmá yáuma nokaayúnóbáq irá kégainobaq iyaabótukaiye.

21

aúge-maragaraq wíyôkaraq

¹ kemá Yóáane aónaraunama aúge-maragaraq wíyôkaraq wáqe-uraiye. áqñáabaq-maragaraq aabayákáráq yáwítana únómmá ókaraq íma wáqe-uraiye.

² miráita aokaq-márúqá aónaraunama mi-márúkóni áwîqa aúge-Yerutaare wáqe-uraiye. Áánûqtuni márûpake kukéna aaragómá waamá mayánéna iníkáá umá wenaneqá matawékaraq kétagaiye.

³ áñibo ítaraunana náapaan-abíqtatarake móra-aimma maará téna anókaq ááyama tiráiyé: “aónaaro. íbêqa Áánûqtuni amááqa waayúkabi wáiyé. wemá yetê mániye. yeráwáqá wení aarawaamá maíyana Áánûqtuma wenamáárîq yeráwáqtí aúkápimma mániye.

⁴ miráinata Áánûqtuma wenamáárîq yeráwáqtí máqte-yiqnuma mamá kokoq umáyikaneta naayó-qtátááqá yáuraipoata ókaraq ípuyeta ókaraq yoaa núnu íéta ókaraq ibiqá íma yaréta ókaraq yú-yiqa íma íniye.” téna min-áikómá tiráiyé.

⁵ áñibo anó-naapaan-abíqtataraq mái-nakoma maará téna tiráiyé: “aónaaro. máqte-qtataaqa aúgemma tarôq kéune.” téna ókaraq tiráiyé: “maamin-áímmá wannaabí agayaa. máqte-kayukama maamin-áímmá mayaíyana akoqñáá umáyikaniye. árain-aimiye.” téna tiráiyé.

⁶ áñibo wemá óqa maará téna tímá tímikáiyé: “maami-qtátááqá abarokáq umá kánataiyé. máqte-qtataaqtaba kemá kenamáárîq áqñáabariq éq aqtórákáráq máune. náawanabi nonáá ákáinama watúq-watuq umá wái-poqnopike paá aménúne.

⁷ áñibo móra-nakoma ááíqa umá uyátainikaa umá ketáama waráinna-nakoma maami-qtátááqá wemá mayániye. kemá wení Áánûqtu máenana wemá ketáanima mániye.

⁸ áñibo yaímma-wayukama náayuwabi yáaqa kéikateta itáíq-itaiq umá íyáqtoraa-kayukama táí-aaimma tarôq íya-kayukagaraq yíkamma utái-wáyúkágáráq kumari-yátáákáráq íya-kayukagaraq iraaq-wáyúkágáráq awéqa íya-kayukagaraq kaaqaari-áímmá tiráiya-kayukagaraq máqtemma yeráwáqá nokaayúnóbáqá mánoe. iramá uwaaq-áitógáráq kégai-nobaq mánoe. minnáma anaaékaq-pui-yataare.

aúge-Yerutaare.

⁹ áñibo mórama abapaké kaayaq-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake wení táápepimma waayúkama mamá táíq í-yátáákáráq kaayaqte-kaayaqte-yataaqa anaaékaq mamá abarokáq ínena miráitana ketôpaq Yóáaneqaq íréna maará

téna timá tímikaiye: “iyo. tipi-típi-araakoni aúgen-inimma mayáanikaa umá weni waayúkama yiwíráimma arááatenune.” téna timá tímikaiye.

¹⁰ ánibo ketaágoma kemmá mamá akoqnáá kéitana ayáqtáaq-anubaq tíwíqmena aúgemma aokaq-márúqá áwíqqa Yérútáárebaq Áánûqtuni márûpake kúmîmma tiráátiraiye.

¹¹ maamin-áúgé-márúpímmá Áánûqtuni tágama-yataakoma íráqôn-oqtakoma áwáarara kainíkáá umá tágaraie.

¹² ánibo maami-márúqá anómma ayáqtáá-kuruma wáitana mi-kúrúgómá títaupake kaayaq-óqtámá wáqe-uráiye. miráitana títaupake kaayaq-káqtó-wáyúkámá Áánûqtunopake móra-mora umá máqten-oqtaraqa máqe-uraawana títaupake kaayaq-Ítirááéó-ánná-wáyúkátí yíwíqqa móra-mora umá máqten-oqtaraqa wáqe-uráiye.

¹³ maami-márúkóní kururáqá aabaúmá utain-áúkápáq kaumo-óqtámá wáitana aabaúmá kubéráipaqa kaumo-óqtámá wáitana téba-teba-aukapaqa miráuma kaumo-óqtámá wáqe-uráiye.

¹⁴ ánibo maami-márúkómá títaupake kaayaqá anón-oqta-karaaqa aménáápáqá wáitana min-óqtákáqá móra-mora umá títaupake kayaaqá tipi-típi-araakoni timáyíkaraa-kayukati yíwíqqa wáqe-uráiye.

¹⁵ ánibo mi-káqtó-nákómá aamá kétima-timena ayáápimma maami-ánó-márúqá oqtagaráq kurugaráq maqmá aónanimma áwáarara kai-tátámá matórena máqe-uráiye.

¹⁶ maami-márúqá máqten-aukapaqa móraiq umá yáumatamma wáqe-uráiye. Áánûqtuni kaqtó-nakoma maami-márúqá maqmá aónaraimma ayáqtááqa nékaq anó-maruqa (2,415 km) wáqe-uráiye. kokupaqá móraiq umá (2,415 km) wáqe-uráiye.

¹⁷ ánibo maami-kúrúmá yanaammô utáimma wayúkama miráoniq umá maqmá aónaraimma ayáqtááqa (144 m) wáqe-uráiye.

¹⁸ maami-márúkóní kurumá íráqôn-oqtakake tarôq uréna kuru aúkápimma mi-márúqá áwáarara kégaitana nokóráá uráiye.

¹⁹ miráitana maami-kúrúgóní aménáápáqá títaupake kaayaq-íráqón-óqtákáq anón-oqtan-awíqqa pááqyan-oqtama áwáarara kégai-qtataaqa aráápamakaiye. áqnáabaq-oqta-karaaqa mara-áyán-óqtámmá wáqe-uráiye. mamá mikáq-óqtá-karááqá tokôn-oqtama wáqe-uráiye. anaaékaqa awígíioq naráin-oqtakaraq yaaénagaraq

²⁰ abutákáráq kawaan-áígáráq eqábugaraq tubú áyáuraakaraq waayákáráq karogarokáráq kaqma-wáyúkákáráq múma aqtóráqá írêq-oqta-karaaqa ikuron arakáá uráiye.

²¹ máqtemma títaupake kayaaq-óqtáráqá wayámmá anó-puyakaakake tarôq uréna mi-márúkóní anón-amma áwáarara kégaitana aónama yútînikaa umá umákaiye.

²² ánibo kemá Yóáane aónaraunama anó-monoq-namma mi-márúkáqá íma wáqe-uráiye. ímiye. Áánûqtuma máqten-akoqnaagaraq tipi-típi-araakoma Ítute yenamáa yenákámá anó-monoq-nakaa umá máqe-uraaye.

²³ Áánûqtuni tágama-yataakoma mi-márúkáqá aakáá kamá tágékaitana tipi-típi-araakoma mi-márúkóní ókáá kéiyé. aati-aatimá tágaiyaiq kéipoana aabaúkáráq wíyôkaraqtaba íiye.

²⁴ miráinata waayúkama máqte-marabake mi-tágámá-yátááqá aónéta yetáaimma yabi ínoe. marabiké anómma yabíkáa-kayukama yeráwáqti kateko-yátááqá akoqnáá-yataakaraq méta mi-márúkáqá uyáberanoe.

²⁵ mi-márúkáká wágáama oqtamá íma umá áuyaranoe. ániibo aati-aatimá mibáq kumayuqá íma aurániye.

²⁶ miráinata máqte-kamaanima yeráwáqtí tágama-yataaqa yaagumá-yataakaraq ma méta mi-márúkáká uyáberanoe.

²⁷ ániibo máqtemma íma arutáinna-yataakaraq naayó-máníkónôpake-qtataakaraq mi-márúkáká ma méta íma kanaaráq uyáberanoe. waayúkama kaaqaari-áímmá téta Áánûqtun-aama íkéwaraa-kayukama íma kanaaráq uyáberanomanibo mi-káyúkámá tipi-típi-araakoni aúba-wannaabi matúq-matuq í-yíwíkaráq yetíwíqa agamakáina-wayukama kanaaráq mi-márúpáká uyáberanoe.

22

matúq-matuq umá mái-yagaraq matúq-matuq umá mái-nomma

¹⁻² kemá Yóáane kaqtó-nakoma Áánûqtunopake mórama anó-nomma matúq-matuq umá mái-nomma tiráátiraiye. maami-nókómá yóiqá aónai-yataaqa kaapókáá uráiyé. Áánûqtuyaa tipi-típi-araakoni náápaan-abiqtatarake maaminókómá kukéna mi-márúkóní anón-akoni aúkáapimma kukáiyé. mi-márúkóní anón-akoni aúkáapimma téba-teba-aukapaqa matúq-matuq umá mái-yama wáena máqte-karitimaatigoni móra-mora-wiyokaqa arammá kéiyaiye. ániibo mi-tágóní ánagoma aarawaamá mamá yeráwáqá íráqôniq uráiyé.

³ mi-márúkáká mórama Áánûqtuma íma ákáina-yataaqa íma wániye.

mi-márúkón aúkáapimma Áánûqtuyaa tipi-típi-araakoni náápaan-abiqtatama wániye. Áánûqtuni mayái-wáyúkámá wekák nunamummá tínoe.

⁴ Áánûqtun óipi yeráwáqá aónanoe. ániibo wenáwíqa yeráwáqtí yúwáayakaq agamarániye.

⁵ kumayuqá íma auráinana ókáráq aaqá kaíyábágáráqtábá mibáq íma íyé. ímiye. uyátárai-nakoma Áánûqtuma wení tágama-yataakoma yeqtôpaq tágayikainata yeráwáqá weté matúq-matuq umá yabi ínoe.

Ítuma yauwéqma kumíniye.

⁶ ániibo Áánûqtuni kaqtó-nakoma timá tímikaiye: “áre. maan-áímmá waayúkama mayétama umáyikaniye. árain-aine. uyátárai-nakoma Áánûqtu wenaágoma wení amuné-wáyúkámá keyimitata watáama tirááe. móra kaqtó-nakoma wenôpake timá káitana máqte-qtataaqa pááqya-kanaabi abarokák ínîqtaba wení mayái-wáyúkámá yiráátiraiye.” téna timá tímikaiye.

⁷ ániibo Ítuma téna tiráiyé: “aónaaro. kemá pááqya-kanaabi keráwáqtôpaq yayamá yénúne. ániibo yeráwáqá náayuwabi maami-kánnáábí wáin-amunemma mayétama mi-káyúkámá yimuqá kémaraae.” téna Ítuma tiráiyé.

⁸ Yóáane kemá marái-qtataaqa itéq aónaraune. ánatatuweqa maami-qtátááqá tiráátirai-kaqto-nakoni aítaupi tipaq atéq nunamummá wekák áaimma átáma ténáae túnnamanibo

⁹ wemá timá tímikaiye: “emá íma mirá uwo. kemá etêgaraq amuné-wáyúkágáráq enábâqawaaraa-kayukagaraq maami-kánnáábí wáin-aimma kéwaraa-kayukagaraq paá mayái-náqúne. Áánûqtuma wenamáa wekák nunamummá tiyo.” téna

¹⁰ ániibo ókaraq timá tímikaiye: “Áánûqtuni amuné-áímmá maami-kánnáábí wáimma íma mamá áuyoqtuwaa. ímibo abarokák ínî-kanaama waaqókáríq kéiyé.

¹¹ náayuwabi táí-yaaimma tárôq kéiya-yuma móragaraq paá tarôq oro. náayuwabi kumari-yááímmá tarôq kéiya-yuma móragaraq paá tarôq oro. ániibo náayuwabi íráqô-qtataariq kéiya-yuma móragaraq paá íráqô-qtataariq oro. náayuwabi aokaq kéiya-yuma móragaraq paá aokaq oro.

¹² Ítuma téna tiráiyē: “aónaaro, kemá pááqya-kanaabi kumónúne. kemá máqte-kayukati meyámmá maméq kumónúne. ánibo kemá yauwéqma máqte-kayukama móra-mora umá nôrawabi uráan-awaataqa yiménúne.

¹³ kemá máqte-qtataaqtabama áqnáabakaraq írêkaraq kemá máqte-qtataaqtabama áaikaraq aqtógáráq kemá máune.” téna Ítuma tiráiyē.

¹⁴ aarawaamá yeráwáqtí kúmiq-yataaqa paábaq matawáiya-kayukama unáákáqtôma tete okáá umá yimuqá kémaraae. yeráwáqá kanaarác matúq-matuq umá mái-yagoni arammá kéneta yeráwáqá kanaarác maami-márúkóni oqtaráqá uyáberanoē.

¹⁵ miráimanibo kebó-yátáárîq o-káyúkámá uwaatagáá-káyúkágáráq kumari-yátáárîq o-káyúkágáráq waayúkama yíkamma pukáiya-kayukagaraq maníkókáq nunamummá tiráiya-kayukagaraq kaaqaari-áíqtábá yimuqá kémaraa-kayukagaraq kaaqaari-áímmá te-káyúkágáráq máapaq mánoē.

¹⁶ Ítuma mirá téna tiráiyē: “kéma Ítuma ketí kaqtó-nakomma timákaunana maamin-áímmá maména keráwáqtôpaq kukéna itáíq-itaiq í-wáyúkámá mórabi áíkutaawana kétima-timiye. kemá Tébitin-annabiken-anure. Tébitin-annabiken áráakogaraq kemá máune. miráuma nokáápaq-wiyôqa kamá kétégaune.” téna Ítuma tiráiyē.

¹⁷ ánibo Áánûqtuni Aokaq-Áágógáráq tipí-típi-araakoma Ítuni waayúkagaraq aaramá mayáanikaa umá yiwíkai-kayukama “yero” téta náayuwabi maamin-áímmá ítaraa-kayukagaraq “yero” téta tero.

owé. móra-nakoma nonáá ákáinana yínaqa matúq-matuq-nomma paá aménúne.

¹⁸ Áánûqtuni amuné-áímmá maami-kánnáábí ítaraa-kayukama kemá Yóáane kékén-áímmá máqtemma kétima-yimune. móra-waigoma maamin-áíkoní ámûraaq óq-aimma ténama mi-tái-meyámmá maami-kánnáábí tirái-meyamma min-nákómá mayániye.

¹⁹ ánibo móra-nakoma maami-kánnáábíké móra-aimma mamá paábaq yuwáinna-nakoma Áánûqtu téna “maami-kánnáábí tirái-maruqa íma mayéna matúq-matuq umá mái-yagoni arammá íma nániye.” téna Áánûqtu tiráiyē.

²⁰ maamin-nákómá téna “maamirái-qtataaqa áraine.” téna wemá tiráiyē: “owé, kemá pááqya-kanaabi kumónúne.” téna tiráiyē.

Yóáane téna “waíno. uyátaráana-nako, iyo.” téna tiráiyē.

²¹ uyátárai-nakoma Ítuni íráqô-qtataaqa máqte-kayukate waíno. áre. miráuma waíno.